A 50

Bibliotheca Colonensis Gedinis

Incipit Summa Augustini de Ancona de sūma potestate ecclesiastica,

Sanctissimo ac reuerendissimo ī xp̄o patri ac dn̄o domino Iohanni diuina ꝓuidētia ꝑpe xij. Frat̄ Augustinus de Ancona ordīs hēmitaꝝ fratrum sancti Augustini. cū omni famulatu et reuēntia pedum oscula beatoꝝ, Quāuis dei filius humani generis naturam assumens infirma mōi elegerit ut fortia queq; confūdēt. ecc̄iastice tn̄ potestatis altitudinē suos fideles latere noluit. quīymo tanquā sup̄ petram fundatā ip̄aꝫ eē sup̄ omnem principatū et potestatem. ut ei genua cuncta curuent̄ celestiū t̄restriū et infernoꝝ. verbis aptissimis declarauit. Vn̄ error est ut puto pertinaci menti non credē romanū pontificem vniūsalis ecc̄ie pastorem. petri successorē. et xp̄i legittimū vicariū sup̄ sp̄ūalia et tp̄alia vniūsalem non habere p̄matū. ī quez qn̄q; multi labuntur dicte potestatis ignorātia que cum sit infinita eo ꝙ magnus dn̄s et magna virtus eius et magnitudīs eius non est finis. omnis creatus intellectus ī eius perstructione inuenit̄ deficē Multi vero hominū complacentia qꝛ si multa de diuīo cultu et christi reuēntia vsurpata sūt q̄ honoribꝫ deferunt̄ humanis sine humilitate nimia. sine adulatione pestifera. Multomagis hac duplici causa multa subtrahunt̄ de xp̄i vicarij diuīo et potētia. Multi aūt curiosa scientia et vtinā nō elata supbia cupiētes ex quibusdā nouis videri potius q̄ꝫ videre. et sciri potius q̄m scire. imitātes ī hoc illos curiosos et supstitiosos archemenses q̄ ad nihil aliud vacabāt nisi audire vel discere aliq̄d noui. His om̄ibꝫ modis impugnat̄ quādoq; xp̄i spōsa sed vinci nō pt̄ tempestates suscipit ꝫ nō demergit̄. iacula mittuntur ī eā ꝫ nō ꝑforatur. machinamēta ꝑparant̄ ꝫ t̄ris dauidica nō elidit̄ Huic tn̄ pestifero morbo salubri remedio ꝓuidetur cū a sacre script̄e doctoribꝫ varia et diuersa ꝯscribunt̄. Quia ē nullus vnquā hoīm ita clare locutus ut ī om̄ibꝫ ab om̄ibꝫ intelligi posset. ideo vtile fore censuit augꝰ. diūsos libros a diuersis fieri etiam de eisdē questionibꝰ diūso stilo non diuersa fide. ut veritas quidē ip̄a ad omnes ꝑueniat ad alios sic ad alios autē sic Nec aliud intelligo scripturā voluisse signare ꝙ adducebant̄ salomoni equi de egipto et de cūctis regionibꝫ terre. nisi qꝛ sūmo pōtifici diuersi libri a cūctis xp̄i militibꝫ offerunt̄.

DEPT. HAUTS-DE-SEINE BIBLIOTH. DESGUINS

Nec mirū q; lectulū eius sexaginta fortes ambiūt ex fortissimis isrl'. omnes tenētes gladios et ad bella doctissimi. ¶ Sūmā igit' de pīate ecc̄iastica pretitulatā sanctitati vr̄e dignū putaui presentandā fore. ut sicut talis potētia a vobis tang; a fonte deriuat' ut omnes p vniuersalem ir'h. ēc̄iam sic qd corrigendū ē in ea vr̄o iudicio reseruetur p discussiōis prudētiā ac qd tenēdū ē approbet' p confirmatōis sentēciā.

QVia de pīate ecc̄iastica tractare sermonē assūpsim' cū potētia referatur ad actū et ad effectū et per potētiā status vnius distinguet' ab alio triplex consideratio de potētia pīpe occurrit. ꝑmo ut consideratur īm se, Scdo ut compatur ad effectū. Et tercio ut opatur ad statū quē p talem potētiā homo consequit'. De potētia vero pīpe īm se triplex consideratio ē necessaria Prīo respectu dei a quo ē ꝑncipaliť et effectiue. Scdo respectu eligētiū a quibꝫ ē instrumētaliť et cooperatiue Tercio respectu ip'i ecc̄ie cui pest admīstratiue et auctoritatīe

QVrca primum queruntur decē, Primo Vtrū sola pīas pīpe sit a deo immediate et nulla alia. Scdo. Vtrū potestas cuiuslibet pīpe sit a deo. Tercio. Vtrū pīas pīpe sit vniuersaliť maior omni alia Quarto. Vtrū aliq; possit eē equalis pīpe in pīate, Quīto. Vtrum singulariť sit a deo pīas pīpe q; aliqua alia, Sexto. Vtrū pīas pīpe sit vna vel pl'es. Septīo. Vtrum sit simul sac̄dotal' et regal'. Octauo. Vtrū sit sil' tp̄alis et spūal'. Nono. Vtrū eius potētia sit simul ei'na et tp̄al'. Decīo. Vtrū sit utile de tali potestate disputare.

AD primum sic procedit'. Videt' enī q; sola pīas pīpe nō sit īmediate a deo. q; que nō sūt eiusdē ratiōis vnū nō reducit' i alterū Sz pīas pīpe et pīas secularium principū nō sūt eiusdē ratōis ergo videt' q; vtraq; sit īmediate a deo et vna nō reducat' ad aliā, ¶ Preterea pīas imperialis īmediate ē a deo q; sicut dicitur xxiij. q. iij. a deo cōcessa ē pīas impialis et propter vindictā noxiorū gladius fuit permissus g° vi' q; tal' pīas nō sit a deo nec ab homīe et p consequēs īmediate a deo. ¶ Preterea. que distincta sūt i se et ad distinctos fines ordinātur vnū nō ē ab alio ꝑmo īmediate reducunt' ad aliud tercium. Sz pīas spūalis et pīas secularis sūt distincte in se et ordinant' ad distinctos fines sic habet' x. di. c. q; īdē. Et lxxxvj. di. due quippe. g° iste due pīates sūt īmediate a deo. ¶ Preterea pīas epor dicit' ordinaria ergo īmediate est a deo et nō a pp̄ puta qd non p̄ auferri ab homine

immediate est a deo. ꝫ pt̄as ep̄oꝝ nō pt̄ auferri ab eis ꝑ papā nec ꝑ aliquē hoīez ergo īmediate ē a deo, ¶ In contrariū ē qꝛ sicut est ī corpore nat̄ali ita debet esse ī corpore mistico. ꝫ ita ē ī corpore nat̄ali ꝙ oīa mēbra recipiūt influētiā ab vno scz a corde. ergo ita erit ī corpe mistico ꝙ sibi recipiēt īfluētiā a sūmo pōtifice et sic solū sua potestas est īmediate a deo et nulla alia. ¶ Rn̄det̄. Dicēdū ꝙ dimissis opinionibꝫ ad questiōez sic puto eē rn̄dendū ꝙ loq̄ndo de pt̄ate iurisdictionis tp̄alis et spūal' dicē possumꝰ ꝙ talis pt̄as ē triplex scz īmediata. deriuata. et mīsteriū data, Primo modo pt̄as iurisdictōis oīm spūaliū et tp̄aliū est solū in pp̄. Scdo mō ē in oībꝫ ep̄is et p̄latis. Tercio modo pt̄as iurisdictōis tp̄al' ē in om̄ibꝫ impatoribꝫ regibꝫ ⁊ p̄ncipibus secularibꝫ Et dico pt̄as iur̄dictōis tp̄al'. qꝛ loq̄ndo de pt̄ate spūali quantum ad pt̄atem ordinis que respicit corpus xp̄i verū et q̄ est respectu ip̄oꝝ sacramētoꝝ puto ꝙ talis ē in pp̄ inq̄ntū est ep̄s. ⁊ ī oībꝰ ep̄is īmediate a deo. Cuiꝰ ratio ē ꝙ tal' pt̄as nō ꝯuenit pp̄e inquātum papa qꝛ si aliq̄s eligat̄ in papā nullū ordīez hn̄s erit verus pp̄ ⁊ habebit oēm potestatē iur̄dictōis ī spiritualibꝫ et tp̄alibꝫ. et tn̄ nll'az habebit pt̄atem ordinis, Cōuenit ergo talis pt̄as ordinis pp̄e inq̄ntum est sacerdos vl' ep̄s vn̄ saluator ioh̄. xix. eq̄lit̄ et īmediate ꝯcessit hanc pt̄atem petro et aliȷs quoꝝ ꝑsonas repn̄tauit ep̄o qꝛ sicut solus ip̄e xp̄s fuit institutor sacramētoꝝ. ita solus ip̄e hanc potestatem que respicit sacramēta et corpus xp̄i verū habet īmediate ꝯcedē vn̄ dicit̄ xxj. di. c in nouo testamēto. Qꝛ ceti apl'i cū eodē petro pari consortio honorē et pt̄atem acceperūt Sz loquēdo de pt̄ate iurisdictōis tā spūaliū q̄ tp̄aliū talis ē in pp̄ immediate qd̄ ꝓbatur triplicit̄, Primo sic Auct̄s iur̄dictōis nō ꝯcedit̄ nisi ꝑ claues ecc̄ie. ꝫ claues ecc̄ie xp̄s nō cōcessit nisi petro singl'arit̄ sic̄ patz math. xvj. dabo tibi claues regni celoꝝ. Sup quo verbo dicit glō ꝙ xp̄s solū vnū vicarium et vnum caput vult eē ī ecc̄ia ad qd̄ diuersa membra recurrerent si forte ab inuicem dissentirent. Scdo sic. ille qui non dat aliud nō pt̄ auferre. ꝫ si papa nō daret pt̄atē iur̄dictōis spūaliū ⁊ tp̄aliū ep̄is et p̄latis nō posset eos deponē et dicta auct̄e priuare qd̄ ē falsū. quia aliqn̄ papa priuat eos auct̄e qn̄ deponit. aliqn̄ priuat eos executiōe auctoritatis qn̄ suspendit pt̄as ergo iurisdictōis residet solū in papa. Tercio sic. in illo residet immediate pt̄as iurisdictōis spūaliū et temporaliū cꝰ

aucte fit prelatoꝝ electio et ꝯfirmatio. ꝫ aucte ppe fit prelatoꝝ electio et ꝯfirmatio. vñ ĩ eis dicit̃ damꝰ vobis auctem administrãdi ĩ spũalibus et tp̃alibꝫ ergo talis pt̃as ĩmediate residet solum in papa. Sed pt̃as ep̃oꝝ et p̃latoꝝ iurisdictõis tp̃aliũ et spũaliũ ẽ deriuata. et non ĩmediata. Deriuata enĩ est in eis a xp̃o mediãte papa qd̃ patet tali ratione. Sicut se hñt riuuli ad fontem. et radij ad solem. rami ad arborem sic se habet pt̃as ep̃oꝝ ad pt̃atem pape, Nam ut dicit̃ in capl̃is ephesini consilij quõ multi radij solis sũt ꝫ lumẽ vnũ. et rami arboris multi sũt ꝫ robur vnũ. et sicut de fonte vno plurimi riuuli defluunt vnitas tñ seruat̃ in origine sic ecc̃ia vna est que multitudinem latiꝰ mr̃e fecũditatis extẽdit̃ et ep̃atus vnus est cuius a singulis ps in solidum tenet̃ ꝫ constat ꝙ aqua riuuloꝝ non est aqua fontis immediata ꝫ deriuata ergo pt̃as iurisdictõis ep̃oꝝ nõ ẽ ĩmediata a xp̃o ꝫ deriuata ĩ eis mediãte papa, Patet hoc etiã aucte cyrilli patriarche alexandrini qui sic ait in libro thesauroꝝ. Sicut xp̃s accepit a patre ducatũ et susceptũ ecclesie gentiũ ex isrl̃ egrediẽs sup omnẽ principatũ et pt̃atem et sup eẽ qd̃cũqꝫ ut ei genua cuncta curuentur. sic petro et eius successoribus plenissimã concessit pt̃atem et nulli alij q̃m petro qd̃ suũ est plenũ ꝫ soli sibi cõmisit totũ. Sꝫ ꝙ pt̃as tp̃al̃ regũ imperatoꝝ et alioꝝ principũ secularium sit in ministeriũ data a deo pape et alijs prelatis ecc̃ie in quibꝫ residet pt̃as spũalis. ꝓbat̃ quãtũ ad pñs quatuor ratiõibꝫ. Primo sic. illa pt̃as est data ad ministeriũ alteri per quã hꝫ institui regl̃ari et ordinari atqꝫ confirmari si bona sit et per quã hꝫ iudicari et ꝯdemnari siue bona sit. ꝫ talis ẽ pt̃as secularis imperatoꝝ regũ et principum. qꝛ per pt̃atem pape habet institui et regulari et ordinari si bona est et ꝑ ip̃am hꝫ condemnari et iudicari si bona non sit ergo talis pt̃as nõ ẽ ĩmediate a deo ꝫ ẽ ĩ ministerium pt̃atis spiritualis data vtrunqꝫ membrum ꝓbat̃. Scribit̃ enim xxij. di. Qꝛ pt̃as pape cuiuslibet ordinis dignitatẽ et gradꝰ instituere habet ip̃am vero solus christus fundauit et sup̃ petram fidei mox nascentis erexit Qd̃ beato petro eterne vite clauigero terreni simul et celestis imperij iura cõmisit, Qꝛ vero habeat omnẽ pt̃atẽ secularẽ iudicare et deponere si non bona sit patet xv. q. vj. Vbi dicit̃ ꝙ Zacharias romanus pontifex regẽ francorũ non tã pro suis iniquitatibꝫ q̃ etiam ꝓ eo ꝙ tãte pt̃atis erat inutilis a regno deposuit et pypinum

patrem caroli impatoris loco eius instituit. Scdo sic illa ptas est in ministeriū data alteri cui iuramentum fidelitatis prestat et ab eo cognoscit omne qđ habet. ꝟ omnis potestas secularium principum imperatoꝝ et alioꝝ est talis · dicitur enim lxiij · di · c · tibi domino. Q2 imperator iurat sūmo pontifici · nunqm̄ mandatum preterire · et sibi ī omnibus fidelitatem seruare · ergo talis potestas ē sibi solū in ministerium data · Et si inueniatur quādoq; aliquos imperatores dedisse aliqua temporalia sūmis pontificibus · sicut Constantinus dedit Siluestro · hoc non est intelligendum qđ suum est · ꝟ restituet quod iniuste et tyrānice oblatū est. Eodem modo si legatur quandoq; aliqs sūmos pontifices dare bona tēporalia impatoribus et regibꝫ hoc nō est intelligendū eos facere in oīi recognitionē ꝟ magis in pacis ecclesiastice conseruationem · quia seruum dei non oportet litigare ꝟ mānsuetum esse ad omnes. Tercio sic · illa ptas est ī ministerium data alteri que est subdelegata respectu eius · ꝟ omnis potestas imperatoꝝ & regum est subdelegata respectu potestatis pape · Nām ut dicit ꝟj · q · i · c · quicunq; litē hns cuilibet licitum est sacrosancte sedis antistitis iudicium eligere ergo omnis potestas secularis est ī ministerium data potestati spirituali. Quarto sic illa potestas est ī ministeriū data alteri que ē restringenda ampliandā et executioni mandanda ad imp ium illius cui est in ministeriū data ꝟ talis est omnis potestas scīaris Dicit enim Bezenhar · ad Eugenium papā super illo verbo Ecce gladij duo hic · Q2 tu de vno vsurpare gladio temptas ꝙ semel iussus es reponē ī vaginā · et loquit̄ de gladio temporali · et subdit · quē tamē gladiū tuū esse negat non satis videtur mihi attendē verbum domini dicentis sic · Conuerte gladium tuum ī vaginā · Tuus ergo gladius euaginandus est ad tuum imperium alioquin si nullo modo ad te pertineret dicentibus aplis. Ecce duo gladij hic. Non respō disset xps · satis est ꝟ vnus est · ptas ergo iurisdictōis spūalis et tpalium immediata est in solo papa · Deriuata vero ē in omnibꝫ epis et prelatis. Sed in omnibꝫ secularibus et principibus est ī ministeriū data, Et ista est conclusio quā nunc ad pns teneo de questione.

Ad primum ergo dicendū ꝙ potestates predicte licet nō sint eiusdez rationis bm rationē specificam sūt tamē eiusdem ratiōis bm rationē annologam · et hoc sufficit ut vna reducatur in aliam ordine q̄dā

¶ Ad scdm est dicendum · q̄ verꝫ ē potestatem imperialem esse a deo quia non est a papa ut est homo ꝫ ē a ꝑp̄ ut gerit vicem xp̄i in terra qui fuit verus deus et verus homo. ¶ Ad tercium est dicendū q̄ predicte potestates sunt distincte · quia non conueniūt vni eodem modo quia p̄tas iurisdictōis spiritualiū ꝯuenit pape ꝑm immediatā ī stitutionem et executionem · ꝫ p̄tas iurisdictōis tp̄aliū conuenit sibi ꝑm institutionem et auctoritatē nō tn̄ ꝑm immediatā executionem nisi forte ī quibusdā casibꝫ q̄ notant̄ ext̄ q̄ fi · sint legit · c · p̄ ven̄abilez.

¶ Ad quartum est dicendum · q̄ caracteris impressio que confertur in omnibus ordinibus vel caracteris perfectio que confertur in ordine ep̄ali talis potestas siue respiciat caracteris impressionem siue caracteris perfectionē nō potest auferri p̄ papā que nō conferet̄ ab eo Sed omnis potestas iurisdictōis p̄t auferri sicut supradictū ē vel p̄ depositionē vel per suspensionem.

AD scdm sic proceditur · Videtur enim q̄ p̄tas cuiuslibet pape non sit a deo quia dei perfecta sunt opera · Si ergo omnis p̄tas ꝑp̄e sit a deo om̄is tal' p̄tas erit perfecta · cuiꝰ contrariū videmus ad sensum · ~~Primo~~ Preterea illoꝝ p̄tas est a deo qui vocant̄ a deo tanq̄ aaron q̄ dicente apl'o nullus debet sibi assumere honorē pontificatꝰ nisi q̄ vocatur a deo tanq̄ aaron · Sz multi pape nō vocantur a deo ꝫ magis industria et sagacitate hominū ergo potestas talium non erit a deo.

¶ Preterea illiꝰ p̄tas nō ē a deo cuiꝰ vsus est contra deum · ꝫ multi pape vtunt̄ p̄tate papali contra deū et precepta et mandata eius · g° taliū potestas non est a deo. ¶ In contrariū est apl's ad rō · xiij · vbi ait q̄ nō ē p̄tas nisi a deo et quia que a deo sunt ordinata sūt. Concludit ibi q̄ qui potestati resistit diuine ordinationi resistit. ¶ Rn̄t̄ Dicendū q̄ in quolibet principatu et in qualibet potestate tria possumus considerare ꝑm que principatus et p̄tas est a deo · et tria alia possumus considerare ꝑm que principatus et p̄tas non est a deo sed potius a malicia et prauitate hoīm, Est nanq̄ deus causa cuiuslibet rei hn̄tis entitatē et bonitatem ī triplici genere efficientis formalis et finalis ut dicit cōmentator decīo methaphisice · Dicemus ergo q̄ oīs principatus et oīs p̄tas ē a deo efficient̄ ratione eius deriuatiōis · formaliter ratione eius ordinationis · et finaliter ratione eius reductionis. Est enim in principatibꝫ et potestatibꝫ sicut in alijs rebus. Sic

ergo oīa entia causant̄ et deriuantur ab vno ente· et sicut omnes sb̄e
deriuātur ab vna substātia· Ita omnis principatus deriuatur cau-
saliter ab vno prīcipe talis autē princeps deus ē· ꝓpt̄ qd̄ sicut omnes
riuuli deriuāt̄ a fonte· sic omnis pt̄as deriuatur a fonte primo qui
est deus· In cui⁹ femore scriptū ē Rex regū et dn̄s dn̄antiū, Vn̄ scri-
sap· vj· Data est nob̄ pt̄as a deo et virtus ab altissimo qui int̄rogat
opa nr̄a, Est ergo pt̄as a deo effectiue ratiōe eius deriuationis· scd̄o
est a deo formalit̄ ratiōe eius ordinatiōis· Nā in quolibet principatu
est ordo quidam supioris ad inferiorē et inferioris ad supiorē, Et q̄n-
tumcunq; supiores vel inferiores sint mali· Ipe tn̄ ordo de se habet ra
tiones boni· qꝛ etiā ipa mala bene ordinata et suo loco posita lauda-
biliora sūt et eminēti⁹ cōmēdāt bona et semp ex tali ordine consurgit
aliqd̄ bonum ꝓpt̄ qd̄ etiā ex principatu malorꝫ ratiōe ordinis et ratiōe
diuine ordinatiōis insurgit aliqd̄ bonū. Vn̄ dicit Augustin⁹ et ha-
betur in glō q̄ p pt̄atem a deo dyabolo datam Iob ꝓbatus ē ut iu-
stus appareret Et petrus temptatus est ne de se presumeret et paulus
colofisatus ē ne de se extollēt et iudas damnatus ut se suspendēt. Est
ergo pt̄as a deo formalit̄ ratiōe eius ordinationis Tercio ē deo finali
ter ratione eius reductiōis· nam quamdiu sumus in hoc mdo sum⁹
in via et sumus in quodam bello. In bello autē necessario sunt ali-
qui principantes et aliqui subseruientes et ideo quādiu sum⁹ bella-
tores et sum⁹ in exercitu tam diu angeli dn̄abunt̄ angelis et hoīes
hominib⁹ quia tota ecc̄ia militaris est terribilis ut castrorꝫ acies ordi
nata. Sed cum peruenerimus ad deū tanq̄ ad terminū et finē felici
tatis nr̄e non erimus ampli⁹ bellatores· nec erit amplius necessaria
dominatio vel prelatio· Vn̄ dicit· i· ad chor· xv· q̄ cū ipe filius tra-
diderit regnū· i· suos electos deo patri tūc erit finis qꝛ tunc euacuatus
erit omnis principat⁹ et omnis pt̄as ut glō· ibi dicit. Oīs ergo pt̄as
est a deo finalit̄ ratiōe eius reductionis. Possumus autē tria alia cō-
siderare in principatu et in potestate s̄m q̄ talis pt̄as non est a deo
Primo ipi⁹ principatus prauam adeptionē· Scd̄o eius prauam exe
cutionē· Et tercio eius prauam intentionē, Sunt enim aliqui q̄ ip̄m
principatum et ip̄am prelationē praue adipiscunt̄ qꝛ vel per symo-
niam vel per minas. In quorꝫ persona dicit ꝓpha· In fortitudīe nr̄a
sūpsimus nob̄ cornua. Aliqui vero sūt qui principatū et prelatiōem

adeptam praue execunt qui non vtunt principatu et tali prelatiõe ad vindictam malefactoꝝ et laudẽ bonoꝝ ꝫ potius econtrario. in q̃ꝝ persona dicit ꝓpha Regnauerũt nõ ex me et principes astiterũt et nõ cognoui eos, Sed aliqui tercio modo sunt qui ĩ principatu et prelatione adepta prauam intẽtionem habent. quia et si qua bona faciunt. praua intentione illa agunt ut propter sue glorie formationẽ magis q̃ꝫ ꝓpt iusticie obseruationẽ. et que exteriꝰ demõstrant interiꝰ non hñt de quibus dicebat Iob xxxiiij. Regnare facit hominẽ ypocritam ꝓpt peccata ꝓpl'i. igit principatus et pt̃as non ẽ a deo ratiõe praue adeptionis nec etiam a deo ratione praue executiõis nec similiter ẽ a deo ratione praue intẽtiõis nisi permissiue. Vñ dicit Grego et habet in glõ. ꝙ potẽtiã principatus et potestatem deus tribuit elationẽ vero potẽtie malicia nr̃a inuenit. Et subdit ꝙ tumoris nãque elatio nõ ordo pt̃atis inest ¶ Ad primũ ergo dicẽdũ ꝙ opa a deo immediate a deo facta perfecta sũt. ꝫ in operibꝰ que fiũt a deo mediãte creatura potest defectus et imperfectio esse ratione actionis creature que defectibilis est. ¶ Ad scdm ẽ dicendum ꝙ glõ ibi dicit nullũ vocari a deo quẽ elegit cõuitas ecc̃ie vl' ille vocat a deo non ꝙ vox diuina sp ibi audiat ꝫ ab illis qui boni sũt tanq̃ꝫ si deus dicẽt veni quia dignus es. vel vocatur quis a deo eoipo ꝙ vocat voce eligentium q̃ a deo ordinati sunt. ¶ Ad terciũ patet solutio q̃a licet pt̃as boni põtificis et mali sit a deo abusus tñ talis pt̃as a deo non ẽ,

Ad terciũ sic procedit Videtur enim ꝙ pt̃as pape non sit maior omni alia quia moyses fuit maior aaron in pt̃ate eo ꝙ pt̃ate ipiꝰ moysi aaron in sacerdotẽ electus ẽ iuxta illud exo. xviij. Applica quoq̃ tibi aaron fratrem tuum cũ filijs suis ut sacerdotio fungãtur michi. Sed moyses qui fuit ductor populi israhelitici videt rep̃sentare imperatorẽ ut Augꝰ. videt dicẽ. Aaron vero qui fuit sũmꝰ pontifex rep̃sentauit papã. videt ergo ꝙ pt̃as impatoris sit maior potestate pape. ¶ Pret̃ea Dans tributũ minor ẽ recipiẽte tributum sic dãs decimas minor ẽ decimã recipiẽte ut dicit apl's ad hebre. viij. Si papa dat tributũ impatori sic habet xj. q. ĩ. c. si tributũ petit impator non negamꝰ ergo minor ẽ papa in pt̃ate q̃ꝫ impator, ¶ Pret̃ea illius pt̃as nõ ẽ vniuersaliter maior omni alia. ad cuiꝰ iudiciũ nõ defertur omnis appellatio, Sed a sentencia lata ab impatore vel iu-

dice seculari non defertur appellatio ad papā. sic patet extra de app. c. si duobꝫ. Ergo videt̄ ꝙ pt̄as pape nō sit vniuersalit̄ maior omni alia. ¶ In contrariū ē quia pt̄as illius ē maior omni alia. quia pt̄ omnia iudicare et ip̄e a nullo iudicat̄. Sed papa cuius pt̄as spūal' est potest omnia iudicare et a nemine iudicari iuxta illud apl'i ī ad chor. ij. Spiritualis homo omnia iudicat et a nemine iudicat̄. g° sua pt̄as maior est omni alia. ¶ Rn̄t. Dicendū ꝙ triplici maioritate pt̄as pape ē maior om̄i alia. Primo maioritate dignitatis. scd̄o maioritate causalitatis. et tercio maioritate auctoritatis, Dignitate quidē maior ē pt̄as pape omni alia. quia sicut dicit beat⁹ Ambro. et ponit̄ xcvj. di. c. duo sūt. quipp eaurū nō tam preciosi⁹ plūbo q̄m regia pt̄ate altior ē ordo sacerdotalis videmus enī colla regū et principū submitti genibꝫ sacerdotū et ab eis bn̄dici et inungi et s̄m apl'z ad hebre. vij. Absq; nulla contradictione ver̄ ē ꝙ sp̄ qui minor est a maiori bn̄dicit̄ patet hoc etiā per hugo. de sc̄to victore ij. li. scd̄a parte vbi distinguit duplicē vitam spiritualem et corporalē. duplicē populum laicor̄ et clericor̄. Duo bona spiritualia et tp̄alia et duplicē pt̄atē spūalē et secularē et postea subdit ꝙ q̄ntū vita spūalis dignior est q̄ terrena et spūs q̄ corpus tantū spūalis pt̄as terrenā pt̄atē ⁊ secularē et honore et dignitate precedit. Scd̄o pt̄as pape ē maior oī alia maioritate causalitatis quia eius pt̄as causat omnē aliā pt̄atē examinando confirmādo et iudicādo Vn̄ dicit̄ xxij. di. ꝙ quilibet ordinis dignitatē et pt̄atē romanus pontifex habet instituere et confirmare. Eius vero pt̄atem solus xp̄s fundauit et confirmauit nullius nanq; pt̄atis electio tp̄alis vel spiritualis est ip̄a confirmatio nisi solum electio ip̄i⁹ pape vel de auctoritate eius ¶ Tercio pt̄as pape est maior omni alia maioritate auctoritatis. quia nullius imp̄atoris regis vel alterius leges seu statuta alicui⁹ roboris vel firmitatis esse censentur nisi quales sūt per auctoritatem pape confirmate et approbate vt dicit Aug⁹. et ponit̄ ix. di. ꝙ quicūq; legibꝫ imp̄ator̄ que ꝓ dei volūtate feruntur obtp̄are non vult acquirit grande periculum Quicunq; autē legibꝫ imp̄ator̄ que contra dei volūtatem feruntur obtemp̄are non vult acquirit grānde premiū. Est nanq; tanta auctoritas ecc̄ie ⁊ romani pontificis ut Aug⁹ dicat ꝯtra epl'az fūdamēti ego non crederē euāgelio si nō crederē ecc̄ie. ¶ Ad primū ergo est

dicendū q̄ moyses representabat cuius vicē papa gerit ī terris vñ di-
ctum est moysi deutro·xviij· ꝓphaꝫ suscitabo eis de medio fratrū suoꝝ
similē cui silr aarō xp̄m rep̄sentabat qꝛ ut allegatū ē exo·xxviij· ap-
plica tibi aaron cum filijs suis ut sacerdotio fūgant̄ michi sup quo
verbo dicit glō· q̄ sicut tabernaculū cū ornatibꝫ et vasis suis signa-
bat ecclesiā puta virtutū et personaꝝ varietate distinctā· ita sūmꝰ sa
cerdos aaron tabernaculi·xp̄m verū pontificem signabat qui semet-
ip̄m pro nobis obtulit ī crucem. Aliter tñ moyses et alit̄ aarō xp̄m
signabat qꝛ moyses signabat xp̄m ut legislator Aaron vero ut sūmꝰ
sacerdos·et xp̄s cuiꝰ vicē papa gerit fuit legislator· iuxta illud ysa·
dñs legifer nr̄ dñs iustus nr̄ et fuit sacerdos iuxta illud psal· Tu ꝯ
sacerdos in eternum ꝑm ordinem melchisedech, Per hꝰ ergo q̄ aarō
et filij eius applicati sūt moysi ut sacerdotio dei fungerent̄ signatum
est q̄ omnes presules et doctores qui ad pastorale et sacerdotale offi
cium assumunt̄ tanto studio et amore debēt legi dei adherere ut ger-
mana cognitione videant̄ ꝯiūgi sicut glō·ibidem dicit. Dato ergo
q̄ p̄tas moysi fuerit maior p̄tate aaron quia p̄tas moysi fuit imp̄-
ialis in legisdatione·et fuit sacerdotalis in votoꝝ populi obseruati-
onē quia sicut dicit glō·sup illo v̄bo psal·moyses et aaron ī sacerdo
tibꝫ·moyses sacerdos fuit non hostias sed vota populi offerens deo
per hoc non excludit̄ quin p̄tas pape sit maior omni alia cum ip̄e
gerat vicem xp̄i cuius p̄tas signata est per moysen et aaron ut di-
ctum est. ¶ Ad scd̄m est dicendum q̄ papa non soluit tributum im
peratori in recognitionē dñij ꝫ solum pro pace et quiete ecclesie ꝑuā-
da quā ip̄e imperator tenetur tueri et conseruare sicut habetur xxiij·
q·viij·c·si tributum in ore piscis nec de omnibꝫ soluit̄ tributū imp̄-
atori quia non de oblationibꝫ et p̄mitijs ꝫ solū de exterioribꝫ boni-
per principes seculares ecc̄ie concessis, ¶ Ad terciū ē dicēdū q̄ appel
latio interposita pro cauꝫ minimis et ꝓ leuibꝫ questionibꝫ ad papā
non est deferenda sicut dicitur extra·de appel· Sed pro causis arduis
et pro grauibꝫ questionibꝫ omnis appellatio potest deferri ad papaꝫ
quia xj·q·ī·c·Quicunq̄ litem hñs Cuilibet licitum est sacrosancte
sedis antistitis iudicium eligere.

Ad quartum sic proceditur. Videtur ꝙ quilibet eps sit equalis pape in potētia quia vnus frater non est maior alio. Sed pp̄ appellat omnes epos fres. ergo om̄es epi equales sūt pape in potentia. ¶ Preterea sm̄ apl'm ad hebre. vij. Absq; vlla contradictiōe verum est ꝙ semper qui minimus est a maiore bn̄dicitur. Sed papa benedicit̄ et consecratur ab hostiensi. ergo videt̄ ꝙ non solū hostiēsis sit equalis ꝫ etiam quilibet eps sit maior in pt̄ate, ¶ Preterea ille ē maior alio ī pt̄ate qui potest ī aliquē effectū in quē nō potest alius. sed imperator in multos effectus potest ī quos papa non potest. ut leges condere quibꝫ ipe papa utitur et iudicia secularia exercē. ergo impator maior est papa in pt̄ate, ¶ In contrarium est. quia sicut dicit Crisoꝫ. in quadā omelia de penthec. Ecc̄ia maior ē celo angelis et omni creatura ergo potestas pape que est caput ecc̄ie maior est oī alia et nulla equalis sibi. ¶ Rn̄t̄. Dicendū ꝙ pt̄as ē duplex. vna ordinis et alia iurisdictiōis loquendo ergo de pt̄ate ordinis om̄s epi sunt equales pape in tali potestate, Cuius ratio duplex est. Prima talis Omnis potestas ordinis vel respicit caracteris impressionē vel respicit caracteris perfectionē. Nam caracteris impressio fit in septē ordinibus quia in quolibet ordine imprimitur caracter in epatu v̄ licet non imprimatur caracter perficitur tn̄ caracter iam impressus ut per talem perfectionē possit eps qui ē perfectus sacerdos sibi sil'es generare. Sed omnes epi hn̄t caracteris impressionē et caracteris perfectionem. Ergo omnes epi sūt equales pape in potestate ordinis Scd̄a ratio est talis. Omnes apostoli simul cum petro equaliter receperunt pt̄atē ordīs a xp̄o. ioh̄. xix. qn̄ dictū ē eis Accipite spiritū sāctum quoꝝ remiseritis pcta remittunt̄ eis. nec talis potestas ordinis singularius fuit data petro q̄ꝫ alijs discipulis quia non est dictū sibi accipias sed accipite Sed personas apl'oꝝ rep̄sentant epi. sicut papa gerit vicem beati petri ergo omnes epi equales sūt pape in pt̄ate ordinis sicut omnes apl'i equales fuerunt petro in predicta potestate. Vnde dicitur xxj. di. c. in nouo testamēto, Qꝛ ceteri apl'i cū eodē pet̄ pari consortio honorē et pt̄atē acceperūt qd̄ est verū quantum ad ordinem et ratione consecrationis non ratione administratiōis ut glosator notat sup dicto verbo, Sꝫ si loquam̄ de pt̄ate iurisdictiōis si nō accipiat̄ talis pt̄as iurisdictiōis in sp̄ualibꝫ siue in tēporalibꝫ nullꝰ

est equalis pape ĩ tali p̃tate · quia omnes alij ep̃i vocati sũt ĩ p̃tate sollicitudĩs et administrationis. Solus autẽ p̃p̃ habet administrationem in toto orbe. Vñ dicit Crisos. in ome. sup ioh. Q̃ xp̃s iacobum localiter in vno loco prelatũ determinauit ꝫ petrũ totius orbis ordinat magistrũ et doctorẽ, Et idẽ sup act. apl'oꝝ dicit · ꝙ petrus a filio sup omnes filij potestatem accepit · non ut moyses in gente vna vl' in vno populo ꝫ in vniuerso orbe terrarũ, Si vero loquam̃ de p̃tate iurisdictõis tp̃alis sil'r nullus ẽ equalis sibi in tali p̃tate quantũ ad immediatam auctoritatem et vniuersalem iurisdictionẽ licet quãtũ ad immediatam executionẽ ⁊ administrationẽ impator ⁊ alij reges et principes possint esse maiores eo, ¶ Ad primum ergo dicendum ꝙ ep̃os eẽ fratres p̃p̃e quatuor modis intelligi potest · Primo nature conformitate et sic verum est ꝙ non solũ papa verũ etiam ip̃e xp̃us qui fuit deus et homo non confundit̃ omnes homines vocare dicẽs nomen tuum nunciabo fratribꝫ meis. Scd̃o meriti equalitate et sil'r sic verũ est quia sicut non derogatur presulatui beati petri dicere aliquem martirem vel confessorẽ fuisse sibi fratrem vel equalem ĩ merito · sic non derogatur pape dicẽ omnes ep̃os in hoc esse eis frates sibi equales · vñ dicit̃ · ij · q · vij · c · puto · ꝙ sine vlla sui contumelia Cyprianus ep̃s apl'o petro compat̃ quãtum attinet ad martirij coronã quia et si distat cathedaꝝ gratia vna est tamen martirum gloria. Tercio potest intelligi ordinis dignitate · et sic eodẽ modo verum est ꝙ sicut apl'i simul cum petro tanq̃ꝫ fratres et equales pari consortio habent honorẽ ⁊ hanc dignitatem ordinis receperunt a xp̃o sic om̃es ep̃i sunt fratres et equales pape in tali dignitate. Quarto potest intelligi iurisdictionis paritate ut ꝙ ep̃i sũt fratres et pares ip̃i pape ĩ potestate iurisdictõis et sic non est veꝝ ep̃os eẽ fratres pape im̃o ip̃e est pater ⁊ caput ip̃oꝝ sicut xp̃s ĩ hoc fuit pater ⁊ caput ip̃orũ apl'oꝝ ut dicit Cyrillus in libro thzau · Q̃ apl'i in euãgelijs et epistolis affirmauerũt ĩ oĩ doctrĩa petrũ eẽ loco dñi et eiꝰ ecc̃ie regimẽ tenẽ dãtes eidẽ locũ ĩ omni capl'o et sinagoga ĩ omni electione et confirmatiõe Cui scꝫ petro omnes iure diuino caput inclinant · ꝫ p̃mates mũdi tanq̃ꝫ ip̃i dño ihu obediũt, ¶ Ad secundum est dicendũ ꝙ in p̃tate ordinis non est incõueniẽs hostiensem et alios ep̃os esse maiores p̃p̃ q̃ si aliquis dyaconꝰ eligat̃ ĩ papam simplex sacerdos erit maior eo

quantū ad caracteris sacerdotalis impressionem et simplex ep̄us erit maior quantū ad caracteris perfectionē quia totū contingit· q̄ talis potestas ordinis non ꝯpetit pape inquātū est sacerdos vel episcop⁹ aut in aliquo ordine ordinatus· vñ poterit esse verus p̄p̄ hn̄s plenā administrationem ꝛ iurisdictionē ī tota ecc̄ia ꝛ tñ carebit om̄i p̄tate ordinis· q̄a si ē dyaconus carebit potestate sacerdotali et episcopali non ꝯsecret̄· ¶ Ad terciū est dicēdū· q̄ sicut dicit apl's ad chor̄· ad iudicia et litigia det̄minānda contemptibiles de ecc̄ia dn̄t eligi · per hoc enim q̄ imp̄atores et reges leges condunt per quas iudicia et litigia seculariū personarū terminant̄ non habet̄ q̄ ip̄i sint maiores· sed potius contemptibiles et inferiores in ecc̄ia ut dicit Cyprianus compositor x· di· c· quōz idem· Q̄ xp̄iani imperatores pro eterna vita pontificib⁹ indigēt Pontifices vero pro cursu rerū tp̄aliū tantummodo legib⁹ imp̄ialib⁹ vtuntur ne seruiēs deo implicet se negocijs secularibus· vel potest dici q̄ in legib⁹ condendis et iudicijs p̄ferendis imp̄atores et reges non habēt immediatā iurisdictionē et ꝯfirmationē quia auc̄te p̄p̄e oportet q̄ talia sint roborata et confirmata habēt tñ immediatā executionē et administrationē ex hoc tñ non arguit̄ q̄ sint maiores vel equales sibi in p̄tate ꝫ potius inferiores.

AD quintum sic procedit̄· videt̄ enim q̄ p̄tas pape non sit singularius a deo q̄ꝫ p̄tas alioꝝ · quia ille qui habet equalit̄ curā de omnib⁹ non magis specialit̄ respicit principatū vnius q̄ꝫ principatū alterius. Sed scribit̄ sapiētie· q̄ pusillū et magnū ip̄e deus fecit et equaliter sibi cura est de omnib⁹· ergo nō videtur q̄ p̄tas pape sit singularius a deo q̄ꝫ p̄tas alioꝝ, ¶ Preterea ꝯtingit in principatu ecc̄iastico assūi qn̄q̄ malos et bonos pastores sicut ꝯtingit malos et bonos rectores eligi ad principatum secularē nō ergo potestas p̄p̄e singularius ē a deo q̄ꝫ p̄tas alioꝝ, ¶ Preterea ibi est magis succurrēdum per specialem prouidētiā vbi ē maius periculū· ꝫ in regimine rerum temporaliū videt̄ eē maius periculū p̄p̄t pluralitatē negociorum occurrentiū q̄ꝫ in regimine sp̄uali· ergo videt̄ q̄ p̄tas seculariū principū magis singularit̄ sit a deo q̄ꝫ p̄tas pape. ¶ In contrarium est· quia sicut se habet p̄tas sp̄ualis ad temporalē· sic se habet sp̄uale ad corporale· ꝫ sp̄uale principalius et singularius est a deo quā corporale· cum ip̄e deus spiritus sit · ergo eodem modo principalius et

singularius est a deo ꝑtas pape qm̃ ꝑtas alioꝝ. ℜnſio · Dicẽdũ
q in ꝑtate pape tria possumus considerare. Primo eius electionem
Secundo eius gubernationẽ Et tercio impugnantiũ et non obedi-
tium sibi punitionem· Et ꝟm ista tria tribꝰ modis potest ostendi q
potestas pape singularius est a deo q̃ ꝑtas alioꝝ· Primo quantũ ad
eius electionem· licet enim omnis ꝑtas sit a deo ut dicit ad Rõ· xiij·
ꝑtas tñ pape immediatius et singularius ẽ a deo q̃ alia· quia sicut
deus generaliter habet esse in omnibus rebus creatis per pñtiam po
tentiam et essentiã in suis tñ fidelibus hẽ quodã speciali modo p gra
tiam et caritatẽ· sic licet in electione omnium ꝑtatũ deus operetur qõ
tñ singulari modo opat in electione sũmi pontificis· qui suos fideles
habet regere et ordinare ad cultum dei. Vñ multum peccãt electores
qui huic singulari diuine ꝓuidẽtie qua regit ecclesiã suã non imitũ
tur contingit inde eos rationabiliꝫ in stultum finem adduci et eorũ
fine ꝓuari quẽ non bonũ seꝺ ꝓauũ in tali electione quãꝺoq̃ sibi ꝑ-
figũt Vñ scribit Iob xiij· quia ipe deus adducit consiliarios in stul-
tum finem et iudices in stupore. Scõ quantũ ad eius gubernatiõz
quãuis enim deus habeat curam generalem de gubernatione omniũ
rer· singulari tamẽ modo hẽ curam de ꝑtate sũm pontificis regẽtis
et gubernantis suã ecciã. Vñ dicit Crisoſt in quaꝺã omelia de pẽth·
Q magna cura ẽ deo de ecciã sua non muro circũꝺata ꝫ fide circum-
septa· Nam ꝑ ecclesiã celũ extensũ ẽ· aer sparsus ẽ· mare diffusum
est· terra fundata ẽ· paraꝺysus plãtat? est · et multa mirabilia facta
sũt ꝑter ecclesiam· mare diuidebaꝫ et iterꝝ fluebaꝫ· petra scindebatur
et iterum coniungebaꝫ· mãna pluebat de celo· et tanq̃ prunosa po
nebatur mensa· ꝑter ecclesiam ꝑphete· ꝑter ecclesiam apl'i· propter
ecclesiã vnigenitus dei filius factus ẽ homo. Ego ipꝫ statui qui ce-
lum fundaui et angelos creaui· ꝫ propꝫ celum crucifixus non sum ·
ꝑter celum celeste corpus non accepi· nec naturam angeloꝝ assũpsi
ut discas quõꝝ celo angelis et omni creatura singulariorꝫ et honora-
bilioꝫ est ecciа. Tercio ad impugnantiũ et non obedientium sibi pu
nitionẽ, Erit enī sũmus pontifex in ecciа vicẽ illi? ꝑphe de quo di-
citur· deutro· viij· ꝑphetam suscitabo vobis de fratribus vr̃is quicũq̃
non audierit ꝑphaꝫ illum ego vltor existo penã eternã et tempalem
sibi infligendo ut glõ· dicit· ex quo verbo habet' q impungentes in

sūmum pontificē et resistentes sibi grandi pena puniendi sunt. Significat enim summus pontifex p montē synai de quo dicit exo·xix q die xxx· descēdit dns coram omni plebe sup montē synai dicēs filijs israhel·ne ascendatis in montē nec tangatis fines eius·Omnis enī qui tetigerit montē morietur·Signatur etiā sūmus pontifex p talē montem ratione eius generalitatis· quia sicut mediante tali monte descendit deus coram toto populo iudeoz·sicut xp̄us mediāte potestate sūmi pontificis in lege noua descendit sup toto populo xp̄ianorum et ratione sublimitatis·quia sicut ille mōs sublimior erat omni alio sic papa sublimior est omni alio prelato· et ratione legalis auctatis quia sicut de illo monte data ē lex sic de ipo papa oēs leges et omnia iura exquirēda sūt. Omnis ergo qui hūc mōtem ausu temerario tāgit impugnando vel sibi non obediēdo mori debet non quacūq; morte quia manus sic morientem non debēt tangere·ꝫ lapidibus ē opprimendus et iaculis confodendus in detestatione talis peccati ut dicitur eodē li·Quantum ergo ad electionē et quantum ad gubernationē·et quantum ad impugnātiū punitionem singularius et specialius potestas pape est a deo q̄ p̄as alioz. Ad primū ergo ē dicēdum q p prouidētia generali deus habet equalem curam de omnibus Sed quadam prouidentia singulari deus habet specialem curam de potestate pape mediante qua regit ecclesiāquam non habet de p̄ate aliorum bm quē modum loquit apls·ī·ad chor·ix·vbi ait Nunq̄ deo cura est de bobus. Ad scōm dicendū ē·q contingit aliquos assumi ad sūmum pontificem qui si nō sūt boni homines · sūt tn boni prelati. Nam bonum hominem facit sola caritas quia sola ipa diuidit inter filios eterni regni·et filios perditionis eterne·Sed prelatus bonus potest esse per prudentiam et sciētiam que sūt dona se tenētia ex parte intellectus bm que non dicit homo bonus simpliciter ꝫ bm quid eo q bm ipa potest ee vtilis ad regimen alioz, Dicit enim lxj·di·q rudib et impitis gubernacula ecie non sūt cōmittenda· et in hoc apparet singularis prouidētia dei quare ergo eciam suam mediante potestate malorum hominum bn et vtilit ad vindictam malefactoz et laudem bonoz. Si vero contingat aliquos ad sūmū pontificatum assumi qui sint mali homines et mali prelati· taliū p̄as etiam bm Augustinū singularit est a deo·ait enī·j·de ciui·dei·c·vij·Sicut

sub eodē igne aurū rutilat et stipulam famat · et sub eadem tribula conteruntur palee et granum purgatur · sic sub eodē principatu boni et predestinati purgantur et finaliter damnabunt̄ per illi⁹ promotionem et exaltationem. ¶ Ad tercium est dicendum ꝙ si ꝯtigit seculare et temporale regimē hr̄e maiorē mentis distractionē q̄ regimen spirituale ꝓpter temporaliū implicationem bonum tamē regimen tp̄ale ex bono regimine spirituali dependet quia ut dicit Crisos sup math · Sicut omne malū egredit̄ a sacerdotio · sic omne bonum a sacerdotio procedit · et ideo singularior cura habēda est de potestate sacerdotij et regimīs spūalis q̄ tp̄alis, Si enim sacerdotiū fuerit integrū ut idē dicit totus populus floret et residet ī pace, Si vero sacerdotium fuerit dissolutum et inordinatū tota plebs marcida erit.

AD sextum sic proceditur · Videtur enim ꝙ pt̄as pape non sit vna quia multi sunt ordines ep̄oꝝ ut dicit mg̃r senten̄ · iiij · li · ergo multe sūt pt̄ates in ecc̄ia · pt̄as ergo pape que preest toti ecc̄ie nō est vna sed plures. ¶ Preterea pt̄ates distinguunt̄ per actus et per obiecta · sed aliud obiectum est spirituale et aliud temporale alia g° erit pt̄as in papa respectu spiritualiū et alia respectu temporalium · ¶ Preterea pt̄ates ecc̄ie significāt̄ per gladios duos de quib⁹ dicitur luce xxij · Ecce gladij duo hic · cum ergo omnis pt̄as ecc̄ie resideat in papa videtur ꝙ ī papa non sit vna pt̄as sed plures, ¶ In contrarium ē · quia pt̄as pape ē respectu ecc̄ie cuius administrationē gerit sed ecc̄ia ē vna iux̄ cant̄ · iiij · vna est colūba mea · vna ē matris sue electa genitricis sue ergo pt̄as pape similit̄ erit vna. Rn̄sio, Dicēdū ꝙ in papa ē duplex pt̄as vna respectu corporis xp̄i veri et ista vocat̄ pt̄as ordinis Alia est respectu corporis xp̄i mistici et ista vocat̄ pt̄as iurisdictionis vel administrationis. Si ergo loquimur de potestate pape respectu corporis xp̄i veri que est pt̄as ordinis talis non ē nisi vna vnitate reali qꝛ ī om̄ibus sacerdotib⁹ et ep̄is talis pt̄as nō plurificatur nec ex parte ip̄oꝝ sacerdotum vel ep̄oꝝ offerentiū quia om̄s offerunt in vnius sacerdotis puta xp̄i, Non enim illa verba hoc est corpus meum proferunt̄ ī persona sacerdotis vel ep̄i consecrantis · ꝫ in persona xp̄i. Vn̄ dicit Crisos in omeli̅ de perditione iude · ꝙ xp̄s qui mensam illam ornauit discipuloꝝ in cena presto est mense nr̄e quam consecrat quia nō est homo qui proposita panem et vinum

corpus et sanguinem facit. Sed ille qui crucifixus est pro nobis xps cuius virtute consecrantur·licet sacerdotis ore proferantur/nec pluri-ficatur ex parte rei oblate quia non aliud corpus offeret per vnū ep̄m vel per vnū sacerdotē et aliud p aliū. Sed illud idē corpus nūo offertur per vnū qđ per omnes alios. Nec tercio plurificat ex parte passionis cōmemorate q: vna et eadem passio xp̄i semel recepta com memorat per omnes·vñ dicit j·ad Chor·xj·Quotiēscūq; manducabitis panē hunc et calicem bibetis mortē dñi annūciabitis donec ve niet. Potestas ergo ordinis que est respectu corporis xp̄i veri vna est realit in pp̄ et in oīmb⁹ sacerdotibus et ep̄is·quia i tali ptate omnes sacerdotes non sūt nisi vnus sacerdos et omnes ep̄i nisi vnus ep̄us per vnitatem vnius sacerdotis consecrantis· et vnius rei oblate· et vnius passionis cōmemorate. Vñ apl's ad hebre·vij·dicit qp i sac-dotio leuitico plures quidē facti sūt sacerdotes· sed hic scz xps vnum habet sacerdotium. Si vero loquamur de ptate pape respectu corpo-ris xp̄i mistici que est ptas iurisdictionis· talis similiter ē vna in pp̄ vnitate cuiusdaz ordinis. Nam i corpore mistico triplicem ordinem distinguere possumus vnum quo clerici ordinantur ad clericos·aliū quo laici ordinant ad laicos et quia ordinatio qua laici ordinantur ad laicos est ptas corporalis et temporalis cū sp corporale et tp̄ale de beant regulari per spirituale necessariū est qp talis ptas laicoz regu letur per ptatem spūalē qua ip̄i clerici ordinant ad laicos. Simlit potestas clericoz qua ordinant ad laicos regulāda ē et ordināda per potestatem qua clerici ordinant ad clericos et potissime per ptatem illam qua clerici ordinant ad sūmū clericoz qui est papa ita qp pp̄ p vnam potestatem ordine quodā habet ordinare clericos ad clericos· et laicos ad laicos int̄ se·et ista ē deductio bti Augustini iij·de trini-c·iiij·vbi ait qp quēadmodū corpora crassiora et inferiora per subti-liora et potētiora quodā ordine regant ita omnia corpora reguntur per spiritū vite et spūs vite irrationalis regit̄ per spiritū vite ratio nalem et spūs vite rationalis defert̄ ad q̄ pctor regit̄ per spiritū vi-te rationalē pium et iustum· et spiritus iustus et pius regit̄ per ip̄z deum et sic vniuersa creatura regit̄ per summum creatorē ex quo et per quem et in quo condita atq; instituta ē. ¶ Ad primū ergo dicē-dum ē·qp ordines ep̄oz sūt plures non per plures ptates ordinis cū

in tali p̄tate dictū ē. omnes ep̄i nō sūt nisi vnus ep̄s et omnes sacer-
dotes vnus sacerdos. Sed propt̄ plures cōmunitates et administra-
tiones quibꝫ presunt, Distinguunt̄ enī per ph̄m quīq; cōuitates q̄ꝝ
prima ē cōuitas vicis que resultat ex pl̄ibꝫ domibꝫ. Alia est cōmūi-
tas ciuitatis que cōstituit̄ ex pl̄ibꝫ vicis et ista ē cōuitas perfecta ꝑm
ph̄m quia si ciuitas bn̄ ordinata ē. in ea debet inueniri quicquid ne
cessariū est ad vitam humanā, Tercia est cōmunitas ꝓuīcie que ī-
surgit ex pluribus ciuitatibꝫ. Quarta est cōuitas regni q̄ resultat ex
pluribus prouincijs, Quinta ē cōuitas totius orbis que constituit̄
ex om̄ibꝫ regnis. In prima ergo cōuitate presūt presbiteri parrochi-
ales quoꝝ quilibet regit vnam vicē et vnā parrochiā. Et in scd̄a vo
presunt ep̄i. quia ciuitas quelibet est cōmunitas perfecta sicut quili-
bet ep̄us ē sacerdos perfectus cū possit simile sibi generare. In tercia
vero coītate presūt archiep̄i vel metropolitani. In quarta presunt
patriarche et primates Sed in quīta cōuitate p̄est sūmꝰ pontifex q̄a
quantū ē de iure omnes qui sūt in toto orbe debēt subijci sūmo pon-
tifici. Sicut enim mg̅r legū dicit. Nullus potest saluari nisi sit de cor
pore ecc̄ie qꝛ ext̄ ecc̄iam non est salus ita de iure ē ꝙ omnes qui sunt
in toto orbe sunt sub p̄tate pape. ¶ Ad scd̄m est dicēdum ꝙ verum ē
corporale et spūale eē distincta. Sꝫ spūale ut patet per Augꝰ. habet
regere regulare et gubernare ip̄m corporale et tp̄ale aliqn̄ q̄dē seip̄m
aliqn̄ uero mediāte alio corporali vel mediāte alio tp̄ali, Sic et ꝓp̄
sua p̄tate spūali aliqua tp̄alia et corporalia regit per seip̄m. aliqua
vero mediāte p̄tate alioꝝ principū secularium quoꝝ p̄tas corporal' ꝛ
temporalis est. ¶ Ad terciū ē similit̄ dicendū ꝙ per illos duos gladi
os due p̄tates intelligūt̄ vna tn̄ reducit̄ ad aliā ꝑm ordīez sup̄dictū.

AD septimum sic procedit̄ videt̄ enim ꝙ in ꝓp̄ nō sit p̄tas rega-
lis vel sacerdotalis simul. qꝛ ꝓp̄ gerit vicem xp̄i ut conuersatus
est ī hoc mdo. Sꝫ ioh̄. xviij. xp̄s dixit pylato Regnū meum non ē de
hoc mdo si enī ex hoc mdo eēt regnū meum ministri mei utiq; decer-
tarent ut non traderer iudeis. ergo videt̄ ꝙ in papa nō sit p̄tas re-
galis in hoc mdo. ¶ Preterea p̄tas pape figurata ē in lege veteri. ꝫ
in lege veteri distīcta erat tribus iudaica de q̄ fiebāt reges. et tribus
leuitica de qua fiebāt sacerdotes. cum ergo xp̄us ortus sit de tribu iu-
da in qua tribu nichil de sacerdotibꝫ moyses locutꝰ est ut dicit apl's

ad hebre·vij·videt̄ ꝙ in xp̄o non fuerit p̄tas sacerdotalis. ¶ Preterea
ille qui cedit dominio regni nō efficit̄ rex· ꝫ xp̄s cessit dominio regni
Scribitur enim ioh̄·vj·ꝙ cū cognouisset hiesus quia venturi erant
illi homines quos pauerat ut reciperēt eū et facerent eū regē fugit ī
montem·ergo non videt̄ ꝙ in papa gerēte vicē xp̄i sit p̄tas regalis
¶ Preterea frustra est in aliquo potētia que ad actū non reducitur
Sed non videmus ꝙ papa vtatur regali p̄tate·ergo videt̄ ꝙ in eo
p̄tas regalis non sit. ¶ In contrarium ē quia papa consecrat̄ ut sa-
cerdos·et coronat̄ ut rex·et festū coronationis nunciat om̄ib9 regib9
ergo vtraq; p̄tas residet in eo. Rn̄sio, Dicendū ꝙ papa gerit vicem
xp̄i saltē quantū ad p̄tatē et iurisdictionē officij· in xp̄o aūt planū ē
fuisse p̄tatem regalem et sacerdotalem qd̄ ostensum est primo in eius
incarnatione· scd̄o in eius conuersatione· tercio in eius passione·et
in eius resurrectione. Nam in eius incarnatiōe p̄tas regalis ei ostē
sa ē quia ex tribu regali traxit originē ꝑm carnē·p̄tas vero sacerdo-
talis quia suū aduentū per ioh̄ez baptistaz qui fuit filius sacerdotis
voluit nunciare· Vn̄ dicit Aug9 in li·de ꝯsensu euāgelistaꝝ· ꝙ q̄a
xp̄s futurus erat rex ꝓph̄a et sacerdos·ideo diuina ꝓuidētia factū est
ut tres euāgeliste qui xp̄m quantū ad humanā naturā assumptam
notificare scripserūt hoc ordine eoꝝ euāgelia inceperūt· quia Math·
incipit a semine regali dicēs· Liber gn̄ationis ih̄u xp̄i filij dauid re
gis. Marcus vero a vaticinio ꝓphetali dicēs. Initiū euāgelij hiesu
xp̄i·sicut scriptū ē in ysa·ꝓph̄a. Sed Lucas a sacrificio sacerdotali
dicēs. Fuit in diebus herodis sacerdos quidā noīe Zacharias. Scd̄o
ostensum est in eius conuersatione cū enī·math·xvij·illi qui accipi-
ebant dragma dicerēt petro·q̄re mg̃r vr̄ non soluit dragma·xp̄s p̄-
ueniēs eū volētem interrogare dixit·quid tibi videt̄ petre Reges t̄re
a quibus accipiūt tributū a filijs suis an ab alienis ꝫ quo respōdēte
ab alienis·conclusit·ergo liberi sūt filij regū. Super quo verbo dicit
Hiero9· ꝙ dn̄s nr̄ et ꝑm carnē et ꝑm spiritū filius regis erat·q̄ ꝑm
humanitatē ex dauid stirpe erat gn̄atus·ꝑm vero diuinitatē om̄ipo-
tentis patris erat verbū et ideo tanq̄ regum filius tributa soluē nō
debebat. Tercio ostensum est hoc in eius passione Nam potestatem
regalem ostēdit qn̄ intrans hierusalem cū dyabolo pugnaturus re-
galem reuerentiam suscepit ab ap̄lis sternētibus vestimēta et ramos

de arboribꝫ in via vñ et testimoniũ ꝓphete zacharie inductum ē per euangelistã matheũ dicentem Zacharie ix. Ecce rex tuus veniet mã-suetus sedẽs sup asinã et pullũ eius. Potestatẽ vero sacerdotalẽ ostẽ-dit tũc qñ seip̃m obtulit in ara crucis. idem enĩ fuit sacerdos offerẽs et oblatum Vñ dicit Augꝰ iiij. de ciui. c. xiiij. Quatuor considerant̃ in omni sacrificio scz cui offeratur. a quo offerat̃. quid offerat̃. ꝓ q̃bꝫ offerat̃ Idem ip̃e vnus verusqz mediator xp̃s per sacrificiũ pacis re conciliãs nos deo vnũ cũ illo mãsit cui offerebat vnũ in se facit pro quibus offerebat. ip̃e vnũ eẽt qui offerebat et qd̃ offerebat. Quarto hoc ostensũ ē in eius resurrectione. quia potestatem regalem oñdit ĩ dyaboli expoliatione qñ multa corpora sanctoꝝ surrexerũt cũ eo et ĩ-troierũt in sanctam ciuitatem in signũ victorie obtẽte. Sacerdotalẽ vero ostẽdit in spũs scti datione qñ dixit ioh. xix. Accipite spiritũ sã-ctum quoꝝ remiseritis pc̃ta remittunt̃ eis. Vñ Math. vlt. dicit Da-ta est mihi omnis p̃tas. scz sacerdotalis et regalis in celo et in terra.

¶ Ad primum ergo ē dicẽdũ ꝙ sicut dicit Augꝰ. Regnũ xp̃i sup q̃ regnat. fideles eius sunt credẽtes in eum quibus dicit. vos de hoc mũ-do non estis. mundus qd̃ suũ erat diligeret. xp̃s ergo non dixit. Re-gnũ meũ non est in hoc mdo. qꝛ et in hoc mũdo et in futuro regnat super fideles suos. hic per gratiã et in futuro per gloriã. Sed dixit nõ est de hoc mũdo quia de hoc mũdo ē quicquid homini ē a deo creatũ et ex viciata stirpe ade generatum. Sed iam factum ē regnũ non de hoc mũdo quicq̃d de ip̃is hominibus per ip̃m xp̃m regn̄atũ ē dicẽte apl'o Eripuit nos de p̃tate tenebraꝝ et trãstulit nos in regnũ filij ca-ritatis sue, Vel potest dici s̃m Crisos. ꝙ regnũ xp̃i nõ fuit d̃ hoc mũ-do quia nõ fuit modo mũdano. quo modo sunt alij reges. qui ex for-titudine mĩstroꝝ accipiũt p̃tatem regnandi, Ip̃e autẽ regnando sup suos sibiip̃i sufficiẽs nullo alio amminiculo indigẽs. ¶ Ad scd̃m est dicẽdum ꝙ sacerdotiũ et regale dominiũ xp̃i non est ꝓp̃e figuratum per sacerdotium et dominiũ leuiticũ in quo erũt distincte tribus sac̃-dotalis et regalis. ꝫ magis per sacerdotiũ et dominiũ melchisedech. qui fuit simul rex et sacerdos. vñ dicit apl's. ad hebre. vij. Hic est enĩ rex salem et sacerdos dei sũmi. Vel potest dici ꝙ sũmi sacerdotes ĩ sa-cerdotio leuitico habebat potestatem regalem non quidem in executi one sed in depositione et confirmatione ip̃oꝝ. Vñ. j. Reg̃. Samuel

sacerdos dauid regē constituit et saul deposuit. ¶ Ad terciū ē dicēdū
q̄ xp̄s cessit dominio regali oblato sibi per hoīes. quia noluit rex p̄
hoīes fieri. q̄ regnū dabat hoīb9. vt dicit Aug9. Vel ꝓp̄t exēplū nr̄e
humilitatis. quia homines perniciose appetebāt. paup̄ eē voluit. &
quia morte et contumelijs hoīes sup̄bissime horrebant crucē. et om̄e
genus contumeliaꝝ sustinuit et ut sic ad vnum dicē quicquid dei fi
lius in terris per hominem qui suscipi dignatus ē op̄ari. disciplina
morum fuit. sicut dicit Aug9. de vera religiōe. ¶ Ad iiij. est dicēdū
q̄ cū aliquid ē ī sup̄iori et inferiori et ī principali agēte et ministro.
longe nobilius et excellentius est in principali agēte q̄ ī inferiori et
instrumēto, Pt̄as enī regalis est in papa et in alijs regibus et prin:
cipibus mundi nobiliori modo tm̄ et excellētiori q̄ in eis q̄ in papa
ē per confirmationē et dispositionē atq̄ correctionē ip̄oꝝ. In eis aūt
est per executionē et administrationē.

AD viij. sic proceditur. videtur enim q̄ in papa nō sit pt̄as cor:
poralis vel tp̄alis quia scribit̄ Math. xxij. Reddite que sūt cesa:
ris cesari. et que sūt dei deo. Sz ꝓp̄ gerit vicē dei ī terris. ergo ad ip̄m
pertinet cura spiritualiū tm̄. et ad Cesarem vel Imperatorē pertinet
cura temporaliū. ¶ Pret̄ea ad pt̄atem pape pertinet suos subditos
in vita sp̄uali viuificare et ad diuinū cultū ordinare sic̄ scribit̄ ioh̄.
vij. Sp̄us ē qui viuificat caro autē non prodest quicq̄. ergo videt̄
q̄ solum pt̄as sp̄ualis sit in eo, ¶ Pret̄ea. papa est caput discipuloꝝ
et apl'oꝝ xp̄i. ꝫ de discipulis xp̄i dictū ē Nisi qui renūciauerit oībus
que possidet non potest meus eē discipulus. ergo videt̄ q̄ papa sup̄
temporalia pt̄atem non habeat, ¶ Pret̄ea. scribit̄ Nūi xviij. Filij
aūt leui nichil possideāt decimaꝝ oblatione dumtaxat otenti. preter
ergo decimas et oblationes videt̄ q̄ papa sup̄ alia tp̄alia pt̄atem nō
habeat, ¶ In contrariū ē. quia qui potest ī maius potest in min9
sed maius est posse in sp̄ualia q̄ ī corporalia et tp̄alia. ergo cū papa
habeat pt̄atē sup̄ sp̄ualia hr̄ etiā pt̄atē sup̄ tp̄alia ¶ Rn̄sio Dicēdū
q̄ bona tp̄alia et sp̄ualia ad tria possūt comp̄ari Primo ad eorū ꝓ:
ductionē, Scd̄o ad eoꝝ ordinationē. Et Tercio ad eoꝝ motionē vel
actionē et s̄m ista tria tribus rationibus ostēdi potest in papa eē po
tentiā sup̄ oīa bona tp̄alia et corporalia, Primo quidē ꝓp̄t eoꝝ ꝓduc
tionem, quia non ab alio producta sūt tp̄alia et ab alio sp̄ualia ut

manichei putauerũt, Sed ab eodẽ deo a quo ꝓducta sũt corporalia et temporalia · papa ergo qui gerit vicem dei ĩ terris exquo habet potestatem spũaliũ silr potestatem tpaliũ et corporaliũ. Scdo hoc patz per eoz ordinationẽ Ordinãt enĩ ipa bona tpalia et corpalia ad bona spũalia tangz organa et tangz instrumenta. Vñ phi posuerũt qꝫ sine exterioribus bonis quoz fortuna est dña non contingit esse felicem et virtuose operari, Componitur enim homo ex anima et corpore vnde sicut ipm corpus ordinat ad animã et ẽ instrumẽtũ eius mediãte q̃ exercz opatiões suas · sic ipa bona tpalia et bona spũalia ordinant mediãte papa · ergo qui habet prouidẽ suis fidelibz de spiritualibz habet eodẽ modo ꝓuidẽ de temporalibz ꝛ corporalibus sine quibus spiritualia in vita ista pollitica exerceri non possunt. Vñ apl̃is dicentibz · Dimitte turbas ut sibi emant escas dictũ est nõ hñt necesse ire date vos illis manducare, Tercio hoc patet ꝓpt eorum motionem et operationẽ videmus enim qꝫ tẽpalia et corporalia mouentur et regulant in eoz opationibus per ipas intelligẽtias in tm ut phi ẽm numerũ mobiliũ corpoz posuerũt numez motoz sic patz xij · methaphi · Istos etiã motores posuerũt omnes regulari et moueri ab vno motore Primo qꝫ est deus · Aug̃ etiã dicit omez subam tpalem et corporalem administrari per angelos · papa ergo in quo ẽ ptas spũalis habebit per ipam ptatez spũalem silr deponẽ et ordinare de tpalibus, ℣ Ad · j · ergo est dicendũ qꝫ per illud dictũ. Reddite q̃ sũt cesaris cesari et que sũt dei deo · nõ subtrahit potẽtia tpaliũ a ꝓp̃. Sed datur intelligi quedã iusticia legalis vt vnicuiqꝫ reddat qd̃ suũ est modo quo dicat apl̃s ad Rõ · xiij · Reddite oĩbz debita cui tributum tributũ · et cui vectigal vectigal et cui honorem honorẽ et cui timorem timorẽ. Impatoribz aũt et regibz reddenda sũt tpalia quasi pro stipendijs ipoz q̃a ministri dei sunt ut dicit apl̃s · tenentur enim ecĉias dei defendẽ et xp̃ianũ populũ et rempublicã in pace ꝺseruare

Pro quo ministerio sed stipendiandi sunt thesauro ecĉie corporali et quodam iure nature et dominio pro tali ministerio debet eis tale stipendiũ tpale · iux illud apl̃i · j · ad Chor · viij · Quis inquit militat ꝓ ꝓprijs stipendijs quis pascit regem et de lacte eius non comedit. Sup quo verbo dicit Aug̃ · et ponit xlij · q · j · Q quadã diuina ꝓuidentia sunt militibus stipẽdia ꝺstituta ne dũ sumptus querit predo

gens sequat. Et apl's dicit ad Rō. xiij. Dei inquit ministri sūt ī hoc ip̄m seruiētes et ideo tributa prestant. Ex tali ergo iure regū et imp̄atoꝝ accipiēdi stipēdia non arguit papā non hr̄e p̄tatē tp̄alium et corporaliū ꝫ potius oppositū quia sunt reges et imp̄atores quasi ministri et stipēdarij ipsius pape et ipsius ecc̄ie et p̄ eum stipēdiādi sūt thezauro corporali ip̄i⁹ ecc̄ie ꝓ pace et defensione eius ꝑm taxationez ip̄ius. nec alit̄ sūt in statu salutis si vltra stipēdia eis taxata volunt bona tp̄alia a fidelibus ecc̄ie subripe. Vñ Luce iij. Cum milites venissent ad hiesū et quesiuissent ab eo quid faciem⁹ nos ut salui sim⁹ Rn̄dit neminē concutiatis neq; calūniā faciatis per fraudulentam neq̄ciam et contenti estote stipēdijs vr̄is ꝓ vobis taxata stipēdia ut exponit Crisob. ¶ Ad scd̄m est dicēdum ꝙ carnalia et corporalia bona per se sūpta non prosunt quicq̄ ad vitam ꝫ ut ordinant̄ ad ip̄a sp̄ualia tanq̄ organa et tanq̄ instrumēta ꝓsūt. et ad ip̄oꝝ sp̄ualiū consecutionem et ad ip̄oꝝ pc̄toꝝ remotionē et ad virtutū operatiōez. Vñ dicit̄ Thobie xij. Q elemosina que de bonis temporalib⁹ et corporalib⁹ fit. a morte liberat. pc̄ta purgat. et ip̄a facit inuenire vitam eternam. et ad hunc finē ꝓp̄ habet p̄tatem ordinandi de ip̄is corporalibus et tp̄alibus bonis aliter non ē p̄tatis vsus sed abusus. ¶ Ad Tercium est dicendū ꝙ ista fuit instātia Iuliani heretici. qui bona patrimonialia xp̄ianis auferēs dicebat. cristus nr̄ dixit in euāgelio qui non renunciauerit oīb⁹ que possidet non potest. me⁹ eē discipl's Non est tn̄ de ratione vite perfecte et discipuloꝝ xp̄i nichil tp̄alium possidere. cum ip̄i multe temporalia in cōmuni haberēt et vnicuiq; prouidebatur sicut cuiq; opus erat Nam Abraham perfectus homo erat et multas diuitias habebat. possidere ergo diuitias non ut ī eis spes ponat̄ ꝫ ut in eis diuinū preceptū impleat̄ ad p̄ntis vite sustētationē. ad paupum erogatiōem et virtutū op̄ationez est de ratione vite apl'ice. ¶ Ad iiij. est dicendū. ꝙ papa p̄tatē tp̄aliū potest habē ad duplicē actum. Primo quantū ad sui et alioꝝ ministroꝝ ecc̄ie gubernationē et in hoc p̄mitijs et oblationib⁹ et alijs redditib⁹ ecc̄ie debent eē tontenti, Scd̄o quantū ad ip̄oꝝ tp̄aliū ordinationē dispositionem et diuini cultus ampliationez et sic etiaꝫ sup̄ alia bona tp̄alia omnem fideliū ecc̄ie p̄tatem habeat.

AD·ix·sic procedit· videt enim q̄ p̄tas pape sit solū tp̄al' q̄a p̄p̄
nō preest ecc̄ie nisi quādiu ē militaris et quādiu ip̄i fideles sūt
viatores. Sed non sp̄ ecc̄ia erit militaris nec sp̄ fideles erūt viatores
ergo p̄tas pape solum temporalis ē. ¶ Pret̄ea papa preest ecc̄ie me=
diātibus clauib⁹ sibi collatis a xp̄o Math· xvij· Tibi dabo claues·
ꝫ non sp̄ papa vtitur clauib⁹ quia doctrine exhortatio et pc̄tor̄ abso
lutio in quib⁹ consistit vsus clauiū non sp̄ erūt necessaria ergo p̄tas
pape non sp̄ durabit. ¶ Pret̄ea vita sūmor̄ pontificū non sp̄ dura
bit ergo p̄tas eor̄ eodē modo non erit p̄petua dn̄a patz· q̄a Aug⁹ di=
cit· v· de trini· q̄ nō debemus concedere deū fuisse dn̄m ab et̄no ne co
gam̄ dicē creaturā fuisse ab et̄no q̄a ille ab et̄no non dn̄aret̄ nisi cre
atura famularet̄. ¶ In contrariū ē quia p̄tas pape est p̄tas xp̄i cū
vicem eius gerat in terris Sed p̄tas xp̄i ē p̄tas et̄na que non aufe=
retur ⁊ regnum eius q̄d non corrumpetur ergo similit̄ p̄tas pape est
eterna. ¶ Pret̄ea p̄tas pape principaliter est p̄tas sacerdotalis Sed
apl's ad Hebre· vij· ponēs dr̄am inter sacerdotium xp̄i et sacerdotiū
leuiticū· Dicit q̄ in sacerdotio leuitico plures facti sūt sacerdotes· id=
circo q̄ morte prohibētur p̄manere· Sed xp̄s eo q̄ manet ī eternum
sempiternū habet sacerdotium vn̄ et in p̄petuum saluare potest ergo
p̄tas pape similit̄ erit p̄petua. ¶ Preterea illi⁹ p̄tas est p̄petua cuius
non est finis, Sed de p̄tate xp̄i cuius vicarius est ip̄e papa scribitur
luce· j· Dabit ei dn̄s sedem dauid patris eius et regnabit in domo
iacob in eternum et regni eius non erit finis p̄tas ergo pape eterna
erit. ¶ Rn̄sio· Dicendum q̄ pape p̄tas cum sit collata sibi a xp̄o du
pliciter potest accipi Primo ut est a xp̄o mediante papa administra=
ta· Scd̄o ut est ab ip̄o xp̄o immediate operata· nam aliter est loquē=
dum de p̄tate xp̄i qua regnat sup̄ suos fideles ut est ab eo mediante
papa tanq̄ mediāte suo vicario et mediatore administrata· Et alit̄
est loquendū de tali p̄tate ut ē ab ip̄o tāquā a p̄ricipali auctore im=
mediate operata· quia primo modo p̄tas xp̄i est temporal'· scd̄o mo=
do p̄petua et eternalis· Primum sic p̄ba̅· nam p̄tas xp̄i qua nūc re
gnat mediāte papa suo vicario consistit principaliter in trib⁹· Prīo
ī debellatione tyrānor̄· Scd̄o in ordinatione subditorum· et Tercio ī
ammonitione et exhortatione diuinor̄ mandatorum, Ista autē tria
non sunt necessaria nisi ī p̄nti vita terminata· nō erit amplius ne=

cessarium ut tyrãni et mali hoĩes compescantur. Iam pace data fi-
delibus xp̃i· et qñ iam omnes inimici eius positi erũt sub scabellum
pedum eius nec ampliꝰ erit necessariũ et subditi disponantur et or-
dinent̃ cum iam omnes ordinati et pñtati erũt sub dominio xp̃i· vñ
sup illo v̄bo j· ad Chor̄· xv· Cũ tradiderit xp̃s regnũ puta fideles su-
os deo et patri euacuabit omnem principatum et pt̃atem et virtutẽ
dicit glõ ꝙ dũ durat mundus angeli angelis demones demonibus
homines hominibꝫ presunt ad vtilitatem credẽtium. Sꝫ oĩbꝫ iã col-
lectis in vnũ ampliꝰ prelatio nõ erit necessaria nec vlterius erit ne-
cessariũ ut hoĩes in diuinis instruant̃ et memorant̃· quia tũc om̃es
erunt docibiles dei vt dicit̃ ioh̄· vj· Vñ scribit̃ hiere· xxxj· Non doce-
bit vltra vnusquisqꝫ proximũ suũ et vir fratrem suũ dicẽs· cognosce
dominum quoniam omnes cognoscent me a minore vsqꝫ ad maio
rem· Potestas ergo xp̃i ut est in pñti vita mediãte papa tanqm̃ me
diante suo vicario et mediatore ãministrata est tp̃alis· q̃a solũ quã-
diu durat mundus est necessarium· ꝙ papa sit doctor in exhortatio-
ne diuinorũ et sit sacerdos et prelatus in ordinatione et depositione
subditoꝝ· et sit rex in debellatione tyrãnoꝝ, Sed in pñti vita t̃mina-
ta· non erit ampliꝰ necessaria exhortatio diuinoꝝ· nec dispositio vel
ordinatio subditoꝝ nec debellatio tyrãnoꝝ, Si vero loquamur de po-
testate xp̃i qua in futura vita erit ab ip̃o tãquã mediãte principali
auctore immediate operata· tunc talis pt̃as et̃na erit et ꝓpetua. Fuit
nãqꝫ de xp̃i regno et pt̃ate triplex falsa opinio· vna fuit xp̃i parẽtũ
et consanguineoꝝ qui putauerunt eũ debere regnare modo mũdão
et carnali affectione vel carnali ꝓpagatione, Audiuerant enim eũ
denunciatum ab angelo ꝙ deberet sedere in sede dauid eius patris et
pro eo regnare in domo iacob· Luce· j. Ideo crediderũt audiẽtes tot
mirabilia et magnifica fuisse facta in suo ortu et in sue vite progres
su· futurum cẽ regem ex carnis ꝓpagatione· et regnaturum fore mõ
mundano in carnali affectione· quo errore decepta soror matris ih̄u
mater filioꝝ zebedei audacia assũpta de consanguinitate xp̃i petiuit
ab eo Math· xx· Dic ut sedeãt hi duo filij mei vnus ad dexterã et aliꝰ
ad sinistram tuam in regno tuo, Secunda fuit gentiliũ et romanoꝝ
diffamauerũt enĩ iudei xp̃m apud romanos ut apud pylatũ et hero
dem ꝙ regẽ vellet inuadẽ pt̃ate tyrãnica· pt̃ate armoꝝ et ministrorũ

ad quod videbat dispositus ꝓpt mirabilia que faciebat et ꝓpt multi-
tudinē populi que ipm sequebat. Vñ ī aduētu magoꝝ nūciātium
regem iudeoꝝ eē natū. turbatus est horodes et omnis hierosolima cū
illo vt dicit Math. ij. et Ioh. xix. Ex hoc audiuit pylatꝰ ab ipis iu-
deis incusantibus xpm Si hūc dimittis nō es amicus cesaris Omis
enim qui se regem facit contradicit cesari, Tercia fuit credentiū iu-
deoꝝ qui putauerūt xpm regnaturū quadā tpali successiōe. Sciebāt
enim se eē priuatos regno. et ad gentiles romanos regnum iudeorū
esse deuolutū. Vñ sciētes xpm eē natū ex tribu iuda de qua consueue
rant esse reges crediderūt vidētes eum esse potētem in opere et ꝑmōe
restauraturum regnū israhel et liberaturū iudeos de manibꝫ roma-
norum, Vñ post mortē eius duobꝫ discipulis eūtibus ī emaus ofe-
rentibus ad inuicē de ipo xpo qñ apparuit eis ī peregrini specie. vnꝰ
eorum dixit. Nos sperabamꝰ ꝙ ipe eēt redempturꝰ israhel ut scribit
Luce xxiiij. Hanc autē triplicē falsam opinionē de sua potestate et
regno xps repulit ioh. xix. In tribus verbis que locutus est pylato
Nam falsam opinionem parentū et consanguineoꝝ credentiū eum
regnaturum modo mundano et carnali ꝓpagatiōe seu carnis affec
tione repulit qñ dixit. Regnū meū non est de hoc mundo Mundū
enim dicit Crisoꝫ noīauit mundanā sui generis parentelam ex qua
non contraxit ptatē et virtutē regnandi ꝫ potius infirmitatem mo
riendi q̄a ex forma serui crucifixus est ꝫ regnat ex virtute dei ut dicit
apl's. Opinionē vero gentiliū putantiū eū regnaturū ministrorum
et armorum virtute et tyrānica dñatione repulit qñ dixit. Si enim
regnum meū esset de hoc mūdo ministri mei utiq̄ decertarent ut nō
traderer iudeis Ministros nāq̄ ut Crisoꝫ dicit apl'os et angelos ap-
pellauit quorū auxilio noluit uti ut regnaret q̄a apl'os compescuit
ut gladium conuerterēt in vaginā. patrē vero destitit qui exhibuissꝫ
sibi plusqm̄ xij. legiones angelorū. Sed Terciam opinionē creden-
tiū iudeorū putantiū eē regnaturū tpali successione repulit qñ dixit
Nunc aūt regnū meū non est hic acsi dicēt. Regnū meū nō ordino
ad temporalem successionem. Sed redempturus sum regnum israhel
ad possidendā eternā mansionē. Ptas ergo xpi qua regnabit ī futa
vita sup suos fideles immediate erit spūalis non ex carnali ꝓpaga-
tione seu affectione ut fuit. Opinio parētum et consanguineorū erit

virtualis nō ex potēcia armoꝝ et tyrānica dñatione ut fuit opinio gētiliū romanoꝝ. Erit ꝑpetua et ēnalis nō ex tꝑali succeſſiōe ut fuit opinio credētiū iudoꝝ. Rationes autē factas in contrariū pro et oī concedimus. quia vtreq; arguunt veritatem ſm diſtinctionem ſuperius factam.

AD Decimum ſic procedit. Videtur enim q̄ non ſit vtile de poteſtate pape diſputare. quia illud qđ poteſt eē cauſa litis et diſcordie non eſt vtile eo q̄ ſeruū dei non oportet litigare ꝫ manſuetum eſſe ad omnes ut dicit apl's. Sed diſputare de tali potēcia ē cauſa litis et diſcordie cū ſp̄ i diſputatione ſit curioſitas et vanitas. ergo nō eſt vtile diſputare de ipa. ¶ Preterea pīas pape eſt pīas a xp̄o ſibi collata. dubitare ergo de pīate pape ē dubitare de pīate xp̄i ſicut phariſei dubitantes de pīate xp̄i reprehenſi ſunt et vehemēter obiurgati a xp̄o Math. xij. Cum enim dixiſſent Magiſter volum⁹ a te ſignū videre. Reſpōdit. generatio praua et adultera ſignū querit et ſignū nō dabitur ei. ergo eodē modo diſputare vel dubitare de pīate pape nō eſt ſecurū. ¶ Preterea preſumptuoſum videt eſſe agere vel tractare de his que ſūt ſupra ſenſum et intellectum hominis. Scribit enim eccleſiaſtici iij. Altiora te ne queſieris et ſup̄ ſenſum tuum ne ſcrutat⁹ fueris. Cum ergo pīas pape ſit pīas xp̄i et illa ſit ſup̄ ſenſum et intellectum hoīs videt q̄ preſūptuoſum ſit de ipa diſputare vel tractare. ¶ Preterea illud ē vitandū i diſputatione qđ pt eē cauſa falſitatis quia aliqui nimis ipaꝝ reſtringunt vel ampliant. ergo non eſt vtile de ipa diſputare. ¶ In contrariū ē. qđ dicit phs in predicamētis q̄ diſputare de ſingulis non eſt inutile et potiſſime qñ res difficiles ſūt Scribit enī Eccīaſtici vij. q̄ cūcte res ſunt difficiles et non eſt aliq̄s qui poſſit explicare ſermone diſputare ergo de pīate pape ē vtile.

¶ Rñſio. Dicēdū q̄ diſputare de pīate pape utile ē ꝓpt tria Primo ꝓpt ignorantie remotionē. Scđo ꝓpt veritatis elucidationem. Et Tercio ꝓpter doctrine xp̄i vitandā ſuſpicionē. Primū ſic oſtendit nā i oīi negocio ignorātia eſt periculoſa quia multa mala ſequunt ex ipa. Vñ dicit Ambroſius grauiſſime peccas ſi ignoras. Si ergo ignorat quanta eſt et que eſt pīas pape ē valde periculoſum. Et ex parte eiꝰ qui preeſt et ex parte illoꝝ qui ſibi ſubjiciūtur Cum emm ꝓp preſit fidelibus eccie mediātibꝫ clauibꝫ ſibi a xp̄o collatis ſi ſcitur quāta eſt

ptas eius et circa que tunc preest eis clauē potētie non excedendo et circa clauē sciētie nō errādo. sed si tal' ptas ignorat tūc preest sbditis suis ignorant et illa que facit agit ptate excedēte et claue sciētie errā-te quod sine periculo sui et subditorū esse non potest Scdm sic osten dit Nā humana nata dubitando et ammirando est apta nata ve-ritatem inquirere Et propt dubitare et ammirari vere et prius phi inceperūt philosophari vñ dicit iij. methaphi. q volētibus aliquā veritatem inquirere necessariū ē p ope bñ dubitare qr cognitio veri-tatis est solutio dubioꝝ ꝓpt qd illud verbū phi inductū est. dubitare de singulis non est inutile. sic est intelligendū q ad singulas verita-tes dubitationes pro et contra inducē vtile ē. quia in solutione ipoꝝ veritates ipe magis elucescūt. licet enī dubitare an nix eēt alba. eēt inutile quia talis indigēt sensu visus, Dubitare tñ an nix eēt alba rationes pro et contra adducendo ut ex solutione ipaꝝ veritas ma-gis elucesceret esset valde vtile. Isto ergo modo dubitare et disputare de potestate pape in singulis articulis rationes pro et contra addu-cendo ut ex solutione ipaꝝ veritas ipa magis elucescat vtile est, Ter cium sic patet Nam doctrina xpi cuius ptate papa fungit in tris ca ret omni suspicione et quanto plus probat et ventilat et quāto ples libri et questiones de ipa fiūt tāto magis eiꝰ veritas diuulgat et eius claritas manifestat. Non autē sic fuit de doctrina Machmeti q hns suam doctrinam et legem suspectā omez disputationē de ea fieri pro hibuit Sed xps doctrinā suā omibꝫ tanqꝫ verā et luce clariorē dispu-tandā omnibus exposuit. vñ scribit Act. vij. q surrexerūt aliqui q erant de sinagoga alexādrinoꝝ disputātes ibi cū stephano. et de pau lo scribit q loquebat cum iudeis et disputabat cum grecis. Noscitur enim ex tali disputatione maxima vtilitas quia ex diuerso stilo scri-bendi et ex diuerso modo argumētandi veritas ipa ad omnes pue-nit per diuersam capacitatem recipientiū Vñ dicit Augꝰ. j. de ciui. c. iij. q qr nullus hominū ī sacra scriptura ita locutꝰ est ut in omibꝫ ab omnibꝫ intelligeret. Ideo est in ipa ples libros a plibꝫ fieri diu-so stilo non tñ diuersa fide etiā de eisdē questionibꝫ ut veritas quidē ipa ad omnes perueniat ad alios quidē sic ad alios autē sic. ¶ Ad j. ergo dicendum est q disputare de ptate pape hac intentione ut ho-mo eā minuat et minorē qꝫ sit credē faciat. vel hac intētioe ut causa

fauoris vel complacentie vltra quam debet extendat est causa litis et discordie quia sp extrema in materia morali sunt vitupabilia et culpabilia. Sed disputare de tali pr̃ate hac intentione ut sciatur quanta sit. et ut sibi et suis subiectis veritas clarius elucescat. qualit̃ cuncta ip̃e faciat et disponat b̃m rectũ vsũ clauiũ pr̃ate non excedẽte et scientia non errante. non est causa litis et discordie ꝫ pacis et v̄itatis

¶ Ad scd̃m est dicendũ ꝙ b̃m Crisob. ideo pharisei rep̃hensi sũt volẽtes signũ vidẽ de pr̃ate xp̃i quia dolose volebãt predictã pr̃atẽ calũniari. vel q̃a signa que prius viderãt et per ip̃m ostẽsa fuerãt debuerant eos in fide firmare. nec vlterius debebãt alia signa postulare. et vtroq; modo sic disputare de pr̃ate ꝓp̃e dolose calũniãdo vel ip̃am nõ credendo eẽt rep̃hensibile et dãnabile, Sed per ratiões pro et cõr̃ ip̃am elucidando et per diuersos articulos distinguẽdo ẽ salubre et cõmẽdabile, ¶ Ad Tercium est dicendũ. ꝙ dubitare et inuestigare illa que sunt supra sensum et intellectũ hominis pertinacit̃ asserẽdo. et ꝓprie sentẽcie arrogant̃ innitẽdo. al's intendẽdo. presũptuosum ẽ, Sz talia inuestigãe per dicta scr̃oꝝ. que spũ scr̃o inspirati locuti sũt. et ꝑ auxilia q̃ deus cõtulit suis fidelib9. ut talia inuestigarẽt puta ꝑ nat̃ales rationes et per illa que sacre scripture non contradicũt non ẽ presũptio ꝫ est quedã superogatio de qua dicit̃ Luce. x. ꝙ samaritanus ꝓiectis duob9 denarijs ĩ curatione semiuiui ait stabulario, Qd̃cunq; superogaueris ego cũ rediero reddã tibi. ¶ Ad iiij. ẽ dicendũ. ꝙ restringẽdo talẽ pr̃atẽ ĩ quib9 non ẽ restringẽda vel ampliare ĩ quib9 non est amplianda. posset esse causa errãdi potissime si arrogant̃ et pertinaciter fieret. Sed elucidãdo et distinguẽdo qualis et quãta sit per dicta sanctoꝝ et per ratiões quib9 sacra scriptura nõ contradicit non ẽ causa erroris et falsitatis ꝫ potius exquirẽde veritatis.

¶ Questio Secunda de Pape electione.

Deinde considerandũ ẽ de potẽtia pape respectu eligentiũ a quib9 est ministerialiter et cooperatiue de quo octo considerandа occurrũt, Primo de ip̃i9 pape electione. Scd̃o de electoꝝ iurisdictione. Tercio de eius renũciatiõe, Quarto de eius depositiõe, Quinto de eius sentẽcie appellatiõe. Sexto de eius rep̃hẽsiõe Septimo de eius rep̃sentatione. Octauo de eius reuerẽcie exhibitione

¶ Circa primum querunt octo. Primo. Vtrum conueniēs sit papā fieri hominum electione vel magis immediate a xp̄o | Scd̄o. Vtrum quilibet papa post petrum factus sit per electionē | Tercio. Vtrū magis eēt ꝯueniēs fieri per successionē q̄ per electionē | Quarto Vtrum ad min⁹ due partes cardinaliū debeāt ī ei⁹ electiōez cōuenire | Quīto Vtrū electio pape possit in aliquo viciari | Sexto Vtrū eius electio cadat sub aliqua examinatione sicut electio alioꝝ | Septimo Vtrum imperator vel alius princeps possit hr̄e ius ī electione pape | Octauo Vtrum laici possint et debeāt electioni pape interesse.

AD primū ergo sic procedit. Videt enī q̄ pp̄ debeat eligi immediate a xp̄o et nō hominū electione q̄ scribit ad hebre. v. Null⁹ assumat sibi honorē. Sed q̄ vocat a deo tanq̄ Aarō, Sz honor pontificatus papalis est sūmus in tota ecc̄ia ergo ad talem honorē null⁹ debet assumi nisi diuīa voce et a xp̄o immediate. ¶ Pretea ī electiōe pape debet esse maior certitudo et maior prouidentia q̄ in quocunq̄ alio negocio humano cū ip̄e constituat rector et caput totius orbis ꝫ electio hoīm fallit et fallit. scribit enī sap. ix. q̄ cogitatiōes hoīm sūt timide et incerte prouidentie nr̄e. ergo immediate ē eligendus a xp̄o cuius electio non fallit neq̄ fallit. ¶ Preterea maioris perfectiōis ē summus sacerdos p̄ntis tp̄is. q̄ fuit sūm⁹ sacerdos veteris legis. et q̄ fuit mathias qui non in sūmū sacerdotez sed solū ad apl'atū p⁹ xp̄i ascensionem loco iude subrogatus est. Sed sūm⁹ sacerdos in veteri lege fiebat sorte et diuina electione immediate, Nam frondente virga aaron in sūmum sacerdotē electus est. vt scribit Nūi. xvij. Et de Zacharia scribit Luce. j. q̄ sorte exijt ut incensū ponēt ingressus in templum domini, De mathia vero scribit Act. j. q̄ cecidit sors super mathiam et annumerat⁹ est cum xj. apl'is. ergo multo fortius papa qui est sūm⁹ sacerdos tali sorte et a xp̄o immediate eligendus est.

¶ In contrariū est. quia sicut se habet deus in hominū electione sic se habet in eoꝝ productione et formatione. Sed de ꝯūi lege producit et format vnum hominem mediāte alio. paucoꝝ enī corpora hominū deus immediate formauit et produxit quia solū tria puta corp⁹ Ade et Eue et Christi corpus preter cōmunez ꝓductionē et formationem formatū est. Ergo eodem modo de ꝯūi lege vnū hominem eligit in pastorem et sūmū pontificem mediante alio paucoꝝ aūt electionem

immediate fecit. ¶ Rñsio. Dicendũ q̄ ĩ electiõe pape tria possum⁹ considerare. Primo ip̄m papam electũ. Scd̄o ip̄os eligentes. Tercio ip̄m xp̄m cuius auctoritate papa fungitur ĩ terra sup̄ ip̄os fideles & sic rationib⁹ ostẽdi potest congruũ esse post xp̄i ascensionẽ papã fieri hominũ electione et non immediate a xp̄o, Primo ex parte ip̄i⁹ p̄p̄e qui eligit̄ Nam sup̄ illo verbo ad hebre. v. Omnis pontifex ex hoĩb⁹ assũptus pro hoĩb⁹ constituit̄ in his que sũt ad deum. Dicit Aug⁹ Q̄ homo p̄ hominẽ liberat̄ et ĩ deũ reducit̄ et ordinat̄. et ideo cõueni enter ex hominib⁹ et per homines eligit̄ et constituit̄. Potuit enĩ de⁹ immediate Corneliũ per angelũ instruere et ad deum reuocare ꝫ h° nõ fecit nisi mediãte Pet̄. vñ dictũ ẽ ei Act̄. x. p̄ ãgelũ Mitte viros & accersiri facias symonẽ quendã qui cognoĩatur petr⁹. Hic dicet tibi quid te oporteat facere. Potuit silr̄ de⁹ plebẽ iudaicã instruere per an gelos qñ apl̄i fuerunt reclusi in carcere. et tñ hoc non fecit. Sed an gelus domini per noctem aperiens ianuã carceris educẽs eos dixit. Ite et constanter loquimini in templo plebi omnia verba vite hui⁹ Secũdo hoc patet ex parte hominum eligentiũ nam aliud ẽ loqui de posse dei. et aliud est loqui de eius operari. quia cũ in posse eius in cludat̄ omne posse. potest per seip̄m immediate. quicq̄d potest medi antib⁹ creat̄is. Sꝫ nõ operat̄ ĩmediate omnia per seip̄m quia sic sub traheret operationes p̄p̄rias ab ip̄is creaturis et eẽnt sup̄uacua op̄a sapiẽtie sue cum quelibet res sit vana et frustra si priuetur p̄p̄a op̄a tione Vñ dicit Aug⁹. vij. de ciui. dei. c. xxx. Q̄ deus sic amministrat omnia que creauit ut etiam ip̄a p̄p̄os motus exercere et agere sinat. Si ergo apl̄i et successores eoꝝ non essent coop̄atores dei in electione summi pontificis frustrarentur amministrationes operũ dei. cui⁹ cõ trariũ dicit apl̄s. j. ad Chor̄. iiij. Sic nos existimet hõ ut ministros xp̄i et dispensatores ministeriorũ. Ministeria dei appellauit diuersos ordines in ecc̄ia ut ep̄os sacerdotes ⁊ dyaconos quos eligẽ et ordina re xp̄s apl̄is et successoribus eoꝝ p̄tatem reliquit ut glõ ibidem dicit. Tercio hoc patet ex parte xp̄i cui⁹ auctoritate p̄p̄ sup̄ fideles fungit̄ Nam qui constituit̄ alioꝝ caput et rector debet eẽ eiusdẽ nature cum eis et eiusdem conuersationis in vita, Vñ hac de causa decuit xp̄m per omnia fratrib⁹ simulari q̄ fuit caput et rector ecclesie. Dicit enim Aug⁹ sup̄ illo verbo. Ego sum vitis et vos palmites. q̄a in hoc xp̄s

dicit se eē caput ecc̄ie eo ꝙ vnius nature sunt vites et palmites ꝓpt̄
qd̄ cum dei filiꝰ esset deus cuius nat̄e nos sumꝰ. factus est homo. ut ī
illo essꝫ vitis humane nature. cuius nos homines palmites esse pos
semus. tam diu ergo decuit xp̄m per seip̄m sūmū pontificē suū succes-
sorem eligē. qm̄ diu fuit eiusdeꝫ conuersationis et dispositionis cum
suis membris. Sed iā post ascensionē factꝰ alterius glorie et alteriꝰ
conuersationis. decēs fuit apl̄is relinquere et successoribꝰ eoꝝ ut ex se
ip̄is et ex numero hominum humana vita viuentium in caput et
pastorē ecclesie eligerēt Vñ sup illo verbo Ioh. ij. Noli me tangē nō-
dum enī ascendi ad patrē meū. dicit Crisos. ꝙ volebat mulier illa
humana cōuersatiōe cum xp̄o cōuersari post resurrectionem sicut ante
passionem faciebat. a qua cogitatione xp̄s reuocans eā ait. noli me
tangere. et qꝛ eiusdē nature sum ut prius sum tñ alterius glorie et al
terius vite. etsi nondum ascendi ad patrē. sum tñ ascensurus viuen
do celestiali vita non terrena, ¶ Ad primum ergo ē dicendū ꝙ vo-
catur quis a deo quēcunqꝫ eligit cōuitas ecc̄ie etiaꝫ si malus sit quod
sepe contingit vel pro malo suo vel populi vel vtriusqꝫ pc̄to ut glō.
ibi dicit. Ille aūt sibi assumit honorē pontificatus qui ingerit se et
non recte eligit̄. Non ergo requirit̄ ꝙ ī electione sūmi pontificis sp̄
diuina vox audiat̄ exteriꝰ. ꝫ sufficit ꝙ ꝓpt̄ virtutes dei ab illis q̄ bo-
ni sunt eligatur. ac si dicēt deus sibi. veni quia dignus es, ¶ Ad. ij.
est dicendum. ꝙ tam in electione facta immediate a deo q̄ꝫ in electiōe
facta per homines. contingit eligi bonos et malos. Nam dupliciter
contingit aliquos in pastores eligi, Primo ad vite eterne hereditatē
qua electiōe fuerūt electi xj. apl̄i a xp̄o. de qua electione dicit apl̄s ad
ephe. j. Elegit nos in ip̄o ante mundi constitutionē. ut essemus sc̄ti
et immaculati in conspectu eius qui p̄destinauit nos in adoptionē
filioꝝ dei, Scd̄o ad ecc̄ie et humani generis vtilitatem. et tali electiōe
fuit electus iudas qui fuit vnus de xij apl̄is electus. Vñ sup illo ver
bo Ioh. vj. Nonne ego vos xij. elegi. ꝫ vnus ex vobis dyabolus est
dicit Augꝰ. Qꝛ ad aliud elegit xp̄s xj. et ad aliud elegit Iudam. Nā
xj. elegit ut in apl̄ica dignitate perseuerarent. Iudam vero elegit ut
per proditionis eius officiū humani generis operaret̄ salutem. Nō
enim ut dicit electio dei violentiam infert his que fut̄a sunt, Sed in
volūtate cuiuslibet positū est saluari et perire. et sicut iniqui homīes

male utunt̃ bonis operib9 dei. sic ecõuerso deus bñ vtit̃ malis opib9 hominũ. quid enim iuda peius. malo tñ eius bñ vsus est dominus de quo nolẽte et nesciẽte tantũ bonũ operatus est ut per eũ tradi se p̃mitteret ut redimẽt nos, ¶ Ad tercium est dicendũ sicut Beda dicit. Ideo mathias in apl'atum sorte electus ẽ. ne apl'i discreparẽt a lege in qua sũmus sacerdos sorte querebat̃. sicut de Zacharia legit̃. q̃ sorte surrexit ut incensum poneret. et hoc ideo dicit. quia querend9 erat verus sacerdos. donec veniret ille qui p̃ propriũ sanguinẽ introiret al's introiuit semel in sanctasanctoꝝ cuius hostia in pasca imolat̃. Sed die penthecoste spũ sancto apparẽte illa lex et illa ꝯsuetudo consumata fuit et perfecta. nec vlterius debuit obseruari. quia tam diu figura licuit exerceri donec veniret veritas. figurabat autẽ sors illa gratiam spũs sancti que visibilit̃ in die penthecostes sup̃ apl'os aparuit. Vñ ad Ephe. j. Ip̃aꝫ diuinaꝫ electionẽ et gratiam apl's noĩat sortẽ dicẽs. sorte võti sum9 ꝑm ꝓpositũ volũtatis sue. Et iõ mathias qui ante penthecostes ordinatus ẽ in apl'atum sorte electus ẽ more legali Sed post penthe. vij. dyaconi ordinati sũt non sorte ꝫ discipl'oꝝ electione et apl'oꝝ orõne al's ordine et man9 impositione. ꝑm quem modum nũc eligunt̃ sũmi pontifices et alij pastores ecclesie.

AD. ij. sic procedit̃. videt̃ enim q̃ non quilibet papa post petrũ fuerit fact9 per electionẽ. q̃a ut scribit̃ viij. q. i. Beat9 petr9 elegit Clementem in sũmum pontificem. et sic per successionẽ non per electionẽ sũm9 pontifex factus est, ¶ Pret̃ea minoris auctoritatis est ep̃us q̃ papa sed ep̃s potest sibi successorem instituere absqꝫ electione Scribit̃ enim viij. q. i. c. petisti. Si dñs dederit dic papa Zacharias ep̃o magũtino iux̃ petitionẽ tuam hominem perfectũ qui possit sollicitudinẽ hr̃e et curam pro salute aĩaꝝ. illum ꝓ tua persona. et loco tui. ep̃m ordinabis. Ergo multo fortius papa pt̃ sibi successorẽ instituere absqꝫ alia electione. ¶ Pret̃ea Aug9 viuente Valerio ep̃o et ip̃o petente cathedram ep̃alem suscepit. Ergo multomagis papa viuente et petente vel eligente potest ali9 papatũ suscipe. ¶ Preterea papa representat̃ per moysen q̃ fuit rex et sacerdos sicut ip̃e est. Sꝫ moyses elegit iosue ip̃o viuente. sic enim scribit̃ Nũi. xxvij. Tolle iosue filium Nun et pone manũ tuam sup̃ eum ne sit populus dñi absque pastore. ergo sil'r papa ip̃o viuẽte potest sũmũ pontificem constituẽ

absq; alia electione. ¶ In contrariū ē qd scribit lxxix. di. q electiōez sūmoꝝ pontificū sibi dn̄s reseruauit licet electiōez eoꝝ bonis sacerdotib⁹ et spūalibus populis concessisset. ¶ Rn̄sio. Dicendū q sp post petrum papa fuit factus per electionē. et hoc multum conuenienter propter tria. Primo ꝓpt vitandū hominū fallibile iudiciū, Secūdo propt vitandū posterioꝝ exemplū, Et Tercio ꝓpt habendū ꝓpli testimoniū. nam xp̄s fuit deus et homo. ideo in suo iudicio non potuit falli neq; fallē. Sz quia iudiciū humanū est fallibile. qr pur⁹ homo potest falli et fallere. Ideo conueniēs fuit q post xp̄i ascensionē et p⁹ mortē illi⁹ qui immediate a xp̄o electus fuit promotio cuiuslibet alteri⁹ sūmi pontificis facta fuit per electionē ut ex collatiōe ⁊ cōcordia pluriū talis electio carēt errore et mereret suscipe diuinā inspiratiōz Naz quia plura vidēt pl'es q̄ vn⁹ eo q hoīes iudicāt de his q̄ foris apparēt al's patēt, Solus aūt deus intuet cor. ideo talis electio caret errore et meretur super hoc diuinam inspirationem ip̄o saluatore dicēte. vbi fuerūt dus uel tres congregati in noīe meo ibi sum ī medio eoꝝ. Fuit scdo hoc conueniēs ad vitandū posterioꝝ exemplū. nā siq's dignitates et bn̄ficia ecc̄iastica quasi iure hereditario possz alijs relinquere. ⁊ pro libito sibi uendicare. spūalia bn̄ficia a carnalibus et tp̄alibus non distinguerent. vn̄ dicit viij. q. i. q ab illis exēplum beati Petri sibi successorē instituētis valet assumi q̄ tales sibi substituerunt qualem ip̄e successorē quesiuit. Verū qr postmodum officium non vite ꝫ sanguini cepit deseruire atq; ab ep̄atu talis quisq; successores sibi querere cepit qui vel odiosi populis vel a plebe docendi īuenirētur. Ideo sacris canonibus institutū est. ne aliquis in bn̄ficio ecc̄iastico honorē querat ꝫ solū electione approbet. Tercio fuit h⁹ conueniēs ꝓpt populi testimoniū bonū nā ut scribit ī. ad Thimo. iij. Oportet pastorem testimoniū bonū hr̄e ab his qui foris sūt. sup quo verbo dicit Aug⁹ q non solū oportet pastorē hr̄e bonū testimoniū a domesticis verum etiam ab alienis iudeis gentilibus et hereticis. ut qui detrahunt religioni saltem vite eius detrahere non audeant. sz talis melius inuenit in hominum electione q̄ hominū affectione.

¶ Ad Primū ergo est dicendum q Petrus potuit sibi successorē eligere clementē. quia nondum statutum erat. in contrariū videns tn̄ clemēs q hoc erat perniciosum exemplū posteris. q aliquis sibi suc-

cessorem eligēt· renūciauit papatui et electus fuit cōuiter lynus· quo mortuo fuit cōuiter electus cletus· postmodū quarto loco iterum fuit electus clemēs· ac si ex illa successione nullū ius fuisset sibi acquisitū sicut expsse notat viij·q·i· ¶ Ad scdm ē dicendū q Zacharias papa non concessit Epo Magūtino successorē posse sibi instituere· ꝫ bñ cō cessit aliquē epm posse sibi coadiutorē assumere qui post obitū eius ad aplicam sedem accedēt eligendus et confirmandus. ¶ Ad terciū est dicendū q Aug⁹ factus ē eps valerio viuēte q renunciauit epatū et tunc ipe potuit eligi· et sic per electionez non p successionē eps fa= ctus est· scribit enim vij·q·i· Q si eps fortasse per molestiā suā petie= rit ut ab epali honore debeat vacare· ipaz petitionē scripto dante· cre dendum est et Augustinū factū fuisse epm p cessionē valerij· Vñ·e·c subditur q Aug⁹ nō successit ꝫ accessit ad episcopatū. Si vero dicat q valerius non cessit epatui· ꝫ solū administrationi· tūc dicendū est q illo viuente fuit coadiutor eius· postmodū eo mortuo fuit elctꝰ· ⁊ hoc satis vident sonare verba sua que ponunt iiij·d·c· ante oīa· vbi dicit· Qñ scds locus gubernaculoꝝ mihi tradebat·i· epatus tūc remū tenē non nouerā. ¶ Ad iiij ē dicendū q moyses auctē dei elegit sibi successorē non tñ de consanguinitate et parētela sua nec de sua tribu cum tñ nullo potuisset precepto vel statuto apparēte in contrarium. Vñ dicit Hiero· et ponit viij·q·i· q potuit moyses successores prin= cipatus filios suos facē ⁊ posteris ꝓpaz relīquē dignitatē ꝫ tñ ex alia tribu extraneus per eum eligit hiesus noue· ut scirem⁹ principatum in populos non sanguini deferendū eē ꝫ meritis vite.

AD iij· sic procedit. Videt enim q magis eēt conueniēs papā fi= eri per successionē q̄ per electionē· vnūqdq̄ enī quāto ē magis ꝓpum tanto magis diligit et maior diligētia et sollicitudo circa illd habet· sed officiū papatus magnā sollicitudinem et diligentiam re= quirit· ergo si illud esset ꝓpum qd daret iure hereditario per successio nem sicut alia bona ꝓpa· videt q maior diligētia et maior sollicitu= do circa ipm haberet. ¶ Preterea matia litis et discordie potissime ī xpi sacerdotio est vitanda· q seruos dei non oportet litigare ꝫ man= suetos esse ad omnes· ut scrit·ij·ad Thimo·ij· Sz plerūq de electiōe pape oriunt discordie int eligētes· que cessarēt si papa non per elec= tionem sed per successionem fieret. ¶ Preterea quāto regimē ē magis

naturale tanto magis remotum est a cupiditate et tyrānide. ꝫ regi=
men ecc̄iasticū potissime debet eē remotum a tyrānide et cupiditate.
quia venenū caritatis est cupiditas ut dicit Aug⁹ ergo magis debet̄
esse nat̄ale qd̄ esset si fieret per successionē nō per electionē, ¶ Pret̄ea
si papa fieret per successionez ecc̄ia nullo tp̄e careret pastore. ꝫ si fit ꝑ
electionez contingit ecc̄iaꝫ qn̄qꝫ magno tp̄e pastorem nō habere. me=
lius ergo esset per successionē fieri. ¶ In contrariū est. quia si pp̄ fiet
per successionem. vel fieret per successionem filioꝝ vel consanguineo
rum non primo modo. quia clericoꝝ filij ad sacra officia admittēdi
non sūt ut dicit̄ lvj. di. Nec scd̄o modo quia officiū ecclesiasticum nō
carni et sanguini ꝫ vite meritis deseruire debet ut notat̄ viij. q. j.
¶ Rn̄sio. Dicendū ꝙ sacerdotium xp̄i in quo papa tenet sup̄mum
gradum quatuor per ordinem requirit. ¶ Primo in ipso sacerdotio
vniuersalitatem ¶ Scd̄o in ip̄o electo sanctitatem et doctrine veritatē
¶ Tercio in eligente iurisdictionē et pt̄atem ¶ Quarto in populo cui
preest fructū et utilitatem. Ex istis quatuor potest ostendi ꝙ magis
est conueniens papā fieri per electionez q̄ꝫ successionem Primo q̄dem
ꝓpt̄ xp̄i sacerdotij vniuersalitatem nam sacerdotiū leuiticū institutū
fuit ꝑ rectā lineā. ut solū aaron et filij eius ab eo successiue descēden=
tes ad sacerdotium assumebantur. et nō nisi de tribu leui q̄uis enī
summus sacerdos sorte eligeretur. non tn̄ nisi de determinata tribu
Sed sacerdotium xp̄i est vniuersale. quia in eo non est accept⁹ neqꝫ
grecus neqꝫ latinus nō seruus neqꝫ liber. Omnes vnū sūt in xp̄o ut
scribit̄ ad gal'. iij. Vn̄ hac de causa saluator nr̄ non de tribu leui sed
de tribu iuda ortus est in qua tribu nihil de sacerdotib⁹ moyses locu
tus est. ut dicit apl's ad hebre. vij. Si ergo papa fiet per successionez
fieret ex det̄minata parentela et ex det̄minato gn̄e. et sic non posset ī=
different̄ eligi grecus vel latinus. diues vel paup. exquo non habet
talem vniuersalitatez. Scd̄o nō hr̄et electi sanctitatem et doctrine ve=
ritatem. Nam ut dicit Hiero⁹ et ponit̄ viij. q. ī. Ad sacerdotium nō
eligatur nisi doctior et sanctior ceteris habeat̄. Si autē papa fieret ꝑ
successionem casuale esset ꝙ essꝫ pollens vite sanctitate et doctrine ve
ritate. cum contingat plerūqꝫ illum qui succedit alteri iure heredita=
rio in aliquo regimine malum esse et stultum. Non est autem oue=
niens ꝙ regimē ecc̄iasticū et sp̄ualiū donoꝝ casui et fortune exponat̄

potissime quia presumptiōis est· ꝙ q̄ dei sunt ab homine dari debeāt ut dicit hilarius et ponit̄ viij·q·i· Tercio nō hr̄et eligētis potestatē quia si papa eligēt sibi successorē hoc facēt ī v̄tute statuti ecc̄ie. Sz statuta ecclesie sunt in contrariū sicut patet viij·q·i·p totū, Sed si q̄ratur·si papa facēt statutum in contrariū de eligendo successorē· posset ne ip̄e successorē dimittere. Dicendū est ꝙ nō· q̄a facēt statutū valiturum pro futuro tp̄e· in quo ip̄e nō esset iudex ut virtute eius statuti posset successorem dimittere sicut notat̄·viij·q·j· Quarto talis successio non haberet populi cui preessz vtilitatem. Nam ut dicit Hieroꝰ· Nunc videmus hoīes sic affectos · ut cernamꝰ plurimos hāc rem ꝓ bn̄ficio facere·ut non querant hodie illi qui hn̄t ecclesiastica bn̄ficia dispensare illis in ecc̄ia calūnas erigere quos plus cognoscant populo et ecc̄ie prodesse·ꝫ quos vel ip̄i amant vel quoꝝ sunt eorum cōsequijs deputati ut deteriora taceam qui ut clerici fiāt muneribꝫ impetrarēt. ¶ Ad primū ergo ē dicendum ꝙ bona tp̄alia pn̄t esse ꝓ̄pa ip̄is laicis. Ecclesiastica vero non sunt ꝓ̄pa clericis · quia clerici ꝓ̄pa habere non debent · Sed iuxta regulam apl̄orū Om̄ia debēt eis esse cōmunia circa que tanto maiorē diligentiā et sollicitudinem habere debēt quātomagis caritas de qua dicēte apl̄o Non querit que sua sūt proprijs non ꝓ̄pa ꝯūibꝫ anteponit ꝑm Augꝰ· ¶ Ad scd̄m est dicēdum ꝙ discordie·lites·ꝯtentiones possūt esse ī electione pape absqꝫ pc̄to · dūmodo sic discordātes ordinēt eoꝝ consciētiam ad bonū statū ecclesie · Volebat enim Michahel sicut legimus in Daniele liberare iudeos de captiuitate babilonica credens hoc esse faciendum ꝓp̄t multos bonos iudeos ibi ꝯmorātes et talem liberationē petētes· Prīceps vero regni persarū restitit ei xxj·diebꝫ· vidēs multa bona contingere persis·quoꝝ erat princeps ꝓp̄t iudeos ibi cōmorantes· vterqꝫ autem pugnabat bono animo·quia vterqꝫ erat bonꝰ angelus· tam diu gᵒ durauit talis pugna et talis discordia inter eos· q̄m diu sup hoc receptum fuit diuinum responsum ꝑm qd̄ iudei fuerant liberati· sic in quolibet capl̄o canonicoꝝ et in collegio cardinaliū possunt esse pugne et discordie·et vnus potest contradicere alteri ī electione alicuiꝰ absqꝫ peccato· Sicut enim diuerse naues ad diuersas partes tendere possunt eodē vēto aliter et alit̄ ordinādo vela· Sic ꝑm qd̄ alit̄ et alit̄ est ordinata consciētia vnius cardīalis et alterius et vnius canonici

et alterius. ¶ Possunt vno et eodem spiritu bono · et bono zelo sibi inuicem resistere et declinare in aliam et aliam partem. ¶ Ad tercium ē dicēdū ꝙ vinculum spūale fortius stringit et fortius ligat q̄ naturale fortius enim ꝯiūgit deo et sepat a cupiditate bonoꝝ tp̄aliū spūale bonum q̄ tp̄ale tanto ergo sūmi pontifices et pastores ecclesie plus tenentur esse bonorum ecc̄iasticorum fideles dispensatores a cupiditate bonoꝝ temporaliū magis tenentur esse semoti · quāto ip̄i talia bona amministrant que gratis acceperūt et per consequēs gratis debēt ip̄a dispensare paupib⁹ · Dicit enim Ambro⁹ · et ponit̄ xxiij · q · viij · c · conuenior, Omnia que mea sunt paupum sunt. De illis v̄o que ecc̄ie sūt nihil possum nec detrahere nec tradere cum illa solū custodienda et non tradenda acceperim, ¶ Ad iiij · est dicēdum ꝙ diuturna vacatio ecc̄ie quādoq̄ est bona si fiat ꝓpter bonum finem ut si fiat ꝓpter hoc ut sufficientior et sanctior querat̄, Tutius est enim vel saltem minus malū populo cristiano pastore carere · q̄ discolū stultum et malum habere · qui nō ut pastor ꝫ ut mercenarius ꝓp̄um bonum querat vel ut lupus oues dispergat,

AD Quartū sic procedit̄ · Videt̄ enim ꝙ non sit oportunum ut due partes cardinaliū in electione pape debeāt conuenire, Nā sup̄ illo verbo ad hebre · v · Nullus sibi assumat honorē nisi qui vocatur a deo tanq̄ aaron · dicit glo · Q̄ in electione aaron in sacerdotibus ostendit̄ ꝙ paucoꝝ electio si iusta ⁊ canonica est preualē debeat Sed aaron fuit summus pontifex ergo sufficit ꝙ in electione pape q̄ est sūmus pontifex pauciores conueniāt q̄m due partes, ¶ Pret̄ea scribit̄ lxix · di · ꝙ electio romani pontificis cum deliberatione predecessoris fieri debet · et ibidē subdit̄ · ꝙ si studia eligentium ceperint esse diuersa eorū de quibus certamen euersit ꝯūicat sentencia pl̄imorum sufficit ergo ꝙ in electione pape ꝯueniat maior pars et nō due partes cardinalium, ¶ Preterea vbi est maius periculum ibi celerius remedium est apponendum · Sed ī dilatione electionis papalis magnum periculum imminet ecc̄ie sicut patet ex̄ de elec · et elec · po · Ergo celerius remedium apponendum ē q̄d tunc fieret si solū maioris partis consensus sufficeret in electione eius, ¶ In contrariū est q̄d scrit̄ ex̄ de elec · c licet · vbi habet̄ · ꝙ si int̄ cardinales plena ꝯcordia de substituēdo sūmū pōtificē hr̄e nō potest tūc duabus partib⁹ ꝯcordātib⁹ ·

si tercia pars concordare noluerit ille absq; ulla exceptione ab vni-
uersali ecclia romanus pontifex habeat qui a duabus partib; rece-
ptus fuerit et electus. ¶ Rñsio. Dicendū q; congruū fuit hanc taxa
tam formam prenotari in electione pape. ut saltem due partes car-
dinalium in eius electione conuenirent ppt tria Primo ppt impetrā
dum diuinum auxiliū, Scdo ppt remouendum futurum periculū.
Tercio ppt ꝓcte electionis singulare priuilegiū, Scribit enī Mat.
xviij. Si duo ex vobis consenserint sup terram de cōmuni re quacū-
q; petierint fiet illis a patre meo qui in cel' est. Sup quo verbo dicit
Crisos. Q2 duorum consensum saluator posuit fore necessariū ad i-
petrandum a patre celesti ppter euangelicam cōuersationem. q2 duo
et duo missi sunt ad euangelium enunciandum. ppt corporis & aie
colligationem quia vbi corpus et aīa consentiūt et int' se bellū volū-
tatum diuersarum non hnt. ibi dubium non ē. quin bonarū rerū
postulatio subsequatur et ppter dei & proximi dilectionem quia duo
sunt precepta caritatis. Et quia in electione pape potissime diuinū
auxilium est impetrandum. ut ille qui facit concordiam in sublimi-
bus suis efficiat cardinaliū corda pacifica et vnita. quatinus talis
prouisio subsequatur ꝟm q; salus animarum exigit et totius orbis
requirit vtilitas. ideo congrua forma taxata est in electione pape.
ut saltem due partes cardinalium in tali electione debeant conueni
re, Secundo est hoc congruum ppter vitandum futurum periculū
Nam ut ponit lxix. di. Si duo apostolici temeritate concertantium
fuerint electi. tunc nullus eor in sede apostolica sedere debet. Sed ut
notatur ibi. conuocandum esset in tali casu generale concilium. &
tunc ex noua ordinatione ille intronizari deberet ī cathedra bti Petri
quem vniuersitatis consensus eligeret. ut ergo tantum periculū eui
tetur congruum fuit taxari determinatum numerum illorum ad qs
spectat predicta electio. Tercio est hoc congruum ppter ꝓcte electi-
onis singulare priuilegium quia ut scribit ex de elec. c. licet. ideo in
electionib; inferior prelator sufficit maioris & sanioris partis con-
sensus. quia quod in eis in dubium venerit potest superioris iudi-
cio diffiniri Seo in electione sūmi pontificis aliqd speciale statutum
debuit fieri et in aliqua forma determinata prenotari. quia non pt
ad superiorem haberi recursus. ¶ Ad primū est ergo dicendū q; illa

glosa est intelligenda de electione cõuiter sũpta in qua sufficit sanior pars si fuerit iudicio supiorũ approbata vel intelligit̃ de electiõe q̃ fit immediate inspiratione diuina signs miraculoso exterius apparẽte sicut fuit in electione aaron·qui fuit sũm⁹ sacerdos frondente virga eius alioꝝ virgis remanentib⁹ siccis ut scribit̃ xvij· ¶ Ad scd̃m est dicendum ꝙ papam fieri cũ predecessoris deliberatione potest intelligi dupliciter. Primo ꝙ papa de electiõe successoris possit hr̃e aliqualem collationem qd̃ licitum est sibi·vel ꝙ habeat de tali electione iurisdictionem ut ꝙ sue dignitatis heredem possit substituere·qd̃ nõ potest·sicut est ĩ superiori questione Qd̃ vero addit̃ sentencia cõuicat si vota eligentium sũt diuersa·intelligit̃ sentẽcia plurimoꝝ · q̃a due partes debẽt eẽ ꝑm formã prenotatam ex̃ de elec· ¶ Ad iij·est dicẽdũ ꝙ remediũ apponendũ in electione pape debet esse festiuũ et celebre · debet tñ cum hoc esse rationale et securum Si autẽ sufficẽt maior ꝑs vel minor si esset sanior dato ꝙ celerius posset talis electio fieri ꝑ hũc modum non tñ esset sic rationalis et sic secura cum in dubijs ei⁹ ad superiorem recursũ haberi non posset.

AD Quintum sic proceditur· Videtur enim ꝙ electio pape possit viciari sicut electio alioꝝ · quia qd̃ deus cõiũxit homo separe non potest sicut scribit̃ Math·xix · Sed posito ꝙ aliquis cõiugatus eligatur in papam cuius vxor credit̃ mortua et non est. Si igit̃ petat debitum videt̃ ꝙ talis teneat̃ redire ad vxorẽ et papatũ dimittere ¶ Preterea ut scribit̃ lxix·di· Siquis pecunia vel gratia humana ã populari vel militari tumultu sine cõcordia et canonica electiõe cardinaliũ sedis apostolice sedis fuerit intronizatus non apostolic⁹ sed apostatic⁹ habeat̃ potest ergo electio pape viciari. ¶ Pret̃ea scribit̃ ex̃ de elec·c·vbi maius periculũ. Qꝛ electio pape debeat celebrari in ciuitate in cuius territorio seu districtu idem pontifex obijt nisi forsitan sit interdicta vel contra remanam ecc̃iaꝫ in apta rebellione persistat. Si ergo electio fieret in terra int̃dicta vel que esset in rebelliõe contra ecc̃iaꝫ·videt̃ ꝙ talis electio nulla sit, ¶ In cõtrariũ est qd̃ scri̅ ex̃·de elec·c·licet · vbi habet̃ ꝙ electus a duab⁹ partib⁹ cardinalium absqꝫ vlla exceptione sũmus pontifex habeat̃, ¶ Rñsio. Dicendum ꝙ trib⁹ modis potest electio ꝓp̃e viciari, Prĩo ex parte diligẽtium ut si aliquis eligeret̃ vel intronizaret̃ per sedicionẽ et per potẽtiã laicalẽ

talis enī nō esset cēsendꝰ aplicꝰ ꝫ inuasor et destructor totiꝰ cristianitatis et ꝑpetuo anathematate cū suis auctoribꝰ et sequentibꝰ hereticus esset sicut patet xxiij·di·c·in noīe dñi. Scdo ex parte ipiꝰ electi ut si ille qui eligeret deprehendat cē in manifesta hæresi ꝙa euidētia patrati sceleris non indiget clamore accusatoris·vñ ipo facto talis eēt depositus quia ipe solus habet de hæresi iudicare et terminare ꝑter quod deuians manifeste a fide ad papatum assumi non potest· quia talꝫ electio non cadet sub materia debita·vñ scribit·xl·di·c·si ꝑ·ꝙ eius culpas nllꝰ mortaliū redarguē in hac vita presumit· qꝝ cunctos ipe iudicaturus et a nemine iudicandus est nisi deprehendatur deuiusꝫ a fide. Tercio ex parte ipius electionis ut si careat electio prenotata forma posita extra de elec·c·licet·puta ꝙ a paucioribꝰ qꝫ duabꝰ partibus cardinaliū aliquis eligatur· tunc enim vbi maior concordia interfuerit nullatenꝰ est assumēdus·vñ dicit lxix·di· Q2 siquis sine cōcordia et canonica electiōe cardinaliū a sede aplica intromizat nō papa vel aplicꝰ sed apostaticus habeat. Ad primum ergo est dicēdum ꝙ in tali casu exquo certum esset vxorē suā eē que debitū petēt· inducenda esset ad continentiam seruandā· qō si facere nollet posset papatui renūciare et ad ipm accedere alias teneret ei debitum reddē quia continentia clericoꝝ est concilii et de iure positiuo. Reddē aūt debitum vxori est preceptū et de iure naturali et diuino· vbi autē ius positiuum contradicit vel impedit·ius naturale vel diuinū seruandū non est·ut si appropatio rerum ē de iure positiuo· et conseruatio vite est de iure naturali· tunc si conseruatio vite mee nō potest eē sine acceptione reꝝ alteriꝰ·licite possum sumere·quia in tali casu ius positiū impedit ius naturale et non potest cum ipo stare. Et si dicatur ꝙ scandalū eēt in populo si sciret ꝙ papa redderet debitū vxori· tale scandalū esset passiuū non actiuū·qō non est dimittendū ꝑter veritatem doctrine et equitatem iusticie et sctitatem vite·ut dicit hieroꝫ Ad scdm est dicendū Q2 illud decretū intelligit qñ aliqs eligeret non a cardinalibꝰ ad quos spectat electio·ꝫ potētia laicoꝝ vel ex clamore populi. Sed si electus est a duabꝰ partibꝰ cardinaliū dato ꝙ pecunia et spmoniace sit electus nō est deponendus et si dicat ꝙ ipa spmonia est hæresis ut patet·i·q·i· Dicendum ꝙ hæresis est large loquendo·hæresis autē ꝑ qua deponendus est papa accipit ꝑe bm qō

opponit̃ articulis fidei vel his que sunt immediate annexa articulis.
¶ Ad terciũ est dicendum ꝙ illa decretalis stringit cardĩales ut electio ꝑpe fieri debeat ĩ ciuite ĩ qua predecessor obijt nisi sit ĩterdicta vel in manifesta rebellione ecc̃ie tunc enim indulget ꝙ possit alibi trãsferre ad dictã electionẽ faciendã. Si tñ in terra interdicta fieret non ꝓpter hoc viciaret̃ electio,

AD Sextũ sic procedit̃ Videt̃ enim ꝙ electio ꝑpe debeat examĩari sicut electiones alioꝝ quia si non examinat̃ hoc est quia eius electio est confirmatio. Sed multoꝝ alioꝝ prelatoꝝ electio est confirmatio. Ergo hoc non est singulare in electione pape. ¶ Pret̃ea xp̃s examĩauit petrũ Ioh̃. xxj. qñ sibi ecclesiã ꝯmisit dicẽs trina int̃rogatione facta. pasce oues meas. sup quo verbo dicit Aug⁹. Q̃ pascere oues est credentes ĩ xp̃o ne a fide deficiãt confortare. terrena subsidia si necesse est subditis ministrare exemplo virtutũ cũ verbo predicationis impendere aduersarijs obsistere. errantes subditos corrigere. ĩ quibus verbis existit tota examinatio prelatoꝝ Sicut patet xxiij. di. c. qui ep̃s ordinandus ẽ. ergo eodem modo electio pape per hunc modum est examinãda. ¶ Pret̃ea omnia que requirũt debitam formaꝫ et debitam materiam cadunt sub examinatione. quia si carẽt altero eorum carẽt eoꝝ virtute et efficacia sicut patet de sacramentis quorũ virtus requirit determinatam formam verborũ et determĩatã materiam puta baptismus. si non fiat in aqua cũ expressione trinitatis. nulli⁹ efficacie esse dinoscit̃, Sꝫ electio ꝑpe requirit debitã formã et debitã materiã ergo cadit sub examinatione q̃ si deficẽt in aliquo istorum nulla electio esset. ¶ In ꝯtrariũ ẽ quia illius electio nõ debet examinari ꝯtra quã nulla receptio recipit̃, Sed scribit̃ ex̃ de elec. c. licꝫ. Q̃ absqꝫ vlla exceptione electus a duabus partibꝫ cardinalium ab vniuersali ecc̃ia sũm⁹ pontifex habeat̃. ergo eius electio non est examinanda, ¶ Rñsio Dicendũ. ꝙ electionẽ pape cadere sub examinatione dupl'r quantũ ad pñs intelligi potest, Primo ꝙ talis electio inter ip̃os eligentes sic examĩetur quatinus rite et canonice celebret̃ ſm formam annotatã ĩ iure. Scd̃o ꝙ superioris iudicio talis electio discutiat̃ approbet̃ vel reprobetur. Primo modo examinãda ẽ magis discutiẽda electio pape quia capitis et pastoris vniuersalis ecc̃ie qm̃ alteri⁹ vñ dicit̃ lxiij. di. int̃ nos et vos pacti serie statutũ et ꝯfirmatũ

est ꝙ electio et confirmatio al's consecratio futuri romani pontificis non nisi iuste et canonice fieri debeat. Scdo mō non· quia supiorez non recognoscit cuius iudicio approbet vl' reprobet. compat enim sup̄mus pontifex ad omnes alios tam ad laicos q̄ clericos qui sunt de corpore ecc̄ie sicut spūale ꝯpat ad corporale vel animale· ꝫ constat ꝙ illud qd̄ spūale est non debet examinari seu iudicari per corporale sed potius econuerso vn̄ super illo verbo ·i· ad Chor· ij· Aīalis homo non percepit que sunt spūs dei quia spūaliter examinat. Dicit Aug⁹ in libro de vera religiōe· ꝙ examinatio et ꝓbatio spūaliū fit tantūmodo spūalit et a spūali hoīe· quia spūs omnia scrutatur etiā ꝓfūda dei non autem debet fieri examinatio et probatio ab homine tp̄ali et carnali· quia spūalis homo omnia iudicat et a nemine iudicatur ut dicit apl's· ꝙ non est sic intelligendum ut vniuersalit ꝑ subterfugiat omne iudiciū· quia cū dicēte apl'o· oportet nos omnes presentari ante tribunal xp̄i tam spūales q̄ carnales ut referat vn⁹ quisq; ꝓut gessit in corpore. Oportebit ut dicit Aug⁹ papā et om̄s spūales a lege diuina iudicari et per legē diuinam examinari. Nō ergo ab aliquo infra se potest spūalis homo puta papa examinari vel iudicari ꝫ solus ip̄e potest dicē· qui autē examinat me vel iudicat me dn̄s ē. ¶ Ad primū ergo est dicēdum ꝙ si aliquoꝝ electio nō examīatur eo ꝙ electio ip̄orū est confirmatio hoc non est auctoritate ꝓ̄pa ꝙ superiorē recognoscant· non enim posset papa eximere aliq̄s clericos vel laicos qui non subijcerent iurisdictiōi sue Sed bn̄ potest eximere aliquos ut electio eoꝝ non transeat per examen ꝯūis iuris· electio autē pape sic est confirmatio ꝙ sua ꝓ̄pa auctoritate nō potest per aliquē superiorē examinari vel approbari. ¶ Ad scd̄m est dicendum ꝙ sicut dicit Aug⁹· ideo xp̄s examīauit petrū de trina dilectiōe quia trine negationi eius voluit ꝙ trina confessio respōdēt quatin⁹ non minus amori lingua eius deseruiret q̄ timori· sic etiā papa ut dictū ē per legem diuinam bn̄ examinabitur et iudicabit. Sed a puro homine nec examinari nec iudicari potest, ¶ Ad terciū patet solutio ꝙ bn̄ debet examīari int eligētes ut talis electio rite et canonice celebret ut sic facta in debita forma et cadat sup debitam mat̄iam ꝫ postq̄ facta est supioris iudicio nec examīanda nec discutiēda est,

AD Septimum sic procedit. Videt enim q impator iurisdictiōz habeat ī electione pape qr ut scribit lxiij·di·c·adrianꝰ. Karolus imperator romam veniens papiam obsedit ibi q relicto exercitu in sancta resurrectiōe ab adriano papa honorifice receptus ē·qui adrianus· cum vniuersa sinodo tradidit dicto karolo imperatori ius et ptatem eligendi sūmum pontificem et ordinandi apl'icam sedez hoc idem decretum confirmauit leo papa dans auctoritatē Ottoni pmo regi thetonicoꝝ et successoribꝫ eius ī ꝑpetuū eligendi successorem atq ordinandi sedis apl'ice sūmū pontificē sicut patet in c·se· Videt ergo q electio romani pontificis ad ius imperatoris pertineat· ¶ Pretea papa preest toti ecc̄ie in spūalibꝫ et temporalibꝫ ut supius dictum ē ergo sicut eius electio debet fieri per cardinales et per clericos ꝓpt amministrationē spūaliū ita debet fieri per impatorem et laicos principes propt amministrationez temporalium potissime cū tp̄alia pape per impatorē tradant sicut lxiij·di·c·ego ludouicus, ¶ Pretea semp posterius dependet a priori·ꝫ prius fuit regnū imperiale q̄z sacerdotale, Ergo videt q electio sūmi sacerdotis sine consensu imperatoris fieri non debeat, ¶ In cōtrariū ē qd scribit lxij·di·c·valetinianꝰ vbi dicit q electioni epoꝝ imperator interesse non debeat cum enim dixisset clero talem in pontificali sede constituite cui nos qui gubernamꝰ imperium sincere nostra capita submittamus·et eius monita dum tanq̄ hoīes delinquimus necessario curantis medicamina suscipiamus, Cui cum dixisset sinodus ut magis ip̄a decerneret quis ad hoc sapiēs et pius existēt, Respōdit sup vos inquit est talis electio quia diuina gratia potiti et illius splendore fulgētes melius poteritis eligere. ¶ Respōsio· Dicendū q nec imperator nec aliq̄s secularis p̄nceps ꝑm moderna iura habet iurisdictionē aliquam in electione ꝑpe ꝫ bñ ht iurisdictionem in eligentium inclusione vt faciāt obseruari in electione pape omnia illa que ponunt extra de elec·c·vbi maius periculū. Conuenienter autē subtractum est ius imperatori et alijs principibꝫ de electione sūmi pontificis ꝓpt certius iudiciū in tali electione ferēdum et ꝓpt periculū euitandū nā vnusquisq; bñ iudicat de his que nouit et hoꝝ est bonus iudex ut scribit·j·Ethicoꝝ·de electione ergo pape qui debet pollere sc̄titate vite et veritate doctrine magis credendum est literatis q̄ ydeotis et magis clericis q̄ laicis,

Euitat etiã sup hoc periculũ fidei quia qñq; etiã impatores in here
ticoꝝ pfidiã lapsi sunt et catholice matris ecc̃ie vnitatẽ impugnare
conati sunt. et ideo sanctoꝝ patrũ statuta aduersus eos prodierũt ut
nullo modo se electiõi sũmoꝝ pontificũ insererẽt et quicunq; eoꝝ suf:
fragio et amminiculo sũmũ pontificiũ obtinẽt anathematis vinclo
innodaret, ¶ Ad primũ ergo est dicendũ ꝙ illi primi impatores tã
q̃m cristianissimi fuerunt multũ fauorabiles ecc̃ie et ideo ut daret eis
occasio maioris fauoris et ꝓtectionis illa pt̃as eligẽdi sũmũ pontifi
cem a sc̃tis patribus fuit eis concessa. ꝫ postmodũ excrescente eorum
malicia et cupiditate illa pt̃as rationabiliter est subtracta, Non enĩ
est putandũ ex leuitate aĩoꝝ procedẽ. si ꝓ diuersitate reꝝ et tẽporum
precepta mutant̃ et gratie subtrahantur ut scribit̃ Hester vlt. Vñ
magna auctoritas habẽda est hodie in ecc̃ia ut si nõ nulli ex p̃deces:
soribus et maioribus fecerunt aliqua que illo tp̃e potuerunt eẽ sine
culpa et postea vertuntur in errorem et supstitionez si sine tarditate
aliqua et cũ magna auctoritate a posteris destinant̃ ut lxiij. di.
¶ Ad scd̃m est dicendum. ꝙ papa non recognoscit tp̃alia ab impato:
re vel ab alijs principibꝫ ꝓpter aliquã pt̃atem in qua non subijciã:
tur ei cum ab eodem principio sint corporalia et spũalia. ꝫ vel hoc ẽ
ꝓpter immediatam amministrationem quã non habet sũmꝰ põtifex
indifferent̃ in om̃ibꝫ tp̃alibꝫ sicut seculares principes vel ꝓpter paciꝰ
et quietis ecc̃ie obseruationem vel ꝓpter ip̃oꝝ temporaliũ tirãnice ob
latoꝝ restitutionẽ. ¶ Ad iij. est dicendũ ꝙ si tp̃ale dominiũ precessit
sacerdotale hoc non fuit dignitate et causalitate sed potius hominũ
prauitate ad quoꝝ depressionẽ et correptionem et quãdoq; innocen:
tum defensionem permisit deus aliquos in dominiũ surgere. Sed do
miniũ nat̃ale tp̃ale in ministeriũ et in obsequiũ regiminis spiritu
alis datũ est ut superius est tactũ et amplius inferiꝰ tangetur.

AD viij. sic procedit̃. Videt̃ enĩ ꝙ laici debẽt electioni pape int̃:
esse quia scribit̃ xxiij. di. c. in nõĩe dñi. Si prauoꝝ hominum
peruersitas inualuerit ut ĩ vrbe romana gratuita nõ possit fieri elec:
tio. tunc cardinales ep̃i cum religiosis clericis et catholicis laicis licet
paucis ius pt̃atis obtineãt eligere apl̃ice sedis pontificem vbi con:
gruerit Videtur ergo ꝙ laici non solum debeãt electioni pape int̃esse
verũ etiam ꝙ iurisdictionẽ habere possint in tali electione. ¶ Pret̃ea

scribit̃ lxiij · di · Ego · ꝙ cler⁹ et ꝑpl's electioni pontificis intersint · non ergo excludunt̃ laici in tali electione fienda. ¶ Pretea eius est electioni interesse cui⁹ est electioni consentire Sz dicit̃ di · sup̃dicta · ꝙ licet plebis nõ sit eligere · eius tñ ẽ electiõi consentire · videt̃ ergo ꝙ absqz consensu populi et laicoꝝ talis electio rite celebrari non possit. ¶ In contrariũ est qd̃ scribit̃ e · di · nõ licet ꝑpl'o facere electionẽ eoꝝ qui ad sacerdotium promouẽtur imo laici excludendi sunt ab electiõe sacerdotum quia non libertas imperandi vel eligendi ꝫ potius necessitas obediẽdi eis iniũgit̃. ¶ Rñsio · Dicendũ ꝙ laicos posse interesse electioni pape trib⁹ modis intelligi potest · primo quantũ ad iurisdictionem et sic ꝑm moderna iura nullã iurisdictionẽ hñt · et satis conuenienter exclusi sũt · quia populus persuasione aut corruptione cito a iudicio deuiat · non est enim ꝑpl's sequendus ꝫ instruẽdus · vñ sup illo verbo exo · xxiij · Non sequeris turbã ad faciendũ iudicium · nec iudicio plurimoꝝ acquiesces sentẽcie et a veritate deuies · dicit glosa · ꝙ ꝑpl's sequẽd⁹ nõ est ĩ iudicio ꝫ doctores qui licet sint pauciores numero sunt tñ sanioris consilij. Scdo quantũ ad representationẽ · scribit̃ enĩ lxiij · di · ꝙ electiones sũmoꝝ pontificũ et alioꝝ ep̃oꝝ quondaꝫ imperatorib⁹ et alijs laicis principib⁹ representabant̃ sicut de electione bt̃i Ambrosij · et bt̃i Gregorij legit̃ · et hoc ad vitandũ scismaticorum et hereticoꝝ inuasionẽ et persecutionẽ · contra quos legib⁹ fidelissimoꝝ imperatoꝝ frequent̃ ecc̃ia munita legit̃ · pñtabat̃ ergo talis electio catholicoꝝ principib⁹ ut eoꝝ auctoritate roborata nullus hereticorum et scismaticoꝝ auderet contraire · et sic adhuc laicos electioni pape interesse congruum est vñ et romano põtifice creato et coronato eius coronatio et creatio regib⁹ et principib⁹ mundi denũciatur. Tercio quantum ad publicationẽ quia non est ponẽda talis elc̃tio sub modio sed sup candelabrũ quatinus si ius acquisitum ẽ electio non possit aliqua tergiuersatione zelari, Vñ scribit̃ extra · de electiõe · Electiones quoqꝫ clandestinas reprobamus statuẽtes ut q̃mcito electio fuerit celebrata solẽnit̃ publicet̃ Est etiã hoc conueniẽs sic populo publicari ad gaudiũ nunciandum · Legit̃ enim in Calcedonensi concilio · ꝙ totus populus et tota sinodus acclamauit electioni ꝑp̃e Leo sanctissimus apl'ic⁹ viuat ꝑ multos annos, ¶ Ad primũ ergo est dicendum ꝙ illud decretum intelligitur vl' ꝑm antiqua iura q̃b⁹

concessum fuit ad aliquibꝫ laicis iurisdictionē hr̄e in electione ꝑp̄e ꝓpter fauorē ecc̄ie· vel intelligit̄ ꝙ electio illis laicis est representāda vt eoꝝ virtute et fauore nulli possent predictā electionē perturbare. ¶ Ad·ij·ē dicendū·ꝙ sicut notat̄ sup illo decreto·ꝙ laici vocādi sūt ad electionē·intelligit̄ de talibꝫ laicis qui sūt patroni ecc̄iaꝝ ad quos pertinet pn̄tare et eligē ordinādos in ecc̄ijs quarū sunt patroni et fūdatores sicut patꝫ xvj·q·vij·c·decreuimus. Si vero intelligat̄ de electione pape tūc debet ītelligi quantū ad representationē vel quantū ad publicationem sicut superius dictū est·nulla tn̄ taliū condicōnū existēte nō esset talis electio infringēda·quia contra ipaꝫ nulla exceptio recipiēda est. ¶ Ad·iij·est dicendū · ꝙ consensus populi et approbatio requirēda est in electione iam facta non in electione fiēda quia electio illius qui princeps pacis ē pacē et vnitatē animorū suorum subditorū reqrat.

¶ Questio Tercia De eligentium iurisdictione.

Viso de ꝑp̄e electiōe Restat nunc inquirē de eligentiū iurisdictione, Circa qd̄ querunt̄ xj· Primo· Vtrum solum ad collegiū cardinaliū spectet papam eligere. Scd̄o· Vtrum deficiēte tali collegio electio pape deuoluat̄ ad generale ꝯciliū, Tercō Vtrum tale collegiū teneat̄ eligere sp̄ hominem sufficientioris sciētie Quarto· Vtrum teneat̄ sp̄ eligere hoīeꝫ sāctioris vite. Quīto Vtrū teneat̄ magis eligē iuristā q̄ꝫ theologū Sexto·vtrū teneat̄ mag̃ eligē homīem de collegio q̄ꝫ extra collegiū, Septimo· Vtrū maiorē p̄tatem habeat collegiū eligēs·q̄ꝫ papa electus. Octauo· Vtrū ꝑp̄ mortuo potestas eius remaneat in collegio. Nono· Vtrum mortuo papa collegium possit quicquid potest papa viuēs, Decimo· Vtrū in tali electione debeat precedē tractatus vel aliqua prelocutio, Vndecīo· Vtrū tutius sit celeriter eligē vel diu in tali electione cogitare.

AD Primum sic procedit̄, Videt̄ enim ꝙ non ad cardinales solum pertineat electio sūmi pontificis quia sicut papa vocatus in vniuersalem administrationē sic ep̄i vocati sunt in sollicitudinis partem ꝫ partibꝫ ꝯuenit prouidere de toto· ergo videt̄ ꝙ ad ep̄os ꝑtineat sūmi pontificis electio, ¶ Pretea electio et quelibet actio ē particulariū suppositoꝝ·ꝫ licꝫ ꝑp̄ sit pastor toti⁹ orb̄ habet tn̄ particularez

sedem puta romanã sicut beat9 Petrus apud antiochiã prius q̃ romam veniret habitauit et Ignaciũ illic ep̃m constituit vbi p̀mum nomen cristianor exortũ est· Postmodum prima sedes beati petri celesti bñficio romana ecc̃ia ordinata est· quã beatissimi Petr9 et Paulus suo martirio consecrauerũt· electio ergo sũmi pontificis ad clericos romane sedis pertinere videt· cũ illa sit prima sua particularis cathedra ¶ Preterea electio oũis pastoris oũitatẽ eligentiũ requirit ꝫ papa ẽ oũis pastor totius orbis videt ergo q̃ prelati totius mundi ad eius electionem debeãt cõuenire. ¶ In contrariũ ẽ qđ scribit extra de elec·c·licet· vbi habet· q̃ due partes cardinalium requirunt solũ ad electionẽ sũmi pontificis · Et extra de elec·c· vbi maius periculũ habet· q̃ solum cardinales includi debẽt ad electionẽ pape faciẽdam ¶ Rñsio Dicendũ· q̃ scribit Dester vlt· Non est putandũ si diuersa iubẽtur ex animi imperantis prouenire leuitate· ꝫ p qualitate & necessitate tẽpor et reipu· possit vtiliter ferre sententiã · quãuis ergo ẽm antiqua iura fuerit concessũ primo romanis oĩb9 ius eligẽdi papam· q̃a ut notat lxv·di·c· ego ludouicus· Oĩes romani vno concilio atq̃ concordia sine aliqua permissione sũmũ pontificẽ eligebant ita q̃ olim romani omnes ex consuetudine antiqua electõi sũmi pontificis intererãt· et postmodũ ex fauore catholicor et ad expugnationẽ hereticorum et scismaticor· quibus de x̃pianissimis imperatoribus ius eligẽdi papã fuerit concessum· nunc autẽ tm̃ ad solos cardinales electio sũmi pontificis dinoscit pertinẽ et hoc satis cõuenienter ꝓ̃t duo· Primo ꝓ̃ter eor assistentiã quãuis enim ep̃i repr̃esentent personas ap̃lor· non tm̃ repr̃esentãt personas eor ut x̃po vel ip̃i pape vicem eius gerẽti principalit̃ al's p̃ntialit̃ astiterunt vel assistunt· ꝫ magis ut ip̃i diffusi in orbẽ terrarũ quilibet aliquã partem mũdi in sorte predicationis acceperũt Cardinales vero p̃sonas ap̃lor repr̃esentant· ut x̃po et pape vicem eius gerenti principaliter astiterunt vel assistũt· et ideo ꝺueniẽti9 electio sũmi pontificis fit per eos q̃ p ep̃os vel alios prelatos ecc̃ie. Scđo ꝓ̃ter eor ꝺuenientiã· nã ẽm pl̃m in paucioribꝫ via certior et securior· quãto enim periculo p pauciora remedia potest subueniri· tanto citius et securius subueniatur· quia igit̃ vacatio sedis ap̃lice nimis est periculosa fidelib9 ut citius et securi9 tali periculo possit remediũ adhiberi ꝛgrue ad pauca

personas puta cardinales electio pape deuoluta est. ¶ Ad primum ergo est dicendum· qp epi non hñt illam dueniẽtiam in electione sũmi pontificis sicut cardinales ut dictũ est cum ipi pape sp pñtialiter assistant, ¶ Ad scdm est dicẽdũ qp sicut papa nõ obstãte qp sit vniũsalis ecãie pastor est tñ singulariter pretitulatus eps et romanus põtifex· quia sedem illam postqm̃ de antiochia venit beatꝰ petrus simꝫ cum paulo eorum martirio consecrauerũt ut dicit̃ di· xxij· c· sacrosãcta. Sic cardinales non obstãte qp sint iudices et pncipes totiꝰ mõdi iuxt̃ illud psal· Constitues eos principes sup omnem terram· pretitulantur tñ titulis ecciarũ rome et in distrctu romane vrbis existentiũ vñ clerici romane ecãie appellati sunt. ¶ Ad terciũ ẽ dicendũ qp dñitatis nõ est eligẽ quia bm damas· Electio est duoby existẽtiby vnũ p altero eligere, Hoc autẽ non pertinet ad omnes· ꝫ ad aliquas personas singulariter et ad talem actionem deputatas que polleãt auctoritate sapiẽtia et scitate. Vñ nec xps qui fuit pastor omnium ouiũ vocauit omnes ad apl'atũ nec omnib⁹ sua secreta reuelauit. Vñ dixit petrus Act̃· x· Dedit autẽ deus pater manifestũ fieri nõ omni populo ꝫ testib⁹ preordinatis a deo.

AD scdm sic procedit̃· Videt̃ enĩ qp deficiẽte collegio cardinaliũ ad romanũ clrũ electio pape deuoluat̃· quia pñas eligendi papam nunc solis cardinalib⁹ est concessa· ꝫ successores cardinaliũ sũt romani clerici cum ipi romani clerici appellent̃· Ergo videtur qp ad clerum romanũ cardinalib⁹ deficiẽtib⁹ spectet eligẽ papã. ¶ Preterea conciliũ non hꝫ auctoritatem sine papa· scribit̃ xvij· di· qp nõ ẽ ratũ alꝫ rectum conciliũ qđ auctoritate romane ecãie fulcitũ alꝫ osultum non fuerit· Et ibidem subditur non est conciliũ ꝫ duenticulum qđ sine sedis aplice auctoritate celebrat̃· ad conciliũ ergo electio sũmi põtificis spectare non potest sine pape auctoritate. ¶ Preterea conciliũ geñale non posset papam eligẽ nisi esset congregatum· ꝫ ad nullũ alium spectat concilium gñale congregare nisi ad papam. Scribit̃ enim di· supdicta· Absqꝫ romani pontificis auctoritate sinodus nõ debet congregari· et ibi subdit̃· Absqꝫ sedis aplice auctoritate sinodũ aliquib⁹ congregari non licet· non ergo ad conciliũ gñale potest spectare electio sũmi pontificꝭ ¶ In contrarium ẽ· quia eorũ est eligere et dstituere quorum est deponere et destituere· ꝫ totius ecãie et gñalis

concilij esset papam deponere et destituere si in heresi deprehenderet.
Scribit enim xxij. di. Qr cum marcellinus eps a paganis esset com-
pulsus ut templum eorum ingressus tria genera thuris sup pruni
imponeret tunc vniuerso concilio sctorum et eporum collecto et inquisitio
ne sup hoc facta omnes dixerunt sibi. ore tuo iudica causam tuam
qr ex ore tuo iustificaberis et ex ore tuo condemnaberis, Ad cciliu g°
gnale videt simlr pertinē sūmū pontificem eligere et constituere col
legio cardinaliū deficiente. ¶ Rnsio dicendum qd aliqui dicūt ad ro
manū clerum deuolutam eē electionem sūmi pontificis cardinalibus de-
ficiētibus. et quia isti sunt successores cardinaliū ut supdictū est. et qa
ipe papa singularit ē eps romanus Vn ad canonicos et clicos epatus
puto scti iohānis latanensis spectaret electio pape deficiēte cardinali-
um collegio, Sed sine preiudicio puto tali casu interueniēte qd colle
giū deficeret magis fore tutum et securū. qd gnale conciliū ad talem
electionem faciendam congregaret ppter duo, Primo ppt scisma vi-
tandum. quia sicut dicit Augus in libro de vera religione, Catholi-
ca fides et religio xpiana sine vlla nouitate et scismatis vl heresis se
minatione aut cuenticulorum segregatione est tenēda et predicanda.
quia igitur casu tali intueniēte. qd collegiū cardinalium deficeret si
electio fieret p romanū clerum. posset esse matia scismatis qa electus
forte ab vniuersali eccia non recipet calūnia uel dubitatione de po-
testate eligendi in tali electione intposita ideo magis tutū et securū
eēt ut talis electio per concilium prelatorum vniūsalis ecclesie fiēt Scdo
ppt dubium interptandum, Nam sm Augus in libro supdicto In
catholica ecclesia sp falsa sunt respuēda. vera vero sp tenenda. dubia
vero tam diu credēda donec esse respuēda vel ratio doceat vel preci-
piat auctoritas quia ergo dubium est ad quos spectaret electio sūmi
pontificis tali casu intueniēte cū dubia intpretari que emergūt ī ec-
clesia ad generale concilium spectet. videt in tali casu magis esse se-
curum. qd talis electio ad conciliū gnale deuoluat. qr sp ī ambigua
voce legis illa potius significatio est accipiēda que vicio caret. preser
tim cum voluntas legislatoris ex hoc colligi possit ut dicet in princi-
pio digestorum. ¶ Ad primū ergo est dicendum. qd romani clerici sunt
successores cardinalium in nominatione nō in iurisdictione. quia
planū ē qd nō hnt auctoritatē nec dignitatē illā quā hnt cardīales.

Et ideo nisi fieret speciale statutū p papā qp deficiēte collegio potestas eligiēdi remanēt in romanis clericis vel in canonicis scti Johānis non oueniret eis eligē sūmū pontificē magis qz alijs · quia sicut pp est romanus eps singularit̄ · sic singulares persone et singulares clerici sunt deputati ad talem electionem faciendam · puta cardinales · quibꝫ deficiētibꝫ nullis alijs clericis vel canonicis singularibꝫ ptas in tali electione oueniret nisi sup hoc nouū statutū oderetur. ¶ Ad scdm est dicēdū qp illa decreta intelligunt̄ papa viuēte · tūc enī absqz eius auctoritate concilīū nec fieri nec ogregari deberet nec alicuius firmitatis esset absqz romani pontificis auctoritate · ꝫ ipo mortuo ꝛ collegio deficiēte posset concilium ordinare et terminare de oīibꝫ q̄ pertinēt ad vtilitatē ecīe. ¶ Ad terciū ē dicendū qp in tali casu imperator et alij reges et pncipes xpianoꝝ possent et deberent ocīliū epoꝝ et prelatoꝝ congregare ad talem electionem faciendam · Et sic puto qp sic posset eos includē ad constitutionē illā suare circa eos que ponit̄ ex · de elec · c · vbi maius piculū · sic nunc tenetur facere obseruare cōmunitas terre vbi pp decedit erga cardinales. Scribit̄ xvij · di · c · concilia · qp cū q̄dā imponerent̄ symacho presuli aplice sedis ex auctoritate Theodorici regis scīm ocīliū congregatum fuit dicēs · dixit rex nichil ad se ptinē pret̄ reuerentiam de negocijs ecīasticis ꝫ ipi p̄lati viderēt et deliberarēt quid magis putarēt vtile et cūmodo veñā oi q̄uisione concilij pax ī ciuitate romana dareť · et in toto orbe ipe totū ratum et firmū hret,

AD Tercium sic procedit̄ Videt enim qp sp collegiū teneat̄ eligē in papam hominē sufficiētioris scīētie · quia dicit Hiero? super leuiticū et ponit̄ viij · q · i · Requirat̄ in ordinādo sūmū sacerdotem populi pntia ut sciant omnes et certi sint · quoniā qui prestantioꝛ ē ex omni populo · qui doctioꝛ · qui sanctioꝛ · qui in omni virtute eminētioꝛ · ille ad sūmū sacdotiū eligat̄ · Videt̄ g° qp hoiez sufficientioris scīētie ad sūmū pontificē sp teneat̄ eligere. ¶ Preterea sup illo verbo Jaco · ij · Nolite in personaꝝ acceptione frēs krmi hre fidē dñi nostri ihesu xpi · dicit Aug? · Qz si hanc distātiā sedendi et standi referam? ad honores ecīasticos · nō est putandū leue ee pcm diuitē ad sedem honoris ecīe eligere paupe contempto instructore et sanctiore · videt ergo qp sp collegium hominem sufficiētioris scientie teneatur eligē,

Preterea dicit Greg· prima parte sui pastoralis· Nulla ars presumitur doceri nisi prius intenta meditatione discat· et suboit· ab imp itis ergo pastorale officiū qua temeritate suscipit· qñ ars artium est regimen animarum· Vñ sūmo sacerdoti intelligit esse dictum p pphetam· Quia tu scientiaz repulisti et ego repellam te ne sacerdotio fungaris michi· Videtur ergo qp sp sufficiētioris sciētie hō debet eligi in sūmum sacerdotem, Preterea dicit Leo papa· ex presbiteris eidem ecie sp optime eligat· cui consonat qđ scribit ex de elec· vbi habetur· Nichil ē qđ ecie dei magis officiat· noceat q̄ qp indigni prelati assumūtur in regimine aiaz· et si istud veritatē habet vniuersaliter de prelatis· multo fortius de sūmo pontifice. In contrarium est qđ scribit ext de elec· c· ne p defectum pastoris· vbi dicit qp sufficit ydoneā ꝛ personā sufficiētē ad prelaturā eligē· si ergo sufficit electio qp sit sufficiens et ydoneus debet hoc sufficere eligenti puta qp eligat sufficientem et sic non tenet sufficiētiorē sp eligē. Rñsio Dicēdū qp aliqui sine distinctione respondent ad hanc questionē· qp duobz existentibz vnus sit minus bonus et minus doctus· alius vero magis bonus et magis doctus Dicūt qp sufficit eligere minus doctum et minus bonū et exponūt· qp bonus est quis eoipo qp nō est malus· et doctus eoipo qp non est indoctus. Non attēdentes ad verba Gregorii dicentis, Minus est mala non agē nisi quisq̄ studeat bonis opibz insudare· qđ maxime de prelatis est vniuersaliter verū· quibz nō sufficit qp non sint mali ꝫ oporteat qp sint boni· Et non sufficit qp nō sit indocti ꝫ qp sit ydonei ut alios possit docē· Ita dicit apls· i· ad thy· i· Hec puta prelaturam et pastorale officiū commenda hominibus fidelibz qui ydonei sint alios docere· Puto ergo absq̄ piudicio melioris sentencie distinguendum esse tam ex parte eligentis q̄ ex parte electi et ex parte status ad quem homo eligit· Ex parte eligentis quidem quia si per eligentem potest eligi eq̄ facilitate doctior et sufficiētior sicut minus sufficiēs et minz doctus puto qp tenet doctiorē et sufficientiorē eligē equa facilitate supposita Et ex parte vero electi distinguēdū est· quia si minz doctus et minus sufficiēs haberet plures voces· et magis sufficiēs et magis doctus haberet pauciores tunc si eligenti dictaret conscientia qp ammittēt vocē suā si eligēt magis sufficientem et magis doctū· Puto qp licite in tali casu potest conformare

conſciẽtiã ſuã cum alijs ut eligẽt minus doctũ et minus ſufficiẽtem Sed ſi tot voces habet vnus ſicut alius et credẽt q̃ p̃ vocem ſuã augeretur numerus eligẽtiũ· magis doctum et magis ſufficientẽ puto q̃ in tali caſu teneãt eligẽ magis doctũ et magis ſufficientẽ quia conſciẽtia ſtringit eum ad iſtud, Illi autẽ q̃ dicũt q̃ ſufficit eligẽ doctum et ſufficientẽ · veritatẽ habet nulla compatiõe facta boni ad meliorẽ vel docti ad doctiorẽ·vbi autẽ fit nõ ſufficit, Multum enĩ hãret quis largã conſciẽtiã q̃ñ equa facilitate p̃t hãre meliorẽ ſicut bonũ et doctiorem ſicut doctum· et magis bonũ et magis doctũ dimittẽt et min9 bonũ et minus ſufficientẽ eligẽt. Ex parte vero ſtat9 eſt diſtinguendum·quia aliqua perfectio doctrine requiritur in vno ſtatu que nõ requiritur in alio· maior enim perfectio ſcientie requiritur in papa q̃ in epiſcopo·et maior in epiſcopo q̃m in preſbitero. Vnde dixit valentinianus imperator ſicut ponitur lxij·di· Talem in pontificali ſede conſtituite cui et nos qui gubernam9 impiũ noſtra capita ſubmittam9 et eius monita dum tang̃ homines deliquim9 neceſſario curantis medicamina ſuſcipiam9·puto enim q̃ ſpecialit̃ ĩ electione ſũmi pontificis ſi ſciẽter preferat̃ min9 bonus meliori et minus doctus doctiori acceptio perſone ẽ Ad primũ ergo ẽ dicẽdũ q̃ illud dictum hiero· ut dicũt aliqui q̃ eſt dcliũ non preceptũ vel ſi intelligat̃ eẽ preceptũ ſupponit̃ equa facilitas quia tũc non ſine ſcrupulo conſcientie poſſet eligi minus ſufficiẽs et min9 doct9 dimiſſo ſufficiẽtiori et doctiori, Ad ſcõm eſt ſimilit̃ dicendũ·q̃ ibi loquit̃ Iacobꝰ de diuite et paupe planũ eſt enĩ q̃ eligat̃ diues ad honorẽ eccie·quia diues dimiſſo paupe q̃ paup doctiore et ſanctiore illo ſine acceptiõe perſone et ſine pcto fieri non potẽſt·quia ut ſcribit̃ Proub̃·xix· Melior eſt paup qui ambulat in ſimplicitate ſua q̃ diues torquẽs labia ſua et inſipiens, Ad terciũ eſt dicendũ·q̃ Grego·accipit impiciã pro neſcientia vel p̃ inexpiẽtia·multi enĩ ſut ſciẽtes aliqua ſpeculatiua qui tñ carent expientia et prudentia agibilium qualit̃ ſuccurrẽdum eſt languoribꝰ animar̃·quia ſine dubio ut ipe dicit ĩ eodẽ libro Magna cautio eſt adhibẽda ĩ regimine animarum · quia aliq̃rum vicia ſtatim ſunt corrigenda·aliquor̃ vero leuiter ſunt increpanda· aliquor̃ vero ad tempus ſunt diſſimulãda·quia vulnera ſtatim ſecta deterius q̃ñg̃ inferueſcunt·nã quia ars artiũ eſt regimen aiarũ

qui tali arte carẽt ad prelaturã potissime ad sũmũ põtificiũ assumi non debẽt quantũcunq; sint instructi in aliquibꝫ sciẽtijs et vigeant aliqua doctrina speculabiliũ. ¶ Ad Quartũ est dicendũ qꝫ aliqui dicunt illud dictum Leonis intelligendũ esse qñ prelatus eligiẽ exẽ collegiũ ꝓpium tunc enim melior et optimus eligendus est. Sed qñ eligiẽ de ꝓpio collegio sufficit eligere sufficientẽ ꝛ ꝑoneũ vel intelligitur supposita equali facilitate sicut dictũ est in alijs.

AD iiij· sic procedit· Videt enim qꝫ collegiũ sp teneat eligere in sũmum pontificem hominem melioris vite· quia homo tenet conformare volũtatem suam volũtati diuine iuxẽ illud Aug⁹ super illo verbo Non adhesit michi cor prauũ dicit enim ibi qꝫ cor prauũ et distortũ habet qui non vult qđ deus vult· ꝫ deus vult eligi in suũ vicariũ sp sanctiorem et meliorem quia cum ipe sit bonũ omnis boni sp prefert maiꝰ bonũ minus bono· ergo videt qꝫ collegiũ sp boiez sanctioris vite teneatur eligere. ¶ Preẽea insumum pontificem debet eligi simpliciter bonꝰ· ꝫ doctrina vel scientia non facit hominẽ simpliciter bonũ solum autẽ facit boiez bonũ ꝑm intellectũ qđ est esse bonum ꝑm quid· Sed esse bonũ ꝑm affectũ et ꝑm volũtatem qđ requirit sanctitatem vite est esse bonũ simpliciter· ergo videt qꝫ collegiũ hominem saltem sufficientioris vite licet non hominem sufficientioris scientie teneat eligẽ. ¶ Preẽea homo tenet in electione sequi dictamen rectam· sed cuilibet dictamen recta dictat qꝫ minori bono magis bonum preeligendum est· ergo semp eligẽ meliorẽ et sanctiorem teneẽ. ¶ In contrarium est quia illi hñt bonũ zelũ in electione qui eligunt talem ĩ quo nullum est canonicũ impedimentũ sicut patet exẽ de elec· c· duoũ· Sed eligendo hominem sufficientem et ꝑoneũ non est aliqđ canonicũ impedimentũ· quia canones non plus dicũt nisi qꝫ persona sufficiens et ꝑonea eligat sufficit ergo invita sufficiẽtem eligere. ¶ Rñsio qꝫ ꝛcordando iura que diuersimode locunt de electione prelatorum possumus dicere qꝫ eoꝝ quedã in iure mandãtur· quedam imperant ut que sunt necessitatis· quedã vero suadent ut que sunt vtilitatis· Prima cadunt sub precepto· Scda vero sub cõcilio, Nam apls· ĩ· ad Chor· vij· dicit de virginibꝫ autem preceptũ dñi nõ habeo consilium autem do Et ij· ad chor vij· ait, Nõ quasi imperãs dico facta ex alioꝝ sollicitudine vestrum bonum ingenium

comprobãs·habere ergo bonum prelatũ est necessitatis·habere vero meliorem vel optimum est vtilitatis. Planũ ẽ aũt q̃ nõ minor req̃rit pfectio in electo q̃ in eligẽte ꝑ̃ quod si electio sufficit q̃ bonus ⁊ sufficiẽs in vita et ĩ sciẽtia eligat·multomagis ut puto sufficit eligẽti q̃ bonũ et sufficientem eligat·expedit tñ et suadendũ est sibi q̃ meliorẽ et optimũ eligat. Hinc est ergo q̃ attẽdendo ad illud q̃ sufficit et q̃ impat dicũt aliqua iura q̃ sufficiẽs et ꝓponet eligat·sic patet ext̃ de elec·p totũ. Attẽdendo vero ad illũ q̃ expedit et quod consulit dicunt iura aliqua q̃ ille qui doctior ⁊ qui sanctior eligatur sicut allegatũ fuit sup̃ viij·q·ĩ· Si enim prelatũ esse bonũ ĩ vita et scientia sufficit deo·sufficit ecclie et sufficit electo non videt ẽ dubitandũ q̃re non deberet sufficere eligẽti·istud autẽ sufficẽ satis exp̃sse videt notare Hug·viij·q·ĩ·c·licet. Ad primũ ergo ẽ dicendũ q̃ nõ est certũ imo est dubiũ vtrũ deus velit mai⁹ bonũ magis eligi et sanctiorem magis prefici ĩ prelatura forte enĩ qui min⁹ bon⁹ ẽ et minus sãctus melior erit ĩ prelatione ·et ideo deus vult ip̃m magis eligi. Vel alr potest dici q̃ non sequit si deus vult meliorẽ ⁊ sanctiorẽ eligi magis q̃ ꝑ̃ hoc istud teneat velle ex precepto sicut deus vult magis me ee in religione q̃ in sclo nõ tñ teneor ex precepto religionẽ intrare· vñ dicit̃·q̃ tenemur conformare volũtatẽ nostram volũtati diuine intelligendum est respectu eorũ que sũt in precepto non ĩ consilio.
Ad·ij·ẽ dicendũ·q̃ bonũ hominem simplicit̃ facit caritas et ꝙa caritas est in volũtate ideo dictũ est q̃ esse bonũ bm affectũ est ee bonum simpliciter talis tñ bonitas q̃ñq̃ non sufficit in regimine prelature quia dicit hiero⁹in epla ad paulũ, Sancta quippe simplicitas solũ sibi prodest·et quãto plus edificat ecciam dei ex vite merito·tãto pl⁹ nocet si contradicentibꝫ non resistit. Ad hoc igit̃ ut aliquis eligatur in pastorẽ sufficit q̃ eligat bon⁹ ĩ vita et sciẽtia suffragãte alia bonitate q̃ requirit̃ ad prelacia. Ad terciũ ẽ dicendũ· q̃ recta ⁊sciẽtia aliq̃d dictat ut faciẽdũ ex debito · et hãc hõ ſp tenet̃ sequi aliud vero ut faciendũ de expediẽti vel de congruo·ꝛ hanc non tenet̃ sequi.
Ad Quintũ sic procedit̃, Videtur enĩ q̃ collegiũ magis teneat̃ eligere iuristam q̃ theologum ĩ papã·q; papa potissime eligit̃ ad questiones et iurgiorũ litigia determinãda q̃ tot quotidie insurgunt ut nisi iusticia conatus eius sua virtute reprimẽt ius humãi

federis litigatoꝝ abusus extingueret · et dato libello repudij cõcordia extra mũdi terminos exularet ut scribit̃ ext̃ de elec· rex pacificus· ꝫ in questionibꝫ terminãdis et imponẽdo finem litibꝫ plus valẽt iuriste q̃m theologi Scribit̃ enim xx·di·c·decretales·ꝙ in sacrarũ scripturarum expositionibꝫ sacre scripture tractatores pontificibꝫ ꝑponantur Sꝫ in negocijs diffiniendis et in causis determinandis sedis apostolice eius locũ merent̃ tenere Videt̃ ergo ꝙ magis iuristam q̃ꝫ theologum collegiũ tenetur eligẽ. ¶ Pret̃ea sup illo verbo ꝓphe Canes sũt non volẽtes latrare·dicit Aug⁹·ꝙ baculo et manu arcendi sũt lupi Et super illo verbo ezech·xiij· Hec dicit dñs de ꝓphetis insipientibus non ascendistis ex aduerso nec posuistis vos ut murum ꝓ domo israhel ut staretis in prelio in die dñi·dicit gg̃·in pastorali·ꝙ ex adũso quippe ascendẽ est ꝓ defensiõe veritatis libera voce hui⁹ mũdi potestatibꝫ contraire· ꝫ hec omnia ut videt̃ meli⁹ potest homo facere ꝑ iura q̃ꝫ per theologiam · magis ergo collegiũ tenet̃ eligere iuristam q̃m theologum. ¶ Pret̃ea quanto oppositum alicui⁹ est magis periculosum·tanto illd̃ est magis necessariũ·Sed oppositum iuris et iusticie est iniusticia de qua dicit phs·v·ethi·ꝙ est crudelissima et seuissima hñs arma · quia sicut homo lege ꝛ iusticia perfectus ẽ optimũ animaliũ·sic sepatus a lege et iusticia est pessimũ hominũ·Cui cõcordat illud qd̃ scribit̃ eccl̃sti·x· Regnũ a gẽte in gentẽ trãsfertur ꝓpt̃ iniusticias et iniurias et contumelias aduersus dolus·ꝫ ꝓp̃ debet esse optimus int̃ homines quãtum ad omnia ista·videt̃ ergo ꝙ plus expediat ecc̃ie dei ꝙ ꝓp̃ sit iurista q̃m theologus. ¶ Pret̃ea sup illo verbo Exo·xxviij·apostolica q̃ꝫ tibi aaron fratrem tuũ dictũ est moysi. Dicit g̃g·ꝙ qui ad sũmũ sacerdotiũ assumũtur tãto studio et amore debẽt eligi et iusticie adherere ut germana videant̃ cognatione cõiungi·videt̃ ergo ꝙ papa magis debeat esse iurista q̃ꝫ theologus.

¶ In contrariũ est Hiero⁹ in quadam epl̃a vbi fortit̃ rep̃hẽdit clericos et prelatos ecc̃ie qui potius in manibus portãt codices impatorum q̃m euãgelistaꝝ, ¶ Pret̃ea scribit̃·xxxvj·di· ꝙ ad sũmũ sacerdotium non aspiret qui diuinis stipendijs et disciplinis nõ est eruditus.

¶ Rñsio Dicendũ ꝙ ꝓp̃ quantum ad pñs quatuor modis considerari potest primo ex parte ecc̃ie cui preficit̃, Scd̃o ex parte status ĩ quo cõstituit̃, Tercio ex parte scientie qua perficit̃, Quarto ex parte iudicij

quod per ip̄m fert̄. omnib⁹ autem istis modis liquide potest apparē
q̄ collegiū magis tenetur eligere bonū theologū q̄ bonū iuristam ī
sūmū pontificē. Primo q̄dem ex parte ecc̄ie cui preficit̄. noīe nanq̄
ecc̄ie principalit̄ non intelligūtur muri oliueta et bona tp̄alia de q̄:
bus insurgūt omni die lites et discordie ad quar̄ termīatiōez valent
iura et leges ꝫ magis intelligunt̄ aīe ip̄or̄ fideliū ad quar̄ informa:
tionē ut xp̄o sp̄oso ecc̄ie ꝯiūgātur non est necessaria nisi sacra theo:
logia. ꝓ ecc̄ia enī ut noīat muros castra ciuitates et alia tp̄alia bo:
na xp̄s mortu⁹ non fuit nec passus imo oīa talia in tm̄ contēpsit ut
diceret nolēti sequi ip̄m ꝓpt̄ tp̄ale subsidiū. vulpes foueas hn̄t ⁊ vo
lucres celi nidos. fili⁹ au. ho. nō ha. vbi ca. su. re. Sed ꝓ ecc̄ia ⁊ no:
mine ecc̄ie intelligunt̄ aīe fideliū xp̄s mortuus est et sanguinē suum
effudit Vn̄ dicit Crisos. in quadam om. de penth. Magna cura est
deo de ecclesia sua non muro circūdata. ꝫ fide circūsepta, Et apl̄s ad
Chor̄. xiij. xp̄i vestigia sequēs dicit, Ego autē libētissime impendā ⁊
sup̄ impendar ego ip̄e pro aīab⁹ vr̄is, Scd̄o hoc patet ex parte sta:
tus in quo papa constituitur. Nam pp̄ idem sonat qd̄ pat̄ patrum
ita q̄ debet esse medius int̄ deū et alios pastores et prelatos ecc̄ie. nā
sup̄ illo verbo qd̄ dictū ē moysi exo. iiij. Tu eris in his que ad deum
pertinent et aaron frater tuus loquetur ꝓ te ad populū. dicit Aug.
Q̄ sūm⁹ pontifex cuius fiḡam gerebat moyses medius debet eē int̄
deum et aaron qui gessit fiḡam alior̄ prelator̄. nam cū ip̄e moyses
vellet terminare questiones et iurgia in pp̄l̄o audiuit a ietro cogna:
to suo exo. xviij. Stulto labore consumeris Esto tu in pp̄l̄o in his q̄
ad deum pertinēt et ostendas pp̄l̄o cerimonias et ritū colendi deum.
Ad lites vero et questiones determinandas ꝓuide de omni plebe vi
ros timentes deū in quib⁹ sit veritas et qui oderint auariciā. Tercō
istud patet ex parte sciētie qua sūm⁹ pontifex perficit̄, Sicut enī ip̄e
papa prefertur om̄ib⁹ alijs prelatis et pontificib⁹. ita sciētia qua ip̄e
perficit̄ ꝛc qua debet eē perfect⁹ preferēda ē om̄ib⁹ alijs sciētijs. vt sic̄
sciētia prefertur sciētie ita professor p̄ferat̄ professorib⁹. Constat aūt
q̄ sacra scriptura ē illa q̄ p̄fert̄ om̄ib⁹ legib⁹ et scientijs. Ergo theo:
logus in electione pape preferendus est om̄ib⁹ iuristis et aliarū sciē
tiarū professorib⁹, Quarto hoc patet ex parte iudicij qd̄ per ip̄m pa
pam prefertur Est enim ip̄e papa vniuersalis iudex totius orbis ⁊

omnium questionũ insurgẽtiũ, Constat autẽ ꝙ iura ciuilia nõ corrigũt oĩa mala et multa impunita relinquũt que per diuinã legez et sacrã theologiã iudicant. Vñ dicit Aug⁹ ĩ j. li. de libero arbitrio. videt michi lex ista q̃ regendis ciuitatibꝫ fert multa ꝯcedẽ atq; mlta impunita reliquẽ que tñ per diuĩaꝫ sciaꝫ iudicant. Et x. di. scribit ꝙ legibꝫ impatoꝝ nõ in omibꝫ ecciasticis contrauersijs vtẽdum est. presertim cũ inueniãtur euangelice ac canonice sanctiõi aliquotiẽs obuiare, ¶ Ad primũ ergo ẽ dicẽdũ. ꝙ ad lites et questiões t̃minandas ꝓp̃ assumere debet contemptibiles de ecclesia puta seculares iudices sicut dicit apl's nõ aũt ipe ꝑ seip̃m. vñ et apl'i vij. dyaconos elegerũt qui tp̃alibꝫ insisterẽt quatin⁹ ip̃i orõi et ministerio verbi dei q̃etius possent insistere nec bon⁹ theologus nud⁹ est a legibꝫ quantuꝫ ad illud qd̃ veritatis et iusticie est ĩ eis. aliter leges dicende non sũt. si nõ sunt iuste et vere ut dicit Aug⁹. ꝙ lex ut michi videt dicẽda nõ est que iusta non est. quicq̃d enĩ veritatis et iusticie est in omibꝫ scientijs et in sacra scriptura perfectius inuenit. quicq̃d autẽ falsum ꝛ noxiũ est in ea damnat̃ ꝑm Aug⁹. Nã ip̃a de semetip̃a loquit̃ ꝓũ. viij. Per me reges regnant et legum conditores iusta decernunt, ¶ Ad scd̃m ẽ dicendum ꝙ latrare contra lupos ne aĩas fideliũ rapiant et stare ex aduerso contra volẽtes inuadẽ dominicũ gregẽ meli⁹ est ꝑ sacras scripturas q̃ꝫ per leges et iura facẽ. quia finis eius ẽ caritas. iux̃ illud apl'i finis prececepti est caritas. q̃ ut scribit̃ in cant. est omis armatura fortium qua expoliat⁹ petr⁹ vna enim mulieris voce percussus dum mori timuit vitã negauit. et qua vestit⁹ dixit obedire oportet deo magis q̃ꝫ homĩbꝫ. ¶ Ad Tercium ẽ dicendũ. ꝙ sũm⁹ pontifex debet eẽ perfect⁹ p̃ricipalit̃ lege diuina de qua scriptũ est Lex dñi immacl'ata ꝯuertẽs aĩas. legẽ autẽ humanam aliquãdo assumere potest non ad intentum principale. ꝫ ad aliqd̃ adiutorium tp̃ale et corporale, Vñ dicit Aug⁹. et ponit̃ x. di. Si in adiutorium vestrum t̃reni imperij leges assumẽdas putatis nõ rep̃hẽdim⁹ nam fecit hoc paulus. cum aduersus iniuriosos cesarem appellauit et ciuem romanũ se esse ꝓtestatus est. ¶ Ad iiij. est dicendũ. ꝙ illud verbũ Greg. de lege diuĩa intelligit̃. Si uero intelligat̃ de lege hũana ꝙ summ⁹ pontifex lege humana germana cognatiõe debeat esse coniunctus Intelligendũ est sicut dicit Cyprianus et ponitur x. di.

Qz xpiani impatores ꝓ eterna vita pontificibꝫ indigēt et pontifices pro cursu tp̄aliū tātūmodo impialibꝫ legibꝫ vti debēt quatinꝰ spūalis homo negocijs secularibꝫ se non implicet.

AD. vj. sic procedit̄, Videt̄ enī ꝙ collegiū cardīaliū non de ip̄o collegio ꝑp̄az debeat eligē qꝛ sacdotiū xp̄i differt a sacdotio leuitico, Sz illd̄ sacdotiū ad iudicādū sp̄ assumebat̄ de collio et familia leuitica. iux̄ illd̄ deut̄. xvij. Si difficile et ābiguū apd̄ te iudiciū ꝓspexis int̄ sangez et sāgez. causā et cāz leprā et nō leprā. et iudicij int̄ portas tuas videris v̄ba variari veniēs ad sacdotes leuitici generis et ad iudicē q̄ fuit illo tp̄e. et queres ab eis qui iudicabūt tibi iudicij veritatē. In sacerdotio ergo xp̄i sūmꝰ pontifex ext̄ collegiū assumendus est ut differat ab illo. ¶ Preterea sūmꝰ pōtifex ī magna reuentia debet hr̄i ab ip̄is cardīalibꝫ. ꝫ ꝑm phm nimia familiaritas ꝯtēptū parit. magis gꝰ debet eligi ī sūmū pōtificē extr̄neꝰ q̄ꝫ de collegio ut in maiori reuentia ab eis habeat̄. ¶ Preterea sup̄ illo v̄bo. ī. Chor̄. v. Hic iā q̄rit̄ int̄ dispēsatores ut fidel' q̄s inueniat̄. dicit Augꝰ in de vera religiōe. ꝙ nūc bn̄ videndū ē et bn̄ discutiēdum quibꝫ dedimꝰ credēdū ē ut ydoneꝰ et fidelis inueniat̄ ī eis si aliqn̄ magis ydoneꝰ et magis fidelis inuenit̄ ext̄ collegiū ergo talis citiꝰ ad ꝑp̄tū est assumēdus. ¶ In contrariū est qd̄ scribit̄ xxiij. c. ī noīe dn̄i. Eligat̄ inq̄t sūmus pontifex de ip̄iꝰ ecc̄ie gremio si repit̄ ydoneꝰ. ut Hug nōt viij q. ī. c. licz. ꝙ si prelatꝰ eligit̄ de ꝓp̄o collio req̄rit̄ ꝙ sit sufficiēs Si v̄ ext̄ collegiū requirit̄ ꝙ sit melior vl' optimꝰ. ¶ Rn̄sio dicēdū ꝙ sic dicit apl's. ī. Chor̄. vj. Multa licent que non expediūt. Si ergo queratꝰ de licē. planū est ꝙ non preclaudit̄ via cardīalis ex aliq̄ statuto qn̄ possint eligē ī ꝑp̄az quēcunqꝫ volūt. Sz si querat̄ de expedire possumꝰ dicē ꝙ ꝓp̄t quīqꝫ expedit cardinalibꝫ eligē de collegio q̄ꝫ extra collegiū et potissime supposita equali sufficiētia. Primo quidē quia sic electꝰ ab ip̄is cardinalibꝫ hr̄ pleniorē cognitionē quoꝝ ꝯcilio agē debet quicq̄d agit. Non enim est parū sūmo pontifici cognoscē illos de quoꝝ consilio regit totū mūdū cuiꝰ zeli et cuiꝰ condiciōis sūt et q̄ affectione et negocijs ecc̄ie loquūt̄ et aliqn̄ sub pelle ouina latet mēs vulpina, Vn̄ ip̄e papa specialit̄ non debet omni spiritui credē ꝫ iux̄ apl'icū documētū ꝓbare debet an spūs ex deo sit. Secūdo qꝛ de ordinatiōe ecc̄ie habet plenaz informationez. Si igit̄ assumat̄ de collegio de

ordinationibꝫ et consuetudinibꝫ ecc̃ie nõ ẽ nouiciꝰ ꝫ pleniꝰ informa
tus vñ nec nouas consuetudĩes nec nouas ordinatiões inducit que
possint esse causa ãmirationis vel ꝑturbatiõis audiẽtiũ vl' vidẽtiũ
scd̃m enĩ Augꝰ. Scire quid facias et nescire ordinẽ faciẽdi nõ ẽ per=
fecte cognitiõis quia ordĩs ignorãtia ꝯturbat meritoꝝ formã, Tercõ
quia de p̃tate clauiũ quibꝫ ꝓp̃ ecc̃ie preest habet magis consuetũ vsũ
et magis consuetam iurisdictionẽ, Assũptꝰ enĩ de collegio pleniꝰ no
uit consuetũ vsũ et consuetam iurisdictionẽ p̃tatis clauiũ. Extra=
neus vero qñq̃ nimis excedit qñq̃ nimis restringit et ĩ rebꝫ nouis
constitituẽdis sp̃ est ꝑiculũ nisi euidẽs appareat vtilitas. Quarto qꝛ
de fidelibꝫ et subditis ecc̃ie habet pleniorẽ recordatiõez. qꝛ enĩ surrexit
rex nouus ĩ egipto qui ignorabat ioseph. ideo rex ille incepit perse=
qui filios israhel. timendũ est ergo ut si non assumat̃ ĩ sũmũ põtificẽ
de collĩo qui plene possit recordari q̃ fuerũt fideles et qui rebelles ecc̃ie
ne exaltet deprimẽdos et deprimat exaltãdos. Quĩto qꝛ de tanto do=
minio sicut est dominiũ sũmi põtificis h̃t quandã ꝓpinquam dispo=
sitionẽ assũpti enĩ repẽte de paruo statu ad magnũ ſm ph̃m nesciũt
ferre fortunã et nesciũt vti tanto dominio. Cardinalatus autẽ et ra=
tione statꝰ et ratiõe p̃ntialis existẽtie non h̃t ammiratiõez de papatu
et ideo assũptꝰ de collegio meliꝰ debẽt vti tãta p̃tate. ¶ Ad primũ er
go ẽ dicendũ ꝙ sacerdotiũ xp̃i differt a sacerdotio leuitico in vniuer=
salitate qꝛ in eo non ẽ acceptꝰ grecꝰ neq̃ latinꝰ nõ sic autẽ erat ĩ sa=
cerdotio leuitico ex hoc tñ non arguit̃ quĩ de ꝓp̃o collegio cardinali=
um magis congrue debeat eligi in papatũ q̃ de alio. ¶ Ad secũdũ
est dicẽdũ ꝙ familiaritas parit ꝯtẽptũ int̃ stl̃tos ꝫ int̃ sapiẽtes nõ qꝛ
ip̃i sciũt quibꝫ et qñ reuẽntia ẽ exhibẽda. vl' p̃t dici ꝙ reuẽntia que
exhibet̃ ext̃neo tanq̃ sepata a familiaritate. magis qñq̃ fit ex seruili
timore q̃z ex filiali amore nã si plus habet de honoris exhibitiõe mi=
nus tamen habet de filiali dilectione. Sed reuerentia que exhibetur
familiarit̃ coniuncto et si minꝰ h̃t de exteriori reuerẽtia. plus tñ h̃t de
interioris amoris diligentia, ¶ Ad terciũ ẽ dicendũ. ꝙ argumentũ
arguit in oppositũ eo enim ip̃o ꝙ cardinales seipsos noscunt et de se
ipsis sunt experti tam de diuinis q̃m humanis certius p̃nt de seip̃is
credẽ q̃m de extraneis quia experientia facit artem inexperientia v̄o
casum. ut ait ph̃s rc̃te dicens sicut scribit̃ p̃mo methaphisice.

Ad vij. sic procedit. Videt enī q collegiū eligēs papā sit maio
ris ptatis q̄ ꝑp quia q̄ potest in maius pt ī min⁹. ꝫ collegium
potest ipm papā eligē. g° potest totū qd potest ipe ꝑp. et adhuc pl⁹
¶ Pretea. Quicqd est causa cause est causa causati. Sed collegium
est causa ipi⁹ pape ergo est causa omniū eoꝝ que fiūt a papa potest
ergo collegiū quicqd potest ꝑp et adhuc plus. ¶ Pretea sic videt cō
pari collegiū ad papam. sicut ꝑp ꝯpat ad epm et alios platos ecc̄ie
qꝛ sic eligē epos et archiepos et eius electio est eoꝝ confirmatio. sic col-
legiū potest eligē papā et illa electio est eius confirmatio. ꝫ planum
ē q papa pt quicqd eps vl archieps etiā ī ꝓpa diocesi et adhuc pl⁹
ergo simlr collegiū potest qcqd pt papa et adhuc ampli⁹. ¶ Pretea.
Nemo dat qd non ht. ꝫ collegiū dat electo papatū. et p ꝯsequēs au-
ctoritatem sequētē papatū ideo collegiū eligēs habet illā auctoritatē
quā dat pape electo et adhuc maiorē. ¶ In contrium est. qꝛ si colle-
giū eligēs hret maiorē auctoritatē q̄ papa electus. nō eēt necessariū
tūc papā eligē ꝯns ē falsū i et ans. ¶ Rnsio Dicendū q ptas colle-
gij differt a ptate pape nec est eiusdez ordiatiōis vna cū alia. papa
enī elect⁹ pt duo noīare vel officiū et auctoritatē et istud ē quid forle
in papa. vl detmiationē psone tal puta Petri vl Jacobi. et istud ē
in papa qd matiale. Si ergo consideret papatus quantū ad officiū
et auctoritatē qd est quid forle sic papat⁹ non est per electiōez collegij
als concilij. ꝫ p electiōez īmediatā a xpo. qꝛ omes pape qui fuerūt a
principio et erūt vsqꝫ in finē mūdi nō sūt nisi vn⁹ papa. qꝛ exq hnt
omnes illd idem officium. et illam eandē auctoritatem quā habuit
beatus Petrus qui fuit primus. sequit q omnes formaliter nō sint
nisi sicut Petrus. et q omnes non sint nisi primus papa qui nō fu-
it elect⁹ a puro hoīe ꝫ īmediate a xpo a quo recepit auctoritatem pa
patus in psona omnium sequētiū. Si vero considet ī papatu ter
minatio persone illi⁹ vl isti⁹ qd est quid matiale. Isto modo papa-
tus bn est p electionē cardinalium et hoc non nisi auctoritate ei⁹ qa
possunt papa mortuo eligē et tmiare hāc psonā vl illā ita ut fūgat
auctoritate papat⁹ sup vniūsalem ecc̄iaꝫ. et hoc non nisi auctoritate
pape qa q ipi cardiales sunt deputati ut possint eligē ꝛ tmiare per
sonam hanc vel illam ad papatū non nisi auctoritate pape hoc faci-
unt planū est q illud decretū positū xxiij. di. vbi agit de electione

sūmi pontificis · q̄ mortuo papa primo cardinales ep̄i deinde reliq̄
sequaces et vniuersus clerus ad electionē sūmi pōtificis accedāt. Ni-
cola⁹ papa edixit · planū est simil'r · q̄ decretalis illa vbi taxat̄ mo-
dus eligēdi q̄ a duabꝫ partibꝫ cardinalium electus in sūmum pō-
tificē habeat̄ ab ipō papa est edita · vñ tam electio q̄ modꝰ eligēdi ro
borat̄ in collegio auctoritate pape, ¶ Ad primū ergo est dicendum
q̄ illō dictū · q̄ potest maiꝰ p̄ minꝰ nō ē vniūsaliꝫ verū nec ī spūa
libus nec ī naturalibꝫ · planū ē enī q̄ gratia expellit p̄cm mortale q̄
est maiꝰ et non expellit veniale q̄ est minꝰ et homo p̄ gn̄are boīez
et non p̄ gn̄are asinū · et bubalꝰ nō p̄ intrare per foramē ex mus p̄-
cū tñ bubalꝰ sit maior mure · Habet ergo veritatē illō dictū q̄ vnū
essentialiꝫ ordinat̄ ad aliud · et q̄ potestas pape est alteriꝰ ordīs q̄m
est p̄tas collegij. Ideo non sequit̄ q̄ si collegiū potest eligere papaz
q̄ possit q̄cq̄ papa p̄. ¶ Ad Scōm est dicendū · q̄ collegium nō est
causa papatus quantū ad officium et auctoritatē q̄ est quid forte ī
papatu ꝫ est causa determinatōis psone p̄ consensū eius et hoc nō nisi au
ctoritate pape ut supdictū est, ¶ Ad Tercium est dicēdū q̄ illud sic
argumentū a similitudine q̄ntū ī vno congruit tm̄ in alio discrepat · ꝫ
ergo p̄ eligere ep̄m vel archiep̄m quia ab eo deriuat̄ auctoritas et of
ficiū quantū ad illō q̄ iuris dictiōis est in aplīs. Seo collegiū sic eli-
git papā q̄ tñ papatus non est a collegio quātum ad auctoritatem
et officiū quod est quid forte in papatu · Isto enī modo omnis papa
tus est a xp̄o immediate. ¶ Ad Quartū est dicendū q̄ collegiū dat
electo papatum quantū ad illud q̄ est materiale puta quantū ad det
minationē persone non autē quātū ad illud q̄ est formale ut quan
tum ad auctoritatē et dignitatem ꝫm quem modum papatꝰ ē ī xp̄o
et non in collegio.

Ad viij · sic procedit. Videt enim q̄ mortuo papa p̄tas eius re-
maneat in collegio · q̄ p̄tas eccie non moritꝫ · ꝫ planū est q̄ mo
ritur iste papa uel ille · ergo mortuo papa p̄tas eiꝰ in collegio rema-
net, ¶ Preterea ꝫ est sūmꝰ in sacerdotio xp̄i quia gerit vicē xp̄i ꝫ sac
dotium xp̄i fuit eternū et per hoc differt a sacerdotio leuitico. Nā di-
cit aplꝰ ad hebre · vij · q̄ in sacerdotio leuitico plures facti sunt sacerdo
tes Idcirco q̄ morte prohiberent̄ pmanē · xp̄s aūt eo q̄ manet ī eternū
sempiternū habet sacerdotiū · mortuo ergo papa p̄tas eius sacerdotij,

remanet in collegio alit non essz eterna. ¶ Preterea Crisos. sup illo verbo Celum et terra transibũt verba autẽ mea nõ pretibunt. dicit qꝫ verba in eternũ mansura sũt illa q̃ locutus est Petro Math. xvj. Tu es petrus et sup hãc petram edificabo eccĩam. quia sup petrã et non sup Petrũ fundata ẽ eccĩa quã multi tyrãni voluerũt extinguẽ ꝫ non potuerũt eo qꝫ sup̃ petram fundata est. Sed planũ est qꝫ moriẽ vl extinguiẽ iste vel ille papa. ergo pr̃as eccĩe ĩ collegio remanet aliter non esset fũdata sup̃ petrã. ¶ In contrariũ est. qꝛ potentia est frustra sine actu ꝫ mortuo papa vl vacãte eccĩa nichil fit de his que sunt actionis et iurisdictiõis pape. Ergo pr̃as eius non remanet in collegio ipo mortuo. ¶ Rñsio. Dicendũ. qꝫ duobꝫ modis pr̃as ꝑpe remanet in collegio ꝑp defuncto. Primo quantũ ad radicẽ. compat enim collegium ad papam sicut radix ad arborem vel ad ramum. Vñ sup illo verbo ad Ro. xj. Si radix sancta et rami. dicit glõ. qꝫ p radicem sc̃az intelligunt patriarche et eccĩa fideliũ a quibꝫ arbores et rami trahũt humorẽ. ex quo verbo datur intelligi qꝫ sicut pr̃as rami vel arboris que floret et fructũ producit remanet in radice ipo ramo vel ipa arbore destructa sic ut videt pr̃as ꝑplis remanet ĩ collegio vl in eccĩa ipo papa mortuo. In collegio quidem tanqꝫ ĩ radice ꝑpinq̃ et in eccĩa prelatoꝝ et alioꝝ fideliũ tanqꝫ in radice remota. Scõdo tal pr̃as remanet in collegio q̃ntũ ad istuo qõ in papatu est materiale. quia papa mortuo potest collegiũ per electionẽ personã determinare ad papatũ ut sit talis vel talis. et sicut radix ꝓducit arborẽ mediãte qua floret ꝙ fructũ facit sic collegiũ potest papã eligere mediãte quo floret et fructum facit in ecclesia. Vñ si noĩe papat intelligimus p̃sone electionẽ et determiationẽ qõ est quid matiale in papatu ut superius dictũ est sic talis pr̃as remanet in collegio papa mortuo. Si vero noĩe pr̃atis papalis intelligim̃ eius auctoritatis iurisdictionẽ qõ est quid formale sic talis pr̃as nunqꝫ moritur qꝛ sp remanet in xp̃o qui resurgẽs a mortuis iã non moritur Vñ sup illo vbo Math. vltio. Data est michi omis potestas in celo et in terra. et ecce ego vobiscũ sum vsqꝫ ad con. se. Dicit Aug̃. Qꝛ apli quibꝫ xp̃s loquebat nõ p̃mansuri erant vsqꝫ ad consumationẽ scli. sed eis locut̃ est in p̃sona omniũ sequentiũ tanqꝫ vni corpori eccĩe. ꝫ si noĩe pr̃atis papalis intelligimus actualem adminstrationẽ qõ est quid matiale et forle in

papatu sic talis actualis administratio bñ moritur mortuo pp̄. q̄a nec remanet ī collegio actualis administratio p̄tatis pp̄lis ip̄o mortuo nisi quantū per statū p̄decessoris est eis cōmissū nec remanet isto modo in xp̄o. quia de comuni lege xp̄s post resurrectionē non ē executꝰ talem p̄tatem nisi mediāte papa. licet enī ip̄e sit ostiū petrū tñ et successores eius constituit ostiarios mediātibꝫ quibꝫ apit̄ et claudit̄ ianua intrandi ad ip̄m. ¶ Ad primū ergo ē dicēdū. ꝙ p̄tas ecc̄ie non moritur quantū ad iurisdictionē ut est in xp̄o nec quantū ad persone electionē vl' terminationē ut est in collegio vel in ecc̄ia. ꝫ bñ moritur in isto papa vel in illo quantū ad actualem administrationē. quia mortuo papa ecc̄ia vacat et p̄uatur administratiōe talis p̄tatis. ¶ Ad scd̄m ē dicendum ꝙ sacerdotium leuiticū non fuit eternū nec quantum ad illd̄ qd̄ erat mat̄iale. ut quantū ad personas. nec quantū ad illd̄ quod fuit formale. ut quantū ad p̄tatē et legem sacerdotij. quia translato sacerdotio facta ē trāslatio legis ut dicit apl's, Sed sacerdotiū xp̄i eternū est quantū ad illud qd̄ formale est in ip̄o qꝛ sicut om̄es sacerdotes non sunt nisi vnus sacerdos puta xp̄s quātū ad p̄tatē cōficiendi. quia omnes conficiūt in persona eius. sic omnes pontifices non sunt nisi vnus pontifex. et omnes pape non sūt nisi vnus pp̄ puta xp̄s qꝛ omnes recipiūt iurisdictionē et p̄tatem administrandi ī mediate ab eo moritur tñ actualis administratio dicte potestatis mortuo isto papa vel illo, ¶ Ad Tercium ē dicendū. ꝙ Crisos. loquitur de ecc̄ia quantū ad congregationē fideliū q̄ nunq̄z persecutiōe tyrannorum deficit vel deficiet. quia si non remaneret nisi vnus fidelis in eo remaneret ecclesia.

AD Nonū sic procedit̄. Videt̄ enim ꝙ mortuo papa collegium potest quicquid potest papa viuens. quia ecclesia est nomen iurisdictionis. ꝫ ecc̄ia nō perdit iurisdictionē suā ꝑ mortē pape ergo quicq̄d iurisdictionis erat in papa viuēte remanet in collegio vel ī ecc̄ia ip̄o mortuo. ¶ Pret̄ea non minus potest collegiū cardinaliū mortuo papa q̄z capitulū canonicoꝝ mortuo ep̄o. ꝫ capitulū mortuo ep̄o tenet audientiā. excomūicat ad ministratiōe sacramētoꝝ. ꝯmittit et facit illa que sūt p̄tatis ep̄alis. ergo multomagis potest hoc facere collegiū mortuo papa, ¶ Pret̄ea papa non potest sibi successorem eligere. vt notat̄ viij. q. ī. Sꝫ collegium potest papam eligere

ergo saltem quantū ad hoc potest aliqō collegiū qō nō potest papa viuens. ¶ In contrariū ē. qr non plus possunt cardīales sine papa q̄m aplī sine xp̄o qr Joh. xiiij. xp̄s dixit aplīs suis Sine me nichil potestis facē. ergo collegiū cardinalium sine papa similit nichil potest ¶ Rñsio. Dicendū. qp si aliqñ in dubiū venit vel venire posset an collegiū posset papa mortuo dispensare in constitutionib? aut addē vel diminuere seu ordinare aliqua que spectarent ad iurisdictionem pape qō tñ rationabiliter in dubiū venire non debet quia lex superioris p inferiorē tolli non potest. papa autē supior est collegio. sic xp̄s supior aplīs vlterius qñ statutū supioris ligat inferiorē. inferior mādatū supioris tollere non valet. qr sicut bm Aug?. Nulla res seip̄am generat ut sic. ita nulla res seip̄am soluit vel ligat. amplius ī mandatis et statutis supioris quicqō non est inferiori permissum videt esse ei prohibitū ut exp̄sse dar intelligi qp potētie supioris sit rebuatum quicqō ergo per iura condita a papa et p statuta facta per ip̄m. nō est collegio concessum vel permissū intelligit pape potētie esse reseruatum. Nunc tñ predictū dubiū est expresse determinatū exē ī ostitutiōib? Clemēt. c. ne romani electioni pontificis vbi vacāte sede nichil collegio exercendū permittit nisi loco camerarij ecīe vel alic? penitentiarij si contingēt eos sede vacante debitū humane nāe persoluē alium vel aliū subrogare. puto similit qp si piculū imminēt in ēris et reb? ecīe posset collegiū remediū salubre apponē Vniuersaliter tñ dicendū est qp nichil potest collegiū papa mortuo nisi quod est eis p statutū eius predecessoris cōmissum vl̄ p̄missum. ¶ Ad primū ergo est dicendum. qp ecīa non perdit eius iurisdictionē ff bñ perdit ad tempus dicte iurisdictiōis actualem administrationē quia actualis administratio non fit nisi per p̄p̄am mortuo ergo p̄p̄ cessat illa actualis administratio vsq; ad creationē alteri?. ¶ Ad Scōm est dicendū qp capl̄m canonicor? mortuo ep̄o non potest aliquid de his q̄ spectāt ad iurisdictionē ep̄i nisi qō per iura et statuta ip̄i? ep̄i est eis concessum et sic nec collegiū potest de his que pertinēt ad iurisdictionē p̄p̄e nisi sit eis eius auctoritate permissū. ¶ Ad Terciū est dicēdū qp hoc ip̄m qp tale collegiū p talem modum eligat papam facit eius auctoritate non sua p̄p̄a.

AD. x. sic procedit̃ Videt̃ enī q̄ tractatus et prelocutio nō debeāt precedē in tali electiōe. quia potissime ī electione pape oīa pi=cula sunt vitanda. ꝫ aliqñ ex diurno tractatu et prelocutione fit int̃ eligentes per pecuniam promissam magna corruptio. In quorum persona scribit̃ in psal. Corrupti sūt et abhominabiles facti sunt. Quandoq̄ vero in talib⁹ prelocutionib⁹ fit magna fictio et deceptio In quoꝝ persona scribit̃. ij. petri. ij. Fictis verb̄ de vobis negociant̃ Quandoq̄ autē fit mala conspiratio In quoꝝ persona scribit̃. Ysa. xxx. Ve vobis qui cogitastis ut faceretis conciliū ꝫ non ex me et or=diremini telam et non per spiritū meū. Vt igit̃ oīa ista pericula vi=tent̃. congruū est ut sine tractatu et prelocutione aliq̄ electio ꝓpe fiat ¶ Preterea de eo qd̄ oportet necessario fieri nullus consiliat̃ et null⁹ tractatus debet fieri. nullus enī consiliat̃ vtrū cras oriat̃ sol. ꝫ electio pape ē necessaria fienda ab illis qui habēt p̄tatem eligendi ergo ta=lem electionē non debet precedere tractatus vel aliquod consilium. ¶ Preterea ꝟm Aug⁹. In dubijs tenendum ē certū et dimittendum ē incertū. Sz scribit̃ sapiētie ix. q̄ timide sūt cogitationes nr̄e et incer=te prouidentie nostre. ergo in nostro tractatu et prelocutione non est confidendum ꝫ totū ē deo relinquendum. ¶ In contrariū est q̄ ma=gis est necessariū tractatus et bonū consiliū in capitis electione q̄ in reꝝ ecc̄iasticaꝝ condonatione seu permutatione. Scribit̃. xij. q. ij. cū totius cleri tractatu atq̄ consensu fiat q̄ non sit dubiū profuturum ecc̄ie et agitur al's arguit̃ ibi de condonatione et ꝯmutatione rerū ecc̄iasticaꝝ quib⁹ nō tanq̄ ꝓprijs. ꝫ tanq̄ ꝯmēdatis prelat⁹ uti debet ergo multomagis capitis ecc̄ie electionē tractaius et maturū consili=um precedere debet. ¶ Responsio. Dicendum. q̄ electionem ꝓpe de=beat p̄cedē t̄ctat⁹ ⁊ ꝯsiliū iura dicūt et rō ꝑsuadet, Scri̇ enī xxiij. di. c. in nomine dñi. q̄ romane ecc̄ie pontifice defuncto cardinales sil' diligentissima dilectione tractantes mox ad consensum noue electio=nis accedant. et ex̄. de elec. c. de genesi. scribit̃. q̄ electio nulla est ī qua tractatus non precedit et collatio facta non fuit de persona ad per=sonam de zelo ad zelum et de numero ad numerū. Ratio vero istud persuadet nam ꝟm ph̄m iij Ethicoꝝ consilium est fiendum et tracta=tus de his que potissime hñt tres conditiōes. Primo arduitatē quia que sūt leuia et parui ponderis nō debēt cadere sub consilio. ꝫ q̄ sunt

ardua et magna et que possunt ī magnū nocumentū vel ī magnū profectum redundare, Scdo varietatem qꝛ que sunt vniformia ⁊ necessaria non cadunt sub consilio nemo enī de conuersionibꝫ astrorū consiliat̄ que vniformit̄ sp̄ mouent̄. ꝫ consiliū et tractatꝰ ꝓpe sunt de actibꝫ humanis q̄ sunt multipliciter variabiles. Tercio nr̄e actiōis pt̄atez. quia que non sunt in pt̄ate nr̄a agē vel non agē non cadūt sub consilio. Vn̄ dicit phs̄ ꝙ nllus loco demonioꝝ consiliat̄ qualit̄ scire optime conuersent̄ Nec nos latini cōsiliam̄ qualit̄ viuāt barbari. quia eoꝝ negocia non sunt in pt̄ate nr̄a. Cū ergo electio pape habeat arduitatē varietatē et ipoꝝ cardinaliū actionis pt̄atem ꝯgruū est ꝙ talem electiōez precedat tractatꝰ et matura prelocutio. ¶ Ad primū ergo ē dicēdū. ꝙ de illis que deus posuit ī pt̄ate nr̄a debemus facere totū qd̄ in nobis est. quē finē aūt debeant sortiri opera nr̄a deo debemus relinquē qui ex malis nr̄is potest bona eligē ⁊ diligentibꝫ eum eorum mala ipe coopat̄ eis ī bonū. qꝛ ergo electionē ꝓpe deꝰ posuit ī pt̄ate hominū. iux̄ illd̄ sap. vj. Data est nobis a dn̄o hec pt̄as et virtus ab altissimo qui int̄rogat opa nr̄a. Ideo in ipa debet p̄cedere tractatꝰ et consiliū sicut in om̄ibꝫ negocijs que in potestate hominū posita sūt. necessaria est tn̄ ante om̄ia spūs sc̄ti inuocatio q̄ remoueat ab ip̄is eligētibꝫ in eoꝝ tractatu et prelocutione corruptionē fictionē et malam cospirationē ¶ Ad secūdū est dicendū. ꝙ non sit tractatus vel consiliū de electione fienda. ꝫ de modo eligendi qꝛ multiplicit̄ potest fieri electio vel per inspirationē vel ꝑ compromissū. sic̄ patet ex̄. de elec. c. qꝛ ꝓpt̄ diuersos. Sil'r de persona que debet eligi cōperando zelū ad zelū vel personā ad ꝑsonā vl' numeꝝ ad nūm sicut sup̄dictū ē. ¶ Ad Tercium ē dicendū. ꝙ de eo qd̄ est certū in electiōe debet precedē tractatus. ꝫ de eo qd̄ est incertū puta quē finē debeat sortiri dicta electio non est tractandū ꝫ deo relīquendū,

AD. xj. sic procedit̄. Videt̄ enī ꝙ magis sit securū diu cogitare ī tali electione q̄ꝫ celerit̄ et festinant̄ eligē. quia eligētes debēt velle in tali electione qd̄ deus vult. ꝫ deus vult aliqn̄ suā ecc̄iaꝫ esse sine rege et sine principe. iux̄ illd̄ osee. iij. Diebꝰ multis expectabitis me quia per dies multos sedebitis sine rege et sine principe. ¶ Preterea in his que hn̄t litem et discordiam annexam expectanda ē sp̄ t̄minatio diuine sentēcie sicut patet Dan. x. de Michahele archāgl'o volēte

liberationē iudeoꝝ qui tam diu pugnauit cū principe regni perſaꝝ eoꝝ liberationē impediēte q̄diu ſup hoc terminatio diuīe ſentencie ē recepta·ꝫ ut plurimū electio ꝑpe habet litem et diſcordiā ānexam q̄a ut ſup̄ dicebaī bono zelo vnꝰ alteri in tali electione poteſt contradicere·ergo in hoc ſp expectāda eſt terminatio diuīe ſentēcie. ¶ Preterea ſcribīt Iob·xij· q̄ in antiquis eſt ſapiētia et in multo tp̄e prudentia Et ph̄s dicit q̄ ſp noſtrū intelligē eſt cū conſilio et tp̄e· ꝫ in predicta electione maxime eſt neceſſaria prudentia et ſapiētia· ergo potiſſime req̄rit diuturnitatem tēporis. ¶ In contrium eſt q̄ ſcribīt Iob·xij· Adducit deus conſiliarios in ſtultū finē ⁊ iudices in ſtuporem quod tunc fit ut glō dicit q̄ hoīes de eoꝝ prudentia et ſagacitate confidentes diu conſilianī et tm̄ eoꝝ fine et intētione fruſtranī. ¶ Rñſio Dicendū q̄ per ſe loquendo mora tp̄is non facit actū aliquē eſſe vicioſum vel virtuoſum· ꝫ conſenſus vel ordinatio volūtatis in bonum finem vel in malū·quia actus moralis in fine ſortīt ſpeciem bonitatis vel malicie· ſi ergo eligentes protrabūt morā in electione hac intentione ut de perſona magis ꝑdonea ꝙuideaī vel ut diſcordia apparēs inī eos ad vnitatē reducaī vel ut diuīum adiutoriū ſup hoc per multiplicationē oratōum fideliū recipiaī talis diuīnitas tēporis ꝑpt̄ conſenſum in bonū finē eſt bona et virtuoſa. Si vero protrahāt morā in predicta electiōe hac intentione ut vnus per alterū decipiatur vel ut mors alicuiꝰ expectet vel ut per articulationē loci citiꝰ finē ſuū conſequaī talis mora ꝑpter conſenſū ī malū finē eſt mala et vicioſa. Tutius tm̄ eſt ut puto et magis ſecurū precedēte cōueniēti tractatu celeriī talem electionē facere q̄z longo tempore protrahere. q̄ ex hoc citius periculo eāie ſubueniī· preſūptio humane confidentie vitaī· Nam ſup illo verbo apli Temptatio nos nō apprehēdat niſi humana dicit Augꝰ q̄ temptatio ibi accipiī ꝑ dubitatione ut temptatio et dubitatio nos apprehēdat de hoīe ꝫ non de deo q̄ ſicut dubitare de hoīe et nō confidere de ip̄o ſaluberrimū eſt ita dubitare de deo pernicioſum eſt et ad diuinū adiutoriū in tanto negocio ſecurius acceditur. Scribīt·ij·Paralip·xx· In perſona illiꝰ ſcti Joſaphat· Cum ignoramꝰ quid per nos agere debeamꝰ· hoc ſolum eſt nobis refugij ut oculos nr̄os dirigamꝰ ad deum. ¶ Ad primū ergo ē dicendum q̄ cooperatores dei ſumus et ideo nō ē ſp expectanda vocaliter īmiatio

diuine sentencie. ꝫ illũ elegit deꝰ quẽ elegit caritas ecc̃ie et oñis con=
sensus eligentiũ sicut dicit Augꝰ ad Hebre. v. ¶ Ad Scdm est dicẽ
dũ ꝙ tũc recipit̃ terminatio diuĩe sentencie qñ discordes ad concordi
am reducunt̃. quia ille qui facit concordiam ĩ sublimibꝫ et ĩ angel'
ille idem facit concordiã in hominibꝫ. Verũ aliqñ deus suã sentẽciã
immediate ꝓfert. aliqñ vero mediantibꝫ creaturis. Nichil enĩ termi
natur in nobis ꝑm Augꝰ nisi ꝙ de aula sũmi impatoris aut iubet̃
aut permittit̃. ¶ Ad Terciũ est dicẽdũ ꝙ prudentia ẽ recta ratio rer̃
agibiliũ. Agibilia autẽ homo recte agere non potest nisi prefigẽdo
sibi bonũ finẽ. qꝛ ꝑm phm Impossibile est non bonũ esse prudentem
sicut ergo ĩ tali electione celerit̃ potest homo sibi prefigere bonũ finẽ.
ita absqꝫ lõga tp̃is mora pt̃ hr̃e prudẽtiã ad talẽ electõeꝫ necessariã.

Questio Quarta De Pape Renunciatione.

Restat nunc considerare de pape renunciatione. Circa qd̃
querunt̃ Octo. Primo. Vtrũ papa posset renũciare si in
papatu imprimet̃ caracter. Scdo Vtrũ papa posset renũ
ciare si papatꝰ esset nomẽ ordinis et nõ iurisdictionis. Tercio. Vtrũ
quia papatꝰ ẽ a solo deo papa possit ex se renũciare. Quarto. Vtrũ
papa possit renũciare propt̃ votũ emissũ de cura ecc̃ie hñda. Quinto
Vtrũ papa possꝫ eius legittimã confirmationẽ et ãministrationem
renũciare. Sexto. Vtrũ quia sacerdotiũ pape est eternũ possit renũ=
ciare. Septimo. Vtrũ possit probari ꝑ ratiões ꝙ ꝓp̃ renũciare potest
Octauo Vtrum istud possit probari per auctoritates,

Ad Primum sic procedit̃. Videt̃ enim ꝙ in papatu imprimat̃
caracter. quia caracter imprimit̃ in quolibet ordine. Sꝫ dicit̃
quarto sentenciar̃ di. xxiiij. ꝙ ordo ep̃or̃ quadriptitus est et in quar=
to ordine sup̃mũ gradũ tenet romanꝰ pontifex ergo videt̃ ꝙ in pa=
patu caracter imprimat̃. ¶ Preterea pt̃as clauiũ videt̃ eẽ pt̃as ca=
racteris. ꝫ talis pt̃as collata fuit petro Math xvj. inquantũ erat fu=
turus papa et successor xp̃i ergo ĩ ꝓp̃tu caracter imprimit̃. ¶ Pret̃ea
dicit̃ iiij. sentenciar̃ di. sup̃dicta. ꝙ ordo ut ĩ eo imprimat̃ caracter ẽ
signaculũ qd̃dam in quo pt̃as sp̃ualis tradit̃ ordinate. sed talis pt̃as
traditur pape cum ip̃e pt̃atem recipiat sup̃ totã ecc̃iam. ergo videt̃ ꝙ

in papatu caracter imprimat̄, ¶ In contrariū ē· qꝛ caracter nō con-
fert̄ in ordine nisi inquantū est sacramentū · ꝫ septem sūt ordines et
septimū gradū tenet ordo presbꝛatꝰ· ergo nec ī ep̄atu nec in papatu
caracter imprimit̄, ¶ Rn̄sio. Dicendū· ꝙ si in papatu imprimeret̄
caracter vel perfectio caracteris duo inconuentia sequerent̄, Primū
ꝙ papa non posset renūciare papatui Scd̄m ē ꝙ non posset aliq̄s
eligi in papā nisi eēt sacerdos uel ep̄us qd̄ utrūq; est falsū nam cum
caracter sit pt̄as spūalis data homini a xp̄o sup̄ corpus eius· verū q̄a
omnes ordines ad sacramentū eucaristie ordinant̄ in quo corpꝰ xp̄i
verū continet̄· non potest talis pt̄as ab hoīe auferri postq̄ sibi im-
primit̄· vn̄ ponūt doctores ꝙ remanet ī aīa sepata· si ergo ī papatu
imprimit̄ talis pt̄as caracteris ut pp̄ vl' perfectio caracteris nō possꝫ
papa renunciare nec posset cedere tali pt̄ati· qꝛ sacerdos non potest
renunciare ꝙ nō sit sacerdos recepto caractere sacerdotali· nec ep̄us
potest renūciare ꝙ nō sit ep̄us recepta perfectiōe caracteris per quaꝫ
potest fideles ordinare ad conficiendum corpus xp̄i verū, Similiter
ergo papa non posset renunciare papatui recepto caractere papali.
Est enim hoc infallibile verū ꝙ om̄ia illa que pertinēt ad pt̄atē or-
dinis vl' ad ordinis perfectionē nō possunt tolli nec auferri quocūq;
modo vel per cessionē vel ꝑ depositionē. Sed illa que ꝑtinēt ad pt̄a-
tis ordīs iurisdictionē possunt tolli et auferri ꝓpt̄ qd̄ si in pp̄tu imp̄-
meret̄ aliqua pt̄as ordinis alia a septē ordinibꝫ vel aliqua perfectio
ordinis alia ab illa que imprimeret̄ in papatu nō posset talis pt̄as
a pp̄ tolli nec per eius cessiōeꝫ nec per aliquā depositionē. Scd̄m in-
conueniēs sequeret̄ ꝙ nō posset aliquis eligi in papā nisi esset sacer
dos vel ep̄s tota enim causa· quare nō potest aliq̄s fieri ep̄us nisi sit
sacerdos· est· quia ī ep̄atu nō imprimit̄ aliꝰ caracter ab ordine pre-
sbiterij. Vn̄ notat̄· lij· di c· sollicitudo· ꝙ si in ep̄atu imprimeretur ca
racter aliꝰ a· vij· ordinibꝫ posset quis fieri ep̄us per saltū quia possꝫ
fieri ep̄us nō factus sacerdos sicut potest fieri presbiter nō factus dya
conus· qꝛ in quolibet ordīe imprimitur distinctus caracter· qd̄ tn̄ nō
est quia ut ibi dicit̄ non potest fieri ep̄us qui non habet caracterem
sacerdotalem nam sicut omnes caracteres qui imprimuntur in ordi
nibus et in sacramēto confirmatiōis presupponūt caracterem baptis
malem ita perfectio caracteris que imprimit̄ in ep̄atu · presupponit

caracterem sacerdotalem. Si ergo ī papatu imprimereť caracter aut esset distinctus a caractere vij ordinū et sic ordo presbiterij nō tenēt septimū ordinē ut supdictū est aut eēt perfectio caracteris sacerdotalis vel epalis et sic non posset fieri aliquis papa nisi esset eps vel sacerdos qđ est falsū qr pť eligi aliqs in papā qui non sit nec eps nec sacerdos et erit verus pp quantū ad pťatem iurisdictionis licet non quā ad omnem pťatem ordinis ¶ Ad primū ergo est dicendum qp epatꝰ est ordo et non est ordo. Nam si loquamr de pťate ordinū quantū ad distinctionē sic non est alia pťas in presbiro qz in epo cū in sacramento ordinis ordo pbrij teneat septimū gradum. Idem enim caracter r eadem pťas spūalis que est in pbro et in epo qz vt est in pbro ē modo imperfecto et modo paruo. Vt vero est in epo est modo perfecto r modo magno quia per illā potest sibi silē generare ut alios sacerdotes et alios epos ordinare et consecrare qđ nō potest simplex pbr. vñ sicut eadem pťas gnata est in puero et in eo facto viro. sic eadē pťas est in pbro et in ipo facto iam epo. qz bñ est ordo quantū ad ipiꝰ potestatis perfectionē quia cū alia perfectione est dicta pťas in epo qz ī pbro sed supra ordinē epatus non imprimiť aliqua pťas ordinis q sit alia in distinctione ab illa que imprimiť in septē ordinibꝫ neqz sit alia imperfectione ab illa que imprimiť in epatu. ¶ Ad secūdū est dicendū. qp pťas clauiū est pťas ligādi et soluendi. et pťas discernēdi que cum respiciat corpus xpi misticū importat pťatem iurisdictionis. Vñ ideo singulariter fuit data Petro qr ab eo deriuanda erat in omnes alios. Sed pťas ordinis immediate fuit data a xpo omnibus aplis. ideo nō potest per hominē auferri nec tolli. pťas autē iurisdictionis tolli potest aut p voluntariam cessionez aut per depositionez ¶ Ad tertium ē dicendū. qp pťas pape distincta ē ab hominibꝫ qa solus ipe assūptus est in plenitudine pťatis totius eccie. nō tñ talis distinctio dicit alteriꝰ pťatis ordinis perfectionem vel distinctionem aliam ab illa que imprimiť in septē ordinibꝫ in epatu. quia nichil potest papa ī pťate ordinis nisi quantū potest pbr vel simplex eps. Dicit ergo talis distinctio pťatis aliam iurisdictionē solum.

AD ij. sic procediť. Videť enī qp papa possit renunciare non obstante qp papatus ut videť est nomen ordinis et nō iurisdictionis qđ probať. quia si papatus eēt nomē iurisdictionis solum tunc

laicus posset eligi in papam cuius contrariū dicit̄ lix di. vbi habet̄. q̄ cuiuslibet meriti sit laicus ad sūmū sacerdotiū nō aspiret. Preterea episcopatus est nomen ordinis ut sup̄ dictum est. sed papa scribit se seruū seruoꝝ dei ergo papatus nomē ordinis est et non iurisdictiōis tantū, ¶ Pret̄ea sūmus sacerdos presupponit minorē sicut suplatiuus presupponit positiuū et compatiuū. ꝫ papa est sūmus sacerdos. ergo papatus est nomen ordinis et non iurisdictionis. ¶ In contrarium est quia sacerdos non potest desinere eē sacerdos. nec eps̄ potest desinē q̄ non sit episcopus. ꝫ papa potest desinere q̄ non sit papa ꝑ renūciationē vel per depositionē si comprehenderet̄ in heresi. ergo est nomen iurisdictionis et non ordinis. ¶ Rn̄sio. Dicendū. q̄ int̄ pt̄atē ordinis et pt̄atem iurisdictionis quantū ad pn̄s quatuor diferētias possumus assignare. Prima q̄ pt̄as ordinis est incorruptibilis et immutabilis. Pt̄as vero iurisdictionis est mobilis et transitoria. Nam pt̄as ordinis vel dicit caracteris impressionē vel caracteris perfectōez Sed tam caracteris impressio q̄ caracteris perfectio indelibiliter inest aīe cui īprimit̄ et remanet ī aīa seperata nō quantū ad hūc vsum qui est corpus xp̄i conficē qui ē vsus caracteris sacerdotalis nec q̄ntū ad hūc vsū qui est sacerdotes ordinare qui est vsus perfectiōis caracteris ep̄alis. Sed quantū ad hūc vsū qui est decor et gl̄ia quantum ad saluatos. vel vitupiū et confusio quantū ad dānatos. non enim posset pt̄as ordinis auferri vel tolli ab ip̄o ordinato sine iniuria sacramēti. Vn̄ si degradet̄ sacerdos vel deponat̄ eps̄ adhuc si sacerdos conficit corpus xp̄i confectū est et si eps̄ ordinat sacerdotes reordinandi nō sunt. Sed pt̄as iurisdictionis mobilis est et transitoria q̄a potest auferri ab hoīe vel sui arbitrij libertate cū possit homo renunciare suo iuri absq; iniuria alicuius. sicut enī nulli facit iniuriam qui utit̄ iure prop̄o. ita nulli facit iniuriā qui renūciat et cedit sue iurisdictiōi vel supioris pt̄ate ut si forte faciat contra legem a superiore datā ex cuius transgressione debeat tali iurisdictiōe priuari, Secunda dr̄a est quia pt̄as ordinis per se respicit corpus xp̄i verum ut ip̄m corpus xp̄i conficere potest quantū ad pt̄atem sacerdotalem vel fideles ordinare ut corpus xp̄i possint conficere quantū ad pt̄atē ep̄alem, Sed pt̄as iurisdictionis magis respicit corpus xp̄i misticū quia exquo pt̄atem ordinis ī ip̄os fideles a pct̄is ligādo vel soluēdo

conuenit alicui per ꝑtatem iurisdictionis. Tercia diferẽtia est quia ꝑtas ordinis non recipit magis et minus nã ꝑtate ordinis ut dicit caracteris impressionẽ omnes sacerdotes sunt equales in sacerdotio et omnes dyaconi sunt equales in dyaconatu et sic de alijs. Similiꝫ de ꝑtate ordinis ut dicit caracteris perfectionẽ oĩes epi sũt equales in epatu. Sed ꝑtas iurisdictiõis recipit magis et minus. quia ĩ tali ꝑtate vnus sacerdos posset esse maior alio . et vnus eps maior alio epo. et supmus in ordine epoꝝ ẽ ipe pp qui indefinitam iurisdictiõez hns oĩib hꝫ talem ꝑtatem iurisdictiõis diffinite taxare et determinare. Quarta dra est quia vna istarũ ꝑtatum potest conferre sine alia. nam si eps ordinat aliquos religiosos in sacerdotes dat eis oẽz ꝑtatem ordinis. non tñ confert eis ꝑtatẽ iurisdictiõis cũ de iure dñi non deueniat eis cura aiaꝝ. Silr si papa confert prebẽdam aliquaꝫ alicui dat ei ꝑtatem iurisdictõis non tamen confert ei ꝑtatem ordis quia si forte est puer dispensat cum eo sup defectũ scientie et etatis. Ex istis ergo quatuor differentijs patet qꝫ papatus ẽ nomẽ iurisdictõis et non ordinis. Primo quia potest cedere papatui ut non sit papa. Sed non potest cedere qꝫ non sit sacerdos uel epus que sũt noĩa potestatis ordinis. Scdo quia in papatu nullus est equalis sibi, Sed in ꝑtate epali vel sacerdotali oĩes epi et sacerdotes sunt sibi equales, Tercio quia papa ut pp non habet ꝑtatem sup corpus xpi verũ Nam si papa non esset sacerdos non posset xpi corpus conficẽ. nec posset fideles in sacerdotes ordinare vt dominicum corpus conficerẽt si non esset eps quangz esset verus et legittimus papa, Quarto qa posset hre oĩez ꝑtatem pertinentem ad papam et tñ carere ꝑtate ordinis. ¶ Ad primũ ergo ẽ dicendum qꝫ laicus sine literatura quantũcunqz polleret sctitate vite non debet aspirare ad sũmũ sacerdotiũ. quia electio non caderet sup materia congrua, Si tñ literatus essz & alia condicta non obstarent puto qꝫ supposito qꝫ esset laicus et non esset constitutus in sacris electꝰ in papã esset verus papa. et hret oẽz ꝑtatem iurisdictiõis papalis cum etiam de alijs dignitatibz scribaꝫ extra de eta. et quali. presi. qꝫ in minoribz ordinibz constituti possũt assumi ad prelationem dũmodo tales sint qꝫ infra breue tempꝰ pos sunt ꝓbros vel epos ordinari. ¶ Ad Scdm est dicẽdũ qꝫ papa vocat seipm seruũ seruoꝝ dei quia si non est eps qñ in papã eligiꝫ vel ꝓbr

debet in prbrum ordinari et in epm consecrari per hostiensem. et hoc magis conuincitur q papa magis sit nomen iurisdictiōis q̄ ordinis quia ipo papa existente pp simplex eps est maior eo ptate ordinis qr sm aplm ad Hebre. Absqz ulla contradictiōe sp qd min9 est a maiori bndicit eoipo ergo q papa existēs pp consecrat et bndicit ab hostiensi sequit q simplex eps sit maior eo ptate ordinis. ¶ Ad Terciū est dicēdū. q esse papā et esse sūmū sacerdotē duo potest importare vel ipius ptatis ordinis impressionē. et sic omes epi sūt sūmi sacerdotes quia ptatem sacerdotalem hnt perfectam et i supmo gradu. i quo potest haberi et quantū ad hoc dato q papa sit eps non est magis sūm9 sacerdos q̄ vnus ali9 eps. vel potest dicere dicte potestatis executiōez et sic solus papa est sūm9 sacerdos. quia solus ipe potest ipaz exequi et executioni mandare indefinite et vniuersaliter.

AD. iij. sic procedit Videt enī q exquo papatus est a solo deo nō possit papa renunciare. quia qd est a solo deo nō potest tolli p aliquē qui non sit deus. sed papatus est a solo deo ergo per nullum potest tolli qui non est deus, ¶ Preterea qui nō dat ptatem aliquā non potest illam auferre. Sz nullus homo potest dare papatū ergo null9 homo potest auferre ex seipo. ergo papa non potest renunciare ¶ Preterea nulla virtus increata et supior potest tolli p virtutem creatam inferiorem. sz papatus est virtus increata et supior omī alia Ergo p nullā virtutem inferiorē potest tolli. ¶ In contrariū est. qr aīa rationalis a solo deo corpori infūdit et tn opere humano a corpore potest tolli et separi, ¶ Preterea papatus potest esse in hac persona vel in illa per consensum eligentiū et ipi9 electi. ergo per eius dissensum potest ab ista persona vel ab illa separi papatus. quia p illa p que res construit per illa contrario modo facta destruit et corrumpit ¶ Responsio. Dicendum. q questio presupponit papatū esse a deo. et querit an per hoc papa ex seipo possit renūciare. rationabiliter autem presupponitur papatū eē a deo nam quatuor modis possumus dicē quantū ad pns singulariter papatum esse a deo, Primo quidem causaliter et effectiue quāuis enī omis ptas vniuersaliter sit a deo ut dicit ad Ro. xiij. singulariter tn papalem potestatem deus petro tribuit. vn sup illo verbo Math. xvj. Tibi dabo claues regni celoꝝ. dicit Crisos. Fili9 qui patris est et ipi9 filij ptatem

Petro vbiq; terrarum concessit. Et homini mortali omnium que ī celo sunt dedit auctoritatem dei. ut per pt̄atem clauiū vbiq; terrarū ecc̄iaz amplificaret. Scd̄o materialiter et subiectiue. quia si omnis pt̄as innitit̄ potestati diuine tanq̄ fundamēto. singulariter tn̄ pt̄as papalis fundata est sup xp̄m iux̄ illud apl̄i. Fundamentū nemo ponat pret̄ illud qd̄ positū est qd̄ est xp̄s ihs. Et Crisos. dicit sup Math Q; ideo xp̄s dixit. non super petrum ꝫ sup petrā fundatā eē ecc̄iaz q; nō sup homines ꝫ sup fidē xp̄i pt̄atem ecc̄ie fundauit. Tercio formaliter et quidditatiue. nā et si om̄is pt̄as formaliter consistit ī quodā ordine supioris ad inferiorē. Vn̄ cum dixisset apl̄s omnē pt̄atem eē a deo. statim subdit que aūt a deo sūt ordinata sūt. singulariter tamē potestas ecc̄ie sic est a deo ordinata ut dicit̄ Cant̄. iiij. q; est terribilis ut castroꝝ acies ordinata. Quarto finalit̄ et gubernatiue. Dicit em̄ Aug⁹ sup illo verbo. ī. ad Chor̄. ix. Nunquid deo cura est de bobus q; prouidentia quidem generali deus habet curam de bob⁹ et de om̄ibus creaturis. Cum dicēte ꝓpha. Ip̄e dat iumētis escam ip̄oꝝ et pullis coruoꝝ ꝛc̄. Sed quandā singularē curam habet de sua ecc̄ia quā ad creaturas irrationales non extendit. Istis tn̄ nō obstantib⁹ q̄b⁹ ostēsum est papatū esse singulariter a deo possumus probare. q; pp̄ ex seip̄o potest renūciare papatui tali ratione. Illud qd̄ est a deo hoīe cooperante effectiue fundatiue ordinatiue gubernatiue potest homīe cooperante his quatuor modis tolli ꝛ destrui qd̄ patet in naturalib⁹ in moralib⁹ et ī artifialib⁹, In naturalib⁹ quidē quia aīa rational̄ singulariter a deo infundit̄ corpori. cum nullus posset infundere et creare ip̄am nisi deus. et tn̄ quia infundit̄ a deo hoīe cooperante q̄a homo generat hoīez et sol. Ideo opere humano potest aīa a corpore tolli et seperari, In moralib⁹ vero videmus q; gratia singulariter a deo infundit̄ aīe cooperante tn̄ hoīe, Vn̄ sup illo verbo Trenē. iiij. Conuerte nos dn̄e ad te et conuertemur. dicit glo. q; gratia dei non conuertimur nisi ex nostra volūtate conuertam̄ ideo sensus est. Conuerte nos per gratiam et conuetem̄ quantū in nobis est arbitrio libertatis. sicut ergo gratie infusio est a deo per hominis tn̄ consensum ꝛ liberi arbitrij ouersiōez ita eius sepatio pt̄ eē p hoīs dissensū ꝛ eius liberi arbitrij a deo auersionem. In artificialibus autē planū est q; templum salomonis et tabernaculum moysi. ex mandato dei fabri-

cata sunt imo singl'a ĩ tab'naculo illo operata· deo singularit̃ dictãte et precipiente facta sunt· et tamẽ q̃a cooperãte hoĩe omnia illa fabricata sunt. Ideo cooperante homine omnia illa sunt corrupta. Simili ergo modo non obstãte ꝙ papatus singulariter sit a deo tñ q̃a nõ est a deo in isto hoĩe vel in illo nisi cooperante ei⁹ consensu et ei⁹ volitione, ¶ Ad rationes ergo ĩ oppositũ est dicendũ ꝙ omnes ille tres rationes ex vno fundamẽto ꝓcedũt quia omnes arguũt papatũ nõ posse tolli quia ẽ a solo deo ꝙ si arguãt sic esse a solo deo ꝙ nõ cooperante homine planũ est ꝙ falsa assumũt. Si vero sic arguãt eẽ a deo papatum ꝙ tñ cooperet̃ homo tunc per supius dicta planũ ẽ ꝙ que sic sunt a deo coopante homine per hominem tolli possunt.

AD·iiij·sic procedit̃· Videt̃ enĩ ꝙ post votũ emissũ de cura habenda ip̃i⁹ ecc̃ie papa renunciare non possit·quia fortius ẽ vĩculũ spũale q̃ꝫ carnale sicut scribit̃ extra de transla·epi·c·int̃ corpalia Sed post consensum contractũ per verbũ de p̃nti vinculũ matrimoniale tolli non potest ergo eodẽ modo vinculũ spũale contractũ int̃ papam et ecc̃iaꝫ post votũ emissum de cura habẽda tolli non valet. ¶ Preterea votũ est promissio facta soli deo. Sed papa votum emittit de cura hñda de ecc̃ia eoip̃o ꝙ papatũ suscipit·ergo per nullũ absolui potest alligatus voto nisi per deũ, ¶ Preterea·nullus ligatus potest seip̃m absoluere sicut nulla res seip̃aꝫ generat· ut dicit Aug⁹ primo de trini· Sꝫ papa suscepto papatu ligatus est lege diuina ad curam habẽdam de grege sibi cõmisso ergo a tali lege seip̃m absoluẽ non potest, ¶ In contrariũ est qꝛ sicut scribit̃·xxij·q·iiij·auctoritate ysidori, In malis promissis rescindenda est fides et ĩ turpi voto mutandũ est decretũ·ꝫ videt̃ eẽ turpe votũ ꝙ homo obligat se ꝑpetuo ad illud qd̃ perficere non potest salua conscientia et reipublice vtilitate ergo cum papa videt se impotẽtem et insufficientem ad curã hñdam de ecc̃ia videt̃ ꝙ licet sibi voti promissionẽ non implere, ¶ Rñsio. Dicendũ· ꝙ tam votũ q̃ꝫ iuramentũ tres comites debet habere veritatem iudiciũ et iusticiam. Et ponit̃ auctoritate Hiero·xxij·q·iiij· Est enim votũ promissio facta deo. Sed qñ talis promissio est iuramento firmata est votũ et iuramentũ, qd̃ quidem ex parte vouentis requirit veritatem cognitionis ut illud qd̃ homo vouet vel iurat nõ repugnat v̄itati sue consciẽtie. Ex parte vero modi vouẽdi vel iurã

di requirit iudicium discretionis· vt illud qd̄ homo vouet vel iurat non sit incautū vel indiscretū. Sed ex parte rei de qua fit votū vel iuramentū requirit iusticiam debite implecionis ut fiat de tali re votū vel iuramentū quā homo teneat̄ et possit implē absq; alterius p̄iudicio et absq; detrimento reipu· In tali ergo voto ꝙ papa emittit de cura hn̄da ip̄i⁹ ecc̄ie· etiam si non ponit̄ intelligit̄ condicio bona debita et honesta· Puto ꝙ talem curam habebit q̄ꝫ diu officiū retinebit· non vsq; ad mortē quia sic tale votū obligaret eum ad impossibile cum posset demens fieri et aliquā infirmitatem incurrere ꝑ quā redderet̄ impotēs ad talem curam habendaꝫ et per consequēs tale votum careret iudicio discretionis. Similiter si conspiceret se insufficiētem· et talem curam vellet exercere contra remorsum conscientie careret tale votum veritate cognitionis Vlterius si conspiceret rempu· ꝑ suū officiū male tractari et sub ei⁹ regimīe ecc̄iaꝫ languere tale votum caderet sup̄ re iniusta et iniqua· quam homo non tenet̄ ꝑ votū implere ꝫ potius in ea decretum mutare· quia ut scribit̄· xxij· q· iiij· Tollerabili⁹ est stulte promissionis vota reijcere q̄ꝫ crimē cōmittere· et per consequēs tale votū careret iusticia debite obseruatiōis, Puto ergo esse dicēdū· ꝙ non obstāte voto et obligatione predicta papa renunciare potest. ¶ Ad primū ergo ē dicendum ꝙ vinculū spirituale fortius est q̄ꝫ carnale dignitate et perfectione non autē tp̄is duratione quia planū ē ꝙ ep̄s de ecc̄ia cum qua contractum est matrimonium sp̄uale potest transferri ad aliā ecc̄iaꝫ sicut patꝫ extra de trāsla· epi· ꝫ non potest vir transferri de vna vxore ad aliā vxorē illa viuente. Vel potest dici ꝙ est fortius strictione· non autē ꝑpetua obligatione· quādiu enim durat fortius stringit vinculū sp̄uale q̄ꝫ carle eo ꝙ maiorem curam debet hr̄e ep̄s de ecc̄ia q̄ꝫ vir de vxore· non tn̄ tenet̄ ꝑpetuo talem curam hr̄e ep̄s de ecc̄ia sicut vir de vxore· eo ꝙ dimissio vxoris· licet esset bonū particulare et bonū huic esset tn̄ malū vniuersale et malum reipublice, Econuerso dimissio cure ecc̄ie si ꝓp̄ essꝫ impotēs vel insufficiēs· quāuis forte esset malū huic et malum particulare esset tn̄ bonū vniuersale et bonum pro tota vniūsalitate ecc̄ie. ¶ Ad Scd̄m est dicēdū· ꝙ sp̄ in votis et iuramentis etiam nō opposita intelligit̄ condicio debita et honesta· obligatio ergo qua ꝓp̄ obligat se ad hn̄dam curam de ecc̄ia includit in se hanc conditionez

quandiu cum sufficientia et potentia hanc curam exercere valet · pt̃
enim papa renũciando mereri et demereri · quia si scit et pt̃ curã hr̃e
de eccia renunciando demereẽ potissime · q; ex tali renunciatione qñq;
scandalũ incurriẽ. Si vero nesciat nec potest · renũciando meretur ·
nec puto q; ꝑp̃t scandalũ talem renunciationẽ dimittere debet q; bm
Piero · Veritas doctrine et sanctitas vite et equitas iusticie ꝑp̃t scan-
dalũ passiuũ obmittenda non sunt. ¶ Ad Tercium ẽ dicendũ · q; si
illa ratio arguat de ligatione et absolutione a culpa · tunc non est
sil'e q; homo ligatus per absolutionẽ a culpa ascendit per renuncia-
tionẽ vero et per absolutionẽ a papatu descendit · Planũ est autem
q; homo per seip̃m non potest ascendere ꝫ bñ per seip̃m potest descẽ-
dere . Vel potest dici q; ad absolutionẽ vel ligationẽ requirit' p̃tas
ordinis bm quam ex precepto dei teneẽ homo ab altero absolutionez
recipere iuxta illud iacobi · Confitemini alterutrum pc̃a vr̃a · Sed
renunciatio et et absolutio a papatu pertinet ad p̃tatem iurisdictio-
nis quam sicut papa per seip̃m recipit consentiẽdo eius electioni · ita
per seip̃m potest dimittẽ et ab ea seip̃m absoluẽ dsentiẽdo eiꝰ cessiõi.

AD Quintum sic procedit Videẽ enim q; post confirmationẽ ꝛ
amministrationem papa renunciare non possit · quia ut scri'
extra de transla · epi · c · inter corporalia · eps post confirmationem et
consecrationem non potest cedẽ · potest enim ut ibi dicit' a metropo-
litano confirmari et consecrari non tñ potest nisi per summũ ponti-
ficem condemnari vel deponi · cũ ergo papa nullũ supiorem habeat
in quib; manibus reassignet · videẽ q; post confirmationem et am-
ministrationẽ non possit papatui cedere nec renũciare. ¶ Preterea
que sunt iurisdictionis possunt tolli et auferri non nisi per supiorẽ .
Sed post ofirmationẽ et administrationẽ papa acquirit iurisdictõz
Ergo post talem confirmationẽ non potest ab eo tolli . ¶ Preterea
sacerdos per consensum recipit caracterem · et eps perfectiõez caracte-
ris · et per dissensum eius sacerdos non potest perdere caracterẽ · nec
episcopꝰ perfectionẽ caracteris · ergo eodẽ modo quãuis papa p̃ eius
consensum recipiat papatum · per eius tamẽ dissensum non poterit
papatum dimittere. ¶ In contrarium est q; p̃p̃ statim cum consentit
sue electioni et ofirmatus et statim potest administrare · ergo statim
cũ dissentit eius cessiõi statĩ est depositꝰ · et statĩ debet ab ãministratõe

cessare, ¶ Rñsio. Dicendũ· ꝙ ad soluendũ istam questionẽ faciẽda est duplex distinctio quaꝝ vna ẽ que est· ꝙ pt̃as ordinis post eius ceptionem tolli non potest· ꝫ pt̃as iurisdictõis post eius receptiõꝫ tolli potest. Pro quo ẽ notandũ ꝙ qñꝗ intelligit̃ esse prohibitũ id qd̃ nõ est concessum quandoꝗ vero econtrario. Secunda est quare solum ĩ electione pape habet locũ ꝙ sicut seip̃m ɔfirmat· ita seip̃m potest deponere. Propt̃ primum est intelligendũ ꝙ qñꝗ intelligit̃ esse prohibitum illud qd̃ non est concessum· quandoꝗ vero econuerso intelligitur illud esse concessum qd̃ non inuenit̃ prohibitũ, Et quamuis iuriste dicant ꝙ prima regula tenet ĩ his q̃ sunt stricti iuris. Scd̃a vero tenet in alijs, Possumus tñ dicere quantũ ad pñs occurrit· ꝙ qñꝗ negociũ de quo agit̃ est supra actionẽ cause et sup̃ naturam rei et tunc illud intelligit̃ esse prohibitũ qd̃ non est concessum vel est potentie supioris reseruatũ sicut patet in naturalibus. Nã qꝛ ambulare sup mare siccis pedibꝫ est sup̃ actionẽ cause et sup̃ naturã rei ideo in talibus nisi alicui esset specialiter hoc concessum sicut fuit petro ĩtelligit̃ eẽ prohibitũ vel potẽtie supioris agentis reseruatũ. In moralibus vero nam quia ordinare totam ecc̃iaꝫ quantũ ad om̃es gradus dignitatũ et depositio et translatio ep̃oꝝ vel etiam cessio et confirmatio ip̃oꝝ pertinet solũ ad romanũ pontificem qui est caput totius ecclesie, Ideo confirmatio vel renunciatio ip̃oꝝ ep̃oꝝ et alioꝝ prelatorum est sup̃ actiõeꝫ et supra naturã omniũ illoꝝ qui sũt infra papaꝫ quorum confirmatio et renunciatio non valet nec tenet nisi ꝑm ordinationem et concessionem ip̃iꝰ· ut qd̃ non est per eum in talibus concessum intelligitur esse prohibitũ vel potentie ip̃iꝰ pape immediate reseruatum. Vñ quia non est ɔcessum Metropolitano ꝙ possit ip̃iꝰ ep̃i renunciationẽ acceptare sicut eius electionẽ confirmare. Ideo intelligitur esse hoc prohibitum vl̃ potẽtie pape immediate reseruatum Quandoꝗ vero negociũ de quo agit̃ non est sup̃ actionẽ cause nec sup̃ naturam rei· et tunc in talibus intelligit̃ esse concessũ qd̃ non est prohibitum. Vñ quia aliquos subesse et aliquos preesse in ecc̃ia non est sup̃ actionẽ cause nec supra naturam rei· imo nat̃ale est ꝙ vigẽtes intellectu presint· et potẽtes viribꝫ corporalibꝫ subsint ut dicit phs, Ideo in talibꝫ intelligit̃ eẽ concessum qd̃ non est ꝓhibitũ, Cũ ergo talis pt̃as ordinis que dicit caracteris impressionẽ·

vel caracteris perfectionē sit supra actionē cause et sup̄ naturā rei· qꝛ istud natura rei non patit̄ ꝙ aqua tangēs corpꝰ exteriꝰ mūdet aīaꝫ interius a culpa imprimendo caracterem baptismalem· vel ꝙ sacerdos per impressionē caracteris possit conficere corpus xp̄i· vel ꝙ ep̄s hn̄s perfectionē caracteris possit sacerdotes ordinare. Ideo in om̄ibꝫ talibꝫ qd̄ non est ꝯcessum intelligit̄ esse prohibitū vel potētie diuine immediate reseruatum. Pt̄atem ergo ordinis concessit xp̄s ministris ecc̄ie posse conferre· ꝫ non concessit eis posse auferre· ideo per hominē potestas ordinis tolli non potest. Sꝫ qꝛ pt̄as iurisdictiōis qua vnus preest alteri non est sup̄ actionē cause nec sup̄ naturam rei · ideo in hoc intelligit̄ esse concessum qd̄ non est prohibitū. Et quia prohibitum non est ꝙ homo suo iuri renunciare non possit· ideo istud intelligitur esse concessum· ut sicut homo per suū liberū consensū potest onus et curam alioꝝ suscipe· ita ꝙ ꝑ dissensum potest illud onus deponere et illi cure renunciare, Et per consequēs pt̄as iurisdictionis sicut per hominem potest acquiri· ita per hoīeꝫ potest tolli et perdi. Et si querat̄ an papa possit facere statutū prohibēs ꝙ papa renunciare non possit· Puto esse dicendū· ꝙ tale statutū esset contra veritatem et contra reipublice vtilitatē. Nullus enim dubitare debet q̄n talis possit eligi in papam qui nec scientia nec experientia sufficiens esset ad regendū totā ecc̄iaꝫ sicut aliq̄n electus est· Vn̄ si sibi renunciare non liceret· faceret contra veritatem sue conscientie· et exquo ecclesia langueret sub regimine suo· esset tale statutum contra ꝯūe bonū totius ecc̄ie. Eo ergo modo dicendū est· papam tale statutū facere non posse· qm̄ dicit apl̄s· ij· Chor̄· xiij· Non possumꝰ aliquid aduersus veritatem sed pro veritate. Propter scd̄m est intelligendū ꝙ ī electionibus alioꝝ prelatoꝝ et supiorem se recognoscunt· nec per seip̄os se confirmāt· nec per seip̄os se deponunt, Sed quia papa inter hoīes supiorem se non habet. Ideo sicut consentire electioni de se facte est eiꝰ confirmatio· quia statim habet omnem papalem iurisdictioneꝫ· ita renūciare et dissentire eius iurisdictioni est eius depositio Vn̄ loquēdo de confirmatione visibili que fit per hominem sicut papa ꝑ seip̄m confirmat eius electioni consentiendo ita seip̄m deponit eius iurisdictioni renūciādo. ¶ Ad primū ergo est dicendum ꝙ confirmatio ꝛ depositio et translatio ep̄oꝝ pertinet immediate ad papam ut in illa

decretali dicit. Vñ quia per papã concedit metropolitano q̃ possit ep̃m confirmare nõ autẽ q̃ possit eius renũciationẽ acceptare. Dic est q̃ renũciatio epi nõ tenet si fiet coꝝ metropolitano · posset tamẽ papa si vellet concedere vnũ sicut concedit reliquũ. ¶ Ad secũdũ ẽ dicendum q̃ de prelatis qui supioẽ hñt veritatẽ habet· q̃ illa q̃ sunt iurisdictionis ab eis tolli non possunt nisi per supioẽ . Deo quia p̃p sup̃ se non recognoscit aliquẽ· per quem opere humano possit confirmari vel deponi· ideo sicut per seip̃m humano opere potest se confirmare· ita p̃ seip̃m potest renũciare . ¶ Ad Tertium ẽ dicendũ· q̃ tam caracteris impressio q̃ caracteris perfectio est sup̃ actionẽ cause et supra naturam rei et ideo dato q̃ sacerdos vel eps recipiat caracterem vl̃ perfectionẽ caracteris suscipiendo sacramentũ ordinis p̃ eoꝝ consensum non p̃nt tamẽ predicta ab eis auferri p̃ eoꝝ dissensum.

Ad Sextum sic procedit· Videt enim q̃ quia sacerdotium pape est eternum renunciare nõ possit, Nam magis est esse sũmum sacerdotẽ q̃m simplicem sacerdotẽ· Deo simplex sacerdos non potest desinere q̃ non sit simplex sacerdos ergo multomagis sũm9 sacerdos non potest desinere quin sit semp sũm9 sacerdos . ¶ Preterea apls dicit ad Hebre· vij· q̃ x̃ps viuit in eternũ eo q̃ habet sempiternum sacerdotiũ· non potest igit̃ esse vita sũmi pontificis sine sempiterno sacerdotio· ꝛ si ipe sũm9 pontifex posset renunciare ipo viuente non haberet sempiternum sacerdotiũ· nõ ergo videt̃ q̃ possit renunciare. ¶ Preterea dicit Hilari9 p̃p· et ponit̃ xxx· q· i· Nos potẽtissimi sacerdotes administramus officiũ· ꝛ officiũ potẽtissimi sac̃dotis puta x̃pi fuit eternũ ergo officiũ sũmi sacerdotis similiter est eternũ ¶ In contrariũ est · q9 p̃p non est sũmus sacerdos nisi quãdiu viuit· ꝛ non sp viuit· ergo non semper eius sacerdotium durat in eternum q̃p̃t sempiternitatem ergo sacerdotij non potest argui q̃ papa renũciare nõ possit. ¶ Responsio. Dicendum· q̃ primo distinguendũ est sac̃dotium. Nam triplex est sacerdotiũ· simplex· magnũ· et sup̃mũ· In p̃mo gradu sunt omnes simplices sacerdotes qui possunt p̃ caracteris sacerdotalis impressionẽ corpus x̃pi conficere. In sc̃o vero sũt omes epi qui perfectionẽ caracteris hñt et p̃nt alios i sacerdotes et epos cõsecrare. Vñ de quolibet epo dicim9· Ecce sacerdos magnus . Deo in tercio gradu solum est ipe papa· qui ut habet caracteris sacerdotal9

impressionē est sacerdos ut vero habet caracteris perfectionem est sacerdos magnus et ut habet sup totam ecciaz vniuersalem iurisdictionem est sacerdos supremus. Hoc viso possumus dicere qp sacerdotium xpi fuit eternū ratione offerentis et ratione rei oblate. et ratiōe vnius passionis cōmemorate. Planū ē enim qp persona illa que obtulit se in ara crucis eterna fuit, Corpus similiter xpi oblatū ī cruce eternum est. passio similiter sua effectum eternum habet. quia si crucifixus est ex infirmitate viuit tn ex virtute existēs enim in cruce habebat effectū vite eterne. Sacerdotiū ergo pape repsentat sacerdotiū xpi in eternitate non quidez quantum ad personam. qz planū est qp papa non est illa persona eterna que fuit xps. Sed quantum ad officiū quia sicut illa persona obtulit corpus suū sub specie ppa ī cruce. ita pp ut est sacerdos vl' eps offert illud idem corpus sub specie panis et vini. et quantū ad hoc nonsolum sacerdotiū ppe verumetiaz sacerdotum cuiuslibet simplicis sacerdotis et cuiplibet epi est eternū quia caracteris impressio et caracteris perfectio ut dicebat supra remanet in aīa sepata nec talia que sunt ordinis possunt tolli nec auferri post impressionē ipoz. Sed ex hoc non arguit qp papa renūciare non possit eo qp ptas iurisdictiōis per quam papa est sūmus sacerdos potest tolli et auferri opere humano. sicut opere humano potest conferri. Non enim pape sacerdotiū est eternū ppt ptatem iurisdictiōis ꝫ ppter ptatem ordinis. Nam de eternitate ptatis iurisdictionis supra dictū est. ¶ Ad primum ergo est dicendū. qp argumentū sūptum a maiori ad minorem nō tenet nisi qn magis et minus vniformiter accipiuntur. nam maior est bubalus mure. tn quantū per intrare per foramē bubalus est minor mure. ita licet sūmus sacerdos sit maior simplice sacerdote propter iurisdictionem quam habet qntum tn ad desinere esse minor est sūmus sacerdos qz simplex sacerdos quia simplex sacerdos nō potest desinere esse sacerdos ppter caracteris impressionē quā habet. q etiā in aīa seperata a corpore remanet Sed sūmus pontifex potest desinere esse sūmus pontifex quantū ad potestatem iurisdictionis quam potest dimittere per suū dissensum sic ipam accepit per suū assensum, ¶ Ad scōm est dicendum. qp vita sūmi pontificis non potest esse sine sacerdotio. ut sacerdotiū dicit potestatem ordinis. que consistit in corporis xpi veri oblatione, Isto

nanq; modo sacerdotiū xp̄i fuit eternum ratione persone offerētis et ratione rei oblate q̄ effectū eternū habuit · et quia quilibet sacerdos offert in persona xp̄i · et conficit eandem rem quam christus obtulit Ideo quantū ad hoc cuilibet sacerdotis sacerdotium potest dici eternum, ¶ Ad Terciū est dicendum q̄ officiū sūmi sacerdotis fuit semel se offerre in cruce quia semel oblatus est ad multoꝝ exhauriēda peccata · alioquin oportuisset eū frequenter pati ab origine mundi ut dicit ap̄ls ad Hebre · ix · Sic quilibet sacerdos semel offert et sp̄ offert vnum et idem corpus xp̄i · et semper facit mentionem vnius mortis et vnius passionis xp̄i .

AD · vij · sic procedit Videt enī q̄ papam posse renunciare non possit probari per rationes · quia nō est consonū rationi q̄ q̄s sue perfectioni cedat. Sed status papalis est sūma perfectiōis · ergo non est consonum rationi q̄ aliquis tali perfectioni debeat renūcia re. ¶ Preterea ap̄ls dicit · q̄ qui ep̄atū desiderat bonū opus desiderat Sed stultū est et contra rationem non appetere bonū opus ergo con tra rationem est renunciare papatui. ¶ Preterea q̄ō a p̄fectis viris legit̄ esse factum contra rationē est illud non sequi. Sed de Ysaia p̄pheta legimus q̄ sponte se obtulit ad suscipiendum prelationis offi cium q̄n dixit. Ecce ego mitto me · non est ergo consonū rationi offi cium papatus refutare . ¶ In contrariū est q̄ perfectionis est p̄p̄am imperfectionem recognoscere iuxta illud psal · Imperfectum meum viderunt oculi tui, Si ergo aliquis insufficientem se cognoscat offi cium papatus exercere ad perfectionē eius spectat predicto officio re nunciare. ¶ Rn̄sio. Dicendū · q̄ p̄as papalis quantū ad p̄ns tri pliciter potest considerari Primo ratione persone suscipiētis, Secūdo ratione p̄atus suscepte · et Tercio ratione finis p̄pter quē suscipit. Et p̄m ista tria trib⁹ rationib⁹ quantū ad p̄ns probari potest · q̄ papa possit renunciare, Primo quidem ratione persone que in papatu as sumit · Nam ad ea que sunt impossibilia nullus debet cogi, Vn̄ nec preceptum nec consiliū dat̄ de impossibili · quia preceptū dat̄ de re possibili · consiliū vero de re difficili · neutrum tn̄ de impossibili · cum ergo contingere possit papam electum sic fieri indispositum ad exer cendum papale officiū aut ratione infirmitatis aut ratione senectu tis · aut ratione fatuitatis · Quia corrupto quodam interiori organo

fantastico corrumpitur ipm intelligere ut dicit j de Aia ut nonso-
lum sit difficile sed etiam impossibile ipm tale officiu posse exercere.
Ideo consonum est rationi ut nulli pape claudatur via qn renun-
ciare possit potissime tn tale officium non coacte sed voluntarie exer
cendum sit iuxta illud i petri v. Pascite qui est in vobis gregē dei
non coacte sed spontanee super quo verbo dicit glo qp quia hilarem
datorem diligit deus ideo nō coacta sed voluntaria seruicia sibi sūt
accepta. Secunda ratio sumitur quantum ad pfatem que recipitur
Nam omnis virtus et omnis pfas que non potest ꝑpetuari i singu-
lari dat multitudini sicut quia conseruatio speciei humane non po
test perpetuari i vna singulari. Ideo virtus generatiua data ē mul-
titudini ut aliqui de tota multitudine humani generis deputent ad
procreationem prolis per quam humana species conseruetur virtꝰ
vero nutritiua cum sit necessaria ad conseruationem cuiꝰlibet indi-
uidui data ē cuilibet singulariter ita qp nullus possit renunciare vir
tuti nutritiue quin comedat et bibat potest autem iste vel ille renū-
ciare virtuti generatiue quia non omnes tenentur dare de multitu-
dine opera ad generationez prolis. Cum igitur pfas ecclie sit duplex
scz iurisdictiōis et ordinis ut supra dictū est Et prima remaneat i tota
ecclia et i collegio cardinaliū aliter si nullo modo remaneret mortuo
papa non possent sibi de alio prouidere. Secūda vero detur cuilibet
homini singulariter per sacramentum ordinis ad cōficiendū corpus
xpi quod est cibus spūalis quo quilibet fidelis in vita spirituali nu-
tritur relinquitur qp pfati iurisdictionis ꝑpetuari possit non
autem pfati ordinis. Tercia ratio accipit quantū ad finē qui inten
ditur. Nam non est consonū rationi qp illud qd institutū ē ꝑ bono
reipublice contra tale bonum debeat militare quia vt dicit iurisconsultus
i principio ff. Nulla iuris ratio aut equitatis benignitas pa
tit ut que salubriter ꝑ vtilitate hominū introducunt nos ea duria-
re interpretatione contra ipoz emodū ꝓducamus ad seueritatem.
Cū igitur officium papatus a deo institutū sit ꝑ vtilitate totius ec-
clesie non est consonū rationi qp si papa electus ad tale officiū exercē
dū efficiatur impotēs vel qp ospiciat qp sit insufficiēs qp preclaudat
via ut ipe non possit renūciare et alius eligi sufficientior et potētior
ad tantū bonū exequēdum. ¶ Ad primum ergo est dicendū qp sicut

dicit glo· sup illo verbo gen·xix· Non possum in montē ascendere est hic ciuitas parua ad quam possum confugere et saluari in ea. Per montē intelligunt perfectionis opera ad que si quis nō potest ascē-dere permaneat in vita comuni·quāuis ergo status papalis ē mōs altus et perfectus· tn̄ si quis videt ex sua insufficiētia vel impotētia q̄ non possit in tali monte saluari, Seo potius iuxta dictum illius sancti Loth timeat ne malū eum apprehendat et sic moriat̄. Descen-dat de tali monte et saluetur in ciuitate parua que est segor. ¶ Ad Scōm est dicendum q̄ ꝑm greg·in pastorali illo tp̄e appetere ep̄atū fuit bonū opus appetē· qn̄ quisq; ad ep̄atum prouenies secutus erat palmā martirij obtinere nunc autē quia status ep̄alis habet tp̄alem adminstrationem·et salutis aiaꝝ subditoꝝ procurationē·ideo quā-uis ab illis qui sciūt q̄ pnt talem curam hre humiliter sit recipien-dum indecenter tn̄ est appetendum, ¶ Ad·iij·est dicendū·q̄ ꝑm gg· in pastorali in Ieremia et Ysaia subtiliter intuendum est quia Iere mias qui recusauit plene nō restitit·et Ysaias qui mitti voluit añ se per altaris calculū purgatū iudicet ꝛ quia ut ibi dicit valde ꝛ dif ficile purgatū se quēlibet posse cognoscere· ideo pastorale officiū tu-tius declinat̄ q̄ suscipiatur.

Ad·viij·sic procedit̄· Videt̄ enī q̄ papam posse renunciare nō possit probari p auctoritates. Scribit̄ lxxix·di·q̄ electio sūmoꝝ sacerdotum a cardinalibꝫ et religiosꝫ clericis debet fieri·electio vo eoꝝ diuīo iudicio est seruanda· et ibi subdit̄ q̄ electionem sūmoꝝ sacer-dotum sibi dns reseruauit· licet electionem eorum bonis sacerdotibꝫ et spiritualibus concessisset·non ergo videtur posse probari per au-ctoritates q̄ papa possit renunciare ꝛ magis contrariū. ¶ Preterea scribit̄ ·xxj·di· q̄ marcellinus eps vrbis rome post confessionē factā q̄ in heresim lapsus fuerat thurificando ydolum paganoꝝ· nullus tn̄ epoꝝ congregatoꝝ in consilio fuit ausus contra eum proferre sen-tentiam depositionis. Si ergo pro heresi papa nō potest deponi·mul to ergo fortius non potest renunciare si est fidelis, ¶ Preterea scribit ext̄ de transla·epi·q̄ corporalia facili9 destruūtur q̄ ostruant̄·spūa-lia vero econtra facili9 construūtur q̄ destruant̄ cum ergo int̄ ꝑpam et eccīam sit coniūctio spiritualis· videt̄ ex hoc posse probari q̄ nul-lo modo talis coniunctio possit destrui ¶ In contrariū est qō nōtur

viij·q·i· et in gestis romanorum pontificum dicitur quod clemens renuncia-
uit papatui ergo videtur quod per simile quilibet alius possit renunciare,
¶ Responsio· Dicendum· quod canones et gesta sanctorum quatuor summos pon-
tifices narrant renunciasse papatui· Clementem· Cyriacum· Marcel-
linum et Celestinum non tamen ex eodem fonte nec ex eadem radice eorum renun-
ciatio processit. Sed Clemens renunciauit propter mali exempli in po-
sterum vitationem· Cum enim fuerit institutus papa a beato Petro
ne posteris exemplum perniciosum daret· ut quilibet posset sibi eli-
gere successorem et ita officium papatus daret per hereditariam succes-
sionem et non per electionem renunciauit papatui · et postmodum
quarto loco post petrum canonice fuit electus sicut notatur viij·q·i·
Cyriacus vero resignauit propter martirij coronationem nam sicut no-
tatur in legenda·xj·milium virginum· quando sancta Vrsula cum alijs·xj·
milibus virginibus romam venit Tunc Cyriacus vrbis romane episcopus
angelica visione monitus · quod cum illis virginibus deberet simul esse
coronam martirij recepturus statim congregatis cardinalibus eis re-
clamantibus et renitentibus papatum renunciauit, Marcellinus autem
renunciauit propter ydolatriam operationem quia templum paga-
norum ingressus ydolum ipsorum thurificauit· quod se fecisse confitens coram
concilio episcoporum seipsum deposuit dicens Ego Marcellinus ob scelus ydo-
latrie quod infelix omisi iudico me deponendum·et anathematizo omnes
qui corpus meum tradiderint sepulture. Ab isto tamen scelere se correxit
quia postmodum pro xpo martirium suscepit· vt notatur·xxj·di· Sed cele-
stinus renunciauit propter sue imperfectionis recognitionem· quia videns
se impotentem et insufficientem ad regimen ecclesie consilio spiritus sancti du-
ctus papatui renunciauit . Ab impitis enim et inexpertis tamen officium
magna temeritate suscipitur et retinetur· quia ars artium est regimen animarum
ut dicit grego in pasto · Cum ergo omnium supradictorum pontificum renun-
ciationem ecclesiam habuerit ratam et acceptam· cuius signum est quia omnes
canonizauit·et scripsit in cathalogo sanctorum auctoritate ipsius ecclesie satis
est manifestum quod papa renunciare potest. ¶ Ad primum ergo est dicen-
dum· quod ideo eiectio summorum pontificum dicitur esse diuino iudicio reser-
uata· quia datur quod cardinales possint papam eligere non tamen possunt ipsum
reijcere ipso nolente· sicut tamen eius electio non tenet nisi per eius consen-
sum ita eius renunciatio requirit eius dissensum. ¶ Ad Secundum est

dicendum ꝙ ideo contra marcellinũ nullus dedit sentenciã depositionis quia paratus erat se corrigere et in heresi non pertinaciter permanere. vnde eius cessio magis debet dici renũciatio q̃ depositio. ut vero vidistis sup̃. ¶ Ad Tercium ẽ dicendũ. ꝙ qñ illud qd̃ est spirituale fit solum ex opere operato puta impressio caracteris baptismalis confirmationis seu ordinis tunc facili⁹ construit̃ q̃ destruit̃ quia constructio est concessa ministris ecc̃ie mediante amministratiõe sacramentoꝝ. destructio vero minime. Sed qñ illud qd̃ est spũale non requirit opus operatum ꝫ opus operantis sicut infusio gratie et cõuersio ad deũ ad quam requiritur ꝓprie voluntatis tributũ in adultis tamen faciliter destruit̃ q̃m construat̃. quia arta est via que ducit ad vitam et lata que ducit ad perditionem. Cum ergo ad papalem potestatem requiratur opus humanũ puta consensus ip̃i⁹ recipientis facili⁹ talis p̃tas destruit̃ q̃ construatur quia ad constructionem requiritur cõsensus eligentium et ip̃ius electi. Ad destructionez vero eius sufficit solum dissensus.

Questio Quinta de Pape depositione.

Postea considerandum est de pape depositiõe. Circa quod queruntur Octo. Primo Vtrum solum pro heresi papa sit deponendus. Scd̃o. Vtrũ si per violentiam in ignorantiam in heresim labatur deponendus sit. Tercio. Vtrum sit deponẽd⁹ pro symonia. Quarto. Vtrum sit deponendus pro quocunq̃ notorio crimine. Quinto. Vtrũ ad depositionẽ eius sit necessaria productio testiũ pluriũ q̃ ad depositionem alioꝝ. Sexto. Vtrũ ad generale conciliũ spectet eius depositionem pronunciare. Septimo. Vtrũ p̃p̃. mortuus pro heresi possit condemnari. Octauo. Vtrum pape aperte malo sit obediendum.

Ad Primum sic proceditur. Videtur enim ꝙ p̃p̃ nonsolum pro heresi verumetiam ꝓ aliis criminib⁹ sit deponẽdus quia maiori peccato maior debetur pena. ꝟm illud deutro. xxv. Pro mensura peccati erit et plagoꝝ pondus. ꝫ maior pena debet̃ fidelib⁹ peccãtib⁹ q̃m infidelibus. iuxta illud apl̃i ad Hebre. x. Quanto magis putatis deteriora mea et supplicia qui filiũ dei conculcauerit. et sanguinẽ testamenti pollutũ duxerit in quo sanctificatus est. et spiritui gratie

contumeliã fecerit. videtur ergo ꝙ etiã pro alijs peccatis deponẽdus sit. ¶ Preterea scribit̃ vj. q. i. auctoritate augustini. vtrum alicui heretico in cuius vita preter illud ꝙ hereticus est nõ inueniant hoĩes qd̃ reprehendant catholicũ pessimis moribꝫ deponere debeamꝰ. non audeo precipere al's precipitare sentenciam. videt̃ ergo ꝙ ꝓ pessimis moribus ꝑꝑ sit deponendus sicut pro heresi. ¶ Preterea depositio sp̃ fit a supiori. ꝫ papa supiorem se non recognoscit. Vnde cũ Marcellinus papa in heresim esset lapsus epi in concilio congregati sentenciam depositionis contra eum non pretulerunt dicentes. Noli audiri in nostro iudicio ꝫ collige in sinu tuo causam tuam. quoniã ex te iustificaberis et ex ore tuo condemnaberis quia prima sedes non iudicabit̃ a quoq̃z. pro heresi ergo papa non est deponendꝰ. ¶ In contrariũ ẽ. qd̃ scribit̃. xl. di. c. et si ꝑꝑ. vbi dicit̃. ꝙ ĩ p̃nti vita culpas ꝑꝑe nullus redarguere presumit mortaliũ. quia cunctos ipe iudicaturꝰ et a nemine iudicandus est nisi deprehendat̃ a fide deuiꝰ ꝓ cuiꝰ ꝑpetuo statu vniuersitas fideliũ orat. ¶ Rñsio Dicẽdum. ꝙ ꝑꝑ eligitur in caput totiꝰ ecc̃ie. iux̃ illud apl'i ad Ephe. j. I p̃m dedit caput sup omnem ecc̃iaꝫ que est corpus eius Capitis autem est influere vitam om̃ibus membris. Principiũ autẽ vite spũalis est ipa fides. q̃a sine fide est impossibile placere deo. vñ apl's ad Hebre. xj. fidem dicit esse substãtiam id est fundamentũ omnium sperandarũ rer̃. Si ergo ꝑꝑ deprehendat̃ deuiꝰ a fide mortuus est ipe vita spũali. et per osequẽs alijs influere vitam non potest. Vñ sicut homo mortuus nõ est homo ita papa deprehensus in heresi non est papa. ꝓpter qd̃ ipo facto est depositꝰ. ¶ Ad Primum ergo est dicendũ ꝙ infidelis grauiꝰ erit puniendus pro peccato infidelitatis q̃z aliꝰ ꝓ quocunq̃ pc̃to ꝑpetrato. Sed verum est ꝙ pro eodem peccato grauiꝰ punict̃ fidelis q̃z infidelis propter ingratitudinem in qua existit de sua vocatiõe. ¶ Ad Secundum est dicendum ꝙ sicut fides fundat omnes virtutes. ita infidelitas fundat omnia vicia. potest tamẽ esse ꝙ hereticus dato ꝙ grauiꝰ peccet ex ipo genere peccati ex aliqua tñ circumstantia potest eius peccatũ alleuiari. Et catholicus dato ꝙ ex ipo genere pc̃ti minꝰ peccet q̃r fidelis ẽ ex aliqua circũstantia tñ potest eius peccatũ aggrauari. Ideo Augꝰ noluit de utroq̃ precipitare sentenciã. ¶ Ad Tercium est dicendum ꝙ sicut notat Hugui. xxj. di. Ideo epi in concilio

congregati Marcellinum confessum de heresi non deposuerũt quia paratus erat corrigi et suam sentenciam reuocare et qñ sic est nec ꝓp̃ nec aliꝰ pro heresi deponẽdus ẽ. sicut patet. xxiiij. q. iij. c. dicit apl's.

AD. ij. sic procedit̃. Videt̃ enĩ ꝙ non sit deponendus papa si ꝓpt̃ ignorantiam vel violentiam in heresim labatur quia ignorãtia excusat a peccato infidelitatis. iuxta illud apl'i. ĩ. ad Thymo. j. Prius fui blasphemus et persecutor et contumeliosus ꝫ misericordiã consecutus sum quia ignorans feci et in incredulitate. ¶ Preterea notat̃ xxj. di. ꝙ ideo ep̃i in concilio congregati Marcellinũ papã in heresim lapsum nõ deposuerũt qꝛ coactꝰ fuerat a paganis ut templũ eorum ingressus grana thuris sup̃ prunas imponeret videt̃ ergo ꝙ coactio excuset ab ydolatria vel heresi. ¶ Preterea ꝑm Augꝰ. in de vera religione. Peccatum non est peccatum nisi voluntariũ quod si voluntariũ nõ est. non est peccatũ. sicut ergo coactio tollit voluntarium. ita videtur tollere ꝙ heresis vel ydolatria coacte cõmissa non sit peccatũ ¶ In contrariũ est qđ scribitur Math. xj. Qui negauerit me coram hominibꝫ negabo eum corã patre meo. ꝓp̃ ergo qui xp̃m negat negandũ est ꝙ nõ sit papa. ¶ Rñsio. Dicendũ. ꝙ ꝑm Aug. sup̃ illo verbo apl'i ad Ro. x. Corde enim credit̃ ad iusticiã. ore autẽ confessio fit ad salutẽ. pene omnes qui xp̃m inter tormenta coram p̃secutoribꝫ negauerũt qđ de illo credebãt corde tenuerũt. et tñ ore non confitendo perierunt nisi qui postmodum per penitentiaꝫ reuixerũt ut Petrus qui in illa negatione intus veritatem tenebat et ore mendacium proferebat. Et subdit Cur Petrus lacrimis diluit qđ ore negauerat si ad salutem sufficiebat ꝙ solum corde crederet. volens ergo saluari ꝛ cum deo pacẽ habere non aliud habuit in professione oris et aliud in secreto cordis quia nichil prodest hoc esse in corde qđ verũ est si hoc dicit̃ voce qđ falsum est eo ꝙ veritas fidei non solum est credenda ꝫ etiam loquenda. quãuis enim veritatem fidei profiteri sit p̃ceptum affirmatum ꝙ si sp̃ obligat non tñ ad sp̃. tp̃e tñ et loco vbi aliquid subtraheretur honoris nominis xp̃i et vbi infideles insultarent contra xp̃i nomẽ confiteri illa que sunt fidei et de necessitate salutis et potissime ad hoc tenent̃ ꝓp̃ et alij sup̃iores de ecc̃ia quoꝝ confessiõe alij fideles audaciores fiũt. vñ dicit apl's. ad Philipen. j. Scire vos volo fr̃es ꝙ quecũqꝫ circa me sunt magis venerũt ad profectũ

euangelij· ita ut vīcula manifestata fierent ī omni pretorio ut plēs
ex fratribus confidentes ī dño sub vinculis meis habundantius au
derent verbum dei loqui sine timore ¶ Ad primū ergo est dicendū
ꝙ infidelitas duo dicit· Primo eorum qui dicunt fidei repugnantiā
et quantum ad hoc sp̄ includit causam aggrauantem non excusan:
tē, Secūdo quandoq; sil' cum hoc dicit ignorantiā et hoc si non pro:
cedat ex certa malicia sicut non procedebat in Paulo consequit̄ mi:
sericordiam· Si vero sit affectata· sic ignorans dicente apl'o ignora:
bit̄, ¶ Ad Secundū est dicendum· ꝙ minus peccauit Marcellinus
quia compulsus ydolatriā ꝯmisit q̄ si ꝓpa volūtate ꝯmisisset· Ideo
ep̄i de concilio noluerūt eū deponere potissime quia paratus erat cor
rigi talis tñ coactio non excusabat eum quin esset deponēdus si ꝓpa
voluntate non renunciasset, ¶ Ad Terciū est dicendum ꝙ christus
mandauit in confitendo fidem eius· nō esse timendum eos qui occi:
dunt corpus aīaꝫ tñ non possunt occidere· quia ad perdendum bona
aīe cogi non possum⁹, Nam ſm Aug⁹· Bona corporalia et tempo:
ralia inuiti possum⁹ amittere· bona vero spūalia nō,

AD Tercium sic procedit̄. Videtur enim ꝙ papa per symoniaꝫ
sit deponendus· quia p̄p̄ est deponendus pro heresi ut sup̄dictū
est· Sed symoniacus infidelis eē probat̄· imo symoniacoꝝ heresis ce:
teris est damnabilior· ut dicit̄· ī· q· ī· ergo videt̄ ꝙ ꝓ symonia papa
sit deponēdus, ¶ Preterea symonia a petro primo est damnata· iux̄
illud Act̄· viij· Pecunia tua tecū sit in perditione· quia estimasti do:
num dei pecunia possideri· ergo primo ip̄a symonia p̄p̄ gerēs vicem
beati Petri est damnandus. ¶ Preterea damnatus a deo est deponē
dus ꝫ vendentes et ementes spūalia pariter a deo damnant̄ ut dicit̄
· ī· q· iij· videtur ergo ꝙ p̄p̄ ꝓpter symoniam ip̄o facto sit depositus.
¶ In contrariū est quia nullus potest emere vel vendere rem suam
ꝫ bona spūalia et temporalia ecc̄iaꝝ sunt p̄p̄e· venditio ergo vel em:
ptio in talibus circa eum non habet locū. ¶ Rñsio. Dicendū· ꝙ cer
tum est summū pontificem canonicam symoniam a iure positiuo
prohibitam non posse cōmittere quia ip̄e est sup̄ ius· et eū iura po:
sitiua non ligāt, Si enim imperator nō ligatur iure· quia princeps
legibus solutus est· ut dicit iurisconsultus ī principio· ff· Multo for:
tius p̄p̄ nullo iure ligari potest· ꝫ qd̄ sibi placet legis vigorem habet

potest tamen forte symoniam committere prohibitam a lege nat̃e·
ut ꝙ pro re tp̃ali intenderet spiritualē tribuere·repugnat enim nat̃e
rei ꝙ res spũalis que gratis accipitur precio rei tp̃alis vendat̃·certũ
est similit̃ ꝙ sũmus pontifex ꝓ bono publico ab ep̃is et alijs prela=
tis ecc̃iaꝝ accipere potest sũmã pecunie ꝓut ꝑm deum et rationē vi=
detur sibi expedire ꝙ alij inferiores prelati facere sine peccato nõ pos
sunt·quia quantũcunq; rectam intentionem per quam possent sub
terfugere sentēciaꝫ iuris nat̃alis habeāt·et per quam possent excusa=
ri a peccato in foro conscientie tñ non posset excusari a peccato quod
incurrunt transgrediendo preceptũ supioris· q̃a ip̃i sunt obnoxij et
subiecti sentencijs canonũ talia prohibētiũ. Ideo recta intentio excu
sans sũmũ pontificem alios prelatos inferiores excusare nõ potest.
Cum ergo ꝑꝑ non sit deponendus ꝓ recta vel non recta conscientia
et ꝓ symonia ꝑm qd̃ est contra legem iuris nat̃alis quia de talibus
potest ip̃e dicere· qui autē iudicat me dñs est. Sed solũ pro his que
agunt̃ in exteriori iudicio et que foris apparent, Cum isto modo sy=
moniam prohibitam non possit cõmittere ꝓ ea non est deponendus
¶ Ad Primum ergo est dicendũ·ꝙ sicut notat̃·ĩ·q·ĩ·c·cũ oms·He
resis potest accipi dupliciter·primo stricte et sic accipit aug⁹ et ponit̃
xxiiij·q·iij·c·qñ dicit̃·ꝙ heresis vel hereticus ē qui alicui⁹ tp̃alis cõ=
modi et maxime glorie principatus sui gratia falsas ac nouas opi=
niones vel gignit vel sequit̃ in ecc̃ia Vñ heresis ꝓprie sũpta dicit per
uersum dogma contrariũ directe fidei·vel de his que sunt fidei ꝙ q̃s
pertinaciter velit intrare al's nutrire vel defendere ĩ ecc̃ia. Scd̃o mo=
do accipitur large et sic omnis iniuria vel violentia facta alicui rei
sacre vel spirituali vel alicui sacramento potest heresis appellari · et
sic accipit idem Aug⁹ et ponit̃·xxiij·q·iiij·vbi dicit̃ forte in populo
dei stat iuxta te auarus raptor quem nosti talem et infidelis est q̃a a
fide sacramentoꝝ deui⁹ vel potius fidelis vocat̃ et non tñ potes eum
de ecc̃ia pellere pro heresi ergo primo modo sumpta papa est deponē=
dus sed pro heresi scd̃o modo accepta non, ¶ Ad·ij·est dicendum·ꝙ
beatus Petrus damnauit symoniã prohibitã a lege nat̃e ꝑm qd̃ di=
cit prauã existimationē et prauã conscientiã qua credat̃ res data gra
tis precio tp̃alis rei posse emi vel vẽdi·vñ dixit· penitētiã itaq; age
ab hac nequicia et roga deum si forte tibi remittat̃. ¶ Ad Tercium

est silr dicendū· ꝙ vendentes et ementes spiritualia hac praua intē
tione damnantur a deo. Sed venditio vel emptio rer̄ spiritualium
modo prohibito ab ecc̄ia quamuis ligat omnes inferiores prelatos
sūmum tamen pontificem ligare non potest ratione supius dicta,

AD·iiij·sic procedit̄· Videt̄ enī ꝙ ꝓ q̊cunq̄ notorio crimine p̄p̄
sit deponend⁹·qꝛ scribit̄·j·ad thymo·iij· ꝙ ep̄i probētur primū
et sic ministrent nullū crimen hn̄tes. Sup quo verbo dicit glo·ꝙ ep̄i
criminib⁹ inuoluti deponendi sunt et non tollerandi·multo ergo for
tius est hoc obseruandum ī papa qui ē sūm⁹ ep̄orū, ¶ Preterea sup
illo verbo io·xxj· Pasce oues meas dicit aug⁹ ꝙ pascere oues est cre=
dentes in xp̄o ne a fide deficiant confortare· et exemplum virtutum
cum verbo predicatiōis impendere Sed si papa non facit primū pu
ta ꝙ non inueniat̄ fidelis est deponendus ergo silr si non facit scd̄m
puta qn̄ inueniat̄ criminosus deponendus est. ¶ Preterea q̄ crimen
aliqd̄ defendit et se de illo corrigere non vult subuersus est et ꝓp̄o iu=
dicio condemnatus ut dicit apl's ad Thy· iij· Si ergo p̄p̄ sit in aliq̊
notorio crimine et non vult se corrigere·videt̄ ꝙ ip̄o facto sit deposi=
tus, ¶ In contrariū est qꝛ p̄p̄ ut est papa non potest ab aliquo supi=
ori iudicari. Sed nulli⁹ criminis abiectio accipit̄ contra eum nisi so=
lius heresis ergo pro nullo alio crimine quantūcunq̄ notorio potest
deponi. ¶ Responsio. Dicendum·ꝙ istā dubitationē mouet Hug·
xl·di·c·si p̄p̄· Vbi querit an papa possit accusari de crimine symonie
vel adulterij·vel homicidij·et dicit se credere· ꝙ si notoriū est crimen
eius qd̄cunq̄ et inde scandalizat̄ ecc̄ia et admonit⁹ incorrigibilis ex=
istat ꝙ potest accusari allegās pro ratione quia contumacia infide=
litas est· iuxta illud qd̄ scribit̄ j·Reg·c·xv·et ponit̄ lxxxj·di·c·si qui
sūt presbiteri peccatum arriolandi autē nō obedire ē et scelus ydola
trie nō acquiescere·sicut ergo pro ydolatria et heresi papa est deponē
dus ita videt̄ velle concludere ꝙ papa pro quocunq̄ notorio crimīe
exquo monitus non vult se corrigere pro tali contumacia et inobedi
entia est accusandus et deponendus. Sed quis cognoscet de tali con=
tumacia et coram quo iudice fiat denunciatio vel accusatio eius pla
num est enim ꝙ sup̄ se non habet nisi deum et ideo verū est ꝙ si fuit
negligēs in officio suo et criminibus inuolutus·et multos innume
rabiles populos catheruatim suo prauo exēplo secū ducit· erit p̄mo

mancipio iehenne· cũ ip̃o plagis multis in eternum vapulaturus,
In p̃nti tñ vita culpas eius et crimina null⁹ mortaliũ presumit ar
guere sicut scribit̃ di· sup̃dicta· c· si pp̃· Puto ergo ꝙ pro crimine q̃n:
tũcunq̃ notorio pp̃ deponendus non est· quia talis depositio vel ac:
cusatio redundaret ĩ malum totius ecc̃ie cum si audiret̃ eius accusa:
tio ecc̃ia remaneret acephala. ¶ Ad primũ ergo est dicendum ꝙ di:
uino iudicio fortius punietur pp̃ et sũm⁹ ep̃oꝝ q̃ aliqui alij eo ꝙ q̃n
to in statu sublimiori· tanto in periculo maiori versatur, Sz huma:
no iudicio ip̃e habet omnes iudicare et a nullo iudicari. ¶ Ad Se:
cundũ est dicendum· ꝙ xp̃s precepit malos pastores esse audiendos
in doctrina et in his que sunt fidei, In peccatis vero et criminib⁹ vel
in malis operib⁹ mandauit non esse imitandos iuxta illud mathei
·xxiij· Super cathedrã moysi sederunt scribe et pharisei quecunq̃ dix
erint vobis seruate et facite· ꝑm vero opera eoꝝ nolite facere· Ideo ꝓ
infidelitate et falsa doctrina pp̃ desinit esse papa· et pastor desinit esse
pastor, Sed pro malis operib⁹ et ꝓ alijs peccatis non desinit pp̃ esse
papa et pastor non desinit esse pastor ꝑm mandatum christi. ¶ Ad
Terciũ est dicendum· ꝙ papam esse incorrigibilem potest intelligi
dupliciter· Primo per ip̃i⁹ criminis vel peccati continuationẽ puta
ꝙ monitus non ꝓpter hoc desistat a peccato fornicationis vel alio ac
cusatione digno. Secundo per ip̃i⁹ criminis pertinacem defensionez
ut ꝙ defendat et dicat tale crimen hñs circũuolutam maliciam non
esse peccatum ita ꝙ crimina prohibita iure diuino laudaret et defen
deret tanq̃ licita· Prima igitur correctio non facit papam desinere eẽ
papam, Sed secunda puto ꝙ sic· q̃a talis incorrectio et contumacia
equipollent heresi· et si isto modo intelligatur opinio sup̃dicta tolle:
rari potest,

AD Qintum sic proceditur· Videtur enim ꝙ ad depositionẽ pa
pe non plures testes requirantur q̃ ad depositionem aliorum·
quia testimoniũ duorũ vel triũ est preceptum veteris legis et noue·
Scribit̃ Deutro·xix· Non stabit testis vnus contra aliquem· ꝫ in ore
duoꝝ vel triũ stabit omne verbũ· Hoc idem xp̃s replicauit ĩ euãge°
Sed papa non potest statuere aliquid contra legem et euangelium
Ergo videtur ꝙ ad depositionem eius sufficiat duorum vel trium te
stimoniũ, ¶ Preterea papa non potest facere statutũ ꝙ non possit

inculsari de hereſi ſicut notatur·xl·di·ergo ſimiliter non poteſt facere ſtatutū q̄ nō poſſit condemnari niſi per determinatum numerū teſtium. ¶ Preterea quanto negociū eſt magis periculoſum tanto citius et per pauciora remedia in eo ſubueniendum eſt·ꝫ hereſis pape periculoſa eſt valde cum ad eum ſpectet queſtiones emergentes de hereſi determinare · ergo videtur q̄ pauciores teſtes ſunt neceſſarij ad depoſitionem eius q̄ alioꝝ · ¶ In contrariū eſt quia quanto perſona eſt ſublimioꝝ·tanto eius depoſitio cū maioꝝ ſolennitate et maturitate fieri debet· ꝫ papa eſt ī ſublimioꝝ ſtatu q̄ ſit aliqua perſona de eccīa·maioꝝ ergo multitudo teſtiū eſt neceſſaria ad depoſitionem eiꝰ q̄ ad depoſitionem alioꝝ. ¶ Rñdeo. Dicendū· q̄ de numero teſtium qui requiruntur ad depoſitionez eccīaſticoꝝ viroꝝ habet·ij·q·v· vbi dicitur q̄ preſul nō damnatur niſi cū·lxxij·teſtibꝫ, Preſbit vero cardinalis niſi cū lxiij·teſtibꝫ nō deponat. Dyaconus autem cardinalis vrbis rome niſi cū·xxvij·teſtibꝫ non damnabit. Subdyaconus vero acolitus exorciſta lectoꝝ hoſtiariꝰ niſi cū ſeptē teſtibꝫ non damnabitur. Super quibus verbis gloſa ordinaria mouet dubitatiōez Vtrū ī depoſitiōe pape deberēt duplicari teſtes·et rñdit q̄ non· imo duo vel tres ſufficiūt ad depoſitionem eius in tali caſu ipe eſt deterioris conditionis q̄ alij pro tanto q̄ ipe ſine cooperatione alioꝝ creatus eſt maioꝝ et ideo ſine ſpe venie eſt condemnandus·ꝫ puto hoc eē intelligendum qñ hereſ pape eſſet ſic aperta et manifeſta q̄ nō poſſet tergiuerſatione aliqua celari· quia cū euidētia patrati ſceleris nō indigeat clamore accuſatoris tūc ipo facto eſſet depoſitus. Sed ſi eius hereſis eſſet occulta vel dubia tunc ad diſcuſſiōez eius plēs teſtes eēnt neceſſarij et magis ꝓponei·q̄ ad depoſitionem alioꝝ· Si enim taliꝫ multiplicatio teſtiū ordinata eſſet per canones de clericis romane curie ut aliqui dicūt ꝓpter illiꝰ ſedis dignitatem vel quia pluribꝫ ipi efficiūtur odioſi ꝓpter cauſas determinandas eis cōmiſſas multo fortius hoc eſt neceſſariū in papa qui eſt caput illoꝝ et totius eccīe. ¶ Ad Primum ergo eſt dicendum·q̄ papa non facit ſtatutū contra legem vel euangeliū · quia non ſtatuit ut paucoꝝ ut duoꝝ vel triū teſtimonium ſufficiat ad ſententiandum aliquem · ꝫ ſtatuit q̄ nūs pluriū teſtiū ſit neceſſariꝰ ad depoſitionē clericoꝝ romane eccleſie vel alioꝝ ꝓpter cauſas ſupius dictas. ¶ Ad Secundum eſt dicendū q̄

non est simile quia statutū prohibēs ne papa posset incusari de here
si esset in preiudiciū totius ecc̄ie · periclitaret̄ enī vniuersitas fideliū
sub regimine ei⁹ · ꝫ pluriū testiū productio non esset in preiudicium
sed in auxiliū veritatis inueniende et det̄minande. ¶ Ad Tercium ē
dicendum ꝙ argumentū habet veritatem qn̄ hereꝭ eius ut dicebatur
esset publica et notoria · tunc enim sine spe venie ut dicebat opinio
sup̄dicta tanq̄ꝫ subuersus ꝓpo iudicio esset condemnatus.

AD · Sextū · sic procedit̄ Videt̄ enī ꝙ ad conciliū nō spectet p̄paꝫ
in heresi deprehensū condemnare vel sentenciare · quia ꝑ illud
conciliū non potest damnari qd̄ non potest sine eius auctoritate cō
gregari ꝫ absqꝫ auctoritate romani pōtificis conciliū congregari nō
debet ut dicitur · xvij · di · ergo per conciliū non potest sentenciari.
¶ Preterea conciliū non habet auctoritatem nisi papa approbante
Scribit̄ enim · xvj · di · ꝙ auctoritate romani pontificis · viij · concilia
roborantur · sentencia igit̄ lata contra eum nulla eēt exquo non esset
eius auctoritate roborata. ¶ Preterea ille non potest conueniri cau-
sa fidei qui pro loco et tempore habet omnia que sunt fidei mutare et
obscura determinare · ꝫ talis ē ip̄e papa ut dicit̄ · xiiij · di · ergo a nul-
lo potest ꝓ tali causa in iudicio cōueniri. ¶ In contrariū est qd̄ scri-
bitur · xxj · di · ꝙ cū Marcellin⁹ ep̄s vrbis romane scelus ydolatrie cō-
misisset collectum fuit vniuersum conciliū sanctoꝝ et ep̄oꝝ · et si ip̄e
ꝓpa volūtate non renūciasset vel se corrigere voluisset illi eū deposu-
issent. Ad conciliū ergo spectat p̄pam ī heresi deprehensū condemna-
re vel deponere. ¶ Responsio. Dicendum · ꝙ dupliciter potest osten
di in casu heresis depositionem p̄pe ad conciliū spectare. Primo q̄dez
sicut papa mortuo p̄tas eius remanet in collegio cardinaliū · vel in
collegio vniuersalis ecc̄ie vt sup̄dictū est · sic papa in heresi deprehē-
sus statim ip̄o facto p̄tas eius remanet in ecc̄ia quia solū per tale cri
men papa desinit eē p̄p̄ · per talem igitur potestatem ecc̄ia posset illū
damnare sicut per talem potestatem potest aliū sibi preficere. Scd̄o
quia magis est periculosa hereꝭ capitis q̄ꝫ membroꝝ · ꝫ sicut scribitur
in epl̄a Augustini ad innocentiū papam · cum surrexit ī ecc̄ia hereꝭ
Pelagij et Celestini statim Aug⁹ cū · xl · ep̄is in concilio congregati
scripserūt pape innocentio dicentes · Noua quippe hereꝭ et nimium
perniciosa tēptat assurgē inimicoꝝ gratie xp̄i · qui nobis etiā dn̄icaꝫ

orationem impijs disputationibꝫ conant̃ auferre· ad quam extirpā dam venerabilitas tua instanter et celerit̃ prouidendū occ̃rat, Multo igit̃ fortius ad tollendā et damnandam heresim in capite ecc̃ie insurgentem statim vniuersitas fideliū congregari debet. ¶ Ad Primum ergo est dicendū· ꝙ dum papa ē papa conciliū congregari nō debet nisi auctoritate eius· ꝫ per crimen hereꝭ ut dictū est papa desinit esse papa· ideo in tali casu eius auctoritas nō requireret̃· ꝫ sufficeret auctoritas collegij et alioꝝ epoꝝ ac doctoꝝ sacre scripture. ¶ Ad Scd̃m similiter est dicendum· licet enim in questionibꝫ terminandis auctoritas pape dum est papa sit necessaria cū tn̄ desinit esse papa per crimen hereꝭ auctoritas illa remanet in ecc̃ia sicut ip̄o mortuo. ¶ Ad Tercium est dicendum ꝙ verum est pro loco et tp̄e papam posse interp̄tari illa que sunt dubia et obscura in fide illa sp̄ tn̄ conditiōe seruata ꝙ nec preceptis euangelicis sit contrariū· nec decretis sanctorū patrum inueniat̃ aduersū ut dicit̃ in·e·di·c·sicut.

AD Septimū sic procedit̃ Videtur enim ꝙ pp̄ mortuus pro heresi condemnari non potest vel excomunicari· quia excomunicationem debet precedere admonitio ut scribit̃·xij·q·ij·c·indigne. Sed mortuus non potest admoneri· ergo pro quocunq; crimine non potest damnari, ¶ Preterea scribit̃·iij·q·ix· Absens per aliū accusari aut accusare nō potest· ꝫ pp̄ mortuus absēs est in vita militātis ecc̃ie ergo sicut iuste per aliū non potest accusari· ita iuste non potest cōdemnari, ¶ Preterea si papa mortuus damnaret̃ vl̄ excomunicaret̃ non fieret hoc nisi per papam viuentem· ꝫ par in parem non habet imperiū· ergo videt̃ ꝙ sentēcia lata ꝯtra eū nō sit. ¶ In contrarium est qd̄ dicit Aug⁹ in quadam epl̄a· et ponit̃·xxiiij·q·ij· Si vera sunt que Ceciliano obiecta sūt et nob̄ aliqn̄ possūt mōstrari ip̄z mortuū anathematizaremus ¶ Rn̄sio Dicēdum· ꝙ potissime ī tribꝫ casibꝫ mortuus potest excomunicari et incusari. Primo de heresi· Dicit enī Aug⁹ et ponit̃·xxiiij·q·sup̄dicta· Qꝛ siqui in vita sua non recte sapuerunt licet non condemnati fuissent adhuc viuentes· tn̄ demonstrato peccato etiam post mortē ip̄i anathemati subijciant̃. Secūdo si aliquis heredes constituit hereticos· vn̄ scribit̃ extra· de here· Siquis ep̄s heredes instituerit extraneos ut hereticos vel paganos· saltē post post mortē ei anathema dicat̃ atq; eius nomē int̃ dei sac̃dotes nullo

modo recitetur, Tercio si aliquis decedat cū notoriis criminibus qā exquo notoriū est eum impenitentem decessisse pro eo oblatio fienda non est aut aliqua dēpcatio ut dicit lxxxviij di c negg qō intelligendum est si potuit confiteri et penitere et ex contemptu obstinatus decessit, Si ergo notoriū sit papā mortuū heresim et peruersum dogma docuisse vel nutriuisse in ecīa dum viuebat post mortē etiā posset ī tali casu inculsari et damnari, ¶ Ad primū ergo est dicendum qp in casu hereb quilibet est ammonitus et a iudice et a iure, Nam math. vltimo dicit saluator. Qui non crediderit damnabit. Et a iure quia ammonitus est a canone sicut patet xxiij q v c administratorgg.

¶ Ad Secundum ē dicendum qp licet sit absens quantū ad personā presens tn est quantū ad effectū culpe. ꝟm quem modū puto qp possit contra eum fieri denunciatio et accusatio sicut fieret ipo viuente. exquo contumax et incorrigibilis decessit potest excomunicari et illa pena puniri qua in vita fuisset punitus. ut extra cimiteriū ꝓijci et comburi, ¶ Ad Tercum ē dicendum qp si ī notoria heresi papa decederet. et ipo viuēte peruersum dogma vel nutriuisset vel docuisset non esset tunc pape viuenti par vel equalis quia ex tali crimīe statī desistit esse papa nec amplius habet iurisdictionem in ecīa,

AD Octauum sic proceditur. Videtur enim qp pape aperte malo obediendum nō sit. quia scribit sapien. xj. Per que quis peccat per ea puniat. ꝟ papa aperte malus peccat non obediendo deo suo supiori. ergo hoc debet puniri ut inferiores qui sibi non obediāt

¶ Preterea sup illo verbo ad Hebre. xiij. Obedite ꝓpositis vīs dicit glo. Obediendum est prepositis inquantū vita et mores eorum pij et iusti existunt. si ergo vita et mores pape sunt aperte mali non ē sibi obediendum, ¶ Preterea dicit ḡg in reg. ī exēplū. Culpa vehementer extendit cū qp reuerentia ordinis peccatoꝝ honorat. ꝟ non est prebēda occasio culpe extendende. pape ergo aperte malo subtrahenda est obedientia et reuerētia. ¶ In contrariū est qō scribit ī. petri ij Obedite dnīs vestris non tantū bonis et modestis. ꝟ etiam discolis,

¶ Rnsio. Dicendum qp pape apte malo moribꝫ vel vita obediēdum est qō probat primo auctoritate. Nā sup illo verbo ad romanos. xiij omnis aīa potestatibꝫ sublimioribꝫ subdita sit. dicit glo. potestatibꝫ bonis vel malis in eo qp sublimiores sunt obediendum est. Si ergo

obedientia et subiectio debetur alicui ratione potestatis sublimioris quãdiu durat in papa talis sublimior potestas tam diu debet pmanere in oĩibꝫ subditis eius subiectio ⁊ obedientia quia quãdiu manet causa tam diu debet manere effectus Secundo probat̃ hoc ratiõe nam potestas prelationis est donũ gratie gratis date non donũ gratie gratis facientis. Sed tale donũ gratie gratis date non tollit̃ in pp̃ per aliquod peccatum nisi solũ per vnũ puta pro crimine hereseos ut supra dictum est per tale enim peccatũ solũ papa desinit esse pp̃. ꝫ p cetera alia peccata potestas prelationis in eo non tollitur quia cum sit donum gratie gratis date non tollitur per peccatum sicut peccato directe non opponit̃. ¶ Ad Primum ergo est dicendũ. qꝫ per q̃ peccat aliquis per illa debet puniri qñ istud potest fieri sine detrimento alterius. Sed si pape apte malo non obediret̃ non posset fieri sine detrimento ecclie et ideo de hoc non debet puniri. ¶ Ad Secundum est dicendũ qꝫ vita ⁊ mores possunt esse pij et iusti ex parte pape dupliciter. aut quia per ipm agunt̃ et docentur. et sic obediendum est pp̃e aperte bono et sancto. aut quia per ipm solũ docent̃ ꝫ nõ aguntur ad modũ scribaꝝ et phariseoꝝ. et sic obediendũ est pape aperte malo ¶ Ad Terciũ est dicendum. qꝫ quedam est occasio mali directa que directe ordinat̃ in malũ. et ista non est danda nec pape nec alicui. Quedam vero indirecta que de se tendit ī bonũ et ista est danda alicui ut qñ illud bonũ qꝺ est mali occasio est bonum necessitatis et publicũ totius ecclie qꝺ inde sequit̃ sicut contingit in casu ꝓposito.

Questio Sexta de Papalis Sentencie Appellatione.

NVnc considerandũ restat de papalis sentencie appellatiõe Circa qꝺ queruntur Octo. Primo Vtrũ a pp̃ possit appellari ad deum. Secꝺo. Vtrũ a pp̃ appellare ad deum sit appellare contra deũ. Tercio. Vtrũ si a papa appellat̃ ad deũ talis appellatio admittat̃ apud deum. Quarto. Vtrum a papa pñti possit appellari ad papam futurũ. Quinto. Vtrum a papa possit homo appellari ad collegium cardinalium licite. Sexto Vtrum a papa possit appellari ad concilũ generale. Septimo Vtrum papa possit facé statutum qꝫ ab eius sentencia possit appellari. Octauo Vtrũ sit error dicé qꝫ a pp̃ possit ad deũ vel hominem appellari.

Ad primū sic procedit. Videt enī q licite a pp possit appellari ad deum quia fideles xpi non sunt a deo derelicti. Ipe enī dicit ad Hebre. xiij. Non te deseram neq derelinquā. ita ut confidenter dicamus Dominus michi adiutor non timebo quid faciat michi homo Sed plerunq contingit papam iniusticiam facere quia cū homo sit passionari et perturbari potest. ita ut vel carnis affectione vel aliq corruptione a recto tramite iusticie deuiet, Ne ergo fideles ecie a deo videantur derelicti. licet eis in causa iniusta ad deum appellare.

Preterea scribit Ysa. lxiij. q iusticie humane sunt quasi pannus menstruate mulieris possunt enim diuersis falsis coloribus colorari, Sz appellatio est remediū de causa viciata per iniusticiā. Scribit enim .ij.q.vj. Liceat appellatori viciatam causam remedio appellationis subleuare. Ergo in causa sic viciata licet a papa ad deum appellare

Preterea scribit iaco. v. In persona opprimentiū et iniusticiam facientium, Ecce merces operariorū nostrorū que fraudata est a nobis clamat et clamor eorum introiuit in aures domini sabaoth sed non est aliud appellatio nisi clamor de sentencia iniuste lata a iudice inferiori ad superiorem. videtur ergo q a papa ad deum appellari possit cū aliū superiorem non habeat. In contrariū est quia aut deus audiret causam per appellationem ad ipm delatam inquantū deus aut inquantū homo. non primo modo. quia deum nemo vidit vnqm nec scdo modo. quia post ascensionem non est modo humano cum hominibus conuersatus. Vñ. Io. xxj. Marie magdalene volenti secū modo humano conuersari. dixit. Noli me tangere. videt ergo q ad deum in pñti vita appellari non possit. Rñdo. Dicendū. q tribus rationibus quantū ad pns potest probari. q in pñti vita appellari a papa ad deum ridiculū est et friuolū. Primo quidem ex parte ipius appellationis. Secundo ex parte pape a quo appellatur. Et Tercio ex parte dei ad quem appellatur. Est nanq appellatio remedium ad releuandum oppressos iudicantiū. ita q ex parte cause pro qua fit induxit oppressorū releuatiōez quia non nisi pro causa iniusta vl pro iniustis oppressis appellatio est fienda. Secundo ex parte iudicis a quo appellatur induxit apl'orū petitionem vnde dicit .ij.q.vj. q ab eo a quo appellatum est ad eum Qui de appellatione cognituros est dimissorie litere dirigant que vulgo apostoli appellantur.

ut manifeste apareat supiori iudici oppressum appellasse et ad notici
am iudicis inferioris deuenisse. Tercio includit ex parte ipi⁹ appel=
lationis publicam circũscriptionem quia dato ꝙ apl'i qui petuntur
negent̃ appareat iudici supiori inferiorem iudicem talem appellatio
nem non latere ex quo sub manu publica conscripta est Quarto ex
parte tp̃is includit debitam determinationem quatinus sic appellãs
non possit deludere supiorẽ iudicem et inferiorem vtriusq; iudicium
subterfugiẽdo. Quinto includit testiũ allegationẽ quia his peracti⁹
coram supiori iudice adducũtur testes et procedit̃ in causa ꝑm alle=
gata et ꝓbata, Sexto et vltimo includit cause conclusionẽ quia pro
nunciatur sententia et concludit̃ in causa. Ridiculũ autẽ est dicere ꝙ
tali ordine iudiciario recurrat̃ ad deũ in pñti vita cũ ipe in iudicio
talem ordinem iudiciariũ seruare non indigeat. nouit enim decipi=
entem ⁊ eum qui decipit̃ sunt nuda ⁊ apta oculis eius omnia nedũ
anteq̃m scribant̃ ꝫ etiam anteq̃ fiant. Secunda ratio accipit̃ ex par
te pape. solus enim papa dicit̃ esse vicarius dei. q̃a solũ qd̃ ligat̃ vel
soluitur per eũ habetur solutũ et ligatũ ꝑ ipm deũ Sentencia igitur
pape et sentencia dei vna sentencia est. sicut vna sentẽcia est pape ⁊
adiutoris eius. Cum igit̃ appellatio sꝑ fiat a minori iudice ad supi
orem sicut nullus ẽ maior seipo. ita nulla appellatio tenet facta a pp̃
ad deũ quia vnũ consistoriũ est ipi⁹ pape et ipi⁹ dei. cui⁹ consistorij
clauiger et hostiarius est ipe papa nullus ergo potest appellare a pp̃
ad deũ. sicut nullus potest intrare ad consistoriũ dei nisi mediãte pp̃
qui est eterne vite consistorij clauiger et hostiarius et sicut null⁹ pot̃
appellare ad seipm q̃ vna sentencia est et vna curia dei et pape. Ter
cia ratio accipit̃ ex parte dei ad quem appellat̃ dicit̃ enim. ij. q. vj. ꝙ
iudicia appellationũ ab eis sũt audiẽda ad q̃s appellat̃. ita ꝙ sic̃ iu
dices a quib⁹ appellat̃ sunt visibiles et visibiliter et sensibiliter senten
ciauerunt contra oppressos. ita visibiliter et sensibiliter talis releua=
tio oppressoꝝ debet fieri ꝑ supiores iudices ad q̃s appellatũ est. planũ
est autẽ ꝙ deus inuisibilis est, Scribit̃ enim exo. xxiij. Non videbit
me homo et viuet, Et in Job scriptũ est. Si venerit ad me non vi=
debo eum. Non ergo visibiliter et sensibiliter pertractat causam dela
tam ad ipm per appellationẽ, Scribit̃ enim Daniel'. ij. Sermo quem
tu queris rex grauis ẽ. nec reperiet̃ quisq̃ qui iudicet illum exceptis

dijs quoꝝ non est cum hominibus conuersatio. ¶ Ad primũ ergo ꝺ dicendum ꝙ deus non deserit suos fideles. ⁊ sp subuenit eis in causa iusta aut via appellationis. et sic subuenit eis mediante homine per ordinationem iudiciariũ qꝺ inter homines agitur aut via supplicationis et orationis p quã immutat cor iudicis de iniusticia ad iusticiam. et de malo ad bonũ. Vnde isto modo a sententia pape ad deũ debet homo recurrere per orationem et supplicationem modo quo dixit ille sanctus iacobꝫ. Gen. xliij. Deus autẽ meus omnipotẽs faciat nobis eum placabilem. et remittat nobiscum hunc fratrem nostrũ. et eũ quem tenet in vinculis. Quandoꝝ autẽ via remuñatõis. qꝺa iusto suo iudicio permittit suos fideles quandoꝝ iniuste opprimi. ut ex eoꝝ patiẽtia magis eos remunẽt. ¶ Ad Secundum ꝺ dicendum. ꝙ humana iniusticia non sp in pñti vita discutitur. quia etiã discussa via appellationis ꝺ modo iudiciario plerũꝝ defectũ magnum patiẽ. ut dicit Augꝰ. ꝙ lex ista ciuilis que est ĩ regendo ciuitates posita est multa concedit et multa impunita relinquit que tñ per diuinam iusticiam iudicabuntur. Et idem Augꝰ sup illo vbo. ĩ. pet. v. Si iustus vix saluabiẽ. impius et peccator vbi patebunt. dicit. q̃re iustus vix saluabiẽ. nisi qꝛ iusticiam dei tantam esse constat ut interdum que videntur in hominibꝫ nostro iudicio esse iusta. iudicio dei inueniantur iniusta. Reliquit ergo discutienda iniusticia humana in futuro iudicio. ⁊ in pñti vita non discutit a deo via appellatiõis nisi mediante homine et mediante ordine iudiciario a deo instituto ¶ Ad Tertiũ ꝺ dicendũ ꝙ sicut dicit glo. sup illo verbo. Illud dictũ est ad terrorẽ illoꝝ qui putant pauperes eo oppressos nullũ hr̃e tutorem. ⁊ oñs omnipotẽs causas singuloꝝ ĩ futuro iudicio tuebiẽ in qꝺ reddet vnicuiqꝫ �includ opera sua.

AD Secundũ sic proceditur. Videtur enim ꝙ appellari a pp ad deum non sit appellare contra deum. quia plus valet appellatio viui qꝫ mortui. ⁊ iniusticia facta abel a fratre suo appellauit ad deũ iuxta illud Gen. iiij. Vox sanguis fratris tui clamat ad me de terra ergo videt similiter ꝙ de iniusticia facta a papa possit homo reclamare ad deum. ¶ Preterea appellatio est clamor de iniusticia facta ab inferiori iudice perueniẽs ad superiorẽ. ⁊ talis fuit clamor filioꝝ israhel p ueniens ad deum. iuxta illud Exo. iij. Vidi afflictionem populi in

egipto et clamorem eius audiui. Videt ergo q licitū sit a pp appellari ad deū. Preterea appellare est iudicem sup sua causa impetrare ꝫ sic appellauit Susanna qñ dixit Dan. xiij. Deus eterne qui occultor es cognitor qui nosti omnia anteq̄ fiāt. tu scis quoniam falsum contra me tulerūt testimoniū. Et subdit ibi. Q̄ dns exaudiuit vocē eius. appellatio ergo ad deum de causa iniusta non est contra deum. In contrariū est. quia papa est medius et sequester inter deum & hominem. sicut fuit moyses iuxta illud Deutro. v. Ego sequester & medius fui inter deū et vos. ꝫ Dathan et Abyron qui contempserūt sententiam moysi submersi sunt in infernū ac si contempsisset sentēciam dei sicut scribit Nūi. xvj. Videt ergo q appellare a pp ad deum sit appellare contra deū. Responsio. Dicendum. q appellatio quātū ad pns tria importat. Primo ordinem iudiciariū. et p consequēs diuinam ordinationem. q̄ ut dicit ad Ro. xiij. Que a deo sunt ordinata sunt. Secundo importat temporis determinationem. quia in prefinito et determinato tpe appellatio fienda est. Tercio importat ppe iusticie defensionem. q̄ quicunq̄ appellat confidit de ppa iusticia. et propriam tanq̄ fundamentū ponit. Ex istis ergo tribꝰ potest ostēdi q̄ quicunq̄ in pnti vita a pp appellat ad deū appellat contra deum. Primo quidē ex parte diuine ordinationis. Nam sup illo verbo. i. ad Thor. iij. Michi autē pro minimo est vt a vobis iudicer aut ab humano die. dicit glo. Duo esse genera iudiciorꝰ Vnū humanū quo iudicat hominem in pnti vita q̄ apls appellat diem hominis. Aliud diuinum quo iudicabit deus i fine seculi. q̄ apls appellat diem dei. Cum ergo appellatio non innitat iudicio quo iudicabit deus. ꝫ innitatur ppo iudicio quo iudicat homo i pnti vita quicūq̄ appellat a papa ad deū vult subterfugere iudiciū illud in quo deus ordinauit ut iudicet in pnti seculo. Et quantū est in se vult subterfugere ordinationem diuinam et resistendo diuine ordinationi ꝫm apostolum resistit diuine volūtati. appellans ergo isto modo a papa ad deum appellat contra deum. Secundo quia talis appellatio repugnat temporis determinationi. Nam deus prefixit diem determinatam i qua omnes iudicandos per ipm oportet pntari ante tribunal ipius vt recipiat vnusquisq̄ put gessit i corpore Sic dicit apls ad. i. Thor v. Sz cū appellacō sit remediū iuris. quicūq̄ i hac vita vult appellare

amori quia in amando est motus aīe ad res. Ideo quāuis deus a nobis non immediate cognoscatur potest a nobis immediate diligi et immediate amari · appellatio igitur que innitit scientie nō pot intrare ad deū immediate nisi mediante homine et mediantibꝫ iuvicibus institutis a deo·ꝫ oratio et supplicatio que innitit amori immediate potest intrare ad deum· quia intrat amor vbi scientia foris stat. ¶ Ad primum ergo est dicendum· qꝫ spes nostra de deo nonsolum debet esse in hac vita quia sicut dicit apl's·ī· ad Thor·xv·si in hac vita tm̄ in xp̄o sperantes sum⁹ miſabiliores sum⁹ omnibꝫ hominibus contingit enī iusto iudicio dei homines bonos et sanctos qnqꝫ ab eccīa seperari per sententiam iniustam vel excomunicationis seu depositionis qui si sine vlla cuenticula vsqꝫ ad mortē· fidem quā in ecclesia catholica predicari sciunt teneant et defendant hos coronat pius pater in occulto videns· sicut dicit Aug⁹ in libro de vera reli· ¶ Ad Secundum ē dicendum qꝫ cū deest auxiliū humanū querēdū est diuinū non per modum appellationis ꝫ per modū deuote supplicationis· quā sp̄ ip̄e pius pater exaudit vel liberando vel patientiaꝫ tribuendo vel in meli⁹ id qō petit̄ omutando·sepe enim que petunt̄ fm Aug⁹ non dant̄ quandoqꝫ petunt̄ vt meliora dent̄ vel cuenientiori tempore largiāt̄. ¶ Ad Tertiū ē dicendū qꝫ supbia superioris in hac vita non est repellenda p̄pa virtute ꝫ patienter portanda q̄a fm apl'm Non debemus vinci a malo·sed vincere in bono malū·et potissime ab obedientia sūmi pontificis locū dei gerētis ī terra null⁹ sub quocunqꝫ pretextu sine nota supbie potest se subtrahere.

Ad·Quartū sic procedit· Videt̄ enī qꝫ a papa pñti ad futurum possit homo appellare quia maior est papa futurus respectu p̄sentis qꝫ fuerit cesar imperator respectu pauli ꝫ Paulus ad Cesarem appellauit contra illos q̄ falso modo ip̄m incusabant·sicut patet Act̄ xxv·ergo multo magis a p̄p̄ pñti homo potest appellare ad futurum ¶ Preterea scribit̄·ij·q·vj·Qui se scit alijs esse p̄positū non molestet ferat aliquē sibi esse prelatū·sicut ergo pñs papa scit se esse prepositum in audiendo omniū appellantiū iudicia · sic non debet molestē portare si ab eo ad futurū papam appellat̄. ¶ Preterea scribit̄·ij·q· supradicta·Romanam sedem appellet qui iudicem suspectū habet· Sꝫ papa pñs quandoqꝫ potest haberi suspectus iudex·ergo ad futuꝫ

papam romanam sedem tenentē potest appellare. ¶ In contrarium est. quia appellationes que fiūt causa dilationis non sunt recipiēde ut scribit̄. ij. q. vj. Sed talis appellatio esset qua appellaret̄ a pp̄ pñti ad futurū quia nunq̄ sic imponeret̄ finis litib⁹ et questionib⁹ non ē ergo talis appellatio recipienda. ¶ Rñsi Dicendum. q̄ ridiculosa ē appellatio facta a papa pñte ad futurū qd̄ potest probari ratiōe ostēsiua. et ratione ducente ad impossibile, Prima ratio est talis. Naz pp̄ presens compatus ad futurū papā vt futurū non est minor ip̄o imo maior et perfectior. qr papa pñs est in actu. futurus vero ut futurus est in potētia. semp autē actus est potior et perfectior potētia. et quia a maiori ad minorē et a perfectiori ad minus perfectū appellatio nō tenet. Ideo isto modo a pp̄ pñti vsq̄z ad futurū appellare ridiculosū ē Si vero appellet̄ ad futurū papā non ut futurū. ꝫ ut tūc pñtem q̄a tūc esset in actu et eiusdem auctoritatis cui⁹ est pp̄ pñs nec isto modo teneret appellatio quia planū est q̄ par in parem non habet imperium. Semper autem ille qui cognoscit de appellatione maior est illo a quo appellat̄, Ratio vero ducens ad impossibile est talis. Naz si a pp̄ pñti possit appellari ad futurū. eadē ratione ab illo futuro possit appellari ad aliū futurū et sic duo impossibilia sequerentur. Primo q̄ esset processus in infinitū. Secūdo q̄ questiones et lites inter fideles ecclesie nunq̄ finirent̄ et q̄ appellatio que tanq̄ remediū iuris inuēta ē pro iusticia contra iusticiā militaret. ¶ Ad Primum ergo est dicendū q̄ Paulus appellauit ad Cesarem tanq̄ romanus ciuis non tanq̄ maior vel equalis sibi ut dicit Aug⁹. et ponit̄. x. di. Si ī adiutoriū nostrū terreni imperij leges assumēdas putatis non reprehendimus, Nam fecit hoc Paulus cū aduersus iniuriosos romanū se ciuem esse testatur, ¶ Ad Secundum est dicendū q̄ pp̄ pñs respectu futuri vel est maior vel saltem sibi equalis. Ideo sine iniuria eius fieri non possit talis appellatio. ¶ Ad Terciū est dicendum. q̄ omnium causaruz negocia sedis apostolice de t̄minatiōi reseruata sunt ꝛ in omnib⁹ semper eius ē exspectandum consultū cui⁹ tramiti si q̄s ex aliq̄ sūptiōe ul' p̄sūptiōe obuiare tēptauerit nō sine honoris sui piculo apud eādē sedē se causas noscat redditur̄ vt dicit̄. ij. q. sup̄dicta.

AD. v. sic procedit̄ videt̄ enim q̄ a pp̄ ad collegium cardinaliū licite hō appellare possit q̄a ad illos pertinet iudicare de iudice

ad deum vult iuri ante diem iudicij qui erit post hanc vitam proce
dere in iudicio et vult via iuris preuenire diem a iudice ordinatū.
Et sic isto modo appellari ad xp̃m iudicem est appellare contra iudi-
cem. Tercio talis appellatio repugnat diuine iusticie. Nam cū oīs
appellatio innitat iuri et iusticie. sequit̃ q̄ quicūq; appellat vult suā
iusticiā statuere tanq̃ fundamentū et de sua iusticia habet confiden-
tiam. Sed ꝟm ap̄l̄z ad Ro. x. Querentes suam iusticiam statuere iu
sticie dei non sunt subiecti. oīs ergo appellās ad deū cū appellatio ī
nitat̃ p̄pe iusticie subtrahit se a diuina iusticia et p̄uocat diuinā iu-
sticiaz contra se q̄ cum nō iustificet̃ in conspectu ei⁹ oīs viuēs caro
quicunq; in conspectu dei vult statuere p̄paz iusticiam et de p̄pa iu-
sticia gloriari quantū est in se fatet̃ iusticiam illam a deo non habē
et sic subtrahit se a iusticia dei. exquo sue appellatiōis p̄paz iusticiam
ponit. appellās ergo isto modo ad deū appellat contra deū. In conspe
ctu enim hominis homo potest appellare et p̄pam iusticiam statuere
cū ab ipo homo non recipiat iusticiam et alia bona sua interiora q̄
ab ea non cognoscant̃ nisi illa que foris apparēt. ꝟ in conspectu dei
talis appellatio vel iusticie fundatio nō habet locū. ¶ Ad primum
ergo est dicendū. q̄ sanguinis Abel exclamatio nō fuit appellatio vl̄
accusatio q̄ ut ibi dicit glo. euidentia patrati sceleris nō indiget cla-
more accusatōis vel appellatiōis. ꝟ fuit diuine iusticie vindicte ex-
pressio. vñ dicit ibi glo. Magna est iusticie virtus que vindictā ex-
primit pro sanguine innocentis. ¶ Ad Secundum sil̄r est dicendū
q̄ clamor filioz israhel fuit expressio diuine vindicte nec tñ hanc fe-
cit deus immediate per seip̃m ꝟ mediante Moyse cui dictum est. ve
ni ut mittam te ad pharaonez ut educas populū meū filios israhel
de egipto. sic mediante papa deus facit in p̃nti vita iusticiā via ap-
pellationis de ommbus oppressis a cuius sentencia appellare est val-
de periculosum sicut periculosū fuit Datan et Abyron qui subtraxe
runt se a sentencia Moysi. ¶ Ad Tercium ē dicendum q̄ recursus
Susanne ad deum non fuit per viam appellationis ꝟ per modū de-
uote supplicationis et isti duo recursus sunt liciti ut p̄ modū appel-
lationis recurratur ad hominem potissime ad vicariū hiesu xp̃i q̄ p̄
modū oratiōis et supplicationis recurrat̃ ad deū.

Ad Tercium sic proceditur· videtur enim q̄ appellatio facta ad deum sit admittenda· quia nulli est danda materia desperandi ℈ si a sententia iniuste lata a p̄p̄ ad deū appellari non posset daretur homini materia desperandi exquo ad aliquē recurrere nō posset· g° videtur q̄ talis appellatio sit admittēda. ¶ Preterea rationabile est q̄ cum deest auxiliū humanū querat diuinū· ℈· ij· Paralip· xxiij· in persona illi⁹ sancti regis Iosaphat cū deest nobis auxiliū humanū hoc solū est nobis refugiū ut oculos nostros dirigamus ad deū. Sz de sententia iniuste lata a papa non potest haberi auxiliū humanū Rationabile ergo est q̄ appellet ad deū ¶ Preterea superbo⁹ depressio est deo placita· iuxta illud Iudith· ix· Superbi ab inicio deo nō placuerūt· ℈ humilium et mansueto⁹ sibi sp placuit dēpcacio, Sed ī tali appellatione qua appellat a papa ad deū sequit oppressor liberatio et superbo⁹ humiliatio· videt ergo q̄ talis appellatio sit rationabilis. ¶ In contrariū est quia subterfugere iudiciū a deo institutū est subterfugere ordinem diuine iusticie· sed sic appellās videt subterfugere velle iudiciū a deo institutū· non ergo talis appellatio admittenda ē ¶ Rñsio Dicēdum· q̄ appellatio facta a papa ad deū rationabiliter est repellanda et non admittēda· p̄pter duo· Primo quidez quia oīs appellās iustificat se et iniustificat iudicem a cui⁹ sententia appellat quia eoip̄o q̄ appellat dicit se iniuste granatū· et asserit iudicem eu⁹ iniuste grauantem· et per consequēs dicit se iustum et iudicem iniustum, appellās igit̄ a papa ad deum necessario habet iustificare seip̄z coram deo et iniustificare papam· ℈ quicūq; iustificat se coram deo et iniustificat aliū meret̄ a deo repelli. Exemplū habem⁹ de pharisco luc· xviij· q̄ iustificās seip̄z· et iniustificās publicanū fuit a deo repuls⁹ appellatio ergo facta a papa ad deū non ē admittēda ℈ potius repellenda ex parte ip̄i⁹ appellātis· qui eoip̄o q̄ iustificat se et iniustificat aliū repellēda est eius appellatio. Secundo hoc patet ex parte ip̄ius appellationis, q̄ appellatio innitit scientie· q̄a innititur regulis iuris, iura autē et leges planū est q̄ se tenēt ex parte scientie, Cum igitur in sciendo et ī cognoscendo sit motus rez ad aīaz oportet q̄ deus cognoscat a nobis nō immediate sed per suas similitudines et per suos effectus iuxta illud ap̄li ad Ro· j· Inuisibilia dei p ea que facta sunt intellecta conspiciūtur. Supplicatio vero et oratio innititur gratie et

ad quos pertinet ipm iudicem eligẽ· sed ad collegium cardinalium ptinet ppam iudicem eligẽ ergo ad eos ptinet de ipo iudice iudicare ¶ Preterea pp tenet sententiare et iudicare negocia ecie de consilio cardinaliũ· si ergo aliqua faciat non de consilio eoꝝ videt qꝙ saltem in talibus ad eos appellari possit. ¶ Preterea papa compat ad cardinales sicut caput ad membra·sed aliquã virtutem recipit caput a membris·quia sine vita cordis caput viuere non posset, Sicut ergo si caput in corpore natali offenderet·posset appellari ad cor· ita si pp qui est caput in corpore mistico offendit·potest appellari ad cardinales. ¶ In contrariũ est quia a maiori non appellat ad minorem· ꝫ minor est auctoritas collegij ꝯ pape· ergo talis appellatio nulla est. ¶ Responsio·Dicendũ qꝙ Cardinales assistunt Pape sicut consiliarij et sicut famulantes et seruientes sibi·ostendunt enim ipi pape diuersas vias sup negocijs ppositis·sup quibꝫ concilio vult accipe et ad ipm postmodũ spectat eligere et terminare· qd magis expediens ecclesie esse videtur. Vnde cardinales a cardine dicti sunt quia sicut in cardine vertitur totũ hostiũ sic inter eos vertuntur negocia consiliabilia totiꝰ mundi Sed magna dementia esset appellare a domio ad sibi subseruientes·et a rege ad suos consiliarios. Magne similiter est credẽ qꝙ a papa ad cardinales possit appellari· cũ ipi cardinalꝭ ad papam comperant sicut subseruientes et sicut consiliarij eius·pp vero comperatur ad cardinales sicut celũ compatur ad terram· Vñ dicit·x·di· Nunqd iustũ vobis videt si ceat spiritus carni si a terrenis celestia superentur si diuinis preferant humana· sicut ergo celũ generat et corrũpit ista inferiora alterat et variat ipa nichil tñ istoꝝ inferiorꝝ insurgit contra celũ vel appellat contra ipm ꝫ patient tollerat quicqd celũ operat in eis siue per generationem siue corruptiõez siue alterationem·sic potestas papalis tangꝫ celestis ita potest omꝭ inferiores potestates tam clericoꝝ qm laicoꝝ generare corrũpere et alterare qꝙ nulli licet insurgere vel appellare cõtra ipm. ¶ Ad primũ ergo ẽ Dicẽdum·qꝙ papa eligit cardinales·et cardinales eligũt ppam non tñ eodẽ modo ꝫ papa eligit cardinales pa sua virtute·qꝛ qcqd fructus et quicqd auctoritatis est in eis· est a papa. Vnde saluator Io·xiij·dixit discipulis quoꝝ personas cardinales repzesentant·Nõ vos me elegistis ꝫ ego elegi vos· et posui vos ut eatis et fructũ affe-

ratis, Et Io. x. dixit. Manete in me et ego in vobis quia sine me nichil potestis facere. Sed cardinales eligũt papam auctoritate ipi9 pape. non auctoritate ꝑpa. quia enim a duabus partibus cardinaliũ electus ipo facto ab vniuersali ecĉia summ9 pontifex habeaĩ auctoritate pape firmatũ est. vñ sic possunt papam eligere auctoritate sua. qõ tñ non possũt de ipo electo iudicare vel contra ipm appellationem recipere. ¶ Ad Secundum est dicendũ qꝺ nõ est de ratione ꝑpe ut papa determinare vel ordinare negotia ecĉie de consilio cardinaliũ. Potest enim sine eor consilio talia expedire et determinare quia xps cui9 vicem gerit non legimus qꝺ aliqua de consilio apl'or egerit vel determinauerit nisi temptatiue eos instruẽdo sicut qñ dixit philippo, Vñ ememus panes ut manducent hi. temptans eũ. Ipe tamẽ sciebat quid esset facturus. Et sicut qñ dixit Petro. Reges terre a quibus recipiũt tributũ a filijs vel ab alienis. Sed quia papa pur9 homo est et potest in talibus negocijs falli et fallere tanto ampli9 decet ipm cũ maturiori consilio agere cuncta que agit q̃nto per eũ detminata ponunt sup candelabrũ ꝛ nõ sub modio. et q̃nto detminatiõi ipi9 nullus mortalium audet resistere. ¶ Ad Tercium ẽ dicendum qꝺ non est de ratione capitis ut caput aliquid reciperet a membris ꝟ sꝑ influere. vñ caput in corpore naturali non recipit aliquid a membris ut caput. ꝟ si recipit aliquid hoc est ratione nutrimenti quo indiget per digestionẽ factam in stomacho et in epate et in corde et q̃ntum ad hoc deficit a ratione capitis. ꝟ sum9 pontifex sic est caput in toto corpore mistico ecĉie qꝺ nihil virtutis et auctoritatis a membris recipit ꝟ sꝑ influit ꝑt qõ habet complete rationem capitis,

AD Sextũ sic procedit Videtur enim qꝺ a papa homo possit appellare ad generale concilium. quia a minori potest homo ad maiorem appellare. ꝟ maior est potestas in concilio qꝺ in papa qr in isto papa vel in illo potestas ecĉie moritr ꝟ in concilio et in tota ecclesia non moritur. licite ergo a papa ad conciliũ appellaĩ. ¶ Preterea ẽm Aug9 bonũ comune prefertur cuilibet bono priuato. ꝟ generale conciliũ repñtat bonũ comune totius ecĉie. papa vero cũ sit persona priuata merito subest auctoritati et ꝓtati concilij. ¶ Preterea communitas errare non potest vnde nec excomunicaĩ. papa vero errare potest. ꝟ ab omni deuio et obliquo potest appellari ad rectum et

regulatū a papa ergo ad conciliū potest appellari ¶ In contrarium est quia conciliū generale recipit auctoritatem a papa et non econuerso sicut patet·xvij·di· ¶ Responsio. Dicendū· ꝙ sicut dicit phs ·iij·ethi·Electio est determinatio concilij·Fit enim conciliū ex multis personis· ut per illas ꝓponant̄ diuerse vie ex quibus ille qui preest concilio possit vnam pre alijs eligere. Nam ꝑm Damaſ·Electio est multis preexistentibꝫ vnū pre altero eligere·sine papa ergo vel eius auctoritate in concilio nulla persona potest fieri electio de his q̄ ꝓponunt̄, Ideo dicit̄·xvij·di· ꝙ auctoritas congregandoꝝ vniuersaliū concilioꝝ penes apostolicam sedem residet quia absqꝫ romani pontificis auctoritate conciliū nec firmitatem nec auctoritatem habet, Est similiter alia ratio quare a papa ad conciliū appellari nō potest q̄a ordinem reꝝ nat̄aliū in regimine nat̄ali nullus potest immutare n̄ deus, Et in regimine morali ordinē iudiciariū nemo potest immutare nisi papa q̄ vicē dei gerit ī terra. Sed ordo iudiciarius qui vertitur inter homines presupponit auctoritatem pape ad conciliū conuocando et auctoritatem tribuendo et modum appellationis vnius ad alterū ordinando. Ridiculosa est ergo appellatio a papa ad conconciliū cum ordinem iudiciariū ī regimine ecc̄ie conciliū immutare non possit absqꝫ auctorita pape. ¶ Ad Primum ergo est dicendū ꝙ maioritas dicta de pt̄ate ut residet in ecc̄ia et in papa non accipitur ꝑm vniuocam rationem qꝛ ut est in ecc̄ia vel in concilio est radicalit̄ et habitualiter· qꝛ deficiente ꝓp̄ ⁊ collegio cardinaliū posset sibi de collegio et de pastore prouidere. Sed in papa hꝰ modi potētia est actualiter et quia qd̄ est in actu potest agere·qd̄ vero est in habitu ⁊ in potētia non agit·ergo pt̄as ecc̄ie maioritate potētionali vel habituali maior est in concilio et in tota congregatione fideliū q̄m in ꝓp̄ quia ī concilio fideliū talis pt̄as nunq̄ morit̄·In papa vero isto vel illo morit̄. Sed maioritate actuali maior est potestas ecclesie ī papa q̄m in concilio·quia conciliū per illam potētiam non potest agere papa vero potest agere qñ vult. Cum igitur appellare dicat actum a papa ad conciliū nō tenebit talis appellatio sicut non tenet appellatio de maiori ad minorem. ¶ Ad Secundum ē dicendū· ꝙ qꝛ ꝑm Augꝰ sup illo verbo Gen̄ ·j· Vidit deus cuncta que fecerat et erant valde bona, Omnia a deo ꝓducta bona quidem erant in se·ꝫ valde

bona ꝓpter ordinem quem ad inuicem retinēt cū ergo totius ecc̄iasti
ci ordinis dux et caput sit ip̄e papa· sicut per appellationem tolleret
talis ordo ita tolleret tale bonū quia cū bonū exercitus nō sit nisi ꝓpt
bonum ducis · Et bonū ecc̄ie non nisi ꝓpter bonū pape · Maiꝰ bo:
num est bonū ducis q̄ totius exercitus · et bonū pape maiꝰ q̄ totius
ecclesie. ¶ Ad Terciū est dicendum· ꝙ qn̄ papa erraret ī tali casu ut
sup̄dictū est recursus potest haberi ad ociliū · quia ꝓpter heresim ꝑ
desinit esse papa· ꝫ ip̄o existēte in sua auctoritate nullus ab eo potest
se subtrahere quacunq; via,

AD· vij· sic procedit̄· videt̄ enim ꝙ papa possit statutū facere ꝙ
ab eius sentencia homo possit appellare· quia papa potest facē
statutū ꝙ possit papatui renunciare ergo ut videt̄ multo fortius po:
test facere statutū ꝙ ab eius sentencia homo possit appellare, ¶ Pre:
terea absq; iniuria alterius homo potest renunciare iuri suo · dato
ergo ꝙ ordine iudiciario appellatio a papa nulla sit quia non reco:
gnoscit supiorem· potest tn̄ ut videtur predictū ordinē iudiciariū im
mutare et tali iuri renunciare, ¶ Preterea papa solutus est a solutio
ne tributi· et tn̄ si tributū petit impator· papa non negat· ergo simi:
liter dato ꝙ non sit solutus a lege appellationis· Videt̄ ꝙ seip̄m pot̄
stringere tali lege. ¶ In contrariū est· quia papa nō potest ꝙ decre:
tis sanctoꝝ patrū inuenit̄ contrariū vel aduersū· ut dicit̄· xiiij· di· c·
sicut. Sed in capitulis ephesini concilij inuenitur diffinitū ꝙ a sedis
apostolice sentencia nulli liceat appellare ¶ Rn̄sio· Dicendum ꝙ sic̄
deus compatur ad omnes causas secundas ī actione nat̄ali · ita ꝑ
compatur ad omnes pt̄ates inferiores ecc̄iastici ordinis in iurisdicti:
one et actione morali Sed sic deus comperatur ad causas secūdas in
iurisdictione nat̄ali q̄a potest eximere vnā creaturā a iurisdictione
alteriꝰ vt potest eximere combustibile a iurisdictione ignis combu:
rentis ut qd̄ stans in igne non comburat̄ sicut fecit de Daniele et so:
cijs eius. Sed non potest eximere aliquam creaturā a iurisdictione
sua · Nam ꝟm apl'm · Fidelis ē deus et seipsum negare non potest
Si autē eximeret creaturam aliquā a iurisdictione sua · negaret ꝙ
non esset deus Sic papa comperatur ad pt̄ates ecc̄iastici ordinis q̄a
potest eximere vnū prelatū et vnū collegiū a iurisdictione supioris
nll'z tn̄ pt̄ eximē a iur̄dictōe sua· q̄r tūc negaret ꝙ nō eēt caput totiꝰ

vitandū · cum ergo papa de facili possit scandalizari et indignari de reprehensione sibi facta · videtur ꝙ dimittēda sit talis rep̄hensio ꝓpt̄ scandalū. ¶ Preterea rep̄hendēs est agēs reprehensus vero est patiēs ꝫ ꝑm Aug⁹ agēs est supior patiēte · papa ergo qui supior ē non debz ab aliquo reprehendi. ¶ In contrariū est · qꝛ quilibet tenet̄ ex p̄cepto dn̄i corripere fratrem suū · iuxta illud Math · xviij · et ponit̄ · ij · q · j · Si peccauerit in te frater tuus corripe eū inter te et ip̄m solū. Sed om̄is homo est frater ip̄ius pape qꝛ ip̄e xp̄s cui⁹ vicem gerit non confunditur omnes homines fratres vocare · dicēs ad Hebre · ij · Nunciabo nomen tuum fratribus meis ergo talis rep̄hensio ad papam se extēdit · ¶ Rn̄sio · Dicendum ꝙ aliq̄ dicūt rep̄hensionem fraternā se nō extendere ad papam nisi ī periculo fidei vel in crimine heresis tūc enī inferior fit supior cum agat̄ causa dei · sic accidit de Laufredo monacho qui de licentia sui abbatis iuit ad conuīcendū berengarium qui impugnabat quendam articulū fidei · ꝫ in om̄ib⁹ alijs cū corripiens respectu correpti teneat supiorē locū eo ip̄o ꝙ papa supiorē locū tenet in tota ecc̄ia in p̄nti vita nullus mortaliū culpas eius reprehendere habet · ut dicit̄ · xl · di · c · si pp̄ · et qn̄ dicit̄ ex precepto dn̄i. Si peccauerit in te frater tuus corripe ip̄m · ergo si peccat in te talis frater puta pp̄ fallacia est ꝯn̄tis non enim intelligit̄ talis correctio de om̄i fratre sed solū de inferiori vel equali · puto tn̄ absqꝫ preiudicio esse distīguendū ꝙ correptio seu reprehensio trib⁹ modis potest fieri. Primo modo ꝑ modum simplicis admonitionis et ista cū ꝓcedat ex caritate se extēdit ad papam et ad omnes supiores maxime qn̄ sperat̄ de emēdatiōe Licet enim papa sit vniuersaliter superior alijs dignitate · in multis tn̄ alijs potest esse inferior. Dicit enim Aug⁹ in epl'a ad Hiero · Rogo te ut me fidenter corrigas vbi michi hoc op⁹ esse prospexeris · q̄a quanq̄ꝫ ꝑm bonoꝝ vocabula que iam ecc̄ie vsus obtinuit ep̄at⁹ presbiterio maior sit tn̄ in multis reb⁹ Aug⁹ Hiero⁹ minor est licet etiaꝫ a minore non sit refugiēda vel dedignanda correptio, Secundo potest fieri per modū imperij et pene cōminationis. Tercio per modū denunciationis et incusationis coram iudice et neutra istaꝝ extēdit se ad pp̄aꝫ quia predictis modis ip̄e omnes iudicat et a nemīe iudicat̄. ¶ Ad Primū ergo est dicendū · ꝙ illla correptio que fit ab inferiori ad supiorem ex simplice admonitiōe caritatis debet habere tria

Primo discretionem et debitam diligentiam ut speret vel credat eis correptio. Secundo debet hre subiectionem et debitam reuerentiaz · ut non fiat modo temerario et cū proteruitate. Tercio debet habere dilectionem et benuolentiam ut non fiat causa diffamationis seu detractionis · ppt igit carentiam primi mandatū fuit Bestiā montē non tangere · id est bestialiter et indiscrete prelatū reprehendentē lapidari · ppter carentiam vero secundi Oza percussus est temerarie tangens archam · cum enim essz de genere sacerdotali pprijs humeris debebat portare · Vñ dicit in textu q ppter temeritatem percussus est a dño. Sed ppter carentiam tercij Maria percussa est lepra · qz causa murmurationis et diffamationis insurrexit contra Moysen. ¶ Ad Secūdum est dicendū · q excomunicatio principis et multitudinis nō dimittit ppter scandalū tm · cum equitas iustitie nō sit dimittenda ppter scandalū sed ppter periculū scismatis vel obtentus excomūicationis vitandū. Similiter repetitio decimaz a militibz et principibz nō esset dimittenda ppter scandalū · ex qz ipi quandoqz dicūt se hre eas ex dono ecclie. ¶ Ad Terciū est dicendum q tali reprehensione q pcedit ex caritate cū conditionibz supdictis superior potest reprehendi ab inferiori · qa si superior est dignitate prelationis in multis tm alijs potest esse inferior.

Ad · ij · sic procedit · videt enim q in aperto non in secreto reprehensio pape debeat fieri · Quia paulus inferior fuit Petro cum scribit ad Gal' · ij · Qz cum venisset Cephas anthiochiam in faciem sibi restitit coram omni populo quia reprehensibilis erat · in aperto g° non i secreto debet fieri pape reprehensio. ¶ Preterea scribit · i · ad Thi · v · Peccantem coram omnibz argue ut ceteri timeant · coraz omnibz ergo papa est arguendus ut alij inferiores timorē habeāt. ¶ Preterea scribit act · v · q Petrus Ananiam et Zaphiram vxorem eius occulte defraudantem de precio agri publice denunciauit nulla secreta admonitione premissa · ergo si papa occulte vel publice peccet ppter statum publicū in quo residet reprehendi debet. ¶ In contrarium ē quia sup illo verbo Math · xvj · Assumēs Petrus Ihesum seorsum increpauit illū · dicit Hiero8 · Qz assumpsit Petrus hiesum sepatim ne presentibus ceteris condiscipulis magistrū videat arguere, ¶ Responsio. Dicendū · q illa questio ē dubia ppter reprehensionē pauli q publice

ecclesie Cum igit̃ per talem appellationẽ homo subtrahat se a iurisdictione pape et supponat se iurisdictioni alteri⁹ non potest papa statutũ condere sicut non posset facere statutũ ꝙ papa existẽs papa nõ preesset toti ecclesie. ¶ Ad Primum ergo est dicendũ ꝙ papa potest renunciare papatui sed ꝙ existẽs papa negat se esse papam et caput totius ecc̃ie cõn̄dictionem implicat vñ istud nõ est factibile illud aũt fit. ¶ Ad Secundum ẽ dicendũ ꝙ quilibet potest renũciare iuri suo si illud ius non est sibi per aliũ acquisitũ · et si in preiudiciũ illius talis renunciatio non vertat̃, Nunc autẽ ius pape a solo deo est sibi acquisitũ · et ideo existẽs papa non potest renunciare tali iuri sine ĩ iuria ip̃i⁹ dei et totius ecc̃ie. ¶ Ad Tercium est dicendum ꝙ tributũ soluit̃ de bonis tp̃alib⁹ que papa potest supponere pt̃ati alioꝝ absq; preiudicio sue iurisdictiõis. Sed ꝙ aliquis ꝑ appellationẽ subtrahẽt se vniuersaliter ab auctoritate sua preiudicaret iurisdictioni sue que est caput totius ecc̃ie.

AD · viij · sic procedit̃ Videtur enim ꝙ nõ sit error dicere a papa posse appellari ad deũ vel hominẽ · quia error ꝛ omne vicium ꝑm Aug⁹ est ꝯtra naturã · ꝫ appellare sup causa iniusta est nat̃ale · sicut naturale ẽ violentiã repellere · ergo sic appellare non est error, ¶ Preterea ꝑm Aug⁹ in de vera religione · Dubia in fide tam diu credenda sunt q̃ꝫ diu contrariũ non precipiat auctoritas sc̃te ecc̃ie · ꝫ nulla auctoritate videt̃ diffinitũ · ꝙ hoc sit error dicẽ a papa ad deũ posse appellari ergo talis appella° ad heresim nõ pertinet. ¶ Preterea vnusquisq; tenet̃ se in vita nat̃ali conſuare quantũ potest · ergo similiter ĩ vita morali · ꝫ appellatio ad hoc est inuẽta ad conseruatiõez iusticie in vita morali ergo absq; pc̃to heresis non solũ credẽ verum etiam facere licitũ est. ¶ In contrariũ est quia error esset credẽ papã non esse caput totius ecc̃ie · sed quicũq; credit a papa posse appellari ad hominem vel deum ordine iudiciario credit papam non esse caput totius ecc̃ie · ergo sic credẽ error est. ¶ Rñsio · Dicendũ ꝙ articulus fidei est credẽ vnã sc̃taꝫ catholicã et apostolicã ecc̃iaꝫ · vnitas aũt istius ecclesie et firmitas est ex vnitate et firmitate capitis · Quicũq; autẽ credit a p̃p̃ posse appellari ĩ p̃nti vita ad hominem credit aliud caput esse ĩ ecc̃ia pret̃ papã et sic nõ credit ecc̃ie vnitatẽ · quicũq; aũt credit a papa posse appellari ad deũ ordĩe iudiciario credit h⁹modi

ordinem iudiciarium non esse institutū inter homines fieri in pñti vita et sic peccat contra apostolicam auctoritatem · vñ puto q̄ error sit credē a papa ad deū vel hominem ī pñti vita posse appellare potissime temerarie et pertinaciter hoc defendendo. ¶ Ad Primū ergo ē dicendū q̄ illud qđ est naturale in vno potest contra naturam esse in alio Naturale nanq̄ in igne est calefacere · et contra naturam ī aq̄ sic naturale est ut potestas inferior sup causa iniusta recurret ad superiorem ꝫ q̄ subtrahat se vniuersaliter a supiori ē contra naturam q̄a tunc supremum non esset supremum. ¶ Ad Secundum est dicendū q̄ quicunq̄ pertinaciter defendit contra illa que determinata sūt per quatuor concilia heresim incurrit quia illa approbata sunt p ecclesiam sicut quatuor euangeliste ut scribit̄ · xv · di · c · sicut. Sed ī capitulis ephesini concilij inuenit̄ q̄ a sedis aplice sentēcia nulli appellare liceat. ¶ Ad Tercium est dicendū q̄ vniuersaliter homo tenet̄ vitam suam conseruare tam naturalem q̄ moralem quantū potest · ꝫ in casu fidei vel pro vitando maiori periculo seu p vtilitate reputenet̄ se mortis periculo exponere.

Questio Septima de reprehensione Pape.

Deinde considerandū est de pape reprehensione circa qđ q̄runtur quatuor. Primo Vtrū ad papā se extendat fraterna reprehensio. Scdo · Vtrū reprehensio pape debeat fieri in secreto vel in aperto. Tercio · Vtrū si papa non audit reprehendē̄tem sit dicendum ecclesie. Quarto · Vtrum papa de omni pcto reprehendi debeat ex precepto.

Ad Primum sic proceditur · videtur enim q̄ ad papam se non extendat fraterna reprehensio · quia scribit̄ · Exo · xix · Bestia que tetigerit montē lapidabit̄ · per montē vero papa · p bestiam aūt quilibet inferior · per tangere autē reprehēsio intelligit̄ · vt glo · dicit. Item · ij · vero R · c · vj · scribit̄ · q̄ Oza percussus est qui tetigit archam dñi per quam papa significat Silr Nūi · xij · scribit̄ q̄ Maria soror Aaron percussa est lepra · quia corripuit moysen principē et ducem populi · non ergo ad papam se extendit fraterna reprehēsio. ¶ Preterea opa iusticie q̄nq̄ dimittēda sunt ꝓpter scandalū ut excomunicatio principis vel dūitatis seu repetitio decimaꝝ q̄nq̄ dimittunt̄ ꝓp scādalū

et coram om̄ib⁹ Petrum arguit sicut patet ad Gal'. ij. Et q̄uis ꝑm
Hiero. dicat̄ ꝙ talis rep̄hensio fuerit dispensatoria et non vera. ecō-
trario dicēte Aug° ꝙ fuit vera et non ficta. ad p̄ns tn̄ potest p̄dicta
dubitatio solui vniuersaliter de ꝯūi correptione fraterna. ut dicat̄
sicut dicit Aug⁹ in li. de verbis dn̄i ꝙ peccatū vel est publicū et no
toriū vel ē occultū et secretū, Si vero sit publicū q̄ tūc non solū pec-
cat ī te nec solū tibi iniuriam et contumeliam facit. ꝫ etiam ī om̄es
videntes modo quo dicit̄. Math. xviij. de seruo nequā cui⁹ opera vi
dentes conꝑui eius contristati sunt valde. tūc dicente apl'o corā om̄i-
bus debes arguere. Si vero peccatū sit secretū tunc ꝑm verbū salua
toris debes arguere inter te et ip̄m solū. Secūdo potest solui particu
lariter de reprehensione que extendit se ad papam. et loquēdo de ista
puto esse dicendū ꝙ vel ista rep̄hensio esset in causa fidei et in crimi-
ne hereꝫ. et tūc publice talis rep̄hēsio est fiēda. vn̄ dicit glo. ad Gal'.
. ij. Q̄ nequaq̄ Paulus Petrū coram om̄ib⁹ rep̄hendisset vel ī faciē
sibi restitisset nisi ei fuisset par vel equalis q̄d est verū quantū ad de
fensionem fidei. Et Aug⁹ in epl'a ad Hiero. vbi istam questionem
pertractat dicit ꝙ Paulus posteris prebuit exemplū quo non dedi-
gnant̄ maiores a minoribus corrigi ꝓ defendendo euāgelicā verita-
tem salua frat̄na caritate. Et subdit ꝙ ꝓ veritate fidei minores mai
oribus resistē possūt. si tramitē fidei veritatis relīquāt. cū ergo iudai
sare ad iudaisandū alios prouocare. iā veritate euangelica ꝓmul-
gata esset contra tramitem doctrine. merito ī tali casu petrus a pau
lo rep̄hensus est. et papa in tali casu iuste a quocūq̄ fideli posset cor-
rigi si vero fiat sup emendatione alioꝝ pc̄toꝝ zelo caritatis verbo sim
plicis admonitionis debet fieri in secreto si speret̄ correctio. et hoc nō
temerarie ꝫ seruatis conditionib⁹ sup̄dictis, ¶ Ad Primum ergo est
dicendū ꝙ Paul⁹ fuit minor Petro et maior et equalis. Minor q̄dē
fuit potestate prelationis. quia solus Petrus fuit cephas id ē caput
totius ecc̄ie. Maior autē prerogatiua electionis. q̄ electus fuit a xp̄o
post resurrectionem et post glorificationem, Vn̄ in bulla pape pau-
lus ponit̄ a dextris petrus vero a sinistris. Sed equalis fuit officio
predicationis et fidei defensionis quia creditū fuit sibi euangeliū p̄-
pucij. sicut petro euangeliū circūcisionis sicut ip̄e testat̄ ad Gala. ij.
Vnde in tali casu iuste poterat petrū reprehēdere sicut equalem sibi

vel minorem ¶ Ad Secundum ē dicendū ꝙ verbū apl'i intelligit̄
de peccatis publicis et notorijs· vel intelligit̄ de correctione q̄ pertinꝫ
ad prelatos et ad quos pertinet corrigere non solū per fraternā cari:
tatem simplici verbo monendo verū etiā per iusticie equitatē deliquē
tes puniendo et penā infligendo ut alij timeant. ¶ Ad Tercium ē
dicendū ꝙ pc̄m Ananie et Zaphire vxoris eius non deuenerat ad
noticiam petri modo humano per denūciationem vel incusationeꝫ
ꝫ per diuinam reuelationem· et ideo in pc̄to illo processit non sc̄dm
formam humani iudicij· Sed secundum formam iudicij diuini tan:
quā executor dei existēs,

AD·iij·sic procedit̄ Videtur enim ꝙ nō sit dicendum ecclesie da
to ꝙ papa non audiat reprehendentē q: ꝑm glo·per ecc̄iam in
telligit̄ prelatus ꝫ papa non habet sup̄ se prelatum nisi deū·ergo ne
glecta reprehensione non potest dici ecc̄ie, ¶ Preterea ꝑm regulā xp̄i
Math·xviij·Si peccauerit in te frater tuus si te non audit debes ad:
hibere vnū vel duos ergo testiū adhibitio necessaria ē anteq̄ dicat̄
ecc̄ie. ¶ Preterea fama fr̄is reꝑuanda ē et tanto magis fama pape
quanto eius fame detrahere est magis periculosum· sed ꝑ dicere ecc̄ie
fama eius perdit̄· Ergo neglecta rep̄hensione per papam non ꝓpt̄ hoc
dicendū ē ecc̄ie. ¶ In contrariū est quia ut sup̄dictū est ad papaꝫ se
extendit rep̄hensio fraterna·ergo ad ip̄m se extendit ordo rep̄hēsiōis
fraterne·ꝫ hoc est ordine fratne rep̄hēsionis· ꝙ si homo non auditur
in monitione secreta dicat̄ ecc̄ie in rephensione ergo pape talis ordo
debet seruari. ¶ Rn̄sio· Dicendū ꝙ sicut sup̄dictū est rep̄hensio que
se extendit ad papam per modū simplicis monitionis est fienda cū
spe emendationis ꝑuatis illis conditionibꝫ ꝙ fiat cū debita discretio
ne et diligentia·cū dilectione et beniuolētia·et cū subiectione et reue
rentia. Distinguendū est tn̄ de his que rep̄hendunt̄ in papa· quia
quedam sunt occulta peccata que solum sunt in malū ip̄iꝰ peccan:
tis et illius in quem peccatur· in talibus ordo predictus seruandus
est ut priusq̄ dicat̄ ecc̄ie precedat secreta monitio. Quedam vero sūt
que redundant in malū totius reipu·sicut pc̄m heresis et subuersio
totius christiane fidei et in talibꝫ non est ordo seruandus. Sꝫ statim
succurrendū est periculo· eo ꝙ bonū cōue preferendū est cuilibet bono
priuato nisi firmiter crederet̄ ꝙ a tali subuersione per monitionem

secretam vellet desistere. hunc enī modum tenuit Aug⁹ cū epīs afri-
canis insurgente Pelagianoꝝ hereſi. qꝫ non precedente admonitiōe
secreta denunciauerūt pape Innocentio dicētes. Dño beatissimo me-
rito qꝫ venerabili pape Innocētio Aug⁹ in dño salutem. Noua qꝫp
pe hereſis ꝛ nimiū pernicioſa temptat assurgere inimicoꝝ gratie
xpī. qui nobis etiā oñicam orationē impijs disputationibꝫ conanť
auferre. ad quam extirpandam veñabilitas tua instanter et celeriter
ꝓuidendū occurrat. ¶ Ad Primū ergo est dicendū qꝫ p ecciaꝫ potest
intelligi prelatus vel ipa congregatio fideliū que locū prelati tenet ī
causa fidei vel in eo qꝫ redundaret in periculū multitudinis ꝛ totius
reipu. ¶ Ad Secundum est dicendū qꝫ ille ordo debet huari ī pcīis q̄
sunt in malū ipi⁹ peccantis seu facientis. ꝫ qñ sunt talia pcā per q̄
potest esse subuersio xpiane fidei talis ordo seruandus nō est. ¶ Ad
Terciū est dicendum qꝫ sic saluator ordinauit reꝓhensionē fraternaꝫ
fieri ut prouideaťr conscientie et in nullo fama levaťr qō fit per secretā
monitionē. tñ quia conscientia est fame preferēda si aliter pcīm frīs
emendari nō potest sine dispēdio fame ordinauit dñs finaliť ut pu-
blice denūcieť q̄tinꝰ talis obiurgatio a pl'ibꝫ sit ei remediū salutare.

AD. iiij. sic procedit. videť enim qꝫ de oñi pcō papa reꝓhendi
non debeat qꝛ sup illo verbo Math. xviij. Si peccauerit in te fr
tuus. dicit glo. notabiliť eē dictū. si peccauerit in te. qꝛ de pcīis cōmis-
sis in deum non est nostri arbitrij iudicare. De blasphemijs vero ꝛ
alijs pcīis in deū cōmissis non est hominis papam vel aliū reprehē-
dere. ¶ Preťea in fraterna reꝓhensione xp̄m imitari debem⁹ iuxta il
lud apli ad Ephe. v. Imitatores mei estote sicut filij kr̄mi. Sed xp̄us
multa pcā punit de quibus secretam monitiouem nō premittit. nō
ergo de omni pcō est secreta reꝓhensio facienda ¶ Preťea scribit Gen̄
xxxvij. qꝫ Joseph accusauit fratres suos apud patrē suū crimine pes
simo nec legiť qꝫ aliqua secreta monitio p̄cesserit. non ergo de omni
peccato est talis reprehensio facienda. ¶ In contrarium ē quia super
illo verbo Math. xviij. Si peccauerit in te frater tuus. dicit glo. quo-
cunqꝫ pcō peccauerit te sciente debes corripere fratrem tuū. de oñi gō
peccato correctio talis est faciēda ¶ Responsio Dicēd qꝫ differētia est
inter denunciatiationē accusatiationē et ꝓclamationē. qꝛ denūciatio
fit ꝓpter emendationē frīs et ideo p̄cedit fraterna reꝓhēsio anteqꝫ fiat

talis denunciatio ut simul p̄seruet̄ fama cū emēdatione delinquētis. In accusatiōe vero intendit̄ satisfactio ecc̄ie et preseruatio salutis reipu ꝓpt̄ qd̄ non de om̄ib9 fienda est accusatio. ꝫ solū de illis de quib9 euidens est ꝙ ꝓueniat periculū toti multitudini ⁊ toti reipu. vel sp̄uali vel corporali et qn̄ sic est potest homo ad accusationē ꝓcedē monitione secreta non precedente. qꝛ bonū ꝯūe preferendū est bono priuato. Vn̄ accusationem oportet inscribi denūciationē vero nō. sicut patet extra de accusa. Sed ꝓclamatio fit de quibusdaꝫ leuibus pc̄tis q̄ magis debet dici ꝯmemoratio q̄ꝫ accusatio vel denūciatio Reducit̄ enim ad memoriam facti culpa de qua purgare se tenet̄ q̄ fame eius detrimentū non facit. Nam si proclamet̄ aliquis publice de aliqua g̃ui culpa ex qua infamari possit secreta monitione non precedente illicitū esset et contra xp̄i preceptū, Ex quo patet ꝙ nec de omni peccato est rep̄hensio fraterna facienda. nec de omni est pretermittenda.

¶ Ad Primū ergo est dicendū. ꝙ pc̄ta cōmitti ī deū potest intelligi dupliciter vel per cognitionem ita ꝙ ip̄e solus deus sciat et nō homo et tunc talia non est arbitrij nostri rep̄hendere. vel per offensionem ita ꝙ ip̄e offendat̄ qꝛ fit aliquid te nesciēte ꝯtra precepta eius ⁊ talia magis tenemur rep̄hendē q̄ꝫ si cōmitterent̄ in nobis. ¶ Ad Secundum ē dicendū. ꝙ pc̄ta occulta nobis. sunt deo manifesta. vn̄ sicut omnia pc̄ta publica se hn̄t in iudicio humano sic om̄ia peccata nobis occulta se hn̄t manifeste in iudicio diuino ꝓpter qd̄ potest punire ip̄a secreta monitione non precedēte. et tn̄ plerūqꝫ rep̄hendit pc̄tores interius remorsum conscientie tribuendo homine vigilante vel dormiente iuxta illud iob. xxxiij. Per somnū ī visione nocturna qn̄ irruit sopor sup homines tunc ap̄it aures. mutorū et eos erudiēs instruit disciplina ut auertat hominem ab his que fecit. ¶ Ad. iij. ē dicendum ꝙ multa credēda sunt facta esse per antiquos patres pertinētia ad caritatem fraternam que scripta non sunt. potest ergo esse ꝙ Joseph monuit fr̄es suos ante accusationem licet hoc non sit scriptū Vel potest dici ꝙ illud peccatū erat crimen publicū saltem inter fratres. vn̄ erat accusatione dignū secreta monitione non p̄cedente.

¶ Sequitur Questio Octaua de Pape Rep̄sentatione.

Post hoc videndum est de ꝓpe repñtatione circa qd̄ querūt̄ quatuor. Primo Vtrum ꝓpa repñtet̄ ꝑ archam noe. Secundo Vtrum ꝓpa repñtetur per montem synay. Tercio Vtrum papa repñtet xp̄m quantū ad ꝑsonam vel quantum ad officium. Quarto Vtrum ꝓpe assistant cardinales sic̄ xp̄o astiterunt apostoli.

Ad Primum sic proceditur. videtur enim ꝙ papa non rep̄sentetur ꝑ archam noe quia archa. xl. diebꝫ stetit sup aq̄s. ⁊ aque eleuauerunt eam in sublime a terra. ut scribit̄. Gen̄. vij. ꝫ p̄tas ecc̄ie cuius ꝓp̄ sponsus est. est eterna. iux̄ illud Dan̄. vij. P̄tas eiꝰ p̄tas et̄na que nō auferet̄ et regnū eius qd̄ nō corrūpet̄. ergo p̄tas pape nō repñtat̄ per archam noe. ¶ Preterea archa. xv. cubitis eleuata ē super omnes montes ut dicit̄ Gen̄. c. sup̄dicto. ꝫ p̄tas ꝓpe nō eleuabit̄ ꝫ deprimit̄ subtractis fidelibꝫ ab obediētia sua iux̄ illud. i. ad Thy. iiij. In nouissimis tp̄ibꝫ descendāt q̄dam a fide attēdētes spiritibus erroris ergo p̄tas pape nō rep̄sentat̄ per illam archam. ¶ Preterea in ecc̄ia cꝰ ꝓp̄ sponsus est plures sunt mali q̄ boni. ꝫ scribit̄ gen̄. vij. ꝙ de aīalibꝫ mūdis intrauerūt ī archā septena et septena, De aīalibꝫ vero immūdis duo et duo. ergo ecc̄ia vel papa non rep̄sentat̄ ꝑ illam archam. ¶ In contrariū est. qꝛ vbi rep̄sentatus ē xp̄s ibi repñtatus est papa qui ē vicarius xp̄i. ꝫ ī archa illa rep̄sentatus est xp̄s. Scri̅ enī ext̄. de fi. catho. Firmit̄ credimꝰ ꝙ xp̄s vna in duabus naturis persona viā vite manifestiꝰ demōstrauit. super quo verbo dicit glo. ꝙ hoc significatū fuit ī archa noe. vbi facta est sanctoꝝ redēptio per duas naturas quo ad opinionem et veritatem. ¶ Rñsio dicendum ꝙ istam questionē qualit̄ xp̄s cuiꝰ ꝓp̄ vicariꝰ existit significatꝰ fit ꝑ archā noe pertractat Augꝰ. xv. de ciui. dei c. xxvj. et in libro ꝯtra fastum manicheū negantē libros hebreoꝝ aliud de xp̄o esse ꝓphetatum et possumus colligere ex dictis Augꝰ. ꝙ quatuor modis illa archa xp̄m repñtauit et per conseq̄s papā vicariū eius repñtabat. Primo quantū ad illiꝰ arche dispositionē. Secūdo q̄ntū ad eius cōpaginationē. Tercio quantū ad naturā contentoꝝ diuersificationē. Et q̄rto quantū ad eius perfectionē et consumationē. Fuit aūt dispositio illius arche talis. Quia. ccc. cubitoꝝ fuit longitudo. l. cubitoꝝ latitudo. xxx. cubitoꝝ altitudo. ita ꝙ erat archa illa septies longior q̄ lata

Erat similiter decies longior q̃ alta ꝑm quẽ modũ ꝓportionatum est corpus humanũ bene dispositũ. Nam longitudo corporis humani est a vertice capitis vsq; ad vestigia. Latitudo vero a dextra ad sinistram. Et altitudo eius a dorso vsq; ad ventrẽ. Vñ erit corpus humanũ si bñ sit ꝓportionatũ septies longius q̃ latũ. et decies longius q̃ grossũ siue altũ. Dispositio ergo illiꝰ arche significabat dispositinem xp̃i corporis ĩ vtero virginali ꝯcepti, Compaginata vero fuit illa archa ex lignis leuigatis quia ecc̃ia cuiꝰ xp̃s caput existit compaginata est ex viris sanctis in eternũ mansuris, Ligna enim leuigata ut dicit glo. Gen̄. vij. ligna imputrifactibilia sũt. et nõ solũ ligna illa erãt leuigata. verũ etiam quadrata et bituminata. et q̃ leuigata erant significabãt sc̃tor̃ incorruptionẽ. q̃ vero erãt quadrata significabãt sc̃tor̃ constantiã et perfectionẽ. ut sicut quadratũ sp̃ rectũ stat ita sc̃ti nec prosperis nec aduersis frangunt̃. Sed quia bituminata significabãt sc̃tor̃ dilectionem. Est enĩ bitumẽ perfectissimũ glutinũ caritatis. Continebat̃ autẽ ĩ dicta archa nat̃a masculina et feminina de omnibꝫ animalibꝫ q̃ significabat duplicẽ naturã ĩ xp̃o diuinã et humanã per quam facta est omniũ sc̃tor̃ redẽptio ꝑm veritatẽ et ꝑm opinionẽ q̃ ꝑm figatiuã sig̃ficationẽ duplex nat̃a ĩ xp̃o sig̃ficata est per duplicẽ nat̃am existẽtẽ in archa sc̃ masculinã et femininã Fuit autẽ illa archa sic ꝯsumata ꝙ in parte inferiori multũ lata et ĩ parte supiori multũ stricta. sic ecc̃ia cuius papa sponsus existit inferius est multũ ampla ꝓpt̃ multos filios quos habet et mlt̃a membra hñtia diuersos actus. supius tñ est mlt̃uꝫ stricta q̃a in vno cubito p̃ficitur et consumat̃. Iux̃ illud Gen̄. vij. In cubito cõsumabis sũmitatem eius, In vno enĩ xp̃o capite tota ecc̃ia est perfecta cuiꝰ vicariꝰ papa existit. ¶ Ad Primũ ergo ẽ dicendum ꝙ sic̃ dicit glo. gen̄. vij. Quadragenario nũo pluuia mundauit et archa stetit sup̃ aquas. Et post. xl. dies noe fenestrã aperuit quor̃ dier̃ nũs significabat tribulationẽ penitẽtie q̃ ieiunãtibus. xl. diebꝫ celũ ap̃it̃. Nã Moyses Helias et xp̃s quadragenario nũo ieiunia consecrarũt tanq̃ tribus necessaria ante legem. sub lege. et sub gratia. ¶ Ad Secundum ẽ dicendũ ꝙ. xv. cubitis archa illa fuit eleuata sup̃ montes. q̃a sacramẽtum baptismi per qd̃ eleuamur ad eternã q̃etẽ dandã nobis in futura reꝫrectione fienda. in octaua etate transcendit omnem scientiam

et omnem altitudinem montium supborum · vij · nanque et · viij · faciunt · xv · quies ergo data homini · vij · die et futura resurrectio fienda in · viij · etate per sacramentum baptismi nobis acquiritur in cuius significatione archa illa · xv · cubitis super montes eleuata est sicut glo · dicit Gen · vij

¶ Ad Tercium est dicendum quod non dicuntur septena et septena de mundis animalibus intrasse in archam et de immundis bina et bina · quod plures sint boni quam mali · sed boni seruant vnitatem spiritus in vinculo pacis qui septiformi operatione donorum spiritus sancti commendatur iuxta illud ad Ephe · v · Solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Mali vero in binario continentur tanquam diuisibiles et ad scismata faciles, Ideo de mundis intrauerunt septena et septena et de immundis bina et bina sicut glo · exponit capitulo supradicto.

AD · ij · sic procedit · Videtur enim quod per montem synay non repraesentetur papa quia montem synay poterat populus ascendere clangente buccina · iuxta illud Exo · xix · Cum clangere cepit buccina ascendant populi in montem sed montem qui papa est non debet aliquis ascendere vel tangere quia omnis qui tetigerit talem montem morte morietur · ut dicitur · e · li · et · c · ergo per montem illum papa non repraesentatur. ¶ Praeterea · super illo verbo psal · Quis ascendit in montem domini · dicit glo · quod nullus propria virtute · sed ad papatum quis propria virtute ascendere potest · ergo per montem illum papa non significatur. ¶ Praeterea in monte illo Petrus petijt fieri tria tabernacula · Xpo vnum et Moysi vnum et Helye vnum · Sed in papatu non est nisi vnum tabernaculum et vna potestas ergo per talem montem papa non significatur. ¶ In contrarium est glo · exo · xix · ¶ Responsio Dicendum quod congrue per montem synay ecclesia cuius papa est caput et rector significata est. Ita enim scribitur Exo · xix · Die autem tercia descendet dominus coram omni plebe super montem synay in quibus verbis tanguntur tria per quae congrue significatur ecclesia · Primo temporis congruitas quia non prima die in lege naturae · nec secunda die in lege scripta · sed tercia die in lege gratie · quando venit plenitudo temporis tunc xps descendet assumens carnem in vtero virginali. Secundo ecclesie vniuersalitas · quando dicit coram omni populo · nam in lege gratie ecclesia incepit esse omnis populi · et esse vniuersalis · quia in ea non est acceptus grecus neque latinus non masculus neque femina · ut dicitur Gal · iiij · Vnde sola ipsa dicitur catholica quod idem sonat quod vniuersalis secundum Ysidorum · Nam sinagoga iudeorum catholica non erat · quia nec erat vniuersalis quantum ad

ritum cum non tenerent ritū illū seruare nisi iudei· nec quantū ad tempus quia non sp erat duratura ¶ Tercio ipius ecc̄ie altitudinis sublimitas· qn̄ subdit sup montē synay, Sup ecc̄iam enim totā xp̄s descendit quia ipe venit omnes saluos fieri et ad agnitionē veritatis perducē ut dicit· i· ad Thymo· j· Significat autē congrue pt̄as papalis et ecc̄ie per talē montē ꝓpt dicte pt̄atis sublimitatē· quia non ē aliqua altior et sublimior ipa. Et ꝓpt eius auctoritatē q̄a omnes alij montes et omnes alie pt̄ates huic subijciūtur, Volētes ergo resistere ausu temerario lapidibꝫ opprimēdi sūt. Sic enī dicit Exo· xix· Cauete ne ascēdatis ī montē neq; tangatis finē illiꝰ, Omnis ergo q̄ tetigerit montē morte morietur. Et subdit ibi· Manus non tangēt eū ꝫ lapidibꝫ opprimet aut confodiet iaculis siue iumētū fuerit siue homo ¶ Ad Primū ergo est dicendū· ꝙ origenes soluit dictū argumētum sup verbo allegato dicēs ꝙ prius deus prohibet populū in montem ascendere morte q; minat· postmodū iubet ut clangente buccina populi in montē ascendāt humanā compescēs audaciā· et ad obediendū inuitans· prohibem̄ ergo montē papalis potestatis ascendē vel tangere p rebellionē et temerariā resistentiā et iubem̄ clāgente buccīa eius doctrine dictū montē ascēdere per p̄ceptionē al's receptionē eius mandati et eius subiectā obediētiā. ¶ Ad ij· est dicendū ꝙ mōs ibi accipit ꝓ sacra scriptura cuius cognitio mōs magnus et altus ē· q̄a omniū mūdanaꝝ sciētiaꝝ cacumina trāscendit· omnē q; phiaꝫ ab alto despicit ad quē montē si phi eoꝝ ingenij cacumen ascendere potuissent nunq̄ꝫ ydola coluissent· nec vnq̄ꝫ creature collū inclinassent· sicut dicit Richardꝰ in li· de contemplatiōe, ¶ Ad Terciū est dicendum ꝙ sm Hiero· Errauit Petrꝰ tria tabernacl'a petēs fieri cum in in vnū tabernaculū et ī vnā veritatē ꝯueniat lex· ꝓphecia· et euāgeliū· Et sicut Petrus errauit volēs facere diuisionē ī mōte sacre scripte sic erraret faciēs diuisionē in mōte vnitatis ecc̄ie ponēs aliud caput in spiritualibꝫ· et aliud fore in temporalibꝫ.

AD· iij· sic procedit· Videt enī ꝙ pp̄ repn̄tet xp̄m quantū ad personam eius· q; tenēs locū alicuiꝰ rep̄sentat personā eius· Sꝫ pp̄ tenet locū xp̄i· dicit enim Cyrillus in li· thesau· ꝙ apl'i ī euāgelijs et epl'is affirmauerūt in om̄i doctrina Petrū esse loco dn̄i · et eius ecc̄ie dātes eidez locū ī om̄i capl'o et sinagoga ī om̄i electiōe et ꝯfirmatiōe

papa ergo tenēs locum xp̄i representat personā eius. ¶ Preterea dicit idem Cyrillus ī li. supdicto. q̄ Petro omnes iure diuino caput inclinant. et primates mūdi tanq̄ ip̄i dn̄o hiesu obediūt. omnis ergo pp̄ successor petri personam eius representat, ¶ Preterea quilibet pp̄ succedit petro. ꝫ Petr⁹ successit xp̄o vn̄ Crisost. exponēs illud verbū io. xxj Pasce oues meas sic dicit esse intelligēdū. loco mei p̄positus esto fratrum. papa ergo repn̄tat personā xp̄i. ¶ In contrariū est quia p̄sona xp̄i fuit eterna. persona vero cui⁹libet pape ē tp̄alis. ꝫ tp̄alis nō succedit eterno, ¶ Rn̄sio dd̄. q̄ petrus non successit xp̄o ut esset xp̄us sicut ip̄e erat. succedit enī vn⁹ papa alteri et vt̄q̄ est papa nec vnus alteri maior. Sed Petrus non successit xp̄o q̄ esset xp̄s equalis ei in persona. Non enī dicim⁹ q̄ sint plures xp̄i quoꝝ vnus succedat alteri sicut dicimus q̄ sint plures pape quoꝝ vnus alteri succedit. Nā si sunt aliqui qui dicūt dij multi et dn̄i multi. nobis tn̄ non est nisi vnus deus pater ex quo omnia et nos in illo. et vnus hiesus xp̄s per quem omnia et nos per ip̄m ut dicit apl's. ī. ad Chor. viij. Successit ergo Petrus xp̄o et quilibet ali⁹ papa succedit sibi ut vicarius eius in officio et p̄tate non ī persona. Nam q̄ vnus papa personalit̄ cedat et ali⁹ personalit̄ sibi succedat tribus modis quantū ad pn̄s cōtingere potest. Primo mortis interuentione. q̄a cū quilibet homo sit mortalis mortuo vno papa vel vno ep̄o potest ali⁹ sibi succedē ī papatu vel ep̄atu, Scd̄o culpe depositione ut si labat̄ in heresim ip̄o facto debet cedē et alius sibi succedē. Tercio officij resignatione. ut si ex defectu sciētie vl' senectutis officiū papatus ip̄e papa resignet potest personaliter cedē et ali⁹ eligi et personalit̄ sibi succedē. nullo autem istoꝝ modoꝝ xp̄s potuit personalit̄ cedē. nec posset q̄n sp̄ sit papa et caput et rector totius ecc̄ie. Non quidem mortis interuentione quia persona xp̄i eterna fuit hn̄s immortalitatē et lucē habitans inaccessibilē imo ī ip̄a passione et morte quā in humana natura sustinuit effectū vite habebat quia dicēte apl'o ad Hebre. vij. Factus est pontifex s̄m virtutē vite insolubilis, Nec culpe depositione quia pc̄m non fecit nec dolus inuentus in ore eius, Nec officij reassignatione quia ip̄e factus est papa et pōtifex cū iureiurando p̄ eū qui dixit ad eum. Tu es sacerdos in eternū. Non igit̄ personaliter xp̄s cessit pa-

patui et pontificatui et p ɔseq̃s nec petrus nec aliq̃s papa successit vel succedet sibi personaliter quia non potest aliq̃s alicui personalit̃ nisi aliquis sibi personalit̃ cedat istis trib⁹ modis sup̃dictis · xp̃s g° qui sp̃ est viuens et semper est papa et pontifex totius ecclesie et erit ĩ ꝑpetuũ nõ pt̃ p̃sonal'r sibi cedẽ nec ali⁹ p̃sonal'r sibi succedẽ · pt̃ enĩ põtifex ip̃o viuẽte ɔstituẽ vicariũ suũ q̃ repñtet personã eius ĩ officij administratione · ꝫ ꝙ succedat sibi personaliter non · Sic xp̃s qui semper viuit et sp̃ est sacerdos ĩ eternũ · et nunq̃ potest cedẽ papatui et pontificatui personalit̃ q̃n ip̃e personalit̃ sit caput et pontifex totius ecc̃ie instituit Petrũ suũ vicariũ cui totũ q̃d suũ erat plene cõmisit ut loco eius regẽt totam ecc̃iaꝫ · vñ Petrus successit xp̃o non q̃dem personaliter cũ xp̃s personalit̃ non cessisset · ꝫ sicut vicarius et minister eius in officij administratiõe · potest ergo quilibet papa post Petrum dici successor Petri personaliter Quia cedente Petro personaliter per mortem alius personaliter successit · Sic quolibet Papa personaliter cedẽte · vel per mortem vel alijs modis supradictis potest ali⁹ eligi et personaliter succedẽ, Sed tam Petrus q̃ successores eius nõ sunt personaliter successores xp̃i · ꝫ dicunt̃ vicarij et ministri ei⁹ ip̃o xp̃o sp̃ viuẽte · et sp̃ in papatu et pontificatu regnante · et sic paulus appellat Petrum et alios successores ministros et vicarios xp̃i dicens · ĩ · ad Chor̃ · iij · Quid igit̃ est appollo · quid vero Paulus · quid autẽ Cephas respondẽt statim ministri eius cui credidistis. Et p h° patet responsio ad auctoritates et rationes supius dictas.

AD · iiij · sic procedit̃ · Videtur enim ꝙ cardinales non assistant pape sicut apl'i astiterũt xp̃o · q̃a ep̃i representant personas apostoloꝝ sicut presbiteri et archidyaconi representãt personas illorum lxxij · discipuloꝝ quos añ faciez suam misit sicut dicit glo · luc̃ · x · Non ergo cardinales assistũt pape sicut apl'i xp̃o, ¶ Pret̃ea omnes apl'i fuerũt ep̃i ꝫ nõ om̃es cardinales sunt ep̃i · aliqui enim sunt presbiteri et aliqui dyaconi ergo nõ assistũt pape sicut apl'i xp̃o, ¶ Pret̃ea apl'i sũt missi ĩ mũdũ vniuersũ iuxta illud Math · vlt · Eũtes docete omnes gentes · ꝫ cardinales nõ mittũtur · ergo nõ assistũt pape sic̃ apl'i xp̃o. ¶ In contrariũ est q̃a apl'i appellati sũt xp̃i fratres iux̃ illd̃ · Nũciabo nomẽ tuũ fratribus meis · et principes terre p eũ facti sũt · iux̃

illud. Constitues eos principes sup omnem terram. Sed papa cum facit aliq̄s cardinales insignat eos ista duplici dignitate. quia dicit Estote fratres nr̄i et principes mūdi. ergo assistūt p̄pe sicut apl̄i asti-terunt xp̄o. ¶ Responsio Dicēd̄. q̄ apl̄i duplicit̄ possūt considerari Primo ut xp̄o presentialiter astiterūt ante eius passionē et ascensiōez Scd̄o ut ex p̄cepto xp̄i post eius ascensionez per mundū se diuiserūt vnusquisq̄z vnā p̄uīciā in sortē sue predicatiōis accipiēdo. Primo ergo modo repn̄tant personas apl̄or̄ cardinales q̄ pape vicario xp̄i principaliter assistūt, Scd̄o vero modo repn̄tant personas apl̄orum ep̄i qui in partē sollicitudinis vocati sunt regentes diuersas prouin cias vel diuersas ciuitates. s̄m qd̄ fecerūt apl̄i post ascensionem xp̄i et istud satis cōueniēs est q̄r sicut ī ierarchia angelor̄ aliqui sūt assi-stentes et aliqui missi. sic in nostra ecc̄iastica ierarchia aliqui debēt esse missi et aliqui assistentes. ¶ Ad Primū ergo ē dicendum q̄ ep̄i et cardinales personas apl̄or̄ repn̄tant licz diuersimode quia illi ut missi et illi ut assistētes. et hoc intelligit̄ de cōui lege et s̄m cōuez statū vtrorūq̄z sicut tn̄ ex suborta causa āgeli de sup̄ma ierarchia qn̄q̄z mit tunt̄, Vn̄ ille angel⁹ qui missus ad purgandū labia Ysaie p̄phete de ordine seraphin est appellatus, Ideo p̄pha testante Volauit ad me vnus de seraphin nō obstāte q̄ seraphin potissime sit int̄ assistentes sic ex subordinata causa cardinales quandoq̄z mittūt̄ a p̄p̄ non ob-stante q̄ ep̄i repn̄tāt personas apl̄or̄ ut fuerūt assistētes nō ut missi ¶ Ad Secundum ē dicendū. q̄ apl̄i non sp̄ astiterūt xp̄o ut ep̄i. sed magis ut ministrantes ei in alijs actib⁹ necessarijs. facti sūt enī ep̄i ab eo post resrectiōez qn̄ io. xix. dixit. Accipite sp̄m sc̄tm q̄rum remi-seritis pc̄ta remittunt̄ eis. sic ad cardinales non req̄rit̄ q̄ sint om̄es ep̄i et assistūt pape. s̄z ut ministrēt ei ī alijs actib⁹ necessarijs. ¶ Ad Terciū patz solutio quia ex subordinata causa ep̄i possūt assistē p̄pe et cardinales possunt mitti s̄m beneplacitū eius,

¶ Questio Nona de Exhibitione Honoris Pape.

Deinde videndum est de exhibitiōe honoris que debet̄ p̄pe. Circa qd̄ querunt̄ Sex. Primo Vtrū p̄pe debeat̄ honor qui debetur xp̄o s̄m q̄ de⁹. Scd̄o Vtrum pape debeat̄ honor qui debet̄ xp̄o s̄m q̄ homo. Tercio Vtrum pape debeat̄ honor q̄ debet̄

sanctis/ Quarto Vtrū pape debeat honor qui debet angelis/ Quīto Vtrū pape debeat honor qui debet ymagini xpi/ Sexto Vtrum ppe aperte malo debeat honor.

AD primū sic procedit. Videt enī q honor qui debet xpo bm q deus debeat pape. qa honor debet prīati. sed vna est prās xpi bm q deus et pape. qđ ꝓbat. qa prās xpi bm q deus est pcta dimittere iuxta illud Mar. ij. Quis potest pcta dimittē nisi solus deus Istud autē ouenit pape. q qđcūq ligat vel soluit sup terrā est ligatū vel solutum in celis sicut dictū est Petro Math. xvj. Idem ergo honor debetur utriq. ¶ Prēterea latria est seruitus debita soli deo. Latine enim seruitus grece latria dicit. sicut dicit Aug⁹. x. de ciui. dei. c. j. sed oīs seruitus debet pape. ergo oīs honor qui debet deo debet sibi. ¶ Prēterea dñatio ouenit deo ex tpe sicut seruitus ex tpe conuenit create. vnde sicut dicit Aug⁹. v. de ciui. dei. c. xvj. q non debem⁹ dicē deū fuisse dominū ab eterno ne cogamur creaturā sempitnā dicē. q ille sempitne non dñaret nisi iste sempitne famularet. Sed oīe qđ ouenit deo ex tpe ouenit creature et creatori Idem ergo honor debet ppe qui debetur xpo bm q deus ¶ In contrarium est qa honor qui debet creatori sine pcto ydolatrie non debet pure creature. Dicit enī Aug⁹. j. de ciuitate. c. vj. Ydolatre dicunt qui simulacris vel creaturis eam seruitutem exhibēt que debet deo que seruitus greca scriptura latria nominat bm quā dictū est Dñm deū tuum adorabis et illi soli seruies Sed xps bm q dē est creator et idem deus cū pre et filio. papa vero ē pura creatura. Idem ergo honor non debet utriq sine pcto ydolatrie. ¶ Rñsio dđ. q xps bm q dē vno honore honorat cū pre et filio quia sicut tres persone sunt vnus deus sic vno honore honorant Sciendū est tamē q honor potest exhiberi deo dupliciter. Primo ratiōe cuiusdā potestatis cū qua ouenit cū creaturis ouenientia cuiusdā annologie vniuocationis. Conuenit ergo creatori et creature prās et dñatio et multa alia ut bonitas scientia et iusticia. que attribuūtur deo tñ cōueniūt creature. Deo quidem essentialiter Create vero participatiue et ministerialiter al's instrumētaliter et ratione istor⁹ que ouenīūt deo et creature quidam honor et quedam seruitus impēdit deo que sine pcto potest exhiberi creature ut thurificatio et genuflexio et alia seruitus que greco nomīe dulia appellat bm Aug⁹. li. supdicto

Quedam vero seruitus deo impenditᷣ ratione eius singularis maiestatis·qa dñatio et ꝓtas que est in deo non est ꝓtas vel dñatio simpliciter dicta·ꝫ ꝓtas et dñatio sūma · que nō est alia ꝙ ipa deitas et diuina maiestas ratione cuiꝰ singulare genꝰ huiciꝰ sibi exhibeᷣ · qō latria appellatᷣ , Quomodo autē latria sit singulare genꝰ seruitutis Augꝰ declarat·x·li·de ciui·c·iiij· dicēs ꝙ in sacrificando sit dei cultꝰ et ꝙ sacrificiū sumere sit ꝓpe huius debita soli deo greco noīe latria appellata. Duo illi fratres Chayn et Abel satis indicāt quoꝝ maioris deus reprobauit sacrificiū minoris vero aspexit, Sacrificiū ergo ē ille singularis honor et·illa singularis seruitus que sic debeᷣ xp̄o ꝟm ꝙ deus non debeᷣ pape nec alicui pure creature, Vñ Augꝰ li·supdicto dicit· Vt alia nūc taceam que pertinēt ad religionis obsequm quo colitᷣ deus· sacrificiū certe nullus hominū est qui audeat dicē deberi nisi deo·et subdit·multa demiꝫ de cultu diuino vsurpata sūt que honoribus deferuntᷣ humanis siue humilitate nimia siue adulatiōe pestifera·ita tñ vt quibꝫ ea deferuntᷣ homines haberentᷣ qui dicuntᷣ colendi et venerādi, Si aut multū eis aditᷣ et adorandi·Sacrificandum vero nullus censuerit nisi ei quem deum aut sciuit aut putauit aut finxit. ¶ Ad ꝓmum ergo est dicendō ꝙ sicut dñs respicit seruū sic seruitus dñationē· et sicut seruitus simplr dicta dñationē simplr ita seruitus dñationē sūmā. In xp̄o aūt ꝟm ꝙ deus inueniᷣ dñatio que est ꝓtas sūma ꝛ ideo seruitus sūma sibi debeᷣ que latria appellatur·In papa aūt non inueniᷣ nisi participatiue et ministerialiter·

¶ Ad·ij·est dicendū ꝙ aliq̄ boni est in creatore qō non est in creatura ratione cuiꝰ sibi debeᷣ ꝓpus honor qui non debeᷣ creature· ꝫ qr nichil est in creatura qō non excellētius sit creatore· Ideo omnes honores qui impenduntᷣ creature possūt exhiberi creatori, ¶ Ad Tertiū ē dicendū· ꝙ xp̄s potest considerari dupliciᷣ scz inq̄ntuz dñs ꝛ inq̄ntum deꝰ , Inquantū vero dñs cū dñatio ueniat sibi et creare adoratᷣ dulia·ꝫ inq̄ntū deꝰ adoratᷣ latria·licz enim ꝓtatis dñatio ut est in deo vel ī xp̄o sic in sūmo· potest tñ considerari ut non sūmum ꝫ ut dūcatū tale attributū creature· ꝟm quē modū nō est incōueniēs ꝙ talis seruitus ueniat deo ex tp̄e .

Ad·ij·sic ꝓcediᷣ · Videᷣ enī ꝙ ꝓpe debeatᷣ honor qui debeᷣ xp̄o ꝟm ꝙ homo·qr sup illo verbo Adorate scabellū pedū eius dicat

glo. Caro xp̄i a verbo dei assumpta sine vlla impietate adorabit̄ a nobis non illa adoratione que latria est que soli deo debet̄. ꝫ illa q̄ ē Yperdulia que soli humanitati xp̄i impēdit̄, Cum ergo talis honor non repugnet pape videtur ꝙ licite sine pcto sibi exhiberi possit.

¶ Pret̄ea dicit Aug̃. xj. de ciui. dei. c. xx. Mediator dei et hominū homo xp̄s ih̄s cū in forma dei sacrificiū cū pr̄e sumat. cū quo est vnus deus tn̄ in forma serui sacrificiū maluit esse q̄ꝫ sumere. si ergo forme serui in xp̄o non est sacrificandū qd̄ est ꝓpe latria. q̄ntū est de omni alio honore ita potest exhiberi pape sic̄ xp̄o. ¶ Pret̄ea xp̄s ꝑm ꝙ homo non est deꝰ. ꝫ oīs honor qui non debet̄ xp̄o ꝑm ꝙ deus licite potest exhiberi pape. Idez ergo honor debet̄ pape qui exhibet̄ xp̄o ꝑm ꝙ homo. ¶ In contrariū est quia honor debet̄ alicui ratione suppositi ꝫ in xp̄o non est nisi suppositū diuinū et persona diuina sed non potest sine pcto ydolatrie honor qui debet̄ deo exhiberi pure creature.

¶ Rn̄sio dd̄ ꝙ idez honor qui debet̄ xp̄o vl' diuinitati eius debet̄ eius humanitati qd̄ probat̄ ratione auctoritate et exemplo. Ratio est tal' Nam honor potest exhiberi alicui duobus modis Vno modo per se et primo et gratia sui. Alio modo per accidēs et ut ꝯiūctū alteri et ut non potest ꝑ se nec gratia sui, Primo modo solū nat̄a diuina et ꝑsona diuina honorat̄ honore latrie, Scd̄o modo caro xp̄i et humanitas ip̄a ꝯiūcta diuinitati eodē honore honorat̄ quo honorat̄ ꝑsona diuina, Auctoritas vero est Damaꝫ. li. iij. c. xxxij. vbi ait. Q̄ caro saluatoris ꝑm quidē eius nat̄am si consideret̄ ut diuisa a diuinitate subtilibꝫ intelligentijs inadorabilis ē nec adoretur ut sic nisi ut creatura. vnica autē de verbo ꝓpt̄ ip̄m et ī ip̄o adorat̄ eodē honore quo adorat̄ ip̄e. Exemplū aūt est eiusdez Damaꝫ. sup̄dicto li. Si enim consideret̄ carbo per se non inflammatus igne non timet̄. Si vero consideret̄ ut igne inflammatus eodez timore quo timet̄ ignis timet̄ carbo, Simil'r si consideret̄ caliga regis per se non ꝯiūcta pedi. non honorat̄ nec osculat̄. In pede vero eodē osculo quo osculat̄ pes osculatur caliga. Si vero honor qui debet̄ deitati debet̄ humanitati xp̄i non nude ꝫ ut coniūcta personaliter diuinitati cū honor debitꝰ deo sine pcto ydolatrie nō possit exhiberi pape non debet pape exhiberi honor qui debet̄ xp̄o ꝑm ꝙ homo. ¶ Ad Primum ergo est dicendū. ꝙ glo. illa loquitur de humanitate xp̄i ut nuda non ut persone diuīe

coniuncta, ¶ Nos autem ut dicit Damas non ut nudam carnem xpi honoramus vel adoramus· ꝛ ut vnitam diuinitati eius. ¶ Ad Secundum ē dicendum qꝺ xps in forma serui sacrificiū accipe potuisset qꝺ est seruitutē latrie recipere· noluit tn̄ i dicta forma talem seruitutē ut dicit Augꝰ li· supdicto ꝓpter eius humanitatē ostendā et ꝓpter scandalū iudeoꝝ vitandū Similit ne eius occasione quisq; existimaret cuilibet sacrificandum ee create. ¶ Ad Tertiū ē dicendū qꝺ xpo non debet honor bm qꝺ homo qui debet deitati ꝑ se tn̄ ut eius humanitas personalit est diuncta diuinitati· idem honor debet vtriq;.

¶ Ad Tertiū sic procedit· Videt enī qꝺ honor qui debet sanctis nō debeat pape· qr bta virgo mat fuit omniū sctoꝝ· ꝛ aliqs honor debet bte virgini qui nō debet pape qꝺ ꝓbat qa bm Augꝰ in bmone de assumptione· eadeꝫ caro fuit matris et filij· ¶ Ideo sicut caro filij non fuit corrupta ꝛ assumpta· ita et matris Similis ergo honor q̄ debet filio debet matri· ꝛ honor debitus filio nō debet pape ut dictū est. ¶ Preterea qꝺ per suphabundantiā dicit vni soli ouenit· ꝛ de solis aplis dictū est. ¶ Nimis honorati sūt amici tui deꝰ. Ergo talis honor non debet pape. ¶ Preterea honor debet pape ratione ptatis et auctoritatis· sctis autē debet honor ratiōe sanctitatis et bonitatis. ¶ Nā ꝓpter sanctitatem canonizant aliqui et nūant in cathalogo sctoꝝ· nō ergo honor debitus eis debet pape. ¶ In contrarium est qa scti honorant et laudant· qr i eis honorat et laudat deꝰ· iux illud psal· Laudate dnm in sctis eius· Sic eodē modo i papa et in alijs prelatis ecclesie honorat deus iux illud Luc· x· Qui vos audit me audit et qui vos spernit me spernit· honor ergo qui debet sctis debet ꝑpe. ¶ Rnsio dō· qꝺ honor pape exhibet ratiōe ptatis et auctoritatis verū qr ptas taliꝫ est ordinata potissime qa est a deo sibi tributa et que a deo sunt ordinata sūt· sic dicit aplꝰ ad Ro· xiij· Ideo includit talis ptas vite sanctitatem et doctrine veritatē· quāuis enī absolute loquēdo ptas possit esse sine sapiētia et bonitate· et p consequēs sine istis possit homo ratione soliꝰ ptatis honorari ptas tn̄ pape que supponit esse ordinata sine bonitate et sciētia inuenire nō debet ꝓpt qꝺ licet honor sit sibi exhibēdus ratiōe ptatis non est sibi subtrahendus honor qui debetur sctis ratiōe sanctitatis et doctrine veritatis. ¶ Ad Primum ergo est dicendū· qꝺ bta virgo potest ꝯsiderari duplicit vel ut persona valde

sancta et sic adoranda est dulia simpliciter qua similiter et honorant et adorant alij scti et scte quo honore similiter honorat pp. Vel pot cōsiderari ut mater dei et sic per hāc singularez dignitatem debet honorari quadam singulari reuerētia que yperdulia vocat qr nec ē deus nec ꝯiūcta deitati personaliter sicut fuit caro xpi. Ideo honor latrie q debet xpo filio suo non debet sibi. Incorruptio autez carnis congruū fuit ut sibi ꝯueniret sicut carni xpi · nō quidē ꝓpt diuītatis personalem ꝯiūctionē sed ꝓpt fomitis pcti extinctionē. ¶ Ad scdm est dicendum ꝙ ibi nimis accipit pro valde ut glo · dicit · valde enī honorati sunt apli et valde honorant papa et epi successores aplor existentes iudices et rectores totius eccie sint constituti. ¶ Ad · iij · ē dicendum ꝙ ptas pape ordinata esse debet ꝓpt qd non excludit bonitatē et veritatem et iusticie equitatē · ꝓpter que sancti honorantur.

Ad · iiij · sic procedit · Videtur enim ꝙ pape non debeat honor q debetur angelis · nā angeli permiserūt se ut deus honorare Gen xviij · talis autē honor nō debet pape ut adoret ut deus · nō ergo honor exhibitus āglis debet ppe. ¶ Pretea Ysaye vj · et Dan · ix · in figis alar et aliar similitudinū receperūt reuerētiā ab Ysaya et Daniele Sed istud ꝓhibet Exo · xx · Non facias tibi sculptile et omnem similitudinem neq coles ipa · non ergo honor exhibitus angelis debetur pape. ¶ Pretea angelus est maior xpo iux illud psal · Minuisti eū paulo minus ab angelis · ꝫ honor qui debet xpo nō debet pape · ut sup dictū est · ergo multo fortius nō debet pape honor qui debet angelis. ¶ In contrariū est qa Apoc · vlt · scribit · ꝙ angelus qui loquebat cū Iohe nō permisit se adorari ab eo dicēs Vide ne feceris · conseruus enī tuus sum et fratrū tuor · ꝫ papa recipit a fidelibus eccie adorationes prostrationes et oscula pedū · ergo maior honor exhibet pape q̄ angelis. ¶ Rñsio dicēdū ꝙ natura angelica potest ꝯsiderari dupliciter · Primo quantū ad nate conditionē Scdo quantū ad dei ī ipa repsentationē. Primo modo planū est ꝙ nata angelica maior est natura humana pape et cuiuscunq alterius. Dicit enim Hugo pmo libro de sacramētis parte qnta. In natura angelica triplicez esse ptatem seu virtutem vnam virtutis et perfectionis · qua vniuscuiusq natura sibi ipi famulat. Aliaz dñationis qua natura vnius famulat alteri Terciam administratiōis · qua oīs nata inferior humana · vel alia

famulatur ei. Sed scdo modo perfectius repñtat deus ī nat̄a huma-
na q̄ ī nat̄a angelica, Dicit enī Aug⁹ ·ij· de tri·c·xj· q̄ p illos tres
angelos apparētes abrahe quos ꝓnos ī t̄ra adorauit visibilit̄ represē
tatam fuisse trinitatis equalitatē atq̄ ī trib⁹ personis vnaꝫ eandē q̄
essentie vnitatem q̄ licet tres viderit vnū tñ adorauit. Et p illos du-
os angelos missos ad subuersionē Zodomoꝝ repñtatas esse persona⁹
filij et spūs sancti· q̄a p̄rez in scriptura nunq̄ legim⁹ missū. Vñ di-
cit q̄ nisi illi fuissent cogniti· loth nō adorasset eos in faciem sup t̄rā
igit̄ exhibeat̄ honor angelis per p̄res veteris testamēti q̄a ī eis repre
sentabat̄ deus per subiectā creaturam de aere vel vñcūq̄ visibiliter
ab eis assūptam· ꝫ longe meli⁹ de⁹ repñtat̄ p papā et quantū ad na
ture conformitatē q̄ dei fili⁹ nunq̄ angelos apprehēdit ꝫ semen abra
he in vnitatē persone· et quantū ad officij p̄tatem· q̄ nulli angeloꝝ
concessit claues ligandi et soluendi in celo et in terra sicut concessit
petro et successorib⁹ eius. ¶ Ad Primum ergo est dicendū· q̄ sicut di
cit glo· gregorij· Illi angeli qñq̄ noīati sunt angeli et qñq̄ de⁹. De⁹
quidē interius inspirando· et angeli exterius administrando, Vnde
deus adorabat̄ ī eis· q̄ cū preco verba iudicis nūciat· nō verba sua
sed iudicis dicūtur· non tñ vacat administratio q̄ post dei filij incar
nationem angeli nunq̄ talez reuerētiaꝫ accipe voluerūt· tanq̄ iam
nat̄a humana excelsior et nobilior eis facta, ¶ Ad·ij· est dicendū q̄
credē angelos vel ip̄m deū quantū ad diuinitatem posse alis vel si-
militudine aīaliū figurari vl' depingi duplicit̄ potest intelligi· vno
modo figuratione ꝓpa ut q̄s credat similē fiḡaꝫ deo et angelis inesse
a nat̄a ip̄oꝝ· et hoc esset impiū et hereticū credē q̄ deus spūs est et an
geli quidē spūs sunt. Spūs aūt lineamētis et fiḡis caret reꝝ corpora
liū, Alio modo potest intelligi fiḡatione transsūpta· ut quis credat
aliquā dei vel angeli spūalem ꝓpetatē tales fiḡas exp̄mere et signifi-
care· et hoc est sincere piū et licitū. ¶ Ad Terciū ē dicēdū· q̄ xp̄s pau
lo min⁹ minorat⁹ ē ab angelis si consideret̄ humana nat̄a ī sua nu
ditate et in corporis passibilitate· ꝫ si consideraṫ ut diūcta personalit̄
diuinitati et ut immortalis facta· nō est minor imo est dñs et caput
hominū et angeloꝝ cui⁹ vicarius papa existit.

AD·v· sic procedit̄ Videt̄ enī q̄ maior honor debeat̄ pape q̄ ima
gini xp̄i· quia papa est imago dei nat̄alis ꝑm rationalē aīaꝫ

ꝫ pictura xp̃i artificialis imago est· maior ergo honor debeť pape q̃ꝫ imagini xp̃i. ¶ Preťea caro xp̃i est honoranda honore latrie quia ꝺ: iũcta est personalit̃ diuinitati· ꝫ imago xp̃i non est ꝺiũcta diuinitati personalit̃·si ergo ei non debeť honor latrie maior vel equalis honor debeť pape sicut sibi. ¶ Preťea ꝓolatria est adorare similitudinẽ rei & rem·ergo eodẽ modo ꝓolatria ẽ honorare eodẽ modo rem et simi: litudinẽ rei. ¶ In contrariũ est Damab·iiij·li·c·viij·vbi dicit ꝙ eo: dem honore adorať imaginatũ et imago·si ergo honor latrie debetur xp̃o et imagini eius non debeť ille honor pape q̃ debeť imagini xp̃i. ¶ Rn̄sio dꝺ ꝙ ꝺuplex est imago vna naťalis sicut rationalis crea: tura, Altera artificialis ſic̃ pictura. Vñ dicit Aug⁹ ꝙ alit̃ ẽ imago regis in filio et alit̃ i nũmo·differẽtia autẽ est int̃ istã ꝺuplicem ima ginem· q̃a imago naťalis hť in se ꝑpam dignitatem qua digna sit per se honorari et per se poteſt esse honoris termin⁹· nec ꝑprie est cõ: stituta ad aliquid repſentandũ, Imago vero artificialis non hť in se ꝑpam dignitatẽ qua digna sit per se honorari· vel ꝙ per se possit esse honoris termin⁹·ꝫ solũ est instituta ad aliq̃ repn̄tandũ. Et ista est ratio quare deus nõ adorať i imagine naťali·ꝫ adorať ꝺuemẽter in imagine artifiali q̃a in tali adoratione ip̃a imago se hť ut termi nus a quo·Deus vero ut termin⁹ad quẽ, Vñ dicit Damab·iiij·li·c· viij·Q⁹ cũ honoram⁹ euãgelia non honoram⁹ materiã·puta cartã vel attramẽtum quib⁹ scripta sunt. Sed honoram⁹ illũ cui⁹ verba sunt et fuerũt Similiter cum adoram⁹ crucẽ xp̃i non adoram⁹crucis materiam puta lignũ vel aurũ·ꝫ adoram⁹ xp̃m crucifixũ cui⁹ figꝝ repn̄tat si ergo eodẽ honore honorať xp̃s et sua imago· quia honore latrie nõ debeť ille honor pape q̃ debeť imagini xp̃i. ¶ Ad Primum ergo est ꝺicendꝺ· ꝙ ꝑꝑ cũ sit imago dei naťalis non poteſt esse per se honoris termin⁹ cui non debeť honor latrie, Sed imago xp̃i nõ ador: aťut honoris ťmin⁹ ꝫ est solũ honoris signũ· ꝑpt̃ qꝺ adorať eadem adoratione et eodꝫ honore cũ suo signato. ¶ Ad scꝺm ẽ ꝺicendũ· ꝙ caro xp̃i coniũcta diuinitati adorať ut terminus ad quẽ quãuis per accidẽs quia ꝑpt̃ diuinitatẽ cui est ꝺiũcta· imago vero xp̃i ẽ termi⁹ a q̃ et ideo nõ ẽ ſile. ¶ Ad·iiij·ẽ dꝺ·ꝙ adorãs imaginẽ xp̃i honore la trie nõ moueť ad ſimilitudinem imaginis sicut ad rem terminantꝫ eius intentionem ſed sicut rem a qua incipit eius intentio ip̃m vero

xp̄m adorant tanq̄ terminū ad quē eius adoratio et intentio ꝯplet̄.

AD·vj·sic ꝓcedit̄· Videt̄ enī ꝙ ꝑ̄pe aperte malo non debeatur honor q̄a pape non debet̄ honor nisi ꝓpt̄ xp̄m cui⁹ vicarius existit·sed xp̄s nō honorat malos ꝯtēnentes ip̄m·Scribit̄ enī·ī·ad Ro·ij·Qui me ꝯtēnunt erūt ignobiles·ꝑ̄ ergo aperte malus ē ꝯtēnendus non honorandus. ¶ Preterea si papa apte malus honorat̄ aut hoc est q̄a malus aut q̄ papa· Non p̄mo modo q̄ malicia non est honoranda·Non scd̄o modo·q̄ ꝟm greg·Honorare hoīez non q̄ homo· ꝫ ꝓpt̄ aliq̄d q̄d circa ip̄m sit sic est acceptio persone· ¶ Preterea ī eo ꝙ q̄s peccat non est honorandus imo vitupandus·ꝫ papa ī executiōe officij papatus peccat exquo est aperte malus ratiōe ergo officij non est honorandus. ¶ In contrariū est q̄a sup̄ illo verbo·ī·pet̄·iij·Omnes honorate dicit glo·etiā si mali sūt qui vobis presūt debitum eis honorem nō subtrahatis ¶ Rn̄sio dd̄·ꝙ ꝟm Tuliū Honor est exhibitio reuerētie ī testimoniū virtutis. Istud autē ꝯtīgit dupliciter fieri·Primo in testimoniū virtutis sue et gratia sui· Scd̄o in testimoniū virtutis alteri⁹ et gratia alterius. Duplicit̄ ergo potest exhiberi honor ip̄i pape· Primo ī testimoniū virtutis sue et gratia sue bonitatis et sct̄itatis· Scd̄o ī testimoniū virtutis xp̄i et gratia xp̄i c⁹ vicari⁹ existit·iux̄ illd̄·ī·ad Chor̄·v·Sic nos existimet homo ut ministros xp̄i q̄zdiu ergo est vicarius xp̄i·et q̄zdiu nō desinit esse papa dato ꝙ sit aperte malus honor papalis sibi subtrahendus non est. ¶ Ad Primum ergo ē dicēdū·ꝙ honor debet̄ aliqn̄ ratiōe meriti aliquando ratione officij. Primo modo deus nō honorat malos· ꝫ scd̄o modo tādiu eos honorat quādiu eos tollerat in officio· Et isto modo papa aperte malus a fidelibus est honorand⁹ quādiu a deo tollerat̄ in papatu·et quādiu non desinit esse papa·Quia non exhibet̄ alicui honor ille in testimoniū virtutis sue sed aliene, ¶ Ad Secundum ē dicendū· ꝙ papa apte malus honorat̄ non quia malus sed quia papa nec ꝟm hoc honorat̄ ꝓpt̄ aliquid q̄d sit circa ip̄m finalit̄· sed ꝓpter aliq̄d q̄d est sup̄ ip̄m ut ꝓpt̄ deū a quo ī papatu tolleratur. ¶ Ad Terciū ē dicendū ꝙ papa non peccat in officij executione· ꝫ quia indigne exequitur et sic exhibendus est sibi honor ꝓpt̄ ip̄az executionē non ꝓpt̄ indignā. ¶ Seqt̄ Questio Decima Quomodo ad papam spectat de fide et de heresi determinare.

Post hoc considerandũ est de Potentia pape respectu ecc̃ie cui preest administratiue. Ecclesia autẽ aliqua est cõphensoꝝ aliq̃ viatoꝝ. Et viatoꝝ aliqua est sup terrã. et aliqua infra terram. Comp̃hensoꝝ autẽ ecc̃ia ex tribꝫ integrat̃. Primo trinitatis et diuinaꝝ personaꝝ dñatione. Scdo sc̃toꝝ veneratiõe, Et tercio angeloꝝ administratiõe, In ip̃a autẽ trinitate q̃tuor considerãda occ̃runt. Primo si ad Papam spectet de fide et de heresi det̃minare. Scdo si ad eũ spectet det̃minare de vnitate diuine essentie. Tercio si ad eum spectat det̃minare de distinctione personaꝝ. Quarto si ad eũ spectat determinare de humana nat̃a assumpta a dei filio. ¶ Circa Primũ querunt̃ Sex. Primo Vtrũ ad papam spectat determinare que sunt fidei. Secundo. Vtrum ad papam spectat determinare q̃d est heresis. Tercio. vtrũ ad papã spectat circa illa que sunt fidei aliq̃d diminuẽ vel addẽ. Quarto. Vtrũ sine mandato pape aliq̃s possit de heresi inquirere. Quinto. Vtrũ sine mandato pape aliq̃s possit in heresi cõprehensus cõdẽnare. Sexto. Vtrũ sine mandato pape liceat pr̃icipibꝫ xp̃iane fidei hereticos cape et iudicare,

Ad. Primũ sic procedit̃. Videt̃ enĩ ꝙ non spectẽt ad papã illa q̃ sunt fidei determinare. quia q̃d non est a papa inuentũ ad papam nõ spectat determinare. ꝫ fides et illa q̃ sũt fidei nõ sunt a papa inuenta. scribit̃ enĩ. ĩ. petri. j. ꝙ nõ volũtate humana allata est aliq̃n ꝓphetia ꝫ spiritu sc̃to inspirati locuti sũt dei hoĩes. ¶ Preterea. j. ethi. scribit̃. ꝙ vnusquisq; bñ iudicat de his que nouit et hoꝝ est bonus iudex. ꝫ plures q̃nq; sũt in ecc̃ia mg̃ri et doctores qui meliꝰ sciunt illa que sũt fidei q̃z papa. ergo ad eos magis spectat det̃minare talia q̃m ad papam. ¶ Preterea fides est cõũis om̃ibꝫ fidelibꝫ et in fide causa vniuscuiusq; fidelis agit̃. ergo ad omnes fideles spectat det̃minare que sunt fidei. ¶ In contrariũ ẽ Augꝰ ꝯtra epl̃az fũdamẽti vbi dicit. Ego autẽ nõ crederẽ euãgelio si nõ crederẽ ecc̃ie. ex mãdato ergo pape qui est caput ecc̃ie illa que sunt fidei roborant̃ et t̃mĩant̃ ¶ Responsio Dicẽdum ꝙ vna est fides totius ecc̃ie et modernorũ et antiquoꝝ. iux̃ illud apl̃i ad ephe. iiij. Vnus deus vna fides vnũ baptisma. Ad illũ ergo pertinet determinare que sunt fidei q̃ est caput totius ecc̃ie talis autẽ ẽ sũmꝰ pontifex successor petri pro cuiꝰ fide singulariter rogauit saluator. Luc̃. xxij. qñ dixit Ego ꝓ te rogaui petre

ut non deficiat fides tua · et tu aliqñ conuersus ɔfirma fratres tuos
Istud autē satis figuratū est Exo·xviij· vbi dictū est moysi qui fuit
rector iudeoꝝ sicut papa est rector omniū xp̄ianoꝝ. Esto tu populo
in his que ad deū pertinēt ut ostēdas ei cerimonias et ritū colēdi deū
Sicut ergo omnes questiones emergentes de lege et de cultu dei reſuaba-
bant moysi determināde·sic oīa que sunt fidei xp̄iane pape ē ꝓpe deter-
minare· vñ dicit Cyrillus in li·thesau· Vt membra maneamus in
capite in nostro apl'ico throno al's t̄minatore romanoꝝ pōtifice ma
neamꝰ·a quo nostrū est querē quid credere quid tenē et q̄d querē de-
beamꝰ. Et Maximꝰ ī epl'a oriētalibꝫ missa dicit Omnes fines orbis
terre qui dñm sincē receperūt et vbiq̄ terrarū catholici verā fidē con
fitētes in pontificē romanoꝝ tanq̄ in solem respiciūt et ex ip̄o lumīe
catholice et apl'ice fidei recipiūt veritatē nec īmerito·qꝛ petrus legit
p̄mo perfectā fidē esse ɔfessus· dño reuelāte cū dixit Math·xvj· Tu
es xp̄s filiꝰ dei viui. ¶ Ad Primum ergo est dicendū·q̄ sicut per ho-
mines deo ordināte tradita sūt nobis diuina eloq̄a· ita deo disponē-
te per homines nobis dubia ip̄iꝰ fidei declarant̄ et det̄minant̄, Vñ
Damaſ·j·li· Omnia q̄ tradita sūt nobis ꝑ leges et ꝓphas et apl'os
et euāgelistas suscipiamꝰ veñemur et cognoscamꝰ· nichil vltra hoc
inquirētes. ¶ Ad scd̄m est dicendū· q̄ sicut dicit̄·xx·di·c·decretales
Aliud ē causis terminū imponere·et aliud est sc̄tā scripturā diligēt̄
exponē·in negocijs ergo et questionibꝫ insurgētibus de fide diffiniē-
dis et terminādis nonsolū est necessaria sciētia verū etiā p̄tas. Vñ
xp̄s dicturus petro·Q̄dcūq̄ ligaueris sup terrā erit ligatū et in celis
prius dixit·Tibi dabo claues regni celoꝝ in altero dans ei sciētiā di-
scernēdi int̄ leprā et leprā· In altero autē dās sibi p̄tatē eiciēdi aliq̄s
ab ecc̄ia vel recipiēdi. Iustū est ergo et rationabile·ut cū questiones
alique et dubia insurgūt de fide q̄ p̄p̄ doctores et mg̃ros ī sacra pa-
gina sibi adiūgat ut per eos plene veritas discutiat̄·ꝫ talibꝫ questio-
nibus finē et terminum imponere ad solius pape p̄tatem pertinet.
¶ Ad Terciū ē dicēdū·q̄ ſm Augꝰ·xiiij·de tri·c·ij· Aliud ē scire tā-
tūmodo q̄ hō credē debeat ꝓpt̄ adipiscēdā vitā b̄tā q̄ nō n̄ et̄na ē. Et
aliud ē scire q̄ admodū hocip̄m et pijs opitulet̄ et ɔt̄ impios defēdat̄
q̄a p̄mū pertinet ɔūiter ad omnes fideles, Scd̄m vero spectat ad sū-
mum pontificē et alios maiores de ecclesia,

Ad .ij. sic procedit Videt enī q ad papam nō spectat determinare quid est hereb q papa non pt determinare q papa depbēsus in hereh sit papa ut supdictū est ergo cū heresis sit impugnatio fidei nō potit determinare q impugnās fidē nō sit hereticus ¶ Preterea Hieros dicit et ponit xxiiij.q.iij. Quicūq; alit sacrā scripturā intelligit q̄m sensus spūs sancti flagitat a quo scripta ē. licet ab ecctia nō discesserit hereticus tn appellari potest. sed papa non potest scire sp qualit spūs sctus flagitat. ergo ad ipz nō spectat determinare q̄d ē hereb. ¶ Preterea bm ph̄m circa cōpositionē et diuisionē est veritas falsitasq; ergo cū heresis importat peruersū dogma et falsam opinionē eoz que credūt ut dicit hieros. sicut ad papam nō spectat determinare intellectū hominū ꝛ vel determinatur a deo vel auctoritate ꝑpa in oponēdo et diuidēdo. ita ad ipm nō spectat determinare quid est heresis, ¶ In contrariū est quia idē ē iudex recti et obliqui ut dicit ph̄s .j. de aīa. ⁊ oppositoz eadē est disciplina. ꝛ pp est iudex eoz que sunt fidei ut supdictū est. ergo iudex est determinādo quid est heresis que fidei opponitur. ¶ Rñsio Dicendū q sicut dicit Ysidor. viij. li. Ethy. c. ij. Heresis grece ab electione vocat. q sez vnusquisq; illud sibi eligat q̄d melit sibi videt, In religione aūt xp̄iana ut idē dicit. Nō licet alicui eligē q̄d placet. Sed iuxta apl̄i sentēciā captiuare debem⁹ intellectū i obsequiū xp̄i ut illa in credēdo nobis eligam⁹. que a xp̄o et apl̄is ac sanctis doctoribus nobis tradita sūt. Contingit aūt eligē contra xp̄i ⁊ apl̄oz ordinationē multis modis. Primo contra articulos et conciliorū sctoz patrū tm̄iatōez et hoc ē directe hereb. Vñ dicit Aug⁹ i li. de utilitate credēdi. q hereticus est qui alicuius cōmodi tp̄alis vel glorie principatus sui gratia falsas ac nouas opiniones gignit. vel sequit in ecctia. Scdo contra sacre scripture approbatā expositionē bm quem modū dicit hieros q hereticus ē quicūq; intelligit alit sacrā scripturaz q̄m sensus spūs sct̄i flagitat, Tercio contra ritus ecctie obseruationez et sic accipit apl̄s heresim. i. ad Chor. xj. De illis q̄ pranh corpus xp̄i sumebāt dicēs. Oportet hereses esse i ecclesia, Quarto contra ecclesie sacramētoz deuotionē. et sic sortiarij malefici sacramentoz violatores et demonū consultores diuinatores possūt hereticī appellari ut patet xxvj.q.iij. Quinto contra recte fidei protestationē. et sic spmoniaci et auari hereticī appellant. Nam auaricia dicit bm apl̄m ydolox cultus

quia sic auarus exterius protestat̃ ut nũmus quasi pro deo ab ipso colat̃. et simoniacus spũalia vendẽdo. que non nisi a spũ scto sunt dñm spũs scti se esse protestat̃. Vñ symonia hereb noiat̃. i. q. i. Cũ ergo multiplicit̃ accipiat̃ hereb ad illũ spectat det̃minare vel interp̃tari qd sit hereb ad quẽ spectat determinare vel interp̃tari illa q̃ sunt fidei qd non nisi ad sũmũ pontificem dinoscit̃ pertinere, Vñ dicitur xxiiij. q. i. Nulla perturbatio a tramite apl̃ice sedis retrahat que oẽs hereses sp̃ destruxit. ¶ Ad Primum ergo est dicendũ ꝙ papa nõ det̃minat heresim non esse heresim. ꝫ det̃minat nõ alicui licere ex sui arbitrij volũtate eligẽ sibi qd placet in his que sunt fidei qd si fit contra eius determinatiõez ipo facto hereb incurrit̃. ¶ Ad scdm ẽ dicendũ. ꝙ in expositione sacre scripture bm Aug9 non debem9 velle sententiam et expositionẽ nostram esse sentẽciã sacre scripte. quia hoc ẽ ꝓpe supborũ qui ut fament̃ gloria alicui9 honoris sicut sommant. ita sacram scripturam exponũt, Sed potius sentẽciam sacre scripture et expositionẽ sctoꝝ qui spiritu scto fuerũt inspirati debem9 velle esse sententiam et expositionẽ nostrã a qua si aliquoꝝ dicta deuiãt papa pt̃ scire. ¶ Ad. iij. ẽ dicendum ꝙ papa nõ debet det̃minare intellectum hominũ in ꝯpositione et diuisione eoꝝ que non sunt fidei, Sed qꝛ negocia fidei ad deũ spectant pertractare. et hereses omnes destruere. ꝛ nullam vouere spectat ad ip̃m captiuare et determinare intellectum vniuscuiusqꝫ in obsequiũ xp̃i,

AD. iij. sic procedit̃. Videtur enim ꝙ ad papam non spectet circa illa que sunt fidei aliqd addẽ vel diminuẽ. Scribit̃ enĩ Apoc̃ vlt, Si quis aliqd apposuerit ad verba hec apponet deus sup illum plagas scriptas in libro isto Et si qs diminuerit de verbis libri ꝓphetie hui9 aufert deus partẽ eius de libro vite. nõ ergo potest papa aliquid addẽ vel diminuẽ de his que sũt fidei. ¶ Pret̃ea scribit̃ Act̃. xv. Qꝛ cũ aliqui vellẽt cogẽ apl̃os ad obs̃uatiõez legaliũ dixit petr9. vt quid temptatis imponẽ iugũ sup ceruicẽ discipulorũ ꝙ neqꝫ patres nostri neqꝫ nos portare potuimus cũ ergo onus xp̃i sit leue et iugũ eius suaue non spectat ut videt̃ ad papam aliqd addẽ sup illa q̃ sũt fidei cũ hoc non possit esse sine grauamĩe ipoꝝ fideliũ. ¶ Pret̃ea scrĩ ij. ad Thymo. ij. Stultas aũt et sine disciplina questiones deuita sciens ꝙ generãt lites. ꝫ frequent̃ in addẽdo vel determinãdo illa q̃ sunt

fidei oriunt̃ lites. ergo ad Papam non spectat in talib⁹ aliq̃d addere vel diminuere. ¶ In contrariũ ẽ quia ad papam ꝑtinet simbolum condere et aliq̃s articulos apponẽ. ꝑm qd̃ requirit tp̃is congruitas ⁊ ecc̃ie necessitas. ¶ Responsio Dicẽdum ꝙ ꝑm Aug⁹ in li. de v̄a religiõe c. xvj. In his que sunt fidei talis regl̃a est ꝑuãda ꝙ falsa et dãnata sꝑ sunt respuẽda. vera vero et approbata sꝑ sũt tenẽda. dubia aũt tamdiu credẽda q̃mdiu aliud doceat ratio vel contrariũ precipiat scc̃e matris ecc̃ie auctoritas. papã ergo posse aliquid addẽ sup̃ illa que sunt fidei duplicit̃ potest intelligi. vel quantũ ad dubioꝝ int̃pretationẽ et terminatiõez. vel quantũ ad occultoꝝ et implicitoꝝ explicationẽ. vtroq̃ modo potest papa aliq̃d addere sup illa que sunt fidei. quia si aliqua sũt dubia et obscura in fide ad eum pertinet int̃pretari et determinare post cui⁹ determĩatiõez hẽticũ esset contrariũ pertinacit̃ asserere, Vñ dicit inno. et ponit̃. xxiiij. q. i. Quotiẽs fidei ratio ventilat̃ arbitror omnes fratres et coep̃os nr̃os non nisi ad Petrũ id est sui noĩs et honoris auctoritatem referre debẽ. sicut nũc retulit dilectio nr̃a ꝙ per totũ mũdũ possit ecc̃ijs om̃ib⁹ ꝓdeẽ. Ad ip̃m papã similit̃ spectat implicita et occulta in fide ꝓ tp̃uz et etatũ congruẽtia explicare et declarare ut ꝙ inferiores ecc̃ie filij implicite et occulte credebant. postmodũ publice et explicite confiteant̃. et hoc vel ꝓpt̃ alic⁹ hereꝫ insurgẽtis extirpationẽ aut ꝓpter ip̃oꝝ met fideliũ in fide augmentationẽ. Vñ dicit Leo ꝑp̃ et ponit̃. xiiij. di. Sicut quedã sũt que nulla possunt ratione ꝯuelli. ita multa sunt que aut pro necessitate temporꝝ aut ꝓ consideratiõe etatũ oportet tp̃ari. illa sꝑ conditiõe seruata ꝙ nec preceptis euãgelicis ꝯtrariũ nec decretis sanctoꝝ patrũ ĩueniat̃ aduersum, ¶ Ad Primũ ergo ẽ dicẽdũ ꝙ apponẽ et diminuẽ de his que sunt fidei veritatẽ corrũpẽdo vel errorẽ apponẽdo meretur penas quas beatus ioh̃es cõminatur. Sed apponẽ illa que desũt fidei supplẽdo sicut apponebat paulus apl̃s implicita declarãdo et obscura interp̃tando et inordinata ordinãdo modo quo ip̃e dicit. i. ad Chor̃. xj. Cet̃a aũt cum venero disponã. non meret̃ penã ꝫ premiũ, ¶ Ad scd̃m est dicẽdũ. ꝙ doctrina xp̃i non dicit̃ leuis ꝓpt̃ mandatorum diminutionẽ vel multiplicationẽ. quia cũ bonũ et virtus ꝑm Dyoni. consistãt ex integro deferẽda. cũ ad destruendum vero virtuosum actũ vnum solũ sufficiat arta et difficilis est via que ducit ad

vitam·et lata et facilis que ducit ad perditionē. Est ergo facilis et leuis ꝓp caritatis dilectionē que quecūq; difficilia et vere importabilia precipiant facit leuia et portabilia. ¶ Ad terciū est dicendum q̄ questiones facē de his que sūt fidei ꝓp litigationē verboꝝ stultū est & omnino vitandū quia seruū dei non oportet litigare ꝫ mansuetum esse ad omnes· Sed tales questiones facere ꝓp veritatis inquisitiōꝫ non est stultū imo valde vtile.

Ad·iiij·sic procedit Videt enī q̄ inquirē de hereſi oueniat cuilibet xp̄iano·scribit enī iaco·v· Siq̄s ex vobis errauerit a veritate scire debet quōꝫ qui conuerti fecerit pc̄orem ab errore vie sue liberabit animam eius a morte·ꝫ nullus potest aliquē reuocare ab errore nisi illū errorem cognoscat·cuilibet ergo conuenit ex p̄cepto apli de errore inquirē. ¶ Preterea plus ē hereticū occidē q̄ de errore inquirē·ꝫ mathathias machabeus ꝓpa auctoritate eū qui ad aram sacrificaturus accesserit interfecit vt scribit·j·mach·multo g̊ magis licz ꝓpria auctē de hereſi inquirē. ¶ Preterea dicit Cyprianus et ponit xxiij·q·v·Si añ aduentū xp̄i circa deū colēdū et paola spernēda p̄cepta suata sūt multo magis post aduentū xp̄i oīib mandabat consortia hereticorum fugē et de hereſi inquirē· ergo multo magis licet hoc facē ī p̄nti statu. ¶ In contrariū est q̄ cui non licet de fide disputare non licet de hereſi inquirē que fidei opponit·ꝫ scribit ex̄ de here·c·quicūq;· Inhibemus quoq; ne cuiq; laice persone publice vel occulte vel priuati de fide catholica liceat disputare· Quicūq; vero contra hoc fecit excōmunicatōis laqueo innodet. ¶ Rñsio dō· q̄ hereſ ē crimē ecc̄iasticū spūale·et ideo ad spūalem iudicem inquisitione iudiciaria pertinet de ea cognoscere·sine ergo mandato ꝓp̄e qui est iudex vniuersalis ecclesie nulli licet de ip̄a hereſi inq̄rere· Vñ dicit ex̄ de heret·c·p hoc occidimus· q̄ p ip̄os ep̄os et inquisitores de ipo facto inquiri valeat cōmuniter vel diuisim· Et hoc est satis conueniēs q̄ saluator & vicarius papa existit p apl̄os mandauit hereticos esse attendendos et cauēdos. Attendēdos q̄dez qñ dixit Math vij·Attēdite a falſ ꝓphetis qui veniūt ad vos·per q̄s falsos ꝓp̄has hēticos insinuare voluit· ut Crib· dicit. Cauēdos vero Math·xvj·qñ dixit·Cauete aūt a fermēto phariseorum et saduceoꝝ· Et apl̄s per p̄latos ecc̄ie mandat hereticos esse obseruandos Philipē·iij· Cum enim dixisset idem sapiam̄ omnes

et in eadem regula permaneamꝰ statim subdit. Obseruate eos qui ita ambulant sicut habetis formā nr̄aꝫ. ¶ Ad Primum ergo ē dicendū ꝙ apl's ibi loquit̄ de conuersione ab errore per modū fratne correctionis nō per modum iudiciarie inquisitionis. Nam prima conuersio pertinet ad omnes. ꝫ scd̄a pertinet solū ad prelatos inquisitione ordinaria vel ad inquisitionē ex cōmissione sedis apl'ice, ¶ Ad Secundum ē dicendū. ꝙ Mathathias interfecit illū qui ad arā sacrificaturꝰ accesserat zelo diuīe legis et eius auctoritate. ¶ Ad Terciū ē similit̄ dicendū ꝙ vnū deū colere et ydola spernere om̄ibꝫ ē p̄ceptū strictiꝰ post aduentū xp̄i q̄ ante. Sed de heresi vel ydolatria inquirē cū sint crimina fidei opposita ad illū pertinet. qui ē totius fidei et ecc̄ie caput.

AD. v. sic ꝓceditur videt̄ enim ꝙ sine mandato pape quis possit in heresi comp̄hensos condemnare. quia qd̄ est prohibitū pape et vniuersalit̄ ecc̄ie prelatis sine mādato eoꝝ fieri potest sed math. xiij saluator prohibuit apl'is ne eradicarēt zizaniam per quam heretici intelligunt̄ ꝟm Augꝰ. nō ergo de mandato pape debet fieri hereticorū condēnatio, ¶ Pret̄ea dicit Greg̃. et ponit̄. xxiij. q. viij. Si ī mortē Longobardoꝝ me miscere voluissem. hodie Longobardoꝝ genꝰ nec regem nec ducē hr̄et. ꝫ qꝛ deū timeo in mortē cꝰlibet hominis me immiscere formido. condēnationi ergo hereticoꝝ papa se immiscē nō debet, ¶ Pret̄ea dicit Hieroꝰ et ponit̄ xxiij. q. v. malos comprimē et bonos subleuare regū officiū est. Magis ergo pertinet ad principes seculares in heresi comp̄hensos condēnare q̄ ad papā. ¶ In contrariū est qd̄ dicit Hieroꝰ. et ponit̄ xxiiij. q. iiij. Secande sūt putride carnes et scabiosa ouis a caulis repellēda ē ne tota domus massa et corpus et pecora ardeat corrumpat̄ putrescat et intereat. Nam Arrius in alexandria vna scintilla fuit ꝫ qꝛ nō statim oppressus totū orbē eiꝰ flāma populata est. canonica ergo condemnatio hereticoꝝ nō debet fieri sine mādato pape. ¶ Rn̄sio Dicendū ꝙ ecc̄ia condemnat hereticos duplici condemnatiōe. Primo cōdemnatiōe mortis sp̄ualis. ut per excōmunicatiōeꝫ per quam seperat̄ anima a corpore mistico ecc̄ie Sunt enī omnes heretici ex sentēcia canonis excōmunicati. Secūdo condemnatione mortis corporalis ꝑ quā sepat̄ aīa a corpore nat̄ali Primam igit̄ condēnationē facit ecc̄ia immediate per seip̄am. quia

excōmunicatio est ꝓpe mucro pape et epoꝝ. Sed scdaꝫ cōdemnationē non facit immediate per seipam ꝫ post adiuratā heresim relinqt eos iudicio seculari· non tñ sine mandato eius. Ista scda ꝯdēnatio debet fieri ꝓpt duo. Primo ꝓpter seruandā circa eos caritatiuam dilectiōeꝫ Nam eccia circa omnes viscera misericordie ostēdit· Et ideo nō statiꝫ exponit eos morti· ꝫ post primā et scdam correptionē iuxta apli sen: tenciam si relapsi inuēti sūt tanqꝫ subuersi ne alios possint subūtere iudicio seculari relīquit. Similiter ꝓpt cautelā ne ī suo iudicio deci: piat· ne forte credēdo pimē nocentē pimat īnocētem. ¶ Ad Primū ergo est dicendū ꝙ sicut ponit xxiiij· q· iiij· Aliud est excōmunicatio aliud est eradicatio. Excōmunicat enim aliqs ut ait apls ut spūs eiꝰ saluus fiat in die dñi Sed eradicatio fit p mortē et p sepatiōeꝫ aīe a corpore natali, Et si dñs mādauit non esse eradicāda zizania vsqꝫ ad messem venturi scli in illo casu intelligendū est qñ nō potest era: dicari zizania sine eradicatiōe tritici, ¶ Ad scdm ē dicendū· ꝙ papa et epi non debēt se īmiscere in mortē hominis immediate eos senten: ciando vel condēnando· ꝫ dignos morte relīquūt iudicio seculari.

¶ Ad· iij· ē dicendum ꝙ ad seculares iudices pertinet hereticos con demnare presupposito tñ iudicio eccie esse condemnatos ꝑm ordinem ab ipa institutum,

AD· vj· sic procedit· Videtur enim ꝙ sine mandato pape liceat principibꝫ xpiane fidei hereticos cape et iudicare qꝛ qd est licitū populo facere sine requisitione alterius· multo magis est licitū regi: bus et prīcipibꝫ xpiane fidei· ꝫ mādatū fuit populo israhelico Deut· vij· Aras eoꝝ subuertite et confrīgite statuas lucosqꝫ succēdite· quia populus sanctus es dño deo tuo, ¶ Pretea magis est corpora hēticorum iam sepulta comburē qꝫ hereticos cape et cōdēnare et iudicare. Scribit enī· iiij· R· c· xxiij· ꝙ rex Iosias vidit sepulchra hereticoꝝ q̄ erant in mōtibꝫ misit qꝫ et tulit ossa de sepulchris et combussit ea su: per altare· licet ergo regibus et principibus ꝓpo iudicio iudicare et capere hereticos, ¶ Pretea scribit· iij· R· xv· ꝙ Oza rex iuda purga: uit vniuersas sordes ydoloꝝ et confregit simulachrū turpissimū ꝛ cō: bussit in torrētem cedron· Sed hoc pertinet ad cultū dei ut quilibet rex ⁊ prīceps xpiane fidei purget a sordibꝫ ydoloꝝ ⁊ hereticoꝝ regnū suū· ergo licet eis hoc facere absqꝫ precepto pape, ¶ In contrariū est

quia illos non possūt capere et iudicare ꝓpo iudicio reges et pinci-
pes scl'ares qui non sunt de foro ip̄orū · ꝫ hereticos capere et punire
est de foro ecclesie · Ergo hoc non licet eis facere sine mandato pape ;
¶ Rn̄sio · dd̄ · ꝙ nec pctm̄ ydolatrie nec pctm̄ hereꝭ legit̄ esse punitū
sine expresso mandato ecc̄ie · Scribit̄ enī Exo · xxxij · ꝙ pctm̄ ydolatrie
cōmissū ꝑ filios israhel qn̄ fecerūt sibi vitulū conflatilem nō fuit pu
nitū nisi ex p̄cepto moysi qui descendēs de monte dixit · si quis ē dn̄i
iūgat̄ michi · et tūc cōgregati sunt ad eū omnes filij leui, Planū est
aūt ꝙ personā Moysi repn̄tat sūm⁹ pontifex quantū ad pc̄atem re-
galē et sacerdotalem · et filioꝝ leui ep̄i et alij prelati · Sil'r sup illo v̄bo
Cant̄ · ij · Capite nob̄ vulpes paruulas que demoliūtur vineas · nā
vinea nostra floruit · dicit glo · quōm non sufficit nobis vitam nr̄aꝫ
in exemplū alijs ponē et bonā predicationē facere nisi etiam errātes
corrigamus et infirmos ab insidijs alioꝝ defendamus. Ideo recte di
cit̄ · Capite nobis vulpes · i · hereticos qui callidi sūt et se humiles fin
gūt sicut vulpes Absconduntur enim in foueis · et cū exterius apparēt
nunq̄ directis itineribus currūt. Illud etiam mandatū apl'i post p̄-
mam et scd̄am monitionē deuita hereticū quōm subuersus est Tyto
archiep̄o Cretensi intelligit̄ esse factū · Prima simlr̄ ad Chor̄ · v · Im-
pugnantes fidem auc̄te ecc̄ie apl'os mandat tradendos esse sathane ·
absq̄ igitur auctoritate pape heretici non capiendi nec iudicādi sūt
per principes seculares. ¶ Ad primum ergo est dicendum ꝙ ille po-
pulus aras ydoloꝝ non confregit nec ex precepto Moysi · Nec Iosias
rex israhel combussit corpora hereticoꝝ · Nec Oza rex iuda purgauit
sordes ydoloꝝ que fecerant patres eius nisi auctoritate dei c⁹ vicari-
us in terris papa existit · Vn̄ ille auctoritates nō faciūt ad ꝓpositū.

¶ Questio · Vndecima Quomodo ad papam spectat determinare que
pertinent ad vnitatem diuine essentie ,

Deinde considerandū est Qualiter ad papam spectat det-
minare que ad vnitatem diuine essentie pertinent , Circa
qd̄ querunt̄ sex / Primo vtrū ad papā spectat sub articulo
ponere que non possunt ab homine nat̄alit̄ cognosci. / Scd̄o · Vtrū
ad papā spectat sub articulo ponē · credo in vnū deū. / Tercio · Vtrū
ad papam spectat ponere sub articulo vnū deū esse creatorē omniū.

Quarto. Vtrum ad papam spectet determinare modum credēdi trinitatem, Quinto. Vtrū ad papam spectet determinare modū distinctiōis personaꝝ. Sexto. Vtrū ad papaꝫ spectet modū vnitatis triū personaꝝ determinare.

AD. j. sic procedit. Videt enī ꝙ ad papam nō spectet sub articlo ponē que ab homine naturaliter cognosci nō possunt quia stultum est sub articulo ponere que nō possunt probari. ꝫ deū esse trinū et vnum vel xp̄m esse incarnatū naturalit probari nō potest. ergo talia sub articulo poni nō debēt. Preterea articulus dicit qꝛ artat nos ad credēdum. ꝫ ꝑm aug. Credē est volūtariū. non enim potest quis credē nisi volēs non ergo papa debet ponē sub articulo que naturalit cognosci non possunt. Preterea spiritualia et eterna que naturalit cognosci non possunt sunt sp̄ eadem et immutabilia. ꝫ illa que sub articulis ponunt creuerūt et crescūt. Dicit enī Greg. ꝙ ꝑm incrementa temporꝝ creuit scientia sctorꝝ patrū. et quanto viciniores fuerūt aduentui saluatoris tanto sacramenta salutis plenius perceperūt. In contrariū est quia ad papam spectat sub articulo ponē que nos beatos faciūt. ꝫ talia sunt que non possūt naturalit ab homine cognosci. iuxta illud Ioh. xx. Beati qui non viderūt et crediderūt. expedit ergo talia sub articulo ponere. Rn̄sio dd̄ ꝙ hō viuit triplici vita. Pr̄ia vita contemplatiua et sp̄uali p̄ quam deo ꝯiūgit. Scd̄o vita actiua et morali per quā in agendis dirigitur. Tercio vita speculatiua ꝛ intellectuali per quaꝫ in ratione perficit. Stultū ergo esset dicere ꝙ homini nō deberēt p̄poni aliq̄ alia ad credendū que seip̄m cognoscere non valēt. nam si hoc esset in vita sp̄uali deo non ꝯiūgeret. nā per solam fidē homo facit cū deo qd̄daꝫ vnū. quia per solam fideꝫ homo coniungit deo iux̄ illd̄ osee. ij. Sponsabo te michi in iusticia et misericordia et in fide. In vita vero morali in agendis non dirigeret. nā per solam fidem homo dirigit in agēdis per que potest consequi vitam eternam. Vn̄ ip̄a sola dicit substātia et fundamētū sperandarū rerū cuius signū est quia nullus ph̄oꝝ an̄ aduentū xp̄i cū toto conatu suo tantū potuit scire de scientijs necessarijs ad salutē. quantū p⁹ aduentum xp̄i scit vna vetula per solam fideꝫ. ꝓpt qd̄ dicit aug. xiij de trini. c. xix. ꝙ illi precipui gentiū ph̄i qui inuisibilia dei per ea q̄ facta sunt intelligere potuerūt. tn̄ quia sine xp̄o mediatore philoso-

phati sunt quem nec venturũ ꝓphis nec venisse apl'is crediderunt. sicut dictum est de illis veritatez detinuerũt in iniquitate. Tercio in vita intellectuali nõ proficeret, Est enim humana cognitio sic debilis ꝙ nullus ph'oꝝ longũ temp⁹ apponẽdo in studio potuit perfecte natꝫ vnius musce inuestigare, Vñ legit̃ de quodam ph'o ꝙ .xxx. annis in solitudine stetit ut cognosceret natꝫ apis nec eam perfecte inuestigare potuit. stultũ est aũt nolle credẽ nisi illa que tm̃ homo per se cognoscere potest. ¶ Ad Primum ergo est dicendũ. ꝙ licꝫ illa que sunt fidei per rationẽ non possint probari. sũt tñ tot signis et miraculis confirmata ꝙ ꝑ nullam purã creaturã fieri possent, Si enim rex mittẽt literas consilio suo eius sigillo signatas. null⁹ esset ausus dicẽ tales lit̃as nõ ꝓcessisse auc̃te regis. Illa aũt que fidei sunt tradita nobis per prophetas et apl'os sigillo dei signata sunt quod quidẽ sigillũ miracula et signa sunt que dei fili⁹ in humana nat̃a fecit. qd̃ si dicat̃ miracula illa fieri nullũ vidisse leuit̃ respondet̃, Constat enĩ ꝙ añ aduentũ xp̃i totus mũdus ydola colebat. sicut ip̃e historie paginaꝝ ostendũt. Sed modo vere omnes sapiẽtes diuites et potentes ad xp̃m sũt conuersi. aut ergo istud factũ est miraculose ꝑ xp̃m. et sic habeo ꝓpositũ. aut dicit̃ hoc non esse miraculosum et sic dico nõ potuisse esse mai⁹ miraculosum q̃ꝫ ꝙ mũdus totus sine miraculis cõuteret̃. ¶ Ad scd̃m est dicendũ. ꝙ licet ad credendũ homo non cogat̃ necessitate coactionis artat̃ tñ ad credendũ necessitate finis. quia nõ potest aliq̃s consequi finẽ vite eterne nisi per credẽ illa que sunt fidei iux̃ illd̃ apl'i ad Hebre. xj. Accedentẽ ad deum oportet credẽ. q̃a sine fide impossibile est deo placere. ¶ Ad Terciũ ẽ dicẽdũ ꝙ crescere illa que sunt fidei potest intelligi duplicit̃ aut substantialiter per additionem aut accidẽtalit̃ ꝑ explicationẽ. Primo modo immutabilia sũt eadẽ. qꝛ ꝟm aug̃. Vna fides est antiquoꝝ et modernoꝝ. Sed scd̃o modo creuerũt. quia multa explicite nos cognoscimus que illi implicite cognouerũt. Et sic papa aliqua potest explicare ĩ articulis que explicita non sunt.

AD. ij. sic ꝓcedit̃. Videt̃ enĩ ꝙ ad papam non spectet sub articulo ponere. credo in vnũ deum. quia quod est a philosophis demonstratiue probatũ non est ponendum sub articulo. Sed esse vnũ deum demonstratiue probatũ est a ph'is in pluribus locis. ergo non

est ponendum sub articulo, ¶ Preterea ponē sub articulo ad que ratio humana induci potest diminuit ratiōez meriti iuxta illud greg. Fides non habet meritū cui humana ratio prebet expimentū. sz q sit vnus deus potest adduci hamana ratione. ergo non est ponēdū sub articulo. ¶ Preterea p̄ceptū dei artat nos ad cōdēdū absqz eo q sb̄ articlo ponat. sz p̄cipit Deut. vj. Audi israhel dn̄s deus tuus deus vnus ē nō est ergo ponendū hoc sub articulo. ¶ In contrariū est quia ī simbolo patrū et in simbolo apl'oꝝ ponitur. credo in vnū deum. ¶ Rn̄sio dicendū q rationabiliter ponitur sub articulo esse deū et esse vnum deum. nam deum esse gubernatorem omniū et omniū actuū humanoꝝ directorē ac omniū bonoꝝ remun̄atorē et maloꝝ punitorē multi negauerūt. quia ponētes oīa casualiter euenire negauerūt deū esse omniū prouisorē et gubernatorem cuius contrariū ad sensum videmus Nam videmus res omnes ut solem lunā et stellas determinatū cursum habere qd nō ꝯtingeret si casualit euenirēt. ponentes vero actus humanos nō disponi a deo nec ab ipo prouideri inducti sunt. quia videbant bonos in mūdo isto affligi et malos prosperari. negauerūt deum actuū humanoꝝ esse directorē non attēdentes q bonus medicus per eandē artē medicīe ꝓpinat vni infirmo aquā et alteri vinū ex certa sciētia sm q ars medicine dictat. ponētes aūt non esse aliā vitā pret istā negauerūt deū esse omniū maloꝝ punitorē et bonoꝝ remun̄atorē, Contra quos dicit apl's. i. Chor. xv. si tm̄ in hac vita sperantes in xp̄o sumus miserabiliores om̄ibus hominibus. rationabilit igit positū est in simbolo apl'oꝝ. credo ī deū ut omniū prouisorē et ut omniū actuū humanoꝝ directorē et ut omniū bonorū remun̄atorem et maloꝝ punitorē sm quē modū deū esse nō est probatū humana ratione. Sed in simbolo patrū rationabiliter est additū. credo in vnū deum, Nā filioꝝ et ꝓpinquoꝝ nimiū dilectores adorant plures deos Scribit enī sap. xiiij. q acerbo luctu dolēs pat cito sibi rapti filij fecit imaginē et illū q tūc quasi mortuus homo fuat. postmodū tanq̄ deū colē cepat et constituit int suos filios sacrificia sibi offerri. principuz vero et regū adulatores plures deos adorant. sicut nabuchodonosor vt deus volebat adorari. Diuinatores vero et demonū ꝯsultores pl'es deos adorant. quia qd est ꝓpuz dei ut occulta et futura p̄noscē a demonibus scire cupiūt. quia igit multi nō vnū deum adorāt. cont talē

errantes congrue additū est in simbolo patrū. Credo in vnum deū
Ex predictis ergo patet respōsio ad rationes ī oppositū factas.
Ad tertiū sic procedit. Videt enī q̄ ad papam non spectet po-
nere sub articulo deū esse creatorē omniū. Dicit enim ōmenta-
tor in de substantia orbis. Q2 multi dixerūtipm deū esse causam mo-
uentem ꝫ non causam agentē omniū. sed cum finis significet agen-
prima significatione ponere deū esse causam mouentez per modum
finis et non causam agentē per modum efficientis est absurdum &
contra intentionē alioꝝ. Exquo ergo hoc positū est a pbis nō oportz
ponere sub articulo. ¶ Preterea omne qđ potest non esse aliqua parte
sui de se formaliter necesse est non esse. ꝫ suū esse effectiue ab alio q̄-
ductū. cū gō omnia visibilia corporalia aliqua parte sui possint nō
esse et necessario sunt ab alio producta. non ergo oportuit ponē in
articulo creatorē omniū visibiliū. ¶ Preterea omne qđ ordīate mouet
ut assimulet̄ suo fini suū esse et totum suū bonū effectiue recognoscit
ab alio. ꝫ omnia inuisibilia puta ipi angeli et substātie sepate ordīa
te mouēt ut assimulent̄ suo fini. Effectiue ergo hnt esse a deo. non gō
oportuit addē in simbolo. et inuisibiliū. ¶ In contrariū est auctori-
tas ecīe. quia eius auctē simbolū est ordinatū. ¶ Rñsio dicēdum q̄
aliqui posuerunt mundū fuisse ab eterno. sicut Aristoteles et multi
alij probauerunt. In persona quoꝝ loquit beatus Petrus qñ dixit
Exquo dormierunt patres nostri omnia sic perseuerant et ōtra istos
positum est in simbolo patrum. factorē celi et terre. Si ergo facta sūt
constat q̄ non sp fuerūt iuxta illuo psal. Dixit et facta sūt. Aliqui
vero posuerūt mūdum esse factū a deo ex p̄iacēti tñ materia volētes
meti potētiam dei iuxta mensurā potētie creatē que non potest ali
quid producere nisi ex p̄iacēti materia. cū sit potētia particularis &
contra istos positū est in simbolo apl̄oꝝ. creatorem celi et terre. Nam
ꝑm Damas. differūt creare et facere. quia creare est aliquid producē
ex nichilo. Facere vero presupponit materiam preiacentem. Aliqui
aūt posuerūt sicut manichei visibilia et corruptibilia a bono deo fa-
cta non esse q̄ eo q̄ mlti defectus ī talibꝫ corporalibus inueniuntur
et multa nociua contra quos augs ponit tale exemplum. Si aliqs
intraret domū fabri. et inueniret ibi instrumēta cū quibꝫ impungēt
et ledēt se. et ex hoc reputaret illū fabrum esse malū q̄ teneret illa in-

strumēta stultus esset cum faber teneat illa ad opus suū. Ita stultum est dicē q̄ corporalia sunt mala et a malo deo quia sunt nociua· nā quod vni est nociuū alteri est vtile. Ad remouendū ergo hunc errorē additū est in simbolo patrū factorē omniū visibiliū· Sed aliqui nō valentes transcendere corporalia non crediderūt esse aliquid vl̄ naturam visibilem adorantes pro deo solem et lunā vel aliquā stellarū que inter corporalia sūmū gradū tenebant. Ad remouendū igitur hunc errorem additū est in simbolo patrū· et inuisibiliū. ¶ Ad primum ergo est dicendū q̄ nō negamus pl̄os potissime peripateticos posuisse deum causam efficientem omniū· quia tn̄ posuerūt mūdum ab eterno et effectus coeternos fuisse sue cause quoꝝ positionē tang̃ hereticā fides catholica dānat Ideo oportuit sb̄ articl̄o ponē deū eē omniū creatorē et factorē quoꝝ erroris radicem rabi moyses assignat dicens. Q̄ ipi fuerūt similes puero qui statim cū nasceret ponerē in insula et nung̃ videt mulierē pregnātem nec puerū nascentē· si tūc diceret ei q̄n iam esset magnus· qualiter homo concipitur et portat in vtero non crederet ei q̄ videret sibi impossibile q̄ sic magnus in vtero posset portari. Ita pl̄i videntes statū mūdi p̄ntez nō crediderūt q̄ mūdus posset de nouo incipe Et per hoc patet responsio ad alias duas rationes q̄ non p illū modū ponit ecc̄ia deū factorē omniū visibiliū et inuisibiliū sicut pl̄i posuerūt.

Ad .iij. sic procedit· Videtur enim q̄ ad papam non spectet determinare modū credendi trinitatem, Dicit enim Hilarius in libro de synodis q̄ pater et filius et spūs sanctus sunt per substātiā tria per consonantiā vero sunt vnū· non est ergo ibi vnitas ī natā sicut papa determinat. ¶ Preterea dicit boecius ī li· de tri· Illud est vere vnū in quo nullus est numerus· ꝫ trinitas est vnus deus verissime non ergo ibi erit nūs personaꝝ cū vnitate nate ut ecc̄ia determinat. ¶ Preterea quecung̃ differūt specie differūt nata. ꝫ patrnitas et filiatio cum sint relationes differētes specie ponāt dr̄aꝝ ī nata· nō ergo ē in trinitate vera vnitas. ¶ In contrariū est quod scribit extra de fi· ca· firmit̄ credimus. Responsio Dicendum q̄ Innocencius tercius in illa decretali supradicta firmiter credimus· tria ponit requirenda esse in confessione vere sempiterneq̄ deitatis· Nam primo ex parte credentis requiritur firmitas q̄n dicit firmiter credimus Firmus nāq̄ debet esse

xp̄ianꝰ nichil hesitans, Vnde Moyses grandis factꝰ fide negauit se esse filiū filie pharaonis magis eligēs affligi cū populo dei q̄ tp̄alis pcti hr̄e iocunditatē· ut scri ad Hebre·xj· Scdo ex parte modi credēdi requirit simplicitas ut nō sit ibi erroris admixtio qn̄ dicit· et simpliciter confitemur· s̄m enim Augꝰ·j·de trini· nil periculosius alicui errat nec laboriosius aliquid querit nec fructuosius aliquid inuenit q̄ vbi queritur trinitas patris et filij et spūs scti. Tercio ex parte eiꝰ qd̄ credit· requirit primo ꝙ credatur vnus verus solus deus sine deorum plurificatiōe. Dicit enī Augꝰ sup illo verbo·i·ad Chor·viij· Si tibi dij multi et dn̄i multi· nobis tn̄ nō est nisi vnus deus· ꝙ plres sunt dij nuncupatiue sicut sunt demones· quia omnes dij gentium demonia, Plures sunt similiter adoptatiue· quia ego dixi dij estis & filij excelsi omnes. Sed substantiue nat̄aliter sola trinitas est vnus deus, Secundo ꝙ credat esse eternus sine inceptione· dicit enim anshelmus sup illo verbo psal· Dn̄s regnauit ī eternū et vltra· ꝙ si mūdus fuisset ab eterno et in eternū durararet· adhuc deus diceret ante et vltra tale ineternū quia causa sp est ante et vltra suū creatū· Tercio ꝙ sit immensus sine mensuratione, Exponens enī aug·iiij·sup Gen̄· illud verbū sap·xj· Omnia disposuisti in nūo pondē et mensura dicit· ꝙ deus omnia disponit in seip̄o qui est nūs sine nūo pondꝰ sine pondere et mensura sine mensura, Quarto ꝙ sit incōmutabilis sine mutatione dicente enī augꝰ·i·de tri· Vera immortalitas est vera incōmutabilitas quam nulla creatura habet quoniam soliꝰ creatoris est· Quinto ꝙ sit omnipotēs sine subiectione· ip̄e enim solus est qui mortis et vite habet p̄tatez· et subest ei cū volūit posse ut scribit sap·xv· Sexto ꝙ sit ineffabilis sine inuestigatione· qr dicente aplo incomprehensibilia sunt iudicia eius et inuestigabiles vie eius· oēs istas conditiones requisitas ad modū credēdi trinitatē ponit Innocentius in decretali sūp̄dicta firmitēr credimus ¶ Ad primum ergo est dicendum ꝙ Hilarius accipit substātiā pro ypostasi· vult enim dicere ꝙ pater et filiꝰ et spiritus sctus sunt tria per substātiam personaꝝ· et sunt vnū per consonantiam vnitatis essentie. ¶ Ad scdm est dicēdū· ꝙ Boecius per illa verba intendit excludē nūm a diuina essentia non aūt a trinitate personarū qd̄ quidē confitet ecc̄ia. ¶ Ad Terciū ē dicēdū ꝙ pat̄nitas et filiatio nō se hn̄t ad diuīas personas

ꝓpe ut speciem dantes. ꝫ magis vt personas distinguētes et constitu
entes. Illud autē qd̄ se habet ad personam diuinam ut speciem dans
est nat̄a diuina. quia pater generat sibi filiū sil'ez ꝑm nat̄e ꝑdēptita=
tem non ꝑm personalem ꝓpetatem. q̄uis in diuinis non ꝓprie dica
tur aliquid differre ꝑm speciem cum ibi non sit species neq; genus.

AD. v. sic ꝓceditur videtur enim q̄ ad papam non spectet deter
minare modum distinctionis personaꝝ quia que sunt eadē re
aliter alicui sunt eadem realiter inter se. Sed pater et filiꝰ et spūs sā=
ctus sunt idem realiter in essentia nō ergo ī personis diuinis est po=
nenda realis distinctio ¶ Pret̄ea aut persona addit aliquid sup̄ essē=
tiam aut nichil. si aliquid addit reale faciet compositionem qd̄ non
est ponendum. si vero nichil addit non poterit facere realem distīcti=
onem. ¶ Preterea que de seinuicem predicantur quicq̄d verificatur
de vno verificatur de alio. ꝫ pat̄ et essentia predicantur de seinuicem.
ista est enim vera pat̄ est essentia. ꝫ pat̄ generat. ergo similit̄ essentia
generat. ¶ In contrariū est qd̄ scribit̄ ex̄. de fi. ca. Firmiter credimus
¶ Rn̄sio dicēdū q̄ Innocentius tercius in decretali sup̄dicta ponit
modum distinctionis personaꝝ dicēs Tres quidē persone pat̄ a nul
lo filiꝰ a patre solo ac spūs sc̄tus pariter ab vtroq;. pater generās. et
filiꝰ nascēs. et spūs sanctus procedēs consubstātiales et coequales ⁊
coomnipotētes et coeterni vbi tria confitet̄, Primo personaꝝ distinc=
tionem. Scd̄o distinctionis cause assignationē, Et Tercio insepabi=
lem operationē. Personaꝝ quidē distinctionem qn̄ dicit Tres quidē
persone. Nam ꝑm Augꝰ. vij. de tri. cum querit̄ quid tres vel qd̄ tria
referendū est ad personas. quia persona ꝑm Boeciū est rationabilis
vel intellectualis nat̄a indiuidua et incommutabilis substātia. In=
commutabilitas aūt in diuinis attendit̄ in personis. non in essen=
tia. quia pat̄ ita est pater q̄ non filiꝰ. et filiꝰ est filiꝰ ita q̄ nō pater
In essentia tn̄ pat̄ est illud qd̄ filiꝰ et filiꝰ illud qd̄ pat̄, Vn̄ auḡ. xv.
de tri. dicit q̄ verbū dei patris vnigenitus filiꝰ eius per omnia patri
similis ⁊ equalis hoc omnino est q̄ pat̄ non tm̄ pater quia ille filiꝰ
et iste pater. Distinctionis vero cause assignationem tangit qn̄ di=
cit pater a nullo filiꝰ a patre solo spūs sanctus pariter ab vtroq;. pat̄
generās filius nascēs spūs sc̄tus procedēs. Nā int̄ personas diuīas
non posset esse distinctio nisi per originē vnius ab altera. quia ꝑm

Damab. In diuinis omnia sunt idez p̃ter generatiõẽ in generationem et processionẽ. Eo ergo ip̃o q̃ pat̃ est genitus oportet filiũ a deo esse nat̃aliter distinctũ. cũ bm aug⁹. j. de tri. nulla res seip̃am generat ut sic. eoip̃o q̃ pater et filiꝰ vna volũtate spirãt spiritũ sc̃m oportet ab vtroq; pariter inspiratũ esse et ab vtroq; pariter distinctum quia bm Piero. spũs sanctus nõ est pater neq; filiꝰ ꝫ est amor quem habet pater in filiũ et filiꝰ in patrem. Tercio tangit inseparabilem operationẽ q̃n dicit consubstãtiales et coequales coomnipotẽtes et coeterni. Nam bm Aug⁹. ij. de tri. pat̃ et filiꝰ et spũs sãctus inseperabiliter operanť et hoc ideo est quia consubstãtiales sine qualitatis implicatione. sunt coequales sine quantitatis diuisione. sunt coomnipotẽtes sine virtutis terminatione. et sunt coeterni sine tp̃is variatione. Vñ dicit Aug⁹. v. de tri. Intelligam⁹ deũ q̃ntũ possumus sine qualitate bonũ. sine quantitate magnũ. sine indigẽtia creatorem. sine situ p̃ntem. sine habitu continentem. sine loco vbiq; totum. sine tempore sempiternũ. sine vlla sui mutatione mutabilia als mirabilia facientem nichil q; patientẽ. ¶ Ad primũ ergo est dicendum q̃ eo modo quo tres persone sunt eadẽ in essentia sunt eadẽ inter se quia in essentia pater est omino illud quod filiꝰ. Sz sic patz q̃ compate tres persone ad essentiam. eedem sunt in nat̃e idẽptitate Int̃ se tñ adinuicem compate distinguũtur relatiua p̃petate. ¶ Ad sc̃m est dicendũ q̃ persona addit sup̃ essentiam relationẽ facientez cũ ip̃a essentia non realem compositionẽ neq; realem diuersificationez ꝫ bñ realem specificationẽ bm quã aliquid verificat̃ de vno qđ nõ verificat̃ de alio. Et per hꝰ patet responsio ad tercium.

Ad. vj. sic procedit. Videť em̃ q̃ ad papam non spectat det̃minare modũ vnitatis triũ personaꝝ. quia qđ est det̃minatum a xp̃o non est determinandum p papam. ꝫ modus vnitatis trium personaꝝ det̃minatus est a xp̃o Ioh. xviij. q̃n dixit. Rogo pater vt sint vnũ ī nobis loquẽs de ap̃lis sicut nos vnũ sum⁹ ꝫ ap̃li fuerũt vnũ cum xp̃o in caritate. Isto ergo modo persone sunt vnũ in essentia. ¶ Pret̃ea scribit. ī. Io. v. Tres sunt qui testimoniũ dant in celo pat̃ verbũ et spũs sc̃tus et hi tres vnum sũt. Et tres sunt qui testimoniũ dant in terra spũs aqua et sanguis. et hi tres vnũ sũt. sic ergo tres p̃sone sunt vnũ in essentia sicut sũt vnum spiritus aqua et sanguis.

¶ Preterea esse vnū natura est esse vnū substātia sicut dicit Aug⁹ ī li-
de moribus monachoꝝ · ꝫ participatione nature omnes homines sūt
vnus homo ergo eodē modo tres persone sunt vna substātia. ¶ In
contrariū est quod scribitur ex de fi·ca·firmiter credimus. ¶ Responsio
Dicēdum ꝙ Innocentius tercius in decre·supdicta ponit triū perso
naꝝ in essentia perfectaꝫ vnitatē qn̄ dicit vna essentia substātia seu
natura simplex omnino · ita essentia diuina simplicissima in tribus p-
sonis non est plurificata quia simplex non plurificatur ideo ē q̄daꝫ
sūma res pater et filiꝰ et spūs sanctus non hn̄s partē et partē vnde
totam dat pater filio et totam sibi retinet et pater et filiꝰ totam dant
spiritui scto et totam sibi retinent. Est ergo quedaꝫ sūma res simplex
et indiuisa · quia vero est cōuissima ipa non est genita neqꝫ generās
quia cum esse genitū cōueniat filio et non patri · si diuīa essentia essꝫ
genita pat non esset diuīa essentia et si esset generās cū generare nō
cōueniat filio · filiꝰ nō eēt diuīa essentia · ꝫ bn̄ est ꝑ gn̄ationē et ꝓcessi
onem eadē nūo tribus personis cōuicata. Hūc ergo modū vnitatis
essentie diuīe confitetur Innocentius ī decretali supdicta qn̄ dicit Nos
aūt sacro approbato consilio credimus et cōfitem̄ cū petro lombardo
ꝙ quedam sūma res est veraciter pater et filius et spūs sanctus que
nō est generans neqꝫ genita neqꝫ ꝓcedēs. Sed est pater qui generat
et filiꝰ qui generatur · et spūs sanctus procedēs · ut distictio sit ī perso
nis · et vnitas ī natura. Et damnamꝰ et reprobamꝰ tractatū vel libel-
lū quem abbas ioachim construxit contra predictū magistrū · ī quo
libello asserebat patrem et filiū et spūm sanctū esse vnius essentie vel
nature nō vera et reali vnitate ꝫ quadā collecta similitudine ī amore
vel in caritate. Confitetur similiter Innocentius triū personaꝝ in potē-
tia equalitatē · et confitetur tria opera a tota trinitate simul esse facta.
Primo opera creationis qn̄ dicit · ꝙ scta trinitas ab initio tp̄is vni-
uersam condidit creaturam. Scdo opa redēptiōis · qn̄ dicit · ꝙ hec sā
cta trinitas primo per moysen et ꝓphas ꝫm ordinatissimā dispositio
nem humano generi tribuit saluatorē Et exprimunt ī illa clausula
articuli pertinētes ad xp̄i humanitatē de vtero virginali assumptā ·
et sacramēta per que facta est humani generis redēptio. Tercio con-
fitetur opera nostre glorificationis qn̄ dicit · que omnes resurgē faci-
et cum ꝓprijs corporibus qui recipiūt omnes ꝫm opera que fecerunt

siue bona siue mala. ¶ Ad primũ ergo ẽ dicẽdum qꝫ argumentum sumptum a similitudine non dicit ꝑemptitatem ꝫ disparitatẽ. volebat ergo xp̃s qꝫ sui discipuli essent vnũ in amore et in caritate. sicut ipe cum patre erat vnũ ī substãtie ideptitate ¶ Ad. ij. est dicendũ qꝫ spũs aqua et sanguis non fuerũt vnũ in xp̃o in nate vnitate quia illa tria non sũt vna res nec vna nata ꝫ fuerũt vnũ in testimonij veritate. Testificabant enim illa tria qꝫ xp̃s non erat purus homo ꝫ plus q̃ homo. quia enim de corpore xp̃i exiuit sanguis per se et aq̃ per se miraculosũ fuit ut glo. ibi dicit. Testificabant ergo sanguis et aqua xp̃m esse dei filiũ Testificabat enī hoc spũs. i. clamor. ut vox illa quã emisit spiritũ emittẽdo. qꝫ enim homo iam ꝓpe mortẽ vocez magnã emittat sine miraculo esse non potest potissime homo q̃ moritur gladio per sanguinis effusionẽ. Vñ Centurio qui erat ex aduerso videns qꝫ sic clamans expirasset dixit. Vere filius dei erat iste.

¶ Ad. ij. ẽ dicẽdũ. qꝫ nata creata non est suũ esse ꝫ acquirit esse in suppositis ꝓpt̃ quod partitur et pluralificatur pluralificatione suppositorum. Sed nata diuina est ipm esse. nec acquirit esse in suppositis ꝓpter qd̃ nõ ponit in nũm cũ personis. ita qꝫ essentia et tres persone sint quatuor res nec pluralificatur pluralificatione personaꝝ. ꝫ est eadẽ cum persona. et est quelibet cum persona.

Questio Duodecima Quomodo ad Papam spectat determinare que pertinent ad distinctionẽ personarum.

Videndum est insup quomodo ad papam spectat determinare que pertinent ad distinctionẽ personaꝝ. Circa qd̃ quer̃untur quatuor. Primo Vtrum ad papam spectet sub articulo ponẽ Patrem esse omnipotẽtez. Scdo Vtrum ad Papam spectet determinare modum generationis filij a patre. Tercio Vtrũ ad Papã spectet determinare modũ procedẽdi spũs scti a patre et filio. Quarto Vtrum ad Papam spectet plura ponere sub articulo spiritus scti q̃ patris et filij.

Ad. j. sic procedit. Videtur enī qꝫ ad Papam non spectet sub articulo ponẽ patrem esse omnipotẽtem. quia posse generare ẽ perfectionis. ꝫ hoc nõ potest pater dũicare filio non ergo omnipotẽtia debet poni sub articlo patris. ¶ Preterea pater nõ potest incarnari

ergo non est omnipotens probat antecedēs quia si posset incarnari posset nasci et si posset nasci posset esse filius et sic in diuinis essent plures filij quod est contra illud, Non tres filij sed unus filius non tres spiritus scti sed unus spūs sanctus, ¶ Preterea dicit Aug. ij. de tri. c. iiij. q pat nullo legit esse missus. si ergo pat nō potest mitti non ē omnipotēs, ¶ In contrariū est auctoritas ecclie. ¶ Rñsio dicendū q cōuenienter omnipotentia ponit sub articulo patris ppt eius appropriationem appropriatur enim potentia patri sicut sapientia filio. bonitas spūi scto. quia sicut potentia potest esse sine sapientia. sic pater non recipit esse ab aliquo et posset esse sine filio saltem in eo qđ deus ¶ Dicit aug. v de trini. q non est hoc dicere ingenitum quod est dicere patrem. quia si filiū non genuisset nichil prohibet eū esse ingenitū Sapientia vero nō potest esse sine potētia. quia posse sapere est aliquid posse. Ideo conuenienter appropriat filio qui etiam in eo q deus non potest esse sine patre cū totū esse suū a pre recipiat, Bonitas vō non potest esse sine potētia et sapiētia quia bonitas est bene et sapiēter velle ut dicit Rich. vj. de trini. Ideo conuenienter appropriat spiritui sancto. qui procedit a patre et filio. Similiter ppt erroris vitatio nam. sunt enim ista tria. potētia sapientia et bonitas oūia tribo personis. dant tñ intelligere ppria personaꝝ. ¶ Inquantū autē sūt cōmunia vitamus per ipa errorem arrij sepantis substātiam et ponentis nichil realiter esse commune tribus personis, Sed inquantū talia dāt intelligē ppria. vitamus errorem sabellij. confundentis personas et ponentis nullā realem ppietatem in personis. ¶ Ad primū ergo est dicendum. q posse generare non dicit pfectam sed ppietatem. Vnde in filio non posse generare non est imperfectio sed conditio. nec indignitas sed ppietas. non enim sequitur distinguere et constituere diuinas personas dicit perfectionē. Sed talem perfectionē non dicit diuina essentia nec aliqđ essentiale attributū nisi sola relatio. Ergo essentia non dicit perfectionē simplicit. Est enim diligenter considerandū q tam potētia q essentia diuina dicit perfectionem simpliciter et formaliter infinitā. Oē aūt simplicit perfectū est cōmunicabile tribo personis. Si enim carentia in eo cui omunicat esset indignitatis non ppietatis talem autē carentiam non dicit posse generare ex hoc q nō cōmunicat filio quia in filio non posse generare nō est imperfectio

sed conditio. nec indignitas. ꝫ ꝓpetas nō enim esset bonū argumētū sic dicere distinguē et constituere diuinas personas dicit perfectionē Sꝫ talē perfectionē nō dicit diuīa essentia. nec aliqd̄ essentiale attributum nisi sola relatio. ergo essentia non dicit perfectionē simplicit̄ nam distinguē vel referre nō est imperfectionis in essentia diuīa vl' in aliquo absoluto ꝫ conditionis nec impotestatis sed proprietatis.

¶ Ad scd̄m ē dicendū ꝙ pater possit incarnari nec ꝯueniret sibi nasci et esse filiū ꝑm nat̄aꝫ diuīaꝫ ꝫ solū ꝑm naturam humanā assumptam. Vñ ꝓpter hoc nō sequeret̄ in diuīs esse plures filios. Nam cōuenit filio ꝙ sit pater virginis ꝑm nat̄aꝫ diuinā et ꝑm naturam humanam est eius filiꝰ. ¶ Ad terciū est dicendū ꝙ ꝑm aug̃. iiij de trinitate Cū pater ex tp̄e ab aliquo cognoscitur non dicit̄ tamē missus quia non habet de quo sit sicut filiꝰ nec ex quo procedat sicut spiritus sanctus. sicut ergo non recipe esse ab aliquo nō est impotestatis in patre ꝫ ꝓpetatis. sic mitti sibi nō ꝯuenit.

AD. ij. sic ꝓceditur videtur enim ꝙ ad Papam nō spectet determinare modum generationis filij a patre. quia qd̄ est inenarrabile nō potest per papam explicari, Sed scribit̄ in Ysaia generationem eius q̄s enarrabit. non ergo talis modus ponendus est sub articulo. ¶ Preterea filiꝰ nat̄aliter nō generatur nisi ex muliere. sed deus pater nō habet vxorē ergo filiū gen̄are nō potest. ¶ Pret̄ea ꝑm aug̃ Esse filiū est esse verbū ꝫ verbū nostrū non est filiꝰ ergo similit̄ verbū dei, ¶ In contrariū est auctoritas ecc̄ie. ¶ Rn̄sio. Dicendum ꝙ aliqui heretici posuerūt xp̄m non fuisse dei filiū aliter q̄ꝫ alij sancti viri qui bn̄ viuendo merent̄ dei filij per adoptionē appellari faciendo volūtatē dei. de quibus dicitur Io. j. Dedit eis pt̄atem filios dei fieri his qui credūt in nomine eius. Et contra hunc errorem positū est in simbolo apl'oꝝ, Credo in hiesum xp̄m filium dei vnigenitum. Ex quo enim vnigenitus est est nat̄alis et nō adoptiuus. iux̄ illd̄ Io. j. Vnigenitus qui ē in sinu patris ip̄e enarrabit, Aliqui vero posuerunt xp̄m nō fuisse ante bt̄aꝫ virginē ꝫ tunc incepit esse qn̄ ex ea cōceptus est. Et contra hunc errorē additū est in simbolo. Ex patre natum ante omnia secula Scribitur enī. Io. viij. Anteq̄ꝫ abraham fiēt ego sum. Aliqui aūt dixerūt sicut Sabelliani. ꝙ bn̄ xp̄s fuit an̄ beatam virginē ꝫ nō fuit alia persona a patre et spiritu sancto distīcta

qđ dictū cum auferat trinitatem personaꝫ error est et venenum fidei. Vñ ad hunc errorem remouendū positū est in simbolo. Deū de deo lumen de lumine. Scribit Joh. iij. Qui me misit veraꝫ est. Constat autē qđ nullus mittit a seipso sicut nulla res seipaꝫ generat ꝺm aug. Aliqui vero sicut arriani bñ dixerūt qđ xps fuit ante btaꝫ virginē ꝛ qđ fuit persona distincta a patre. nō tñ qđ esset verus deus nec qđ eēt eiusdem nature cū patre. Et contra hunc errorem ponit in simbolo. Deū verū de deo vero. Scribit enim Jo. xiij. Ego et paṫ vnū sumꝰ Seo aliqui posuerūt xpm esse creaturā non eternaliter genitū a pre ꝛ tpaliter factū. nec equalis ptatis cum patre. Et contra hunc errorē ponit in simbolo Genitū nō factū consubstātialem patri per quem omnia facta sunt Confitet ergo ppa quinq; sub vno articulo de modo generationis filij, Primo eius filiationis naṫalitatem, Scđo eius generationis eternitatem. Tercio in persona distinctiuam ppetatē Quarto in essentia vnitatem, Et quinto in potestate equalitatem.

¶ Ad primū ergo est dicendum qđ modus genationis filij inenarrabilis est p humanā pbationem quia non solū hominū ꝛ omniū angeloꝫ mentē excedit. potest tñ narrari per diuinā reuelationē et p fidei adhesionez. Sunt enim illa que sunt fidei a deo nobis reuelata que cū sint a sūma veritate dicta falsa esse non possunt. et ideo tanq̄ vera sub articulis ponunt non liceat alicui contrariū ptinaciṫ asserere. ¶ Ad scđm est dicendū qđ derisoriū est intelligere in diuinis generationem carnalem. Nō enim est idem gerationis modus in omnibus ꝛ in animalibus per maris et femine ꝺmixtionē. In plantis vero per pullulationē. Deus aūt cū non sit aīalis et carnalis naṫe non requirit feminā cui ꝺmisceaṫ ad prolis generationē. ꝛ est spūalis et intellectualis nature cuiꝰ partus est conceptus et verbū formatum qđ quidem verbū vnigenitus filiꝰ eius est. tale autē verbum ē delectabiliter audiendum. est veraciter credendum. est continue meditandum. est alijs manifestandum. et executioni mandandum.

¶ Ad terciū est dicendum qđ sicut dicit Damaſ. j. li. Verbum dei ī quatuor differt a verbo nostro Primo ī actuali existentia quia vbū dei est persona subsistēs. nostrū aūt est qđdaꝫ actiōs. Scđo in repsentationis efficacia. tota enim essentia patris repsentaṫ in verbo eius Ideo filiꝰ vocaṫ de cuius ratione est naturam patris repsentare &c

sibi in nata assumulari. Tercio in veritatis euidentia · quia gigni de tota scientia patris. Nostrū aūt verbū plerūq; ex ignorantia format. Quarto in mobilitatis permanentia quia verbū nostrū non manet in dicente sed transit per aerem · verbū aūt dei sp̄ī in dicēte manet quia totus filius est in patre et totus in verbo pater.

Ad iij · sic p̄ceditur Videt enī q̄ ad Papam non spectet determinare modū procedendi spūs sancti a patre et filio · quia q̄d nō est determinatum p̄ xp̄m in euangelio non est sub articulo ponēdū Sed Joh̄ · xiiij · saluator loquēs de spūs sancti processione nullā mētionem facit q̄ p̄cedat ab ipo ꝛ solū a patre dicēs, Spūs sanctus q̄ a patre procedit · Non ergo ponendum est sub articulo q̄ procedat a filio. ¶ Preterea in concilijs principalibus grecoꝝ in quib⁹ fuerunt fidei articuli determinati expressum est spiritum solū a patre et non a filio · quia quicunq; aliter diceret vel predicaret anathema incurreret · sicut magister allegat xj · di · j · li · sentēciaꝝ. ¶ Preterea leo papa · iij in Niceno concilio symbolū constituit · in quo nulla mentio de spūs sancti processione a filio facta est imo ī fine p̄dicti symboli subiūctū est quicunq; aliud docuerit vel p̄dicauerit anathema sit, ¶ In contrariū est auctoritas eccie. ¶ Responsio dicēdum q̄ spūm sanctū ex patre et filio procedē non solū doctores grecoꝝ et latinoꝝ asserūt · veruꝫ etiam ipa veritas Jo · xiiij · q̄n dicit · Spūs sanctus quē mittet pater in nomīe meo ille testimoniū perhibebit de me. Super quo verbo dicit Anshelmus q̄ non est aliud spūm sanctū in nomine filij mitti q̄ de eius substātia p̄cedē · quia tñ aliqui p̄p̄ veritatis ignorantiā presumpserunt dicere contrariū. Ideo ut omnibus precluderet via contrariū opinari ogruū fuit sub articulo ponē et sub anathemate māndare q̄ modus procedendi spūs sancti est a patre et filio · non tanq̄ ex duobus ꝛ tanq̄m ex vno principio pariter spirari, Vñ scribit exī de sum · tri · c · fideli · Nos huiusmodi erroribus viam precludē cupiētes sacro approbāte concilio damnam⁹ et reprobam⁹ omnes qui negare p̄sūpserint eternaliter spūm sanctū ex patre et filio procedere siue etiam ausu temerario asserere q̄ spūs sanctus a patre et filio tāq̄m ex duobus principijs et non tanq̄m ex vno procedat. ¶ Ad primum ergo est dicendum · q̄ Aug⁹ · xv · de trini · mouet istam questiōꝫ Si spūs sanctus p̄cedat ex patre et filio cur ipe filius dixit · spūm sctm

solum a patre procedē q̄m soluēs sic dicit. si filiꝰ dicebat mea doctri-
na non est mea. cum tñ ore apl'i ip̄e dictus sit doctrina et sapientia
patris multo fortius dicebat spiritum sanctū a patre procedere. q̄a
sicut doctrinam habet a patre et non a se. ita ꝙ spūs sanctus ab eo
ꝓcedat, ¶ Ad. ij. et iij. est dicendū ꝙ in ꝯcilijs grecoꝝ illa explicita
sunt in articulis contra que insurgebant noui errores. Q̄ vero po-
nit' in eis, Quicunq; aliud docuerit vel predicauerit sit anathema
illud ibi ponit' ꝓ erraneo non pro expositorio vel explicatorio q̄a qñ
insurrexit error contra hoc licuit ecclesie sub articulo explicare qd̄ ī il-
lis concilijs explicatū non fuit.

AD. iiij. sic ꝓceditur videtur enim ꝙ nō spectet ad papā plura
ponere sub articulo spūs sancti q̄ patris et filij. quia spūs san-
ctus est vna in trinitate persona. non ergo ponēda sunt plura ī ar
ticl'o de vna ꝑsona q̄ de alia. ¶ Preterea ꝑm amb' dñs ē nomē nat'e et no
men potestatis. ꝫ potētia attribuit' patri male ergo ponit' in articl'o
Credo in spiritum sanctū dñm. ¶ Preterea viuificare attribuit' filio
iuxta illud ad Hebre. iiij. Viuus est sermo dei. i. filiꝰ dei male ergo
ponit' sub articulo spūs sancti. Et viuificantem. ¶ In contrariū est
auctoritas ecc̄ie. ¶ Rñsio. Dicendum ꝙ Papa in articulo spūs san
cti quinq; confitet' de ip̄o. Primo dñationē. Scd̄o viuificationem.
Tercio a patre et filio processionez, Quarto cū patre et filio vnam
adorationē. Quinto ꝓphetaꝝ inspirationē. Fuerūt enim aliqui he-
retici male sentientes de spiritu sancto dicentes. ꝙ erat creatura et ꝙ
minor erat patre et filio. et ꝙ erat minister vtriusq;, Ad remouendū
ergo hunc errorem positū est in simbolo patrū. Credo in spiritū san-
ctum dominum, Aliqui vero dixerunt ꝙ vita spūalis aīe in nobis
pot'at acquiri ex libero arbitrio absq; aliqua infusione gratie spiritꝰ
sancti. Et ad hunc errorem remouendum additū est in simbolo. Et
viuificantem, Aliqui aūt posuerunt ꝙ spūs sanctus procedat a pa
tre ꝫ non a filio quod si sic esset non esset amor vtriusq;. Ideo ad re-
mouendum hunc errorē ponit' in simbolo, Qui ex patre filio q̄ ꝓce-
dit, Aliqui aūt dixerūt ꝙ nō erat eiusdē substātie cum patre et filio
Vñ nec idem honor nec eadem reuerentia sibi debebat' que impende-
batur patri et filio, Et ad remouendum hunc errorem positum est ī
simbolo. Qui cum patre et filio simul adoratur et conglorificat', Sed

aliqui posuerũt qꝺ vetus testamentũ non fuit datũ a bono deo · nec spiritu sancto inspirati locuti sunt ꝓphete. Ad remouendum hũc errorem subiũctum est in simbolo. Qui locutus est per ꝓphetas, ¶ Ad primũ ergo ẽ dicẽdum · qꝺ ꝑ illa que ponunt̃ in arriculo remouent errores de nouo insurgentes, Quia igitur plures errores insurrexerũt de ꝑsona spũs sancti q̃ de alijs personis. Ideo oportuit plura ponere de articulo spũs sancti q̃m patris et filij . ¶ Ad scõm ẽ dicendũ qꝺ vna est potestas sicut vna bonitas omniũ triũ personaꝝ · attribuitur tñ potestas patri ꝓp̃t eius appropriationem · q̃ magis conuenit potentia cum patre qui est a nullo q̃z cũ aliqua alia persona · attribuitur tñ spiritui sancto ꝓp̃t erroris vitationem · ne putaret̃ qꝺ sit minor patre et filio, ¶ Ad terciũ est dicendum qꝺ sicut dicit Aug̃ · ij · de trí · Omnis sanctificatio et omne opus factũ in creatura rationabiliter simul inseparabiliter efficitur a tota trinitate. Attribuitur tñ q̃nq̃ personis singulis ꝓpter aliquam conuenientiam quã habet cũ ꝓprijs personaꝝ. Viuificare ergo aĩaꝝ nostram vita spũali conuenit filio ꝓpter intellectus illuminationẽ · Spiritui vero sancto conuenit ꝓpter affect̃ inflammationẽ · quia sicut filius̃ procedit ut verbũ cuius̃ est intellectũ illuminare · Ita spũs sctũs ꝓcedit ut amor cuius̃ ẽ affectũ inflãmare.

Questio · xiij · ¶ Quomodo ad Papam spectat determinare que pertinent ad naturaꝝ humanã a dei filio assumptam.

Considerandum est vlterius. Qualiter ad Papam spectat determinare que pertinent ad naturam humanã a dei filio assumptam. Circa qꝺ querũtur quinq̃ ¶ Primo Vtrũ ad Papam spectet sub articulo ponẽ modũ conceptionis et incarnationis xp̃i ¶ Scꝺo Vtrum ad Papam spectet sub articulo ponẽ modũ passionis et sepulture xp̃i ¶ Tercio Vtrũ ad Papã spectet ĩ simbolo explicare omnes articulos fidei ¶ Quarto Vtrum ad Papam spectet ĩ simbolo explicare omnia sacramenta ecc̃ie ¶ Quinto Vtrũ ad Papaꝝ spectet determinare per quem modum corpus Christi est sub sacramento altaris.

Ad · j · sic procedit̃ · Videtur enĩ qꝺ ad papam non pertinet ponẽ sub articulo modum conceptionis et incarnationis xp̃i Quia sub articulo nõ debꝫ poni nisi illud per quod fides roborat̃ et declarat̃

ut declaratur ut dicit aug⁹ xiij de trini. Sed illa que sunt fidei satis conuenienter reuelata et declarata sunt sctis patribꝫ in veteri testamẽto non ergo oportet sub articulo ponere xp̃m esse in vtero virginali conceptum ¶ Preterea scribit Jo vj Spūs est qui viuificat caro aũt non potest facere quicq̃ credẽ ergo dei filiũ esse spiritum nos viuificantem non aũt ip̃m esse carnaliter conceptũ facit ad nostram salutem. ¶ Preterea si homo non peccasset dei filiꝰ fuisset incarnatus nõ ergo ꝓpter nostram salutem. ¶ In contrariũ est auctoritas ecclesie. ¶ Responsio dicẽdum q̃ sex ponunt sub vno articulo per que excluduntur sex errores qui tunc pullulabant circa xp̃i incarnationem qñ illud simbolũ fuit editũ Primũ est precisa hominũ saluatio. Secundum est legalium exclusio. Tercium est dei filij ex virgine carnis assũptio. Quartũ est miraculosa corporis eius formatio. Quintum ẽ illiꝰ carnis cum humano corpore vera assimulatio. Sextũ est dei et hominis vera personalis vnio. Fuerũt enim aliqui dicentes dei filium esse incarnatũ non solũ ꝓpter nos homines verũ etiam ꝓp̃ demones damnatos liberandos et saluandos Et hic error excludit̃ per hoc qđ premittit̃ in articulo. Qui ꝓpter nos homines. Aliqui vero dicebant solam xp̃i incarnationẽ et passionẽ nõ sufficere ad nostraz salutem sine legaliũ obseruatione et impletione. Et hic error excludit̃ per hoc qđ addit̃, Et ꝓpter nostram salutem. Aliqui autez dicebant dei filiũ non descendisse ad terram per carnis ex vtero virginali assumptionem ꝯ magis xp̃m tanq̃ purũ hominẽ existentem aliq̃ bona operatũ fuisse in terris ex quibus dicebãt eum meruisse celũ ascẽdere. Et hic error excluditur per hoc qđ adiũgitur descendit de celis Aliqui aũt dicebant per operationem virilis seminis xp̃m ex vtero beate marie fuisse conceptũ et incarnatũ. Et hic error excluditur per hoc quod annectitur. Incarnatus est de spiritu sancto loco cuiꝰ ī simbolo aplorꝫ dicitur. Conceptus est de spiritu sancto. Aliqui aũt dicebant corpus xp̃i non fuisse verũ corpus nec eiusdem nat̃e cũ corpore humano. Et hic error excluditur per hoc qđ dicit̃, Ex Maria virgine. Sed aliqui dicebant humanam nat̃az personaliter non fuisse vnitam dei filio. ꝯ per ip̃az dei filiũ fuisse habitatã modo quo inhabitat sanctos viros ex quoꝝ dicto non erat verũ dicere. Deus factus est homo ꝯ magis deus inhabitat hominem. Et hic error excludit̃ per

hoc qd̄ vltimo ponitur. Et homo factus est. ¶ Ad Primū ergo est dicendum· q̄ anteq̄ dei verbū carnem assumeret hꝰ modi verbū erat ī cognoscibile tanq̄ in corde patris existēs· sicut verbū hominis dū est in corde non cognoscitur nisi ab illo in cuiꝰ corde existit. Erat intangibile· audiebat̄ quidem a ꝓphetis et patriarchis per subiectam creaturam non tn̄ poterat tangi. Erat inaccessibile· quia lumen habitabat inaccessibile qd̄ nullus hominū videre potat. Sed postq̄ induit carnē humanā factū est cognoscibile quia in terris visum est · et cū hominibus conuersatum est. Factū est tangibile · quia manus nr̄e pertractauerūt de verbo vite, Factū est accessibile quia accessū habemus per ip̄m ad patrem multa ergo secreta dei manifestata sunt nobis post xp̄i incarnationē que ante occulta erāt, Vn̄ ꝓpt̄ aduentum xp̄i fides nostra est declarata· spes nostra est confirmata· caritas nostra est inflāmata· nat̄a nostra ē subtiliata al's sublimata· et nostra volūtas est quietata et terminata, ¶ Ad scd̄m est dicendum· q̄ illd̄ verbū caro non potest facere quicq̄m· Crisos· exponit de carne xp̄i ītellectuali dicēs· q̄ non sufficit carnaliter intelligere qd̄ xp̄s dixit in carne· hoc enim nichil prodest· oportet enim plus addere et sp̄ualiter intelligere illa que ip̄e in carne dixit Aug̃ vero exponit de xp̄i carne sacramentali· Si enim intelligat̄ caro xp̄i sub sacramēto dilanianda per dentes quomodo in cadauere dilaniat̄· aut in macello venditur et non quomodo spiritu vegetat̄ nichil prodest · Accedat ergo ut ait spiritus ad carnem et prodest plurimū. Idez enim aug̃ exponit de xp̄i carne nat̄ali sub ꝓpa specie dicēs· q̄ caro xp̄i per seip̄am nō mūdat sp̄ualiter a pc̄to· ꝫ per verbū a quo suscepta est· qd̄ cum sit p̄rincipiū omniū per susceptā aīaz· et carnē oīm credentiū aīaz mūdat et carnē ¶ Ad· iij· ē dicēdū q̄ si dei filiꝰ non fuisset incarnatꝰ non fuisset op̄atus nostram salutem per modū iocunditatis et integritatis· quia vtroq̄ modo nat̄a nr̄a est bn̄ficialis quantū ad corpus videndo xp̄i humanitatē· ꝛ q̄ntū ad aīaz vidēdo xp̄i diuinitatē. Ingrediendo enī et egrediēdo pascua inueniemꝰ · sed nō fuisset op̄atus nostrā salutez ꝑ modū mortis et passibilitatis· q̄ nō assumpsisset naturā mortalez et passibilem · exquo eniz homo nō peccasset non indiguisset ip̄o ut redemptore ꝫ solū ut glorificatore. Sz exquo peccauit vtroq̄ modo indiguit ip̄o· q̄ nichil nobis nasci ꝓfuit nisi redimi profuisset.

Ad·ij·sic ꝓceditur. Videt̃ enī ꝙ ad papam nō spectet sub artcl'o ponē modū passionis et sepulture xp̄i· qꝛ xp̄s nō fuit mortuus et passus nisi inquantū homo ꝫ inquātū homo nat̃aliter potuit pati et mori non est ergo istud ponendum sub articulo. ¶ Preterea iudei sunt puniti qꝛ dn̄m glorie occiderūt· iux̄ illud Act̃·iij· Vos autez dominū auctorez glorie interemistis et petistis virū homicidā donari vobis, Sed deus non potest pati· non ergo hoc ponendum ē sub articl'o. ¶ Pret̃ea sub articl'o non debet poni nisi qd̄ facit ad nr̄az salutē· ꝫ sepultura xp̄i nō facit ad nostram salutem imo ad ꝯtrariū cū ip̄e debuit esse int̃ mortuos liber. ¶ In contrariū est auctoritas ecc̄ie ¶ Rn̄sio dicendū ꝙ homo per peccatū primo incurrerat dei offensionem Delectat̃ enim deus in spūali pulchritudine sicut homo carnalis delectat̃ in pulchritudine corporali· Deus enim spūs est· qn̄ ergo aīa per pcc̄m inquinat̃ et eius pulchritudo ammittit̃· deus offendit̃ Scd̄o incurrerat aīe maculam et deturpationē· Est enī pcc̄m macula ip̄iꝰ aīe. Tercio incurrerat de paradiso exiliū et expulsionez, Ad remouendum ergo dei offensionē necessaria fuit xp̄i mors et crucifixio ut sicut homo morte se damnauerat ita morte redimeret̃ ꝑ iusticiam talionis ꝓpt̃ qd̄ sup̄ illo verbo Descēdat nunc de cruce et credimꝰ ei· dicit Crisoꝫ· Imo non descendat quia ad hoc venit vt per mortez destruat eum qui habet mortis imperiū· si enim homo in cruce non moreret̃ humanū genus non redimeret̃. Ad remouendū nat̃e aīe maculam et deturpationē necessaria fuit xp̄i passio· et eius sanguīs effusio de quo xp̄s in sua passione fecit qd̄dam balneū ī quo aīe pcc̄oꝝ lauant̃ ab omni macula cum enim lauantur ī baptismo in balneo xp̄i sanguine consecrato lauant̃ cū non nisi ex sanguine xp̄i baptismus efficaciam habeat· Sed ad remouendum de paradiso exiliū et expulsionē necessaria fuit xp̄i sepelitio. Non est enim necessariū corpus sepeliri nisi postq̄ aīa a corpore est sep̄ata. Erat autē necessarium aīaz xp̄i ad infernum descendere ut aīas sanctoꝝ ꝑ pcc̄m primi hominis de paradiso expulsas ad celestia reuocaret. Ista autē tria cōfitet̃ papa sub vno articulo, Primo mortē et crucifixionem qn̄ dicit Crucifixus etiam ꝓ nobis sub poncio pylato· Scd̄o simul passionez et sepelitionē qn̄ subdit passus et sepultus est. ¶ Ad Primū ergo est dicendum· ꝙ nō ideo ponit̃ sub articulo xp̄m esse crucifixū et passū

q̄ non poterit mori naturaliter s̄m q̄ homo ꝫ ponit̄ sub articl̄o q̄ ille qui moriebat̄ et crucifigebat̄ inquantū homo erat ver⁹ deus ¶ Ad scd̄m ē dicendū q̄ planū ē iudeos nō occidisse xp̄i diuinitatē. Cōstat enim q̄ cū morit̄ homo in sepatione aīe a corpore non moritur aīa ꝫ ip̄a caro sic in morte xp̄i nō est mortua diuinitas ꝫ nat̄a humana Nunq̄d ergo debuerūt puniri iudei ac si interfecissent purū hominē et non deū dicendum est ad hoc. q̄ si aliq̄s rex indutus esset pulcra veste si quis in vestē illā aliquā turpitudinez proijceret tantū pc̄tm incurreret ac si ip̄m regem deturparet. Similit̄ verbū regis si scribe-ret̄ in carta et si aliq̄s dilaniaret cartā regis ꝓ tanto haberet̄ ac si di-laniaret verbū regis. peccatū ergo iudeoꝝ dilaniādo carnē xp̄i et scri-pturam xp̄i tantū fuit ac si ip̄m dei filiū dilaniassent vel occidissent. et tali pena debuerūt puniri. ¶ Ad terciū est dicendū q̄ sicut mors xp̄i opata est nostram salutē ita eius sepultura nec constat ex hoc q̄ fuit sepultus non fuisse liberū inter mortuos quia eo ip̄o q̄ per īclu-sionē sepulchri nō potuit impediri quin ab eo resurgēdo exiret ostē-dit̄ enim int̄ mortuos libertatem habuisse.

AD Tercium sic ꝓceditur Videt̄ enim q̄ non spectet ad Papam in simbolo explicare omnes articulos fidei. q̄ multa sūt dubia in his que sunt fidei. Scribit̄ enim Ecclesiastici. vij. Cuncte res diffi-ciles et non potest homo eas explicare sermone ergo de omnibus ex-plicandi non sūt articuli in simbolo. ¶ Pret̄ea minores de ecc̄ia nō tenent̄ explicite credē ergo ī simbolo omnib⁹ legēdo. nō oportet expli-care credibilia ¶ Preterea in articulis fit explicatio fidei ꝫ nō ī p̄tate hominis explicite credere. Scribit̄. Ro. x. Quomodo credent quem non audierūt. Quomodo aūt audient sine predicante. Quomodo aūt predicabūt nisi mittant̄ non ergo oportet explicare per articl̄o⁹ que sunt fidei. ¶ In contr̄iū est auctoritas ecc̄ie. ¶ Responsio dicen-dum. q̄ salus humani generis facta est per manifestationē diuini-tatis s̄m humanitatem assumptam que s̄m Damas. fuit instrumē-tum diuinitatis mediante quo que erāt hominis sup̄ hominez opa-bat̄. ergo omnia que sunt fidei principaliter et per se vel ordinant̄ ad xp̄i diuinitatē vel ad assumptam humanitatem. Diuinitas autem septē modis est manifesta nobis in sacro eloquio Primo quantū ad essentie vnitatem. Scd̄o quantū ad patris p̄tatez. Tercio quantū ad

filij ꝑpetatem/Quarto quantū ad spiritus sancti sanctitatē/Quīto quantū ad ecīe vnitatem/Sexto quantū ad rebrectionis veritatem que diuina virtute et nutu fienda est/Septimo quantū ad future vite eternitatem/Quantū ergo ad primū ponit̄ in articulo· Credo in vnum deum/Quantū ad scōm ponit̄·patrē omnipotētem/Quantū vero ad terciū ponit̄ Et in ihesum xp̄m filiū eius vnigenitū/Quātum ergo ad quartū ponit̄ in simbolo ap̄lor Et in spiritū scīm dn̄m/Quantū ad quītum ponitur in simbolo ap̄lor Sanctor vnionem/Quantū ad sextū ponit̄·Expecto rebrectionē mortuor, Sed quantū ad septimū addit̄ Et vitam venturi seculi, Per assumptam vero humanitatem septē modis dei filiꝰ opatus est nostrā salutē/Primo per eius conceptionē/Scōo per eius natiuitatē seu incarnationē/Tercio per eius mortē et passionē/Quarto per eius ad inferos descensionez Quīto per eius rebrectionē/Sexto per eius in celū ascensionem/Septimo per eius in fine seculi iudiciariā dn̄ationez/Quantū ad primum dicit Qui conceptus ē de spiritu sancto/Quantū ad scōm additur Natus ex maria virgine·multi enim concipiūtur qui nō nascunt̄/Quantū ad terciū dicit̄ Crucifixus pro nobis sub poncio pilato/Quantū vero ad quartū ponit̄, Descēdit ad inferos, Quantū ad quintū addit̄ Tercia die rebrexit a mortuis, Quātum ad sextū dicitur Ascendit in celū sedet ad dexterā patris, Quantū ad septimū dicitur Qui venturus est cum gloria iudicare viuos et mortuos,

¶ Ad primū ergo est dicendū· qꝺ in articulis nō explicant̄ nisi illa que principaliter faciūt ad nostram salutē hꝰ modi aūt sūt que pertinēt ad xp̄i diuinitatem ꝛ humanitatem Alia vero que consequēter se habēt nō oportet per articulos explicare, ¶ Ad scōm ē dicendū·qꝺ illa que continent̄ in sacra scriptura leguntur omnib⁹ et tn̄ nō tenent̄ omnes explicite illa scire·et hic est de his·que sunt fidei·qꝛ licet oīb⁹ ꝓponant̄ non tn̄ tenentur omnes explicite ip̄a cognoscere, ¶ Ad·iij· dicit̄ qꝺ ad multa homo tenet̄ q̄ nō potest perficere sine auxilio gratie ut precepta dei seruare qꝺ quidē auxiliū gratie quibusdaz dat̄ per dei misericordiam, Quibusdam aūt per iusticiam non dat̄ qꝺ fit ī penā alicuiꝰ peccati vel actualis vel saltem originalis sicut dicit aug̃· in li· de correctione et gratia.

AD·iiij·sic procedit· Videt enī q ad papam spectet ī simbolo ponere omnia sacramenta ecc̄ie quia errores insurrexerūt circa sacramenta sicut circa illa que sūt fidei· ergo ista sicut illa ī simbolo sūt ordinanda, ¶ Pretea illa ponunt̄ in simbolo que faciūt ad nostram salutem· sed sic faciunt ad nostram salutem sacramenta sicut articuli ¶ Pretea maior difficultas insurgit circa sacramentū eucharistie q̄ circa baptismū magis ergo oportet explicare in articulo sacramentū eucharistie q̄ sacramentū baptismi. ¶ In contrariū est quia ī simbolo patrū non fit mentio nisi de sacramento baptismi· et ī illa decretali ex̄· de fi·ca·non exp̄munt̄ nisi quatuor sacramēta. ¶ Responsio dicēdum· q sacramenta sunt quedā medicine purgatiue peccatorū ut aīa ip̄a sacramētis tanq̄ quibusdam sp̄ualibus medicinis a defectibus ꝛ pc̄tis expurgata efficiatur capax receptionis septiformis gratie sp̄us sancti· Sunt aūt in aīa nr̄a septē defectus Primus per peccati origīalis infectionē. Scd̄s per dyaboli impugnationē, Tercius per peccati personalis et actualis ꝑpetrationē. Quartus per ip̄i⁹ anime in vita spirituali debilitationē. Quintus per reliquiaꝝ pc̄toꝝ deturpationem Sextus per ignorantie cognitionez. Septimus ꝑ carnal' concupiscentie ineffrenationē. Peccati ergo originalis infectio tollit̄ per baptismū· Dyaboli vero impugnatio tollit̄ per confirmationez Peccati actualis et personalis ꝑpetratio tollitur per penitentiā· Aīe vero debilitas tollitur per sacramentū eucharistie. Reliquiaꝝ pc̄toꝝ deturpatio tollit̄ per extremā vnctionē, Ignorantie aūt cognitio tollitur per sacramentū ordinis · Sed ꝯcupiscentie ineffrenatio tollit̄ per sacramentū matrimonij, ¶ Ad Primum ergo est dicendum q sacramenta ecc̄ie habēt efficaciam ex passione xp̄i· vn̄ sicut effectus ꝯtinet̄ in causa sic omnia sacramēta continent̄ in articulis pertinētib⁹ ad xp̄i humanitatē. ¶ Ad·ij·est dicendū q illa que ponunt̄ in simbolo faciūt ad nostram salutem principaliter et effectiue. Sacramēta aūt magis faciūt medicinaliter per modum expurgationis peccatorum ¶ Ad Terciū est dicendū q sacramentū baptismi est ianua omniū sacramentoꝝ. Vnde posito ip̄o sub articulo omnia alia virtualiter includuntur.

AD·v·sic procedit· Videtur enī q ad Papam non spectet determinare per quem modum corpus xp̄i est sub sacramēto altaris

quia sic est de corpore sub specie panis iudicādū sicut de eius corpore sub specie ꝓpa cum sit idem corpus numero ꝫ deus in corpore xp̄i sub specie ꝓpa est per personalem vnionē. Ergo per talem modū erit in sacramento altaris. ¶ Preterea dicit Damaſ. iiij. li. c. v. ꝙ qr cōsuetudo est hominū comedē panē et bibē vinū ideo pani et vino ꝯiūxit deus diuinitatem suam et fecit ea corpus et sanguinē suū. et ita panis ꝯūionis non est panis simplex ꝫ ꝯiūctus diuinitati est ergo corpus xp̄i in altari per assumptionez panis ad vnitatem diuinitatis. ¶ Preterea modus per quem existit corpus xp̄i in altari nō videt̄ esse ab ecc̄ia determinatus. licet ergo ad placitum opinari per quē modum corpus xp̄i in sacramēto altaris existat. ¶ In contrarium ē qd̄ scri̅ de ꝯse. di. ij. vbi dicit̄ ꝙ visibiles creat̄e in xp̄i corpus et sanguinem inuisibiliter ꝯuertunt̄. ¶ Rn̄sio Dicendum ꝙ sicut dicit Innocentius corpus xp̄i ht̄ triplicem modum essendi Alit̄ est enī corpꝰ xp̄i in persona ip̄ius xp̄i Alit̄ in celo Aliter in sacramento altaris. Nam in homine xp̄s est eius corpus ut pars in toto per vnionē, In celo vero est ut locatū in loco per circūscriptionē. Sed in sacramento sicut presens signatū in signo per sacramētalem rep̄sentationē, Et sub specie panis et vini in corpus et sanguinē eius trāsubstātiatōz. Non enim est corpus xp̄i in hostia per ꝓpe qualitatis circūscriptiōez quia sic non posset intrare per os fideliū manducantiū ip̄m Nec ꝓpter ꝓpe v̄tutis terminationē. quia sic non posset esse simul et semel cibꝰ mltoꝝ fideliū ī diuꝰ locis ꝛ ī diuꝰ mūdi partibus existentiū. Est ergo in hostia totū corpus xp̄i ut cibus sp̄ualis aīe non sub quātitate ꝓpa. ꝫ sub quātitate panis et vini per trāsubstātiatōz substātie eiꝰ in ip̄m et hunc modum essendi determinat ꝓpa. ex̄. de fi. ca. firmiter credimus. vbi dicitur ꝙ corpus xp̄i et sanguis in sacramento altaris sub speciebus panis et vini veraciter ꝯtinent̄ transubstātiato pane in corpus. et vino in sanguinē potestate diuina. fingere ergo vl̄ ponere aliū modū pertinaciter est hereticū. ¶ Ad Primū ergo ē dicēdum ꝙ corpus xp̄i habet esse ī persona xp̄i. ut dictum est ꝑ personalem vnionē. ꝫ in sacramēto altaris est per panis substātiam in sb̄az eius trāsubstātiatōz. vnde non habet eundē modū essendi vtrobiqꝫ. ¶ Ad scd̄m est dicendum. ꝙ Damaſ. vult pani et vino ꝯiugataz esse diuītatē quantū ad virtutē et potētiaz. quia potētia diuinitatis

fit ut panis ĩ corpus xp̃i et vinũ in sanguinẽ ꝯuertat̃. ¶ Ad terciũ est dicendum ꝙ modus essendi det̃minatus est per ecc̃iam. Et alium modum pertinaciter assere esset hereticũ.

¶ Questio. xiiij. de Sanctoꝝ ven̄atione.

Post hoc considerandum est de sanctoꝝ ven̄atiõe. Circa qd̃ querunt̃ quatuor. Primo de Papa canonisante. Scd̃o de causa canonisatiõis. Tercio de modo canonisãdi. Quarto de sãctis canonisandis. Circa Primũ querunt̃ quĩq; Primo Vtꝝ ad solũ Papã pertineat sanctos canonisare. Scd̃o Vtrũ sicut Papa vniuersaliter ita ep̃s in dyocesi sua possit aliquem sc̃tm canonisare. Tercio Vtrũ Papa absq; requisitione collegij possit aliquez sanctũ canonisare. Quarto Vtrum Papa canonisando aliquem sc̃tm possit errare. Quinto Vtrũ si quis non est canonisatus per papaꝫ possit ꝓ eo officiũ decantari.

Ad. Primũ. sic ꝓceditur Videtur enim ꝙ non solũ ad Papam pertineat sanctos canonisare. quia ꝑm aug̃. ĩ li. de vera religi. sancti non sunt adorandi ꝫ honorandi. cũ ergo cuilibet liceat alteri honorem impendere cuilibet erit licitũ sanctũ canonisare. ¶ Pret̃ea in ecc̃ia primitiua non omnes sancti canonisabantur per papam. ergo nec nunc est necessariũ ꝙ omnes per eũ canonizent̃. ¶ Pret̃ea ad sanctos pertinet sanctos canonizare et non ad peccatores. nõ enĩ est ꝯuentio xp̃i ad belial nec lucis ad tenebras ut scri̅. ĩ. ad Chor̃. iij ꝫ ꝯtingit papam quandoq; esse malũ et peccatorẽ. non ergo ad ꝓp̃aꝫ sp̃ spectat canonisare sanctos. ¶ In contrariũ est. quia nullus ẽ sanctus nisi approbatione et imitatione xp̃i. iux̃ illud Leuit. xi. Sancti estote quoniam ego sanctus sum. ergo approbatione pape qui est vicarius xp̃i debet aliquis ĩ sanctũ approbari et canonisari ¶ Rñsio Dicendum ꝙ sc̃tm aliquẽ canonizare non est aliud q̃ꝫ sc̃titatem alicuiꝰ venerandam et approbandã manifestare ꝓpter fidẽ ecc̃ie eiꝰ opa imitantis et bñfia recipientis. Tria itaq; principaliter requiruntur ad canonizationem sc̃ti. Primo eius sc̃titatis approbatio, Scd̃o eius sc̃titatis a toto popl̃o xp̃iano veneratio. Tercio fidei ecc̃ie bñficia illiꝰ sc̃ti poscẽtis confirmatio. Ista aũt tria ad solũ sũmũ pontificem qui est caput ecc̃ie noscuntur pertinere. Nam sicut soliꝰ xp̃i est homines

sanctificare et sanctos facere iux illud Leuit. xxi. Ego sanctus sum dns qui sanctifico vos sic solis pape est qui est vicarius xpi hominū sanctitatē manifestare et approbare, Sil'r sicut solus papa est caput totius ecclie ita solū ad ipm pertinet membris ecclie mandare sanctuz aliquem sub veneratione haberi. Vlterius sicut sola opera que perhibent testimoniū sanctitati alicuis fidei ecclie inituntr. ita ad illū pertinet hmodi sanctū canonizare ad quē pertinet questiones fidei determinare. quod quidē planū est spectare ad sūmū pōtificē sicut patet xxiiij. q. i. c. quotiēs ratio fidei ventilatr. ¶ Ad primum ergo est dicendum qp duplex est reuerentia quedam vniuersaliter iniūcta quedaz vero volūtarie et particulariter assumpta, Prima ergo reuerētia solū honorandi sunt sancti per ecclaz canonizati. Sz scda reuerētia possūt honorari alij bm particularem deuotionem vniuscuiusqz. ¶ Ad. ij. est dicendū qp in ecclia primitiua non buabatr modus canonizandi qui modo buatr ppt duo. Primo quia illi scti ut plurimū erāt martires in quibus non requirebatr talis examinatio sicut requiritr i cōfessoribus ut infra dicetr Scdo ex feruore fidei nascētis ecclie et ex meritis xpi et aplorū miracula et alia opera sic erant euidentia ut non possent tergiuersatiōe celari, Sed nūc bn videdū est bm qd dicit augn de vera religione quibus de diuinis est credendū potissime cū angelis sathane possit se transfigurare in angelū lucis. ¶ Ad Terciū e dicendū qp papa non canonizat sctos sctitatem in eis efficiendo vel causādo, Sed magis sctitatē q ppt opera que ei testimoniū perhibent approbando et sub veneratione populi xpiani exponēdo quāuis si sanctitate carēt ministerialiter non ppa auctoritate mediātibz clauibus ecclie posset hoc facere quantūcunqz esset peccator.

Ad. ij. sic procedit. Videtur enī qp sicut papa vniuersaliter ita eps in sua dyoceli possit aliquem sctm canonizare. scribitr enizp mo Ethicoz. qp vnusquisqz bn iudicat de his que nouit et hoz est bonus iudex. Sed eps melis nouit de sctitate et vita que sunt in sua dyoceli qz papa. ergo erit melior iudex canonizādo et approbando sanctitatem eoz ¶ Preterea sctos canonizare est ex opibz miraculis eos a populo venerandos predicare z talia fiūt in vna dyoceli quandoqz et non in alia. quia sicut operationes sūt particulariū suppositoz. sic sūt particulariū locoz magis ergo pertinet hoc ad epm qz ad ppam

¶ Preterea canonisatio noua pertinet ad ptatez ordinis cũ ibi reqrat celebratio misse ad honorẽ scti. ꝫ in ptate ordinis quilibet eps ẽ equal pape. quilibet ergo eps potest sctm aliquẽ canonisare in sua dyocesi ¶ In contrariũ est qd scribit extra. de re. et vene. sãc. vbi papa scribẽs epo dicẽs, Si per hominẽ miracula fierent. non liceret vobis ipm ꝓ fecto absqz auctoritate romane ecctie venari. ¶ Responsio dicendum ꝙ rationabiliter canonizatio sctoꝝ solũ romano pontifici reſuatur innitit enim canonizatio sctoꝝ fidei xpi in quem scti credẽtes per eos miracula fiũt que attestant eoꝝ sctitatẽ et fidei integritatez. fides aũt xpi vna est iuxta illud apli ad Ephe. iiij. Vnus dñs vna fides vnũ baptisma. Ad illũ ergo debet pertinere canonizatio sctoꝝ in quo vniuntur omnia membra ecclesie ne sint scismata in eis de sctis canonisatis sicut erãt ĩ chorinth. de baptismate, In quoꝝ persona dicit apls Ego aũt sum pauli ego aũt apollo. ego vero cephe, Notat similiter hoc expresse de conse. di. iij. vbi sup illo verbo ꝙ festiuitates ille venerande sunt quas eps cũ populo collaudarũt et vicinis circũmorantibus indicande sunt non generaliter oĩbꝫ notat glosator. hoc intelligendum esse de sctis canonizatis qui non habẽt vigilias. nõ ꝙ eps sctm aliquẽ in sua dyocesi canonisare possit, ¶ Ad Primũ ergo ẽ dicendũ. ꝙ ſm Dyonisiũ bonũ consistit ex integra et vniuersali causa iudiciũ aũt quo aliquis canonisatur in ecctia est maximũ bonũ cum ex hoc insurgat feruor et comprobatio fidei xpiane. Ideo tale iudiciũ ad illũ pertinet cuiꝰ auctoritate canonizatus scts a toto populo cristiano possit venerari ¶ Ad. ij. ẽ dicẽdũ ꝙ multi sũt scti per ecctiaꝫ canonizati et scripti in cathalogo sctoꝝ. quorũ festiuitates non possunt vniuersaliter celebrari nec eis vigilia ordinari. de talibus ergo eps in sua dyocesi potest ordinare ꝓpter deuotionem populi. ꝙ certa die eoꝝ festiuitas celebret et vigilia deputet. ¶ Ad terciũ est dicendũ ꝙ mandare sctm aliquẽ vniuersaliter a toto populo venerari pertinet ad illũ qui preest toti ecctie. Nam quantuz ad hoc canonisatio sctorũ magis pertinet ad ptatẽ iurisdictõis ꝙ ordinis.

AD. iij. sic procedit. Videt enĩ ꝙ papa absqz requisitiõe collegij non passit sctm aliquẽ canonisare. quia papa cõperat ad cardinales sicut xps ad apl'os. ꝫ xps de cõui lege non sctificauit aliquos sine misterio apl'oꝝ. Ergo nec papa potest aliquos sctos canonisare.

sine misterio et consilio cardinaliũ. ¶ Preterea canonizatio et appro-
batio sctorũ eo modo debet fieri quo fit reprobatio & separatio malorũ
ab ecclia. ꝫ separatio et excõmunicatio non fit a papa nisi mediãtibus
cardinalibus sicut patet. xi. q. iij. ergo mediãte requisitione eorum
debet fieri sctoꝝ canonisatio. ¶ Preterea maiꝰ est testimoniũ ꝯiũctum
q̃ separatum. ꝫ in canonizatione sctoꝝ requirit̃ testimoniũ populi qd̃
est testimoniũ separatũ. magis ergo requirit̃ testimoniũ collegij qd̃ est
testimoniũ ꝯiũctum. ¶ In contrariũ est quia in canonizatione sã-
ctoꝝ nõ requirit̃ nisi informatio et approbatio. ꝫ vtrũq; istoꝝ potest
papa sine requisitione collegij ¶ Rñsio Dicendum ꝙ nichil querit̃
de congruo vel de necessario. si de necessario planũ est ꝙ ptas pape
non limitat̃ in aliquo nec dependet a collegio ꝫ potius ecõuerso, Nõ
enim collegiũ assistit pape per modũ detminatiõis seu limitationis
eius ptatis ꝫ magis per modũ ministerij et consilij. ut debito modo
huiꝰ modi ptatem exequat̃. Vñ si quereret̃ de congruo. puto ꝙ ma-
gis tenet̃ requirẽ collegiũ in tali causa q̃ in aliqua alia. quia ĩ his
que sunt fidei tãto cautius et maturiꝰ est agendũ quãto dolus fraus
et deceptio circa ipam est magis vitãda. Ne ergo canonizatio alicꝰ
scti ꝓcuraret̃ turpis lucri gratia vel humane glorie pompa seu ia-
ctantia non solũ cũ requisitione collegij verũ etiam cũ requisitione
venerabiliũ viroꝝ de ecclia papa in tali casu deberet ꝓcedẽ, Si enim
paganoꝝ reges in actibus humanis cuncta agebãt cũ consilio eis
assistẽtiũ. multo fortius debet papa facere cũ ꝯsilio cũcta que ꝑtinent
ad deum et ad fidem xpianã. Scribit̃ enĩ. i. Hest. Qꝛ rex asuerus in-
terrogauit sapiẽtes q̃ ex more regio sp ei aderãt et illoꝝ faciebat cun-
cta consilio scientiũ leges ac iura maioꝝ, ¶ Ad Primũ ergo ẽ dicen
dum ꝙ illa ꝯpatio intelligenda est ꝑm congruitatem nõ ꝑm necessi-
tatem. Et sic respõdendũ est ad scdm et terciũ. quia si canonizatio sã-
ctorũ debet fieri iuris ordine ꝑuato debet fieri cũ requisitione collegij
et cum alijs que pertinẽt ad ritũ quẽ nunc ꝑuat romana ecclia. huiꝰ
tamen ordo iudiciarius non ligat papam cum sit ab eo institutus.

AD. iiij. sic ꝓceditur Videt̃ enĩ ꝙ papa canonizando aliquẽ sã-
ctum possit errare. quia ꝑm aug̃. xv. de tri. Sola caritas diui-
dit inter filios regni eterni et filios ꝑditionis eterne. ꝫ nullus per cer
titudinem potest scire se vel aliquem hr̃e caritatem iux̃ illud ecclias.

vij. Nullus scit vtrum amore vel odio dignus sit. papa ergo canoni
sando aliquem scm̄ potest falli ex quo nescit eum habuisse caritatez.
per quā aliquis int̄ scōs numerat̄. ¶ Preterea opera que sūt cōuia
bonis et malis nō possunt testimoniū infallibile perhibere de sancti-
tate alicui⁹. ꝫ ieiunia orationes elemosine ac alia multa bona opa
sunt cōuia bonis et malis. ergo per talia papa non potest aliquē sci-
re in scm̄ canonizandū. ¶ Pret̄ea opa alicui⁹ scta et meritoria sūt
deo accepta. iux̄ illud Tho. vij. quoniā acceptus eras deo necesse fuit
ut temptatio probaret te. ꝫ nullus potest scire si vita sua vel alteri⁹
sit deo grata et accepta. papa ergo acceptādo vitam alicui⁹ scm̄am ꝛ
meritoriam potest falli. ¶ In contrarium est qꝛ dictū est petro a xp̄o
luc̄. xxij. Ego pro te rogaui petre ut non deficiat fides tua et tu aliqn̄
conuersus cōfirma fratres tuos. Fides ergo pape successoris petri nō
potest deficere. ¶ Rn̄sio dicendū ꝙ duplex iudiciū potest dari de ho-
mine Primū ꝑm pn̄tem instātiam al's iusticiā. aliud ꝑm eternā sen
tenciā. Differentia est autē int̄ ista duo iudicia quia primo iudicio
iudicat homo habēs ꝓ teste exteriorem euidentiam. Scribit̄ enī Jo.
vij. Nunquid lex nr̄a iudicat hominē nisi ab ip̄o audiuerit prius
et cognouerit quid faciat. Alio iudicio iudicat deus hn̄s ꝓ teste inte
riorem conscientiam. quia homo videt que foris apparēt deus aūt ī-
tuetur cor ut scribit̄. j. Reg. xvj. Alia differētia est quia in p̄mo iudi
cio. dato ꝙ non inueniat̄ quid rep̄hēdat homo et quid culpabile sit
per hominē iudicantē. potest tn̄ inueniri quid rep̄hendat deus et q̄d
culpabile sit in conspectu dei. In scdo vero iudicio nichil inuenit̄ re-
prehensibile nec culpabile nec per deū nec per hominez. Et istā dr̄az
ponit aug̃ sup̄ illo psal. Judica me deus. vbi ait. ꝙ difficile est pur-
gatam vitam alicui⁹ inueniri. quia si iam probabilis est ei⁹ vita
inter homines ut non habeat quid iam reprehendant hoīes iuste in
uenit tn̄ in homine quid rep̄hendat deus qui nouit ad liq̄dū et pur̄
iudicare. papa ergo canonizando aliquem scm̄ ꝑm pn̄tem iusticiā
non errat. quia sicut credit eum esse sanctū ut informationē recepit
ꝑm allegata et ꝓbata sibi. Dicit enim aug. in quadam epl'a ad pal
macium cōmendantē eum de scc̄itate et scientia. Qui enim sic credit
ut loquit̄ etiam si falsa loquitur fidelit̄ loquit̄. Qui autē non credit
que loquit̄ etiā si vera loquitur infideliter loquit̄. Quantūcunq; g°

papa non vera approbet canonizando vel approbãdo aliquẽ sanctũ exquo fideliter et vere approbat ꝺm informationem sibi factam non errat. ¶ Ad primum ergo est dicendũ ꝙ licet papa non possit scire per certitudinez cause illũ scm quem canonizat habuisse caritatem· potest tñ scire ab effectu ꝙ opa de ipo narrata et famata· quia ꝓbatio dilectionis exhibitio est operis. Et hoc sufficit in iudicio suo quo tenetur iudicare ꝺm pñtem iusticiam. ¶ Ad ij· ẽ dicendũ· ꝙ licet ꝙ illa opera nõ possũt discerni boni a malis· quia ieiunia et oratiões et elimosine possũt fieri bono animo et malo ut dicit aug· ī li· de ser· dñi in monte Sunt tñ quedam opera que hñt circũuolutã maliciaz nec possũt bono aio fieri ut opera prohibita a lege diuina ꝙ que discernunt a malis iux illud Math· vij· A fructibꝫ eoꝝ cognoscetis eos a talibꝫ ergo si aliquis homo immunis fuerit inuẽtus et comprobatum fuerit ī bonis operibꝫ habuisse sp constãtiã et sup modũ humanum excellentiam ꝺm pñtem iusticiaz potest in scm canonizari cũ attestatione miraculoꝝ. ¶ Ad tercium ẽ dicendũ ꝙ vitam alicuius possumꝰ scire deo esse gratam et acceptam per euidentiam miraculorum et operũ que sũt quedam attestationes ꝺm quas homo iudicat humano iudicio per pñtem iusticiã.

AD· v· sic procedit· Videtur enī ꝙ possit officiũ decantari et pro scto venerari qui non est canonizatus per papam quia licet facere officiũ pro eo a quo homo recepit bñficiũ· ꝫ multi recipiũt bñficiũ sctitatis ab eo qui nõ est per ecciaz canonizatus Ergo licet talem venerari ut scm. ¶ Preterea cuilibet licet patrocinium eius inuocare qui est in vita eterna· cum omnes ibi existẽtes tangꝫ hñtes caritatez ꝙ nobis deũ rogant· Sed multos defunctos homo credit esse in vita eterna qui tñ non sunt canonizati per eccias· licet ergo tales ut sctos venerari et eoꝝ patrocinii inuocare. ¶ Preterea qui recipit ꝓphãm ī nomine ꝓphete mercedẽ ꝓphete accipiet· ꝫ aliquis non canonizatus per eccĩam in fide alicuiꝰ recipit et habet sicut sanctus non peccat gõ venerationẽ debitã scto sibi exhibere ¶ In contrariũ est· quia quod non licet epo non licet alicui inferiori de eccia· ꝫ non licet epo aliquẽ ut scm venerari absq auctoritate sedis aplice· ut scribit ext· de reli· et vene· sanc· Multo ergo magis non licet alijs. ¶ Rñsio Dicendũ ꝙ ꝺm aug xxij de ci· dei In venatiõe corpũ sctoꝝ et martiꝝ nõ erigiꝰ

altaria in quibꝫ sacrificemꝰ martiribus, Sed vni deo et martiri nostrum sacrificiū imolamꝰ, Nam ipm sacrificiū est corpꝰ xpi quod nō offertur ipis sctis ꝫ deo. quāuis in memoria eoꝝ sacerdos sanctificet quia dei saterdos est nō eorum. Nulli ergo sancto quantumcunq; per ecciaꝫ canonizato sacrificiū offert licet in memoria eius offeratur sacrificiū et missa celebret dūmodo sit per ecciaꝫ canonizatus. Et ratio ē quia misse celebratio et dūis oratio fit in persona totius populi et totius ecie. In memoria ergo illiꝰ debet talis solennitas celebrari qui est ab illo qui est caput totius ecie canonizatus et ī sctitate cōprobatus. pruata tn̄ oratione et veneratione potest quilibet illū quē credit esse sctm honorare et venerari atq; eius patrociniū inuocare. Et per hoc patet responsio ad obiecta quia de tali priuata veneratione arguūt non de solenni que fit in persona totius ecie.

Questio .xv. De causa canonizationis sanctoꝝ.

Deinde considerandū est de causa canonizationis sanctoꝝ Circa qd querunt quīq; Primo vtrū papa debeat aliquez canonizare ꝓpt fructū sciētie. Scdo Vtrū Papa debeat aliquem canonizare ꝓpter sctitatem vite. Tercio Vtrū papa debeat canonizare aliquē ꝓpter famā bonā. Quarto Vtrū pp ꝓpt euidētiam miraculorū debeat aliquem canonizare. Quinto Vtrū papa debeat aliquē canonizare ꝓpt donū ꝓphetie.

Ad Primū sic procedit. Videt enim q pp debeat aliquē canonisare propt fructū scientie quia premiū eternū nō debet nisi merito sctoꝝ. ꝫ scribit ecciast. xiiij. Qui elucidāt me vitā eternā habebūt Elucidantes ergo diuinā sapientiam pp debet canonizare. Pretea prerogatiua veneratiōis singulariter dat paulo ꝓpt scientiaꝫ. Dicit enim ipe. ī. ad Thi. i. Veritatem dico non mentior doctor gentium in fide et veritate ꝓpt fructū ergo sciētie debet aliquis ꝓ scto venerari et canonizari. Pretea scribit luce. x. q stabulario sp eroganti ī curatione semiuiui eterna retributio reddit quia exponenti sacrā scripturam ad curationē generis humani vltra vetus et nouum testamentum que per duos denarios ītelligunt corona iusticie repromittitur ut aug. exponit. Pro expositione ergo et elucidatione sacre scripture papa debet aliquem sanctū canonizare. In contriū est quod

scribit prima ad Chor. xiij. Si habuero scientiam et omnem fidem ita ut montes transferam caritatem autem non habuero nichil sum.

¶ Responsio dicendum q̄ qui debet in scm canonizari. et pro sancto vniuersaliter venerari debet esse bonus vniuersaliter et simpliciter, non aūt singulariter et ꝑm partē. quia et vniuersaliter ab illo qui est caput ecclie assumitur venerandus a toto populo xp̄iano. Cōstat autē q̄ non dicit homo bonꝰ vniuersaliter ex eo q̄ est in parte bonꝰ ꝫ ex eo q̄ ꝑm se totus est bonꝰ quod quidē contingit ꝑ bonitatem voluntatis loquēdo de bonitate naturali. et per caritatem existentem i voluntate. loquēdo de volūtate supnaturali quia volūtas imperat actibꝫ omniū potentiarū humanarū. vez est enim q̄ quilibet actus est bonum sue potentie quia scientia est bonū intellectꝰ. et videre est bonū potentie visiue. et audire bonū potentie auditiue. Vñ ille qui habet bonitatem ꝑm aliquā potentiā nō supposita bonitate volūtatis dicit bonꝰ ꝑm q̄ ut bñ vidēs aut bñ audiēs vel bñ intelligens. ꝫ vniuersaliter et simpliciter homo nō dicit bonꝰ nisi qui habet bonā volūtatē diuina caritate informatā. ¶ Ad primū ergo est dicendū q̄ signant dicit spūs q̄ me elucidant. q̄ multi sacrā scripturā exponūt potius obscurando q̄m elucidando. Sunt enim tria genera hominū exponentiū sacrā scripturam ut dicit augꝰ et ponit. xxiij. q. iij. Fures mercenarij et pastores. fures exponūt non elucidando ꝫ obtenebrando et vez intellectū occultando Mercenarij vero turpis lucri gratia. vñ si exponūt ꝑ vtilitate aliorum sibiipsis non valet ad eternam remunerationē. q̄ sonāt alijs nō sibiipsis ad modū cymbali tinnientis q̄ sonat alijs et in seipso nō participat sonū. Sed pastores exponūt ex bona volūtate quā habēt principaliter solū ꝓpter deū de quibus dicit petrꝰ prima sua canonica. c. v. Pascite qui est in vob̄ gregē dei non coacte ꝫ sponte ꝑm deū nec turpis lucri gratia ꝫ voluntarie ut cum apparuerit princeps pastorū percipiatis īmarcessibilē glorie coronā. ꝑ bonā ergo volūtatē ꝓmissio et fructus scientie ꝙsequit premiū nō ꝑ ipam scientiam ꝑse. ¶ Ad. ij. ēt dicendū. q̄ Paulo nō redditur gratia prerogatiua singularis veneationis ꝓpt̄ scientiā tm̄ ꝫ q̄ doctrina eius fuit succēsa igne caritatis. Dicit enim Crisō. in libro de laudibꝰ pauli. q̄ sicut ferrū i ignē missū nō ē aliud q̄ ignis. sic doctrīa pauli igne caritatis accensa nō erat aliud q̄ caritas. et subdit. q̄ naturē conditione paulus in nullo nobis fuit

prestātior· ꝟ i volūtate fuit oīmib⁹ melior et sanctior. ¶ Ad Terciū est dō̄m ꝙ ꝟm amb· illi supererogāt qui sup̄ p̄cepta obbuant concilia. Vñ apli et doctores supererogauerūt qui ꝓp caritatē dei et ꝓximi qō ore predicauerūt ope impleuerūt.

Ad·ij·sic procedit· Videt enī ꝙ pp̄ nō debeat aliquē canonizare ꝓp sctitatem vite·quia illi sunt canonizandi per ecciaz qui ꝓ vtilitate ecie sunt aliqua opati·ꝟ ꝟm Iero·in epla ad Paulinum Scta quippe simplicitas solū sibi ꝓdest· et quāto plus edificat eciaz dei ex vite merito·tanto plus nocet si contradicētib⁹ non resistit·ꝓter sanctitatem ergo vite solū non est aliquis canonizādus. ¶ Preterea nullus est per eciam pro scto venandus nisi opera caritatis fuit imitatus. Sz ꝟm Greg·sunt nōnulli qui speciē sctitatis acq̄runt·habitū venationis assūmūt que tñ ex solita caritatis radice ꝓcedētes imitari·contēnūt·ex demonstratione ergo sanctitatis nō sūt aliqui canonizandi. ¶ Preterea aut opera alicuiꝰ ostēdūt sctitatē vite in occulto aut in manifesto·si in occulto non perhibēt testimoniū in conspectu ecie ut ꝓp ipa debeat aliq̄s canonizari· si vero in manifesto videt ad ypocrisim ptinē. ¶ In otrariū est quia sup illo verbo psal·Confitemini memorie sctitatis eius·dicit aug·ꝙ ista est vox scoꝝ cōfitentium sctitatem xpi inquantū non obliuiscit sctitatis qua eos sctificat Seo eoꝝ sctitatem et bonitatem exponit oīb⁹ venandā. ¶ Rñsio dō· ꝙ sicut dicit Leo Papa et ponit·xli·di·c·miram· Si ad hōres mūdi siue suffragio tp̄is siue merito laboris indignū est ꝓueniri et vōti ambitus solet quos ꝓbitatis documēta nō adiuuāt· q̄ diligēs et q̄ prudēs habēda est dispensatio diuinoꝝ munerꝫ et celestiū dignitatū· ita ut nisi prior vita testimoniū perhibeat ꝓ laboribus multis ꝓ moribus castis ꝓ actib⁹ strēnuis cessionis loci premiū nulli debeat. Et q̄uis discernē int̄ sctm et nō sctm sit donū spūs scti iuxt illō· i· ad Cho xiij· Alij discretio spirituū ꝓ aliqua tñ iudicia potest papa examinare sctitatem vite illiꝰ qui est pro scto venerandus vel illiꝰ quē i sctm intendit canonizare, Primo ut per illū veritas fidei nō peruerteretur. Scdo ut per eū mandatū ecie nō otēneret. Tercio ut per eum nouꝰ ritus viuendi non introduceret. Quarto ꝙ per eū caritas ꝓximi nō spernētur. Quinto ꝙ per eū pctm accusatione dignū ex toto conatu vitaret. Sexto ꝙ per eū dei verbū delectabiliter audiret. Septio ꝙ

per eũ de operibus bonis mũdi glia nõ quereret. ¶ Ad Primũ ergo est dicendũ ꝙ sctitas vite est vtilis ecctie ad alioꝝ informationẽ dum sancti viuũt. Et post mortẽ est vtilis quantũ ad miraculoꝝ attestationẽ quia eoꝝ sctitatis patrocinio fideles ecctie multa dona recipiũt. Hiero. aũt loquit de simplicitate eoꝝ qui presũt aliis quibꝫ non sufficit sctitas ad edificationẽ nisi assit iusticie rigiditas ad deliquentiũ correctionẽ. quia baculo et manu arcendi sũt lupi. ¶ Ad. ij. ẽ dicendũ. ꝙ xp̃s docuit cognoscẽ monstrãtes sctitatez in vestimẽtis ouiũ a fructibus eoꝝ quos fructus enumauimꝰ sup quibꝫ diligent examĩatis papa potest aliquẽ canonizare ꝑm pñtez iusticiã. ¶ Ad Terciũ est dicendum ꝙ opa sctitatis ꝑ ipos sctos possũt fieri in occulto et in manifesto In occulto quidẽ ut mũdi gloria non querat In manifesto vero ut creator in creatura laudet. Dicit enim aug. sup illo vbo psal. Laudate dñm in sctis eius ꝙ ideo deꝰ laudat in sctis q̃a ꝙ scti sunt non hñt eoꝝ merito et bonitate ꝫ dei misericordia et pietate,

AD. iij. sic procedit. Videtur enĩ ꝙ ꝓp ꝓpt bonã famã non debeat aliq̃ canonizare quia fama ꝓpli innitit qñq̃ falso fũdamento. Vñ scribit Exo. xxiij. Non sequaris turbã neq̃ ĩ iudicio acquiesces sentẽcie plurimoꝝ ut a veritate deuies. ¶ Pretea ex fama acquiritur fauor et amicicia mũdi. ꝫ scribit Iaco. iiij. ꝙ amicicia mundi inimica est deo ex fama ergo non est aliquis canonizãdus ¶ Pretea ꝓpt bona extrĩseca nõ ẽ q̃s laudãdꝰ ꝫ fama videt ꝑtinẽ ad bona extrĩseca. scribit enĩ Prou. xxij. Qꝛ meliꝰ est nomẽ bonũ q̃ diuitie multe ¶ In contriũ est quod dicit Hiero. et ponit. xj. q. iij. si quis hominẽ q̃ sctꝰ non ẽ ꝑm famã et opa que ostẽdunt sctm eẽ crediderit et dei eum iũxerit societati xp̃m violat cuiꝰ membra sumꝰ. ¶ Rñsio Dicendũ ꝙ bona fama valet homini quantũ ad tria. Primo ad bonoꝝ opum executionẽ. reddit enim homo ꝑdoneꝰ ad opa vtuosa exequenda in conũsatione humana ex bona fama Vñ scribit ecctiastici. xli. Curam habeas de bono noĩe hoc enĩ magis ꝑmanebit tibi q̃ multi thesauri magni et preciosi. Scdo ad pctoꝝ vitationem ꝓpt conſuationẽ eniz bone fame multotiẽs homo abstinet a pctis cuiꝰ signũ ẽ. qꝛ qñ aliq̃s videt se bonã famã amisisse ꝓ nichilo habet peccare Iux illd iere. ij. Frons meretricis facta est tibi noluisti erubescere. Et hiero. dicit super Math. ꝙ corripiẽdꝰ est frater seorsũ ne si semel pudorẽ aut verecũdiã

amiserit sp̄ ꝑmaneat in pcto, Tercio ad aliorꝫ veñationē. audiētes enim hominem aliquē esse male fame contēnūt nōsolū ip̄m. verūetiam multos innocētes, Vñ dicit Aug̃ in epl̄a ad plebē ꝑponensem ꝑtractās illud verbū psal. Aduersū me insultabāt q̄ sedebāt ī porta. Ad quid enī sedēt homīes in porta et quid aliud captāt nisi ꝙ cū q̄s eps vl̄ clericꝰ vl̄ monachꝰ vl̄ sc̄timonialis ceciderit. omnes tales eē credāt ꝫ nō om̄s posse manifestari et tñ ip̄i cū aliq̄ maritata inueniuntur adulteri. nec ꝓijciūt vxores suas nec accusant matres suas. Cum aūt de aliquibꝫ qui sc̄tm nomē ꝓfitent̄ aliq̄d crimīs vl̄ falsi ī sonuerit vel veri potuerit īstant satagūt ambiūt ut de om̄ibꝫ h° credatur. Assumē ergo aliquē pro sc̄to canonizando et veñando cꝰ fama nō sp̄ fuit laudabilis sequeret̄ eius ꝯtēptus et populi ꝑturbatio. Vñ fama bona potissime requirit̄ ad canonizationē sc̄ti. ¶ Ad Primū ē ergo dicendū ꝙ in fama alicuiꝰ nōsolū ē credendū ꝓpl̄o et turbe verumetiā requirendū est testimoniū maioris. qui etsi pauciores sunt numero. sunt tñ sanioris consilij et verioris iudicij. ut dicit glo. sup dicto verbo. ¶ Ad Scd̄m est dicendū ꝙ ex bona fama non acquirit̄ fauor vel amicicia mūdi in malum proximi. ꝫ in bonū et deuotiōez eorꝫ quia dilectus deo diligit̄ etiā ab hominibꝫ ⁊ si nō ꝑ operis imitationē saltē per diuine glorie manifestationē, Vñ de illo sc̄to loth scri° scd̄a pet̄. ij. Qꝛ aspectu et auditu sc̄ts erat habitans tñ apud eos qui de die in diem aīaꝫ iustā iniq̄s opibꝫ cruciabant. ¶ Ad Terciū ē dicendū ꝙ ꝑ sc̄tos bona extrinseca et intrinseca ꝓcurāda sūt qꝛ dicēte apl̄o. Prouidenda sunt bona nōsolū corā deo ꝫ etiā corā hoībꝫ.

AD. iiij. sic procedit̄. Videt̄ enī ꝙ ꝓp̄ non debeat aliquē canonisare ꝓp̄t euidētiā miracl̄orꝫ. qꝛ miracula cū sint sup virtutē nature nō sunt nisi dei virtute. nō ergo per sc̄tos nec ꝑ aliquā creat̄aꝫ fieri possūt. ¶ Pret̄ea mali et iniqui homines possūt facē miracl̄a. Dicit enī aug̃ in epl̄a ad volusianū. ꝙ quāuis legamꝰ magos egiptiorꝫ illarꝫ artiū peritissimos a Moyse famulo dei fuisse supatos. tñ illi quedā miracula nephandis actibꝫ egerūt. non ergo ꝓp̄t euidentiā miraculorꝫ debet aliquis in sc̄tm canonizari, ¶ Preterea miracula facere pertinet ad fidē. scribitur enī. Math. xvij. Si habueritis fidē sicut granū sinapis dicetis huic monti transi hinc et transibit, Vñ xp̄s ī ꝓpria patria miracl̄a non fecit ꝓpter incredulitatē eorꝫ. nō ergo ꝓp̄t

sanctitatez aliquoꝝ miracula fiũt·cum fidẽ possint hr̃e mali sic̃ boni
¶ In contrariũ est·quia miracl'a sunt quedam signa testificationis
sc̃titatis et veritatis alicui⁹· Vñ ad Hebre·ij·scribit̃·ꝙ xp̃i veritas
et sc̃titas confirmata est contestãte deo signis et portẽtis et varijs vir
tutibus, Quãuis enĩ alij sc̃ti miracl'a fecerũt que xp̃s fecit q̃ heliam
et helizeũ legim⁹ mortuos suscitasse quẽadmodũ xp̃s mortuos suscita
uit. Aliud tñ ꝓp̃uz xp̃s fecit ꝙ nullũ aliũ legim⁹ fecisse ut nasci de v̄
gine·a mortuis resurgẽ·ĩ celũ ascendẽ·sicut dicit aug̃ in epl'a ad vo
lusianũ. ¶ Responsio dicendum ꝙ questio est dubia ꝓpter malos q̃
qñq̃ faciũt miracula · possũt enĩ homines esse mali quantũ ad pñs
trib⁹ modis. Primo doctrine cognitione · quia vtunt̃ mala doctrina
et ꝓhibita ab ecc̃ia sicut illi qui ꝑ nigromãticas artes demones in=
uocant. Scd̃o vite conũsatione q̃ inuoluti sunt talibus pc̃tis ꝙ ĩ se
ip̃is sunt infecti et alios eoꝝ prauitate inficiũt et corrũpunt. Tercio
vane glorie intentione quia qñq̃ aliq̃ sunt sc̃te vite tñ de aliquo bo=
no opere vanã intentionẽ hñt·ꝟm enĩ Crib·Cũ cet̃a vicia ĩ ꝟuis dy=
aboli locũ habeãt·vana gloria etiam in ꝟuis dei locũ tenet. Istis aũt
tribus modis malis hoĩb⁹ concedit̃ facere miracula et facẽ aliq̃ pret̃
solitũ cursũ nat̃e · Primo illis qui sunt male doctrine cognitione ꝑ
demonũ inuocationẽ. Vñ dicit aug̃·ĩ li·de ꝟmone dñi in mõte·qui
dicũt ꝙ iniq̃s hoĩes visibilia miracula et mirabilia signa facẽ non
posse·legãt quanta fecerũt resistẽtes moysi famulo dei magi egiptio=
rum ꝑ inuocationẽ demonũ · possũt enim demones sensus hominũ
sic fantasiare et ludificare· ut que nõ vere faciũt videant̃ tñ facere se
qñq̃ vera faciũt non per aliquaꝝ reꝝ de nouo creatiõez ꝫ per reꝝ na
turaliũ ad inuicẽ ꝯiũctionẽ· ex quaꝝ ꝯiũctione nata sunt nob̃ aliq̃
produci insolita et inuisa qui v̄tutẽ h⁹modi reꝝ nat̃aliũ ignoram⁹
sicut dicit aug̃·iij·de tri· Scd̃o illis qui sũt mali praue vite conuer=
satione per xp̃i et sc̃toꝝ nominũ inuocationẽ et deuotiõem. Cõtingit
enim ꝟm Crib·qñq̃ hoĩes sc̃te vite et conuersationis honeste nõ tan
tam fidem hr̃e sicut hñt p̃ue vite homines. Vñ per hoc ineffabile do=
num ad inuocationẽ xp̃i nominis et sc̃torũ faciũt signa et miracula
ꝓp̃t vtilitatem illoꝝ qui boni sũt ut ip̃i deũ honorẽt et ĩ fide et doctri
na eius per talia roborent̃· Ideo dicit hiero·ꝙ facẽ miracula nõ est sp̃
illi⁹ meriti q̃ opat̃ ꝫ inuocatio noĩs xp̃i et sc̃toꝝ h° agit ad ꝯdẽnatõz

eorum qui inuocāt et utilitatē eoꝝ q̄ vidēt et audiūt, Tercio cōcedit̄ illis qui sunt mali alicui⁹ vane glorie intētiōe ꝑ eoꝝ sc̄titatis testificationez. Verꝝ nanq̄ est ꝙ facere miracula virtute dei in testimoniū sc̄titatis et p̄tatis collate a deo non ꝑtinet nisi ad sc̄tos viros et amicos dei vel in morte vel in vita. qn̄q̄ tn̄ sc̄ti homines cū tota sc̄titate ip̄oꝝ de aliquo signo miraculoso facto aliquā malā intētionē habēt et quāuis in hoc boni et sc̄ti non sint. nichilomin⁹ tn̄ ad testificatiōz sc̄titatis et doctrine veritatis ip̄oꝝ deus mlta signa et miracula facit. Vn̄ dicit glo. nūi. xx. ꝙ moyses et aarō qn̄ ꝑ ꝑcussionē virge fecerūt effluere aquā de petra habuerūt quandā vanā gloriā ideo meruerūt audire. quia non creddistis michi ut sc̄tificaretis me corā filijs isrl̄ Ideo nō introducetis hos ꝓpl̄os in terrā quā dabo eis Et sup illo v̄bo luce. x. Nolite gaudere quia sp̄us vobis subijciūtur. dicit glo. Q̄ leticia qua dn̄s discipulos letos videbat inanē gloriā sapiebat. gaudebant eniz. ꝙ quasi sublimes terribiles hominib⁹ et demonib⁹ erāt effecti. Ideo dn̄s in cordib⁹ eoꝝ talem elationē rep̄hendit iudiciū ruine primi angeli referēs qn̄ dixit. videbā sathanā sicut fulgur de celo cadentē, Propt̄ euidentiā ergo miraculoꝝ cum sint signa testificatōi⁹ sc̄titatis et doctrine veritatis sc̄torū papa debet aliquos canonizare.

¶ Ad primū ergo est dicēdū ꝙ miracula facere principaliter nō fiūt nisi virtute dei Misterialiter tn̄ quandoq̄ fiūt vel angelis ministrātibus vel sc̄tis orātib⁹ et deprecantib⁹ ut dicit aug̃. xij. de ciuitate. dei

¶ Ad Scd̄m est dicendū ꝙ licet mali homines possint facere miracula ad xp̄i et sc̄toꝝ nominū inuocationē nō ip̄i tn̄ dicunt̄ facere miracula ꝫ magis illi cuius vel quoꝝ sc̄titate fiūt. Possunt eniz mali milites quos iusticia imp̄ialis condemnat signis et vexillis eoꝝ imp̄atoris quedam extorquere et tollere ab alijs nō iubēte dn̄o. ꝫ sc̄ti et iusti viri possūt hoc facere per publicā iusticiā imp̄atoris ut dicit aug̃ in li. lxxxiij. questionū. ¶ Ad Terciū ē dd̄. ꝙ miracula facta ad confirmationē doctrine veritatis innitunt̄ fidei ꝫ que fiūt ad testificatiōz sc̄titatis requirūt fidē formatam caritate cui⁹ modi ē fides sc̄toꝝ.

AD. v. sic procedit̄. Videt̄ enī ꝙ ꝓp̄ ꝓpter donū ꝓphetie debeat aliquē in sc̄tm canonizare. Scribit̄ enim sap. vij. ꝙ sp̄us sc̄ts in aīas sc̄toꝝ se transfert amicos dei et ꝓphetas constituendo ꝫ amici dei non sunt nisi sc̄ti viri. ꝓpt̄ donū ergo ꝓphetie papa debet aliquem in

sanctum canonizare. ¶ Preterea scribitur ij. pet. j. quod non volũtate humana allata est aliqñ ꝓphetia. ꝫ spũ scto inspirati locuti sũt scti dei omnes donũ ergo ꝓphetie nõ reuelatur nisi sctis viris. ¶ Preterea secreta dei nõ panduntur nisi dei amicis iuxta illud io. xv. Vos aũt dixi amicos quia omnia quecunque audiui a patre meo nota feci vobis. ꝫ ꝓphetia est quoddã secretũ dei ergo non panditur nisi viris sctis. ¶ In otrariũ est. quia apl's dicit. i. ad Chor. xiij. Si habuero ꝓphetiam et nouerim misteria omnia caritatem aũt non habeo nichil sũ. ꝓpter donum ergo solũ ꝓphetie non est aliquis canonizandus. Rñsio Dicẽdum quod ꝓphetare idem dicit qd longe et ꝓcul aliqua distãtia a natura hominũ cognitiõe ꝓnũciare qd mali hoĩes facẽ possũt tribus modis. Primo diuina inspiratõe. Nam ꝑm aug. i Ench. Deus bonã volũtatem suam ꝑ malas hominũ volũtates plerũque implet. sicut bonã volũtatem suam de passione sui filij per malas iudeorũ voluntates impleuit. Vnde qñque multa vera futura per malos hoĩes ꝓnunciat sicut ꝑ Balaã et Sibillã multa vera de xp̃o suo filio predixit. Potest enim deus tangẽ intellectũ hominis aliquorũ occultorũ cognitiõe seu reuelatione non tangendo eius affectũ caritatiua dilectiõe. que sola diuidit inter filios regni eterni et filios ꝑditiõis eterne ꝑm aug. Scdo mali hoĩes hoc possũt bonorũ angelorũ reuelatiõe. Nam ut dicit aug. ij sup Gen. Multa occulta predicãt demones nõ solũ eorũ nature subtilitate et expientia longi tp̃is. verũ etiam reuelatõe bonorũ angelorum. Et si demones possũt occulta et futura ꝓphetare mediãtibus bonis ãgelis. multo fortius mali homĩes hoc possũt quia demões sic sũt mali ut boni fieri non possũt. mali vero hoĩes boni fieri possũt. Tercio mali hoĩes possũt ꝓphetare demonũ inuocatione. Concessũ ẽ nãque dyabolo ꝑm Crib. multa vera dicẽ ut suũ mendaciũ rara veritate cõfirmet. Mali ergo homines demones cõsulẽtes multa vera et occulta dicere possũt. Vñ tales. ꝓphe demonũ appellantur. dicẽte aug. xij. sup Gen. Cum malignus spũs arripuit hoĩes. aut demoniacos eos facit aut erraticos aut flos ꝓphas. non quod multa vera ꝓnũciẽt. ꝫ quia sp talia dicũt intẽtiõe fallẽdi. quia ergo donũ ꝓphetie conuenit mal' hominibus interdũ magis quam bonis ꝓpter aliquã dispositionẽ quam requirit ꝓphetica reuelatio. Ideo ꝓpter tale donũ precise non debet aliquis pro scto venerari vel canonizari nisi sint alia signa testificantia eius

scitatem et bonitatē. ¶ Ad Primū ergo est dicendū q̄ q̄nq̄ donū p̄phetie dat̄ ꝓpt̄ ꝓpam mentis illustrationē · et q̄nq̄ sic dat̄ spūs scīus per gratiam gratū facientem transfert se in aīas illoꝝ quibꝫ dat̄ amicos dei eos constituēdo tangendo affectū eoꝝ ꝑ caritatem sicut tāgit intellectū per ꝓpheticam veritatem · Q̄nq̄ vero datur solū ꝓpt̄ alioꝝ instructionez et informationē · et tunc spūs scīs sic tangit eorum q̄bꝰ datur intellectū per ꝓpheticam veritatem · qd̄ nō tangit eorū affectū per caritatē de quibꝫ dicit̄ Math · vij · Dn̄e nōne ī nomine tuo ꝓphetauimus et demonia eijcimꝰ · quibus tn̄ dicet̄ nescio vos. ¶ Ad · ij · est dicendū · q̄ ꝑm Crisoꝫ aliter scīi homines loquūtur spiritu dei inspirati et aliter mali homines. Verum nanq̄ est q̄ omnis veritatis auctor est ipe spūs scīs · ut verū sit dictū ambrosij · Om̄e verū a q̄cūq̄ dicat̄ a spū scīo est Scīi tn̄ homines locunt̄ vera in spiritu scīo. Sed mali homines loquunt̄ vera virtute nominis xp̄i et v̄tute spūs scīi non tn̄ in spū scīo · Vn̄ dicit signant̄ esse dictū · Dn̄e in nomine tuo ꝓphetauimꝰ non in spū tuo · quia mali homines ꝓphetant in v̄tute nominis xp̄i ꝫ non in spū dei imo in spū dyabolico, ¶ Ad terciū est dicendum q̄ amantibus secreta celestia pandunt̄ et reuelant̄ ꝑm q̄ modū fuerūt reuelata apl̄is · et isto modo secreta dei non pādunt̄ malis ꝓphetis · quia et si sunt ab eis aliqualiter cognita per intellectus cognitionē nō tn̄ sūt ab eis amata ꝑ affectus dilectiōez.

¶ Questio · xvj · De modo canonizationis scīoꝝ.

Ulterius considerandū est de modo canonizationis scīorū Circa qd̄ querunt̄ quatuor. Primo Vtrū papa debeat in canonizatione scīi seruare ordinē iudiciariū. Scd̄o Vtrū ꝓp̄ statī debeat canonizare aliquē scīm sibi denūciatū. Tercio Vtruz papa eundē modum debeat ꝑuare in canonizatiōe martiꝝ et ꝯfessoꝝ. Quarto Vtrū papa possit aliquē canonizare ad ordīez apl̄orū sicut martirū vel ꝯfessorū seu v̄ginum.

Ad Primum sic procedit̄ · Videt̄ enim q̄ ꝓp̄ in canonizatiōe sācti non debeat ordinē iudiciarium ꝑuare quia quod spectatur fiendum in futo iudicio · non est nunc fiendum in pn̄ti Sed examinatio opū miꝑicordie de quibꝫ potissime debet fieri examinatio illiꝰ qui pro scīo debet veñari et canonizari spectat̄ fiēdum ī futo iudicio

sicut patz Math·xxiij Non est ergo fiendū ī pñti iudicio, ¶ Preterea sup illo vbo ī·pet v· Si iustus vix saluabit impi⁹ et pcōr vbi parebunt·dicit aug· Quare iustus vix saluabit nisi quia dei iusticiaz tantam esse certū est ut que vident in humano iudicio esse iusta iudicio dei inueniant iniusta. Sed qui debet pro scō venari dei iudicio debet esse iust⁹· Frustra g̃ fit talis examinatio iusticie·exquo sciri nō potest. ¶ Preterea scribit ī·ad Thor·ij·q spūalis homo iudicat oīa et ipe a nemine iudicat·aīalis vero non intelligit que spūs sunt qz spūaliter examinatur. Sz ille qui debet pro scō venerari spūalis eē presupponitur non debet ergo examinari nisi ab aliquo qui sit spiritualior ipo. ¶ In contriū est glo·sup illo verbo psal·Igne me examinasti et non est inuēta in me iniquitas, ¶ Responsio dicendum q̄ bm aug·in li·de penitētia·Ecclia non profert iudiciū de aliquo nisi sit informata publicis testib⁹ et publicis documētis Et ideo ut ponit hostien·c·i·ex·de reli·et vene·sanc·in canonizatiōe scti bm morē quē nunc tenet ecclia·xij·per ordinē buāda sūt/ Primū est frequēs denūciatio ut non solū semel ꝫ pluries ppe denuncietur qui q̄ scō debet venerari ut sic multiplicatis intercessorib⁹ largiaf qđ petit/ Scōm ē cōmissio./ Terciū est cōmissionis inquisitio/ Quartū est inquisitionis facte relatio/ Quintū est relationis facte diligēs examinatio/ Sextū est examinatiōis facte p consistoriū discussio/ Septimū est secreta diffinitio et ēminatio./ Octauū est manifesta publicatio/ Nonū est diei canonizationis assignatio/ Decimū est ipi⁹ pape et omniū assistētiū genuflexio et orationis deuotio ne deus pmittat suā ecclīaz decipi vel errare./ Vndecimū est bmocinatio et miraculoz ac operū mibicordie recitatio nec nō ipi⁹ scti in cathalogo scōz discriptio/ Duodecimum est misse in honore sancti celebratio et cantici spūalis personatio.

¶ Ad primū ergo ē dicēdū q̄ aliter fit examinatio operū mibicordie de illis qui pro sctis debēt venari nūc et alit ī futuro iudicio·qz nūc fit bm pñtem iusticiam· In futuro vero iudicio fiet bm determinataz sententiam. ¶ Ad Scōm est dicendū q̄ sicut dicit aug·in li·de libero arbitrio· Verū est q̄ iusticia humana multa occidit et multa impunita reliquit que per diuinā iusticiā iudicant nō tñ ut dicit qz non omnia facit quia que facit improbāda sūt· sic eodē modo dato q̄ nō possit iudicare oīa recte bm interiorē euidentiam bm quā iudicat

deus non ꝓpt̄ hoc debet obmittē quin iudicet multa ꝟm exteriorē euidentiam ꝟm quā iudicat homo, ¶ Ad Terciū est dd̄ · ꝙ aug̃ · in li · de vera religiōe exponēs illud verbū apl̄i. Spūalis homo iudicat oīa dicit ꝙ spūalis hō a nullo hoīe debet iudicari ꝫ a sola ip̄a lege diuīa ꝟm quā ip̄e iudicat iudicabit̄ cū omnes oporteat p̄ntari ante tribunal xp̄i et quia ip̄e papa est minister et vicarius legis diuine ꝟm p̄sentē iusticiam · ideo ad ip̄m spectat iudicare de sc̄titate alicui⁹ sancti ꝟm qd̄ exponit̄ veñandus a toto ꝓpl̄o xp̄iano.

AD · ij · sic procedit̄ · Videt̄ enī ꝙ ꝓp̄a statī debeat canonizare aliquē sc̄tm sibi denūciatū · quia papa statī debet ꝓmouere que faciūt ad augmētationē cultus diuini, Sed veñatio et canonizatio sāctorum potissime ꝑtinet ad augmētationē seu ampliatiōez cultus diuini cum per hoc excitet̄ et firmet̄ deuotio ꝓpl̄i xp̄iani · nō est ergo talis canonizatio differēda. ¶ Pret̄sa illa que sunt fidei statim credēda sūt non visa · iux̄ illd̄ Jo · xix · Beati qui nō viderūt et crediderūt. Sz veneratio sc̄tor̄ ꝑ attestationē miraculor̄ potissime spectat ad fidē · g° statim credēda sūt non visa, ¶ Pret̄ea · rep̄hensi sūt iudei qui nō crediderūt xp̄m esse sc̄tm sc̄tor̄ per attestationē miraculor̄ et bonor̄ opū quib⁹ dictū est · Si michi nō vultis credē saltē opib⁹ credite, Audita ergo fama sc̄titatis alicui⁹ cū attestatione miracl̄or̄ statiz papa debet ip̄m canonizare. ¶ In cōtrariū ē qꝛ sup illo v̄bo Jo · iiij · Nolite om̄i spiritui credē · ꝫ ꝓbate spūs an ex deo sint · dicit glo · Qꝛ p̄mis tp̄ibus nascētis ec̄cie cadebat sp̄s sc̄ts sup credētes et loq̄bāt̄ līguis et faciebāt miracula, Sz nūc non eget ec̄cia his oīb⁹ signis · ꝫ qui habet caritatē testat̄ spiritū sc̄tm in se hr̄e. ¶ Rn̄sio dd̄ · ꝙ ꝓpt̄ tria non debet statim papa aliquē sc̄tm sibi denūciatum canonizare. Primo ꝓpt̄ miracl̄or̄ raritatem que sūt signa attestationis sc̄titatis alicui⁹. Dicit enī aug̃ in li · de vera religione. Qꝛ cū nunc ec̄cia catholica ꝑ totū orbē diffusa atq; fundata sit · Ideo miracula in nr̄a tp̄a actitare ꝑmissa nō sunt ne aīa sp̄ visibilia querēt et eor̄ consuetudine frigescēt gen⁹ humanum quor̄ nouitate flagrauit · Quia igit̄ vera miracula nunc raro fiūt ne ficta al's facta narrent̄ turpis lucri gratia · vel humane laudis appetitus gloria Nunc bn̄ videndum est ut aug̃ ibi di · quibus credendum sit de diuinis miraculis et inuisibilibus rebus, Scd̄o ꝓpter operis arduitatem Nam quanto opus est magis arduū tanto

cum maiori maturitate et tarditate fiendum est. Vñ nec xp̄s statim
lazarum suscitauit nec filiā chananee statim sanauit. ꝫ quanto mu-
lier illa multiplicauit supplicationē tanto ip̄e xp̄s magis multiplica
bat negationem ut dicit Crib. Math. xv. Cum igit̄ canonizatio sā-
ctorum sit opus sūme arduū nō statim ꝫ ꝑ menses et annos ē diffe-
renda añqm̄ fiat. Tercio ꝓpter fidei firmitatem. dicit enim Crib sup
math. ꝙ ideo xp̄s mulierē illā chananeā clamātem statī non exaudi
uit quia nolebat fidem illiꝰ occultare. Sciebat enī eā dicturā Miserere
mei dñe fili dauid vbi et xp̄i diuinitatē et humanitatē confessa ē ꝓpt̄
quod meruit audire. O mulier magna est fides tua. Expectanda est
ergo frequēs opatio miraculoꝝ et diuulgatio fame operꝝ misericordie
alicuiꝰ anteq̄ canonizet̄ ut fides de eius sc̄titate in cordibꝰ xp̄iani po
puli firmetur et roboret̄. ¶ Ad Primum ergo est dicendū ꝙ que sūt
ad ampliatiōem cultus diuini p̄p̄ debet ꝓmouere firmiter et stabilit̄
iusticia mediāte et q̄ humana iusticia hoc req̄rit ut nō credat̄ oī spi
ritui statim ꝫ ꝑ euidētiā ex̄tioꝝ opū modo quo xp̄s docuit math. vij
A fructibꝰ eoꝝ cognoscetis eos. Ideo ꝑm hunc modū talia sunt pro-
mouenda. ¶ Ad. ij. ē dicendū ꝙ illa que immediate faciūt ad nr̄am
salutē credēda sūt nō visa nec ꝓbata sicut om̄s articuli fidei quāuis
etiā illa multis miraculis et signis attestātibꝰ ꝓbata sint credē tamē
sc̄titatem aliquoꝝ non tenemur nisi ꝑ ostēsa opa cum fides sine opi-
bus mortua sit Vñ sup illo verbo qd̄ dicit̄ iaco. ij. Ostēde michi fidē
tuam sine opibꝰ et ego ostēdam tibi ex opibꝰ fidem meam. dicit glo.
hoc esse dictū quasi impropando quia hñs fidē sine opibꝰ se fidelē eē
monstrare non potest. ¶ Ad terciū est dicendum ꝙ iudei merito re
prehēsi sunt quia nec euidentia nec continuatio miracl̄oꝝ eos ad de-
uotionem induxit ꝫ potius ad obstinationē et emulationē. talē aūt
tarditatem in canonizatione sc̄toꝝ papa nō ꝑuat ꝓpt̄ emulatiōez et
obstinationem ꝫ magis ꝓpt̄ rationes supius dictas.

AD. iij. sic procedit̄. Videtur enī ꝙ p̄p̄ eundē modū debeat ꝑua-
re in canonizatione martirū et confessorū quia dona vtrorūq̄
sunt necessaria cōuia bonis et malis, Dicit enī apl̄s de donis martiꝝ
ī. ad Chor. xiij. Si tradidero corpus meū ita ut ardeam quēadmo-
dum fecit Laurētius ut glo. dicit caritatē aūt nō habuero nichil ꝓ-
dest. De donis vero confessoꝝ dicit̄ ibi. Si nouerim misteria omnia

et habuero omnem fidem ita ut mõtes transferam· caritatem aũt nõ habuero nichil sum. Idez ergo modus canonizationis ꝑuãdus ẽ in vtrisqꝫ. ¶ Preterea signa scĩtatis requirunt̃ in martire sicut ĩ cõfessore Sed miracula sunt signa attestatiõis scĩtatis· ergo opatio miraculorum requiritur ĩ in canonizatiõe vtriusqꝫ. ¶ Preterea nullꝰ debet pro scto veñari nisi qui firmit̃ credit̃ esse in vita eterna. Sed sine opibus mibicordie nullus a sinistra transfert̃ ad dexterã ut vite eterne possit eẽ particeps sicut patet math· xxv· ergo examinatio opũ mibicordie requiritur in canonizatiõe martiris sicut confessoris. ¶ In contrariũ est quia manẽte causa debet manẽ effectꝰ Sꝫ causa martirij ꝑm aug̃ non est nisi pati et mori ꝓ xp̃o et defensione fidei ergo ꝑmanẽte sola causa potest aliq̃s pro martire canonizari et veñari. ¶ Rñsio dicẽdum ꝙ papam ꝑuare eundẽ modũ ĩ canonizatiõe martiris sicut cõfessoris duplicit̃ potest intelligi, Primo quantũ ad ordinem cause discussionis et inquisitionis. Scdo quantũ ad motiuũ cause canonizationis et veneratiõis. Primo modo dicendũ est ꝙ sic quia ordinẽ iudiciariũ sup̃ positũ debet ꝑuare papa ĩ canonizatione martiris sicut confessoris quantũ est ad inquisitionẽ cause· cum enĩ martirẽ nõ faciat pena ꝫ causa ꝑm aug̃· qñ aliquis denunciat̃ pape canonizandꝰ pro martire· causam quare passus est debet diligent̃ inquirẽ et non solũ causam patiendi· verũetiã modum passionis· quia multi heretici passi sũ et patiunt̃ ꝓ xp̃o qui doctrine eius et preceptis eius adũsant̃, De quibus dicit apl's ad Ro· x· Zelũ quidẽ dei hñt ꝫ non ꝑm scientiam sup quo verbo dicit glo ꝙ stultũ est dñm legis veñari ꝛ legem eius et doctrinã persequi et falsificare. Modus ergo patiendi ꝛ et causa passionis diligent̃ est inquirenda· nisi adeo esset nota ꝙ nõ posset tergiuersatione zelari. Sed scdo modo dicẽdũ ẽ ꝙ nõ qꝛ causa martirij finaliter ⁊ terminatiue est defensio et confessio veritatis fidei xp̃iane et eoꝝ que annectunt̃ fidei· Et dico que annectunt̃· quia ꝑm aug̃· Iohes baptista martir xp̃i fuit· non ꝙ cogeretur negare xp̃m vel fidẽ xp̃i directe· ꝫ cogebat̃ negare veritatẽ et iusticiam· Volebat enim herodes ut dicẽt· Licet tibi hr̃e vxorẽ fratris tui. Et qꝛ pro tali veritate passus ẽ martir xp̃i factus ẽ Talis ergo causa debet esse motiua canonizationis illius qui debet pro martire veñari qꝛ existẽte absqꝫ alia discussione debet pro martire venerari et canonizari.

¶ Ad Primū ergo est dicendū ꝙ licet martiriū sit ꝯūe bonis et mal' causa tñ martirij nō est ꝯūis oībꝫ, Nam ꝯfessio fidei xp̄iane et mori pro defensione veritatis fidei quod est causa martirij extrinseca finaliter terminatiue nō est ꝯūe oībꝫ. Similit̄ caritas que est causa martirij meritoria intrinseca efficienter impatiue · quia ip̄a impat opus martirij meritorie non est oībꝫ ꝯūis Dicit enim aug̃ · et ponit̄ i · q · i · Vide q̄ bonū est caritas si ita martiriū fecerimus ut nr̄as velimꝰ ab hoībꝫ reliq̄as venari et si opinionem vulgi sectātes intrepidi sanguinem fuderimꝰ et substātiā nr̄am vsqꝫ ad mundicitatē ꝓpꝫ dederimus huic opi non tam premiū q̄ pena debet̄ · et perfidie magis tormenta sunt q̄ corona victorie. ¶ Ad · scd̄m ē dicendum ꝙ plus ē inquirē per causam q̄ per signa quāuis ergo miracula sint signa attestationis sc̄titatis non tñ sunt per se causa cū possit ꝯuenire malis miracula facē ut sup̄ dictū est. Sed pati pro xp̄o et pro ꝯfessione fidei est per se causa sc̄titatis. Vñ ista existēte absqꝫ omni signo miraculoso debet aliq̄s pro martire canonizari ¶ Ad · iij · est dicendū ꝙ nullū opus misericordie sic requirit̄ ad hñdum vitā et̄naꝫ sicut baptismus · cum scriptū sit · Jo · iij · Nisi quis renatus fuit ex aqua et spū sc̄to nō intrabit ī regnū celoꝝ · et tñ si aliq̄s nō baptizatus interficiat̄ nolēs xp̄m negare tanq̄ verus xp̄i martir venerandus est. Dicit enī aug̃ in epl'a ad Seleucianam. Quoscunqꝫ legimꝰ in corpore xp̄i qd̄ ē ecclesia pertinere ad regnū celoꝝ nō nisi baptizatos intelligere debemꝰ nisi forte q̄s angustia passionis inuenit et nolētes xp̄m negare añq̄ baptizarēt̄ occisi sunt Quibꝫ ipsa passio pro baptismo deputata est.

AD Quartum sic procedit̄ · Videt̄ enim ꝙ ꝓp̄ possit aliquem canonizare ad ordinem apl'oꝝ sicut martiꝝ vel ꝯfessoꝝ · qꝛ Barnabas apl's non fuit et tñ ad ordinem apl'oꝝ ꝑ ecc̄iam est canonizatus et officiū apl'i ꝓ ip̄o cantat̄ ¶ Pret̄ea apl'i s̄m qd̄ dicit Maximꝰ ī q̄dam sermone latine dicunt̄ missi · ꝫ omnes doctores et predicatores euangelij mittunt̄ iux̄ illd̄ ad Ro · x · Quomodo p̄dicabūt nisi mittant̄ ergo omnes tales ad ordīez apl'oꝝ possūt canonizari. ¶ Pret̄ea omnes apl'i fuerūt ep̄i · ergo omnes ep̄i qui canonizant̄ possūt in ordine apl'oꝝ numerari, ¶ In contr̄iū est quia positiuus et compatīꝰ non debēt numerari cū sup̄latiuo · ꝫ s̄m apl'm ad Ephe · i · Gratia xp̄i sup̄habūdauit ī eo et in oībꝫ apl'is in omni sapientia et prudentia.

¶ Responsio dicendum ꝙ aliqui scti admittunt ad ordinē apl'orum et hoc duplicit. Primo quantū ad dignitatis officiū. Scdo quantum ad scitatis meritum. Primo modo dd est ꝙ nō. fuerūt enī apl'i q̄tuor dignitates a xp̄o consecuti Primo qr ī doctrina fuerūt immediate ab ip̄o illustrati. nobis enim reuelauit deus per spūm suū. Dicit apl's ī ad Chor. ij. Et petrus dixit ī actib⁹ Dedit eum deus manifestū fieri nō omni populo ꝫ testib⁹ p̄ordinatis a deo nobis qui mādūcauim⁹ et bibim⁹ cum eo, Et saluator dixit Jo. xv. Vos aūt dixi amicos q̄a omnia quecunq; audiui a patre meo nota feci vobis. Scdo fuerūt ad apl'atum immediate per ip̄m vocati et apl'i appellati. sicut patet Math. iiij. Tercio fuerūt in certo numero ꝑ ip̄m collocati quia solū duodecī elegit quos apl'os noīauit quorū noīa ꝑ ordinem ponunt Math. iiij. Quarto fuerūt ꝑ ip̄m sup totū orbē iudices et principes ordinati. Quantū ergo ad istas quatuor dignitates nullus debet ad ordinē ip̄oꝝ canonizari nec officiū nec solēnitas ꝓ eis debita ꝓ ip̄o cantari. Sed scdo modo dicendū est ꝙ sic. Dicit enī aug. ij. li. de vnico baptismo et ponit. ij. q. vij. Puto ꝙ sine vlla sui contumelia Cyprianus ep̄s apl'o petro compat quantū attinet ad martirij coronā Ceterum magis vereri debeo ne in petrum ꝯtumeliosus existam q̄a nullus ignorat ꝙ apl'atus et principatus petri cuilibet ep̄atui preferendus est, Sed si distat cathedraꝝ gratia vna ē tn̄ martirū gloria,

¶ Ad primū ergo ē dicēdū ꝙ barnabas fuit socius apl'oꝝ potissime pauli predicatione et vocatione, Predicatione quidē Dicit eniz ad Gal. i. Jacob⁹ et Cephas ⁊ Joh̄es qui videbant colūne eē dexteras dederūt michi et barnabe societatis. ut nos int gentes. ip̄i aūt ī circūcisione Vocatione quidē quia non vocatione humana ꝫ diuina datus est paulo in sociū apl'atus. Vn̄ scribit Act. xiij. ꝙ ministrātibus apl'is dn̄o et ieiunantib⁹ dixit spūs scts Segregate michi Barnabā et Paulū in opus ad qd assūpsi eos. Propt hanc ergo societatē diuīo glutino copulatā impendit sibi ecc̄ia honorē quē tribuit alijs apl'is,

¶ Ad Scdm est dicendū ꝙ illi mittunt ad predicandum ꝯuīt a deo quos mittit vnitas et ꝯuītas ecc̄ie. Sed apl'i sic fuerūt missi a deo immediate ꝙ fuerūt ecc̄ie et ciuitatis dei fūdamētum. iux̄ illud apl'i ad Ephe. ij. Estis ciues scc̄oꝝ supedificati sup fundamentū apl'oꝝ et ꝓphetarum. ¶ Ad Terciū est dd. ꝙ licet apl'i fuerūt ep̄i fuerūt tamen

immediate vicarij xpi et expositores et testificatores doctrīe eius, Vñ apl's ad ephe·iij·distīguit apl'os ab alijs epis et prelatis quos docto res et pastores vocat dicēs ꝙ ipe xps dedit quosdā apl'os · quosdam aūt ꝓphetas. Alios vero euāgelistas. Alios vero pastores et Docto: res ad consumationem sctoꝝ.

Questio xvij· De sanctis canonizandis.

DEinde considerandum ē de ipis sctis canonizādis. Circa qd querunt sex. Primo Vtrū Papa debeat canonizare oēs quos constat ecc̄ie esse in vita eterna. Scdo Vtrū papa de beat canonizare patres veteris testamēti. Tercio Vtrū p̄ter pape in formationem corpus vnius scti veñari in pluribus ecc̄ijs sit pctm. Quarto · Vtrum omnes canonizati per papam sint in vita eterna Quinto· Vtrum sine auctoritate pape possint sctoꝝ reliquie furtiue subtrahi de loco vbi sunt. Sexto Vtrū sine auctoritate pape possint reliquie sctoꝝ emptioni vel venditioni exponi.

AD Primū ergo sic precedit· Videt enim ꝙ papa debeat cano: nizare omnes quos constat ecc̄ie esse ī vita eterna·quia illi sūt pro sctis veñandi quoꝝ orōibꝫ iuuam̄·ꝫ omnes qui sunt in vita et: na cum sint in caritate pro nobis orāt·ergo omnes tales sunt cano: nizandi. Pret̄ea ꝓp debet volūtatem suam conformare volūtati diuine·ꝫ deus omnes existētes in vita et̄na honorat pro sctis · Ergo omnes tales papa debet pro sctis venerari. Pret̄ea maiꝰ est scribi in libro vite ecc̄ie triūphalis q̄ scribi in cathalogo sctoꝝ ecc̄ie milita: ris·ꝫ omnes qui sunt in vita et̄na scripti sunt ī libro vite ecc̄ie mili: taris iux̄ illud luce·x· Noīa vr̄a scripta sunt in libro vite·ergo om̄s tales canonizandi sunt et scribēdi in cathalogo sctoꝝ. In ꝯtrariū est quia omnes pueros baptizatos statim decedētes constat ecc̄ie vola re ad vitam et̄nā ergo omnes tales papa teneret̄ canonizare ꝓ sctis Rñsio dicendū·ꝙ papa est caput totius ecc̄ie iux̄ illud ad Ephe·i Ip̄m dedit caput sup om̄ez ecc̄iaꝫ que ē corpus eius, Illos ergo debet canonizare et veñari pro sctis quoꝝ vita et doctrina ecc̄ia fuit ꝓmo: ta et moribus et exemplis informata dum viuerēt. Vñ dicit̄ ecc̄iasti ci·xlv· Laudemus viros gloriosos in gñatōibꝫ suis et post mortez fiūt eoꝝ orōibꝫ bñficia et vtilitates consecuta ī lāguidorū curatione

mortuoꝝ suscitatiõe et alioꝝ miraculoꝝ coruscatione. Vñ de paulo dicit Act. xix. ꝙ posito sudario suo sup lãguidos statim curabantur. ꝓpt qd̃ ista duo cantat ecc̃ia et ꝯfitet̃ ĩ laude cui⁹ libet confessoris Nã quantũ ad primũ dicit Qui pius prudens humilis pudic⁹ sobrius castus fuit et quietus vita dum pñs vegetauit eius corporis artus. Quantũ vero ad scd̃m statim subdit. Ad sacrũ cui⁹ tumulũ fre. ꝛc.

¶ Ad Primum ergo est dicendũ. ꝙ ecc̃ia ꝯmẽdat se orõib⁹ omniũ illoꝝ qui sũt in vita et̃na. Illoꝝ tñ dũtaxat festiuitatẽ solẽnizat et canonizat quoꝝ doctrina moribꝫ et exemplis fuit informata et quoꝝ beneficia fuit consecuta eoꝝ miraculis choruscantibꝫ. ¶ Ad Secundũ est dicenduꝫ. ꝙ deus omnes qui sunt in vita et̃na honore essentiali vult honorare quia omnes sue fruitionis et visionis facit participes in quo consistit essentialis honor sc̃toꝝ Sed honore accidẽtali qui consistit in laudibꝫ et ven̄ationibꝫ hominum non omnes honorat. ꝫ solum illos quorum sc̃titatem a fidelibꝫ ecc̃ie imitandã exponit ꝑ attestationem miraculoꝝ. ¶ Ad terciũ est dicendũ ꝙ aliqui sunt scripti solũ in libro vite ecc̃ie triũphalis per det̃minatiuã dei sentenciã et sic scripti sunt omnes predestinati Aliqui vero sunt scripti in libro vite per pñtem iusticiam. et sic scribunt̃ illi per quorum opa documenta et exempla ecc̃ia iuuat̃ informatur et promouet̃. de quibꝫ dicit apl's ad Phil'. iiij. Adiuua illos qui mecũ laborauerũt in euãgelio cum clemẽte et cet̃is coadiutoribꝫ meis quoꝝ noĩa scripta sũt ĩ libro vite. et tales ecc̃ia canonizat et solẽnizat.

AD. ij. sic proceditur Videt̃ enĩ ꝙ ꝓpa debeat canonizare patres veteris testamẽti. quia illos papa tenetur canonizare pro sc̃tis quorum doctrina vita et exemplũ ꝓponit̃ toti ecc̃ie imitandũ. ꝫ tales sunt ꝓphete et patriarche Scribit̃ enim ia. v. Exemphũ accipite fr̃es exitus mali et lõganimitatis laboris et patiẽtie ꝓphetaꝝ. et locuti sũt in nomine dñi Ecce beatificam⁹ eos qui sustinuerũt. ¶ Pret̃ea illos ecc̃ia debet ꝓ sc̃tis ven̄ari quos sacra scriptura sc̃tos appellat. ꝫ de thobia scribit̃ Thobie. iiij. ꝙ ideo illã temptationẽ deus ꝑmisit sibi euenire ut daret̃ posteris exẽplũ patiẽtie eius sicut et sc̃ti Iob. ¶ Pret̃ea ecc̃ia illos pro sc̃tis debet venerari. quos elegit oratores et rogatores ꝓ ipa apud deũ. ꝫ scribit̃. ij. Macha. vltĩo. Hic est fratrũ amator & ꝓpl'i israhel. Hic est qui multũ orat pro ꝓpl'o et vniuersa sc̃ta ciuitate

hierusalem hieremias ꝓpha tales ergo sunt per ecc̃iam canonizandi
¶ In contrariũ est quia causa sp̄ precedit suũ effectũ et non sequit̃
ꝫ causa et fũdamentũ omniũ sc̃tor̄ fuit xp̄s· ip̄e enĩ fuit sc̃ts sanctor̄
ut scribit̃ Dañ·ix· Nullus ergo debet ꝓ sc̃to canonizari qui fuit añ
xp̄i natiuitatem ¶ Responsio dicendum ꝙ canonizatio sc̃tor̄ req̃rit
tempus plenitudinis gratie · gratia aũt et veritas ꝑ hiesũ xp̄m facta
est ut scribit̃· Jo·i· Sc̃ti aũt patres veteris testamẽti quantacunq̄ sã-
ctitate pollerẽt non fuerũt in tp̄e plenitudinis gratie· imo talis ple-
nitudo gratie in lege illa qua tenebat̃ inclusa figuratiue et enigma
tice· iux̃ illud· i̅· ad Chor̃·x· Oĩa in figura contingebant illis nec p̄-
sentialiter intuebant̃ eam· ꝫ sicut dicit apl's ad Hebre·xi· Omnes de-
functi sunt non acceptis repromissionib̄· ꝫ a longe eas aspiciẽtes et
salutantes et confitẽtes quia peregrini et hospites sunt sup̄ terram .
Est similiter alia ratio quare ecc̃ia sc̃titatem illor̄ nõ solẽnizat· quia
quantũcunq̄ personaliter essent sc̃ti · claritas tñ diuine visionis eis
fuit clausa nondum soluto precio humane nat̃e ꝑ mortẽ xp̄i · in c⁹
figura dicit apl's ad Hebre·xi· ꝙ in sc̃do tabernacl̃o solus pontifex se-
mel in anno non sine sãguine introibat hoc significãte spiritu sãcto
nondũ ꝓpalatam eẽ sc̃tor̄ viã· Etiã per hoc patet rñsio ad rationes
in cõtrariũ quia ecc̃ia patres vet̃is testamẽti sc̃tos appellat· et eorum
sc̃titatem exemplariter ꝓponit suis filijs imitandã nec nõ eor̄ orõib̄
se omendat· eor̄ tñ sc̃titatẽ nõ solẽnizat vel canonizat ꝓp̄t ratiões di-
ctas Vñ dicit aug· in li· de simbolo pertractãs illud verbũ Domum
tuam decet sc̃titudo dñe · quia nulli⁹ sc̃titatem ecc̃ia solẽnizat priusq̄
domus sc̃titatis fundaret̃ et ideo in tp̄e plenitudinis gratie prius sã
ctitatẽ virginis marie et iob̄is baptiste ecc̃ia solẽnizat q̄ alicuius al-
terius quia illa sc̃tm sc̃tor̄ generauit · Et ille digito demonstrauit et
baptizauit ,

Ad·iij· sic procedit̃· Videt̃ enĩ ꝙ pret̃ pape informationẽ corp⁹
alicui⁹ sc̃ti ven̄ari in pl'ib̄ ecclesijs nõ sit pc̃tm· quia ĩ illo cor-
pore aliquis debet pro sc̃to venerari in quo xp̄i fidelib̄ bñficiũ imp̄-
titur· ꝫ legit̃ in legẽda sc̃te agathe ꝙ bt̃s petr⁹ sibi corporaliter appa-
ruit et curauit eã a tortura mamillar̄ suar̄ · ergo ibi et rome potest
eius corp⁹ scz sc̃ti petri ĩ ciuitate carthaginẽsi venerari non obstãte
informatione ecclesie que asserit rome et nõ alibi, ¶ Pret̃ea sc̃ti nob̄

bñficia impetrant eoꝝ orōibꝫ ꝫ solū aīe eoꝝ cum sint a corporibꝫ sep-
ate pro nobis orant veneratio ergo corporum sc̄toꝝ cum sint inaīata
nichil facit ad hoc vbicunq; credant̄ esse. ¶ Pret̄ea si corpus alicui⁹
sc̄ti debet ven̄ari solū in vno loco ergo solū ibi ad tumulū eius debe-
rent miracula fieri. ꝫ hoc est falsū Dicit enim aug̃. xxij. de ciuitate dei
ꝙ si miracula sanitatum ut alia taceā ea tātūmodo velī scribere que
per gl̄iosum martirē Stephanū facta sunt in colonia calamēsi et in
nr̄a yponensi ciuitate quāuis solū ante biennīū apud nos cepit ei⁹
esse memoria plurimi libri conficiēdi essent nec tñ omnia colligi pos
sent. ꝫ tm̄ de quibus libelli dati sunt que recitarent̄ ī ꝓpl̄is quia libel
lorum dandoꝝ de miraculis factis apud nos consuetudo non est nec
fuit ꝫ nunc incipit esse ¶ In contrariū est quia spūs sc̄ts fictionē nō
patitur in ecclesia ꝫ fictio est ven̄ari corpus sc̄ti vbi nō ē ergo sine pec
cato esse non potest. ¶ Rñsio dd̄ ꝙ dubitatio et incertitudo consur-
git in ec̄cia de corporibꝫ sc̄toꝝ et maxime sc̄toꝝ ec̄cie p̄mitiue quoꝝ cor-
pora fideles ꝓp̄t rabiez tirānorū nō potant publice sepelire. fide aūt
xp̄iana iam per orbē diffusa et persecutoribꝫ et tirannis ec̄cie iam di-
uersis et cōuersis sc̄torū corpora de locis in quibꝫ erant indecent̄ sepul
ta per fideles ad loca honorifica et decentia translata sunt In dubijs
aūt que sūt ī religiōe xp̄iana. talis modus seruandus ē ꝑm aug̃ in
de vera religione Quia vera sp̄ sūt tenēda et fl̄a respuēda dubia v̄o
absq; pc̄to credi p̄nt donec aut respuenda eē vel ratio doceat aut sc̄te
matris ecclesie persuadeat auctoritas. Si ergo ecclesia que minime
errare potest. et potissime romana q̄ nullis heresibꝫ vnq̄ succubuit.
ut scribit̄. xxiiij. q. i. Nullam informationē habet de residētia corpis
alicui⁹ sc̄ti ven̄ari puto ꝙ sine pc̄to pie ven̄ari potest a fidelibꝫ vbi-
cunq; credat̄ ꝓbabiliter eē, Sed si libris vel legendis ec̄cia tradat fide
libus corpus sc̄ti ven̄ari in aliqua ec̄cia temerariū eēt nec posset sine
pc̄to alibi ven̄ari potissime. qñ per aliq̄s assereret̄ ꝑtinaciter ibi esse
vbi ec̄cia contrariam informationem tradit fidelibꝫ. quia ut dicitur
xxiiij. q. i. Rogamus aliud q̄ ec̄cia romana doceat neq; sentire neq;
velle alicui ꝑmittit̄. ¶ Ad Primum ergo dicendum ꝙ sc̄ti nō sp̄ ap-
parent in corporibꝫ ꝓprijs sed vel de aere vel de subtilissimis elemētis
formatis sicut angeli non apparent in corporib⁹ ꝓprijs quibꝫ carēt
cum vident̄ dato tñ ꝙ ī corpibus ꝓprijs apparerēt possent ea deponē

in locis vñ recepta sunt deo faciente et iubēte. ¶ Ad·ij·ē dicendū ꝙ
scti viuentes meruerūt ut ꝓ nobis orarēt et nobis bñficia impetra:
rent et ideo illis noībꝫ inuocamꝰ quibꝫ dum viuerent ꝑ nos īuoca:
bant quia dicimꝰ Scte Petre ora ꝓ nobis. Et eoꝝ corpora veñam
qui fuerūt instrumēta quibꝫ dū viuerēt meruerunt eis et nob ¶ Ad
Terciū ē dicendum ꝙ deus principaliter facit miracula instrumēta:
liter tm̄ facit miracl'a mediāte sctoꝝ orōe qñqꝫ manifesta sicut scribit
Act·ix·ꝙ petrus p̄cedēte orōe tabitā mortuā suscitauit. Qñqꝫ solo
intiori nutu sicut petrꝰ ananiam et saphiram morti increpādo tra:
didit. Quādoqꝫ aūt mediāte extiori voce sicut scribit Iosue·x· ꝙ obe
diente deo voci hominis stetit sol ꝯtra gabaonitas, et qñqꝫ mediāte
contactu corporꝝ ipoꝝ sctoꝝ. Scribit enī·iiij·Reg·xiij·ꝙ qdaꝫ ꝓiece:
runt cadauer mortui in sepulchꝝ helizei·et statī cū tetigit ossa helizei
reuixit homo et stetit sup pedes suos non tm̄ artat diuinalit qn sine
tali tactu corporis scti possit miracula facere.

AD·iiij·sic proceditur Videt enī ꝙ omnes canonizati per papā
sint in vita etna·quia ecctia non potest errare·ꝫ ecctia venerat
pro sctis omnes quos canonizat·Ergo omnes sunt in vita etna alit
scti non essent. ¶ Pretea sctis orātibꝫ miracl'a fiūt ut dicit aug·xxij·
de ciui·dei·ꝫ mali et pctores non exaudiunt apud deū. Dicit enī io·
ix·Scimus quia pctores deus non exaudit necessario ergo canoni:
zati sūt in vita etna. ¶ Pretea si ꝑ miracula et alia signa non pos
semus scire canonizatos pro sctis esse in vita etna·pari ratiōe apl'os
et martires non possemus scire esse in vita etna quod ē absurdum.
¶ In contriū est illa vulgata auctoritas greg·Multoꝝ corpora ve:
neram in terris quoꝝ aīe cruciant in tormētis. ¶ Rñsio dicendum
ꝙ nullus admittit ad vitam etnam sine caritate iux illud aug·xv·
de trinitate. Nisi alicui tm̄ donū impartiatur spūs scti ut eum dei ꝯ
ꝓximi faciat amatorē a sinistra non transfert ad dexteram·ꝫ caritatē
habere nullus scit per certitudinem cause·cum causaliter ipam dare
immediate effectiue ꝑtineat ad ipaꝫ dei volūtatē· de qua certitudine
scriptū est Ecctiastes·vij·Nullus scit an amore vel odio dignꝰ sit· Et
apl's dicebat·i·ad Chor·iij·Nichil michi conscius sum ꝫ non ī hoc
iustificatus sum. Signa aūt per que sctitas aliquoꝝ potest ecctie pate
fieri sunt ꝯūia bonis et malis, Ideo per certitudinem cause non pot

ecc̃ia scire omnes quos ꝓ scc̃is canonizat et solẽnizat esse ĩ vita et̃na
ꝓpter qd̃ dicit aug̃ · et ponit̃ · i · q · i · Si sine caritate martiriũ recipiat̃
et corpora eoꝝ ab hominibꝫ veñant̃ ꝑfidie magis sunt talia q̃ꝫ coro-
na victorie et tali ope magis pena q̃ꝫ premiũ debet̃. ¶ Ad Primũ er
go est dicendũ ꝙ aliter iudicat deus et alit̃ homo · quia deus iudicat
iudicio interiori hñs ꝓ teste ip̃am hominis iusticiam · iux̃ illd̃ ad ro
xij · Testimoniũ reddẽte illis ꝯscientia ip̃oꝝ et int̃ seinuicẽ cogitatiõꝫ
accusantiũ aut defendẽtium, Ideo deus ĩ suo iudicio nõ fallit neq̃ fal
lit̃ · ꝫ homo iudicat iudicio ext̃iori hñs pro teste opum exteriorũ eui-
dentiam ideo potest falli et fallere Ecc̃ia ergo non errat canonizando
aliquos scc̃os quia nõ canonizat eos esse scc̃os iudicio diuino ꝑm de-
terminatam sentenciam ꝫ iudicio humano ꝑm pñtez iusticiam · ꝑm
quem modũ scc̃i sunt hominũ reputatiõe et veñatione. ¶ Ad Scd̃m
est dicendũ ꝙ mali et pcc̃ores possũt impetrare ꝑ eoꝝ orõez miracula
fieri nec tñ ip̃i inq̃ntuꝫ pcc̃ores sũt miracula faciũt · ꝫ magis ip̃e xp̃s
quem inuocãt vl̃ ip̃i scc̃i quoꝝ suffragia postulãt q̃ꝫuis ꝑm aug̃ illd̃
dictũ iob̃ · ix · Scimꝰ quia pcc̃ores deus non audit nõ sit ratũ · quia
fuit dictum illiꝰ ceci nondũ illuĩati a xp̃o, Pcc̃ores enim petẽtes ali
qua ex cordis pietate bñ exaudiũt̃ a deo · Exaudiuit enim deus illũ
publicanũ qñ dixit Deus ꝓpiciꝰ esto michi pcc̃ori · qꝛ iustificatꝰ ĩ do
mum suam descendit. Et qñ petũt aliqua ex diuine volũtatis ꝯfor
mitate · qꝛ pcc̃ores petentes conformia volũtati diuine exaudiũtur,
¶ Ad Tercium est dicendum ꝙ de apl̃is et de multis aliꝭs scc̃is alia
ratio reformat pactũ cũ de eoꝝ saluatione manifesta reuelatio ĩ sac̃
scriptura habeat̃, Ip̃e enim saluator apl̃os predicit secũ iudices iudi
caturos omnes gentes et sessuros super sedes · xij · et noĩa eoꝝ scripta
esse in celis. Petrus similit̃ dicit prima canonica sua. Scio ꝙ velox ẽ
depositio tabernaculi mei ꝑm qd̃ dñs reuelauit michi. Et paulus ait
Scio cui credidi et certus sum quia potẽs est depositũ meũ ꝑuare in
illum diem · Multos etiã scc̃os et scc̃as veñam̃ in ecc̃ia quos constat
in vita et̃na esse diuina reuelatione facta · aut ip̃is scc̃is apparentibꝫ
aut angelis predicentibꝫ.

AD · v · sic ꝓceditur Videt̃ enĩ ꝙ sine auctoritate pape corpora sã
ctorum possint subtrahi sine pcc̃o de loco vbi sunt · quia scc̃a et
sacrata virtute diuina humana iniuria violari nõ possũt, Sꝫ corpa

ſcōꝝ diuina virtute ſacrata ſunt· ergo nulla virtute poſſūt violari et p̄ oſequēs ſine pcō ſacrilegij poſſūt ſubtrahi et aſportari. ¶ Preterea corpora ſcōꝝ qñq; indecent̄ ſepulta ſunt· q; forte ī terris infideliū re condita ſunt· licet ergo in tali caſu ſine pcō ſacrilegij ipa ſubtrahē et aſportare. ¶ Preterea qō fit cauſa deuotionis non videt̄ eē ſacrilegij pcm· ꝫ talis ſubtractio corpoꝝ et reliquiaꝝ ſcōꝝ qñq; fit deuotionis auſa ergo nō incurrit̄ pcm ſacrilegij. ¶ In contrariū eſt q; maior iniuria fit corpibꝫ ſcōꝝ ſubtrahē ipa de loco vbi ſepulte tradita ſunt· q̄ pape ſi diſputetur de iudicio ſuo vel p̄ncipi ſi diſputet̄ de p̄tate eiꝰ ſed vtroq; modo incurrit̄ pcm ſacrilegij· ut ſcribit̄· xvij· q· iij· c· ſiq̄s ¶ Rñſio dō q̄ corpa ſcōꝝ canonizata ſūt et ſacrata p̄ papā qui eſt caput ecc̄ie immo ex tactu corpoꝝ et reliq̄aꝝ ſcōꝝ altaria cōſecrant̄ Scribit̄ enī de conſe· di· i· Euertant̄ altaria q̄ ſine ſcōꝝ reliquijs erigunt̄ nam abſq; iniuria corpoꝝ ſcōꝝ et ipius pape fieri non poteſt talis furtiua ſubtractio p̄pt̄ qō vtroq; modo ſacrilegiū incurrit̄. Naꝫ pcm ſacrilegij omittit̄ auferendo ſacrū de ſacro vel non ſacrū de ſacro ſiue ſacrū de non ſacro ut dicit̄· xvij· q· iij· c· ſiq̄s· Caput ecc̄ie ſil'r ledit̄ quia eius preceptū contemnit̄· Scribit̄ enī de oſe· di· i· Corpora ſcōꝝ de loco ad locū nullꝰ trāſferre preſumat ſine conſilio principis io eſt pape vel epoꝝ ſcē q̄ ſinodalis licentia. ¶ Ad primum ergo ē dicendum q̄ ille qui irreuerent̄ pertractat res ſacras quāuis nō no ceat ipis rebus ſacratis quia irreuerentia nō eſt in recipiente ꝫ ī fa ciente· quēadmodū ſm plm· i· Ethi· Reuerentia vel honor nō eſt in honorato ꝫ in honorāte nocet tñ facienti quia ipe quantū eſt in ſe rē ſacram violat licet illa nō violet̄. ¶ Ad ſcm dicit̄ q̄ ſicut ſcribit̄ de cōſe· di· i· Tribus ex cauſis loca ſcōꝝ tranſmutanda ſūt Prima cum neceſſitas perſecutoꝝ loca eoꝝ grauauerit, Sunt enim infideles in digni poſſeſſores ſanctoꝝ· nā licite poſſunt de terris eoꝝ deportari ꝛ ipa de eoꝝ dñio ſubtrahē. Scōa cū difficultas locoꝝ fuerit. Tercia cū malorꝝ ſocietate grauant̄. ¶ Ad terciū eſt dicendū q̄ deuotio exercē di eſt ſine iniuria alterius Talis aūt furtiua ſubtractio reliquiaꝝ ſā ctoꝝ nō poteſt fieri ſine iniuria pape cuiꝰ auctoritate debet fieri· nec ſine iniuria ſcōꝝ· quia exquo corpus ſacrū traditū ē ꝑpetue ſepulte ſine iniuria eius inde tranſferri non poteſt, Si vero ꝑpetue ſepulte traditū non ē tunc abſq; alicuiꝰ licētia ad locū aliū tranſferri poteſt

vbicunq; maiori reuerētia transferentiū possit venerari.

AD·vj·sic procedit̄ Videt̄ enī q̄ sine auctoritate pape corpora vl' reliq̄e sc̄tor̄ possūt emptioni vel venditioni exponi·quia magis est quid spūale sacramentū eucharistie q̄ corpus vel reliquie sāctor̄·ꝫ ꝓ missis canendis in quib⁹ sacramentum eucharistie conficit̄ multi accipiūt pecuniam·ergo multo fortius reliq̄e sc̄tor̄ p̄nt emptioni vl' vēditiōi exponi. ¶ Pret̄ea absolutio ab excōmunicatione ē q̄d spūale magis q̄ reliq̄e sc̄torū cū ꝑtineat ad sacramentum penitētie. Sed multi ꝓ tali absolutiōe pecuniā accipiūt·eodē ergo modo de reliquijs sc̄torū potest pecunia accipi. ¶ Pret̄ea vasa ecc̄iastica spūalibus sunt ꝯiūcta et tn̄ licet ea vendē ꝓ redēptione captiuorum ut dicit Ambrosi⁹. ¶ In ꝯtrariū est innocentius ex̄·de reli·et vene·sanc·

¶ Responsio dicendum q̄ simonia est studiosa volūtas emendi vel vendendi aliquid spūale vel spūali annexū. Potest autē annecti rei spūali aliq̄d dupliciť, Primo causaliter et sic bn̄ficiū ecc̄iasticū annectit̄ clericali officio quod ē quid spūale Non enī ꝯpetit hr̄e bn̄ficium nisi hn̄ti spūale officiū. Vn̄ simonia est ecc̄iasticū bn̄ficiū vendē q̄a sicut nō potest dari effectus sine causa ita nō potest vendi ecc̄iasticū bn̄ficiū sine spūali officio q̄d est causa eius. Scd̄o potest annecti rei spūali aliq̄d instrumētalit̄·et sic corp⁹ annectit̄ aīe mediāte quo aīa sancti viri in vita opat̄ opa virtuosa et spūalia et ī morte ip̄a orāte et impetrante diuina virtute ad ꝯtactū et reuerētiam eius· miracula fiūt. Vn̄ sicut corpus nō viuit sine aīa nec aīa sine corpore corporaliter viuit·sic reliq̄e sc̄torū absq; re spūali cui annectunt̄ nec vēdi nec emi possūt·scribit̄ enī·i·q·ij·c·siquis abiecerit·Quisquis hor̄ alter̄ vendit sine quo non alterū ꝓuenit neutrū in uenditū relinq̄t. Puto ergo q̄ absq; pc̄to simonie reliquie sc̄torum nec vendi nec emi possunt Est similit̄ hoc expresse ꝯt̄ decre·inno·ex̄ de reli·et vene·sāc·c·audiuim⁹. ¶ Ad Primū ergo ē dd̄·q̄ pecunia non accipit̄ ꝓ missa tanq̄ ip̄i⁹ misse vel consecrationis eucharisticie preciū·ꝫ tanq̄ sue sustentationis stipēdiū. Dicit enī apl's·i·ad chor̄·ix·Nescitis quōz q̄ ī sacrario opant̄ que de sacrario sūt edūt Et qui altari deseruiunt cū altari participant̄, ¶ Ad scd̄m est dicendū q̄ pecunia nō accipit̄ ab illo qui absoluit̄ ab excōmunicatione tanq̄z ip̄i⁹ absolutionis p̄ciū ꝫ sicut culpe precedētis ꝓ qua excōmunicat⁹ fuit pena et supplicium.

¶ Ad Tercium dicit̃ ꝙ consecratio vasoꝝ sacroꝝ non potest vẽdi ꝓ necessitate paupũ· mat̃ia tñ eorũ vendi potest si premissa vasa priꝰ frangant̃· qꝛ post confractionẽ nõ sunt sacra vasa ꝫ purũ metalluꝫ vñ ex eadẽ mat̃ia et similia vasa integrarent̃ indigerent iterũ consecratione Corpora aũt et reliquie sc̃toꝝ absqꝫ deuotione et miraculorum opatione que sũt quedã spũalia que interdũ fiũt ad eoꝝ veñationẽ et sc̃titatis manifestationẽ vendi et emi non possũt. Vñ non ẽ similis ratio.

¶ Questio ·xviij· de angeloꝝ administratione.

Postq̃ visũ est de sc̃toꝝ canonizatiõe · nunc videndũ est de angeloꝝ administratione. Circa qd̃ querunt̃ quĩq; Prĩo Vtrum papa sit maior angelo in iurisdictiõe, Scd̃o vtꝝ papa sit maior angelo in sacramentoꝝ administratiõe. Tercio Vtrũ papa sit maior angelo ĩ dñatione. Quarto Vtrũ papa sit maior angelo in cognitione. Quĩto Vtrũ pp̃ sit maior angelo ĩ premiatiõe,

Ad ·j· sic procedit̃· Videt̃ enĩ ꝙ pp̃ nõ sit maior angelo ĩ iurisdictione· quia nat̃a spũalis ht̃ iurisdictionẽ sup nat̃aꝫ corporaleꝫ ex sue nat̃e conditione· ꝫ angelus ẽ nature spũalis ht̃ ergo iurisdictionem sup̃ papam qui est nat̃e corporalis. ¶ Pret̃ea illiꝰ iurisdictioni homo subijcit̃ cuiꝰ cure exponit̃ ꝫ homo supponit̃ cure ip̃iꝰ angeli· Scribit̃ enĩ Act̃· xij· ꝙ pulsante Petro ad ianuã· dicebãt qui intꝰ stabant, Non ẽ ip̃e ꝫ angelꝰ eius · sup quo verbo dicit glo· ꝙ vnusquisqꝫ angelũ habeat eius curã gerentem scriptura testat̃, ¶ Pret̃ea ille est sub iurisdictione alterius a quo illuminat̃ et docet̃ ꝫ homo docet̃ et illuminat̃ ꝑ angelũ· scribit̃ enim Dan· ix· ꝙ angelus qui apparuit danieli dixit ei . Noli timere quia vir desiderioꝝ es· ideo ego veni ut docerem te et indicarem tibi que ventura sunt· et intelligas visionẽ ¶ In contrariũ est quia dicit apl's ad hebre· ij· in persona xp̃i cuiꝰ papa vicarius existit· Non enim angelis subiecit deus orbẽ terre futurũ enĩ de q̃ loquit̃. ¶ Rñsio· Dicẽdũ ꝙ maior ẽ iurisdictio pape q̃ cuiꝰlibet angeli. Est enim triplex regimẽ ꝑm ph̃m Primum ethicũ et morale· Scd̃m est sociale et pat̃nale. Tercium ẽ polliticũ et regale Primum respicit curam vniuscuiusqꝫ hominis in se ꝑ v̄tutũ regulationẽ. Scd̃m respicit regimen domus et familie ꝑ pat̃nalẽ monitionẽ. Sed terciũ respicit regimẽ ꝓuĩciaꝝ et regnoꝝ ꝑ penaꝝ ꝯmi-

nationē. Primū regimē omissū ē angelis ut de hoc intelligat dictū hieronimi· qꝫ vnaquęqꝫ aīa ab ortu natiuitatis hominis habet angelū ad sui custodiam et exercitium vtutū deputatū, Scōm vero cōmissū est archangelis quoꝝ ē familias et ciuitates dirigē ꝛ guberna re. Vñ requisitus raphahel archangelus a thobia an sciret viā eū ire in ciuitatem medoꝝ dixit se oīa itinera illiꝰ frequenter ambulasse. Sed terciū ouenit principibꝫ quoꝝ est ꝓuīcias et regna miro ordine disponē· Vñ dixit angelus qui loquebat̄ danieli. Princeps regni persarum restitit michi· xxi· diebus, Nulli ergo angelo omissa est iurisdictio et cura totius orbis. Sed pape totius mūdi iurisdictio et cura omissa est non solū ut noīe mūdi importet̄ ira· ꝟ etiam ut nomine mundi importat̄ celū qꝫ sup celū et terram iurisdictionē accepit, Vñ Crīs· in libello de laudibꝫ pauli· Prefert paulū cuilibet angelo ī iurisdictiōe dicēs· qꝫ angelus quidē sepe diuersarū gētiū cura omissa ē sed nullus illorū ita populū sibi creditū gubernauit ut paulus vniuersum gubernauit orbē. Nam michaeli omissa est gens iudeorum paulo vero ītre maris atqꝫ vniuersi orbis habitatio ipm qꝫ desertum Si igit̄ iurisdictio pauli maior fuit iurisdictiōe omniū angelorum. multo fortius intelligēdum ē hoc de petro cuiꝰ pſonā papa repñtat, Vñ idē Crisob· dicit sup· Io· qꝫ iacobū localiter in loco determinat· petrum autē totius orbis ordinat magistrū et doctorē cui pīatem dedit non ut moysi in gente vna ꝟ in vniuerso orbe. Ad primū ergo ē dicēdū qꝫ licet ꝑm gradū nate angelus superior sit homine ex ipiꝰ nature conditione· diuina tñ auctoritate et omissione potest ad plura se extendē iurisdictio hominis q̄z angeli. Ad scōm ē dicendum· qꝫ angelo custodienti omittit̄ cura custoditi singlariť· ꝟ ꝑpe omittit̄ cura et custodia omniū vniuersaliter· et hoc nōsolū dū viuūt sic committit̄ angelis ꝟ etiā post mortē ꝓ dūicationē suffragioꝝ ecclie Ad ·iij·ē dd· qꝫ licet ī doctrīa et ī his q̄ se tenēt ex parte itellectꝰ homo reducat̄ aliqñ ī deū ꝑ angelos· quia apparitiones et illuminationes facte patribꝫ vetis testamēti per angelos fcē sūt ꝑm qꝫ di· aug· ·ij· de trini· tñ ī caritate et ī his q̄ se tenēt ex parte effectus homo reducitur immediate ī deū ꝑ ipm met prīcipaliť affectiue et ministerialiť ꝑ papam et alios ministros ecclie qui sunt administratores sacramētorū in quibus gratia conferť.

AD·ij·sic proceditur Videt enī ꝙ angelus maior sit papa ī sacmētoꝝ admīstratiōe qꝛ maioris efficacie sūt āgli q̄ꝫ mali ministri ecc̄ie·ꝫ mali ministri possūt sacramēta administrare· ergo multo magis angeli. ¶ Pret̄ea quanto ministri sunt ꝓpinq̄ores agēti tāto agens ꝑ eos immediatius agit· ꝫ deo qui est primū agēs sacramētorum ꝓpinq̄ores sunt angeli q̄ꝫ homines ergo per eos immediatiꝰ agit. ¶ Pret̄ea homines inducunt̄ ad salutē mediantibꝫ sacramētis Sed scribit̄ ad Hebre·i· ꝙ om̄es angeli sunt administratorij spūs in ministeriū missi ꝓpt̄ eos qui hereditatē cupiūt salutis. ¶ In ꝯtrariū est·quia qd̄ non potest malus angelus non potest bonꝰ potissime in actione sacramentali cū sacramenta non habeāt efficaciam a bonis vel malis ministris·ꝫ angelus malus non potest gᵒ nec bonꝰ ¶ Responsio dicendum ꝙ administratio sacramentorum nō est cōmissa āgelis de lege ꝯūi ex cōmisso officio· cꝰ rationē Crisꝫ assignat duplicē ī libello de laudibꝫ pauli· quaꝝ prima est ut nullū colorem excusationis homo inuenire possit·sic enim ait ibi·cuiꝰ autē rei gratia non angelis potius q̄ꝫ hominibꝫ cura predicationis et administratio sacramentorū ꝯmissa est ut nullū excusationis colorē de se inueniret aīa negligēs dum tu ad diuersitatē nat̄e confugeres. Scd̄a ut credēt eē possibile angelis hoīes posse copulari·qn̄ vidit ꝙ ex terrena līgua mors fugat̄·pct̄m dissoluit̄· cecitatis tenebra illuminat̄ et mirifica mutatione terra ī celū ꝯuertit̄. Sed si loquim̄ de singulari dei mandato posset angelus bonus sacramentū administrare· vn̄ si baptizaret vel ecclesiam consecraret ponit̄ ꝯūit̄ ꝙ non debēt iterū rebaptizari nec iterū ecc̄ia reconsecrari. Et dat̄ exēplū de ecc̄ia bt̄i Michahelis dūmodo credit̄ eē angelus bonus quia si sciret̄ esse angelus malus et baptizaret rebaptizanda esset Cum non posset estimare ip̄m facere nisi intētione fallēdi·puto tn̄ tucius esse ꝙ si ꝑ quoscunq̄ siue bonos siue malos angelos sacramentū baptismi qd̄ est sacramētum necessitatis administraret̄ reiterandus esset· quia angelus sathane transfigurare se potest ī angelū lucis ꝛ qꝛ malicia vel bonitas ministri non facit ad administrationē sacramenti dūmodo seruet̄ forma ecc̄ie ꝫ potius ministri idoneitas que non reperitur in angelis. ¶ Ad Primū ergo ē dd̄·ꝙ mali ministri possūt accipi duplicit̄, Primo p̄uatione p̄tatis et sic excōmunicati precisi et heretici sunt mali

ministri quia p̄uati sunt p̄tate administrationis sacramentoꝝ a q̄bꝫ si recipitur aliq̄d sacramentū pc̄tm incurrit̄ nisi in nc̄citatis articulo Scd̄o in priuatione sc̄titatis et a talibus licite sine pc̄to recipit̄ sacramentū In angelis aūt bonis licꝫ nō sit defectꝰ administratiōis sacramentoꝝ quantū ad sc̄titatē ē tn̄ defectꝰ quantū ad p̄tatē. ¶ Ad scd̄m est dicēdum ꝙ ī ministris nō solū requirit̄ ꝓpinq̄tas respectu agentis ꝫ magis conformitas respectu patiētis· cū actꝰ actiuoꝝ sint ī patiente p̄disposito· q̄ conformitas deficit ī angelis respectu administrationis sacramentoꝝ. ¶ Ad terciū est dicendū ꝙ administratio angelorum de qua loquit̄ apl̄s nō intelligit̄ de administratiōe sacramētorū ꝫ vel singulariter intelligit̄ de administratiōe xp̄i ut glo· videt̄ exponere· quia accesserūt angeli et ministrabant ei· ut scribit̄ Math· iiij· vel vniuersaliter de administratiōe nr̄a nos ab impugnatōibus demonū ꝓhibēdo et de sup̄nis illuminando,

AD Terciū sic procedit̄· Videt̄ enī ꝙ ꝑp̄ sit maior angelo ī dn̄atione· quia xp̄s cuiꝰ vicarius existit minoratus ē paulo minus ab angelis· ut scribit̄ ad Hebre· ij· ¶ Pret̄ea q̄ ē sup̄ior āgelo maior est illo ī dn̄atione· ꝫ āgelꝰ ē sup̄ior papa ē ergo maior illo. ¶ Pret̄ea ꝟm ambroꝫ· nomē dn̄ij est nomē p̄tatis et nat̄e · ꝫ angelꝰ sup̄ior est papa nat̄e p̄tate ergo maior illo. ¶ In contrariū est quia mīor non excōmunicat maiorē· ꝫ paulus excōmunicauit angelū bonū vl̄ malū qn̄ dixit ad gal· i· Sed licet nos aut angl̄s de celo bonꝰ vl̄ malus ut glo· dicit· euāgelizat vob̄ pret̄ q̄ euāgelizamꝰ vob̄ anathema sit. ¶ Rn̄sio dicendum ꝙ sicut ꝟm apl̄m ad hebre· vij· Absq̄ vlla contradictione verū ē ꝙ minor a maiori bn̄dicit̄ ita absq̄ vlla contradictiōe verū ē ꝙ minor a maiori maledicit̄· loquēdo saltē de maledictione que est excōmunicatio et p̄uatio a cōuione fideliū· exq̄ ergo paulus et multo fortius petrus qui fuit caput ec̄cie potuit angelū bonū vel malū excōmunicare· recte concludit̄ ꝙ papa maior sit angelo ī dn̄atione, Sciendū est tn̄ ꝙ nō est īconueniēs aliquē esse simpliciter minorem alio in dn̄io et tn̄ ī casu aliquo eē maiorē illo. Duobus g̃ modis papa posset angelū excōmunicare et sic esset maior illo in dominio quāuis simpliciter esset minor. Primo conditionaliter propt̄ euangelij firmā veritatē· Dicit enim aug̃· ꝙ sic paulus erat firmus et certꝰ de veritate euāgelica sibi reuelata ut si possibile fuisset āgelū

bonũ ɔtrariũ asserẽ ĩ tali casu fuisset factus supior eo et eũ excomũi-
care potuisset. sicut si papa qui est supior in tota ecc̃ia laberet̃ in here
sim quilibet catholicus in tali casu efficeret̃ supior ip̃o. et cont̃ eum
sentenciare posset. Scd̃o ministerialit̃ ꝓpter diuinã auctoritatẽ. licet
enĩ inferior non possit agẽ ĩ supiorẽ v̄tute ꝓ̄pa potest tñ agẽ in ip̃m
virtute alteriꝰ. Quantumcũq; ergo paulus vel petrus fuisset ĩferi-
or angelo virtute. tñ ĩ auctoritate dei pot̃at effici maior angelo bono
vel malo Vñ sup illo v̄bo. ĩ ad Chor̃. v. Jã iudicaui eũ qui sic opa-
tus est tradendũ eẽ sathane ad interitũ carnis. dicit glo. paulũ hanc
pt̃atem a deo habuisse ut qñcunq; videbat aliquẽ fidem catholicam
euertentẽ et impugnantẽ statĩ ad preceptũ eius angelus malus in-
uadebat ip̃m et vexabat eũ corporalit̃. ¶ Ad Primũ ergo ẽ dicendũ
ꝙ illa minoratio xp̃i intelligẽda ẽ quãtum ad nat̃e assũpte passibi
litatem non quantũ ad dominij pt̃atem. ¶ Ad scd̃m et Terciũ dicit̃
ꝙ angelus ẽ supior papa nat̃e conditione diuine tñ pt̃atis admini
stratione. et in casu aliquo potest effici supior ip̃o vt dct̃m est.

AD Quartũ sic procedit̃. Videt̃ enĩ ꝙ ꝓ̄ sit minor angelo ĩ co-
gnitione. qꝛ intellectus hominis nascit̃ nudus sicut tabula ra-
sa ut scribit̃. ij. de aĩa. ꝫ intellectus angeli nascit̃ plenꝰ Scribit̃ enim
. xj. ꝓpositiõe de causis. ꝙ oĩs intelligẽtia ẽ plena formis. minor est g°
ꝓ̄ quolibet angelo in cognitione ¶ Pret̃ea maximũ secretoꝝ dei est
misteriũ incarnationis ꝫ hoc fuit nunciatũ ꝑ angelũ nat̃e humane
luce. i. ergo ĩ secretoꝝ dei reuelatiõe minor est ꝓ̄ angelo. ¶ Preterea
ierarchie sũt ordinate ꝑm dyonis tali ordĩe. quia prima illuĩat scd̃aꝫ
et scd̃a terciam et tercia illuĩat omnes homines. tali ergo ordine ser-
uato oportet papã et omnes homines illuminari ꝑ angelos. ¶ In
contrariũ est quia sup illo verbo math. xvj. Beatus es simon bario-
na quia caro et sanguis non reuelauit tibi. ꝫ pat̃ meus qui est ĩ ce-
lis. dicit glo. Vere beatus quia tale quid reuelatũ ẽ petro cuiꝰ papa
successor existit qd̃ nec angelus nec homo scire potuit. ¶ Rñsio. Di-
cendũ. ꝙ tam de misterio incarnationis q̃ de misterio passionis xp̃i
accreuit aliqua cognitio ꝑ p̃dicationẽ apl̃oꝝ quoꝝ caput fuit petrus
cuiꝰ papa est successor. Dicit enĩ dyonis ꝙ licet non latuerit angl̃os
incarnationis misteriũ ꝙ fiendũ eẽt. quia sciuerũt fiendũ eẽ. moduꝫ
tñ fiendi ut qualiter dei filiꝰ ĩ vtero virginali eẽt concipiendus nõ

plene cognouerũt et dato q̃ scirẽt vel scire possent virginem non cẽ corruptam cũ videbãt eam cẽ grauidam · Nouus tñ concipiendi et grauidationis eius latuit tam angl'os bonos q̃ malos · Sed p̃dicãtibus apl'is multa cognouerunt circa tale mst'eriũ que ante ignorabant Vñ sup illo verbo ad epheb · iij · Mihi omniũ sc̃or minimo data est gratia hoc in gentib̃ euangelizare inuestigabiles diuitias x̃pi et illuminare oẽs · que sit dispẽsatio sacramẽti absconditi a sc̃lis ut innotescat principib̃ et p̃atib̃ in celestibus · dicit Diero · angelicas virtutes mst'eriũ incarnationis ad plenũ non intellexisse donec passio x̃pi fuisset p apl'os predicata · tũc enĩ innotuit ei per ecc̃iã multiformis gratia dei. ¶ Ad primũ ergo est dicẽdũ · q̃ illa plenitudo forme tantũ intelligenda ẽ de cognitione nat̃ali · ꝟm quã planũ est hoies angelis non eq̃ri · nõ aũt de cognitiõe gratuita que ẽ immediate per dei reuelationnem ¶ Ad Secundũ est dñ · q̃ tale secretũ nunciatũ est humane nat̃e per angelũ quantũ ad substãtiã facti · Sed quantum ad multas circũstantias edocti fuerũt per p̃dicatiõez apl'orum ¶ Ad Terciũ est dñ · q̃ non artat̃ spũs sc̃s p ordinatiõem ierarchiarũ q̃ non possit actus ierarchicos exercẽ docere illuminare et p̃fic̃ hoies absq; tali ordine. Planũ ẽ enĩ q̃ apl'i in multis immediate fuerunt edocti ab ipo spũ sc̃to, Scribit enĩ Act̃ · i · q̃ repleti sũt omnes spiritu sc̃to. Et io · xiij · Cũ veñit ille spũs veritatis docebit vos oẽz vitatẽ,

AD · v · sic q̃ceditur Videt enĩ q̃ p̃p sit minor angelo in premiatione quia ille plus premiat̃ qui plus honorat̃ a deo · ꝫ angelus plus honorat̃ a deo q̃z homo quia vult hominem angelo reuerentiã exhibere nõ aũt angelũ homini. Scribit enĩ gen̈ · xviij · q̃ cũ anglus apparuit Abrahe cecidit p̃nus ĩ terrã dicẽs · loquar ad dñm meum cum sim puluis et cinis ¶ Preterea in p̃miatione que dsistit in fruitione diuinitatis requirit̃ assimulatio et transformatio ĩ deũ sed talis transformatio magis repit̃ in nat̃a angelica q̃ humana quia deus spũs est · Io · iij · et angeli spũs sũt iux̃ illud psal · Qui facit angelos suos spũs maioris ergo beatitudinis est capax angelus q̃m homo,
¶ Preterea premiũ mdet merito sed angeli vberiores sunt in luĩe diuine gratie q̃ homines Vñ sp apparẽt cũ lumine q̃ vident vberiores g̃ sũt in p̃miatione. ¶ In ctrariũ ẽ q̃ habet sup illo verbo math · xxij

Erũt sicut angeli dei in celis. dicit glo. ꝙ nõ minores ĩ premiatiõe q̃ ipi. ¶ Rñ° dd. ꝙ cogim̃ ponẽ aliq̃s sc̃tos eẽ martires in p̃miatiõe quibusdã angelis. Nam sup isto verbo deut. xxxi. Posuit terminos populoꝝ iux̃ numeꝝ filioꝝ isrl̃ vel iux̃ numeꝝ angelorũ dei ut dicit alia translatio exp̃sse dicit greg ꝙ ciuitas dei constat ex angl̃is et hominib⁹ ad quã tanti ascendũt hominũ. quanti illic remanserũt angeloꝝ quia textus dicit Statuit numerũ gentiũ ꝟm numeꝝ angeloꝝ dei Tot ergo erũt sc̃ti in ordĩe cherubin quot ibi angeli sũt de tali ordine. et quot ĩ ordine seraphin vel thronoꝝ angeli continent̃ tot homines saluandi et p̃miandi ibi locabunt̃ equali p̃miatione cũ ip̃is Et quia angeli supioris ierarchie maiores sũt ĩ p̃miatiõe angelis sc̃de vel tercie sequit̃ ꝙ aliqui sc̃ti maiores sunt ĩ p̃miatiõe quib⁹dã angelis Et si aliqui sc̃ti ascendũt ĩ sup̃mã ierarchiã angl̃oꝝ rationabiliter credendũ est de apl̃is quoꝝ petr⁹ fuit caput cui⁹ p̃p̃ successor existit. ¶ Ad Primũ ergo dicit̃ ꝙ añq̃ nat̃a humana assũpta esset a dei filio in vnitate persone nat̃a angelica excedebat humanã naturam maximã in trib⁹. Primo in dignitate. Sc̃do ĩ dei familiaritate Tercio in gratie vbertate ꝓpt̃ que tollerabat se a nat̃a humana adorari et reuerẽtiã exhiberi. Sꝫ postmodũ factũ est aliud ĩ nat̃a humana quo in his trib⁹ supior ip̃a facta ẽ. vñ deinceps non p̃misit se amplius adorari. ꝫ dixit iohi volẽti adorare eũ apoc. vltio. Vide ne feceris. Conseruus enim tuus sum et Fratrum tuorum. ¶ Ad Sc̃dm est dicẽdũ ꝙ quãuis assimulatio et transformatio que fit p dona nature maior sit in nat̃a angl̃ica respectu dei q̃ ĩ nat̃a humana illa tñ que fit p dona gratuita quib⁹ debet̃ et̃ne vite premiũ maior potest ĩueniri ĩ nat̃a humana q̃ angelica. Et p hoc patꝫ rñ° ad terciũ.

¶ De potẽtia pape respctu eccl̃ie viatoꝝ ut ẽ sup̃ t̃ram.

Nunc considerandũ est de potẽtia pape respectu eccl̃ie viatorum ut est sup̃ terrã. Circa qd̃ quĩq̃ ꝯsideranda occurrũt Primo de ip̃i⁹ pape p̃sidẽtia. Sc̃do de modo possidẽdi efficacia. Tercio de eius residentia. Quarto de eius obediẽtia. Quinto de eius resistentia.

¶ Questio. xix. De pape presidentia.

Circa primum querunt̃ Quĩq̃. Primo Vtrũ solus papa sit sponsus ecc̃ie. Sc̃do Vtrũ solus papa sit sponsus totius ecc̃ie. Tercio. Vtrũ papa sit ep̃s c⁹libet ecc̃ie immediate. Quarto. Vtrum

papa sit specialiꝰ eps romanus q̃ alt̃ius eccl̃ie. Quinto Vtrũ papa possit immediate in q̃libet dyocesi et parrochia qd̃ pt̃ eps vl̃ sacerdos

AD Primũ ergo sic precedit̃. Videt̃ enim ꝙ solus papa non sit sponsus eccl̃ie quia ille est sponsus ecc̃ie qui potest spũales filios gn̄are. ꝫ simplex laicus cũ possit baptizare potest spũales filios generare simplex ergo laicꝰ potest eẽ spõsus ecc̃ie. ¶ Pret̃e quilibet eps est sponsus sue dyoceſ et quilibet sacerdos sue parrochie plures ergo pret̃ papam sunt sponsi ecc̃ie. ¶ Pret̃ea pluriũ sponsaꝝ dn̄t esse plures sponsi. ꝫ plures sũt particulares ecc̃ie ergo plures sponsi. ¶ In contrariũ est. quia sibi solus xp̃s desponsauit ecc̃iaꝫ nõ hn̄tez rugam neq; maculã ut scribit̃ ad Ephe. v. ꝫ solus pp̃ ẽ vicariꝰ xp̃i. solus gº papa ẽ sponsus ecc̃ie. ¶ Rn̄sio dicendum ꝙ carnale matrimonium nõ transfert̃ ad spũale coniugiũ ut ẽ ĩ remediũ pcti, Sꝫ ut ẽ ĩ officiũ nat̃e fuisset enim ſm aug̃. sup gen̄. matrimoniũ et thorus immaculatus in paradiso ante pct̃m non q̃dez ĩ remediũ pcti ꝓpt̃ ꝯcupiscentie vitationẽ que nulla erat ꝫ ut erat in officiũ nat̃e ꝓpt̃ ꝓlis gn̄ationem ad cultũ dei dedicandũ ſm quẽ modũ trãsferẽdo carnale matrimoniũ ad spũale ꝯiugiũ possumꝰ dicẽ ꝙ quatuor ꝯueniunt matrimonio carnali ut est in officiũ nat̃e. Primo quia proles gn̄atur ut habeat esse nat̃ale. Scd̃o roborat̃ ut possit nociuis aliqualiter obuiare. Tercio vigorat̃ vt possit stare sedere et ambulare. Quarto perficit̃ ut possit sibi simile gn̄are, Ista igit̃ quatuor ĩ ꝯiugio spũali rep̄iuntur. Quia prolis gn̄ationi corrn̄det baptismus. Roborationi v̄o corrn̄det confirmatio. Vigorationi v̄o corrn̄det sacramẽtum ordinis ꝑ qd̃ potest hõ spũales actões exercẽ Sꝫ perfectiõi corrn̄det ordo episcopatus. quãuis ergo aliqua istoꝝ possint facẽ alij ministri ecc̃ie ut sacerdotes qui ex officio possũt baptizare oĩa tn̄ ista ꝯplete possũt soli epi. ideo ipi soli dicunt̃ sponsi eccl̃ie dumtaxat deputatis dyocesibus Sed ꝯplete et vniuersaliter papa potest ista in toto orbe. et ideo ipse solus ẽ vniuersaliter sponsus eccl̃ie. ¶ Ad primũ ẽ dicendũ ꝙ laicꝰ non potest baptizare ex officio ꝫ solũ ĩ nc̃citatis articl̃o. Vn̄ sicut nichil facit ex officio ad gn̄atiõez ꝓlis spũalis sic in nullo ex officio censetur sponsus ecc̃ie, ¶ Ad scd̃m est dicendũ ꝙ ꝓpe sponsus ecc̃ie nõ ẽ nisi xp̃s de quo dicit̃ Io. iij. Qui habet sponsam sponsus est. Ipe enĩ de eccl̃ia suo nomine filios gn̄at, Alij aũt qui sponsi dicunt̃ ut epi ꝛ

prbri ministri sponsi dicunt· solū extiꝰ coopantes ad gnationē spūa-
liū filioꝝ quos non sibi ꝫ xpo generant Qui quidē ministri ī tantū
sponsi dicunt in quantū vicē sponsi retinēt· Et ideo papa q̄ obtinet
vicē xpi in tota eccl'ia vniuersalis eccie sponsus dicit. Eps vero di
sponsus sue dyoceb· prbr aūt sue prochie· nec tn̄ ꝓpt hoc sequit ꝙ sint
plures sponsi vnius eccie · quia sacerdos sicut minister coopat epo·
tanq̄ principali et simul oēs epi coopant pape· et ꝓp xpo Vn̄ xps ꝓp
eps et sacerdos nō dicunt nisi vnus sponsus eccie· q̄a omnes isti nō
ꝯputant nisi vnus spūs scts cuiꝰ annulo consignata est eccia ¶ Ad
Tercium dicit ꝙ sicut sūt pl'es eccl'ie particularit sic ministialit sunt
plures sponsi quia coopant pape qui est vniuersalis sponsus et oēs
simul coopant xpo cuiꝰ virtute filios spūales generant Vnde· ī· ad
Chor· iij· contra illos qui volebāt noīe apl'oꝝ filios spūales gen̄are
Dicit paulus Quid igit ē appollo quid vero paulus quid aūt Ce-
phas ministri eius cui credidistis· et vnicuiq̄ sicut deus dedit.

AD· ij· sic proceditur Videt enī ꝙ ꝓp nō sit caput totius eccie· q̄a
papa ē p̄ncipiū vitale motꝰ et sensus totius eccie· ꝫ esse p̄ncipiū
vitale magis ꝯuenit cordi q̄ capiti magis ergo debet dici ꝓp cor eccie
q̄m caput, ¶ Preterea capitis eccie ē influē spūalē motū et sensū ī mē-
bra eccl'ie ꝫ aliqua sūt mēbra in eccia corporalia et tp̄alia que ad reci
piendum hꝰmodi influxum spūalis gratie ordinē nō hn̄t· ergo mem
broꝝ corporaliū eccie ꝓp non ē caput. ¶ Preterea scribit ad Colo· ij
Repleti estis ī illo qui ē caput omnis principatus et pt̄atis in q̄ ha-
bitat omnis plenitudo diuītatis corpalit· ex quo totū corpus p nexꝰ
et ꝯiūctiones subministratum et constructū crescit in augmentum
dei. Sed isto modo eē caput eccie non ꝯuenit nisi soli deo, ¶ In cōtra
riū est qd̄ scribit· xxij· di· c· sacrosc̄ta· Qꝛ apl'ica sedes ē caput et cardo
omniū eccīaꝝ a dn̄o et nō ab alio ꝯstituta. ¶ Rn̄sio dd̄· ꝙ caput re-
spectu membroꝝ quatuor conditiones habet· Nam primo in situ ha
bet eminentiā· Scdo in effectu habet influentiam· Tercio ī nat̄a ha
bet ꝯuenientiam· Quarto in perfectione habet habūdantiā. Propt
istas igit quatuor conditiones xpo principaliter et pape qui ē vicari
us eius instrumentalit ꝯuenit eē caput eccie· Primo quidē qꝛ in situ
habet eminentiam· tenet enim sup̄mū gradū non solū sup homines
ꝫ etiam sup angelos. Vn̄ ad Ephe· i· Statim cum dixit apl's. Oīa

subiecit sub pedibꝫ eius. subiũxit ipm dedit caput sup omnẽ ecciam que est corpus eius. Scdo ĩ effectu hr̃ influentiã quia de plenitudine gratie ipi⁹ omnes accepimus gratiã pro gratia. ut scribitur. Jo. i. Tercio ĩ natã hr̃ ꝯuenientiam Dicit enĩ aug. sup illo verbo Jo. xv. Ego sum vitis et vos palmites. ꝙ ĩ hoc xp̃s dicit se eẽ caput ecc̃ie eo ꝙ vnius nature sũt vitis et palmites. ꝓpt̃ qd̃ cũ ipe eẽt deus cui⁹ nature non sum⁹ factus ẽ homo ut in llo eẽt vitis humane nat̃e cuius et nos homines palmites esse possemus. Quarto in perfectione habet habundantiam quia in ipo complacuit omnẽ plenitudinẽ deitatis inhabitare. Sunt enĩ in ipo omnes thesauri sapiẽtie et sciẽtie absconditi. ut scribit̃. ad Colos. ij. ¶ Ad Primũ ergo ẽ dd̃. ꝙ in methaphoricis locutionibꝫ non ẽ incõueniẽs vnũ et idem diuersis noĩbus appellari. ꝑm diũsam similitudinẽ. ꝓp̃ igit̃ ẽ caput ecc̃ie ꝓpt̃ similitudines supius dictas potest tñ cor appellari ꝓpt̃ alias conditiões. Ponit enim phs. iij. li. de partibꝫ aĩaliũ quatuor ꝯuenire pr̃icipalit̃ ipi cordi. Primo ꝙ ẽ ꝯũicatiuũ vite a nat̃a bñ custoditũ, Scdo ꝙ corrupto eo non est aliud ex quo fiat auxiliũ alijs membris, Tercio ꝙ est principiũ omniũ venaꝝ et neruoꝝ. Quarto ꝙ ẽ p̃mũ p̃ncipiũ sensitiuũ ex quo discernit̃ viuũ a non viuo. verũ quia has conditiões cor habet respectu membroꝝ ꝑm quandã occultam influentiã. caput vero ꝑm quandã manifestam eminentiã. Ideo licet cordi possit comperari xp̃s principaliter vel ꝓp̃ instrumẽtalit̃. ꝑm ꝙ inuisibilit̃ viuificat ecc̃iaꝫ. magis tñ compat̃ capiti ꝑm visibilem nat̃am qua homo hominibꝫ p̃fert̃. ¶ Ad scdm est dd̃. ꝙ sicut corpus xp̃i fuit vnitũ personaliter diuinitati mediante aĩa. ita ꝙ tota humanitas xp̃i ꝯiũcta diuinitati ẽ caput ecc̃lie. et influit in ipa sicut membra ecc̃ie spũalia principaliter recipiũt h⁹modi capitis influxũ corporalia vero quasi secũdario inquantũ membra carporalia existũt arma iusticie deo in p̃nti ecc̃lia militante. ut dicit̃. Ro. vj. Et inquantũ gl̃ia aĩe deriuat̃ a corpore ĩ ecc̃ia triũphali qñ viuificabit corpora nr̃a ꝓpt̃ inhabitãtem spiritũ eius ĩ nobis ut scribit̃ ad Ro. viij. ¶ Ad terciũ est dd̃ ꝙ in capite sunt aliq̃ sensus ĩteriores et aliq̃ exteriores. esse ergo caput ecclesie ꝑm interiorẽ influẽtiam nõ conuenit nisi soli xp̃o quia int̃ior fluxus gratie nõ ẽ nisi ab ipo. Sꝫ eẽ caput ecc̃ie ꝑm exteriorẽ p̃sidẽtiã vniuersalit̃ ꝯuenit pape. ꝑticl̃arit̃ aũt pt̃ ꝯuenire alijs prelatis.

AD Terciũ sic procedit. Videt enĩ q̃ ꝑꝑ possit ee eps cuiꝰlibet ec
clesie immediate quia moyses prefuit immediate toti ꝑplo iu-
deoꝝ. ergo ꝑꝑ immediate pot preesse toti ꝑplo xpiano. ¶ Preterea plꝰ
potest ꝑꝑ in quolibet epatu q̃ eps ĩ qualibet parrochia sed eps pleno
iure preest in qualibet parrochia ergo ꝑꝑ pleno iure preesse potest in
quolibet epatu. ¶ Preterea vnꝰ eps nõ potest administrare in dyoce-
si alteriꝰ sine eius auctoritate. Si ergo papa nõ preesset immediate
in quolibet epatu nõ posset sine auctoritate eorũ ibi administrare qd
est falsũ. ¶ In contrariũ est. quia ꝑꝑ ꝓhibet se noĩare epm vniuer-
salem totius ecc̃ie sicut patet. xxiij. di. Non ergo est eps cuiꝰlibet ecc̃ie
immediate. ¶ Rñsio. Dicendũ. q̃ immediatũ potest accipi duplici
ter vel quantũ ad iurisdictiõez vel q̃ntũ ad administrationẽ. Primo
modo papa ẽ eps cuiꝰlibet ecc̃ie immediate. quia iurisdictio omniũ
epoꝝ et prelatoꝝ ecc̃ie deriuat a papa immediate non autẽ econuerso
Dicit aũt Nicolaꝰ ꝑꝑ. i. q. i. Per principalem bt̃oꝝ petri et Pauli po
testatem ius habemꝰ non solũ in monachos veꝝ etiã ĩ quoslibet cle-
ricos de quacunq̃ dyocesi cũ necesse fuit ad nos ꝯuocare atq̃ ecc̃iasti
cis oportunitatibꝫ exigẽtibꝫ mutare. Sed scdo modo nõ ẽ eps ĩmedi-
ate cuiꝰlibet ecc̃ie quia sic cessarent omniũ alioꝝ pontificum potesta
tes et supuacue essent alie ecc̃liastice prelatiões Debet enim papa in
gubernando ecc̃iaꝫ dei ꝓuidentiam imitari qui quãuis possit totum
orbẽ immediate per seipm gubernare nõ tñ facit. Vñ dicit sap. xiiij.
Tua pat omnia gubernat sapiẽtia et potẽs es ut sine rate quis ad-
eat mare. ꝫ ut nõ essent supuacua opa sapiẽtie tue exiguo ligno cre-
dũt homines animas suas. ¶ Ad Primũ ergo dicit q̃ licet moyses
in principio regiminis sui immediate ꝑesset toti populo iudeorum
postmodũ tñ ex consilio ietro cognati sui dicẽti sibi stulto labore con-
sumeris sup̃ vires tuas est hoc negociũ non solus poteris sustinere
constituti sũt ad regendũ populũ principes tribuni ⁊ decani ut scri-
exo. xviij. ¶ Alia ꝟ duo argumenta arguũt de immediata iurisdi-
ctione.

AD Quartũ sic procedit. Videt enĩ q̃ ꝑꝑ nõ sit specialiꝰ roma-
nus eps q̃ alteriꝰ ecc̃ie qꝛ q̃ ratiõe ꝑꝑ singulariter ẽ eps romanus
pari ratione posset esse singulariter eps alteriꝰ ecc̃lie ⁊ sic cessarẽt alioꝝ
epoꝝ ꝑlationes qd sup̃ negatũ est. ¶ Preterea papa est vicarius xpi

sed xp̄s fuit ep̄s singl'aris hierosolimitan⁹ non romanus· q̄ ibi tan-
quam verus sacerdos et ep̄s se obtulit ꝓ nobis in ara crucis ex qua
oblatione ꝯuersi sum⁹ ad eū sicut ad pastorē et ep̄m aīarū nr̄arū· ut
scribit· ī· petri· ij· Eodē ergo modo papa ep̄s hierosolimitan⁹ singu-
larit̄ deberet noīari. ¶ Pret̄ea vnus sponsus nō potest hr̄e duas spō
sas· ꝫ papa hr̄ sponsam vniuersalem ecc̄iaꝫ ergo non est sponsus sin-
gulariter romane ecc̄ie, ¶ In contrariū ē q̄ in capl'is ephesini ꝯcilij
Sepherinus Calixtus Fabian⁹ et multi alij pape· singular t̄ ep̄os
vrbis rome se nominā̄t. ¶ Rn̄sio dicendum ꝙ papa succedit petro
in personali administratione· xp̄o aūt succedit in officio et ī vniūsa
li iurisdictione· Petrus autē quāuis administrationē primo habuit
in antiochia· vbi primo cathedram ep̄alem suscepit· postmodum tn̄
vno tp̄e et vno die simul cum bt̄o Paulo in vrbe romana gloriosa
morte sub cesare Nerone agonizans coronatus est et ꝑiter romanā
ecc̄iam xp̄o dn̄o consecrarūt eā ꝙ oīb⁹ vrbib⁹ vniuerso mūdo sua p̄-
sentia atq̄ venerando triūpho p̄tulerūt Vn̄ singulariter prima apl'i
petri sedes est romana ecc̄ia non hn̄s maculam neq̄ rugam ut scri-
xxij· di· Quia vero papa succedit xp̄o in officio et vniuersali iurisdi-
ctione quia petrus in persona oīm sūmoꝝ pontificū recipit vniuer-
salem iurisdictionē a xp̄o non in vno loco nec ī vna gente singula-
riter ꝫ vniuersaliter in toto orbe· iux̄ illud Math· xvj· Tibi dabo cla
ues regni celoꝝ et q̄dcūq̄ li· su· ter· erit li· et ī ce· et q̄dcūq̄ solueris sup
ter· erit solu· et ī cel'. Ideo papa iurisdictionē hr̄ nonsolū rome ꝫ vni-
uersaliter ī oīb⁹ ecc̄ijs, Vn̄ dicit̄ di· sup̄dicta ꝙ sc̄ta romana ecc̄lia ca
tholica et apl'ica vniuersalis sinodicis institutis ceteris ecc̄ijs p̄lata ē
Sed euangl'ica voce dn̄i et saluatoris nr̄i p̄matū obtinuit. Tu es ī-
quiēs petr⁹· et sup hanc petrā edificabo ecc̄liaꝫ meaꝫ. Quantū vero
ad officiū et vniuersalem iurisdictionē papa est ep̄s vniuersalis ecc̄ie
Sed quantū ad personalem administratiōem singulariter ē ep̄s vrb̄
rome ꝓpt̄ rationē iam dictā. ¶ Ad Primū ergo ē dicendū ꝙ nō q̄li-
bet ecc̄ia tali prerogatiua honorata ē p̄ntia bt̄i petri· cui⁹ successor ꝓp̄
est in vita et ī morte sicut romana ecc̄ia· et ideo nec papa quamlibet
ecc̄liam debet p̄ntiali administratione in curā assumere sicut ciuita-
tem romanam, ¶ Ad scd̄m ē dicendum· ꝙ papa iurisdictionē vni-
uersalem recepit a xp̄o in ꝑsona petri quia sicut xp̄s passus ē ꝓ oīb⁹

ita ꝑ vice xꝑi i oēs xꝑianos epalē iurisdictionē hē q; tñ ꝑsonaliꝫ suc cedit peē ideo illiꝰ ecīe singlaꝛē admīstratiōez hē q̄ sui veñabilis cor poris pñtia honoraē. ¶ Ad Tertium est dicendum ꝙ vnus spōsus non habet duas sponsas eodem modo et sub eadē ratiōe. ꝫ bñ eps pē plres sponsas habē ꝟm diuersū gradū. Sic papa ē sponsus totus ec clesie quantū ad vniuersalem iurisdictiōez et singulariē romane ec clesie quantū ad adminstrationē,

AD. v. sic procedit. Videē enī ꝙ papa non possit immediate i qualibet dyocesi vel parrochia qō pē eps vel sacerdos. quia qñ eps omittit curā pbīo alicuiꝰ parrochie exonat se et tunc a cura il lius parrochie ut nihil vlteriꝰ se habeat ibi intromittē. aliter graue onus remanēt sup epō nisi cura remanēt super sacerdote cui cura cō mittiē. Vñ scribiē. iij. Reg. xx. Custodi virū istū ꝙ si lapsus fuit erit aīa tua ꝓ aīa illiꝰ. ergo similiē qñ papa omittit epatū alteri exone rat se a cura illiꝰ epatus ut nichil vlterius se habeat intromittē aliē magnū piculū et importabile onus accipet totius multitudīs curā assumēs. ¶ Preēea sicut subdiē eps archiepō sic pbr subjciē epō. ꝫ archieps nichil pē supra illos qui subdunē epis. Vñ scribiē. ix. q. iij archiepi nichil de episcopoꝝ causis aut alijs dūib assumāt sine eoꝝ consensu. ergo similiē epi nō possūt aliud de his que ptinēt ad pbros et p dsequēs nec ꝑ potest de his que ptinēt ad archiepos vel epos q pbros. ¶ Preēea scribiē Act. xv. ꝙ Jacob eps hierosolimitanꝰ pre sente petro dedit sentēciā in sua dyocesi de obseruatione legaliū dicē do visum est spūi sco et nobis. nichil imponē nobis oneris. q̄ hec necessaria ut abstineatis vos ab imolatis simulacroꝝ et sāguie suf focato et fornicatione. qō nō fecisset si petrus potuisset in sua dyocesi quod ipe potuerat. ¶ In otrariū est qā ordo qui duaē in pātib tē poralib. multo fortius seruandus est in pātibus spūalib. Sꝫ glo. sup illo vbo Ro. xiij. Oīs aīa pātib sublimioribꝫ subdita est. sic di cit. ꝙ maiori potestati magis ē obediendū q̄ minori. sicut ꝓconsuli magis q̄ procuratori et imperatori magis q̄ ꝓcōsuli. Similiē magis obediendū est pape q̄ epō et epō magis q̄ pbro ¶ Rñdeo dicendum ꝙ sicut dicit glo. luce. x. papa tenet locū petri i ecclia. epi vero locum apl̄oꝝ. pbri vero locū lxxij. discipulorū. Absurdū aūt videē ꝙ Petrꝰ non potuisset soluere et ligare sine auctoritate apl̄oꝝ vel discipulorꝝ.

etiam in ꝓuīcijs et parrochijs eis deputatis · cū singlariť petro fuit dictum · Dabo tibi claues · et ipi nō nisi per vsū clauiū pťatem ligandi et soluendi haberēt. Eodem modo absurdū ē dicē ꝙ papa nō possit soluere et ligare ī dyocesi cuiꝰlibet epi · et parrochia cuiꝰlibꝫ prbri vel absolutionē et ligatiōeꝫ ꝯmittē quibꝫ placet · potest etiam ī ꝓuīcijs et parrochijs eis deputatis oīa facē per seipm · vel ꝑ cōmissioneꝫ que ipi epi vel prbri facē possūt et adhuc ampliꝰ ¶ Ad Primū ergo est dicēdū ꝙ falsū assumiť eo ꝙ cōmissa parrochia prbro adhuc totiꝰ plebis cura remanet in pťate epi · Scribiť enī · x · q · i · Quecunqꝫ res ecciastice sunt ꝯuenit cū omī diligētia et bona fide q̄ deo debeť sub iudicio et pťate epi gubernari et dispensari cui totius plebis aīe videntur esse ꝯmisse. Et apls · ij · ad Chor · xj · Postq̄ꝫ curam chorintheorū ꝯmiserat appollo dixit · Preť illa que intrinsecus sunt et instātia mea cottidiana sollicitudo omniū ecciaꝝ · nec tn̄ eps assumit graue piculum et importabile onꝰ · qꝛ prbros tanq̄m inferioris ordinis assumit coadiutores. Vn̄ qn̄ eos ordinat dicit · Quanto fragiliores sumꝰ tāto his magis oībꝫ indigemꝰ per quoꝝ auxiliū exuiť a piculo et oneratione · ꝫ nō a pťate et iurisdictione, ¶ Ad scdm est dicendū ꝙ nō est simile quia prbrm subijci epo de iure naťali ē et diuino. Cum naturaliť omne imꝑfectū subdiť perfecto, Vn̄ naťaliť eps immediatā iurisdictionē hť in parrochia prbri cū possit ipm corā se vocare et excōmunicare. Similiť papa in quolibet epatu et ī qualibet parrochia Sed epm subdi archiepo est de iure positiuo ex institutiōe ecciē, Vn̄ non habet immediatam iurisdictionē archieps ī epos suffraganeos suos et in subditos eoꝝ nisi in illis in quibꝫ ecclia statuit. ¶ Ad · iij · est dd̄ ꝙ Iacobus protulit sentenciam auctoritate petri · quia ut ibi glo · dicit. Conuentus faciendꝰ est epoꝝ ad discernēdū ea q̄ sunt fidei hoc tn̄ non ē nisi auctoritate pape Sicut tūc ꝯuētus aplꝰoꝝ est factus sup obseruatione legaliū auctoritate petri,

¶ Questio · xx de modi presidendi efficatia.

Deinde videndū est de modi presidendi efficacia. Circa qd̄ querūť · vj · Prīo Vtrū papa presit ecclesie per potestatem clauiū. Scdo Vtrū papa ꝑ pťateꝫ clauiū presit spūalibꝫ et tp̄alibꝫ. Tercio Vtrū solus papa habeat pťatem clauiū. Quarto

Vtrum in papa potestas clauiũ sit vna vel plures. Quinto Vtrũ in papa p̃tas clauiũ sit p̃tas ordinis vel iurisdictionis. Sexto Vtrũ papa in p̃tate clauiũ possit excedere vel errare.

AD .j. sic ꝓceditur. Videt̃ enĩ ꝙ ꝑ̃ꝑ non presit ecc̃ie per p̃tatẽ clauium. quia clauis ẽ ostiũ apire vel claudẽ. ꝫ celi ostiũ aptũ est iux̃ illd̃ apoc. iij. vidi et ecce ostiũ aptũ erat in celo. ergo ꝑ̃ꝑ non preest ecc̃ie per clauiũ p̃tatez. ¶ Pret̃ea papa preest ecc̃ie per solutionez et ligationẽ pc̃tor̃. iux̃ illud math xvj. Quodcunq̃ ligaueris super terram erit ligatũ et in celis Sed ligare et soluere a pc̃tis est soli⁹ dei non ergo hoc ꝑtinet ad papam. ¶ Pret̃ea p̃tas clauiũ vel ẽ caracter vel sequit̃ caracterez. ꝫ xp̃s nõ fuit sacerdos ꝑ impressionẽ caracteris ergo non habuit p̃tatem clauiũ et ꝑ ꝯsequẽs nec papa quia qd̃ nõ habet principale agẽs non ht̃ instrumẽtale ¶ In contrariũ est quia ꝑ̃ꝑ est successor petri. ꝫ Petrus prefuit ecc̃ie per p̃tatez clauiũ iux̃ illud math. xvj. Tibi dabo claues. ergo similiter papa, ¶ Rñsio dicẽduz ꝙ saluator humani generis in hũc mũdum veniẽs. primũ credẽtib⁹ in eũ regnũ celor̃ ꝓmisit per suũ preconẽ math. iij. Penitentiã agite appropinquabit enim regnũ celor̃, Et per seip̃m Math. vij. Primũ querite regnũ dei et iusticiaꝫ eius. et hec omnia adijcient̃ vobis. Ad introitũ aũt regni celorũ seip̃m posuit ostiũ. iux̃ illd̃. ioh̃. x. Ego sũ ostiũ siquis per me introierit saluabit̃. Clauiger̃ aũt petrũ et om̃es successores eius ordinauit iux̃ illd̃ qd̃ scribitur. xxij. di. c. omnes. vbi dicit̃. ꝙ ecc̃liam solus ip̃e xp̃s fundauit. et sup̃ petram fidei mox nascentis erexit. qui bt̃o petro eterne vite clauigero terreni simul et celestis imperij iura ꝯmisit. Preest ergo papa ecc̃ie per p̃tatem clauium ¶ Ad Primũ ergo ẽ dicendũ ꝙ sicut dicit glo apoc. iij. Ostiũ visum aptum in celo xp̃s est cui⁹ misteria ante eius incarnationem clausa erant. Postmodum vero apta sunt illis qui fide et ope credũt in eũ. Quãuis ergo tale ostiũ sp̃ de se sit aptũ oĩb⁹. quia per suam passionem pro pc̃to p̃mor̃ parentũ qd̃ erat obstaculũ claudẽs celũ vniuersaliter satis fecit. Clauditur tñ cottidie alicui vel per pc̃ti originalis ꝯtractionẽ vel per pc̃ti actualis ꝑpetrationẽ a quib⁹ homo nõ soluit̃ nisi p̃tate clauiũ incorporet̃ sacramẽtis ecc̃ie. ¶ Ad scd̃m ẽ dicenduz ꝙ per modũ principij efficientis solus deus soluit a pc̃to. per modũ vero principij formaliter merentes xp̃s pc̃ta soluit, Ip̃e enĩ claudit

et nemo apit apit et nemo claudit· ut dicit apoc·iij· Vñ ponit in eo
ptas excellentie quia pt effectū sacmenti sine sacro conferre. Sed per
modum ministri instrumentaliter exequētis pp et alij ministri ecclie
possūt soluere a pctis, ¶ Ad terciū est dd q ptas clauiū deriuata est
in papa ab ipo xpo. Vñ xps ptatem clauiū habuit sup excellent tñ
Qualiter tñ differat a caractere inferiꝰ dicet.

AD·ij·sic proceditur· Videt enī q pp per ptatem clauiū nō psit
spūalibus et tpalibꝫ quia ptate clauiū non apit nisi regnum
celorum· ptas vero tpalis apit regnū terrenū· Non ergo papa pest
tpalibꝫ ptate clauiū. ¶ Preterea de ptate clauiū nō iudicat homo pe-
na mortis tpalis imo efficit irregularis homo iudicans tali iudicio
ergo ptate clauiū papa non preest nisi spūalibꝰ. ¶ Preterea claues
eccie nō corporales seu tpales ꝫ spūales sūt ut di·iiij·sentē·di·xviij·
Nullū ergo posse sup tpalia ptate clauiū recipit papa, ¶ In contra
riū ē qr vnum corpus vnius capitis potentia regitur Sed sicut dicit
Hugo li·ij·de sacramētis vnius corporis mistici eccie duo latera sūt·
quia ad dexteram sūt clerici et ad sinistram laici· non ad sinistram il
lorꝫ quibꝫ dicit· Ite maledicti in ignem eternū· ꝫ ad illā sinistrā de q
dicit longitudo dierꝫ ī dextera eius et in sinistra eius glorie et diuitie.
¶ Rñsio dd· q sicut duplex est vita tpalis et eterna· ita duplex regi-
men aīe et spūalis nate deriuat ī corpora· Primo quidē in pñti vita
tpali p virtuosam opationē quia deseruiunt ipa corporalia et tpalia
aīe et spūali nature ad virtuosa opa tanqꝫ ad organa et instrumēta
Vñ dicit primo pollit· q sicut homo virtutibꝫ perfectus ē optimum
animaliū· sic separatus a lege et iusticia ē pessimū omniū. Et apls ad
Ro·vj·dicit Non exhibeatis corpora vra arma iniquitatis peccato
Sed exhibete vos deo tanqꝫ ex mortuis viuētes et membra arma iu-
sticie deo. Regimē igit spūalis nate in pñti vita tpali deriuatur in
corpora p virtuosam opationē. In vita vero eterna deriuabit ī cor-
pora per glorificationem quia glia aīe deriuabit in corpora sm quē
modum loquit apls· ī·ad Chor·xv·qñ dicit· Seminat nunc corpus
animale surget corpus spūale Seminat ī ignobilitate surget ī glia
per ptatem ergo clauiū que spūalis ē papa preest spūalibꝫ et tpalibꝫ
membris eccie, ¶ Ad primū ergo est dd· q ptate clauiū apit regnū
celorū et regnū terrenū per eius institutionē et confirmationē si rite

et iuste administret̃ et ꝑ eius depositionem et condemnatiõem si ab aliq̃ iniuste vsurpet̃ vel male admĩstret̃. ¶ Ad scd̃m est dicendũ ꝙ potestate clauiũ nõ iudicat̃ aliquis iudicio tp̃alis mortis immediata executione ꝓpt̃ reuerentiã sacramentorum que virtute clauium fidelibus ecc̃ie administrant̃. ꝫ immediata iurisdictione omne rectuꝫ iudiciũ qd̃ fit in ecc̃ia dat̃ clauiũ pt̃ate. ¶ Ad terciũ est dd̃ ꝙ claues ĩ ecc̃ia sunt spũales quantũ ad suos principales et immediatos actus Sed quantũ ad secundarios oĩa corporalia et spiritualia sub pt̃ate clauiũ includunt̃.

AD Terciũ sic procedit̃. Videt̃ enĩ ꝙ solus papa nõ habeat potestatem clauiũ. quia pt̃as clauiũ est ligare et soluere a pct̃is. ꝫ talis potestas data est oĩbꝫ apl̃is quorum ꝑsonam repñtant ep̃i Io. xx. qñ dictũ est eis Accipite spiritum sct̃m quorũ remiseritis pec ꝛc̃. Non ergo solus papa habet pt̃atem clauiũ, ¶ Pret̃ea qd̃ ꝯuenit soli xp̃o non ꝯuenit pape. ꝫ solus xp̃s habet pt̃ateꝫ clauiũ. Scribit̃ enim apoc. iij. Hec dicit qui habet clauẽ dauid sct̃s et verus qui ap̃it et nemo claudit claudit et nemo ap̃it. Non ergo ꝯuenit soli pape pt̃ateꝫ clauiũ habere. ¶ Preterea papa nõ dicit̃ hr̃e claues inferni ergo nec ꝯuenit ei habere claues regni eterni. ¶ In ꝯtr̃iũ ẽ quia soli petro dictum est Math. xvj. Tibi dabo claues regni celoꝝ. ¶ Rñsio. Dicendũ ꝙ singulariter solus petrus dicit̃ hr̃e claues ꝑ immediatã ꝯmissionẽ. ꝑ immediatã deriuatiõeꝫ. ꝑ vniuersalẽ administrationẽ. ꝑ ĩmediatam quidem ꝯmissionẽ. quia soli petro cuiꝰ successor papa existit claues sunt ꝯmisse. Vñ dicit glo. math. xvj. sup illo verbo Tibi dabo claues. ꝙ qꝛ regeꝫ celoꝝ maiori pre cet̃is confessiõe ꝯfessus ẽ petrꝰ merito ergo pre cet̃is ip̃is collatis clauibus regni celestis ip̃e dotatꝰ est ab eo. Per immediatam vero deriuationeꝫ. quia pt̃as clauiũ ab eo tanq̃ a capite in omnes p̃latos ecc̃ie deriuari debet, Vñ dicit Crib̃ sup math. ꝙ quãuis soluendi et ligãdi pt̃as soli petro a dño data videat̃ oĩbꝫ tñ apl̃is data est et nunc dat̃ oĩbꝫ ep̃is et prb̃ris, Ideo tñ petrus principaliter claues regni celoꝝ et principatũ iudiciarie pt̃atis accepit. et omnes ꝑ orbẽ credẽtes intelligant. ꝙ quicunq̃ ab vnitate fidei vel societate petri quolibet modo semetip̃os segregant tales nec in vinculis pct̃oꝝ absolui nec ianuã possũt regni celestis ingredi, Per vniuersalem aũt administrationẽ. quia solus ip̃e ĩ tota ecc̃ia

vniuersaliter xp̄i vicarius existit. Vñ dicit glo sup illo verbo Tibi dabo claues q̄ ideo petrū xp̄s principē apl'oꝝ constituit. ut ecc̄ia vnū principalem ⁊ vniuersalem suū vicariū hr̄et ad quem diuersa membra recurrerent si forte ab inuicem dissentirent. ¶ Ad Primū ergo ē dicendum. q̄ apl'is data est pt̄as ligandi et soluendi p̄ deriuationē capitis. Caput aūt apl'oꝝ fuit petrus et omniū prelatoꝝ ecc̄ie p̄p̄ est caput. Ideo a papa pt̄as clauiū debet deriuari in ep̄os et pr̄bros ecc̄ie ¶ Ad Scd̄m est dd̄. q̄ soli xp̄o ꝯuenit claues hr̄e quadā pt̄ate excellentie. illud tñ dictū apoc. iij. q̄ ip̄e claudit et nemo ap̄it glosa exponit de clausione qua limbū sc̄toꝝ patrū ip̄e clausit ne vltra illud aliquis descendat. Et de ap̄itione qua paradisū ap̄uit remoto obstaculo humane nat̄e per suam passionem tali nāq̄ modo claudere et ap̄ire nō ꝯuenit nisi sibi. ¶ Ad iij. ē dd̄. q̄ ꝑm aug̃. xij. sup Gen̄. Nusq̄m legit̄ in scriptura sacra infernus accipi in bonū ecōuerso paradisus dici potest omnis regio vbi aīe bñ est quāuis ergo eadem sit clauis qua alicui ap̄it̄ celū et claudit̄ infernus. vel qua infernus ap̄it̄ et celū clauditur Nominant̄ tñ claues ecc̄ie potius claues regni et̄ni q̄m inferni. quia denominatio debet fieri a bono non a malo maxīe cum bonū fortius sit ad agendum q̄ malū ꝓp̄t qd̄ xp̄s loquēs de pt̄ate clauiū dixit q̄ porte inferi non preualebūt aduersus eum.

AD Quartū sic procedit̄. Videt̄ enī q̄ ī p̄p̄ pt̄as clauiū non sit vna quia saluator math. xvj. cum pt̄atem clauiū dedit petro cui⁹ successor est p̄p̄ plurali verbo vsus est dicēs. Tibi dabo claues ꝛc sentencia sacre scripture debet esse sentencia nr̄a et sibi nr̄a sentēcia debet conformari nec ecōuerso. ut dicit aug̃ sup Gen̄. ad literā. ¶ Preterea ī omni negocio requirit̄ scire posse et velle. tres ergo claues debēt ēē ī ecc̄ia ꝑm ista tria. ¶ Pret̄ea clauis ordīs differt a claue iurisdictionis q̄ vna potest esse sine alia pt̄as ergo clauiū in papa non est vna cum ī eo sit pt̄as ordinis et iurisdictionis. ¶ In cōtrariū est q̄a pt̄as capitis vna ē qua preest vni corpori. sed ecc̄ia vna ē cui papa preest qui est caput ecc̄lie. Ergo pt̄as clauiū pape non est nisi vna. ¶ Rñsio. dd̄. q̄ loquendo de pt̄ate ordinis qua p̄p̄ preest ecc̄ie īmediate administratione sacramētoꝝ. puto q̄ in papa et in ep̄o et ī pr̄bro non est nisi vna. verū q̄ potētia nō cognoscit̄ nisi p̄ actū ut dicitur ij. de aīa. tñ ab vna potētia possūt progredi plures act⁹ ordīe q̄dam

potestas clauiū potest per plures actus diffiniri sicut ad plures actꝰ talis potētia potest ordinari·ordīat aūt p̄dicta potētia ad tres actus Primo ad actū absoluēdi et ligādi, Scdo ad actū cognoscendi et discernendi int̄ dignos et indignos. Tercio ad actū exequēdi ī tali vl' in tanta materia, Et isti tres actus ponunt̄ in diffinitione clauis q̄ ponit̄·iiij·sentē·di·xviij·vbi dicit̄·q̄ clauis ecīe ē p̄tas soluēdi et ligandi· et scientia qua dignos debet recipe et indignos excludē a regno ecīastic⁹ iudex. ¶ Ad Primū ergo ē dicendum q̄ saluator vbo plī vsus est in collatione clauiū vel ꝓp̄ pluralitatē actuū concurrentiū ut dictū ē vel quia ibi locutus ē de p̄tate iurisdictōis quā singulariter et actualiter petro dedit de p̄tate ordinis quā se daturū p̄misit Io·xx·qñ dixit sibi et alijs aplis, Accipite spūz scīm q̄z remiseri·rīe· ¶ Ad Scdm est dicendum q̄ illa tria nō arguūt pluralitatē in potentia ꝫ in actibꝫ et concessū est ad plures actus potentiā clauiū ordinari. ¶ Terciū vero argumentū soluet̄ ex questione sequēti,

AD·v·sic proceditur· Videt̄ enī q̄ p̄tas clauiū in papa sit p̄tas ordinis et nō iurisdictionis· quia p̄tas clauiū est p̄tas spūalis ꝫ omnis p̄tas spūalis datur ī consecratiōe ordinū· ergo omnis p̄tas clauiū in papa ē p̄tas ordinis. ¶ Dret̄ea eadē potētia ē in igne q̄ calefacit et dissoluit ergo eodē modo eadē potētia clauiū erit ī papa ordinis et iurisdictionis. ¶ Dret̄ea potētia perfecta stati exequit̄ actuz ꝫ p̄tas ordinis nō differt a p̄tate iurisdictionis nisi p executionē actꝰ Videt̄ ergo q̄ p̄tas clauiū in papa sit solū p̄tas ordīs non differēs a p̄tate iurisdictionis nisi quantū ad executionē. ¶ In contrariū ē q̄a corpus xp̄i verꝫ et misticū non est idē ꝫ p̄tas ordinis respicit corpꝰ xp̄i verꝫ que habet esse in papa vt sacerdos vel epūs est· p̄tas vero iurisdictionis respicit corpus xp̄i misticū que habet eē in papa ut papa est· ergo p̄tas clauiū in papa ut papa ē magis est iurisdictiōis q̄ ordīs· ¶ Rñsio dicendū q̄ si verū esset dictū quorundā dicentiū p̄tatē clauiū vel importare sacramentorū confectionē vel ipoꝫ sacramētorum administrationē in tanta vel in tali matia·et quantū ad ad p̄mum actum dicē vel importare p̄tatem ordinis·quantū vo ad scdm p̄tatē iurisdictionis tunc plana eēt rñsio quia tunc omnis p̄tas clauiū in papa esset p̄tas ordinis nec in tali p̄tate clauiū papa differret a quolibet epo vel sacerdote nisi solū quantū ad vsū et administrationem

quia papa posset uti administratiõe sacramentorũ vniuersaliter in tota ecĉia. Epi vero vel sacerdotes nõ nisi in dyocesibꝫ et parrochijs per papam deputatis. Sed planũ est ꝙ multa pertinẽt ad pĉatez ꝓpe prẽ administrationẽ sacramẽtoꝝ ut negocia fidei determinare sicut patet .xxiij.q.i.c.quotiens.et questionibus et litibꝫ insurgẽtibꝫ in ecĉia finem imponẽ ut patet .xxi.di.c.decretales bñficia ecĉiastica dispensare omnium ecĉiasticaꝝ dignitatũ ordines ordinare ꝛ dũicare. ut patet.xij.di.c.omnes.et multa alia facere que nõ spectãt ad vsum ꝛ administrationẽ sacramentoꝝ. ideo puto eẽ dõ ꝙ pĉas clauiũ ĩ papa ut papa est magis dicit pĉatẽ iurisdictiõis ꝙ ordinis qõ multiplicit patet. Primo quidẽ sicut supdictũ est si aliqs eligaĉ in papam nullũ ordinẽ hns erit verus ꝓp. nõ quidẽ per pĉatem clauiũ importãtez potestatem ordinis. ꝛ solũ ꝙ pĉatez clauiũ importantẽ pĉatez iurisdictionis. Scõo quia pĉatem ordis recipit papa in consecratione per caracteris impressionẽ qñ fit pbr. vel per caracteris pfectionẽ qñ fit eps, Sed pĉatem iurisdictionis recipit per electiõnẽ qñ a duabus partibus cardinaliũ concordit eligit. Vñ xps eligẽdo petrũ pastorẽ ecĉie dedit sibi singulariĉ pĉatem clauiũ vt dicit iurisdictionẽ quãdo dixit Tibi dabo claues. Sed pĉatem clauiũ ut importat ordinis consecrationẽ tradidit sibi simul cũ aliꝫ qñ dixit. Accipite spiritum scm ĉ. Tercio quia pĉas ordinis que data est in sacramento. ita ut tm̃ ꝓp possit mediante sacramento quantam pĉatem xps dedit sacramento Pĉas vero iurisdictionis data ẽ officio ita ut tm̃ papa possit mediãte papali officio quantam pĉatem xps dedit officio. puto ergo ꝙ pĉas clauiũ ĩ papa ut ꝓp magis dicit pĉatem iurisdictõis ꝙ ordinis. licet ista ordiẽnt ad illam. Ad primũ ergo est dõ. ꝙ non oĩs pĉas clauiũ daĉ ĩ consecratione. quia iurisdictio ad pĉatem clauiũ pertinet. et tm̃ nõ daĉ in consecratione ꝛ potius ĩ electiõe, Ad scõm ẽ dicẽdũ ꝙ vel pĉas ordinis et iurisdictionis importat diuersas potestates vl saltem diuersos actus quoꝝ vnus potest esse sine alio, Ad terciũ ẽ dicẽdũ ꝙ iurisdictio ĩ papa aliud ĩportat ꝙ executionẽ pĉatis ordis. et ideo ĩportat aliũ actũ vel aliam potẽtiam,

Ad .vj. sic procedit. Videt enĩ ꝙ papa ĩ pĉate clauiũ non possit excedẽ vel errare quia in eo qõ est ifinitũ nõ potest eẽ excessꝰ ꝛ pĉas clauiũ ĩ papa est ifinita ergo ĩ ea non potest esse excessus.

Preterea excessus est vsurpando ptatem alterius. sz papa non potest alterius ptatem vsurpare cum sit dns omniū ergo non potest ī potestate excedē. Preterea eccl'ia non potest errare. ut patet. xxiiij. q. i. sed papa est caput eccie. ergo nō potest errare ī claue sciētie. In cōtrariū ē cōue dictū doctoꝝ ꝙ papa omnia potest claue potētie nō excedēte et claue scientie non errante. Rñsio dicendum ꝙ sic ē loquendū de ptate clauiū sicut loquimur de virtutibꝫ. ꝟm aug. aūt circa finez scdi de libero arbitrio in virtutibꝫ non potest esse excessus nec eis homo potest male vti qd est verꝝ per se et formalit. Per se quidē omnis vsus virtutis est bonꝰ. Formaliter vo quia cum ipa virtus sit qdaꝫ qualitas formaliter bona iux illd aug. Virtus est bona qualitas mētis qua recte viuitur. quia nemo male vtit qꝫ deus in nobis et sine nobis opat. sicut a forma caloris non procedit nisi calor formaliter sic a forma virtutis non ꝓcedit nisi bonū formaliter et opus virtuosum. ꝟm quē modum loquit phs. ij. ethi. qñ dicit. Virtus est que habentem pficit et eius opꝰ bonū reddit. Per accidēs tñ et matialit virtutibꝫ homo potest male vti. Per accidēs quidez. qr sic si aqua calefacta ponat ad ventū citius cōgelat qꝫ si ponat ibi aqua frigida eo ꝙ aqua calefacta est magis rarefacta et apta in poris et eo magis subintrat frigus per apturas illas ad cōgelandū ipam. sic si virtutes exponant vento ut homo velit de eis vanā gloriam habere male vtit eis. ꝟm quē modū loquit Greg. de fatuis virginibꝫ qñ ait. ꝙ dū de virginitate sua gloriam foris expetunt in vasis suis oleū hre noluerunt. Matialiter vero ut siquis polleat magnitudine virtutū et exinde accipiat matiam supbiendi et violentiā contra iusticiam faciēdi virtutibꝫ talis male vtit matialiter, Sicut ergo dictū est de virtutibus. ita quoqꝫ dicēdum est de ptate clauiū respectu pape quia cum talis ptas sit sibi a deo collata non potest in ipa excedē neqꝫ errare. vel ea male vti per se et formaliter. quia omnis vsus clauis potētie rectus et iustus est cum ab illo sit deriuata. quia iustus est ꝛ rectū iudiciū eius. Similiter omnis vsus clauis sciētie verus et rationabilis est cum sit deriuata ab illo qui est via veritas et vita, Sed p accidens et matialiter papa et in claue potētie potest excedē et ī claue scientie potest errare modo q dictū ē sup de virtutibꝫ. Ad Primum ergo ē dicendū. ꝙ ī potētia pape que ē infinita nō potest eē excessus

quantum ad rectum vsum iusticie qꝛ nunq̃ talis potẽtia exhauritur vtendo ip̃a ꝑm rectũ vsum iusticie et equitatis Similiter clauis scientie nunq̃ obliquat̃ vtẽdo ip̃a ꝑm rationabilem vsum veritatis. ¶ Ad Secundum ẽ dicẽdũ ꝙ papa non potest vsurpare p̃tatem alterius per sue p̃tatis vsũ cũ eius potẽtia ad omnia se extẽdat. Sꝫ potest vsurpare alterius potestatem per sue p̃tatis abusũ. ¶ Ad·iij· ẽ dicendum ꝙ ecc̃ia nõ potest errare quia si vnus solus catholicus remanẽt ille esset ecc̃ia vel ecc̃ia non potest errare vtendo claue scientie ꝑm rationabilem vsũ et ꝑm intellectũ quo inspirata est.

¶ Questio · xxi · De pape residentia.

Vlterius considerandum est de pape residentia. Circa qd̃ querunt̃ quatuor. Primo Vtrum papa debeat sp̃ rome residere. Scd̃o. Vtrũ papa debeat residẽ in patria vnde ẽ oriundus. Tercio. Vtrũ papa debeat magis discurrẽ ꝑ mũdum q̃ꝫ in vno loco residentiã facẽ. Quarto. Vtrũ papa tp̃e ꝑsecutionis antixp̃i solũ romana sedes sit relinquẽda.

Ad·j·sic ꝓceditur. Videt̃ enĩ ꝙ p̃p̃ non tenet̃ sp̃ rome residere cũ sua curia quia papa omnia potest. Ergo vbi placet ibi potest residentiam facere. ¶ Pretẽa papa est ep̃s vniuersalis ecc̃ie ut sup̃dictum est. Ergo in qualibet ecc̃ia potest residere. ¶ Pretẽa papa non artat̃ tp̃e ut magis possit vno tp̃e q̃m alio. et ergo non debet artari loco ut magis teneat̃ in vno loco residere q̃ꝫ ĩ alio. ¶ In contrariũ est. quia papa singulariter ẽ romanus ep̃s. ꝫ sicut vir non debet adulterari suam vxorẽ. ita nec ep̃s ecc̃iaꝫ suã ut illã dimittat. ut habet̃ vij·q·i. ¶ Rñsio dicendum ꝙ vel querit̃ de necessario vel congruo. Si de necessario papa nõ necessitat̃ residẽ ĩ aliquo determinato loco quia vicarius est illiꝰ cuiꝰ sedes celũ ẽ et terra scabellũ pedũ eius. ut scribit̃ Ysaie·lxvj. Implet enim celũ et terram sua p̃tate ⁊ iurisdictione. ut scribit̃ hieremie·xiij. Sed si querit̃ de congruo multũ ꝯueniẽs est ut rome papa ꝯũit̃ suam residentiam faciat. habet enim romana sedes sup̃ illas ecc̃ias triplicẽ prerogatiuaꝫ. Primo beatorum petri ⁊ pauli ap̃loꝝ corporalẽ p̃ntiam. Vñ scribit̃ ĩ capitulis ephesini ꝯcilij et ponit̃·ij·q·vij·b̃toꝝ. Qꝛ ĩ vrbe romana petrꝰ et paulus martiriũ

pertulerunt que principatū et caput obtinebat nationū vt vbi erat caput supstitionis illic caput quiesceret sanctitatis. et vbi gentiliuz principes habitabāt illic ecc̄iaꝝ principes morarent̄. Scd̄o h̄t singularem excellentiam, Vn̄ dicit̄ in eisdem capl̄is ꝙ non sine causa factum esse putam⁹. ꝙ sc̄ti apl̄i passi sunt vna die et in vno loco atq; sub vno persecutore quia dies datus est eis ꝑ merito locus ꝑ gloria et persecutor decretus est eis pro virtute. Et sup illo verbo. ad Ro. i. Omnib⁹ qui sunt rome salutem. dicit glo. ꝙ paulus singulariter romam nominat quia licet fuerit quondā mg̅ra erroris per predicationem tn̄ apl̄oꝝ facta fuit disciplina veritatis. Tercio habet singularem ꝯuenientiam in nulla enim patria papa potest vti tanta libertate et tanta iurisdictionis p̄tate nec tantā ꝑ ꝓpl̄o xp̄iano facere vtilitatem sicut rome et in patrimonio b̄ti petri residendo enim in alia patria supponit se sub dominio regum et principum ⁊ sic vel timore vel amore non libere potest vti iusticia et equitate ꝫ cogit̄ ab ip̄a deuiare et cū p̄sit rome ꝓp̄ et in partib⁹ ytalie ꝑ immediatā administrationē tp̄alib⁹ et sp̄ualib⁹ in nulla patria potest vti suo dominio vniuersaliter sicut ibi. nec tantam vtilitatem ꝑ ꝓpl̄o xp̄iano facere. cum sit patria maioris affluentie ⁊ maioris ꝯueniētie ꝑ ꝯueniētib⁹ ad eius curiaꝫ q̄ aliqua alia, ¶ Ad primū ergo est dd̄. ꝙ licet papa omnia possit hoc tn̄ debet velle et posse qd̄ iusticia requirit et laudabilis consuetudo. Non enim possumus aliq̄d contra veritatem ꝫ ꝑ veritate ut dicebat apl̄s. ij. ad chor̄. iij. et aug̅. ī li. de ieiunio dici sabbati ꝙ ī his reb⁹ de quib⁹ nichil certū statuit scriptura diuina morū populi dei vel instituta maioꝝ ꝑ lege tenēda sūt de quib⁹ si disputare voluerim⁹ et ex consuetudine alioꝝ alios improbare oriret̄ indet̄minata luctatio ī ecc̄ia dei. ¶ Ad scd̄m ē dicēdū ꝙ ꝓp̄ nō ē ep̄s vniūsalis ecc̄ie ꝑ vniuersalem iurisdictionē. ꝫ ep̄s romanꝰ ē ꝑ sp̄ualiū ⁊ tp̄aliū immediatā administrationē Ideo magis indiget p̄ntia sua q̄ aliqua alia ecc̄ia. ¶ Ad terciū ē dd̄. ꝙ papa non artat̄ loco ꝑ necessitatem ꝫ artat̄ ꝑ ꝯgruitatē et etiā quantū ad necessitatem ex parte subditoꝝ quia subditi eius nō h̄ntes aliū dn̄m ī tp̄alib⁹ non enim multis ꝑiculis ⁊ multis rebellionib⁹ atq; multis bellicis discrimīb⁹ exponunt̄ ꝑ ip̄ius pape presentie carētiam sic̄ exp̄iētia docet.

Ad ij· sic proceditur· Videt enī q papa in patria vñ est oriūd debeat residere· quia papa debet esse imitator xpi cui vicarius existit. Sed xps residētiam fecit in iudea vñ oriūdus erat ergo papa in hoc debet ipm imitari. ¶ Preterea pape debet potius esse cura de domesticis q̄ de alijs· quia q̄ suor et maxime domesticor curā nō hī fidem negauit et est infideli deterior· ut scribit̄ pma ad Thym· v· magis ergo papa deberet residē cum domesticis et notis in ꝑpa pa'a q̄ in aliena. ¶ Preterea gratia non destruit naturā ꝫ pficit naturam· vñ paulus postq̄ vocat9 est ad apl'atū dixit ad Ro· xi· Quandiu sū apl's gentiū ministeriū meum honorificabo si quem ad emulandum ꝓuocē carnē meā et saluos faciam aliquos ex illis magis ergo papa ī patria ꝑpa q̄ in aliena debet residere. ¶ In contrariū ē quod scribit̄ ad gal'· i· de paulo q̄ postq̄ vocatus est ad apl'atū continuo nō acquieuit carni et sanguini ut vellet inē notos cōuersari sicut exponit glo· ꝫ abijt ī arabiam et iterꝫ reuersus fuit damascū. ¶ Rñsio dicendū· q̄ sicut scribitur Io· iiij· Ipe saluator humani generis testimoniū phibuit q̄ ꝑpha ī sua patria honorē nō hī· Duobus enim diebus stetit in samaria et multa miracula fecit et multo tpe conuersatus est ī galilea vñ ortus erat et pauca miracula ibi fecit ꝓp incredulitatem eor Quare aūt ꝑpha seu prelat9 habet ī contēptu et despectu in ꝑpa patria quantū ad pñs triplex ratio potest assignari. Prima ꝓp familiarē cōuersationē. Nimia enim cōfamiliaritas otēptuz parit seu reddit. Vñ dicit glo· luce· iiij· sup illo verbo Nemo ꝑpha acceptus ē ī patria sua· q̄ contenūtur quodāmodo sp etiā optima q̄q̄ qñ non raro otigūt alicui ꝫ suppetūt ad velle et sic etiam contigit in hominib9 quia familiaritas que sp presto est debita reuerentia ꝓuat a notis eius. Scōa ꝓp generis eius et parētele cognitionē· vñ super illo verbo math· xiij· Vñ huic sapientia et virtutes nōne hic ē fabri filius nōne mat eius dicit maria· fratres eius iacobus et ioseph dicit glo· hieronimi· q̄ nō considerabāt iudei presentia opa· ꝫ fragilem recordabant infantiam. Contenebat etiam ab eis vilitas originis que sepe consueuit otēni iuxta illō· quis ē filius Ysai· ꝫ humilia respicit dñs et alta a longe cognoscit, Tercia ꝓp inuidie emulationez quia ut dicit glo· marci· vj· Naturale est ciues sp ciuib9 inuidere vñ hiezemias ceteri q̄ ꝑphete minores sp in patria sua habiti sunt q̄z in

ceteris ciuitatib⁹ Cui consonū est ut dicit ph̄s·iij. ethycor vbi ait q̄ ꝑpinquis tp̄e loco et etate magis inuidemus q̄ alijs. Ex qua causa scribit̄ gen̄·xxvij·q̄ somniū ioseph inuidie et odij mr̄ eum et fratres suos vomitem ministrauit. ¶Ad Primū ergo ē dc̄·q̄ xp̄s in iudea habitauit q̄ primo iudeis predicare veñat iux̄ illc̄ math·xv· Non sum missus nisi ad oues q̄ perierūt domus israhel. Sup gētes autez pl̄atem accepit p crucis victoriā iux̄ illc̄ apoc·ij· Qui vicerit dabo ei pl̄atez sup gētes sic̄ et ego accepi a patre meo, Nec tn̄ i iudea dūit conuersatus est i patria vñ erat oriūdus·ꝫ i alijs locis circūiacētib⁹ ¶Ad Secundum ē dicēdū q̄ apl's ibi loquit̄ de cura domestica q̄ntum ad subuētionē parentū in opportunis necessarijs quā hō ꝑt p̄lationis officiū p̄termittere nō debet. ¶Ad Tercium est dicēdum q̄ gratia non destruit naturā ꝫ opat̄ sup̄ naturā·q̄ licz dilectioni naturali sacra eloquia non contradicāt. Aliud tn̄ ē qc̄ sponte impēdit̄ nature et aliud est qc̄ ex caritate debet obedientie Vñ paulus nō ꝓpo cabat ad emulandū carnē suam ex familiari ꝯuersatiōe· ꝫ magis ex caritatiua dilectione et virtuosa opatione.

Ad·iij·sic procedit̄· Videt̄ enī q̄ ꝑp̄ magis debeat discurrere per mundū q̄ i vno loco residētiā facē·q̄ scribit̄ math·v·q̄ circuibat ih̄s totam galileā docēs i synagogis eor̄ et predicās euāgeliū regni. Exēplo ergo xp̄i ꝑp̄ debet discurrere p mūdū et nō i vno loco residere, ¶Preterea papa est sponsus vl'is ecc̄ie sicut epc̄s ē spōsus sue dyocesis·ꝫ scribit̄·x·q·i· Annuis vicibus ab epc̄is ecc̄ie visitent̄· ergo sil'r papa tenet̄ singulis annis per mūdū discurrē ad visitandū ¶Preterea papa debet ee imitator xp̄i·ꝫ xp̄s turbis volētib⁹ eū detinē dixit luce·iiij· Alijs ciuitatib⁹ oportet me euāgelizare regnū dei q̄a ad hoc missus sum. ¶In ctrariū est q̄a vita contemplatiua melior ē actia ꝑp̄ ergo potius i loco vno debet residē ctēplationi insistēs q̄ discurrē actiones subditor̄ p̄scrutando, ¶Rñsio dicendū q̄ ꝑp̄as p mundū discurrē potest intelligi dupliciter· Primo p seip̄m sua p̄ntia corporali Sc̄o p suos ministros sua potētia virtuali. Primo modo nō ꝫ potius rome vbi caput ecc̄ie xp̄s statuit quiescendū ip̄e debet corporalē residentiam facere· quāuis enim ip̄e xp̄s personaliter ip̄am romam non elegerit ut illam sua p̄ntia p eius predicationē et passionē honorare voluit tn̄ illam sublimare p̄ntia b̄ti petri cui claues ecc̄lie ē-

dicit et omniũ successoꝝ suoꝝ. Vñ scribit̃ in sermone ephesini ꝯcilij
ꝙ si xp̃s maximã romã elegisset ciuitatẽ ꝓpt̃ potẽtiam ciuiũ mutati-
onem orbis terraꝝ hoĩes putarẽt. si vo filiꝰ impatoris fuisset. vtilita
tem ecc̃ie pt̃ati ascribẽnt. ꝫ ut diuinitas cognosceret̃ orbẽ transformas
se terraꝝ paupculã elegit matrẽ et paupiorẽ patriam. directos autez
ministros ut tñ suam pt̃atem magis ostendẽt ĩ ip̃a roma que caput
erat orbis terrarũ caput ecc̃ie sue statuit in signũ pfecte victorie ut ex
inde fides dirigeret̃ ad vniuersum mũduz. Et sic impletũ ẽ illd̃. ysaie
xxvi. Ciuitatem sublimẽ humiliauit eam pes paupis puta xp̃i. se
gressus egenoꝝ. i. apl̃oꝝ petri et pauli. Sz scd̃o modo sic quia ꝑ suos
ministros sua potẽtia virtuali vniuersum mũdũ debet visitare exẽ-
plo xp̃i. qui primo apl̃os. et postmodũ lxxij. ad eruditionẽ plebis de-
stinauit. Et exemplo moysi. quia plures coadiutores ad det̃minan
da facilia negocia ꝑpl̃i ordinauit, Difficilia vero ad suam p̃ntiã dif
ferẽda ordinauit. Vt patet Exo. xviij. Et sic patz respõsio ad rati-
ones ĩ ꝯtriuz.

AD Quartũ sic procedit̃. Videt̃ enĩ ꝙ tp̃e ꝑsecutionis antixp̃i
ꝓp̃ nonsolũ romana sedes sit reliquẽda quia antixp̃s non p̃di
cabit nisi in patria vbi xp̃s predicauit. Nascetur enim ĩ babilone
ex fornicatione ut Damas. dicit. Propter ꝑsecutionẽ ergo antixp̃i
alia ecc̃ia non desolabit̃. ¶ Pret̃ea s̃m Cris. Porte inferi nõ p̃ualebt̃
aduersus eã. ecc̃ia ergo nunq̃ deficiet. Vñ non dixit. non appropia-
bunt ei. ꝫ Non p̃ualebũt. quia impugnabit̃ ecc̃ia ꝫ vinci non pote
rit. tempestates suscipiet ꝫ non demerget̃. iacula mittent̃ ĩ ip̃a ꝫ nõ
ꝑforabit̃. ¶ Pret̃ea s̃m eundez Crisos in omelia de penth̃. Ecc̃ia de
qua cura est deo et cuiꝰ pastor papa est. nõ est muris circũdata ꝫ fide
circũsepta. ꝫ talis ecc̃ia deficere non potest. qꝛ dictũ est petro luce xxij.
cuiꝰ ꝓp̃ successor est. Ego ꝓ te rogaui petre ut non deficiat fides tua,
¶ In cõtrariũ est glo. ij. Thessal̃. ij. ¶ Rñsio. dd̃. ꝙ sup illo v̄bo. ij.
Thessa ij. Nisi veñit dissensio p̃mũ et reuelatus fuerit homo pcti di-
cit glo. ꝙ ante antixp̃i aduentũ erit triplex ĩ mũdo dissensio. quia p̃-
mo erit omniũ hominũ separatio a romano impio. Scd̃o erit multoꝝ
xp̃ianoꝝ dissensio a fide catholica. Tercio erit separatio multaꝝ ecc̃iaꝝ
a romano pontifice. De p̃ria dissensiõe dicit glo sup illo v̄bo Dani.
vij. Bestia quarta regnũ quartũ erit in t̃ra qd̃ est maiꝰ oĩbꝰ regnis

et deuorabit vniuersam terram porro cornua decē in capite bestie. x. reges erūt quod regnū maius oīb ē regnū romanor. Per decē vero cornua intelligunt decē regna in que diuidit romanū imperiū tēpe antixpi quia tpe diuisionis predicti regni et de ipis regnis ī que diuidet orietur antixps, De scōa vero diuisione alīs dissensione a fide catholica habetur. ī. ad Thymo. iiij. vbi apl's ait Spūs aūt manifeste dicit qp ī nouissimis tpibz discendāt quidā a fide attendentes spiritibus erroris et doctrinis demoniorz loquētiū mēdaciū. Sup quo verbo dicit glo. qp signant dicit quidam quia notabiles et magni viri erunt qui tūc discedēt a fide catholica, De tercia vero discessione a romano pōtifice habet. ī. ioh. ij. vbi loquēs iohes ī psona romane ecclesie iā derelicte a suis mēbris dicit. Ex nobis pdierūt. ß ex nob nō erant quia si fuissent ex nobis pmansissent vtiqz nobiscū. Illo enim tpe ut glo. dicit particulares ecīe vndiqz per orbē diffuse subtrahent se ab obediētia romani pontificis ita ut pauci sibi obediant et pp tūc tpis circa partes romanas se recludit cum paucis alijs ab eius obedientia subtractis. Ad primū ergo est dō. qp antixps per demonū ministeriū. et suos ministros pcurabit ecīe desolatiōe vbiqz terrarū V̄ñ scribit dañ. viij. qp ipe robustos et pp'os sctorum interficiet. Ad Scōm et Tercīū est dō. qp ecīa non deficiet vniuersaliter, Expugnabitur quidez ß non desolabit multa etiā mēbra ecīe que ex persecutione antixpi recedēt a fide ipo infecto ad fidē ouertent.

Questio. xxij. De pape obedientia.

Deinde considerandū est de pape obediētia circa quam triplex consideratio occurrit. Primo de obediētia xpianorum. Scōo de obedientia paganor. Tercio de obediētia iudeor. Circa primū querunt septē. Primo V̄trū xpiani pape ī oīb teneant obedire. Scōo V̄trū pape teneant obedire laici xpiani sicut clerici. Tercio V̄trū pape xpiani laici magis teneant obedire ḡ impatori vel regi. Quarto V̄trū pape serui xpianor magis teneant obedire ḡ pprijs dñis. Quinto V̄trū pp seruos xpianor possit a seruitute eximē et libertati restituere. Sexto. V̄trū papa xpianos liberos possit ad seruitutem damnare. Septimo V̄trū papa xpianos existētes sub dominio infideliū debeat ab eor dñio subtrahere.

AD. j. sic ꝓceditur. Videt̃ enĩ ꝙ pape xp̃iani in omnib⁹ teneant̃ obedire. scribit̃ enim Colo. iij. Filij obedite parẽtib⁹ vr̃is ꝑ oĩa multo ergo magis ĩ oĩb⁹ tenem̃ obedire pape ut scribit̃ ad hebre. xij. Si patres q̃dez carnis nostre habuim⁹ eruditores et reuẽbamur eos multo magis obtp̃abim⁹ patri spirituũ et viuem⁹. ¶ Pret̃ea inferior non debet de supiori iudicare. quia maiores a minorib⁹ iudicari non possunt vt scribit̃ xxij. di. c. submittit̃. non spectat ergo ad subditos xp̃ianos iudicare vel discernere in quib⁹ debeãt obedire pape vel non, ¶ Pret̃ea papa ẽ p̃lat⁹ omniũ xp̃ianoꝝ. ꝫ bt̃s bn̄dict⁹ dicit in regula sua ꝙ si p̃latus p̃cipiat impossibile subditus debet temptare implere. ¶ In contrarium ẽ qꝛ ut scribit̃ Act̃. iiij. Obedire oportet deo magis q̃ꝫ hominib⁹. Si ergo papa aliquid mãdaret contra deũ fieri sibi non esset obediendũ, ¶ Rn̄sio dd̃. ꝙ illa que papa p̃cipit vl̃ claudunt̃ sub iure nat̃ali vel sub iure diuino vel sub iure positiuo Si claudunt̃ sub iure diuino nõ ẽ obediendũ pape si mandaret aliquid contra illa. puta si preciperet ꝙ creatura aliqua honore latrie adoraret̃ vel ꝙ nomẽ dei inuanũ assumeret̃. aut ꝙ tempus deditũ ad cultũ dei sibi subtraheret̃ sibi non esset obediendũ imo fortiter resistendum, Si autem claudũt̃ sub iure nat̃ali et papa mandaret aliquid contra illa fieri. ut fornicari furari vel innocẽtẽ occidẽ vel ꝙ homo non comedẽt vl̃ ꝙ mat̃moniũ nõ contrahẽt similit̃ ĩ talib⁹ sibi obediendũ non est. Sed si illa que p̃cipit claudunt̃ sub iure positiuo cum omne ius positiuũ ab ip̃o dependet vel ꝑ immediatã editionez vt ius canonicũ vel ꝑ confirmationẽ et approbationẽ vt ius ciuile. tunc sicut eius est omnia p̃cepta iuris positiui ꝯdẽ et confirmare seu interp̃tari. ita eius est omnia tollere in toto vel in parte, Vnde in talibus si aliquid mandat contra ip̃a vel aliter interp̃taret̃ q̃ꝫ scripta sint sibi obediendũ est. ¶ Ad Primũ ergo ẽ dd̃. ꝙ nec patri carnali nec p̃ri sp̃uali absolute et simplicit̃ ẽ in oĩb⁹ obediendũ ꝫ in illis dũtaxat que ꝑtinẽt ad patris carnalis subuentionem et patris sp̃ualis reuerẽtiam et honorem, ¶ Ad Scd̃m est dd̃. ꝙ subditus nõ debet iudicare vel discernẽ an debeat obedire pape si p̃cipiat illa q̃ sũt ꝟm deum et ꝟm illa que consueta sunt obseruari in religione xp̃iana cõsona iuri diuino et iuri nat̃ali. ꝫ si notabilit̃ p̃cipent̃ ĩcõsueta et dissona a p̃ceptis dei et p̃ceptis legis nat̃e cũ papa sic p̃cipiẽdo eẽt infidel̃

seip̄m iudicaret quia qui non recte credit iam iudicatus est. ¶ Ad Tercium est dicendum ꝙ bt̄s benedict⁹ loquit̄ de obediētia p̄fecta ut cadit sub consilio et respectu p̄lati inferioris ꝑm quā obediendū est prelato ī oīb⁹ que possūt fieri sine pcto. Planū est enim ꝙ si abbas p̄cipet ut monach⁹ iaceret sup nudā terrā licite posset reclamare ab illa obediētia quia non est consuetū in regulari obseruantia fieri respectu vniuersalis obediētie p̄lati sicut et papa nulla reclamatio admittit̄ dūmodo nō p̄cipiat dissona a p̄ceptis dei et legis nat̄e.

AD Secundū sic procedit̄. Videt̄ enim ꝙ clerici et laici eodē modo teneant̄ obedire pape quia filij eodē modo tenent̄ parere mādatis patris ꝗ tā clerici q̄ laici eodē modo sunt dei filij cui⁹ papa vicarius existit iux̄ illd̄. ī. io. i. Dedit eis pt̄atem filios dei fieri his qui credūt ī noīe eius eodē ergo modo tenent̄ pape obedire, ¶ Preterea nullus est exemptus a dominio dei ꝗ pp̄ ē vicarius dei ī t̄ris. nō ergo magis ē exēptus a dn̄io pape laicus q̄ clericus, ¶ Pret̄ea illi tenent̄ magis obedire pape ī quib⁹ est maior seruit⁹. ꝗ maior seruit⁹ ē ī laicis q̄ ī clericis q̄ clericis intelligit̄ eē dictū qd̄ scribit̄. ī. pet̄. i. Quasi liberi et non q̄si velamē hn̄tes malicie lib̄tatē ꝗ sic̄ serui dei. ¶ In cōtrariū ē Crib. sup math. ¶ Rn̄sio dd̄. ꝙ si compet̄ obediētia laicorū et clericoꝝ ad papam obediētia clericoꝝ intelligit̄ esse p̄ncipalior vniuersalior et immediatior. Principalior quidē est. q̄ principat⁹ pape et omnis principat⁹ ecc̄iastic⁹ ē principaliter ꝓpt̄ bonū sp̄uale Propt̄ redundantiam autez et ex cōsequēti ht̄ eē circa corporalia quia vicarius illi⁹ existit q̄ dixit math. vij. Primū querite regnū dei. et hec oīa adijcient̄ vobis Principatus vero laicoꝝ vel seculariū principalit̄ est introduct⁹ ꝓpt̄ bona corporalia. et ideo clerici principali⁹ intelligūt̄ subijci p̄ncipatui ecc̄liastico q̄ seculares laici. Vniuersaliter ꝟ quia papa p̄est clericis pt̄ate ordinis et pt̄ate iurisdictiōis. q̄ vtraq̄ pt̄as deriuat̄ ab eo in clericos. ꝗ laicis nō preest nisi pt̄ate iurisdicōis. q̄a eo ip̄o ꝙ laici sunt ad pt̄atem ordinis recipiēdā ꝑdoneitatē non hn̄t. Similiter est obedientia clericoꝝ immediatior. et quia licet pt̄as pape se extendat ad clericos et laicos ꝑ immediatam iurisdictionē. nō tn̄ se extendit ad ip̄os laicos ꝑ immediatā executionē. ꝗ regimē ip̄oꝝ laicoꝝ exequit̄ papa mediātib⁹ principib⁹ et iudicib⁹ secularib⁹ nisi in quinq̄ casib⁹ qui notant̄ ex̄ qui fi. sint le. c. ꝑ ven̄abilē. Primus

est qñ aliqd̄ tp̄ale ocedit̄ ecc̄ie a principe vel rege vel tunc solū ocedit vsum dominiū sibi retinēdo vel cōcedit vtrūq; et tūc ecc̄ia dominiū iusticie exercet per laicas non ecc̄iasticas p̄sonas. sicut dicit hugo. ij. li. de sacramētis. Scd̄s est qñ occurrit aliqd̄ negociū difficile et ambiguū tunc est immediate ad papā recurrēdū. Tercius ē ratione delicti scl̄aris principis et si princeps secularis inueniat̄ hereticus et a fide deuiare. Quartus si inueniat̄ defect⁹ ī iudicio dato a seculari prīcipe vel q̄ papa habet p̄tatem secularem rectificare et corrigē si bona non ē et instituere et confirmare si bona est. ut dicit hugo li. sup̄dcto

Ad Primū ergo ē dicēdū q̄ sicut dicit Crib. math. xxi. p̄tractās illa verba saluatoris. homo quidā habuit duos filios et prim⁹ dixit nolle facē volūtatē patris et postea fecit. Scd̄s vero dixit velle facere et postea non fecit. Per illos duos filios intelligunt̄ laici et clerici. q̄ laici eoip̄o q̄ vitā secularē eligūt et habitū secularē assumūt obediētiam xp̄i et vicarij eius respuere vident̄. Clerici vero eoip̄o q̄ ecc̄iasticam vitā et habitū clericalē assumūt ip̄o facto obediētiā xp̄i et vicarij sui p̄fiteri intelligunt̄ quā si implere negligāt subdit̄ de eis eodē c. Amē dico vobis publicani et meretrices precedēt vos ī regno dei.

Ad Secundum ē dicēdū q̄ nullus ē exempt⁹ a dn̄io pape mediate vel immediate. nam clerici immediate subdunt̄ principatui ecc̄iastico. laici vero subdunt̄ ei mediāte prīcipatu laicali. q̄ ī obsequiū et ī ministeriū ē datus presulatui sp̄uali ut sup̄dictū fuit. Ad terciū ē dd̄. q̄ in laicis ē maior seruitus ideo pluribꝫ modis tenent̄ obedire quia tenent̄ parē prīcipatui laicali et principatui ecc̄iastico. Clerici vero a principatu laicali sūt exempti q̄ corā iudice seculari clerici conueniri non possunt.

Ad Terciū sic procedit̄. Videt̄ enī q̄ pape laici xp̄iani nō teneant̄ magis obedire q̄ imp̄atori vel regi quia dato q̄ archiep̄s sit maior ep̄o et ep̄s maior abbate. magis tñ tenet̄ subditus obedire ep̄o q̄ archiep̄o. et monachus magis tenetur obedire abbati q̄ ep̄o. A simili ergo dato q̄ papa sit maior imp̄atore vel rege magis tenētur laici subditi obedire imp̄atori vel regi q̄ pape. Pret̄ea vnicuiq; ē obediendū s̄m leges receptas ab ip̄o. s̄ omnes qui subdunt̄ sub imp̄io recipiūt leges ab imp̄atore. ergo omnes tenentur sibi parere s̄m tales leges. Pret̄ea debitū iusticie est. q̄ reddatur vnicuiq; qd̄

ſuũ eſt iuxta illõ apli ad Ro·xiij· Reddite oĩbꝫ debita cui tributũ tributũ·cui vectigal vectigal·ꝫ impator ẽ dñs tpaliũ ergo debitũ iuſtitie eſt qꝫ laici obediant ei in tpalibꝫ magis qꝫ pape. ¶ In contrariũ eſt quia dño vniuerſoꝝ vniuerſaliter ẽ obediendũ · ꝫ papa vicarius eſt illiꝰ q̃ dñs ẽ vniuerſoꝝ iuxꝫ illõ heſter·xiij· Dñe ĩ diciõe tua cũcta ſunt poſita et non ẽ qui poſſit reſiſtẽ volũtati ſue dñs vniuerſoꝝ tu es ergo ſibi vniuerſaliter obediendũ eſt. ¶ Rñſio dicendum qꝫ tota machina mũdialis nõ ẽ niſi vnꝰ principatꝰ ſed q̃a nõ debet eſſe niſi vnus principatus Ideo nõ debet eẽ niſi vnus vniuerſalis princeps iuxꝫ illõ pbi·xij·metha·qꝫ entia nolũt male diſponi· Ideo vnus princeps et vnus principatus·princeps aũt totius principatus mũdi eſt ipe xps cuius papa vicarius exiſtit iuxꝫ illõ dan·vij· Aſpiciebã et ecce quaſi in nubibꝫ celi quaſi filiꝰ hominis veniebat et vſqꝫ ad antiquũ dieꝝ puenit et dedit ei pratez et honorẽ et regnũ · et omnes ppli tribus et linge ſeruiẽt ipi. Vbicunqꝫ aũt eſt fons et origo ad quẽ oĩa reducunt in talibꝫ p pceptũ inferioris non tollit obedietia ſuperioris vnde in pdictis locũ habet glo·illa que ponit ad Ro·xiij·Si aliquid mandat pcurator et aliud pconſul obediendũ ẽ pconſuli non procuratori, Et ſi aliquid mandat proconſul et aliud impator obediendum eſt impatori ꝛ non proconſuli, Sodẽ mõ ſi aliud mãdat papa et aliud impator obediendum ẽ pape ꝛ non impatori·verũ qꝫ iuſticia per fidem xpi ẽ confirmata non extirpata dicẽte apl'o Ro·iij· Iuſticia dei per fidẽ eſt ieſu xpi·cum omnis principatus pcedat ex ordinatione diuine iuſticie iuxꝫ illõ ad Ro·xiij· Oĩs ptas eſt a deo et q̃ a deo ſunt ordinata ſunt·ideo ſicut papa debet eſſe omnis iuſticie obſeruator·et omniũ principatuũ inſtitutor et ordinator·ſine quibꝫ iuſticia minime ſeruari poſſet· ſic debet omnem debitam ſubiectionem et obedientiam ſubditoꝝ ad principes et reges ſcti manu tenere et gubernare non tollere vel ſubtrahere. Vñ petrus cuiꝰ pp̃ ſucceſſor exiſtit dicit prima canonica ſua c·ij· Subiecti eſtote omni humane creatẽ ppt deũ ſiue regi quaſi pcellẽti·ſiue ducibꝫ tangꝫ ab eo miſſis ad vindictam malefactoꝝ laudem vero bonoꝝ, ¶ Ad primũ ergo ẽ dõ· qꝫ nõ eſt ſimile quia omnes ſubijciũtur pape de iure diuino· Vnde reſpectu eius non habet locũ aliqua exceptio · preſbiter vero ſubijcitur epõ de iure naturali vñ plus teneꝫ epõ qꝫ archiepõ cui non ſubijcit

nisi in illis in quibus ecc̃ia statuit et ordinauit. Similiter monachꝰ plus tenet̃ obedire abbati q̃ ep̃o potissime si ē exemptus. et s̃m illa q̃ in regula et constitutionibꝫ confirmatis per papam continentur.

¶ Ad Scd̃m est dd̃. q̃ sic̃ dicit aug̃ ad bonifaciũ et ponit̃ ix. di. Quicunq; legibꝫ impatoꝝ q̃ ꝓ dei veritate ferunt̃ obtp̃are vult acquirit magnũ premiũ. quicunq; legibꝫ impatoꝝ que contra dei veritatez ferunt̃ obtp̃auerit acquirit magnũ damnũ. Si ergo impator mandat aliquid contra p̃cepta pape et contra libertatē ecc̃ie sibi obtp̃andum non est. ¶ Ad terciũ est dd̃ q̃ principibꝫ scl̃i obediẽtia nõ est subtrahenda nisi seip̃os reddãt indignos et nisi principatũ iniuste administrent quia tunc non solũ subditoꝝ subiectione verũ etiam p̃ricipãde iurisditiõe per papam p̃uari possũt.

AD Quartũ sic procedit̃. Videt̃ enĩ q̃ serui xp̃ianoꝝ magis teneant̃ obedire ꝓprijs dñis q̃ pape. quia nõ potest homo duobꝫ dñis seruire cõtraria iubẽtibꝫ. ut scribit̃ math. vij. Si ergo contigat papam et dños ꝓp̃os contraria precipe magis tenent̃ serui ꝓprijs dominis parere q̃ pape aliter essent transgressores p̃cepti apl̃i mandantis ad ephe. vj. Serui obedite dñis carnalibꝫ cũ oĩ timore, ¶ Pret̃ea siquis p̃stat iuramẽtũ duobꝫ dñis vtriq; tenet̃ obedire et illi primo cui primo iuramentũ prestat. ꝫ serui prestant iuramentũ primo dñis carnalibꝫ q̃ pape. ergo eis primo tenent̃ obedire. ¶ Pret̃ea papa est successor beati petri ꝫ beatꝰ petrus mãdat p̃ma canonica c. ij. ut serui subditi sint et in omni timore dñis non tm̃ bonis et modestis ꝫ etiam discolis et indisciplinatis ¶ In contrarium ē q̃ cõui dño magis est est obediendũ q̃ ꝓprio sicut cõue bonũ p̃ponendũ est particulari bono Sed papa ē dñs cõuis omniũ ergo serui magis tenent̃ sibi obedire q̃ ꝓp̃o dño. ¶ Rñsio dd̃. q̃ homo quantũ ad pñs quatuor modis considerari potest. Prĩo quãtũ ad interioris volũtatis motionẽ. Secũdo quantũ ad totius religionis xp̃iane cõuersationẽ. Tercio quantũ ad corporis nat̃alem operationẽ. Quarto quantũ ad corporis exteriorẽ admĩstrationẽ. Scd̃m aũt ista quatuor diuersa diuersimode homo tenet̃ obedire Quia quantũ ad interioris volũtatis motionẽ tenet̃ obedire soli deo. Nam ut dicit glo. aug̃. sup̃ illo v̄bo ad Ro. xiij. Oĩs anima p̃tatibꝫ sublimioribꝫ subdita sit inquantum sup̃iores p̃tates sunt eis obediẽtia p̃statur. Planũ ē aũt q̃ ĩ motibꝫ volũtatis homo

nullũ supiorẽ hr̃ nisi deũ. Ideo instictib⁹ instigatis a deo humane vo
lũtati homo statim obedire debet. et non resistẽ modo quo dicebat ꝓ-
pheta. Audiam quid loquat̃ in me deus meus Quantũ vero ad re
ligionis xp̃iane ꝯuersationẽ tenet̃ omnis xp̃ianus pape obedire. q̃a
ad ordinandũ qualiter in religione xp̃iana viuendũ est nullus ẽ su
perior ip̃o potissime cum ip̃e sit sequester et medius int̃ deũ et homi-
nem seu totũ populũ xp̃ianũ, Vñ sic̃ dixerũt filij israhel moysi Exo.
xxiiij. Omnia que locutus ẽ nobis dñs per te faciem⁹ et erimus obe-
dientes sicut omnes viuẽtes in religione xp̃iana debẽt dicere ip̃i ꝓ̃pe
tam dñi q̃ꝫ serui et laici et clerici. Quantũ aũt ad corporis nat̃alem
opationẽ ut est corporis sustentatio et prolis generatio homo nullũ
habet supiorẽ. Sed in talib⁹ omnes hoĩes sunt equales. Ideo seruus
nulli dño tenet̃ obedire p̃cipiẽti ꝙ non comedat. vl' ꝙ matrimoniũ
non contrahat. ꝫ quantũ ad corporis exteriorẽ administrationẽ tenet̃
homo diuersis obedire ꝑm qd̃ ꝑ exteriorẽ corporis administrationem
diuersos supiores habere pt̃ magis enim tenet̃ nauta obedire guber-
natori nauis in nauali regimine q̃ꝫ pape etiam p̃nte papa q̃ ĩ tali
arte subijcit̃ illi et non pape. Similiter miles in his que spectarent
ad bellũ plus teneret̃ exercitus duci q̃ꝫ pape et sic de alijs. ¶ Ad Pri-
mũ ergo ẽ dicẽdũ ꝙ si papa mandaret aliud q̃ꝫ dñs ꝓ̃pus in illis in
quib⁹ subijcit̃ sibi seru⁹ tenet̃ obedire pape et nõ dño ꝓ̃po. ¶ Ad Se-
cundum ẽ dicẽdũ ꝙ si quis prestat iuramentũ duobus ep̃is tenetur
vtriq̃ꝫ obedire si potest. si vero nõ. tenet̃ obedire ei cui primo prestitit
iuramentũ maxime si intitulatus est per bñficiũ ĩ dyocesi eius. Si
vero explicita dispensatione translatus est ad dyocesim alterius per
mai⁹ bñficiũ dicũt aliqui ꝙ tenet̃ obedire scd̃o et nõ primo. Nec verꝫ
est ꝙ homo prestet alicui iuramentũ prius q̃ꝫ pape. q̃a pape prestat
iuramentũ in baptismo qñ ꝓmittit viuere ꝑm fidem et ritũ xp̃iane
religionis. ¶ Ad. iij. ẽ dd̃ ꝙ bt̃s petr⁹ mandat ꝙ serui obediãt dñis
in his que eis tenent̃ non excipiẽdo eos ab obediẽtia qua tenent̃ sibi
et successorib⁹ eius in milicia xp̃iana,

AD. v. sic procedit̃. Videt̃ enĩ ꝙ papa possit seruos xp̃ianorum
a seruitute eximere et libertati reddẽ. quia qui liberat a seruitu-
te maiori potest liberare a minori. sed beatus petrus cui⁹ papa succes
sor existit liberauit omnes xp̃ianos a seruitute legali dicens Act̃. xv.

Vt quid tēptatis iugum ponē sup collū discipulorū hoc est onus qd̄ neq; vos neq; patres vr̄i portare potuerūt. papa ergo potest ab om̄i alia seruitute liberare. ¶ Pretea seruitus inducta est per peccatū sed papa potest a pcto absoluere per administrationē sacramentoꝝ. ergo potest omnē seruitutem tollere. ¶ Pretea ad papā spectat qd̄ iniustū est ad iusticiā reducere ꝫ multi per vsurpationē tirannicā et p violētiam accipiūt dominia ad papā ergo spectat xp̄ianos a seruitute talium eximere et libertati reddē. ¶ In cōtrariū est qꝛ apl's paulus onesimum seruū philomonis baptizauit. et per consequēs a pcto mundauit et tn̄ ip̄m ad dn̄m suū philomonē remisit nec eū a seruitute exemit. ꝫ potius ī seruitute sui dn̄i confirmauit. eodē ergo modo papa debet facere. ¶ Rn̄sio dd̄. ꝙ per pctm p̄mi parentis tanta fuit macula pcti in aīa ꝙ poterat seruitus aīe appellari quia qui facit peccatū seruus est pcti. Similiter tanta fuit penalitas in corpore ut mortalitas infirmitas et exterior seruitus per xp̄m aūt cuiꝰ papa vicariꝰ existit liberati sumꝰ a seruitute pcti et a seruitute aīe. iuxta illd̄ apl'i ad Ro. vi. Nunc vero liberati a peccato serui aūt facti deo Sed a seruitute corporis liberati non sumꝰ sicut nec ab alijs penalitatibꝫ. quia moritr̄ et infirmatr̄ baptizatus sicut non baptizatus et obligatr̄ homo ad seruitutem exteriorem post baptismū sicut ante baptismū et si dicatur ut Seneca dicit li. iij. de bn̄ficijs ꝙ errat si quis existimat seruitutem in totū hominem descendē pars eius melior excepta est. corpora vero tm̄ obnoxia sūt et asscripta dn̄is Mens quidē est sui iuris hoc ītelligēdū est de seruitute coactionis qꝛ planū est ꝙ anima nō potest cogi ad seruiendū pcto imo si cogētr̄ et inuolūtarie peccaret iā nō eēt pctm. Non aūt intelligitr̄ ꝙ seruitus peccati nō descendēt in animā ip̄a volente et consentiente a qua seruitute non nisi per xp̄m homo liberari potuit quia p seip̄m homo potuit cadē. ꝫ p seip̄m nō potuit resurgere. Quare aūt a seruitute corporis xp̄s non liberauit nos sic a seruitute aīe triplex ratio cōuīt assignatr̄. vna ex parte iusticie natr̄alis quia ordo natr̄e hoc requirit vt sicut in rebus naturalibus supiora mouent inferiores ad suas actiones per excellētiā natr̄alis virtutis diuinitus eis collate. sic in rebus humanis supiora imperant inferioribꝫ per suam volūtatem ex ordine iusticie diuinitus ordinate. Scd̄a ex parte iusticie legalis. sine q̄ humanaꝝ reꝝ status conseruari

nō posset qꝛ ꝑm aug̃ · quarto de ciui · dei. Remota tali iusticia regna non sūt nisi quedā magna latrocinia per xp̄z vero ordo p̄dicte iusticie in nobis non fuit sublatus ꝫ firmatꝰ · quia qui non iustificauit a debito nulliꝰ iusticie nos p̄uauit. Tercia ex parte p̄ntis statꝰ mūdialis quia p̄ns status hoc requirit ut quādiu homo viuit ista vita aīali et sensibili mēte seruiat legi dei · corpore autem seruiat legi pc̄ti iux̄ illd̄ apl̄i ad ro · vij · Ego ip̄e mēte seruio legi dei · carne autem legi pc̄ti solū autē in futuro statu creatura liberabit̄ · a seruitute corruptionis et assumet̄ in libertatem gl̄ie filioꝝ dei. Eodē ergo modo papa debet conari credētes in xp̄m liberare a seruitute aīe que est seruitus pc̄ti non aūt a seruitute corporali q̄ tp̄alibꝫ dn̄is tenent̄ astricti imo tenēdo xp̄i doctrinā et apl̄oꝝ in tali seruitute legali debet eos firmare

Ad Primū ergo ē dd̄ · ꝙ petrus liberauit a seruitute legali qꝛ veritas euangelij nō compatiebat̄ secum vmbrā legis cū adueniēte veritate cesset vmbra. Sed libertas anime quā quis consequit̄ in baptismo compatit̄ secū vinculū seruitutis corporalis · ideo non ē simile,

Ad Scd̄m est dd̄ · ꝙ per administrationē sacramēti liberat̄ homo a seruitute aīe non autē a seruitute et penalitatibꝫ corporis. Ad terciū est dd̄ ꝙ a dn̄io iniusto et tirannico manēte iniusto et manēte tirannico papa debet xp̄ifideles subtrahere · ꝫ si fiat iustū vel ꝑ suam cōfirmationē vel per subditoꝝ adhesionē nō debet eos eximere sed potiꝰ confirmare.

Ad · vj · sic ꝓceditur Videt̄ enī ꝙ papa xp̄ianos liberos non possit iuste ad seruitutez damnare qꝛ vere liberi nō possūt esse vere serui · ꝫ scribit̄ ioh̄ · viij · Si filiꝰ vos liberabit vere liberi eritis xp̄iani ergo liberati a filio dei vere et iuste ad seruitutē damnari nō p̄nt.

Pret̄ea scribit̄ math · xvij · ꝙ filij regis liberi sūt a tributo ꝫ omnes xp̄iani filij sunt regis et̄ni · iux̄ illd̄ io · i · Dedit eis p̄tatem filios dei fieri · non ergo possūt iuste ad seruitutē damnari, Pret̄ea · quod nō est causa cause nō potest esse causa causati · cū ergo causa seruitutis sit pc̄tm sicut papa nō debet esse causa pc̄ti subditoꝝ · sic non debet eē causa seruitutis eoꝝ. In cōtrarium ē qꝛ in sentēcia papali lata ꝯt̄ rebelles ecc̄ie int̄ alias penalitates ponitur ꝙ fiāt capientium serui.

Rn̄sio dicendū · ꝙ triplex est seruitus · nat̄alis · conditionalis · et accidētalis · Seruitus nat̄alis importat gradus nat̄e distinctionem

quia ꝑm pb̄z hoc est formale ī dn̄io et seruitute ꝙ vigeāt nat̄alit̄ in-
tellectu·et serui intellectu deficiāt et polleant virtutib⁹ corporalibus
fuisset aūt ista seruitus ī statu innocentie· quia ante peccatū aliqui
viguissent magis intellectu et aliqui minus Seruitus vero cōditio-
nalis importat vicioꝝ correptionē·qꝛ sicut homo damnat̄ bestijs ne ī
effrenate sequant̄ appetitū sensitiuū· sic vnus homo vitam pecudū
eligit et totū iudiciū rationis sensualitati submittit· merito subijcit̄
illi qui ꝑm regulam ratiōnis viuit· Vn̄ dicit greg̃·in pasto·ꝙ cum
prelatus vicia subditoꝝ corrigit non hoīb⁹ ꝫ quasi bestijs dn̄atur· qꝛ
ex ea aperte qua bestiales sunt subditi ex ea debēt fortitudine subia-
cere substrati Talis aūt seruitus conditionalit̄ īducta est ꝓpter pc̄tz
Conditionalit̄ quidē·q̄a sicut homo poterat non peccare·ita si non
peccasset talem seruitutē non incurrisset. Sed seruitus accidētalis ī-
portat quandam violentam debellationē. Nam ꝑm aug̃·xix·de ciui·
dei c·xv·Serui a seruādo appellati sūt· qꝛ ab antiquo illi q̄ iure belli
a victoribus occidi poterant ab eis ꝑuabant̄ et ī ꝓpetuū eoꝝ serui effi
ciebāt̄ sic dicti a ꝑuādo ꝑuati· vōt̄ aūt tal' ꝑuit⁹ accidētal' sic̄ accn̄tal'
et fortuit⁹ est euēt⁹ belli·q̄a nūc istū nūc illū interimit gladi⁹ ut di-
xit dauid in morte vrie sic talis seruitus accidētalit̄ inducta est·papa
ergo xp̄ianos liberos non debet damnare ad seruitutē naturalē· q̄a
nulli debet vigorem rationis subtrahē·nec ad seruitutē cōditionalem
q̄a nulli debet esse causa peccati Sed ad seruitutem accidentalem iuste
potest rebelles damnare quia sicut contra personas uel contra ciui-
tatem aliquā istud bellū inducit̄ ꝑm aug̃· qn̄ vel negligit corrigere
qd̄ improbe a suis factū est· vel negligit reddē qd̄ ꝑ iniuriā oblatū ē
sic iuste papa potest rebelles tali pena punire. ¶ Ad Primū ergo ē
dd̄·ꝙ illa auct̄s loq̄t̄ de libertate gr̄e et de libertate spūali quā ꝑ xp̄m
ꝯsecuti sum⁹ nō aūt loq̄t̄ de libertate carnali quā ꝑ eū nō consequi-
mur in pn̄ti vita ꝫ solū in futa. ¶ Ad ij·est dd̄·ꝙ xp̄s ꝑ illā aucto-
ritatem ostēdit se eē liberū a seruitute tributi·qꝛ filius erat regis na-
tural'·nos aūt sum⁹ filij regis per adoptōez·ꝑ quā filiatiōez nō liba-
mur a ꝑuitute t̄buti vl' loq̄m̄ de xp̄o et discipl̄is ei⁹ q̄b⁹ erāt oīa ꝯūia
et nichil hēbāt ꝓp̄uz iō lib̄i erāt a t̄buto ut aliq̄ exponūt. ¶ Ad iij·ē
dd̄ ꝙ ꝓp̄ nō dt̄ eē cā peccādi alicui·ꝛ ꝑ ꝯn̄s nec ꝑuitutis q̄ ex suo pc̄to
oriat̄ ꝫ si ꝑuit⁹ ad q̄m ꝯtūacē dānat oriat̄ ex pc̄to i⁹ sibi nō ē īputādū

AD·vij·sic proceditur· Videt enī q papa xp̄ianos existētes sub
dn̄io infideliū debeat ab eoꝝ dn̄io subtrahere· qꝛ apl's mādat·ī·
ad Chor·vi·Fideles corā infidelibꝫ iudicibꝫ nō esse ꝯueniēdos dicēs
Audet aliquis vestrū hn̄s negociū adūsus alteꝝ iudicari apud ini=
quos et non apud sc̄tos et postea concludit auferre hoc malū ex vob̄
ergo eodē mō fideles sub dn̄io infideliū existē nō dn̄t. ¶ Pretea pc̄tor
non hꝫ iustū dn̄iū sup̄ iustū Sed glo·dicit ad Ro·xv·q oīs vita in=
fideliū pc̄tm est ergo infideles fidelibus xp̄ianis iuste dn̄ari non pn̄t
¶ Preterea fidelis non debet matrimonium contrahere cum infideli
quia dispar cultus impedit contrahendū et dirimit contractū· Ergo
similiter fidelis non ē supponēdus sub dn̄io infideli. ¶ In ꝯtrariū ē
apl's ī·ad thy·vj·vbi ait·Quicūq; sunt sub iugo serui dn̄os suos ī=
fideles omni honore dignos arbitrent̄· ne nomē dn̄i et doctrina xp̄i
blasphement̄. ¶ Rn̄sio dicendum q istam dubitationē expresse det̄=
minat apl's ī·ad thi·c·sup̄dicto·vbi illos pseudo q̄ docebāt xp̄ianos
a dn̄io infideles esse subtrahendum eo q per xp̄m ab eoꝝ dn̄io libera=
ti erant dicit non acquiescere sanis sermonibꝫ dn̄i nr̄i hiesu xp̄i·et ei
qui s̄m pietatem est doctrine· et appellat eos sup̄bos nichil scientes ꝫ
languētes circa questiones et pugnas verboꝝ eo q doctrina xp̄i blas
phemabat̄ per eos·appellabat̄ enī doctrina xp̄i ab infidelibꝫ iniqua
et iniusta exquo mādabat seruos a dn̄io suoꝝ dn̄oꝝ eē subtrahendos
vnde scandalū ex hoc oriebat̄. Sciendū est tn̄ q ꝓp̄t tria papa potest
xp̄ianos a dn̄io infideliū iuste subtrahere, Primo ꝓp̄t iniustam domi
nij adeptionē quāuis enim aug̃ dicat xix·de ciui·dei romanos dixis
se se iuste imperare ꝓuincijs quas violent̄ occupauerūt·qꝛ vtile erat
eis sic seruire eo q improbis per dominiū romanoꝝ accipiebat̄ licē=
tia nocendi subditis. Puto tn̄ hanc sufficientē causam non esse iuste
dn̄ationis ut q possit aliq̄s iuste dn̄ari alicui inuito quantumcūq;
suū dn̄iū illi vtile eē cognoscat̄. Vn̄ si infideles violenter acceperunt
dominiū sup̄ fideles iuste papa potest fideles a dn̄io illoꝝ subtrahere
Scd̄o ꝓpter iniustū vsū et si nō iuste vterent̄ eoꝝ dn̄io p̄cipiendo eis
illicita contra mandata dei et virtuosos mores vel insolita imponē
do onera grauia et importabilia, Tercio ꝓpter indecentē statū nam
in ec̄cia p̄mitiua quia totus mundus erat plenus gentibus infideli=
bus·p̄tas et dominiū infideliū erat ad vtilitatē xp̄ianoꝝ qui ad fidē

conuersi erant aliter oportuisset eos de toto mũdo exiuisse. si ab eorũ dominio voluissent se subtraxisse sicut dicit apl's ĩ. ad Chor. v. Sed nunc quia multitudo gentiũ iam intrauit ecc̃iam non careret mala suspicione si xp̃iani potẽtes stare sub dñio fideli ꝓpo opere ꝓcurarẽt sub infideli dominio ꝑmanẽ, Vnde puto ꝙ in pñti statu papa pot̃ et debet hoc prohibere, ¶ Ad Primũ ergo ẽ dd̃. ꝙ ideo apl's ꝓhibuit fidelem ab infideli iudicari qꝛ in iudicijs contẽtiones et pugne oriũtur. et seruũ dei nõ oportet litigare sed mansuetũ esse ad omnes. Sed in seruitute non incurrit̃ pct̃m. Dicit enim apl's ad chor. vij. Seruꝰ vocatus es non sit tibi cure. ꝫ si pt̃ libere fieri magis vtere seruitute quia quanto quis ꝓpter deũ despectior est in hoc scl'o tanto magis exaltabit̃ in futo ut glo. exponit. ¶ Ad scd̃m est dicẽdũ ꝙ pct̃or nõ pot̃ hr̃e iustum dominiũ supra iustũ ĩ his que sunt anime et in his que pertinent ad volũtatem per quã pct̃m incurrit̃ vel vitat̃. in talibus enim nõ ẽ acceptus seruus neq; liber non masculus neq; femina nõ iudeus neq; grecus. Omnes enĩ vnũ sunt in xp̃o hiesu ut dicit apl's ad gal. iij. Sed in his que sunt corporis pct̃or sup̃ iustũ dominium habere pt̃. vñ saluator monuit non esse timẽdos illos qui occidũt corpus quia animam ledẽ non possunt. ¶ Ad terciũ est dd̃ ꝙ ꝓhibet̃ ut fidelis non contrahat cum infideli ꝓpt̃ piculũ ꝓlis dedicande ad cultũ dei tñ nõ ꝓhibet̃ ut fidelis discedat ab ĩfideli si añ fidelitatẽ ꝯtraxit qꝛ sanctificat̃ infidelis ꝓpt̃ mulierẽ fidelem ut dicit apl's ĩ. ad Chor. vij. Tale autem piculũ vitatur in seruitute et tñ in pñti statu si añ conuersionẽ ad fidẽ nõ fuit quis sub dominio infideli nõ debet postmodũ dominio infideli se supponẽ sicut dictũ est de mat̃monio.

Questio. xxiij. De obedientia paganoꝝ.

Post hoc considerandũ est de obediẽtia paganoꝝ. Circa qd̃ querunt̃ sex. Prĩo Vtrũ pagani de iure sint sub pape obediẽtia. Scd̃o Vtꝝ pt̃ ꝓp̃aꝫ pagani sint ĩpatori immediate subiecti. Tercio Vtrũ papa iuste possit dominia et iurisditões a paganis auferre. Quarto Vtꝝ ꝓp̃ iuste possit punire paganos agẽtes contra legẽ nat̃e. Quinto Vtrũ papa possit paganos cogere viuere lege impiali. Sexto Vtrũ ꝓp̃ ritũ paganoꝝ debeat tollere.

AD·j·sic procedit. Videt enī q pagani de iure non sint sub pa-
pe obedientia· qr pp̄ preest oībꝫ pt̄ate clauiū ligādo et soluendo
sed pagani nō ligant̄ nec soluūtur cū nunq̄ enī receperīt fidē xp̄i po
testas ergo clauiū non se extendit ad eos. ¶ Pret̄ea·papa preest oui
bus xp̄i· Sed pagani et alie barbare natiōes non sunt ex ouibꝫ xp̄i
quia ut ip̄e dicit Jo·x· Oues mee vocē meā audiūt Pagani autem
et infideles nō audiūt vocē xp̄i ergo nō sunt ex ouibꝫ eius. ¶ Pret̄ea
papa preest in tota ecc̄ia·ꝫ pagani et infideles nō sunt de ecc̄lia ergo
de iure non subijciūtur sibi. ¶ In cōtrariū ē qr papa preest vice xp̄i
sed xp̄s plenā iurisd̄ h̄t sup omnē creaturā cū in noīe eius omne ge-
nu flectat̄ celestiū terrestriū et infernoꝝ vt dicit̄ ad phil'·ij· ¶ Rn̄sio
dd̄ q xp̄s per passionē suā meruit iudiciariā pt̄atem sup omnē crea
turam iux̄ illd̄ math·vlt·Data est michi omnis pt̄as in celo et ī t̄ra
Vn̄ glo· dicit sup illo v̄bo dn̄abit̄ a mari vsqꝫ ad mare·i·a quolibet
fine t̄re vsqꝫ ad quemlibet finē terre diffūdet̄ tam late dilatabit̄ ecc̄ia
vicarius aūt xp̄i ē papa vn̄ nullus potest se subtrahē ab eiꝰ obediē
tia de iure· sicut nullus potest de iure se subtrahere ab obedientia dei
sed sicut xp̄s recipit a patre ducatū et sceptrū ecc̄ie gentiū ex isrl' egre-
diens: sup omnē principatū et pt̄atem et sup omne qd̄cunq̄ est· ut et
genua cuncta curuent̄ sicut ip̄i petro et eius successoribꝫ plenissimaꝫ
pt̄atem cōmisit vt dicit Cyrillꝰ patriarcha alexandrinꝰ ī li·thesauroꝝ
¶ Ad primū ergo ē dd̄·q pagani et infideles pt̄ate clauiū ligati sūt
et iudicati quia qui non credūt iam iudicati sunt sic pt̄ate clauium
si vellēt euigilare et fidem xp̄i recipe possent absolui, ¶ Ad scd̄m est
dd̄· q omnes creature rationabiles sunt oues xp̄i iure creationis &
sufficienter iure redemptionis· qr ip̄e pro oībꝫ sufficienter passus est
Sed pagani et infideles nō sūt ex ouibꝫ xp̄i fidei adhesione Vnde di
cit glo·sup dicto verbo q postq̄ xp̄s dixerat non estis ex ouibꝫ meis
dn̄ter inducat eos ut eius oues efficiant̄ Scd̄z enī aug̃ de nullo ē dif
fidendū quia qui hodie sunt iudei vel pagani cras poterūt esse xp̄ia-
ni· Omnes enim possūt esse oues xp̄i ex parte ecc̄ie per eius caritatez
quia pro omnibꝫ orat ut conuertant̄ et per eoꝝ pt̄atem·quia oībꝫ da
tum est velle et liberū arbitriū quo conuerti pn̄t. ¶ Ad terciū est dd̄
q esse de ecc̄ia potest intelligi tripliciter Primo iudiciaria pt̄ate et sic
omnes sunt de ecc̄ia boni et mali fideles et infideles quia sicut omnes

hñt vnũ deum sic omnes de iure debẽt hr̃e vnũ pastorẽ qui vicẽ eius gerat, Scdo imitatione et voluntate et sic solũ fideles et boni sunt de ecc̃ia. Tercio occasionaliter fructuosa vtilitate et sic omnes pagani et infideles possunt dici eẽ de ecc̃ia. Dicit enim aug̃ in de vera religiõe ꝙ catholica ecc̃ia per totũ orbẽ longe late ꝙ diffusa omnibꝫ vtit̃ ad ꝓfectus suos nam utitur paganis et gentilibꝫ ad materiam opatiõis sue hereticis ad ꝓbationẽ doctrine sue scismaticis ad documentũ stabilitatis sue iudeis ad compationẽ pulchritudinis sue oĩbꝫ tñ gratie dei participande dat p̃tatez siue illi formandi sint heretici siue recolligendi sint scismatici. siue admittendi sint iudei.

AD. ij. sic procedit̃. Videt̃ enĩ ꝙ p̃ter papam omnes pagani immediate sint impatori subiecti. quia illiꝰ dñio pagani sunt immediate subiecti. qui preest oĩbꝫ nationibꝫ. ꝫ impator preest oĩbꝫ nationibꝫ ut scribit̃. xi. q. i. c. hec siquis. ergo sibi omnes pagani immediate subdunt̃. ¶ Pret̃ea illi immediate subdunt̃ pagani sub cuius p̃tate omnia regna continentur. ꝫ sub p̃tate impiali omnia subdũt̃ vt dicit̃. xxiij. q. viij. c. ꝯuenior. ergo impatori immediate subijciũt̃ pagani. ¶ Pret̃ea pagani aliquam ꝓuĩciã occupãt. ꝫ impator p̃est oĩbꝫ ꝓuĩcijs ut scribit̃. lxiij. di. c. adrianꝰ. sub dñio ergo impatoris pagani immediate subdunt̃. ¶ In contrariũ est quia impator non preest nisi subiectis sibi. sed ecc̃lia orat ut sibi faciat subiectas omnes barbaras nationes non ergo pagani et alie barbare natiões subdũtur impatori. ¶ Rñsio. dd̃ ꝙ si pagani subsunt per successionẽ aliq̃bus regibus xp̃ianis sicut euident̃ apparet de regibꝫ hyspanie et aragonie q̃ multos habẽt sub se subiectos sarracenos et iudeos. Et sicut fuit tp̃e quodã in regno cecilie de sarracenis notorie constat ꝙ tales pagani sunt sub iurisdictõe et p̃tate illiꝰ regis cui subdunt̃. Et si aliqui essent ĩ italia. et in partibus illis in quibus impator dñat̃ sub eius iurisdictõe subdunt̃ obtento per ecc̃iaꝫ confirmationis bñficio. Si vero dicti pagani vel barbari non subsunt regibꝫ vel principibus xp̃ianis ꝫ regunt̃ per reges vel soldanos eorũ. tunc ꝓbabiliter videt̃ dd̃ ꝙ illis subdunt̃ sub q̃ꝝ p̃tate ꝯsistant qꝛ omnis p̃tas a deo ẽ ut dicit apl̃s ad ro. xiij. Et aug̃ dicit et ponit̃. xxiij. q. i. c. quid culpat̃ ꝙ non est p̃tas nisi a deo vl̃ eo iubẽte vel eo ꝑmittẽte. Ordo nãq̃ naturalis regiminis mortaliũ pacis vite accomodatus est. vnde si vir

iustus forte etiam sub rege homine sacrilego militet recte potest eo iu-
bente bellare et si vite pacis ordinem seruat · quod sibi iubetur vel non
esse contra dei preceptum certum est · vel vtrum non sit certum non est sicut aug
ibi dicit. ¶ Ad Primum ergo est dicendum · quod illud decretum non dicit imperatorem
preesse omnibus nationibus sed potius contrarium · dicit enim Volumus quod
omnes nostre iurisdictioni subiecti romani franci et alij diuersarum prouinciarum
qui specialiter nominantur et hoc decretum seruent. Vnde illud statutum non se
extendit nisi ad subiectos suo imperio, ¶ Ad ij · est dicendum · quod omnia regna sunt
sub potestate imperatoris quantum ad protectionem et illorum dumtaxat qui eius
iurisdictioni subduntur quandoque enim generali sermone quedam tacitus excipiuntur
¶ Ad iij · est dicendum · quod imperator preest omnibus prouincijs sue iurisdictioni subiectis
vel potest dici preesse omnibus prouincijs quia specialiter preest italie que
propter preeminentiam potestatis et dignitatis potest dici dominia prouinciarum ratione
cuius imperator dominus mundi esse describitur eo quod romanorum rex nuncupatur
et roma caput mundi appellatur.

AD Tertium sic proceditur · Videtur enim quod papa iuste possit dominia et
iurisdictiones a paganis auferre · quia iniustum est quod seruus dominetur sed pa-
gani cum sint infideles serui sunt peccati infidelitatis Omnis enim qui facit
peccatum seruus est peccati · iuste ergo dominari non possunt. ¶ Preterea infideles
merentur ratione infidelitatis potestatem et libertatem amittere iuxta illud lxxvij
di · c · vbi ista · Priuilegium merentur amittere qui permissa sibi abutuntur
potestate. Iuste ergo papa potest dominium et iurisdictionem ab eis aufer-
re, ¶ Preterea ecclesia non potest errare · sed ecclesia persequitur ipsos infideles
et impugnat eos. Iuste ergo papa ab eis dominium auferre potest, ¶ In
contrarium est quia beneficium naturale non subtrahitur alicui propter peccatum · sed
dominium et iurisdictio vnius super alterum est beneficium naturale non ergo subtra
hendum est tale beneficium ab infidelibus propter infidelitatem. ¶ Responsio
dicendum quod secundum philosophum · j · pollit · Dominium vnius super alterum inter beneficia
naturalia computatur. Sunt enim ut ait illi naturaliter domini qui intelle-
ctu vigent et mente prouidere possunt. Illi vero sunt naturaliter serui qui vi
ribus corporalibus pollent et intellectu deficiunt Vnde ibi concludit quod
idem expedit domino et seruo · nam domino expedit ut sibi seruiatur cum defi-
ciat viribus · et seruo expedit ut alijs seruiat et ab ab alio dirigatur cum
deficiat intellectu. Beneficia vero naturalia non solum a fidelibus verum etiam
a demonibus subtracta non sunt, Nam vt dicit glo · super illo verbo apostoli

prima ad chor. xv. Cum tradiderit regnū deo et patri et cū euacuauerit omnem principatū et pōtatem et virtutem. tunc finis dum durat mundus angeli angelis et demones demonib⁹ et homines hoīb⁹ p̄sunt. Ordo ergo principandi cum sit bñficiū nāe omni humane creature concessum nec per papam nec per alios reges xp̄ianoꝝ ab infidelibus subtrahendum est cum deus cuiꝰ iudiciū exēpla imitat talia bñficia nāe omnib⁹ bonis et malis largiat. quia solē suū oriri facit super bonos et malos et pluit super iustos et iniustos. ut dicit. Matth v. ¶ Ad primū ergo ē dd qꝫ infideles sunt serui seruitute pcti et ideo amittūt p̄tatez et libertatē gratie cuiꝰ p̄uatio est pcm. Et si dicat qꝫ omnis vita et actio infideliū est pcm ut dicit glo. aug. ro. xiiij. Verū est de his que fiūt ab ip̄is infidelib⁹ ex ip̄a infidelitate vt si infideles vestiant nudum et pascant esurientem in honore p̄oli qđ adorāt talis intētio qꝫ infidelis ē a radice infidelitatis p̄cedit illa bona facit ee mala et pcta. Sed si infideles pascant esurientem et vestiāt nudū ex quadam nāali pietate talia sunt bona ex gne et sunt bñfacta. qa bona intētione. quāuis nō sint meritoria eterne vite qa fiūt sine caritate. Vñ multa possunt possidere infideles sine pcto et mlta agē sine pcto. ¶ Ad scdm ē dicendū qꝫ infideles merent amittē p̄tatem et libtatem gratie non autē p̄tatem nāe. Ideo ordo nāalis regiminis q̄ est de lege nāe ab eis non subtrahit. ¶ Ad. iij. ē dd qꝫ ecclia perseqūtur infideles xp̄ianos impugnātes vel iura ecclīastica et iura nr̄a tirannica rabie occupātes et multa turbulēta contra xp̄ianos attēptātes In talib⁹ enī casib⁹ iuste p̄p̄ potest ab eis dñia et iurisdcōes auferre et licitū bellū eis indicere. Sed si ip̄i sarracēi et infideles xp̄ianos non persequant nec aliud turbulentū cont xp̄iana fidē attemptare p̄sumant et cum xp̄ianis velit pacifice conuersari. non dñt ab eis tolli illa que sine pcto possunt possidere sicut videt notare glo. xxiij. q. viij. c. dispar nimirū est.

Ad Quartū sic procedit. Videt enī qꝫ p̄p̄ iuste punire nō possit agētes contra legem nāe. scribit enim ad ro. j. Quicunqꝫ enim sine lege peccauerūt sine lege peribunt. pagani ergo non sūt p̄ p̄p̄az puniendi tanqꝫ transgressores alicuiꝰ legis. ¶ Prēterea p̄p̄ non potest iudicare nisi subiectos sibi. ꝫ pagani non sunt sibi subiecti ergo per papam iudicari non possūt. ¶ Prēterea lex nāe est lex consciētie iuꝰ

illd apli ad ro. ij. Testimoniū reddēte illis conscientia ipoꝝ et int se inuicem cogitationē accusantiū vel defendētiū per op⁹ legis scriptuꝫ in cordibꝫ suis. Sed iudicare ꝑm conscientiam interdicit pape et cuilibet homini in pñti vita iux illd apli i. ad Chor. iiij. Itaq; nolite ante tempus iudicare, ¶ In cōtrariū ē qꝛ papa vicari⁹ xpi est i tra ꝫ deus iudicauit sodomitas agentes contra legem nate Gen. xviij. ergo ad ꝓpaꝫ spectat punire paganos et alios barbaros agētes ꝯtra legem nate. ¶ Rñsio dd q quantū ad pñs triplex ē lex Etna Natalis et positiua, Lex etna ponit nec deponit Lex vero natalis ponit ꝫ non deponit Sed lex positiua ponit et deponit, Legis igit etne ꝛ diuine papa debet eē imitator. qꝛ ab ipo omnis lex et omnis iusticia deriuatur Vñ dicit aug pmo de libo arbitrio. q lex etna ē ipa sūma diuina ratio qua iustū est ut omnia sint rectissima et ordinatissima cui sp obtpandum ē. ꝑm quā oīs lex recte fert recte q mutat de qua lege scribit pū. xviij. Per me reges regnant et legū conditores iura decernunt, Legis vero natalis papa debet eē obseruator Non enim potest ipaꝫ mutare quia sicut ab ipo non ponit. ita ab eo non deponit Sꝫ immediate talis lex a deo menti rationali imprimit. nec sibi per legē nec ꝓphas contradicit. sed potius assentitur. iux illd math. vij. Oīa quecunq; vultis vt faciant vobis hoīes et vos facite illis. hec est enim lex et ꝓphete. Sꝫ legis positiue papa debet eē lator et imitator pro tempoꝝ ꝯgruentia. quia sicut ab ipa ponit ita ab ipo deponi potest. quia igit legis naturalis papa debet esse obseruator omnes paganos et transgressores talis legis iuste potest punire. Nā vnusquisq; iuste potest puniri ꝓ transgressione illi⁹ legis quā recipit ꝛ quā ꝓfitet obseruare aliter ꝑm aug ꝯtra quenq; sentēcia ferri nō pt nisi sit ꝯuictus vel sponte confessus, Pagani vero et omnes barbare nationes per legē diuinā veteris vel noui testamēti conuici nō possunt nec per legem positiuā cum neutram recipiant Vñ sicut per legem nate qua cogunt ꝓfiteri conuinci possunt ita per ipam possūt iuste puniri. ¶ Ad primū ergo ē dicēdū q apls non vult paganos esse puniēdos ꝓ transgressione legis nate. ꝫ vult q sicut peccauerit sine lege scripta quā nō receperūt sic iudicabunt non ꝓ transgressione legis scripte ꝫ pro transgressione legis nate ¶ Ad scdm est dd q pagani nō sunt subiecti pape de facto ꝫ de iure qꝛ de iure nulla ratio

nalis creatura potest se ab eius dñio subtrahē sit nec a dñio dei. Vñ cum transgressores legis nat̄e deuoluūtur ad iudiciū pape iuste potest eos punire. ¶ Ad terciū est dō q̄ papa non iudicat de interiori consciētia ꝫ de exteriori opeꝝ euidētia contra que si lex nat̄alis reclamet ipo facto conuīcunt̄ eē puniēdos quia euidentia patrati sceleris non indiget clamore accusatoris Vñ sup illo verbo Gen̄·xviij· Clamor sodomoꝝ venit ad me dicit glo·gg̃· Mala ꝓximoꝝ nr̄oꝝ nō p̄us iudicemus q̄ videamus.

AD·v·sic procedit̄ Videt̄ enī q̄ papa non possit cogē paganos q̄ viuāt lege impiali· quia illiꝰ lege vnusquisq; debet viuere cuiꝰ p̄tati subdit̄ sed nō omnes pagani subdunt̄ p̄tati impatoris ut sup̄dictū est non ergo cogendi sūt per papā· ut viuāt ꝑm impialem legem. ¶ Pret̄ea ponit iurisconsultus q̄ impator statuit q̄ pagani et barbari in contrahendis nuptijs non tenent̄ facere nuptialia instrumēta ergo non tenentur viuere ꝑm legē imperialē. ¶ Pret̄ea pagani et barbari non possūt puniri pena sp̄uali qua puniūtur xp̄iani cum sint extra eccl'iam nō ergo eodē modo debēt puniri pena tp̄ali taxata in legibꝫ qua puniūtur xp̄iani ¶ In ꝯtrariū ē quia pagani et infideles nō debēt esse magis exempti q̄ xp̄iani tūc enī eoꝝ infidelitas prestaret eis patrociniū non sū ꝓpliciū·cum ergo lex ꝓpt̄ trāsgressores sit posita ꝯueniēs est q̄ illa lege regant̄ que sua virtute coactiua trāsgressores punit. ¶ Rn̄sio dō q̄ cū dicēte aplo ad ro·xiij· Omnis aīa p̄tatibus sublimioribꝫ subdita sit cōueniēs est vt q̄ subdunt̄ p̄tati alicuiꝰ subdant̄ legi que per p̄tatem illiꝰ fertur Vñ si pagani vel barbari sint subiecti aliquibꝫ regibꝫ seu principibꝫ xp̄ianis dignū est q̄ debeāt viuē iure et legibꝫ quibꝫ viuūt subiecti eisdem regibus atq; principibꝫ· seruatis tn̄ eoꝝ ritibꝫ et obseruātijs ꝑm moreꝫ supstitionis eoꝝ non enim tenent̄ ip̄i pagani vel barbari aliquid facere qd̄ eoꝝ ledat supstitioneꝫ· quia sicut nec ꝯpellendi sūt ut credant sic nec cogēdi sunt vt seruēt q̄ fides catholica mandat seruari· ne tn̄ aliquid possint facere eoꝝ supstitione damnabili qd̄ vergat in confusionē et irreuerentiam fidei xp̄iane congruū est ut lege illa regant̄ que oībꝫ ꝯūiter imponit̄. ¶ Ad primū ergo ē dō· q̄ sicut variantur p̄tates sic variant̄ leges·existētes enim in vna ciuitate vel regno sb̄dunt̄ legibꝫ illiꝰ ciuitatis vel illiꝰ regni non alterius nisi vnus rex

vel princeps esset sub dño alterius, Vnde pagani qui essent sub potestate imperij lege impiali debēt viuere et subiecti alioꝝ principū illis legibꝫ debēt viuē quibꝫ viuūt alij eoꝝ vasalli. Ad scām est dd qꝫ illa solēnitas instrumētoꝝ in nuptijs contrahendis requirit tātuꝫ infidelibꝫ qui non possūt contrahere matrimoniū cum vna. Pagani vero et barbari possūt plures accipere ſm ritū et supstitionē ipoꝝ Vñ ad ipam solēnitatem instrumētorū dotaliū nō tenent quia sicut non subdunt principibꝫ xp̄ianis in ritibꝫ et supstitiōibꝫ eoꝝ ita nō subdunt in nuptijs contrahēdis et i solēnitatibꝫ in matrimonijs faciendis. Ad Tertiū est dicendū qꝫ pagani et barbari non possūt puniri pena spūali · eo qꝫ si paganus percuteret clericū non incidet in canonem late sentencie cum sit extra ecciam · possent tn puniri pena spūali principes xp̄iani sub quoꝝ dño ipi pagani existūt qꝫ possent excomunicari si eos non punirent pena pecuniaria vel alia pena condigna taxata ab ecia. Si vero dicti pagani existant sub soldano vel sub aliquo alio principe infideli debēt viuere ſm ritus et obseruantias ac statuta illoꝝ.

Ad Sextū sic procedit. Videt enī qꝫ pp̄ ritum paganorū tollerare non debeat · quia qui potest prohibere pcm et non prohibet consentire videt sicut dicit glo · sup illo verbo ad ro · i · Non solū q̄ faciūt sed etiam q̄ consentiūt facientibꝫ digni sunt morte · pagani ergo in ritu eorū infidelitatis tollerandi non sunt. Preterea papa ab oī specie infidelitatis potissime debet cauē cum pro sola hereſi ipe sit deponendus · ſ ut scribit · lxxxiij · di · c · error · nō caret scrupulo societatis occulte qui nō manifeste facinori desunt obuiare · Ritus ergo paganoꝝ papa tollerare non debet cum possit eis obuiare. Preterea pcꝫ ydolatrie et pcm cōmissū contra legē dei fortius ē qꝫ pcm omissū cōtra legem nare · ſ pcta omissa contra legem nare deducta in publicum statim per papam punienda sunt ut supradictum est · ergo similiter pcm ydolatrie et alias superstitiones paganoꝝ papa nō debet tollerare ſ statim punire. In contrarū est qꝫ papa ē vicarius dei ſ dei multa mala tollerat in pñti que in futo per eius iusticiam punient ut dicit aug · ergo eodē modo papa debet tollerare. Rñsio dd · qꝫ bꝫ gg · in past · ecia quasi quīqꝫ modis debet se hre in correctione viciorum. Primo per dissimulationē · Scdo per maturam tolleracionem

Tercio per subtilem inuestigationē. Quarto per duram increpatio nem. Quinto per omnimodam exterminatōez. Imitat̄ enī ecc̄ia iu: diciū dei qui multa mala in p̄nti dissimulat Multa mature tollerat Multa subtili inuestigatione ad lucē deducit Multa vero duris fla: gellis fortit̄ increpat Multa vero omnimode exterminat. Vnde si p̄p̄ videat conuersationem paganoꝝ prodesse fidelib⁹ vel per ip̄oꝝ cōuersa tionem vel ip̄oꝝ xp̄ianoꝝ dissidij et alioꝝ maloꝝ vitationē potest se debet eoꝝ ritū et superstitionē tollerare. alias debet omnino vitare po tissime nunc iam fidelib⁹ multiplicatis non expedit ritū paganoruꝫ et alioꝝ infideliū cum fide xp̄iana admisceri. Ad Primū ergo ē dd̄ q̄ sup̄stitioni paganoꝝ nō est consentiendū ꝫ est aliq̄n dissimulādū vel sapienter tollerandū. quia aliqua forte maiora mala fierent per eoꝝ extminationē. Et aliq̄ forte maiora bona impedirent̄ ꝓpt̄ q̄ duo multa mala deus p̄mittit in vniuerso fieri que prohibere posset. Et per hoc patet solutio ad scd̄m et terciū.

Questio. xxiiij. De Obediētia iudeoꝝ.

Deinde considerandū est de obediētia iudeoꝝ Circa qd̄ que runt̄ decē. Primo Vtrū p̄p̄ debet iudeos cogē ad suscipiēdū fidē. Scd̄o Vtrū papa debet iudeos cogē ad dimittēdū iu: daismū. Tercio Vtrū papa iudeorū filios eis inuitis debeat facē ba: ptizari. Quarto Vtrū papa debeat iudeos cogē ad laborandū mani bus. Quinto Vtrū papa debeat iudeos priuare omni administrati one officioꝝ sup̄ xp̄ianos. Sexto Vtrū papa debeat iudeos priuare ut nullū dn̄ium sup̄ xp̄ianos habeāt. Septimo Vtrū p̄p̄ debeat per: mittē xp̄ianos cum iudeis conuersari. Octauo Vtrū papa debeat iu deos punire pena sp̄uali qua xp̄ianos punit. Nono Vtrū p̄p̄ debeat permittē iudeorū oblationes et elimosinas recipi a fidelib⁹. Decimo Vtruꝫ papa debeat p̄mittē per xp̄ianos p̄ncipes aliquas exactiones in iudeos fieri.

Ad. j. sic procedit̄. Videtur enī q̄ papa nō debeat cogere iudeos ad fidem suscipiendā. quia nemo cogendus est ad illd̄ qd̄ inuti: liter cogitur; Sed ad fidem suscipiendā nemo vtiliter cogitur cū deꝰ aspernet̄ coacta seruitia ut greg̃ dicit ad fidem ergo suscipiendā iudei cogendi non sunt. Preterea s̄m aug̃ cetera potest homo nolēs credē

autem non nisi voles ꝫ volũtas cogi nõ potest non ergo iudei sunt ad credendũ cogẽdi. ¶ Preterea scribit xlv. di. c. de iudeis. Precipit sãcta synodus nemini deinceps vim ad credendũ inferre. nõ ergo violentia sed liberi arbitrij voluntate ut conuertant iudei suadẽdi sunt. ¶ In cõtrariũ est qđ scribit luce. xiiij. Exi cito in vias et sepes et compelle intrare ut impleat domus mea. ad implendam ergo ecciam q̃ ẽ domus dei ad quã per fidem intrat compellendi sunt homines et cogendi. ¶ Rñsio dđ qđ aliqui rñdent ad istũ articulũ tali distinctiõe premissa. infideliũ quidam sũt qui nunq̃ susceperũt fidem sicut gentiles et iudei. et tales ut dicũt nullo modo sunt ad fidem compellendi ut credãt qz credẽ volũtatis ẽ. Alij vo sũt ifideles q̃ qñq̃ fidẽ susceperãt et eam profitentur et tales sunt corporaliter compellendi ut impleãt quodꝓmiserũt et teneãt qđ semel susceperũt ne nomẽ dñi blasphemetur et xpi fides vilis ac contemptibilis habeat. Ista aũt responsio satis potest colligi ex decreto supra allegato xlv. di. c. de iudeis. Verũ quia paulus q̃ oĩb plus laborauit pena corporis ad credẽdum euangeliũ coactus intrauit qđ nunq̃ crediderat. ꝫ fortiter impugnauerat sicut expresse dicit aug ad bonifaciũ comitem et ponit xxiij. q. vj. vbi ait. Scismatici. qui dicũt cui xps vnq̃ intulit quẽ coegit. Ecce hũc apl'm paulũ in quo agnoscãt xpm prius cogentẽ postea docentem prius ferientem postea consolantem. Ideo puto absq̃ preiudicio eẽ dicendũ qđ vel queritur de facto vel de modo fiendi. Si vero queritur de facto ita qđ aliqui ad fidem suscipiendam violentia compulsi sunt si talis violentia fuit absoluta nõ sunt cogẽdi ipam tenẽ. Si vđ fuit mixta et conditionalis fidem susceptam tenẽ compellẽdi sunt. qz ꝑm aug volũtas coacta volũtas ẽ. et pbs hoc probat iij. Ethi. Sed si q̃ritur de modo fiendi puto qđ si speret aliquos infideliũ conuersio p̃ tropres et flagella compellendi sunt non quidem ad fidem suscipiendam cum fidem infundẽ sit solius dei sed ad consentiendũ et obicẽ nõ pbẽdum per obstinatam volũtatem nam in conuersione infideliũ ecclia debet dei iudiciũ imitari. sed deus paulũ ecciẽ sue ante fidẽ vastatorem postea vero magnũ edificatorem. non solũ voce compescuit verum etiam veritate prostrauit atq̃ infidelitatis tenebris seuientem ad desiderandum lumen cordis ut surgeret prius cecitate corporis pcussit. sicut dicit aug ad bonifaciũ. ¶ Ad primũ ergo ẽ dđ. qđ non cogitur

inutiliter imo valde vtiliter Coacta enim seruitia non ex coactiõe ꝓ-
cedentia sed per coactionẽ volũtarie subsequentia deus non spernit ꝫ
diligit Vñ dicit gg̃. Si bonũ ad qd̃ mali cogunt̃ sp̃ inuiti tollerarẽt
et nunq̃ volũtarie seruirent ĩutiliter cogerent̃ ad illd̃. Sed qꝛ flagel-
lis tribulationũ mali coguntur a malo discedẽ et ad bonũ ꝓuocari
Ideo utiliter sequitur ꝙ timor seruilis recedit et timor castus et filial̃
succedit. ¶ Ad scd̃m est dd̃ ꝙ volũtas ad credendũ non cogitur sed
quandoq̃ ut consensus ad credẽdum adueniat per penas et flagella
inducit̃, Vñ dicit aug̃ ad vincentiũ donastistã. Si neminẽ estimas
cogendũ ad bonũ attẽde quid dixit apl̃s. Qui ep̃atũ desiderat bonũ
opus desiderat et tñ tam multi ut ep̃atum suscipiãt tenent̃ inuiti ꝓ-
ducunt̃ includunt̃ patiũtur q̃ nolũt mala tanta donec eis assit vo-
luntas suscipiẽdi onus boni operis. ¶ Ad terciũ est dd̃ ꝙ illd̃ decretũ
intelligit̃ nulli esse inferendũ coactione absoluta non autẽ de coacti
one mixta vel conditionali. sicut cũ quis ꝓijcit merces in mari tp̃e
tempestatis vel potest dici ꝙ nemini faciẽda ẽ violẽtia ut coacte cre-
dat sed potest fieri violẽtia ut consensus conueniat quatenus volun-
tarie credat

AD. ij. sic procedit̃ Videt̃ enĩ ꝙ ꝑꝑ debeat iudeos cogẽ ad dimit
tendum iudaismũ qꝛ qd̃ fuit rep̃hensũ in petro reprehendẽduz ẽ
in papa qui est successor eius Sz iudaizare fuit reprehensum ĩ petro
ad gal̃. ij. Cum venisset enĩ cephas antiochiam in faciem eius resti
tit paulus qꝛ rep̃hẽsibilis erat. non ergo ꝑꝑ debet iudeos ꝑmittere iu
daizare. ¶ Pret̃ea sup̃ illo verbo math. xxiij. Ve vobis scribe et pha
risei qui circuitis mare et arida vt faciatis vobis vnum proselitum
Dicit enim Origenes. Quicunq̃ post saluatoris aduentũ iudaizãt
docent̃ ĩmitari affectũ eoꝝ qui dixerũt illo tp̃e crucifige crucifige eũ.
Sed papa non debet esse xp̃m crucifigẽtiũ imitator. ꝫ potius extirpa-
tor. ergo non debet permittẽ iudeos iudaizare. ¶ Pret̃ea quicũq̃ dat
causam peccandi ip̃m pct̃m ꝯmittẽ videt̃. Sed pct̃m est iudaizare.
Scribit̃ enim ad gal̃. v. Ecce ego paulus dico vobis quoniã si circũ-
cidimini xp̃s vobis nichil proderit ꝑꝑ ergo nõ debet dare causam iu
deis iudaisandi. ¶ In cõtrariũ ẽ qd̃ scribit̃ ex̃. de iudeis vbi dicitur
ꝙ sicut legalis diffinitio iudeos non patit̃ nouas erigẽ sinagogas.
ita eos sine inq̃etudine veteras habere ꝑmittit. ¶ Rñsio dicendum

q̄ sicut dicit aug̃ in li. de vera religiõe Fides catholica vtĩ iudeis ad compationem pulchritudinis sue quia ex hoc q̄ iudei ritus suos ob= seruant in quibus prefigurabat veritas fidei quã tenemus istud bo= num puenit q̄ testimoniũ fidei nr̃e habem⁹ ab hostib⁹ et quasi in fi= gura nobis rep̃ntat q̄ credimus ut sint ip̃i fallaces q̄ se et veraces pro nobis et contra se ut aug⁹ dicit, Et ideo p̄cipit ecc̃ia ex̃ de iude. q̄ null⁹ x̄pian⁹ eorũ quẽlibet sine iudicio t̄rene p̄catis vel occidẽ vel vulnerare vel suas pecunias auferre p̄sumet aut bonas quas ha= ctenus habuerũt consuetudines immutare p̄sertim in festiuitatum suar̃ celebratõe quisq̄ fustib⁹ vel lapidib⁹ eos nullatenus perturbet neq̄ aliquis ab eis coacta seruitia exigat nisi que ip̃i tp̃e p̄terito facẽ consueuerũt. sinagoge vero ip̃or̃ si destruent possũt absq̄ contradi= ctione ip̃as reparare in eadẽ qualitate et mensura in qua prius fuis se noscunt̃. Ad primũ ergo ẽ dicẽdũ q̄ petrus non fuit repreben= sus a paulo iudaisando coram iudeis quib⁹ licitũ erat iudaisare nõdũ euangelio diuulgato Sed ideo reprehensus fuit quia coram gentilib⁹ iudaisabat quib⁹ licitũ non erat legalia seruare et ideo incaute age bat quia suo exemplo inducebant ad iudaisandũ. Ad scõm est di cẽdũ q̄ papa nõ imitat̃ iudeos ĩ iudaismo q̄ tollerat eor̃ ritũ p ratio nem dictam. Et eodẽ modo r̃ndendũ est ad terciũ quia nõ dat eis causã peccãdi sed pmittit solũ sequẽs ĩ hoc dei iudiciũ q̄ multa mala pmittit x̄pt̃ aliqua bona que ex illis sua mirabili puidẽtia eliciũtur

Ad Terciũ sic procedit̃. Videt̃ enĩ q̄ papa inuitis parẽtib⁹ de beat iudeor̃ filios facẽ baptizare quia pueri non saluant̃ nec re generant̃ volũtate parentũ. ergo eorũ volũtas nichil facit ut eorum filij debeãt baptizari vel non. Preterea in articl'o mortis nulli bene ficiũ salutis est denegandũ nec heretico nec scismatico nec excõmuni cato nec prescisso ab ecc̃ia. ergo saltem in articulo mortis pueris iude= orum per fideles personas baptismi beneficiũ est conferendũ. Pre= terea pueri obligant̃ ad penã culpe ex ope alior̃ ergo aliorum opati one possũt saluari et baptizari. Preterea magis est de iure naturali matrimoniũ q̄m cura paternalis erga filios q̄ ibi dispensat ecclia ra tione infidelitatis ergo similiter debet dispensare in hoc. In otra= riũ ẽ quia ut dicit aug̃. contra epistolam fundamenti. Ego non cre derem euãgelio si non crederẽ ecclie. Sed ecc̃ia non legit̃ talem con=

suetudinem habuisse vt iudeorum filios baptizaret inuitis parentibus. g°
istud faciendum non est. ¶ Rñsio dd̄ q̄ sicut dictū est supra in his q̄
per scripturam sacram non inuenit̄ aliquid certū consuetudo ecc̄ie et
maiorum p̄ lege seruanda est. Ecc̄ia aūt nusq̄ legit̄ talem consuetudinem
habuisse ut iudeorum vel aliorum infideliū filios inuitis parentibus face
ret baptizari Etiam tp̄e imp̄atorum xp̄ianissimorum vt constantini et ali
orum quorum fauore sūmi pontifices et ep̄i qui pro illo tp̄e fuerūt potu
issent talem consuetudinem in ecc̄ia vniuersaliter inducere, Sed an
nunc papa possit inducere contrariā consuetudinem et contra talem
cōuem obseruantiam ecc̄ie dispensare puto q̄ non. quia hoc videt̄
repugnare p̄ceptis legis nat̄e. De lege aūt nat̄ali non est solū filiorum
p̄creatio verū etiam nutrtio et educatio vsq̄ quo ad vsū rationis p̄
ueniant. Iux̄ illd̄ ad gal'. iiij. Quanto tp̄e heres paruulus est nichil
differt a seruo cum sit dn̄s omniū s̄ sub tutoribus et auctoribus est vsq̄
ad p̄finitū temp⁹ a patre ad papā aūt non spectat legē nat̄e insti
tuē vl' ponē g° ad ip̄m nō spectat ip̄am destituē vl' deponē. ¶ Ad p̄mū
ergo ē dd̄ q̄ pueri non saluant̄ vel regenerant̄ voluntate parentum
postq̄ sunt sui iuris et sue libertatis. s̄ anteq̄ ad vsum ratōis p̄ueni
ant per rationē et voluntatem parentū eorum salutem consequuntur.
ut sicut eorum cure nat̄aliter subiacent sic s̄m eorū dispensationē sūt eis
diuina ministranda, ¶ Ad scd̄m est dd̄ q̄ aliqui dicūt pueros infide
liū esse baptizandos in clanculo in articulo mortis per nutrices ip̄orum
et non aliter nē sacramēto fieret iniuria p̄ reiterationem si postmodū
adulti facti cōuerterent̄ ad fideem et ne postmodū baptizati remane
rent in conuersatione infideliū quibus baptizatis cōuersatio infideliū p̄
ecc̄iam interdicit̄. Sed istud nichil ē dicē quia nō negat̄ quin iudeus
vel infidelis possit sacramētum baptismi cōferre administrādo ip̄m in
forma ecc̄ie. Sed in articulo mortis vel alio modo baptizent̄ pueri iu
deorum per nutrices et obstetrices xp̄ianas fit hoc inuitis parentibus qd̄
sup̄ negatū ē fieri posse. et fit contra p̄hibitionē ecc̄ie q̄ p̄hibet̄ extra
de iude. Ne ip̄i obstetrices vl' nutrices habeāt xp̄ianas. ¶ Ad terciū
est dd̄. q̄ volūtate et opere aliorum similiter saluant̄ pueri vsu ratiōis
carētes quia volūtate et opere solū parentū quorum dispensatiōe ut di
ctum est sunt eis sacramenta salutis administrāda, ¶ Ad quartū est
dicendū. q̄ matrimonium non contrahit̄ nisi a personis que habēt

vsū ratiōis. Vñ alt̄ potest conuerti ad fidē altero nō cōuerso. et eodē modo pueri postq̄ peruenīūt ad vsū rationis possūt ꝯuerti ad fidez. parentibus non ꝯuersis.

AD. iiij. sic procedit̄. Videtur enī q̄ papa non debeat cogē iudeos ad laborandū manibꝫ quia iudei non debēt cogi nisi ad illa que alij ꝯūiter laici subiecti principibus xp̄ianis cogunt̄ ꝫ non oēs laici xp̄iani cogunt̄ manibꝫ laborare. ergo nec ip̄i iudei ad hoc sunt cogēdi. ¶ Pret̄ea dicit iurisconsultus q̄ nulla ratio aut equitatis benignitas patit̄ ut q̄ salubrit̄ ꝓ vtilitate hominū introducunt̄ ea nos duriori interp̄tatione contra ip̄oꝝ ꝯmodū ꝑducamꝰ ad seueritatem. Sed interdum hoc facit ad vtilitatem reipublice ut iudei magis intendant alijs lucris q̄ laboribꝫ manuū. ergo nō sunt ad hoc cogendi ¶ Pret̄ea scribit̄ ex̄ de iude. c. sicut. Nullus exigat a iudeis coacta seruitia nisi que ip̄i tp̄e p̄terito facere consueuerūt ꝫ non sp̄ fuerūt alio tp̄e coacti manibꝫ laborare ergo nec isto tēpore ad hoc cogendi sunt. ¶ In contrariū est qd̄ dicit apl̄s. ij. ad thessa. vlt. Qui non laborat nō māducet ꝫ iudei nō possūt aliū lucrū habere licitū sine labore manuū ergo ad hoc sunt cōgēdi ut possint licite eoꝝ panem māducare. ¶ Rñsio dd̄. q̄ loquim̄ nunc de iudeis qui subdunt̄ dñio xp̄iane fidei nisi autē per papā et alios principes xp̄ianos quibus ip̄i subdūt̄ cogant̄ manibꝫ laborare sequit̄ q̄ ip̄i sint participes eorū pc̄tis et t̄pis lucri sectatores. vel q̄ ip̄i fraudent̄ eoꝝ redditibꝫ debitis eis ex collectis et condemnationibꝫ ip̄oꝝ cum enī ip̄i iudei ut statim dicet̄. nō possūt publicis officijs deputari de quoꝝ stipēdijs possit eis licitū lucrū acquiri reliquit̄ q̄ si non cogant̄ manibꝫ laborare solū lucꝝ vsuraꝝ ad eos potest ꝑuenire ꝓpt̄ qd̄ si contingat p̄dictos iudeos forefacē cum eorū culpa nō debeat transire impunita multo fortius q̄ culpa xp̄ianoꝝ necessariū erit ut puniant̄ pena pecuniaria nisi forefacerēt tali culpa que esset digna pena mortis vel priuatione alicuiꝰ mēbri que quidez pecunia noīe pene ab eis ablata tanq̄ vsuraria ꝑ iudices et xp̄ianos principes retineri non potest, Sed vel reddēda est illis personis a quibꝫ iudei extorserūt vel ꝑm consiliū dyocesani in pios vsus debet erogari. et hoc idē intelligendum est de collectis eis impositis que si ad manus iudicis et principū xp̄ianoꝝ ꝑueniūt licite ab eis retineri non possūt. Ne ergo ip̄i sic damnificent̄ non sint ne-

gligentes eos compellere manibꝫ laborare ad ꝓpꝫ victuꝫ lucrandū ut non ociose viuētes de solis vsuris ditentur et sic eoꝝ dñi suis redditibꝫ fraudent. ¶ Ad primū ergo ē dd. ꝙ nō est simile ꝙ laici xp̄iani possūt publicis officijs deputari et aliqui militie ad custodiā rei publice. Aliqui vero saluti aīaꝝ possūt intēdē q̄ licite de stipēdijs subditoꝝ pñt viuē absqꝫ eo ꝙ manibꝫ laborāt. ¶ Ad scd̄m ē dd ꝙ lucrū vsurarū ꝓbat eē contra natam ꝑ ph̄m vñ nunq̄ ꝑ aliquā legē positam potest ordinari esse licitū quātūcunq̄ interdū aliq̄ volūtas reipublice ꝓueniret nec aliqua lex ciuilis tale lucrū approbat ꝫ potius condemnat. ¶ Ad terciū est dd ꝙ coacta seruitia in eoꝝ incōmoduꝫ et detrimentū non sūt ab eis exigēda lucrū aūt vsurarū nūq̄ fuit eis cōmodū et licitū licet qñq̄ ꝓ eoꝝ auaricia ꝑmissū Vñ cogē eos manibus laborare ut licite possint manducare et eoꝝ victū lucrari nō ē cogē ad coacta seruitia,

AD. v. sic ꝓcedit. Videt enim ꝙ papa nō debet iudeos priuare officioꝝ administratōe sup xp̄ianos qꝛ gētiles tanq̄ romani ex radice iudeorū traxerūt originē fidei iux̄ illd apl̄i ad Ro. xi. Si tu ex natali excisus oleastro et contra naturā insertus es in bonā oliuam noli alte sapere ꝫ time. quia non tu radicem portas ꝫ radix te. ꝓpter reuerentiā g° apl̄oꝝ et patriarcharū q̄ fuerūt radix nr̄e salutis nō sūt priuādi oī honore. ¶ Preterea cōtingit qñq̄ aliq̄s ex iudeis fieri xp̄ianos tales ergo saltem licet ad publica officia deputari in spūalibꝫ et tp̄alibꝫ, ¶ Preterea licet vendē iudeis annuos redditꝰ sicut patet extra de iude. c. ex spūali. Sed tales quibꝫ annui redditꝰ vendunt cogunt aliqd officium hr̄e super illos a quibꝫ pecuniā exigūt. ¶ In cōtrariū est qꝛ scribit liiij. di. c. mancipia. vbi dicit nulla officia publica iudeis iniūgāt. ¶ Rñsio dd ꝙ ꝓpa culpa iudeoꝝ eos submisit ꝑpetue seruituti fideliū. pietas tñ xp̄iana que desiderat omnes hoīes saluos fieri. sperās de eoꝝ ꝯuersione quāuis eos receptet et sustineat in eorum cohabitatione considerās tñ eoꝝ īgratitudinem que sp̄ habūdauit ī eis tollit eis omnē occasionē seuiēdi et ledēdi xp̄ianaꝫ fideꝫ. Vnde q̄a sp̄ supiores quandā vim coactiuā hñt respectu inferioꝝ ne ip̄i sint īfesti xp̄ianis. Proinde ordinauit ecc̄ia. vt nullis publicis officijs deputentur ita ut nō sint consules non iudices nō balini nec rectores nec prepositi in aliquo officio deputent et pena taxat tam illis q̄ eos

proficerent tam ipis qui susciperet ex. de iude. vbi dicit cum sit min⁹ absurdū ut blasphem⁹ xpi in xpianos vim ptatis exerceat prohibemus ne iudei publicis officijs preferant quia sub tali ptextu plurimum sunt infesti. Si quis autez eis tale officiū omiserit pena qua ouenit opescat officiali vero h⁹ modi tamdiu xpianoꝝ ouio in omcijs et alijs deneget donec in vsus pauperꝝ xpianoꝝ bm ꝓuidentiam dyoces epi ouertatur quicqd fuerit a xpianis adeptū ratione officij sic suscepti et officiū ipm cum pudore dimittat ¶ Ad primū ergo est dicendū ꝙ tunc illi qui contrahunt honorē ex radice sunt honorādi qn sunt ipius radicis imitatores nō extirpatores et destructores Iudei aūt qui fuerūt tpe passionis xpi nō fuerūt patriarchaꝝ et ꝓphaꝝ imitatores sed potius occisores. Vn eis dixit veritas Math. xxiij. Ve vobis scribe et pharisei qui dicitis si non fuissemus in diebꝫ patrum nostroꝝ non fuissemus socij eoꝝ in sanguine pctoꝝ. Itaqꝫ testimonium estis vobis metipis q filij estis eoꝝ qui ꝓphetas occiderūt. Iudei v̄ qui nunc sunt non sunt similiter imitatores apl'oꝝ. Ideo non sunt per talem radicem honorandi ꝫ potius sub seruitute tenendi. ¶ Ad scdm est dd ꝙ sicut notat hugo xvij. q. iiij. c. constituit sctoꝝ conciliū Illi qui ex iudeis ad fidē xpianā sūt cōuersi non consueuerūt ad publica officia deputari qa suspecti hntur. Scribit enī de conse. di. iiij. Plerique ex iudeis q dudū ad xpianā fidē ꝓmoti sūt nūc blasphemantes xpm non solū iudaicos ritus ꝓpetrasse noscunt ꝫ etiam abhominandas circumcisiones exercē. ¶ Ad terciū ē dd ꝙ quāuis liceat redditꝰ iudeis vendē vel paganis xpian⁹ tn est deputandus nō despect⁹ sup grauaminibꝫ imponēdis clericis vel laicis xpianis per quē iudei siue sarraceni siue xpianorū iniuria regalia iura consequūtur,

AD Sextū sic procedit. Videt enī ꝙ papa non debeat iudeos ꝑuare ut dominiū non habeant super xpianos. qꝛ ius naturale per papam tolli non potest ut sup dictū est Sed dnium vni⁹ sup alterū est ex naturali lege ergo per papā auferri nō potest. ¶ Preterea xpiani possūt esse coloni et operarij infideliū ergo eoꝝ serui ¶ Preterea libertas gratie equalis ē apud omnes ꝫ pagani vel iudei si sint serui xpianoꝝ et baptizent non ꝓpt hoc liberent a seruitute suorū dnoꝝ. g° eodem modo serui iudeoꝝ si fiāt xpiani nō liberabunt ab eorū seruitute, ¶ In cōtrariū ē qꝛ iudei nō pnt hre dominiū sup mācipia xpi-

anorꝝ sicut habet̃ liiij·di·c· nulla mancipia · ergo multo fortius nõ possũt habere dominiũ sup̃ xp̃ianos liberos, ¶ Rñsio dd̃ ꝙ sermo est de iudeis qui subdunt̃ dñio xp̃iane fidei an liceat eis seruos xp̃ianos habere, Ad qd̃ sic respondet̃· ꝙ vel seruus iudei est vernaculus puta in seruitute natus et sic stati factus xp̃ianus a seruitute liberat̃ nullo precio dato. Si vero sit empticius distinguẽdũ est·quia aut est emptus causa seruitij et sic eodem modo absq; aliquo precio factus xp̃ianus in libertatẽ assumit̃· Si vero emptus sit causa mercemonij et infra tres mẽses per dñm eius nõ sit expositus venditioni fact⁹ xp̃ianus liberatus est a seruitute sine p̃cio, Si vero sit infra tres mẽses vẽditioni expositus tunc si ip̃e infra tale spaciũ vel postea velit fieri xp̃anus solutis xij·solidis vsualis monete ibi currẽtis liber efficitur nec ille qui preciũ soluit si per se non habuit dominiũ acquirit supra eũ maxime si causa pietatis eum redemit, Si vero causa mutui tale p̃cium sit solutũ aliquãto tp̃e sibi seruiat donec sibi sit satisfactũ ꝑm arbitriũ al's attributũ boni viri, Sed quare iudeus magis fraudatur de seruo empto causa seruicij q̃ causa mercemonij puto hoc ideo esse quia p̃sumit̃ seruũ emptũ causa seruitij eũ noluisse ad ritũ sue infidelitatis conũtere absq; aliqua spe ad xp̃ianã fidẽ ꝑueniẽdi nõ sic autem presumitur de seruo empto causa mercemonij. ¶ Ad primũ g° est dicendũ ꝙ ꝓp̃ nõ tollit ius nat̃e ꝫ loco dei transgressores iuris naturalis punit, Planũ est aũt ꝙ omnes infideles ex merito eorꝝ infidelitatis merent̃ p̃tatez amittẽ sup̃ illos qui in filios dei adoptant̃. Vñ papa omnes infideles tali p̃tate merito potest eos p̃uare·licet qñq; ĩ p̃mitiua ecc̃ia hoc fuit p̃termissũ ꝓp̃t scandalu vitandũ et ꝓp̃ter multiplicationẽ ip̃orꝝ infideliũ. ¶ Ad scd̃m est dd̃·ꝙ non h̃t homo tantã p̃tatem sup̃ colonos et oparios sicut dñs sup̃ seruũ · nec tanta mora contrahitur ut possit esse dubiũ ut cogant̃ iudaisare et ritũ iudeorũ tenere sicut serui, ¶ Ad terciũ ẽ dd̃ ꝙ nõ est simile ꝙ serui xp̃ianoruꝫ nõ possũt seduci cum eundẽ ritũ teneãt dñi et serui. Sed serui iudeorum et infideliũ seduci possũt et ideo ꝓuide statutũ ẽ ut nec mãcipia xp̃iana iudei et infideles possint habere.

AD·vij·sic procedit̃· Videt̃ enĩ ꝙ ꝓp̃ non debeat ꝑmittẽ xp̃ianos cum iudeis conuersari·scribit̃ enim deutro·vij·Cum ingredieris et deleuit dñs septẽ gẽtes maioris numĩ q̃ tu es et robustiores

te· non inibis cũ eis fedus· nec misereberis earũ nec sociabis cum eis
ꝯiugia neq; filiã illiꝰ accipies filio tuo qꝛ seducit filium ne sequatur
te eodem ergo modo est cõuersandũ cũ eis ne ipi xpiani seducant ab
eis, ¶ Preterea xpiani cũ illis non debẽt ꝯuersari qui per ecciam non
possũt iudicari· Sꝫ iudei et alij infideles non possunt iudicari per
ecciaꝫ Dicit enĩ apls· i· ad chor· v· Quid michi de his que foris sunt
iudicare Naꝫ eos qui foris sũt iudicabit deus Nõ est ergo cũ iudeis
conuersandũ. ¶ Preterea magis sũt seperati ab eccia infideles et iudei
q̃ꝫ heretici· ꝫ cũ hereticis nõ ẽ ꝯuicandũ· scribit enĩ scda canonica ioh
Siquis venerit ad vos et hanc doctrinam non habet nolite eũ reci:
pere in domo neq; aue ei dixeritis· Et loquitur de hereticis. Multo
ergo magis nõ est conuersandũ cũ iudeis et paganis. ¶ In contriũ
est qd dicit Crib· et ponit· xi· q· iij· Ad mẽsã paganoꝝ si volueris ire
sine vlla ꝓhibitione permittimus. Planũ est aũt ꝙ pagani in mul
tis iudaisant sicut iudei Vñ si licitũ est conuersari cũ paganis licitũ
est similiter cũ iudeis. ¶ Rñsio dicendũ ꝙ eccia salutẽ oĩbꝫ optat et
ideo nec iudeoꝝ nec alioꝝ infideliũ suis filijs vniuersaliter interdicit
maxime qñ sperat de illoꝝ conuersione et nõ formidat de suoꝝ filiorũ
seductione et quia diuturna cõuersatio familiaris ĩ aliquibꝫ actibus
posset esse causa seductionis ipoꝝ fideliũ Ideo primo interdicit xpia:
nis vt iudeorũ et alioꝝ infideliũ ꝯuiuia vitẽt nec eos ad eoꝝ ꝯuiuia
recipiãt ne eoꝝ participatione sbuertant ut scribit· xxviij· q· i· Illud
vero qd dicit de mensa paganoꝝ intelligit in casu ꝑdicationis qꝛ li:
citũ est ꝑdicatoribꝫ vti eoꝝ cibis cũ modestia dũmodo nõ essent ydol
imolati Scdo ne simul cohabitẽt cũ eis nec se balneẽt in eodẽ balneo
Tercio ne in eoꝝ infirmitate eos vocent vel eoꝝ medicinas recipiãt
Quãrto ut ne in testamẽto eis aliquid relĩquant Quĩto vt ne ĩ die
lamentationum fenestras Et hostias apertas teneant Vel ipsi in
publico appareãt Sexto vt vtriusq; sexus in omni xpianoꝝ ꝓuin:
cia omni tp̃e habitꝰ in qualitate publice ab alijs distinguãtur. Sep:
timo ut in diebꝫ sabbatis non trahant ad iudicia nec testimonium
ipoꝝ contra aliquẽ xpianũ sit recipiẽdũ. ¶ Ad primũ ergo est dicẽd·
ꝙ illud ꝑceptũ dedit deus iudeis tunc ad ydolatriam ꝓnitatem hñti:
bus· et ideo timendũ erat ne ipi per conuersationẽ illaꝝ gentiũ colen
tiũ ydola que terrã eis ꝓmissã occupatã tenebãt seducerent et eodem

modo nunc si sint aliqui simplices et infirmi adhuc in fide de quorum conuersione probabiliter timeri possit prohibendi sunt a iudeorum et aliorum infideliũ conuersatione et precipue ne magnã familiaritatem habeant cum eis, ¶ Ad scdm ẽ dicẽdum q̃ ecc̃ia nõ potest iudicare iudeos et alios infideles infligẽdo eis penã spũalẽ. ꝫ pena temporali pt̃ eos iudicare. Et ideo in mercemonijs et in alijs tp̃alibꝫ negocijs potest eorum ꝯuersationẽ tollerare. ¶ Ad terciũ ẽ dicendũ q̃ non ẽ sile quia heretici iam fidẽ receperũt. et ideo ecc̃ia potest eos cogẽ ut rectam fidem teneãt. Iudeos vero et alios non cogit nec eos punit illa pena qua punit hereticos.

AD Octauũ sic ꝓcedit̃ Videt̃ enĩ q̃ pp̃ debeat punire iudeos pena spũali qua punit xp̃ianos quia excõmunicatio maior que est pena spũalis est p̃uatio a ꝯũione fideliũ. ꝫ coĩo fideliũ denegatur iudeo recipiẽti aliqd̃ officiũ publicũ super xp̃ianos. sicut patet extra de iudeis c. nimis absurdũ. puniũtur ergo iudei spũali pena. ¶ Preterea papa non punit aliquos tp̃ali pena. q̃ mucro pape et ep̃i est ip̃a excõmunicatio, Arma enĩ milicie clericorum non sunt carnalia sed spũalia ut dicit apl's. ij. ad Chor. x. pena ergo spũali per papã debẽt puniri iudei. ¶ Preterea pena debet esse ꝓportionata culpe. ꝫ culpa iudeorum qñq̃ est spũalis potissime qñ in contumeliã et blasphemiã creatoris insurgũt ergo spũalis pena eis debetur. ¶ In contrariũ est qd̃ scribit̃ ex̃ de iudeis c. postulasti. vbi dicit̃. q̃ cum qdã iudeus manꝰ violentas in clericũ iniecisset papa mãdauit p̃dictũ iudeũ pena pecuniaria puniri et clerico leso tp̃aliter satisfieri vsq̃ ad condignã satisfactionem. ¶ Rñsio dd̃ q̃ papa potest punire iudeos et alios infideles pena tp̃ali et spũali tanq̃ sup̃ eos plenã iurisdcõez hñs. Tp̃ali quidẽ pena directe et indirecte. Directe quia per se mandãt eos puniri cũ forefaciũt pena pecuniaria et per se p̃cipit ut illi iudei qui de infidelibus ad baptismũ venerũt subuertere nitunt̃ p fideles publicis cedibus et flagellationibꝫ deputent̃. sicut patet xxviij. q. i. c. sepe, Indirecte aũt qñ sic forefaciũt ut sint digni morte. vel priuatiõe alicuiꝰ mẽbri huiꝰ penã statuit reliquendã eẽ brachio seculari. Sed pena spũali directe eos punire non potest. quia nõ potest eos punire p̃uatione sacramentorum que est excomunicatio minor. Qui enĩ non participant sacramẽta nõ possũt priuari participatiõe sacramẽtorũ

nec potest eos separe a cōuiōe ecc̄ie q̄ ē excoīcatio maior. Qui enī nō sunt ī ecc̄ia ab ecc̄ia separi nō possūt sicut dicit aug̃ et ponit̃ xi.q.iij.c.omnis xp̄ianus. Indirecte tn̄ potest eos punire pena spūali excomunicando christianos ne cum eis participent. vel excomunicando christianos principes quibus ip̄i iudei subduntur. si negligunt eos punire tp̄ali pena qn̄ ip̄i in xp̄ianos forefaciunt, ¶ Ad primum ergo ē dd̄ q̄ illa denegatio cōuionis fideliū refert̃ ad xp̄ianos ne ip̄i comunicent cū iudeis in cōmercijs et in alijs negocijs donec per eos fiat satisfactio condigna. ¶ Ad scd̄m est dd̄. q̄ pp̄ potest punire pena tp̄ali et spūali tanq̄ vtrisq; plenā iurisdicōez hn̄s, Sz aliquā penā tp̄alem qn̄ extendit̃ ad sanguīs effusionē non exequit̃ immediate p se ꝫ mediāte brachio seculari. ¶ Ad terciū ē dd̄ q̄ lex q̄ data est iudeis magis fuit timoris q̄ amoris. et bona ꝓmissa eis magis fuerūt tp̄alia q̄ spūalia iux̄ illd̄ ysa.i. Si volueritis et audieritis me bona t̃re comedetis. cōgrue ergo iudeis circumcisis carne nō spiritu magis īducit̃ pena tp̄alis qm̄ spūalis.

AD.ix. sic procedit̃. Videt̃ enī q̄ papa non debeat ꝑmittē iudeorum oblationes et elimosinas recipi a fidelib9. quia bn̄ficium non potest recipi iuste nisi administret̃ officiū ꝫ iudeis nō ministrat̃ officiū ecc̄iasticū nec sacramēta. g° iuste nō pn̄t ab eis recipi bn̄ficia oblationū et elimosinaꝝ. ¶ Preterea dicit aug̃ et ponitur.xxiiij.q.v. Nolite velle facere elimosinas de fenore et vsuris. q̄ imolās ex iniq̄ oblatio ē maculata nec dona iniquoꝝ altissim9 approbat. ꝫ iudei nō noscunt̃ aliud hr̄e nisi de vsuris ergo eoꝝ oblationes et elimosine recipiende non sunt, ¶ Preterea scribit̃ ꝓū.xv. Victime impioꝝ abhominabiles dn̄o vota iustoꝝ placabilia sed constat iudeos impios esse et non iustos. non g° sunt eoꝝ elimosine vel oblatiōes recipiēde ¶ In cōtrariū est qd̄ scribit̃ ex̄ de deci. et ꝑmi. vbi dicit̃ de terris quas iudei colunt tue prudentie respōdemus ut eos ad decimas persoluēdas omni cum districtione compellas ne forte occasione illa ecc̄ie valeant suo iure fraudari. ¶ Rn̄sio dicēdum ē q̄ aliq̄ absolute respondent iuste a iudeis posse recipi oblationes et elimosinas quāuis constat eos non nisi pecuniā vsurariam hr̄e ꝓpt̃ tria. Primo quidē quia de iudeis non est aliqua spes ut per eos restituat̃ vsura nec in morte nec ī vita. Vn̄ eoꝝ cōditio nō fit deterior ad reddēdū. exquo de eis nō

est spes restitutionis sicut de xp̄ianis quorū restitutio saltez in morte
sperat̄ ꝓpt̄ qd̄ iuste potest talis pecunia ab eis recipi hac intentiōe ut
illis personis restituat̄ a quibꝫ extorta est si inueniūtur vel si nō in-
ueniūtur principes terrarū pro vtilitate reipu· et pauꝑes xp̄i et recto
res et administratores sacramētoꝝ iuste efficiuntur illiꝰ pecunie pos
sessores, Scd̄o qꝛ ꝓbabiliter presumit̄ ꝙ xp̄iani quoꝝ bona hn̄t iudei
per vsurariam prauitatem potius velīt iudeos xp̄ianos pauꝑes hr̄e
bona illa vel rectores ciuitatū q̄ꝫ ꝙ remaneant apud iudeos a quibꝫ
nullā restitutionez sperent nec bn̄ficiū spūale nec tp̄ale. Tercio quia
verisimile ē ut iudei terrā non colētes nec manibꝫ laborantes multa
lucra licita hr̄e possūt ex sola permutatione pecunie et mercantijs ꝛ
alijs contractibꝫ emēdo vel vendendo nec est talis presūptio violēta
cum lex ponat ꝙ si diues vel pupillus habuerit tutorē pauperem q̄
postea diues apparuerit tp̄e reddite rationis cū tn̄ nō acquisiuisset ex
arte vel successione nō potest pupillus res causare eē suas qꝛ nō con
stat vnde venerīt· Fortuna enim multos modos lucrandi hominibꝫ
ꝓuidit. Puto tn̄ distinguendū eē ꝙ decime vel oblationes vl̄ elimo-
sine recepte a iudeis vel sūt p̄diales vel ꝑsonales. De p̄dijs v̄ et ter-
ris quas colūt iudei licite possūt recipi oblationes et decime, Si vero
sunt personales et constat eos aliquid habē de laboribꝫ eoꝝ et de īdu-
stria lucrandi absqꝫ vsuraria prauitate adhuc licite possūt ab eis re-
cipi oblationes et elimosine. Sed si constat eos nichil hr̄e nisi vsurā
tucius ē non recipere q̄ꝫ recipe· qꝛ planū est ꝙ retineri nō potest nisi
restituat̄ personis a quibꝫ est extorta, Magno aūt periculo homo ex-
ponit se recipere pecuniā que vel alijs ē restituenda vel in vsus pau
perum et vtilitatē reipublice exponēda et nō in ꝓꝓum ꝯmodū ꝯuer
tenda. ¶ Ad primū ergo est dd̄ ꝙ nō accipiūtur a iudeis decime et
oblationes pro administratione sacramētoꝝ· ꝫ ꝓ p̄dijs et possessioni-
bus positis in territorio ecc̄ie Vn̄ ex̄ c· supradicto dicit̄ ꝙ vel cogan-
tur possessiones renunciare vel decimas et oblationes persoluere.
¶ Ad scd̄m et terciū d̄ ꝙ si constat eos nichil hr̄e nisi vsurā tucius ē
non recipere q̄ꝫ recipe · quantumcūqꝫ reciparet̄ causa reddēdi illis a
quibus est exorta ꝓpter rationē supius dictam,

AD Decimum sic ꝓcedit̄, Videt̄ enī ꝙ papa debeat permittē ali
quas exactiones fieri in iudeos quia res seruoꝝ dn̄oꝝ sunt· Sꝫ

iudei serui sunt quia eorum propria culpa submisit eos perpetue seruituti vt scribitur extra de iude. ¶ Preterea iuste potest auferri quod iniuste detinetur. sed pecunia a iudeis possessa cum sit vsuraria iuste non detinetur ergo iuste potest ab eis auferri. ¶ Preterea si non possent aliqua dona et encenia a iudeis recipi melioris conditionis essent ipsi quam xpiani et culpa ipsorum eis patrocinium prestaret non incommodum quod est inconueniens. ¶ In contrarium est quod scribitur extra de iude. c. sicut. vbi dicitur quod coacta seruitia a iudeis exigenda non sunt ¶ Responsio dicendum quod planum est iudeos perpetue seruituti ecclesie eorum culpa esse suppositos et eorum res sub dominio xpianorum existere. Res dico iusto titulo per eos acquisitas quibus principes terrarum vti possunt tamquam proprijs tali tamen seruato moderamine ut necessaria vite et subsidia eis et eorum familijs oportuna eis nullatenus subtrahantur. Verum quia dicente apostolo. i. ad thessalo. iiij. Honeste oportet ambulare ad eos qui foris sunt ut nullius aliquid desideretur et loquitur de iudeis et infidelibus ne nomen domini blasphemetur in nobis Ideo prouide statuit ecclesia ut noue exactiones in iudeos non fiant nec coacta seruitia ab eis exigantur propter tria. Primo propter scandali vitationem. scribitur enim i. ad chor. x. Sine offensione estote iudeis et gentilibus et ecclesie dei sicut ego non querens quod michi vtile est sed quod multis vt salui fiant, Secundo propter ecclesie prohibitionem. ex quo enim per ecclesiam prohibitum est non fieri debet. Tercio propter periculi vitationem. cum enim eorum pecunia ut in pluribus sit vsuraria et talem homo non possit in proprium commodum conuertere periculo tamen homo se exponit aliquid ab eis recipiendo. ¶ Ad Primum ergo est dicendum quod res seruorum sunt dominorum quantum ad tuitionem et quantum ad reipublicae conseruationem pro cuius vtilitate possunt principes terrarum iudeorum vti si sunt iusto titulo acquisite. alias tenentur eas restituere illis a quibus sunt extorte ut supra dictum est. ¶ Ad secundum est dicendum quod iuste potest auferri a iudeis illud quod iniuste detinetur vtpote lucrum vsurarium non propria arte et propriis laboribus acquisitum et hoc non ut in proprium commodum conuertatur sed ut restituatur illi a quo extortum est. ¶ Ad Tercium est dicendum quod non est inconueniens quod iudei sint melioris conditionis quam xpiani secundum quid quantum ad conseruationem aliquorum temporalium. simpliciter tamen sunt peioris conditionis quia habere aliquid de suo ut possit iuste dare et alius iuste possit recipere melioris conditionis est quam nichil habere de suo sed solum de alieno. Si tamen probabiliter presumitur iudeos lucrari iusto titulo vendendo et emendo vel commutando in mercantijs esto quod terras non colant nec manibus laborent. satis potest concedi

q̄ absq; pc̄to possūt recipi ab eis encenia et dona ꝟm opinionez sup̄ positam

¶ Questio·xxv·de pape resistētia et p̄mo de resistētia scismaticoꝝ

NVnc considerandum ē de pape resistētia Circa quā q̄tuor ꝯsiderāda occurrūt Primo de resistētia scismaticorū. Scd̄o de resistētia tirānoꝝ. Tercō de resistētia excōicatoꝝ. Quarto de resistētia hereticoꝝ. Circa primū querunt̄ sex Primo vtrū om̄es resistētes pape sint scismatici Scd̄o vtꝝ oēs scismatici resistētes pape sint hētici Tercō vtꝝ p̄p̄ oēs scismaticos possit oī pc̄tate p̄uare Quarto vtꝝ p̄p̄ debeat punire scismaticos grauius q̄ꝫ hēticos. Quīto vtrū p̄p̄ reputet grecos scismaticos vel hēticos Sexto vtrū pap teneat grecos eē paganos vel xp̄ianōs.

AD primum sic ꝓcedit̄, Videt̄ enī q̄ nō oēs resistētes pape sint scismatici·q; illd̄ qd̄ scindi nō potest ibi scisma non hr̄ locū. Sz ecc̄ia cuiꝰ p̄p̄ ē caput scindi non potest· q̄a tunica xp̄i q̄ significabat ecc̄iaꝫ incōsutilis erat desup ꝯtexta ꝑ totū ut dicit̄ Io·xix· vñ nō fuit scissa ꝫ sorte data gᵒ scisma ī ecc̄ia locū nō hr̄. ¶ Pret̄ea si om̄s resistētes pape dicunt̄ scismatici tūc oīs pc̄tor resistēs p̄ceptis ecc̄ie erit scismaticus q; ꝟm ambroꝫ· Pc̄tm ē p̄uaricatio legis diuine et celestiū inobediētia mādatoꝝ. ¶ Pret̄ea scisma diuisionem importat· Nomen enī scismatis a scissura aīoꝝ vocatū est ut dicit Ysi·ī li·ethy·sed oīa pc̄ta diuidūt hoīes a deo et ꝑ ꝯn̄s a p̄p̄ qui est eiꝰ vicariꝰ sup illd̄ ysa·lix Iniquitates vr̄e diuiserūt int̄ vos et deū vr̄m·om̄s gᵒ pc̄tores erunt scismatici. ¶ In contrariū est aug̃·ī li·de q̄stioīb; euāgelioꝝ·et ex̄ de scisma. ¶ Rn̄sio dicendum q̄ ecc̄ia est vna vnitate fidei et caritatis ad quam vnitatem apl's hortat̄ ad ephe·iiij·dicens· sollicite seruare vnitatem sp̄ūs in vinculo pacis quia estis vnū corpus et vnus spiritus sicut vocati estis in vna spe vocatiōis vr̄e. Est aūt in ecc̄ia q̄ corpus xp̄i misticū est duplex vnitas Vna mēbroꝝ ad caput· et scd̄a membroꝝ ad inuicem de qua duplici vnione apl's loquitur ad ephe iiij·qñ dicit, Veritatez autem facientes in caritate crescamus in illo per oīa qui est caput xp̄s quātū ad vnitatem primā exq̄ totū corpꝰ compactū et ꝯnexū per omnē iūcturā subministrationis ꝟm opationem quantū ad vnitatē scd̄aꝫ. Illi ergo qui ex aīo et ꝟm intentionez

se ab ista duplici vnitate diuidūt scismatici appellant. Vñ qui sūmo pontifici tanq̄ capiti subeē rennuūt. et qui mēbris subiectis ipi ecc̄ie comunicare recusāt scismatici esse censendi sunt. De qua duplici diuisione loquit̄ apl's ad colo. ij. qñ dicit. Nemo vos seducat in humilitate et religiōe angelor̄ ambulās frustra inflatus sensu carnis sue et nō tenēs caput quantū ad diuisionem primaꝫ exquo totū corpus per nexus et ꝯiūctiones subministratū et constructū crescit ī augmētum dei cui⁹ corporis diuisio facit diuisionē scd̄am, ¶ Ad primum ergo ē dd̄ q̄ non d̄ tunica xp̄i incōsutilis q̄ ab ip̄a ecc̄ia vel caritate significata ꝑ illā tunicā multi non pñt se diuidē, Sed quia in quib⁹ cunq̄ est caritas ecc̄ie ī illis inscissa et indiuisibilis permanet. Vnde merito describit̄ esse contexta ex toto q̄ nemo eius expers ē qui ꝑtinē videt̄ ad totū a quo tota catholica vocat̄ fides. Si enī vnus solus fidelis esset in illo tota inueniret̄ ecc̄ia ut dicit aug̃. ¶ Ad scd̄m est dd̄ q̄ resistē preceptis dei vel pape potest esse dupliciter Primo ꝑ spontaneam et volūtariā ītentōez ac manifestā rebellionē. et eius iudicial' sententie recusationem et talis resistētia ꝓ̄pa inducit crimē scismatis. Scd̄o per alicui⁹ ꝯmodi tp̄alis ꝯsecutionē et ꝑiculi vitationē. Mlti enī resistunt p̄ceptis dei et vicarij eius. vel ex amore male inflāmati ut aliqd̄ tp̄ale ꝯmodū consequant̄. vel ex timore male humiliati ne sup eos aliq̄ ꝑicula et incōmoda inducant̄ q̄ tñ scismatici nō dicūtur quia nec ab vnitate mēbror̄ ecc̄ie. nec ab vnitate capitis se diuidere ex aīo intēdunt. Et ista diuisio satis habet̄ per aug̃ ī li. de quest. euā. ¶ Ad terciū est dicendū q̄ pc̄tm potest ꝯsiderari duplicit̄. vel quātū ad illud qd̄ ē formale. et sic diuisio et sepatio a bono incōmutabili est formale ī oī pc̄to mortali. vel quātū ad illd̄ qd̄ ē mat̄iale et sic ꝯuersio ad bonū cōmutabile vtile vel delectabile ē quid mat̄iale. Vnde distīgunt̄ multa pc̄ta s̄m illa ad q̄ hō se ꝯuertit. Peccator ergo qñ peccat pincipaliter intēdit boni ꝯmutabilis adoptionē. p̄ter ītentiōez autē eius sequit̄ diuisio et sepatio a bono diuino et a p̄ceptis ecc̄ie. Vñ tal' diuisio non ꝓ̄pe īducit crimē scismatis. exq̄ ē p̄ter intētionez peccātis Nam scismaticus ꝓ̄pe nō ē nisi q̄ sponte et ex aīo ꝑ manifestā rebellionem se subtrahit ab vnitate ecc̄ie tam capitis q̄ mēbror̄,

AD. ij. sic procedit̄. Videt̄ enī q̄ omnes scismatici resistētes pape sint heretici. q̄a diuisi ab vnitate eccl'ie sunt diuisi a fide a qua

diuisi sūt hētici. Dicit enī aug. ꝯt epl'az fūdamēti. Ego nō credēz euā
gelio si nō credēz ecc'lie. ꝫ oēs scismatici sūt diuisi ab vnitate ecc̄ie. g°
sūt diuisi ab vnitate fidei et ꝑ ꝯñs sūt heretici. ¶ Pretea sꝑ maiꝰ in
cludit minus. ꝫ scismatici sūt diuisi a tota ecc̄ia. qꝛ subtrahūt se ab obe:
diētia capitis ecc̄ie g° talis diuisio includit diuisionē a fide cꝰ vnitas
ē particularis. ¶ Pretea q̄ diuidit se ab vnitate dei diuidit se ab vni
tate fidei q̄ est vnitas p̄mi veri. ꝫ scismaticꝰ diuidit se ab vnitate dei
exquo diuidit se ab vnitate ecc̄ie g° similit̄ ē diuisus ab vnitate fidei
¶ In ꝯtrariū est aug. ī li. de quest. euā. vbi ait. ꝙ scismaticos nō fides
diuersa facit. ꝫ ꝯuīs disrupta societas. ¶ Rñsio dicēdum ꝙ istam q̄:
stionez determinat aug. ī li. supdicto. vbi talez dr̄az ponit int̄ malum
catholicū scismaticū et hēticū. Quia malꝰ catholicꝰ v̄az fidē hꝫ et ve
ra credit tñ nō viuit ꝑm illa que credit. Hereticꝰ v̄ est q̄ falsa de deo
credit vl' de aliq̄ parte script̄e eiꝰ q̄ ad fidei edificatiōez ꝑtinent nō cō
tentus int̄rogatiōe incōcusse credentis. ꝫ suo errore a v̄a opiniōe ꝑti:
naciter discordās talis enī ut ait et si nō corpore saltez aīo ex̄ ecc̄iaz ē
Sed scismaticꝰ est ille q̄ sua crimīa et pc̄ta sic patꝰ est ex aīo defendē
si fuerīt obiecta vl' ꝓbata ut cogitet spōte ꝯuenticuloꝝ segregatōes ⁊
ꝑtbatiōes ecc̄ie facē Igit̄ ꝑm aug. malū catholicū facit moꝝ ⁊ vite p̄:
uitas. Hēticū facit fidei diuersitas. Sz scismaticū facit disrupta societas
Et int̄ istos ut dicit soli hētici debēt dici zizania q̄ cū frumēto nō hñt
ꝯuez radicē. Sic hētici ꝯuez fidez non hñt cū veris catholicis, Dñt tñ
mali catholici v̄a credentes et non vt credūt viuentes dici palea, Et
scismatici debēt dici ariste qꝛ arista et palea ꝯuem radicez hñt cū fru:
mento. ¶ Ad primū ergo est dd̄ ꝙ ī ecc'lia est duplex vnitas. Vna ī
fidei v̄itate. Alia ī amoris caritate. Potest aūt esse p̄ma vnitas ī ali
quo sine scd̄a. Scismatici g° diuisi sūt ab ecc̄ia quātuz ad illā vnita
tez quā facit caritas. Sed nō sunt diuisi ab ecc̄ia quantū ad illā vni:
tatē quā facit v̄itas. ¶ Ad scd̄m est dicēdū ꝙ ī plꝰ se hꝫ scismaticꝰ q̄ꝫ
hereticꝰ. sicut in plꝰ hꝫ se aīal q̄ꝫ homo. sicut enī oīs hō est aīal et nō
ecōuerso. sic oīs hēticꝰ est scismaticꝰ non econūso ꝓpt̄ qd̄ falsū assume
bat̄. qꝛ esse hēticū includit esse scismaticū et non econuerso. Et per
hoc patet rñsio ad terciū,

AD Terciū sic ꝓcedit̄. videt̄ enim ꝙ ꝑꝑ possit p̄uare scismaticos
oī p̄tate qꝛ pt̄ eos priuare p̄tate cōsecratōis. g° mlto fortius po:

test eos p̄uare p̄tate iurisdicōis ꝯña patz. ꝓbat̄ añs ꝑ illd̄ qd̄ habet xxiiij. q. i. c. pudēda vbi d̄ ꝙ ep̄s ab ecc̄ie visceribꝫ diuisus et ab apl̄icis sedibus sepatus desacrat ip̄e potius q̄ꝫ ꝯsecrat. ¶ Pret̄ea ī cōsecratione dat̄ sp̄us sc̄ts ꝫ scismaticis nō dat̄ sp̄us sc̄ts qꝛ ext̄ vnitatez ecc̄ie sp̄us sc̄ts nō accipit̄ nō enī pt̄ a pc̄tis solui. nec celeste regnū ingredi qui ab vnitate ecc̄ie diuisus ē. ut dicit Beda et ponit̄. xxiiij. q. i. c. q̄cunq̄. ¶ Pret̄ea dicit Cyprianꝰ ī quadā ep̄la. et ponit̄ vij. q. i. c. nouicianus. Quicūq̄ nec ꝯuionē pacis nec vnitatē sp̄us obꝑuat et se ab ecc̄ie vīculo atq̄ sacerdotū collegio sepat nec ep̄i p̄tatez pt̄ hr̄e nec honorē exquo ep̄atꝰ vnitatē noluit hr̄e nec pacē. ¶ In cōtrariū ē qd̄ scribit̄ ex̄ de scismaticis. ¶ Rñ° dd̄ ꝙ sicut sup̄dictū est ꝙ duplex potestas dinoscit̄ eē ī ecc̄ia vna ordīs et ꝯsecr̄tiōis, Alia iurisdcōis et executiōis. Prīa dat̄ ī ꝯsecratiōe ordinis sac̄mēti vl̄ ī ꝑfectione ordinis que q̄dez tanta est quāta p̄tas data est sac̄mēto. Vñ in tali p̄tate ꝑꝑ nō excedit alios sacerdotes nec alios ep̄os Scd̄a v̄ dat̄ magis ī electione q̄ tāta ē q̄nta p̄tas dat̄ officio. Et p̄ma īdelibilit̄ ꝑmanet ī q̄libet sacerdote vl̄ ep̄o nec ꝑ ꝑꝑaꝫ pt̄ ꝯferri ut ē ꝑꝑ nec tolli qꝛ si ꝑꝑ nō esset sacerdos vel ep̄s nō posset aliquē ī sacerdotē consecrare nec in ep̄m ordinare. Scd̄a v̄ sic̄ ꝑ ꝑꝑaꝫ ꝯfert̄ sic ꝑ papā pt̄ tolli et auferri. g° ꝑꝑ non pt̄scismaticos p̄uare p̄tate ordīs vl̄ ꝯsecratōis. ꝫ bñ pt̄ eos p̄uare et sūt ip̄o fc̄to qñ ab vnitate ecc̄ie se diuidūt p̄uati p̄tate iurisdcōis et executiōis. ¶ Ad Primū ergo ē dd̄ ꝙ illd̄ decretū ītelligit̄ si ꝯsecratio nō sit facta in forma ecc̄lie. Vere eniz scismaticꝰ consecrat si in for̄ ecc̄ie ꝯsecrat. Et vere ordinat si aliq̄ꝫ ad sacerdotē ordinat. qꝛ si tales postmodū redeūt reordinādi nō sūt. Vel istud ītelligit̄ eē dc̄tm ī odium et detestationē crimīs. ut magis talis consecratio dicat̄ execratio q̄ꝫ consecratio sic̄ ecc̄ia que ex pactu pecunie ē consecrata magis exec̄ta q̄ꝫ ꝯsecrata dicēda est. ¶ Ad scd̄m est dicēdum ꝙ ex̄ vnitatē ecc̄ie non dat̄ sp̄us sc̄ts ut gratum faciat deo ip̄m recipientem. qꝛ magis ad damnationez q̄ꝫ ad suā saluatiōez recipit sacramentū ecc̄ie scismaticus ab ecc̄ia prescisus ꝫ bñ recipit̄ sp̄us sc̄ts quantū ad hunc effectū quia est susceptio caracteris vel perfectio. si ip̄m sacramētuz ordinis vel ordinis perfectio recipiat̄ ꝑm formā ecc̄ie. Et ꝑ hūc modū intelli illud decretum positum in ep̄la Cypriani.

Ad·iiij·sic procedit. Videt enī q̄ ꝑꝑ grauius debeat punire he
reticos q̄ꝫ scismaticos· q̄ grauius pctm grauiꝰ puniendum est
sed peccatum infidelitatis ē grauissimū oīm pctoꝝ· ergo est grauius
puniendū. ¶ Pretea oīs hereticus est scismaticus ergo ē puniendus
tanq̄ꝫ heretic⁹ et tanqm̄ scismatic⁹. ¶ Pretea infidelis post abiuratā
heresim si relapsus fuit non est ampliꝰ recipiendus ꝫ est tradendus
brachio scl'ari ut habet ex de heret· Scismatic⁹ autē sp ē recipiendus
grauiꝰ ergo punit hetic⁹ q̄ꝫ scismaticus. ¶ In cōtrariū est qd scribit
Nūi·xvj·vbi habetur q̄ dathan et abyron inassueta pena fuerunt
puniti·eo q̄ tra apta fuit et descenderūt viuētes ī infernū ꝓ eo qd re:
stituerūt moysi. ¶ Rn̄sio dd q̄ pena grauior et magis inassueta de:
betur magis vni pcto q̄ꝫ alteri ꝓpt tria. Primo ꝓpt peccati maiorita:
tem et sic peccatū infidelitatis magis seu grauius debet puniri q̄ꝫ ali
qd aliud cū nullū pctm sit grauiꝰ ipo· considerando ipm genus pcti
Opponit enī immediate ipo bono diuīo. Vn̄ exo·xx·statim cum deꝰ
dixit Non habebis deos alienos coram me·nec adorabis ydola·neq̄
coles ipa subiūxit immediate penā dicēs, Ego sū deus fortis et zelo:
tes visitans pcta patrū in filios vsq̄ ad terciā et quartā gen̄atiōes.
Scdo ꝓpt peccātis ꝓnitatē·et sic pctm scismatis multū grauit et mō
inassueto legimꝰ esse punitū· q̄ enim iudei ꝓni erāt ad ꝯtētiones et
scismata excitanda iux illd qd dixit Moyses deutro·xxxi· Ego enim
scio ꝯtentionē vestrā et ceruicē vestram durissimam adhuc viuente
me et ingrediente vobiscū sp contentiose egistis contra dn̄m quanto
magis cum mortuus fuero. Et pmo Esdre·iiij·c·scribit inuentum
fuisse in libris hystoriaꝝ antiquoꝝ patrū·q̄ ciuitas illa puta hieru:
salem vbi iudei habitabāt a diebꝫ antiquis· aduersus reges rebella:
bant et seditiones et prelia cōcitabant in ea· Vn̄ ꝓpter hanc ꝓnita:
tem chore et dathan et abyron ꝯcitātes scisma aduersus moysen pe:
na inassueta puniti sūt ut dictū ē supra. Tercio ꝓpter nocumenti g̃:
uitatem·ꝑm enim pn̄tem iusticiā qn̄q̄ ꝓ minori culpa grauiꝰ quis
punitur q̄ grauiꝰ nocumentū imminet hominibꝫ qn̄q̄ ex leuiori cul
pa qn̄q̄ ex maiori sicut aliquis grauiꝰ punit ꝓ homicidio q̄ꝫ ꝓ piu
rio non obstante q̄ longe maiꝰ pctm est piuriū qm̄ homicidium.
¶ Ad primum ergo ē dicendū q̄ ꝑm diuinū iudiciū sp maiori culpe
maior pena taxat Sed ꝑm pn̄tem iusticiam maiori culpe qn̄q̄ debet

minor pena · ut dictum est de homicidio et piurio quāuis distingui possit de maioritate culpe quia qñq; ē maior maioritate pcti, Qñq; vero peccantis ꝓnitate · et quolibet modo maioritatis pena pot̄ rñdē culpe. ¶ Ad scdm est dicēdū ꝙ hereticꝰ ē scismaticꝰ loquēdo gñaliter de scismate eo ꝙ hēticꝰ errās in fide diuisus ē a deo, Sed qñq; hereticꝰ est scismaticꝰ sb̄ ꝓpa ratiōe scismatis qꝛ diuidit se a deo per eiꝰ scriptē corruptionē et diuidit se ab vnitate ecc̄ie ꝑ manifestam rebellionem. Vñ dicit glo. nūi xvi · ꝙ ꝑ dathan et abyron et chore significabant̄ heretici et scismatici qui multos secū trahēdo decipiūt ꝯtēnētes sacerdotes xp̄i et se a clero plebis q; societate segregātes ꝯstituē audent ecclesias et aliud altare. ¶ Ad terciū ē dd̄ ꝙ tūc scismatici sūt recipiēdi qñ nullū falsū dogma nutriūt vel ꝑtinacit̄ defendūt, Heretici v̄ ideo postq̄ relapsi sunt tradunt̄ brachio seculari qꝛ timet ecc̄ia de corruptione fideliū quā presumit de eis exquo relapsi sunt.

AD · v · sic procedit̄ · Videt̄ enī ꝙ papa non reputet grecos hereticos sed solū scismaticos qꝛ damas grecꝰ fuit hereticus et tñ ꝑmo suo libro c · xi · dicit. Credimꝰ in vnū spūz scc̄m ex patre ꝓcedentez ꝛ in filio requiescentē cum patre et filio simul coadorandū conglorificandum vbi nō facit mentiōez de ꝓcessione spūs scc̄i ex filio · greci ergo negātes spūz scc̄z ex filio ꝓcedē nō sūt heretici reputādi, ¶ Preterea xvi · di · c · i · dicit̄ ꝙ papa dicit · sic̄ scc̄i euāgelij · iiij · libros · sic quatuor cōcilia suscipe et veñari me fateor Nicenū Cōstātinopolitanū Ephesinū Calcidonēse. Sz ī illis quatuor ꝯcilijs nō fuit aliqua mētio de ꝓcessione spūs scc̄i ex filio ꝓpter talem ergo articulū nō sūt greci heretici reputādi. ¶ Preterea illi qui integre sapiūt et rectā viam sectant̄ non sūt heretici · sed hiero · dicit in ꝓlogo sup̄ epl̄is canonicis · ꝙ greci integre sapiūt et rectā viā sectantur · nō ergo sūt reputandi heretici, ¶ In contrium ē quia spūz scc̄m ex filio ꝓcedē est articulꝰ fidei · sed greci hoc negāt ergo heretici sūt habēdi. ¶ Rñsio dicēdū ꝙ ista duo crimina scismatis et heresis magnā affinitatē hñt. Scribit̄ enī ꝑmo Re · xv · ꝙ quasi pcc̄m ariolādi ē repugnare et quasi scelus ydolatrie nolle acquiescere · et sup̄ illo v̄bo hiero · scripto · xxiiij · q · iij · int̄ scisma et heresim hoc int̄esse arbitror · ꝙ heresis peruersū dogma habet · Scisma vero post corporalē discessionē ab ecc̄ia parit̄ sep̄at · et notat glo · talē dr̄az esse int̄ scisma et heresim qualis ē int̄ habitū et dispositiōez ·

sicut enī dispositio potest fieri habitꝰ. sic cū aliquis scindit̄ ⁊ diuidit̄ ab ecc̄ia ut dicat̄ scismaticꝰ cū postmodū pertinacit̄ adheret sue secte. et dogma aliqd̄ nouū fingēdo vel ꝑtinacit̄ asserēdo contra ꝓhibitionem ecc̄ie nutrit efficit̄ hēticꝰ. quāuis ergo greci a p̄ncipio quo se ab vnitate ecc̄ie romane diuiserūt fuerīt solū scismatici postmodū vero ꝑtinaciter adherētes eoꝝ ritui et nō tenēdo articulos ꝑ ecc̄iaꝫ det̄minatos. planū est ꝙ ī heresim lapsi sunt vñ ecc̄ia reputat eos scismaticos et hereticos quāuis noīent̄ solū scismatici qꝛ a scismate eoꝝ pcm̄ inchoatū ē. ¶ Ad primū ergo est dd̄ ꝙ aliq̄ dicunt autoritatē damas. nō eē recipiēdam ꝓpt̄ duo Primo qꝛ eiꝰ liber in oībꝰ nō tenet̄ ab ecc̄ia potissime qñ dicit scd̄o li. c. ij. se adherere illi opinioni q̄ ponit angelos genitos eē post creationē oīm reꝝ. Scd̄o qꝛ librū suū ꝯposuit tp̄e quo incipiebat cōtrauersia int̄ grecos et latinos de ꝓcessione spūs sācti. Ideo voluit det̄minare ꝓ aliqua parte. Sed meliꝰ dicit̄ ꝙ doctores g̊coꝝ nō negāt spūꝫ sc̄tꝫ a filio ꝓcedē n̄ ꝓpt̄ p̄ricipalitatē p̄ris. q̄a enī ꝓcedē ab aliquo greco sermone principalitatē importat. ne spūs sc̄ts credat̄ ꝓcedē sic p̄ricipalit̄ a filio sicut a p̄re negāt ip̄i talē ꝓcessionē quantū ad p̄ricipalitatē et nō quātū ad realitatē. ¶ Ad scd̄m ē dd̄ ꝙ tp̄e illoꝝ conciliorꝝ nō pullulabat aliqua heresis ꝯt̄ spūꝫ sc̄tm. ꝫ postmodū tp̄e athanasij et alioꝝ doctoꝝ grecoꝝ positū ē sub articl̄o tā quā nc̄m ad credendū spūꝫ sc̄tm ex filio ꝓcedē. Vñ dicit athanasius ad serapionē. iux̄ qd̄ mādat apl̄s hereticū hominē post p̄mā correctionem et secūdā deuita. etiam siquos videtis cū helia volātes per aerem et cū petro et moyse sicco pede calcantes maria nisi spūꝫ sc̄tm ꝓfiteant̄ eē nat̄aliter ex deo et filio existētez sicut et filiū nat̄alit̄ et̄nalit̄ genitum a deo patre ut nos ꝓfitemur eū nō recipiatis et blasphemātibus et negātibus spūꝫ sc̄tm deū esse de nat̄a dei filij non ꝯūicetis. ¶ Ad terciū ē dd̄ ꝙ greci integre sapiūt et fidez rectā sectant̄ quantū ad nūm libroꝝ ꝯtētoꝝ ī sacro canone nō aūt quātū ad nūm articuloꝝ positoꝝ ī simbolo. nec quantū ad ritū sacramentorū ⁊ alioꝝ que cōmunit̄ obseruātur in ecc̄ia.

AD. vj. sic ꝓcedit̄. Videt̄ enī ꝙ ꝓp̄ teneat g̊cos eē paganos non xp̄ianos qꝛ solꝰ baptismus facit hoīez xp̄ianū. ꝫ greci nō baptisant in forma ecc̄ie ergo nō sūt xp̄iani ꝫ potius pagani. ¶ Pret̄ea diuersus ritus et dispar cultus diuidit xp̄ianū a pagano. ꝫ greci non

seruant ritū et cultū quē seruat ecc̄ia, Conficiūt enim in fermentato pane et nō ī azimo·ergo nō sunt xp̄iani ꝫ potius pagani. Preterea scribit̄ xxiij·q·v·c·de liguribꝰ·Siqua persona ecc̄iastici officij cui sb̄iecta ē restiterit vel seorsum collegiū fecerit aut aliud altare erexit seu scīsma fecerit excōicet et dānet·ꝫ oīa ista hnt greci· ergo damnant̄ et per oēs sūt pagani et non xp̄iani. In otrariū ē quia ecc̄ia nō appellat eos paganos ꝫ scīsmaticos vel hereticos. Rñdeo dō q̄ p baptīsmū hō incorporat̄ xp̄o et a xp̄o xp̄iani appellant̄. Vñ dicit ap̄ls ad ro·vj· Quicūq; baptizati sum̄ in xp̄o ihū ī morte ip̄i baptizati sumus Si ergo greci verū baptīsma nō cōferūt planū ē q̄ xp̄iani nō sunt. Certū ē autez grecos nō vti forma qua vtit̄ ecc̄ia baptizādo q̄a non exp̄mūt p̄sonā baptizantez·ꝫ solū p̄sonā que baptizat̄. Dicunt enī Baptizet̄ seruus xp̄i N in noīe patris et fi·et s.s. Vñ multi dicūt eos verū baptīsma non offerre asserentes personam baptizantē pertinere ad essentiam forme baptīsmi ex ipa instōne xp̄i q̄ñ dixit Eūtes baptizate omnes gētes, Aliq̄ vero dicūt ōtriū ponētes grecos verū baptīsma offerre quia non immutant aliquid q̄d sit de essentia forme eo q̄ sola expressio actus baptizādi cū īuocatione trinitatis est de essētia forme baptīsmi Modus vero exp̄mendi in p̄sona p̄ma vl̄ secunda et ī quo casu ntīo vel alio est ex instōne ecc̄ie Ideo licet ip̄i peccent ritū et formā ecc̄ie nō buādo verū tn̄ baptīsmū conferūt·imo si latini sub forma illa baptizarent grauit̄ peccarēt·baptizati tn̄ iterū rebaptizari nō deberent·et hanc opinionez puto esse veriorē q̄ bm aug·Falsa sūt sp̄ respuenda et vera tenenda dubia v̄ tamdiu credenda sūt q̄ diu ip̄a ē respuenda vel doceat ratio vl̄ p̄cipiat ecc̄ie autoritas. Planum est autē q̄ ecc̄ia venētes grecos ad obediētiā fidei non cogit rebaptizari Vñ ipō facto credit̄ magis eorū baptīsma approbare q̄ reprobare et per oēs papa reputat grecos xp̄ianos et non paganos, Ad p̄mū ergo est dicēdū q̄ greci vtunt̄ illa forma ad euitandū errorem qui fuit in p̄mitiua ecc̄ia, Multi nanq; attribuebāt virtutē baptīsmi dignitati et autoritati ministroꝝ baptizantiū· In quoꝝ persona dicit ap̄ls p̄ma ad chor̄·i· Ego quidē sū pauli ego vero appollo ego aūt cephe. Ad euitandū ergo hunc errorem non exp̄imūt ministrum baptizanteem sed solā p̄sonā que baptizat̄·forma tn̄ ecc̄lie lōge cōueniētior ē et magis cōformis v̄b xp̄i q̄d dixit·Eūtes baptizate

omnes gentes. ¶ Ad scdm est dicendum q sicut dicit anshel. i epla de sacrificio azimi et fermetati greci i multis nos arguut de ritu et cultu sacrificoꝝ et sacrametoꝝ dicetes nos iudaisare et figuras iudaicas obseruare. siue tn oficiat i azimo siue in fermetato verꝝ corpꝰ xpi oficit vn quantu ad hꝰ nec ipi nec nos de infidelitate rephensibiles sumus ¶ Ad terciu e dd q si greci damnant no danant p infidelitate ꝫ pro scismate in quo diu pmaserut et p hesi in qua pꝰmodu relapsi sut.

¶ Questio. xxvj. de resistetia tiranoꝝ.

Deinde cosiderandu e de resistetia tiranoꝝ circa qd querunt sex. Primo Vtru tirani resistetes ppe sint scismatici. Scdo Vtꝝ tirani resistetes pape sint hetici. Tercio Vtꝝ ad ppam spectat punire tiranos. Quarto Vtꝝ pp debeat tiranos punire pena tpali vl spuali solu. Quito vtꝝ pp cont tiranos sibi resistetes debeat cruce signatos destinare. Sexto Vtruꝫ pp in puniedo tiranos debeat magis declinare ad misericordia q ad iusticia.

Ad pmu ergo sic pcedit Videt eni q no oes tirani resistetes ppe sint scismatici. qꝛ illi sut scismatici q intedut se ab vnitate ecie diuide. ꝫ hoc tirani no itendut. imo intduꝫ zelatores ecie se simulant no ergo tirani sut scismatici. ¶ Pretea obseruatores iusticie no sunt scismatici ꝫ qnq tirani obsuatores sut iusticie magis q alij no ergo tales sunt scismatici. ¶ Pretea scismatici sunt qui rebellat ecie ꝫ tirani qnq pcurat face ogregatioes et colligatioes i ecia no ergo tales sunt scismatici. ¶ In cotrariu e qꝛ ut dicit damas. li. iiij. c. xviij. Antixps in pmordijs quide regni sui tiranide iusticia dissimulabit. Cu aut dnator factus fuerit persequet ecciaꝫ dei. Tirani ergo no obstate obseruatione iusticie scismatici et persecutores eccie censeri debent. ¶ Rn dd q sm aug in li. de questioibꝫ euagelioꝝ. Tria pnt distigui gna scismaticoꝝ. Na aliqui sut scismatici intetioe no opatione Quicunq eni ita inuidet bonis ut querat occasioeꝫ excludedi eos vl crimina sua sic defende parati sut si obiecta fuerit vel pbata. ut etia ouenticuloꝝ segregationes vel ecie pturbatoes facere cogitet iam scismatici sut et ab vnitate ecie corde descisi etia si no inuetis occasioibꝫ aut occultatis factis suis sacrameto eccie corporali ouersatioe societ Aliq vero sut scismatici opatioe ꝫ no intetoe. qꝛ p se non tendut se ab vnitate ecie diuide. ppt qd tn aliqd omodu tpale consequendum

vel piculū euitādū ꝯuēticuloꝝ segregatōes faciūt ac ꝑ hoc scisma in-
currunt et scismatici censeri dn̄t. quia sicut volūtas coacta vl' mixta
volūtas est ꝑm aug' vel volūtas mixta volūtas ē ꝑm ph'm sic effectꝰ
sequēs ex causa ꝑ accn̄s effectꝰ est. Sed aliqui sunt scismatici intēti-
one et opatione. Tyrānos g° q̄ sūt scismatici p̄mo modo ecc̄ia portat
qꝛ tādiu sustinet pcm̄ aut errorem alicuiꝰ donec aut accusatorē īue-
niat aut prauā opinionē ꝑtinaci animositate defendat. ut dicit aug'
in li. de v̄a religione, Tyrānos v̄o qui sūt scismatici scd̄o modo ecc̄ia
reuocat imitat̄ enī dei iudiciū qui respicit intētionē magis qm̄ opa-
tionē, Dicit enī aug'. ad comitē bonifaciū. Caritas que colligit et vi
uificat oīa mēbra ecc̄ie si nos videat de alteriꝰ ruina gaudē statī nos
prescidit a corpore. Si ergo ministri ecc̄ie non dolēt de ruina suoruꝫ
subditorū iam ip̄i prescisi sūt a corpore ecc̄ie qꝛ si ī corpore ecc̄ie essent
sine dubio dolerēt et eos reuocare ꝓcurarēt, Sꝫ tyrānos q̄ sūt scisma-
tici tercio modo domat et corrigit donec aut penitēdo redeāt aut ī ne
quicia male liberi defluant vt aug'. dicit, ¶ Ad primum ergo ē dicē
dū ꝙ illi qui sūt scismatici sola intētione sustinent̄ ab ecc̄ia. In area
enī ecc̄ie quilibet ꝓ libito potest eē frumētū vel palea vl' arista eo ꝙ
in quenq̄ sentēciā non ꝓfert nisi sponte professū et ꝯuictū sicut dicit
aug'. in li. de penitētia. ¶ Ad scd̄m est dicēdū ꝙ dn̄iuꝫ tyrānicū pot̄
effici nat̄ale. et nat̄ale dn̄iuꝫ pt̄ effici tyrānicū. Si enī rex iusticiā fa-
ciat ut violent̄ dn̄et̄. et ut bonū publicū ꝯuertat in bonū priuatum
iam tale dn̄iū regiū et nat̄ale fit tyrānicū. Eodē modo si aliq̄s adep-
tus est dn̄iuꝫ tyrānice et postmodū volētibꝫ subditis dn̄et̄ et bonum
priuatū ꝯu̅tat ī bonū publicū ꝑuādo alias cōditiones nat̄alis dn̄ij
iam tale tyrānicū dn̄iuꝫ fit nat̄ale. ¶ Ad terciū ē dd̄ ꝙ nō sufficit in
ecc̄ia seruare ꝯgregationē vl' vnitatē membroꝝ sine vnitate capitis
imo ex hoc ip̄o ꝙ tyrāni vniūt eis mēbra ecc̄ie et diuidūt ip̄a ab vni-
tate et ab obediētia capitis cui simul cū eis deberent subijci scismatici
censendi sunt.

AD. ij. sic procedit̄. Videt̄ enī ꝙ tyrāni resistētes pape sint hereti-
ci Dicit enī hiero. in epl'a ad galathas Nullū scisma qd̄ est sibi
non aliquā heresim ꝯfingat vt recte ab ecc̄ia recessisse videat̄. Sed ti
rāni sūt scismatici ut sup̄dictū ē ergo similit̄ heretici. ¶ Pret̄ea quicū-
q̄ nō credūt aliquē articl'oꝝ positoꝝ in simbolo sunt heretici. Sꝫ tirā-

ni offendūt contra illū articulū. Et in vnā sc̄tā ecc̄liā catholicam ergo sūt heretici. ¶ In ꝯtriū ē q̄ nō nutriūt nouas vel falsas opiniones in ecc̄lia ergo nō sūt hētici. ¶ Rn̄sio dicendū q̄ aliud ē dicē falsum Aliud erroneū et aliud hereticū. Qn̄cunq̄ enī nō est conformitas rei intelligibilis ad intellectū dicit̄ falsuz. q̄ sicut dicit ysaac ī libro de diffinitionibus. Veritas est adequatio rei intelligibilis ad intellectum. Per contrarium ergo inadequatio rei ad intellectum est falsitas. Quandocunq̄ vero non est conformitas rei credibilis ad intellectū sine ꝓposito tn̄ ꝑtinacit̄ defendendi. tūc dicit̄ esse erroneum Sed qn̄ nō est conformitas rei credibilis ad intellectū cū ꝓposito pertinaciter defendēdi tūc est esse hereticum. Tria itaq̄ ꝯcurrunt ad propriam rationē heresis Primū est rei credibilis difformitas. Vn̄ dicit aug̊. Quicunq̄ aliter scripturā intelligit q̄ sensus spūs sc̄ti flagitat a quo scripta ē licet ab ecc̄lia nō discesserit heretic⁹ tn̄ appellari potest Scd̄m est dogmatis nouitas. Vn̄ dicit aug̊ q̄ hētic⁹ est qui alicui⁹ tp̄alis ꝯmodi et maxime glorie principat⁹ falsas ac nouas opinioēs uel gignit vel sequit̄ ī ecc̄lia, Terciū est defendendi ꝑtinacitas, Vn̄ aug̊ contra manicheos q̄ qui in ecc̄lia xp̄i morbidū aliq̄d prauū q̄ sapiūt. Si correcti ut sanū rectūq̄ sapiant resistūt ꝯtumaciter sua q̄ pestifera et mortifera dogmata emēdare nolūt nec defendē persistunt heretici sunt Ista ergo tria credibilis difformitas. dogmatis nouitas et defendendi ꝑtinacitas integraliter faciūt hominem hereticū que si simul inueniantur et tyrānis resistentibus ecc̄lie heretici habēdi sunt ¶ Ad primū ergo est dd̄ q̄ hiero. loquit̄ de scismaticis iam ī eorum scismate induratis qui ut recte ab ecc̄lia recessisse videant̄ fingūt aliq̄d nouū dogma et illud ꝑtinaciter defendūt sic̄ greci faciūt et omnes scismatici tales hētici sunt censendi. ¶ Ad scd̄m ē dd̄ q̄ vnā sc̄tam ecclesiā catholicā facit vnitas fidei iux̄ illd̄ ad ephe. iiij. Vna fides vnū baptisma et similit̄ vnitas caritatis Sola aūt diuisio ab vnitate p̄ma est ꝯt̄ artulū. q̄ si omnes diuisi ab ecc̄lia ꝑ caritatē facerent contra illū articulum. Et in vnā sc̄tam ecc̄liam catholicā tūc omnes existentes in peccato mortali essent heretici. ¶ Ad terciū ē dd̄ q̄ ꝑtinacia defendendi nouū dogma difforme illis que credit ecclesia facit hoīez hereticū et si talis ꝑtinacia ꝯuīcit̄ esse ī resistentia tyrānoꝝ heretici iudicandi sunt.

Ad iij. sic ꝓcedit. videt enī ꝙ ad papā nō spectat tirānos pu-
nire qr ꝑp nō dr punire īstrumēta dīne iusticie ꝫ tirāni sūt qñq; īstra
iusticie iux illō iob xxxiij. facit regie ꝙpōcrā ꝑt pcā ꝓpli g̃ ad ꝑpas
nō spectat ipos punire. ¶ Pretea sup i° vbo ad philip. ij. Qūmodo
xps ānunciet siue p occasionē siue p veritatē i hoc gaudebo dicit glo
ꝙ quidā ꝓdicabāt xpm ex odio pauli et ex odio veritatis ut persecu-
tores eos audiētes incularet paulū credētes illos tirānos p eū esse se-
ductos exquo g̃ tirāni p occasionē possūt ee vtiles ecie p ꝓpas nō sūt
puniēdi. ¶ Pretea papa nō debet iniusticiā facē alicui ꝫ multi volū
tarie se subijciūt dñio tyrānoz ergo iniusticia ē eos punire p subtra-
ctiones ipoz. ¶ In cōtrariū ē qđ scribit Abacuc. i. In persona xpi et
vicarij eius scz pape ipe regibo triūphabit et tyrāni ridicli eius erūt
¶ Rñsio dr ꝙ tyrānicū dñiuz ē otra iusticiā naturalē vnūqđq; autez
naturalr re qñ sic re vt ē aptū natū regi hō aūt cū sit libi arbitrij ē ap
tū natū regi volūtarie ut volūtarie buiat et volūtarie obediāt nō vi
olēt. vñ cū dñiū tirānicū sit coactiuū nō violētū dr naturalē iusticiam
cēsere ee. Scdo ē dr iusticiā regalē. appellat aūt iusticia rgal' lex dīna
et iusticia dīna iux illō ia. ij. si enī legē pficitis rgalē bñfacitis Cont
talē aūt iusticiam et tyrānicū dñiuz scri Iob xxxiij. ꝙ deus nō acce-
pit personas principū nec cognouit tyrānū cū disceptaret cont pau
perem. Tercio tale dñiū ē contra iusticiā legalē Est aūt iusticia lega-
lis ut dicit phs oīs virtus q̃ ꝓcipit oēs actus virtuosos precipit nāq;
doctrine veritatē. pacis vnitatem. et iusticie equitatez. Dominiū aūt
tirānicū destruit studiū sciētie. destruit pacē et destruit iusticiā tāto g̃
magis ad papā spectat tirānos punire quāto magis spectat ad ipz
punire forefacientes contra iusticiam naturalem regalē et legalem.
¶ Ad Primū ergo ē dr ꝙ instrumēta diuine iusticie ponēda sūt iu-
dicio humano et diuino nō q̃dez ꝑt iusticiā diuinā q̃ ꝑtr eoz inten
tionem exercetur ꝫ ꝑt tyrānicā violentiā. que bm eoz intentionem
prauam intendit. ¶ Ad scdm ē dicēdum ꝙ bm aug tirāni qui sunt
mercenarij tollerandi sūt qr fideles per tales in vitate fidei non puer
tunt. Sed tyrāni q̃ sūt fures puniēdi sūt qr ad hoc intendūt ut oues
xpi macdent et perdāt. ¶ Ad iij. dr ꝙ illi qui semel se subijciūt dñio
ecie nō pnt se vlteri? dominio alioz supponē. nec licet tyrānis tales
sub eoz dominio recipe quantūcunq; volūtarie se offerant.

Ad quartū sic ꝓcedit. Videt enī ꝙ ꝑꝑ nō debeat tyrānos punire pena tp̄ali ꝫ sp̄uali solū. scribit enī Nuī. xvj. de pena dathan ⁊ abyrō ꝙ tyrānico modo voluerūt rebellare moysi, Recedite a tabnaculis impioꝝ et nolite tangē q̄ ad ip̄os ꝑtinēt ne inuoluamini pc̄tis eoꝝ. ꝫ recedē a cōuione fideliū est pena sp̄ualis nō tp̄alis. Tyrāni g° pena sp̄uali nō tp̄ali puniendi sūt. ¶ Pret̄ea dicit greg. et ponit xiij q. viij. Si in morte longobardoꝝ me immiscere voluissem hodie lōgobardoꝝ gens nec regē nec ducez hr̄et. sed qꝛ deū timeo morte cꝰlibet hominis me miscere formido papa ergo tyrānos nō debet punire pena tp̄ali ꝫ sp̄uali. ¶ Pret̄ea ꝑꝑ est successor petri. ꝫ petro dictū ē mat. xxvij. Cōuerte gladiū tuū ī vaginā. ad punitionez ergo tyrānorum papa nō debet vti gladio corporali ꝫ sp̄uali. ¶ In cōtriū ē. qd̄ scribit xxiij. q. v. diuīe et humane leges statuerūt. vt ab ecc̄lie vnitate diuisi et eius pacem ne quis sicut ꝑturbātes a sc̄laribꝫ p̄tatibꝫ comp̄mātur. ¶ Rn̄° dd̄. ꝙ ordo diuine iusticie requirit ut ꝫm multiplicationem culpaꝝ fiat multiplicatio penaꝝ iux̄ illd̄ apoc. viij. Quantum multiplicāt se in delicijs tm̄ debet̄ eis de tormentu et luctu. Est aūt ī ecc̄ia duplex vnitas vna membroꝝ ad inuicez alia membroꝝ ad caput ut supra dictū est. Si ergo tyrāni inueniant̄ turbare p̄mam vnitatatez ꝑ eoꝝ tirānicā violentiā puniendi sunt pena sp̄uali, Sed si in tm̄ ꝓgressi fuerint malū vt velīt ꝑturbare vnitatez sc̄dam ꝑ eoꝝ manifestam resistentiā puniendi sunt pena tp̄ali. Dicit enī aug. in li. de vera religiōe ꝙ quāto hoīes dulcedine bonoꝝ inferioꝝ magis decipiūt̄ tanto magis amaritudine penaꝝ debēt erudiri. ¶ Ad p̄mū est dicendū ꝙ dathā et abyrō tyrānice moysi resistētes pena sp̄uali fuer̄t puniti: qn̄ dc̄tz ē recedite a tabnac̄lis īpioꝝ ne īuoluamī pc̄tis eoꝝ et pena tp̄ali qn̄ apta est t̄ra ⁊ d̄glutiuit dathā et opuit sup cōgregatiōez abyrō ¶ Ad sc̄dm est dicendū ꝙ ꝑꝑ ⁊ alij p̄lati nō debent se immiscere ī morte hominis ꝑ immediatam executionem ut ꝓꝓa manu pugnent vel int̄ficiant q̄a arma eoꝝ militie p̄ncipalit̄ sūt sp̄ualia nō carnalia sed mediāte p̄tate seculari debēt de tirannis ⁊ de turbantibꝫ pacē ecc̄ie iusticiā exercē. Dicit enī aug. ī epl̄a ad vīcen. In tali p̄mitꝰ sentencia erā neminez ad vnitatez xp̄i esse cogendū v̄bo eē agendū disputatiōe pugnandū ratiōe vincendū ne fictos catholicos hr̄ez quos aptos hereticos noueram, Sed hec opinio mea non contradicentiū verb̄ tm̄

seu demõstrantiũ supabaꝫ exemplis Nã postponebaꝫ michi ciuitas mea q̃ cũ tota esset ĩ partẽ donati ad vnitatẽ catholicã legũ impiali um timore uersa ẽ quã nũc videm⁹. ita illi⁹ aĩositatis pniciez dete stari ut ĩ ea nũq̃ fuisse ẽdaꝫ Itẽ alie mlte q̃ michi omemorabãt noĩa tim ut ĩ ipis reb⁹ cognoscẽ. et ĩ hac causa recte itelligi posse qđ dictũ ẽ Da sapiẽti occasionẽ et sapiẽtior erit. Et p hoc patz rñ° ad terciũ.

AD. v. sic ꝓceditꝫ Videt enĩ q̃ pp̃ dꝫ tirãnos sibi resistẽtes nõ debe at cruce signatos destinare q̃ cruce signat⁹ nõ eiĳcãt cruce. scrĩ enĩ math. xĳ. Si sathanas sathanã eiĳcit quõ stabit regnũ eius ꝫ ty rãni cũ sint xp̃iani sũt cruce signati. nõ g° dñt expugnari p cruce si gnatos, ¶ Preĉea papa quantũ potest debet multa sustinẽ et multa pati ad euitandũ scãdalũ infirmoꝝ iuxꝫ illđ apl̃i. i. ad Chor̃. ix. Oĩa sustinem⁹ ne aliq̃ offendiculũ dem⁹ euãgelio xp̃i. Sz de hoc q̃ xp̃ia ni cruce signati ad expugnãdum xp̃ianos destinant mlti populares et inferiores de eccĩa scãdalizant tale g° scandalũ per ꝓpaz ẽ vitandũ ¶ Preĉea dicit aug̃. ĩ de vera religiõe. Nllm pcm omitti pt nisi dum appetũ q̃ dei filiꝰ obtẽplit aut fugiũtur q̃ ille sustinuit q̃ tota vita eiꝰ in terris p hoĩez quẽ suscipe dignat⁹ ẽ. nob⁹ disciplina mor fuit. Sz xp̃s p crucem nõ exercuit p̃tatez et seueritatẽ iusticie ꝫ magis humili tatẽ. Exemplo ergo xp̃i pp̃ nõ dꝫ uti cruce ad seueritatẽ iusticie sed ad humilitatẽ mibicordie, ¶ In otrariũ est glo. sup i° vbo psal. Fac me cum signũ ĩ bonũ ut videant q̃ oderũt me et ofũdãt vbi dicit q̃ cru cis signo inimici xp̃i effugãdi sũt. ¶ Rñdeo dđ. q̃ xp̃iani cũ peccant grauiꝰ sũt puniẽdi q̃z pagani vl̃ iudei ꝓmittũt enĩ in baptismo dyabolo et põpis eius renũciare et ipi xp̃o p fidez et caritatẽ incorporari Si ergo cõtingat aliq̃s xp̃ianos dyabolicis instigatiõibꝫ sic supari q̃ implicari et tunicã xp̃i incõsutilẽ velit scindẽ. et a capite eccĩe tyrãni ca violentia se subtrahẽ tanq̃ mendaces effecti. ꝓmissiones facte in baptismo p crucez xp̃i opescendi sũt magis q̃ pagani vl̃ iudei quia ut dicit. ij. petri ij. Melius erat eis viã vitatis nõ cognoscẽ q̃ p⁹ agni tionez retrorsũ reũti ab eo scto mãdato qđ traditũ est eis et signant di cit melius. q̃ minꝰ malũ est pati iniuriã ab exneis q̃ a familiaribus amicis ut glo. dicit. In eo casu tñ puto tale auxiliũ p ꝓpaz esse inuo candũ. qñ graue scelus et inauditũ malũ p tyrãnos omitteret cum ꝓposito dũtaxat nõ emendẽdi nec corrigendi. Exemplũ habet iudic.

xx. vbi d. q cũ aliq de filijs benyamĩ grãde piaculũ et inauditũ ne
phas omisissent nec corrigẽ parati essent cõgregati sunt omnes alij
filij israhel de alijs tribubus in sylo vno q consilio. et ex p̃cepto dñi
vĩdictã fecerũt de filijs benyamin ita ut int̃ficẽnt xxv. milia pugna-
tor nec remãserũt de illa tribu nisi sexingenti viri. ¶ Ad primũ ergo
est dd q nõ eijcit cruce signatus cruce inq̃ntuz est crucis xp̃i imitator
s ut est vicarij xp̃i ɔtẽptor et membror xp̃i persecutor. Dicit enĩ Crib
ĩ omelia de laude crucis. q crux xp̃i est ɔsolatio paupũ. refrenatio di
uitũ. destructio supbor. tyrãnor pena. triũphus ɔt̃ demones. obsesso
rum mur. pat̃ orphanor. defensor viduarũ. ¶ Ad scdm est dicẽdũ
q ad euitandũ scandalũ infirmor pp̃ quantũ potest debet sustinere.
ne auxiliũ crucis sup aliquos xp̃ianos faciat inuocari. Qñ tñ sic in
auditũ nephas et grãde piaculũ insurgit. qd euident apparet nõ esse
tollerandũ. ppt̃ tale scandalũ nõ est dimittendũ. qr ppt̃ scandalũ pas
siuũ nec veritas doctrine nec sc̃titas vite nec eq̃tas iusticie est obmit
tenda ut dicit iero. ¶ Ad terciũ ẽ dd q sicut xp̃s paup esse voluit ut
nos diuites facẽt. et mori voluit ut nos a morte liberaret. sic humil'
esse voluit vsq ad crucis patibulũ ut nos de supbia tirãnor eripet et
p ip̃am crucez voluit demones et omnes tyrãnos debellari. Vñ scri
sap. xiij. Bñdictũ lignũ p qd fit iusticia qd de ligno crucis intelligen
dũ est

AD Sextũ sic pcedit Videt enĩ q papa ĩ puniendo ty-
rãnos potius debeat declinare ad iusticiã q̃ ad mibicordiã. scri-
bit enĩ iaco. ij. Iusticia sine mibicordia fiet ei q nõ facit mibicordiaz
Sed tirãni nll'i faciũt mibicordiã. g° eis mĩa buãda nõ est, ¶ Pretea
in persona pp̃e dicit Iob. xxx. Conterebã molas iniqui et de dentib
illi auferebã p̃dam. s hoc nõ pt̃ fieri sine iusticia rigorosa g° magis
papa ĩ puniẽdo eos debet declinare ad iusticiam q̃ ad mibicordiam.
¶ Pretea pp̃ debet esse legis obseruator s cũ tyrãni et malefactores in-
terficiũtur non ip̃e papa int̃ficit eos. s lex ut dicit aug in questioni-
bus sup leuitico. Iusticia ergo magis est obseruãda tyrãnis q̃ mibi-
cordia. ¶ In contrariũ est qr sup illo v̄bo iaco. ij. Mibicordia supex
altat iudiciũ dicit glo Qui potuit et non fecit mĩaz añq̃ iudicaret
sine mibicordia iudicabit. ¶ Rñsio dd. q sicut dicit gre. xx. mor. Et
ponit xlv. di. Multũ destituit si teneat mibicordia sine iusticia vel
iusticia sine mibicordia. faciendũ est enĩ ex vtroq vnũ tempamẽtuz

ut neq; multa asperitate exulterentur subditi neq; nimia benignitate soluant̃. In omnẽ tñ euentũ tutius ẽ declinare ad mĩaꝫ magis q̃ ad iusticiam potissime in humano iudicio ĩ quo nescit̃ liquide quid iustũ et q̃d iniustũ Frequenter enĩ homo in iudicio humano fallit̃ aut ꝑ iudices si non sint electi. aut ꝑ testes si non sint legittimi. aut ꝑ accusatores si nõ sint congrui. aut ꝑ defensores si non sint ydonei. Ista enim quatuor gn̄a personaꝝ cõcurrẽ debẽt ĩ q̃libet iudicio. ut scribit̃ iiij. q. iiij. Dato tñ q̃ oĩa ista ocurrãt adhuc dubiũ est vtꝝ tale iudiciũ diuine iusticie sit conforme Vñ sup illo v̄bo ĩ. petri iiij. Si iust⁹ vix saluabit̃ impius et pc̃tor vbi parebũt Dicit aug. q̃re iustus vix saluabit̃ nisi quia iusticiã dei tantã eẽ certũ est ut interdũ que vidẽtur in hoĩbꝫ nr̃o iudicio esse iusta iudicio dei inueniant̃ iniusta. ꝑm illd̃ Homo videt ĩ facie deus autẽ in corde. et ꝑm illd̃ Iusticie nostre pannus menstruate in manu tua sunt Exemplũ habemus de moyse rectore ꝓpl̃i israhelitici. qui cum oẽs quos eduxerat de egipto commisissent pc̃tm ydolatrie qui fuerũt sexingẽta milia exceptis paruulis et mulieribꝫ ut scribitur exo. xij. Oĩbꝫ mĩaꝫ impetrauit solũ de viginti tribꝫ milibꝫ exercuit iusticiã sicut patꝫ exo. xxxij. ¶ Ad p̃mũ est dicendũ q̃ mĩa nõ ẽ faciẽda ip̃is tyrãnis ꝓpt̃ exigẽtiam ip̃oꝝ meritorum ꝫ ꝓpter condecentiã dei bonitatis cui⁹ ꝓp̃ vicari⁹ existit. Dupliciter aũt accipit̃ mi͛bicordia Primo ut est redditio ꝑm exigentiã meritorum. Scd̃o ut ẽ redditio dei ꝓmissi. ip̃e enĩ sꝑ ꝓmittit mĩaꝫ facẽ. ꝑm quem modũ loquit̃ anshelm⁹ de mi͛bicordia ꝓlogo. xc. vbi dicit Iustum est dñe sic te eẽ bonũ ut parcẽdo malis sis bon⁹. quatin⁹ de iusticia tua nascat̃ mĩa tua, ¶ Ad scd̃m est dicendũ q̃ sic de manibus tyrãnoꝝ ꝓp̃ debet eripe p̃dam paupũ et viduaꝝ et alioꝝ fideliũ ut sꝑ miserrcordia supponatur iudicio q̃d tunc est qñ ip̃m iudiciũ ꝑ ip̃am misericordiam illuminat̃ et commendat̃ et magis placet ut dicit augustinus, ¶ Ad Terciũ ẽ dicendum q̃ papa non peccat iusticiã faciendo de tyrãnis. Si tamen in tali iudicio inuentũ fuerit opus mi͛bicordie ꝑ talẽ modũ ut iudicio eius sit supposita mi͛bicordia tũc si ip̃e habuit aliquid ĩ iudicio quo puniatur tanq̃ vnda misericordie ignis peccatũ eius extinguetur ut dicit aug̃ super illo verbo Superexaltauit aũt misericordia iudiciũ.

¶ Questio. xxvij. de resistẽtia excõmunicatoꝝ.

Ulterius considerandū est de resistētia excōicatoꝝ Circa qd̄ querunt̄ decē Primo vtꝝ ꝑꝑ solū debeat excōicare. Secūdo vtꝝ ꝑꝑ pro quolibet pcto mortali excōicare debeat. Tercio vtrum papalis excōicatio iniuste lata sit timēda. Quarto vtꝝ oms excōicati per papā damnent̄. Quīto vtꝝ solus ꝑꝑ debeat absoluere excōicatos a iure et a iudice inferiori. Sexto vtꝝ papa debeat excōicare pro pcto fiēdo sicut ꝓ pcto iam facto. Septimo vtꝝ ꝑꝑ vnā totam vniuersitatem resistentē sibi excōicare debeat. Octauo vtrū ꝑ papaꝫ sint excōicati portantes pecuniam in alexandriam. Nono vtꝝ papa debeat aliquē excōicare nisi semel tm̄. Decimo vtꝝ per papā excōicatis scienter cōicantes sint excoīcati.

Ad .j. sic ꝓcedit̄. Videt̄ enī ꝙ nonsolū papa excōicare debeat qꝛ epi solēnit̄ excōicare pn̄t. scribit̄ enī .xi. q. iij. ꝙ debēt xij. sacerdotes epm circūstare et lucernas ardētes in manibꝫ tenē quas ī cōclusione anathematis vel excōicationis ꝓijcere debēt ī terrā et cōculcare pedibꝫ. Pretea excōicatio est actꝰ clauiū. ꝫ quilibet sacerdos habet claues ergo quilibet sacerdos pt̄ excōicare. Pretea qui pt̄ remouē causam potest remouē effectū. ꝫ quilibet sacerdos pt̄ remouē culpaꝫ mortalis pcti que est causa excōicatiōis quilibet ergo pt̄ ipam inducere. In contrium ē quia excōicatio est separatio a cōione fidelium. ꝫ solus papa est pat̄ omniū fidelium. ergo solus ipe potest excōicare

Rn̄sio dd̄ qꝛ excōicatio ē pena que infligit̄ hoī in foro extioris iudicij in quo agit̄ causa int̄ hominē et hoīeꝫ. ideo requirit iurisdctōꝫ ꝙ nullus pt̄ iuste puniri nisi ab eo q̄ sup eū iurisdctōeꝫ ht̄. Iurisdctō autē pape respectu omniū fideliū ecc̄ie in duobus differt quantū ad pn̄s a iurisdictione alioꝝ p̄latoꝝ Primo qꝛ est immediatior. Naꝫ in ipo iurisdꝰ sup̄ omnes fideles ē immediata. In alijs aūt prelatis est ab eo deriuata sicut riuuli deriuant̄ a fonte. Scdo qꝛ vniuersalior. extendit enī se eius iurisdꝰ sup̄ omnes p̄latos ecc̄ie et sup̄ subditos ipoꝝ p̄latoꝝ. solus ergo papa pt̄ excōicare ꝑ immediatā iurisdctōeꝫ. Alij aūt non nisi ꝑ iurisdctōeꝫ taxatā et deriuatam ab ipo. Solus ipe similit̄ pt̄ excōicare ꝑ vniuersaleꝫ ligationē quia vinculo anathematis ligati per ipm a nullo supiori pn̄t absolui ꝫm pn̄tem iusticiam.

Ad primum ergo ē dicēdum ꝙ illa forma excōicandi prescribitur epis ab ipo papa a quo sic̄ condit̄ omne ius ecc̄iasticū qꝛ ipe ē ꝯditor

iuris et legis sic p̄scribit̄ ab eo sentēcia excōicatiōis ferēde. Vñ ex hoc non arguit̄ ꝙ ep̄i possint excōicare ꝑ iurisdictōez immediatā ꝫ soluz per iurisdictōez ab ip̄o pp̄ deriuatā et taxatam, ¶ Ad scd̄m ē dd̄ ꝙ distinguit̄ clauis p̄tatis ordinis et p̄tatis iurisdictōis. Excōicatio autez est act⁹ p̄tatis iurisdictōis non ordinis Ideo ad sacerdotes qui solam hn̄t p̄tatez ordinis nō spectat excōicare nisi forte ex approbata consuetudine vel ex cōmissiōe eis per supiorem ~~eis~~ facta vel forte ī notorijs ꝛ manifestis criminib⁹ ut aliq̄ dicūt. ¶ Ad iij. dd̄ ꝙ sicut sacerdos pot̄ tollere maculā pc̄ti mortalis in foro penitētie. ita pt̄ infligē penā in tali foro penitentie quo agit̄ causa int̄ deū et hoīez. In foro autē exterioris iudicij ī q̄ agit̄ causa int̄ hoīez et hoīez sicut nō pt̄ tollē culpā. ita non pt̄ interducere penā.

AD. ij. sic ꝓcedit̄. Videt̄ enī ꝙ ꝓ quolibet pc̄to mortali papa debet aliquē excōicare quia iudiciū ec̄cie debet imitari iudiciū dei Sed ꝓ quolibet pc̄to mortali homo sepat̄ a ꝯuione diuina ergo per qd̄libet pc̄m mortale papa debet separe hoīem a ꝯuione fidelium. ¶ Pret̄ea excōicatio est priuatio boni sp̄ualis. ꝫ nullus pt̄ ꝑdē bonū sp̄uale nisi ip̄o volēte ꝑ pc̄m mortale ꝯmissū Ergo ꝓ quolibet pc̄to mortali excōicatio debet fieri. ¶ Pret̄ea nullus tradit̄ sathane nisi ꝓ pc̄to mortali ꝫ apl's illū fornicariū mandauit tradendū esse sathane per excōicationē sicut patz ī. ad Chor. v. et ij. q. iij. scribit̄ ꝙ sathane tradit̄ qui ab ec̄cia excōicat̄ ꝓ pc̄to ergo mortali ē excōicatio fienda. ¶ In ꝯtrariū ē quia si pro quolibet pc̄to mortali fiēt excōicatio tūc omnes peccātes mortaliter essent excōicati, ¶ Rn̄sio dd̄. ꝙ ꝑ qd̄libet pc̄m mortale incurrit̄ excōicatio mīor q̄ est p̄uatio sacramētoꝝ quia si existēs ī pc̄to mortali sacramēta accipiat ꝟm apl'i sentēciaꝫ. non ad saluationē ꝫ ad damnatiōez recipit Incurrit̄ aūt excōica° minor ꝟm deū et ꝟm ec̄ciaꝫ ī multis casib⁹. Primo cū q̄s cōicat excōicato. Scd̄o cū q̄s sacrilegiū cōmittit. Tercio cū q̄s ē notorius fornicator. Quarto cū q̄s ē symoniacus. Quīto cū quis recipit ec̄ciam a manu laici sine consensu ep̄i nisi forte tali laico ꝑ pp̄aꝫ esset indultum. Sexto cū quis exercet in bello iniusto artē armoꝝ contra xp̄ianos. Septimo cū alicui negat̄ sepult̄a ec̄ciastica. Octauo cū q̄s est notorius pc̄tor. Sed excōicatio maior quāuis nō nisi pro pc̄to mortali sit ferēda. nō tamē pro quolibet pc̄to mortali fiēda ē. Sed solū ꝓ tali crimine qd̄ sit accu-

satione dignũ· et hoc non ẽ nisi sit incorrigibilis vel contumax vel non veniẽdo ad iudiciũ perẽptoria citatione recepta iudiciũ supio=ris contẽnendo seu citationẽ sibi factam occultãdo·aut ne ad ip̃m p=ueniat impediẽdo vel ad iudiciũ veniẽs · iuri tñ non vult stare nec sentencie iudicis parere·vel ante finitã cause examinationẽ ɔtuma=citer et sine licẽtia recedẽdo ¶ Ad primũ ergo est dd̃ ꝙ ecc̃ia imitat̃ dei iudiciũ in v̄itate ꝫ non ĩ modo iudicãdi De v̄itate non potest iudi ciũ dei imitari eo ꝙ v̄itas nota ẽ deo ꝑm int̃iorẽ consciã·nob̃ aũt so lum ꝑm ext̃iorẽ euidentiã iux̃ illd̃ i·Re·xvj·Homo videt q̃ foris pa=rent deus aũt intuet̃ cor, Ideo cũ pc̃tm alic⁹ ꝑuenit ad noticiã p̃lati vel ꝑ incusationẽ vel ꝑ manifestã noĩationẽ debet ꝓ tali pc̃to excõi=cari si ꝑ iudiciũ iudicis corrigi cõtemnit ¶ Ad scd̃m ẽ dicẽdum ꝙ ꝑ pc̃tm mor̃le amittit homo caritatẽ ip̃o volẽte·quia ꝑ excõicationem caritas per se nõ tollit̃ que fert̃ homini inuito·ꝫ bñ per excoĩcationẽ tollũtur illa auxilia quib⁹ homo vel ĩ caritate conꝑuat̃ et augmen=tat̃ vel ad caritatẽ recupandã inducit̃ et disponit̃. ¶ Ad terciũ ẽ dd̃ ꝙ sicut dicit ambro·homo duob⁹ modis tradit̃ sathane. Primo cum homo a deo sibiip̃i reliquit̃ et sic sp̃ in pc̃ta labit̃ · que q̃dez pc̃ta licet sint nota a deo nõ tñ qñq̃ sint nota hoĩb⁹ · Alio modo cũ a corpore mistico ecc̃lie ꝑ subtractionẽ suffragioꝝ sepat̃ ꝑ aliqd̃ notoriũ pecca=tum·et isto scd̃o modo ecc̃ia ꝑ excõicatõez tradit hoĩez sathane nõ au=tem p̃mo modo.

AD terciũ sic ꝓcedit̃· Videt̃ enĩ ꝙ p̃p̃alis ex=comunicatio iniuste lata non sit timenda. Dicit enĩ apl̃s ad ro xiij· Vis non timẽ p̃tatez bonũ fac et habebis laudẽ ex illa . Si ergo aliq̃s bonũ facit et iniuste excoĩcet̃ papalez sententiã timẽ non debet. ¶ Pret̃ea qui excoĩcat̃ eijcit̃ ab ecc̃ia Sed dicit origenes sup̃ leuitico ꝙ vita non sentẽcia ab ecc̃ia aliquem eijcit uel ad eã reducit senten=cia ergo p̃p̃alis iniuste lata timenda non est. ¶ Pret̃ea ꝑm aug̃ p̃rio de libero arbitrio bona virtuosa et sp̃ualia a nob̃ subtrahi non p̃nt nobis inuitis·ꝑ excoĩcatõez g° iniuste latã diuinã ꝓtectionez et gra=tiam ꝑdẽ non possum⁹ que sunt q̃dã bona sp̃ualia. ¶ In ɔtrariũ ẽ greg̃·et ponit̃ xi·q·iij· In sentẽcia pastoris siue iusta siue iniusta ti=menda ẽ. ¶ Rñsio dd̃ ꝙ ĩ septẽ casib⁹ sñia excõicatõis nec ẽ timẽda nec tenenda· Prim⁹ est si tal̃ nõ ferat̃ a suo iudice. Scd̃s est si a suo iudice ferat̃ excõicato tñ · quia excoĩcatus excomunicare non valet

Tercius siquis excõicet̃ a delegato ɔtra intẽtionẽ delegãtis. Quar
tus est si lata sit sentẽcia post ꝓnũciatã appellationem. Quintus est
si ferat̃ a suspenso a p̃tate iurisdictõis. Sext⁹ est si ferat̃ nulla admoĩ:
tiõe pretermissa et nullo iurisdictõis ordine seruato. Septim⁹ est si sen:
tencia ɔtineat intollerabilem errorem puta ꝙ ɔtineat pc̃tm mortale
vel aliq̃d q̃d sit contra fidem Planũ est autẽ ꝙ nullo istoꝝ modoꝝ ex:
cepto vltimo excõicatio papal' est ɔtẽnenda Nullus enĩ potest causa
re papam suũ nõ esse iudicẽ. vel sentencia excõicatiõis eũ esse ligatũ
nec eius sentenciam esse contra intentionẽ delegantis vel ab eius sen
tencia appellare nec a iurisdictõe ꝑ aliquẽ supiorẽ esse suspensum vel
iuris ordine nõ seruato cũ ip̃e nullo positiuo iure liget̃. solũ aũt si de
prehenderet̃ sentenciam ferre ponendo errorem vl' aliq̃d q̃d esset pc̃tm
mortale tunc eius sentencia nec timenda nec tenenda esset, Ad p̃:
mũ ergo est dd̃ ꝙ sicut glo dicit sup̃ illo v̄bo apl'i Bon⁹ bonũ facien⁹
p̃tatem non debet timere. quia si princeps bon⁹ est bñ opantem nõ
punit ꝫ diligit Si vero malus est non nocet bono ꝫ purgat eũ. Si
ergo iniuste excõicãs iniusto quia forte liuore vĩdicte nõ amore iu:
sticie facit timenda est et seruãda est excõicatio qꝛ licꝫ ille iniuste agat
iste tñ iuste patit̃ Si vero iniusta et ex iniusta causa adhuc est timẽ
da et seruãda qꝛ ip̃e ɔtẽptus causam iniustã facẽt iustam, Ad. ij. ẽ
dd̃ ꝙ nll's eijcit̃ ex̃ ecc̃iaꝫ iniuste per sentenciam quantũ ad culpã ex:
cõicati ꝫ quantũ ad penã quã infligit ille qui excõicat potest eijci ab
ecc̃lia per sentẽciã iniustam eo ꝙ pene a p̃latis ecc̃ie pñt infligi ĩiuste
Ad terciũ ẽ dd̃. ꝙ gratiã et caritatẽ infundit ip̃e deus que nõ pñt
tolli ab hoĩe inuito ip̃o. ꝫ cõicatio fideliũ et suffragia ecc̃ie que sũt ex
parte hoĩm per p̃latos ecc̃ie subtrahi pñt hoĩ inuito.

AD. iiij. sic ꝓcedit̃. Videt̃ enĩ ꝙ excõicati per papã omnes dam:
nent̃. Dicit enĩ aug̃ et ponit̃ xxiiij. q. i. ꝙ cũ ecc̃ia excõicat aliq̃ꝫ
excõicatus ligatur ĩ celo ⁊ tñ ecc̃ia reconciliat ip̃m reconciliat⁹ soluĩ:
tur in celo. ergo omnes excõicati per papam damnant̃ exquo ĩ celo
ligant̃. Pret̃ea scribit̃ Math. vij. ꝙ qui nõ vult audire ecc̃iaꝫ ha:
bendus est sicut ethnic⁹ et publicanus, Sꝫ excõicati per papã nõ au
diũt ecc̃iaꝫ damnantur. ergo sicut ethnici et publicani damnantur,
Pret̃ea quicũq̃ tradit̃ dyabolo est dãnatus. quia dãnati dyabolo
tradunt̃ iux̃ illd̃ math. xxv. Ite maledicti ĩ ignẽ eternũ qui paratus

est dyabolo et angelis eius Excōicati vero per papā similit̄ dyabolo
tradunt̄ sicut patet per apl'm p̄ma ad Chor̄. ergo excōicati per papā
damnant̄.. ¶ In contrium est illd̄ qd̄ dicit Origenes sup leuitico et
ponit̄ xxiiij. q. ij. Vita non sentencia ab ecc̄ia aliquē eijcit vel ad eā
reducit. Interdū enī ut dicit Qui foras mittit̄ intus est et qui foras
est intus videt̄ retineri. ¶ Rn̄sio dicēdū q̄ excōica° est pena inflicta
hoī in foro exterioris iudicij ī q̄ agit̄ causa int̄ hoīez et hoīez s̄m alle-
gata et p̄bata. Cum igit̄ tale iudiciū possit esse rectū et nō rectū iu-
stū et nō iustū quantumcūq; aliq̄s ex̄ ecc̄iaz ponat̄ p excōicationem
si nō rc̄to iudicio foras mittit̄ non meruit expelli non ledit̄. Vn̄ dicit
aug̃ de vera religine q̄ sepe diuina p̄uidentia sinit etiam bonos vi-
ros per nōnullas turbulētas carnaliū hoīm seductiones expelli de cō
gregatione xp̄iana q̄ contumeliam vel iniuriam suam compatiētis-
sime p ecc̄ie pace tulerint neq; nullas nouitates vel scismatis vel he-
resis moliti fuerunt. et fidez quā ī ecc̄ia catholica predicari sciūt vsq;
ad mortē iuuāt et testimonio defendāt hos coronat pius pater ī ocul
to vidēs. ¶ Ad. j. ergo d̄ q̄ iuste excōicat⁹ ī ecc̄ia ligat̄ ī celo s̄ si iniu
ste excōicat⁹ sit non ligat̄ ī celo quia iudiciū eccl'ie militaris falli pt̄
et fallē Iudiciū vero dei nec fallē nec falli pt̄. ¶ Ad. ij. d̄ q̄ qui non
audiūt eccl'iam p ꝯtumaciā et manifestam rebellionem sicut ethnici
et publicani hn̄di sūt. s̄ q̄ non audiūt eccl'iaz p sacramentoꝝ ꝯīonez
vel per eoꝝ cū infidelib⁹ conūsationem dūmodo a ꝯīone fideliū et p-
ceptione sacramentoꝝ iniuste sint p̄uati quāuis ut ethnici et publica
ni ab ecc̄ia habeant̄ s̄m p̄ntem iusticiā non tn̄ s̄m dei rectā sentenci-
am. ¶ Ad. iij. d̄ q̄ excoīcati tradunt̄ dyabolo s̄m p̄ntem iusticiā per
subtractionem sūffragioꝝ et p̄uatione sacramentoꝝ s̄ ex̄ pt̄atem dya
boli accipiūtur si iniuste traditi sūt per inflexibilem sentenciam.

AD Quintū sic p̄cedit̄ Videt̄ enī q̄ papa possit et debeat excoīca
tos a iure et ab inferiori iudice absoluere. Quia qui totum
dat nichil excipit sed papa vel eius vicē gerēs qn̄q; concedit q̄ aliq̄s
eligat sibi discretū confessorem qui eius auctoritate ab oīb⁹ pc̄tis ab
soluat eos talis ergo confessor potest et debet ab oī excoīcatione lata
in iure et a iudice ip̄m absoluere quia qui totum dat nichil excipit
¶ Pret̄ea ligatus ab inferiori potest a sup̄iori absolui. sed tn̄ iure iu
dex quicunq; est quid inferius respectu pape potissime in potestate

iurisdictōis ergo absolutus a papa intelligit̄ absolutus esse a senten-
cia lata in iure vel a quocunq; iudice. ¶ Preterea qui nō est minori
vinculo ligatus · nec maiori · per illam regulā Cui min⁹ videt̄ ineē
et non inest nec maius Sz papa qn̄q; restituit aliquē ad pceptionē
sacramentorum cū concedit q̄ eius auctoritate possit confiteri discre-
to sacerdoti · ergo talis intelligitur eē restitut⁹ ad cōuionem fidelium
¶ In contrariū est q̄ excōicatio est pena debita culpe · ꝫ papa nō po
test nec debet penā tollere remanēte culpa ~~nec pt̄~~ · ergo nec debet excōi- nō pt̄
catos a iure vel a iudicib⁹ inferioribus absoluere nisi constiterit ei de emē
~~man~~datiōe a culpa cōmissa. ¶ Rn̄° dd̄ q̄ excōicare aliquē ptinet ad
pt̄atem iurisdictōis · iurisd° autem vniūsal'r sup totā ecc̄iaz et omnes
fideles residet solū in papa Vn̄ sicut ad eū spectat vl'r ligare sic ad eū
spectat vl'r absoluere. Ad alios autem non spectat soluere vel ligare
a quocunq; vinculo nisi autoritate deriuata ab ip̄o · ab omni ergo sē
tencia excōicatiōis lata in iure vel a quocunq; iudice solus papa pt̄
absoluere pt̄ate immediata Sz pt̄ate deriuata ab eo alij iudices pos
sunt absoluere in casib⁹ eis concessis ab eo ~~et~~ ī iure detiatis · reseruat vel
eniz ip̄e papa sibi principaliter sex casus. Primus qn̄ aliquis iniecit
manum in clericū vel ī religiosum. Scd̄s est de illo qui intēdit ecc̄iaz
et est denunciatus. Tercius est de illo qui in diuinis scienter cōuicat
cum excoīcato per papā. Quartus est de illo qui defert prohibita ad
terram sarracenoꝝ. Quintus est de illo qui falsat literas apl'ice sedis.
Sextus ē de illo qui excoīcatis ī crimine cōuicat. Istoꝝ enī absolutio
pertinet ad papā nisi q̄ a p̄mo casu excipiūtur octo. Prim⁹ est si ali-
quis sit ī articl'o mortis. Scd̄s si percutiēs sit hostiarius alicui⁹ dn̄i ·
Tercius est si percutiēs sit mulier. Quartus ē si sit seruus et dn̄s leda
tur de eius absentia. Quītus si regularis sit percutiēs regularem et
non sit enormis excessus. Sextus ē si percutiens sit paup. Septimus
si sit puer vel senex aut valitudinarius. Octau⁹ est si ht̄ inimiciciam
capitalem. Contingit tn̄ qn̄q; q̄ pcutiēs clericū non incurrit excōica
tionem. Primo si hoc fiat causa discipline. Scd̄o si fiat iocosa leuita-
te. Tercio si inueniat̄ male agēs cū matre vel vxore. Quarto si repel
latur statim per vī volēs vim inferre. Quinto si ignoret̄ q̄ sit cleri-
cus. Sexto si inueniat̄ in apostasia post t̄nam admonitionem. Sep
timo si inueniat̄ translatus ad varios seu cōtrarios actus puta q̄ ad

militiā vel bigamiam se trāstulit. ¶ Ad primū ergo est dō ꝙ in tali casu non intelligit̄ ꝙ confessor possit talem absoluere ab excoīcatiōe licet enī excōicatio ferat̄ ꝓ pcto fertur tñ ꝓ tali pcto cꝰ emendatio vel correctio fit in exteriori iudicio quo vertit̄ causa int̄ hoīez et hominez Vnde sicut ligatio fit ī scriptis ita apparere debet absolutio in scriptis Sed illa confessio solū intelligitur de peccatis quoꝝ absolutio solum spectat ad foꝝ consciētie quo vertitur causa inter deum et hominem. ¶ Ad scdm ē dicēdum ꝙ ligatus ab inferiori potest a supiori absolui qñ illd ligamen ductū est ad noticiā supioris iudicis vel quando in vniuersali absolutione particulariter absolutionē illiꝰ ligaminis exprimit. Aliter vniuersalis absolutio nō intelligit̄ nisi de illis que spectant ad forum conscientie. ¶ Ad terciū ē dō ꝙ cū excōicatus sit priuatus ꝑceptione sacramētoꝝ qñ fit ꝯmissio alicui ut aliquem audiat ī foro penitētie si sciat eū excōicatū eē nō debz ipm audire n̄ ꝑus constet sibi de absolutiōe qꝛ nec alit̄ illa ꝯcessio intelligēda fuit,

AD. vj. sic ꝓcedit̄ Videt̄ enī ꝙ papa non debeat nec possit excōicare pro pcto fiendo sicut pro pcto iam facto. qꝛ vinculū matrimonij non contrahit̄ ꝑ verba de futo ergo nec vinculū excōicatiōis ꝑ culpā cōmittendā ī futuro cōtrahi pot̄. ¶ Pretea siqs consentit hoīcidio se ignorāte facto hōicida apud deū reputat̄. ꝫ siquis ꝯsentit hōicidiū fiendū in futuro si postmodū peniteat nō habet̄ hōicida ꝓ culpa ergo fienda excōicatio fieri nō pt̄ ¶ Pretea excōicatio est pena pro culpa inferēda. ꝫ nullus punit̄ pro culpa fienda ꝫ pro culpa iam facta ergo excōicatio pro pcto fiēdo fieri nō pt̄. ¶ In ꝯtriū ē qꝛ talem excōicationem fecit apl's ad gala. i. qñ dixit Quicunq; euāgelizauerit vobis aliud p̄ter illd qd accepistis anathema sit. ¶ Rñsio dō ꝙ in ecc̄ia est duplex pt̄as et duplex gladius iux̄ illd luce. xxiij. Ecce duo gladij hic vnus est corporalis et mat̄ialis quo vtunt̄ principes et seculares rectores ad sepationē aīe a corpore ꝓpo et nat̄ali, Alius ē spiritualis quo vtunt̄ p̄lati et ecc̄ie pastores ad sepationem anime a corpore mistico ecc̄ie Vnde sicut pt̄as principum seculariū potest educē gladiū mat̄ialē. et cū eo ꝑcutē. siue ferendo sententiā condemnatoriā et penalē contra maleficia p̄terita. siue ꝓhibitoriā contra futura. sic pt̄as spūalis p̄latoꝝ gladiū spūalē qui ē excōicatio mucro ep̄i appellata potest educē et cū ipo ꝑcutē siue ferēdo sententiam ꝯdemnatoriā

per excomunicatiõez contra delicta preterita et dicat excõicatio oñes qui hoc fecerint · siue contra futura ut dicat excõicatio omnes qui hº fecerint · Et sicut in primo casu illo qui iaz fecerat maleficiũ ligatur ex culpa precedente et sentencia sequẽte sicut in scõo casu · Ille qui fecerit ligabit̃ ex sentencia p̃cedente et maleficio sequente qz incurit in factum iam damnatũ. Ad primũ ergo ẽ dõ qp nõ est simile qz ĩ matrimonio contrahendo de futuro exprimit̃ consensus contrahentis p verba de futuro Hic autem exprimit̃ volũtas excomunicãtis per vba de pñti cũ dicit excõico, Secus aũt eẽt si diceẽt excõicabo · vl̃ pt̃ dici qp sicut non contrahit̃ vinculũ matrimonij ex solo ꝺsensu de futuo sine copula sequenti sic nec ĩ isto casu ligaẽ aliqs vĩculo excõicatiõis ex precedenti sentencia sine sequenti maleficio, Ad scõm est dicendũ qp ratihabitio ꝺm iura humana et diuina retrotrahit̃ et mãdato compatur Vñ qui sentit in homicidium factũ se ignoraãte nichilominus homicida reputaẽ, Sed sentencia excõicatiõis hoc hẽ speciale qz secũ trahit executionem retro et ante. Ad terciũ ẽ dõ · qp nullus punitur p culpa fiẽda si nõ fiat · ꝫ p culpa iam damnata si fiat merito

AD septimũ sic p̃cedit · Videt̃ enĩ qp papa totam vnã cõitatem resistẽtem sibi possit et debeat excõicare quia excõicatio fert̃ pro contumacia · ꝫ tota ꝺũitas qñqz inuenit̃ cõtumax et rebellis pape ergo tota excõicari pt̃. Preẽea vna tota cõmunitas interdicit̃ et p̃ceptione sacramẽtoz priuaẽ que est maxima pena ergo similiter tota pt̃ excõicari. Preẽea pueri zodomitaz punitifuerunt pro peccato parentum suoz · Quia tota comunitas fuit exterminata non obstãte qp ibi essent aliqui inocẽtes. In contriũ est qꝺ scribit̃ xxiij · q iij · Nulla ratione vtunt̃ qui p pcto vnĩ ĩ totã familiam et in totã ꝺũitatem sentẽciã excõicatiõis p̃ferũt. Rñsio dõ qp quatuor sũt p̃t̃ que in totã vnã ꝺũitatẽ excõicatio nõ est ferẽda · Primũ est diuina miseratio Scribit̃ enĩ Gen̄ · xviij · abrahã dixisse dño · Nunquiꝺ pdes iustũ cũ impio non est tuũ qui iudicas omnem terram ut occiꝺas iustũ cũ impio fiat qz iustus sicut impius · in cõitate autem non ẽ verisimile quin aliqui iusti et nõ consentientes culpe inueniant̃ · Scõm est ecẽie p̃hibitio Scribit̃ enĩ de sen · ex · ĩ vniuersitate vel collegio proferri sententiã excõicatõis penitus p̃hibemꝰ volentes aĩaz periculum euitare Sed ĩ illos ꝺũtaxat de collegio vel

quis puniri potest.

vniuersitate quos culpabiles esse constiterit ꝓmulgeť. Terciū est pi
culi euitatio Dicit enī aug̃ sup illo verbo. Ne forte colligētes zizaniā
eradicetis simul et triticū. Cum quis xp̄ianoꝝ int⁹ in ecc̄ia constitu:
tus in aliquo tali pc̄to fuerit deprehensus ut anathemate dign⁹ ha:
beatur fiat hoc vbi piculū scismatis non timeť cū dilectione non ad
eradicandum sed ad corrigendū. Timendū aūt esset de scismate vbi
princeps vel cōuitas tota excōicareť. Ideo ut tale periculū euiteť aug̃
prohibet cōitatem excōicari. Quartū ē naťalis ratio. Excōicatio eniz
cum sit maxima pena non debeť nisi mortali culpe. Culpa autez cū
consistat in actu est singulariū ꝑsonaꝝ. Ideo singulares persone sūt
excōicāde nō cōitas. ¶ Ad p̄mū ergo est dicendū ꝙ omnes persone
singulares de cōitate excōicari possūt non tñ ip̄a cōitas. nec tñ est ꝓ:
babile. ~~quia~~ omnes de cōitate in contumaciā consentiāt nisi forte ꝓ:
pter timorem et tali timore qui pť cadē in constantem viruz. ¶ Ad
scd̄m ē dicēdū ꝙ maior est excōicatio q̄ interdictū vel suspensio sacra
mentoꝝ quia excōicati priuanť cōibꝫ suffragijs ecc̄ie vñ nō est simi:
le. ¶ Ad terciū d̄. ꝙ pena tp̄ali et corporali bñ pť puniri filiꝰ ꝓ pať
quia ip̄e deus visitat al's punit pc̄tm patrū in filios vsqꝫ ad terciam
et quartā generationez. Sed pena sp̄uali qualis est excōicatio āīa q̄
peccat ip̄a debet puniri Vñ dicit aug̃ et poniť. xxiiij. q. iij. c. si habes
Iustam rationez reddē nō possū deo vel hoīb⁹ si aīas innocentes ꝓ
scelere alieno quod nō trahūt ex adā in quo omnes peccauerūt sp̄ua
li supplicio puniamus.

AD octauū sic ꝓcediť. videť enīꝙ por:
tantes pecuniam in alexandriaꝫ florenos et turonēses grossos
non sunt excoīcati quia qd̄ non est ꝓhibitū intelliť esse concessū. sed
non sunt ꝓhibita nisi arma ferrea et lignea. sicut patet ex̄ de iude. et
sarra. c. ad liberandā terrā sc̄tam. portantes ergo alia non incurrūt
sentenciā. ¶ Preťea excoīcatio est quedā pena ꝫ pene sunt restringē:
de non ampliande exquo ergo in tali sententia nō fit mentio de alijs
nisi de supradictis oīa alia licet portare. ¶ Preťea illd̄ quo emunť
mercemonia non sunt mercemonia. ꝫ pecunia emunť mercemonie
Cum ergo non sit ꝓhibitū portare ī alexādriā nisi mercemonia vi:
detur ꝙ per portare pecuniā non incurrať sentencia. ¶ In contrari
um est qd̄ scribiť ex̄ de iude. et sarra. vbi d̄. nos omnes illos excōica
tioni supponim⁹. qui ampli⁹ cū sarracenis mercemoniū habuerīt ꝑ

se vl' p alios mãibꝫ vl' q̃cũq; alio mõ vl' ĩgenio eis aliq̃ rer̃ subsidia
seu ꝯcilia q̃ꝫdiu int̃ nos et illos guẽra duraũit duxerĩt impendenda
¶ Rñsio dicẽdũ ꝙ aliq̃ iuriste dicũt ꝙ portãtes pecuniã ĩ alexãdriã
nõ ĩcr̃ũt sñiã latã exq̃ nõ portãt ꝓhĩta q̃ ꝓhibẽt̃ ĩ dcta sñia. sed puto
ꝙ ex vigore illiꝰ sñie oms excõicatõi sbdũtur. qꝛ ad sarracenos aliq̃d
deferũt ex q̃ pt̃ eis auxiliũ vel ꝯciliũ p̃stari ad ĩpugnãdũ xp̃ianos. hº
aũt potissimũ ẽ pecũia vl' illa q̃ pñt nũmismate mensurari, Naꝫ bm
phꝫ. j. polli. Si nõ eẽt ñ ꝯũitas domꝰ q̃ ꝯstat ex viro et vxore pecũia
nc̃cia nõ eẽt qꝛ nll's emit vl' vẽdit aliq̃d sibiũp̃i. sed ĩ ꝯũitate ciuitatis
et regni et potissime vniꝰ regni cũ alio regno ĩ ꝯũsatiõe pacifica vl'
ĩ bellicosa impugtõe ad inuicẽ potissime est auxiliatr̃x et nc̃cia pecũia
portãtes gº talia auxilia sarracenis guerris durãtibꝫ cũ xp̃iãis credo
ꝙ p̃ncipal'r incr̃ũt sñiaꝫ. Cõfirmat̃ istud qꝛ pp̃ ꝓhibẽdo portari sar-
racenis ferrũ ligna et arma ꝓhibet illd̃ qd̃ cãlit̃ ẽ oĩa ista. ꝫ bm phm
j. poll. Nũmisma est oĩs res. et ẽ q̃daꝫ fideiussor hoĩs ip̃e denariꝰ ad
hñduꝫ oẽꝫ rẽ siue de ꝓpĩq̃ siue de remoto ꝓhibẽdo ergo p̃dcta ꝓhibet
pecũiaꝫ et oĩa nũmismata ad eos deferri, Cõfirmat̃ etiã hº qꝛ cũ excõi
catio sit quedã pena sic̃ ĩdl'gẽtia q̃ penã tollit tm̃ valꝫ quantuꝫ sonat
sic excõicatio tm̃ ligat quantũ sonat, Sꝫ ĩ sentẽtia dr̃ exp̃sse Quicũq;
dedit eis auxiliũ ꝯsiliũ vl' fauorẽ q̃cunq; mõ vl' ĩgenio gº cũ pecunia
sit quedã res artificial' ĩgenio hoĩs ĩuẽta ĩ auxiliũ sibi et alioꝝ nega
ri nõ dt̃ ut puto ꝙ tales nõ incurũt sñiaꝫ. ¶ Ad. j. dr̃ ꝙ tũc nõ ꝓhi-
bitũ eẽ ꝯcessũ intel' qñ nõ ẽ ꝓhĩtũ nec ĩ se nec ĩ sua cã nec ĩplicite nec
explicite. ꝫ ĩ ꝓhĩtiõe illoꝝ cãlit̃ ꝓhĩta ẽ pecũia etiã explicite qñ dicit̃
auxiliũ vl' ꝯsiliũ q̃cũq; mõ vl' ĩgenio. ¶ Ad. ij. dr̃ licꝫ excoĩcaº sit pe-
na ꝛ ĩ hº eẽt restrĩgẽda nõ dat̃ tm̃ talis pena ñ ꝓ culpa mor̃li Vnde
ꝓpt̃ piclũ cl'pe mor̃lis ꝙ hõ ĩcr̃ẽ possꝫ euitãdũ tal' cl'pa nõ sic restrĩ-
gẽda ẽ ꝙ v̄itas pret̃mittat̃. ¶ Ad. iij. dr̃ ꝙ pecunia ẽ cãlit̃ oĩs merce
monia qꝛ oms mercemonie pecunia emunt̃ et vendũt̃ vñ ꝓhibẽdo
oĩa m̃cemonia ad sarracenos portari ꝓhibẽt̃ pecunia et oĩa nũmis-
Ad. ix. sic ꝓce' Videt̃ enĩ ꝙ | mata q̃bꝫ illa pñt emi vl' vẽdi,
pp̃ nõ debeat nec possit aliquẽ excõicare ñ semel tm̃ qꝛ pp̃ nõ pt̃
excoĩcare illos sup q̃s iurisdctõꝫ nõ ht̃ ꝫ sel' excoĩcati sũt ex̃ iurisdctõꝫ
pape cũ sint ex̃ ecc̃iam. Dicit eniꝫ apl's p̃ma ad Chor̃. De his q̃ foris
sũt iudicabit deus nõ ergo p pp̃aꝫ pñt ampliꝰ excoĩcari. ¶ Pret̃ea ex

cõicatio hr̃ effectũ suũ ex pt̃ate clauiũ. ꝫ pt̃as clauiũ cũ sit a deo non reitar̃ sup suũ effectũ sic̃ patz ĩ oĩbꝫ sacramẽtis. g° excõica° reitari nõ pt̃. ¶ Pretea excõicatio ẽ q̃dam ꝑuatio et q̃dam ligatio ꝫ semel ꝑuatus nõ pt̃ ampliꝰ ꝑuari et ligatꝰ semel nõ pt̃ ampliꝰ ligari. g° sel' excõicatus ampliꝰ excõicari nõ pt̃. ¶ In contrariũ est qꝛ excõicatio est q̃dam pena. ꝫ pena pt̃ pluries reitari sic̃ pt̃ aggr̃uari culpa ꝓ q̃ dat̃ sic̃ patz xij. q. ij. c. de iure nephã. ¶ Rñsio dd̃ ꝙ cũ excõicatio sit mĩor et maior nõ ẽ dubiũ ꝙ excõicatꝰ mĩori excõicatiõe pt̃ excõicari maiori ampliꝰ cũ excoĩcatõ ferat̃ ĩ iure et a iudice dubiũ non ẽ qꝛ excoĩcatꝰ sẽtentia lata ĩ iure pt̃ iterꝫ excoĩcari a iudice et cũ vnꝰ homo posset hr̃e pl'es iudices et excoĩcatꝰ ab vno pt̃ excoĩcari ab alio vltiꝰ cũ excoĩcatio non sit fẽnda n̄ ꝓ ꝯtumacia et culpa mor̃li cãlit̃ sic̃ q̃s pt̃ pl'ibus culpis ~~irritari~~ ita pt̃ pl'ibꝫ excoĩcatõibꝫ excoĩcari. Sed vtꝫ ab vno iudice et respectu eiꝰdẽ cause eadẽ excoĩcatõe possit aliq̃s pluries excoĩcari puto ꝙ sic quãuis aliq̃ dixerũt ꝯtriũ. qꝛ licꝫ ꝑme excoĩcatõis effectus sit a corpe mistico ecc̃ie separe. Scd̃e tñ excoĩcatõis effectꝰ eit ab ecc̃ia elongare vl' ĩ illa sepatione detinẽ. Vñ licꝫ vna et eadẽ excomunicatio respectu eiꝰdẽ effectꝰ non possit reitari respectu tñ altiꝰ effectus potest. ¶ Ad ꝑmũ ergo ẽ dd̃ ꝙ si excoĩcato non remanẽt aliquid indelibile quo adnumeraret̃ cũ ꝓpl'o xp̃iano sic̃ ĩ iudeis ⁊ paganis. De quibꝫ dicit apl's ꝙ de eis iudicacabit deꝰ ꝓp̃ non possꝫ semel excoĩcatos ampliꝰ excoĩcare. sic̃ non pt̃ excoĩcare paganos et iudeos sed remanet ĩ excoĩcatis aliq̃d indelibile puta caract̃ baptismalis ratione cꝰ ꝓp̃ sup eos sp iurisdictõꝫ hr̃. ¶ Ad scd̃m ẽ dicẽdum ꝙ pt̃as clauiũ respectu eiꝰdẽ effectꝰ nõ reitar̃. ꝫ respectu altiꝰ effectꝰ reitari pot̃ et eodẽ modo excoĩcatõ. ¶ Ad terciũ ẽ dd̃ ꝙ sic̃ q̃libet culpa mor̃lis ꝓ qua fert̃ excoĩcatõ aũtit a deo et a bono incõmutabili. q̃a q̃ offendit in vno factꝰ est oĩm reꝰ ut scribit̃ iaco. ij. Pl'ibꝫ tñ modis aũsus ẽ a deo qui pl'ibꝫ culpis ẽ irretitꝰ q̃ꝫ ꝑ vnã tm̃. licꝫ q̃libet excõicatio maior q̃ est q̃dam pena liget hoĩeꝫ et ꝑuet eũ ꝯũione fideliũ. pl'ibꝫ tñ modis ligat̃ ⁊ ꝑuat̃ pl'ibꝫ excõicatõibꝫ q̃ꝫ ꝑ vnã tm̃.

AD. x. sic ꝓcedit̃ Videt̃ enĩ ꝙ sciẽt ꝯũicãtes cũ excoĩcatis ꝑ ꝓp̃am sint excoĩcati. qꝛ nõ obꝑuãtes ꝑcepta ecc̃ie excoĩcati sũt qꝛ eoĩpo sũt ꝯtumaces. ꝫ xi. q. iij. scri° Excoĩtatõis mẽtur sentẽtiam q̃ excoĩcatis ꝯũicat. ergo tales excoĩcati sũt. ¶ Pretea scri° e. ca. et q. Quicũq̃

dicauit vel orauit cū excōicato si laicꝰ ē excōicē. si clicꝰ ē ꝺponatur. Et ideꝝ ſbdit. Quicūq; ſcient ī domo ſil locutꝰ fuit vl orauit cū excoī-cato ꝺuione puer. ¶ Preterea nlls ꝺr excōicāi maioi exꝺuicatōe ñ pro pcto morli. ꝫ pticipātes ſcient cū exꝺuicatis peccāt morlr ut ptz e. cā et q. ergo tales exꝺuicari pñt maiori excoīcatōe. ¶ In ꝺrīū ē qꝺ dicit ḡg. et poꝫ xi. q. iij. Qm̄ mltos pctis nris exigētibꝫ ꝙ cā excōicatō-nis pire cottiꝺie cernīꝰ ptī igorātia ptī nimia ſimplicitate ptī timore ptī etiā nāitate ꝺeuicti mia. ¶ Rñ ꝺō. q ꝺuplex ē excōicatōis ſpēs vna maior q̄ ſepat a pticipatōe ſacmētoꝝ ꝛ oſortio fideliū et iſta nō infligit ñ ꝙ ḡuioibꝫ clpis ſicꝫ otūacia et rebelliōe. Alia mīor q̄ ſolū ſepat a pticipatōe ſacramētoꝝ q̄ incrīt ꝙ leuioibꝫ cauſ. Ꝺuto ergo q mꝺoꝰ ꝺicāꝺi cū excoīcato aut talꝫ eſt q pticipās īcidit ī eāꝺez excoīca tōis ſpēz puta ī maiorē ut ſi pticipat ī crimīexp q̄ lata eſt ſnīa vl ſi p-ticipat pꝰlegittīaz āmoitōz pmiſſā ꝛ pꝰſnīaz pticipātes aggūatā ita q pſone pticipātel noīalīt fuerīt exp̄ſſe et caſꝰ pticipatōis et talꝫ ptici pās ſpōte et ſcient. puto q eāꝺē ſnīaz incrīt Aut talꝫ ē q pticipās īci ꝺit ī alterā excoīcatōis ſpēz puta ī mīorē et tūc ītez ꝺiſtīguo q: aut p-ticipāt ex cōtēptu aut negligentia craſſa et ſupina q̄ equāꝺa ſit cōtē-ptui et tūc licz nō īcurrāt ſnīaz maiorē morlīt tñ peccāt q: morle pec catū eſt claues eccie et ſacmēta ꝺrēnē. Aut nō ſicꝫ vl ex ſubreptione vel ruboꝛe ſeu timoꝛe aliq̄ ꝛ tūc nō credo q peccet mortalr. q: nō eſt intētio eccie ī tā leui caſu aꝺ morte ſuos filios obligare. ¶ Aꝺ j. ꝺm q ī caſu leui ſuꝑꝺcto pticipās cū excōicato nō facit ꝺr pcepti eccie intēti onē q̄uis ꝺr lrāz facē videaꝫ. Nā ut ꝺicit iuriſcōſultꝰ Scire leges nō eſt ſcire verba aut lrāz ꝫ vim ac pātez. ¶ Aꝺ ij. ꝺm q pticipāꝫ cū ex cōicatis ſciētē et ex cōtēptu ī caſibꝫ ſuꝑꝺctis pꝰ aggūatā ſnīaz pſona lītꝰ ī eos ſnīaz incrūt. Subꝺhunt tñ qꝺaz pſone ſicꝫ ptz xi. q. iij. c. qm̄ multos ꝺidelicz vxoꝛ filij ancille et alij ſeruentes pegrini. qui cū aꝺ terrā excomunicatoꝝ venerint poſſūt ab eis emere neceſſaria In ne-ceſſitatis enī articulo pt̄ homo aliquiꝺ excomunicatis ofᵉrre in vite ſuſtentationez. ¶ Aꝺ tertiū eſt ꝺō q participātes cū excōicatis ſi pꝰ āmonitionem contumaces fiunt magis pro illa contumacia ꝙ pro ipſa participatione excomunicantur. Nam ut ꝺicitur xi. q. iij. Ex-comunicatis non comunicat qui eis non animo ꝺſentit.

Dem dnā anathēte ſnīaz. ad tēpus ... qut poſſūt tranſ

ſnīam ſcī

tes

Questio · xxviij · de resistētia Hereticoꝝ.

Deinde ꝯsiderādū ē de resistētia hēticoꝝ circa qd̄ q̄runt̄ · viij Primo vtꝝ om̄s dubij ī fide ꝑ papā hn̄di sint hētici. Scd̄o vtꝝ sequētes opinionē erroneā alicꝰ mg̃ri ꝑ ꝓp̄aꝫ sint hētici reputādi. Tercio vtꝝ baptizātes imagīes et violatores sacr̄mētoꝝ ꝑ ꝓp̄aꝫ sint ꝓ hēticis iudicādi. Quarto vtꝝ īcidētes ī abiuratā hēsiꝫ ꝑ papā sint cēsendi relapsi. Quīto vtꝝ relapsi statī ꝑ ꝓp̄aꝫ tradendi sint scl̄ari iudicio. Sexto vtꝝ hētici puniēdi sīt ꝑ ꝓp̄aꝫ tp̄ali pena. Septīo vtꝝ hētici ī aliquo casu ꝑ papā sint tollerādi. Octauo vtꝝ hētici reuertentes ad fidē per papā sint recipiendi.

Ad · j · sic ꝓcedit̄ · Videt̄ enī ꝙ om̄s dubij ī fide sint hētici ꝑ ꝓp̄am hn̄di · scri̅ enī ex̄ de hē · ꝙ dubiꝰ ī fide infidel̄ ē nec ei credēdū ē q̄ viā v̄itatis ignorat. Pret̄ea scri̅ iaco · i · Postulet aūt in fide nichil hesitās qꝛ q̄ ī fide hesitat sil̄is ē fluctui maris q̄ a vento mouet̄ ꝛ circū fert̄ et sb̄dit̄ ibi cā qꝛ dubitās vl̄ hesitās ī fide duplex ē · et duplex inconstās ē ī oībꝫ vijs suis · tales aūt hētici sūt q̄ nō ꝯstāt̄ credūt et firmit̄. Pret̄ea sicut volūtas ht̄ se ī obs̄uatiōe p̄ceptoꝝ sic intellectꝰ se ht̄ ī credulitate fidei ātic̄loꝝ · ꝫ sic se ht̄ volūtas ī obs̄uatiōe p̄ceptoꝝ ꝙ q̄ totā legē s̄uat offēdet aūt ī vno efficit̄ oīm reꝰ vt scri̅ iaco · ij · g° sil̄r q̄ om̄s ātic̄los credit et dubitat ī vno efficit̄ hētic⁹. In ꝯtr̄iū ē q̄a thomas fuit dubiꝰ ī fide et tn̄ nō po̅ ꝙ fuit hētic⁹. Rn̄° dd̄ · ꝙ aliquē ēē dubiū in fide q̄nq̄ modis pt̄ ꝯtīgē · p̄mo sb̄reticia tēptatiōe · secūdo v̄itatis elucidatōe · tercō impfecta adhesiōe · q̄rto volūtaīa hesitatōe · q̄nto ꝑtinaci defēsiōe. Prīo mō hoīeꝫ dubitare ī fide nō facit ēē hēticū qꝛ ē huāe tēptatōis · Nō ē enī ī p̄tate hoīs q̄d supueniat hōi ad cogitādu̅ Vn̄ si subito subreticia vl̄ dyabolica illusione q̄s incipit dubitare de aliquo articulo vl̄ de his q̄ sūt fidei si statī captiuat intellectū suū in obseq̄u̅ xp̄i ut hoc delibēt credē qd̄ ecc̄ia credit nō cedit sibi tal̄ dubitatio ad defectū ꝫ ad ꝓfectū Vn̄ apl̄i ꝓp̄t hꝰ tēptatiōis impulsum petebāt Dn̄e adauge nobis fidē Sꝑ eniꝫ debemꝰ rogare deū ꝙ iuuet in credulitatē nr̄aꝫ. Scd̄o mō nō facit hoīeꝫ hēticū qꝛ ē xp̄iane ꝑfectōis. Ponūt eniꝫ doctores xp̄iāe fidei illa q̄ sūt magis detīata in fide sub dubitatōe questionū rōes ꝓ et cont̄ ad illa adducēdo non ꝙ de illa ꝯclusiōe dubitet̄ ꝫ ut v̄itas dicte ꝯcl̄oīs magis elucidet̄ s̄m quē modū dicit ph̄s ꝙ dubitare de singulis nō ē inutile · ꝑ tales eniꝫ

dubitatões xp et dñ rões ad illa q̃ sũt fidei adducendo vitas fidei pijs opitulet et dñ impios defendit ut dicit aug· Tercõ mõ nõ facit hoiez hẽticũ ꝫ pctõr et malũ xpianũ· Oms enĩ peccãtes ꝺm Cris imperfecte credũt eoipo qꝺ nõ viuũt ꝺm illa q̃ credũt· nã si perfecte adherẽnt his q̃ credũt sic viuẽnt q̃ pl modicũ tñsiri de hoc mꝺo nõ q̃ ĩ etnũ mãsuri Quarto vo mõ facit hoiez errãtez et incredulũ Eo enĩ ipo qꝺ aliqs eligit volũtarie credẽ qꝺ vult et discredẽ qꝺ nõ vult non ẽ patus seq̃ in oib doctrinã ecctie ac p ꝺsequẽs errãs ꝛ infidelis reputãꝺ ẽ· Sz q̃nto recte facit hoiez hẽticũ· qꝺ nõ credẽ illa q̃ sũt fidei et q̃ incõcusse ecctia tz cũ ptinaci defensiõe circte ad hẽticos spectat, Ad·j·o qꝺ dubiꝺ ĩ fide volũtaria electõe ut qs credit q̃ vult et discredit q̃ nõ vult infidel est non tñ hẽticꝰ ñ ptinacit defẽdat fla q̃ de deo credit vl de tota vl de parte sacre scripte a deo inspirate. Ad·ij·o qꝺ iacob loqr de fide ĩ pfecta pctor· Vñ dicit glo· sup i vbo qꝺ dscia pcti pressus dubitat de pmijs celestib supuenĩẽte vero cẽptatõis facile deserit fidei statũ ꝛ ꝫ cẽptatoris volũtatẽ distrahit ad errorẽ et fit alienꝰ a fide. Ad·iij· o qꝺ discredẽs vnũ articulũ incredulus ẽ et errãs nõ tñ hẽticꝰ nisi sit patꝰ ab eo qꝺ ecctia ĩtegliꝫ credit recedẽ et errorẽ suũ ptinacit defẽdẽ.

Ad·ij·sic pcedit· vi enĩ qꝺ sequẽtes erroneã doctrinã alicꝰ mgri p papã hẽtici reputãꝺi sũt, Scribit enĩ math xv· Si cecus ceco ducatũ pstet ambo ĩ foueã cadũt, Sed quicũq errat cecus ẽ inqn tũ errat· ergo q̃cũq sequit opinionẽ errãtis alicꝰ mgri ĩ foueã erroꝛ cadit. Pretea de falb et errãtib mgris scri math·xxiij· Ve vobis q̃ circuitis mare et aridã ut faciatis vobis vnũ pselitũ· et cũ fuit factꝰ faciatis eum esse filium iehenne duplo q̃ vos· discipuli ergo sequẽtes erroneã doctrinã alicꝰ mgri hẽtici reputãꝺi sũt sicut ipi, Pretea q̃cunq otẽnit pceptũ xpi ptinacit errat multo magis ptinacit q̃ contemnẽs pceptũ pape· Sz xps mãꝺauit math·xvi· Fermẽtũ phiseorũ et saduceor cẽ vitãdũ p qꝺ intelli doctna hẽticor ut dicit aug· Contemnẽs ho ptinacit facit hoiez hẽticũ, In otrũ ẽ qꝺ mãꝺauit xps math·xxiij· Seruãda est doctna scribar et phiseor qñ dixit, Sup cathedrã moysi sedrũt scribe et phisei· oĩa q̃ dixerit vob seruate et facite ꝺm vo opa eor nolite facẽ. Rñ dõ qꝺ diuerse opiniões doctorũ sacre scripte si ptineãt ad fidẽ et bonos mores absq̃ piculo auditor vtrunq opinionẽ seq̃ pñt ĩ tali enĩ casu locũ hr qꝺ apls dicit ad Ro

xiiij. Vnusquisq; ī suo sensu habūdet. In ill' v̄ q̄ ptinēt ad fidē et bo-
nos mores nll's excusat̄ si sequat̄ opīonē erroneā alic⁹ mg̃ri. nō q̄dē
ꝓpt̄ ignorātiā q; tūc īmunes hr̄ent̄ a pcto q; secuti sūt opinionē arrij
nestorij et alioꝝ errātiū ī fide. nec pt̄ excusari ꝓpt̄ simplicitatē et īno-
centiā. q; ī reb⁹ dubijs potissime ī his q̄ sūt fidei nō ē de facili p̄stād⁹
assēsus imo vt dicit aug̃. iij. de doctrīa xp̄iana. Cōsulē dt̄ aliq̄s regu
lā fidei quā de script̄aꝝ planioīb⁹ locis et ecc̄ie auc̄te ꝑcepit. Et idem
aug̃. ī li. de v̄a reli. dicit ꝙ nūc bn̄ vidēdū ē cui sit credēdū de his q̄ sc̄
fidei. Silr̄ Rich̄. sup i° v̄bo Ecce apparuerūt ill' moyses et elyas dicit
ꝙ quicq̄d hō audit ī mōte sacre script̄e nō facilit̄ c̄dēdū ē. q; suspecta
dt̄ hr̄i veritas quā nō ɔfirmat legis vl' ꝓphete aut̄s. Qui g° assentit
opinioni alic⁹ mg̃ri ɔt̄ māifestū script̄e testimoniū et ɔt̄ illd̄ qd̄ pu-
blice tenet̄ ꝑm ecc̄ie autoritatē puto ꝙ ab erroris vicio nō potest excu-
sari, Ratiōes g° q̄ ꝓ ista ꝑte int̄ducūt̄ ɔcedēde sūt. q; auditores ma-
gistroꝝ cecitatē imitāt̄ eoꝝ errores sequētes et mores imitātes ābo in
eandē foueā erroris cadūt Et si ptinacit̄ ɔt̄ ecc̄iaꝫ defendūt nō solū er
rantes veꝝ etiā hētici reputādi sūt Vn̄ dicit aug̃. ɔt̄ faustū ꝙ ꝓseli-
ti iudeoꝝ facti sūt filij iehēne duplo q̄ ip̄i nō q; circūcidebant̄ et legeꝫ
seruabāt ꝫ q; eoꝝ erroneā doctrinā seq̄bant̄ et p̄uos mores imitabāt̄
Ad illd̄ v̄ qd̄ ī ɔt̄riū īducebat̄ d̄ ꝙ signāter ꝑmittit̄ sup cathedrā ut
ītelligat̄ ꝙ illa q̄ solū ad cathedrā ptinēt v̄itatis et iusticie seruāda sc̄
et facienda ꝑ auditores. Illa v̄ q̄ sūt ɔt̄ fidē et ɔt̄ bonos mores nō spe
ctāt ad cathedrā v̄itatis et iusticie ꝫ m̄gis ad cathedrā falsitatis ⁊ pe-
stilētie.

AD. iij. sic ꝓedit̄ Videt̄ enī ꝙ baptizātes imagīes ꝛc
violatores sac̄mētoꝝ ꝑ ꝓp̄aꝫ sint ꝓ hēticis iudicādi. q; magis ē
esse violatorē et p̄uersorē sac̄mētoꝝ q̄ ēē diuisū a ꝑceptōe eoꝝ. ꝫ diuisi a
ɔīone sac̄mētoꝝ hētici dicunt̄. iux̄ illd̄ qd̄ po° iiij. q. i. c. quid aūt. Hē-
ticos aūt inq̄unt dicim⁹ tā eos q̄ olī ab ecc̄ia ꝓiecti sūt a ɔīone sacra
mentoꝝ q̄ q̄ p⁹ hec a nob̄ anathematizati sūt, ¶ Pret̄ea plus ē abuti
sac̄mēto ad act⁹ ꝓhibitos ab ecc̄ia q̄ ad act⁹ ad q̄s ip̄a sac̄mēta ordi-
nant̄. ꝫ symoniaci q̄ vtunt̄ sacramētis ad act⁹ nō ꝓhibitos ꝑ ecc̄iaꝫ
solū ꝓpt̄ emptōeꝫ et vēditiōeꝫ ip̄oꝝ hētici dicunt̄ ut ptꝫ i. q. i. c. q̄sq̄s.
ergo mlto forti⁹ violatores et ꝑuersores sacramētoꝝ q̄ abutunt̄ sac̄mē
tis ad act⁹ ꝓhibitos ꝑ ecc̄iaꝫ ꝓ hēticis iudicādi sūt. ¶ Pret̄ea magis ē
sacramētuꝫ xp̄i violare q̄ p̄uilegiū sedis apl'ice auferre vl' impug̃re

Sz auferẽtes vl' ĩpugnãtes p̃uil'iuz sedis apl'ice ꝓ hẽticis noĩant'. sic̃ ptz xxij. di. c. oĩs g° sil'r et ml'to fortiꝰ violatores sac̃mẽtoꝝ. ¶ In ꝯtriũ ẽ q̃a ꝑm aug'. ĩ li. de qõibꝫ euãgelioꝝ Quicũqꝫ facinorose ac flagiciose viuũt ꝯt̃ fidẽ ꝑm quã vidẽdũ eẽ credũt mali catholici nõ tñ hẽtici deputãt'. ꝫ tales vidẽt' eẽ violatores sac̃mẽtoꝝ g° tales nõ sũt reputãdi hẽtici. ¶ Rñ° dd̃ ꝙ sic̃ sup̃dc̃tm ẽ Aliud ẽ eẽ ĩfidelẽ et ĩ fide errãtẽ et aliud ẽ eẽ hẽticũ. Siq̃s enim falsa de deo credit vl' de aliq̃ ꝑte doc̃tne q̃ ad fidei edificatõez ꝑtiet hẽticꝰ ẽ q̃ ĩfidel' ẽ et iã errãs ĩ fide etiã foris ẽ ex̃ ecc̃iaꝫ aĩo quãuis intꝰ corpal'r videat̃ q̃ ml'tos tales portat ecc̃ia ut dicit aug'. ĩ li. de qõibꝫ euãgl'ioꝝ. ꝫ illi ꝓp̃e ꝑm aug' sũt hẽtici. q̃ cũ aliq̃d p̃uũ sapiũt si correctõi ut sanũ rectũ qꝫ sapiãt resistũt cõtũaciter et sua mortifera et pestifera dog̃ta emẽdare nolũt ꝫ defẽdẽ ꝑsistũt. Si g° baptizãtes imagĩes & violatores sac̃mẽtoꝝ c̃dũt illa q̃ faciũt puta baptismũ et alia sac̃mẽta ad malefia et ad facĩorosos actꝰ ordĩari ꝛ ꝑ ipa sac̃mẽta tl'ibꝫ maleficijs ꝛ facinoroꝫ actibꝫ pac̃ciniũ p̃stai planũ ẽ ꝙ fl'a de deo credũt q̃ deꝰ ad tl'es actꝰ sac̃mẽta nõ ordĩauit. nescit enĩ diuĩa iusticia pac̃ciniũ dare c̃mĩbꝫ ut dicit Crib. Fl'a sil'r c̃dũt de doctrĩa q̃ ad fidei edificatõz ꝑtinz. q̃ ꝑm doctrĩaꝫ fidei nos ꝯfitem̃ vnuz baptisma ĩ remissiõz pc̃toꝝ nõ aũt ĩ ꝓpetratõz sceleꝝ et maleficõꝝ. vñ tales nõ solũ ĩdirc̃te verũetiã dirc̃te infidles et errãtes ĩ fide deputari dñt si sic credũt ut opãt̃. ꝫ tũc ꝓ hẽticis eẽnt iudicãdi qñ pestifera talia dog̃ta emẽdare nollẽt et defendẽ ꝑtinacit̃ eẽnt ꝑati. ¶ Ad. j. d'. ꝙ tũc exꝯĩcati et sepati a ꝑceptõe sac̃mẽtoꝝ ꝛ ꝯĩone fideliũ ꝓ hẽticis sũt iudicãdi qñ eoꝝ c̃mĩa sic ꝑati eẽnt defẽdẽ si obiecta vl' ꝓbata fuerint ut etiã ꝯuẽticl'oꝝ cõg̃gatões et scismata cogitẽt ĩ ecc̃ia facẽ et h° ptz inferiꝰ ꝑ textũ illiꝰ decreti. ¶ Ad. ij. d' ꝙ si symoniacꝰ ĩteriꝰ c̃dit qd̃ exteriꝰ ꝓtestat̃ dirc̃te hẽticꝰ hñdꝰ est. ꝓtestat̃ enĩ extiꝰ se eẽ dñm sp̃ualis doni et sp̃uale donũ posse sb̃ ẽptõe et vẽditõe t̃dẽ quoꝝ vtrũqꝫ si ĩteriꝰ credit ut extiꝰ ꝓtestat̃ dirc̃te ẽ eẽ hẽticũ. et sic dd̃ ẽ de violatoribꝫ sacramentoꝝ q̃ si illa credũt intiꝰ q̃ extiꝰ ꝓtestãtur dirc̃te hẽtici hñdi sũt. ¶ Ad. iij. d' ꝙ auferẽtes et impugnãtes p̃uil'iuz apl'ice sedis ab vnitate ecc̃ie se diuidũt et diuidẽtes se ab vnitate ecc̃ie doc̃tnã et fidẽ quaꝫ ecc̃ia tenet negant et ꝑ ꝯñs heretici non immerito appellantur.

AD iiij. sic ꝓcedit̃. Videt̃ enĩ ꝙ ĩcidẽtes ĩ abiuratã hẽsim nõ sint ꝑ ꝓp̃aꝫ reputãdi relapsi. scri' enĩ ad titũ iij. hẽticũ hoĩez pꝰ p̃mã

et scdam correptionem deuita. n enim aliquis fuit bis monitus vel correptus de aliqua
dannata heresi non dicitur heri relapsus. ¶ Preterea cum excomunicatis non est participandum
sed omnes heretici sunt excomunicati in iure ut patet ex de he. c. xxiiij. q. i. non ergo potu
erunt moni ut post amonitionem vel abiuratorem dicantur relapsi. ¶ Preterea qui
in dannatam heresim labitur eiusdem dannationis se participem facit ut dicitur xxiiij. q. i. c.
achacius. ergo absque eo quod abiuret relapsus dicitur heri. ¶ In contrarium est quod scribitur ex
de heret. vbi subditur. Si quis heresim in iudicio abiurauit et postea in ea commisit vel
committit censeri dicitur quadam iurisdictione relapsus esse. ¶ Responsio dicendum quod in dannatam he-
resim aliquis potest incidere vel labi dupliciter. vel in eandem de qua primo fuit incusatus et
vehemens suspicio de eo orta erat. vel in aliam. Primo si in illam eandem de qua primo
fuit incusatus et fama publica processerat ex quo iudicio illam abiurauit mito
si post abiurationem inuenitur deliquisse per se vel per alios puta quod post illam abiura
tionem hereticos receptauit visitauit et associauit seu auxilium et fauorem eis
prestitit mito relapsus dicitur heri. In tali enim casu verum est quod apostolus dicit ad ro. i.
Qui talia agunt digni sunt morte non solum qui illa faciunt. sed etiam qui consentiunt
facientibus. Si vero labitur in aliam heresim speciem aut in aliam sectam. vel quod deliquerit in alio
articulo seu sacramento ecclesie vel presumptio modica et leuis prius fuit hita non
dicitur tunc ut relapsus iudicari. ¶ Ad. j. ergo dicitur quod apostolus dicit hereticum esse deuitan-
dum post primam et scdam correptionem ut prima correptio intelligatur illa de qua fa-
ma publica precedit vel iudicio accusauit in quo cogendus est ut illam heresim debeat
abiurare. Scda vero correptio intelligatur illa qua post abiurationem proprio se condem-
nat iudicio eo ipso quod iterum labitur in eam quam prius abiurauit tum enim quia erro
rem laudat et veritatem vituperat ab ecclesia pellendus est ut glo. ibi dicit.
¶ Ad. ij. dicitur quod participare cum hereticis ut se corrigant et heresim in qua noscuntur
incidisse per incusationem vel per fame publicam suspicionem abiurent non incurritur
sententia excomunicationis quia hoc fit in eorum salutem et ecclesie vtilitatem. ¶ Ad. iij. dicitur quod
tunc qui in dannatam labitur heresim eiusdem dannationis se participem facit quando in illam danna
tam heresim labitur post abiurationem factam. si vero aliquis labatur in heresim dannatam et
post abiurationem amplius in illam non labitur non dicitur puniri ut relapsus.

AD. v. sic procedit. Videtur enim quod relapsi statim per papam non sint tradendi
iudicio seculari quia peccatum blasphemie cum sit confessio infidelitatis est maxi-
mum peccatorum. sed blasphemi non statim tradunt seculari iudicio ergo nec relapsi.
¶ Preterea similia peccata simili pena puniri dicunt. sed sic heresis vel infidelitas est contra
primum mandatum prime tabule sic periurium est contra mandatum secundum iuxta illud leuit
xix. Non periurabis in nomine dei tui. Cum igitur periuri post periurium non statim

tradāt brachio sclari g° nec relapsi tradi dnt. ¶ Preterea infidelitas et hēs ē offēsa omissa ī deū ut ē pmū verū. ꝫ pt eē ꝙ relapsi p pñiaꝫ deo satisfaciūt nō sūt g° tradēdi iudi° sclari qꝛ si cōditor reputat sibi eē satisfactū nō ē g° cogēdꝰ debitor ad satisfaciēdū. ¶ In ꝯtriū ē qd scri° ex de hē. Nos itaqꝫ īqsitōi tue de fratrū nrōꝝ ꝯsilio rndēꝰ q pꝰ abiuratōꝫ dephēsi fuīnt ī hēsiꝫ decedisse sine vlla peitꝰ audiētia relīquēdi sīt iudi° seculāi. ¶ Rn° dd ꝙ sic fides ē fūdamētuꝫ totiꝰ spūal vite eo ꝙ sine fide īpossibile ē placē deo vt dicit apls ad hebre. xi. Sic hēs q ē fidei corruptio totā spūalē vitā ht surripe eo ꝙ modicū fermētū totā massā corrūpit ut dicit apls i. ad Chor. v. Et aute hiero. scri° xxiiij. q. iij. ꝙ secāde sūt putride carnes. et scabiosa ouis a caul repllēda ē ne tō domꝰ massa et corpꝰ et pecora ardeat corrūpat putescat et ītreāt. Arriꝰ eniꝫ ī alexādria vna scintilla fuit. ꝫ qm nō statī oppressa est totū orbē eius flāma populata ē. vñ ad hꝰ moī piclū euitādū cū hētici dephēdunt relapsi vl p facti euidētiā vl p ꝓpā ꝯfessionē seu p testes absqꝫ mora tradēdi sūt sclari iudi°. ¶ Ad. j. d° ꝙ si blasphemia noscat ꝓcedē ex infidlitate et hēsi sic eēnt tradēdi blasphei pꝰ abiuratā blasphemiā sic hētici tradēdi sūt sclari iudi° pꝰ abiuratā hēsiꝫ Nā iudi stephm lapidauerūt qꝛ sbmiserūt viros q dixerūt se audiuisse eū dicētē vba blasphīe ī deū et moysen sic scri° act. vj. Et si sic fuissꝫ bm vitatē bm legē dēbat lapidai et naboth ꝓpt vba blasphēie sibi īposita dixisse ī deū lapidatꝰ est. ¶ Ad. ij. d° ꝙ piuriū incrit ī his q ptinēt ad fidē et ad deū et tūc tales piuri tradendi sūt iudi° seclari sic hētici qꝛ pꝰ abiuratā hēsiꝫ hētici tanqꝫ piuri sclari iudi° tradūt vl incrūt ut ī his q ptinēt ad ꝓximum et tūc qꝛ nō sp tm nocumētū īfert ꝓxio p piuriū sic p hoīcidiū vl p furtū. ideo nō sp tm puniūt. nō enī p humās leges maiora pcta magis sp puniūtur ꝫ illa gūiꝰ puniūt p q maiꝰ nocumētuꝫ ꝓxio īfert et respu. magis ptbat. ¶ Ad. iij. d° ꝙ si hētici etiā pꝰ abiuratā hēsiꝫ occulte peniteāt et nō dephēdāt relapsi p fcti euidētiā vl p ꝓpā ꝯfessionē seu p testiū īcusatōꝫ nō tradunt sclari iudi° qꝛ eccia iudicat de his que foris patent deus aūt solus intuetur cor.

AD. vj. sic ꝓedit Videt enī ꝙ hētici p ꝓpaꝫ nō sint puniēdi tpali pena qꝛ spūale cmē spūali pena puniri dt ꝫ hēs ē spūale cmē g° spūali pena puniri dt. ¶ Preterea tpalia bona etiā inimicis sūt ꝯicāda iux illd apli ad ro. xij. Si esurierit inimicus tuꝰ ciba illū. si sitit

potū da illi · nō g° hētici p⁹ relapsū bōis tp̄alib⁹ sūt expoliādi. ¶ Pre
terea de⁹ nō puīt bis ī idip̄m ꝫ om̄s hētici sūt excoīcati g° cū exoīca°
sit q̄dā pena nō sūt alia pena puniēdi. ¶ In ɔtriū ē qd̄ scri° ex̄ de hē
ticis vbi d° de fratrū nr̄oꝝ ɔcilio decuī⁹ bō hēticoꝝ eē ɔfiscata c⁹ ɔfisca
tōis executō et bōꝝ ip̄oꝝ occupatō nō dr̄ fieri p p̄ncipes ā alios dn̄os
tp̄ales añq̄ꝫ p ep̄m loci vl' aliā p̄sonā ecc̄iasticā sn̄ia sup eos fuīt ꝓml'
gata. ¶ Rn̄sio dd̄ q̄ ecc̄ia puīt hēticos iiij · moīs · Prīo excōicatōe q̄ ē
sn̄ia lata ī iure · oīs hētic⁹ exɔīcat⁹ ē siue occl't⁹ siue maīfest⁹ · Scd̄o de
positōe q̄ siue sit cl'ic⁹ siue laic⁹ c⁹ cūq̄ dig̃tatis existat siue p̄p̄ siue īp
ator ab oī dig̃tate d̄ponat̄ imo ip̄o fc̄to ē depoīt⁹ Tēcō reꝝ tp̄aliū ab
latōe · q̄ sic̄ iā dc̄tm ē oīa eoꝝ bō dn̄t ɔfiscaī ecc̄ie cui deꝑuiebāt si erūt
cl'ici vl' laici si ī tp̄ali iurisdcōe sīt ecc̄ie sb̄icti · alioꝝ v̄ laicoꝝ bō p̄nci
pib⁹ scl'arib⁹ Quāto militaī p̄secutōe si enī ꝓp̄t malos puīēdos opor
tuit regiā maiestatē nō solū legib⁹ eē decoratā ꝫ armis armatā ml'to
fortiꝰ ꝓp̄t hēticos extīandos vn̄ dicit glo · i · ad ehor̄ · de paulo q̄ cū vi
debat aliq̄s ꝓtuos et corrūpētes fidē sathāe t̄debat corpa l'r vexādos,
¶ Ad · j · d° q̄ corpalia et tp̄alia ad sp̄ualia ordināt̄ Vn̄ ɔueīenter
c̄mīa sp̄ualia p sb̄tractiōez bōꝝ tp̄aliū et corporaliū puniūt̄ q̄ sic̄ ip̄a
sūt quedā organa et instrumēta p q̄ v̄tutes et sp̄ualia bō acq̄rūt̄ · ita
p eoꝝ sb̄tractōez orgaīce ⁊ īstrumēta l'r c̄mīa sp̄ualia corrigūt̄ ⁊ puī
unt̄. ¶ Ad · ij · d° q̄ apl's loq̄t̄ ī caū nc̄citatis ī q̄ nll'a bō tp̄alia sunt
negāda ꝫ si aliq̄ sūt īimici fidei nll'o iure p̄nt bō tp̄alia possidē · Vn̄
dicit aug̃ de doc · xp̄iā · q̄ iuste iudei colētes vnū deū expoliauerūt egi
ptios bonis tp̄alib⁹ adorātes ydola q̄b⁹ male vtebāt̄, Vn̄ ꝓpl's dei ex
iens de egipto ornamēta eoꝝ de auro et argēto sibi penit⁹ tāq̄ꝫ ad vsū
meliorē clācl'o vēdicauit nō auc̄te ꝓp̄a ꝫ p̄cepto dei. ¶ Ad terciū d° q̄
vno pc̄to vna pēa q̄s punit̄ · ꝫ si ad vnū pc̄tm pl'a ɔc̄rūt vl' q̄ sint
ml'ta pc̄ta vl' ꝓp̄t relapsū e⁹dez pt̄ hō iuste multiplici pena puniri,
Siq̄s ergo labat̄ ī dānatā hēsiz pūīt̄ pena excoīcatōis q̄ ut est dictū
oīs hētic⁹ ip̄o iure exɔīcat⁹ ē ꝫ si p⁹ abiuratā hēsiz iteꝝ labat̄ dr̄ alia
A D · vij · sic ꝓcedit̄ Videt̄ enī q̄ pena corporali vl' tp̄ali puīri.
hēticiī aliq̄ caū p p̄p̄az sint tollerādi · scri° enī ex v̄bis aug̃ xxiij ·
q · iiij · q̄ tollerādi sūt mali nec corpali ꝫ sp̄uali vindc̄ta puniēdi vn̄
cū discipuli nō recepti sūt a samaritanis ignē celit⁹ sup eos deducere
voluerūt dicētes mg̃ro Vis dicam⁹ ut descendat ignis de celo et con

sumat eos audierũt nescitis cuius spũs estis. ¶ Pretea dñs manda-
uit Mat·xiij· ut serui ꝑmitterent crescere zizaniã simul cũ tritico vsqꝫ
ad messem ne forte eradicãtes zizaniã simul et triticũ· planũ est enim
ꝙ ꝑ zizaniã hẽtici ĩtelligunt̃ ꝟ expositiõez aug· ¶ Pretea quod ẽ vti-
le eccie tollerandũ est ꝫ ꝟm apl'm ĩ· ad Chor· xi· Vtile est hẽses esse in
eccia ut viri qui ꝓbati sũt manifesti fiant· sup quo verbo dicit aug·
ꝙ innumerabiles ĩ scta eccia sunt ꝓbati viri· ꝫ tunc manifesti fiũt·
qñ ꝑ hẽticos de somno excitant̃, ¶ In contrariũ est qd̃ scribit̃ auc̃te
aug xxiij·q·iiij· Merito hẽtici affligunt̃ ĩ corpore qꝛ occidũt aĩas et si
ipi sempiternas mortes faciũt tp̃ales se ꝓpeti non conquerant̃. ¶ Rñ°
dicendũ ꝙ in pcto hẽsis tria possum⁹ considerare· Primo ipius c̃mi-
nis grauitatez. Scdo ipi⁹ eccie corrigẽtis caritatem. Tercõ iporũ fide
liũ vtilitatez. Considerando ergo criminis grauitatem statim cũ ipi
hẽtici dep̃hensi sũt essent int̃ficiẽdi multo fortius q̃ incendarij vel fal-
sarij Vñ exo·xxxij· Statiz cũ moyses descendit de monte mandauit
ꝙ frat̃ int̃ficẽt fratrem et ꝓximus ꝓximũ ꝓ pcto ydolatrie· Et deutro
vij· Mandatũ est populo israhelitico ut aras hereticoꝝ subuerteret·
et sculptilia comburẽt, Et iiij· Re·xxiij· scribit̃ ꝙ rex osias vidit se-
pulchra hẽticoꝝ q̃ erãt ĩ mõtib⁹ misit q̃ et tulit ossa eoꝝ de sepulchris·
et combussit ea sup altari, Si vero consideram⁹ ĩ tali crimine eccie ca
ritatem et tũc nõ statĩ hẽtici tradunt̃ exterminio ꝫ seruat̃ erga eos or-
do correctõis fraterne qꝛ monent̃ ꝑmo et scdo· et si postmodũ dep̃hen-
dant̃ relapsi nõ ampli⁹ eccia eos tollerat· qꝛ nec amplius de eoꝝ cor-
rectõe sperat. Sz considerãdo fideliũ vtilitatez si aliq̃ sint heretici qui
sic defendãt falsitatez sñie sue ut incertaz multitudinez faciant et con-
uenticulorum segregationes et ecclesie perturbationes cogitent tunc
absqꝫ alia monitione vel inquisitõe exterminandi sunt quia cum bo
num publicũ sit preferendum priuato magis est ꝓuidendum saluti
spũali totius corporis eccl'ie q̃ saluti corporali alic⁹ vel aliquorum.
¶ Ad ꝑmum ergo est dicenduz ꝙ sicut dicit ambro· apl'i nõ zelo iu-
sticie ꝫ amaritudinis odio ob iniuriã sue expulsionis vindicandum
samaritanos igne voluerũt consumere· Vñ dñs volens iniuriam
ꝓp̃e persone cum pacientia et gaudio tollerare· iniuriã vero diuine
seruitutis non inultam relĩquere dixit· Nescitis cuius spiritus estis.
¶ Ad scdm est dicendũ ꝙ tunc tollerandi essent heretici quando nõ

possunt exterminari sine exterminio fidelium. Vnde dicit Augustinus. Q quando cuiusquam crimen notum & omnibus execrabile apparet ut vel nullos prorsus vel non tales habeat defensores per q̄s possit scisma contingere non dormiat tunc seueritas discipline. ex q̄ datur intelligi. q tunc zizania simul cum tritico crescere permitti debet quoniam vnum sine altero eradicari non potest, ¶ Ad Terciū ē dicendum q ꝑm Augustinū in libro de vera religione Heretici plurimum prosunt ecclesie non verum dicendo quod nesciunt. sed ad verum dicendo carnales. vel ad verum dicendo spirituales aperiendo catholicos excitando. vtinā q ut dicit debemus hereticis non ut eoꝝ approbemus errores ꝫ ut catholicā disciplinā aduersus eoꝝ insidias asserētes vigilatores et cautiores sum⁹ etiā si eos ad salutē reuocare non possimus.

AD viij. sic ꝓcedit. Videt enī q hētici reuertētes ad fidez p ꝓpaz sp sint recipiēdi. Scribit enī math. xviij. ad interrogatōez petri querētis Quotiens peccauerit in me frater meus dimittā ei vsqz septies. respōsuz est Nō dico tibi septies. ꝫ vsqz ad septuagies septies g° sp peccātes sūt recipiēdi. ¶ Pretea dicit aug. i. de trini. c. iij. In sacra scripta et ī fide catholica vbi q̄s parit cert⁹ est ut non pergat mecū. vbi pariter hesitat querat mecū. vbi errorem suuz cognoscit redeat ad me. vbi mecū videt reuocet me. ita ingrediam̄ simul caritatis viā tendētes ad eū de q̄ dictū ē Queite faciē e⁹ sp. q: h° placitū et piū ē corā dño nr̄o ihu. ¶ Pretea infideles sp sūt recipiēdi ergo similiter hētici cū ipi fuerit aliqñ de gremio ecc̄ie. ¶ In ꝯtriū est qd scribit Exo. xxij. Maleficos non patiaris viuē super q̄ verbo dicit glo. q p maleficos intelligunt peccātes pcto hēsis. et peccato contra naturam qui statiz sūt vita corporali ꝑuādi ne alios inficiāt, ¶ Responsio dicendū q hēticos eē recipiēdos potissime relapsos potest intelligi duplicit. Primo ad sacramētoꝝ pceptionē. Scdo ad bonorum tp̄aliū restitutiōez. Tercio ad vite corporalis ꝯseruationē. Prima reuersio nunq̄ negat hēticis quia salus aīe ex ordine caritatis oīb⁹ est appetenda etiā inimicis iux̄ illd math. v. Diligite inimicos vr̄os benefacite his qui oderūt vos. ꝓpt qd hētici sp reuertēces quantumcūq̄ et quotienscunq̄ relapsi fuerint ab ecc̄ia recipiuntur ad penitentiam et ad eucharistie perceptionē Vñ scribit ex̄ de hē. q si post relapsū hētici penituerint et penitētie signa ī eis apparuerit manifesta sacmēta

penitentie et eucharistie humiliter petita nequaq̄ sūt eis deneganda Sed scdo et tercio modo negat̄ eis reuersio quia si ipi conseruarentur in vita post relapsū et ad dignitates et bona tp̄alia restituerent̄ et in vita corporali conseruarent̄ incolumes posset hoc venire ī preiudicium alioꝝ fideliū eo ꝙ si iteꝝ relaberētur possent alios īficere et alij citius in hēsim laberent̄ si ipi sine pena transirent, Interdū tñ ecc̄ia hereticos ad vite ꝯseruationē et ad bonoꝝ tp̄aliū restitutionem recipit· vel ꝓpter bonum pacis nutriendum· vel propter scisma euitandum Dicit enī aug̃· ī epl'a ad vincētiū ꝙ nōnll'os tolleramꝰ q̄s corrigē vl' punire nō possumꝰ· neq̄ ꝓpter paleā relīquemꝰ areā dñi· neq̄ ꝓpter edos in fine segregandos deserimus gregem dñi· neq̄ ꝓpt̄ pisces malos rūpamꝰ retia dñi· nec per vasa facta ī contumeliā migramus de domo dei· ¶ Ad·j·g° d̄ ꝙ illa indulgentia pc̄toꝝ vel intelligit̄ de peccatis que ꝯmittuntur ī nobis vel quantū ad forū consciētie· nō aūt quantū ad forū exterioris iudicij. Dicit enī greg̃· ꝙ pc̄ta que in deuꝫ vel in ꝓximum ꝯmittuntur a nobis punienda sūt. Illa vero quibꝫ in nos delinquit̄ patienter tolleranda vel potius dissimulanda sūt. ¶ Ad·ij·d̄ ꝙ Aug̃· loquit̄ de errore ꝓueniente surrepticie vel ex ignorantia· nō autē de errore hereticoꝝ qui post abiuratam heresiꝫ iteꝝ labunt̄ q̄ tales statim ex̄ ecc̄iaꝫ pellēdi sūt ut dicit idē augꝰ in questionibꝫ euāgelioꝝ. ¶ Ad·iij·d̄ ꝙ cū infidelibꝫ nō ꝓhibemur ꝯicare sicut cum hēticis q̄ ipi per verba fidei fidem impugnāt Vnde multū ipi inficiūt et ꝓficiūt ad impietatē quia sermo eoꝝ ut cancer surripit et subuertit corda multoꝝ ut dicit apl's·ij·ad Thymo·ij· Ideo non ē similis ratio de infidelibus et hereticis.

¶ Questio·xxix· De faciente indulgentias.

Deinde considerandū est de potētia pape ut est infra terraꝫ Tria autem genera hominum infra terram ponunt̄ esse quia aliqui fuerunt et sunt de ecc̄ia et isti ponunt̄ esse in purgatorio Aliqui aūt nec fuerunt nec sunt de ecc̄ia· et isti ponunt̄ esse in limbo puerorum. Sed aliqui fuerunt de ecc̄ia nec tñ sūt· et isti ponunt̄ esse ī inferno damnatoꝝ. Illi aūt qui ponunt̄ esse ī purgatorio exquo fuerūt et sunt de ecc̄ia debēt iuuari ꝑ indulgētiā et suffragia ecc̄ie. Circa quā quatuor consideranda occurrūt Primo de faciēte

indulgentiam. Secundo de causa indulgentie. Tercio de indulgentiam recipiente. Quarto de effectu indulgentie. ¶ Circa primum q̄runt̄ decem. Primo Vtrum solus papa possit dare vniuersalem indulgentiam. Secundo Vtrum papa possit dare indulgentiam sibi ip̄i. Tercio Vtrum papa existens in mortali pc̄to possit dare indulgentiam. Quarto Vtrum papa possit dare indulgētiā illis qui sūt in purgatorio. Quinto Vtrū ep̄s sine aut̄e pape possit dare indulgentiam. Sexto Vtrum ep̄s omnes indulgentias quas dat ī consec̄tionibus diuersarum ecclesiarum transferre possit in congregatōem vnius. Septimo Vtrum simplex sacerdos possit dare indulgentiam. Octauo Vtrum legatus pape possit dare indulgentiam si non sit sacerdos. Nono Vtrum quilibet electus sine aut̄e pape possit dare indulgentiam. Decimo Vtrum sācti viri possint dare indulgentiam.

AD .j. sic ꝓcedit̄ Videt̄ enī ꝙ solus papa non possit vniuersalez indulgentiam dare. quia quod dei ordinatōe taxatū est papa non potest tollere. Sed scribit̄ Deut̄. xxv. Iuxta mensurā delicti erit et plagarū modus. scd̄m ergo ꝙ peccator delinquit debet puniri et talis modus per papam non potest immutari. ¶ Pret̄ea ad remissionem peccatorum tria requiruntur scz contritio confessio et satisfactio. Sed papa non potest facere ꝙ per indulgentiaz dimittat̄ alicui peccatum sine ꝓp̄a contritione et confessione ergo non potest facere ꝑ indulgentiam ꝙ alicui pc̄tm dimittat̄ sine ꝓpria satisfactōe. ¶ Pret̄ea ille qui non est vniuersalis pontifex. non potest vniuersalem facere indulgentiam. Sed papa prohibet vniuersalem pontificem se nominari xcix. di. c. ecce. ergo nō potest vniuersalem indulgētiam facē. ¶ In ꝯtriū ē quia xp̄s potest vniuersalē indulgentiam in ec̄cia facē. Sed papa ē xp̄i vicarius ī tota ec̄cia. Dicit enim Crib. ꝙ hoī mortali oīm que in terra et in celo sūt pontificem ꝯmisit deus. et validiorem celo ecc̄liam esse monstrauit. ¶ Rn̄sio dd̄ ꝙ ad dandam vniuersalez indulgentiam tria requiruntur. Primo vniuersalitas thesauri quo stipendiantur milites ecc̄lie fideles xp̄i talis aūt thesaurus vniuersalis est quia meritum passionis xp̄i vniuersalitatem et infinitatē habuit ratiōe subiecti infiniti. Vnde dicit glo. sup illo verbo Mar. vij. Caput iob̄is datū est puelle. ꝙ ecc̄lie degētibus congregatum datuz

ē caput gratie xp̄s, Scd̄m ē vniuersalitas iurisdictōis et dispēsatōis. quia sicut dispensare thezaurum corporalem totius comunitatis nō pertinet nisi ad illum qui preest toti cōmunitati. Sic dispensare thesaurum spiritualem ecclesie pertinet ad illum qui preest toti ecclesie. Tercium est vniuersalitas cause pro qua indulgentia fit quia vniuersalis indulgentia solum pro vtilitate vniuersalis ecclesie fieri debet. Ista autem tria solum in papa reperiuntur. Et ideo solus ipse potest vniuersalem indulgentiam dare. ¶ Ad primum ergo ē dicēdum ꝙ ut aliquis portet penam scd̄m mensuram culpe potest intelligi dupliciter vel in se vel altero. Ille ergo cui fit indulgētia quāuis non puniatur tantum in se quantum peccauit ut est membrum qd̄dam singulare punitur tamen tantum ⁊ amplius in suo capite xp̄o cuius pena maior fuit in valore q̄ꝫ tota pena ad quam obligantur omnia eius membra, ¶ Ad Secundum est dicendum ꝙ non est simile de contritione et satisfactione quia per contritōem homo reconciliatur deo et per confessionem homo reconciliatur ecclesie. ita ꝙ ꝑ ista duo homo efficit̄ de ecclesia numero et merito et tunc cum iā homo factus est de ecc̄ia potest et debet ab ip̄a ecclesia iuuari et onus eꝰ ab ecclesia debet supportari. Et ideo ad contritionem et confessionem requiritur personalis contritio et confessio et interior satisfactio, Sꝫ satisfactio exterior que est relaxatio pene potest fieri per meritum alterius. ¶ Ad tercium est dicendum ꝙ papa ꝓhibet vniuersalem pōtificē se noīari ad vitādā notam suꝑbie vñ d̄ suꝑbe appellōis verbū vniuersalem me papam dicens imprimere curastis quod peto mihi dulcissima sanctitas vestra vltra non faciat quia vitanda sunt verba que vanitatem inflant et caritatem vulnerant.

AD Scd̄m sic ꝓcedit̄. Videt̄ enī ꝙ papa sibiip̄i non potest dare indulgētiā. quia ad dandā indulgentiam requirit̄ aut̄s iurisdictionis sed nullus habet iurisdictōeꝫ suꝑ seip̄m. ergo nullus potest sibiip̄i dare indulgentiā ¶ Preterea ꝓp̄ nō pt̄ se absoluē a culpa ī foro penitētie g° nō pt̄ seip̄m absoluē a pena ꝑ ꝯīcationeꝫ indulgētie. ¶ Pret̄ea excoīcatio ē quedā obligatio ad penā. et absolutō ē quedaꝫ relaxatio pene ꝫ nullus pt̄ seip̄m exꝯīcare ergo nll's pt̄ sibiip̄i indulgentiam dare q̄ est quedam pene relaxatio. ¶ In contrariū ē q̄a pot̄ et debet ꝓp̄ ꝓ seip̄o offerre sacrificiū. iux̄ illd̄ ad hebre. v. Qn̄ ip̄e circū.

datus est infirmitate dr̄ quēadmodū ꝓ ꝓpl'o ita et ꝓ seip̄o offerre sa-
crificiū ꝓ pc̄tis g° pt̄ sibiip̄i ꝓ seip̄o īdl'gētiā facē. ¶ Rn̄° dd̄ ꝙ aliud
ē īdl'gētiā dare et aliud ē indl'gētiā datā participare. Dicūt aūt aliq̄
ꝙ ꝓp̄ nō pt̄ sibiip̄i īdl'gētiā dare ꝓpt̄ duo. Prīo qr̄ actū iurisdctōis q̄
ad indl'gētiā dandā req̄rit̄ nll's pt̄ in seip̄m exercē. Scd̄o qr̄ īdl'gētia
dat̄ ut aliq̄s ꝓuocet̄ ad aliquē actū qui vergat ī honorē dei et vtili-
tatē ecc̄ie et ad h° ꝓuocat⁹ ē ꝓp̄ ex suo officō cū sit pastor vl'is ecc̄ie Sz
ad indl'gētiaꝫ ꝓ aliis dataꝫ pt̄ bn̄ participare dūmō faciat illa q̄ req̄-
runt̄ ad h° ꝙ indl'gētia valeat puta ꝙ sit ī caritate. et ꝙ det de bonis
suis ꝑm iustā estimatōeꝫ Sz ista ratō nō multū pōderat qr̄ ꝓp̄ nō dat
īdl'gētiā sibiip̄i ut ē caput hn̄s iurisdctōeꝫ vl'is ecc̄ie. ꝫ ut ē mēbꝝ ecc̄ie
recipit et ut ē caput dat sic̄ enī ī foro pn̄ie pt̄ dare aut̄eꝫ alicui ip̄ꝫ ab
soluēdi et pt̄ ab illo absolui et se infiorē illo facē ut ē membꝝ sic pt̄ in
dulgentiā sibi dare ut caput et recipe ut membꝝ dūmodo repiantur
in eo illa que requirunt̄ ad h° ꝙ indulgētia valeat. ¶ Ad. j. g° dicit̄
ꝙ indl'gētia nō dat̄ ꝑ modū sn̄ie ꝓmulgatōis ꝫ ꝑ modū debite solu-
tōnis et coīcatōis, Et ideo q̄uis act⁹ iur̄dctōis non ē incōuenīēs ꝙ
talē actū in seip̄m hō exerceat ꝑm diūsū modū ɔsiderādi. ¶ Ad. ij. ē
dd̄ ꝙ ī foro penitētie req̄rit̄ extīor ɔfessio. sic̄ g° nll's ɔfitet̄ sibiip̄i qr̄ ia-
cob⁹ dicit. Confitemī alt̄utꝝ pc̄ta vr̄a. ita null⁹ ī foro pn̄ie pt̄ seip̄m
absoluē. ¶ Ad. iij. d° ꝙ nō ē simile qr̄ excoīcatō dat̄ ꝑ modū sn̄ie sic̄
g° null⁹ supra seip̄m ꝓfert sn̄iaꝫ ita null⁹ pt̄ seip̄m excōicare iudicia
lit̄ ꝫ solū causalit̄ ɔmittēdo culpā ꝓ q̄ fert̄ excōicatio. non sic aūt ē de
indulgētia que singl'arit̄ ɔīcat̄ illi q̄ h° fecerit ꝓ vtilitate ecc̄ie.

AD. iij. sic ꝓcedit̄ Videt̄ enī ꝙ ꝓp̄ existēs in culpa mortali nō pos
sit dare indulgētiā qr̄ nll's pt̄ dare qd̄ nō ht̄ ꝫ q̄ ē ī culpa morta
li non ht̄ indl'gētiaꝫ culpe g° nō pt̄ ip̄aꝫ aliis dare. ¶ Pret̄ea riuul⁹
cui fons nō influit nō pt̄ aliis ip̄e influē ꝫ pape exn̄ti ī culpa morta
li fons gratie christus non influit ergo non potest ip̄e aliis indl'gen
tiam influē. ¶ Pret̄ea quilibet act⁹ magis depēdet ab agēte q̄ a reci
piēte ꝫ null⁹ exn̄s ī culpa mortali potest indulgētiā recipe g° ꝓp̄ exn̄s
in pc̄to mortali seu culpa nō pt̄ indulgētiaꝫ dare, ¶ In ɔtr̄iū est q̄a
indulgētie dant̄ ꝑ pt̄ateꝫ iurisdictōis ꝫ ꝓp̄ ꝓ culpa mortali non am
mittit pt̄ateꝫ iur̄sdctōis nisi talis culpa hēsim hr̄et annexam ergo ꝓp̄
exn̄s in mortali culpa indulgentiam dare potest. ¶ Rn̄sio dd̄ ꝙ ꝓp̄

ī dādo indl'gentiā hr̄ se ī ratōe īstrumēti q̄ relaxatō pene fit nō ī rati
one sb̄iecti p quā gr̄a sacramētal' tribuat̄ vl' ip̄a gr̄a īdulgētie. et iō
sic̄ gr̄a sac̄mētalis ita dat̄ p malū ministrū sic̄ p bonū sic gr̄a indul=
gentie eque bn̄ t̄buit̄ p malū mīstrū sic̄ p bonū. secꝰ aūt ē de recipiēte
qꝛ recipiēs gr̄aꝫ īdulgētie vl' sac̄mētalē se hr̄ ad ip̄aꝫ ī ratōe subiecti ꝛ
ideo cū talis gratia nō ꝯpatiat̄ secū culpā mortalem. qꝛ non tollitur
pena nisi prius tollat̄ culpa exn̄s ī mor̄li nō recipit gratiā ip̄aꝫ. Sꝫ
sic̄ ꝑꝑ exn̄s in mortali pt̄ gr̄aꝫ sac̄mētalez ꝯferre administrādo sac̄mē=
tum. ita pt̄ dare gr̄aꝫ indulgētie admīstrādo officiū, ¶ Ad. j. gᵒ dᵗ q̄
ꝑꝑ exn̄s ī mor̄li nō hr̄ gr̄aꝫ indl'gētie ad ꝓꝓaꝫ salutē. ꝫ hr̄ eā ad mini=
steriū salutis alioꝝ. ¶ Ad. ij. dᵗ q̄ fons gr̄e nō influit sibi exn̄ti ī cul
pa ad ꝓꝓaꝫ fecūditatē ꝫ ad fecunditatē alioꝝ. sic̄ cañale p qd̄ fluit aq̄
ad ortū nō hr̄ ip̄aꝫ aquā ad ꝓꝓaꝫ fecūditatē ꝫ ad fecūditatem orti. Et
sic̄ sībolū nō hr̄ solū ad delectādu ꝓꝓuꝫ auditū q̄ caret ꝫ ad delectādū
illoꝝ auditū q̄ hn̄t, ¶ Ad. iij. dᵗ q̄ recipe īdulgētiā mīꝰ est q̄ꝫ dare au
toritatē, Sed recipe maiꝰ est ꝓꝓa utilitate. malicia aūt seu mortalis
culpa bn̄ tollit ꝓꝓaꝫ vtilitatē ꝫ nō tollit iurisdictōez vl' autoritatem.

AD. iiij. sic ꝓedit̄ Videt̄ enī q̄ ꝑꝑ nō possit dare indulgētiā illis
qui in purgatorio sūt. qꝛ ꝑꝑ nō pt̄ dare indulgētiā illis q̄ non
sūt de foro eius. ꝫ illi q̄ sūt ī purgatoᵒ nō sūt de foro ꝑꝑe cū nō sint vi
atores ampliꝰ. gᵒ nō pt̄ ꝑꝑ eis dare indl'gētiā. ¶ Pret̄ea indulgentie
fiūt ꝓ opibꝫ bonis ext̄ioibꝫ que pn̄t vergē ī honorē dei et vtilitatem
ecc̄ie ꝫ illi q̄ sūt in purgatorio nō pn̄t hꝰ modi opa opari gᵒ nō sunt
susceptibiles indulgētie. ¶ Pret̄ea ꝑꝑ nō pt̄ ligare illos q̄ sūt ī p̄gato
rio gᵒ nō pt̄ eos a pena absoluere p ꝯicationē indl'gētie. ¶ In cont̄=
riū ē qꝛ indulgētia fit de thesauro ecc̄ie puta de merito xp̄i et martirū
ꝫ illi q̄ sūt ī p̄gatorio ꝑticipes sūt tal' thesauri cū decesserīt ī caritate gᵒ
ꝑꝑ pt̄ et dt̄ talē thesaurū eis ꝯicare, ¶ Rn̄sio dd̄ q̄ tria vidēt̄ obuiāe
ut illis q̄ sūt ī p̄gatoio papa īdulgētiā nō possit dare. Primū qꝛ ip̄i
nō sunt ī statu mēndi. Scd̄m ē qꝛ nō sūt de foro ecc̄ie militaris. Ter=
ciū ē qꝛ nō sūt viatores et nō viuūt via viatoꝝ ꝫ ista nō obstāt. Est
nanq̄ duplex meritū. vnū est eēntiale absolutū q̄ q̄s meret̄ vitā eter
nam ꝓꝓa opatōe p radicē caritatis. et de tali mīto veꝝ ē q̄ illi q̄ sūt ī
purgatorio nō sūt ī statu mēndi qꝛ iā meruerūt vitā et̄nā p caritatē
cū q̄ decesserūt. Tale nāq̄ meritū nō depēdet ab ope alteriꝰ ꝫ ab ope

ppo. Aliud ē meritū condōnale q̄ qs mēt pene remissionē vl̄ ācce-
lerationē dūmodo alij p eis faciāt illa q̄ īstituta sūt ab ecc̄ia ad pene
remissionē cōsequēdā. Tali aūt merito dōnali qđ dependet ab ope
alteri⁹ illi q̄ sūt ī purgatorio merei pnt. Et quantū ad tale meritū cū
nondum sint completē sores adhuc sūt viatores et de foro pape quia
possunt stipendiari thesauro ecc̄ie p dic̄ationem indulgentie exquo
alij faciunt pro eis illa propter que indulgentie sūt ordinate. ¶ Ad
primū g° d° q̄ illi q̄ sūt ī p̄gatorio sūt de foro pape quātū ad meritū
condītōnale supdictū ut ipi p̄cipiāt īdulgētias si amici eor faciāt p
eis illō qđ ecc̄ia iniūgit ad hnđi īdulgētiā. ¶ Ad ij d° q̄ nō possūt
opari opatōe psonali qr tali opatōe iā meruerūt sibi vitā etnā dum
vixint Sz opatōe dōnali exquo alij opant illa ppt̄ q̄ dic̄at eis the
saurus ecc̄ie ad relaxatōez pene opari pnt q̄ enī p amicos facim⁹ nos
ipi facē dicim⁹. ¶ Ad iij d° q̄ nō ē sit̄e qr nll⁹ ligat̄ nisi psonali cul-
pa. vñ illi q̄ sūt ī p̄gatorio nō mēnt ligari noua ligatōe ꝫ pnt absol-
ui a pena opatōe alior modo q̄ supd̄ctm est,

AD. v. sic p̄cedit Videt enī q̄ epūs absq; aut̄re pape possit indul
gentiā dare qr epi sūt spōsi ecc̄ie qđ patet qr generāt filios et fili-
as ip̄o spōso xp̄o g° defūcto tali sponso dnt de iure succedē ī bonis eiꝰ
ut thesaurū eius possint aut̄e p̄pa dispēsare et de ipo īdulgētiā dare.
¶ Preterea epi hnt ordinariā iurisdictōez g° ī eor dyocesibꝫ p̄pa iurisdictōe
pnt indulgētiā dare, ¶ Preterea epi succedūt loco apl̄or ꝫ apl̄i aut̄e ī-
mediata recepta a xp̄o indulgētiā potuerūt dare. vñ dicit apls ij. ad
Chor. ij. Cui donaui vobis siqđ donaui ī psona xp̄i donaui vobis
glosa. ac si ipe xp̄s donasset. ¶ In ctriū ē qđ nō pt̄ qs remittē penas
taxatas ī iure nisi ille q̄ ē cōditor iuris ꝫ solꝰ papa ē conditor iuris. g°
solꝰ ipe p̄p p̄pa aut̄e pt̄ īdulgētiā dare. ¶ Respōdeo dō q̄ ī q̄buscūq;
est aut̄s derivata nō īmediata taxat̄ iurisdictō ab illo q̄ p̄tatē īmedia-
tā hī. In epis aūt ut supdictū fuit nō ē p̄tas iurisdictōis īmedita ꝫ solū
derivata ab ipo p̄p. sic g° eis taxat̄ ab eo q̄litas et quātitas īdlgētie ꝫ
hoc pnt ipi q̄ dare et nō alit̄ qr p īdiscretas et supfluas īdulgētias qs
quidā ecc̄iar prelati facē nō vēnt et claues ecc̄ie dētenunt et spūalis
satisfactio eneruat̄ decreuim⁹ ut cū dedicat̄ basilica nō extēdat̄ īdlgē-
tia vltra ānū siue ab vno siue a plibꝫ epis dedicet. ac deīde ī āniūsa-
rio dedicatōis tp̄e. xl. dies de iniūctis penitētijs indulta remissio nō

¶ Septima q̄st. p. thesaurū ecc̄ie de q̄ dat. d. q̄st. hoc. ecc̄e
in p̄p. so. solꝰ q̄ ipe hoc. ecc̄e
p̄p. ad aut̄e. pt̄ īdulgētiā
dare. ¶

excedat et hūc dierum numerꝝ indulgētiarꝝ illis literis p̄cipimꝰ mode
rari q̄ ꝓ quibꝫlibet causis aliquotiens ꝯcedunt̄ cū etiā rōnus ponti
fex q̄ plenitudinē obtinet p̄tatis hoc ī talibꝫ moderamīe ꝯsueuerit ob
seruare. ¶ Ad primum ergo ē dicēdū ꝙ epī sūt sponsi eccīe particu:
lares qꝛ coopant̄ principali ⁊ vniuersali sponso eccīe puta pape ⁊ ꝓp̄
et epī omnes coopant̄ xp̄o vñ papa qui in tota eccīa obtinet vniuer
salis sponsi aut̄ez p̄t dare indulgentiam vniuersalit̄ ꝓp̄a aut̄e Epī
vero particularit̄ et ꝑ aut̄ez deriuatā ab ip̄o. ¶ Ad Secundū est di:
cenduz ꝙ epī dicunt̄ iurisdct̄oez ordinariā hr̄e qꝛ hn̄t ip̄az ꝑ iuris ta
xationē nō ꝑ particularē dispēsatōez. vñ dicunt̄ ordinarij iur̄dct̄one
non ꝑticulari ꝯcessione, ¶ Ad. iij. d̄ ꝙ epī succedūt loco apl̄orꝝ. et iō
sic̄ apl̄i īdl̄gētiā aut̄e xp̄i dabāt. sic epī aut̄e ꝓp̄e q̄ loco eiꝰ successit pꝰ
AD. vj. sic ꝓcedit̄ Videt̄ xp̄i resurrectōez et ascēsionē ī officō,
enī ꝙ ep̄s om̄s īdl̄gētias q̄s dat ī ꝯsect̄oibꝫ diūsarꝝ eccīarꝝ possit
ꝯferre ad ꝯsect̄oez vniꝰ qꝛ q̄ p̄t mltas īdulgētias ꝑticl̄ares dare p̄t oēs
illas sil̄ dare. sic̄ q̄ possz facē ꝙ q̄libz cecus vidēt ꝑticl̄arit̄ possz facē ꝙ
om̄s ceci sil̄ viderēt ¶ Pret̄ea gr̄e sūt ampliāde et restringēde. si gꝰ ep̄s
p̄t mltas īdulgētias facē p̄t om̄s sil̄ dare. ¶ Pret̄ea q̄ p̄t maiꝰ p̄t mīꝰ
ꝫ ep̄s p̄t ligāe snīa excoīcatōis subditū nō suū delīquētez ī eiꝰ ep̄atu.
gꝰ p̄t t̄nsferre īdulgētiā datā ab eo ad dyoc̄ altiꝰ, ¶ In ꝯtriū ē qꝛ tūc
ep̄s posset vlt̄ formā sibi taxatā supiꝰ. ¶ Rn̄sio dd̄ ꝙ epī nō sūt vōti
ī vl̄ez dispēsatōz thesauri eccīe ꝫ solū ī ꝑticl̄arē sollicitudīez et particu
lariter thesaurꝝ eccīe dispēsaē p̄nt ꝫm qd̄ eis taxatū ē ꝑ vl̄ez spōsū eccīe
iō puto ꝙ solū sb̄ditis suis et ī sua ꝓp̄a dyocesi īdl̄gētiā facē p̄nt. et ī
dyoc̄ altiꝰ dūmō ibi celebrāt de licētia epī ī cꝰ dyoc̄ sistāt. Et si ꝯtigat
īdulgētias aliq̄s īueniri mltorꝝ ep̄orꝝ. q̄ꝝ q̄libz dat xl. dies de īdl̄gētia
eūtibꝫ ad talez eccīaz optz illā indulgētiā vl̄ eē ꝓbatā ꝑ ꝓp̄az q̄ sb̄di:
tos vniꝰ p̄t ī tali casu facē sb̄ditos altiꝰ vl̄ om̄s illos ep̄os optz ad in
uicez ꝯsentire vt vnꝰ supponat sb̄ditos suos iur̄dct̄oī altiꝰ nec c̄do ꝙ
ep̄s indulgētiā datā ꝑ eū ꝫm formā sibi taxatā possit t̄nsferre ad ꝯse
ct̄ionē altiꝰ n̄ sibi eēt ꝑ formā p̄uilegij ꝑticl̄arit̄ concessū qꝛ ꝑticl̄ares
īdulgētias t̄nsferre et sil̄ om̄s dare sb̄t̄fugit ep̄orꝝ p̄tatez. ꝑtinet enī hoc
solū ad ꝓp̄az et ꝑ hꝰ ptz soluꝰ ad p̄mū. ¶ Ad. ij. d̄ ꝙ gr̄e sūt āpliāde
vbi causa iusta pensat̄ et vbi claues eccīe nō ꝯtēnunt̄ et satisfactio ꝓ
culpa ꝯmissa nō spernāt̄. ¶ Ad. iij. d̄. ꝙ ep̄s nō p̄t dare indulgētiā

Hic nota bn̄

subdito altius sine illius consensu. potest tamen eum ligare vel excomunicare sine consensu eius quia ratione delicti efficitur subditus eius et de foro suo sed non ratione boni operis cum illud instituit ecclesia ad malorum depressionem.

Ad vij. sic procedit. Videtur enim quod quilibet sacerdos possit indulgentiam dare. quia indulgentie fiunt virtute clauium sed quilibet sacerdos habet claues ergo quilibet potest indulgentiam dare. ¶ Preterea quilibet sacerdos est sponsus sue parrochie ergo quilibet in sua parrochia potest indulgentiam dare, ¶ Preterea indulgentia fit de thesauro ecclesie sed quilibet sacerdos habet aliquem thesaurum in sua parrochia. ergo quilibet potest dare, ¶ In contrarium est quia quod non potest ligare non potest soluere sed simplex sacerdos non potest excomunicare ergo non potest indulgentiam dare. ¶ Respondeo dicendum quod aliqui dicunt quod omnes habentes claues et earum executionem possunt indulgentiam facere quantum se extendit potestas eis commissa. Unde dicunt quod quilibet sacerdos parrochialis potest indulgentiam dare in parrochia sua sicut quilibet episcopus in sua diocesi. sed puto quod non possit simplex sacerdos indulgentiam dare quia indulgentia datur de thesauro communi ecclesie qui est meritum passionis xpi et martirum cuius dispensator immediata auctoritate est ipse papa. Alij autem non nisi auctoritate ab eo deriuata et taxata. Cum ergo sacerdotibus non inueniatur in iure concessum esse eis vt possint indulgentiam dare sed rationabiliter quia multi propter eorum ruditatem nescirent estimare pro quanta necessitate ecclesie deberent facere et indulgentie ipse vilescerent. ideo credo quod simplices sacerdotes non possunt dare indulgentiam nisi eis specialiter esset concessum, ¶ Ad. j. dicendum quod dare indulgentiam non respicit claues ordinis proprie sed magis iurisdictionis cum speciali auctoritate dispensandi thesaurum ecclesie quam non habet simplex sacerdos. ¶ Ad. ij. dicendum quod simplex sacerdos non est proprie sponsus sue parrochie cum non possit filios generare eo ipso quod non potest alios sacerdotes ordinare sed est coadiutor sponsi ideo sine licentia episcopi vel proprie non potest dare indulgentiam. ¶ Ad. iij. dicendum quod thesaurum cuiuslibet congregationis vel parrochie non superhabundat vt de ipso possit fieri indulgentia cum vix sufficiat cuilibet propria merita. thesaurum autem superhabundantem puta meritum xpi et apostolorum et martirum de quo fiunt indulgentie dispensare est pape et episcoporum qui xpo sponso et eius apostolis succedunt.

Ad. viij. sic procedit. Videtur enim quod legatus proprie si non sit sacerdos non possit dare indulgentiam. quia qui non est sponsus ecclesie non potest indulgentiam dare sed legatus non est sponsus. ergo non potest indulgentiam dare. ¶ Preterea remissio peccatorum fit virtute indulgentie sed quod non est sacerdos non potest remittere peccata ergo indulgentiam dare non potest ¶ Preterea quod non potest minus nec potest maius. sed legatus non sacerdos non potest absoluere aliquem in foro penitentie ergo non potest indulgentiam dare cum maior remissio peccatorum fiat in ipsa indulgentia quam in foro penitentie ¶ In contrarium est quia ille potest dispensare thesaurum

ecie cui omittit regimē ecie ꝫ ꝺpacono cardiali et vniuſaliꝫ legato ꝑpe q̄ nō ē ſacꝺos pt omitti regimē ecie g° ſibi itelligit ee ꝺceſſū poſ ſe thſauꝝ ecie diſpēſare. ¶ Rñſio ꝺ̄ ꝙ idlgētie valet ad remiſſiōem pcꝯ iuxt illō qꝺ hēt i forma gnal ꝺcij· Oīb q̄ laborē ꝓꝛij pſonis et expēſ ſubierit ꝙ tñſitu vlt̄marino plenā ſuoꝝ pcꝯaminū de q̄bus fuerit vacit corde contriti et ore ꝺfeſſi veniā idlgem?· Remiſſio autez pcꝯ pt fiet ꝺupl'r ꝓmo mediāte ſacmēto ſic mediāte iſtrumēto q̄ꝺā ſcꝺo mediāte offi°· i ꝓio caū tm pt hō q̄ntā pcatez de? dedit ſacrō q̄a nō meli? ſacmētuz dat a maioi ꝫ a mīori· in ſcꝺo ꝺ caū tm hō pt q̄n taz pcatez de? dedit offi°, Cū i° officiū et regimē ecie poſſit hre non ſacerdos q pt eligi i ꝑpam et i legatū ꝑpe ꝺato ꝙ nō ſit ſacꝺoſ ut ſup: dictū fuit eoipo ꝙ remiſſio pcꝯ q̄ fit ꝙ idlgētiā dat mediāte officio nō mediāte ſacramēto ita pt ꝺare idlgētiā officialis ꝑpe vel legat? ſi eſt ſacerdos ſic ſi nō ē ſacꝺos. ¶ Ad·j·g° dicit ꝙ ee ſponſū ecie pt in: telligi ꝺupl'r vl iuriſdictōe vl ſacmētali adminiſtratōe· Nā ſpōſ? ecie eſt ille q̄ filios ſpūales gnat ſpōſe h? modi aūt filios gnare quāuis lega: tus q̄ nō ē ſacerdos ꝙ ſacmētalē adminiſtratōez nō poſſit pt tm ꝙ ſibi omiſſā iuriſdictōez q̄ pt omittē ſacꝺoti ſacmēta adminiſtrare et epō ſacꝺo tes ordīare ꝫ vgies ꝺfecre i tota iuriſdictōe ſibi omiſſa· ¶ Ad·ij·ꝺ° ꝙ poſſit pecata remittere mediāte officio cuius ipe ē imediate executor p cōicatōez idulgētie. ¶ Ad·iij·ꝺ° ꝙ nō ē mirū ſi plus pt facē legat? ad remiſſionē pcꝯ mediāte officō ꝫ mediāte·ſacramēto ſic pl? poꝺ man? ꝙ ſe ꝫ mediāte ſigillo i aliq̄ iſtrumēto et dēminato.

AD·ix·ſic ꝓꝺitur Vi° enī ꝙ ſic elect? nō pt idlgētiā dare q̄ idl gentiā facē ptinet ad vſū clauiū·ꝫ elect? nō hē vſū clauiū añ ꝫ ꝺlecret ¶ Prēꝺea idlgētiā dare ptiet ad executōez nō ad electōez añ ꝫ g° ꝺlecret nō pt indlgētiā dare, ¶ Prēꝺea nll's elect? pt diſpēſare thſauꝝ ecie n ſūm? pōtifex ſine g° ea ꝺuce elect? nō pt idlgētiā dare, ¶ In cō trariū ē q̄ electꝰ i epm ſtatī ut ē confirmat? hē iuriſdictōez g° ſtatī poꝺ i dulgētiā dare ꝺm formā ſibi taxatā abſq̄ alt? req̄ſitōe, ¶ Rñſio ꝺ̄ ꝙ indulgētiam dare ptinet ad pcatē iuriſdictōis· Poteſt aūt quis ha bere iuriſdictōez ꝺupl'r vel iuris taxatōe et iſta dicit ordinaria uel ſpeci ali cōmiſſiōe et iſta dicit ꝺelegata, Cū igit electi ſtatim poſt obtētuz ꝺfirmatōis bñficiū hēant iuriſdictōez i eoꝝ ꝺpoc ſtatiz pñt indulgētiā dare ꝺm formā eis taxatā in iure abſq̄ aliq̄ alia ſpeciali omiſſione.

¶ Ad primũ g° est dd̄ q̄ duplex ē clauis ordinis et iurisdictōis electꝰ ergo ꝯfirmatus quāuis nō habeat clauē ordinis añq̄ sit ꝯsecratꝰ hē tñ clauē iurisdictōis quā recipit ī ip̄a eiꝰ electōe et cōfirmatiōe. et ad vsum talis clauis ꝑtinet indulgentiam, ¶ Ad scd̄m ē dd̄. q̄ electꝰ hē executiōez clauis iur̄dictōis quāuis non clauis ordīs et ꝑ executionē illiꝰ clauis dat in dulgētiā, ¶ Ad Terciũ est dicēdum q̄ nll's potest dispensare thesaurum ecclesie nisi aut̄e pape vel specialiter delegata. vel in iure taxata. Primo modo possunt dispensare legati, Secundo modo electi et confirmati etiam nondum consecrati.

AD. Decimũ. sic procedit̄ Videt̄ enī q̄ scti viri pñt indulgentiā dare q̄ quilibet hñs aliq̄ bona quoruz est dominus potest illa comunicare quibus placet. Sz sancti viri multa bona spũalia hñt quorum sunt dñi g° pñt illa dispensare q̄bꝫ volũt. ¶ Pret̄ea bō spũalia per quorum dispensationē dant̄ indulgentie sunt magis ꝯicabilia q̄ bona tp̄alia. sed scti viri possunt bona temporalia comunicare et ꝑ ꝯsequens indulgeltiam dare ꝑ ꝯicatōez spũaliũ, ¶ Pret̄ea q̄nto magis aliqui sunt propinqui domino tanto magis sunt digni eius thesaurum dispensare Sed scti viri magis sũt ꝓpinq̄ xp̄o de cuiꝰ thesauro fiũt indulgentie q̄ forte papa et m'ti ep̄i ergo magis sunt ydonei eius thesaurum dispensare ¶ In contrariũ est q̄ dare indulgentiam ꝑtinet ad potestatem iurisdictionis qui nō est in sanctis viris si non sint in prelaturam ecclesiasticam assumpti, ¶ Responsio dicēdum q̄ in ecc̄ia duo sunt Primo ꝯio caritatis et dilectionis Scd̄o autoritas iurisdictōis quedam igit̄ impendit ꝑ comunionem caritatis et dilectiōis et suffragia orationum eliaꝝ sacrificiorum et alioruz bonorum. Quedā vero impendit ꝑ aut̄ez iurisdictōis ut indulgentias dispensando thesaurum ip̄ius ecclesie Sancti ergo viri possũt eoꝝ spũalia bona impendere alijs ꝑ ꝯmunionem caritatis et dilectionis ꝫ nō pñt īdulgentiā dare. q̄ non hñt aut̄em iur̄dictōis dispensandi thesaurũ ecclesie de q̄ fiunt indulgentie. ¶ Et ꝑ h° patz rñ° ad p̄muz et scd̄m, ¶ Ad terciũ est dicendũ q̄ licz scti viri sint m̄gis ꝓpīqui xp̄o per caritatez non sũt tñ magis ꝓpinqui ꝑ iurisdictiōis aut̄ez. et ideo quāuis possint ꝯicare bona spiritualia ꝑ caritatem. quoruz ꝯicatio dicitur ꝯicatio suffragioꝝ non tñ possũt ꝯicare thesaurũ ecc̄ie ꝑ iurisdictioī aut̄ez cꝰ comunicatio dicit̄ ꝯicatio indulgentiarum.

¶ Questio xxx. de causa indulgentie,

Deinde considerandū est de causa indulgentie circa quod querunt̄ sex. Primo vtrum ꝓp̄ solū ꝑ actibꝫ exterioribus debeat indulgentiā dare. Scd̄o vtrum ꝓp̄ solū ꝑ tp̄alibꝫ bonis debeat indulgentiā facere. Tercio vtrum ꝓp̄ debeat īdulgentiā dare solū habentibꝫ voluntatē dandi aliqd̄ tp̄ale sic̄ dantibꝫ. Quarto vtrum non exn̄te iusta causa indulgentia data per ꝓp̄m valeat. Quinto vtrum sola ~~potestas~~ ꝓp̄e possit esse causa iusta faciendi indulgentiā. Sexto vtrum questores deferentes lr̄as ꝓp̄les contineant iustam cām indulgentiam faciendi,

Ad primū sic ꝓcedit̄. videt̄ enī ꝙ ꝑ actibꝫ exterioribꝫ ꝓp̄ non debeat facere indulgentiā quia maius est corripe delinquentem ⁊ consulere nesciētem q̄m ecc̄iam m̄lem repari vel pegrinari. Si ergo ꝓp̄ ꝑ actibꝫ exterioribꝫ facit īdulgentiam multomagis debet facere ꝑ illis. ¶ Preterea ꝑ maiori bono magis debet fieri indulgentia q̄ꝫ ꝑ mīori. sed maius bonū est intrare religionem q̄ꝫ ire vltra mare ergo magis ꝓp̄ debet facere indulgentiā ꝑ introitu religionis q̄ꝫ ꝑ transitu vltra marino. ¶ Preterea expositō sacre scripte ⁊ exhortatō ī fide catholica maius bonū est q̄ꝫ edificare parietes ecc̄ie ~~matrimonial'~~ vl' pontem reficere. Si ergo ꝓp̄ facit indulgentiam ꝑ istis actibꝫ multomagis ꝑ illis. ¶ In contrariū est cōsuetudo ecc̄ie. ¶ Rn̄sio dicendū ꝙ tribꝫ rōibꝫ potest ꝓbari ꝯgruū esse ut indulgentie fiant ꝑ actibꝫ exterioribꝫ. Primo quidem ex pte indulgentie. Nam indulgentie sacramentales sūt cum fiant virtute clauiū. In omī aūt eo qd̄ ē quid sacramentale debet esse aliud exteriꝰ actū vel gustum quia ꝟm aug̃. Sacramentū est inuisibilis gr̄e interioris ⁊ visibilis forma exterius in quo sub tegumento diuina virtus se certius operat̄ salutem. Secundo ex pte illiꝰ pene ꝑ qua tollenda fit indulgentia. Nā indulgētie sūt relaxatiue pene non culpe. Sed pene sūt exteriores sic̄ ieiuniū pegrinatio terre sancte defensio. vnde ꝑ talibꝫ exterioribꝫ actibꝫ īdulgentia debet fieri nō tn̄ ꝑ quibuscunqꝫ sed ꝑ illis dūtaxat per quos deus honorat̄ ut est visitatio reliquiaꝝ sanctoꝝ quia deus honorificat̄ in sanctis suis auditio verbi dei repatō pietum ecc̄ie uel pontiū Tercio ex pte thesauri de quo fit indulgentia. Nā sic̄ thesauꝝ alicuiꝰ ciuitatis vel conmuītatis non debet expendi nisi vel ꝓpter dominij

ciuitatis honorem & reuerentiã vel ꝓpter ipius ciuitatis nãcitatem & indigentiam sic thesaurus ecie de quo fũt indulgentie non debet dispensari nisi ꝓ talib⁹ exterioribꝫ actib⁹ in quib⁹ vel deus honorat vel necessitas ecie releuat vel fides xpiana ꝓmouet, ¶ Ad ꝑmum ergo est dicendũ qꝫ quilibet tenet ex ꝑcepto corripe delinquentẽ & cõsiliũ dare erranti. Non aũt tenet ad ecie releuatõem seu pietum vl pontis repatõz. Ideo ꝓ istis actib⁹ fiũt indulgentie nõ ꝓ illis, ¶ Ad scm̃ ẽ dicendũ qꝫ ingredi religionẽ ẽ status in quo sufficienter soluit ꝓ se cum sit in statu pfectõnis ideo non indiget qꝫ fiat ei indulgẽtia Secularis aũt cum sit adhuc in statu impfectõis indiget vel potest dici qꝫ licet intrare religionem sit maiꝰ bonũ qꝫ ire vltra mare non est tñ ecie necessariũ ita qꝫ ibi a fidelib⁹ impugnat, ¶ Ad terciũ est dicendum qꝫ ibi fides picitaret ꝛ sacra scripta praue intelligeretur danda esset indulgentia ꝓicantib⁹ fidem & exponentib⁹ scripturam sacram vnde ꝓicantib⁹ crucem ꝛ docentib⁹ fidem quandoqꝫ indulgentie dantur,

AD scm̃ sic ꝓcedit videt enĩ qꝫ ꝓ bonis tempalib⁹ ꝑp nõ debet facere indulgentiã quia remissio pctorũ que fit ꝓ indulgentiã est quid spũale. sed dare spũale ꝓ tpali est symonia ut dicit i. q. i. ergo ꝓ temporalib⁹ bonis nõ debet fieri indulgentia. ¶ Preterea bona tpalia nec sũt sic meritoria nec sic necessaria sic spũalia si ergo ꝓ spũalib⁹ bonis non fit indigentia multo fortiꝰ ꝓ bonis tempalib⁹ ¶ In otrariũ est quia bona spũalia sũt dũia iuxta illud ps pticeps ego sũ oĩm timentiũ te nõ ꝓ tpalib⁹ dñt fieri indulgentie ut communicent. Sed tpalia cũ nõ sint dũia nisi ĩ necessitate necessariũ ẽ sibi indulgentiã ut dũicent. ¶ Rñsio dicẽdũ qꝫ tpalia quantum ad ꝑns triplicit ordinant ad ipa spũalia. Primo quantũ ad ipos bonorum spũaliũ acquisitõz. acquirunt enĩ ipa spũalia ꝓ ipa tempalia iuxta illud thobie xij. Elemosina a morte liberat & non patit aiaz ire ad tenebras ꝛ ipa sola facit inuenire vitã etnã. Scdo quantũ ad iporũ satisfactõz quia delent pcta que aiam ifician̄t ꝓ largitõz tpaliũ iuxta illud danielis iiij. Consiliũ meũ audi rex pcata tua elemosinis redime ꝛ iniquitates tuas misericordiis paupez. Tercio quantũ ad ministros ecie spũalib⁹ deseruientiũ sustentatõz. Sustentant enĩ mĩstri ecie de bonis tpalib⁹ oblatis a ꝑplo. vnde dicit apls i. ad chorinth. ix

Pretea in veteri lege promittebant temporalia iux̄. illō ysa. i. Si vo
lueritis et audieritis me bona terre comedetis. In noua vero ꝓmittū:
tur spūalia iuxta illō math. vij. Primū querite regnū dei Ergo ma
gis īdulgentia debet fieri ꝓ spūalibꝫ q̄ tp̄alibꝫ bonis,

Si nos vob spũalia seminamꝰ nõ magnũ est si vr̃a tp̃alia metamꝰ
Pro temporalibꝫ aũt ut ꝑ ip̃a spũalia bona acquirunt̃ uel ip̃a pcta
ꝑ satisfactõz delent̃ vel mĩstri ecc̃ie sustentant̃ licite potest fieri indul-
gentia. ¶ Ad primũ ergo est dicendũ ꝙ ꝓ tp̃alibꝫ bonis nõ fit ĩdul
gentia finaliter ~~relatiue~~ sed solũ instrumẽtalit̃ & ordinatiue. Et ido
nõ ꝯmittit̃ symonia. ¶ Ad scd̃m est dicendum ꝙ tempalia possint
esse meritoria inquantum ꝓcedunt ex voluntate informata carita-
te. potest tñ fieri indulgentia ꝓ pure spũalibꝫ bonis dũmodo ex illis
insurgat aliqua necessitas reipu. sic̃ ꝓ illis qui orant ꝓ rege & pro
illis qui sũt in sublimitate ꝯstituti qñqꝫ dat̃ indulgentia. ¶ Ad ter
ciũ est dicendũ ꝙ in noua lege ꝓmittunt̃ spũalia principaliter ⁊ ex
ꝯsequenti ip̃a tp̃alia iuxta illud math. vij. Primũ querite regnũ dei
⁊ hec omĩa adijcient̃ vobis ⁊ sic ĩdulgentia principalit̃ ꝓ spũalibꝫ
fit & ꝓ tp̃alibꝫ ut ad ip̃a spũalia ordinant̃. ~~ĩ veti lege ꝓmittebant̃~~
tp̃alia iuxta illud ysa. i. Si volueritis ⁊ audieritis me bona terre co
medetis. in noua vero lege ꝓmittunt̃ spũalia iuxta illud math. vij
primũ querite regnũ dei ergo magis indulgentia debet fieri ꝓ spũa
libꝫ q̃m tp̃alibꝫ bonis.

AD terciũ sic ꝓcedit̃ videt̃ enĩ ꝙ ꝑꝑ habentibꝫ voluntatẽ dandi
aliquid tp̃ale debeat dare indulgentiam sicut dantibꝫ q̃a maiꝰ

¶ Pretea in veteri lege promittebant̃ temporalia iux̃. illd̃ ysa. i. Si vo
lueritis et audieritis me bona terre ꝯmedetis. In noua vero ꝓmittũ-
tur spũalia iuxta illd̃ math. vij. Primũ querite regnũ dei Ergo ma
gis ĩdulgentia debet fieri ꝓ spũalibꝫ q̃ꝫ tp̃alibꝫ bonis,

temporali ergo magis debet dari indulgentia pro voluntate dandi
q̃m pro dato. In contrariũ est quia indulgentie fr̃ant ad releuandũ
indigentiam ecc̃ie ~~aũt~~ nõ releuant̃ ꝑ solã voluntatem dandi sed per
datum. ¶ Rñsio dicendum ꝙ ꝯmunit̃ ponit̃ indulgentias tantum
valere quantũ sonãt. Si ergo ꝑꝑ faciat indulgentias sub hac forma
Quicũqꝫ dederit de bonis suis ad fabricam talis ecc̃ie habeat tantũ de
indulgentia. puto ꝙ qui nichil dat indulgentiã nõ ꝯsequet̃ q̃muis
enĩ bona voluntate mereat̃ quis vitam eternã & si est vehemens &
feruens meret̃ quis dimissionẽ penẽ tñ quantũ ẽ de ratõne ĩdulgẽtie

Si nos vob spũalia seminam⁹ nõ magnũ est si vr̃a tp̃alia metam⁹
Pro temporalib⁹ aũt ut p ip̃a spũalia bona acquirunt̃ uel ip̃a pcta
p satisfactõz delent̃ vel mĩstri ecc̃ie sustentant̃ licite potest fieri indul-
gentia. ¶ Ad primũ ergo est dicendũ q̃ ꝓ tp̃alib⁹ bonis nõ fit ĩdul
gentia finaliter ~~relatiue~~ sed solũ instrumẽtalit̃ & ordinatiue. Et ido
nõ ꝯmittit̃ symonia. ¶ Ad scd̃m est dicendum q̃ tempalia possint
esse meritoria inquantum ꝓcedunt ex voluntate informata carita-
te. potest tñ fieri indulgentia ꝓ pure spũalib⁹ bonis dũmodo ex illis
insurgat aliqua necessitas reipu. sic̃ ꝓ illis qui orant ꝓ rege & pro
illis qui sũt in sublimitate ꝯstituti qñq̃ dat̃ indulgentia. ¶ Ad ter
ciũ est dicendũ q̃ in noua lege ꝓmittunt̃ spũalia principaliter ⁊ ex
ꝯsequenti ip̃a tp̃alia iuxta illud math̃. vij. Primũ querite regnũ dei
⁊ hec omĩa adijcient̃ vobis ⁊ sic ĩdulgentia principalit̃ ꝓ spũalib⁹
fit & ꝓ tp̃alib⁹ ut ad ip̃a spũalia ordinant̃. ~~ĩ veti lege ꝓmittebant̃~~
tp̃alia iuxta illud ysa. i. Si volueritis ⁊ audieritis me bona terre co
medetis. in noua vero lege ꝓmittunt̃ spũalia iuxta illud math̃. vij
primũ querite regnũ dei ergo magis indulgentia debet fieri ꝓ spũa
lib⁹ q̃m tp̃alib⁹ bonis.

Ad terciũ sic ꝓcedit̃ videt̃ enĩ q̃ ꝑꝑ habentib⁹ voluntatẽ dandi
aliquid tp̃ale debeat dare indulgentiam sicut dantib⁹ q̃a mai⁹
est vita eterna q̃m indulgentia ꝫ bona voluntate informata meret̃
quis vitam et̃nam ergo multo fortius meret̃ indulgentiã, ¶ Preterea
si ex sola voluntate dandi nõ quis consequeret̃ indulgentiã paupes
qui nõ hñt quid dent essent peioris ꝯditõis q̃m diuites ⁊ ita pauper
tas esset vitupabil' q̃d est absurdũ. ¶ Preterea dare est corpale velle
aũt dare est spũale ꝫ magis est dare indulgentiã ꝓ spirituali q̃m ꝓ
temporali ergo magis debet dari indulgentia pro voluntate dandi
q̃m pro dato. In contrariũ est quia indulgentie fr̃ant ad releuandũ
indigentiam ecc̃ie ~~aũt~~ nõ releuant̃ p solã voluntatem dandi sed per
datum. ¶ Rñsio dicendum q̃ ꝯmunit̃ ponit̃ indulgentias tantum
valere quantũ sonãt. Si ergo ꝑꝑ faciat indulgentias sub hac forma
Quicũq̃ dederit de bonis suis ad fabricam talis ecc̃ie habeat tantũ de
indulgentia. puto q̃ qui nichil dat indulgentiã nõ ꝯsequet̃ q̃muis
enĩ bona voluntate mereat̃ quis vitam eternã & si est vehemens &
feruens meret̃ quis dimissionẽ pene tñ quantũ ẽ de ratõne ĩdulgẽtie

ex quo fit ꝑ releuanda indigẽtia loci vel ecc̃ie nõ valet homĩ sola vo
luntas dandi potissime cum virtute indulgentie nõ soluatur pena
nisi ꝑ quã penã velle aũt dare ꝛ velle ire ad talem ecc̃iam nõ ẽ opus
penale ꝫ dare ꝛ ire. Et ideo puto ꝙ sola voluntate nõ acquiritur ĩ
dulgentia. ¶ Ad primũ ergo est dicendum ꝙ nõ sequit̃ si aliquis me
ret̃ qd̃ est maiꝰ ergo qd̃ est mĩꝰ nisi eodem modo ordinetur ut meren
vtrunq; qd̃ nõ est in ꝓposito quia caritas ordinat̃ ad meritum vite
eterne opus v̊ penale ordinat̃ ad dimissionẽ pene vnde nõ ẽ eiusdẽ
rõnis vtrũq; meritũ. ¶ Ad scd̃m est dicendum ꝙ simplicit̃ melioris
conditõnis est pauꝑ q̃m diues quantum tñ ad remissiõꝫ pene que
acquirit̃ ꝑ indulgentiam in tali casu non est inconueniens quia di
ues sit melioris ꝯditõis q̃m pauꝑ. ¶ Ad terciũ ẽ dicendum ꝙ corpa
le ĩq̃ntũ ẽ penale solutoriũ est pene vel ꝯmutabile ĩ penã vnde ẽ ibi
ꝯmutatõ pene maioris ĩ mĩorem ꝛ ideo indulgentia que est quedã
relaxatio pene magis fit ꝓ ipo dato q̃m volũtate dandi.

Ad quartum sic ꝓcedit̃ videt̃ enĩ ꝙ nulla causa iusta possit esse
ut indulgentia data ꝑ ꝓpm valeat quia merita sc̃toꝝ non pñt
esse iusta causa. Scribit̃ in persona electoꝝ math. xxv. Ne forte non
sufficiat nob̃ ꝛ vob̃ multo ergo magis nulla alia causa potest esse
iusta dandi ĩdulgentiã. ¶ Pret̃ea iusta causa ẽ ut quantũ dat̃ tan
tum recipiat̃ sed q̃nq; minus dat̃ ergo talis non erit sufficiens ad di
mittendum penã ¶ Preterea diues dat vnum denariũ ꝛ pauꝑ dat
tantum sed nõ est iustum ꝙ diues habeat tantũ de indulgentia q̃n
tum habet pauꝑ ergo iusta causa non erit in faciendo indulgentiaꝫ
¶ In ꝯtrariũ ẽ quia deus iustus est ꝛ seip̃m in iustitia negare non
potest ut scribit̃ ij. ad thymo. ij. non exñte ergo iusta causa indulgẽ
tia data ꝑ ꝓpm nõ valebit. ¶ Rñsio dicendum ꝙ aliqui dicunt iu
stam causam indulgentie pensandã ex ꝑte illiꝰ cui indulgentia dat̃
Dicunt enĩ ꝙ iusto iudicõ rationis debet attendere ꝓ quanto vellet
exonerari a pena pñti si vellet eam ꝑficere vel quanto velit exonera
ri a pena purgatorij ad quã ẽ obligatus ꝑ culpã si nollet eam perfi
cere in pñti ꝛ ꝓ quanto vellet a predicta pena exonerari iusto iudi
cõ rõnis tantũ debet dare aliter ut debent indulgentie sibi nõ valent
nõ exñte tali iusta causa. Sed tunc indulgentia nõ esset relaxatio ꝫ
ꝯmutatio pene maioris in mĩorem ꝫ magis solutio quamuis enim

ex pte meriti xpi & scorꝝ indulgentia potest dici solutio q̄a ipe suffi-
cienter soluit ꝓ omibꝫ ratōne tñ dati & ratōne pene que ꝑ datum di-
mittendum ꝓprie debet dici relaxatō uel ꝯmutatio maioris pene in
minorem quia datum longe est minus q̄m ipa pena que debet. Sz
puto ꝙ iusta estimatō non debet attendi ex pte eius quia datur ad
tollendum penam debitam ꝓ peccato siue ad penam iniūctam pro
peccato. Sz debet estimari necessitas loci vel ecc̄ie quia licet datum ꝑ
se non iudicetur sufficiens respectu tante pene ad tollendum ipam.
Ipa tñ necessitas ecc̄ie cum auctoritate dantis facit ꝙ datū sufficiat
ad penam relaxandam qd̄ alias non valeret nisi ad hoc iuuaret ne
cessitas ecc̄ie. Et ideo iusta estimatō ex pte facientis indulgentiam r̄-
quirit ꝓ iusta causa indulgentie qua non exñte puto ꝙ indulgen-
tia non valet. ¶ Ad primum ergo ē dicendum ꝙ merita ipoꝝ mem
broꝝ quantumcūz ꝑfectorum puto ꝙ nō sufficienter ad faciendas re
laxatōnes tales. Sed merita membroꝝ cū merito capitis sufficiūt ad
faciendam relaxatōnem cuiuscūqꝫ pene. ¶ Ad scd̄m ē dicendum ꝙ
licet ex pte dati semꝑ minus debet q̄ꝫ recipiatur ex pte ꝑsone dantis.
Ex pte tñ ꝑsone satisfacientis semꝑ plus dat q̄ꝫ recipiatur quia me-
ritum passionis xpi qd̄ ꝓp̄ accipit ꝓ se ad soluendum ꝓ quacunqꝫ pe
na in valore excedit nedum vnum modum sed infinitos, ¶ Ad ter
ciū ē dicendum ꝙ si indulgentia fiat sub ista forma. Quicūqꝫ dedit
de bonis suis ad fabcam talis ecc̄ie remittimus terciam ptem pnīe ī-
iuncte. Si diues ita paꝝ dat ut pauper puto ꝙ nō tantū habet de ī
dulgentia diues q̄m pauꝑ quia tūc oportet recurrere ad iustam esti
matōnem facientis indulgentiam quia pensanda ē valere ꝟm facul
tatem dantis. Sed si sic dicat. quicūqꝫ dabit vnū denariū vel aliud
t̄minatū relaxamꝰ terciam ptē penitentie iniuncte & diues illud da
ret sicut pauꝑ puto ꝙ tantū haberet diues sicut pauꝑ q̄muis tamē
in hoc essent pares in multis aliis melioris conditōnis esset pauper
q̄m diues.

AD quintum sic ꝓcedit videt enī ꝙ sola voluntas ꝓp̄e sit causa
iusta ad faciendum indulgentiam quia sola voluntas ꝓp̄e me
diante sacramento sufficit ad remissionem ergo sola voluntas eius
mediante officō ꝯ iurisdictōne dandi sufficit ad relinquendū penā
¶ Preterea si sola volūtas ꝓp̄e nō sufficit hoc ē quia deficit rōnabil

cauſa· Sed hoc nō poteſt deficere quia thezaurus ecc̄ie ē cauſa ſuffi
ciens ad ſatiſfaciendum ꝑ omib⁹· ¶ Preterea quantū aliquid datū
ē magis libe⁊ tantū ē magis gratum ſi det ſine aliqua receptōne er
go ſola voluntas ꝑp̄e libera ſufficit· ¶ In contrariū ē ꝙ mia ꝑp̄e in
faciendo indulgentiā debet eſſe cum iuſticia· Sicut enī uniuerſe vie
domī ſūt iuſticia & mia ſic voluntas ꝑp̄e debet ſic eſſe miſericors ꝙ
non careat iuſticia· ¶ Rñſio dicendū ꝙ indulgentia dat mediante
vſu clauiū quay virtute remittit culpa ⁊ ſoluit pena de quib⁹ cla-
uib⁹ ſcribit matħ· xvj· Tibi dabo claues regni celorū· ꝑ has enī cla-
ues thezaurus ecc̄ie de quo ſtipendiant milites xp̄i apitur filijs ecc̄ie
Vnde ſic ad diſpenſatōnem talis thezauri requiritur ꝑp̄ rectus vſus
clauis potentie ne talem thezau⁊ diſpenſet quib⁹ non poteſt ita ad
diſpenſatōz dicti theſauri requirit rectus vſus clauis diſcretōnis & ſ
ſcientie ne ſic careat rōne & diſcretōne ut ꝑ ſola volūtate ſine rōna-
bili cauſa indulgentiā faciat nō enī poteſt ꝑp̄ aduerſus veritatem ſ
ꝑ veritate ut dicit apl's ij· ad chozinthħ· vlt· vnde ꝑ ſola voluntate
ſubeſt ꝓbabil' ratō vel general' ecc̄ie uel ſpecial' alicui⁹ pſone poteſt
indulgentiam facere aliter nō· ¶ Ad primū ergo ē dicendū ꝙ non ē
ſimile quia mediante ſacramento tantū ꝑp̄ poteſt quantū vn⁹ ali⁹
mīſter ecc̄ie· Tantū enī poī quantā p̄tatem deus dedit ſacramento·
Sed mediante officō ꝑp̄ tm̄ poī q̄nta p̄tas data ē officō & ideo ſi exce
dit in p̄tate ut thezau⁊ ecc̄ie diſpendet quib⁹ nō poī vel excedat in iu
ſticie equitate ut diſpenſet quib⁹ nō debet· nō debet tūc dici diſpenſa-
tioꝫ diſſipatō· ¶ Ad ſcm̄ ē dicendū ꝙ in faciendo indulgentiā nū-
q̄m deficit uel deficere poī cauſa effectiua eo ꝙ thezaurus ecc̄ie de q̄
fit indulgentia infinitus ē ⁊ exhauriri nō poī· Sed cauſa finalis ter
minatiua deficere poī quia ꝑ tali cauſa finaliť papa debet facere in
dulgentiā ꝑ quā ecc̄ia releuet in aliqua neceſſitate uel ꝓmoueatur
in aliqua vtilitate· ¶ Ad tercium eſt dicendum ꝙ thezaurus ecc̄ie li
ber diſpenſatū eo ꝙ xp̄us ſponte ⁊ libere tradebat ſe iudicanti iniuſte
qui pc̄a nr̄a ptulit in corpe ſuo· Sed finaliter xp̄us gratis non eſt
mortu⁹· vñ ſic ipe ꝑ neceſſitate toti⁹ ecc̄ie paſſus ē ſic ꝑ utilitate ecc̄ie
general' uel pſone ſp̄ial' indulgentia fienda eſt·

Ad ſextū ſic ꝓcedit videt enī ꝙ queſtores in lr̄is papalib⁹ qua⁊
deferūt iuſta cauſa obtineat fiendi idulgentiā q̄a iuſta cauſa

est indulgentiam faciendi vbi fit mentio de elemosinarum largitōne
Sed ī talibꝫ lr̄is fit mentō de elemosinis faciendis iuxta illud qđ habet extra de pe. ⁊ re. vniuersitatem vr̄am mouemꝰ ⁊ exhortamur in dño atq; in remissionem nobis iniungimꝰ peccatoꝝ quātis ỏ bonis a deo vobis collatis pias ⁊ gratas elemosinas faciatis. ¶ Preterea scribit math. xiij. Qui recipit ꝓphetam in nomīe ꝓphete mercedem ꝓphe accipiet. Sed tales questores recipiūt cū lr̄is ꝑplibꝫ nomine ꝑpe uel eꝑi ergo iuste indulgentiam datam ꝑ ꝑpm uel eꝑm recipiunt. ¶ Preterea iusta causa indulgentie est vtilitas loci uel ecc̄ie. sed per tales questores alligat vtilitas loci uel ecc̄ie iusta ergo causa īdulgentie p eas ꝓponit. ¶ In ctrarium est quia ut dicit gg. ⁊ ponit xj. q. iij. ꝓuilegiū āmittit qui ocessa sibi abutit pr̄ate. sed tales questores ut ī pluribꝫ inueniunt abuti pr̄ate eis ocessa a papa ergo ꝓuilegiū ocessum ī nullo eis suffragat. ¶ Rñsio dicendum ꝙ ut indulgētia valeat requirit auctoritas dantis. Ille aūt qui pōt vniuersaliter indulgentiam dare ẽ ꝑp ad quā ptinet tradere formā ⁊ modū q̄ntum ⁊ qualiter vult indulgentiam valere. specificant sex ꝺitōnes quas debent habere questores p̄dicantes indulgentiam. Prima ẽ vt nichil ꝑplo ꝓponere ꝓmittantur preter illud qđ in eoꝝ lr̄is continet. vnde si alias abusiones predicant admittendi non sūt. Scđa ẽ ut formaꝫ eis taxatam nō excedant que quidem forma exprimit extra de peni. ⁊ re. qm̄ ut ait apls. Tercia ẽ vt illi qui destinant ad tales elemosinas colligendas sint modesti ⁊ discreti viri. Quarta ẽ ut in tabnis ⁊ in alijs locis incongruis nō hospitent. Quinta est ut inutiles ⁊ sūptuosas expensas nō faciant. Sexta est ut falso modo alicui religionis habitum non ferant. Omnes iste ꝺitōnes ponunt extra de peni. ⁊ re. vnde cum tales questores predictas conditōnes nō seruēt modica uel nulla fides eis est adhibenda maxime cum omia priuilegia ꝑsonis locis uel ordinibꝫ predictoꝝ questoꝝ quocunq; modo per sedem ap̄licam fuerint ocessa reuocata sint ꝑ clemen. extra de peni. ⁊ re. ⁊. predictos questores ꝑ locoꝝ ordinarios mandat esse puniēdos. ¶ Ad primū ergo est dicendum ꝙ elemosina ẽ causa iusta faciendi indulgentiā interueniente tn̄ auctoritate dantis qua cū ipi abutunt merent illam āmittere. ¶ Ad scđm est dicendum ꝙ illi qui recipiūt ꝓphaz ī nomīe ꝓphe debent videre quos ꝓphas ipi recipiūt

& ꝑ̄ specificat formas ꝑ quos p̄nt ꝯgnosci si mittunt̄ ab eo uel nō
¶ Ad terciū ē dicendum ꝙ vtilitas ecc̄ie uel loci est iusta causa faciendi indulgentiam quā pensare nō spectat nisi ad sūmum pontificem cuiꝰ auctoritate cū tales questores ꝓ modica re dicunt se absoluere a pena & a culpa abutant̄ fides eis adhibenda nō ē eo ꝙ indulgentiā ip̄am ⁊ dantem nimis vilescant.

¶ Questio xxxj. de recipiente indulgentiam,

Vlterius considerandum est de recipiente īdulgentiā circa qd̄ querunt̄ quatuor. Primo vtrū indulgentiā datam per ꝑ̄m recipiunt exn̄tes in peccato mortali. Scd̄o vtrū īdulgentiam datam ꝑ ꝑ̄m recipiāt cruce signati morientes cum firmo ꝓposito transfretandi. Tertio vtrum indulgentiā datam ꝑ papā recipiant clerici ⁊ religiosi sicut alij. Quarto vtrū indulgentiā datā ꝑ papā possit quis recipe ꝓ p̄re ⁊ matre sic̄ ꝓ seip̄o.

Ad primū sic procedit̄ videt̄ enī ꝙ indulgentiam datam ꝑ ꝑ̄m possit recipe exn̄s in peccato mortali quia exn̄s in mortali pc̄to pot̄ indulgentiam dare ergo multo fortius exn̄s in peccato mōrli potest indulgentiam recipe. ¶ Preterea dicit aug̃. ꝙ si aliquis in pc̄to mortali patiat̄ ꝓpt̄ fidem valet sibi ad remissionem pene quia minꝰ punit̄ ī inferno q̄ si fidem negaret ergo eodem modo si aliquis dat elemosinam ad fab̄cam ecc̄ie valet sibi ad remissiōz, ¶ Pret̄ea scribit̄ ecc̄iastes ix. ꝙ homo nescit vtrum amore uel odio dignꝰ sit si homo ergo nescit vtrum habeat caritatem ex quo indulgentia non valet nisi habenti caritatem. Nesciat̄ similiter vtrū īdulgentia sibi valeat frustra ergo homo sustinet labores & expensas ꝓ acquirenda indulgentia, ¶ In contrariū ē quia indulgentia fit ꝑ elemosinas & alijs exterioribꝰ bonis. sed de talibꝰ dicit apl̄s i. chorinth̄. xiij. Si distribuero in cibos pauꝑum omēs facultates meas caritatem aūt non habuero nichil michi ꝓdest. ¶ Rn̄sio dicendum ꝙ quatuor ratōnibus ꝓbari potest indulgentiam non ꝓdesse illis si sūt in peccato mor̄li. Primo quidem ex ꝑte forme indulgentie. Dat̄ enī indulgentia sub ista forma. Omnibꝰ vere contritis & confessis nō exn̄te ergo vera cōtritōne ⁊ confessione indulgentia non valebit. Scd̄o ex ꝑte ꝯditōis indulgentie. Planum est enim ꝙ nulli post hanc vitam fit remissio

pene nisi decesserit cum caritate ergo similiꝫ in hac vita nulli potest remitti pena nisi sit ī caritate. Tercio ex pte ipius pene cuiꝰ relaxatio & satisfactō ponitur indulgentia sicut enī penitentia facta ī mortali peccato non ē satisfactō dimissionis pene licet valeat homī ad quedam alia bona. Sic indulgentia exīte in mortali peccato nō valet p modum indulgentie puta p modum satisfactōis ul' relaxatōis pene cum indulgentia non sit aliud q̄m pene ꝺmutatio vel relaxatio. Quarto ex pte culpe nam cum pena culpe correspondeat non pot̄ tolli pena nisi prius tollat̄ culpa. Exīs ergo in mortali culpa p ꝺmunicatōnem indulgentie non pot̄ expoliari pena nisi prius expoliet̄ culpa. ¶ Ad primū ergo est dicendum q̄ non est simile quia dans indulgentiam habet se p modum mīstri instrumentaliter solū iuxta illud ap'li ad chorinth'. iiij. Sic nos existimet homo ut mīstros xp̄i ideo gr̄a sacramentalis & gratia indulgentie dantur p malum mīstrum sic̄ p bonum. Recipiens vero habet se per modum subiecti materialiter & quia in eodem subiecto non pot̄ esse gr̄a cū mortali culpa. Ideo sic̄ gr̄a sacramentalis remittens culpam nō datur homī sine contritione culpe. sic gr̄a indulgentie relaxans penam non dat̄ homī sine contritōne predicta. ¶ Ad scām respondet̄ q̄ aug'. nō loquitur de pena respectu pc̄i in homīe. sed respectu pc̄i qō facēt negando deum nisi p fide pateret̄ & sic in inferno grauius puniretur ¶ Ad terciū est dicendū q̄ homo pot̄ scire se esse in caritate scientia coniecturali ꝛ certitudinali puta si est contritus & confessus de omībus peccatis suis sic scientia cōiecturali pot̄ scire indulgentiam sibi valere exquo nō cognoscit aliquid esse in eo remordens conscientiaz qō effectū indulgentie impediat.

AD scām sic p̄dict̄ videt̄ enī q̄ indulgentiā datam p p̄m crucesignati morientes cum solo ꝓposito transfretandi non consequant̄ quia efficatior ē baptismus ad remissionē pc̄oꝝ q̄m indulgētia p̄pe. sed ꝓpositum baptismi non facit plenam remissionē sine baptismi susceptōnem ergo nec ꝓpositum transfretandi sine transfretatōne. ¶ Preterea indulgentia p subuentione terre sancte. sed p tale ꝓpositum ī nullo subuenit̄ terre sancte frustraret̄ enī ecc̄ia fine suo si p tale ꝓpositum dicat̄ valere ad indulgentiam consequendā. ¶ Preterea si solū p crucis assūptōez plena habetur indulgentia omnium

peccatorum ergo qui hora prima accepit crucis signũ & postea hora ter
cia peccat mortaliter si statim moriatur non punietur in inferno nisi
pro vno peccato quod videtur absurdum. ¶ In contrariũ ẽ quia poten
tius est bonum quam malũ. sed malũ propositum sufficit ut cum homo de
cedens ad infernum descendat ergo bonum propositum magis sufficẽ
debet ut homo cum ipso descendens statim ad celũ ascendat. ¶ Rñsio
Dicendum quod tale firmum propositum transfretandi quatuor modis
potest intelligi valere ad plenam indulgentiam consequendã. Primo
quod tale propositum intelligitur valere deuoto corde per deliberatõnẽ con-
cepto & firmato & sic non potest intelligi quia tunc oporteret accipere
crucis signaculũ. Scdo quod intelligatur valere per crucis assũptõz ex voto
emisso & sic similiter nõ potest intelligi quia qui post assũptõz crucis
in crastinũ peniterer deuote & proponeret nõ implere nichilominus ha-
beret plenam indulgentiam peccatorum precedentiũ. Tercio ut intelli
gatur valere per itineris persecutõnem incoacte & nec sic intelligi potest
quia tunc quando rediret de portu haberet remissionem omniũ pctorum.
Quarto quod intelligatur solũ de voto per completionẽ itineris consumatõ
& nec si conuenienter intelligitur quia secundum apl'm ij. ad chorinth. viij. Si
voluntas pura est secundum illud quod habet & quod potest accepta est nõ autem
illud habet & secundum illud quod nõ potest. Puto ergo esse dicendum quod cũ ple
na causa producat plenum effectũ ex quo firmũ propositũ & votum est
causa remissionis plene. huius plena remissio requirit plenũ propositũ
& plenum votum. Vnde credo quod non sufficiat ad habendam plenã
remissionem votũ corde contemptum seu exteriori signo emissũ uel per
partem itineris inchoatum. sed requiritur quod sit vere & interpretatiue
impletum. Et intelligo votum impleri siue quando hoc fecit quod poterat
& debebat deuoto implendum & iusta impotentia totaliter impedit
effectũ precipue impotentia mortis, Puto ergo quod si aliquis assũpta
cruce cum proposito firmo transfretandi faciendo totũ quod in se est de im
plendo propositum si sit contritus & confessus de omibus peccatis morta-
libus precedentibus et moritur nullo superaddito post crucis assumptõnez
mortali pcto. plenam omnium pctorum consequitur. Compleuit enim
votum iuris interpretatõne licet nõ operis executõne. eo ipso quod fecit quod
potuit et debuit nec tenetur ad plus faciendum & precipue si talis fuit in
tentio indulgentiam dantis. ¶ Ad primũ ergo ẽ dicendum quod non est

indulgẽtiã

simile de baptismo ⁊ indulgentia quia ibi solū opus opatū virtute remissionis habet hic vero nō pmmo opus opans in baptismo enī indulgentia habetur p modum sacramenti. Sed p indulgentiam datur remissio p modum meriti opantis. vnde indulgentia reputat voluntas pfecta ex quo puta est sm illud qđ pōt ⁊ qđ habet. ¶ Ad secm est dicendum qp non p solam crucis assūptionē habetur indulgentia nisi hō faciat qđ in se est de adimpletione voti. sed faciendo totum qđ in se est habetur indulgentia licet subueniant terre sancte Principalis enī intentio ppe est salus filioꝝ ecclie ⁊ ad hunc ordinat finem qui est subuentio terre sancte. ad cuius subuentōnem sufficit qp faciat q̄ntum in se est ut indulgentiā dsequatur. ¶ Ad terciū est dicendum qp talis ut puto non consequit indulgentiam qn̄ nō fecit totum qđ in se erat eo ipo qp ante horam qua indulgentia valere debebat posset obstaculum indulgentie p dr̄itōꝝ mori uel culpe. /posset ꝛ morī hō

¶ Ad terciū sic ꝓceditur videt enī qp indulgentiam datam p ppm clerici ⁊ religiosi non consequant quia indulgentia non valet nisi indigentib. sed clerici ⁊ religiosi ꝓpter votum castitatis emissum ⁊ ꝓpter statum pfectōnis in quo sūt habent abundantiam meritorū nō ergo indigent indulgentia ꝓpter abundantiam meritoꝝ aliorū ¶ Preterea illud non debet applicari religiob qđ facit ad destructōez regularis obseruantie quia ipi voto sunt astricti. sed discursus potissime facit ad dissolutōnem regularis obseruantie. vnde ex hac de causa omnis discursus ꝓhibetur monachis ⁊ religiosis ergo indulgentia que sine discursu acquiri non pōt religiosis applicari non debet. ¶ Preterea indulgentia q̄ngꝝ datur ꝓ bellantib. contra rebelles ⁊ inimicos ecclie. sed bellare interdicit clericis ⁊ religiosis ergo indulgentia applicari non debet. ¶ In contrarium ē quia actus actuoꝝ sūt ī patiente ꝑ dispositō. sed religiosi magis sūt dispositi q̄ alij existētes in seculo ergo eis maxime applicanda est. ¶ Rñsio Dicēdum qp ut indulgentia valeat alicui ex pte dantis requirit auctoritas ⁊ cā ꝓ qua fit iusticie equitas. Ex parte vero recipientis requirit qp hēat fidem in intellectu. qa non nisi homi xpiano indulgentia pōt dari qui firmiter credat ppm posse dare ⁊ se posse recipe ⁊ habeat caritatem in affectu ut sit vere contritus ⁊ confessus. Cum ergo religiosi ista duo habeant dūmodo ipi impleant cām p q̄ facta ē indulgētia

plenius consequimur ip̄am indulgentiā q̄m aliqui alij. ¶ Ad primū ergo est dicendū ꝙ q̄ntūcunq; religiosi sint ī statu ꝑfectōnis ꝓpt̄ tria vota emissa sine peccatis tn̄ transire non possunt ꝓpter quorū remissionem indigent recipe indulgentiā. Et si non de abundātia meritorū aliorꝫ membrorꝫ ecc̄ie saltē de abūdantia meriti capitis xp̄i q̄ ꝓ omib⁹ tam pro ꝑfectis q̄ꝫ ꝓ imꝑfectis passus est. ¶ Ad scd̄m est dicendum ꝙ non ē dubiū religiosos plus mereri merito essenciali ad acquirendum vitam eternā solitarie stando ⁊ regulares obseruātias tenendo q̄ꝫ discurrendo acquirendo indulgentias. Sed merito essenciali acquirendo dimissionem pene plus meret̄ recipiendo indulgentias. Dantur tn̄ alique indulgentie qn̄z sic de ꝓpinquo ad q̄s accedere possūt sine magna distinctōe obseruantie regularis. ¶ Ad terciū ē dicendum ꝙ sic̄ ponit̄ xxiij. q. viij. Quāuis clerici & religiosi ꝓpria manu arma arripe nō debeant licet tn̄ eis alios hortari ad arripiendum arma ꝓpter oppressorū defensionē ⁊ dei inimicorꝫ expugnatōnem. vn̄ ip̄i sequūt̄ indulgentiam sic̄ alij.

AD quartū sic ꝓceditur videtur enī ꝙ indulgentiam datam per ꝓp̄m recipiat alias ꝓ patre & matre quia vnus pot̄ alteri impetrare primam gratiam ergo multo fortius pot̄ ei impetrare pc̄torꝫ indulgentiam. ¶ Pret̄ea quicunq; implet cām indulgentie ꝯsequit̄ imdulgentiam. Sed pot̄ filius ꝓ patre ⁊ matre implere cām indulgentie ergo ꝓ eis consequit̄ indulgentiam. ¶ Pret̄ea in forma concilij generalis dat̄ indulgentia accipientib⁹ crucem ꝓ se ⁊ ꝓ patre ⁊ ꝓ matre mortuis. pot̄ ergo indulgentiam ꝓ patre & matre homo r̄cipe. ¶ In contrariū ē quia ille cui thezaurus ecc̄ie dispensat̄ nō pot̄ ip̄m dispensare. Sed cuilibet fideli dispensat̄ thezaurus ecc̄ie ꝑ ꝯmuīcatōnem indulgentie ergo non est in potestate eius alteri dispensare ¶ Rn̄sio Dicendum ꝙ ad recipiendū indulgentiā p̄cipue duo req̄runt̄. Primo applicatō illi⁹ qui habet iurisdictōnē dispensandi thezaurꝫ ecc̄ie. Ido si ip̄e sit applicac ut nomīe patris ⁊ matris q̄s possit recipe indulgentiam eundo vltra mare ul' ad scd̄m iacobū. puto ꝙ talis applicatō valet ex quo interuenit auctoritas applicantis. Scd̄o requirit̄ impletio cause ꝓ qua facta est indulgentia siml' cum auctoritate applicantis. Si ergo ista duo interueniant puto ꝙ homo pro patre & matre mortuis uel viuis pot̄ recipe indulgentiam b̄m ꝙ in

forma dantis indulgentiã exprimit. ¶ Ad primũ ergo ẽ dicendũ qꝫ non ẽ simile quia gratiã pot̃ homo impetrare alteri p suffragia ⁊ p alia opa meritoria que pot̃ ꝯmunicari alteri per radicem caritatis. Sed indulgentia non ꝯmunicat̃ alicui p caritatem sed magis per iurisdictõnis pr̃atem. ¶ Ad scõm est dicendum qꝫ nõ sufficit ipletio cause indulgentie nisi assit auctoritas applicantis, Nam impletio cause est causa indulgentie agens & effectiua. finis aũt nõ acquirit sine agente & ideo illa non valet sine ista. ¶ Ad terciũ patet solutõ quia dũmodo in forma indulgentie exprimant̃ qꝫ valeat qꝫ patre & matre implendo causam indulgentie ita valet sicut exprimit̃.

finalt tradr̃ dlue⁹ vñ applicãt̃ ⁊ cui indulgẽ

¶ Questio xxxij. de effectu indulgentie.

Deinde considerandum est de effectu indulgentie circa qõ queruntur quatuor. Primo vtrum papa possit facere qꝫ duoꝝ existentiũ in purgatorio inequali pena vnus citiꝰ liberetur qm̃ alius. Scõo vtrum papa possit facere qꝫ bona facta ab exñti in peccato mortali sint meritoria illis qui sũt in purgatorio. Tercio vtrum papa p ꝯmunicatõz indulgentie possit totum locum purgatorij expoliare. Quarto vtrum ꝓꝑ p ꝯmunicatõz indulgentie ctritos & confessos sic a tota pena & a culpa possit absoluere ut nõ transeant p ignem purgatorij.

Ad primũ ergo sic ꝓcedit̃ videtur enĩ qꝫ papa non possit facere qꝫ duoꝝ exñtium in equali pena in purgatorio vnus citius liberet̃ qm̃ alius quia qui sũt equaliter capaces ad recipienda suffragia & bona ecc̃ie equaliter liberant̃ a pena. Sed tales qui sũt in equali pena in purgatorio equaliter sũt capaces. ergo vnus non potest citiꝰ libari qꝫ alius p ꝯmunicatõz indulgentie ⁊ suffragiorum ecc̃ie. ¶ Preterea iudicium non ẽ homĩs post mortem sed dei qui ẽm veritatem iudicat ut scribit̃ ad Rõ. ij. Sed contra mentem iusti iudicis debet esse ut duoꝝ qui sunt in equali pena vnus retardet̃ a gl̃ia & alius admittatur ergo non potest fieri potentia pape que inferior ẽ ut vnus citius liberet̃ qꝫ alius. ¶ Preterea ĩdulgentie & suffragia valent homĩ ex virtute passionis xp̃i qui equaliter passus est qꝫ illis q̃ sũt in equali caritate cum ergo illi qui sũt in equali pena in purgatorio supponant̃ decessisse cum equali caritate nõ pot̃ ergo vnꝰ citiꝰ

(et frustra plures indulgentie fierent pro uno quam pro alio)

liberari quam alius. ¶ In contrarium est quia tunc frustra fierent in ecclesia suffragia plura pro uno quam pro alio (ex quo equaliter valerent pro omnibus) ¶ Responsio Dicendum quod ista questio fundatur super ~~veritatem~~ virtutem suffragiorum et indulgentiarum utrum predicta facta pro aliquo valeant solum illi pro quo fiunt ad liberationem pene uel valeant etiam ~~illis~~ aliis (ad quod aliqui dixerunt quod non magis valent illi pro quo fiunt quam aliis imo forte magis aliis si sunt melius dispositi ad recipiendum suffragiorum ac indulgentiarum virtutem et ponunt exemplum. Si enim accendatur cereus in domo aliquo diuitis illuminat omnes existentes in domo et forte alios magis illuminat quam diuitem pro quo accensus est si habent limpidiorem visum. Secundum ergo hanc opinionem dicendum est quod duorum qui propter equales culpas retinentur in purgatorio in equali pena non citius liberatur unus quam alius ex quo indulgentie et suffragia equaliter prosunt illis qui sunt equaliter dispositi. Sed magister in quarto sententiarum xlv. di. expresse dicit quod illi pro quo fiunt plura suffragia et plures indulgentie acquiruntur citius a penis purgatorij liberantur Confirmat hoc similiter consuetudo ecclesie que per communicationem indulgentiarum et suffragiorum potest illos a tota uel a parte pene liberari pro quibus fiunt et pro quibus specialiter applicantur et non alios. Puto ergo esse dicendum quod sine suffragia que specialiter applicantur alicui per caritatis communicationem siue indulgentie que applicantur per potestatis iurisdictionem dupliciter possunt valere alicui uno modo propter unitatem caritatis et dilectionis et quia isto modo omnes qui sunt in caritate sunt quasi unum corpus et per consequens bonum unius redundat in omnes sicut manus deseruit toti corpore purgando oculum et similiter cuilibet corporis membro isto modo quodcunque bonum factum ab aliquo valet cuilibet in caritate existenti iuxta illud psal. particeps sum ego omnium timentium te et custodientium mandata tua. Alio modo possunt predicta valere alicui propter intentionem debite solutionis et satisfactionis quia si talia specialiter fiunt pro aliquo et illi specialiter applicantur ad satisfaciendum debitum quod ipse tenetur sic est solutum et satisfactum ac si personaliter soluisset uel satisfecisset Dicendum est ergo ut puto quod siue suffragia pro aliquo fiant specialiter siue indulgentie pro quo specialiter acquirantur omnibus prosunt qui sunt in purgatorio ex quo processerunt in caritate quantum ad caritatis communicationem. Omnes enim qui sciunt gaudent de bonis que fiunt in ecclesia

Sed quantum ad debiti solutõnem & satisfactõz nõ solũ illis ꝓsũt ꝓ quibꝫ spẽaliter fiũt ⁊ ꝓ quibꝫ acquirunt. Vnde ꝑꝑ ꝑ ꝯmuĩcatõz suffragioꝝ ⁊ ingulgentiaꝝ poꝫ facere ꝙ duoꝝ exñtiũ in equali pena in ꝑgatorio vnꝰ citiꝰ libereꝫ q̃m aliꝰ & ꝑ hoc patet solutio ad rõnes in oppositum.

Ad scd̃m sic ꝓcedit videtur enĩ ꝙ ꝑꝑ nõ possit facere ꝙ bona facta ab exñbꝫ in peccato mortali sint meritoria illis qui sũt in purgatorio quia nullum agens poꝫ habere actõnem ad illa que sue actõni nõ subijciunt. Sed illi qui sũt in purgatorio non subijciunt iurisdictõni ꝑꝑe ergo non poꝫ facere ut bona ecc̃ie sint eis necssaria. ¶ Preterea ꝑꝑ non poꝫ ligare illos qui sũt in purgatorio noua ligatõne ꝑ subtractõnem bonoꝝ que fiũt in ecc̃ia ergo non poꝫ eos absoluere noua absolutõne ꝑ ꝯmunicatõnem ꝑdictorum bonoꝝ. ¶ Preterea qui non poꝫ facere opus meritorium ꝓ se nõ poꝫ facere ꝓ alio sed ille qui est in mortali peccato nõ poꝫ facere ꝓ se opus meritoriũ ergo non poꝫ facere ꝓ alio. ¶ Preterea scribit ꝑsa. i. in ꝑsona existẽtiũ ĩ mortali cũ multiplicaueritis oratõnes vr̃as nõ exaudiam ergo videt ꝙ bona facta ab eis non sint meritoria illis qui sũt in purgatorio. ¶ In contrarium est quia ꝑꝑ est ꝯmunis dispensator thezauri ecc̃ie & omniũ bonoꝝ que fiũt in ecc̃ia. Sed illi qui sũt in purgatorio aliquo modo sũt de corꝑe ecc̃ie cũ ꝯmunicent in caritate nobiscum ergo poꝫ eis bona ecc̃ie ꝯmunicare a quibuscunqꝫ fiant. ¶ Responsio Dicendum ꝙ questio videt dubia ꝓ tanto quia si bona facta ab exñtibꝫ in mortali pcto pñt applicari illis qui sunt in purgatorio ꝑ modũ meriti uel hoc esset ex ꝑte facientis uel ex ꝑte ꝑꝑe applicantis uel ex ꝑte illiꝰ cui applicat̃ non primo modo ex ꝑte facientis quia supponit̃ esse in peccato mortali. Bona aũt que fiunt in peccato mortali meritoria non pñt esse. Et si dicatur ꝙ sunt meritoria alicuiꝰ boni tp̃alis quia ponit̃ ꝯmunit̃ ꝙ valeant ad acquisitõnẽ gr̃e disposite & ad augmentum bonoꝝ tp̃aliũ hoc non est ꝙ sint meritoria ex ꝑte faciẽtis. qꝛ exñs ĩ peccato mortali pane nõ est dignus quo vescitur ꝟm aug̃. vnde q̃ntum ex se nec de congruo nec de condigno ꝑ bona que facit exñs in mortali meretur aliqd̃ bonum tempale uel eternũ. Sed veꝝ est ꝙ decet deum bona quecunqꝫ remunerare. Vnde dicit anshelmus ꝓnol. xc. Cum vero dñe parcis malis ⁊ peccatoribꝫ

iustum est nō quia eorum meritis seo quia tue bonitati condecens ē
Possūt ergo bona facta ab exntibꝫ in mortali esse meritoria alicuiꝰ
boni tpalis non ppter facientem seo ppter deum remunerantem. Da
to tn qꝫ ex pte facientis essent meritoria alicuius boni tempal' nō tn
ut videtur possūt esse meritoria illis qui sūt in purgatorio quia illi
non ꝯmunicant nobiscum aliqua naturaliter ciuili ꝯmunicatōne
ratōne cuiꝰ bona facta a peccatoribꝫ pnt ꝓdesse illis qui cum eis cō.
municant tali ciuili communicatōne ꝯummodo sint de genere bo.
norum uel ad alleuiatōz pene uel absolutōz culpe. Non enim cōmu
nicat illi nobiscum nisi in caritate & ideo bona que ab exnti in mor
tali fiūt nō videt qꝫ sint eis meritoria cum careant caritate. Ex pte
vero ipe applicantis similiter questio est dubiosa qa pp aliqua appli
cat fidelibꝫ p pratis iurisdictōnem sicut indulgentiā que habet effica
tiam ex thezauro recondito in ecia ex passione xpi martiꝝ cuius est
vniuersalis dispensator p iurisdictōnem vniuersalē qm habet. Ali.
qua vero ꝯmunicat p caritatis ꝯmunicatōz sicut oratōnes elemosi.
nas & alia suffragia fidelium. Nunc aūt ita est qꝫ non videt qꝫ ill'
qui sūt in purgatorio possit ꝯmunicare indulgentias cum super ill'
non habeat iurisdictōnis pratem eo qꝫ non viuunt sup terram nec
videtur qꝫ possit ꝯmunicare alia suffragia fideliū ꝯumodo nō fiāt
in caritate quia exquo non est ibi radix ꝯmunicandi non potest esse
meritoria ipa ꝯmunicatio predictoꝝ bonoꝝ. Eodem modo ut videt
non possūt esse meritoria talia bona ex pte illius cui applicant quia
ille qui est in purgatorio ē in termino nec ē in statu merendi. Dicit
enim apl's qꝫ omnes astabimus ante tribunal xpi ut referat vnuſ.
quisqꝫ p ut gessit in corpe siue bonum siue malum. Ille aūt qui est
in purgatorio non pōt aliquid opari in corpe qa ipe caret ergo nō
pōt mereri uel demereri. Puto ergo qꝫ ex dictis beati augz. pōt pie &
ratōnaliter dici qꝫ bona que fiunt in ecia pnt esse meritoria ill' qui
sūt in purgatorio uel p modum suffragioꝝ uel p modum indulgen
tiaꝝ ad relaxatōnem pene & ad totalem deliberatōnem qntumcūqꝫ
fiant ab exntibꝫ in peccato mortali. Distinguendum est tn de meri.
to quia duplex est meritum essenciale & condictōnale. Meritum
aūt essenciale ē illud quo quis meret pmium essenciale ut visionem
diuinam sua ppria opatione procedente ex caritate. Meritum vero

condictōnale est illud quo quis meret̄ pene dimissionem uel lib̄atōz
si alius faciat ꝓ eo post mortem illa que ordinata sūt ad pene dimis
sionem. putaq̄ pro eo ⁊ nomine eius recipiat indulgentias & ꝓ eo
⁊ nomine eius faciat elemosinas & alia bona que fiūt in ecc̄ia que
ordinata sūt ad pene liberatōnem uel dimissionem. Illud autem me
ritum condicōnale vocatur quia non meret̄ quis tali merito ꝓpria
sua opatōne sed cum merebat̄ merito absoluto ⁊ merito essenciali vi
tam eternam & premiū eēnle ꝑ suam ꝓpriam opatōnem. tunc meru
it quecunq̄ bona fierent in ecc̄ia ꝑ deuotos & amicos suos post mor
tem suam nomine suo sibi essent meritoria ad pene dimissionē & ve
lotiorem lib̄atōnem. Et videt̄ expressa sentencia bt̄i aug̃. in Enche.
licet magis clare loquatur de hac questione ad simplicianū iu libro
de viij. questionib̄ vbi sic ait. Si dicant̄ bona facta ꝑ viuos ꝓdesse
defunctis quomodo huic ~~opatōni~~ non sit ꝯtrariū qd̄ ait apl̄s. Om̄s
astabimus ante tribunal xp̄i ut referat vnusquisq̄ ꝓ ut gessit ī cor
pore siue bonum siue malum. Ammouet ergo hoc apl̄ica sententia
ante mortem fieri ꝙ possit ꝓdesse post mortem non tunc qn̄ iam re-
cipiendum est ꝓ ut vnusquisq̄ gessit ante mortem. Et tunc subdit̄
ver̄ hec questio ita soluit̄ ~~omuni~~ quodam vite genere acquiritur dū
in hoc corpe viuit̄ ut aliquid adiuuent ista defunctos. At ꝑ hoc b̄m
ea que b̄m corpus gesserint eisq̄ post mortem religiosi ꝓ illis facta
fuerint adiuuant̄. Nam meritum ꝑ qd̄ illa ꝓsūt si nullis coopatum
est ī hac vita frustra post hanc vitam querit̄ & tunc concludit. Nō
est igit̄ negandum defunctor̄ animas pietate suor̄ viuentium rele
uari cum ꝓ illis sacrificium mediatoris offertur ⁊ alia bona fiunt.
Sed eis hec prosūt qui cum viuerent hec ut sibi postea possūt ꝓdesse
meruerunt. Puto ergo tenendum esse de questione ꝙ b̄m intentōnez
beati aug̃. bona facta ab exn̄tib̄ in peccato mortali meritoria sint ex
istentib̄ in purgatorio ad pene dimissionem uel velotiorem lib̄atōz
non ꝓpter meritum facientium quia illi mereri non pn̄t cum suppo
nant̄ esse in peccato mortali. sed ꝓpter illos qui sūt in purgatorio q̄
iam meruerūt ꝑ ea que iam gesserunt in corpe dum adhuc viuerent
ut si qua bona ꝓ eis fierent valerent eis post mortē. Vnde aug̃. nō
dicit ꝙ ꝓpter hoc eis valeat̄ si facta sūt ex caritate uel que meruerūt
illi qui faciūt sed dicit ꝙ eis ꝓsūt q̄dum viuerent ut postea possint

ꝓdesse post mortem. ¶ Ad primũ ergo est dicendum ꝙ illi qui sunt in purgatorio subijciunt̃ ꝑ̃pe quantum ad meritum ꝯdictõnale licet non q̃ntum ad meritum eẽnle. ¶ Ad scd̃m est dicendum ꝙ non est simile quia illi qui sũt ĩ purgatorio meruerũt ꝑ illa que gesserunt in corpe absolui noua absolutõne non tamen meruerunt ligari noua ligatõne. ¶ Ad terciũ patet solutio quia talia bona non sũt meritoria illis qui sũt in purgatorio ex parte facientis dũmodo sit in mortali culpa sed ex ꝑte eorum ꝓpter illa que gesserunt in corpe per illa que meruerunt ut sibi valerent post mortẽ si fierẽt ꝓ eis aliqua bona & ꝑ hoc patet solutio ad quartum,

AD terciũ sic ꝓceditur videt̃ enĩ ꝙ ꝑ̃ꝑ ꝑ ꝯmunicatõnem indulgentie non possit totum locum purgatorij expoliare quia nulla potentia ĩferior pot̃ absoluere ab eo qd̃ supior obligauit quacũq; indulgentia. Sed deus absoluendo homines a culpa & eterna pena ligat eos in purgatorio ꝑ̃ꝑ qui ẽ inferior absoluere non poterit ꝑ cõmunicatõnem indulgentie & per consequens nec locum expoliare, ¶ Preterea ut ꝯmunicatõ indulgentie valeat requirunt̃ tria. puta dantis auctoritas. recipientis caritas.. & cã ꝓ qua fit iusticie eq̃tas. uel ecc̃ie vtilitas. sed si ꝑ̃ꝑ expoliaret totum locum purgatorij ꝑ communicatõnem indulgentie non esset in tali casu indulgentia equitas iusticie. Et sic ꝑ talem ꝯmunicatõnem purgatoriũ non expoliaretur. ¶ Preterea ꝑ̃ꝑ non pot̃ purgatoriũ expoliare nisi in virtute passionis xp̃i. sed xp̃us in sua passione ꝛ morte qñ descendit ad inferos non expoliauit purgatoriũ. ergo multo minus ꝑ̃ꝑ ꝑ cõmunicatõnem indulgentie pot̃ ip̃m expoliare. ¶ Pret̃ea si ꝑ̃ꝑ pot̃ expoliare purgatoriũ. ponamus ꝙ talis potentia reducatur ad actum quia frustra est potentia que non reducitur ad actum & si reduceretur ad actum tolleret̃ ordo diuine iusticie que statuit purgatorium esse vsq; ad diem iudicij. ¶ In contrarium ẽ quia maius ẽ absoluere ꝑ orõz ab aliqua pena infinita q̃m ꝯmunicatõnem indulgentie absoluere a pena finita. Sed ponit̃ ꝙ beatus ḡg. ꝑ̃ꝑ ꝑ suam oratõnẽ absoluit troianum a pena ĩferni que ẽ infinita ergo multo fortius ꝑ̃ꝑ ꝑ ꝯuĩcatõnem indulgentie pot̃ absoluere omnes qui sũt in purgatorio a pena illa que ẽ finita. ¶ Preterea omne infinitum potest exhaurire omne finitum sibi subiectũ. Sed papa ẽ dispensator meriti xp̃i qd̃ ẽ

160

infinitū. ergo poť exhaurire omnem penā purgatorij que est finita.
¶ Rñsio Dicendum ꝙ questio ista vnum presupponit ⁊ aliud q̄rit an ꝓp̄ ꝑ ꝯmunicatōnē indulgentie possit purgatoriū expoliare. Ratōnabiliť aūt p̄supponitur esse purgatoriū quia illud cōfirmat auctoritas apl'i & ratō aug'. & consuetudo ecc̄ie. Nam apl's i. ad chor'. iij. expresse dicit ꝙ vniuscuiusq; opus sit ignis ꝓbabit. quia si opꝰ ꝑmansit ita ꝙ non sit in eo aliq̄d cremabile qd̄ sup̄ edificauit mercedem accipiet. Si vero opus asserit detrimentū patieť ip̄e tm̄ saluus erit quasi ꝑ ignem. Ratō vero aug'. in libro de igne purgatorio est talis. Scribiť enī sapīe vij. ꝙ diuina sapīa in cuiꝰ fruitionē nr̄a beatitudo consistit est emanatio quedam claritatis dei & nichil inquinatum in ip̄am intrat quia non transibit ꝑ eam pollutus & īmundus ut scribiť ꝑsa. sed pc̄tis venialibꝫ cum quibꝫ multi transeunt de vita ista licet anima non occidať tanq̄m quibusdam pustulis horrēda ⁊ macula fit ut ad amplexum celestis sponsi amitti non valeat nisi igne purgetur ut ibi aug'. dicit ergo necessariū est ignem purgatoriū dare. Confirmat hoc similiter consuetudo ecc̄ie que orat pro defunctis que quidem oratōnes frustra essent si non esset aliqua pena purgatorij cum p̄dicte oratōnes non ꝓsint illis qui sūt in inferno nec illis qui sūt ī ꝑadiso vnde manifestum ē illos errasse qui volentes intrare errorem origenis ponentis omnes penas post mortē esse purgatorias & terminabiles. ¶ In contrariū Errorem ꝓlapsi sunt ponentes nullam penam post mortem esse purgatoriam. Sed sancta mater ecc̄ia natat in medio quia ponit post mortē penas aliquas purgatorias esse eoꝝ dumtaxat qui absq; peccato mortali decedunt de hac vita. non tn̄ cum origene confitetur omnes penas esse purgatorias imo eos qui cum peccato decedūt confiteť cum dyabolo ⁊ angelis eius eē eternaliter cruciandos. Quantum vero ad illud qd̄ questio querit vtrum ꝓp̄ possit ꝑ ꝯmunicatōnez indulgentie spoliare purgatoriū videť eē dicendum ꝙ ꝓp̄m posse spoliare purgatorium tripliciter poť intelligi. Primo q̄ntum ad absolutam eiꝰ iurisdictōnem. Scd̄o quantū ad eiꝰ ordinatam executōnem. Tercio quātum ad diuinam acceptatōnem ita ut si faceret ꝙ deus acceptaret. primo modo puto ꝙ poť expoliare purgatoriū quantū ad om̄s illos qui subijciunť iurisdictōni sue sed meritum condictionale ut ꝙ sint

aliqui qui faciūt ꝓ illis illa ꝓpt̄ que ordinate sūt īdulgentie ⁊ suffra
gia ecc̄ie valere. Nam ꝑm aug̃. illis ꝓ sūt indulgentie qui dū viue-
rent meruerunt sibi ꝑ caritatem ut prodessent eis post mortē si qua
bona ꝓ eis fierent ꝑ amicos & deuotos. Exn̄tes ergo in purgatorio
carentes talibꝫ qui ꝓ eis faciant illa ꝓpter que ordinate sūt indulgē
tie valere effectum indulgentie consequi non valent quia & si pn̄t
eis indulgentiam applicari ꝑ intentōnem dantis non tn̄ pn̄t eis ap
plicari quantū ad cām ꝓpter quam ordinate sūt indulgentie valere
Similiter quantū ad illos qui subijciunt̄ iurisdictōni sue ꝑm meri-
tum sacramentale. Nam solum illi sūt de foro ꝓpe qui soluantur &
qui decedunt cum caritate ad purgatorium que de lege ꝯuī fuerint
de foro ecc̄ie militātis ꝑ gr̄am sacramentoꝝ. Vnde sup illo v̄bo apl̄i
i. ad chorinth̄. v. Quid michi de his que foris sūt iudicare nōne de
his qui sūt intus iudicamus. nam eos qui foris sūt iudicabit deus
Dicit glosa ꝙ iudicare de his que sunt extra ecc̄iam p̄latis ecc̄ie non
ē concessum quia ergo multi pn̄t eē in purgatorio & forte sūt q̄ non
fuerūt de foro ecc̄ie militantis dum viuerent sed immediate deus eos
saluos fecit per suam gr̄am quam sacramentis ecc̄ie non alligauit.
Vult tn̄ deus eos punire in purgatorio ꝑm taxatōnem sue iusticie
quantū ad tales qui non subijciunt̄ iurisdictōi ꝓpe ꝑm meritum sa-
cramentale ꝯmunicatio indulgentie nō habet locū. ita ꝙ puto duo
genera ꝑsonaꝝ eē in purgatorio uel saltem posse eē que ꝓpe nō sub-
ijciunt̄ iurisdictōni ꝓpe & quibꝫ indulgentie applicari nō pn̄t ꝑ ꝓpꝫ
quantum ad satisfactōnem pene. Primo illi qui carent merito con-
dictōnali ⁊ qui carent illis qui ꝓ eis faciant illa ꝓpter que ordinate
sūt indulgentie valere, Scd̄o illi qui carent merito sacramentali ut
qui saluati sunt preter ꝯmunē legem ⁊ gratiam sacramentoꝝ tales
enī immediate saluant̄ ꝑ gr̄am dei sacramētis nō allegatam ita ut
immediate a deo puniunt̄ & a pena purgatoria relaxant̄ ꝑm taxa-
tōnem sue iusticie preter istos ergo duos gradus ꝑsonaꝝ quantum
ad omnes alios puto ꝙ papa possit purgatoriū expoliare. Et illud
ꝓbat̄ tali ratōne. papa pot̄ omniū illoꝝ penam tollere ꝑ satisfactōeꝫ
⁊ ꝯmunicatōnem indulgentie in quibꝫ pot̄ vti clauibꝫ ecc̄ie & dico
ꝑ ꝯmunicatōnem indulgentie quia papa pot̄ vti clauibꝫ ad remis-
sionem pc̄toꝝ dupliciter. Primo mediante sacramento ut baptizādo

Nō

161

vel confessiones audiendo. Scdo sine sacramento indulgentias faci
endo & suffragia ecclie comunicando. In primo casu tm̄ pot̄ pp̄ quā:
tam pt̄atem deus dedit sacramento ita q̄ non melius dat̄ sacramē:
tum a meliori & deteriꝰ a peiori uel a minori quia s̄m aug̃. p diuer
sos mīstros dei munus equale. In scdo vero casu pp̄ tantum pot̄ q̄n
tam pt̄atem dedit deus officio de qua pt̄ate scribit̄ math̄. xvj. Tibi
dabo claues regni celoꝝ. Isto nāq̄ modo pp̄ pot̄ p comunicatōz indul
gentie omniū illorum penam tollere in quibꝫ pot̄ vti p̄dictis claui:
bus ecclie. Sed pp̄ pot̄ vti clauibꝫ ecclie in omībꝫ qui sūt in purgato:
rio subiectis iurisdictōni sue quantū ad meritū condictōnale quia
omnes tales habent p eis post mortem illa ꝓpter que ordinata est ī:
dulgentia valere & quantū ad meritum sacramentale quia omnes
tales fuerūt ecclie milites ⁊ saluati sūt s̄m comunem gr̄am sacramen
talem. Ideo omnes pn̄t stipendiari thezauro ecclie sequit̄ ergo q̄ntum
ad omnes p̄dictos pp̄ possit purgatorium spoliare loquendo ergo de
pt̄ate pp̄e primo modo quantum ad absolutam eius iurisdictōnem
videtur eē dicendū q̄ pp̄ possit purgatoriū spoliare quantū ad om:
nes istos qui subijciunt̄ iurisdictōni sue. loquendo vero scdo modo
de tali pt̄ate quantū ad eius ordinatam executōnem puto q̄ pp̄ non
possit nec debet & illud ꝓbatur tribꝫ ratōnibꝫ, Prima est talis poten
tia pape iusta & ratōnalis nō reducitur nec debet reduci ad actum
p voluntariam affectōnem ꝫ p ratōnabilem ratōnem. Sed si talem
potentiam papa reduceret ad actum ut q̄ totum purgatoriū spolia
ret non esset ibi legittima ratio ꝫ potiꝰ voluntaria affectō ergo tali
legittima ratōne papa non pot̄ nec debet. Scda ratō papa illud pot̄
recto vsu clauiū ordinaria & legittima pt̄ate qd̄ facit pt̄ate non exce
dente & claue scientie non errante. Sed si totum purgatorium spolia
ret eēt excessus pt̄atis ⁊ error scientie quia non eēt iusta ⁊ ratōnabil̄
causa ut dictum est ergo legittima & ratōnabili pt̄ate illud non po
test nec debet. Tercia ratio ē talis legittima ⁊ rōnabili pt̄ate thezau
rus ecclie non est apiendus nisi militibꝫ ecclie & illud dūtaxat p vti:
litate reipu. quia sicut videmus q̄ thezaurus corpalis non dispen:
satur nisi militibꝫ p repu. laborantibꝫ sic thezaurus spūalis aperiri
non debet nisi p vtilitate ecclesie sed multi sūt in purgatorio q̄ non
fuerūt milites ecclie militantis s̄m vniuersalem legem & s̄m gratiaz,

ɔmunem ſacramentalem· Multi ſũt ſimiliter qui carent illis qui faciũt ꝑ eis ptinẽtia ad vtilitatem ecĉie ꝑ qua ordinatum eſt indulgẽtias valere· ergo pĉate legittima ⁊ ordinaria talib⁹ thezaur⁹ ecĉie aperiendns non eſt· Sed loquendo tercio modo q̃ntum ad diuinam acceptõnem ut ſi papa illud faceret qõ applicaret intentõnem ſuam indulgentiam ɔmunicando omĩb⁹ qui ſũt in purgatorio volendo ꝓdictum locum expoliare an deus haberet acceptum dico ꝙ ignotũ eſt michi ⁊ puto ꝙ ignotũ ſit cuilibet creature ⁊ ipi pape met· Nec credo ꝙ papa poſſit ſcire totum qõ poĩ facere ꝑ potentiã ſuam ⁊ potiſſime qõ poĩ facere ꝑ ɔmunicatõnem thezauri ecĉie, Et iſtud ſimilr ꝓbatur trib⁹ ratõnib⁹ quar⁹ prima eſt talis· Illa potentia eſt homĩ ignota que eſt in virtute voluntatis ⁊ equitatis ſibi ignote· Sed ꝓp agit in virtute ⁊ equitate dei que ſibi eſt ignota ſimiliter poſſe ꝓpe eſt ignotum· Scda eſt talis q̃ aliqua duo ſũt relatiua ad inuicem ſi vnum relatiuor eſt ignotum ⁊ reliquum ꝫ potentia ⁊ actus ſũt relatiua ergo cum potentia pape ſit infinita quia eſt ĩſpectu thezauri infiniti ⁊ omne infinitum ſit ignotum· erit ſimiliter actõ eiuſdem potentie ſibi ignota· Tercia eſt talis nam dupliciter poĩ homo ſatiſfacere ꝑ delicto· Primo ſatiſfactõne exigentie ⁊ ſic quilibet ſatiſfacit ꝑ ſe ipo· Scdo ſatiſfactõne condecentie ⁊ ſic vnus poĩ ſatiſfacere ꝑ alio ſed in cõmunicatõne indulgentie attenditr ſatiſfactõ cõdecentie qua thezauro paſſionis xpi ſatis fit ꝑ pena illor⁹ qui ſũt in purgatorio· Cum ergo talis ſatiſfactio conſiſtit in dei acceptatõne ſic acceptõ dei eſt ignota pape ⁊ cuilibet creature ita ⁊ talis ſatiſfactõ que fit ꝑ ɔmunicatõnem indulgentie ignota ẽ ſibi· ¶ Ad primam ergo rõez in contrariũ eſt dicendum ꝙ potentia inferior poĩ abſoluere ad qõ potentia ſupior obligauit ꝑm tñ ordinatõnem potentie ſupioris· ꝫ xpus ordinauit abſolutos a culpa abſolui a pena purgatorij ꝑ ſatiſfactõnem paſſionis ſue ⁊ ſic papa abſoluit ꝑm talem ordinatõnem ¶ Ad ſcõm ẽ dicendum ꝙ bona ecĉie ut ɔmunicatio ſuffragior⁹ ⁊ indulgentiar⁹ dupliciter poĩ valere fidelib⁹· Primo ꝑ modum meriti ⁊ ſic valent omĩb⁹ qui ſũt in caritate ſiue ſint in purgatorio ſiue in ꝑſenti vita quia omnes gaudent de bonis que fiũt in radice caritatis Alio modo ꝑ modum ſatiſfactõnis pene ⁊ iſto modo valent illis q̃ faciunt uel ꝑ quib⁹ fiũt illa ꝓpter que ordinatum eſt indulgentias

valere· Vnde dicendo q̄ si p̄ eis talia nō fiant nō valent eis īdulgentie ad satisfactōnem pene· ¶ Ad tertiū est dicendum q̄ xp̄us principaliter passus p̄ satisfactōe peccati originalis & ideo cum descendit ad inferiores non spoliauit purgatoriū sed spoliauit limbū sanctorum patrum qui ibi detinebantur p̄ dicto peccato· ¶ Ad quartum est dicendum q̄ potentia pp̄e est potentia rationalis ⁊ ideo legittima causa & ratōne exīti debet reduci ad actum istum qui est ōmunicatio indulgentie & si sic reducitur ordo diuine iusticie non destruetur sed includitur·

AD quartum sic p̄cedit̄ videt enī q̄ pp̄ p̄ ōmunicatōnē indulgentie non possit contritos ⁊ confessos sic a tota pena & a culpa absoluere ut non transeant p̄ ignem purgatorij quia pp̄ nō pot̄ contra ordinem diuine iusticie· Sed sic absoluendo tolleretur ordo diuine iusticie qua taxatum ē q̄ p̄ tanta culpa debeat pati tantam penam. ¶ Preterea vnum infinitum non pot̄ tollere nisi vnum infinitum· Sed cuilibet peccato mortali debetur pena infinita ergo thezaurus ecc̄ie qui est infinitus non poterit tollere nisi p̄ penam vnī⁹ peccati mortalis· ¶ Preterea si contriti & confessi p̄ ōmunicatōnem indulgentie absolui possent ab omni culpa & pena statim euolaret absq̄ pena purgatorij sed hoc ē falsum quia multa peccata possunt haberi de quib⁹ confessi non sunt aut p̄ ignorantiam aut p̄ obliuionem ex q̄b⁹ nichil deput diuine iusticie quin puniat̄ in purgatorio· ¶ Preterea si contriti & confessi statim euolarent p̄ talem indulgē-tiam pret equitas iusticie ⁊ pfectio caritatis quia vnus illo⁹ q̄ consecuti fuit indulgentiam pot̄ ee in maiori caritate q̄m alius & plura fecit p̄ vtilitate reipu· q̄ alī⁹ citius ergo debet euolare· ¶ In contrariū est quia pp̄ pot̄ totum contrariū spoliare p̄ ōmunicatōnem īdulgentie ut in aliqua questione dictum ē saltem q̄ntum ad illos q̄ subiiciunt̄ iurisdictōni pp̄e ergo pot̄ p̄ talem ōmunicatōnem ōtritos & confessos a tota culpa absoluere. ¶ Rñsio dicendum q̄ ut cōmunicatio indulgentie habeat completum & vniuersalem effectum quātum ad totam remissionem pcōr̄ inter contritos & confessos ita ut si decedentes statim euolent ⁊ p̄ purgatoriū non transeant· Aliqua requirunt̄ ex p̄te indulgentiam facientis· aliqua ex p̄te recipientis· aliqua ex p̄te talem indulgentiam consecuturos retardantis ut non

statim euolent. ꝓpter primum ē intelligendum ꝙ papa qui ē vniu̅-
salis dispensator thezauri ecc̄ie non pot̄ p̄dictum thezaur̄ apire nisi
quib⁹ ip̄m applicat ꝑ claues ecc̄ie aliquid aūt r̄quiritur ex ꝑte ip̄ius
applicatōnis ut totalis uel ꝑtialis intentio ut videlicet applicet in-
tentōnem suam vel ad ꝑtem vl̄ ad totam remissionem peccator̄. Ex
ꝑte vero clauis potentie requirit̄ recta & indeterminata iurisdictio
ut ita sit rectus vsus talis clauis scientie quatinus indulgentiam fa
ciat non ꝓ libera voluntate ⁊ affectōne sed ꝑm causam iustam vti-
lem ⁊ ratōnabilem. Tria requirunt̄ ex ꝑte facientis indulgentiam
Primo eius voluntatis applicantis determinata intentio. Scd̄o cla-
uis potētie rectus vsus & debita iurisdictō. Tercio clauis scientie re
ctus vsus & determīata discretio ⁊ qd̄cunq; istor̄ triū ex ꝑte facientis
indulgentiam deficit puto ꝙ ip̄a indulgentia non consequat̄ effe-
ctum suum saltem totum ⁊ complete. Propter scd̄m ē intelligendum
ꝙ ex ꝑte recipientis indulgentiam tria similiter requirunt̄. Primo
ꝙ talis qui consequitur indulgentiam habeat fidem in intellectu q̄
credat ecc̄iam talem indulgentiam posse facere quia si illud non cre
deret nichil recipet. Scd̄o ꝙ habeat caritatem in affectu ut ꝙ sit ve-
re contritus & confessus nam ꝑ contritionem homo reconciliat̄ deo
ꝑ confessionez reconciliat̄ ecc̄ie ⁊ tūc numero ⁊ merito ~~⁊ sit~~ de nume
ro militum ecc̄ie quib⁹ thezaurus debet apiri pro satisfactōne pene.
Tercio ꝙ habeat impletōnem cause ꝓ qua fit indulgentia ī effectu
ut ꝙ compleuerit voto ⁊ effectu illud ꝓ quo facta ē indulgentia, Et
ista tria tangit papa in forma concilij generalis dicens. Omībus q̄
laborib⁹ ꝓprijs ꝑsonis ⁊ expensis subierint plenam suor̄ peccaminū
de quib⁹ veraciter fuerunt contriti corde ⁊ ore confessi veniam indul
gemus. Eis autem ꝓprijs expensis iuxta facultatem alios destinaue
runt uel alienis expensis in ꝓprijs ꝑsonis accesserunt similit̄ plenā
indulgentiam concedimus suor̄ peccator̄. Ex ꝑte ergo recipientis ī
dulgentiam requiritur ꝙ habeat fidem in intellectu & caritatem in
affectu saltem quantum ad iacturam vere contritionis & confessio-
nis. Et tercio ꝙ habeat completionem cause ꝓ qua facta ē indulgē
tia in effectu & qd̄cunq; istorum trium deficiat ex ꝑte recipientis in
dulgentiam puto ꝙ effectum eius non consequit̄ completum. Pro-
pter terciu aūt est sciendum ꝙ quatuor p̄nt retardare consecuturos

talem indulgentiam ꝑm modum supradictū ut non statim euolent.
Primum est forme indulgentie taxatio ut si dicat̄ indulgentiam sibi
plenam omniū peccatoꝝ suoꝝ de penitentia sibi iniuncta īdulgem⁹
tunc si morieꝛ non statim euolaret quia maior penitentia debuit si-
bi iniungi ꝑnitur in purgatorio. Scd̄m est alicui⁹ peccati ignorā
tia uel obliuio quia non nisi de confessis consecutus est indulgentiā
Tercium est peccati mortalis sequentis indulgentiam ꝑ petratio de
quo licet postmodum confiteat̄ ꝓ satisfactōne non tn̄ consecutus est
indulgentiam. Quartum ē culpe venialis expurgatō cum qua cō-
triti & confessi pn̄t decedere quia simul stat cum gratia a q̄ ꝑm aug̃.
nisi anima expurget̄ ad auxiliū celestis sponsi admitti non pot̄. Si
ergo ista quatuor contritos ⁊ confessos non impediant & ocurrant
illa que dicta sūt ex ꝑte facientis indulgentiam & ex ꝑte recipientis
puto ꝙ ꝓꝑ sic pot̄ a tota pena & culpa absoluere ut ꝑ ignem purga-
torium non transeant & istud ad pn̄s ꝓbatur tribꝫ ratōnibꝫ. Prima
talis ē xp̄us pot̄ totam penam tollere ergo & ꝓꝑ ista consequentia ꝓ
bat̄ ꝑ glosam sup̄ isto verbo ij. ad chorinth. ij. Si quid vobis dona-
ui ꝓꝑter vos donaui in ꝑsona xp̄i vbi dicit̄ ac si xp̄us condonasset
ne irrita videatur donatio que ꝓꝑter amicos fit. Scd̄a ē talis vnus
pot̄ ꝓ alio satisfacere ꝑm intentōnem facientis ꝫ xp̄us meritum sue
passionis applicauit ꝓ satisfactōne omniū de ecc̄ia ergo applicatum
eis ꝑ omunicatōnem indulgentie modo supradicto ꝓ omībꝫ ē satis-
factor. Tercia est talis qd̄ ē valoris infiniti debitū qd̄cunq̄ pot̄ soluē
sed meritum passionis xp̄i fuit valoris infiniti iuxta illud sap̄ie vij
infinitus est thezaurus datus homībꝫ quo qui vsi sūt facti sūt ꝑtici-
pes amicicie dei debitum ergo qd̄cunq̄ poterit ⁊ pot̄ soluere. Ad
primum ergo est dicendum ꝙ ordo diuine iusticie non tollitur quia
culpe correspondet pena vel sua uel alterius ꝓ ip̄o & in omunicatō
ne indulgentie tollit̄ pena ꝓ culpa ratōne pene xp̄i patientis ꝓ suis
membris. Ad scd̄m est dicendum ꝙ culpe mortali debet̄ infinita
pena ratōne dei offensi qui ē infinitus & ideo ex virtute ei⁹ poterit r̄
laxari omīs pena debita culpe in eum omisse. Ad tercium ē dicē-
dum ꝙ retardat̄ in purgatorio ꝓ peccato non confesso sic̄ supradi-
ctum ē. Ad quartum ē dicendum ꝙ dūmodo impleat causam in
dulgentie exn̄s ī maiori caritate uel mīori vel faciēs plus ꝓ vtilitate

ecclesie uel minus & ꝑm formam datam quilibet pariter euolat sed vnus de premio eēnali plus consequit̄ de gloria q̄m alius.

Questio xxxiiij. de illis qui sunt infra terram que nec sunt nec fuerunt de ecclesia.

Deinde considerandum est de illis qui sūt infra terram q̄ nec sūt nec fuerunt de ecc̄ia circa qd̄ queruntur quatuor. Primo vtrum pp̄ ꝑ ꝯmunicatōnem īdulgentie possit absoluere pueros uel circūcisos baptizatos. Scd̄o vtrum pp̄ ꝑ ꝯmunicatōnem indulgentie possit absoluere pueros non circumcisos. Tercio vtrum pp̄ ꝑ ꝯmunicatōnem indulgentie possit limbū pueroꝝ expoliare. Quarto vtrum pp̄ ꝑ ꝯmunicatōnem indulgentie possit pueris exn̄tibꝫ in limbo ianuam ꝑadisi aꝑire.

Ad primum sic ꝓcedit̄ videtur enim ꝙ pp̄ ꝑ ꝯmunicatōnem indulgentie possit pueros non baptizatos lib̄are quia in potentia maxime meret̄ indulgentiam recipe. Sed pueri non potuerunt peccatū originale vitare ergo indulgentia maxime eis debet̄. Preterea indulgentie fiunt virtute passionis xp̄i. Sed pueri sūt potissime capaces meriti passionis xp̄i cū non contraxerint nisi originale peccatum ad qd̄ tollendum xp̄us principaliter passus ē. Preterea qui ꝑ alium peccauerunt iustum ē per aliū liberari. Sed pueri per aliū peccauerunt quia ꝑ adam iustum ē ergo per ih̄m xp̄m liberari Dicit enī apl̄s ad Rō. v. quia sicut vnius homīs delicto multi mortui sūt ita vnius homīs gratia donum dei in plures habundauit. In contrarium ē quia indulgentia non ꝯmunicat̄ nisi habenti gratiam ꝫ pueri non habuerunt vsum liberi arbitrij nec gratiam sacramentalem quia non fuerunt baptizati ergo eis indulgentia ꝯmuīcari non pot̄. Rn̄sio Dicendum ꝙ indulgentie fiūt de thezauro ecc̄ie collecto ex merito passionis xp̄i apl̄oꝝ & martiꝝ. Illi ergo pn̄t stipendiari thezauro qui fuerūt xp̄i milites. xp̄i aūt militiam homo ꝓfitetur in baptismo quia tunc consepelit̄ morti xp̄i per quā ipse de dyabolo triūp hauit iuxta illud ad Rō. vj. Consepulti enim sumus cum xp̄o per baptismū in morte ut quomodo surrexit xp̄us a mortuis per gloriam patris ita ꝛ nos ī nouitate vite ambulemus. Pueri ergo nō baptizati quia nō fuerunt cōsignati militia xp̄i ꝑ baptismū

thezauro passionis xp̄i stipendiari nō pn̄t. ¶ Ad primū ergo ē dicendum ꝙ peccatum pueroꝝ remissibile ē xp̄i passione. Sed ꝙ non cōmunicant, ꝓuenit ex eorum dispositōne sicut peccatum veniale q̄ntum est de se non meret̄ eternam penam. sed ꝙ eternaliter punit̄ in damnatis hoc ē ratōne adiuncti quia ꝯiunctum ē mortali peccato cū q̄ ip̄i dānati decesserūt. ¶ Ad scd̄m ē dicēdū ꝙ pueri nō baptizati capaces essent meriti passiōis xp̄i si desisterent, membra ade ꝑ cuiꝰ peccatum originale contraxerunt & effecti essent membra xp̄i cuius morte tale peccatum deletum est. Sed ꝑ carentiam baptismi carent tali translatōne ut desisterent eē membra ade & efficerent̄ eē membra xp̄i ⁊ ꝑ ꝯsequens carent fructu indulgentie passionis xp̄i. ¶ Ad tercium est dicendum ꝙ sic̄ pueri ꝑ alium peccauerunt ita ꝑ alium ab illo pcto lib̄ari potuissent si illi ꝑ quē poterant lib̄ari fuissent īcorpati ꝑ gratiā ꝑsonalem uel ꝑ gr̄az sacramentalē ⁊ q̄a neutꝝ habuerūt lib̄ari nō potuerunt.

Ad scd̄m sic ꝓceditur videtur enī ꝙ ꝓp̄ ꝑ ꝯmunicatōnem īdulgentie possit absoluere pueros nō circūcisos quia post aduētuz xp̄i circūcisio nichil opatur ad salutem. Vnde dicit apl̄s ad gal̄. v. ꝙ in xp̄o ih̄u neq; circūcisio aliquid valet neq; ꝓ̄puciū ꝓpter ꝓuatōz ergo circūcisionis pueri non debent priuari indulgentia xp̄i. ¶ Preterea sancti patres ꝑ passiōz xp̄i fuerūt lib̄ati multo ēgo magis ꝑ īdulgentiam xp̄i eorum filij debent liberari. ¶ Preterea circūcisio nō conferebat gratiam ex ope opato sed ex ope opantis quia sicut lex vetus nichil ad ꝑfectum deduxit ut dicit̄ ad hebreos vij. sic circūcisio q̄ erat sacramentum illiꝰ legis nichil ad ꝑfectum deducere potuit, Pueri ergo non habentes vsum ratōnis ex quo ꝑ fidem ꝓp̄am gratiam recipe non potuerunt ꝑ priuatōnem circūcisionis fructu passionis xp̄i priuari non debent. ¶ In contrariū est quia nulli pot̄ ꝯmunicari indulgentia nisi sit nūatus in ꝓpl̄o d̄i & mēbꝝ xp̄i factus. Sz scribit̄ gen̄. xvij. Ille cuius ꝓ̄pucij caro circūcisa non fuerit ꝑibit de populo meo quia pactū meū irritū fecit pueris ergo non circūcisis indulgentia non pot̄ ꝯmunicari. ¶ Rn̄sio Dicendum ꝙ siue incircūcisione conferet̄ gratia ex ip̄ius circūcisionis efficacia siue ex ip̄iꝰ dei pactōne ⁊ inseꝑabili ꝯcomitantia quia deus sic pepigit cum ꝓpl̄o illo ꝙ quicunq; recipet illam circūcisionem gratiam recipet & a pcto

originali mundaret ut aliqui dicūt. Idem tñ auxilium salutifere cu
ratōnis cont originalis peccati vulnꝰ agebat circūcisio in veteri le
ge qd nunc agere baptismus consueuit tempore reuelate gratie exce
pto hoc solum ꝙ regni celestis ianuam nunqm ītrare poterant tm
in sinu abrahe post mortē beata requie ꝯsocietati supne pacis īgssū
felici spe expectabant ut expresse dicit Beda sup lucam. Sicut ergo
pueri non facti membra xpi in lege noua p baptismū indulgentiā
xpi recipe non valeant ita pueri non facti membra xpi in veteri le
ge circūcisionē recipe non pñt. ¶ Ad primum ergo est dicendum ꝙ
circūcisio nichil opatur ad salutem illis qui p baptismū tenent effici
membra xpi post eius aduentum in noua lege. Sed in veteri lege
non tenebant effici per baptismū membra xpi ipo nondū instituto
imo p circūcisionem ꝓ illo statu locum baptismi tenentem. ideo eadē
ratio est de priuatōne vtriusqz. ¶ Ad scdm ē dicendum ꝙ non est si
mile quia in sanctis patribꝰ erat gratia psonalis & sacramentalis
p quam membra xpi sūt effecti & effectum passionis eius pceperūt
qd non fuit de eoꝝ filijs, ¶ Ad tercium ē dicendum ꝙ si non confere
batur ex vi sacramenti aut ex ipius circūcisiōis efficacia ꝓpter ipiꝰ
tamen dei pactōnem ⁊ ordinatōnem conferebat ex quadam insepa
bili concomitantia.

Ad tercium sic ꝓceditur videtur enī ꝙ ꝓp p ꝯmunicatōnem in
dulgentie possit limbū pueroꝝ expoliare quia maior est pena
sensus qm pena damni cū pena damni minīa dicat ee. Sed locus p
gatorij in quo exntes puniunt pena sensus expoliari pot p ꝯmuni
catōnem indulgentie ⁊ finaliter locus ille ex merito passionis xpi to
taliter destruetur ergo multo fortius limbus pueroꝝ pot expoliari p
ꝯmunicatōnem indulgentie in quo exntes puniuntur solum pena
damni, ¶ Preterea in limbo puniuntur illi qui sunt ꝓ peccato ori
ginali, Sed p passionem xpi fuit spoliatū limbū sanctorū patrum
qui ꝓ tali peccato ibidem tenebant ergo multo magis p indulgen
tiam passionis xpi limbum puerorū pot expoliari. ¶ Preterea lim
bum pueroꝝ ponit ee in centro terre cū ponat ee quedam pars in
ferni si ergo non expoliaret intentio nate frustraret quia tūc gūia
ad centrū ferri non possent. ¶ In contrariū est quia locus non pot
expoliari pmanente locato, Sed pueri non baptizati ⁊ non circūcisi

ꝑpetuo ibi remanebunt ergo p̄dictus locus expoliari non pōt. ¶ Re
sponsio Dicendum ꝙ sicut dicit g̃g · xix · mor̄ · occulta inferni nullo
nob̄ nat̄ali sensu penetrant̄ · Aug̃ · tñ vnum de istis occultis conatus
est penetrare · Alterū vero sub dubio & impenetratum relinquit · h°
enī asserit certum de inferno ꝙ nunq̄m infernus in bonum accipit̄.
Vnde dicit xij · sup geñ · nondū inueni ⁊ adhuc quero nec michi oc-
currit inferos alicui in bonam ꝑtem posuisse dumtaxat scriptura ca
nonica · vbi autē sit & in quo loco terre uel mundi in li · de ciui · dei
sub dubio ⁊ impenetratum relinquit xij · tñ scribit̄ sup geñ · assertiue
videtur loqui ꝙ infernus sit infra terram ꝓpter tria. Primo ꝓpt̄ no-
minis interp̄tatōnem quia inferni eo ꝙ in terra sūt latine appellant̄
sicut enim ꝑm spiritum inferiora sunt omīa terrestria ita ꝑm corp⁹
ut ait inferiora sūt omīa grauiora cuiusmodi terra est. Scd̄o ꝓpt̄ cō-
gruam significatōnem · nam quia defunctoꝝ anime amore īferioris
carnis peccauerunt digne mortue carni hoc exhibet̄ & sub terra recō-
datur · Tercio ꝓpter xp̄i visitatōnem quia xp̄s visitaturus infernū
ad inferiores ꝑtes terre dicitur descendisse iuxta illud apl̄i ad ephe ·
iiij · Quod aūt ascendit quid ē nisi quia ⁊ descendit primū ad inferi
ores ꝑtes terre in quibꝫ quatuor loca erant ante eius mortē · vnus ī-
ferior puta infernus damnatoꝝ · ali⁹ supior & limbus pueroꝝ · Ter-
cius adhuc illo supior ut locus purgatorij · Quartus adhuc illo su-
perior ut limbus sanctoꝝ patrum quem xp̄us expoliauit iuxta illud
zacha · ix · Tu aūt in sanguine testamenti tui eduxisti vinctos de la-
cu in quo non erat aqua · locus vero purgatorij non spoliabit̄ vsqꝫ
ad finem mundi · alia vero duo ītacta eternaliter ꝑmanebūt · ¶ Ad
primum ergo est dicendum ꝙ non semꝑ qñ tollitur mī⁹ potest tolli
maius · gratia enim pot̄ tollere peccatum veniale & non tollit pc̄tm
mortale · Non enim valet talis ꝓpositio nisi qñ mī⁹ ordinat̄ ad ma-
ius & econuerso · uel pot̄ dici ꝙ licet pena damni sit minīa respectu
pene sensus quantum ad doloris ꝑceptōnem non tñ est minima q̄n
tum ad ꝑpetuam duratōnem. ¶ Ad scd̄m est dicendum ꝙ non ē si-
mile quia sancti patres non detinebantur in limbo ꝓ peccato origi-
nali ut erat infectō ꝑsone quia sic a tali peccato purgati erant ꝑ gra
tiam sacramentalem & ꝑsonalem · Detinebantur ergo ibi solum ꝓ
tali peccato ut erat infectio nature donec per xp̄i passionem pro tota

humana natura p̄cium solutum est sic aūt non est de pueris. ¶ Ad tercium ē dicendum ꝙ non ē inconueniens ꝙ virtute diuina impediantur grauia ne ad centrum terre descendant sic̄ in terra sūt mlte cauerne ad quas g̃uia nō descendunt.

AD quartum sic ꝓceditur videtur enī ꝙ ꝑꝑ per omunicatōnem indulgentie possit pueris exn̄tibꝫ in limbo ianuam paradisi apire quia poc̄ apiri damnatis ergo multo magis pueris. Scribit̄ luce xv. ꝙ diues ille exn̄s in tormentis damnatoꝝ vidit lazarum in sinu abrahe quia sinus abrahe ꝟm aug̃. xij. sup̄ gen̄. cum accipiatur nisi in bono non poc̄ inferni nomīe comp̄hendi. ¶ Preterea videre xp̄m est paradisus iuxta illud iohannis xiiij. hec est vita eterna ut cognoscant te solum deum verum & quem misisti ihesum xp̄m. Sed pueri ⁊ omnes angeli videbunt xp̄m quia videbit eum omīs oculꝰ etiam qui eum pupugerunt scribitur apoc̄. i. ¶ Preterea pueri p̄uati sunt luce sp̄ūali non corpali ergo saltem paradisus corporalis poc̄ eis apiri. ¶ In contrariū ē quia dolor & pena non cōpatiuntur secum gaudio paradisi ꝫ pueri sunt indoloribꝫ penaꝝ multo magis q̄m sancti patres liberati p̄ xp̄m de quibꝫ tn̄ dicit̄ Act̄. ij. deus suscitauit xp̄m a mortuis solutis doloribꝫ inferni iuxta qd̄ impossibile erat illū teneri ab eo. ¶ Rn̄sio ꝙ ꝟm aug̃. xij. super gen̄. q̄muis omīs regio vbi anime bone sūt posset paradisus merito appellari tripliciter tamē paradisus accipit̄. Primo ꝓ loco corporali vbi primus homo creatꝰ est. Scd̄o ꝓ loco celestiali ut ꝓ ip̄o celo empyreo vbi anime beatorū diuina beatitudine fruuntur, Tercio ꝓ visione intellectuali uel spirituali qua diuina essentia intuitiue conspicitur & ista paradisus ē omībus melior ⁊ paradisus paradisoꝝ nominandus. Primus ergo paradisus pueris apiri non poc̄ quia peccato illo sūt astricti ꝓpt̄ qd̄ primus homo inde expulsus ē. nec secundus quia illa solū beatis & sanctis angelis debet̄. nec tercius quia carentia visionis diuina ꝑpetuo in eis remanebit. ¶ Ad primum ergo ē dicendum ꝙ si sinus abrahe accipiatur ꝓ quiete que erat in limbo sanctoꝝ patrum qui priuati erant a pena sensibili sic pena inferni eis cōuenire non potest vt aliqui dicunt. Sed isto modo nec conuenire posset nomen īferni limbo pueroꝝ. Vnde dicendum est ut dicit glō. Bede ꝙ licet sancti patres in sinu abrahe puta in ꝯsolatōne quietis eēnt p̄ fidē mediatoris

& p gratiam a doloribꝫ tñ mortis siue inferni nõ erant soluti ex toto quia non meruerunt gaudia celi intrare donec implet illud zachaꝛ ix. Tu autem in sanguine testamenti tui eduxisti vinctos de lacu. Vnde nomĩe inferni non meretur sinus abrahe appellari ꝑm aug. ꝓpter fidem & gratiam ipius abrahe, ¶ Ad scdm ẽ dicendũ ꝙ pueri videbunt xp̃i humanitatem. diuinitatem tamen nõ potuerunt videre eius membra non effecti p fidem ⁊ gratiam psonalem uel sacramentalem. ¶ Ad tercium ẽ dicendum ꝙ lux corpalis non ordinat ad spũalem ꝓpter qd priuatis luce spũali lux corpalis ꝯmunicari teneatur potiꝰ non debet,

¶ Questio xxxiiij. de illis qui sũt infra terram q̃ qñq̃ fuerũt de ecc̃ia q̃muis nunc non sint,

NVnc videndum ẽ de illis qui sũt infra terram qui qñq̃ fuerunt de ecclesia q̃muis nunc non sint. Circa qd querũtur quatuor. Primo vtrum ꝑꝑ possit mandare ut quis teneatur potiꝰ velle ad penam inferni damnari q̃ peccare mortaliter Scdo vtrũ ꝑꝑ possit facere ꝙ damnati non gaudeant de penis eorũ inimicoꝝ. Tercio vtrum ꝑꝑ iuste possit aliquos ad penam ĩferni dãnare. Quarto vtrũ ꝑꝑ possit facere ꝙ indulgentie & suffragia ecc̃ie meritoria sint illis qui sũt in inferno,

AD primũ sic ꝓceditur videt enĩ ꝙ ꝑꝑ non possit precipe ut homo teneatur potius p̃eligere damnari ad infernum q̃ peccare mortaliter quia pena inferni est eterna ⁊ inremediabilis. de peccato aũt mortali potest quis libari p penitentiam ergo potius tenet homo velle peccare mortaliter, ¶ Preterea pena inferni ĩcludit culpaꝫ vna enĩ de penis inferni est vermis ⁊ remorsus conscientie de culpa cõmissa. Sed culpa mortalis non includit penam inferni. ergo magis ẽ eligenda culpa mortalis q̃m pena inferni. ¶ Preterea illud ꝑꝑ non potest mandare qd ẽ de iure naturali. Sed refugere eternaliter mori & eternam penam ẽ de iure naturali. quilibet enĩ naturaliter refugit mortem potissime eternam. Peccare ergo mortaliter p̃eligendum ẽ anteq̃m eternaliter damnari ¶ In contrarium ẽ qd dicit anshelmus in libro de similibꝫ vbi ait ꝙ aliquis debet magis eligere eẽ in inferno sine culpa q̃ in paradiso cum culpa quia innocens in inferno non sentiret penam ⁊ peccator in paradiso non gauderet de gl'a

hoc idem videt̃ dicẽ, Criso. in libello de laudib⁹ pauli exponẽs illud ad Rõ. ix. Optabam ego ip̃e anathema eẽ cum xp̃o ꝓ fratrib⁹ meis ꝙ potius paulus voluisset eẽ in inferno cum caritate q̃m extra sine caritate ¶ Rñsio Dicendum ꝙ illud cadit sub p̃cepto qd̃ ẽ de necessitate salutis. Est autem de necessitate salutis ut homo ɔtritus in via salutis exñs in generali magis velit pati quamcũq; penam q̃m peccare mortaliter. Et hoc ideo quia contritio ẽ salus homĩs ⁊ non pot̃ eẽ sine caritate ꝑ quam omĩa peccata dimittunt̃. Ex caritate autem plus tenet̃ homo deum diligere q̃ꝫ seip̃m. Constat autem ꝙ peccare mortaliter ẽ facere contra deum. puniri aũt quacũq; pena ẽ pati aliquid contra seip̃m. Vnde caritas hoc requirit ut anteq̃ꝫ peccet mortaliter quãlibet penam homo contritus exñs in via salutis in generali p̃elegit culpe mortali. Et dico in generali quia in spẽali descendere ad hanc penam uel aliam homo non tenetur imo non sapient̃ ageret p̃p̃ vel quilibet supior seip̃m uel alium mouendo uel inducendo ad ꝑticulares penas. Cuius ratio ẽ quia sicut delectabilia plus mouent in ꝑticulari considerata q̃m in cõmuni. ita terribilia plus terrent si in ꝑticulari considerent̃. ⁊ aliqui sũt qui in maiori temptatõne nõ cadunt qui forte in mĩori caderent sicut aliquis audiẽs adulterium non incitatur ad libidinem. sed si ꝑ consideratõnem descẽdit ad singulas illecebras carnis magis ꝓmoueret̃ ⁊ similiter aliq̃s non refugeret pati mortem ꝓ xp̃o, Sed si descenderet ad consideran dum singulas penas magis retraheretur ⁊ ideo descendere in talib⁹ singularia ẽ inducere hominem ad temptatõnem & prebere occasionem peccandi qd̃ p̃p̃ ⁊ quilibet supior maxime vitare debet. ¶ Ad primum ergo est dicendum ꝙ culpa mortalis quantum est de se ꝑpetua ẽ sicut pena inferni. Si autem remediũ habet hoc ẽ ex sola mĩa dei. vel dicendum ẽ ꝙ plus p̃ponderat bonum diuinum contra qd̃ agit mortalis culpa bone nature create cui opponitur culpa q̃m ꝑpetuitas pene tempati culpe. ¶ Ad scd̃m est dicendum ꝙ remorsus cõscientie non semꝑ ẽ culpa q̃muis ad culpam quandoq; consequatur pot̃ enim eẽ sine culpa ut in eo qui habet conscientiam errantem de p̃terito ɔmisso sicut si aliquis credat aliquid a se prius ɔmissum esse illicitum qd̃ tamen licitum erat & ip̃e dum faceret illicitum reputabat. ¶ Ad terciũ est dicendum ꝙ refugere mortem eternam ẽ de iure

naturali secundum appetitum sensitiuum. Sed refugere vel preeligere ipsam antequam deus offendatur est de iure naturali secundum appetitum per rationem deliberatam et per caritatem ordinatam.

Ad secundum sic proceditur videtur enim quod papa non possit facere quod damnati non gaudeant de penis inimicorum suorum quia super illo verbo ysa. xiiij. Surrexerunt principes terre de solijs suis dicit glossa. iero. quod solatium est malis inimicos suos socios habere penarum. tale ergo gaudium papa impedire non potest. ¶ Preterea omne gaudium diminuit dolorem ut patet per philosophum vij. ethicorum. Cum ergo dolor damnatorum sit infinitus intensiue. si ergo papa possit gaudium damnatorum impedire posset facere quod inimici damnatorum non damnarentur et sic tolleret liberum arbitrium hominis. ¶ Preterea dicit glossa. quod culpa est totam culpam exigere sed deus non potest culpam committere ergo non potest totam culpam prosequi puniendo damnatos sed condignum remanet ergo in eis aliquod gaudium de eo quod non puniuntur tantum quantum deberent puniri. ¶ In contrarium est quia papa per communicationem indulgentie et suffragiorum retrahit multos a peccatis ut non damnentur. potest ergo impedire gaudium damnatorum sicut potest impedire damnationem peccatorum de quorum societate damnati gaudent. ¶ Responsio Dicendum quod tristicia et dolor in damnatis est totalis et essentialis admixtum tamen potest esse eorum tristicie aliquod gaudium perciale et accidentale, Est quidem eorum tristicia totalis et essentialis propter tria. Primo quidem propter diuine iusticie impletionem. Tristantur enim quando vident diuinam impleri iusticiam in pena damnationis inimicorum ipsorum quam dei iustitiam damnati odiunt et blasphemant in inferno iuxta illud apocalipsis. xvj. Estuauerunt homines estu magno et blasphemauerunt nomen dei habentis potestatem super has plagas. Secundo propter eorum conscientie infectionem remanent enim in damnatis affectiones praue remordentes et torquentes eorum conscientiam quia vermis eorum numquam extinguitur. De quibus prauis affectionibus dolent et penitent iuxta illud sapientie v. Penitentiam agentes et pre angustia spiritus gementes, Vnde sicut penitentes in hac vita dolent et de dolere gaudent ita damnati in inferno gaudent de penis inimicorum suorum et de ipso tamen gaudio magis dolent. Tercio propter cause administrationem. Si enim damnati in inferno prestiterunt causam damnationis eorum inimicis penitent et tristantur non quidem

ꝓpter diuinam offensionem sed ꝓpter eoꝝ punitōz. Vnde talis pnīa non ē eis meritoria. tali ergo tristicie damnatoꝝ totali ⁊ eēnali aliqd̄ gaudiū ꝑ accidentale ē annexum quia descendūt damnati ad infernum cum armis suis & cum affectibꝫ prauis ipoꝝ ut scribit̄ ezech. xxxij. Quia ergo vident damnati prauas eorum voluntates quas ī hoc mundo habuerunt contra eorum inimicos impletas esse ꝑ damnatōnem & malū ipoꝝ gaudent. Qd̄ quidem gaudiū pot̄ per ꝓpm impediri eo ꝙ ꝑ ꝯmunicatōnem indulgentie ⁊ suffragioꝝ damnatoꝝ inimici in pn̄ti vita pn̄t. conuerti & non damnari ⁊ ex hoc tollitur illud gaudiū qd̄ damnati de eoꝝ damnatōne habuissent. ¶ Ad primum ergo ē dicendum ꝙ ꝓp non impedit gaudiū damnatorum ꝑ se sed ꝑ accidens subtrahendo eorum inimicos a damnatōne ꝑ cōmunicatōnem indulgentie ⁊ suffragiorū ecc̄ie de quoꝝ damnatōne gaudiū habuissent, ¶ Ad scd̄m ē dicendum ꝙ liberꝝ arbitriū nō tollitur sed iuuat̄ ꝑ auxilia ecc̄ie quibꝫ peccatores de culpa resurgunt ad gratiam. ¶ Ad tercium ē dicendum ꝙ damnatus punit̄ tali pena qua debet puniri ꝑm exigentiam culpe semper tn̄ punit̄ cit̄ condignū quā deberet puniri ꝓpter condecentiam diuine voluntatis d̄ qua dānatis nullū est gaudium ꝫ potiꝰ tristicia,

Ad tercium sic ꝓcedit̄ videtur enī ꝙ ꝓp non posset aliquos iuste ad penam inferni cōdemnare quia iustus ⁊ pius iudex nō debet punire ad correctōnem. Sed papa debet eē iustus ⁊ pius iudex ergo debet punire ad correctōnem. Corrigere autem non est punire eternaliter sed solum tempaliter. ¶ Preterea tp̄ale non pot̄ eē causa eterni. ꝓ culpa ergo quacūqꝫ tempali papa eternam penam infligē iuste non debet. ¶ Preterea scribit̄ deut. xxv. ꝑm mensuram delicti erit & plagaꝝ modus. ꝑm ergo mensuram tempalis culpe debet ꝓp imponere mensuram tempalis pene. ¶ In contrariū ē quia scribit̄ xxij. di. c. in nomīe domī. De Illis qui seditōnē ponunt ī ecc̄ia & potissime in electōne summi pontificis. Quicunqꝫ contra hoc decretum ire temptauerit ꝓpetuo anathemate atqꝫ excōmunicatōne damnetur ⁊ cum impijs qui non resurgunt in iudicio reputet̄. ¶ Rn̄sio Dicendum ꝙ iuste culpe mortali tempalit̄ ꝯmisse dūmodo qui tali culpa peccat sit contumax ꝑ papam eterna pena infligitur. Primo q̄dē ratōne boni qd̄ ꝑ ipam culpam punit̄. Tollit̄ enī ꝑ culpā mortalem

caritas quia ꝑm apl'm primo ad chorinth·xiij· Nunq̃m excidit vnde sicut caritas que ꝑimit̃ ꝑ mortalem culpam ē ꝑpetua & eterna potest esse ita iustum est ꝙ culpe ꝑ quam tollitur eterna pena corresp onde at· Secundo ratōne voluntatis que inficitur· voluntas enim subiecta culpe mortali eterna ē quia exquo homo non imponit finem culpe in p̃nti ⁊ cum illa decedit· iam culpa eterna ē ratōne voluntatis peccandi· Non debet ergo iudex imponere finem pene exquo peccans non imposuit finem culpe· Tercio ratōne temporis qd̄ prefigit̃· p refigit enim ꝑꝑ tanq̃m vicarius dei tempus in quo dimittit̃ culpa & ī quo non quia in p̃nti est tempus dimittendi culpam in futo v̄o nō quantumcunq; ergo actio peccantis fit momentanea & temporalis ip̄a culpa eterna ē exquo ꝑ contumatiam non dimittit̃ sibi in p̃nti vbi ē tempus dimittendi· iuste ergo ꝑꝑ tali culpe eterne eternam penam infligit, Quarto ratōne boni qd̄ offendit̃. Nam ꝑ culpam mortalem bonum eternum offenditur· ergo iuste pena eterna sibi debet̃·

¶ Ad primum ergo est dicendum ꝙ pius & iustus iudex punit ad correctōnem quando ē tempus corrigendi sed ~~non~~ qñ est temp⁹ correctōnis non punit̃ ad correctōnem sed magis ad vindictam ex iusticie obseruatōne. ¶ Ad scd̄m ē dicendum ꝙ tempale bene potest eē causa ꝑpetui q̃nuis non ꝓprij eterni qd̄ caret principio & fine cuiusmodi eternitas soli deo conuenit· nam emptio domus momentanea ē & temporalis ius possidendi ē eternum· Similiter vulnus īflictū ē momentaneum ⁊ mors que sequit̃ ē eterna· Eodem modo crimen lese maiestatis ē momentaneum ⁊ pena sibi debita ē eterna, ¶ Ad terciū est dicendum ꝙ in peccato tria sunt delectatio actō ⁊ voluntatis deformatio· Pena ergo ꝑm mensuram debet correspondere peccato non quantū ad delectatōnem & actōnem que temporalia & momentanea sūt· sed quantum ad voluntatis deformatōnem que eterna est exquo in p̃nti nō remouet̃ ꝑ ꝯtritōz & pn̄iaz· ideo iuste sibi debet̃ eterna pena,

AD quartum enī sic ꝓcedit̃ videtur enim ꝙ ꝑꝑ possit facere ut ī dulgentie ⁊ suffragia ecc̄ie meritoria sint illis qui sunt ī inferno· quia quando aliqua sūt eiusdem ratōnis agēs qd̄ pot̃ in vnum pot̃ in aliud sed pena īferni ⁊ pena purgatorij sunt eiusdem ratōis cū nō differant nisi sic̄ magis durabile & minus durabile ⁊ magis

& minus non diuersificant spem. ergo cū ꝓp̄ pot̄ ꝯmunicare suffragia illis qui sunt in purgatorio poterit similiter illis qui sunt ī inferno. ¶ Preterea aliqui sunt in inferno qui fecerunt aliqua bona dum vixerunt in corpore & bona meritoria per caritatem quam habuerunt. ergo ꝑ ea que gesserunt ī corpe meruerunt sibi ut ꝓdessent eis si nomīe eorum fierent post mortē. ¶ Preterea ecc̄ia orat ꝓ defunctis ut liberent̄ de ore leonis & de ꝓfundo lacu. sed frustra oraret pro eis nisi sciret suffragia eis ꝓdesse ergo videtur ꝙ ꝓsint, ¶ Preterea homo pot̄ iuste soluere debitum ꝓ se ⁊ ꝓ alio qd̄ tenetur soluere. si ergo illi qui sunt in inferno soluant debitum qd̄ soluere tenentur per suffragia viuoꝝ videtur ꝙ iuste ꝑsolutum sit, ¶ In contrarium est quia in inferno nulla ē redemptio, ¶ Preterea si suffragia ecc̄ie prodessent eis uel hoc eēt ex ꝑte ꝓp̄e applicantis ual ex ꝑte illorum quibꝫ applicantur. nō ex ꝑte ꝓp̄e applicantis quia illi qui sunt in inferno non subijciunt̄ iurisdictōni sue. nec ex ꝑte illoꝝ quibꝫ applicant̄. q̄a sunt in termino & non sūt abiles ad recipiendum. ¶ Rn̄sio Dicendum ꝙ de hac questione ē duplex modus dicendi. vnus ē ꝯmunis. alius ē magis spēalis. Ortum tn̄ videtur habere ex dictis beati aug̃. Modus ꝯmunis talis ē quia cum ī damnatis sit duplex pena essencialis ⁊ accidentalis bona que fiunt in ecc̄ia non pn̄t eis valere ad dimissionem pene eēnalis. quia manente culpa pena non pot̄ remoueri. In damnatis ergo semꝑ culpa remanebit cum decesserit ī mortali peccato ergo de pena eēnali nichil pot̄ tolli. Et criso. sup illo verbo math̄. xviij. dicit, Tradidit eum tortoribꝫ donec redderet vniuersum debitum quia lij donec non dicit determinatū tempus sed indeterminatum quia semꝑ soluent damnati & nunq̄m satis faciunt eo ꝙ satisfactio non ē grata deo nisi ꝑ caritatem ⁊ quia ip̄i decesserunt in mortali ⁊ sūt in termino damnatōnis ip̄oꝝ. ideo semꝑ soluunt ⁊ tn̄ deo nunq̄m satisfaciunt. Pena vero accidentalis ē quia ī damnatis ratōne societatis quos ꝑ exemplum prauū & prauam doctrinaꝫ corruperunt. Merentur enim damnati puniri ex societate illorū qui ꝑ prauum eoꝝ exemplum ⁊ prauam doctrinam corrupti sūt & ideo quando tales non damnantur sed potius conuertant̄ & saluantur eorum pena accidentalis dicitur minui. Cum vero non saluantur sed damnantur eoꝝ pena dicit̄ augeri. Vnde talis pena accidentalis

potē in eis augeri & minui ꝑm qd̄ plures ⁊ pauciores socios possunt habere in predicta pena. Cum ergo suffragia ecc̄ie multum valeāt ut corrupti ꝓpter malam doctrinam ⁊ mala exempla damnatorum non damnantur sed magis conuertantur & saluent̄. ideo predicta suffragia dicuntur eis valere ad releuatōnem pene accidentalis. sic̄ sana doctrina & bona exempla dicunt̄ valere apl̄is ⁊ beatis ad augmentum accidentalis glorie quia ex societate eorum qui ꝑ doctrinā & bona exempla illorum soluantur eorum gloria augmentat̄. Aliꝰ ē modus dicendi magis spēalis qui talis est. distinguit̄ enim triplex pena que debetur damnatis. Nam in peccato mortali in quo decedunt damnati tria considerantur. Primum ē a bono incōmutabili auersio quia omne peccatum mortale intantū est mortale inquantū auertit a deo bono incōmutabili ꝑm quem modū dicit beatus iacobus. Qꝫ qui offendit in vno factus est omniū reus quia omīa peccata vnum peccatū sunt inquantū auertit ab incommutabili bono Scd̄m ē interioris conscientie & interioris ymaginis deformatio. q̄a cum conscientia interior semꝑ remurmuret de peccato ex ipa ꝓpetratōne peccati deformatur ymago & deformatur conscientia. Terciū est in bonis ꝯmutabilibꝫ inordinata delectatio. ꝓpter primum ergo vt ꝓpter boni incōmutabilis auersionem debet̄ peccato mortali pena damni ⁊ est ꝓpetua priuatio visionis diuine. ꝓpter scd̄m vero ut ꝓpter conscientie deformatōnem debet̄ peccato mortali pena vermis conscientie. Sed ꝓpter terciū ut ꝓpter inordinatam delectatōnem q̄ in bono creato ꝑcipitur debet̄ pecca mortali pena ignis & pena sensus & ꝓportōnabiliter quia ꝓ mensura delicti debet̄ plagaꝝ modus loquendo de pena tali. Ponitur ergo ꝓ pena damni ut priuatio diuine visionis ⁊ pena vermis conscientie eternaliter correspondēt pc̄to mortali quia manente culpa manet semꝑ pena damni ut priuatio diuine visionis & manente culpa manet semꝑ pena vermis conscientie quia dicente beato aug̃. Omnis inordinatus animus sibi ipsi semꝑ ē pena. Sed pena sensus & pena ignis accidentaliter debetur culpe mortali quia ad sensum videmus ꝙ multi sunt in peccato mortali ⁊ non habent penam sensus annexam. Dicitur ergo ab istis ꝙ suffragia ecclesie non valent damnatis ad illiꝰ pene diminutōnem que eēnaliter debet̄ peccato quia remanente culpa remanet eēnalit̄

illa duplex pena que sibi debetur ut pena damni & vermis discientie Sed bene dicunt q̄ valet eis ad pene sensus diminutōnem cum illa cēnaliter non respondeant mortali culpe non quidem ad totalem di cte pene liberatōnem sed ad aliqualem mitigatōnem. Et ponunt q̄ ista mitigatio tribꝫ modis habet fieri in damnatis. Primo p̄ sociorū subtractōnem quia saluantur multi ut dicebatur in primo modo dicendi p̄ suffragia ecc̄ie qui fuerunt eorum exemplo & doctrina corrupti qui si non saluarentur augeret eorum pena. Scō p̄ eorum suffragiorum fortificationem & confortationem quia per predicta suffragia fortificantur & confortantur damnati ut tollerabilius possint penam illam ignis sustinere. Tercio p̄ ipius pene aliqualē relaxatōnem quia cum ignis ille infernalis sit instrumentum diuine iusticie taxatum a deo q̄ tm̄ debeat affligere & non plus. Et ido nō sequit̄ q̄ si suffragia ecc̄ie valeant ad dicte pene relaxatōnem q̄ tantum possent multiplicare suffragia ecc̄ie ut totaliter relaxetur qa taxatum ē a deo q̄ tm̄ debeat diminui de illa q̄ non ampliꝰ. Iste autem modus ponendi satis videtur habere fulcimentum ex dictis beti aug̃. Nam q̄ talis mitigatio pene fiat in damnatis & suffragijs ecc̄ie p̄ subtractōnem socioꝝ expresse dicit aug̃. q̄ pena arrij nōdum determinata est quia nondū determinati sūt illi qui eius prava doctrina & exemplo prauo corrupti fuerunt. Q̄ vero talis mitigatio poſ̄ fieri p̄ damnatoꝝ fortificatōnem & sustentatōnem patet p̄ illud qō dicit aug̃. in enchiridion q̄ in libro supradicto ad simplicianum de octo questionibꝫ vbi loquens de mediocriter bonis ut de illis q̄ sūt in purgatorio & de mediocriter malis ut de illis qui sunt damnati fuerunt tamen fideles x̄pi q̄ multa bona fecerunt exñtes in gr̄a dei. Quibꝫ autem p̄sint suffragia ecc̄ie aut ad hoc p̄sūt ut sit plena eoꝝ remissio quantū ad illos qui sunt in purgatorio. aut certe ut tollerabilior sit eorum damnatō quantum ad illos qui sunt in inferno. & planum ē q̄ loquitur de illis qui sunt in inferno quia si loqueretur de illis qui sūt in purgatorio non diceret ut tollerabilior sit eoꝝ dāmatio sed magis ut tollerabilior sit eoꝝ purgatō. Sed q̄ talia bona p̄sint damnatis ad pene relaxatōnem patet p̄ aug̃. similiter ī libro predicto vbi ait q̄ eis talia prosint qui cum viuerent sibi meruerūt ut p̄essent eis post mortem si p̄ eis fierent. Planum ē autē q̄ multi

sūt in inferno qui cum viuerent multa opa meritoria exn̄tes ī gr̄a
fecerūt p que meruerunt sibi ꝓdesse suffragia ecc̄ie si ꝓ eis fierēt post
mortem non p caritatem cum qua non decesserunt sed p caritatem
quam prius habuerunt. Iste autem modus ponendi ꝙ suffragia
ecc̄ie ꝓsint damnatis ad pene sensus mitigatōnem expresse tangit ī
glosa sup verbo aug̃. q̄ gratianus allegat xiij. q. vltima vbi dicit
glosator h̄ aug̃. distinguit quatuor genera hominum valde bonos ⁊
valde malos & mediocriter bonos & mediocriter malos, Et subdit
ꝓ valde bonis non ē orandum quia iniuriam facit matri qui orat
ꝓ matre nec ꝓ valde malis, nec ꝓ mediocriter bonis ꝓsūt suffragia
ecc̄ie ut citius liberentur ab igne purgatorij & ꝓ mediocriter malis
ꝓsūtad h° ut mitiꝰ punient̄ nunq̄m tn̄ liberant̄. Sustinēdo ergo si
ne p̄iudicio hunc modum pot̄ ꝓbabiliter respondere ad ratōnes ꝓ
⁊ contra. Nam cum primo dicitur ꝙ pena purgatorij ⁊ inferni sint
eiusdem ratōnis dicendum ꝙ non ē verum quia illi qui sunt in in
ferno sūt in termīo damnatōnis. illi vero qui sūt in purgatorio sūt
in termino saluatōnis, Ideo ratōne status pena vtrorunq̄ non est
eiusdem ratōnis & dato ꝙ illi & isti possint iuuari p suffragia ecc̄ie
non tn̄ eodem modo. Sed illi qui sūt in purgatorio iuuantur vt ex
toto liberentur. illi vero qui sunt in inferno ut mitius puniantur,
¶ Ad scd̄m dicendum ē ꝙ sicut dictum ē illa bona ꝓsūt eis quantū
ad pene sensus mitigatōnem sed non quantum ad totalem liberatō
nem quia sūt in termino damnatōnis ip̄orum. ¶ Ad terciū est di-
cendum ꝙ ecc̄ia nescit qui sint damnati ⁊ qui non. ideo non decipi
tur dato ꝙ oret ꝓ illis qui sūt in inferno quia nescit eos esse ī infer
no p certitudinem. Dato tn̄ ꝙ oret ut liberentur de ore leonis ecc̄ia ī
tendit ꝯformare oratōnem suam voluntati diuine s̄m quā licet nō
possint ex toto lib̄ari potest tamen eoꝝ pena mitigari vt dictum est
uel potest dici ut aliqui dicunt ꝙ illa oratō non ē ꝓ liberatōne eoꝝ
qui damnati sūt sed gratiaꝝactō ꝓ illis qui liberati sūt ab illa pena
¶ Ad iiij. est dicendum ꝙ damnati semp soluūt & semp patiuntur
nunq̄m tamen satisfaciūt debito eo ꝙ illa satisfactio non ē deo grata
cum non ꝓcedat ex radice caritatis. ¶ Ad v. ē dicendum ꝙ argue-
batur in contrariū ꝙ licet in inferno non sit redemptio ex toto libe-
rans. est tamē redemptio aliqualiter mitigans ⁊ relaxans. ¶ Simil̄r

dicendum ad aliud q̄ licet illi qui sūt in inferno non sūt sub iurisdi ctione p̄pe quantum ad pene totalem liberatōnem·sūt tn̄ sub iurisdi ctōne sua quantum ad illius pene aliqualem mitigatōnem saltem ad illos qui meruerunt bona ecc̄ie sibi applicari p̄ bona que fecerunt dū vixerūt in corpe exntes ī gr̄a dato q̄ finaliť cū culpa decesserūt·

¶ Explicit prima ps huius opis ī qua diximus de potestate ecc̄iastica in se·Hic īcipit determinare de ecc̄iastica potestate b̄m se·

POstq̄m visum ē de potestate ecc̄iastica b̄m se nunc considerandum ē de ip̄a p̄ compactōnem ad actum ad quem ordinatur/Et primo de actu electōnis quantū ad dominiū tēpale/Secundo de actu electionis quantum ad dominium spirituale·Circa primum xij·occurrunt consideranda/Primo de impatoris electōne/Scd̄o de ip̄ius imperij derivatōne/Tercio de eius īnstallatōne/Quarto de eius confirmatōne./Quinto de eius admīstratōe/Sexto de eius depositōne/Septimo de eius examinatōne/Octauo de eius duratōne/Nono de eius cessione & de eius cōcessione·/Decimo de eius legum institutōne/Vndecimo de aliorū regum subiectione./Duodecimo de alioz regum correctōne·

¶ Questio xxxv·de impatoris electōne,

CIrca primum queruntur octo/Primo vtrum p̄p̄ p̄ scip̄m possit impatorem eligere/Scd̄o vtrum electores p̄ quos p̄p̄ impatorē eligit debeant esse de alamania/Tercio vtrum p̄p̄ p̄dictos electores possit mutare/Quarto vtrum p̄p̄ possit predictos electores de alia natōne ordinare q̄m de alamania/Quinto vtrum in electōne impatoris possit alteri p̄ti eligentiū fauere/Sexto vtrum p̄p̄ possit impatorem facere p̄ hereditariam successionez sicut p̄ electōnem/Septīo vtz p̄p̄ melius facēt ordinādo impiū p̄ hereditariā successiōz/Octauo vtrum papa melius faceret ordinando plures imperatores q̄m vnum,

AD primum sic p̄ceditur videtur enim q̄ p̄p̄ p̄ scip̄m impatorē non possit eligere,Dicit enī Ieronimus ad rusticum narbonēsem ep̄m·sicut qui visibiliter in hoc mundo ius inuadit alienum accusaťa paupe damnaťa iudice·ita in ecc̄ia dei cum quis stipendia

pdit clamet ⁊ a xp̄o exaudit̄· pp̄ ergo nō pot̄ p seip̄m impatorem eligere sicut non pot̄ alienum ius mandare· ¶ Preterea ab illo impator īmediate non pot̄ eligi a quo gladiū tempalem non accepit· Sz dicit innocentius ⁊ ponitur xxiij·q·iiij·c·quesitum· Meminerāt enī a deo p̄tates has fuisse concessas & ꝓpter vindictam noxiorum gladiū fuisse pmissū· Si ergo impator gladiū recepit a deo & nō a pp̄ ab ip̄o non poterit eligi· ¶ Preterea dicit aug̃· & ponitur xj· di· in his reb⁹ in quib⁹ nil certi statuit diuina scriptura mos ppl'i dei & instituta maiorum ꝓ lege tenenda sūt· Sed ista est consuetudo in ppl'o xp̄iano ut impator eligatur vel a ppl'o uel ab electorib⁹ deputatis· ergo pp̄ p seip̄m non poterat eligere, ¶ In contrariū est quia ꝓpositō vulgata ph̄i est ꝓpter qd̄ vnum qd̄q; tale ⁊ illud magis· Sed electores auctoritate pp̄e eligunt impatorem· ergo p seip̄m pot̄ eligere ex quo eius auctoritate alij eligunt. ¶ Rn̄sio Dicendum ꝙ impator est mīster pp̄e eo ip̄o ꝙ est mīster dei· Dicit enim apl's ad Rō·xiij· ꝙ non sine causa gladiū portat quia dei minister ē iudex in iram ei q̄ malū agit· deputauit enim deus impatorem tanq̄m mīstrum sūmi sacerdotis quia eius est ecc̄ias contritas & concussas restaurare· nouas edificare ⁊ dei sacerdotes honorare atq; contra hereticos & rebelles tueri· Est autem principalit̄ agentis eligere mīstros ⁊ instrumēta ad suum finem· sicut ars militaris cuius finis ē victoria habet eligere equestrem ⁊ frenefactiuam· s̄m qd̄ videt expediri fini intentō sic dicitur primo ethicoꝝ· Vnde puto ꝙ pp̄ qui vniuersos fideles ī p̄nti ecc̄ia ad pacem habet ordinare & ad supnat̄alem finem consequēdū dirigere & destinare iusta & ratōnabili causa exn̄te p seip̄m possit īpatorem eligere ut ꝓpter eligentiū negligentiam & discordiam aut ꝓpter electi bonitatem & condecentiam uel ꝓpter ppl'i xp̄iani pacis ꝓuidentiam seu ꝓpter cohercendi hereticoꝝ paganoꝝ & scismaticorū potentiam & audatiam posse enim pp̄e fulcitum debet eē veritate iustitia ⁊ equitate non enim pot̄ aduersus veritatem sed ꝓ veritate ut dicit apl's ij· ad chorinth̄· vltimo· Et ideo subest causa ratōnabilis puto ꝙ pot̄ ⁊ iusta· ¶ Ad primum ergo ē dicendum ꝙ ius eligendi impatorem non ē concessum aliquib⁹ in fauorem ip̄oꝝ sed ī fauorem ecc̄ie & ppl'i xp̄iani cuius caput ē ip̄e pp̄· vnde qn̄ sibi videretur hoc eē in fauorem ecc̄ie & pacē xp̄iani ppl'i pot̄ tale ius eis subtrahē

sicut ꝓpter talem causam eis concessit. ¶ Ad scdm ē dicendum verū esse impatorem gladium recipe a deo eo qd a pp non recipit nisi ut ē vicarius dei. non enim papa pot eligere impatorem ut singularis psona quedā sed ut ē successor petri qui immediate a xpo caput ecclie ordinatus ē. ¶ Ad tercium ē dicendum ꝙ sicut dicit aug. in libro de vnico baptismo veritati & ratōni consuetudo ē postponenda. Non enim dixit xpus. ego sū consuetudo sed ego sum veritas. ⁊ ido papa qñ conspiceret hoc eē consonum veritati ⁊ iusticie talem ꝯsuetudinē ratōnabiliter pot postponere,

Ad scdm sic ꝓceditur videtur enim ꝙ electores ꝑ quos papa ī-patorem eligit non debeant eē de alamania quia illiꝰ regiōis debēt eē electores cuiꝰ ipe electus impator nominatur. sed nomīatur impator romanoꝝ. ergo romani uel de ptibꝫ ytalie debent eē electo-ctores. ¶ Preterea ad eligendum psonam publicam publici & vni uersales debent eē electores. sed impator ē psona publica & vniuer-salis ergo vniuersales ⁊ de qualibet regione debet habere electores. ¶ Preterea in electōne p̄lature spūalis non concedit aliqd ius ipis laycis ut supradictum fuit. ergo eodem modo in electōne prelature tempalis non debet acquiri aliqd ius ipis clericis cum tñ ī electōne impatoris tres epi ponant ius habere ¶ In contrarium ē ipa anti qua consuetudo ecclie ¶ Rñsio Dicendum ꝙ gg. quintus tempore Ottonis impatoris ꝯuocatis ⁊ requisitis principibꝫ alamanie vij. electores īstituit officiales ipius curie imperialis quatuor laicos ut regem Bohemie Ducem saxonie Comitem palantinū Et marchio nem brandenburgeñ. Et tres clericos. Archiepm maguntinensem. Coloniensem ⁊ Treuerensem. Causa autem quare solū de alamaīa p̄dicti electores sūt assumpti ꝯmuniter triplex ratō assignatur. Vna fuit quia de alamania fuerunt illi principes qui liberauerūt ecclam de ꝑuitute longobardorum ⁊ impioꝝ romanoꝝ. Scda fuit deuotō il-lius ppli ad sanctū petrū & paulum qd apparet in eorum continua peregnatōne ad visitandum ecclias dictoꝝ aplorꝝ. Tercia fuit volun tas pape puta gg. v. qui de theutonia fuit natus & consanguineꝰ ottonis imperatoris. ¶ Ad primum ergo est dicendum ꝙ sicut dicit aug. v. de ciui. dei c. xij. Quales tunc fuerint romani & quales nūc sūt ex sentencia cathonis videri potest. Nolite inquit catho existīare

maiores nr̄os armis rempublicam ex ꝑua magnam fecisse quia si ita eēt multo pulchriorem ⁊ maiorem nos haberemus cum socioꝝ atq; ciuiū armoꝝ & equorum maior nobis copia sit q̄ alijs. ꝫ alia fuere que illos viros magnos fecerunt que in nobis nulla sunt pro virtutibꝫ nanq; illorum habemus luxuriam atq; auariciam reipu. egestatem priuati boni opulentiam laudamus diuitias sequimur ī ertiam inter bonos ⁊ malos discrimen nullum omīa virtutis p̄mia ambitio possidet quia ergo romani ante xp̄i aduentum fuerunt patrie zelatores reipublice amatores & legis & iusticie obseruatores. ideo imperium in toto orbe obtinere meruerunt. sed postmodum obscuratum est aurum mutatus color optimus atq; lapides sanctuarij fuerunt dispersi ⁊ in armis contrarijs ad virtutes fuerūt armati merito tam imperium q̄ ius eligendi imꝑatorem ꝑdiderunt, ¶ Ad secundum ē dicendum ꝙ sicut dicit ph̄us primo metha. actōnes sunt suppositorum ꝑticulariū. ideo ius eligendi imꝑatorem aliquibꝫ personis ꝑticularibꝫ ꝯmitti oportuit. quare autem spēalius de alamaīa q̄m de alia regione suꝑius causa ē assignata. ¶ Ad terciū est dicendū ꝙ q̄muis ius imꝑiū sit dominiū temꝑale ordinatum ē tn̄ in ministerium & in obsequium dominij spūalis. Est autem contra naturam rei temporalis in rem spūalem agere sua ꝓpria virtute. sed spūale supra temꝑale sua ꝓpria virtute actōnem ⁊ iurisdictōnem habere poꝫ quia spūalis homo iudicat oīa ⁊ ip̄e a nemīe iudicat̄ ut dicit apl's i. ad chorinth̄. ij.

AD terciū sic ꝓceditur videtur enim ꝙ ꝓp̄ dictos electores non possit mutare. Dicit enī g̊g. ⁊ poīt̄ xxv. q. ij. ecc̄iastice moderatōne omīo ꝯueniens ē ut que ordinata fuerunt uel decisa nulla in posterum debeant refragatōne tueri. Ex quo ergo ordinati sūt electores ꝑ ꝓp̄m mutari non possūt. ¶ Preterea scribit̄ extra de elec. c. venerabilem. Illis principibꝫ ius ⁊ potestatem eligendi regem imꝑatorem postmodū recognoscimus ut debemus ad quos de iure ac antiqua consuetudine noscitur ꝑtinere. sed ex antiqua consuetudine p̄dicti electores ius eligendi īꝑatorem habuerunt ergo ꝑ ꝓp̄m mutari nō pn̄t. ¶ Preterea qd̄ poꝫ eē materia scandali & scismatis ī ecc̄ia ꝑ ꝓp̄m non debet fieri. sed mutando p̄dictos electores poꝫ eē materia scandali & scismatis ergo ꝑ ꝓp̄m fieri non poꝫ. ¶ In conttarium ē

quia par in parem non habet impium· sed tales electores ordinati
p ppm·ergo p ppm pnt mutari & in loco eorum alij institui· ¶ Re-
sponsio dicēdum q sicut dicit phus v·ethicoꝝ· Actus humaī sic sūt
variabiles ꝓpter ꝑticulares circūstantias occurrentes & ꝓpter eorū
mutabilitatem ut non possint mensurari ⁊ regulari sub regula in-
flexibili ut puta ferrea· sed oportet q regulentur & mensurent sub
regula flexibili & plumbea· Quāuis ergo nouitates sint timende
vbi tñ euidens ⁊ manifesta apparet vtilitas ptati ppe sub esse dino-
scitur mutare & innouare omne qd expedit reipu· vtilitati & pacis
populi xpiani vnitati nec mutatōnes canonum ⁊ statutoꝝ ꝑdecesso
rum uel suoꝝ met attribuendum ē eius animi leuitati qñ videt esse
expediens reipu· vtilitati ⁊ pacis ppli xpani vnitati, Scribitur enī
hester xvij· q quia multi bonitate ⁊ honore qui in eos collatus ē abu
tunt in supbiam & non solum subiectos nitunt opprimere· Sed da
tam sibi gloriam non ferentes in ipos qui dederunt moliuntur in-
sidias nec contenti sūt grām non agere beneficijs sed dei q cūcta cer-
nentis arbitrantur se fugere posse sententiam· vnde ꝓuidendum est
paci omniū ꝓuinciaꝝ nec putare debetis· si diuersa iubemus ex aī
nostri venire leuitate sed ꝓ qualitate ⁊ necessitate tempū ut reipu,
poscit ~~possit~~ vtilitas ferre sententiam. ¶ Ad primum ergo ē dicendum q
illa que sūt decisa ⁊ ordinata causa ordinatōnis ⁊ decisionis nō mu
tata mutari ⁊ ꝑturbari non debent ꝫ mutata cā ī bonum vel ī ma-
lum pnt sic ordinata & decisa aliter mutari ⁊ aliter ordinari. ¶ Ad
scdm ē dicendum q argumentum soluitur in eadem decre· allegata
quia ibi dicitur ius ⁊ potestas eligēdi impatorem ad sedem aplicā
ꝑtinere sicut ergo a sede aplica ptas eligendi impatorem electoribꝰ
ē concessa ita a ꝑdicta sede pot eis auferri, ¶ Ad tercium ē dicendum
q scandalum actiuū semper est vitandum· Sꝫ scandalū passiuum
quandoq potius est permittendum q veritas doctrine uel equitas
iusticie obmittat·

AD quartum sic ꝓceditur videtur enim q papa ꝑdict os electo-
res non possit de alia regione facere q de alamania· Dicit enī
gg· ⁊ ponitur xxv·q· ij· absit a me ut statuta maioꝝ cum sacerdoti-
bus meis ī qualibet ecclia infringam quia michi iniuriam facō si fra
trum meoꝝ iura ꝑturbo· Sed ꝑturbatō iuris illarum ecclarum esset

Maguntinensis Colonienſ & Treuerenſ ſi de alia regione ordina-
rent̃ electores· ꝑꝑ ergo non pot̃ hoc facere· ¶ Preterea idem g̃g· dicit
cauſa & queſtione ſupradicta· Sicut nr̃a defendimus ita ſingulis
quibuſq; ecc̃ijs ſua iura ſeruamus· iura ergo illaꝝ ecc̃iaꝝ ſup electõe
imꝑatoris ꝑꝑ non pot̃ auferre· ¶ Preterea qd̃ ordinatum ẽ ꝓ pace
& vnitate ecc̃ie ꝑꝑ immutare nõ pot̃· Dicit enim iuriſconſultus nul
la iuris ratio patitur ut que ſalubriter ꝓ vtilitate hominum intro-
ducuntur nos duriore interpretatõne contra ipoꝝ ꝯmodum produ-
camus· ſed tales electores pro pace ecc̃ie videntur eẽ ordinati ergo ꝑꝑ
hoc immutare non pot̃· ¶ In contrariũ eſt quia mutata cauſa mu
tari debet effectus· ſed cauſa quare de theutonia p̃dicti electores fuer̃t
ordinati fuit defenſio ꝓtectõ ⁊ liberatõ ecc̃ie de poteſtate tyrannorũ
mutata ergo tali cauſa poſſet mutari iuſte dignitas talis eis ꝯceſſa·
¶ Rñſio Dicendum ꝙ ꝑꝑe ẽ in omib̃ regnis mutare & tranſlatõꝫ
facere tam in electo q̃ꝫ in electorib̃ ꝓꝑter duo· Primo quia vicarius
ẽ illius qui regnum a gente in gentem tranſfert ꝓꝑter iniuſticias &
iniurias & contumelias & diuerſos dolos ut ſcribit̃ ecc̃iaſtici x· Se-
cundo quia ipe ſolus habet conſiderare finem totius ecc̃ie ⁊ ad dictũ
finem omnes ordinare ꝑ debita remedia· Dicit enim yſidorus in li·
de ſũmo bono· ꝙ poteſtates ſeculares intra ecc̃iam neceſſarie nõ eẽnt
niſi ut ꝙ nõ preualet ſacerdos efficere ꝑ doctrine ſ̃monem poteſtas
hoc imꝑet ꝑ diſcipline terrorem quia ſepe celeſte regnum ꝑ regnum
terreſtre ꝓficit ut qñ aliqui intra ecc̃iam poſiti contra fidem & diſci-
pline ecc̃ie agunt rigore principum conterantur· quando ergo ſũmꝰ
pontifex hoc videret talem finem magis valere ꝑſonas alicuius re-
gni uel regionis q̃ꝫ alterius poſſet iuſte huiuſmodi tranſmutatõneꝫ
facere. ¶ Ad primum ergo ẽ dicendum ꝙ illa iura non ſũt conceſſa
illis ecc̃ijs ꝑ ſingularem ipaꝝ vtilitatem ſed ꝓꝑter totius ecc̃ie vniuẽ
ſalis & ꝑꝑli xp̃iani pacificam vnitatem ⁊ ideo quando ꝓꝑter talem
cauſam ſubtraherent̃ eis illa iura abſq; ꝑ turbatõne iuris ꝓꝑij fieri
poſſet. ¶ Ad ſcdm eſt dicendum ẽ dicendum ꝙ ſummus pontifex ẽ
paſtor communis totius ecc̃ie· Et ideo ius cuiuſlibet ecc̃ie ꝑticularis
ſic debet defendere ꝙ non derogetur iuri ꝯmuni boni qd̃ eſt preferen-
dum cuilibet bono priuato· ¶ Ad terciũ eſt dicendum ꝙ pax ecc̃ie cõ
ſiſtit in obſeruatõne diuine iuſticie quia iuſticia ⁊ pax oſculata ſunt

plerũq; vero q̄ talis pax magis aliqñ habet̃ ꝑ mutatõz & diuisiõez aliquoꝝ q̄ꝫ ꝑ eoꝝ ꝯiunctõnem. Vnde saluator math̃. x. dicit. Nolite arbitrari q̄ venerim pacem mittere in terram quia non veni pacẽ mittere sed gladiũ.

Ad quintum sic ꝓceditur videtur enim q̄ ꝓp̄ non possit alteri ꝑti eligentium fauere quia ꝓp̄ non debet eẽ acceptor ꝑsonarum Scribit̃ enĩ ad Rõ. ij. q̄ nõ ẽ ꝑsonaꝝ acceptõ apud deum. sed papa ẽ vicarius dei non ergo debet vni ꝑti magis q̄ꝫ alteri fauere. ¶ Preterea ꝓp̄e ⁊ omĩbꝫ iudicibꝫ dicitur ysa. xxx. Hec ẽ via ambulate ĩ ea ⁊ non declinetis ad dexteram neq; ad sinistram. nõ ergo debet papa magis ad vnam ꝑtem electoꝝ declinare q̄ꝫ ad aliã. ¶ Preterea dicit ysido. in li. de summo bono, Omnis qui recte iudicat stateram ĩ manu sua portat ut iusto libramĩe quedam ꝑ equitatem corrigat quedã vero ꝑmiseratõnem indulgeat. non debet ergo papa vni ꝑti maiorem fauorem p̃bere q̃m alteri. ¶ In contrarium ẽ qd̃ scribit̃ ext̃ d̃ elec. c. venerabilem. ¶ Rñsio Dicendũ q̄ sicut dicit damascenꝰ ij. li. c. xx. Electio ẽ duoꝝ exñtium vnum pre altero eligere. Si ergo contingat electores imꝑatores duos eligere ad papam ꝑtinet alteri ꝑti ĩ hoc fauere ut vnum illoꝝ p̃ altero eligat quem magis cognoscit esse ꝑdoneum ꝓ aduocatõne & defensione ecc̃ie ut cui fama vita & iusticia magis suffragantur vel qñ altera ꝑs vocata & expectata nollet eligere uel ad eligendum cõuenire. vnde scribitur ext̃ de elec. c. assignato. Que autem in electõne imꝑatoris vota principum diuiduntur post admonitõnem ⁊ expectatõnem alteri ꝑtium fauere possumus maxime postq̃m a nobis vnctio coronatio ⁊ consecratio postulatur iure patet ꝑiter & exemplo. iure quidem quia si principes vocati & expectati voluerint ꝯuenire sedes apl̃ica aduocato & defensore carẽ non debet. Exemplo vero quia cum lotarius ⁊ Conradus in discordia fuissent electi Romanus põtifex lotariũ coronauit ⁊ imperium obtinuit coronatus. ¶ Ad primum ergo ẽ dicendum q̄ acceptio persone contra veritatem doctrine uel equitatem iusticie seu bonitatem vite peccatum ẽ. Sed p̃ferri vnam ꝑsonam alteri non ratõne ꝑsone sed ꝓpter ista tria non ẽ acceptio ꝑsone. ¶ Ad scd̃m ẽ dicendum q̄ sicut scribit̃ ꝓuerb̃. iiij. viasq; a dext̃is sũt nouit dñs. ꝑuerse vero sũt que a sinistris. sũt fauere ergo ꝑsone ꝓpter bonitatem vite & eq̃tatez

iusticie nō est declinare a dexteris sed ē dexteram alīs doctrine viam custodire. ¶ Ad terciū est dicendū q̄ stateram in manu tenere est iusticie fauere. vnde cum p̄p alteri ptium eligentiū fauorem p̄bet p̄pter equitatem iusticie non ratōne p̄sone non destitit p̄pter hoc stateram in manu portare.

AD vj. sic p̄ceditur videtur enim q̄ p̄p̄ non possit impatorē facere p hereditariā successionem sicut p electōnez quia dominiū impiale non debet exponere casui ꝛ fortune. Sed si impator fieret p successionem exponeretur dominiū impiale casui ꝛ fortune quia ne sciret cuius zeli ꝛ discretōis eēt filius regnaturus post eum ergo nō p hereditariam successionem debet fieri sed p electōnem solū. ¶ Preterea scribitur extra de elec. q̄ ecc̄ia non debet carere aduocato ꝛ defensore sed magno tempore careret huiusmodi aduocato ꝛ defensore si huiusmodi dominiū p successionem hereditariā filioꝝ transferretur ergo nē. ¶ Preterea talis debet ī impatorē eligi qui alios excedit ī liberalitate ꝛ potestate ꝛ reipu. ꝛmunitate. Sed talia magis apparent si eligitur p̄sona q̄p̄ si remittitur dominiū ad successiuā hereditatem filioꝝ magis ergo tale dominiū debet currere p electōnem q̄m p hereditariā successionem. ¶ In contrariū est quia impiale dominiū spectat ad ecc̄iaz de iure positiuo sicut ergo ecc̄ia ordinauit huiusmōi dominiū fiendum p electōnem ita pōt ordinare q̄ vadat p hereditariam successionē. ¶ Rñsio Dicendum q̄ ecc̄ia indiget impatore tā q̄m aduocato ꝛ defensore p statu pontificis p̄lentis vite. Scribit enī x. di. c. q̄m idem ꝛ xc vj. di. c. cum ad verum. q̄ xp̄iani impatores p eterna vita pontificib⁹ indigent. Pontifices vero tantūmodo p cursu rer tempaliū impialib⁹ legib⁹ vtant quatinus spūal' homo nō implicet se negocijs secularib⁹ hac de causa apl's p̄mo ad thym. ij. p̄cepit oratōnes ꝛ obsecratōnes fieri p regib⁹ ꝛ omīb⁹ qui in sublimitatib⁹ sūt ut quietā ꝛ tranquillam vitam agamus in omī pietate ꝛ castitate ꝛ p tali fine biere. etiā p regib⁹ ꝛ infidelib⁹ mandauit oratōnes fieri. Scribitur enim Baruch i. Orate p vita nabucho donosor regis babilonis ꝛ p vita filij eius sez balthasar ut sint dies eoꝝ sicut dies celi sup terram ꝛ viuam⁹ sub vmbra ip̄oꝝ ꝛ iueniā⁹ gratiam in conspectu eoꝝ. Quando ergo p̄p̄ videt p̄plo xp̄iano magis pacem vari p hereditariam successionem imperij q̄m p electōnē

puto q̄ sic̄ posset ordinare istud sicut ordinauit illud. ¶ Ad primum ergo est dicendum q̄ non exponeretur casui & fortune dominiū imperiale eo q̄ filio nato p̄nt associari boni cōsiliarij & sapientes viri quoꝝ consilio ⁊ prudentia respu. posset bene tractari ⁊ ec̄cia iuuari in eius oportunitatibꝫ. ¶ Ad scm̄ est dicendum q̄ non careret aduocato ⁊ defensore magno tempe ec̄cia eo q̄ per sapiētes sibi datos posset huiusmodi aduocatō & defensio fieri q̄ si spreto consilio sapientum ⁊ dimissa societate bonoꝝ vellet priuatum bonum & p̄prium appetitum sequi iam non eēt tyranꝰ. ¶ Ad tercium ē dicendum q̄ filij nobilium debent instrui ⁊ nutriri in bonis moribꝫ ⁊ sic habituari in liberalitate & ut sint dei ec̄cie & iusticie amatores quia talia reperiuntur ī eis actualiter cum ad dominiū p̄ueniūt sicut inuenirent in persona que eligeretur.

AD vij. sic p̄cedit videtur enim q̄ p̄p̄ melius facit ordinando imperiū p electōnem q̄m si p hereditariā successionē impiū transiret quia non posset papa auferre tale dominium q̄n̄ placeret ergo nc̄. ¶ Preterea sup illo verbo incensa igni & suffossa dicit aug. q̄ omia mala p̄cedunt ex amore male inflāmante & ex timore male humiliante. Ex amore ergo priuati boni uel ex timore p̄dendi huiꝰ modi priuatum bonum impator dominium non recognosceret ab ec̄cia exquo ex hereditaria successione & ex antiqua consuetudīe eēt sibi quasi in naturam cōuersum. ¶ Preterea si impator sit p electō nem semp recognoscunt̄ illi qui sunt ō p̄te ec̄cie q̄ō non contingeret si tale dominium ordinaret transire p successiuam hereditatē. ¶ In contrarium ē quia magna sollicitudo debet p̄p̄e populum x̄pianum in pace seruare. sibi enim ⁊ alijs prelatis dicit̄ ad ephe. iiij. Solliciti seruare vnitatem spūs in vinculo pacis ꝫ magis seruarent̄ in pace fideles ec̄cie si imperium ordinaret̄ per hereditariā successionem q̄m per electōnem sicut expimentaliter videmus in regnis que hereditario ⁊ p̄petuo dominio reguntur. ¶ Rn̄sio Dicendum q̄ consideratis gestis ⁊ condictōnibꝫ hominum quas expimentaliter nunc videmꝰ satis videt magis expediens ec̄cie p̄ pacifico statu suoꝝ fideliū ordinare īperiale dominiū p hereditariam successionē q̄m per electionē p̄nt enī in dominio imperiali tria considerari. Primū est ipius imperatoris imperantis affectō. Naturale nāq̄ ē ut dicit pbus p̄mo polli.

ut quilibet afficiat̃ ad bonũ ꝓprium sicut nat̃ale ẽ ꝙ homo ad seip̃m amiciciam habeat. Ex quo ẽgo impator sciret imperiũ sibi deberi nõ solum ad vitam sed ꝑ hereditariam successionem in ꝓprijs filijs magis conaret̃ ad iusticie obseruatõnem ⁊ ecc̃ie defensionem ⁊ ꝓtectõz ex quo sciret se ad hunc finem imperiũ ꝓ se & suis filijs ab ecc̃ia recepisse, Scd̃m ẽ ꝑpl̃i obedientis nat̃alis subiectio. Consuetudo nanq̃ ẽ quasi altera nat̃a. Exquo igit̃ fideles ecc̃ie ꝑ diuturnam ꝯsuetudĩez eẽnt assuefacti impio obedire & ecc̃ie famulari cuius ip̃e impator minister non faciliter rebellarent quia considerarent semꝑ durum esse contra stimulũ recalcitrare. Tercium ẽ ecc̃ie imperium ordinantis ĩpugnatio quia enĩ ecc̃ia ex morte impatoris ⁊ qñq̃ ex discordia electoꝝ magno tempe caret impatore aduocato & defensore plura bella & prelia litigia ꝑcipit insurgere in suis fidelibꝫ & plerunq̃ ip̃a met ecclesia a suis vasallis ꝑuipenditur & impugnatur sicut exꝑimẽtaliter omĩ die videmus. Ad obuiandum ergo supradictis & alijs suꝑuenientia impedimenta que occurrũt ex carentia rectoꝝ in ꝑtibꝫ ytalie satis puto ꝙ ecc̃ia melius faceret si imperium ordinaret ꝑ hereditariam successionem q̃ꝫ ꝑ electõnem. Ad primum ergo est dicendũ ꝙ non sequitur ꝙ regnum Apulee & sicilie concedit ecc̃ia ꝑ hereditariam successionem & tñ pot̃ auferre quando placet si contingat regem & successores eius transgredi iuramentũ & pacta inter ip̃m & ecc̃iam ordinata sic recepto iuramẽto ecc̃ia ab impatore ⁊ ordinatis pactis ex transgressione ip̃oꝝ posset ecc̃ia auferre impium ab eo & a successoribꝫ eius. Ad scd̃m ẽ dicendum ꝙ sermones morales qñq̃ sicut affirmatiue ligant sic negatiue soluunt̃. ex amore nanq̃ bene inflãmante & ex timore bene humiliante ꝓcedunt omĩa bona magis autem ſm rectam ratõnem arbitrandum ẽ ꝙ impator deberet bene inflãmari ex bono suo exquo videret ip̃m ꝑpetuari in suis filijs q̃ꝫ male ⁊ ꝙ magis deberet bene humiliari ex timore ne priuaret̃ ĩ se & in suis filijs tali bono q̃ꝫ si priuaret̃ in se tm̃. Ad terciũ est dicendũ ꝙ ecc̃ia nõ debet hr̃e ꝑtem sed totum. Sponsa enĩ est illius qui solem oriri facit suꝑ bonos & malos & pluit suꝑ iustos ⁊ iniustos. Vnde nullã ꝑtem debet recognoscere ĩ iusticie obseruatõne ſꝫ in beneficioꝝ largitõne illis pl̃a debet impendere q̃s magis dignos & virtuosos recognoscit.

Ad viij. sic ꝓcedit̄ videt̄ enī ꝙ ꝓp̄ melius faceret eligēdo plures impatores q̄m vnum quia plura cognoscunt plures homines q̄ꝫ vnus sicut plura vident plures oculi q̄m vnus oculus. Sed ad regendum fideles ecc̄ie & obuiandum malicijs eorum maxima visio requiritur. melius ē ergo eē plures impatores q̄ꝫ vnum, ¶ Pretea ad cohercendum malorum prauitates maximum posse requirit̄. sed plura pn̄t plures principes q̄ꝫ vnus princeps. sicut plura pn̄t pl'es manus q̄ꝫ vna manus. melius ē ergo esse plures impatores q̄ꝫ vnū ¶ Preterea ad rectum regimem impiale requirit̄ maxime ut non ꝑuertatur ꝑ passiones ⁊ concupiscentias nec corrūpatur p̄cio uel p̄cibꝫ. Sed facilius ꝑuertit̄ uel corrumpit̄ vnus q̄ꝫ plures. melius est ergo plures impatores esse q̄ꝫ vnum. ¶ In contrarium ē quia ecc̄ia non debet obligare suos fideles ad impossibilia ꝟuicia. sed scribitur math̄. vj. ꝙ homo non pot̄ duobꝫ dominis ꝟuire aut enī vnū odio habebit & alterꝫ diliget. ⁊ vnum sustinebit & alterꝫ contemnet ut sibi subdatur. ¶ Rn̄sio Dicendum ꝙ loquendo de regimine recto & nat̄ali & non tyrannico melius ē simpliciter quālibet multitudinez regi vno principe q̄ꝫ pluribꝫ principibꝫ. Cuius ratio ē quia plures principes uel dominantur ut plures & ut discordiam habent ad inuicem uel ut sūt vnum & ut habent concordiam. Si ut plures ⁊ ut discordes sunt tale dominiū ꝓpetuari non pot̄ dicente saluatore luce xj. Omne regnum in se diuisum desolabitur & domus supra domū cadet. si vero dominant̄ ut vnum & ad inuicem habent concordiam ⁊ vnitatem cum ꝓpter qd̄ vnumqd̄ꝫ & illud magis ex quo dominari plures intm̄ est bonum regimen inq̄ntum tenet locum vnius melius ē ꝟm rectum dominiū dominari vnū q̄ꝫ plures. vnde ph̄us in fine xij. metha. dicit ꝙ quia entia nolūt male disponi nec bona est pluralitas principum & principatuū. ideo cōcludit vnus ergo p̄nceps & vnus principatus. ¶ Ad primum ergo ē dicēdum quia etsi plures impatores eēnt ꝑ seip̄os non possent omīa videre & ꝯgnoscē nisi haberent eis adiunctos multos sapientes & multos videntes. debet ergo impator & quilibet alius princeps multos sapiētes sibi adiungere de quoꝝ consilio videat & deliberet que agenda sūt. etiā cū eum irasci ⁊ ꝑturbari contingit sapientum consilio vti debet. Vnde scribitur hester p̄mo ꝙ iratus rex assuerus ⁊ nimio furore succēsus

interrogauit sapientes qui ex more regio semp ei aderant ⁊ illorum faciebat cuncta consilio scientiū leges ac iura maiorꝝ. ¶ Ad scdm ē dicendum ꝙ virtus vnita potentior ⁊ fortior est seipa dispersa fortiꝰ est imperiū p dominium vnius q̄ꝫ p dominiū plurium potissime qn̄ plures principes reguntur dominio vnius. ¶ Ad tercium est dicendum ꝙ recte dominantem nō contingit puerti seu corrumpi nisi velit spernere consilium bonorū ⁊ adherere consilio malorꝝ modo quo fecit hieroboam filius salomonis qui spreto consilio senum adhesit consilio iuuenum, Sed tunc magis censendus est tyrannizare q̄ꝫ recto regimīe impare,

¶ Questio xxxvj. de imperij deriuatōne.

NVnc considerandum ē de imperij deriuatōne circa qd̄ querunt̄ vij. Primo vtrum ꝑꝑtus fuit ante imperiuꝫ. Scdo vtrum ꝑꝑatus deriuatus sit ab imperio. Tercio vtrum ꝑꝑ saltem tempale dominiū ab impio recognoscat. Quarto vtrum impator ī dominio tempalium sit maior ꝑꝑ. Quinto vtrum impator sit maior ꝑꝑ in dignitate. Sexto vtrum impator sit maior ꝑꝑ ī causalitate. Septimo vtrum imperator sit maior papa in auctoritate.

AD primum sic ꝓceditur videt̄ enim ꝙ ante fuerit imperium q̄ꝫ ꝑꝑtus quia in primo statu ante peccatū fuisset dominiū. Scdm enī phm. Vigentes intellectu sunt apti dominari ⁊ alijs imperare Pollentes vero viribꝫ corpalibꝫ debent alijs seruire ⁊ ministrare. Planum ē enim ꝙ in primo statu ante peccatum aliqui viguissent magis intellectu & aliqui minus. ¶ Preterea in scdo statu post pctm tempe legis nature fuit dominiū regale. Scribitur enim gen̄. xv. ꝙ quatuor reges pugnauerunt aduersus quinq̄ in valle siluestri nec dum erat dominiū ꝑꝑale. ¶ Preterea tempore legis scripte saul fuit rex primus in israhel nondū instituto ꝑꝑtu. ¶ Preterea ꝑꝑtus incepit in petro. sed ante fuerunt multi impatores sicut patet de tyberio & iulio cesare ⁊ de multis alijs. ¶ In contrariū ē quia idem ē dominium ꝑꝑe & dominiū xp̄i sicut idem ē dominiū delegantis & delegati. petrus aūt & alij apl'i xp̄i legati fuerūt iuxta illud ij. ad chorinth. v. ꝓ xp̄o enim legatōe fungimur. sed de dominio xp̄i scribit̄ ꝓuerb.

viij. p me reges regnant ⁊ legum conditores iusta decernũt. p me principes impant & potentes decernunt iusticiam. ¶ Rñsio Dicendum ꝙ de dominio legali seu impiali dupliciter possumus loqui. Primo ut est vsurpatum & tyrannicum. scdo ut est naturale ⁊ polliticum. primum ē pmissum in penam damnantiũ ⁊ in penam peccantiũ atq; in correctõnem maloꝝ. scdm est concessum in remedium peccati ꝓpter pacem iustoꝝ. Primum ergo dominiũ vsurpatum ⁊ tyrannicum fuit ante sacerdotium. Dicit enim aug. xv. de ciui. dei. c. xix. ꝙ primus regum terre fuit ipe Cayn. scds eius filius enoch ĩ cuius nomĩe vbi regnaretur condita est ciuitas. vnde scribitur genes iiij. ꝙ cognouit Cayn vxorem suam ⁊ concepit ⁊ pepit Enoch ⁊ edificauit ciuitatem quã nomĩauit ex nomĩe filij Enoch postmodũ omes geniti ex maledicto semine Cayn vsurpatiue & tyrannice dominiũ sibi acquisiuerunt. sed dominiũ naturale & polliticum & recto ⁊ iusto titulo acquisitum secutum ē sacerdotium quia tale dominiũ ĩ ministerium sacerdotij ⁊ in tuitõnem & defensionem ecc̃ie concessum est. Vnde dicit ysidorus in libro de summo bono Cognoscant p̃ncipes seculi deo debere ratõnem reddere ꝓpter ecc̃iam quam a xp̃o tuendaꝫ suscipiunt. nam siue augeatur pax ecc̃ie p fideles principes siue soluatur ille ab eis ratõnem exigit qui eoꝝ potestati suam ecc̃iam credidit. Planum ē autem ꝙ sacerdotiũ statim post diluuium institutuꝫ fuit in psona melchisedech qui summũ sacerdotem qui nunc est significabat sicut expresse dicit glõ. geñ. xiiij. Vnde sup illo verbo hic est enim melchisedech sacerdos dei summi. dicit hiero. ꝙ melchisedech aiũt hebrei fuisse ~~scdm~~ filium noe ⁊ ꝯputatõne annoꝝ oñdunt eum vsq; ad ysaac vixisse & omnes primogenitos a noe vsq; ad aaron summos pontifices fuisse ita ut omnes qui iusto titulo dominio naturali & pollitico sũpserunt dominiũ ad reipu. defensionem & ecc̃ie dei tuitõnem vere p summos sacerdotes ordinati sũt. ¶ Ad p̃mum ergo ē dicendum ꝙ dominium ut dicit nat̃e gradus distinctõꝫ fuissꝫ ante peccatum. sed ut dicit vicõꝝ correctõnem & seruitutis subiectõꝫ quia qui facit peccatum seruus ē peccati ante peccatum non fuisset. ¶ Ad scdm est dicendum ꝙ tempe legis nature dominium regale ut fuit vsurpatum & tyrannicum ~~fuisset~~ pmissũ in punitõꝫ pctorũ quia deus ypocritam facit regnare ꝓpter peccata ꝓpli. sed dominiuꝫ

p principes fideles

sem

fuit

naturale & polliticum ut fuit concessum in remediū peccati ad reipu-
defensionem & ecclie tuitōnem secutum ē sacerdotiū quia sacerdotiuz
ē ordinatum in remedium peccati principaliter & affectiue. Domi-
nium vero regale seu impiale ē ordinatum in remedium peccati mi
nisterialiter & āminiculatiue, Vnde dicit glosa ggg. numeri xxxv. q
post mortem sūmi pontificis homicida iubetur reuerti ire in terram
suā q̄a humanum genus peccando mortem sibi intulit sed post mor
tem ueri sacerdotis xp̄i absolutōnez sui reatus accepit. ¶ Ad terciū
ē dicendū q saul constitutus ē rex ex clamore ppl̄i quasi ī cōtemptū
samuelis p illo statu locum sūmi sacerdotis tenentis. vnde ex hoc a
deo reprobatus est & tamen non ~~ppter~~ samuelem in regem ordinat⁹
ē. Vnde scribitur primo regum octauo quia displicuit ſmo ppl̄i po-
tentis regem in oculis samuelis dn̄s dixit ad eum. audi vocem ppl̄i
in omnib⁹ que loquuntur tibi quia te non abiecerunt sed me ne re-
gnēs sup eos. ¶ Ad quartum ē dicendum q dominiū ppl̄e possum⁹
considerare tripliciter vel quantum ad figuram vel q̄ntum ad p̄so-
nam uel quantum ad officium. Quantum ergo ad figuram officiū
ppl̄e precessit omnes impatores & omnes reges qui iusto titulo na-
turaliter ⁊ pollitice dominium sūpserunt quia summū sacerdotium
in melchisedech figuratum & significatum ē ut dictum ē supra per
glosam hiero. Quantū vero ad p̄sonam verum ē q dominiū ppl̄e
in beato petro incepit qui fuit primus papa quem planū est plures
impatores ⁊ reges precessisse in temporaliū admīstraōne non autē
quantum ad ip̄ius dominij iurisdictōnem quam nec ante nec post
nullus rex uel impator habere potest nisi a xp̄o & p consequens nisi
a pp̄ quia potestas xp̄i eterna ē que non auferetur ⁊ regnum ei⁹ qd̄
non corrumpetur ut scribit̄ danielis vij. Sed quantum ad officiū
ſm immediatam admīstratōnem aliquoꝝ tempaliū & ſm liberam
executōnem omnium sp̄ualium in tota orbe terrarum officium ppl̄e
post constantinum impatorem incepit.

Ad scd̄m sic p̄cedit̄ videt̄ enī q pp̄tus deriuatus sit ab imperio
Scribit̄ enim primo machab̄. iiij. q iudas machabeus q̄ fuit
dux ppl̄i iudeorū elegit sacerdotes sine macula ut mundaret sancta
& sic sacerdotium ut videtur deriuatum est a iudicib⁹ & regibus &
& p consequens papatus ab imperio. ¶ Preterea electi ab electorib⁹

deriuant. Scribit in gestis beati gg. q cum electus eet in ppm & ipe coronaretur pontificalem dignitatem refugere scripsit Mauricio impatori ut sue electoni non preberet assensum hoc idem habet expsse xxj. di. c. in nomie dni. q impatoꝝ consensus requirebat in electoe summi pontificis. ¶ Preterea pesse alijs pprium est gentiliu. Dicit enim glo. sup illo verbo luce xxij. Scitis quia principes gentium dominant eorum et qui potestatem habent sup illos benefici vocantur q priuatum habere sup alios gentile esse saluator ondit. Et ideo mentem discipuloꝝ estuantem compatone gentilium extinxit. Cum ego pple & sacerdotale dominiu psidentiam quandam sup alios importet ab impatoribꝫ gentilium tale dominium videtur esse deriuatum ¶ In contrarium e quia sicut materia est ppter formam ita tempale & corpale videt ee ppt spuale. dominiu ergo impiale deriuatur & e ppter ipm dominium pple non autem ecouerso. ¶ Rnsio Dicendu q ista questio soluit p illud qd habetur extra d ma. & obe. vbi papa rndens impatori sic dicit Nosse debueras q fecit deus duo magna luminaria in firmamento celi. luminare maius ut pesset diei. & luminare minus ut preesset nocti. vtrunq magnum. s alterum maiꝰ ad firmamentum ergo celi hoc est vniuersalis eccie fecit deus duo luminaria quia duas instituit dignitates que sut pontificalis auctoritas & regalis potestas sed illa que preest diebꝫ puta spualibꝫ maior est que vero carnalibꝫ minor ut quanta est inter lunaꝫ & solem tanta inter pontifices & reges differentia cognoscatur, Planum est autem q luna deriuat a sole quantum ad eius formatonem quia ex illa luce que facta describit in gen. pma die tercio die postmodum formatus est sol. primo ut dyonisius dicit. deinde luna ac alie stelle et quantum ad eius lucis receptonem quia luna a sole suam lucem recepit. Vnde pater omnium planetaꝝ p astrologos ipe sol describitur. sic dominiu impiale uel regale deriuatur a dominio papali ul sacerdotali quantum ad eius formatonem uel quantu ad eius dignitatis uel auctoritatis receptonem, ¶ Ad primum ergo est dicendu q iudas machabeus non elegit sacerdotes quantum ad officium s qntum ad psonas quia de deputatis ad officium sacerdotale illos elegit quos ex sanctitate vite & ex fama ppli magis cognouit habere voluntatem in lege dni. ¶ Ad scdm est dicendum q qnq papa in

ecĉia primitiua ꝓpter vlulatōnem hereticoꝝ concessit aliqō ius impa
toribꝫ & regibꝫ tam in sūmi pontificis electōne q̄m in ecĉie guberna-
tōne· ideo ꝓ illo tunc ad depressionem inimicoꝝ indigebat regum ⁊
impatorum auxilio· Sed postmodum reassumpsit sibi gladiū coꝛre
ctōnis eoꝝ & reaccepit eis ius ecĉiasticum qō eis ex conditōne ipoꝛū
non conueniebat· ¶ Ad terciū est dicendū q̄ in iusto dominio non
includitur fastus uel ambicōsitas supbie hoc enim sine dubio genti
le est· Scribitur enim ecĉiastici xxxij· Rectorem te posuerunt noli ex-
tolli· esto in eis sicut vnus ex illis· sed quantum ad benignitatē con-
sulendi ⁊ regendi que iusto dominio supportatur sacerdotale ⁊ ꝑple
dominium non deriuatur ab impio & dominio gentilium sed ma-
gis econuerso·

AD terciū sic ꝓceditur videtur enim q̄ ꝑp saltem dominiū tem-
poꝛale ab impatore recognoscat· scribitur enī xcvij· di· c· cōstan 46.
tinus· q̄ dictus impatoꝛ constantinus coꝛonam & omnem regiam
potestatem uel dignitatem in vrbe Romana & in ptalia ⁊ in ptibꝫ
occidentalibꝫ apostolico concessit· ¶ Preterea scribitur eodem capitu
lo beato siluestro & omībꝫ successoꝛibꝫ eiusdem in presenti tradimus
pallatium nostri impij latranensi deinde dyadema videlicet coꝛonā
capitis nostri simul ⁊ frigium simulq̄ clamidem purpuream atq̄
tunicam coccineam necnō omia impialia indumenta & diuersa oꝛ-
namenta & omnem ꝓcessionem impialis culmis ⁊ gloriam ꝑatis
nostre· ¶ Preterea additur in dicto capitulo decreuimus itaq̄ & hō
ut ipe beatus siluester ⁊ successoꝛes eius dyademate videlicet & coꝛo-
na quam ex capite nostro illi cōcessimus ex auro purissimo & gem-
mis preciosis uti debeant ꝓ honoꝛe beati petri· ¶ In contrarium est
quia dominium spūale ꝑp̄a nullo recognoscit nisi a deo ergo nec do
minium tempale non nisi a deo recognoscere debet alꝫ ꝑp̄ p euiden
tiam facti duo principia eē fateretur· vnum spūaliū & aliud tempa
lium qō fuit erroꝛ manicheoꝝ vt augꝫ· dicit· ¶ Rñsio Dicendum q̄
dominium tempale quantum ad pñs tripliciter possumus conside-
rare· primo quantum ad ipoꝝ tempalium tyrannice ⁊ vsurpatīe ab-
latoꝝ restitutōnem, Pñt enī aliqui tyrannice ⁊ vsurpatiue dominiū
tempale habere uel quantum ad acquisitōnem quia in iusto titulo
⁊ tyranice huiusmodi dominiū acceperunt vel quantum ad vsum

& executõnem qua non vtuntur ad ꝓtectõnem ⁊ defensionem ecc̃ie sicut mĩsterialiter vti debent· multi nanq; impatores ante xp̃i aduẽtum dominiũ tempalium forte iusto titulo acceperunt & si p electõez pp̃li uel eoꝝ ad quos ptinebat domĩ effecti sũt quia tamen tali domi nio non mĩsterialiter vtebãtur in obsequium ecclesie & in defensiõz ecc̃iastice discipline seo potius ad eius impugnatõnem tale dominiũ tyrannicum ⁊ vsurpatum censendum erat. Dicit enim ysidorus ĩ li· de sũmo bono· q; principes seculi non aliter intra ecc̃iam potestatis adepta culmina iuste tenent nisi ut p eandem potestatem disciplinã ecc̃iasticam muniant & defendant· Scõo tempalium dominiũ possu mus considerare quantum ad immediatam admĩstratõnem quam impatores ⁊ reges ⁊ alij principes seculi habent ⁊ habuerunt alit̃ domĩ tempales non appellarentur nisi temporaliũ immediatam ad mĩstratõnem haberent· Tercio tale dominiũ possumus considerare quantum ad vniuersalem & totalem iurisdictõnem. Totalis enim & vniuersalis dñs spũalium ⁊ temporalium ẽ ipe xp̃us ⁊ vicarius eius sũmus pontifex· Columne enim celi contremiscunt & pauent ad nutum eius & sub eo curuant̃ qui portant orbem ut scribit̃ ĩ iob Primis ergo duobꝫ modis pp̃ bene potest recognoscere dominium tẽ porale ab impatoribꝫ ⁊ regibꝫ quia quantũ ad eoꝝ tyrannice ⁊ vsur pate ablatoꝝ restitutõz & quantũ ad eoꝝ immediatam admĩstratõez ecc̃ia ab impatoribꝫ recepit ⁊ recipit temporalia· Seo quantum ad vniuersalem iurisdictõnem dominium tempale a nullo recognoscit nisi a deo huius signum est quia si pp̃ iniuste tempalia recipet ul̃ q; inuste vteretur coram nullo principe posset duenire ⁊ a nullo possz iudicari nisi a deo solo· Et p hunc modum pot̃ responderi ad omẽs ratõnes supius adductas quia beatus siluester non recepit illa tem poralia a Constantino quantum ad dominij recognitõnem seo q̃n tum ad immediatam aliquoꝝ tempalium ad ministratõnem quoꝝ ecc̃ia ante non habebat ul̃ quantum ad ip̃i ecc̃ie ⁊ fidei catholice de fensionem quia sicut dictus cõstantinus ante receptõnem baptismi vtebatur dominio tempalium tyrannice & vsurpatiue ad ecc̃ie im pugnatõnem & xp̃ianoꝝ psecutõnem ita postmodum sicut dei mi ster vsus est tali dominio ad ecc̃ie exaltatõnem & xp̃iane fidei defen sionem· Nam multa priuilegia concessit ecc̃ie ĩ fauorem xp̃iane fidei

sicut in legenda beati siluestri habetur.

AD quartum sic ꝓceditur videt̃ enim ꝙ impator sit maior ꝑp̃ ĩ dominio tempalium. Dicit nicolaus ꝑp̃ ⁊ ponit̃ xcvj. di. c. ad verum. ꝙ vltra nec impator sibi iura pontificatus arripiat nec pontifex iura impatoꝝ vsurpet quoniam idem mediator dei & hominũ homo xp̃us hiesus actibꝫ ꝓp̃ijs & dignitatibꝫ distinctis officia p̃tatis vtriusqꝫ disernit. sed si ꝑp̃ diceret̃ maior impatore in tempalibꝫ vsurparet ius eius ergo nec debet dici maior ip̃o in tali dominio. ¶ Preterea iuramentum fidelitatis prestatur ab ip̃is regibꝫ & impatoribꝫ cum accipiunt admĩstratõnem temporalium, Non autem tale iuramentum p̃statur ꝑp̃e ergo in dominio tempalium ꝑp̃ non est maior impatore ul' quocũqꝫ alio rege. ¶ Preterea beatus amb. dicit & ponit̃ xxiij. q. viij. c. conuenior. Tempalia impatoꝝ sunt ad impatoris palacia ꝑtinent ad sacerdotem vero ecc̃ie in tempalibꝫ ergo impator est maior ꝑp̃. ¶ In contrarium est quia in eo cuius meꝝ dominium homo habet non potest conuenire coram alio si delinquat, Sed quicunqꝫ xp̃ianus rex vel impator si delinquat potest ꝯueniri coram ꝑp̃ ut patet xj. q. i. Quicunqꝫ litem habens ergo nullius rei tempalis ul' sp̃ualis meꝝ & sup̃mum dominium habet nisi ꝑp̃. Rñsio Dicendum ꝙ hug. in decreto supra allegato cum ad verum. tria videt̃ dicere de dominio impiali ⁊ ꝑp̃li cõtraria supra dictis. Primo nanqꝫ dicit ꝙ impator p̃tatem gladij ⁊ dignitatem impialem nõ recepit ab apl'ico sed a principibꝫ & ꝑpl'o ꝑ electõnem cuius contrarium supra determinatum est. Quicquid enim fuerit de impatoribꝫ preteritis modernorum tñ impatorum electio planum est ꝙ pertinet ad summum pontificem vel immediate ꝑ seip̃m uel per electores quos ip̃e sũmus pontifex ordinauit. scdo dicit ꝙ ante fuit impator q̃m ꝑp̃ & ꝙ dicte potestates impiales & apl'ice sunt discrete & diuerse quoꝝ vtrunqꝫ indiget distinctõne. Verum est nanqꝫ impatorem fuisse ante papam q̃ntum ad ꝑsonam sed non q̃ntum ad officiũ ⁊ figuram. Successit enĩ ꝑp̃tus & sacerdotium xp̃i sacerdotio leuitico. Et sacerdotiũ leuiticum successit sacerdotio legis nat̃e sicut apl's dicit ad heb. vij. Vnde vniuersaliter sacerdotiũ fuit ante imperium sicut supradictum ẽ nec dicte potestates sũt discrete & diuerse quia vna non reducat̃ in aliaꝫ vtraqꝫ enim est a deo imperialis & apl'ica. sed apl'ica & sacerdotalis

ĩmediate. Impialis vero mediãte apl'ica & sacrdotali. Tercio dicit
q̃ ꝓ̃ sit maior impatore in spũalibꝫ. Sed impator maior ꝓ̃ in tem
poralibꝫ. Sed si sic eẽt pari ratõne imperator posset dici maior xp̃o ĩ
temporalibꝫ. Non enim ẽ imperator maior papa in temporalibꝫ ni-
si ꝓpter immediatum vsum & immediatam executõnem ꝑm quem
modum impator maior deo dicit̃ quia deus non habet immediatũ
vsum ⁊ immediatam executõnez tempaliũ, Non enim ip̃e mandu
cat carnes thauroꝝ aut sanguinem hircoꝝ potat nec equitat equos
p̃cedente turba famuloꝝ & armatoꝝ & tñ ip̃e dicit ĩ psal. vbi ista le-
guntur. Deus ẽ orbis terre & plenitudo eius & dominum vniuerso-
rum se nomĩat nec quia celos sibi reꝑauit terram etiam ad vsum cõ
cessit filijs hominum iuxta illud psal. Celum celi dño terram autem
dedit filijs hominum ꝓpter hoc dicendum ẽ q̃ filij hominũ sint ma-
iores deo in terrenis & deus sit maior homĩe in celestibꝫ. qd̃ enim sim
pliciter dicitur sine additamento dicitur. & ideo sicut deus dñs vniũ
sorum est temporalium ⁊ spũalium quantũ ad vniuersalem iurisdi
ctõnem. sic papa vicarius eius in spũalibꝫ ẽ maior quocũq; alio re-
ge uel imperatore. ¶ Ad primum ergo est dicendũ q̃ papa non de
bet vsurpare immediatam executõnem uel admĩstratõnem tempa
lium ne ꝓpter talem executõnem implicet se negocijs secularibꝫ sic̃
nec imperator immediatam executõnem spũalium debet habere tũc
enĩ illa abusio req̃ret̃ q̃ carnalis hõ ĩ rebꝫ diuinis presidere videret̃
& spũalis homo carnalibꝫ negocijs implicaretur. sed ex hoc nõ sub-
trahit̃ dominium temporalium ip̃i pape quin in delictis & violen-
tijs non possit imperatores & reges corrigere ⁊ eos dominio tempo
ralium priuare si contingat eos fore facere. ¶ Ad scd̃m est dicenduz
q̃ iuramentum fidelitatis ab ep̃is non debet prestari regibꝫ uel im-
peratoribꝫ q̃ ab eis r̃cognoscant temporalium immediatam iurisdi
ctõnem. Tale enim iuramentum solum prestandum est pape q̃ sup
temporalia & spũalia huiusmodi iurisdictõnem vniuersalem habet
in toto orbe. sed bene potest eis prestari iuramentum ut ab eis reco-
gnoscant immediatam temporalium executõnem uel administratõz
potissime in terris & in regnis vbi ecc̃ia immediatam administra-
tõnem temporalium nõ habet. ¶ Ad tercium ẽ dicendum q̃ amb.
intelligit temporalia eẽ imperatoꝝ quantũ ad vsum & executõnem

non quantum ad vniuersalem dominatõnem & transmutatõz · dei enim solius & vicarij hiesu xp̄i ē tale dominiũ quia ad eum spectat temporalia ⁊ regna terre transmutare ⁊ ordinare · vnde dicit̄ danielis iiij · Tempa quoq; mutabuntur sup̄ te donec scias q̄ dominetur excelsus sup̄ regnum hominum & cuicunq; voluerit dabit illud ·

AD quintum sic p̄ceditur videtur enim q̄ imp̄ator sit maior p̄p̄ in dignitate · Scribit̄ enī xcvij · di · c · cõstantinus q̄ sicut imperialis existit decorata milicia · ita clerum sancte romane ecclesie adornari decreuimus & patrónos & consules effici nec nõ in ceteris dignitatib⁹ imp̄ialib⁹ eos p̄mulgamus decorari videtur ergo imp̄atorem excedere p̄p̄m in dignitate exquo eius dignitas ex dignitate imp̄iali videtur eē deriuata. ¶ Preterea illud qd̄ inest cause & causato dignius est in causa q̄ in causato · Sed scribitur eadem di · & c · Sic̄ nostra ē terrena imp̄ialis potestas · ita sacrosanctam romanā ecc̄iaz decreuimus veneranter honorare & amplius q̄m nostrum imperiũ terrenumq; thronum sedem sacratissimam beati petri gloriose exaltare tribuentes ei potestatem gloriam & dignitatem atq; vigorem & honorificentiam imp̄ialem · ¶ Preterea p̄p̄ ē vicarius xp̄i sed maior & dignior fuit xp̄us in eo q̄ imp̄ator & rex q̄m ī eo q̄ sacerdos · Nā ī eo q̄ sacerdos passus est & mortuus in eo q̄ rex a mortuis resurrexit · ergo maior ē dignitas imp̄ialis q̄m p̄p̄lis · ¶ In contrarium est qd̄ scribitur xcvij · di · c · duo quippe · vbi ex auctoritate beati amb̄ · dicit̄ q̄ non tam aurũ p̄ciosius est plumbo q̄ regia p̄tate dignior sit ordo sacerdotalis · ¶ Rñsio Dicendum q̄ ad pñs non sit nobis cure per auctoritatem noui uel veteris testamenti seu p̄ aliam ratõnem ostendere dignitatem p̄p̄lem imp̄ialem excedere sed solum p̄ exempla imp̄atorum gentilium · Scribitur enim de allexandro imp̄atore q̄ cũ veniret in iudeam cum p̄posito destruendi ⁊ extermīandi ip̄am ī visione habuit q̄ ioiade sũmo sacerdoti sibi obuiam venienti honorē deberet impendere tanq̄m sup̄iori & digniori se qd̄ sic fecit quia statī ut eum vidit pontificalib⁹ vestib⁹ ornamentum ⁊ laminā vbi erat nomen domini scriptum s̄m legem anteq̄m in fronte pontificis de e quo descendit dignissimeq; eum veneratus ē de quo cum ammirarētur principes eius comitatum sequentes respondit q̄ non ip̄m adorasset sed deum cuius principatum ⁊ vicem gerebat in terris · Vnde

veniens cum eo hierusalem templum dñi cū maximis donis honorauit atq; barbaram cōtra iudeos ferocitatem deponens ipos ab oī tributo eximit ⁊ libertati donauit. In libello similiter sibille tyburtine scribitur q̄ cum in die natalis dñi templum edificatum a p̄mordio vrbis rome & corruisset, Cesar augustus intelligens maiorē dominum ipo eē in terra natum. p̄hibuit ex tūc ne quis eum dominū vocaret ⁊ cum p̄quireret diligenter a tyburtina sibilla quis esset verus deus in hoc mundo & cum illa oraculo se dedisset apparuit circa solem circulus & in medio circuli virgo pulcherrima puer gestans in gremio. Tunc sibilla ait. Respice inquit impator. Cum autez cesar stuperet ad visionem predictam audiuit vocem de celo dicentem Hec est ara celi. Et impatori dixit sibilla. hic puer maior te est. ideo ip̄m adora. qđ fecit. ex tunc precepit ne aliquis eum dominum vocaret p̄p̄ter qđ ille locus vocatur adhuc sancta maria de ara celi. Qui cunq; ergo non dubitat p̄p̄m verum eē x̄pi vicarium dubitare non debet eius dignitatem excellere omnem terrenam dignitatem imperialem ⁊ regalem. Ad primum ergo ē dicēdum q̄ non ē dubium q̄ milicia clericalis maioribz ⁊ melioribz ornamentis debet ornari q̄m militia imperialis que a sacerdotali militia deriuata est. Scribit enī sapie xviij. q̄ in veste poderis q̄ habebat aaron totus erat orbis terraz & pentum magnalia in quatuor lapidum ordinibus erant sculpta & magnificentia dei in dyademate capitis illius erat scripta.

nōnulli

Ad scđm ē dicendum q̄ causaliter nomia dignitatis ecclastice verum ē q̄ deriuata sunt a gentilibz magis q̄m a iudeis ⁊ potiꝰ imitantur gentiles in talibz dignitatibz q̄ imitentur iudeos non obstāte q̄ in sacerdotio iudeorum sit figuratum sacerdotiū x̄pi quantū ad dignitatem ⁊ causaliter effectualiter dignitas imperialis ⁊ regal' magis sit deriuata a dignitate sacerdotali q̄ econuerso. quia lex illa iudaica vbi dignitas sacerdotalis describitur p̄cularis erat respectu ritus gentilium qui dispersi erant vniuersaliter p̄ vniuersum orbez Vnde ecclia nostra que catholica ē & vniuersalis magis in dignitate imitatur ritum gentilium impatorū q̄ sacerdotiū iudeoz. Ad terciū est dicendū q̄ x̄pus vnus & idem fuit rex & sacerdos dignior tm̄ fuit ut liceat sic loqui in q̄ntum sacerdos q̄m in eo q̄ rex quia dignius fuit sua oblatione in cruce mortē vincere & celestem ianuam

fidelibꝫ apire q̃ꝫ a mortuis resurgere. vel potest dici ꝙ dignitas xp̃i inquantum rex accipit̃ quantum ad p̃mium glorie resurrectõis. ꝫ dignitas xp̃i inquantum sacerdos sumitur quantum ad meritum fructuose passionis. Vnde non ẽ inconueniens ꝙ alio ⁊ alio r̃spectu vna dignitas sit maior alia.

AD vj. sic ꝓcedit̃ videtur enim ꝙ impator sit maior p̃p̃ in causalitate quia causa primaria plus influit in suum causatũ q̃m secundaria ut dicitur in libris de caus. sed plus potest impator q̃ꝫ p̃p̃ cuius signum ẽ quia eum in suum auxilium vocat ad defensionem ecc̃ie. Preterea principium & causa idem sed impator ẽ primum mouens in corpalibꝫ ergo excedit in causalitate. Preterea oscula pedum & ꝓstratõnes prius exhibita sunt impatoribꝫ q̃m p̃p̃e ergo maior ip̃o in causalitate. In contrarium ẽ quia cause est influẽ motum & sensum in suum causatum. Sed motum directõnis & sensũ cognitõnis p̃p̃ influit in omnia membra ecc̃ie. in ip̃o enim viuimus mouemur & sumus. excedit ergo omnes ĩ causalitate. Rñsio Dicendum ꝙ sicut deus altissimus est causa omnium in triplici genere cause finalis efficientis ⁊ formalis ut dicit ꝯmentator xij. metha. sic p̃p̃ vicarius eius causa ẽ omniũ credentiũ mĩsterialiter. primo final' & supnaturalis finis demonstratõne. nõ enim pot̃ quis credere nisi audiendo nec audire sine predicante nec predicare nisi mittatur. Oportet ergo deuenire ad vnum a quo mittantur illi qui fideles ad finem supnat̃alem vocant & ista ẽ deductio apl'i ad romanos x. Secundo efficiens in omniũ credentium gubernatõne & motõne. non est enim abire in infinitum & in mouentibꝫ & motis & in rectoribus & rectis. Vnde dicit aug̃. iij. de ciuitate dei c. iiij. ꝙ quẽadmodũ corpora crassiora & inferiora ꝑ subtiliora ⁊ potentiora quodam ordine reguntur ita omnia corpa ꝑ spiritum vite. Et spũs vite irrõnalis ꝑ spiritum vite ratõnalem. Et spũs vite ratõnalis desertor atq; pc̃tor ꝑ spm̃ vite ratõnalem pium ⁊ iustum & ille ꝑ ip̃m deum ac si vniuersa creatura ꝑ creatorem suum ex quo & ꝑ quem ⁊ in quo cõdita atq; instituta ẽ ac ꝑ hoc voluntas dei & ꝑ consequens p̃p̃e qui ẽ eius vicarius est prima & sũma causa omniũ corpaliũ ⁊ spũalium motõnum quia nichil fit visibiliter & sensibiliter qd̃ non ẽ de interiore ĩusibili atq; insensibili & ĩtelligibili aula sũmi impatoris aut

iubeatur aut pmittatur. Tercio ē causa formalis in omni donorū
& gratiarū diffusione ⁊ distributōne. Est enim vniuersalis dispēsa-
tor illius infiniti thezauri puta meriti xp̄i martirū ⁊ apl'orū quo ecc̄ia
ē dotata ⁊ dicata ⁊ xp̄i milites stipendiātur. ¶ Ad primum ergo ē
dicendum ꝙ hoc ip̄m qd̄ p̄p̄ vocat imp̄atorem in suum auxilium ⁊
ecc̄ie defensionem a p̄p̄ habet causaliter effectiue ⁊ finaliter termina-
tiue cum gladium imp̄ialem solum in ministerium dei constet sibi
eē datum ut dicit̄ xxiij. q. iiij. c. quesitum, ¶ Ad scd̄m ē dicendum ꝙ
sicut contingit eē multos fines vnus tn̄ reducitur in alium quousq̄
deueniatur ad vltimum ad quem omnes reducunt̄ cum non sit ī ta
libꝫ abire in infinitum sed contingit eē multos mouentes vnum tn̄
reducitur ad aliud quousq̄ deueniatur ad primum mouens a quo
cuncta mouentur ⁊ iste ē deus post deum ē p̄p̄ vicarius eius, ¶ Ad
tercium est dicendum ꝙ sicut dicit aug̃. multa de diuinis honoribꝫ
subtracta sunt que deferunt̄ humanis a subiectōne mortifera ul' ad-
ulatōne pestifera p̄p̄e tn̄ vicario xp̄i non ē dubium ꝙ plures ⁊ ma-
iores honores deferri debent q̄m cuicunq̄ alteri imperatori uel regi.

AD vij. sic ꝓceditur videt̄ enim ꝙ imp̄ator sit maior p̄p̄ in au-
ctoritate. Scribitur enim prima petri ij. Subiecti estote omī hu
mane creature ꝓpter deum siue regi quasi p̄cellenti siue ducibꝫ tāq̄
ab eo missis ad vindictam malefactorū laudem vero bonorū. ¶ Pre-
terea scribitur iudith vj. ex p̄sona olofernis ut oñdam tibi quia nō
est deus nisi nabuchodonosor ⁊ ꝙ ip̄e sit dn̄s vniuerse terre tunc ꝓ-
babit quando gladius militie mee transibit p̄ latera tua. ¶ Prete-
rea scribitur xcvij. di. c. constantinus. ꝙ in primo p̄uilegio dato p̄
ip̄m ecc̄ie constitutum ē ut in toto orbe rōni pontifices uel sacerdotes
ita caput habeant romanum pontificem sicut iudices regem. aucto
ritatem ergo accepit papa a constantino ⁊ sic in hoc fuit maior ip̄o.
¶ In contrarium est quia auctoritas p̄p̄e est ī celo & in terra. Est au
tem vicarius illius de quo scribitur sap̄ie xviij. Insimulatum im-
perium tuum portans stans in terra tangit celum potestas autem
imperialis solum ē in terra ergo minor illa. ¶ Responsio Dicendū
ꝙ illa questio determinatur p̄ illud qd̄ habet̄ extra de ma. ⁊ obe. c. so
lite benignitatis affectu. vbi p̄p̄ rn̄dēs imp̄atori ex eo ꝙ iratꝰ fuerat

q̄ in lr̄is suis visus fuit eum increpare sic dicit potuisses aūt p̄roga
tiuam sacerdotij ex eo intelligere potius qd̄ dictum ē non a quolibet
sed a deo· non regi sed sacerdoti· non de regia stirpe sed de sacerdotali
ꝓsapia descendenti de sacerdotib⁹ videlicet qui erāt in anarot· Ecce
constitui te sup̄ gentes & regna ut euellas et dissipes edifices ⁊ plan
tes. Soluitur similiter ꝑ illud qd̄ habetur xcvij· di· c· constantinus·
vbi sic dicit vtile iudicauimus vna cum omīb⁹ satrapis nr̄is ut sic̄
beatus petrus in terris vicarius filij dei videt̄ eē constitutus ita prin
cipatus eius p̄tatem & auctoritatem amplius q̄m terrene imp̄ialis
nostre serenitatis mansuetudo habere videtur· vnde & tenētes frenū
equi ip̄ius ꝓ reuerentia beati petri stratoris officium illi exhibuim⁹
¶ Ad primum ergo ē dicēdum q̄ beatus petrus scribebat subditis
suis ꝓuocans eos ad humilitatis meritum nec imponens eis regal'
uel imp̄ialis subiectōnis iugum· quia si hoc intendisset supposuisset
eos nedum ꝑuituti imp̄atoꝝ veꝝ etiam ꝑuituti seruoꝝ cum dicat sub
iecti estote omī humane creature ꝓpter deum, Planum est autem q̄
serui inter creat̄as dei ~~nomin~~ numerantur. ¶ Ad scd̄m est dicendum q̄ olo:
fernes qui illa verba dixit labijs caritatis vnius mulieris hebree int̄
fectus est ⁊ nabuchodonosor qui se deum vniuerse terre nominabat
ab hoīb⁹ eiectus ē & cū bestijs fuit habitatio sua q̄mdiu nō recogno:
uit deum celi eē dominum vniuersoꝝ ut dicit̄ danielis iiij· ¶ Ad ter:
cium ē dicendum q̄ constantinus non dixit se eē caput omnium sed
solum illorum qui erant sue iurisdictōni subiecti· Non enim imp̄a:
tor uel rex accipit p̄tatem gladij sup̄ bonos & malos vniuersaliter·
sed solum super eos qui sunt eorum p̄tati cōmissi· nec constantinus
p̄p̄am constituit eē caput omium sacerdotum principaliter effectiue
quia sic constitutus est caput ab ip̄o xp̄o qñ dixit petro, Tu vocabe:
ris cephas sed solū instrumentaliter amministratiue· Exhibuit enī
sua imperiali potentia ministerium quo omnes beatum siluestrum
summum pontificem recognoscerent,

¶ Sequitur questio xxxvij· de imperij translatōne·

Ulterius considerandum est de impij translatōne circa qd̄ queruntur sex. Primo vtrum auctoritate ꝑpe facta sit tr̄nslatio omnium regnorum. Scd̄o vtrum auctoritate ꝑpe specialiter imperium translatum sit ad romanos. Tercio vtrum auctoritate ꝑpe impiū translatum sit a romanis ad grecos. Quarto vtrū auctoritate ꝑpe impium translatum sit a grecis ad germanos. Quīto vtrum auctoritate ꝑpe imperium possit transferri a germanis ad alios. Sexto vtrum auctoritate ꝑpe ordinandū sit studium semꝑ seq̄ impium & regalem militiam.

Ad primum ergo sic ꝓceditur videtur enim ꝙ auctoritate ꝑpe non sit facta translatio omnium regnoꝝ. Scribitur enim dañ. ij. ꝙ deus ipe mutat tempa & etates transfert regnum ⁊ constituit. non ergo hoc fit auctoritate ꝑpe. ¶ Preterea scribit̄ ecc̄iastici x. ꝙ deꝰ regnum a gente in gentem transfert ꝓpter iniusticias & contumelias & diuersos dolos peccatorum. ergo habundantia magis q̄m ꝑpe potentia facta ē translatio ēporꝝ regnoꝝ. ¶ Preterea scribit̄ i. ꝑalip. x. ꝙ deus interfecit saulem ⁊ transtulit regnum eius ad dauid filiū ysai. ¶ In contrarium ē quia mediante sacerdotali uel ꝓphetali ꝓnunciatōne qui ꝓ illo tempore loco ꝑpe vicem dei gerebant facta ē regnorum translatio. ¶ Rn̄sio Dicendum ꝙ uel loquimur de tr̄nslatōne regni iudeoꝝ uel de tr̄nslatōne regni gentilium & paganoruꝫ vtroq̄ autem modo auctoritate pape uel eius qui gerebat vicem pape ꝑm conditōnes status illius temporis facta ē translatio regnoruꝫ Nam primus rex in ꝓpl'o fuit saul qui sicut ꝑ samuelem qui ꝓ illo tempore ꝑsonam summi sacerdotis gerebat fuit a deo electus & vnctus. ita ꝑ eundem samuelem a deo fuit reprobatus & eius regnum ad dauid filium ysai. vnde dictum est samueli i. R. xvj. Vsq̄quo tu luges saul cum ego ꝓiecerim eum ne regnet suꝑ israhel imple cornu tuum oleo & veni ⁊ mittam te ad ysai bethleemitem cuius filiuꝫ ꝓuidi michi in regem, Si vero loquamur de translatōne regni gētilium & paganorum. Planum est autem ꝙ facta est translatio eiꝰ mediante dei auctoritate & ꝓphetica veritate danielis qui ꝓ illo tp̄e ꝑsonam pape rep̄sentabat. Scribitur enim danielis ij. ꝙ nabuchodonosor vidit statuam vnam cuius caput erat ex auro optimo. pectus vero & brachia de argento. venter vero & femora ex ere. tybie v̄

ꝛ pedes de ferro quã visionem interpretans daniel sic dixit ꝙ caput statue ex auro significabat regnum assiriorum. Pectus vero de argẽto significabat regnum grecorum ꝓpter sonorosam sapiam· brachia vero ex ere regnum medorum·pedes vero ꝛ tybie ỏ ferro regnum romanorum quia sicut ferrum omnia metalla·sic romani omnes ꝛ domauerunt omnia regna terre· ab assiriis ergo regnum translatum ẽ ad grecos·a grecis ad medos·uel ad medos translatum ẽ primo & postmodum a medis ad grecos·& a grecis ad romanos ꝛ tunc romanis imperatorib⁹ in vniuerso orbe absciſus ẽ de monte lapis sine manib⁹ quia tunc natus ẽ xp̃us de vtero virginali sine virili semine qui percussit statuam ꝛ redacta fuit q̃ si in fauillam· ex tunc enim reges terre qui ydola adorabant ꝓpter xp̃m ydola destruxerunt ꝛ roma spealiter que erat magistra erroris fuit facta disciplina veritatis. Ad primum ergo ẽ dicendum ꝙ deus p se ip̃m posset imperare & regere vniuersum orbem qui potens ẽ ut sine rate quis adeat mare· Sed ꝙ non sint supuacua opa sapientie siue exiguo ligno credunt homines animas suas ut dicitur sapiẽtie xiij· Potuit ergo sine sacerdotib⁹ ꝛ ꝓphetis qui ꝙ condicõne illis statuis vicem ip̃e gerebant ordinare ꝛ ꝓnunciare translatõnem omnium regnorum supradictorum hoc tamen non fecit sed fecit mediantib⁹ eis· Ad scdm ẽ dicendum ꝙ sicut formaliter quis efficitur dignꝰ principatu & impio virtutib⁹ ꝛ gratijs ita peccatis & vicijs formaliter quis meretur impio ꝛ regno priuari effectiue tñ auctoritatiue sit hoc a deo· ministerialiter vero a summo pontifice qui ẽ vicarius eius. Ad tercium est dicendum ꝙ saul merito priuatus ẽ regno & translatum est eius regnum ad dauid ꝓpter eius superbiam ꝓpter eiꝰ inobedientiam ꝛ ꝓpter eius ydolatriam quia consuluit pythonissaz nec speranit in domino ut dicitur i· paralip·x· non est tñ regnum eiꝰ translatum non auctoritate samuelis ut supradictum ẽ·

Ad scdm sic ꝓceditur videtur enim ꝙ auctoritate ip̃e spealiter ĩperiũ nõ sit translatum ad romanos quia ante fuit imperiũ ad romanos translatum q̃m ip̃e eẽt ergo non eius auctoritate hoc factum est· Preterea ꝙ non sit auctoritate dei nõ sit auctoritate ip̃e sed imperium nõ ẽ translatum ad romanos auctoritate dei quia romani deum verum hebreorum nunq̃m colere voluerunt sicut dicit

aug̃·de consensu euangelistaꝝ non ergo ad eos translatum ē auctoritate ꝑpe ¶ Preterea natura fecit vigentes intellectu naturaliter dños et deficientes intellectu naturaliter suos ut dicit ꝓbus i· politicorum sed romani potissime vigebant prudentia et intellectu ergo naturaliter dominium imperij translatum est ad eos absq; ꝑpe auctoritate. ¶ In contrarium ē quia ꝑpe ñ summo sacerdoti dicitur hieremie i· Ecce constitui te super gentes et regna ut euellas et destruas ñ dissipes et plantes·dissipatio ergo ñ translatio regnoꝝ ad summum sacerdotem spectant· ¶ Rñsio Dicendum ꝙ sicut dicit aug̃· v·d̃ ciui· dei c·xxj·valde supra vires hominum est occulta discutere et liquido examine merita iudicare regnorum·istud tamen indubitanter tenēdum est ꝙ ille vnus verus deus qui nec iuditio nec adiutorio debit genus humanum et qui dedit regnum assirijs uel etiam ꝑsis seu g̃cis·ille idem quando voluit et q̃ntum voluit rōnis regnum dedit· Possumus tñ quinq; colligere spēaliter ex dictis aug̃·in diuersis locis supradicto libro de ciui·dei ꝓpter que imperium translatum est ad romanos primum fuit reuerentia deorum·Cum enim marcus marcellus syracusanam vrbem ornatissimam debellasset euersa illa more bellorū tam casto et tam clementi animo ab eo preceptum est ut q̃cūq; ad hoc vel ad illud templum refugisset haberetur illesus. Ipse idem impator cum videret ciuitatem ruituram prius fleuit et prius illi lacrimas effudit q̃m ciuitas eēt euersa·prius etiam ꝙ ciuitatem iussisset inuadi preceptum fecit ne quis corpus liberum violaret ut refert aug̃·primo de ciuitate dei c·vi· Scōm fuit clementia et virtꝰ animoꝝ·vnde dicit aug̃·eodem libro·ꝙ de eorum precipua laude dictum est ꝙ parcere subiectis ñ debellare superbos et ꝙ accepta iniuria ignoscere potius q̃m ꝑsequi malebant·Tercium fuit fides ꝓmissoꝝ recitat enim aug̃·i·de ciuitate dei c·xiiij· ꝙ marcus regulus causa ꝓmissi iurisq; iurandi ad hostes sine vlla deliberatione remeauit· Cum enim a carthaginensibꝰ ī carcere detineretur romam ꝑ impetranda pace missus fuit quam cum non impetrasset ꝓpter iuramentum q̃ de reuertendo faceret ad eos reuersus ē ñ ab eis occisus· Quātum fuit iusticia discussionum·non enim aliqua iudicabant absq; matura discussione q̃ potissime apparuit in accusatōe pauli actuū· xxv·de quo dixit·festus regi agrippe adierūt me principes sacerdotū

et seniores iudeorum postulantes aduersus paulũ damnatõnez mortis ad quos rñdi· quia non ẽ consuetudo romanis damnare aliquẽ hominem priusq̃ ille qui accusatur pñtes habeat accusatores locumq̃ defendendi accipiat ad abluenda crimina que ei obijciuntur· Quintum fuit carentia ꝓpor· Dicit enim aug· sup illo verbo ij· ad thymo· Penulam q̃m reliqui troyde apud carpum veniens affer tecũ romanos hanc consuetudinem habuisse ut gentes que cum pace eos recipiebant ex tunc fratres eorum appellarentur et ciues romani absq̃ aliq̃ tributo dicerentur ꝓpter qd̃ penula vestis consularis erat data petri pauli in signum q̃ ciuis romanus erat· Vnde ex hac causa iudas machabeus audiens virtutem romanorum q̃ curiam sibi fecerant & q̃ cottidie consulebant tricentos & xx· viros de quorum consilio gerebant que digna erant & q̃ p singulos annos mgr̃atum eorum vni cõmittebant dñari vniuerse terre & q̃ omnes obediebãt vni & q̃ nõ erat inuidia neq̃ zelus inter eos & q̃ ꝓpter victoriam obtentam de vniuersis gentib9 nullus eorum portabat dyadema nec induebat purpura ut magnificaretur in ea missis legatis constituit cũ illis amiciciam & societatem ut scribitur i· mach· viij, ¶ Ad primum ergo ẽ dicẽdum q̃ illud qd̃ fit auctoritate sũmi põtificis fit auctoritate xp̃i cuius sacerdotium eternum fuit et ĩ eternum durabit· vnde qd̃ factũ ẽ de translatõne regnorum xp̃i auctoritate pmissiue uel effectiue auctoritate sũmi sacerdotis dicitur eẽ factum. ¶ Ad scd̃m est dicendum q̃ causam quare romani deum hebreorum voluerunt colere assig̃t aug· li· supradicto quia socratis ph̃i sententiam firmam tenebant q̃ talis erat vnumquenq̃ deum sic coli oportere quõ se colendum ipe p̃cipet· Cum ergo scirent p dicta hebreorum q̃ eorũ deus solus volebat coli ex terminatis dis omniũ gentium voluerunt sibi sacrificia offerre· exquo sibi simul cum alijs dijs seruire non poterant· vnde respuerunt vnius dei veri cultum ne multos falsos offenderent arbitrãtes magis sibi ob futuram illorum deorum iracundiam q̃ veri dei ꝓfuturam beniuolentiam ¶ Ad tercium est dicendum q̃ accipiendo nat̃aliter affirmatiue nulli homini cõuenit nat̃aliter dominiũ· saltem ꝑm q̃ dominiũ opponitur ꝑuituti· Cum enim omnes homĩes ex vno viro & vna femina originem traxerunt non est datum vni magis dñari q̃ alteri nec bona mundalia sunt vni magis q̃ alteri a ꝓpata

Sed accipiendo naturaliter negatiue sicut dicimus quod homo nascitur naturaliter nudus quia non oritur cum aliquo vestimento per artem tamen potest sibi omne vestimentum fabricare. sic homo naturaliter efficitur dominus quia per virtutes quas sibi acquirit meretur principari illis qui sunt prudentia et virtutibus denudati.

Ad terciũ sic proceditur videtur enim quod auctoritate pape imperiũ non sit a romanis ad grecos translatum quia constantinus imperator fecit huiusmodi translatõnem. non ergo hoc factum est auctoritate pape. ¶ Preterea quatuor concilia facta in grecia precipientibus imperatoribus ibi existentibus confirmata sunt per sũmos pontifices existẽtes rome. non ergo auctoritate pape greci imperiũ habuerunt. ¶ Preterea tempe allexandri impetium fuit apud grecos et postmodum translatum ẽ ad romanos. non ergo a romano pontifice translatum est imperium a romanis ad grecos. ¶ In contrariũ ẽ quod scribitur xcvij. di. c. constantinus. ¶ Rñsio Dicendum quod postquam imperator constantinus baptisatus est per beatum siluestrum imperio occidentali cessit et vrbem sibi in grecia elegit que bisanticũ vocabatur quam rome potentia et meritis coequauit. Ibidemque sedem imperialem constituit et ex tunc imperium a romanis ad grecos translatum ẽ ita ut imperator de partibus occidentalibus non debeat se intromittere nisi expressa auctoritate et mandato sũmi pontificis, Et hoc ẽ quod decretum ponit di. et c. supradicto vbi sic dicitur. Ecce tam pallatium nr̃m quã romanam vrbem et omnes ytalie siue occidentaliũ regionum prouincias loca ciuitates beatissimo pontifici vniuersali concedimus atque relinquimus et ab eo et a successoribus eius per constitutum imperatorium decreuimus disponenda. vnde congruum prospeximus nostrum imperium et regni potestatibus orientalibus transferri regionibus et in bisancie prouincie optimo loco nomine nostro ciuitatem edificare et nostrum imperium illic constitui quam vbi principatus sacerdotum et xpiane religionis caput ab imperatore celesti constitutum ẽ ius non ẽ ut illic imperator terrenus habeat potestatem. ¶ Ad primum ergo ẽ dicendum quod constantinus huiusmodi translatõnem fecit auctoritate sũmi pontificis quia tanquam vicarius dei filius celestis imperatoris iurisdictõnem habet vniuersalem super omĩa regna et imperia, ¶ Ad scdm est dicendũ quod propter imperium ad grecos post tempus constantini translatum eccia

ibi p̄tate & dignitate multū vigebat. Et ideo quatuor concilia fuerunt ibi celebrata quibꝫ impatores sic eis se subiecerunt quatinus p sūmum pontificem approbarentur, ¶ Ad tercium ē dicendum v̄m eē ꝙ ante xp̄i aduentum imperium translatum ē a grecis ad rōnos Sed post aduentum xp̄i tempe constantini ex quo cessit occidentali impio translatum ē ad grecos.

AD quartum sic ꝓceditur videtur enim ꝙ auctoritate ꝑp̄e imperium non sit translatum a grecis ad germanos quia carolus magnus qui fuit primus impator postq̄ a grecis translatum est imperiū fuit rex francoꝝ nō germanorū uel theutonicoꝝ nō ergo a grecis translatum ē imperium ad germanos. ¶ Preterea adhuc domīꝰ grecorum vocatur impator constantinopolitanus non ergo ab eis translatum ē imperium ad alios. ¶ Preterea postq̄ impator est electus non nomīatur impator germanoꝝ seu theutonicoꝝ sed romanoꝝ & sic non est translatum imperiū ad germanos. ¶ In contrarium est qd̄ scribitur extra d̄ elec. c. venerabilem. vbi dicitur ꝙ a sede apl̄ica p̄tas eligendi impatorem in ip̄os electores ꝑuenit que romanum impium in ꝑsona magnifici caroli a grecis transtulit ī germanos ¶ Rn̄sio Dicendum ꝙ impium concessum ē ecc̄ie in eius oppressionis subleuatōnem & ꝓtectōnem. vnde cum iam imperium cōstantinopolitanum pene deficeret ⁊ romana ecc̄ia ꝑ longobardos nequit̄ opprimeretur tempe adriani ꝑp̄e ⁊ leonis successoris eius cui ꝑ longobardos & romanos iniquos eruti fuerūt oculi & lingua abscisa diuina tn̄ virtute postmodum sibi restituta fuit aduocatꝰ fuit carolus magnus rex francorum qui cum magno exercitu papiam venit & ip̄am obsedit ⁊ capto desiderio rege ac lōgobardis ꝓstratis de ꝑuitute ip̄orum ecc̄iam liberauit. vnde ꝓpter tale benneficium collatum ecc̄ie ꝑp̄ adrianus carolo imperium contulit cum inuestitura ep̄oꝝ sicut patet lxiij. di. c. adrianus. postmodum tempe leonis successoris eius iam imperium de genere caroli deficiente ⁊ scisso ī multas ꝑtes cum quidā berengarius tyrannice ytaliam inuasisset ecc̄ia vocauit ottonem primum regem saxonie qui dictum berengarium eiecit de regno & cum assensu ecclesie totam ytaliam sibi subiugauit Ex quo beneficio collato ecclesie predictus rex a leone sūmo pontifice cum toto clero ⁊ ꝑpl̄o xp̄iano impator est constitutus forma & modo

quo carolus magnus p adrianū constitutus fuerat sicut patet lxiij. di. c. in sinodo. & extunc imperium a grecis dicitur ad germanos eē translatum. ¶ Ad primum ergo ē dicendum q tempore caroli magni impium nō erat diuisum sed ipe impabat germanis et francis Sed postmodum deficiente genere caroli hugo dux aurelianens regnum francie sibi vsurpauit occisis illis et extirpatis qui erant de genere regio et de genere impiali vnde de dicto hugone ut ponitur descenderunt omnes reges francie vsq ad ista tempa nō de carolo magno. ¶ Ad scdm ē dicendum q sic dicit glosa ordinaria extra de elec. c. venerabilem. postq imperium constantinopoliranum sic defecit ut ecciam iuuare non possit impium pprie appellare non debuit. sed ille verus impator dicitur quem ecclesia assumit in suum auxilium & adiutorium. ¶ Ad tercium ē dicendum q impator dicitur rex romanorum non ratōne electōnis uel natōnis sed ppter dignitatē ratōne deriuatōnis quia inde deriuatum ē imperium & ratōne confirmatōnis & coronatōnis quia ibi debet confirmari & coronari.

AD quintum sic pceditur videtur enim q auctoritate ppe imperium non posset a germanis transferri ad alios quia papa non potest contra auctoritatem sacre scripture. Sed scribit puerb. xxij. ne transgrediaris terminos antiquos quos posuerunt pres tui pp ergo statuta antiquor patrū mutare non potest. ¶ Preterea scribitur xxv. q. i. iusticia ac ratōnis ordo suadet ut qui a successoribus suis desiderat sua mādata seruari de successoribus suis pculdubio voluntatem & statuta custodiant. ¶ Preterea a grecis translatum est imperium ad germanos ppter defectum potentie grecor non potentiū iuuare ecciam. Sed in germanis non ē defectus potentie ergo a germanis non potest transferri ad alios ¶ In contrarium ē qd scribitur xxiij. q. iiij. c. displicet vbi auctoritate aug. dicit. q ecia p incremēta temporum semp maiori ptate vtitur. Si ergo ecia qnq fecit huiusmodi translatōnem in latino fortius nunc pot facere. ¶ Rnsio Dicendum q difficultas oritur sup electōne imperij plerunq quia conditio impatoris a tempe constantini multipliciter variata est. Nam tempore dicti constantini impatores eligebantur more antiquo siue a pplo siue a senatu siue ab exercitu & qnq de genere qnz vo nō. Qui modus seruatus ē vsq ad tempa michael impatoris & caroli

magni postea institutio imperij processit vsq; p successionem vsq; ad terciam generatōnem puta vsq; ad terciū ottonem qui fuit nepos primi & filius filij. De istis enim non inuenitur facta electio ꝫ sola quisio p sūmum pontificem quia otto veniens romam eccīaz multipliciter vexatam p quendam crescentiū patricium ab illa vexatōe ipam liberauit impij sui anno xj. Quo mortuo ad petitōnem est electus quidam eius consanguineus brunus nomine qui postea vocatus ē gregorius quintus qui conuocatis principibꝫ alamanie ordinauit electores impatores officiales ipius impialis curie. qualitercunq; tñ institutio impij sic variata nulli tñ dubium eē debet quin sūmus pontifex quem constantinus vicarium eē dei filij firmiter cōfessus ē impatorem possit eligere quemcūq; & vndecūq; sibi placet ī auxilium & defensionem eccīe. Ad primum ergo est dicendum q̄ termini antiquoz patrum non transgrediuntur qñ eorum intentōnes obseruantur sup vtilitate ⁊ p̄fectōne ecclesie quā intendentes sicut impatorem eligerunt de vna regione ita reliquerunt posterioribus posse de alia eligere eadem causa pensata. Ad scōm est dicendū q̄ pp̄ ita canonibꝫ auctoritatem prestat ut seipm nō subijciat eis sicut xp̄us qui sic legem quam dedit carnaliter impleuit ut cum se dominum legis oñderet qñ contra lr̄am legis leprosum tangendo curauit. Ad terciū est dicendum q̄ ad p̄fectōnem & defensionem eccīe non sufficit solū posse defensiōis nisi assit velle debite subiectōis & scire ordinate ognitōnis.

AD vj. sic p̄ceditur videtur enim q̄ auctoritate pp̄e non sit ordinandum studium sequi semp impialem ⁊ regalem militiam quia anima sedendo & quiescendo fit sciens & prudens ut scribitur vij. phisicoz. Sed militia impialis uel regalis consistit in quodam motu. nō ergo ipam debet concomitari studium. Preterea curiaz impialem uel regalem sequitur tumultus questionū generantium litem & discordiam. Sed seruum dei volentem studere non oportet litigare sed mansuetum eē ad omnes ut scribitur ij. ad thymo. ij. nō ergo militiam impialem seu regalem debet sequi seu concomitari studium. Preterea que studium impediunt studium concomitari non debent. Sed leges impiales impediunt studium. Vnde ordinatum est ut pisius nō leguntur vbi studium est ordinatum. In

contrarium est quia regalis et impialis milicia p̄mo fuit in egipto cum regnum assiriorū fuerit primum ut supradictum est, Sed circa egiptum mechanice artes primo inuente sunt quia ibi gens sacerdotum primo vacare dimissa est studio & doctrine ut dicit ph̄us p̄mo metha. ¶ Rn̄sio Dicendum q̄ impialem seu regalem militiā quatuor p ordinem consequuntur. et dico impialem uel regalem militiam iusticiam seruantem & defendentem quia remota iusticia imperia & regna nō sunt nisi quedā latrocinia ut dicit aug̃. iiij. de ciui. dei. Primum ē pacis vnitas quia finis impialis milicie pax ē non enim bellatur ut bellet̄ sed ut pax habeatur s̄m ph̄m. absq; enim r̄gali uel impiali p̄uidentia impossibile ē rebus pacem dare ut scribit̄ ij. macha. Scd̄m ē diuini cultus reuerentia & sanctitas vnde post carolum magnum militaris iusticia viguit in francia. ideo cultus dei miro modo extitit ampliatus. Tercium est rerum temporalium vbertas quia mercancie currere non p̄nt nisi vbi regalis milicia & iusticia seruatur. Quartum ē studij & doctrine veritas reuoluendo enim tam libros theologoꝝ q̄ꝫ ph̄oꝝ semp inueniamus studium concomitatum esse regalem miliciam et impialem iusticiam. fuit enim studium primo in egipto vigente milicia assiriorum tempe ioseph qui omnem terram egipti & cunctos ꝓpl'os subiecit pharaoni preter terram sacerdotum que a rege tradita fuit eis ad studium necessaria ut scribitur xlvij. di. Scd̄o fuit in grecia vigente milicia grecoꝝ tp̄e allexandri cuius tempe philosophati sunt socrates plato et alij q̄ fuerunt iudices ph̄oꝝ ut dicit aug̃. sup illo v̄bo psal. absorpti sūt iūcti petre iudices eorum. Tercio fuit rome vigente impio romanorū qn̄ tanta fuit pax ut de gladijs fierent falces & de lanceis vomeres & aratri. Quarto fuit in britania tempore regis arcuri vigente milicia anglicorum. Vltimo fuit in francia tempore caroli magni vigente milicia gallicoꝝ vbi stetit et stat vsq; in ista tempora. Sicut tn̄ īsurgente cupiditate tepuit et tepescit ibi iusticie equitas ita ibi multum et debilitatum studiū et doctrine veritas. ¶ D primum ergo est dicēdum q̄ s̄m diuersitatem actuum distinguunt̄ actōes. vnde ideo milicia regalis ul' impialis ē necessaria studio et doctrine quia ex illi⁹ motōne malos ꝯpescente fortificatur actio studij et doctrine que magis consistit in quiete q̄m in motu. ¶ Ad scd̄m est dicendū q̄ studiū

non sequitur regalem militiam ꝓpter tumultum questionum gene
rantium litem & discordiam. Sed ꝓpter vigorem iusticie generantis
pacem quia finis iusticie pax. fructus enim iusticie in pace seminat̃
ut dicitur ysa. vj. ¶ Ad terciũ ẽ dicendum ꝙ nõ loquimur d̃ studio
cuiuscunq; doctrine humanitus acquisite. sed de studio theo. que ẽ
finis & dña omniũ scientiarũ & de illis scientijs que ip̃i theo. ãmi-
niculantur. tales enim scientie etsi ꝑ leges imp̃iales ꝓpter tumultum
questionum impediantur tñ ꝓpter obseruatõez iusticie iuuantur &
ꝓmouentur.

¶ Questio xxxviij. de imp̃atoris confirmatõne.

Deinde considerandum ẽ de imp̃atoris confirmatõne c̃ca
qd̃ queruntur quatuor. Primo vtrum imp̃ator ꝑ ꝓp̃m ele
ctus debeat confirmari. Scd̃o vtrum imp̃ator ꝑ ꝓp̃m ele-
ctus debeat inungi & consecrari. Tercio vtrum ꝑ ꝓp̃m imp̃ator ele-
ctus debeat coronari. Quarto vtrum ꝓp̃e imp̃ator electus debeat fide
litatem iurare.

Ad primum ergo sic ꝓceditur videtur enim ꝙ ꝑ ꝓp̃m imp̃ator
electus non debeat confirmari quia imp̃ator est caput in tp̃ali
bus sicut ꝓp̃ in sp̃ualib⁹. Sed ꝓp̃ beneficium confirmatõnis non re-
cognoscit ab aliquo in sp̃ualib⁹ ergo imp̃ator beneficiũ confirmatõ-
nis in temporalib⁹ nõ debet ab aliquo sup̃iori recognoscere. ¶ Pre-
terea multis p̃latis conceditur ꝙ ip̃a eoꝝ electio sit confirmatõ. mul-
to ergo magis tale beneficium intelligitur esse concessum imp̃atori.
¶ Preterea ꝓp̃ gerit vicem beati petri. Sed p̃tas data petro per illa q̃
scribuntur math. xij. Tibi dabo claues regni celorum intelligitur so
lum sup̃ sp̃ualia non temp̃alia. in temporalib⁹ ergo beneficium cõ-
firmatõnis nõ debet recognoscere imp̃ator ab ip̃o. ¶ In contrariũ
ẽ qd̃ scribitur extra de elec. c. venerabilem. ¶ Rñsio Dicẽdum ꝙ ad
illum ꝑtinet immediate imp̃atoris confirmatio ad quem ꝑtinet im-
perij immediata iurisdictio. Postq̃ enim constantinus cessit imp̃io
occidentali nulla sibi reseruatõne facta in ciuitate romana in ꝑtibus
ꝑtalie & in omnibus occidentalib⁹ regionib⁹ plenum ius totius im-
perij est acquisitum sũmis pontificib⁹ non solum sup̃ioris dñatõis
verum etiam immediate admĩstratõnis ut ex ip̃is tota dependeat

impialis iurisdictio quantum ad electōnem & quantum ad ꝯfirma
tōnem ita ut ex tunc nullus de iure poterit se intromittere de regīe
occidentalis imperij absq; expssa auctoritate ⁊ mandato sedis apo-
stolice nisi vsurpatiue & tyrannice sic fecit iulianus apostata ⁊ mul
ti alij. igitur sicut ad sūmum pontificem ptinet imperij vniuersal'
iurisdictio sic ad ppm spectat impialis confirmatio & approbatio.
¶ Ad primum ergo ē dicendum ꝙ non est simile nam impator sic
ē caput in tempalibꝫ ꝙ non ē caput simpliciter in tota ecc̄ia. habet
enim supiorem sūmum pontificem. Quamuis enim dominū tpalē
supiorem non recognoscat. recognoscit tamen supiorem vicarium
ihesu xpi qd̄ ipe impator valentīanus confitet lxiij, di. c. valentīanꝰ
Talem inquit in pontificali sede constituite cui ⁊ nos qui guberna
mus imperium sincere nostra capita submittamus. Sed pp supiorē
nō habet simpliciter. ideo in ipa electōne canonica statim est confir
matus & statim plena & libera gaudet iurisdictōne pontificali,
¶ Ad scdm ē dicēdum ꝙ sicut scribitur xxv. q. i. Sacrosancta roma-
na ecc̄ia ius & auctoritatem sacris canonibꝫ imptitur sed nō eis al-
ligatur. posset ergo pp ius condere quo impatoris electō canonice ce
lebrata eēt confirmatio sicut d̄ multis alijs electis quorum confirma
tio noscitur ad eum ptinere iure scripto uel priuilegio gratiose ordi-
nat. huiusmodi tn̄ beneficium confirmatōnis ab ipo sūmo pontifi-
ce eēt deriuatum. ¶ Ad tercium ē dicendum ꝙ auctoritas data pet
p illa verba sup spūalia & temporalia intelligitur eē concessa sicut
ergo xpus non posset seipm negare esse dominum spūalium & tem-
poralium sic non posset se negare eē deum ita ex quo totum qd̄ suū
erat petro concessit tam dominum spūalium q̄ temporaliū ipm cō-
stituit. vnde scribitur xxij. di. ꝙ solus xpus fundauit ecc̄iam q̄ beato
petro eterne vite clauigero terreni simul & celestis imperij iura com-
misit.
Ad scdm sic ꝓceditur videtur enim ꝙ p ppm impator electꝰ nō
debeat inungi & consecrari quia inunguntur infirmi & inua
lidi. sed impator nō assumitur ut infirmus ⁊ inualidus sed magis
ut fortis & sanus ad defensionez ecc̄ie ergo non debet inungi. ¶ Pre-
terea inunctio fit ad instructōnem doctrine iuxta illud i. io. ij. non
necesse habetis ut aliquis doceat vos ꝫ vnctio eius docet vos d̄ oībꝫ

Sed talis instructō doctrine non est necessaria impatori cum non te
neatur defendere ecciam gladio spūs qd ē verbum dei sed potius gla
dio corpali. non ē ergo necessarium ꝙ impator electus inungatur.
¶ Preterea nō consecrat nisi qui sacramenta admīstrat. sed impa:
tor non admīstrat sacramenta ergo non debet consecrari. ¶ In contr
rium est qd scribitur extra de elec. c. venerabilem & extra de sa. vnc. c.
cum venisset. ¶ Rñsio Dicendum ꝙ sicut missio exterior spūs san:
cti in signo visibili significabat inuisibilem missionem spūs sancti
interiorem ut dicit aug. xv. de ciui. dei. sic vnctio exterior vnctōnem
interiorem significabat qua quis spūs sancti gratia inungatur &
consecratur ad multiplices effectus. Quandoq; quidem ad mentis
illustratōnem ut que sunt futura ⁊ contingentia ꝓnunciare valeat.
vnde saul postq̄ in regem vnctus ē in cuneo ꝓphar inuentus sicut
scribitur i. R. Qñq; vero ad inimicorum fidei expugnatōnem. Di:
cit enim aug. super illo verbo psal. Sup aspidem & basilicum am:
bulabis & conculcabis leonem & draconem ꝙ ecclia spūs sancti robo:
rata tunc calcat sup aspidē & basiliscum qñ nocumenta apta signifi
cata p leonem ⁊ nocumenta occulta significata p draconem deijcit ⁊
ꝓsternit, Qñq; autem ad sacramentor amministratōnem ꝓpter q̄r
sanctitatem non solum ministri imo vasa ⁊ vestes inungi & sacra
ri debent. ergo ꝓpter mentis illustratōnem inunguntur consecrantur
& ꝓphe ꝓpter inimicor fidei expugnatōnem inungantur impatores
& reges de quor vnctōne dictum ē helie iij. R. xx. vade ⁊ reuertere ī
terram tuam p desertum in damascum. Cunq; pueneris illuc vn
ge azahel regem super israhel. Elizeum autem filium saphat vnges
ꝓphetam ꝓ te ⁊ erit ꝙ quicunq; fugerit gladium azahel ⁊ interficiet
eum. Elizeus ut intelligatur ꝙ quicunq; contemnit & ꝓteruat cō:
tra sanctam matrem ecciam & fidem xp̄ianam impugnat dato ꝙ fu
giat gladium corpalem regis ul' impatoris gladium tñ spūalē ecclie
subterfugere non valet. Sed ꝓpter sacramentor admīstratōnem in:
unguntur pontifices ⁊ sacerdotes de quor vnctōne scribit exo. xxix.
ut aaron & filij eius in sacerdotiū mihi consecrarent pone tyaram
in capite aaron & laminam sanctam sup tyaram ⁊ oleum vnctōis
fundes sup caput eius atq; ex hoc ritu consecrabimur. AD primū
ergo est dicēdum ꝙ sic dicit hugo ij. li. de sacramentis tria sunt gn̄a

olei sancti. Primum est qd dicitur oleum infirmorum. Scdm est oleū vnctōnis quo cathecumī & neophiti vnguntur in pectore & inter scapulas ad sacramentum baptismum pcipiendum. Terciū est oleum principalis crismatis quo inungunt capita regū et pontificum. hac ergo vnctōne impator debet vngi & consecrari. Ad scdm est dicendū qd qmuis impatori sit necessaria mentis illustratio non tn principaliter inungitur ad hunc effectum sed magis ad inimicorum fidei expugnatōnem ut dictum ē. Ad tercium est dicendum qd consecrari quis dicitur qui sacra administrat & si sacra recipit. impator ergo qmuis impator immediate sacra non administret recipit tn sacraz vnctōnem ex cuius receptōne consecratur.

AD tercium sic pceditur videtur enim qd p ppm impator electus non debeat coronari. Scribitur enim xcvij. di. c. constantinus. frigium vero candido nitore splendidam resurrectōnem domī signignificans atqz coronam sacratissimo vertici ppe siluestri manibus nostris imposuimus & tenentes frenum equi ipius stratoris officium illi exhibuimus. Si ergo impator coronauit ppm nō videtur qd debeat ab ipo coronari. Preterea impator coronatur aquisgrani & mediolani. non ergo debet rome p ppm coronari. Preterea nō debet coronari nisi qui prius legittime certauerit ut dicit apls ij. ad thy. ij. Ante ergo qz impator pbatus sit in certamine coronari non debet. In contrariū est qd scribitur extra de elec. c. venerabilez. Rn̄sio Dicēdum qd sicut dicit apls ad hebreos vj. Absqz vlla contradictōe semp qd mīus ē a maiori benedicit eo ergo ipo qd pp supior & maior est impatore p eum debet benedici & inungi consecrari et coronari. In cuius coronatōne sex p ordinem debent seruari que sunt ī illa auctoritate scripta Canti. iij. intelligunt. Egredimī filie syon et videte regem salomonem in dyademate quo coronauit eum mater sua in die desponsatōnis illius & in die leticie eius. Primum ē ppli debita reuerentia et subiectio. Scdm ē ipius impatoris inunctio et consecratio. Tercium ē corone impositō. Quartum est ipius ppe & eius auctoritatis interuentio. Quintum ē annuli subarratō. Sextum est leticie demonstratō et ppli acclamatio. scribitur enim de carolo magno qd cum p adrianum & p leonem successorem eius fuit coronatus & ab vniuerso pplo romano acclamatum ē carolo magno augusto a

deo coronato pacifico impatori romano vita & victoria. Primum ergo istorum habetur cum ꝑmittit Egredimi filie syon Secom cum adiungitur & videte regem salomonem non enim debet dici rex nisi prius inungatur ut consecretur. Terciu cu additur in dyademate Quartum cum anectitur quo coronauit eum mater sua. mater en impatoris ecia est. Quintum cu subinfertur in die desponsatonis illius Sextum cum postponitur in die letitie eius. Ad primum ergo e dicendum q constantinus coronam imposuit ꝑpe sicut mister obsequens non sicut dominiu & auctoritatem prebens. cuius signu est quia tenens equum eius stratoris officiu sibi exhibuit. Ad scoz est dicendum q sicut in naralib vltima forma est completiua. alie vero debent dici quedam dispones sic in moralib vltima pfectio dicitur illa que introducit p principale agens impator ergo non debet dici esse coronatus qntiu p sumum pontificem uel eius auctoritate corona sibi non imponitur. Ad tercium e dicendum q legittime certare potest intelligi dupliciter uel animi prepatone uel opis executone impatoz ergo qñ coronatur licet nondum sit pbatus legitti me certare opis executone pbatus tñ iam e animi ꝑparatone.

Ad quartum sic pceditur videtur enim q ꝑpe impator electus non debeat fidem iurare quia ꝑp non debet cogere aliquem ad illud qd est pnicosum uel periculosum. Sed sup illo verbo math. v. Ante oia nolite iurare. Dicit aug. q omis iuratio falsa est pnicosa. vera vero e piculosa. nulla vero e secura. Preterea scribit ad heb. vj. q omis controuersie eorum finis ad confirmatonem est iuramen tum. sed inter ꝑpm & impatorem non debet esse aliqua contrauersia cum vnus sit mister alterius. ergo non debet sibi iuramentum pstare. Preterea eadem epla r c. dicit apls q homines p maiores suos iurant. Sed impator in tempalib non recognoscit maiorem se. ergo no debet alicui de tempalitate iuramentum prestare. In cotrarium e qd scribitur lxiij. di. c. tibi dño. Rñsio Dicendum q impator assumitur in defensorem & pctorem ecie potissime in partibus ptalie & in occidentalib regionib. in quib ecia non solu habet tempalium vniuersalem iurisdictonem sicut in toto orbe noscit habere. verum etiam habet mediante mistro quem elegit immediatam administratonem. talis ergo mister in trib tenet ecie fidelitatem

ſuare. Primo in ip̄ius ecc̄ie exaltatōne ut p̄ rebelles ⁊ infideles ecc̄ia non deprimatur ſed potius illis expugnatis iuxta poſſe ſuum ſupra candelabrum ponatur. Scd̄o in ecc̄ie poſtoris & rectoris defenſione ut nec vita nec honor ſibi debitus p̄ eum auferatur ſed magis volē-tibꝫ auferre p̄ ip̄m viribꝫ reſiſtatur. Tercio in tempalium p̄ conſtantinū ꝯceſſoꝝ ecc̄ie ꝯſuatōe ut ī talibꝫ nō p̄tēdat aliq̄ ī mediatā iuriſdictōꝫ ſ̄ ſolū ī mediatā admīſtratōnem & iſta tria ponunt̄ ī iuramē-to fidelitatis qd̄ ip̄e impator ſūmo pontifici p̄ſtare tenet̄ ſicut exp̄ſſe patet c. ſup̄dicto Tibi dn̄o. ¶ Ad primū ergo ē dicendum ꝙ q̄uis iuratio ſit piculoſa ex cauſa tn̄ neceſſaria cum debita cautela eſt faciēda. ¶ Ad ſcd̄m ē dicēdum ꝙ ꝓpter controuerſiam terminandam uel non incurrendam iuramentum ē fiendum. q̄uis ergo cum impator iuramentum preſtat inter eum & ſummum pontificem contr̄uerſia non habeat̄ preſtandum ē iuramentum ad confirmatōnem ne contrauerſia incurratur. ¶ Ad terciū ē dicendū ꝙ impator nullum ſupiorem ſe recognoſcit dominum tempalem & qui fungatur auctoritate puri homīs. ſed bene debet recognoſcere ſupiorem ſe vicarium illius qui ē verus deus ⁊ verus homo.

¶ Queſtio xxxix. de impatoris ammīſtratōne.

Ulterius conſiderandum eſt de impatoris ammīſtratōne circa qd̄ queruntur tria. Primo vtrum impator ſtatim electus abſq; eo qd̄ ſit p̄ ꝓp̄m confirmatus poſſit ammīſtrare. Scd̄o vtrum impator p̄ ꝓp̄m electus ⁊ confirmatus abſq; aliqua alia ſolemnitate poſſit āminiſtrare. Tercio vtrum impator ſtatim electus abſq; pape auctoritate poſſit amminiſtrare ſaltem in regno alamanie.

Ad primum ergo ſic ꝓceditur videtur enim ꝙ impator ſtatim electus poſſit admīſtrare. quia tempalium admīſtratōnem impator confert ꝓp̄e & ecc̄ie. vnde & ſibi tributum de talibꝫ ꝓp̄ mandat dari ſicut patet xxiij. q. viij. c. tributum. non ergo ammīſtratōnem tempalium impator a ꝓp̄ debet recognoſcere. ¶ Preterea non ē inferioris conditōnis impator q̄ rex & alij principes mundi. ſed rex & alij principes ſtatim poſt mortē p̄deceſſorum pn̄t admīſtrare. ergo impator eodē modo ſtatim poſt mortē p̄deceſſoris eius ꝓt̄ canonicā

ſtatī poſt

electōem pt admīstrare. ¶ Preterea p electōez aliqd ius acquiritur im-
patori. Sed non acquirit sibi ius sup admīstratōnem spūaliū acqsi
tum ergo est sibi ius sup admīstratōnem tempaliū ¶ In contrariū
est quia nullus electus cuius confirmatō ad ppm spectat pt admini
strare non obtento beneficio ɔfirmatōis al's admīstratōis. sicut dicit
extra de elec. c. nosti. Planum ē autem q impatoris electio ppe relin
quitur confirmanda. ¶ Rnsio Dicendum q sicut ī natalib' actio
psupponit virtutem & virtus psupponit subam eo q a nulla suba
creata pot egredi actio nisi mediante virtute ut pbat ɔmentator vij
meth. Est enī hoc ppum solius dei q immediate agat p suā substā-
tiam quia virtus eius suba est. sic in moralib' ista tria se ad inuicē
psupponunt. electio confirmatio & admīstratio ita q electio tenet lo-
cum sube. confirmatio locum virtutis ꝛ admīstratio locum opatōis
Per electōnem enim impator generat ꝛ acquirit eē. p confirmatōem
vero acquirit virtutem p quam agat. sed p admīstratōnem exequit
ipm agere & ipm opari mediante substantia ꝛ mediante virtute si
bi p electōnem & confirmatōnem acquisita. vnde sicut nulla creata
potest agere īmediate sine virtute supaddita quia tunc sua substan
cia eēt sua virtus qd soli deo conuenit sic impator p solam electōem
non pot admīstrare nisi beneficiū confirmatōis recipiat quia tunc
sequeretur q sua electio eēt eius confirmatio qd solum veritatem ha
bet de summo pontifice qui supiorem non habet. ¶ Ad primū ergo
est dicendum q post donatōnem factam ecc̄ie a constantino in toto ī-
perio occidentalium regionum ecc̄ia habet tempalium non solū vni
uersalem iurisdictōnem verum etiam vniuersalem administratōem
quā exequit mediante impatore quem eligit ne ipe implicet se ne-
gocijs secularib' & ideo virtutem ꝛ potestatem āministrandi impa
tor recipit quando eius electio p ppm cōfirmat ꝛ approbatur. ¶ Ad
scdm ē dicendum q non ē simile de impatore ꝛ alijs principib' mū
di ppter tria. Primo quia pp confert impatori immediatam ammi-
nistratōnem & est mīster ecc̄ie in admīstratōe tempalium quam nō
confert alijs. Scdo quia constitutō alioꝝ regum uel principum va-
dit p successionem non autem sic institutio impatoris. Tercio quia
quicquid agitur circa imperium tam eius electio qm eius confirma
tio totum ē ex institutōne ecc̄ie qd nō contingit de alijs. ¶ Ad terciū

est dicendum ꝙ nullum ius admīstrandi acquiritur impatori ꝑ eiꝰ electōnem. sed bene acquiritur sibi ius ꝙ possit confirmatōz suam ꝓ curare ⁊ se ꝓbare si aliqua obijcerentur que haberent viciare electōz factam de ipo,

Ad scdm sic ꝓceditur videtur enim ꝙ impator statim electus & confirmatꝰ possit admīstrare quia agente appropinquāte passo disposito statim sequitur actio sicut dicit phus viij. metha. ꝓp ēgo appropinquāte impatori disposito ꝑ canonicam electōnem ꝯfirmādo ipm statim poterit sequi executio & āministratio. ¶ Preterea vbi est maius piculum ibi citius succurrendum ē. sed impator assumit ad subueniendum eccie oppresse & molestate ꝑ tyrannos. ergo post ꝯfirmatōnem non est differenda eius ammīstratio. ¶ Preterea nō in alio dependet impator ab eccia nisi in eius electōne & confirmatione statim ergo electus ⁊ confirmatus poterit āministrare. ¶ In contrarium est quia preter confirmatōnem & electōnem multa req̄runtur ad impialem solemnitatem ut vnctio consecratio & coronatio sicut supra dictum est. ¶ Rñsio Dicendum ꝙ aliqua requirunt ad rei quidditatem & sub̄am. aliqua vero ad rei solemnitatem ⁊ euidentiam. illa ergo que ꝑtinent ad impatoris quidditatem ⁊ sub̄am solum est eius confirmatio & electio. sed illa que ꝑtinent ad eius solemnitatem & euidentiam est eius inunctō consecratio ⁊ coronatio. vnde conuenienter ante eius officij executōnem omīa ista circa eum expleri debent. habemus enim de hoc magnum documentum in veti lege primo de moyse qui fuit dux & impator ꝓpl'i israhelitici de quo scribit exo. xvij. ꝙ ante executōnem sui officij puta anteq̄ pugnaret contra amalech ascendit ī mōtem ut prius p̄cibꝫ q̄m armis pugnaret. De salomone vero habetur iij. R. i. ꝙ ante admīstratōnem sui officij multe solemnitates facte sunt erga eum vnde ibi dicit ex mandato regis dauid. Tollite vobiscum ꝑuos domini vr̄i ⁊ impoīte salomonem filium meum sup mulam meam & ducite eum in gyon ⁊ vngat eum ibi sadoch sacerdos & nachan ꝓpha ī regem sup israhel ⁊ canetis buccina atq̄ dicetis viuit rex salomon. ¶ Ad primum ergo ē dicendum ꝙ in agentibꝫ ex necessitate nature sufficit ut actio nat̄alis sequatur ex appropinquatōne agentis cum passo disposito Sed in agentibus a ꝓposito & per electōz requirit debita consiliatō

matura deliberatio & diuini auxilij impetratio ac omīa alia que fa
ciunt ad consecutōnem finis supnatalis ad cuius faciliorem conse
cutionem & impedimentorum remotōnem omīa principaliter im-
patorem in suum aduocatum et defensorem assumit. ¶ Ad scdm est
dicendum q vbi piculum ecc̄ie immineret ex vexatōne & pturbatō
ne tyrannoꝝ impator vocatus ad ꝓpm ante eius confirmatōem uel
electōnem posset administrare de mandato ꝓpe illa que spectarēt ad
subleuatōnem ecc̄ie. vnde de carolo magno scribitur lxiij. di. c. adria-
nus. q vocatus p ꝓpm prius regem desiderium captiuauit et longo
bardos expugnauit & postmodum p eum impatorem fuit cōfirma
tus & coronatus ¶ Ad tercium est dicendum q sine diuina influen
tia impator non posset ꝓpl'm sibi cōmissum regere. Nam q̄muis im
pator immediate ab ecc̄ia non recipiat nisi electōnem & confirma-
tōnem. tñ diuinā influentiam & cordis prudentiam recipit median
te sacra vnctōne & consecratōne ꝓpter qd̄ de salomone scribitur iij.
R. iij. q statim recepta sacra vnctōne dñs apparuit sibi p somnum
dicens. Postula a me quid uis qui cum postulasset sapīam & prudē
tiam dictum est sibi. Cor sapiens & intelligens datum ē tibi in tan-
tum q nullus ante similis tibi fuit nec post te surrecturus sit.

AD tercium sic ꝓceditur videtur enim q impator electus non
possit ante eius confirmatōnem in regno alamanie admini-
strare quia eadem ē ratio totius terre & vnius globe & totius ignis
et vnius scintille ut dicitur iij. phoꝝ. Sed regnum alamanie est aliq̄
ps impij. Si ēgo non potest admīstrare sine confirmatōne in toto
non poterit āministrare in illa pte. ¶ Preterea constantinus totuz
occidentale impium sub dominio romani pontificis mandauit gu-
bernari immediate cum ergo regnum alamanie sub occidentali im-
perio existat non poterit ibi admīstrare nisi p confirmatōnem ꝓpe.
¶ Preterea si pot̄ admīstrare in regno alamanie statim electus et hō
est ratōne qua rex aut ratōne qua impator non ratōne qua rex q̄a
non ē electus in regem sed in impatorem. nec ratōne qua impator
quia sic vbiq̄ possent ammīstrare. ¶ In contrarium ē consuetudo
diuturna que equipollet legi ꝑm qd̄ ysidorus dicit. ¶ Rñsio Dicen-
dum q aliqui dicunt ius acquisitum esse impatori p solam electōez
admīstrandi in regno alamanie ꝓpt̄ duo. Primo ex diutna et longa

consuetudine de qua si disputare volumus ut ex consuetudine alioꝝ alios improbemus oritur intermīata luctatio ꝓpter quam vitandā sūme cauendum est ne tempestas contentōnis serenitatem caritatis obnubilet ut dicit aug̃. ī li. de ie. diei sabbati. Scd̃o ex ordinatōne illius regni & consuetudine illius ꝓpli cui se tanq̃ in re ꝓpa pñt se sibi subijcere q̃ de alijs ptibꝫ eis non conuenit ordinare & istud puto esse verum. sed ꝓpa dissilat & contrarium sibi non mandat quia in talibꝫ que ex ordinatōne ecc̃ie pendent eo ipo qd̃ dissimilantur & nō ꝓhibentur intelligitur esse concessa. Ad primū ergo ē dicendum q̃ licet in ptibꝫ homogenijs ~~als longeuis~~ de quibꝫ loquitur phus eadem ratio sit totius & ptis quantum ad p̃dicatōnem eo q̃ quelibꝫ ps ignis ē ignis & quelibet ps terre ē terra. non tñ ē eadem ratō q̃ntum ad actōnez uel passionem. posset enim aliqua ps ignis ī aquā conuerti q̃ tñ non totus ignis & aliqua pars terre posset sursum eleuari p calorem solis qd̃ non tñ tota terra. sic in aliqua pte impij p̃mittit̃ impatori admīstrare qd̃ tñ non pmittitur sibi in toto impio nisi sit p ꝓpm confirmatus. Ad scd̃m est dicēdum q̃ tempe constantini romanum impium erat totum integrum sed postmodum tyrannice & vsurpatiue tam impium orientale q̃ occidentale fuit & est multipliciter diuisū. & ideo ecc̃ia ꝓpter pacem ꝟuandam solū c̃ca ptes ytalie temporalium admīstratōnem ꝯmittit impatori cum solemnitate ꝯfirmatōnis & coronatōnis in alijs autem ptibꝫ non exequitur quā habet iurisdictōnem sed prudenter dissimilat suorum fidelium principum dñationem, Ad tercium est dicendum q̃ āmistrat in regno alamanie magis ut rex q̃ impator & q̃muis non eligatur in regem sed ī impatorem ad eum tñ spectat regnum alamanie ꝯmittere & ibi & in alijs partibꝫ rectores instituere cū ipe oībꝫ ptibꝫ pñaliter adesse non possit.

Questio xl. de impatoris depositōne.

Deinde considerandum ē de imperatoris depositōne circa qd̃ querunt̃ quatuor. Primo vtrum ꝓp̃ posset imperatorē deponere. Scd̃o vtrum ꝓp̃ ꝓpter ꝯtumatiam imperatorē deponat. Tercio vtrum ꝓp̃ possit impatorez excōmunicare. Quarto vtꝝ ꝓp̃ possit impatoris subditos a iuramēto fidelitatis absoluē.

Ad primum ergo sic ꝓceditur videtur enim ꝙ ꝑꝑ nõ possit im-
ꝑatorem deponere quia mĩster inferior supiorem deponere nõ
poť. Sed xp̃us luce xxij. questionem discipulorũ querentiũ inter se
quis eorum videretur esse maior detẽminauit ꝑ hũc modum ꝙ ma
ior inter eos deberet eẽ omnium mĩster ꝑꝑ ergo exquo est mĩster oĩm
non poť imꝑatorem deponere. ¶ Preterea ꝑꝑ non poť auferri nisi
illud qd̃ dat imꝑatori. sed nõ dat imꝑatori temꝑalitatem imo potiꝰ
ab eo recipit ergo hanc non potest ab eo auferre. ¶ Preterea papa
non potest tollere ordinem & regimen vniuersi mundi a deo institu
tum. Sed duo sunt quibꝫ vniuersus mundus regiť pontificum au-
ctoritas ⁊ regalis pt̃as ut scribiť lxxxvj. di. c. duo sunt quippe. ergo
neutꝝ istoꝝ ꝑꝑ poť tollere. ¶ In contrarium quia imꝑator celestis poť
imꝑatorem terrenum deponere cum non sit pt̃as nisi ab ip̃o. sed ꝑꝑ
fungitur auctoritate celestis imꝑatoris poť ergo terrenum imꝑatorẽ
deponere. ¶ Rñsio Dicendum ꝙ duo precipue declarant ꝑꝑm im-
ꝑatorem posse deponere. Primum est ratõnis efficatia. Planum est
autem ꝙ eadem sunt principia generatõis rei ⁊ corruptõnis eiusdẽ
Per illa enim eadem principia ꝑ que res generatur corrũpiť contra
rio modo sumpta. ut si ꝑ ꝯiunctõnem ~~electorum~~ & eoꝝ amiciciã mix
tum generatur ꝑ eorundem elementorum & ꝑ inimiciciã mixtũ cor-
rumpitur & dissoluitur ꝓpter qd̃ litem & amiciciam principia oĩm
rerum aliqui ph̃i esse posuerũt sicut ph̃us dicit primo phisicoꝝ. Cui
concordat illud qd̃ scribiť extra de regulis iuris auctoritate criso. oĩs
res ꝑ quascunqꝫ causas nascitur ꝑ easdem dissoluitur. principium
autem generatõis imꝑatoris planum est ꝙ est ip̃e ꝑꝑ quantum ad
eius electõnem coronatõnem & confirmatõnem ut supra ostensũ ẽ
ergo principium eius depositõnis & corruptõnis ip̃e ꝑꝑ existit. Scd̃z
est exempli ⁊ facti euidentia. legitur enim innocenciũ tercium Otto-
nem 3m imꝑatorem deposuisse quia fidelitatem iuramenti qd̃ ecc̃ie fece-
rat non seruauit & fridericus post depositõnem eius electus est quẽ
honorius qui dicto innocencio in pontificatu successit coronauit in
basilica sancti petri quem postmodum simili modo a iuramento re-
silientem ⁊ contra ecc̃iam hostiliter insurgentem quam ꝓtegere tene
batur innocencius quartus natõne ianuensis in concilio generali
lugduni celebrato publice deposuit atqꝫ imꝑio ꝑuauit. ¶ Ad primum

ergo ē dicendum ꝙ xp̄us voluit caput apl'oꝝ esse mīstrum omniū caritatis obsequio ~~nō autem~~ atq; pt̄atis dominio. Vtrunq; enī ꝑm aug. ille qui preest tenetur implere primo ut se non existimet potestate dominante sed caritate ꝑuiente felicem quātum ad caritatis obsequiū Scd̄o ut si videt se excedere in rigiditate discipline non ab eo requiritur ut ab ip̄is subditis venia postuletur nedum nimiū ꝑuat̄ humilitas regendi frangatur auctoritas quantum ad potestatis dominiū

¶ Ad Scd̄m est dicēdū ꝙ in ꝑtib⁹ occidentalis impij saltem post donatōnem factam a constantino ꝑp̄ confert impatori tempalitatem ⁊ admīstrandi pt̄atem. cui⁹ signum est ꝙ vacante impio immediata temporalium admīstratio & plena iurisdictio apl'ice sedi reꝑuatur,

¶ Ad tercium est dicendum ꝙ ꝑp̄ non tollit ordinem a deo institutū quantum ad ista duo regimina tollendo domīationem sed bene tollit pt̄atis abusionem ut si pt̄ate quam confert impatori ip̄e abutat̄ ecc̄iam cuius mandatis tenetur parere inuadendo ⁊ contemnēdo pt̄ ip̄am ab eo tollere & alteri conferre. ⁊ sic patet questio.

Ad scd̄m sic ꝓceditur videtur enim ꝙ ꝑp̄ impatorem ꝓpter contumaciam non debeat deponere quia ꝑp̄ non pot̄ deponi nisi ꝓ heresi ergo nec impator ut videtur nisi ꝓ heresi est deponendus.

¶ Preterea contumacia incurritur qn̄ non paret quis mandato supioris. sed supior qn̄q; multa mandat ex liuore. interdum multa in mandatis supioris inconueniētia & difficilia continentur. ergo nō ꝓpter contumatiam impator est deponendus. ¶ Preterea magis est esse contumacem contra deum q̄ contra ꝑp̄m. sed ꝑ quodlibet pct̄m mortale homo efficitur contumax contra deum ergo ꝑ quodlibet peccatum mortale impator eēt deponendus. ¶ In contrarium est quia impator debet deponi si contra prestitum iuramentum facit. ¶ Rn̄o Dicendum ꝙ contumacia quantum ad pn̄s quatuor mala habet annexa. nam primo habet annexam ydolatriam. Scribit̄ enī primo R. iij. ꝙ quasi peccatum ariolandi ē repugnare ⁊ quasi scelus ydolatrie nolle acquiescere. Scd̄o hereꝭ habet annexam ꝯpletiam sentētiam, Dicit enim aug. contra manicheos ꝙ si aliquid praui aliqui sapiunt ⁊ correpti uel moniti contumaciter resistunt nec ad mādatum supioris emendare volunt heretici sunt. Tercio habet annexam impn̄iam ut si quis in contumatia sic sit obstinatus ꝙ nullo modo

velit penitere uel obedire talis contumacia ratione impnīe & obsti-
natōnis includit peccatum in spiritum sanctum. Quarto habet an
nexam precipientis irreuerentiā quia tales ut plurimum in contu
macia psistentes sicut nec deum timent ita nec hominem reuerentur
ꝓpter contumaciam ergo habentem annexā ista quatuor merito est
deponendus. ¶ Ad primū ergo ē dicendum ꝙ ꝑꝑ solum ꝓpter here
sim desistit esse ꝑꝑ quia sola fides cui infidelitas opponitur despōsat
sibi ecc̄iam xp̄i nō habentem maculam neq; rugam. sed impator ad
multa alia tenetur que in suo iuramento ponunt̄ in quibꝫ si negli-
gens fuerit & contumax extiterit deponendus est. ¶ Ad scd̄m ē dicē-
dum ꝙ impator tenetur parere mandatis ꝑꝑe ratōnabilibꝫ & possi-
bilibꝫ ⁊ illis dumtaxat ad que se ꝑ iuramentum obligauit. liuor at̄
in mandatis ⁊ si redundat in malum precipientis non tn̄ absoluit
subditum ab impletione precepti. ¶ Ad tercium est dicendum ꝙ li-
cet ꝑ qd̄libet peccatum mortale homo efficiatur cōtumax contra deū
& sic priuatur celesti impio in foro interioris conscientie. in foro aut̄ tn̄
exterioris iudicij non est homo priuandus impio uel dominio tem
porali ꝓpter contumaciam cuiuslibet peccati mortalis nisi quando
in tali contumacia ꝑtinaciter est obstinatus contra supioris man-
datum.

Ad tercium sic ꝓceditur videtur enim ꝙ ꝑꝑ impatorem excom-
municare non possit quia ꝯmunitas nō pot excommunicari
ut habetur extra de sen. ex. sed impator ē ꝑsona ꝯmunis ⁊ publica er
go excōmunicari non pot̄. ¶ Preterea math̄. xiij. dicit aug̃ ꝙ prin-
ceps non pot̄ excōmunicari sed impator ē maior princeps qui sit in
ecc̄ia ergo excōmunicari nō pot̄. ¶ Preterea excōmunicatō ē quedā
maledictio. sed scribitur ad Rō. xij. Benedicite ꝑsequentibꝫ vos bene
dicite & nolite malicere ꝑꝑ ergo impatorem quantumcunq; ꝑsecuto
rem non debet excōmunicare. ¶ In contrarium est quia excōmuni
catio est quedam correctio & que dam pena. sed ꝑꝑ impatoris censet̄
esse pater & magister ut scribitur xcvj. di. c. quis dubitet. pt̄ ergo im
patorem tanq̄ filium ⁊ discipulū tali pena corrigere. ¶ Rn̄sio Dicē
dum ꝙ impator subest ꝑꝑe duplici subiectōne. primo subiectōe filiali
ī spūalium deriuatōne. deriuantur enim dona spūalia ab eo tanq̄
a fonte in impatorem & in omnes filios ecc̄ie. vnde sup illo v̄bo ps̄

Sicut vngentum in capite qd descendit in barbam barbam aaron
Dicit aug. q vnctio spiritus sancti primo descendit in barbā aarō
puta in apl'os & in xpi sacerdotes quicq barbati & fortes primos
impetus seculi sustinuerunt sed vinci non potuerunt ⁊ ab illis descē
dit in orā vestimenti eius eo qd ab eis deriuata in omnes filios ecc̄ie
Scdo subest impator ppe subiectōne mīsteriali ī temporalium admi-
nistratōne, Est enim ipe impator minister eius mediāte quo admi-
nistrat tempalia p constantinū ecc̄ie concessa ad vindictam male-
factorum laudem vero bonorum ⁊ sm istam duplicem subiectōnez
duplici gladio pp pot ipm impatorē corrigere ⁊ pcutere. Primo gla-
dio spūali ipm excōmunicando ⁊ a cōmunione fidelium ipm sepan
do ac bonoꝝ spūalium que fiunt ī ecc̄ia ipm priuando causa legitti-
ma subsistente. Scdo gladio corpali quia si admīstratōnem tempa-
lium quā ab ecc̄ia recepit nollet dimittere sed tyrannice & vsurpatīe
tenere bellum corpale contra ipm posset conuocare ⁊ manu armata
expellere. ¶ Ad primum ergo ē dicendum q excōmunicatio impor-
tat quendam actum. actus autem sunt suppositoꝝ ⁊ ideo in cōmuni
tate non pot fieri excōmunicatio sed ad psonas singulares quibꝫ cō
uenit agere & pati. ¶ Ad scdm est dicendum q aug. non dicit prin
pem non posse excōmunicari simpliciter sed solum quando timetur
piculum scismatis tunc enim qn timetur de scismate tollerandum ē
minus peccatum ne tota multitudo eius malicia inuoluatur. ¶ Ad
tercium ē dicendum q maledicere intentōne psistendi & ad malum
inducendi ꝓhibitum est & a pp & a quolibet alio prelato vitandū
est. sed maledicere intentōne corrigendi & a malo retrahendi licitū
& obseruandum est.

AD quartum sic ꝓceditur videtur enim q pp non possit impa-
toris subditos a iuramento fidelitatis absoluere quia iuramē-
tum ptinet ad mandatum prime tabule sed in talibꝫ non potest di-
spensare nec deus nec homo ut dicit bernhardus. ¶ Preterea si quis
iurat alicui soluere pecuniam & si ille postmodum excōmunicetur
nichilominus tenetur illi pecuniam soluere ⁊ iuramentum seruare
¶ Preterea homo plus tenetur obedire deo q pp. sed deus mandat
nūi xxx. si quis se constrinxerit iuramento non faciat irritum vbū
suum sed omne qd ꝓmisit implebit pp ergo non pt a tali iuramēto

absoluere. ¶ In contrarium ē qđ scribit̄ xv. q. vj. vbi dicitur. Nos sanctoꝝ predecessoꝝ nr̄oꝝ statuta sequentes eos qui excōmunitatis fidelitate aut sacramento constricti sūt apostolica auctoritate a sacramento absoluimus & ne sibi fidelitatem obseruent modis oīb⁹ ꝓhibemus. ¶ Rn̄sio Dicendum ꝙ sicut scribitur extra de regu. iuris frustra sibi fidem quis postulat ab alio seruari qui fidem prestitam a se seruare recusat. Planum est autem ꝙ ī iuramento fidelitatis qđ impator ecc̄ie prestat continetur ꝙ ipe iurare faciet omnes illos q̄b⁹ regnum ytalicum seu alia ad ecc̄iam ptinentia cōmittet ut ipe ecc̄ie adiutores existant. si ergo fidelitatem quam iurat recusat obseruare ipo facto eius subditi sunt a iuramento eius fidelitatis absoluti.

¶ Ad primum ergo est dicendum ꝙ ꝓꝑ non absoluit a iuramento quantum ad preceptum diuinum qđ in iuramento continet̄ in quo tria claudunt̄ ut dicit hiero. veritatis cognitio iudicij discretio & iustitie obseruatio. absoluit ergo a iuramento quantum ad illicitā iurationem ut si iuramentum est illicitum uel incautum uel ꝙ sit factum in supioris preiudiciū. Scribitur enim numeri xxx. Si puella dum fuerit in domo patris uel vxor in domo viri iuramento se constrinxerit & pater uel vir contradixerit non tenebitur ꝓmissioni rei bis omnib⁹ trib⁹ modis iuramentum soluitur. primo si est illicitum scđo si est incautum. tercio si repugnat supioris mandato ut scribit̄ xxij. q. iiij. c. trib⁹ modis. ¶ Ad Scđm est dicēdū ꝙ pecunia sic promissa uel ē deponenda quousqz ille cui debetur extra excōmunicatoꝝ ponitur uel sibi soluenda est quia excōmunicatio licet tollat obligationem quo ad fidelitatem non tn̄ tollit quo ad alios contractus ut aliqui dicunt. ¶ Ad tercium patet solutio quia licet iuramentum ī cludat diuinum mandatum & sic insolubile quātum ad iusticie obseruatōnem uel veritatis cognitionem seu iudicij discretionem non tamen includit mandatum dei nec est insolubile quantum ad illicitam & incautam iurationem uel supioris contradictionem imo si cum talib⁹ conditionib⁹ impleretur non esset iuratō sed piuratio.

¶ Questio xlj. de impatoris examinatione.

Ulterius considerandum est de impatoris examinatione circa qd̄ querunt̄ tria | Primo vtrum examinatio electōis sit de iure nat̄ali & diuino | Scd̄o vtrum ad ppm̄ spectat impatoris electionem examinare | Tercio vtrum ad ppm̄ spectet examinare psonam electam.

Ad primum ergo sic pceditur videtur enim q examinatio electōnis sit de iure diuino. Dicit enim apl's i. ad thymo. v. Sine p̄iudicio nichil facias in aliam ptem declinando & manū cito nemī imposueris. Quod verbum exponens aug̃. dicit q sine examinatōe non est aliquis in p̄laturam ordinandus nec in aliquam ptem declinando quā examinatio precedens inuenit. & post examinationez non statim manus est imponenda p confirmationem sed sepe est pbanda ⁊ examinanda. pbatio ergo electōis ē de iure diuino. ¶ Preterea s̄m ph̄m nemo eligit iuuenes in duces eo q non constat eos eē prudentes. examinatio ergo & pbatio debet precedere nat̄alit̄ confirmationem illius qui debet in ducem confirmari. ¶ Preterea electōnem precedit consilium s̄m ph̄m iij. ethicoꝝ. Consilium autem examinatio quedam est de his que pn̄t contingenter euenire. videt̄ ergo q examinatio sit de iure nat̄ali, ¶ In contrariū ē quia ius diuinum & nat̄ale est īmutabile ⁊ vniforme. sed examinatio electōis non est vniformis & multipliciter variatur non est ergo de iure diuino uel nat̄ali, ¶ Rn̄sio Dicendum q sicut accusatio simpliciter sumpta ē de iure diuino & nat̄ali eo qd̄ consuetudo romanorū erat non iudicare aliquem nisi pn̄tes haberet accusatores ut scribit̄ act̄. xxv. qui solo iure nat̄ali regebantur. Et aug̃. dicit q xp̄us iudā nō condemnauit eo q pn̄tem accusatorem non habuit. accusatio tamē quantum ad aliquam solemnitatem ⁊ s̄m aliquas conditōnes temporum ⁊ locorum ⁊ inscriptōnum est de iure positiuo sic possumus dicere q examinatio electionis simpliciter sumpta est de iure nat̄ali & diuino ut dictum ē moysi exo. xviij. Ex consilio ietro cognati ei⁹ qui iure nat̄ali regebantur. ꝓuide de omī plebe viros sapientes & timentes deum in quib⁹ sit veritas & qui oderint auariciam ꝯstituas eos tribunos & centenarios & quinquagenarios & decanos qui iudicent ppl'm omni tempe. Et moyses ex p̄cepto dei dixit ppl'o israhelitico deut̄. i. Date ex vobis viros sapientes quoꝝ conuersatio sit

ꝓbata ⁊ examinata in tribuꝫ vr̄is ut ponam eos vobis principes
Sed verum est ꝙ examinatio electōnis quantum ad aliquam solē-
nitatem locorum ⁊ tempum ut quando & vbi debeat fieri & quan-
tum ad certas conditōnes que possunt ⁊ habent illam electōnem vi
ciare vt sic est de iure positiuo & per hoc patet rn̄sio ad rationes pro
& contra.

AD scd̄m sic ꝓceditur videtur enim ꝙ ad ꝑp̄m nō spectat impa-
toris electionem examinare quia electio que fit a ꝑp̄ non debet
examinari quia ad supiorem non pot̄ ip̄am examinandam remittē
cum supiorem non habeat. sed electio impatoris fit a ꝑp̄ ergo exami
nari non debet. ¶ Preterea scribitur i. ethy. ꝙ vnusquisq; bene iu-
dicat de his que nouit ⁊ horum est bonus iudex. sed magis electores
ꝯgnoscunt vtrum electio sit viciata q̄ aliqui alij ergo ad eos spectat
examinatio, ¶ Preterea electio aliquoꝝ regum & principum nō ex-
aminatur ꝑ ꝑp̄m ergo nec impatoris electio ꝑ eum debet examinari
cum dominium alioꝝ a dominio impiali dependeat. ¶ In contra-
rium est qd̄ scribitur extra de elec. c. venerabilem, ¶ Rn̄sio Dicēduꝫ
ꝙ ad eum ꝑtinet electionem aliquam examinare ad quem pertinet
ius eligendi conferre & ordinare ac manus imponere & electōꝫ con
firmare. Sed planum est ꝙ ad summū pontificem spectat īmediate
ius eligendi impatorem conferre & ordinare impium quia cum sit
mīster eius in ecc̄ie defensione ⁊ tempalium admīstratione pt̄as eli-
gendi ip̄m ab apl̄ica sede in ip̄os electores est deriuata. sequit̄ ergo
ꝙ ad ꝑp̄m immediate ꝑtinet ip̄ius electōnis ꝓbatio & examinatio
¶ Ad primum ergo est dicendū ꝙ quando electores admoniti & ex
pectati nollent impatorem eligere cum congruum nō sit ecc̄iam ca-
rere aduocato & defensore tunc ꝑp̄ immediate eligeret & in tali casu
sua electio eēt examinatō ⁊ confirmatio. Sed quando ꝑp̄ eligit medi
antibꝫ electoribꝫ quia ꝑ eos potest fieri in concordia ⁊ discordia ⁊ iu
ris ordine non seruato tunc ꝑp̄e relinquit̄ examinanda ⁊ ꝯfirmāda
¶ Ad scd̄m est dicendum ꝙ nullus in causa ꝓpria ponendus est iu
dex. electores ergo non habent iudicare nec cognoscere de ip̄a electōe
ꝑ eos facta. sed ꝑp̄e relinquitur examinanda vtrum ꝑ eos fuerit vi-
ciata uel vtrum aliqua obijciantur que talem electōneꝫ habeant vi
ciare. ¶ Ad tercium est dicendum ꝙ nō est simile q̄ modus eligēdi

& examinandi ꝛ quicquid ꝑtinet ad iurisdictõnem impialis domi
nij dependet ex ordinatõne ecc̃ie qd̃ non contingit de alijs.

Ad tercium sic ꝓceditur videtur enim ꝙ ad ꝑp̃m non spectat ex
aminare ꝑsonam electam quia impator ~~nõ~~ assumit̃ ut corpa:
li gladio defendat ecc̃iam. sed ꝓbare ꝑsonã ydoneã ad hũc actũ ma:
gis spectat ad militem q̃ ad ꝑp̃m. ¶ Preterea ꝑp̃ debet imitari vesti
gia dei. Sed exo. iij. deus immediate elegit moysen ĩ ducem populi
israhelitici & dauid elegit regem sup israhel i. R. xvj. nulla examĩa:
tione de eis facta. ¶ Preterea examinatõ que fit ꝑ ꝑp̃m ꝑtinet ul' ad
scientiam uel ad vitam sicut patet xxij. di. c. de examinatõne prela:
torum. sed de neutro ꝑsona impatoris examinari debet. ¶ In cõtra:
rium est qd̃ scribitur extra de elec. c. venerabilem vbi ꝑp̃ loquens in
ꝑsona sua sic dicit ius & auctoritas examinandi ꝑsonam electam ĩ
regem & promouere ad impium ad nos spectat qui eum inungim⁹
ꝛ consecram⁹ ¶ Rñsio Dicendum ꝙ animalis & tempalis seu car
nalis homo ꝑ spũalem examinat̃ & probatur. vnde sup illo v̄bo. i.
ad corinth̃. ij. animalis homo spũaliter examinat̃. Dicit aug̃. ꝙ sp
animalia & corporalia ꝑ spũalia debent ꝓbari & examinari q̃a nõ
ꝓpter aliud eis spũalia ꝓponuntur nisi ut examinentur & probent̃.
aut spũalia ament & diligant uel non. Planum ẽ autem ꝙ impa:
tor suũ impium recipit principaliter sup regimen aĩalium ꝛ corpa:
lium hominum ꝓpter quoꝝ correctõnem eius maiestatem decet non
solum legibꝫ eẽ armataꝫ sed etiam armis eẽ decoratam. ꝑp̃ vero suũ
impium principaliter recipit sup regimen hominum intellectualiũ
& spũalium qui dicẽte apl'o eodem c. iudicant omĩa & ipi a nemĩe
iudicantur. ~~soluit~~ ergo ꝙ ꝑsona ad impium ꝑ ꝑp̃m immediate pro
banda & examinanda. ¶ Ad primũ ergo est dicendum ꝙ fama ~~in~~ et
testimonio alioꝝ pot̃ ꝑp̃ examĩare vtrum ꝑsona electa sit ydonea cor
pali gladio ecc̃iam defendere vel vtrum sit effemĩatus & inutilis ad
talem actum. ¶ Ad scd̃m ẽ dicendum ꝙ aliter examinat deus q̃ ho:
mo. nam deus examinat ꝑm interiorem euidentiam. homo vero ꝑm
exteriorem famam & ꝑm exteriorem apparentiam. vnde dictum est
samueli primo Re. xvj. Ne respicias vultum saul neq̃ altitudinem
stature eius qm̃ abieci eum. homo enim videt que foris patent. deus
autem intuet̃ cor, ¶ Ad tercium est dicendũ ꝙ de multis alijs debet

examinari psona electa p̄ter vitam & scientiā. possent enī electores eligere hominem sacrilegum uel exōmunicatum hereticum scismaticum uel paganum tyrannum uel fatuū vl' talem cuius ꝓgenitores fuissent psecutores ecc̄ie & in omībꝫ istis psona electa esset repellēda.

¶ Questio xlij. de impij duratione.

Deinde considerandum est de impij duratōne circa quod duo queruntur. Primo vtrum romanum impium auctoritate ꝑp̄e confirmatum debeat durare vsqꝫ ad finem scl'i. Scd̄o vtrum romanum impium nunc diuisum auctoritate ꝑp̄e an̄ finem scl'i debeat reintegrari.

Ad primum ergo sic ꝓceditur videtur enim ꝙ romanum imperium auctoritate ꝑp̄e confirmatum vsqꝫ ad finem scl'i sit duraturum. Scribit̄ enim math̄. xxiiij. Qꝛ cum predicatum fuerit euāgelium in toto orbe in testimonium omībꝫ gentibꝫ tunc veniet consumatio sed non poterit predicari euangelium vsqꝫ ad finem seculi ī toto orbe nisi romanum impium duraret quia illis qui romano impio non subijciuntur euangelium non est predicandum. ¶ Preterea scribitur math̄. xiij. ꝙ in fine seculi filius homīs mittat angelos suos & colligent de regno eius omīa scandala. Sed ſm aug̃. regnum ibi accipitur ꝓ r̄gno p̄ntis ecc̄ie quia in regno celestis patrie non erunt scandala que colligi debeant. regnum ergo p̄ntis ecc̄ie qd̄ est romanum impium vsqꝫ ad finem seculi est duraturum. ¶ Preterea romanum impium ē qd̄ concessit constantinꝰ ecc̄ie. sed talem cōcessionem ip̄e confirmauit vsqꝫ ad finem seculi illibatam & inconcussam ꝑmanere vt scribitur xcvij. di. c. constantinus. ¶ In contrarium ē quia in fine seculi edificabit̄ ih̄rl'm & templum domini ꝑ iudeos ex impio antixp̄i ut in tali templo colatur ab eis tanq̄m deus & ostendat se eis tanq̄ꝫ sit deus ut dicit apostolus ij. ad thessalo. ij. non ergo tunc erit romanum impium. ¶ R̄nsio Dicendum ꝙ ista questio est dubia ꝓpter illud qd̄ scribitur apoc̄. xx. vbi sic dicit̄. Cum consūmati fuerint mille anni soluetur sathanas de carcere suo ~~quia priorem p̄tatem recipiet~~ & ~~exhibet~~ exibit & seducet gentes que sunt super quatuor angulos terre gog & magog. Et congregabit eos in p̄liuꝫ quoꝝ numerus est sicut arena maris. sup quibꝫ verbis dicit glo. ꝙ ad l̄ram has duas gentes tectas & absconsas dyabolus p̄mo d̄cipiet

& p eas ꝓcedet ad seductōnem & psecutōnez fidelium ita q̄ antixp̄s
p has duas gentes tectas ⁊ absconsas ī angulis terre quoꝝ numer⁹
est sicut arena maris psequetur ecc̄iam dei. Nam gog & magog idē
est q̄ tectum de tecto vt sit sensus q̄ tecte ⁊ absconse gentes debeant
exire de tectis & absconsis locis ex impio antixp̄i ad psecutōem ecc̄ie
⁊ si sic erit q̄ imperium ad tales gentes sit transferendum cum clarū
sit huiusmodi gentes nunq̄ fuisse nec esse sub romano impio sequi
tur q̄ romanum impium vsq̄ in finem seculi duraturum non sit,
Sed aug̃. xx. de ciui. dei exponens ista verba scripta in apoc̄. dicit. q̄
gentes iste quas euangelist̄a appellat gog & magog non sic acci-
piende sunt ne sint alique gentes in aliqua parte terrarum ostitute
tanq̄ barbare ⁊ non omixte alijs nationib⁹ uel quasi seiuncte ⁊ se
motę a romano imperio. sed natōnes in toto orbe terrarum simul
cum alijs exñtib⁹ itelligere debemus. In quib⁹ opabolus tanq̄ ī ab
psso intelligitur esse inclusus & intectus. sed tunc tempe antixp̄us
exibit tanq̄ tectus de tecto quia detecta ⁊ occulta exibit in manifestā
⁊ apertam psecutionem. Nam autem̄ p multa mala & varia seduce-
cet multos. sed tunc imminente finali iudicio vniuersa ciuitas xp̄i ī
toto orbe terrarū ab vniuersa ciuitate opaboli quātacunq̄ erit vbiq̄
sup terram aptam & manifestam psecutōnem patiet. vnde bm hoc
dicēdum ē romanum impium vsq̄ ad finem mundi esse duraturū
¶ Ad primum ergo est dicendum q̄ bm crisō. predicatio euangelij
regni fuit completa in xl. annis post xp̄i resurrectionem ⁊ tunc fuit
consūmatio non mundi vniuersaliter sed solum iudeoꝝ & ciuitatis
ihrl'm facta per tptum & vespasianum romanos principes. Sed bm
aug̃. talis predicatio euangelij regni non complebitur vsq̄ ad finē
seculi quia tempore suo in affrica vbi ip̄e erat multe barbare natō-
nes erant in quib⁹ nondum predicatum euangelium esse comptū
est p illos qui inde captiui ducebantur, Sed origenes dicit vtrunq̄
eē verum. ait enim q̄ predicatio euangelij regni completa fuit tp̄e
apl'oꝝ quantum ad famam & predicatōnis auditum. sed quantum
ad predicatōnis fructuz ut in omib⁹ gentib⁹ ecc̄ia credentiū in xp̄m
sit fundata ante finem seculi talis predicatō nō complebitur. ¶ Ad
Scm̄ est dicēdū q̄ in fine seculi scandala colligentur de regno ecc̄ie
eo q̄ in omib⁹ ptinentib⁹ ad romanum imperium vsq̄ ad finē scī

simul erit zizania cum tritico puta fideles cum infidelibꝫ ⁊ boni cum malis. Sed in fine seculi tunc zizania ligabuntur ī fasciculos ad cōburendum. triticum autem separabit ⁊ congregabitur in horreū xp̄i ꝑm expositōem aug̃. ¶ Ad tercium est dicendū ꝙ romanum imp̄iū concessum ecc̄ie p̄ constantinū vsq̄ ad finem seculi durabit quantū ad iurisdictōnem sed non quantum ad integratōnem & actualem admīstrationem uel quantum ad ip̄orū subditorum subiectionē q̄a antixp̄i tempe multi subtrahent se ante illud tempus a romano imp̄io ⁊ ab ecc̄iastico dominio iuxta illud apl̄i prima ad thymo. iiij. in nouissimis temp̄ibꝫ descendent quidem a fide attendentes spiritibꝫ erroris ⁊ doctrinis demoniorꝫ.

AD scd̄m sic p̄ceditur videtur enim ꝙ romanū imp̄ium diuisū ante finem seculi auctoritate p̄p̄e debeat redintegrari. dicit enim glo. sup̄ illo verbo ij. ad thessalo. ij. Nisi venerit discessio primū dicit ꝙ ante finem seculi in mundo erit triplex discessio. Vna erit multorꝫ fidelium a fide catholica. Scd̄a erit multorꝫ regnorꝫ a romano īp̄io. Tercia erit multarꝫ ecc̄iarum a romano pontifice. Si ergo tunc erit ante finem seculi triplex discessio erit romanū imp̄ium redintegratū ante. ¶ Preterea scribitur danielis vij. ꝙ in bestia erant cornua decem que decem reges erunt sup̄ quibꝫ verbis dicit glo. ꝙ decem cornua erunt decem regna in que diuidetur romanū imp̄ium tempore antixp̄i. si ergo tunc diuidetur romanum imp̄ium ante redintegratum erit, ¶ Preterea scribitur apoc̄. xj. ꝙ videbunt de p̄pl̄is ⁊ tribubꝫ & linguis & gentibꝫ corp̄a p̄p̄h̄arꝫ iacere in plateis ihrl̄m tribus diebꝫ cum dimidio & corp̄a eorum non sinent poni in monumentis & inhabitantes in terra gaudebunt sup̄ istos & iocundabūtur qm̄ hij duo p̄p̄h̄e cruciauerunt eos qui habitabant sup̄ terram. Si ergo tunc erit vnitas ⁊ pax vniuersis gentibꝫ redintegratum erit romanum imp̄ium, ¶ In contrarium est quia ꝑm sn̄iaꝫ saluatoris. omne regnū in seip̄m diuisū desolabitur. Cum ergo iam romanum imp̄ium in multas p̄tes sit diuisum magis est ~~speranda~~ timēda eius desolatio q̄ꝫ eius integratio, ¶ Rn̄sio Dicēdum ꝙ manente cā effectus remoueri non pot̄. Causa autem diuisionis in mēbris ecc̄ie est diuīe voluntatis repugnatō quia ista causa manebit vsq̄ ad finem seculi superhabundante semper magis ac magis cupiditate &

refrigescente caritate idcirco vsq; ad finem seculi non est speranda ro
mani imp̄ij redintegratio sed potius amplior diuisio. Quesiuit enī
istam questionem victorinꝰ pb̄r ab aug̃. Cur genus humanū post
xp̄i aduentum tot tribulatōnibꝫ ac p̄secutōnibꝫ tyrannoꝝ ac barba:
roꝝ opprimatur cum ante eius aduentum & anteq̄ doctrina euāge:
lica p̄ mundum predicaretur humanum genus nō tanta mala pa
tiebatur imo sūma pace fruebatur in tantum ut totus orbis sub ce:
sare augusto describeretur vniuersus iuxta illud luce ij. Exijt edictū
a cesare augusto ut describeretur vniuersus orbis. ¶ Ad quam que
stionēm sic rn̄dit aug̃. q̄ seruꝰ qui nescit voluntatem domī sui ⁊ nō
facit plagis vapulabit paucis. sed seruus qui scit voluntatem domī
sui ⁊ non facit vapulabit plagis multis. Qd̄ ergo mirum si nūc cri:
stiani plene scientes voluntatēs domini & nō facientes diuersis pla:
gis affliguntur. Attendūt enim quanta celeritate euangeliū predi:
catur sed non attendunt quanta p̄uersitate contemnit̄. ¶ Ad pri:
mū ergo est dicendum q̄ ante aduētum antixp̄i illa triplex discessio
erit non tn̄ sic aperta & manifesta ad ecc̄ie impugnationem sic̄ tunc
erit scz tempe antixp̄i multi enim sunt nunc s̄m aug̃. sub dominio
ecc̄ie & sub romano imp̄io corpe non tn̄ animo & voluntate. ¶ Ad
scd̄m finaliter est dicendum q̄ romanum imp̄iū ante erit diuisum
in multa regna. sed tunc diuisio illa manifestabit̄ quantum ad īpu
gnationem ecc̄ie eo q̄ antixp̄us multos seducet ⁊ p̄ illos seductos ro
bustos israhel interficiet & p̄sequetur manifeste ecc̄iam dei. ¶ Ad ter
cium est dicendum q̄ illa iocunditas ⁊ pacis vnitas super interfe:
ctionem ꝓph̄aꝝ erit in iudeis qui quia xp̄m venientem in nomine
patris sui non receperunt immittet eis dn̄s sp̄m erroris ut recipiāt
antixp̄m venientem in nomīe suo ut scribitur ioh̄. v.

¶ Questio xliij. de imperij successione uel concessione.

Vlterius videndū est de imperij successione vel concessiōe
circa quod queruntur tria. Primo vtrum constantinꝰ po
tuerit p̄p̄e p̄tē imp̄ij concedere ⁊ p̄tē sibi reseruare. Scd̄o
vtꝝ ꝯstantinus potuerit p̄p̄e immediatam admīstratōz imp̄ij ꝯcedē
Tercio vtrū ꝯcessiōz factaz p̄p̄e p̄ constantinū sequentes imp̄atores
possint reuocare.

Ad primum ergo sic ꝓcedit· videtur enim ꝙ constantinus non potuerit ꝑ̄pe ꝑtē imꝑij concedere ⁊ partem sibi reꝑuare· quia bona cōmunia & bona reipu· non pñt alienari vendi uel ꝯmutari Sed bona imꝑij sūt bona reipu·· ergo talem concessionem constantinus nō potuerit facere· ¶ Preterea que sūt ꝑsone concessa nō pñt transferri ad posteros· sed bona imꝑij fuerunt constantino ꝑsonal'r concessa cum ~~in imꝑatorē~~ illo tempe imꝑator eligeretur per ꝑsonalem electōnem non autem ꝑ hereditariam successionem· nō ergo iure sui regiminis potuit posteros ad istam concessionem obligare·

¶ Preterea sicut est in regimīe spūali sic videtur esse in regimīe tēporali· sed clerici nō pñt bona ecc̄ie ꝯmutare vendere vel donare nec alienare ut scribitur xij·q·ij·c·dyaconi· ergo nec imꝑator potuit bona imꝑij ꝑ̄pe concedere vel donare· ¶ In contrariū est quia est prioris conditōis imꝑator q̄ꝫ alij homines· sed cuilibet homī dicit̄ ꝓūb· iij· honora dominum de tua suba & de primicijs omnium frugum tuaꝝ & implebuntur horrea tua saturitate· ¶ Rñsio Dicendum ꝙ illo iure constantinus potuit concedere ꝑtem bonorum temꝑalium imꝑij ecc̄ie ⁊ ꝑtem sibi reꝑuare quo iure homo in lege nature ⁊ ī lege scripta ꝑtem bonorū temꝑalium dabat deo ⁊ ꝑtē sibi reseruabat, Tenebatur autem homo iure nature aliquam ꝑtem bonoꝝ temꝑalium deo dare ad mīstroꝝ eius sustentatōez· vnde dicit̄ numeri xviij aaron summo sacerdoti ⁊ filijs eius ī terra filioꝝ israhel nichil possidebitis nec habebitis ꝑtem inter eos quia ego pars ⁊ hereditas tua sum in medio filiorum israhel· & dico iure nature quia ratio nat̄al' dictat ut qui altari ꝑuit de altari debet viuere & qui pascit gregem de lacte eius debet ꝯmedē· sicut apl's dicit i·chorinth·ix· Aliquā v̄o ꝑtem tenebatur dare ad sacrificioꝝ oblatōnez & aliquam ꝑtem dare tenebatur ad pauꝑum erogatōnem & hospictū receptōnez· ut ponit̄ deut·xiiij· & ex hoc assūptum est ꝙ de bonis ecc̄iaꝝ ꝑtes tres fieri debeant· vna ꝓ mīstroꝝ sustentatōne· alia ꝓ ecc̄ie reꝑatōe· & tercia ꝓ pauꝑum erogatōne & hospictū receptōne sicut g̊g· scribit aug̊· ep̄o angloꝝ ⁊ ponitur·xij·q·ij·c·moris est· ¶ Ad primum ergo est dicendū ꝙ bona reipu· non pñt alienari sed bene possunt in meliorē vsū ꝯmutari ⁊ deo dicari a quo recipiantur· ¶ Ad scd̄m ē dicendum ꝙ bona imꝑij constantino ꝑsonaliter concessa nō potuisset transferre

in dominium alicuius qui esset purus tempalis homo nec posteros ad talem translatõnem potuisset obligare. sed bene potuit transferre in dominium illius qui est deus ⁊ homo puta xp̄i cuius vicarius ē ip̄e pp̄ & posteros potuit ad talem translatõnem obligare iure nat̄ali & diuino cui omnes presentes & fut̄i subiacere dinoscunt̄. ¶ Ad tercium ē dicendum ꝙ secus est de bonis tempalibꝫ laycoꝝ ⁊ de boīs ecc̄iarum quia bona temporalia laycoꝝ ad vsum ecc̄iarum venire licet. Sed bona ecc̄ie postq̄ deo sacrata sūt ⁊ reisacre deputata vlteriꝰ ad aliū vsum venire ꝓhibet̄.

AD scd̄m sic ꝓceditur. videtur enim ꝙ constantinus non potuit pp̄e immediatam admīstratõnem impij concedere quia illd̄ qd̄ non pot̄ recipi non pot̄ dari. sed pp̄ ⁊ alij ecc̄iastici viri non possunt recipe immediatam administratõnem temporalium. Dicit enim petrus actuū vj. Non est equum nos relinquere verbum dei & mīstrare mensis. ¶ Preterea tempalia non possunt admīstrari sine seculari iudicio. sed secularia iudicia exercere interdicunt̄ pp̄e & ecc̄iasticis p̄sonis iuxta illud i. chorinth̄. vj. Secularia iudicia si habueritis cõtemptibiles qui sunt in ecc̄ia illos cõstituite ad iudicandum. ¶ Preterea illud qd̄ est radix omniū malorū potissime est vitandum a pp̄ uel ab ecc̄iasticis viris. sed cupiditas est radix omnium malorū que maxime augetur in admīstratõne temporalium. ¶ In contrariuꝫ est qd̄ scribit̄ xij. q. i. c. videntes. ¶ Rn̄sio Dicendum ꝙ ista questio determinat̄ i. palip. c. ultimo. vbi ꝓph̄a dauid sic ait. In manu tua dn̄e virtus & potentia in manu tua magnitudo & impium oīm tue diuitie sunt & tua est gloria tu dn̄aris omniū. Ego autem & populus meus quid sumus ut possumus aliqua tibi ꝓmittere uel dare cum tua sint omīa pegrini enim sumus coram te ut aduene ꝫ hec ip̄a que de manu tua accepimus dedimus tibi. Planum ē autem ꝙ pp̄ est verus vicarius xp̄i in terra. Illo ergo iure tempalium admīstratio conceditur pp̄e ab impatore & recipitur ab ip̄o quo iure p̄dictorum bonoꝝ admīstratio recipit̄ a deo & datur deo. Recipit̄ autez tempalium admīstratõ a deo per ip̄m impatorem quantum ad vsū & quantum ad sui officij stipendiatõez non enim aliter impatores & reges tributa recipere p̄nt nisi quia stipendiarij & mīstri dei sunt dicente apl̄o Rõ. xiij. Ideo tributa p̄statis eis q̄a mīstri ⁊ stipēdiarij

dei sunt in hoc ip̄m ꝟuientes. Sed dat̄ deo tempaliū admīstratio ab ip̄o impatore quantum ad honoris veneratōnem & dominij recognitōnem ac suorū mīstroꝝ sustentatōnez. Dicendum est ergo ꝙ cōstantinus impator dedit ꝓp̄e ⁊ suis successoribꝫ impij temporalium administratōnem in honoris veneratōnem ⁊ dominij recognitōem & ꝓp̄ hanc eandem immediatam administratōnem concedit impatori quā eligit in vsum & in sui officij stipendiatōnem ꝓ defensiōe ⁊ pacifica gubernatōne ecc̄ie. ¶ Ad primum ergo est dicendum ꝙ ꝓp̄ ⁊ alij ecc̄iastici viri non recipiunt immediatam tempaliū admīstratōnem quantum ad ꝑsonalem executōnem quā ip̄i ꝑsonaliter exequunt̄ eo ꝙ officium ip̄oꝝ ꝓprium est vacare diuinis ⁊ sp̄ualibꝫ actibꝫ & saluti animaꝝ subditoꝝ sed solum quantum admīsterialez ꝯmissionem. Cōmittitur enim tempalium admīstratō mīstris ⁊ yconomis quos quelibet ecc̄ia habere tenet̄, ¶ Ad ij. est dicendum ꝙ signanter ut exponit g̊g. apl's dixit ꝯtemptibiles de ecc̄ia eligatis & illos ꝯstituite ad iudicandum quia ꝑ laycos ⁊ ꝑ illos qui sunt minoris meriti in ecc̄ia iudicia sunt exercenda & tempalia negocia tractāda non autem ꝑ ip̄os clericos immediate. ¶ Ad tercium est dicendū ꝙ tempalium admīstratō nō auget cupiditatem nisi ꝑ inordinatā & affectōnum & sp̄ualibꝫ bonis retractatōnem, Nam abraham mlt̄oꝝ bonoꝝ temporalium admīstratōnem habuit & tn̄ primo ip̄e de salute humani generis ꝓmissionem recipe meruit.

AD tercium sic ꝓceditur videt̄ enim ꝙ concessionem factam ꝓp̄e ꝑ constantinum sequentes impatores reuocare possint. Dicit enim iurisconsultus ꝙ si princeps concedit alicui qd̄ liceat ei edificare in loco publico talis concessio debet intelligi ut fiat sine p̄iudicio alterius. Concessio ergo facta ꝓp̄e siluestro & suis successoribꝫ per cōstantinum intelligenda est esse facta sine preiudicio alioꝝ impatorū sequentium. ¶ Preterea par in parem non habet imperium sicut ergo impator constantinus concessit ita alius impator pot̄ reuocare. ¶ Preterea dicit iurisconsultus ꝙ princeps legibꝫ solutus est nō absolute ergo ꝙ de tali concessione condita fuerit aliqua lex imperator non obligatur illam seruare. ¶ In contrariū est qd̄ scribit̄ xij. di. vbi dicitur. ridiculum est & satis abhomīabile dedecus ut traditōes quas antiquitus a p̄ribꝫ suscepimus infringi patiamur. ¶ Rn̄sio

Dicendum ꝙ tripliciter poꝛ̃ ostendi quantũ ad pñs concessionem p̃
dictam constantinum factam irreuocabilem esse. Primo fit ꝙ semel
deo dedicatum est humano iudicio reuocari non poꝛ̃. vnde scribitur
xij. q. ij. de rebꝫ que semel deo contribute atq; dedicate sunt ⁊ postea
sub occasione concessionis principum a quibusdam inuaduntꝛ̃ sanc
cimus ut prius consulatis principem ad resecandum causam ⁊ co-
gnoscendum vtrum illiꝰ sit concessio an inuasoris presũptio. Qd
si principis inordinata fuerit largitio ip̃e sit princeps ꝓ emendatiõe
redarguendus. Si autem inuasoris decoratꝛ̃ p̃sumptio vsq; ad emen
dationem excõmunicatõnis sit vindicta cohercendus. Scd̃o sic non
alio iure temp̃alium admĩstratione constantinus recepit nisi cõsen-
su ꝓpl̃i al's ꝓp̃e & principum ac vniuersi senatus vrbis rome. Sꝫ cũ
consensu omnium istorum talem concessionẽ ip̃e fecit ecc̃ie. scribitur
enim xcvij. di. c. constantinus. vtile iudicamus vna cum omĩbꝫ sa-
trapis nr̃is ⁊ vniuerso senatu optimatibꝫ etiam & cum cuncto ꝓpl̃o
romane ecc̃ie subiacenti ut sicut beatus petrus in terris vicarius filij
dei videtur esse constitutus ita & pontifices ip̃ius principis apl̃oruꝫ
p̃tatem amplius q̃ terrene imp̃ialis nr̃e serenitatis habere videtur
concessam a nobis nr̃oq; imp̃io ⁊ obtineant ⁊ vsq; ad finem mũdi
illibatam & inconcussam p̃manere decreuimus. ¶ Ad primum er
go est dicendum ꝙ p̃iudicium fit successori qñ subtrahitur ei qd̃ sibi
debetur. non autem qñ redditur alteri qd̃ sibi est subtractum. Constã
tinus autem reddit ecc̃ie ⁊ vicario xp̃i illa que ab ip̃o recip̃at cum di
ctum sit supra omĩa esse dei & p̃ consequens ꝓp̃e vicarius eius quã-
tum ad honoris veneratõnem & dominij recognitõnez. ¶ Ad scd̃m
est dicendum ꝙ quantum ad illa que sũt iuris positiui par in parẽ
nõ habet imp̃ium sed illa que sũt iuris naturalis ⁊ diuini omnes ob
ligant p̃ntes & sequentes quo iure constantinus talem obligatõem
fecit. vnde scribitur c. sup̃dicto. Qꝛ constantinus talem obligatõnez
fecit dicens. Coram deo viuo qui nos regnare precepit & coram ter-
ribili eius iudicio obtestamur omnes nr̃os successores imp̃atores ⁊
cunctos optimates amplissimumq; senatum & vniuersum ꝓpl̃m in
toto orbe terraꝝ nunc ⁊ in posteꝝ nulli eorum quoq; modo hec ꝯcessa
infringere vel aliquo modo ꝯuelli. Si quis autem qd̃ non credimꝰ
in hoc temerator aut contemptor extiterit eternis condemnatõnibus

subiaceat innodatus. Et p hoc patet solutō ad tercium quia lege na
tali & diuina princeps nō est solutus sed plus q̄ alij existit ligat⁹

Questio xliiij. de legum impialium institutōne.

Insup considerandum est de legum impialium institutōne circa qd̄
queruntur viij. Primo vtrum impator absq; ppe auctoritate possit
leges condere. Scdo vtrum leges impiales ex precepto ppe omnes te
neamur obseruare. Tercio vtrum leges impiales ex precepto ppe ha
beant hoīes in foro conscientie ligare. Quarto vtrū pp leges impia
les sua auctoritate possit corrigere. Quinto vtrū leges impiales sua
auctoritate possit mutare. Sexto vtrum pp sua auctoritate possit reū
impunitum dimittere quem leges impiales condemnant. Septimo
vtrum pp absq; peccato legib⁹ impialib⁹ possit vti. Octauo vtrū pp
legib⁹ impialib⁹ sit solutus.

Ad primum ergo sic pceditur. videtur enim q absq; ppe aucto:
ritate impator possit leges condere quia quelibet persona pu:
blica ex suo officio potest leges condere ad regendum multitudīem
sibi cōmissam. sed impator est psona publica ergo potest leges con:
dere. Preterea qd̄ fit dei auctoritate non requiritur q fiat auctori
tate ppe. sed dicit iurisconsultus q leges sunt diuinitus p ora princi
pum pmulgate ergo requirit̄ ppe auctoritas. Preterea dicit phs
ij. ethycor. q intentio legislatoris semp est ut homines ad virtutem
inducat. Nullum enim agens ad nullum aspiciens agit bm dyoni.
sed quilibet homo pot̄ alium inducere ad virtutem ergo quilibet ho
mo pot̄ absq; supioris auctoritate leges condere. In contrarium
ē quia ille qui tenet̄ alterum sequi & alteri subijcit̄ nō pot̄ absq; illi⁹
auctoritate statuta condere sed impator subijcitur ppe sicut mīster ei⁹
ergo & tenet̄ imitari eum. vnde g̃g. dicit & ponitur ij. q. iij. q leges
seculi non dedignantur sacros sequi canones & extra de iudi. scribit̄
q leges impiales non dedignant̄ sacros canones imitari. Rñsio
Dicēdum q bm aug̃. primo libro de libero arbitrio. lex eterna est sū:
ma diuina ratio qua iustum est ut omnia sint ordinatissima cui sp
obtempandum est. bm quam omnis lex recte fertur rectequ imitatur
Omnis ergo iusta lex dependet a lege diuina dupliciter. Primo effe:
ctiue & deriuatiue eo ipo q iusta est cum non aliter discernat̄ quid

sit iustum ⁊ quid iniustum nisi lege diuina mediante iuxta illud ꝓ
uerb. iiij. ꝑ me reges regnant & legum conditores iusta discernunt
Scdo matialit & subiectiue quia ex diuinis ꝑmonibꝫ prime leges i-
piales materialiter composite sunt. Nam pompilius qui romulo
successit in regno ꝑ decem viros leges ex libris salomonis conscribi
decreuit & in latinum ꝑmonem translatos i xij. tabulas exposuit ut
dicit ysidorus i libro ethymo. ⁊ iurisconsultus ponit ꝙ cum aliquid
addimus uel detrahimus iuri diuino ⁊ naturali tunc ius ciuile effi-
cimus. Illo ergo iure lex impialis depēdet ab auctoritate ꝑpe q̄ iure
dependet a lege diuina cuius ipe ꝑp est vicarius & mister potissime
cum ꝑm dyonisiū lex diuinitatis hoc habeat ut eius influentia non
transeat ad inferiora nisi ꝑ media. Medius autem inter deum & po
pulum xpianum est ipe ꝑp. vnde nlla lex ꝓplo xpiano est danda ni-
si ipiꝰ ꝑpe auctoritate sicut nec aliqua lex fuit data ꝓplo israhelitico
nisi mediante moyse ipo attestante deutro. v. Ego sequester & me-
dius fui inter deum ⁊ vos ut annūciarem vobis verba eius. ¶ Ad
primum ergo est dicendum ꝙ ꝑsona publica pot leges condere illiꝰ
tn̄ auctoritate cuius auctoritate respublica sibi ꝯmissa est. sicut ēgo
impator recipit a ꝑp impij tempalium admīstratōnem sic ab eo re-
cipit legum & statutoꝝ eius approbatōnem. ¶ Ad scdm ē dicendum
ꝙ diuinitus leges ꝑ ora principum sunt ꝓmulgate mediante tamē
ore ꝑpe qui medius ē ⁊ sequester inter deum & impatorem quemad-
modum impator medius est & sequester inter impatorem ⁊ papam
quantū ad curam tempalem. vnde sicut eius electio ⁊ confirmatō a
ꝑp dependet sic legum & statutoꝝ approbatio. ¶ Ad tercium est dicen
dum ꝙ quilibet pot alium ad virtutem inducere monitōne morali
& sociali uel yconomica & paternali. sed monitōne pollicita ⁊ rega-
li non inducitur nisi ꝑ legem que cum habeat vim coactiuā ut phs
dicit penaꝝ terrore ⁊ ꝯminatōne habet homines ad virtutem indu-
cere & a malo retrahere quam legem & ꝯdere executōni tradere non
ꝑtinet nisi ad ꝑsonam publicam cuiꝰ ꝑtati alij subijciunt.

AD scdm sic ꝓceditur videtur enim ꝙ leges impiales ex ꝑcepto
ꝑpe non omnes tenentur seruare quia multi sunt qui impato
ris dominio non subdunt. tales ergo leges impiales non tenentur
seruare. ¶ Preterea scribitur i. ad thymo. i. ꝙ iusto non ē imposita

lex ꝓpter transgressores solũ lex est data. vel idem apl's dicit ad gal'. iiij. Iusti ergo & boni viri non tenentur impatorum leges seruare. ¶ Preterea scribitur xix. q. ij. ꝙ qui in lege priuata ducitur nulla ratõ exigit ut a publica lege constringatur dicitur autem lex priuata lex spũs sancti. sed multi aguntur ⁊ ducunt̃ tali lege ergo tales non tenentur leges impiales seruare, ¶ In contrariũ est qd̃ scribitur x. di. c. certum est. vbi ꝓp̃ mandat ꝙ leges romanoꝝ principum ab oĩbꝫ seruentur. ¶ Rñsio Dicendum ꝙ lex impialis includit multas cõditõnes quas non oportet ab omĩbꝫ seruari quia nec ista fuit intentio legislatoris ut lex eius ꝑm omnes conditõnes illas ab omĩbꝫ seruaretur, Includit nãq; lex primo omnium actuum humanoꝝ directõnem eo ꝙ omnis intentio legislatoris ad hoc tendit ut ꝑ legẽ datam actus humani dirigantur ad virtutem & ad bonum inducant̃ Vnde ꝑm ysido. lex dicta est a legendo quia quilibet pot̃ in ipa legẽ qualiter se debeat dirigere in agendis. Scdo includit consuetudinis loco ⁊ tempore conuenientis obseruatõnem, Dicit enim iurisconsultus ꝙ que longa consuetudine comprobata sunt ac ꝑ annos plurimos obseruata velut tacita ciuium conuentõne non minus q̃ꝫ iura scripta seruantur. Tercio includit supioris & inferioris ordinatõni ꝑm enim aug̃. si proconsul mandat vni aliquid obseruandum & ĩ illo disponsatum sit cum eo ꝑ impatorem uel supiorem nõ stringit̃ ad illud seruandum dispensatõe supioris facta, Quarto includit violentam coactõnem ad hoc enim facte sunt leges sicut dicit ysidorus ut eaꝝ metu humana coherceatur audacia tuta que fit inter improbos innocentia ⁊ in ipis improbis formidata supplicatio refrenetur nocendi facultas. Quantum ergo ad actuum humanoꝝ directõm ⁊ quantum ad supioris ⁊ inferioris ordinatõnem omnes leges impiales seruare debent. sed quantum ad consuetudinis obseruatõez uel violentam coactõnem non omnes leges predictas seruant. sed solũ illi qui consuetudine illa approbata stringuntur & qui dominio potestatis alicuiꝰ regis uel principis subdunt̃ & ꝑ hoc patet responsio ad ratõnes factas in contrarium.

AD tercium sic ꝓceditur videt̃ enim ꝙ leges impiales ex p̃cepto ꝓp̃e non habeant hominẽ in foro conscientie ligare quia leges humane frequeneer ingerunt calumniã & iniuriam homĩbꝫ iuxta

illud ꝑsa·x·ve qui ordunt leges iniquas ⁊ scribentes iniusticias scripserunt ut opprimerẽt iniudicio paupes· sed tales leges quilibꝫ iure nature tenetur seruare sicut quilibet tali iure tenetur oppressionem ⁊ violentiam euitare· ¶ Preterea in foro conscientie homo tenetur parere soli deo cum ipe solus intueatur cor ⁊ homo videat que foris parent ut scribitur i·R·xvj·Nullius ergo puri hominis legi potest homo in foro conscientie ligari, ¶ Preterea lex conscientie ex obbuatõne diuinoꝝ mandatorum dependet·sed diuina mandata interdum irritant ꝑ leges humanas iuxta matħ·x· Irritum fecistis mandatũ tum dei ꝓpter traditõnes vestras·nulla ergo lege humana pot ligari quis in foro conscientie· ¶ In contrarium est qđ scribit i·petri ij· hec est enim gratia si ꝓpter conscientiam sustinet quis tristicias patiens iniuste· ¶ Respõsio Dicendum ꝙ in foro conscientie homo subiacitur soli deo illa ergo ligant hominem in foro conscientie que i iure diuino uel naturali a deo homi impresso hnt videlicet obligandi q sũt omnia iusta·pnt autem quatuor modis alique leges iusticiam continere Primo effectiue ⁊ potestatiue ut qñ sic feruntur ꝙ nõ excedunt pstatem ferentis, Scdo formaliter ⁊ quidditatiue ut quãdo ꝫm equalitatem ꝓportõnis imponuntur subditis onera ⁊ diuidunt int eos honores in ordine ad bonum omune sine psonaꝝ acceptõne ⁊ cum virtutum consideratõne· Tercio matia liter ⁊ subiectiue ut qñ nõ continent aliqua contra dei mandata ⁊ contra bonos mores sic lex quam edidit nabuchodonosor que mandabat ut omnes adorarent statuam auream quam erexerat· Quarto finaliter ⁊ termiatiue ut ordinentur ad bonum omune ⁊ ad ꝓmotõnem reipu·sine ꝓpria cupiditate ⁊ gloria nullo priuato bono consideratо· Si ergo istis q̃tuor modis oppositis leges iniuste sint in foro conscientie homies nõ ligant· ¶ Ad primum ergo ẽ dicendum ꝙ sicut dicit apl's Rõ·xiij· princeps dei mister est tibi in bonum non in malum· Ideo cum ꝑnceps contra iusticiam grauamina infert subditis ꝑ violentias ⁊ leges iniquas in talibꝫ homo non obligatur ut obediat talibꝫ legibꝫ si sine scandalo uel maiori detrimento resistere possit, ¶ Ad scm est dicendum ꝙ ex ipa ordinatõne diuina i foro conscientie homo tenet parere legi sui superioris dũmodo iusta sit dicente apl'o, Qui ꝑtate rsistit diuine ordinatõni resistit. ¶ Ad tercium est dicendũ ꝙ obedire

oportet deo magis q̃ꝫ homib⁹ ideo nulli lege contra mandata dei est parendum sed ꝓ viribꝫ resistendum.

AD quartum sic ꝓceditur videtur enim q̃ ꝑ̃ nõ possit sua auctoritate leges impiales corrigẽ quia illa que innituntur iuri diuino ⁊ naturali non subijciuntur correctõni humane. sed leges ĩpiales ex iure naturali & diuino confecte sunt ut supra allegatum est non ergo pñt ꝑ hominem corrigi. ¶ Preterea legis correctõ ꝑuat̃ conditõni eius sicut interpretatio. sed impator est conditor legum suaꝝ non ꝑ̃ ergo sibi ꝑuatur correctio ⁊ interpretatõ. ¶ Preterea qd̃ ẽ bonum ⁊ bona intentõne opatum non supponitur correctõni ꝫ magis remuñatõni. Sed ꝑm phm ij. ethy. voluntas omĩs legislatoris ẽ inducere homines ad bonum talia ergo non subijciunt̃ correctõni. ¶ In contrariũ est glo. sup illo verbo psal. lex domini immaculata conuertans animas. ¶ Rñsio Dicendũ q̃ ꝑ̃ est principaliter executor legis diuine sicut impator est principalit̃ executor legis humane Eo ergo modo ꝑ̃ pot̃ corrigere impatoris legem quõ lex diuina habeat corrigere legem humanam. Habet autem lex diuina quatuor modis legem humanam corrigere & eius defectum supplere ut pot̃ haberi ꝑ aug̃. libro primo de libero arbitrio. Primo ꝑ omniũ maloꝝ punitõnem non enim lex humana omnia mala punit al's ꝑimit. Sed illa dumtaxat pacem publicam possunt ꝑturbare ⁊ ĩ graue hominum nocumentum pñt redundare. lex autem diuina nichil ĩpunitum relinquit. vnde dicit aug̃. libro supradicto. videtur michi lex ista que regendis ciuitatibꝫ fertur multa cõcedere atq̃ multa impunita relinquere que ꝑ diuinam legem iudicantur. Scdo ꝑ interioꝝ animoꝝ cohibitõm uel sñiatõm quia lege humana non sñiatur homo ꝑ illa que in animo geruntur. sed ꝑ illa que exterius manifestãtur. dicente aug̃. nos in quenq̃ sentenciam inferre nõ possum⁹ nisi sponte conuictam uel confessam. Sed ꝑ legem diuinam cogitata iudicantur testimonium reddente illi conscientiam hominum ⁊ int̃ se inuicem cogitatõnem accusantium aut defendentiũ sicut dicit aplus ad Rõ. ij. Tercio ꝑ iudicioꝝ rectificatõnem. contingit enim humanas leges iudiciũ multipliciter falli ⁊ multipliciter obliquari qd̃ nõ contingit de iudicio diuine legis. vnde dicit aug̃. sup illo prima petri iiij. Si iustus vix saluabitur impius & peccator vbi parebunt.

Quare iustus vix saluabitur nisi quia iusticiā dei tantam esse con
stat ut ad examē diuine iusticie deducti in iusticia appareant. Quā
to p finis supnaturalis consecutōnem. Dicit enim aug. eodem lib.
q lex humana lr̄is ꝓmulgata solum hominib⁹ ꝑm animalem vitā
viuentib⁹ opitulatur. sed lex diuina ad consecutōnem supnatural'
boni nos inducit & iuuat. ¶ Ad primum ergo est dicendum q illa
que innittunt̄ iure diuino & nat̄ali non corriguntur ꝑm eorum pti
cularem explicatōnem ꝑm quam multa concedunt non concedēda
& multa impunita relinquūt non punienda. ¶ Ad scd̄m est dicen:
dum q sicut p ꝓpm impator & omnis potestas instituit̄ si bona ē &
corrigitur si non bona est ita omnis lex a quocunq; feratur p eum ē
comprobanda si bona sit ⁊ p eum non est corrigenda si nō bona sit
¶ Ad Tercium est dicendum q voluntas legislatoris habet inducē
homines ad bonum ꝑm conditōnem & possibilitatem ip̄oꝝ ꝑm quā
consideratōnem multa dissil'at non facienda & multa impunita re:
linquit punienda ꝓpter euitatōnem maioris mali. Scribitur enim
ꝓuerb. xxx. q qui nimis emungit elicit sanguinem.

Ad quintum sic ꝓceditur videtur enim q ꝓp sua auctoritate le
ges impiales mutare non possit quia lex impialis a lege diui
na & eterna deriuatur. sed lex eterna est immutabilis eo ip̄o q et̄na
est ergo mutari nō pot̄. ¶ Preterea lex impialis si iusta est ligat ho
minem in foro conscientie ut supradictum est. sed lex conscientie mu:
tari non pot̄ ergo nec ip̄a lex humana est mutabilis. ¶ Preterea di
cit iurisconsultus q iusticia est perpetua & constans voluntas ius
suum vnicuiq; tribuens. sed lex humana si lex est semp est iusta ēgo
semp perpetua ⁊ immutabilis. ¶ In contrarium est qd̄ dicit aug.
primo libro de libero arbitrio vbi ait q lex tempalis q̄uis iusta sit
iuste tamen p tempora mutari pot̄. ¶ Rn̄sio. Dicendum q triplex
potest distingui regula agendorum. Vna tempanea que ponit̄ & d̄
ponitur sed non deponitur ut lex nat̄alis puta lex humana positīa
Altera que ponitur sed non deponitur ut lex nat̄alis menti ratōna
bili concreata. Tercia est eterna que nec ponitur nec deponit̄ ⁊ ista
est lex diuina. Ad primam legem inspicit solus homo & hoc dumta
xat q̄mdiu ista animali vita viuitur. Ad secūdam regulam inspicit
homo & angelus. sed ad terciam inspicit homo angelus & ip̄e deus

Rōbiliter autem prima lex humana ponitur & deponit̄ & mutari
:pot̄ ꝓ tempum diuersitate ꝓpter duo. Primo humanoꝝ actuum va
riatōnem. Contingit enim humanos actus multipliciter variari &
& ꝑ consequens multipliciter regulari ut aliqua lege regulent̄ vno
tempore ⁊ aliqua alio tempe ꝑm variam conditōnez illoꝝ qui lege
reguntur. Scd̄o ꝓpter ip̄ius legis ꝑfectam inuentōnem semꝑ enim
posteriores hn̄t se ꝑ additōnem ad priores ut inuentores artis mu:
sice pauca primo inuenerunt. posteriores vero plura illis de arte me
lodie illis scripserunt ut ph̄s dicit ij. metha. sic primi inuentores le:
gum ꝓpter defectum expientie quedam imꝑfecta in multis deficien:
tia statuerunt que posteriores mutauerunt instituentes aliqua que
in paucioribꝫ deficere possent. ꝑ̄ ergo ⁊ imꝑator uel alij inferiores
sua auctoritate possunt humanam legem ponere & deponere ꝓ tē:
porum diuersitate maxime quando euidens apparet vtilitas. Nam
in rebꝫ nouis constituendis euidēs debet esse vtilitas. ¶ Ad primū
ergo est dicendum ꝙ lex eterna tribꝫ modis accipitur. Primo modo
stricte respectu bonorum ratōnalis creature ut est regula agendorū
a creatura ratōnali. Scd̄o large respectu bonorum totius creat̄e ꝑm
quem modum dicit aug̃. ꝙ lex eterna est lex omnium artium. Ter:
cio modo largissime respectu omnium tam bonoꝝ q̄ maloꝝ. omnis
ergo lex deriuatur ab ista lege eterna siue ponatur siue deponat̄ sic̄
lex humana siue ponatur ⁊ non deponatur sicut lex nat̄alis. ¶ Ad
scd̄m est dicendum ꝙ in foro conscientie duplex est lex vna immobi
lis que certificat de rebꝫ opandoꝝ vniuersaliter & ista dicitur lex na
turalis. Altera mobilis que certificat de casibꝫ operandoꝝ ꝑticulari:
bus que appellatur conscientia. primam ergo regulam homo nō pt̄
ponere nec deponere quia impressa est sibi a deo. sed scd̄m pot̄ homo
deponere & ponere. potest enim homo de aliquo agili occurrente fa:
cere sibi conscientiam ⁊ non facere, ¶ Ad tercium est dicendū ꝙ iu:
sticia consistit in ordine ad alterum per respectum ad bonum reipu.
ideo sicut ex sua appellatōne ad ꝑticularia negocia pot̄ mutari sicut
pot̄ mutari lex.

AD vj. sic ꝓceditur videtur enim ꝙ ꝑ̄ non possit reum impu:
nitum dimittere quem leges imꝑiales condemnāt quia ꝑ̄ nō
pot̄ contra auctoritatem sacre scripture. sed scribit̄. iij. R. xx. Quia

dimisisti virũ dignum morte erit anima tua ꝓ anima eius. ¶ Pre
terea sicut lex precipit innocentem absolui ita precipit reum cõdem:
nari·sed in nullo casu licet innocentem ꝓbatũ damnari ergo in nul
lo casu licet reum ꝓbatum absolui· ¶ Preterea dicit aug̃·in libro d̃
vera religione·Quãq̃m de tempalib⁹ legib⁹ homines iudicent̃ cum
eas instituunt·postq̃ tñ institute fuerint atq̃ firmate non licebit iu
dici de ip̃is iudicare ꝑm eas·Cum ergo lex non solum humana sed
diuina mandet exo·xxij·Maleficos nõ patieris viuere videtur ꝙ ꝑ̃ꝑ
reum impunitum dimittere non possit, ¶ In contrariũ est euange:
lica auctoritas quia xp̃us adulteram impunitam dimisit io·viij·
Et apl̃ica veritas quia mĩa supexaltat iudicium iaco·iij·Simil'r
ecc̃iastica pietas xxij·q·v·c·pena· ¶ Respõsio Dicendum ꝙ sicut di
cit g̃g·ꝛ ponitur xlv·di·multum d̃stituitur ut iusticia teneatur sine
mĩa vel mĩa sine iusticia·ex utroq̃ enim iudex debet quoddam tem:
pamentum facere ut neq̃ multa asperitate exultarent̃ subditi neq̃ ni
mia benignitate soluant̃. Non licet ergo ꝑ̃ꝑe reo uel malefico mĩam
sine iusticia exhibere sed salua iusticia licet ei mĩam facere·Est autẽ
duplex iusticia quã ꝑ̃ꝑ tenetur saluare·vna priuata qua tenetur tue
ri vitam priuatam singulor̃, Altera publica qua tenetur tueri vni:
uersitatis iura publica puta vtilitatem reipu·tenet̃ respicere cui ip̃e
preest·Salua ergo vtraq̃ iusticia ꝛ nõ aliter ꝑ̃ꝑ pot̃ malefico mĩaꝫ
facere ip̃m impunitum dimittendo ꝛ aliter non·vnde distinguẽdũ
est ꝙ aut est maleficum priuatum in ꝑsonam priuatam aut publi:
cam in rem publicam·si ergo est maleficium priuatum licet ꝑ̃ꝑe sal
uo iure priuato ꝑsone cui actio ex maleficio competit reum sibi pre:
sentatum dimittere qd̃ contingit in duob⁹ casib⁹, Primo quando ꝑ
sone satisfactum est in re·scd̃o quando est satisfactum sibi in sua re:
putatõne·Exemplum primi casus habetur de absolon cui pater re:
misit penam cũ iam tribus annis exul fuisset ut habetur ij·R·xiiij·
Exemplum vero secũdi casus habetur de filio vidue ꝓ quo ip̃a ma:
ter rogabat regem dauid ut ꝑceret ei ut habetur ij·R·c·supradicto·
si vero maleficium sit publicũ tũc salua vtilitate reipu·licet ꝑ̃ꝑe reũ
impunitũ dimittere qd̃ similiter contingit ĩ duob⁹ casib⁹. Primo cũ
ex punitõne euidenter damnum notabile reipu·timet̃·scd̃o cũ ex di:
missione euidens vtilitas aliqua speratur·Exemplum primi casus

habet ij. R. xix. d̄ semei quem rex dauid impunitū dimisit ne pax no
ui regni turbaretur. Exemplum vero scd̄i casus habetur d̄ ioab qui
interficeret abner quem rex similiter impunitum dimisit vsq; ad tē-
pus salomonis ne vtilitas resistendi inimicis impediretur quia vir
bellator ⁊ princeps militie erat. ¶ Ad primum ergo est dicendum q̄
rex achab merito fuit corrigendus quia dimisit regem syrie cont̄ di-
uinam iusticiam cum esset publicus hostis ꝓpl'i a deo electi nec hoc
fecit salua vtilitate reipu. sed magis hoc erat ad reipu. subuersionē.
¶ Ad scd̄m est dicendum q̄ iudex debet iudicare ꝑm leges puta ꝑm
legum equitatum ex diuersis legib⁹ collectam non autem ꝑm vniu⁹
legis rigorem & seueritatem. vnde dicit iurisconsultus q̄ ius ciuile
non est nisi tota lege ꝓspecta in aliqua ꝑticula eius iudicare uel re
spondere. ¶ Ad Tercium est dicendum q̄ non est similiter de inno-
centis absolutōne & malefici punitōne quia innocentis absolutio ē
opus iusticie merum ⁊ spontaneum sed malefici punitō est op⁹ iu-
sticie quasi coactum. vnde iura ꝓniora sunt ad absoluendum q̄ ad
condemnandum. Sanctius est enim ut dicit iurisconsultus innocē-
tem ꝓpter nocentem absoluere q̄ innocentem ꝓpter nocentem con-
demnare.

AD septimum sic ꝓceditur videtur enim q̄ ꝓp̄ sine peccato legi-
bus impialib⁹ vti non possit quia qd̄ non est licitum legē nō
est licitum illo vti lex enim a legendo dicta est. Sed scribitur auctori-
tate hiero. xxxvij. di. q̄ in vanitate ⁊ obscuritate sensus ambulant
qui in secularibus disciplinis occupantur. vnde ip̄e hiero. libros cy
ceronis legebat ab angelo correctus est sicut ibi dicitur. ¶ Preterea
leges non sunt necessarie nisi in iudicijs. sed iudicia interdicuntur
ꝓp̄e & alijs ecc̄iasticis ꝑsonis iuxta illud math. v. Si quis voluerit
tecum in iudicio contendere & tollere tunicam dimitte ei ⁊ pallium
¶ Preterea legibus homo vtitur a repellendum iniuriam ⁊ fraudē
sed hoc non est licitum ꝓp̄e uel alicui ecc̄iastico viro cum eis dicat a-
postolus prima chorinth. vj. Quare non magis iniuriam accipiti⁹
& fraudem patimī. ¶ In contrarium est qd̄ scribitur x. di. auctori-
tate aug̃. Si in adiutorium nr̄m terreni impij leges assumendas
putatis nō rep̄hendimus. nam fecit hoc paulus cum aduersus in
iuriosos al's vniuersos romanum ciuē esse testat̄. ¶ Rn̄sio dicendū

q eo modo licet vti legib impatorum quo modo licet vti doctrinis phor. Nam ipi phi legum traditores fuerūt de vsu autem doctrine phor dicit aug. ij. de doctrina xpiana c. vlti. q phi qui vocant. Si qua forte vera & fidei nre ac comoda dixerunt maxime prelato non solum formidanda non sunt sed ab eis tanqm ab iniustis possessoribus in vsum nostrum vendicanda sunt sicut egyptij nō solum ydola habebant et onera grauia quia ppls dei detestabat. sicut habebāt vasa atq ornamenta de auro & argento que ppls ille exiens de egypto sibi potius tanqm ad vsum meliorē clanculo vendicauit. ¶ Ad questionem ergo ppositam est dicendum q ppe licere vti impialib legib pot intelligi dupliciter. Primo quantum ad coactōnis dominium. scdo quantum ad veritatis obsequium. Primo modo nō licet quia sicut indignum est ut verba celestis oraculi sub regulis psciai cogantur ut dicit greg. in plogo moralium. sic indignum ē ut sanctorum patrū canones legib impatorum aliqua coactōne stringāt. Vnde nulli layco impatori uel regi licet aliqua statuta in eccia ponere preter auctoritatem romani pontificis nec i negocijs ecciasticis aliquam potestatem habere. manet enim in eis necessitas obsequendi non autem auctoritas impandi ut scribit xcvij. di. c. bene. ß scdo modo i veritatis obsequiū licet eis vti. & dico in veritatis obsequiū quia ut scribitur x. di. legib impator in omnib ecciasticis contuersiis vtendum non est prebtim cum inueniantur euangelice & canonice sanctōni aliquotiens obuiare. Nam in vsuris in decimis in pmitijs & in sacramentis ecciasticis ac in omib alijs in quib obuiant canonice veritati vtendum non est. ¶ Ad primum ergo ē dicendum q sicut licitum est sacre scripture doctorib scientias phicas discere & eas interdum ptractare non ut in eis sistat eorum finalis intentio. sed ut de sacra scriptura p eos clarior habeatur cognitō. sic clericis licitum est legib impialib vti ut clarius canones p eas intelligant. ¶ Ad scdm est dicendum q illa verba intelligenda sunt i pparatōne animi non q clericis phibitum sit in iudicō rpetere que eis iuste debentur cū caritatis amore non autem cū litis et discordie clamore. ¶ Ad tercium est dicendum q apls loquit d illis qui alijs iniuriam faciebant & fraudem dum iudices corrūpebant eor iusticiam puertendo cōtra quos sic loquit q magis ipi debebant iiuriā

pati & fraudem recipe quã alijs irrogare.

AD viij. sic ꝓceditur videtur enim ꝙ ꝑ̃ legib⁹ impialib⁹ sit so lutus quia magis est solutus legib⁹ ꝑ̃ ꝓ̃ impator. Sed iurisco̅ sultus dicit ꝙ augustus legib⁹ solutus est augusta autem licet legi: bus soluta non sit eadem tamen priuilegia sibi tribuit q̃ ipe habet ¶ Preterea dicit apls prima chorinth̃. ij. ꝙ spũalis homo omĩa iu dicat ꝑ̃ ergo sicut nulla lege po̅ iudicari ita nulla lege po̅ ligari. ¶ Preterea ꝑ̃ est vicarius xp̃i sed xp̃us ꝓbauit se esse liberum a le: ge & ab impiali tributo math̃. xvij. ¶ In contrariũ ẽ quia math̃. xxiij. reprehensi sunt principes sacerdotum qui onera grauia ⁊ im: portabilia imponebant sup humeros hominum & in digito eorum nolebant ea mouere. ¶ Responsio Dicendum ꝙ sup illo verbo ma thei iij. Sic enim decet nos implere omnem iusticiam. Dicit hyla. ꝙ omnis iusticia implenda est ꝑ prelatum tam legis ꝓ̃ nature ꝑ̃ ergo solutum esse lege quacunq; iusta & iniuste posita dupliciter p̃t intelligi. Primo quantum ad condemnatõnis iudicium & sic ꝑ̃ o̅ lege humana positiua ꝑ eum uel ꝑ alium solutus est quia a nulla lege po̅ iudicari iudicio condemnatõnis a sola lege eterna ꝟm quã verissime dictum est ꝑ apl'm. Oportet nos omnes presentari ante tri bunal xp̃i. Secõ quantum ad optõnis exemplum & sic ipe tanto ve rius ligatus est omni lege iusta quanto verius ipe vicem illius ge: rit qui exemplo impleuit qõ verbis docuit. Vnde dicit yhõ. in lib. õ summo bono ꝙ iustum est principem legib⁹ suis obtempare quia tunc iura sua ab omĩb⁹ custodienda existimet qñ ⁊ ipe illis reueren: tiam prebet. ¶ Ad Primum ergo est dicendũ ꝙ nec ꝑ̃ uel impator legib⁹ solutus est quantum ad iusticiam directiuam imo quantum ad hoc voluntarius ipe tenetur talem iusticiam implere, Est autem solutus a lege quantum ad violentiam coactiuam quia non cogit ab aliquo & quantum ad virtutem ꝓatiuam alꝭ legem positua; quia po̅ legem ꝫm̃tare ꝑ loco & tempore qõ non ꝑ̃t alij & ꝟm h° eodem modo ꝑ̃ solutus est a lege multo fortius ꝓ̃ ipe. ¶ Ad Secun dum est dicendum ꝙ spũalis homo non iudicatur ab aliquo homi ne sed bene iudicatur ꝑ legem diuinam a quo iudicio nec ipe ꝑ̃ nec aliqua creata excluditur, ¶ Ad tercium est dicendũ ꝙ non obstan: te xp̃m liberum esse a lege tributali soluit tñ tributum ad vitandũ

imꝑator

scandalum infirmorũ sic ipe pp̃ vicarius eius legem p eum positam uel confirmatam seruare tenetur ne alij exemplo eius scandalizent̃.

Questio xlv. de aliorũ regum subiectõne.

Ulterius considerandum est de aliorũ regum subiectõne circa quod querunt̃ tria. Primo vtrum omnes reges subijciantur pp̃e quantum ad eius mandati obseruationem. Scdo vtrum omnes reges subijciant̃ pp̃e quantum ad temporaliũ recognitõnem. Tercio vtrum omnes reges subijciantur pp̃e quantũ ad sentencie appellatõnem.

Ad primum ergo sic pcedit̃ videtur enim q non omnes reges pp̃e subijciantur quantum ad eius mandati obseruatõez quia pp̃e non est obediendum nisi precipiat bm diuinam legem. sic enim scribitur iosue primo filios israhel dixisse sibi sicut obediuimus in cũctis moysi ita obediemus tibi. Qui contradixerit ori tuo morte morietur ita tñ q dñs deus tuus tecum sit sicut fuit cum moyse. ꝫ qñq; deus deꝰ non est cum pp̃ nec precepta que facit sunt bm diuinã legẽ ergo non semp pp̃e est obediendum. Preterea quis nulliꝰ p̃ceptũ tenetur buare nisi sui supioris. sed quilibet rex in suo regno non recognoscit supiorem ergo nullius preceptum buare tenetur. Preterea illius preceptum rex quilibet tenetur buare in suo regno a quo pt̃atem regni habet. sed quilibet rex pt̃atem habet a deo non a papa cum non sit pt̃as nisi a deo ut scribitur Rõ. iij. In contrarium ẽ quia super illo verbo luce x. Qui vos spernit me spernit & qui me spernit spernit eum qui misit me dicit glõ. Discat quisq; in audiẽdo uel spernendo ecc̃ie pastores non viles quasq; psonas sed dominum saluatorem imo ip̃m patrem spernere uel audire quia in discipulo magister auditur ⁊ in filio pater honorat̃. Rñsio Dicendũ q cõuenientia est inter sacerdotium leuiticum & sacerdotium xp̃i quantum ad hoc quia sicut summo sacerdoti leuitici generis omnes iudei obedire tenebantur cuiuscunq; status ⁊ conditõnis existerent sic oẽs xp̃iani maiores & minores locum sacerdotis xp̃i gerenti parere tenẽtur. De obnĩa vero & pena non obedientium summo sacerdoti leuitici generis scribitur deutro. xvij. vbi sic dicit̃. si difficile ⁊ ambiguũ apud te iudiciũ pspexeris inter sanguinem & sanguinez causam &

causam venies que ad sacerdotem leuitici generis sequeris ꝙ sniam eorum ⁊ non declinabis ad dexteram uel ad sinistram qui autem superbierit nolens obedire sacerdotis imperio qui eo tempore mīstrat dño morietur homo ille sup quo verbo dicit glo· ꝙ xp̄us qui est sacerdos in eternum vicarios sibi substituit ap̄los quibꝫ ait· Qui vos audit me audit ⁊ qui vos spernit me spernit· ⁊ subdit· iure ergo damnationis sustinet sententiam qui contemnit summi pontificis obedientiam tanq̄ si contemneret diuinitatis potentiam· vnde ⁊ saul rex q̄ inobediens fuit samueli vice dñi sibi precipienti ut peuteret amalech ⁊ non dimitteret puulum atq̄ lactantem bouem ⁊ ouem ⁊ camelum ⁊ azinum electus est de regno ⁊ alius in loco eius institut̄ ē sicut scribitur primo R· xv· ¶ Ad primum ergo est dicendum ꝙ p̄cepta p̄p̄e non esse bm diuinam legem ⁊ deum non esse cum eo· pot̄ intelligi dupliciter vel quantum ad veritatem uel quantum ad vite sanctitatem· Sufficit autem precepta p̄p̄e non esse contraria diuīe legi quantum ad veritatem ad hoc ꝙ nullus ab eius obedientia excludatur· vnde luce ix· cum discipuli dixissent xp̄o vidimus quendā in nomine tuo ejicientem demonia ⁊ p̄hibuimus eum quia non sequitur nos· R̄ñdit xp̄us nolite p̄hibere quia qui non ē aduersum vos ꝙ vobis est ¶ Ad scdm est dicendum ꝙ rex nō recognoscit superiorem in suo regno quo ad dominium tempale seu non habet in regno suo dominū tempalem maiorē ipo· sed sicut nullus sane mētis pot̄ dicere se non habere dominū sup̄ se· ita nullus pot̄ dicere vicariū eius qui eius auctoritate dñatur supra se dominium non habere· ¶ Ad tercium est dicendum ꝙ potestas regibꝫ tempalibꝫ concessa est a deo cum ordine quodam puta mediantibꝫ summis pontificibꝫ quia que a deo sūt ordinata sūt quoꝝ mandata spernendo spernitur ille a quo instituta sūt· vnde aug· in p̄sona ap̄lorum loquens sup̄ dicto verbo· Qui vos spernit me spernit· dicit· ꝙ si sermo dei ad vos quoꝝ puenit ⁊ in eo loco vos constituit videte ne spn̄antes vos ne ad illum pueniāt qđ vobis freceritis·

AD scdm sic p̄cedit videtur enim ꝙ p̄p̄e non subijciant̄ omēs reges quantum ad temporaliū recognitōnem quia ab eo non debent reges cognoscere temporalia a quo non recipiūt· sed reges tēporalia a p̄p̄ non recipiunt imo magis econuerso· ¶ Preterea super

illo verbo ij·thymo·iij·admone illos principibꝫ ⁊ ꝑtatibꝫ subditos esse dicit aug̃·ꝙ si ep̃i & alij ecclesiastici viri impium spũale habent in tempalibꝫ tam̃ regibꝫ ⁊ ducibꝫ subijci debent· ¶ Preterea nullus pot̃ dici dominus rei nisi eam iusto titulo acquisiuerit uel ꝑ emptõꝫ uel ꝑ hereditariam successionem seu ꝑ concessionem· sed nullo iusto titulo ꝓp̃ acquisiuit in omni regno dominiũ tempalium ergo nullꝰ rex temporalia ab eo recognoscere tenetur, ¶ In contrarium est q̃a idem est dominium ~~vere~~ ꝓp̃e sicut eadem est iurisdictõ delegantis & delegati ⁊ maxime quando delegatio ẽ plena ⁊ totalis nulla reſuatõne facta· sed de dominio dei scribitur hester xiij· Tu enĩ fecisti celũ & terram ⁊ quicquid celi ambitu continetur dñs enim vniuersoruꝫ tu es· ¶ Rñsio· Dicendum ꝙ dicentes ꝓp̃m esse vicarium xp̃i in toto orbe dominium habere solum suꝑ spũalia non autem suꝑ tempalia similes sũt consiliarijs regis syrie qui dixerunt iij·R·xx·dij mõtium sunt dij eoꝝ ideo suꝑauerunt nos· sed pugnemus contra eos ĩ campestribꝫ ⁊ in vallibꝫ in quibꝫ dij eoꝝ dominiũ non habent ⁊ obtinebimus contra eos ad lr̃am· sic hodie mali consiliarij adulatõne pestifera seducunt reges & principes terre dicentes dij montiũ puta spũalium domorum sũt sũmi pontifices sed non sũt dij conuallium quia temporalium bonoꝝ nullum habent dominiũ· ideo in campestribꝫ & in potentia bonoꝝ tempalium pugnemus contra eos & obtinebimus· sed quid dicit eis diuina sentencia audiamus quia dixerunt inquit syri· deus montium est dominus & nõ deus conualliũ dabo omnem multitudinem hanc ĩ manu vestra & scietis quia ego sum dominus· ¶ Ad questionem ergo puto ꝓ veritate esse dicendũ ꝙ ꝓp̃ vicarius ihu xp̃i vice dei viuentis in toto orbe terraꝝ spũaliũ ⁊ temporalium habet vniuersalem iurisdictõneꝫ· sed ip̃oꝝ tempaliũ immediatam administratõnem non recepit nisi in regionibꝫ occidentalibꝫ impij concessionẽ factam ecc̃ie a constantino· Quare aũt ecc̃ia non vtitur tempalium admĩstratõne nisi in ꝑtibꝫ ytalie mediante impatore quem elegit ⁊ non in alijs regnis que sunt in occidẽtali impio hoc non est ꝓpter carentiam auctoritatis sed ꝓpter nutriẽdum in suis filijs vinculum pacis & vnitatis quia exquo imperiũ fuit diuisum & a diuersis ꝑtibꝫ diuersimode & tyrannice vsurpatũ ecc̃ia ꝓpter vitandum scandalum ⁊ scisma tempalium admĩstratõꝫ

Dei et

seu occidentalis

in regnis illis dimisit ꝓpter cuius scandali vitatõnem saluator hu
mani generis etiã se tributariũ fecit math. xvij. ¶ Ad primũ ergo
est dicendum ꝙ sic ista temporalia recipiunt̃ a deo sicut elementa ⁊
alia mobilia ꝙ mouent̃ ab ip̃o. Planum est autem ꝙ ista mobilia
non mouentur a deo immediate sed mediantibꝫ celis quorũ motu
cessante cessabit omnis motus istoꝝ inferiorum. sic ista temporalia
recipiuntur a deo mediante iurisdictõne & dispositõe ip̃orum celoꝝ
puta summoꝝ pontificum qui celi verbo domini firmamenti sũt de
quibꝫ scribitur psal. Celi enarrant gloriam dei. ¶ Ad scd̃m est dicen
dum ꝙ apl's loquit̃ de laicis subiectis ep̃is quos precipit monere vt
regibꝫ ⁊ principibꝫ obediant in soluendo tributa ⁊ stipendia que te
nent̃ eis vnde reges & principes magis debent dici mĩstri & stipen-
diarij ecc̃ie in admĩstratõne tempalium q̃ꝫ domini. ¶ Ad Tercium
est dicendum ꝙ ꝓp̃ non acquirit iurisdictõnem in aliquo regno he-
reditaria successione sed immediata diuina traditõne qñ dictum est
petro quia caro & sanguis non reuelauit tibi sed pater meus qui in
celis ẽ. ideo dico tibi quia tu es petrus ⁊ tibi dabo claues regni celoꝝ
vnde non vice sua sed vice dei vniuersalem iurisdictionem habet in
toto orbe.

Ad tercium sic ꝓceditur videt̃ enim ꝙ ꝓp̃e omnes reges nõ sub-
ijciantur quantum ad sentencie appellatõnem quia scribit̃ ext̃
de app. c. si duobꝫ. ꝙ non est appellandum a seculari iudice ad ꝓp̃m
nisi in terris vbi ecc̃ia seu ꝓp̃ habet immediatam tempaliũ admini-
stratõnem. ¶ Preterea appellatio fit ad releuandum grauamen illa
tum. sed tempalis homo non releuatur a grauamine nisi ꝑ tempa-
lem dñm non ergo ꝑ ꝓp̃m. ¶ Preterea non licet transire de extremo
ad extremum sine medio. sed impator est quasi quoddam medium
inter alios reges & ꝓp̃m non ergo appellatio alioꝝ regum potest de
ferri ad ꝓp̃m nisi mediante impatore. ¶ In contrarium est qd̃ scri-
bitur ij. q. vj. si quis vr̃m pulsatꝰ fuerit in aliqua aduersitate licen
ter ad hanc sanctam sedem apl'icam appellet & ad ip̃am tanq̃ꝫ ad ca
put refugium habeat. ¶ Responsio Dicendum ꝙ appellatõ ẽ reme-
dium iuris quo subuenit̃ oppresso in ordine iudiciario quo quis op
pressus ab ĩferiori iudice licꝫ sibi postulatis apl'is & lr̃is dimissorijs
ad supiorem recurrẽ. Iste autem ordo iudiciarius quo ꝑ appellatõeꝫ

subuenitur oppresso solũ locum habet in foro exterioris iudicij vbi a
gitur causa inter hominem ⁊ hominem, quia in toto isto ordine iu-
diciario supremum gradum tenet ipe pp̃. ideo a quocunq; homĩe re-
ge uel impatore quis iniuste grauetur pot̃ licite ad summum ponti
ficem appellare ꝓpter qd̃ scribitur ij. q. vj. ad romanam ecc̃iam ab oĩ
bus maxime tamen ab oppressis est appellandum ⁊ concurrendum
quasi ad mr̃em eius ut vberib⁹ nutriantur auctoritate defendant̃ a
suis oppressionib⁹ releuentur quia non pot̃ nec debet mater obliui-
sci filium suum hoc idem patet xj. q. i. c. quicunq; litẽ habens. ¶ Ad
Primum ergo est dicendũ ꝙ verum est a iudice seculari nõ eẽ appel-
landum immediate ad pp̃m indifferenter & in ꝑuis negocijs sed bñ
in negocijs arduis & necessitate vrgente a quocunq; iudice homo g̃
uetur ad pp̃m pot̃ habere recursum tanq̃m ad vniuersalem dominũ
¶ Ad scd̃m est dicendum ꝙ appellatõ est ꝓuocatõ de minori iudice
ad maiorem continens querelam inique sentencie. Si ergo quis g̃-
uetur a dño tempali ⁊ ille dominum supiorem tempalem non ha-
beat ad pp̃m iuste pot̃ recurrere quia etsi tempalium omnium admĩ
stratõnem non habet. habet tñ omniũ vniuersalem iurisdictõem ut
dictum est, ¶ Ad tercium est dicendũ ꝙ illa ratio non habet locum
in pp̃ qui habet plenitudinem p̃tatis. vnde sicut ab eo pñt exire pro-
uisiones sine medio quia si ad capl'm istius ecc̃ie spectat prelatum
eligere pot̃ sine electõne capl'i illi ecc̃ie de p̃lato ꝓuidere sic pñt appel-
latõnes reduci in ip̃m remoto omni medio.

¶ Questio xlvj. de alioꝝ regum correctõne.

DEinde considerandum est de alioꝝ regum correctõe circa
quod querũtur tria. Primo vtrum pp̃ possit omnes reges
cũ fore faciũt publice corrigere. Scd̃o vtrum pp̃ possit oẽs
reges cum subest causa deponere. Tercio vtrum pp̃ possit in quolib⁹
regno regem instituere,

AD primum ergo sic ꝓcedit̃ videtur enim ꝙ ad pp̃m nõ spectet
reges terre cum fore faciunt publice corrigere quia dictũ est pet̃
math̃. xviij. Si peccauerit in te frater tuus vade ⁊ corrige eum inter
te ⁊ ip̃m. ad pp̃m ergo non solum spectat publica correctõ. ¶ Prete
rea dictum est petro ⁊ cuilibet ecc̃iastico viro math̃. v. Si q̃s ꝑcussit

te in vna maxilla prebe sibi alteram· non ergo ad ꝓpm spectat ꝑ cor
rectōnem iniuriam repellere sed potius sustinere. ¶ Preterea quedā
correctio fit ꝑ incusatōnem· quedam vero ꝑ pene illatōnem· sed neu
tro modo ꝑtinet correctio regum ad ꝓpm quia nec poꝫ eos incusare
nec penam corporalem infligere, ¶ In contrarium est illud qđ scri-
bitur ecc̄iastici vij· Noli querere fieri iudex nisi valeas virtute irrū-
pere iniquitates cum ergo ꝓp sit iudex vice xp̄i viuoꝝ & mortuoruꝫ
ad eum spectat oīm hominum cum forefaciūt vniuersalis correctō·
¶ Rn̄sio· Dicendum ꝙ sicut dicit hugo ij· li· de sacramentis ꝑte ij·
c· iiij· Spūal' pt̄as terrenam potestatem habet instituere ut sic & iu
dicare atq; corrigere si bona non fuerit· ip̄a vero a deo primo institu
ta est & cum deuiat a solo deo corrigi & iudicari potest sicut scriptū
est ꝑ apl'm· spūalis homo iudicat omnia ⁊ ip̄e a nemīe iudicatur·
vnde ꝓph̄e in veteri lege in quibꝫ erat spūalis pt̄as reges cum fore
faciebant corrigebant & fortiter increpabant sicut patet de elya· iij·
R· xiiij· Qꝫ cum audiuisset ab achas rege tu ne es ille qui cōturbas
israhel· Rn̄dit ego nō conturbaui israhel sed tu ⁊ domus patris tui
qui deliquisti mandata dn̄i & secuti estis baalam· hoc idem patet de
nathan ꝓph̄a qui iij· R· xij· fortiter correxit dauid regem dicēs vriā
etheum ꝑcussisti gladio ⁊ illius vxorem accipisti tibi vxorem quam
obrem non recedet gladius de domo tua vsq; ī sempiternum· ¶ Ad
primum ergo est dicendum ꝙ duplex est culpa· vna occulta in te &
te solo sciente cōmissa· alia publica ꝑ incusatōnem ad iudicem deuo
luta vtranq; autem corrigere spectat ad ꝓpm· Nam primam pt̄ cor-
rigere ut sacerdos in foro interioris conscientie aliam in quantū est
ꝓp in foro exterioris iudicij, ¶ Ad scđm ē dicendum ꝙ sicut dicit gg̃·
peccata que in deum uel in ꝓximum cōmittunt̄ a p̄lato punienda
sunt ⁊ corrigenda, Illa vero que cōmittuntur ī animo patienter tol-
leranda uel potius dissimulanda sūt quāuis illa verba magis anī
ꝓparatōe q̄ in opis executōne intelligenda sint ut supra expositum
fuit· ¶ Ad tercium est dicendum ꝙ ꝓp poꝫ corrigere ꝑ incusatōnem
cum ad eum culpa defertur & ꝑ condemnatōnem cum coram eo reꝰ
conuincitur & sic ꝑ condemnatōnem potest scđo corrigere ꝑ pene il-
latōnem spūalis uel corꝑalis·

Ad scdm sic pceditur videtur enim q ppa non possit omnes reges cum subest causa deponere. quia ad illum solum spectat regis depositō ad quem spectat electō & confirmatio regni. sed ad ppm non spectat electō & confirmatio regum potissime illorum qui hereditaria successione regnant. ¶ Preterea maior sufficientia requirit in regimine spūali q in regimine tempali. sed cum prelatus est insufficiens in regimīe spūali non deponitur sed coadiutor sibi dat. ergo multo fortius in regimine tempali cum rex inuenitur insufficiēs non est deponendus sed coadiutor sibi dandus. ¶ Preterea ppa deponit impatorem quia in toto impio habet immediatam tempalium admīstratōnem. ergo in regnis illis in quibꝫ tempalium admīstratōnem non habet reges deponere non pot. ¶ In contrarium ē quod scribitur xv. q. vj. c. alius. ¶ Kñsio Dicendū q ꝑm aug. iiij. d ciuitate dei. remota iusticia regna non sūt nisi magna latrocinia quia latrocinia non sunt aliud nisi quedam pua regna. Tenetur autem ppa vice xpi in toto orbe duplicem iusticiam seruare vnam pticularē singulorꝫ hominum ut vnicuiq reddatur qd iuste sibi debetur ⁊ releuetur a grauamine qd iniuste sibi infertur ac ut nocendi improbis facultas tollatur. aliam vniuersalem ut respublica pmoueat ac bonum reipu. nō pturbetur & maxime q totus xpianus ppls ecclie xpi sponse subijciatur. nulla nanq iusticia homīs esse pot que ipm hominem deo vero tollit. vnde qui seipm offert dominati deo a quo factus ē ⁊ a dñio ecclie se subtrahit iniustus est vt dicit aug. xix de ciui. dei c. xxj. ppter istum ergo duplicem defectum iusticie ppa pot reges d ponere. Primo ppter defectum iusticie pticularis qua iusticia singulorum pditur ⁊ improbis facultas nocendi prebetur ⁊ ppter defectū talis iusticie zacharias romanus pontifex regem francorꝫ non tam p suis iniquitatibꝫ q p eo q tante ptati erat inutilis a regno deposuit & pypinum patrem caroli impatoris in eius loco substituit ut scribitur xv. q. vi. c. alius. ppter defectum vero iusticie vniuersalis innocencius deposuit impatorem fridericum in concilio lugdunen. qui bonum ecclasticum & bonum reipu. qd pmouere tenebatur per eius ad romanam ecclam inobedientiam pturbabat & impediebat p eius attēptatam supbiam. vnde dubiū non est quin ppa possit omnes reges cum subest causa ratōnabilis deponere. ¶ Ad primū

ergo est dicendum q̄ non est simile de electōne & depositōne q̄a non
potē aliquis deponi nisi sponte conuictus uel confessus coram iudice
vnde ad deponendum regem requiritur iudicialis sentencia quam
ferre in regem non conuenit electoribꝫ cum ipe sit eius superior ipo fa
cto rege· pertinet autem solum ad p̄p̄m cui omnia subijciunt· ¶ Ad
secōm est dicendum q̄ tunc datur prelato coadiutor q̄n innocens in-
uenitur/insufficiens tamen comprobat in admīstratōne & sic fiendū
esset de rege in adminístratōne tempali. Sic autem non fuit de rege
francor cum fuit depositus quia non innocens īmo lubricus & effe
minatus erat vnde regnum in singulis ptibꝫ regni patiebatur ia-
cturam· ¶ Ad Tercium est dicendum q̄ ad p̄p̄m spectat correctō re-
gum & alior/non ꝓpter immediatam tempalium admīstratōnem/ꝓ̄ncp̄ū
sed ꝓpter vniuersalem iurisdictōnem quā vice x̄pi habet ī tōo orbe
sup reges & sup oēs alios principes·

AD tercium sic ꝓceditur videt enim q̄ p̄p̄ non possit in quolibet
regno regem instituere quia saul cōstitutus est rex sup israhel
nō tn̄ sine consensu ꝑpli imo ꝑplo clamante ad samuelem constitui-
te nobis regem vt iudicet nos sicut vniuerse habent natōnes ut scri
bitur primo R· viij· ¶ Preterea nullus potē instituī dominus alt̄ī
ipo inuito p̄p̄ ergo non potē inuitis illis qui sūt in regno aliquē re-
gem constituere· ¶ Preterea eius est constituere cuius est destituere
Sed zacharias sūmus pontifex non deposuit regem francie sine con
sensu baronum & comitum regni ut dicit hug· causa & c· supdicto ē
go eodem modo p̄p̄ nō potē in quolibet regno regem instituere ablq̄
consensu alior· ¶ In contrarium est quia p̄p̄ potē in qualibet eccia p̄
latum ponere & deponere ablq̄ alior requisitōne & consensu ergo
potē in quolibet regno hoc facere cum maius sit dominiū spūale q̄
tempale· ¶ Responsio Dicendum q̄ bm dama· ij· li· c· xxx· necesse ē
eundem factorem esse eorum que sūt in mundo & ꝓuisorem. Sicut
ergo deus est factor omnium regnorum & ꝓuisor sic p̄p̄ vice dei est
omnium regnor ꝓuisor· vnde cum causa ratōnabilis subest ī quo
libet regno potē regem instituere siue sit causa ipius regis nequicia
ut dictum est supra de rege francor siue ipius ꝑpli fraudulenta ma
licia ut si in regis mortem conspirarent uel eum eicerent ac p hoc se
ipos iurisdictōne habendi regem priuarent uel quocūq̄ alio modo

causa iusta et ratōnabilis subest ad ꝓpm spectaret illi regno de rege ꝓuidere. ¶ Ad Primum ergo est dicendū ꝙ rex bene fuit datꝰ ꝓplo israhelitico ad voluntatem et consensum ꝓpli non tn̄ de ꝑsona determinata fuit eis de rege ꝓuisum de consensu ꝓpli sed immediate per ipm̄ samuelem sūmum sacerdotem de ꝑsona fuit eis ꝓuisum qn̄ tulit lenticulam olei et effudit sup caput saul et vnxit eum in regem super israhel ut scribit̄ primo regum xj. ¶ Ad scdm est dicendū ꝙ sic dicit aug̃. xix. de ciui. dei c. xxj. Cum subijceretur romanis rempu. non posse cum iusticia ꝓuincijs impare apte rn̄sum est ꝑ eos ꝙ iuste impabant et alij iuste seruiebant quia vtile erat eis sic seruire cū improbis ꝑ dominium romanoꝝ tolleretur licentia nocēdi subditis qd̄ dictum licet non credamus sufficere ad iuste dominatōnis iniciū eo ꝙ quantūcunqꝫ homī sit vtile dominium. iuste tn̄ aliquis sibi dn̄ari non pot̄ ipo inuito. pot̄ tn̄ sufficere quantum ad dn̄atōnis ꝓgressū quia cum homo videt dominum sibi datum iuste regere incipit voluntarium seruicium sibi exhibere qd̄ ante exhibebat inuitus. pot̄ similiter qn̄qꝫ inuitis subditis rex uel dominus dari ꝑ ꝓpm si eorū culpa exigat non enim ꝓp faciendo iusticiam debet patrociniū dare criminosis uel crimīb; sed potius supplicium, ¶ Ad tercium est dicendū ꝙ consensus baronum et comitum seu ꝓpli requiri in ꝓp ad depositōnem regis pot̄ intelligi dupliciter. Primo quantum ad ipius regis incusatōnem et sic planum ē ꝙ sicut deus nō condemnat aliquē in foro exteriori nisi ꝑ incusatōnem conuictum. vnde nec meretricē condemnauit exquo incusata non fuit sic nec ꝓp vicarius eius condemnaret uel deponeret aliquem regem nisi conuictum ꝑ incusatōꝫ comitum baronum et aliorū de regno. Scdo quantum ad cause cognitōnem et sic in cognitōne cause et ~~ꝓbatōne sua~~ ꝓp non requirit consensum alicuiꝰ quia sicut supior ē omīb; ita de causa criminali omniū pot̄ cognoscere et sentenciam ꝓferre absqꝫ alicuiꝰ requisitōis consensum.

ꝓlatōe sme

¶ Questio xlvij. de actu electōnis quantum ad dominiū spūale.

Viso de ptate ꝓpe respectu actus electōnis quantum ad dominiū tempale restat videre de dicta ptate respectu actus electōnis quantū ad dominium spūale et deinde respectu

actus dispensatõnis & de his que dispensatõni adnectuntur· Circa primum queruntur viij· Primo vtrum ꝑp absq; psone acceptõe possit aliquem suum consanguineum ad prelaturam ecclasticam eligẽ ratõne qua consanguineus est Scdo vtrum ꝑp sine acceptõe psone possit ad prelaturam ecclasticam eligere bonũ dimisso meliori Tercio vtrum ꝑp sine acceptõne psone possit ad prelatam ecclasticam eligere diuitez dimisso paupe· Quarto vtrum ꝑp sine acceptõe psone possit ad prelaturam ecclasticam eligere diuitem & nobilem ratõne qua potens & nobilis est Quinto vtrum ꝑp sine acceptione psone possit ad petitõnem regum ꝯ principuz aliquem eligere ad prelaturam ecclasticam Sexto vtrum ꝑp semper peccet mortaliter cum acceptat psonam in eligendo aliquem ĩ prelaturam ecclasticam Septio vtrum ꝑp sine peccato possit conferre prelaturam ecclasticam petenti ꝯ procuranti ipam Octauo vtrum ꝑp sine peccato possit cõferre magisterium petenti licenciam magistrandi·

AD primum ergo sic ꝓcedit videtur enim ꝙ ꝑp absq; acceptõne psone possit consanguineũ eligere ad prelatam ecclasticam ratõne qua consanguineus quia magis est beneficium spũale docere & instruere aliquem in fide ꝙ ecclastica prelata·sed citius debet beneficium tale impendere patri uel fratri meo si esset infidelis ꝙ alteri extraneo ergo eodem modo ecclasticam prelaturam· Preterea ordo caritatis quem assignat amb·fundatur sup legem nature quia dicit ꝙ magis ex ordine caritatis debemus diligere cõsanguineum & domesticum ꝙ extraneum ergo preferendo consanguineũ extraneo eligendo ipm prius ad ecclasticum beneficium eligere non est acceptõ psone· Preterea scribitur actuum x· in veritate comperi quoniam nõ est psonaꝝ acceptor deus·Sed matb·iiij·legit ꝙ xpus ad apltatũ elegit consanguineos scz iacobũ & iohannẽ ergo sine acceptõne psone pot consanguineus ad prelatam ecclasticam eligi. In contrariũ est quia ꝓpha impcat malum his qui edificant spon in sanguinibꝰ sicut scribit michee·iij·Et exponit glo·de his qui edificant ecclam in consanguineis ꝯ nepotibꝰ· Rñdeo Dicendũ ꝙ ista questio est dubia ꝓpter exemplum xpi & ꝓpter exemplum sũmoꝝ pontificum qui sũt eius vicarij·Nam xpus elegit ꝓpm israheliticum non gentilem ad legem dei recipiendam sicut patet deut·vij·Elegit dauid in regẽ

ex cuius semine erat sed carnem nasciturus & saulem reprobauit ut patet primo R. similiter elegit iacob & esau reprobauit ut patet malachie primo. similiter ad aplm consanguinitate sibi coniunctos elegit. sumi autem pontifices eius vicarij ut in plurimum ad prelaturam ecclasticam eligunt citius consanguineos & compatriotas q̄ extraneos & graue esset dicere q̄ omnes tales peccarent & essent acceptores psonaꝝ. Ideo sciendum est q̄ beneficia ecclastica conferenda sunt ꝓpter officia puta ꝓpter veritatem doctrine sanctitatem vite & equitatem iusticie hec enim psonam faciūt dignam ecclastica prelatura. Quando ergo tales conditōnes sunt pares in consanguineo & extraneo puto q̄ non fit acceptio psone si consanguineus eligat ad prelaturam ecclasticam & non extraneus quia non prefertur psona psone ex causa indebita maxime quia in tali electōne consanguinitas non est causa principalis sed annexa. si vero conditōnes p dicte essent dispares puta q̄ consanguinitas esset causa principalis & non veritas doctrine uel sanctitas vite seu equitas iusticie ita q̄ consanguineus preferatur extraneo quantūcunq; extraneus p̄dictas conditōnes haberet & consanguineus careret absq; acceptōe psone esse non posset. Ad primum ergo est dicendum q̄ in tali casu prius debemus predicare patri uel fratri uel consanguineo q̄ extraneo quia hoc est de necessitate vite. sine fide enim spūalis vita haberi nō potē. ꝓmouere autem aliquem ad prelaturam ecclasticam est supergatōnis ideo non est simile. Ad scām ē dicendum q̄ in beneficijs tempalibꝫ que debentur alicui ꝟm legem nature attenditur ille ordo quem ponit ambrosius. talia enim bñficia tempalia que ex lege nature debent alicui hereditaria successione uel reipu. admīstratōe quibsq; peccato consanguineis citius q̄m alijs debent conferri. secd autem de beneficijs spūalibꝫ uel de his que sunt spiritualibꝫ annexa. Ad tercium est dicendum q̄ xp̄o nota erant corda munda & opa bona illoꝝ quos vocauit tam in veteri lege quam in noua ad ecclasticam dignitatē nec sibi reuelabat caro & sanguis illa que agebat sed pater celestis vnde exempla eius velle ad humanam fragilitatē conuertere non est imitatōnis sed presumptōnis.

Ad scām sic ꝓceditur videtur enim q̄ pp̄ ad prelaturam ecclasticam sine acceptione psone non possit eligere bonum dimisso

meliori· quia ꝑꝑ tenetur sequi conscientiam rectam· sed conscientia recta dictat cuilibet ꝙ mīori bono maius bonum p̄eligendum ē ergo semper tenetur meliorem eligere· ¶ Preterea scribitur deutro·i. Non accipietis cuiuscūq; ꝑsonam quia dei iudicium est sup quo v̄bo dicit glosa ꝙ in iudicando sūmi pontifices vicarij dei sūt qui personam hominis non accipiunt· sed si papa bonum prefert meliori non est sine acceptōne ꝑsone· ¶ Preterea scribitur viij·q·i· sed ꝙ ad prelaturam ecc̄iasticam non eligitur nisi qui ceteris doctior & sanctior habetur· ¶ In contrarium est quia sufficit ad ecc̄iasticam prelat̄am ꝑsonam bonam & ydoneam eligere sic̄ patet extra d̄ elec· ¶ Responsio Dicendum ꝙ aliter est loquendum in foro conscientie & aliter in foro exterioris iudicij ꝑm iura scripta sufficit ad prelat̄az ecc̄iasticam eligere bonum & sufficientem· sed in foro interioris cōsciētie puto ꝙ si ꝑꝑ equa facilitate pot̄ habere meliorem nulla alia causa considerata ⁊ scienter prefert bonum meliori nō potest esse sine acceptōne ꝑsone multum enim ip̄e haberet grossam conscientiam quādo absq; consideratōne debite cause scienter preferret bonum meliori exquo vtrunq; equa facilitate posset habere· ¶ Ad Primum ergo ē dicendū ꝙ qn̄ conscientia aliquid dictat faciendum ex debito tenet̄ homo illam sequi· sed qn̄ dictat aliquid faciendum ex expedienti ul' ex consilio solum non tenetur illam sequi· quia non equa facilitate pot̄ implere consilium sicut debitum vel preceptum. ¶ Ad scd̄m ergo est dicendum ꝙ acceptio ꝑsone pot̄ esse ex intentōne facientis q̄a si ꝑꝑ monetur ad dandum beneficium ecc̄iasticum bono potiꝰ q̄ꝫ meliori ex aliqua causa non licita ⁊ indebita puta ꝓpter consanguīitatem uel diuitias est acceptio ꝑsone· sed si hoc facit ex aliqua causa debita ut puta ꝓpt̄ eius pauptatis subsidium & honestatis obsequiū non est acceptio ꝑsone· ¶ Ad Tercium est dicendum ꝙ illa verba hiero· intelligenda sunt consultiue non autem preceptiue uel si p̄ceptiue intelligūtur oportet ꝙ non equa facilitate & ex debita causa bonus preferatur meliori tunc enim cōscientia ꝑꝑm debet artare ut bono preferat meliorem·

AD tercium sic ꝓceditur videt̄ enim ꝙ ꝑꝑ sine acceptōne persone possit ad prelaturam ecc̄iasticā eligere diuitem dimisso paupe quia non est acceptio ꝑsone honorare hoīem ꝑ illud qd̄ a deo recipit̄

Sed diuitie sunt bona que a deo recipiuntur ergo non ē acceptō ꝑ
sone diuitem dimisso paupe ad ecc̄iasticam dignitatem assumere.
¶ Preterea ꝟm aug̃. accipe ꝑsonam est exhibitō honoris ꝟuato gra-
du dignitatis ⁊ officij nec isto modo est peccatum ꝑsonam accipe ut
dicit. sed planum est ꝙ diues est in alio gradu dignitatis ⁊ officij q̄ꝫ
pauper ergo absq; acceptōne ꝑsone pt̄ diues ad prelaturam ecc̄iasti-
cam assumi dimisso paupe. ¶ Preterea vbi nulla est iniusticia nul
la est acceptio ꝑsone. sed si ꝓp̄ prefert diuitem paupi in honorē ecc̄ia-
stice dignitatis non facit iniusticiam paupi. ¶ In contrarium est
qd̄ scribitur iaco. ij. ¶ Rn̄sio. Dicendum ꝙ aug̃. expresse determinat
istam questionem sup illis verbis que ponuntur iacobi ij. de introi
tu diuitis & paupis & de sessione vtriusq; ꝙ diues ponatur in sede
⁊ paup in scabello ait enim ꝙ si hanc distantiam sedendi standi ad
honores ecc̄iasticos referamus non esse putandum leue ~~nec~~ peccatuz
in ꝑsonaꝝ acceptōne habere fidem dn̄i nostri ihesu xp̄i. Sciendum
est tamen ꝙ preferre diuitem paupi in honore ecc̄iastice prelature
dupliciter pt̄ intelligi. Primo ~~diuitiaꝝ~~ iudicio ut tanto quis iudicet̄
dignior ecc̄iasticam prelaturam suscipe quanto ditior. Scd̄o in aliq̄
exteriori obsequio ut aliquod signum exterioris reuerentie exhibeat̄
diuiti ⁊ nō paupi. Primo modo est peccatum scd̄o modo nō. ⁊ ista
est expressa intentō aug̃. in glosa supra allegata. Subdit enim non
peccat quis honorando diuitem magis q̄ꝫ paupem nisi cum apud
semetip̄m intus ita iudicat ut ei tanto melior quanto ditior ille vi-
detur. qd̄ videtur significasse apl̄s subdendo. Nōne iudicatis apud
vosmetip̄os & facti estis iudices cogitatōnuz iniquaꝝ. ¶ Ad primū
ergo est dicendum ꝙ non est acceptō ꝑsone si honoret̄ diues illo ho-
nore qui sibi debetur ꝓpter diuitias sed prelat̄a ecc̄iastica non debet̄
diuiti ꝓpter diuitias sed magis ꝓpter alias conditōes virtuosas su-
pius dictas in quibꝫ si diues ratōne qua diues prefertur paupi est
acceptio ꝑsone. ¶ Ad scd̄m est dicendū ꝙ acceptio ꝑsone aliquādo
accipitur ī bono aliqn̄ ī malo. ꝟm enim ꝙ in bono accipitur sic est
honorare vnumquēq; ꝟm gradum dignitatis sue ⁊ officij & hoc mo
do non ē peccatum quia talis acceptō ꝑsone est ex causa debita. sed
quando accipitur in malo sic est cum prefertur ꝑsona ꝑsone ex cau-
sa aliqua indebita. ꝟm primum modū loquitur aug̃. ¶ Ad terciū

⁊ ī aīmi ⁊

⁊ et acceptō ꝑsone ⁊

est dicendum ꝙ non est acceptio ꝑsone preferre diuitem paupi ĩ ho-
nore exterioris reuerentie nõ autem in honore ꝑlate ecc̃iastice.

AD quartum sic ꝓceditur videtur enim ꝙ ꝑp̃ sine acceptõne ꝑ-
sone non possit diuitem & nobilem eligere ad prelatam ecc̃ia-
sticam ratõne qua potens ⁊ nobilis quia ꝑp̃ est vicarius xp̃i. sed de
vocatõne xp̃i scribitur primachorinth̃ videte vocatõez vestrã fr̃es
quia non multi potentes & non multi nobiles sed que infirma sũt
elegit deus ut fortia confunderet. ¶ Preterea in veteri lege pastores
vocati sunt ad ecc̃iastica bñficia sicut patet d̃ moyse & aaron ut scri-
bitur exo. iij. Tales ergo vocandi sũt ꝑ ꝑp̃m. ¶ Preterea scribitur
leuitici xix. Non honores vultum potentis honor ergo ecc̃iastic⁹ nõ
est exhibendus potenti ratõe qua potens. ¶ In contrariũ est qd̃ scri-
bitur ecc̃iastici vij. Noli querere fieri iudex nisi valeas virtute irrũ-
pere iniquitates. ¶ Rñsio Dicendũ ꝙ aug̃. circa finem scd̃i libri d̃
lib̃o arbi. distinguit tria genera bonoꝝ. Infima ut bona corꝑalia
& tempalia. Media ut intellectus ⁊ voluntas & alie potentie anĩe
Et suprema ⁊ virtutes acquisite uel infuse. Cum ergo semꝑ maiꝰ
bonum minori bono sit preferendum ceteris paribꝫ magis est eligẽ
dus ad beneficium ecc̃iasticum bonus & virtuosus bonitate intrinse
ca acquisita vel infusa q̃ꝫ potens vel nobilis & hoc est intelligendũ
ut potẽtia uel nobilitas consideratur ꝑm se quia isto modo preferre
potentem uel nobilem virtuoso mĩꝰ potenti & mĩꝰ nobili ratõe po-
tentie uel nobilitatis in se considerate esset conditio indebita & acce-
ptio ꝑsone. sed considerare nobilem uel potentem in ordine ad vtili-
tatem ecc̃ie posset tunc preferri alteri absq̃ acceptõe ꝑsone. ¶ Ad pri-
mũ ergo est dicendũ ꝙ sicut glo. dicit suꝑ illo verbo apl̃i. non multi
potentes ⁊c̃. ideo apl̃s posuit non multi ꝓpter se quia inter apl̃os
secularium lr̃aꝝ nullus fuit ꝑitus terrenaꝝ opum diues ratõne di-
gnitatis parentela nullus fuit ꝑspicuus. vnde q̃muis xp̃s potentes
⁊ nobiles non elegerit in primitiua ecc̃ia ut non gloriaret̃ omĩs ca-
ro in conspectu eius ⁊ hoc ꝓ vtilitate ecc̃ie quatinus ꝑ piscatores lu
crarentur ~~pastores non~~ tamen ꝓ eiusdem vtilitate ecc̃ie pñt nobiles
& potentes ad ecc̃iastica beneficia vocari ¶ Ad Secundum est dicen
dũ ꝙ pastores in veteri lege vocati sũt & in noua lege piscatores ĩ
signum ꝙ illi qui ad ecc̃iasticam prelaturam assumunt̃ & pascere

subditos tenent & custodire ne retib⁹ peccator⁹ dyabolica fraude capiantur. ¶ Ad tercium est dicendum q̄ p̄as & nobilitas non ē honoranda in prelatura ecc̄iastica b̄m se & animi iudicio sed in ordine ad vtilitatem ecc̄ie ip̄ius p̄motōnis beneficō.

AD v. sic p̄ceditur videtur enim q̄ p̄p̄ sine acceptōne p̄sone ad petitōnem regum & principum possit aliquem ad prelatam ecc̄iasticam eligere. quia q̄ fecit x̄p̄us licitum est facere p̄p̄e. sed x̄p̄us ad petitōnem ap̄l̄or⁹ sanauit socrum symonis stans enim sup illam impauit & dimisit illam ut scribitur luce iiij. ¶ Preterea luce vij. habetur q̄ seniores iudeor⁹ cum venissent ad ih̄m rogauerunt illū vt sanaret seruum centurionis dicentes quia dignus est ut hoc illi prestes diligit enim gentem nostram & synagogā ip̄e edificauit nobis. Planum est autem q̄ donum sanitatis est donum sp̄ūs sancti & aliq̄ sp̄ūale licet ergo p̄p̄e ad petitōnem regum beneficium sp̄ūale alicui conferre absq; acceptōne p̄sone. ¶ Preterea p̄p̄ est domi⁹ messis & ip̄ius ecc̄ie mīsterialiter. Sed x̄p̄us mādauit luce x. ut discipuli rogarent dominum messis ut mitteret operarios in messem suam. licet ergo operarios in ecc̄ia ponere ad rogamina alior⁹ absq; acceptōne p̄sone. ¶ Incontrariū est q̄ habetur i. q. vj. nec timore nec premijs nec potentiū suffragio ep̄i confirmetur electō. Et lxiij. di. scribit q̄ ap̄l̄ica auctoritate non regio fauore ep̄us est eligendus. ¶ Responsio Dicendum q̄ acceptio p̄sone est quando ad prelatam ecc̄iasticaz vna p̄sona prefertur alteri ex indebita causa. possunt autem preces regum & principum esse indebita causa q̄ quis p̄moueatur ad p̄laturam ecc̄iasticam trib⁹ modis. Primo ex p̄te eius q̄ quo p̄ces fiūt ut si preces q̄ indigno porrigantur tunc expresse obmittit iusticia ī iusticia est enim q̄ indignus preferatur digno. Scō ex p̄te ip̄i⁹ p̄p̄e qui rogatur qui si sua intentōne non intendat ad dignitatem p̄sone sed ad fauorem humanum quem principaliter intendit annuendo precib⁹ rogantium manifesta est acceptō p̄sone. Tercio ex p̄te illorum qui rogant. Si enim credatur rogantes p̄motōnem alicui⁹ p̄curare ut ei sit fauorabilis in eor⁹ causis & petitōnib⁹ siue iuste siue iniuste dirigantur ad pastorem ecc̄ie indebita causa est & p̄ consequēs acceptō p̄sone. ¶ Ad primum ergo est dicendum q̄ sicut dicit hiero. q̄z saluator rogatus q̄z nō rogatus curauit egrotos ostendēs p̄ h⁹

ꝙ ipe semp annuit precib⁹ fidelium in dando illa que ipi mine intelligunt siue intelligenda sint dare siue non intelligenda dimittere
Vnde si ipe rogatus tribuat siue non semper facit ex debita causa.
Ad scom e dicendum ꝙ sicut dicit eusebius. Senores quidem iudeoꝝ ꝙ modicis sumptib⁹ ad opus synagoge datis gram poscunt. Sed dns non ꝓpter hoc sed ꝙ fide centurionis augenda ꝛ manifestanda in cunctis mortalib⁹ semetipm sibi exhibuit. vnde non fuit acceptꝰ psone quia hoc fecit ex causa debita. Ad tercium est dicendum ꝙ sicut dicit crisꝰ. non est intellectus verbi ut prelati precibus quorucunq; principaliter debeant operarios mittere in messem xpi ꝛ ꝙ inducendi sint subditi ut ꝙ eoꝝ pastorib⁹ roget quatinus digna in eis valeant operari. Est enim magnum donum operarios mitti in messem diuinam deo xpus vocauit dominum messis sup hoc esse rogandum ut digne ꝛ iuste hoc facit.
mādauit
Ad vj. sic ꝓceditur videtur enim ꝙ pp non semp peccet mortaliter cum acceptat psonam in eligendo aliquem ad prelaturaz ecclasticam quia tunc peccaret deus mortaliter acceptando personaz cum dat gratiam uni ꝛ non alteri. qd si diceretur liberu arbitrium melius esse preparatum in uno q̄ in alio querendum esset de illa prepatone cum sit a deo sequitur eq̄ ꝙ deus sit acceptor psonaꝝ. Preterea gg. dicit xxxiij mora. ꝙ accipere psonam est hominem non ex eo ꝙ homo est sed ꝓpter illud qd circa ipm est esse honorabilem. sed omnes honorant alios ꝓpter aliqua que circa ipos sunt. ergo omes peccant mortaliter cum sint acceptores psonaꝝ. Preterea acceptꝰ psone pot fieri male ꝛ bene ergo non semper est peccatum mortale.
si per se tm add ꝙ accipiendo psone et peccat mortaliter cum
In contrarium est quia qd opponitur precepto diuino ꝛ diuine legi peccatum mortale est. Sed qñ honor debitus uni datꝰ alteri ꝛ psona una prefertur alteri ex indebita causa recte opponitur illi precepto honora patrem tuum ꝛ matrem tuam in quo omis honor debitus ꝓximo precipitur. Similiter qñ in datone elemosine minus indigens prefertur magis indigenti ꝛ existenti in extrema necessitate opponitur illi precepto nō furtum facies quia in extrema necessitate omia sūt cōmunia. Responsio Dicendum ꝙ mortale peccatuz est qd tollit nobis xpm qui est vita nostra iuxta illud Colo. iij. Cū autem xpus apparuerit vita nostra. xps autem trib⁹ modis in nob⁹

existit. Primo p iusticie equitatem. Scdo p doctrine veritatē. Tercio p vite sanctitatem. ipo attestante io. xiij. Ego sum via iusticie veritas & vita. Quando ergo acceptō psone repugnat iusticie equitati ut qñ pp̄ teneretur reddere iusticiam vel iudicium alicui & non redderet puto q esset peccatum mortale siue est paup siue diues. vñ scribitur exo. xxiij. Paupis non misereberis in iudicō uel qñ acceptō psone repugnaret doctrine veritati ut qñ pp̄ doceret aliquid contra bonos mores ⁊ contra illa que ī sacra scriptura continent amore alicuius psone peccatum mortale esset. similiter qñ acceptō psone repugnaret vite sanctitati ut qñ pp̄ preferret viciosum virtuoso ex indebita cā ut quia consanguineus uel quia potens ⁊ diues puto q esset peccatum mortale. ¶ Ad Primum ergo dicendū q deus quare dat grām vni & non alteri non est aliud nisi quia vult. voluntas autem eius non est querenda causa effectiua sed bñ pot esse causa terminatiua quia ipe deus scit bene istum vsurum grā. illum autem non scit bene vsurum. & quia iste prepat se ad grām ille autem nō. a quo autem sit ipa prepatio gratie aug. expresse dicit q ab homīe. ait enim in libro de correctōne & gratia q desiderare auxilium gratie iniciuz gratie est. de quo ait ppha, Et dixi nunc cepi hec mutatio dextere excelsi ita q petere auxilium gratie est prepatō gratie & iniciū gre est sm aug. ¶ Ad formam argumenti est dicendum q deus non est acceptor psonarum cum confert grām vni ⁊ non alteri quia ipe nulli tenetur. Qz enim istum saluet est liberalitatis. q autem illum non saluet non facit sibi iniuriam quia omnes ī prima massa pditi sūt ¶ Ad scdm est dicendū q quatuor modis contingit honorem homī exhibere ppter aliquod qd circa ipm est vt ppter diuitias ⁊ potentiā Primo in collatōne spūalis beneficij. Scdo in subuentōne tempal subsidij. Tercio in executōne secularis iudicij. Quarto in exhibitōe exterioris reuerentie. Primis tribus modis est acceptō psone ex causa ī debita. sed quarto modo non. ¶ Ad Tercium est dicendum q cū acceptō psone fit bene concurrit in debita causa. quando vero fit male concurrit in causa indebita. vñ nō semp est peccatū mortale sz qñz veniale quandoqz mortale quandoqz vtrunqz quandoqz neutrz.

AD septimum sic pceditur videt enim q pp̄ sine peccato possit pferre prelaturam ecciasticam potenti ⁊ pcuranti ipam quia qd

iuste appetitur iuste ꝓcurat̃ & iuste concedit̃. Sed apl's dicit i. thy. iij. Qui ep̃atum desiderat bonum opus desiderat. si ergo iuste desideratur iuste ꝓcuratur ⁊ iuste conceditur. ¶ Preterea status p̃lat̃e est ꝑiculosus quia ꝟm aug̃. quanto quis in statu supiori tanto ĩ ꝑiculo maiori versatur. Sed ꝙ ꝑiculis homo se exponat ꝑfectõnis est & laudabile absq; peccato ergo ecc̃iastica prelat̃a ꝓcuranti ip̃am pt̃ conferri. ¶ Preterea sine peccato confertur homĩ illud ꝑ qd̃ ad beatitudinem tendit. sed ꝟm aug̃. in epl'a ad valerium. Nichil est in hac vita & maxime hoc tempe difficilius laboriosius ꝑiculosius ep̃i aut pb̃ri aut dyaconi officõ sed apud deum nichil beatius. ¶ Incontrariũ ẽ qd̃ dicit aug̃. xix. d̃ ciuitate dei. vbi ait ꝙ locus supior sine quo ꝓpl's regi non pot̃ ⁊ si admĩstretur ut decet non tamen decenter appetitur multo ergo magis nõ decenter ꝓcurat̃ ac ꝑ hoc sine peccato ꝓcuranti non confertur. ¶ Rñsio Dicendũ ꝙ ꝟm aliquos prelat̃a ecc̃iastica ul' est sine animaꝝ cura uel cum cura. Si ergo sit sine cura dicunt ꝙ licitum est talem prelaturam ꝑ se uel ꝑ alios petere & ꝓcurare dũmodo homo sit dignus ⁊ sufficiens in tali officõ seu beneficõ admĩstrare. Si autem sit cum cura non est licitum sed ꝙ homo dignum se reputet admĩstrare in aliquo beneficõ ecc̃iastico q̃ntumcũq; ꝑuo supbie ⁊ presumptõnis esse videtur. Dicit enim aug̃. in epl'a supradicta ad valerium. putas me ydoneum cũ ego melius me nouerim qui tñ nec ip̃e me nossem nisi experiendo didicissem. Sz dicit fortasse sanctitas vellem scire quid desit instructõni tue ad qd̃ rñdeo tua ꝙ tam multa sunt ut facilius possim enumerare que habeam q̃ que habere considero. Et ideo puto esse dicendum ꝙ ꝓcurans ꝑ se uel ꝑ aliam prelaturam ecc̃iasticam uel est iniustus uel supbus. Iniustus quidem quia iniusticia est ꝙ aliquis plus sibi velit de honore accipere aut de p̃tate uel de aliis bonis cum non sciat vtrum minoribꝫ dignus sit. supbus vero quia sine supbia non ẽ ꝙ aliquis existimet se magis dignum prelatõne omĩbꝫ illis sup quos prelatõnem recipit. Sicut ergo sine peccato supbie vel iniusticie prelatura non ꝓcuratur sic puto ꝙ sine peccato ꝓcuranti non confertur. ¶ Ad primũ ergo est dicendum ꝙ multa in nomĩe ep̃atus includunt̃ quoꝝ aliq̃ sunt bona & appetenda. aliqua vero respuenda neutra tamen ꝓcuranda. sed si vocatur a deo tanq̃ aaron humiliter ꝓ salute aliorum

suscipienda suscipiet. ¶ Ad scdm est dicendum q laudabile est q a
liquis piculis corpalibꝫ se exponat ꝓpter bona spūalia consequēda
Sed q quis piculis spūalibꝫ se exponat ꝓpter bona tempalia sicut
videtur se exponere ille qui ecciastica beneficia ꝓcurat vituposum ē
¶ Ad tercium est dicendum q aug. vult nichil officō epi aut pbri a
pud deum esse beatius si eo modo militet quo nr̄ impator iubet. q se
quentia manifestant ait enim nichil esse in hac vita ⁊ maxime hoc
tempe facilius ⁊ letius & homībꝫ acceptabilius epi aut pbri aut dya
coni officō. Et subdit. sed si perfunctorie atq; adulatorie res agatur
nichil apud deum miserius & tristius & damnabilius.

AD viij. sic ꝓceditur videtur enim q ꝓp sine peccato possit con-
ferre magisterium petenti licentiam magistrandi. quia apls
i. thymo. ij. dicit se positum esse in euangelio xpi magistrum & do-
ctorem & ij. chorinth. ij. cōmendat se de scientia dicens q si inpitus
lingua non tamen doctrina. ¶ Preterea q iuste concupiscit iuste
ꝓcurat & confertur, Sed scribitur sapīe vj. q concupiscentia sciētie
deducit ad regnum ꝓpetuū. ¶ Preterea in magisterio accipit opor-
tunitas seu ptas ꝯmunicandi scientiam. sed hoc licitum est ꝓcurare
& alijs conferre. Scribit enim sapīe viij. quā sine fictōne didici si-
ne inuidia ꝯmunico ⁊ honestatem illius non abscondo. ¶ In con
trariū est qd scribitur math. xxiij. vbi saluator ꝓhibuit ut nullꝰ vo-
caretur magister quia vnus est magister qui in celis est xps. ¶ Re-
sponsio dicendum q aliqui dicūt licitū esse magisterium ꝓcurare ꝫ
non prelatam ecciasticam ꝓpter tria. Primo quia ille qui recipit ca-
thedram magistralem non accipit aliquam eminentiam sup alios
quam prius nō habuerat. sed qui recipit cathedram epalem recipit
eminentiam sup alios quā prius non habebat. scdo quia eminētia
scientie que requiritur im magistrali cathedra est pfectō homīs ꝑm
se. Eminentia vero ptatis que ptinent ad cathedram pontificalem
non est pfectō sed requirit pfectōnem respectu alioꝝ. Tercio quia qs
pot scire se habere scientiam quam requirit cathedra magistralis ca-
ritatem vero excellentie quam requirit cathedra pontificalis nullus
pot se scire habere. sed iste ratōnes ꝓpositum non concludunt. quā-
uis enim in cathedra magistrali non recipiatur eminentia ptatis
recipit tn̄ eminentia honoris. Non enim dicit apls, Nemo assumat

sibi p̄tatem sed ait nullus sibi assumat honorem sed qui vocatur a deo tanq̄ aaron. Dicit enim aug̃. in epl'a ad florentinum. quoniaz necesse est ut doctor habeat supiorem locum sollicitissime cauendum est in docente supbie vicium. vnde videns scūs ꝓpha ī audiendo facilime ꝑuari humilitatem que difficilis est in docendo statim cum dixit auditui meo dabis gaudium & leticiam. continuo subiecit. exultabunt ossa humiliata nec est verum ꝙ scientia non sit ꝑfectō respectu alioꝝ. Quāuis enim doctor non ꝑficiat alios ꝑ modum coactōnis uel punitōnis ꝑficit tamen alios ꝑ modum doctrine ꝯmunicatōnis & quāuis homo possit se scire habere scientiam ꝑtinentem ad salutem suam & alioꝝ qualiter tñ ad salutem aliorū possit administrare nullus poꝫ ꝑfecte scire. Dicit enim aug̃. in epl'a ad valerium. Audeo enim vere dicere scire me & plena fide retinere quid ꝑtineat ad salutem nr̄am sed hoc ip̄m quomō admīstrem ad salutem alioꝝ non querens ꝙ nichil vtile est sed ꝙ multi salui fiant ignoro. Puto ergo esse dicendum ꝙ sicut prelatura ecc̄iastica indecenter ꝓcuratur sic & magisterium ꝓpter illa que vtriq̄ annectuntur. ¶ Ad Primū ergo dicendū ꝙ apl's nō recepit magisterium ab homine sed ꝑ reuelatōnem ih̄u xp̄i. sicut enim ip̄e dicit ad gal'. i ¶ Ad scd̄m ē dicendū ꝙ scientia iuste concupiscitur sed cum ꝑiculo docetur. Dicit enī aug̃ sup epl'a iacobi. ꝙ doctrina quelibet tutius auditur q̄ doceat̄. ⁊ ido ꝓpter ꝑiculum qd̄ in ea incurritur seu recipitur & ꝓpter honorē qui sibi annectit̄ & ꝓpter gloriam que in ip̄a qñq̄ appetit̄ magisteriū indecenter ꝓcuratur. ¶ Ad Tercium ē dicendum ꝙ quāuis facultas cōmunicandi scientiam que in magisterio confertur sit res licita. tñ quia ut dicit aug̃. qualiter cōmunicet̄ ad salutem aliorū ut salui fiant ignoratur nec homo ad hoc ydoneum sine nota supbie se debet reputare aliter incurreret notam supbie ideo ꝑ se non debet petere nec ꝓcurare.

¶ Questio xlviij. de dispensatōne primi precepti.

Post hec considerandum ē de p̄tate ecc̄iastica respectu actꝰ dispensatōnis. & primo de dispensatōne preceptoꝝ. scd̄o de dispensatōne sacramentoꝝ. Tercō de dispensatōne articuloꝝ. Quarto de dispensatōne legū & canonum sanctoꝝ. Circa p̄mū

decem sūt consideranda bm qꝫ decem sunt precepta, Quantum ergo ad dispensatōnem primi precepti querunt quatuor/ Primo vtrū ꝑꝑ possit dispensare cum demonum consultoribꝫ qui plures deos colūt/ Scdo vtrum ꝑꝑ possit dispensare cum astrologis ⁊ planetarijs qui plures deos colunt/ Tercio vtrum ꝑꝑ possit dispensare cū sortilegis ⁊ maleficis qui vnum deum nō adorant/ Quarto vtrū ꝑꝑ possit dispensare cū ydolatris qui vnum deū non colunt.

AD primum ergo sic ꝓceditur videtur enim qꝫ ꝑꝑ possit dispensare cū demonum consultoribꝫ quia ꝑꝑ dispensare ꝓt in illis que sancti ꝑphe fecerunt· sed scribit primo R· xxviij· qꝫ samuel ꝑpha ad inuocatōnem phitonisse consulentis eum apparuit sauli dicens, Cras tu ⁊ filij tui mecum eritis. Preterea scribitur i legenda sancti iacobi qꝫ ad preces apli demones ligauerunt hermogenem ⁊ ligatum posuerunt eū ante ipm· Si ergo licitū fuit aplis vti auxilio demonum ꝓt ꝑꝑ in hoc dispensare. Preterea in his que acta sūt ꝑ xpm ꝑꝑ non solum ꝑt dispensare imo tenet ipe imitari· sed mathꝫ· scribit qꝫ xpus interrogauit a demone, Qđ tibi nomen est. Qui respondit/ multi enim sumus· Si ergo licitū est de aliquo occulto demonem interrogare ⁊ consulere ꝓt ꝑꝑ in hoc dispensare. In cōtrarium est quia ꝑꝑ non ꝓt dispensare contra preceptū legis· ꝫ scribit deut· xviij· Non inueniat in te qui consulat phitones ⁊ diuinos ⁊ qui querat a mortuis veritatem. Responsio Dicendum qꝫ demonum inuocatores ⁊ consultores/ faciūt contra primum preceptū. Non habebis deos alienos ꝓpter duo, Primo quia quilibet fidelis in baptismo fidelitatem ꝓmittit deo renūciando dyabolo ⁊ oibꝫ pompis eius· Si ergo post prestitum iuramentum fidelitatis demonem in suum auxiliū ⁊ fauorem inuocat ipo facto inuenit ꝓditor ⁊ fidei ꝓmisse fractor, Scdo quia consilium est pars ꝓuidentie ut dicit phus iij· ethy· Cum ergo idem sit rei ꝓductor ⁊ ꝓuisor ut dicit dama· ij· li· Eo ipo qꝫ quis demones ꝺsulit faciendo eos sui ⁊ suoꝝ actuū ꝓuisores quodam pacto tacito uel expresso manifeste ꝓfitet eos esse sui ⁊ suoꝝ actuum ꝓductores ⁊ creatores· ⁊ p hunc modū determīat istam questionem augꝰ· in libro de decem cordis vbi sic ait dicit tibi diuina lex vnus est deus tuus vnum deū cole· ⁊ tu vis dimisso vno deo tangꝫ legittimo anīe viro fornicari ꝓ multa demoīa

& qō grauius est nō quasi aptæ debens sicut apostate faciūt ꝫ tangꝫ manens in domo viri tui admittis adulteros cum consulis mathematicos + ri eos aut aruspices aut augures aut maleficos· ¶ Ad primū ergo est dicendum qꝫ sicut dicit augꝰ· in questionibꝫ ad simplicianum faciliter soluitur argumentū· si credamus non spiritū samuelis fuisse a sua requie excitatum· sed aliqō fantasma p ymaginariam dyaboli illusionem sauli & phitonisse fuisse presentatum· nominatus est· tamen samuel qui ymagines rerum nomiꝫ rez consueuimus appellare· Aliam tñ solutōnem ibi dat augꝰ· dicens· nullum esse inconueniens si dicamus realiter sanctum ꝓphām ad inuocatōnem phitonisse apparuisse sauli eum diuina sentencia pcussurū quia filiꝰ dei pmisit se a dyabolo temptari & absqꝫ diminutōne pfectis sue a iudeis tangꝫ a membris dyaboli illudi capi crucifigi & interfici· ¶ Ad scdm est dicendum qꝫ consulere dyabolum sup aliquo occulto dupliciter poꝫ intelligi, Primo p diuine pfectis coactōnem & sic xps & alij sancti viri virtute eius possunt a demone impando aliqua pquirē & rebelles fidei p eos tangꝫ p inimicos reipu· corrigē ꝟm quē modū xpus demonem interrogauit & apls hermogenem phm ad fidem r uocauit. Scdo p ipoz demonum magica arte inuocatōem & p eoz pactōnem & confederatōnem ꝟm quem modum non poꝫ cadere dispensatio sup demonum consultoribꝫ & inuocatoribꝫ siē non pē cadē dispensatō qꝫ homo colat plures deos· ¶ Et p ho° mathē iij° vñ° ad 3m

¶ Ad scdm sic ꝓceditur videtur enim qꝫ ꝓꝑ possit dispensare cum astrologis & planetarijs qui plures deos adorant quia qō debuit vtilitati humane dispensabile est· Sed astrologia maxime deseruit humane vtilitati· vnde sup illo ꝟbo genē· primo fiant luminaria in firmamento celi & sint in signa & tempa & dies & annos dicit glosa qꝫ p luminaria celi astroz iudicō discernunt dies artificiales & nales & anni solares & lunares· ¶ Preterea ꝓꝑ poꝫ dispensare in eo qō est vtile ad intelligendam sacram scripturam. Sed ut dicit augꝰ· ij· de doctrina xpiana· omnes mathi, scientie vtiles sūt ad intelligēdum sacram scripturam int quas astrologia numeratur· ¶ Preterea astrologia ponit inter artes libales sed tales absqꝫ peccato pnt sciri ergo in eis ꝓꝑ poꝫ dispensare· ¶ In contrarium est quia qō est damnatum p ecciam non est dispensabile· Sed augꝰ· dicicit iiij· libro

confeſ· illos planetarios quos matɜ· vocat plane conſulere non deſtebam qđ tñ xp̃iana ⁊ vera pietas conſequenter repellit & damnat

¶ Rñſio Dicendū qđ aſtrologi ⁊ omnes diuinatores tripliciter faciunt contra iſtud preceptum· Non habebis deos alienos coram me. Primo quia ipſi aliud q̃ verum deum rectorem nr̃ax animax cōſtituūt· Si enim corpa celeſtia ut dicūt hñt neceſſariam influentiam in anīe noſtre opatōne oporꝛet qđ habeant neceſſariam influentiax in eius ꝓductōne cum opatio ſequat̃ ſubam & nat̃am rei & ſic ipis ſtellis & corpib⁹ ſupceleſtib⁹ honorem diuinum tenemur exhibē qđ fuit error antiquox gentiliū qui ſolem & lunam ⁊ alias ſtellas pro dijs adorabant· vnde moyſes ꝓhibuit iudeis ne oculos eox in celū leuarent ne ſolem ⁊ lunam ⁊ alia corpa celeſtia inducerentur ad adorandum· Scđo quia nr̃a opa a gratꝛ dei ſuitio & magnificentia ſubtrahunt· Si nanq̃ orti & nati ſub diuerſis conſtellatōnib⁹ cogūt neceſſario talia opa exercere ut dicunt nr̃a opa tanq̃ coacta ⁊ violenta deo grata & accepta non eſſent nec digna laude nec vitupio ſicut nec opa animalium brutox· Vnde dicit aug· ij· đ doctrina xp̃iana qđ tantum malū incurrit qui aſtrologos ſup ſuis agendis conſulit quia ad ipos ingrediꝛ liber ⁊ data pecunia ab eis reuertitur buđ cum enim eum ponunt buū eſſe veneris mercurij ſeu alterius ſtelle ſub cuius influentia ⁊ dominio ponunt eum natum qđ tñ falſū cōuincit· qđ iacob ⁊ eſau gemini in vtero matris ſub vna conſtellatōne orti ſūt ⁊ tñ vni ꝓſpera & alteri aduerſa euenerunt· Fornicatores tñ animax hoīm conſtituunt̃ quia opa corū a dei reuerentia & magnificentia ſubtrahunt· Tercō quia qđ dei ꝓprium eſt creatis tribuunt. Nam ſcire futa & futurox euentus principaliter cognoſcere ꝓprium eſt ei cui omīa nuda ſūt & apta· vnde ſcribitur yſa· xlj· Nūciate que futura ſūt nobis in futuꝝ & ſciemus quia dij eſtis vos pro vt nunciare ergo quid futuꝝ eueniat hominum ſ& illa que ſubiacent libero arbitrio ex aliquox corpum impreſſione eſt ſubripe qđ dei ꝓpū eſt & creat̃e tribuere· ſicut ergo non cadit diſpenſatō qđ alius deus colatur niſi vnus qui eſt creatoꝛ ⁊ gubernatoꝛ animax hoīm ita non cadit diſpenſatō cum aſtrologis ⁊ planetarijs. ¶ Ad primum ergo eſt dicendum qđ aſtrologia debuiens humane vtilitati non ē ꝓhibita & đm eſt qđ glo· illa dicit p lumīaria celi cognoſti ſigna tempa ⁊

annos. Ponūt enim astrologi ꝙ circulus ille quem sol describit ꝓpo motu poꝫ diuidi triplicit. Primo in xij. ptes. Scdo in iiij. ptes. Tercio ut consideraꝫ bm se totus. Primo modo sol facit xij. menses & pagit xij signa zodiaci quia in marcō dicit esse sol in signo arietis. In aprili in signo thauri & sic de alijs. Scdo modo sol facit quatuor tēpora ut ver qd est calidum ⁊ humidum. estatem que est calida ⁊ sicca. & autumnum q̄ est frigidus & siccus. ⁊ hyemem que est frigida & humida. sed tercō modo ut circulatō consideraꝫ bm se tota facit annum & tot annos facit quot circulatōnes complet. ¶ Ad scdm ē dicendum ꝙ verum est scientias math. facere ad intellectōnem sacre scripture ꝓ tanto ꝙ homines circa effectus corpales vtunt motu celestium corpum sicut agricole seminant & metunt ordinato tempore ⁊ naute nauigatōnem vitant in plenilunio uel in lune defectu. medici similiter circa egritudines certos dies obbuant qui bm cursum solis & lune determinant ut ipi dicunt astrologiam ergo bm predictas obseruantias sacra scriptura nō damnat. Sed ꝙ illa que ex uoluntate homīs dependent qualia sūt omīa humana opa ex necessitate astris subdant sacra scriptura condemnat ⁊ ꝓhibet. ¶ Ad terciū est dicendum ꝙ astrologia inter artes liberales computaꝫ eo ꝙ filij gentilium liberoꝝ & nobilium talibꝫ scientijs imbuebant eo ꝙ gentiles nimis erant curiosi ī aspectu celi ut nunqꝫ incipēt aliqua opa nisi considerato ⁊ numerato gradu syderum. sed exempla gentilium nō sunt conuertenda ad religionem xp̄anoꝝ.

Ad tercium sic ꝓceditur videt enim ꝙ ꝓp̄ possit dispensare cū sacrilegis & maleficis qui vnum deum non colunt quia ꝙ cōcessum est aplis vti ꝓp̄ poꝫ in eo dispensare. sed apli vsi sūt sortibꝫ sicut patet actuū i. & dañ. xij. scribitur ꝙ ipe interfecit draconem ponendo in os eius escas confectas ex adipe & pice & pilis & sic maleficō fuit vsus ut videtur ad interfectōnem draconis. ¶ Preterea ī eo qd est vtile scire & bonum ꝓp̄ poꝫ dispensare. sed vtile est scire occultā veritatem quocunqꝫ modo ergo ꝓp̄ cum talibꝫ poꝫ dispensare. ¶ Preterea ꝑ eadem vnumqdqꝫ generaꝫ & corrumpit sed ꝑ sortiarios & maleficos multa mala fiunt ergo ꝓp̄ poꝫ dispensare ut ꝑ illa maleficia remoueantur. ¶ In contrariū est qd scribit xxvj. q. v. vbi leo ꝓp̄ scribens ep̄is brittānie ita dicit. sortes quibꝫ cūcta nos nr̄is discrimīatis

ꝑ maleficia

ꝓuinciis quas p̄res damnauerunt nichil aliud q̄ꝫ diuinatōes ⁊ ma
leficia esse decernimus. ¶ Rn̄sio. Dicendum ꝙ aug̃. ij. li. d̄ doctrina
xp̄iana hanc dubitatōnem diligenter ꝑtractat ostendens sacrilegos
fascinatores & vniuersaliter maleficos directe facere contra primum
preceptum. vnum deum adorabis & non habebis plures deos corā
me qd̄ idem est quia in negatōne intelligitur affirmatō ꝓpter duo.
Primo quidem quia omnes tales honorem latrie debitum deo crea
ture impendunt. omīa enim sortilegia & maleficia quasi fiunt ꝑ q̄s-
dam oblatōnes ⁊ ꝑ sacrificia quedam. vnde aliqui supra predicta fa
ciūt dici missas. aliqui vero euangelium uel pater noster aut aliq̄d
tale ⁊ planum est ꝙ oblatōnes & sacrificia non debent offerri nisi so
li deo, Quāuis enim ꝑm aug̃. de diuinis honoribꝫ multa subtracta
sint sacrificium tn̄ nunq̄ꝫ aliquis censuit esse offerēdum nisi soli deo
Q̄ ergo talibꝫ supstitōnibꝫ humana ⁊ dyabolica ꝓcuratōne inuē
tis exhibeatur sine peccato esse non poꝛ. Scd̄o quia tales colūt demo
nes quos colendo non colunt vnum deum verꝫ. Nam ut dicit apl's
ad chorinth̄. iij. Nō potestis esse socij xp̄i ⁊ mense demoniorꝫ. Q̄ au-
tem omnes tales malefici & sortilegi & fascinatores ⁊ signorꝫ quorun
dam obseruatores demones colant expresse dicit aug̃. supradicto li.
vbi ait ꝙ omnes tales pacta quedam cum demonibꝫ placita atq̄ꝫ fe
derata faciūt ad hoc genus ꝑtinent libri magicarū artium libri aru-
spicum & augurꝫ, Omnes ligatē atq̄ꝫ remedia quibusdam precan-
tatōnibꝫ ac quibusdam nodis vel caracteribꝫ presignata siue ī qui-
busdā rebꝫ collo suspendendis uel alligandis seu saltandis. ad istud
genus similiter ut ait ꝑtinent omnes obseruatōnes signorꝫ ut si ocu
lorꝫ vel membrorꝫ aliq̄ꝫ saliat si cum homo se calciat sternutauerit si
cum domum exit limen calcauerit. si cum caligas soricibꝫ corrosas ī
uenerit, In omībꝫ enim talibꝫ homines dyabolica fraude decepti con
sueuerunt timere signum futi mali plus q̄ꝫ p̄ns damnum. Vnde cō
mendat ibi dictum cathonis qui cum esset consultus a quodam q̄d
arduū significaret ꝙ calige eius a soricibꝫ essent corrose. Rn̄dit ego
nullum arduum signum puto ꝙ calige sint corrose a sorricibꝫ sed si
calige corrosissent sorices hoc magnum signum reputaret. ¶ Ad p̄
mum ergo est dicendum ꝙ cum sit triplex sors diuinatoria consula-
toria ⁊ diuisoria. q̄muis diuinatoria sit ꝓhibita ꝓpter ydolatriam q̄

ibi cōmittit nō est tñ dispensandum in sorte ꝯsultoria uel diuisoria
propt peccatum qd ibi qñq incurritur multis modis. Primo si absq
aliqua necessitate homo putet per sortem ad diuinum auxilium esse
recurrendū. Secūdo si absq debita deuotiōe & reuerentia qs putaret
per sortes diuinum auxilium esse implorandum. Tercio si diuinuz
miraculum ad humana ⁊ secularia negocia quis crederet p sortes eē
conuertendum. Quarto si aliqd est p diuinam inspiratiōez faciēduz
quis crederet sorti esse cōmittendum. Daniel vero nō intfecit draconē
magice artis maleficio ꝫ dei potentis auxilio. ¶ Ad scdm est dicendū
q licet scire occultam veritatem possit esse vtile & bonum. modus tñ
sciendi exquo malus est nō pot inde act⁹ bonus & virtuosus ꝓduci
maxime q vtilitas tpalis non potest ꝯpari detrimēto spūalis saluti⁹ 192
qm homo incurrit ex indebito modo sciendi illud quod occultum est.
¶ Ad. iij. est dicendum q scribitur. xxxiij. q. i. Si per sortiarios &
maleficos occulto dei iudicio pmittēte maleficia subsequunt hortādi
sunt illi ī quibus ista eueniunt ut p exorcismos ac cetera ecclesiastica
medicine munera curent aliter non est dispensandum sup curatiōe
ipoꝝ quia nō sunt faciēda mala ut eueniāt bona vt dicit apls.
AD. iiij. sic ꝓceditur videt enī q pp possit dispēsare cuz ydolatris
qui vnū deū non colunt quia ydolatria est adorare imagines
sculptilia ⁊ omnem similitudinem. prohibet enim adoratio talium ī
primo precepto sicut patet Exo. xx. Sed papa dispensat in adoratiōe
imaginum xpi & sanctorum. ergo potest cum ydolatris dispensare.
¶ Preterea Aug⁹. dicit in libro de vera religione q deus colit fide
spe ⁊ caritate. Sz quādoq aliquis exhibet honorem debitum deo ipi
create solo verbo. Dicit enim Aug⁹. non esse credendum q salomon
qui diuina sapientia erat predit⁹ aliquid diuinitatis crederet esse in
illis ydolis que adorabat ad petitionem mulieꝝ ꝫ solo signo exteriori
agebat qd in ~~cuius~~ mente non credebat esse faciendum. ergo pp ī tali 169
ydolatria potest dispēsare. ¶ Preterea scribit. i. Re. iiij. q ydolatria
est superiori non obedire. cum igit vnus homo & vnus angelus sit
supior alio & pp dispēsare possit q honor & reuerētia p aliquē infe-
riorē supiori nō exhibeat. seqt ꝓpositū q pp pt dispēsare sup ydolata
¶ In contrarium est quia papa nō potest dispensare in eo qd apls
mandat esse fugiendum Sed scribitur. i. Chor. x. fugite ab ydoloruz

cultura neq; ydolatre efficiamini sicut quidem ex ipsis. ¶ Responsio
Dicendū. q̄ ydolatria est cum bonum creatum adorat̄ vl' colitur vt
deus. Sūt aūt tria gen̄a bonoꝝ creatoꝝ scz delectabilia seu carnalia
vtilia et honorabilia. Circa que triplex ydolatria ꝯmitti potest. Nā
nimiū diligētes carnalia ut filios vel vxores colētes talia ꝓ dijs di-
recte faciūt contra primū preceptum quo precipit̄ vnus solus deꝰ co-
li. Vñ sap. xiiij. scribit̄. q̄ acerbo luctu dolēs pat̄ cito sibi rapti filij fe
cit imaginē et eū qui quasi homo mortuus fuerat tanq̄ deū colere ce
pit qd̄ quidē fuit principiū totius ydolatrie ut ibidē subdit̄. Nimiū
vero diligētes bonū vtile ut aurū vel pecuniā. colētes talia pro dijs
recte faciūt ꝯtra primū preceptū quo precipit̄ vnus solus deus adora
ri Vñ apl's de auaricia loquens ad Eph. v. dicit q̄ ē ydoloꝝ seruitus
Sed nimiū diligētes bonū honorabile volentes se ꝓ dijs coli et ado-
rari similit̄ faciūt ꝯtra primū preceptū. Similit̄ pharao et Nabucho
donosor p̄ceperūt se pro dijs adorari et coli. Vñ in persona regis ty-
ri scribit̄ ezechielis xxviij. Eleuatū est cor tuū et dixisti Ego sum de
us et in cathedra dei sedi in corde maris cū sis homo et non deus. cū
talibus ergo ydolatris papa dispēsare non potest sicut nō potest di-
spensare contra primū preceptū quo precipit̄ q̄ vnus deus adoretur
et colatur ¶ Ad primum ergo est dicendum q̄ imaginum adoratio
prohibet̄ in primo precepto. ut res quedaꝫ creata est nō ut sūt signa
reꝝ adorabiliū non enim adorant̄ imagines ut terminꝰ ad quem ꝫ
ut terminꝰ a quo. ¶ Ad. ij. est dicendū q̄ differentia est int̄ ydolatri
am et infidelitatem. Si enī aliq̄s honorem debitū deo impendit crea
turis credendo in eis esse aliq̄d diuinitatis infidelis est. et pc̄tm ydo-
latrie ꝯmittit. Si vero in eo aliq̄d diuīitatis esse non credat non cē-
setur infidelis. non tñ excusatur a pc̄to ydolatrie nec a transgressiōe
primi precepti. quia sicut deus precepit se interius coli et exteriꝰ ado
rari ita precepit nichil aliud pret̄ se interius esse colendū ut deꝰ et ex-
terius adorandum. Vñ sup illo verbo Exo. xx. Nō adorabis ea neq;
colas. dicit glo. q̄ aliud ē colere et aliud adorare. Nam potest quis ī
uitus adorare vel amore adulatōis vel timore tormētorū. cū sciat ꝛ
vere credat corde q̄ ydolū nichil est. Sed colere est toto affectu et stu-
dio ydolis se mancipare. Nec ergo affectu interiori colere nec exteri-
us signo aliquo adorare precipit̄ nisi vnū deū. ¶ Ad. iij. ē dicēdū. q̄

superiori creature debetur reuerentia non tamē illa que est latrie per oblationem sacrificij quia talis debetur soli deo corde credendo & ope exterius exhibēdo. vtrūq; enī claudit ī ꝓmo ꝓcepto.

¶ Questio. Quadragesimanona. de dispēsatiōe scōi ꝓcepti.

DEinde videndum est de dispensatione scōi precepti. Circa quod querunt ꝗtuor. ¶ Primo. Vtrū ꝑꝑ possit ī iuramento dispēsare. ¶ Secundo. Vtrum ꝓtt papam aliquis possit ī iuramēto dispensare. ¶ Tercio. Vtrum papa possit dispensare in voto continētie iuramēto solemnisato. ¶ Quarto. Vtrū ꝑꝑ possit dispēsare cum iurantibꝫ ꝑ ꝓcla q̄ nomē dei inuanū assumūt.

AD primum ergo sic ꝓceditur videtur enim q̄ papa ī iuramento dispēsare non possit. Dicit enim Aug⁹. in libro de decē cordis q̄ ille nomen dei inuanum accipit qui existimat xp̄m esse creatā. cuz ipe sit equalis patri & vnus cum patre. Sed papa non potest ī hoc dispensare q̄ xp̄s creatur esse creatura. ergo non potest dispensare ī iuramento. ¶ Preterea papa nō potest dispensare ī iuramento assertorio de p̄nti uel de preterito. sicut non potest dispensare cum aliquo q̄ de presenti uel de preterito iuret contra veritatem. non ergo potest dispensare in iuramento promissorio de futo ut q̄ quis non faciat eē verū illud q̄ iuramēto in futuruz promisit. ¶ Preterea ī iuramēto dispensat quādo illud q̄ iurat nō implet. ꝫ in hoc nomē dei inuanū assumit in quo papa dispensare nō potest. ¶ In contrium est illud q̄ scribit ex⁹ de. elec. c. venerabilem. vbi habet q̄ vtrunq; iuramentū licitum sit aut illicitum. & vtrum seruandum aut non seruandum nemo sane mētis ignorat ad iudicium nostrū ptinē. ¶ Responsio. Dicendum papam in iuramento posse dispensare dupliciter potest intelligi. Primo formaliter ut q̄ nomen dei inuanum assumat. Scōo materialiter ut q̄ iurat in iuramento non includat. Assumit autez ad p̄ns nomen dei inuanum sex modis. Primo cum ad laudem dei non ꝓnunciat. Vnde ypocrite ꝙ simulatores inuanum nomen dei assumunt. Secundo cum aduersarius nominis xp̄i inuocatur ideo demonum inuocatores assumunt nomen dei inuanum. Tercio cuz nomen dei blasphematur. Blaspematores ergo nomen dei inuanum assumūt. Quarto cum quis falsum testificatur. Vnde falsitatis

assertores inuanum assumunt nomen dei. Quinto cum inutile et nō necessariū iurat̄ ideo sine cā iurātes nomē dei inuanū assumūt. Sexto cū iusticia vel iudiciū ~~vel~~ iuramentū non seruat̄. Oībꝫ istis sex modis iuramentū est indispensabile quia dispensari non potest ut aliquo istoꝝ modoꝝ nomen dei inuanū assumat̄. Sꝫ scdo modo materialit̄ ut illud qd̄ iurat̄ sub iuramēto non includat̄ ꝓpa potest dispēsare, Potest enī homo tale qd̄ iurare qd̄ repugnat iusticie eq̄tati ut si quis iurat male agē puta hoīez velle occidē vel adulterari vl̄ qd̄ est boni impeditiuū. et contra caritatē ut religionez non intrare. Quandoqꝫ vero repugnat iudicio discretiōis et deliberationis mat̄itati. Et sic om̄ia iuramenta que dubia sūt. an sint licita vel illicita et an expedientia vel non expedientia que incauta vocant̄ sunt dispēsabilia Quandoqꝫ vero repugnat testificande veritati ad cuiꝰ assertionem iuramentū inducit̄ et sic falsum iuramentū est dispensabile Qn̄qꝫ etiā repugnat supioris pt̄ati. Et sic cū puella sit sb̄ pt̄ate pr̄is et vxor sub pt̄ate viri iuramentū factū sine eoꝝ consensu. dispensabile est. Sed qn̄qꝫ repugnat reipublice vtilitati. Et sic cū papa totius reipublice vtilitatez vniuitatem habeat videre considerare et dispensare. Ideo oīa iuramēta contraria reipublice vtilitati per eū dispensabilia sunt. Et per hoc patet solutio ad rationes in oppositū factas.

AD. ij. sic ꝓcedit̄. Videt̄ enī ꝙ preter papam aliq̄s possit in iuramento dispensare. Quia iuramentū aliqd̄ ponit̄ esse assertorium et aliqd̄ promissoriū. ꝫ quilibet cui fit promissio potest in iuramento promissorio dispensare. ergo pari ratione in quolibet iuramēto. ¶ Pret̄ea Eps potest in omni voto dispensare exceptis quibusdaꝫ quorum dispensationem papa sibi seruat. ergo eodem modo potest dispensare in omni iuramēto. ¶ Pret̄ea iuramentū continetur sub preceptis prime tabule in q̄bꝫ nō potest dispensare nec deus nec homo. ꝑm bernhardū. Si ergo papa potest dispensare in iuramēto pari forma potest quilibet aliꝰ. ¶ In contrariū est q̄a si eps potest dispensare in iuramento multomagis potest dispensare in homicidio, Sed dispensare ī homicidio interdicit̄ epis sicut patet. l. di. c. miror. ergo ī telligit̄ sibi esse int̄dicta dispensatio iuramēti. ¶ Rn̄sio Dicendū ꝙ amministratio papalis tria includit. Primo totius reipublice vtilitatez habet enim prouidē vtilitati nō solū vnius hominis vl̄ vniꝰ

populi imo totius mundi. Est enim vicarius xp̄i qui ꝑm Aug⁹. de vera religione non solum vni homini sed etiaꝫ toto humano generi consulit quid agendum. Secundo includit subditorū vtilitatez quia non est qui se possit abscondere a iurisdictione eius. sicut enim extra ecclesiam non est salus sic omnes volentes consequi vitam eternam tenentur ei⁹ mandato parere. Tercio includit ius ampliandi & restringendi p̄tatem potest enī restringere ius uel ampliare ul' relaxare vel dispensare ꝑm veritatez negocioꝝ occurrentium. ꝑm ergo ista tria vniuersalis dispensatio vel relaxatio iuramenti soli ꝓp̄e reseruatur.

Ad. i. ergo est dicendū ꝙ aliquis potest recipe ꝓmissionē aliquā iuramento firmatam duplicit̄. Primo ī ꝑsona sui & ꝓ sua vtilitate vt si quis promittat alicui pecuniam datam vsqꝫ ad tale tempus & iuramēto firmat. potest ille cui facta est talis ꝓmissio ī tali iuramēto dispensare ⁊ iurantem absoluere quia promissum intelligit̄ implere exquo facit ꝑm voluntatem eius. Secundo in ꝑsona alteri⁹ & h° ul' pro dei honore & reuerentia ut cum quis per iuramentum promittit religionem intrare ꝓ reipuplice fideli diligentia sicut executores reipuplice faciunt iurare eorum ministros ut īiuncta eis officia fidelit̄ exequant̄ uel ꝑ legis & statutoꝝ factoꝝ ꝑ cōmunitatem obseruatiōis euidentia ut statuta facta & scripta debeant obseruare & sic recipiētes iuramenta in ꝑsona alioꝝ ut puto non possunt iurantes absoluere nec cum eis dispensare. Ad. ij. est dicēdum ꝙ aliqua sūt iuramēta que nulla indigent dispensatione ut que repugnant iusticie & alijs cōmunibꝫ requisitis in iuramento ut si quis iuret ꝙ debeat aliquez occidere. Aliqua vero indigent dispensatione particulari ut si aliq̄s promittat sub iuramento et dubium sit vtrum sit licitū ul' illicituz proficuum uel non proficuum dispensatio talis iuramenti ꝑmittitur dyocesano. Sed aliq̄d iuramentum indiget vniuersali dispensatione vt si aliquid promittatur sub iuramēto vtile ⁊ proficuū nec occurrit dubitatio quin sit licitū. dispēsatio in tali iuramento non habet locū nisi aliquid occurrat ad dictā vtilitatem ꝑtinens q̄d considerare solū ad papaꝫ ꝑtinet. ideo vniuersalis dispensatio iuramenti ⁊ voti pape relinquitur. Ad. iij. est dicenduz ꝙ papaꝫ dispensare in preceptis prime tabule p̄t intelli duplicit̄. Primo per ip̄oꝝ p̄ceptoꝝ trāsgressiōez Secundo ꝑ ip̄oꝝ transgressoꝝ absolutionem. p̄mo modo ꝓp̄ non pot̄

dispensare in preceptis dei ut q̃ alicui liceat dei mãdata transgredi· et contra ipa aliq̃d agẽ. Sed scd̃o modo potest quia absolutionem et pene taxationẽ transgressor̃ pceptor̃ dei in aliquib̃ casib̃ sibi reseruat In aliquibus vero alijs papa omittit.

AD·Tertiũ sic procedit· Videt enĩ q̃ papa non potest dispensare ĩ voto otinentie iuramẽto solẽnisato· Scribit enim ex̃ de stamo·c·cũ ad monasteriũ· Abdicatio ꝓpetatis sicut et custodia castitatis adeo regule monachali est annexa·ut sũmus pontifex ĩ ea dispẽsari non possit. ¶ Prẽtea ĩ preceptis dei papa dispensare non potest ꝫ votũ continet̃ sub diuino precepto· Dicit enim glo·sup illud psal· Vouete et reddite dño deo vr̃o· q̃ vouere ẽ volũtatis· ꝫ votũ reddẽ est precepti et necessitatis· ergo votũ continẽtie non ẽ dispensabile p papam. ¶ Prẽtea in voto fit obligatio sup fidẽ quã q̃s deo tenet̃·sed in hoc nullus potest dispensare q̃ fidẽ quã q̃s deo tenet̃ nõ habet· g̃ papa ĩ voto otinẽtie dispensare nõ potest. ¶ In contrariũ est quia papa potest dispensare in voto paupertatis et obediẽtie solẽnizato p iuramẽtum·ergo potest dispensare in voto otinentie, ¶ Rñsio dicẽdum q̃ in voto continentie est tria considerare. Primo voti omutationẽ. Scd̃o voti obligationẽ·et Tercio voti relaxationẽ. Et ꝑm hoc tres opiniones sũt de dispensatione voti continẽtie iuramẽto solemnisato. Nam aliqui attẽdentes ad voti omutationez· dicũt sũmum pontificem in voto continẽtie dispensare nõ posse·quia non inuenitur equale bonũ q̃ talis omutatio fieri possit·iuta illud Eccĩast·xxo· Omnis ponderatio non est condigna aĩe otinentis Ista aũt opinio oĩuiter non tenet̃ q̃ multa sunt alia bona et multe alie virtutes digniores continentia potissime obediẽtia sine qua ꝑm Aug̃ Omnes alie virtutes nichil valẽt. Potest aũt fieri recompensatio vel p bonũ reipu·ut cũ virgo solemnit̃ professa daret̃ filio regis ex quo tota reipu·pace gaudẽt. Vel per ~~meũ~~ bonũ priuate persone·vt cũ virgo profissa daret̃ regi infideli ut ipe et populus eius ad fidẽ conuerterẽtur. Nã ipa magis meret̃ ex tali copula ꝙ ex continẽtia. Aliqui vero attẽdẽtes ad voti obligationẽ quia per votum obligat̃ homo et sanctificat̃ deo·et q̃d semel sanctificatũ est et consecratũ suam sanctificationez & consecrationem dimittẽ non potest. Dicũt enĩ q̃ papa ĩ voto otinẽtie q̃d q̃dez ĩ̃ consecratione consistit qua aĩa deo sanctificatur papa

dispensare non potest potissime qñ talis sanctificatio ⁊ obligatio est annexa essentialiter voto continentie ut patet in voto religionis. Si vero sit talis obligatio accidentalit̃ annexa. sicut patet in ordinibus sacris quibꝫ solum ex statuto ecclesie continentia est annexa ꝑp̃ potest dispensare. Sed nec ista opinio cõmuniter tenet̃ quia qualitercunq; quis obliget se iuramẽto uel voto semꝑ intelligit̃ excepta auctoritate superioris ut patet extra de iur. c. veniẽtes. Quod aũt semel sc̃tificatuꝫ est non potest mutari in alios vsus contr̃rios per dispensatõnem. pot̃ tamen mutari in vsum magis ꝓficuum in quo si non actualit̃ saltẽ virtualit̃ includitur. Aliqui vero attendentes ad voti relaxationem dicunt ꝙ papa ĩ omni voto dispensare potest q̃a viuẽ ĩ matrimonio vel ex̃ habere tempalia uel non habere non contr̃riant̃ iuri diuino ul̃ nat̃ali. Vnde ꝑp̃ in talibꝫ potest dispensare cũ videt hoc esse expediẽs pro reipuplice vtilitate. & hanc opinionẽ puto esse veriorẽ. ¶ Ad. i. ergo est dicendum ꝙ illa decre. condita est ꝑ papam qui sibiip̃i uel alteri necessitatem non potest imponere. ibi enim non ꝑt̃ dispensare non dicit ĩ possilitatẽ ꝫ raritatem & difficultatem. Raro enĩ occurrit casus in quo ꝑp̃ dispenset in voto continentie iuramẽto solemnisato. ¶ Ad scd̃m est dicendũ ꝙ precepta dei inducũt creat̃aꝫ ad subiectiõeꝫ sui creatoris. vnde ꝙ creat̃a suo creatori nõ subijciat̃ nec deus nec hõ dispensare potest verum quia ista subiectio potest fieri ꝑ copulã coniugalem & per continentiam regularem. quãuis securiori & tutiori modo per vnum q̃ꝫ ꝑ aliud ꝑp̃ loco xp̃i qui habet toti humano generi consulẽ quid expediat ad salutem potest vni mẽbro aliqd̃ detrimẽtuꝫ facere ꝓ salute totiꝰ corporis ec̃cie. Et ꝑ hoc patet rñsio ad terciũ.

AD. iiij. sic procedit̃ videt̃ enĩ ꝙ papa non possit dispensare cum iurantibus ꝑ ydola qui nomen dei inuanum assumunt. Dicit enim gratianus. xxij. q. i. ꝙ qui iurat ꝑ creat̃as mendacit̃ dupliciter peccat. Primo quia iurat per qd̃ non licet. Scd̃o quia dolo proximũ capit. multo ergo fortiꝰ non licet iurare ꝑ ydola. ¶ Preterea sup̃ illo verbo Math. v. Nolite iurare ꝑ celum neq; per terram. Dicit glo. ꝙ paruulis concessum est iurare ꝑ deum ne iurarent per creat̃as Cum igit̃ ydolum ꝑ apl̃m nichil sit non licebit aliq̃ modo iurare ꝑ ydola ¶ Preterea ꝑm Augꝰ. q̃nto magis aliquid est magis sanctum tanto magis obligat iuramẽtum ꝫ ĩ ydolis non est aliq̃ sc̃titas. ergo nulla

obligatio. ¶ Preterea dicit iurisconsultus ꝙ nõ valet iuramẽtuꝫ qd̃ fit ꝑ falsos deos. ¶ In contrarium est quod scribit̃. xxij. q. i. c. mouet te ¶ Rñsio dicẽdũ ꝙ augꝰ determĩat hãc q̃stiõꝫ ĩ q̃dã epl'a ad publiculã vbi ait ꝙ in veteri testamẽto inueniũt̃ iuramẽta facta per falsos deos et ꝑ ydola a sc̃tis patribꝫ esse recepta. sicut Iacob recepit iuramentum Laban qui iurauit sibi per deũ suũ Zochor vt patet Gen̄. xxxj. Et cũ romani firmauerũt pacem cũ machabeis ꝑ ydola que colebãt et per falsos deos intelligendũ est eos iurasse sicut iudei iurabant per deum verum. Sciendũ est ergo ꝙ in iuramẽto duo sunt consideranda. Primũ est forma iurãdi puta illud per qd̃ iurat̃. Nõ enim iurat̃ nisi ad confirmandã veritatẽ quã nõ potest confirmare nisi deus q̃ nec fallit neqꝫ fallit̃. Vñ ĩ iuramẽto vel noĩat̃ sola creatura ab ipso deo creata et scriptura ab ip̃o inspirata. vel noĩatur creator vel simul creator et creat̃a, In primo modo deus confirmat veritateꝫ mediãte creatura. In scd̃o modo immediate per seip̃m. Sed in tercio modo mediate et immediate. Scd̃o ꝯsiderãdũ est ~~de~~ iuramẽto finis ipsius iuramẽti puta assertio veritatis quantũ ad iuramentũ assertorium. vel obs̃uatio promissionis quantũ ad iuramentũ promissoriũ. Cũ ergo querit̃ an papa possit dispensare cũ iurãtibus per ydola q̃ nomen dei inuanũ assumũt. Dicendũ est ꝙ quantũ ad formã iuramẽti papa dispensare non potest ꝙ ꝑ ydola iuretur vel per falsos deos quia non potest dispensare ꝙ veritas non firmet̃ nisi per deũ veruꝫ vel per eius creaturam (ab eo c̃ratã) nõ reprobatam et per eius scripturã ab eo ĩspiratã. ydolũ aũt non est aliquid. Dyabolus aũt licet in veritate fuerit creatus in ea tñ nõ stetit sed in ea mendax effectus est. Sed bñ potest papa dispensare cũ iurãtibꝫ per ydola quãtũ ad finẽ iuramẽti vt ad veritatis assertionẽ et promissionis obseruationem q̃s vtat̃ fide illiꝰ qui per ydola iurat vel per falsos deos. ¶ Ad Primũ ergo est dicẽdũ ꝙ Gracianus loquit̃ de illo qui iurat ꝑ creat̃as eas nimis veñando vel nimis ꝯtemnẽdo. Tale enĩ iuramentũ ꝑ creaturas factum reprobat̃. ¶ Ad scd̃m ẽ dicendum ꝙ testẽ esse veritatis dubie confirmãde ꝓp̃um est dei. Si quis ergo iuraret per creaturas tribuẽdo eis in se consideratis hoc qd̃ debet̃ deo pc̃tm esset ydolatrie, Sed iurare per creaturas ut diuina bonitas est ĩ eis representata. sicut cum iuramꝰ per sc̃tos. vel vt diuina veritas est ĩ ea inspirata. sicut cum

iuramus per euangelia uel cuz creatura nobis dilecta est ipi deo q̃si subpignorata isto modo per creatam iurare licitum est. ¶ Ad iij. ē dicenduz q̃ non vtimur iuramento facto p ydola uel per falsos deos ī eorum sanctitatis venerationē. ꝫ ī veritatis assertionē ul' ꝓmissiōis obseruationem. ¶ Ad iiij. est dicendum q̃ iurisconsultus loquit̃ de hominib9 qui sunt eiusdem fidei inter quos planum est q̃ non valet iuramentum ~~fratrum~~ p ydola & per falsos deos ꝫ inter homines qui sunt disparis cultus tenet iuramentum quia idem finis est vtrorūq̃ licet forma iurandi sit differens. factū

¶ Questio. Quinquagesima. de dispēsatiōe tercij p̃cepti.

Nunc considerandū est de dispēsatiōe tercij precepti. Circa quod queruntur sex. Primo. Vtrum ꝑ̃ possit dispēsare q̃ dies sabbati seruetur ꝟm sensum spūalez nō literalē. Scdo Vtrū ꝑ̃ possit dispensare q̃ dies sabbati in diem dñicam sit mutata. Tercio. Vtrum papa possit dispensare q̃ in die dominica fiāt ꝟuilia opera. Quarto. Vtrum papa debeat prohibere strictius opa seruilia fieri in die dominico quā fuerint prohibita in die sabbati. Quinto. Vtrum papa possit dispensare q̃ in die dominico fiat forum rerum emptionis & venditionis. Sexto. Vtrum papa possit dispensare q̃ in die dominico cōmittat̃ bellum.

Ad primum ergo sic procedit̃ videtur enim q̃ papa non potest dispēsare q̃ dies sabbati seruet̃ ꝟm sensum spūalem ~~nec~~ literalē quia precepta moralia ꝟm sensum moralem nō literalē seruanda sūt Sed sabbati obseruatio inter precepta moralia continet̃. ergo in h° papa dispensare non potest. ¶ Preterea literalit̃ ī sabbati obꝟuatiōe ponitur sanctificatio & dedicatio ad cultum dei. Sz in hoc non cadit dispensatio q̃ dies sabbati diuino cultui non sit dedicata. ¶ Pretea sensus spūalis ī obseruatōne sabbati erat quid figurale cerimoniale Sz omnia figuralia cessauerunt post aduentum xp̃i. ergo papa nō potest dispensare q̃ sabbatū seruet̃ ꝟm sensū spūalem. ¶ In contriū est qd̃ dicit Aug9. in libro de decē cordis. ubi ait. dicit̃ tibi ut spūalit̃ obꝟues sabbatū nō quomodo iudei obꝟuabāt carnali ocio. ¶ Rñ° Dicendū q̃ ꝟm sensum literalem tria includebantur in obꝟuatione sabbati. Primo eius obseruatio alias sanctificatio & ad cultum dei

deputatio. Vnde dicitur Exo. xx. Memẽto ut diem sabbati sanctifices
Secundo ab omni opere vacatio. Vñ scribit̃ Exo. xxxj. Diẽ sabbati
custodiatis quicunq; fecerit in eo aliqd̃ opus moriet̃. et aĩa eius pi-
bit de medio populi mei. Tercio temporis det̃minatio quia tale sab
batũ die septimo ebdomade statutũ fuit custodiendũ. Vñ Exo. xxxj.
dicit̃. Sex diebus fecit deus celũ et terrã et die septimo cessauit ab ope
sic vos facietis die septima. Primũ ergo istoꝝ habuit ratiõez nat̃alez
Nam ratio nat̃alis hoc persuadet ut homo qñq; dimissis alijs curis
vacet dei seruitio et intẽtus sit vite cõtemplatiue. presertim cũ sit ma
gis intellectus q̃ sensus ꝑm ph̃m. ix. ethi. Scd̃m habuit rationẽ iu-
dicialem et consuetudinalẽ. Nam populus iudeoꝝ totus erat carna-
lis. et ideo pro cõsuetudine illiꝰ status per iudicialia precepta et pe-
nas ꝯminatorias reuocandus erat a carnalibus opibꝫ et cultui di
uino applicandus, Sed terciũ habuit pure fig̃alẽ rationẽ. quia rea
liter tm̃ valet̃ si vna dies deputet̃ cultui diuino sicut alia. quãuis ꝑm
fig̃aꝫ vna dies posset esse ꝯueniẽtior alia. ergo obseruare diẽ sabba-
ti ꝑm sensum spũalem quantũ ad eius sanctificatiõnẽ et cultui diui-
no deputationẽ sp̃ et vniuersalit̃ ẽ faciendũ. nec in hoc per papam ẽ
dispensandũ. Obseruare vero predictam diem quantũ ad cuiuslibet
operis vacationẽ seruandũ est licet non sit vniuersaliter nec sic rigi-
de sicut tunc fiebat. sed quantũ ad tp̃is det̃minationẽ seruandũ non
est quia fig̃alia xp̃o aduenĩẽte cessauerũt. ¶ Ad Primum ergo ẽ dicẽ
dum ꝙ sicut dicit glo. Exo. xxxj. quãuis preceptũ de sabbato esset de
nũo preceptoꝝ moraliũ nõ tñ erat de eis. quia non erat pure morale
ꝑm se totũ. Vñ quantũ ad illud qd̃ morale non erat dispensationez
recipit. ¶ Ad. ij. est dicendũ ꝙ Augꝰ assignat duplicem rationem
quare deus mandauit diem sabbati esse sanctificandã et suo seruitio
deputandã. Primo ꝓpter ~~eoꝝ~~ gentiliũ improbationez, Voluerũt enĩ
ph̃i gentiles probare mundũ fuisse ab et̃no. Ad cuiꝰ erroris ext̃mĩa-
tionẽ mandauit deus diem sabbati seu septimã in qua facta ẽ consu-
matio vniuersi sp̃ in memoria haberi. Scd̃o ꝓpt̃ humane cupiditatis
rep̃ssionem, Preuidit enim deus tantã esse humanã cupiditatem ut
nisi aliqua dies q̃etis aĩe et corpori essꝫ deputata. homo nec sibi nec
alijs quietẽ daret. ergo non ẽ dispensatũ in diei sabbati sanctificatio
ne ꝫ solũ in tp̃is det̃mĩatione. ¶ Ad. iij. ẽ dicẽdũ ꝙ dies sabbati ꝑm

sensũ spũalem est sp̄ seruãda. Intelligebatur aũt spũalit̃ per requiez diei sabbati. Primo requies xp̄i in sepuchro semp̄ credenda. Secũdo intelligebat̃ requies animaꝝ ĩ hac septima etate ĩ qua sum⁹ sperãda Tercio intelligebat̃ requies a vicijs & peccatis custodienda. Spiritualit̃ ergo s̄m ista tria dies sabbati semp̄ ẽ seruanda. Sz ĩ t̃minatiõe diei quo erat quid figurale dispẽsatum est ꝛc̃.

AD. ij. sic procedit̃ videt̃ enim ꝙ pp̄ non possit dispensare ꝙ dies sabbati in diem dominicam sit mutata. quia p̃cepta prime tabule sunt indispensabilia ⁊ immutabilia Sz obseruatio diei sabbati inter precepta p̃me tabule nũatur. ergo nulla auctoritate mutari pt̃ ¶ Preterea dicit Aug⁹. in libro de. x. cordis ꝙ qui obseruat sabbatũ interficit bestiã cupiditatis. Sz nunc in tempore gratie maxime occidenda est bestia cupiditatis. ergo sp̄ sabbatũ est seruandũ. ¶ Preterea qd̃ est sempiternum mutari non potest. ꝫ scribit̃ Exo. xxxi. Custodite sabbatum meum pactum enĩ sempiternum erit inter me ⁊ filios vestros ĩ gn̄ationib⁹ suis. ¶ Preterea dicit Aug⁹. ꝙ si ꝓconsul mãdat vnum & impator aliud impatori non proconsuli est obediendum. Sed obseruatio diei sabbati est ex mandato dei. obseruatio vero diei dominice ẽ ex mandato hominis. magis ergo sabbatũ q̃ꝫ dies dn̄ica est seruandũ. ¶ In contrium est glo. sup̄ illo v̄bo Exo. xxxi. Videte vt sabbatum meum custodiatis quia signum est inter me & vos in cunctis gn̄ationib⁹ vestris dicens ꝙ frustra gloriantur iudei de legali obseruatione sabbati apte enim dicit̃ qd̃ signum est fut̃e quietis. vñ adueniente signato cessare debebat signum seu vmbra. ¶ Responsio Dicẽdũ ꝙ s̄m aug⁹. cõuenient̃ loco diei sabbati ĩstituta ẽ dies dn̄ica fidelib⁹ celebranda ꝓpter tria. Primo ꝓpter significatoꝝ p̃eminentiaꝫ Secundo ꝓpter signorum factoꝝ excellentiaꝫ. Tercio ꝓpter temporuꝫ cõuenientiam. Nam longe melior est & p̄fectior requies animaꝝ ⁊ corporum fut̃a ĩ octaua etate q̃m signat dies dominica que ẽ octaua dies ebdomade q̃m sit requies animaꝝ solũ in futura septima etate in qua nunc sum⁹ q̃m signat dies sabbati que ẽ septĩa dies. Silit̃er opera recreatõnis & xp̄i resurrectõnis que fuerũt die dominica facta excellentiora fuerunt q̃m opera cessatõnis a creando et quietis xp̄i in sepulcro q̃ fuerũt facta die sabbati eodẽ modo habẽ aliq̃d iã ĩ re lõge meli⁹ ẽ q̃ꝫ sperare ĩ fut̃o ĩ spe ꝫ sabbatũ significat req̃ez aĩaꝝ & adhuc

futuram. Dies vero dñica signat requiē aīarum ī nostro capite xp̄o inchoata
¶ Ad Primū ergo ē dicēdum q̄ in obseruatione precepti celebratiōis
sabbati aliq̄d fuit morale et ~~reale~~ et per consequēs ꝓpetuale nō recipi
ens dispensationē puta ut aliqua dies deputet̄ ad laudē dei. Aliq̄d
vero fuit cerimoniale et dispensabile ut det̄mīatio talis diei vel talis
tp̄is. Primū ergo sp̄ manet. ꝫ scd̄m est mutatū. Sicut enim illi diez
sabbati celebrabant. quia deus tunc perfecit opus creationis. sic nos
celebramꝰ diem dñicā. quia tali die deus perfecit opus recreatōis ꝑ
gloriam sue resurrectionis. ¶ Ad scd̄m ē dicendū. q̄ bestia cupidita
tis interficit̄ per obseruationē diei sabbati spūaliter acceptā. nō aūt
per obseruationē diei literaliter intellectā ut exponit augꝰ eodē libro
¶ Ad terciū est dicendum q̄ obseruatio diei sabbati sit pactū sempi
ternum potest intelligi dupliciter. Primo q̄ om̄i tp̄e sit seruandum
quantū ad determinationē talis diei. et sic negat̄. Scd̄o q̄ non exp̄
matur tempus vsq̄quo sit obseruandum. et sic sumitur Exo. xxxj.
¶ Ad. iiij. ē dicendum q̄ mutatio diei sabbati in diem dñicam nō est
facta humana auctoritate ꝫ diuina. quia xp̄s sua resurrectione diem
dñicam sanctificauit. et ecc̄ia tam apl̄orum obseruatiōe q̄ spūs sancti re
uelatione postmodū loco diei sabbati statuit esse celebrandam.
AD. iij. sic ꝓceditur videt̄ enim q̄ papa non possit dispensare q̄
in die dñica fiāt seruilia opera. quia seruilia opera magis sunt
dissona liberis q̄ seruis. ꝫ nos sumus filij libere non ancille. ut dicit̄
ad Gala. iij. Ergo magis prohibenda sunt opera seruilia die dñico
q̄ fuerunt prohibita die sabbati. ¶ Preterea scribit̄ Math. vj. Nisi ha
bundauerit iusticia vr̄a plus q̄ scribarum et phariseorum non intrabitis
in regnū celorum. ergo magis tenemur seruare diem dñicam q̄ scribe et
pharisei diē sabbati. ¶ Preterea prohibita fuerūt opera seruilia die
sabbati ut diuinis laudibus homo insisteret. ꝫ hoc magis est obser
uandum nunc die dñica q̄ tūc die sabbati. ergo ꝓp̄ non potest ī hoc
dispensare. ¶ In contrarium est Augꝰ in li. de. x. cordis dicēs q̄ me
liꝰ esset q̄ iudeus faceret aliquid in agro suo vtile q̄z in theatro sedi
cionibꝰ intentus existeret. et meliꝰ esset ut femine eorum in die sabbati
lanam facerent q̄ ut tota die impudice saltarent. Tibi autez xp̄iano
dicit̄ vt obserues spūaliter sabbatum in spe future quietis. Et subdit̄
quis enim ꝓpter illam quietē futuram agit quicq̄d potest. quanq̄m

laboriosum videatur qd agit tñ si ad finez promisse quietis illd refert nondum quidem sabbatū habet in re ꝫ habet iam in spe. ¶ Rñsio. Dicenduz ꝙ seruilia opa triplicit possunt accipi. Primo ut dicantur seruilia a seruitute culpe. Nam qui facit peccatum seruus est peccati Secūdo a seruitute fortune. ꝟm enim Augꝰ. seruus vno modo dictꝰ est a seruando quia antiquitꝰ qui capiebant in prelio ꝟui capientiū efficiebant & quia dubius est euentus belli & quia isto modo seruitutem facit fortuna. Tercio a seruitute nate. nam humana nata ut dicitur. i. methaphi. multiplicit serua est quia multis indiget ad sui preseruatōnem. in opibus ergo seruilibꝫ ꝑmo modo dictis papa nō potest dispensare q̄a mala & ꝑniciosa opa q̄uis omni tempore fieri sit prohibitum. magis est tñ nunc prohibitum peccatum fieri die dominico q̄m tunc die sabbati. In opibus vero seruilibꝫ secūdo modo acceptis tempore illo quo mētem hominis a dei seruitio nō distrahūt papa in casu dispensare potest. Sed in opibus seruilibꝫ tercio modo sumptis ex toto dispensatum est. nam cibum coquere ꝛ ꝑparare concessum est fieri die dñico qd tñ die sabbati ī lege veteri fuit ꝓhibitum. ¶ Ad ꝑmū ergo est dicendum ꝙ sicut tempore gratie homines liberiores sunt libertate spūali non aūt corporali ita magis debēt cessare ab opibus seruilibꝫ seruitute spūali puta a vicijs & peccatis non tñ ab opibus seruilibꝫ ꝟuitute corpali. ¶ Ad. ij. est dicendum ꝙ xp̄us non requisiuit in nobis maiorē habundantiā iusticie q̄m in scribis et phariseis quo ad rigorem operū exteriorum corpalium sed quo ad perfectionez operum interiorum spūalium. ¶ Ad. iij. est dicendū ꝙ perfectiꝰ vacat in noua lege diuino cultui q̄m in veteri non quo ad illas cerimonias a quibꝫ iudei abstinebāt die sabbati ꝫ quo ad opa spiritualia quibꝫ nunc vacat & si interdum corpalibus laboribus intenditur exquo ad spem fute quietis illud refertur vere sabbatum obseruat ut Augꝰ dicit.

AD. iiij. sic procedit videt enim ꝙ papa strictius debeat prohibē opera ꝟuilia fieri in die dominico q̄m fuerint prohibita in die sabbati. Dicit enim Augꝰ. in libro de decē cordis. Tangis enī ꝑmā cordam cecidit bestia supstitionis. tangis scdam cecidit erroris. tāgis terciā cecidit bestia ~~mūda~~ ne affectōnis. Sz strictius est nūc ꝓhibēda humana affectio. circa tempalia q̄z fuerit ī veteri lege. gꝰ strictiꝰ sūt

bestia

~~mūda~~ hūa

prohibēda opa ꝑuilia fieri ī die dñica q̄z fuerīt ꝓhibita ī die sabbati
¶ Pretea maiorē sollicitudinem req̄rit ciboꝝ coctio et preparatio q̄z tp̄a
liū affectio vel cogitatio. ꝫ cibos coquere et preparare fuit prohibituz
Exo. xvj. Et tēporaliū affectionē xp̄s prohibuit Math. vij. ergo opa
corporalia et ꝑuilia fieri die dñico omnino sūt prohibēda, ¶ Pretea
quanto lex est artior tāto artiora p̄cepta ponit. ꝫ lex euāgelica artior
est lege veteri. iuxta illud Math. vij. arta est via que ducit ad vitā
et pauci intrant per eam. ergo prohibēda sūt opera seruilia fieri die
dñica q̄z fuerūt prohibita fieri die sabbati. ¶ In contrariū est quia
iugum xp̄i suaue est et onus eius leue ut scribit Math. xj ¶ Rñsio.
Dicendū ꝙ opera seruilia et corporalia que de sui nat̄a sunt pc̄ta ut
fornicari inebriari et alia hꝰ modi immūdiciā ac dissolutionem in-
cludētia vel aīoꝝ distractionem importantia strictius ī noua lege ꝓ-
hibentur fieri ī dñica q̄m fuerūt prohibita in lege veteri die sabbati.
Sed alia opera corporalia vel seruilia que de sui nat̄a pc̄ta nō sunt
sic stricte prohibēda sunt hic sicut ibi maxime quia inuenimus xp̄m
in quatuor casibus talia concessisse fieri in die sabbati. Primo ī cor-
poris necessitate, Vñ math. xij. excusauit discipulos vellentes spicas
die sabbati inducit exemplū ~~dicēs~~. Qui panes ꝓpositionis comedit
quos non licebat comedē nisi sacerdotibus. Scdo in ꝓximi sanitate
Vñ math. xij. Curauit hominē hñtez manū aridā die sabbati et in
crepauit phariseos tale opus factū ī die sabbati calūniātes. inducēs
exemplū ipoꝝ ɔtra eos quia bouē vel asinū cadētez in puteū extrahe
bant die sabbati Tercio ī ecc̄ie vtilitate. Vñ math. xxij. xp̄s exemplū
posuit de sacerdotibus qui faciebant oīa que necessaria erant ī tēplo
die sabbati et ~~tunc~~ sine crimine erant apud eos. Quarto in supioris
p̄tate, Vñ Ioh. vij. xp̄s mādauit circūcisionem die sabbati fieri nec
ꝓpter hoc soluebat̄ lex moysi cū ip̄e esset dñs etiam diei sabbati, Pu-
to ergo ꝙ istis quatuor casibus opera seruilia vel corporalia que de
sui nat̄a pc̄ta nō sunt die dñica sine pc̄to fieri possūt. ¶ Ad primuz
ergo est dicendum ꝙ mūdana affectio circa tp̄alia vel potest esse tā-
q̄m finis intenta vel tanq̄m ɔditio annexa et necessaria ad sustētati
onem vite. Primo modo est bestia crudelior ceteris. secūdo modo non
Vnde dicit Augꝰ. eodez libro. ꝙ ꝓpter amorem seculi huiꝰ laborant
homines in omnibus negocijs suis q̄ntum ad illos qui amorē seculi

tanq̃ finem sibi p̃ponunt. Sic tu in omnib⁹ opibus tuis labora non propter amorem seculi ꝫ ꝓpter sempiternam requiem q̃ntum ad illos qui amorem seculi non ut finem p̃ponunt ꝫ ut illud qd̃ est ad finem.

¶ Ad. ij. ē dicēdum ꝙ saluator sollicitudinem tempalium ꝓhibuit non ꝓuidentiam. posset enim homo die dominico abstinere a labore corpali & seruili opere & sic sollicitari erga tempalia ⁊ bona mūdialia ul' habenda seu occupanda qd̃ mai⁹ peccatum incurreret ex tali sollicitudine q̃ ex seruili ope vel labore. ¶ Ad. iij. est dicendum ꝙ lex euangelica arta est labore quia dicēte apl'o ꝑ multos labores oportet ad regnum ꝑuenire. lata tñ est & facilis amore lex tamē moysi erat arta labore in multitudine preceptoꝝ in terrore in multitudine conminatōnum quia absq̃ vlla contraditione irritam quis faciēs legez moysi duob⁹ uel trib⁹ testib⁹ moriebat̃.

AD. v. sic procedit̃ videt̃ enim ꝙ p̃p̃ dispensare non possit ꝙ die dominica fiat forum emptōnis ⁊ venditionis. Scribitur enim de conse. di. iij. ꝙ die dñica nichil aliud agenduz est nisi deo vacāduz et subdit̃. nulla opatio in die illa sancta agat̃ nisi solum in imnis ⁊ canticis spūalib⁹ dies illa transigat̃. ¶ Preterea scribitur extra de fer. omnes dies dominicos a vespa in vespam precipimus obseruari cū omni veneratōne & mercatum in eis non fiat nec placitū. ¶ Pretea preceptum negatiuū obligat semper ⁊ ad semper. Sed qd̃ op⁹ ꝟuile non fieret die sabbati fuit preceptum negatiuum vt patet Exo. xxxi.

¶ In contrarium sc̃e Aug⁹. de decem cordis. ubi opus aliqd̃ corpale fieri die sabbati non prohibet dūmodo fiat ꝓpter sempiternā requiez

¶ Responsio. Dicendum ꝙ tenere forum dieb⁹ dominicis ⁊ festiuis tripliciter cōtingit fieri. Primo causa cupiditatis. Scri⁻ enī ecc̃iast. ij. ꝙ peccatori dedit deus supfluam curam & afflictōnem animi ut per noctem non requiescat et cuncti dies eius dolorib⁹ pleni sunt cū tali enim cupiditate caritas stare nō potest quia dicente Aug°. cū auget̃ cupiditas diminuitur caritas. Emere ergo uel vendē die dñico sola cupiditate directe est contra tercium preceptum quo p̃cipit̃ sabbatuz sanctificari ut dicit Aug⁹. tangis terciam cordam & interficis bestiā cupiditatis. Scd̃o hoc pot̃ fieri causa ineuitabilis necessitatis cōtingit enim q̃nq̃ consideratis conditionib⁹ tempoꝝ ꝑsonaꝝ & negociorum ac regionum ꝙ vbi fieret forum die dominica uel festiua in emendo

vel vẽdendo res aliquas magnũ detrimentũ persone predicte reportarent. quia forte sunt artifices Vñ alijs diebꝫ eoꝝ artificijs eos oportet intẽdẽ ut sic victũ et vestitũ pro se et ꝓ illis quoꝝ curã hñt possint ꝓcurare. Et tales ex quo missam audiũt et horã aliquã deputant cultui diuino ad vacandũ possũt excusari a pcto. potissime si in talibꝰ operibus eoꝝ mens non multũ a diuĩo seruitio distrahat̃ Tercio hꝰ potest fieri causa nat̃alis et corporalis vtilitatis. Componit̃ enĩ homo ex nat̃a corporali et spũali. Sic̃ ergo aliqua sunt deseruiẽtia vtilitati spũali vt diuino seruitio vacare aliqua hora orare predicationes audire, Ita aliqua sunt deseruiẽtia vtilitati nat̃e corporalis ut vendẽ et emere que sũt necessaria ad victũ et vestitum humane nature cibos coquere et ꝑparare. sine quibꝫ vita corporalis transire nõ potest. ¶ Ad rationes in oppositum est dicendũ. ꝙ illa intelligunt̃ de clericis et alijs diuĩo seruitio mancipatis de quibꝫ vniuersalit̃ verꝝ est ꝙ die dñico nichil aliud debẽt agẽ nisi vacare diuino cultui. Vel est dicendũ ꝙ illa opera prohibentur que mentẽ hominis ex toto distrahũt et a dei seruitio sepãt prebti qñ fiũt precise causa cupiditatis.

AD. vj. sic ꝓceditur Videt̃ enĩ ꝙ ꝑpa nõ possit dispensare ut die dñica bellũ ꝯmittat̃. Nullũ enim opus culpabile die dñico fieri debet quacunqꝫ dispensatione. Sed bellare est opus culpabile cuius probatio est quia bellanti indicitur pena a domĩo. Math. xxvj. Omnis qui accipit gladiũ gladio peribit. ergo tale opus non est dispensabile die dñico, ¶ Pret̃ea dies dñica loco diei sabbati est diuĩo cultui mancipata. ꝫ bellũ habet hominẽ a diuĩo cultu et mentẽ hoĩs multũ distrahere. ergo papa non potest in hoc dispensare die dñico ¶ Pret̃ea actio spũalis non est obmittẽda pro salute corporali. Sed actio ad quã ordinat̃ dies dñica est spũalis ergo pro quacunqꝫ ꝯmoditate corporali obmittẽda non ẽ. ¶ In contrariũ est qd̃ scribit̃. xxiij. q viij. Si vrgẽs necessitas est ꝓ defensione patrie vel legũ paternarũ nullo tempore est belloꝝ prepationi parcendũ ¶ Rñsio Dicendum ꝙ bellũ ꝯmitti die dominica potest intelligi tripliciter. Primo in q̃stionibus et litibus dissoluendis. de quo bello dicit̃ iaco. iiij. Litigatis et belligeratis et non habetis ꝓpt̃ qd̃ non postulastis. Scd̃o ĩ hostibus expugnandis. Tercio in brutis aĩalibus capiendis. Diebus ergo dñicis et festiuis. bella in questionibꝫ audiendis et dissoluẽdis

fieri nõ debent. sicut patet extra de fer. & xv. q. iiij. nisi forte questiões matrimoniales ꝓpter ꝑiculum adulterij & de electõnibꝫ prelatorum propter ꝑiculum more. quia. infra tres mẽses fieri debent. bella vero ĩ hostibꝫ expugnandis diebus dominicis cõmitti possunt imminente necessitate. legimus enim ꝑmo machabe. c. ij. ꝙ illi sancti machabei quorum aliqui permiserunt se interfici antequã vellent bellare diebꝫ sabbatis postmodum alij plena deliberatõne prophetica dixerunt. Omnis hõ quicunq; venerit ad nos in bello die sabbatoꝝ pugnemus aduersus eum ⁊ non moriamur sicut mortui sunt fratres nostri. Sꝫ bella in piscibꝫ ⁊ aĩalibus capiendis si necessitas fuerit possũt ꝑmitti vnde extra de fer. allexander tercius concedit allecia piscari dominicis diebus pro sustentatõne eorum ⁊ pauperum habẽtium necessitatem.

¶ Ad ꝑmũ ergo est dicendum ꝙ bellanti tunc indicitur pena qñ in sanguinem alicuius armatur nulla suꝑioris potestate cõcedente vl precipiente vt dicit Aug⁹. Sed bellanti pro republica salus ꝓmittit̃ venientibꝫ enim militibꝫ ad Ioh. luce. iij. dictũ est. neminẽ cõcuciatis nemini calumniã faciatis & contenti estote stipendijs vestris et salui eritis. ¶ Ad scd̃m & tercium est dicendun ꝙ imminente necessitate interponenda est actio spũalis pro salute corꝑali temptare enim esset deum cum adest auxilium humanũ diuinum querere sed cum deficit humanum hoc solum nobis est refugij ut oculos nostros dirigam⁹ ad deum ut scribit̃. ij. paralip. c. xx. ¶ Silit̃ ad 3m est dicẽd

Questio. quinquagesimaprima. de dispensatine quarti ꝑcepti.

Vlterius considerandum est de dispentõne quarti precepti Circa quod querunt̃ quinq; Primo. Vtrum papa possit dispensare ꝙ a subuẽtione parentum absoluat̃ homo ꝓpt̃ introitum religionis. Secundo. Vtrum papa possit dispensare ꝙ hõ introitum religionis dimittat propter subuentionẽ parentũ. Tercio Vtrum papa possit dispensare ꝙ homo ꝑegrinationem uel oblatiõꝫ voto promissam dimittat propter subuentõnem parentum. Quarto Vtrum papa possit dispensare ꝙ homo ~~propter~~ honorem nullã aliã subuentionem parentibus teneatur impendere. Quinto. Vtrum ꝑp̃ possit dispẽsare ut homo vigore precepti nullũ aliũ teneat̃ honorare preter carnales parentes.

Ad Primum sic ꝓceditur Videt̃ enim ꝙ ꝑꝑ possit dispensare ꝙ homo a subuentione parentũ absoluatur propter introitũ religionis quia ad impossibile nemo tenet̃. ꝫ existẽs in religione cum sit pauꝑ non potest parẽtes sustẽtare. ergo non tenetur. ¶ Preterea mortuus non tenet̃ ad opera viuoꝝ. sed per introitum religionis hõ moritur mũdo ergo non tenet̃ ad sustentationẽ viuorum, ¶ Pretea per ingressum religionis homo absoluitur a redditione debiti. quo tenebat̃ vxori. Ergo eodẽ modo filiꝰ absoluitur a subuentione qua tenebat̃ patri vel matri. ¶ In contrariũ est quia solus ille qui dedit preceptũ potest dispensare. ꝫ deus solus dedit preceptũ de subuentiõe parentũ. Ergo nec papa nec aliquis aliꝰ in hoc potest dispensare. ¶ Responsio dicendum. ꝙ filios teneri ad subuentionẽ parentũ potest intelligi dupliciter. Primo vniuersaliter ꝑm om̃e tempus & ꝑm omnem statũ. Alio modo particulariter ꝑm aliqd̃ tempus et aliquem statum, Dicũt ergo aliqui ꝙ de lege nat̃e subuentio parentum intelligitur ꝑm omne tempus et ꝑm omnez statum. quia siue homo sit iuuenis siue senex quantũ ad variationem tp̃is. siue secularis siue religiosus quantũ ad variationem status. sꝑ homo tenet̃ parentibꝰ subuenire eo ꝙ ~~omnino~~ cũ sit p̃ceptũ legis nat̃e manẽte nat̃a. sꝑ manet obligatio precepti, Alij vero dicũt ꝙ subuentionem parentũ esse de iure legis nat̃e particulariter ꝑm det̃minatum tempus et ꝑm det̃minatũ statum manẽte ergo tali statu ꝙ homo ciuilit̃ et seculariter viuat in mũdo tenetur ad sustentationem parentũ. Sed qñ non viuit cum eis seculariter ampliꝰ non tenet̃, Volũt enim ꝙ viuere ĩ mũdo triplicit̃ potest ĩtelligi Prĩo nat̃a l̃r vtẽdo cibo et potu et alijs necessarijs et sic religiosi viuũt in mũdo. Scd̃o bestialit̃. et sic pc̃tores viuũt in mũdo. Tercio ciuilit̃ et seculariter. et sic religiosi mortui sũt m̃do Et ꝑfessionẽ Unde per introitum religionis soluti sunt a subuentione parẽtuz Quanuis ergo quelibet istarũ opinionũ ꝯtineat aliquid veritatis. mediam tñ viam reputo esse tenendã ut dicat̃ ꝙ subuentio parentũ est de iure nat̃e ꝑm omnem statũ quantũ ad precepti obligationẽ nõ tñ ad ip̃iꝰ precepti executionẽ Planũ est enim ꝙ per impotẽtiam exequendi preceptũ homo excusat̃ ab executione. et potissime qñ impotentia exequẽdi est tp̃alis qñqꝫ est ad actũ reducibilis quia si eẽt ꝑpetua nõ remaneret obligatio p̃cepti exquo nunqꝫ possz impleri Nũc

autem est qꝫ status religionis nō impedit semper hoiez a subuētione parentum quia multi casus possunt occurrere ī quibꝫ pōt parentibꝫ subuenire · uel per licentiam supioris de ꝓprio suo labore uel aduministrationem cōmuniū rerum · puto ergo qꝫ religiosus ꝓpter statum religionis non absoluitur ab obligatōne precepti dati de subuentōne parentum · Sed ab executōne potest excusari donec assit sibi possibilitas subueniendi per licentiam supioris · Sed si peteret licentiam in casu in q̄ pat̄ posset subuenire de labore suo uel alio modo ⁊ ꝑlatus non concederet puto qꝫ in hoc casu sibi nō teneret obedire · religiosꝰ enim teneret prelato in his que spectant ad obseruantiam regule ⁊ eorum que in regulari obseruantia continētur · presuppositā tamen obediētia preceptoꝝ dei tam ꝑme tabule q̄ scde in quibꝫ p hominem dispensari non potest · Ad · i · ergo est dicenduz qꝫ duplex ē impossibilitas quedā ꝓpetua ⁊ ista absoluit a p̄cepti obligatiōe et impletiōe Quedam vero tempalis ⁊ ista licet absoluat a precepti impletione existente impossibilitate exequēdi · nō tn̄ absoluit a p̄cepti obligatiōe exquo talis potentia q̄nqꝫ est reducibilis ad actum · Ad · ij · est dicēdum qꝫ duplex est mors · vna naꝯalis que est mors simplex cū sepaꝯ anima a corpore ⁊ ista absoluit̄ totaliter ab actibꝫ viuentium · Alia spūalis que non absoluit ab actibus viuentium simpliciter ꝫ solum a repugnantibꝫ nō enim absoluit ab actibꝫ preceptoꝝ dei ꝫ negociorꝝ secularium · Ad · iij · est dicēdū qꝫ religioso per ingressum religiōis tollitur potentia ꝓpetua debitum reddendi vxori sed non tollitur sibi potentia ꝓpetua subuentionem reddendi patri uel matri · ideo non est simile ·

Ad · ij · sic procedit̄ videt̄ enim qꝫ papa non possit dispensare ut homo introitū religionis dimittat ꝓpter subuentōnem parētuz Dicit enim Aug⁹ sup illo verbo · i · Petri · iiij · xp̄us passus est ꝓ nob qꝫ quia xp̄us quantamcunqꝫ angustiaꝫ uel indigentiā matris cōspicēt non dimisit crucem ascendere · ergo nō homo per subuentionē parētuz debet introitum religionis dimittē · Preterea sup illo verbo Math · xij · Qui amat patrem aut matrem plusqꝫ me · dicit glo · male facit q̄ carnalem affectum p̄fert spiritualiꝫ · propter carnalem ergo affectum parentum homo nō debet dimittere introitum religionis · Preterea plus hō tenet̄ honorare deū q̄ parētes · ꝫ p introitū religiōis maxie

ꝑ ⁊ honorat̄ de⁹ · ꝑ̄ subuētiōez parētuz nō ē dimittēd⁹ introit⁹ religiōis

¶ In contrariū est · quia nulla obligatio potest fieri contra ius naturale · ꝫ subuentio parentū est de iure nāli ergo nulla obligatio teneꝫ dē hoc, ¶ Rñsio Dicēdū ꝙ ī preceptis est iusticia sufficiēs et necessaria, In consilijs vero iusticia habūdās et expediēs, Est enim p̄ceptū magis necessariū q̄z consiliū ⁊ consiliū vero maiꝰ bonū licz minus necessariū. Quidā autē attēdentes ad bonitatez cōsilij maiorez Dicunt ꝙ ꝑ̄ necessitatez parentū nō debet homo religionis ingressum dimittē · quia maiora bona minoribus sunt preferenda, Alij vero respicientes ad p̄cepti necessitatem maiorē Dicūt ꝙ ꝑ̄ necessitatem sustentandoꝝ parentū debet homo religionis ingressum dimittere Verū quia consiliū sapientis et potissime dei cuius sapientie nō est nūs nunq̄ꝫ est p̄cepto eius contrariū nec econuerso, Ideo puto ꝙ in casu in quo obligat preceptū dei de honore parentū ut q̄n aliꝫ impleri non posset eoꝝ subuentio q̄ꝫ manendo in seculo tunc nō habet locū consiliū de intrando religionez · sed potius esset peccatū ex ꝙ in tali casu consilium esset contrariū precepto dei, Sed quia subuētio parentū est preceptū affirmatiuū, Ideo licet obliget ſp ratione q̄ preceptū non tñ ad ſp ratione qua est affirmatiuū, Vñ q̄n consiliū de introitu religionis nō contrariaꝫ precepto de subuētiōe parētū in tali casu ingressus religionis dimittēdus non est ꝑ̄ affirmationē vel subuentionē parentū. Et hoc potest contingē in tribus casibus. Primo q̄n parentes ex se hñt vñ possint sibi subuenire, Scōo q̄n faciliter per seipos possūt acquirere. Tercio q̄n per alios eoꝝ subuentio potest impleri, ¶ Ad Primum ergo ē dicēdum ꝙ nō est simile de ministerio xp̄i et private persone religionē intrare volētis · q⁹ illud erat vniuersalis necessitatis · et ideo preferendum est omni affectioni parētum. Illud autē nō est necessitatis ꝫ superogationis. ¶ Ad · ij · ē dicēdum ꝙ duplex est affectus spūalis · quidā necessitatis et quidā superogationis bonitatis qui ergo carnalē affectū prefert affectui spiritu ali peccat ex inde qui amorem parētum preferret amori dei peccaret · ꝫ qui amorē parētum prefert amori intrandi religionē nō peccat. ¶ Ad · iij · ē dicēdū ꝙ ī casu illo ī q̄ bō teneꝫ p̄ceptū dei īplē de subuētiōe parētū cū implet de⁹ honorat̄ multo magis q̄ꝫ p ingſſū religiōis quia nō implēdo q̄n teneꝫ implē nō honoraret de⁹ ꝫ dēneretur,

ß hō ming bonū

affrōne

AD. iij. sic proceditur Videt enim q̄ papa non possit dispensare vt homo oblatōnez uel pegrinationem voto promissā dimittat propter subuentōnem parentum. q̄ maiꝰ vinculum soluit minus. sed votum est vinculum ligans homines quo ad deum. Subuentio vero parentum ligat quo ad hominē. non potest ergo tolli tale vinculum ꝓpt̄ subuentōnem parentum. ¶ Preterea ex ordine caritatis plus homo tenetur procurare salutem suam q̄m aliorum. magis g° tenetur homo per votum pegrinatōnis & suoꝝ bonorum superogationis procurare salutem suam q̄m parentibꝫ subuenire. ¶ Preterea bona corpalia ⁊ tempalia magis homo recipit a deo q̄m a parētibꝫ. Si ergo quis obligat voto bona sua deo non tenet̄ ipe ampliꝰ parētibus impendere. ¶ In contrium est Augꝰ. sup illo verbo Math. xv Irritum fecistis mandatū dei ꝓpter traditionem vestram. ¶ Rñsio. Dicendum q̄ Augꝰ. in libro de questionibꝫ euangelioꝝ determinat hanc questionem dicens. supstitionē phariseoꝝ fuisse & quando filij iudeorum ad talem etatem pueniebant ut voto possent se astringere ad offerendum aliquid deo uel ad pegrinatōnem & ad alia opa pietatis extunc absoluti erant a subuentione parentum & ampliꝰ parētibus subuenire non tenebant̄. Sed hec supstitio vt dicit damnanda est quia in etate pfecta plus tenet̄ homo diuina mandata obsuare q̄m in nō pfecta. Si q̄s ergo voueret deo offerre illa per que teneret̄ parentibꝫ in necessarijs subuenire non teneret̄ tale votum implē q̄a deus non vult sibi promitti et multo minꝰ obseruari illud p q̄d subtrahitur vita nostris parentibus quoꝝ vitam mandauit per filios esse seruandam verum quia de subuentiōe parentū est preceptū affirmatium q̄d non obligat ad semp ideo si aliq̄ tempore quis pot̄ laborare ad subuentōnem parētum ⁊ alio tempore votū pegrinatiōis implē non absoluitur tunc a voto ꝓpter subuentionem parentum. Sed si parentibꝫ non posset subuenire implendo pegrinationis votū ꝓpter longam viā aut aliq̄d tale puto q̄ ad votū pegrinatiōis implendū non tenetur. ¶ Ad p̄mū ergo est dicendū q̄ votū ē maiꝰ vinculum q̄ꝫ subuētio parentū cum reducat̄ ad mandatuz p̄me tabule dūmodo illud ponat̄ sub voto quando non contriatur diuinis preceptis tunc enī licet votū eēt implendū ratiōe q̄ ratiōe tñ qua trāsgredit̄ ~~dūmodo~~ votū ~~diuinū~~ mādatū nō ligat. Scri̅ enī. i. Re. xv. q̄ deꝰ nō vult holocausta uel

victimas ꝫ magis ut obediat̃ voci eius ꝛ ut ꝯuetur mandatum eius
¶ Ad·ij·ē dicendū·ꝙ qñ per votū pegrinationis aut elimosine vel
cuiuscunq; alterius operis pietatis subtrahit̃ illud ꝑ qd̄ subtrahitur
subuentio parentū non est tunc ꝯm ordinem caritatis profectus salu
tis ꝫ detrimentum, ¶ Ad·iij·dicit̃ ꝙ homo recipit bona corporalia ꝛ
tp̄alia a deo cum obseruatione preceptoꝝ eius· Vñ qñ oblatio vel ꝑ
egrinatio voto promissa nō potest stare cum obseruatione diuini p̄
cepti tunc votum non est implendū. Planū est enim ꝙ siquis vouēt
iugulare patrem non teneret̃ obseruare promissum. Sic cū vita pa
rentum auferat̃ per subtractionē reꝝ tp̄aliū ~~per~~ et debilitationē viriuꝫ
corporaliū non tenet̃ homo illa deo offerre per que vita parentū cō
seruat̃. Dicit̃ enim·xxij·q·iiij·ꝙ tollerabilis est vota stulte promissio
nis reijcere q̄ꝫ crimen ꝯmittere,

AD·iiij·sic procedit̃· Videt̃ enī ꝙ papa possit dispēsare ꝙ homo
pret̃ honorē nullā aliā subuētiōeꝫ parētibꝫ teneat̃ impēdē. Nā
scribit̃ ad Chor̃·xiij· Qꝛ filij non debēt parētibus thesaurisare·ꝫ pa
rentes filijs ergo preter honorē aliam subuentionem non debent filij
parētibus impēdere sed potius recipere ab eis. ¶ Pret̃ea ꝓpt̃ esse nu
tritiōis et gn̄ationis filij tenent̃ honorare parētes· ergo non tenent̃
aliam subuentionē eis exhibere. ¶ Pret̃ea sup illo verbo ad Eph̃·vj·
Honora patrem tuum et matrem tuam dicit glo· Sic̃ deus principale
~~liter~~ est p̄ricipiū hominis· sic pat̃ est secūdariū principiū·sed deo nō
debet homo nisi honorem ergo nec patri. ¶ In contrariū est glo·sup
illo verbo Exo·xx· Honora patrem tuū et matrē tuaꝫ·dicit glo· Qꝛ
omnis subuentio in honore parentū intelligitur ¶ Rñsio Dicen
dum ꝙ filij tria recipiūt a parentibus, Primo esse ꝛ gen̄ationē, Se
cundo doctrinā et exhortationem. Tercio sustentationeꝫ et nutritio
nem·quia nudi nascunt̃ nichil nutrimenti portantes vel vestimen
ti· ꝓpter ista tria ergo tenent̃ eis filij tria rependere que in honore pa
rentum includunt̃ ꝯm Aug⁹· Primo nanq; ꝓ esse et generatiōe de
bent parentibus honorē reuerētiam maiorem q̄ꝫ dn̄is terrenis a qui
bus recipiūt forte bona tp̄alia, Scd̄o ꝓ doctrina et exhortatiōe debēt
eis subiectionis obedientiam · preter illa que essent contra deū ī om
nibus alijs ꝯsilijs tenent̃ filij parētibꝫ obedire Tercio ꝓ sustētamēto
et nutritiōe quā recipiūt ī iuuētute debēt eis in senectute necessarioꝝ

in victu et vestitu sufficientiam. ¶ Qō autē ista tria claudantur ī hoc precepto honora patrem tuum ⁊ matrem tuam patet per illud quod scribit Eccliast·iij·ubi dicitur·honora patrem & matrem tuam ut veniat tibi benedictio·& statim subdit in quibus consistat iste honor quoniā in ope ut sermone in omni potētia· Q̄ ergo filij in his tribꝫ non tenerent subuenire parentibꝫ ꝑꝑ dispēsare non potest nec contrarium mandare· ¶ Ad·i·ergo est dicendum ꝙ sicut parentes tenentur filijs thezaurizare & diuitias congregare in iuuētute sic in senectute tenent filij parentes sustentare etiam de ꝓpꝛijs laboribꝫ· Vnde scribit Eccliast·iij·fili suscipe senectutem patris tui et ne contristes eum in vita sua ⁊ si defecerit sensu veniaꝫ da illi & ne spnas eū ī tua virtute

¶ Ad scōm est dicendum ꝙ nata ad hoc inclinat vt bona que homo alteri facit fieri sibi velit· Vnde sicut filij recipiunt a parentibus esse nutritōnis in iuuentute ita ratio naꝛalis dictat ut ī senectute debeāt eis rependere· Dicit enim Basilius ꝙ ciconie naturali instinctu cum vident parētes cōfectos senectute in volatu subportant plumis calefaciunt et alimenta eis procurant· ¶ Ad·iij·est dicendum ꝙ nō oīb ꝫ ꝫ ꝫ

et reuebam̃ eos. nõne multomagis obtp̃abim⁹ patri spirituũ et viuem⁹. ¶ Rñsio Dicẽdũ ꝙ ꝑm p̃cepta sacre scripte q̃nq; gñib⁹ personaꝝ honorem paternũ tenem̃ exhibẽ. Prĩo apl'is et doctorib⁹ quorũ doctrina illuminam̃, Dicit eniꝫ apl's. j. ad Chor. iiij. Si decẽ milia pedagoꝝ habeatis in xp̃o tñ nõ multos p̃res In xp̃o enĩ hiesu ꝑ euãgeliũ ego vos genui, Scdo prelatis et pastorib⁹ q̃rũ regimĩe ĩ moribus regulam̃ et vita spũali regñam̃. ideo eis patrnũ honorẽ tenem̃ impẽdẽ. magnũ enĩ bonũ est subditis habere tales patres bonos non min⁹ q̃ꝫ hr̃e patres bonos carnales. Scri̅ enĩ Prou. xxij. qꝛ gl'ia filiorum sũt patres eoꝝ. Tercio regib⁹ et rectorib⁹ quoꝝ potẽtia ꝓtegim̃ et de rabie tirannoꝝ liberam̃ Vñ ꝑui Naamã prĩcipis regis syrie dixerũt ei. Et si rẽ grãdẽ dixisset tibi ꝓpha certe facẽ debuisses. Quarto nostris ꝓmotorib⁹ et bñfactoorib⁹ quoꝝ bñficio viuĩ⁹ et sustentam̃. tales ut patres honorare debemus ut dicit̃ Ecc̃iast. iiij. In iudicãdo esto pupillis mis̃icors ut pat̃ et pro viro matri illorũ. Quĩto senib⁹ et nr̃is antiq̃orib⁹ quorũ narratiões audiuĩ⁹ et gestis informamur Int̃roga inq̃t Moyses patres tuos et annunciabũt tibi. Vñ p̃ceptũ Leuit. xix. Corã cano capite ꝯsurge et honora personã senis, Oĩbus istis modis ex vigore prececepti honor paternus est exhibendus.

¶ Ad Primum ergo et Secundum est dicendum. ꝙ Aug⁹ intelligit de subuẽtiõe tp̃alis substãtie. que non est omnibus exhibenda ñ in necessitatis articl'o, Sed subuẽtio honoris reuentie subiectionis & obediẽtie debet̃ personis sup̃dictis sicut parẽtib⁹ carnalibus, ¶ Ad. Terciũ ẽ dicẽdum ꝙ ꝓ longitudine dieꝝ oportet accipere nõ vitã lõgam annoꝝ vel dieꝝ multiplicationẽ sed virtuosam operationem. Tunc enĩ vita homĩs ẽ lõga qñ est plena virtute et virtuosa opatione. Si quis enim viuit. xx. annis virtuose et bene operando plus viuit q̃ꝫ viuẽs. lx. sine opatiõe v̄tuosa, Vñ scri̅ sap. iiij. Consũmat⁹ in breui compleuit tempora mlta. Talis aũt lõgitudo dieꝝ debetur honorantibus personas supradictas sicut carnales parentes,

¶ Questio. Quinquagesimascda. de dispẽsatiõe quinti p̃cepti.

Deinde considerandum est de dispensatõne quinti precepti Circa quod querunt̃ quinq; Primo. Vtrum papa possit dispensare ꝙ homo occidatur absq; transgresiõe diuini precepti Secundo. Vtrum preter papam aliquis possit in homicidio dispensare Tercio. Vtrum papa possit dispẽsare ꝙ homo occidẽs aliũ ne occidat̃ ab eo excusetur ab homicidio Quarto. Vtrum ꝓp̃ possit dispensare ꝙ homo interficiens seip̃m non incurrat culpam homicide Quinto. Vtrum papa possit dispensare ꝙ homo interficiens filiam in adulterio dep̃hensã nõ incurrat culpã paricidij.

Ad p̃mum ergo sic proceditur Videtur enim ꝙ papa non possit dispensare ꝙ homo occidatur absq; transgresione diuini p̃cepti quia preceptum negatiuum obligat semper ratõne qua preceptum ~~affirmatiuum~~ & ad semp ratione qua negatiuum. Sed non occides est preceptum negatiuum. ergo in nullo casu cadit dispẽsatio ut hõ occidat̃. Preterea sicut mandatum est ne occides. ita mandatum est non furaberis sed in nullo casu cadit dispensatio in furto ꝑ purum hominem. ergo eodem modo non cadit dispensatio ꝙ homo occidat̃. Preterea triplex est vnio. anime cum deo. vxoris cum viro. & aĩe cum corpore ꝓp̃o. Sed non potest dispensari per hominem ꝙ anima sepetur a deo. nec ꝙ vxor sepetur a viro. Scribitur enim Math. xix. quod deus coniunxit. homo non separet. ergo eodem modo ꝓp̃ non pot̃ dispẽsare ꝙ anima separet̃ a ꝓp̃o corpore. In contrarium ẽ qd̃ dictũ est moysi gerenti vicem pape pro illo statu. Exo. xxij. maleficos non patiaris viuere. Cadit ergo dispensatio ut homo maleficus occidatur absq; transgressione diuini precepti. Responsio. Dicendum ꝙ s̃m Aug⁹. manichei putauerunt illud preceptum. non occides. intelligẽdum esse de omni re habẽte animã. Vnde dicebant homines. plãtas incidentes. & animalia irratõnabilia occidentes. homicidij crimen ĩincurrere. in quorum errorem etiam ip̃e Aug⁹. qñq; lapsus est. quia ficum plorare dicebat quando folium euellebat̃ sicut ip̃e recitat in li. confes. Sed ut idem Aug⁹. ait. Error est hoc credere quia iustissima ordinatõne creatoris vita ⁊ mors omnium animalium irratõnabilium vsibus hominũ subdit̃. ideo restat ut solũ de homine intelligat̃ preceptum ut dicit̃. non occides. ita ut subaudiat̃. nec te nec alium. Excipiunt̃ tamen quatuor casus in quibus cadit dispensatio ut hõ

iuste occidat absq; trāsgressione illi⁹ p̄cepti ꝑm eundē Aug̃ et ponit
xxiij. q. v. Primo illi qui deo auctore bella iusta gerūt hostes interfici
unt non transgrediūtur diuinū preceptū. Scdo si exp̄sso iussu dei ꝛc
precepto hoc fiat. Vnde Abraham excusatur qui filium innocentem
voluit occidere Non enim fecit contra preceptū illud. non occides qꝛ
ex dei precepto illud facere voluit, Tercio si iudices qui publica po-
testate fungunt malefactores puniunt homicidij crimē nō incurrūt
Quarto si illud fiat priuato consilio et occulta inspiratione spūs sā
cti. Sic excusat Sampson q̄ seip̄m cū hostib⁹ occidit, Similiter Iepte
filiā suā vnigenitam reuertenti occurrentē occidit ut habet iudicum
xj. Ip̄i enim priuato consilio hoc fecerūt, ¶ Ad Primū ergo ē dicen-
dum ꝙ lex prohibet hominem occidi precise nisi enim causa addat
quare sit occidendus puta maleficiū vel iussio dei. homo occidendus
non est. Nam hominem maleficū lex non ꝓhibet occidi imo in alio
loco lex p̄cipit ut occidat. Homo enim nominat natā maleficiū vo
noīat culpā. Et quia mors est pena debita nō nat̄e ut sic sed culpe.
Ideo quāuis non liceat occidē hominē occidē tn̄ hominē maleficū li-
cet. ¶ Ad ij. ē dicendū. ꝙ non est simile quia furari est malū de se ī
suo gn̄e et ꝑm se includēs circūstantiā malā quia importat fraudem
Ideo in nullo casu potest cadē dispensatio per hominē ut bn̄ fiat. Sꝫ
occidē hominē quāuis sit malū in se nō tn̄ ꝑm se quia adueniente si-
bi debita circūstātia non erit malū sed bonū. Bonū nāq; est homīez
maleficū occidē. ¶ Ad terciū est dicendum ꝙ aīa nō sepatur a deo n̄
per peccatū et vxor nō sepatur a viro nisi ꝓpter fornicationē, Sꝫ aīa
potest seperari a corpore non per peccatū. ꝫ per penā pcti puta si oc-
cidat. Vn̄ ibi nō cadit dispensatio sicut non cadit dispensatio ut pec
catum cōmittatur.

AD. ij. sic ꝓceditur. Videtur enim ꝙ preter papam aliq̄s non
possit in homicidio dispensare. quia si aliquis ali⁹ hoc posset
ille esset ep̄s. ꝫ int̄ casus quoꝝ dispensatio interdicit̄ ep̄o ponit̄ homi
cidiū. ergo pret̄ papā nullus potest in homicidio dispensare. ¶ Pre-
terea per homicidiū sepatur homo a tota ecc̄ia militante. ergo solus
ille qui preest toti ecc̄ie dispensare potest super homicidio, ¶ Preterea
scribit̄. l. di. c. miror. ꝙ post quantācūq; penitētiam nō est dispensā-
dū cū homicida cū hoc sit canonice disciplīe ꝯtrariū ¶ In contrariū

est quia cui conceditur dispensatio maiorum conceditur dispensatio minor. Sed eps potest dispensare i piurio qd gauius peccatum e qm homicidium. ¶ Rnsio. Dicendum q differetia est int iudiciu iuris et iudicium iudicis. Nam iudicium iuris est inuariabile cum sit de vniuersalibus casibus. vniuersalia vero inuariabilia sut. iudiciu vero iudicis cu sit circa coditiones particulares oportet variari bm variationem circumstantiar occurentium. et sicut dictum est de iudicio ita dicendum est de dispensatone. quia sup his que conceduntur in iure vel prohibent non cadit dispensatio n per illu qui est conditor iuris In omnibus ergo casibus quorum dispensatio epo non intdicit ul non prohibet in iure canonico eps dispensare potest. Sed quando illa q non prohibent bm aliquas circumstantias variant. eps tanqm iudex ordinarius potest in eis dispensare & non dispensare bm variatioez circumstantiar occurrentiu. vnde i simplici homicidio consueuit eps dispensare. Consuetu est similit ut homicide ad sedez aplicaz mittant aut ppter enormitatem delicti aut ppter terrorem aliorum aut propt maiorem penam ipor. ¶ Ad. i. ergo est dicendu q homicidiu ponit inter casus quoru dispensatio interdicitur epo non vniuersaliter. sed homicidium enorme vel homicidium clericor cuius dispensatio pape relinquit ppter causam dictam. ¶ Ad scdm est dicendun q qauis p quodlibet homicidiu homo sepetur a tota ecclesia militanti. ista tame sepatio potest fieri uel ex causa aggrauante peccatum uel alleuiante Vnde quando occurrit circustantia aggrauas dispensatio relinquit pape quando vero non potest eps dispesare. ¶ Ad. iij. est dicendum q illud decre. intelligitur de homicidio clericor cum enim sacdotes & vniuersalit in sacris constituti homicidium comittut quia ipo facto irregularitatem incurrut cum talibus non solum eps verum etiaz ipe papa consueuit cum difficultate dispensare. Et quia dispensatio talis in iure phebit soli ppe qui e iuris coditor tal dispesatio relinquit.

AD. iij. sic procedit Videtur enim q pp non possit dispensare ut homo occidens alium ne occidat ab eo excuset ab homicidio. qa ius natale nunqm potest esse iniustum. Sed de iure natali est vim p vim reppellere ut dicit ysidor. et ponit. i. di. c. ius natale. ¶ Pretea quicqd homo iuste potest pro vita sua conseruanda iuste potest face et iuste facit si facit. Sed Aug. i. de libero arbitrio dicit q iusta est

lex que dat potestatē viatori ut latronem occidat ne ab eo occidat̄ Si ergo in tali casu latro iuste occidat̄ nō ꝯmittit̄ homicidiū. ¶ Preterea ~~primus~~ homo tenet̄ diligere se ex caritate q̄ꝫ proximū. supposito ergo ꝙ quis nō possit saluare vitam ꝓximi cū sua vita. potius debet pimere vitam ꝓximi q̄ꝫ suam. ¶ In ꝯtrariū est apl's ad Ro. xij. dicens nlli malū pro malo reddētes. et petr⁹ dicit ī canonica sua ꝙ meli⁹ ē si velit voluntas dei nos pati bn̄faciendo q̄ꝫ malefaciendo. ¶ Rn̄sio Dicēdū ꝙ homo aliqn̄ occidit̄ nocendi vel vlciscendi cupiditate Et talis permittit̄ vniuersaliter Exo. xxij. maleficos ne patieris viuere Aliqn̄ aūt ineuitabili necessitate. Et ista ꝑmittit̄ Exo. xij. vbi latronem nocturnum lex permittit interfici et non diurnū. q̄a ſm aug⁹ ibidem de nocturno ꝓbabilit̄ nescit̄ an ven̄it ad rapiēdum solū vel ad occidendū. Cum ergo permissio fiat de minori malo ꝓpt̄ euitationem maioris mali vt dicit aug. j. de libero arbitrio. Ideo puto ꝙ culpa sit hominē occidē ne ipe occidat̄. quacunq̄ ineuitabili necessitate hoc fiat quia aīaꝫ ꝓximi plus teneor diligere q̄ꝫ corpus ꝓꝓum qd̄ me inuito possū perdē. Planū est aūt ꝙ aīa ꝓximi perdit̄ exquo ī actu iniuste me occidentis ꝑ me occidit̄. Ad hoc est auct̄s aug. in pl'ib⁹ locis. Primo de li. arbit. dicentis. Lege inculpata illi homines q̄ alios occidunt ne ipi occidant̄ quomodo inculpati esse queant non video Et assignat rationē predictā dicēs, Quicquid erepturus erat ille q̄ occiditur totū ī potestate nr̄a non est quia vita aīe nullo pacto aufert̄ dum hoc corpus interimitur. quapropter legem quidem non reprehendo que tales permittit interfici. sed quo pacto illos defendam qui interficiūt nō inuenio. Idē Aug⁹ ad Publicolam in quadam epl'a. Et ponit̄ xxiij. q. v. vbi dicit. Sic de occidendis hominibus ne ab eis quisq̄ꝫ occidat̄ non michi placet consiliū nec valet dictū quorundam dicentiū ꝙ aug. loquit̄ in casu quo quis interficit volentē eum interficere ex euadendi euitabili necessitate. et ex vite pn̄tis inordinato amore occisurus eum etiā si non crederet licere. quia aug⁹ vniuersaliter dicit. ꝙ qualiter inculpati esse queant occidentes alios ne ipi occidant̄ non video. et qualiter excusari possint a culpa non inuenio. ¶ Ad Primū ergo est dicendū. ꝙ glo. ad Ro. xij. exponit illud verbum ꝙ liceat vim per vim repellere. quia inferenda est vis motui ~~nr̄o~~ cum mouet̄ ad illatas iniurias repellendas Hoc enim est

occisio vl̄iter ꝓhibet̄ exodi xx cū dicit̄ nō occides Aliqn̄ vero iustitie equitate 2 tl̄is occisio

cū mlī

de iure naturali talem vim inferre animo nostro ut non moueatur contra ordinem fraternitatis illatas iniurias repellere ꝺm naturã ^nō
ſenſituam in qua cõmunicam⁹ in brutis·ꝺm enim illam verum eſt ꝙ inclinam⁹ per vim repellẽ vim·ꝯ ꝺm naꝝam intellectuaꝫ diuina iuſticia ⁊ caritate formatã ꝺm quã inclinamur plus diligẽ animaꝫ proximi q̃m corpus ꝓpꝝum qꝺ inuite poſſumus perꝺẽ· ¶ Ad ſcꝺm ẽ dicendum ꝙ quicꝙ homo iuſte poteſt iuſticia ſuadente ⁊ p̃cipiente debet facere pro vita ſua conſeruanda ſed non quicꝙ poteſt iuſticia permittente latronem vero a viatore occidi lex permittit non autem iubet·vnde dicit Aug⁹· in libro ſup̃dicto legem quidez ſatis video eẽ mirabilem contra huiuſmodi accuſatõnem que in eo ꝑſo quem regit in moribꝫ maleſactis ne maiora cõmitterent dedit licentiam · multo enim minus malum eſt occidi eum qui aliene vite inſidiat q̃m eum qui ſuam tuetur vitam· ¶ Ad·iij·eſt dicendum ꝙ licet ~~prius~~ homo ^plus teneatur diligere animam ſuam q̃m proximi·plus autem tenet̃ diligere animam proximi q̃m ꝓprium corpus · Planum eſt autem ꝙ occiſio volentis me iniuſte occidere non eſt ſine piculo damnationis anime proximi ideo nõ ſolum pfecto viro verum etiaꝫ cuilibet ꝑuate perſone magis expedit pmittẽ ſe occidi q̃ occidẽ·

Ad·iiij·ſic procedit Videt̃ enĩ ꝙ ꝑſ poſſit diſpenſare ut homo interficiens ſeip̃m non incurrat culpaꝫ homicide· Dicit enĩ apl⁹ i·Chor·ix·Melius eſt michi mori q̃m vt gloriam meã quis euacuet meli⁹ ergo eſt vt homo ſeip̃m occidat q̃ ꝙ perdat gloriã ſue innocẽtie ¶ Preterea dicit Iero⁹· ⁊ ponitur·xxiij·q·v·non eſt noſtruꝫ arripere mortem ſed oblatam libenter ſuſcipere·vnde in proſecutionibꝫ nõ licet propria pire manu abſq; eo ubi caſtitas pclitatur· ante igit̃ homo deberet ſeip̃m interficẽ q̃m caſtitatẽ perdẽ· ¶ Preterea null⁹ homicida inter ſanctos nũatur ꝯ multi qui ſeip̃os interfecerunt nũantur inter ſanctos licet ergo ꝙ homo ſeip̃m interficiat abſq; eo qꝺ homicidium incurrat· ¶ In contrium eſt glo·ſup illo verbo Exo·xx·non occides te nec aliũ· ¶ Rñſio· Dicendum ꝙ iſtam queſtionẽ mouet Aug⁹·i de ciui·dei·vbi ait aliquos ſenſiſſe non licere hominem occidẽ ꝯ ſeip̃m licebat qꝺ probabant ꝑ multa exempla· Primo quia ſampſon ſeip̃z interfecit· Quedam ſimiliter femine volentes fugere eos qui volebant eaꝫ pudiciciam violare in rapturum ⁊ necaturũ fluuiũ ſe ꝓiecerũt·

Narrat etiam ibi de Lucrecia romana que cũ violent̃ esset oppressa a filio regis hoc eius viro et cuidam consobrino suo viris fortissimis primo indicauit et constrinxit iuramẽto ut vindictam facerẽt post modum tanq̃ federis ꝓmissi trãsgressa seip̃am occidit. Silr̃ Catho seip̃m occidit Et omnes iste persone in veñabili habẽtur honore ab ecc̃ia Ad qd̃ respõdet aug̃ · ꝙ Sampson et Iepte non alit̃ excusant̃ nisi qꝛ iussu spũs sc̃ti hoc fecerũt · et si persone alie sup̃ noĩate tali iussu spũs sc̃ti se occiderũt in memoria debẽt celebrari aliter non. Vñ cõcludit ibi aug̃ · ꝙ nec ꝓpter maloꝝ et persecutoꝝ vltionem sicut Sãpson nec ꝓpter alioꝝ peccatoꝝ vitationem · sicut virgines timentes deflorari · nec propter pc̃toꝝ p̃teritoꝝ desperationem sicut iudas · nec ꝓpt̃ melioris vite acquisitionẽ sicut multi heretici faciũt. Om̃ibꝫ eniꝫ istis modis non potest dispensari per hoĩeꝫ · ut homo seip̃m occidens culpam homicidij non incurrat. Nam homo tenet̃ sp̃ seruare salutẽ aĩe ne auferat̃ siue ab alio siue a se. Salutem vero corporis tenetur homo seruare ne auferatur a se sed non tenet̃ ꝑuare eam ne auferat̃ ab alio dũmodo expediat ꝓ salute aĩe salutẽ corporis morti exponẽ.

¶ Ad primũ ergo est dicendũ · ꝙ meliꝰ est homini mori q̃ gloriam sue innocentie perdere · non tñ ideo debet se occidẽ ꝫ ꝑmittẽ se priꝰ occidi ab alio. ¶ Ad · ij · ẽ dicendũ · ꝙ dictum Hiero · exponit glo q · supradicta dicẽs ꝙ ly absq̃ eo intelligitur inclusiue · ac si diceret nec ĩ istis in quibꝫ magis videt̃ puta in perditione castitatis vel virgĩtatis licet alicui se occidere · ꝑm quẽ modũ exponit̃ Cant̃ · iiij · Pulchre sunt gene tue absq̃ eo qd̃ intrinsecus latet. ¶ Ad Terciũ patet soluti per ea que dicta sũt in corpore questionis.

ca et

AD Quintum sic ꝓceditur Videt̃ enim ꝙ papa dispensare possit ꝙ pat̃ occidẽs filiam in adulterio dep̃hensam non incurrat culpam parricidij · quia qd̃ iusta lege concedit̃ fieri potest absq̃ culpa ꝫ lex ꝯcedẽs patri ut filiaꝫ in adulterio dep̃hensam possit occidere iusta est aliter enĩ lex dicenda non esset iusta ut dicit aug̃ · i · de · li · ar ·

esset n̄ scm

¶ Pret̃ea lex diuina lex sancta est et mandatũ ~~diuinũ~~ · ad Ro · vij · ꝫ Deut̃ · xxij · pro inobedientia et adulterio parẽtes poterãt prolem suã morti tradere · ergo dispensabile est ꝙ pat̃ filiam occidat in adulterio dep̃hensaꝫ abq̃ culpa parricidij. ¶ Pret̃ea iurisconsultꝰ dicit ꝙ ideo patri non marito mulierẽ ~~vl̃ virũ ꝑmissũ adulterũ~~ est occidere · quia

et oem̃ adulterũ ꝑmissũ

plerunq; pietas paterni nominis consilium pro liberis capit. Mariti vero calor & impetus facile adulterantis refrenandus fuit. Indultuz est ergo patri non marito q mulier in adulterio deprehensa interficiat. filie

¶ In contrarium est quia quicunq; non dimittit minus malū ꝓpter euitationem maioris mali nō excusat a culpa nec a pena debita illi culpe. ꝑm enī Grego. & ponit. xiij. di. c. nerui testiculoꝝ. semp minus malum dimittendum est per euitatōnem maioris mali. Sed maius malum est homicidium q̄m adulterium qd patet quia per vitanduz homicidium deus permisit vxoricidium. non ergo pater interficiens filiaz in adulterio excusat a pena parricidij. ¶ Rñsio. Dicendum q sicut dicit Augus. i. de libero arbitrio. lex in malefactis minoribus ne maiora cōmitterentur dedit licentiam. Planum est autem q minus malum est adulterium q̄m q mulier in adulterio deprehensa sic per patrem interficiatur. naz melius est q tale quid impunituz dimittat q̄m post interfectionem eius pat interficiens pena parricidij puniat presertim cum paterna pietas que semper consilium capit pro liberis liberandis potius q̄ interficiēdis nō sine inconsulto dolore & magno incitatiuo ad interfictōnez adultere filie moueatur. Quāuis tamen lex penaz non apponat a culpa tota parricidij excusari non pot ꝓpt duo. Primo quia lex diuina que principaliter precipit non occides humanis legibus astricta non est ideo talis tanq̄ transgressor legis diuine pene ecclesiastice ē subijciendus tanq̄ parricida licet eius culpa posset excusari seu alleuiari & aggrauari ꝑm conditionem circūstantie occurrentis. Secundo quia ꝑm promissionem legis magis oñdit q pater interficiens filiam adulteram ex dolore ⁊ ira vindicte ⁊ iniurie in eam irrogate q̄ ex zelo iusticie fecerit ꝑm quem modum non solum ꝑuata persona verum etiā minister legis interficiēs maleficū a culpa homicidij non excusatur. non enim lex permittit patri filiaz adulteram occidere nisi quatuor conditionibus appositis. Primo q in ipo actu ⁊ operatōne adulterij eā occidat. Secundo q simul interficiat adulterū cū adultera. Tercio q nō ubiq; ꝫ solū ī domo quā īhabitat ul ī domo mariti ipaz occidat. maiorē enī iniuriā putauit legislator q ī domo patris aut mariti ausa fuit filia adulteriū ꝯmittē. Quarto q ī cōtinēti incōsulto dolore ⁊ dum est ī actu acerbi doloris filiam adulterā occidat. Planū ē aūt q oēs iste ꝯditōes ꝑm q̄s ꝑmittit patri

adulterā filiā occidē ostēdūt qp talis occisio nō sit zelo iusticie ꝫ magis dolore illate iniurie ac per consequēs culpa parricidij carere nō pot

Ad primū ergo est dicendū qp sicut dicit aug⁹ lex humana iusta ē multa tñ permittit et multa impunita reliquit que per diuinā legē puniunt. Ad secundū ergo est dicendū qp sic dicit x Ethycorum Pater non habet pātem coactiuā sup liberos ꝫ monitiuam tātum. Vñ licet lex mandauerit filiū proteruū pro rebellione patris esse lapidandū et filiā similiter fornicātem in domo patris. Nō tñ illud debebat fieri iudicio patris sed debebāt ipi parētes apprehendere filiā vel filiū et ducere ad seniores ciuitatis et ad portā iudicij ut p iudices qui illo tpe erāt tale iudiciū fieret non dolore illate iniurie sed zelo iusticie. Nec contra illud lex humana potest aliquid statuere precipiendo sed solum permittendo non taxando penā. Ad tercium dicit qp paterna pietas consiliū capit pro liberis extra passionē cessāte dolore sed inconsulto dolore dū in actu adulterij filiā cū adultero occidit sm quem modū sibi a lege pmittit consiliū capere nō potest. Vñ licz pp magnū incitatiuū pena a lege nō taxat in foro tñ eccliastici iudicij puniēdus est. Viro vero permittit adulterū vxoris occidere non tñ oportet sicut patri ꝫ talem qui sit seruilis et humilis conditionis quia motiuū videtur maioris contemptus vel talem qui per legem Iuliam impune possit occidi ut iurisconsultus dicit.

Questio Quinquagesimatercia. De dispēsatiōe sexti pcepti.

Ulterius considerandū est de dispensatione sexti precepti. Circa quod querunt quing. Primo Vtrum papa possit dispensare qp vnus homo habeat plures vxores. Secūdo Vtrū fuerit aliqñ humana auctoritate dispēsatū plures vxores hre. Tercio Vtrū papa possit dispensare qp vna mulier possit esse vxor pluriū virorū. Quarto Vtrū papa possit dispensare qp simplex fornicatio non sit peccatū mortale. Quīto Vtrū papa possit dispensare in omni gradu consāguinitatis.

Ad primū ergo sic procedit. Videt enim qp papa possit dispēsare qp vnus homo habeat plures vxores. in eo enim qđ non est contra ius naturale papa potest dispensare. ꝫ Ysidorus dicit ius naturale esse qđ est cūe omni nationi. Cū ergo homines multarū nationū

vxorꝝ pluralitate vtantur non erit contra ius naturale vxorꝝ pluralitatē
habere. ¶ Preterea ꝑꝑ possit dispensare ꝙ vnus homo vtatur pluribꝫ
cibis. ergo potest dispensare ꝙ vnus homo copuletur pluribꝫ vxoribꝫ.
Quod enim facit cibꝫ ad salutē hominis conseruatiue. facit cōcubitꝰ
ad salutem generis multiplicatiue. ¶ Preterea ꝑꝑ potest dispensare ī
eo qđ potest assuefieri ⁊ consuetum fieri. nam qđ est cōtra naturam
nunqꝫ assuefieri potest. Si enim ꝓiicit lapis sursum nunqꝫ assuefiet
sursum ascendē ut dicit Phs. ~~viij phicorꝫ~~. ꝫ habere plures vxores pt̄
assuefieri & aliquando fuit consuetum. Cadit ergo in eo dispensatio
¶ In contrarium est q̄a apl's dicit Ad ephe. vi. ut viri diligāt vxores
suas sicut corpora sua ꝓpa. Sed contra naturam est ꝙ vnus hō habeat
duo corpora. ergo etiam ꝙ habeat duas vxores. ¶ Rn̄sio. Dicendū
ꝙ papa nō potest dispēsare in his q̄ sunt contra diuinaꝫ institutiōeꝫ
contra nature ordinationeꝫ & contra diuini precepti obligatiōeꝫ. habē
autem plures vxores simul est contra omnia ista. Primo quidē contra
diuinam institutionem. Sic enim institutum est matrimoniū ut vir
et vxor debeant esse vna caro. iuxta illud Genes. ij. Adherebit homo
vxori sue & erunt duo in carne vna. Qui enim plures vxores habet
cū pluribꝫ diuidit carnem suaꝫ & facit directe contra matrimonium
a deo ꝑmariam institutionem. Secundo est contra nature ordinatiōeꝫ
Ordo nanqꝫ nature non includit impossibilitatem. Cum igitur natura
matrimonij talis sit ut vnus ꝯiugum alteri ꝑtatem sui corpis tradat
sicut imposibile est vnum hominē vna hora pluribꝫ vxoribꝫ debitū
petentibꝫ reddere. sic imposibile est vnum hominē ꝫm nature ordinem
plures vxores habere. Tercio est contra diuini precepti obligationē
Nam ꝑceptum legis nature datū homini Math. vij. sic ligat ut nemo
faciat alteri qđ sibi nolit fieri Planum est aūt ꝙ homo diuidēs carnē
suaꝫ cum pluribꝫ vxoribꝫ facit vxori qđ sibi nollet fieri. nullus enim
vellet ꝙ sua vxor cum pluribꝫ carnem suam diuideret. vnde plures
vxores habere ē directe contra dictamē ratōnis naturalis. ¶ Ad. i. ergo
est dicendū ꝙ ius naturale esse cōmune omniū natōnum pt̄ intelligi
dupliciter loquendo etiaꝫ de iure naturali nō cōmuniter sumpto ꝫm quē
moduꝫ dicimꝰ ꝙ ius naturale ē qđ natura omnia animalia docuit
sed de iure specialiter accepto ⁊ singulariter naturaliter hominū iudicio ꝫm
quē modū dicit ysidorꝰ ꝙ ius naturale ē qđ ī lege & euāgelio ꝯtinetur

Primo quantũ ad obligationẽ. Et sic tale ius ꝯũe est omniũ nationum habentiũ rationalem aĩaꝫ. Scdo quantũ ad obſuationẽ habẽ ergo plures vxores est contra ius naturale ut est ꝯũe omi nationi. qꝛ omnes nationes ligat. non tñ sic est ꝯũe ꝙ ab omnibus obseruetur

¶ Ad scdm est dicendũ. ꝙ non est simile quia ꝑ vsũ scdi cibi nllm fit ꝑiudiciũ primo. ꝫ per vsũ scde vxoris fit preiudiciũ prime. hominis nanqꝫ ad cibũ quẽ ꝯsumit nulla contrahit obligatio. ꝫ homis ad vxorẽ ꝑpetua obligatio contrahit. ¶ Ad terciũ est dicendum ꝙ eẽ aliquid naturale potest intelligi dupliciter vel a natura sola sine actu aĩe ut motus lapidis et tale non potest assuefieri in contrariũ. vel a natura cum actu aĩe. et tale potest assuefieri in contrariũ. Vñ aues docentur hominũ voces articulatas forte :-

AD Scdm sic procedit. Videt enim ꝙ aliqñ auctoritate humana fuit dispensatũ plres vxores hre. quia ĩ illis que nõ sũt cõtra naturam nec cõtra mores nec contra dei precepta auctoritate humana dispensari potest. ꝫ dicit glo. aug. Gen. xxix. ꝙ plitas vxorũ iacob nõ fuit contra naturam nec contra mores nec contra dei ꝑcepta. ergo in hoc auctoritate humana dispensatũ fuit. ¶ Pretea Amb dicit ꝙ Abraham qñ plres vxores habuit nõ cõmisit aliquid contra legem ꝫ preuenit legem, In omi aũt eo qd nõ est cõtra legem diuinã dispẽsari potest auctate hũana. ¶ Pretea dispẽsatio cadit sup eo qd non est contra legem nate. ꝫ ꝯseruatio speciei humane quã natura omnium aĩalium dictat in suo gñe securiꝰ et certius potest fieri per pluralitatem vxoꝝ qꝫ aliter. solũ ergo auctoritate humana in hoc cadit dispensatio. ¶ In ꝯtrariũ est quia humana auctoritas non se extendit dispensare in eo qd est contra naturã et contra mores. Sꝫ glo Gen. iiij. dicit ꝙ primꝰ contra naturam et mores ꝯmittẽs adulteriũ fuit Lamech qui accepit duas vxores. ¶ Rñsio Dicendum ꝙ ſm aug. duo precipue ostẽdunt solũ dei auctoritate dispensatũ esse ĩ plitate vxoꝝ. Primũ est diuini cultus ampliatio. Scdm est sanctorum patrum deuotio. In successione nanqꝫ sanguinis sicut dicit aug erat successio religionis in qua colebat deus. Vnde quia gentis fidelium distincte ab infidelibus primꝰ pater fuit abraham. Ideo in eo ꝑmo factum est priuilegiũ scte dispensationis de plibus habendis vxoribus et sic successiue omibꝫ posteris eius ĩ qbꝫ fuit eadẽ causa ꝓpagationis

fidelis ꝓpl'i Secundo hoc ostendit sanctorum patrum deuotio. Contr̄-
hebant enim ꝑm Aug⁹. sancti patres cum pluribꝫ vxoribꝫ nō ducti
libidine ꝫ ducti pietate quia vtebant̄ cōiugibus pluribꝫ castius q̄m
nunc vna quilibet istoꝝ in quibꝫ videmus qd̄ ꝑm veritatem concedit
apl's qui attestat̄ eorum meritū. ait enī ꝙ sicut nō fuit impar meritū
patientie in Petro qui passus est ⁊ in Ioh̄. qui passus non est. sic nō
fuit impar meritum continētie in Ioh̄e qui nullas exptus ē nuptias
et in abrahā qui filios gn̄auit. nam illius celibatus & istiꝰ cōnubiū
pro temporꝝ distributione xp̄o militauerunt. Quāuis enim castitas
celibum melior sit q̄m castitas nuptiaꝝ. abraham tn̄ ambas habuit ⁊ vnā
habitu & vnam solam in vsu. ¶ Ad primum ergo est dicendum ꝙ
plures vxores habere nō fuit contra nat̄aꝫ in antiquis patribus q̄a
non fuit ꝓpter affectū libidinis ꝫ officiosum. vnde nō erat cont̄ legē ⁊ osū
nature exquo sciebant int̄na inspiratōne ⁊ angelica reuelatiōe ip̄m
deum hoc velle. Quāuis enim ratio nat̄alis absolute dictet non esse
accipiendam rem alienaꝫ dn̄o rei inuito conditionalit̄ tamen potest
dictare contr̄rium puta dn̄o volēte. Exquo ergo sancti patres sciebāt
deum velle non erat contra dictamen legis nature sic conditionaliter
sumptum nec contra morē. qꝛ illo tempore sic fiebat. nec cont̄ p̄ceptuꝫ
qꝛ nulla lege scripta adhuc istud erat ꝓhibitū. ¶ Et ꝑ hoc patet rn̄sio
ad scd̄m quia abraham p̄uenit legem mosaycam scriptam non autē
preuenit legem nat̄e que licet absolute dictaret pluribꝫ vxoribꝫ non
esse cōmiscendum volente tn̄ deo et inspirante dictabat contrarium.
¶ Ad. iij. est dicendū ꝙ ratio nat̄alis in homine dictat cōseruatiōeꝫ
speciei ꝑm ratōnem possibilē. pluralitas autē vxoꝝ talē possibilitatē
rationabilem excludit. vnde non recipit dispensationem nisi in casu
et diuina auctoritate ⁊c̄.

AD. iij. sic proceditur Videt̄ enim ꝙ ꝓp̄ possit dispensare ꝙ vna
mulier possit esse vxor plurium viroꝝ. Dicit enim Aug⁹. in li.
de decem cordis ꝙ plus peccat homo q̄m mulier adulterās. magis g°
est dispensabile ꝙ vna mulier habeat plures viros q̄ꝫ ꝙ vnꝰ homo
habeat plures vxores. ¶ Preterea aliquādo de facto dispēsatum est ꝙ
hō pl'es vxores habeat. g° de facto dispēsabile ē ꝙ vna mulier habeat
pl'es viros. ¶ Pret̄ea ph̄s dicit. i. ph̄icoꝝ ꝙ sic femīa appetit mascu-
lū sic̄ materia formā. ꝫ materia pt̄ pluribꝫ formis īformari. g° mulier

pt̄ pluribꝫ viris copulari. ¶ In cōtrariū ē qꝛ illō nō ē dispēsabile qd̄ ī nulla lege legit̄ cē factū vel dispēsatū. ꝫ nusq̄ legit̄ lege diuina fuisse dispēsatū nec in aliq̄ natiōe quantūcunq̄ barbara legit̄ esse consuetū ꝙ vna mulier habeat plēs viros. non est ergo hoc dispensabile.

¶ Responsio dicendum ꝙ in copulatione viri et vxoris quatuor includunt̄ Primo nat̄alis subiectio. Sic enim dictū est vxori Gen̄. ij. Sub viri pt̄ate eris et ip̄e dn̄abit̄. Scd̄o perfecte amicicie copulatio Est enī nat̄alis amicicia perfecta et primaria int̄ virum et vxorem. Tercio prolis generande affectio quia ꝓpt̄ hoc facta est in adiutoriū viri ut dicit aug̃. Quarto eius nutritio et educatio, Ista enī quatuor destruerētur si mulier eēt vxor pluriū viroꝝ. Remoueret̄ enī nat̄alis subiectio quia contra ordinem nature est ut aliq̄ persona eque per se pluribus subijciat̄, Scd̄o remoueret̄ amicicie copulatio. Perfecta enī amicicia non nisi ad vnū esse potest. Et cū hoc induceret̄ doloris afflictio. que est principiū discordie. quia quilibet tristat̄ cū impeditur per alterū in vsu sue rei delectabilis. Tercio remoueret̄ prolis affectio. Quāuis enim vnus vir possit fecundare multas feminas vna tn̄ mulier cōmunit̄ pluribus viris fecūdari nō potest, Vn̄ meretrices que pluribus viris se supponūt ꝯuīt̄ steriles sūt. Quarto remoueret̄ nutritio et educatio. quia certitudo prolis est causa sollicitudīs habēde circa eius nutritiōez et educationē. que nulla ē qn̄ vna muliē pluribus viris copulat̄, Indispensabile ergo est ꝙ vna mulier sit vxor pluriū viroꝝ, ¶ Ad primū ergo et scd̄m est dicendū. ꝙ intētio aug̃. ē ī libro p̄allegato maiꝰ pct̄m est adulteriū vxoris q̄ viri. pro tanto quia ad adulteriū vxoris concurrit Primo furtū ī eo ꝙ hereditas debita filijs mariti dat̄ extraneis. Scd̄o concurrit frequēter homicidiū ꝓpter qd̄ vitandū Moyses permisit adulteria permittēdo libellum repudij. Expresse eniz dicit glo. Deut̄. xx. Vide inq̄t quantū malum est homicidiū. Pro q̄ vitādo multa adulteria tollerant̄. Tercio concurrit ibi sacrilegiū quia omnis mulier adulterans ſm omne tēpus ē vniūsalit̄ p̄uaricatrix legis diuīe. Nō aūt sic hō. cū aliqn̄ fuit dispensatū ꝙ vnus homo posset plibus vxoribus ꝯmisceri. plus tn̄ peccat homo adulterās q̄ mulier quia deo est ꝓpinquior. Est enim caput eius. Est in complexione fortior. et in ratione prestantior, Ista enim duo simul stant ꝙ mulier adulterans maius pct̄m ꝯmittat q̄

vir et tñ plus vir peccat q̄ vxor quia maiꝰ pcm̄ referť ad opatiōez et actū pcī· ꝫ plus peccare referť ad ꝺditionem et statum peccātis.

Ad terciū est dicendū q̄ sicut contra naturam est q̄ matia simł in eodē modo plibꝫ formis informet sic contra naťz est q̄ vna mł simul matrimonialiť plibꝫ viris copuleť Successiue vero mortuo viro potest alteri nubere sicut in matia ex corruptione vnius fit generatio alterius,

AD iiij sic ꝓceditur Videť enī q̄ ꝑ possit ꝺispensare q̄ simplex fornicatio non sit pcm̄ mortale· quia ille qui facit qꝺ est de iure naťe nō peccat. Sed ysidorus dicit de iure naťali esse maris et femine ꝺiuīctionē· Nō ē ergo pcm̄ mortale simplex fornicatio. Preťea Abraham cognouit ancillā suā de consensu vxoris et cū ibi fuit fornicatio simplex non tñ ei imponiť q̄ peccauerit mortaliť. Preťea vbi possūt assignari bona matrimonij sine pcō fieri potest· ꝫ in cōcubitu fornicario possūt assignari ꝑpetuitas fidei· gn̄atio prolis et sacramentū ergo sine pcō mortali fieri potest. In contrarium est q̄ nullus excluꝺiť a regno celesti nisi pro peccato mortali, Sed apł's ꝺicit ad Ephe· v· Q̄ omnis fornicator aut īmūꝺus aīe habet hēditatē in regno xp̄i et ꝺei. Rñsio ꝺicendū q̄ quibusꝺā visū est fornicatōz simplicem non esse peccatū mortale· q̄ Gen̄ p̄mo inꝺrn̄t oībꝫ ꝺicit Crescite et multiplicamini et replete terram, Similiter lex ciuilis ꝺicit quod in nullis bonis est concediť occupāti sed mulier soluta careť in nullius bonis ē· Occupāti ergo licite concediť vti etiam re ad vsū ad quem facta est· nullū videť esse pcm̄ et maxime vti re sua· ergo q̄ quis vtať ancilla sua ad actū generationis cū ad hoc mulier facta sit nō videť eē pcz morle. Ad hm ergo rñdet aug̃ ī li· ꝺe decē cordis ꝺicēs simplicē fornicatōz eē ꝺr̄ ius naťale q̄ ē ꝺr̄ istꝺ p̄ceptū legis naťe· qꝺ tibi nō vis fieri alī ne facias· qꝺ qꝺez preceptū ut ait extēꝺit se ad ꝺilectionē dei et ꝺilectionē ꝓximi· Nō enī homo debet facē ꝓxīo qꝺ sibi nollet fieri et mł̄to magis nō ꝺebet facē ꝺeo qꝺ sibi nollet fieri· aliť ut ait carior esset homī ꝓximꝰ q̄ ꝺeꝰ· Sz ideo aꝺulteriū est pcm̄ morle q̄ hō facit ꝓxīo qꝺ sibi nollet fieri corrūpit enī vxorē eius et tñ suam nollet ab aliquo corrūpi ergo eodē modo fornicatio simplex est pcm̄ mortale q̄ facit hō ꝺeo qꝺ nollet sibi fieri· Nā corrūpit ꝺomū et templū ꝺei et tñ ꝺomū et tēplū suū nollet ab aliquo corrupi et ꝺeturpari

(vnio)

nō /

/ ut mſula nati ī mā q̄ ī nullius bonis ē greca corrūpti

Q vero dicitur · Crescite & multiplicamini etc · dictuz est hoc post fornicationem eue & institutōnem matrimonij & si ante dictum est fuit propt operum sex dierum cōtinuatōnem · non ꝓpter p̄cepti executionē Q autem subdit occupanti conceditur qd non est in bonis alicuius intelligit de illis quorum dn̄ium fuit datum homini non de mulieribus ul hominibꝫ · similit vti re sua cuilibet licet nō tn̄ abuti · Ancilla aūt nō est deputata hōi ad vsū fornicatōis ꝫ ad alia obseq̄a · ¶ Ad · i g° ē dicēduz ꝙ vsꝰ viri cū femina q̄cunq; natalis dicit a nata gn̄ali non autē speciali que est cum ratōne & discretōnis vsu · Vnde postq̄ ysidorꝰ dixit de iure natali esse cōiunctōnem maris et femine addidit q̄m nos matrimoniū appellamꝰ · ¶ Ad scd̄m est dicendū ꝙ abrahaz non fuit fornicatꝰ cum ancilla sua quia ut scribit Gen̄ · xvi · ancilla fuit sibi vxor & pro vxore assignata · Cum enim diceret abrahaz habuisse duas vxores si ancilla nō fuisset sibi matrimonialit copulata ¶ Ad Tercium est dicēdum ꝙ ꝓpetuitas fidei non seruat ī cōcubitu fornicario · eo ꝙ de consensu alterius uel vniuscuiusq; ꝓpetuitas illa diuidi potest nec bonum prolis cum nō sit ad prolē affectꝰ matrimonialis et multo minus · nec est hic bonum sacramenti · ꝓpter qd error ē dicere fornicatōnem simplicem non esse peccatum mortale ·

AD · v · sic procedit Videtur enim ꝙ papa non possit dispensare ī quolibet cōsanguinitatis gradu quia ius positiuum cuius ꝓp̄ est conditor non potest tollere ea que sunt de iure nate · Sed vinculū consanguinitatis qd est aptum natuz impedire matrimoniū est vinculum natale · ergo nullo statuto ecclesie hoc potest tolli · ¶ Preterea manēte causa semp manet effectus · Sed causa quare ꝯsanguinitas impedit matrimonium est bonum prolis repressio concupiscentie & multiplicatio amicicie · manēte ergo tali causa semp manebit effectꝰ vt ꝙ non dispenset in gradibꝫ consanguinitatis · ¶ Preterea ꝓp̄ non potest facere ꝙ vna & eadem actio sit in genere peccati incestus et in genere sacramēti · Sz si aliqua contraherēt in tercio gradu cōsāguinitatis absq; ꝓp̄e auctoritate talis contractio esset peccatum incestꝰ · Si vero talis contractio approbat p papam esset verum matrimonium Et sic vna et eadem actio esset peccatū et sacramentū · ¶ In contriū est quia non minoris auctoritatis est ꝓp̄ q̄m impator qui ē conditor iuris ciuilis · Sed qn̄q; ius ciuile determinabat g̃dus cōsanguinitatis

matrimonij impediētes et nō ipediētes ergo multo fortiꝰ ī talib⁹ po-
test dispēsare ꝑp̄. ¶ Ad⁹ ·do· qꝫ ī mr̄imo⁹ tria possumꝰ dsiderare· Prīo
eq̄lez eq̄pollētiā· vir enī ⁊ vxor nō ad īparia iudicāt· sūt enī eq̄les ī
actu matrimoniali. Scdo carnal' copl'e ierubescētiaz. Tercō ipiꝰ prol'
diligētiā · ꝑp̄t carētiā i⁹ eq̄lis eq̄pollētie sp̄ pr̄ & mr̄ fúunt a mr̄imo⁹
excluſi in oī lege. Si enī filia copl'aret pr̄i assumēt eā ī socīā ⁊ non
remanēt ī ea filial' sbiectō et eodē modo si filiꝰ copl'aret mr̄i· vñ statī
ī p̄mordio ꝓductōis hoīs pr̄ et mr̄ a mr̄imo⁹ fúunt excluſi iuxt̄ illud
gen· ij· ꝑp̄t hoc reliquet hō pr̄ez et mr̄ez q̄rū derelictio nō p̄ ītelligi q̄n
tū ad habit⁹ patiōz vl' necessarioꝝ subuētionē qz tūc eēt ctr̄iū illi p̄ce-
pto honora patrē tuū et mr̄ez tuā mtelligit ergo tal' derelictio q̄ntuz
ad mr̄imonialē diūctōez· ī hoc igit nll'a dispēsatio cadit · qz ꝑ istitutō
matrimonij sacm̄eto has duas psonas excepit· ī cet̄is aūt nll'az nll'i
diugij sacm̄etū federādū ꝓhibuit ut dicit hugo· ij· li· de sacm̄etis· ꝑ-
ter carētiā ꝙ hōestatis pudicicie excluſi fúunt ī lege moꝝsi a matri-
monio ille psone q̄ ī vna domo ad iuicē dsueuerūt hītare· q̄ꝫ vnus
altiꝰ honestatē et pudicicīā suare teneꝰ. Sz ꝑp̄t carētiā pl' diligētie
quā parētes tenēꝰ natural'r hr̄e excluſi sūt a ctr̄actōe mr̄imonij· q̄nq̄ ꝑ
ecc̄iaz vsq̄ ad sextū et septimū gr̄aū nūc ꝙ excludūt solū vsq̄ ad· iij·
ex vna pte et q̄ntū ī alia· ī alijs ꝙ ifirmitatib⁹ gradib⁹ sine dispēsatōe ec
clesie ctractō mr̄imonial' fieri nō p̄· sic enim rñdet greg' requisitꝰ ab
aug⁹ āglox epō q̄rēti ī q̄tta gnatiōe fideles debeāt copl'ari dispēsato-
rie iq̄t· q̄daz lex romana ī repu· ꝑmittit ut siue fr̄ siue sox seu duox
fr̄m gmanox vl' duaꝝ soroꝝ filiꝰ et filia misceāt sic expimēto didicīꝰ
ī tali diugio sobolē nō posse sbsbē vñ nōe ē ut iā ī q̄rta vl' q̄nta gna
tiōe fidles licent sibi iūgāt. Ad· j· g⁹ dō· qꝫ licz dsāguītas sit natale
vīculū nō tñ tollit mr̄imoniū ipediēdo carnālē copulā n̄ bm determiatū
gradū quē determiare spectat ad ecc̄iaz ī q̄ gr̄au copl'a tal' carnal' sit lici
ta et ī q̄ illicita. Ad· ij· ē dō qꝫ nō sp̄ manz eadē causa, Qz enī vno
tp̄e ꝓhibet mr̄imoniū ī gr̄adib⁹ dsāguītatis ꝑp̄t causas supꝰ dictas.
alio tp̄e ꝑp̄t alias causas occurētes salubr̄it decdit. Ad· iij· ē dicēd
qꝫ si fiet ctractio matrimonial' in gradu dsāguītatis ꝓhibito ab ec-
desia bm quem modum esset in genere pcī inceſtꝰ nō fieret sacmen-
talis illa actio ratione illiꝰ prime ctractionis seꝺ habita dispensati-
ope noua ctractio esset sacramentalis et matrimonialis.

¶ Questio · quinquagesima quarta de dispēsatiōe septimi p̄cepti ·

Nunc considerandum est de dispensatione septimi p̄cepti · Circa quod querunt̄ quatuor / Primo · Vtruz papa possit dispensare in furto q̄ non sit peccatum mortale / Secundo Vtrum p̄p̄ possit dispensare in furto in causa p̄p̄e necessitatis / Tercio Vtrū p̄p̄ possit dispensare in furto in casu paupt̄atis aliene / Quarto Vtrum papa possit dispēsare ut res furtiue sublata non restituatur

Ad · i · ergo sic proceditur Videt̄ enī q̄ p̄p̄ possit dispēsare in furto q̄ non sit peccatum mortale · quia nullum peccatum cadit sub diuino precepto · deus enim nulli mandat impie agē ut scri' Ecc̄iast · xv · Sed deus inuenit̄ precepisse furtum · Sicut enim scribit̄ Exo · xij · Fecerunt filij ysrahel sicut p̄ceperat domin⁹ moysi & exspoliauerunt egiptios · ¶ Preterea papa potest dispēsare in eo q̄d non est ius de iure nat̄e nec de iure diuino · Sed appropriatio rerū non est de iure nat̄e · Dicit enim Aug⁹ · & ponitur · viij · di · Tolle iura impatoris ⁊ quis audet dicere hec villa est mea & ista domus est mea · Nullum ergo furtum cōmitti pot̄ · exquo nulla res magis est p̄p̄a vni q̄m alteri · ¶ Pret̄ea papa ē vicarius dei · ꝫ de⁹ est domin⁹ omniū rer̄ · iure nanq̄ diuino domini est terra ⁊ plenitudo eius · Potest ergo papa dispēsare ut nulla res uel possessio attribuat̄ vni magis q̄ alteri · ¶ In contr̄iū est q̄ papa non potest dispensare in diuinis preceptis · ꝫ non furari nūat̄ int̄ diuina precepta Exo · xx · ¶ Responsio · Dicendum q̄ sic̄ gratia est quedā lux · ita peccatum mortale q̄d gratiam tollit quedā tenebra est · Per fructus autē lucis & tenebre potest cognosci peccatum q̄d luci gratie opponit̄ · iux̄ illud Math · vij · A fructib⁹ eorū cognoscetis eos · Fructus autez lucis est triplex ut dicit apl's ad Ephe · v · Primus est caritatis bonitas · Secundus iusticie eq̄tas · Terci⁹ est manifestatiōis veritas · Opponit̄ aūt fructus caritatis bonitati p subtractā a p̄ximo indigentiam · Opponit̄ iusticie equitati per uiolentam retentam eius substantiā · Per ~~fructum~~ furtū enim non reddit̄ vnicuiq̄ q̄d suum est · Sed violent̄ inuito dn̄o eius substātia retinet̄ · Et opponit̄ manifestatiōi veritatis p occultam fraudulentiā · Vnde furtum ex his tribus habet q̄ sit peccatum mortale nec mi eo auctoritate humana dispensari potest

¶ Ad primum ergo est dicendum q̄ sicut dicit Aug⁹ · in li · lxxxiij · q · ~~ix~~ · nullum decipere sūma virtus est · quēlibet vero decipe sūmū viciū

est. hostem aūt decipere ꝓpa volūtate malū est. ꝫ diuina auctoritate est bonū. Filij ergo israhel nō expoliauerūt egiptios ꝓpa volūtate. ꝫ diuina auctoritate. nec deus hoc precipiēs fuit deceptor qd̄ credē nepharium est, Sed fuit meritorum et personarum iustissimus distributor. nec filij israhel furtū ꝯmiserūt ꝫ magis qd̄ debitū erat eis acceperūt. Vñ scribit̄ sap. x. ꝙ multi tulerūt spolia impioꝝ, ¶ Ad. ij. dd̄ ꝙ sicut dicit iurisconsultus Cū aliquid iuri diuino vel nat̄ali addit̄ vel subtrahit̄. ius ciuile efficit̄. Cōmunitas ergo reꝝ ꝓ tanto attribuitur iuri nat̄ali nō ꝙ ius nat̄ale dictet oīa esse possidēda ꝯuīt̄. imo dictat contrariū. Vñ ph̄s nat̄ali ratione reprobat opinionē illorū qui dixerūt vxores et oīa alia esse ꝯuīt̄ habēda Sed qꝛ ꝑm ius nat̄ale nō est facta distinctio vel appropriatio reꝝ. ꝫ magis hoc factū ē ꝑm ius positiuū. ideo appropriatio rerū non dicit̄ esse de iure nat̄ali. sed de iure ciuili qd̄ nō est iuri nat̄ali contrariū ꝫ sæpadditū, ¶ Ad terciū est dicendū ꝙ sicut deus qui habet principale omniū rerū dominium ꝑm suā prouidētiam ordinauit tp̄ales res ad corporalē hominum sustētationē. eis ꝙ nat̄ale omnium rerū dn̄ium quantū ad potestatem vtēdi concessit. Sic papa eius vicariꝰ hunc ordinē dei prouidentia obseruare tenet̄ nō immutare.

AD. ij. sic ꝓceditur Videt̄ enī ꝙ ꝓp̄ nō possit dispensare ī furto in casu ꝓpe necessitatis. quia magis consonū esse videt̄ nat̄e fornicari q̄ꝫ furari. ꝫ nunq̄ꝫ pro ꝑuanda ꝓpa vita papa potest dispensare ꝙ licēt homini fornicari. ergo multo minꝰ potest dispensare ꝙ liceat homini furari. ¶ Pret̄ea maiꝰ bonū ē ꝯꝑuatio speciei q̄ꝫ indiuidui. et maiꝰ malū ē furari q̄ꝫ fornicari ꝫ nō licꝫ ꝯmittē minꝰ malū puta fornicari ꝓ maiori bono ut ꝓ ꝯꝑuatiōe speciei. ergo multo minꝰ licꝫ facere maiꝰ malū scꝫ furari ꝓ mīori bono ut ꝓ ꝯꝑuatōe indiuidui ¶ Pret̄ea sic̄ fit appropatio mulierū ꝑ matrimoniū. ita fit appropatio rerū ꝑ dn̄iuꝫ. ꝫ nunq̄ꝫ licet rape mlierē iā alteri appropatā ꝑ matrimoniū. ergo nūq̄ꝫ licꝫ rape rem iā alteri appropatā ꝑ dn̄iū. ¶ In contrarium est qꝛ papa potest dispensare ꝙ homo absoluat̄ a restitutione rei aliene in casu necessitatis. Ergo similiter potest dispensare in casu nc̄citatis ꝙ rem alienā possit homo accipere. ¶ Rn̄sio dicendū ꝙ sicut dicit aug̃ et ponit̄ viij di. Aduersū nat̄ale ius nulli q̄cq̄ꝫ agē licet. Est enim ius nat̄ale idem et īmobile apud omnes. Ius

vero positiuum est multiplex et multipliciter mutabile quia quam-
diu ꝯsonat iuri naturali seruandum ē qñ vero discordat ꝑuādū nō est
Planum est autē ꝙ conseruatio vite est de iure naturali appropriatio
vero et distinctio rerū ut dictum est facta est ꝑ ius positiuū. qm̄ ergo
appropriatio rerū conseruatione vite nō obuiat seruanda ē vbi v̄o
obuiat cessat. ita ꝙ necessitas vite ꝯseruande est aliter releuabilis q̄ꝫ
per acceptiōez rei alteri appropriate non ē dispensabile ut rē alteri ap
propriatā ꝓ conseruanda vita sua homo accipiat qꝛ ius positiuum
in tali casu non obuiat naturali Si v̄o nō est releuabilis dispensabile
est ut homo rem alteri appropriatā ꝓ conseruanda vita sua accipiat
qꝛ in tali casu ius positiuū opponit̄ naturali cessat enī ex necessitate re
rum appropriatio et fiūt om̄ia ꝯmuīa ¶ Ad primū ergo est dicendū
verum esse ꝙ actus fornicatiōis magis est consonus nature q̄m furti.
materia tñ circa quā est furtum in casu nc̄itatis aliter se ht̄ quā ma
teria circa qm̄ est fornicatio. qꝛ in casu nc̄itatis materia furti fit ydo-
nea ad accipiēdū eam eo ꝙ de ꝓpria fit cōmuīs. ꝫ materia circa quā
est fornicatio nunq̄m fit ydonea ad coeundū cum ea semꝑ enim ma-
net fornicatio in sua rōne quia nunqm̄ fit coīs ¶ Ad scd̄m est dicen-
dum ꝙ licet maius bonum sit conseruatio speciei qm̄ indiuidui ho-
mo tñ magis tenet̄ ad conseruationē indiuidui qm̄ speciei et ideo il-
lud ꝑ qd̄ conseruat̄ indiuiduū fit licitū ut ꝓprium fiat rōe in casu ne
cessitatis ꝫ illud ꝑ qd̄ conseruat̄ spēs nō facit licitū qꝛ nō facit mulie-
rem ꝯmunē ¶ Ad tercium est dicendū ꝙ non est sil̄e qꝛ appropriatio
mulierum perpetua est eisdem ꝑsonis manentibꝫ non autē sic est ap
propriatio rerū qꝛ qd̄ ē ꝓpriū fit ꝯūe in casu necessitatis sicut dictū est
Ad terciū sic ꝓcedit̄ videt̄ enī ꝙ ꝓpa nō possit dispensare in fur-
to in casu aliene paupertatis. qꝛ maius pc̄tm ē furari qm̄ mēti-
ri. ꝫ ꝓpa non potest dispensare ꝙ ꝓ vita alteriꝰ conseruanda liceat
alicui in aliquo casu mentiri ergo multo minꝰ furari ¶ Preterea ꝓp
non pt̄ dispensare ꝙ ꝓ salute anīe alterius liceat alicui furari. ergo
multo minꝰ nō pt̄ dispensare ꝙ liceat alicui furari ꝓ salute corporis
¶ Preterea apl'us dicit Ro. iij. ꝙ iusta est illoꝝ damnatio q̄ dicūt
faciamꝰ mala ut veniant bona nō est g° dispensabile ꝫ damnabile
ꝙ quis furet̄ ut subueniat pauperi indigenti in casu nc̄itatis ¶ In-
contrariū est qꝛ saluator excusauit ~~dicēdo~~ q̄ panes ꝓpositionis dedit

pueris suis in casu necessitatis quos non licebat comedere nisi sacer-
dotibus sicut habet lu. vj. Sup quo verbo dicit glo. q̄ nc̄citas non
licitū facit licitū. ergo furari et indigēti subuenire in nc̄citatis articl'o
si hō non hē per se q̄ sibi subueniat. licitū est, ¶ Rn̄° . dd̄ q̄ aliqui
dicūt p̄sonam a qua furtiue aliquid accipit aut publicā esse et de sti
pendijs cōuitatis viuē. vel p̄uatam. Et si est publica. duplicit. q̄a
vel habet dn̄iū tirannicū. vel iusto titulo acquisitū, Vtroq̄ modo di-
cunt q̄ licitū est furari a p̄sona publica in casu necessitatis p̄p̄e vel
aliene. quia nō est contra legē nat̄e tirānū spoliare. quē honestū est
necare ut dicit Tulli⁹ iij. de offi. Similit̄ licitū est furari de bonis pu
blice p̄sone hn̄tis dn̄ium iusto titulo acquisitū quia bona eius stipē
dia cōuitatis sunt. Sed de bonis p̄uate persone non licet furari. imo
potius vt dicūt debet se vel alter̄ p̄mittē mori q̄ contra legē nat̄e facē
furtū Furtū aūt lege nat̄e prohibet̄ ut dicit aug̃. li. ij. cōfes. Oīa aūt
ista non vident̄ eē bene dicta quāuis enī hostē vel tirannum spolia
re licitū sit auctoritate supioris. non est tn̄ licitū p̄p̄a volūtate ut di.
aug̃. Bona v̄ publice persone hn̄tis dn̄ium iusto titulo acquisitum
licet sint stipēdia cōuia sunt tn̄ sibi appropriata p̄ cōui administrati-
one quam ~~sibi~~ exercet. Vn̄ ea ratione non est licitū furari de bonis
eius qua ratione non est licitū furari de bonis p̄uate persone. Nec ē
contra legem nat̄e rem alteri appropatā accipe ī nc̄citatis articl'o ad
subueniendū sibi vel alteri quia hoc non est p̄p̄e furtū ī lege nat̄e p̄
hibitū quāuis videat̄ esse simile furto. cū in casu nc̄citatis illud qd̄
p̄p̄um est fiat cōue, Puto ergo eē dicendū sicut sup̄ dictū est q̄ vl' ne-
cessitas p̄ximi potest aliter releuari q̄ per acceptionem rei alteri ap-
propate et tunc non licet rem alienam accipere. Vel non est aliter
releuabilis. et tunc licet, Nam s̄m aug̃. iij. li de vera religiōe, Ista ē
regula caritatis p̄ximo optare bona que sibi homo optat, Sicut g°
de iure nat̄ali quilibet tenet̄ cōseruare vitam suam. ita et vitam pro-
ximi. In eo ergo casu in quo dispensabile est ut homo rem alienam
accipiat pro conseruanda vita sua ¶ In simili casu dispensabile est
ut homo accipiat rem alienam pro conseruanda vita proximi sui.
¶ Ad Primū ergo est dicendum q̄ quāuis furari magis peccatum
sit q̄m mentiri tn̄ mendacium importat insepabiliter prauam intē
tionē agētis puta intentiōez fallendi ideo nunq̄m pt̄ bn̄ fieri. furtū

autem sic nõ importat. ¶ Ad scdm est dicendum· q̃ non est simile q̃ salus anime aliter pt̃ conseruari qm̃ p subuentiõez rei tp̃alis sal⁹ aũt corporis non, Non enim res tp̃alis sic ordinat̃ ad salutem anĩe sicut corporis. ¶ Ad tercium est dicendum q̃ rem prius alienam accipere et pauperi tanquã suã dare in necessitatis articulo non ẽ malum neq̃ ꝓprie furtum quãuis videat̃ furto simile. Nam furtũ ꝓprie dictum est cum accipit̃ res aliena manens aliena & inuito dño manente dño et intentione fraudulenta puta animo celandi et retinẽdi alienum In tali vero casu nõ manet res aliena eo q̃ necessitas facit cõmunẽ· neq̃ manet idem dñs rei· quia accipiendo et vtendo in necessitate sua efficitur nec accipit̃ fraudulenter ꝫ simpliciter vnde non fit malum ut eueniat bonũ sicut supponebat̃.

AD quartum sic ꝓceditur videt̃ enim q̃ ꝓp̃a possit dispensare ut res furtiue sublata non restituat̃ q̃ ꝓp̃a est dñs oĩm ergo pt̃ rẽ vnius alteri concedere absq̃ eo q̃ illi restituat̃· ¶ Preterea papa est vicarius dei ꝫ deus mandauit ut filij israhel furarentur bona egiptiorum non reddituri eis illa bona que furati eis fuerant ut dicit Augustin⁹· ergo sil'r hoc papa facere pt̃ ¶ Preterea scribitur extra de furtis Siquis p necessitatem famis uel nuditatis furatus fuerit cibaria vestem uel peccuniam peniteat p tres ebdomadas· indulget ergo ꝓp̃ q̃ res furtiue sublata non restituantur, ¶ Preterea mitior debet eẽ lex diuĩa qm̃ lex humana· ꝫ non taxatur pena mortis ꝓ furto semp in lege humana· ergo lex diuina nec penã damni taxare debz exquo mitior est. ¶ In contrariũ est q̃ non furari cum sit p̃ceptum diuinũ indispensabile est. ¶ Responsio dicendũ q̃ res pt̃ aufferri ab aliq̃ quinq̃ modis quantũ ad pñs primo p illius cui⁹ est ignorantiã· et sic ꝓprie nominat̃ furtũ a furtio vel a fusco eo q̃ noctis tp̃e accipitur nesciente dño rei ut dicit ysidor⁹. Scdo p violentiã et sic ꝓprie vocat̃ rapina sicut tiranni & mali principes violentiã inferentes rapiunt aliena de quib⁹ dicit scriptura Om̃es principes tui q̃i vrsi rapientes predam· Tercio per iniusticiam et sic vocat̃ latrociniũ tales enĩ sunt rectores qui condunt iniustas leges ad extorquendum peccunias pauper̃ remota enim iusticia regna et regimina non sunt nisi quedam magna latrocinia ut dicit aug̃· iiij· de ciui· dei· Quarto ꝓpt̃ sacre rei illatam irreuerentiam et sic vocat̃ sacrilegiũ. Nam ꝑm Ysidorũ

sacrilegus dicit eo q̄ legit vel furat rem sacram. Quinto per neglectam maliciam. Et sic est retentio mercedis opariorum. Qui enim nō reddit mercedē suis operijs planū est q̄ tenet ad restitutionem Oīa enim ista nomine furti prohibētur. et ideo in oīmb istis non cadit dispensatio. ut res his modis sublata nō restuat nisi ī casu nēcitatis et p̄ reipu. administratione. vel fidei defensiōe seu p̄ illoz de quib⁹ accipitur bonoz confiscatione. et p̄ illoz qui accipiūt indigētie releuatione et impossibili redditione. Ad Primum ergo est dicendū. q̄ papa est dominus omnium per tuitionem. et iusticie obseruationez Vnde nō puto q̄ possit rem vnius concedē alteri nisi forte casibus supradictis. Sz nunq̄ si aliquis recipiat de bonis confiscatis per papam tenet ad restitutionē. Puto q̄ si iniuste confiscata sunt non tenet. m. ut dicit aug⁹. in li. lxxxiij. questionum. solus deus nouit vel certe longe excellētius et sincerius atq̄ certius q̄ homines noscant q̄ quisq̄ pena vel p̄mio dign⁹ sit puto q̄ tutius sit talia bona quātūcunq̄ confiscata restituere q̄ tenere. Ad Secundū est dicendū. q̄ papa est vicarius x̄pi et minister eius non q̄ mediāte eo aliquis decipiatur. ꝫ potius q̄ a deceptione liberetur. Dicit enim aug⁹ in li. supradicto. Q̄ deus expoliauit Egiptios et decepit. Non quidem p̄ seipsum. quia ipse per seipsum neminem decipit cum sit pater et spiritus veritatis. dignis tamen digna distribuēs. Nec per angelū bonum cui non conueniebat persona fallacie. nec per talem hominem qui custodire et obseruare intendit illud quod scriptum est. Sit sermo vester est est non non. Sed per talem angelum qui pro sue peruersitate infimis nature gradibus ordinatus est ad vindictam malefactorum et exercitiū atq̄ pugnationem iustorum. aut per tales homines qui nondum huius mundi cupiditatibus se exuerunt Iudei nanq̄ per q̄s egiptij expoliati sunt et decepti nō iam erāt tales quib⁹ diceret. Diligite inimicos vr̄os. ꝫ tales quibus dici oportebat. Dilige proximum tuum. et odio habebis inimicū tuum. Ad Terciuz est dicendū q̄ illa decretal' intelligit ī casu nēcitatis p̄p̄e vel aliene ī q̄ rē alienā accipe nō omittit p̄p̄e furtū licz videat sile furto ut dicz est vel loq̄tur de furto p̄uarum rerum que non accipiantur animo ferendi magnum nocumentum proximo. Talia enim que minima sunt. intellectus accipit quasi nichil. Vt dicit Phs̄ secō Phisicorum.

¶ Ad quartum est dicendū ꝙ pro quolibet furto non infertur pena mortis nisi aggrauaretur ex aliqua circumstantia vel ex parte eius qđ furtiue aufertur ut siquis furabat̄ hominē mortis pena puniēdꝰ erat exo·xxi uel ex parte modi furandi ut siquis furatur rem sacram uel rem cōmunē uel in loco ꝯmuni puta in balneo vel in foro vbi nulla est in custodia muri uel familie ī talibꝫ enim ꝓ custodia legislator dedit minas mortis,

¶ Questio lv·de dispensatiōe octaui p̄cepti.

Deinde considerandum est de dispēsatiōe octaui p̄cepti Circa qđ querunt̄ quatuor Primo vtrum p̄pa possit dispensare ꝙ falsum testimonium nō sit peccatum mortale Scđo vtrum papa possit dispensare ꝙ mendaciū non sit peccatū. Tercio vtrum papa possit dispensare ꝙ liceat mentiri mendacio officioso uł iocoso. Quarto vtrum papa possit dispensare ꝙ inferendo testimonium non interueniat iuramentū.

Ad primum ergo sic ꝓceditur videtur enim ꝙ papa possit dispēsare ꝙ falsum testimoniū non sit peccatum mortale·qꝛ mendacium qđ ~~vni~~ nocet & alteri ꝓdest peccatum non esse videtur·ꝫ qn̄q̄ aliquis falsum testimonium ꝑhibet ut aliquē a morte liberet et fl'a sentencia & ~~temp~~ intentata sibi ꝑ falsos testes uel per iudicis ꝑuersitatē g° tale testimonium fl'm dispensabile est ꝙ non sit peccatum mortale, ¶ Preterea aliquis fert testimonium de aliquo homine ꝙ sit castus et castum eum credit et tn̄ est adulter fl'm ergo testimonium ꝓfert et nichilominꝰ nō peccat mortalit̄ ꝟm augu· ¶ Preterea veritas que est virtus moralis requirit veritatem ꝟm omnes circumstantias · ꝫ difficile est ꝟm omnes circumstantias considerare factum de quo fert̄ testimoniū·graue est ergo dicere ꝙ om̄e falsum testimonium sit mortale peccatum, ¶ In contrariū est quia transgressio diuini p̄cepti peccatum mortale est Sꝫ papa nō potest dispensare in diuinis p̄ceptis ergo non potest dispensare ut falsum testimoniū non sit peccatum mortale. ¶ Responsio dicendū ꝙ falsum testimoniū ex hoc dicit̄ esse mortale peccatū qꝛ est contra dei iusticiam et contra iustum iudiciū Scribit̄ enim Roma·i·ꝙ cum iusticiam dei cognouissent non intelligentes ip̄am ꝫ potius contra eam agentes digni sunt morte· Istud autē contingit tripliciter Primo quando homo profert fl'm testīoniū

ꝯ dei iusticiā ut qn̄ qđ dicit fl'm testīoniū — [illegible]

in his que sunt fidei et in his que spectãt ad sacram scripturam sicut multi faciũt ut videanť sapientes Contra quos scribit Iob.iij.Nũ quid deus indiget nro mẽdacio ut p illo loquamini dolos, Scdo qñ quis profert falsũ testimoniũ cõtra iusticiaz pxim ut ex tali testimonio iusticia pximi perdať et occultet qđ prohibet spũs scts qñ ait Noli mentiri aduersus pximũ tuũ. Tercio qñ quis pfert testimonium contra iusticiam suam met et hoc vel ex nimia humilitate cũ in confessione dicit se feciſſe qđ nõ fecit de quo dicit aug.q sicut sumope cauendum est ne homo taceat qđ homo fecit.sic cauẽdũ est ne dicat qđ non fecit vel ex aliqua vtilitate cũ homo mentit alicui volẽdo aliqđ consequi ab ipo. Omibus istis modis falsũ testimoniũ ẽ pcm mortale nec in hoc cadit dispensatio. Ad primum ergo dicendum q si alicui fiet iniusticia et falso modo iudicaret.posset quis sine pcto ad reuelandũ iusticiã eius falsũ testimoniũ dicẽ.q licet dicet falsum nõ tñ falsse nec contra pximũ ut tollet pximo iusticiã imo ut buaret ei Tñ quia testis iuratus admittit ut dicat vitatẽ. puto q ī tali casu mentiri non debet.quãuis enī mortalit nõ peccaret.qa mẽdaciũ nõ dicet in nocumẽtũ pximi.peccaret cñ q periuriũ incurret. Ad scdm est dicẽdum q bm aug.ī Enchi.xxv.c. Quatuor modis otigit hoiez falli. Primo nanq magno malo quis fallit cũ nõ credit illud qđ ad vitã ducit etnã, Scdo paruo malo aliqs fallit qui falsũ pro vero approbãdo aliqđ patit ab ipo puta cũ qs bonũ hoiez putat q malẽ est et ab eo aliqđ mali patit. Tercio nullo malo qs fallit qñ aliqs malum hominem ita bonũ credit ut nil mali patiať ab eo nõ enī ī tali cadit illa pphetica detestatio. Ve vobis q dicitis malũ bonũ et bonũ malũ.quia de ipis rebs quibs hoies mali sũt non de ipis hoibs intelligendum ẽ bm qđ ibi dicat aug. Sed quarto nonnullo etiã bono quis fallitur quando ipsum hominem dicit bonum quem putat esse castum nec scit ipsum adulterum Dato q contrariũ sit nam fallitur in doctrina rerum bonarum et malarum sed in occultis humanorũ morum. Ad Tercium ergo est dicendum q non oportet falsum testimoniũ ferẽtes oẽs circũstantias circumspicere sed illas dumtaxat que habent iudicem de veritate informare puta de loco et detempore. Dicit enim hugo super psa.q in teste debẽt esse scientia iuris memoria facti et intentio boni.et tunc bm augu.in li.de ciui.dei vbi par ẽ

numerus testiũ ꝓ rei absolutiõe et damnatiõe reus absoluendus est et non condemnandus.

Ad scdm sic ꝓcedit videt enim ꝙ papa dispensare possit ꝙ mendacium non sit peccatum mortale. Dicit enim augu. ꝙ pctm ē voluntarium sed mendacium consistit in ratione non in voluntate ergo nõ ē peccatũ. ¶ Preterea lex humana iniusta non est ꝫ talis lex concedit ut contrahentes se possint decipere citra medietatem iusti p̃cij, Si ergo licet fallere licet mentiri. ¶ Preterea ambrosius dicit ꝙ non solum in verbis ꝫ etiam in factis simulatis mendacium est sed non omne mendacium in factis simulatis est peccatum quia aliqñ simulatio bona est Similauit enim dauid se esse furiosum primo re. xxi. non ergo omne mendacium est peccatum ~~mortale~~ ¶ In contrarium est quia omne qd̃ non est a deo peccatum est. Sz ꝑsidorꝰ dicit de sinonimis ꝙ omne mẽdacium summo ope cauendum est qꝛ om̃e peccatum non est a deo ¶ Responsio dicendum ꝙ ꝑm augustinum xv. de trini. verbum exterius sonãs in auribꝫ auditoris signũ qd̃dam medium est verbi interius latentis et ip̃ius rei exterius existentis. hꝫ ergo verbum triplicem cõpatiõem. vnam ad rem significatam. aliã ad proferentem. et terciam ad audientẽ. nã ad rem significatam hanc cõpationem hꝫ. ut rem sicut vere ē sic vere significare valeamus. Ad ꝓferentem vero habet hanc cõpationem ut affectum nostrum vel cõceptum ~~non~~ sicut est. alteri exprimamus. ad audientem sic compat̃ ut eius mentem per signa ad veritatis cognitionẽ excitemus. omnis autem mentiens isto triplici bono et ista triplici vtilitate verbũ suũ priuare intendit. nam intendit significare rem aliter qm̃ sit et exp̃mere contrarium eius qd̃ ~~non~~ sentit et ad fl'm excitare animum eius qui audit. ꝫ non potest verbũ homĩs carere rei ~~natura~~ significatiõe et loquentis vera expressione et audientis vera informatione absqꝫ peccato cum apl's dicat loquimini veritatẽ vnusquisqꝫ cũ ꝓximo suo qm̃ sumus inuicẽ membra Omne igit̃ mendaciũ iniustũ est et pctm nec in hoc cadit dispensatio ¶ Ad primũ ergo est dicendũ ꝙ mendacium est falsa vocis significatio cum intentione fallendi. intentio v̓o non est rationis tm̃ nec voluntatis tm̃ sed rõnis est ut dirigẽtis. voluntatis vero ut exequentis ¶ Ad ꝑm est dicendũ ꝙ ꝑm legem hũanam contrahentibꝫ se mutuo ꝑmittitur decipere qꝛ ꝑ talez deceptiõez

contractus non rescindit quasi factus contra legem ꝫ non ꝑmittit
ꝑm legem diuinam quia pctm est, Multa enī permittit lex humana
que per diuinam legem prohibētur ut supdictū est ꝑ aug. ¶ Ad iij
est dicendū ꝙ omne mendaciū in factis et verbis simulatis est pctm
non tn̄ ꝯuertitur ꝙ omnis simulatio ~~est~~. Est enim duplex simulatio
·vna cautele et prudētie qua verū interdum prudent celat. et ista est
licita et sine mendacio. Alia deceptionis et fraudulentie qua falsum
intendit et ista est illicita et cū mendacio

AD. iij. sic ꝓceditur Videt enī ꝙ ꝑp possit dispensare ꝙ liceat mē
tiri mendacio officioso vel iocoso. quia nō vitupat Abrahā q̄
vxorē suam saram sororē suam esse dixit Gen. xx. ꝓpt euasionē mor-
tis. Nec iehu qui pro cultu dei ampliatione se velle colere baal si-
mulauit et omnes cultores eius interfecit. iiij. Re. x. Nec obstitrices
que officioso mēdacio paruulos hebreoꝝ seruauerūt exo. ij. ¶ Pretea
mendaciū est falsa vocis signatio cū intentione decipiendi. sed iocose
mentiens non intendit decipere. licet ergo iocose mentiri, ¶ Pretea
maiꝰ malū est homicidiū q̄ mendaciū ꝫ ꝓ aliq̄ vtilitate vel necessi-
tate hominū homicidiū licite potest fieri. ergo multo magis menda-
cium. ¶ In cōtrariū ē qd̄ scribit Ecclesiastici vij. Noli velle menti-
ri omne mendacium. ¶ Rn̄sio Dicendū ꝙ istam questionē pertra-
ctat Aug. in Enche. xxiiij. c. vbi dicit. aliquos sensisse ad hominis
iusti officiū pertinē aliqn̄ mentiri maxime de rebꝰ paruis et de rebꝰ
ad dei cultū non pertinētibꝰ. Michi autem ut ait videt pctm eē om̄e
mendaciū. Sꝫ multū intest ut dicit quo aīo et deq̄bꝰ rebꝰ q̄sq̄ men-
tiat. qꝛ sic nō peccat ille qui mentit aīo ꝯsulendi sicut ille qui mētit
volūtate nocēdi ut qui viatorē mētiendo ī diūsum it mittit sicut qui
vite viam mendacio fallente deprauat, Nec ut ait mentiens iudicā-
dus est. qui dicit falsum quod putat esse verum. Talis enim non
fallit ꝫ fallit. Sciendū est ergo ꝑm intētōeꝫ aug. ibid. ꝙ q̄daꝫ sūt ma
la opa ex gen̄e opis ꝓpter indebitam matiam ut occidere hominem
Quedam vero ꝓpt indebitam circūstantiā ut celebrare missam sū-
pto prādio, Quedam vero ꝓpt indebitū finē ut dare elimosinā ꝓpt
vanā gloriā. Primū genus maloꝝ potest aliquando sine peccato fi-
eri qꝛ matie īdebite pt addi debita circūstātia ut hoī pt addi maleficꝰ
Scd̄m genꝰ maloꝝ pt fieri sine pcto qꝛ circūstātia mala pt remoueri.

Sed tercium genus malorum qñ importat actualem de ordinatiõez et prauam intentionem in finem non pt̃ sine peccato fieri eo ꝙ actuali intentioni et deordinationi finis cõtraria simul inesse nõ possunt, Cum igitur mendaciũ includat in sua diffinitiõe intentionem fallẽdi nunq̃ potest bene fieri et nunqm̃ dispensandũ est ꝙ fiat ¶ Ad p̃mum ergo est dicendũ ꝙ abraham non fuit mentitus ꝑm intẽtionẽ suam large enim loquendo sara soror eius erat Erat enim soror Loth filia aram fratris abrahe ut dicit glo. geñ. xx. iehu. vero ampliando cultũ diuinum cõmendatus est de fine quẽ intendebat non de modo perueniendi ad finem vnde cõmendatus est de vero non de mandato nec obstitrices remunerate sũt ꝓ mendacio ꝫ ꝓ beneficio benignitatis. ¶ Ad scd̃m est dicendum ꝙ mendaciũ est peccatũ ꝓpter intentõz fallendi vel fl'm asserẽdi. iocose vero mentiens quãuis non habeat intentionem decipiendi habet tñ intentiõm fl'm asserendi. ¶ Ad terciũ est dicendum ꝙ quãuis homicidiũ maius peccatũ sit in genẽ q̃ mẽdacium non tñ importat semꝑ intentionẽ malam opantis sicut mẽdacium. vnde quantitatiue maiꝰ est ꝫ qualitatine non nec pro aliq̃ vtilitate mẽtiendũ ẽ Dicit enim augustinꝰ p̃mo de doctrina xp̃iana c. xiiij. ꝙ nullus mentiẽs ĩ eo qd̃ mentit̃ seruat fidem Nam hoc vult vt cui mentit̃ fidem sibi adhibeat qm̃ tñ mentiendo ei non seruat ꝫ oĩs fidei violator iniquus est omnis enim iniquitas est inutilis g° om̃e mendaciũ inutile est.

Ad iiij sic ꝓcedit̃ videtur enim ꝙ p̃pa possit dispensare ꝙ inferendo testimoniũ non interueniat iuramentũ. quia qd̃ est de se confirmatũ non indiget confirmari. sed verum testimoniũ dicere ẽ p̃ceptũ dei per se confirmatũ non g° indiget alio cõfirmari ¶ Pretẽa p̃pa non debet inducere aliquẽ ad peccatũ Sed dicit augꝰ. ꝙ ille qui ꝓuocat aliquẽ ad iuramentũ q̃uis ille qui iurat si bñ vtitur iuramẽto non peccet. a malo tñ est illiꝰ cuius infirmitate cogitur iurare ¶ Preterea q̃ sunt idem vnũ non confirmatur per aliud ꝫ sicut periuriũ & fl'm testimoniũ idẽ esse vident̃ sicut testimoniũ verũ et iuramentum verum idem sunt. ¶ In contrariũ est quia iacob geñ. xxxi testimonium et ꝓmissionem laban soceris sui per iuramentũ confirmatum habere voluit, ¶ Responsio dicendũ ꝙ testimoniũ homĩs vel inducitur in iudicio vel extra iudiciũ, Sz extra iudiciũ profertur

non est iuramento confirmandum ꝫ simpliciter proferendū, In simplici enim testimonio vitandū est iuramentū ne incurratur piuriū Sed si testimoniū in iudicio inducit̄ ꝯuenient̄ imponit̄ iuramentū, Inducit̄ nāq; testimoniū in iudicio ad tollēdum controuersiam int̄ hominem et hoīez. Sed ꝟm aplm ad Hebre. vj. Homines ꝑ maiores suos iurant ⁊ omnes controuersie eoꝝ ad confirmationē v̄itatis finis est iuramentū. In omni ergo testimonio adducto in iudicio īteruenire debet iuramentū. ut testes non admittant̄ ī iudicio nisi iurati, Ad Primum ergo est dicendū ꝙ homines maxime timēt peccata incurrē que sūt contra deū tanq̄ grauissima nō aūt ista abhorrerent pcta que sunt contra proximū. Ideo ad maiorē certitudinem testimonij requirit̄ testiū iuramentum.. Ad scdm ē dicēdum ꝙ si inducēs aliquē ad iuramentū sit persona priuata et sciat eū falsum iuraturū peccat iuramentū requirēs tali pacto ut vīcat homicidaꝫ ut dicit aug̃. et ponit̄. xxij. q. v. Sꝫ si est persona publica si sciat testē iuraturū falsū dicūt aliqui ꝙ nō peccat iuramentū req̄rēs qꝛ nō eū ipe cogit iurare. ꝫ lex. quia tñ ex falso testimonio iniusta et falsa sentencia subsequit̄ et totū iudiciū peruertit̄ Puto ꝙ potius debent suo officio ~~credere~~ q̄ tale iuramentū requirē nisi forte ꝓpt̄ scandalū vitandum. Ad Tercium dicit̄ ꝙ licet mat̄ialit̄ possit̄ eē idem piuriū et et falsū testimoniū et mendaciū. alit̄ iurans non peccaret vel deieraret nisi mentiret̄ et falsum diceret. non tñ omne falsū testimonium ē piuriū qꝛ nō om̄e falsū testimoniū vel mēdaciū ē iuramēto firmatū,

Questio Quinquagesimasexta De dispensatione Noni precepti.

Ulterius considerandum est de dispensatione noni p̄cepti Circa quod queruntur Quatuor. Primo Vtrum Papa possit dispensare in concupiscentia rei aliene auctoritate legis mosayce. Secundo Vtrum papa possit dispensare in concupiscentia rei aliene auctoritate legis euāgelice. Tercio Vtrum Papa possit dispensare in Concupiscentia rei aliene auctoritate legis humane, Quarto Vtrum Papa possit dispensare ꝙ concupiscentia rei aliene non sit pctm mortale.

Ad primũ ergo sic proceditur videtur enim ꝙ ꝓpa possit dispen-
re auctoritate legis mosaice in concupiscentia rei aliene Nam
interior concupiscentia non cohibetur nisi per auxiliũ gratie dei sed
lex mosaica non conferebat gratiam, Scribitur enim ad hebre. vij.
ꝙ nichil ad profectum adduxit lex auctoritate ergo illius legis rei a-
liene concupiscentia nõ prohibetur. ¶ Preterea lex noua est ꝑfectior
veteri lege Sed in hoc ponitur perfectior qꝛ cohibet animũ concupĩa
ergo non ꝓhibetur auctoritate illius legis. ¶ Preterea illa lex que
non iudicat hominem nisi per auditũ et facta exteriora non cohibet
interiorẽ concupiscentiã Sed lex moysi solum iudicabat ꝑm auditũ
et exteriora facta Scribit̃ enim ioh. viij. nunquit lex vr̃a iudicat ho
minem nisi prius audiuerit ab ip̃o et cognouerit quid faciat, ¶ In
contrarium est apl's Ro. vij. Ego concupiscentiã nesciebam nisi lex
diceret non concupisces ¶ Responsio dicendũ ꝙ legẽ mosaicã ꝓhi
buisse concupiscẽtiã rei aliene dupliciter pt̃ intelligi Primo quantũ
ad legislatoris intentionem et expressionẽ Secundo quantũ ad pene
transgressorum taxationẽ et impositionẽ. Primo modo planũ est ꝙ
lex mosaica concupiscentiã ꝓhibuit qd̃ tripliciter pꝫ Primo quia lex
illa a deo data fuit ut pꝫ exo. xx. Sed deus plus diligit mundiciã cor
dis qm̃ operis ergo deus in lege nõ solum aliene rei actualem accep-
cionem verum etiã inordinatã cogitationẽ accipiendi et concupiscẽ
di ꝓhibuit vnde dicit aug⁹. in libro de decem cordis Tangas nonã
cordam & interficitur bestia cupiditatis Scd̃o qꝛ omnia p̃cepta illius
legis tam affirmatiua qm̃ negatiua inducebant hoĩem ad opa vir
tuosa et maxime ad dilectionem dei ⁊ proximi que est forma omniũ
virtutum Sed opatio virtuosa magis consistit in interiori cogitatõe
qm̃ in exteriori opatiõe Non enim dicitur quis iustus ex hoc ꝙ opa
iusta opatur sed si iuste et animo iusto intendat, Tercio quia illud
preceptum non concupisces domũ nec rem ꝓximi tui ita ut nomĩe
domus intelligitur ꝓhibita concupiscentia boni vtilis et boni hono
rabilis inter alia precepta illius legis numeratur et vult aug⁹. in li.
de decem cordis ꝙ non furari et non concupiscere rẽ alienã sint duo
precepta legis Sed scd̃o modo verum est ꝙ lex moysi non prohibuit
concupiscentiã nec cohibuit animũ sed manũ quia pro peccato inte
rioris ꝯcupiscentie penã nõ taxauit nec imposuit sicut taxauit penã

pro pcto exterioris opis oculū pro oclo dentē pro dente quinq; boues
p vno boue quatuor oues pro vna et sic intelligit q lex moysi cohi
bebat manū sz nō animū. ¶ Ad primū ergo ē dicēdū q argumētū
non arguit legem moysi ocupiscētiaz interiorem nō phibuisse. sed
bñ arguit gratiaz ad concupiscētiam vitandā nō pstitisse dū ex hac
lege illa lex dicebat occasionaliter occidē quia ocupiscētiam prohibē
do notificat et gratiam adiutricem ad vitandum non conferebat.
¶ Ad. scdm ē dicendum q non dicit lex euāgelica perfectior veti p:
pter phibitorū plitatem qa sic prohibebat man9 et aī9 ibi sicut hic
sed ppt adiutricem caritatem que hic confert et ibi non. ¶ Ad. iij. ē
dicendū q illud verbū intelligit de iudicio exteriori quātū ad pene
tpalis taxationē sm quē modū verū est q lex illa nō iudicabat ali:
quem p interiorem cogitationē sz p exteriorē opationē,

AD. ij. sic procedit. Videt enī q papa in cōcupiscētia rei aliene
possit dispēsare a uctoritate legis euāgelice. quia scribit math.
vij. Nolite iudicare et nō iudicabimini. qd de interiori intētiōe vel
cogitatione intelligit esse phibitū. Non est ergo prohibita concupi:
scentia rei aliene ī euāgelio exquo nullus per eam ē iudicandus.
¶ Pretea sup illo verbo. ī. ad. Chor. iiij. Nolite añ tēpus iudicare.
dicit glo. q hic nescit quis sit dignus laude vel vitupio. sz in die iu:
dicij laus erit bñ agēti vel cogitanti. ¶ Pretea dicit aug. in li. de pe:
nitentia. q nos in quenq; sentētiā inferre nō possum9 nisi spōte cō:
uictū vel ofessū, Pro concupiscentia ergo interiori non taxat pena ī
lege euāgelica sicut in lege mosayca. ¶ In contrariū est aug. super
illo verbo math. v. Non veni soluē legem sz adimplere vbi ait q xp̄s
legem perfecit et impleuit quia sup̄ pceptū legis exterius op9 prohi:
bentis additionē fecit de prohibitiōe actus interioris pcti. ¶ Rñsio
dicendū q concupiscentia phibita in lege euāgelica ī duobus differt
a phibitione ocupiscentie ī lege veti. Primo quia hic confert gratia
iuuans ad vitandū ipam ibi aūt nō. Scdo quia ~~ibi~~ taxat pena ibi
aūt nō taxabat quod patet de homicidio pro quo taxauitt lex moy:
si penam talionis ut occidens occidetur. Sed lex Christi. Mathei. v.
Pro interiori ira et rancore proximi taxabat penam eternam dicens
Omnis qui irascit fratri suo reus erit iudicio eterno scz ut sicut xp̄us

gloriam eternam ꝓmittit in lege euangelica obſeruantibꝫ ipam·ſic tranſgreſſoribꝫ eius eternam penam taxat lex aũt moyſi ſolum bona tꝑalia ꝓmittebat obſeruatoribꝫ eius vnde ſolum penam tꝑalem trãſgreſſoribus imponebat ac per hoc cogitata et peccata interiora non poterat punire que humana et tꝑali pena puniri non poſſunt niſi cum in iudicio fuerint nota ꝟm allãta & ꝓbata cõuenienter aũt lex xp̃i eternam penam taxat ꝙ concupiſcẽtia in ordinata rei aliene ꝓ̃t ſex mala que ex ipa cupiditate et ex inordinata ocupiſcentia oriũtur Primũ eſt appetitus ſaciabilitas Scõm eſt appetentis penalitas Tercium eſt rerum appetitarũ inutilitas Quartum eſt iuſticie puerſita· Quintum eſt quia ex ipa ſuffocatur caritas Sextũ eſt omnis iniquitas quia dicente apoſtolo eſt radix omniũ malorꝫ ¶ Ad primũ ergo eſt dicendũ ꝙ ibi prohibetur iudiciũ temerarium ꝟm auguſtinũ illa enim facta quꝫ dubium eſt quo animo fiant non debemus temerarie iudicare ꝫ ſemper in meliorem partem interpretari Sed de his que non poſſunt bono animo fieri ſicut ſunt ſtup̃ et blaſphemie nobis ꝓmittitur iudicare et eternam penam eis indicere. ¶ Ad ꝟm et terciũ eſt dicẽdũ ꝙ apl's et auguſtin9 loquunt̃ de pcis occultis que ſoli xpo iudicanda relinquuntur quibꝫ & ſi eterna pena ꝑ legem euangelicã taxatur tꝑaliter tñ hũano iudicio puniri non poſſunt niſi fuerint ſponte confeſſi vel cõtriti,

AD tercium ſic ꝓcedit̃ videt enim ꝙ ꝑp̃ non poſſit diſpenſare in concupiſcentia rei aliene auctoritate legis humane·quia ſcõm philo·intentio legiſlatoris eſt inducere ad virtutem Sed virtus pn̄cipaliter conſiſtit in interiori animo qꝫ in exteriori opere g° principaliter magis lex humana cohibet animũ qm̃ manum. ¶ Preterea lex humana iuſta aliter ꝟm augu·lex dicenda non eſſet Sz iuſticia eſt in voluntate interiori Dicit enim iuriſconſultus ꝙ iuſticia eſt conſtans voluntas ius ſuũ vnicuiqꝫ tribuens magis g° lege humana cohibetur animus qm̃ manus ¶ Preterea iuriſconſultus ponit ꝙ lex ciuilis ex naturali et diuina lege cõpoſita eſt ꝫ tam lex diuina qꝫ naturalis cohibet animũ & manũ ut ſupradictũ eſt ¶ In contrariũ eſt quia legiſlator humane eſt homo Sed ſcribit primo regũ xvi·hõ videt que foris patent deus aũt intuet cor nõ ergo ſpectat ad hũanam

legem cohibere animũ ꝛ solum manũ. ¶ Ad ſcio dicendũ ꝙ lex humana in puniẽdo trãſgreſſores in tribꝰ videt differre a lege diuina. Prio quantũ ad punitionẽ qz lex diuꝫa oĩa mala vniuerſaliꝫ punit & vocet eſſe puniẽda· ꝛ lex humana multa mala ꝓmittit et multa impunita reliq̃t que per legem diuinã puniũt ut di·aug·j·de lib·ar· Scdo quantũ ad modi puniẽdi explicatiõez·qz lex humana ſolũ punit dicta et facta nõ aũt cogitata. In cogitationibꝰ enĩ homo ſubijcitur ſoli legi diuine. Sed ĩ cogitationibꝰ ut ꝓpũpunt ĩ fcta vel dicta homo ſubijciꝫ legi humane· ut ore duoꝝ vel triũ teſtiũ poſſit conuinci et competẽti ſeueritate coherceri, Tercio q̃ntuz ad pene ꝓpoſitionẽ·qa lex humana imponit penã ſolũ tp̃alẽ, Nõ enĩ plus ꝓ eẽ duratã pena legis q̃ ipa lex. Planũ ẽ aũt ꝙ humana lex eẽna nõ eſt ꝛ ſolũ in hac vita aĩali et ſenſibili ẽ duratã ſicut dicit aug· Diuina vꝰ lex impo nit penã eternã ſiĉ ipa eẽna eſt Humana ergo lex ꝓ ocupiſcẽtijs et ĩterioribꝰ pcĩis tranſgreſſores nõ punit nec ꝓhibet Et ĩ hoc differt humana lex a lege moyſi·qz licz illa nõ taxet penã ꝓ intioribꝰ ocupiſcẽtijs ſaltẽ ꝓhibet qñ dicit, Nõ ocupiſces· Qꝺ nõ facit lex humana. ¶ Ad Primum ergo eſt dicendũ· ꝙ lex humana bñ itẽdit ad vtutẽ inducẽ ꝓ cohibitionẽ penalẽ nõ tñ ꝓ penas cogit vl̃ punit animum ſed ſolũ manũ, ¶ Ad Secundũ ẽ dꝺ·ꝙ licz iuſticia ſit ĩ volũtate ſubiectiue·effectiue tñ ꝓ penas nõ cohibet intiorẽ cogitationẽ·ꝛ exteriorem opationẽ. ¶ Ad Terciũ eſt dꝺ· ꝙ q̃uis fũdamẽtaliꝫ lex humana ex naturali lege et diuina ſit opoſita eo ꝙ nulla lex iuſta poteſt eẽ niſi ſupnaturali et diuino iure fundet· multa tñ addit et multa ſubtrahit·vel reliq̃it que ꝓ diuinã legẽ corrigunt,

Ad Quartũ ſic procediꝫ· Videt enĩ ꝙ ꝓp non poſſit diſpẽſare ĩ ocupiſcẽtia rei aliene ꝙ nõ ſit pcĩm morle·qz dicit aug·ꝙ pcz eſt appetẽ qꝺ iuſticia vetat· ꝛ iuſticia dei Exo·xx·vetat ocupiſcere rẽ alienã ergo eſt pcĩm morle. ¶ Preterea in quocunq̃ nõ eſt caritas ibi eſt peccatum mortale· cum ipa ſola diuidat inter filios regni eterni et filios poitiõis eẽne ſm aug· Sz ſcribiꝫ ĩ Joh·ij·Quicũq̃ diligit mũdũ et illud qꝺ e in mũdo quod eſt concupiſcentia oculoꝝ et ſuperbia vite nõ ẽ caritas ꝑris ĩ eo· ocupiſcẽtia gꝰ rei aliene ẽ pcz morle ¶ Preterea glo·ponit exo·xx·ꝙ primũ mandatũ legis ꝓhibet ſurreptionem Scdm errorẽ· Terciũ ſeculi interficit amorem· Quartum

impietatem | Quintum ~~incredu~~ citu² litatem | Sextum fornicatiōez | Septimum rapacitatem | Octauū pimit falsitatem | Nonum mundi cupiditatem | Decimum adulterij cogitatiōem Sed cupiditas radix omniū malorꝫ ut dicit apostolus prima ad thi·vi·cōcupiscētia ergo rei aliene peccatum mortale est. ¶ In contrariū est qꝛ concupiscētia rerum visibilium quādoqꝫ insurgit in nobis ex necessitate non ex voluntate ꝫ non est peccatū si voluntarium non est ut augꝰ·dicit, ¶ Respōsio dicendum ꝙ concupiscētia rei aliene quantum ad pn̄s quatuor modis pt̄ accipi·primo ut est nobis innata·Scdo ut rationabiliter ordīata·Tercio ut est īnocumentū ꝓximi deliberata Et quarto ut ē opere consumata·Primo modo concupiscētia non est pctm̄ mortale sed solum veniale·nobis nanqꝫ nolentibꝫ concupiscit caro aduersus spiritū quia enim sensibilia et delectabilia audita vel visa aut ymaginata semper se offerūt nobis ad cogitandū et ymaginandū de eis et caro statim subito insurgit ut talia delectabilia cogitata et ymaginata audita seu visa concupiscat nec expectata ratiōis iudicio et deliberatiōe voluntatis·ideo talis concupiscentia non pt̄ esse peccatum mortale ex quo voluntaria non est·Scdo concupīa pt̄ esse rōnabiliter ordinata ut si quis concupiscat rem aliquā visam vtilem vl' delectabilem seu honorabilem ꝑm dei mandatum et ꝓpter bonum et virtuosum finem et iusto titulo non in nocumentū alterius non est ut tunc peccatū mortale ꝫ forte veniale quia eo ipo ꝙ animꝰ implicat̄ cogitatione tp̄alium retardatur a feruore spiritualiū bonorum. Sed tercio et quarto modo concupīa si sit in detrimentū ꝓximi deliberata et si sit opere contra dei mandatū et contra caritatē ꝓximi consumata peccatum mortale est Nam ut dicit iaco·pctm̄ cum consumatum fuerit generat mortem Consumatum aūt intelligit̄ esse pctm̄ non solum per opis executionē verum etiā per interioris consensus deliberationem Rōnes aūt in oppositū solute sunt ꝑ distinctiōz p̄dictam.

¶ Questio lvij·de dispensatiōe decimi p̄cepti.

Deinde considerandum est de dispensatione decimi p̄cepti circa qd̄ querunt̄ quīqꝫ | Primo vtrū ꝓpa possit dispensare auctoritate alicuiꝰ legis ne carnalis cōcupiscentia sit peccatum mortale | Scdo Vtrum vnqꝫ cum aliquo sctorꝫ fuit dispēsatū

ut esset sine pcō carnalis ocupiscentie ¶ Tercio Vtrum papa possit dispensare qꝫ consensus in carnalem concupiscentiā non sit mortale pcm ¶ Quarto Vtrū papa possit dispensare ut morosa delectatio ī carnali cōcupiscentia non sit pcm mortale ¶ Quinto. Quinto Vtr pp possit dispēsare ut carlis ocupiscētia aliqbꝫ remedijs ex toto vitet

D Primū ergo sic procedit· Videt enim qꝫ papa possit dispensare auctoritate alicuiꝰ legis ne carnalis concupiscētia sit peccatū mortale·quia quod nulla lege phibet diuina vel humana dispensabile est · ꝫ concupiscentia nō ponit ī gne prohibitorū alicuiꝰ legis. Nulla enim lex precipit impossibile Concupiscentiam aūt in nobis nō insurgē impossibile est·ergo hoc ē dispensabile. ¶ Preterea illud cum quo nascit homo et concipitur non phibet aliqua lege ꝫ homo cū cōcupiscētia carli nascit ⁊ ocipit iuꝛ illud psal·Ecce ī ocupiscentia conceptus sū et ī pcīs ocepit me mater mea, Dispensabile est ergo qualibet lege ne concupiscentia sit pcm mortale. ¶ Preterea quod fit contra prohibitionē legis peccatū mortale est ꝫ primꝰ motꝰ carnalis concupiscentie non ē pcm, ergo nō prohibet ī lege diuina ac per consequēs ē dispensabile. ¶ In contrariū est quia sup illo verbo ad Ro·vij·Concupiscentiā nesciebā nisi lex diceꝫ nō concupiscꝭ dicit glo·Bona est lex que dū concupiscētiam prohibet oīa mala phibet. ¶ Rñsio dō qꝫ concupiscētia carnalis in nobis tripliciter poꝫ accipi. Primo ut ē inchoata · Scdo ut est p sensū ratōis deliberata Tercio ut est p corpꝰ exteriꝰ consūmata Primo modo ut concupiscētia carnis est in nobis inchoata nō ē lege phibēda· quia talis concupiscētia insurgit in nob ex surreptione · et īchoat in nobis absq; nostra volūtate nec ē ī nra pāte qꝫ nō īsurgat · V ñ nō potest lege aliq; prohiberi·quia lege phibet qd p nraꝫ volūtatē possumꝰ vitare Est tm talis concupiscentia inchoata vl iniciata phibēda ne pgressū faciat·et ne tm insurgat qd iudiciū rationis pūtat. Scda vo concupiscentia que ē per consensū ratiōis deliberata·bñ est lege phibenda quia lex dat sp hñti rationis vsū et liberū consensū · V ñ exq̄ per rationis consensū concupiscentia q̄ insurgit in nobis potest approbari et non approbari et ei consentire, Potest similiter talis concupiscentia lege prohiberi ne p ratiōem sibi consentiat et prohibet sm qꝫ modū prohibet qñ dicit· Non concupisces vxorē proximi tui, Sꝫ cō

cupiscentia opere exteriori ꝯsumata ē lege punienda· quia tūc potest esse nota iudicio humano qñ ia per opus ꝯsumata ē et completa ergo ꝯcupiscētia carnalis ī nobis inchoata ē cohibēda ꝑ ꝯsensū vero deliberata ē lege ꝓhibēda· ꝫ ope ꝯsumata ē lege diuīa & hūana puniēda ¶ Ad rationes ergo omnes in oppositū est dicendū ꝙ sicut in naturalibus quedam sunt in genē directe et ꝯplete quedaꝫ vero indirecte et per reductiōeꝫ Sic in moralibus quedam sunt in genere ꝓhibitoꝝ complete et directe ꝑm quē modum concupīa carnalis ꝑ consensum deliberata & ope consumata intelligitur esse ꝓhibita qñ dr̄ non concupisces Quedam vero in complete et quasi inchoatiue ꝑm quem modum primi motus concupīe intelligunt̄ esse ꝓhibiti cum dicitur non concupisces non ꝙ tales motus ꝓprie possint ꝓhiberi Sed magis cohiberi ne progressū faciant magis enim debet dici refrenatio primoꝝ motuū cohibitio qm̄ ꝓhibitio,

AD ij· sic ꝓcedit̄ videtur enim ꝙ cum aliquo sanctorum dispensatū fuerit ut esset sine pcto carnalis concupīe in quocunqꝫ enī est spiritus sanctus ibi peccatū concupiscentie esse non pt̄ Sed de io· baptista scribit̄ luce p̄mo ꝙ spiritu scto replebat̄ adhuc in vtero matris existens ¶ Preterea dicit aug⁹· tercio de libero arbitro Si laboriosum est omnia ꝯmendare memorie hoc breuissimū tene quecūqꝫ illa causa ē voluntatis si non pt̄ ei resisti sine peccato ei creditur Si aūt pt̄ non ei credatur et non peccabit̄ si ergo per aliquē sanctoꝝ pctm concupiscenie vitari non potuit non fuit in eo peccatum. ¶ Pretēa in quocunqꝫ est pctm ibi est remorsus conscientie Sꝫ scribit̄ iob xxvij in persona iustificationem meā quā cepi tenere non deseram nec enī reprehendit me cor meū in om̄i vita mea, ¶ In contrariū est aug⁹· in li· de perfectione iusticie. ¶ Responsio dicendū ꝙ hanc dubitatōꝫ mouet aug⁹· in li· de baptismo paruulorum dicens ꝙ aliud est querere an aliquis sanctoꝝ post peccatū p̄morum parentum fuerit sine peccato concupiscētie· aliud an possit esse et aliud an si possit esse cur non est. Nam ad primum articulum an fuerit Planum est ꝙ non p̄ter xp̄m et matrem eius quia Vox sanctoꝝ ē illa ~~ratio~~ Non intres in iudicium cum seruo tuo nō enim iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens· vox similiter sanctoꝝ est illa Dixi confitebor aduersū me et tu remisisti impietatem peccati mei· qd̄ ptꝫ quia statim subdit̄

pro hac vita in iusticia vel remissione peccati orabit ad te omnis scts
in tempore oportuno. Vox etiã scto͞r est illa Si dixerim⁹ ꝙ peccatũ
non habemus nosip̃os seducimus Vnde dicit ibi aug⁹ · ꝙ illa centũ
quatuor milia sanctoꝝ qui cum mulieribꝫ non fuerunt coinquinati
et qui sine macula fuerũt añ thronũ dei scriptũ ẽ de eis ꝙ ĩ ore ip̃orũ
non fuit inuentũ mendaciũ quod cũ si seip̃os dixissent fuisse sine pec
cato mendaciũ ĩ ore eorũ fuisset. Ad scd̃m vero articulũ · si nõ fuit
an possit esse, Rñdet ꝙ posset ꝑ gratiam dei coopante ~~vero~~ libero ar:
bitrio quia nec mandatũ eius sine eius gratia seruari potest. Vnde
cũ ꝓpha dixisset · Tu mandasti mandata tua custodiri nimis · statĩ
adiũxit · Vtinã dirigant̃ vie mee ad custodiendas iustificationes tu:
as Per hoc dedit intelligẽ nõ esse ĩ pt̃ate eius custodire vel obseruare
mandata dei sine directiõe gratie diuine · quia nemo optat obtinere
qd̃ non ẽ in sua pt̃ate facẽ. Sed ad terciũ articulũ si posset esse cur nõ
est nec fuit · Rñdit ꝙ hoc deus ꝑmittit ꝙ nõ sit ꝓpt̃ repssionẽ huma:
ne supbie et ꝓpter ꝯseruationẽ diuine gratie quia dicente apl'o · Vir:
tus ĩ infirmitate ꝑficit̃ · p̃ter xp̃m ergo et matrem eius carnalem cõ:
cupiscẽtiam nullus scto͞r euadere potuit. Ad Primum ergo est di:
cendũ ꝙ aug̃ · in libro de perfectione iusticie rñdens primo ~~articulo~~ argumento
sic ait. Quisquis aũt dicit post acceptã remissionẽ pcto͞r ita quenq̃
hominũ iuste vixisse ĩ hac carne vel viuere ut nullũ habeat omnino
pcm̃ contradicit apl'o iohãni qui ait Si dixerimus quia peccatum
non habem⁹ nosmetip̃os seducim⁹ et veritas in nobis nõ est · nõ enĩ
ait habuim⁹ ꝫ habem⁹ et si hoc intelligit̃ eẽ dictũ de pcto originali ex
primis parẽtibꝫ cõtracto cui⁹ pcti desiderijs p̃cipit apl's ut nõ obedi:
amus videlicet sic dicẽs · quid agat̃ de dñica orõe vbi dicim⁹ Dimit:
te nobis debita nr̃a qd̃ nisi fallor non esset opus dicẽ nunq̃ vel ĩ la:
psu lingue vel oblectanda cogitanda cogitatione eiusdem peccati,
desiderijs aliquantulum consentiremus · ꝫ tantummodo dicendum
esset ne nos inferas ĩ temptationẽ · ꝫ libera nos a malo · nec iacobus
apl's dicẽt In multis enĩ offẽdim⁹ oẽs · Quãuis g° bt̃s iohes ĩ vtero
mr̃is fuit replet⁹ spũ scto ꝑ c⁹ repletionẽ ꝯsecut⁹ fuit pcti originalis
remissionẽ p⁹modũ tñ sine pcto actuali ip̃e ⁊ alij scti nõ vixerũt ita
ut sibi et oĩbꝫ necessarium fuit dicere · Dimitte nobis debita nostra.
Excepto enim vno mediatore dei et hoĩm quisquis velle fuisse esse ĩ

hac vita aliquem hominem vel aliquos homines putat quibꝫ non fuerit vel sit necessaria remissio peccatorũ actualium non solum originalis cõtrarius est diuine scripte ut augꝰ expresse ibi dicit. ¶ Ad ſm est dicendum ꝙ augꝰ soluit in supdicto li. argumentũ factum Querendũ est inquit per quid efficitur homo cum peccato carnalis concupiscentie ꝑ nate necessitatẽ an per arbitrij libertatẽ Si per nate necessitatẽ culpa caret, Si vero per arbitrij libertatem querendũ est a quo ipam libertatem arbitrij accepit. et planum est ꝙ a deo. a quo nullum pt esse malum vel peccatum. ad qd respondet ꝙ ꝑ arbitrij libertatem factum est ut esset homo cum peccato. quia iuncta voluntate vicio in qd cecidit caruit libertate. ita ut iam penalis viciositas subsecuta ex libertate fecit necessitatẽ. ut homo necessario cõcupiscat. nec sibi imputatur ꝙ ꝑ seipm carnalem concupiscẽtiam ac per alia peccata vincere non pt. ꝫ imputatur sibi ꝙ in liberatorem de tali necessitate cũ ꝓpheta non inuocat dicẽdo. de necessitatibꝫ meis educ me dñe nomenim idem augꝰ. dicit de libero arbitrio imputatur nobis ꝙ vulnerata membra gestamus ꝫ qd volentem seruare cõtemnimꝰ.

¶ Ad tercium est dicendũ ꝙ augꝰ. in supradicto libro exponit illud verbum qualiter iob nõ reprehendit cor suum in omni vita eius dicens ꝙ quia iustus ex fide viuit Ideo fides bti iob eius vita erat nõ ergo eum reprehendit cor eius in tota vita eius puta in tota fide ex q̃ per fidem semꝑ reprehẽdebat peccatum qd habitabat in membris eiꝰ sed pugnando semper contra peccatum cõuincit ipm habuisse pctm velle enim bonũ agere adiacebat sibi per fidem sed perficere non poterat sine gratia xpi ut apls dicit ad Ro. vij.

AD tercium sic proceditur videtur enim ꝙ ꝓpa possit dispensare ꝙ consensus in carnalem cõcupisientiam non sit peccatũ mortale. quia consensus in carnalem concupiscẽtiam finitus est ergo nõ pt aggrauare delectationem carnalem in infinitũ Cum ergo prius carnalis concupiscentia esset venialis ante consensum. postmodũ cõsensus non pt facere mortalem. ¶ Preterea omne pctm mortale est in lege diuina prohibitũ ꝫ consentire in delectationem carnalem nõ inuenitur in lege diuina prohibitum non enim ꝓhibetur sub illo ꝑcepto non mechaberis nec sub illo non concupisces ergo nõ est pctm mortale ¶ Preterea consensus eue in delectationẽ cõmestionis pomi

sine volũtate ꝯmedẽdi nõ fuisset damnabilis quia nõ ꝓpt̃ hoc fuissꝫ eiecta de paradiso ergo nec consensus delectationis carnalis ĩ inferiori parte rationis est damnabilis nec mortalis. ¶ In cõtrariũ est qđ scribit̃ Math. v. Qui viderit mulierẽ ad ꝯcupiscendũ eã iam mechatus est in corde suo. ¶ Rñsio dicendũ. ꝙ hanc questionez det̃minat aug̃. in li. de ꝑmone dñi dicẽs ꝙ concupiscere potest dupliciter contingere. Primo ex suggestione statĩ enĩ ex memoria vel ex visu vl̃ ex auditu aliquoꝝ delectabiliũ ꝑm tactũ vl̃ gustũ suggerit̃ nobis aliq̃ concupiscentia, Scđo ex delectatiõe aliquantulũ consentiẽdo qꝛ postmodum in concupiscentia illa suggesta ꝑ visum vel ꝑ auditũ statĩ homo incipit ꝑcuti et scintillari aliq̃ delectatione optando illã habẽ quodã incompleto ꝯsensu nondũ deliberatione prehabita vtrũ sint a deo prohibita vel non, Tercio completo consensu vel ꝯpleta deliberatione quia sic consentit̃ et deliberat̃ talis concupiscentia fiẽda ut oportunitate data quantũcunqꝫ a deo ꝓhibita ope ꝯpleat̃. Primis ergo duobus modis ꝑm ꝙ dicit aug̃ concupiscentia nõ ẽ pc̃tm mortale quãuis sit iniciũ pc̃ti, Sed tercio modo ẽ pc̃tm mortale, Vñ dicit aug̃ nõbilit̃ xp̃m dixisse Non oĩs q̃ ꝯcupierit mulierẽ ꝫ qui vidit mulierem ad concupiscendũ. puta hoc fine et hº aĩo deliberato ut eã concupiscat qđ nõ est iam scintillari delectatione carnis. ꝫ deliberate consentire libidini ut non refrenet̃ illicitus appetitus. ꝫ oportunitate data satiet̃. Tũc enĩ ut ait cõsensus concupiscentie ẽ pc̃tm mortale ĩ corde et si non ĩ ope hoĩbꝫ notũ ꝙ res ꝯcupita cui consentit̃ acceptat̃ est contra deũ et contra prohibitionẽ eius. ¶ Ad primũ ergo est dđ. ꝙ consensus ꝯpletus quãuis in gñe nat̃e finitꝰ sit In gñe tñ morũ infinitus est quia mortalis. nec ꝯsensus talis ẽ circũstantia solũ aggrauãs ꝫ ẽ causa delectatiõez ꝓhibitã complẽs et directe ponit eã in gñe prohibitoꝝ. ¶ Ad scđm ẽ dicendum. ꝙ ĩ lege ꝓhibet̃ aliq̃d dupliciť vel implicite vel explicite, Per non occidẽ ꝓhibet̃ explicite homicidiũ opis. implicite vero homicidiũ volũtatis, Sic explicite per non concupiscẽ ꝓhibet̃ consensus opis. implicite ṽ consensus volũtatis. ¶ Ad terciũ dicũt aliqui ꝙ consensus eue completꝰ ĩ delectatione ꝯmestionis pomi non solũ comestio fuisset damnabilis quo ad penam eternã. nõ tñ quo ad penã tp̃alẽ eiectionis de paradiso qđ nõ puto esse veꝝ. Non enim deus dixit quacũqꝫ hora volueritis comedẽ

sed quacunq; hora comederitis morte moriemini. Comestio ergo illi⁹ pomi non erat mala nisi q; ꝓhibita volitio tñ non fuit ꝓhibita sed opatio· ideo volitio quãtumcunq; cõpleta puto q; nõ fuisset damnabilis ¶ Dicendũ est ergo ad argumentũ q; non est simile de delectabilibus sensus tactus et gustus quia delectabilia tactus cum ptineãt ad luxuriam ideo sunt prohibita q; mala ꝫ delectabilia gustus non sũt mala nisi sint ꝓhibita,

AD quartum sic procedit videtur enim q; papa possit dispensare ut morosa delectatio in carnali concupiscentia non sit mortale peccatum Sic enim naturalia sm phm non pñt mutare speciem sic nec moralia Sed delectatio non morosa potest fieri morosa eadẽ numero Cum ergo non morosa sit venialis morosa non erit mortalis ¶ Preterea delectatio ~~enim~~ morosa est in ratione inferiori que nõ pt a deo auerti vel in deum conuerti cum auerti vel conuerti in deum sit solius rõnis supioris, Sed pcm mortale nunq; est sine auersione a deo ergo morosa delectatio non pt esse mortale peccatum ¶ Pretẽa morosa delectatio ĩ bono ~~partus~~ operata sine consensu faciendi illo si assit facultas non est meritoria vite eterne ergo morosa delectatio ĩ malo sine consensu faciendi non est meritoria eterne pene. ¶ In contrarium est augus· qui dicit q; si diu peccatũ cogitationis delectatiõe teneatur etiam si voluntas perficiendi desit mortale est et ꝓ eo totus homo damnabitur. ¶ Respondeo dicendũ q; morosa concupiscẽtia et cõplacentia insurgens in carne vel pt dici morosa temporis duratione vel consensus deliberatione· Primo modo non causat mortale peccatum quia si duraret per vnam diem ut homo semp dissentiret vel cõplacentiam illam non acceptaret per rationis iudiciũ non eẽt tũc mortale peccatum Isto modo hieronimus loquitur de mota insurgẽtis carnal' cupiscẽtie in epla ad eustachium loquens de seipo dicit Memini me clamantez diem crebro cum nocte iunxisse nec prius a pectoris cessasse verberibus quã rediret in me increpantem dño faciente tranquillitas Sed scdo modo q; concupiscentia sic morosa, sensus deliberatione ita q; tamdiu duret cõplacentia illa donec sibi cõsentiatur plene et deliberate per rationis iudicium et voluntatis imperium tunc puto q; mortale peccatum sit quia plene cõplectum est quantum ad hominis deliberationẽ et quantũ ad diuinã reputatõz

que velle t̃minatũ et deliberatũ hoĩs profecto reputat. ¶ Ad primũ ergo ẽ dd̃ ꝙ delectatio morosa et nõ morosa quãuis mat̃ialit̃ eadem dici possit formalit̃ tñ nõ est eadẽ Verũ est enĩ ꝙ mora tp̃is in bono non mutat speciẽ boni tñ mora deliberãs mutat quia deliberatũ eẽ facit opus meritoriũ qd̃ sine deliberatione factũ non esset meritorium. ¶ Ad scd̃m est dicendũ · ꝙ ratio inferior quãuis nõ habeat deũ pro obiecto habet tñ deũ pro fine. Vñ potest hominẽ ab ip̃o deo auertẽ ꝛ in eũ ꝯuertẽ tanq̃ in finem. ¶ Ad Tercium est dicendum ꝙ non ẽ simile de delectatione morosa bona et de delectatiõe morosa mala q̃a cum bonũ consistat ex integra causa ꝑm dyonis plura requirunt̃ ad bonum q̃z ad malũ,

AD · v · sic procedit̃ · Videt̃ enĩ ꝙ ꝓp̃ possit dispensare ut carnalis concupiscentia aliquib⁹ remedijs ex toto vitet̃ · sicut enĩ frenũ impositũ equo tollit impetum eius Sic occupatio hominis circa diuinas laudes et eius orationes ẽ qd̃dã frenũ homĩs tollẽs malas ꝯcupiscẽtias ab eo. Sicut enim scribit̃ Ysa · xxxxviij · Laude mea infrenabo te ne int̃eas · ergo dei laudatio est frenũ retrahẽs hominẽ ab interitu carnalis concupiscentie. ¶ Pret̃ea dicit hiero in epl̃a ad rusticum monachũ · Ama scripturarũ studia et carnis vicia nõ amabis Script̃aꝝ ergo contemplatio ẽ remediũ contra ꝯcupiscẽtias. ¶ Preterea dicit Crib̃ sup̃ math · ꝙ abscisio mẽbri modica cõprimit tẽptationes · nec sic tranquillitatẽ facit in aĩo · sicut cogitationũ bonarum ~~concupiscentia~~ · dicẽte apl̃o ad Philipñ · iiij · Quecunq̃ pudica · quecunq̃ casta · quecunq̃ sc̃ta · quecunq̃ amabilia · q̃cunq̃ bone fame · si qua virtus · siqua laus disciplĩe · hec cogitate. Bone ergo cogitatõis occupatio ẽ remediũ aufẽns car̃lez ꝯcupiscentiã, ¶ Pret̃ea dicit hiero ad Rusticum monachum · Sp̃ aliq̃d boni op̃is facito ut te dyabol⁹ inueniat occupatũ · quia multam maliciam docuit ociositas ut scri Ecclesiastici · xxxiij · Ocium etiã superbia et saturitas panis fuit iniquitas sodomorum ut scribit̃ Osee · vj · Ocij ergo remotio est remedium tollens carnalem concupiscentiam. ¶ Preterea super illo verbo apostoli prima · ad Chorinth̃ · vj · Fugite fornicationẽ · dicit glo · ꝙ de alijs vicijs potest expectari ꝯflict⁹ · ꝫ hãc fugite ne appropĩquetis q̃a al̃r vĩci nõ pt̃ · mlĩeꝝ ergo remotõ ẽ remediũ vĩcẽs car̃lẽ ꝯcupiscẽtiaꝫ ¶ In contrariũ est damas̃ · li · iiij · c · xvij · vbi ait ꝙ impossibile ẽ ho-

minem aliquē nequaquā carnaliter concupiscere quāuis enim mitigari possit auferri tñ non pt Et sapiētie vij·scribit̄ qp aliter homo non pt esse continens nisi deus det, Responsio dicendū qp carnal' concupiscentia tanqm̄ hostis interius inclusus et familiaris inimicus difficilime vitatur ideo sancti multa remedia conati sunt inuenire ad reprimendum ipam et preter remedia supius adducta hieronimus in epla ad eustachium ponit quatuor remedia Primum est particulariter in cogitationibus opationum carnalium anim non figere quia cum particularia desideria multum moueāt statim caro inflāmatur et sensualitas tota intenditur qua incensa trahit ratiōez et voluntatem ad consensum sicut spera trahit speram Scōm est statim cum cogitationes carnalis concupiscentie veniunt ad mentem ipas interficere·vnde ait ille laudatur et ille predicatur beatus q̄ statim cum incepit cogitare interficit cogitatus et allidet eos ad petraz petra autem erat xp̄us Tercium est praua colloquia consorcia et cōuiuia mulierum fugere·vnde dicit mulierum colloquia officia consortia salutationes collocutiones tanqm̄ quasdam catbenas fugeat voluptatum Quartum est discursus et vagationes ex toto spernere vnde dicit caue ne domū exeas et velis videre filias regionis aliene sicut fecit dyna filia iacob quia q̄uis fratres habeas patriarchas et isrl' patre leteris sicut dyna letabatur egressa tñ corrupta est et violata Et subdit nolo te querere xp̄m sponsum p plateas et angulos ciuitatis ne forte inueniant te vigiles et percutiant te et vulnerent et tollant pallium tuum Ista tamen remedia et alia sup̄ posita intelligenda sunt esse iuuantia et ad mitigandū carnalem concupiscentiā non autem ad omnia vitandum quia vitari non pt sine auxilio diuine gratie Et sic pz solutio rōnū suprapositarum.

Questio lviij·de dispēsatiōe sacramēti

VNc considerandum est de dispensatione sacramentorum circa qō queruntur viij Primo vtrum papa possit dispē sare qp aliqō sacramentum de nouo instituatur Secundo vtrum papa possit dispensare qp effectus sacramēti alicui conferatur sine sacramento Tercio vtrum papa possit dispensare in sacramētoz forma Quarto vtz papa possit dispensare i sacramētoz

materia. Quinto Vtrum pp̄ possit dispensare in sacramentorū ritu Sexto Vtrū pp̄ possit dispensare in sacramentoꝝ nūo. Septīo. Vtrū papa possit dispensare in sacramētoꝝ itatiōe. Octauo Vtꝝ pp̄ possit dispensare in sacramentoꝝ ordinatiōe

AD. j. sic ꝓceditur Videt enī ꝙ pp̄ possit dispēsare ꝙ aliqd sacramentum de nouo instituat. quia maioris ptatis ē pp̄ q̄ aliqs apl'oꝝ pret petrū. ꝫ iacobus apl's instituit sācramētū extreme vnctionis ut patz. ia. v. igit multo fortius pp̄ successor petri potest sacramētum aliqd de nouo instituē. ¶ Preterea causa debet p̄cedē effectum ꝫ effectus sacramēti confirmationis est datio spūs scti ad robur. et extreme vnctionis participatio future resrectionis. Añ ergo datiōem visibilem spūs scti et resrectionem xp̄i predicta sacramēta non fuerunt instituta ꝫ relicta fuerūt apl'is instituenda quorum caput fuit Petrus cuiꝰ successor est pp̄. ¶ Pretea Hugo li. ij. de sacramētis expresse dicit sacramentū extreme vnctionis ab apl'is fuisse institutum et Beda dicit sup illo v̄bo math. vj. Eijciebant apl'i demonia et vngebant oleo multos egrotos et sanabant. Et hunc morem scte eccl'ie habēt traditū ab ip̄is apl'is ut egroti vngant oleo pontificali bñdictione consecrato. ¶ Pretea institutio sacramētoꝝ facta a xp̄o exp̄mitur in euangelio Sed de institutione aliquoꝝ sacramētoꝝ nll'a fit mentio in euangelio. ergo illoꝝ institutores fuerūt apl'i quorum caput fuit petrus predecessor pape. ¶ In ꝯtrariū est illd qd. i. ad Chor. i. Paulꝰ ꝯfutat errorē illoꝝ q̄ institutōez sacramētoꝝ pet sibi et alijs apl'is attribuebant dicētes. Nunqd petrꝰ vel paulus crucifixus est ꝓ vobis aut in noīe petri aut pauli baptizati estis. ¶ Rñsio dicendum ꝙ sacramēta noue legis quantū ad pñs quatuor modis considerare possumus, Primo quantū ad eoꝝ diffinitionē. Scdo q̄ntum ad sacramēti vetis legis ꝯpationez, Tercō q̄ntū ad eoꝝ emanatiōem Et q̄rto q̄ntū ad sacdotij t̄nslationē. Ex q̄bꝫ oībꝫ patē pt ꝙ sacmētorū īstitutio nō ꝯuenit pp̄e nec alicui p̄o hoī ꝫ soli xp̄o. Est enī diffinitio sacramēti ut dicit Hugo p̄mo libro parte nona Corporale elemētum ex similitudine representans ex institutione signās et sctificatiōe spiritualem gratiam continens Ita ꝙ ex ipsa institutione habet gratiam causare Quia signat qd efficit al's efficit qd signat, Et ut idem Hugo Representatio indita est cuilibet sacramento per Creatorem.

Institutio vero facta est per xp̄m saluatorem Sed administratio fit per ministrum dispensatorem sicut ergo per solum xp̄m fit gratie collatio quia v̄itas per ihesum xp̄m facta est·sic per solum xp̄m facta ē sacramentorum institutio Secundo hoc ptz per cōpationem eoꝝ ad sacramenta veteris legis non enim minoris efficatie sunt sacramenta noue legis qm̄ veteris immo maioris Sz de illis sacramentis dicit augustinus vi·de ciui·dei c·xi·ꝙ sacramēta iudeorum cur vl' qñ instituta sunt auctoritate diuina factū est Et postmodum apostolo dei tui vite eterne misterium reuelatum est tp̄e quo oportuit eadem auctoritate sublata sunt Tercio istud declarat̄ per eorum emanatōez Nam illius est sacramenta instituere a quo virtus et efficatia ip̄oꝝ emanat Sed augu⁹·exponens illud verbum io·xviiij·vnus militū lancea latus eius aperuit dicit·ꝙ vigilanti verbo euangelista vsus est ut non diceret latus eius percussit aut vulnerauit ꝫ aperuit ut illic quodam modo vite ostium panderetur vnde sacramenta ecclesie emanauerunt sine quibus ad vitam que vere vita est non intratur Sicut ergo a solo xp̄o virtus & efficacia sacramentorum emanauit sic ab ip̄o xp̄o solum institutio sacramentoꝝ facta est Quarto istud pz per sacerdotij translationem nam ut dicit apl's ad hebre·viij·oīs sacerdos et omnis pōtifex ad offerēdas hostias et munera constituit̄ Illius ergo est sacramenta instituere cuius est sacerdotiuz transferre quia translato sacerdotio necesse est ut legis translatio fiat Sed solus xp̄s fuit translator noui sacerdotij et noue legis ergo solus xp̄us noue legis sacramenta instituit. ¶ Ad primum ergo est dicendum ꝙ nec iacobus nec aliquis apostoloꝝ aliqd̄ sacramentum instituit ꝫ institutum a xp̄o ꝓmulgauit ¶ Ad ij·est dicendum ꝙ quāuis missio visibilis spiritus sancti non fuerit facta ante xp̄i ascensionem vl' resurrectionē plena tñ missio spiritus sancti añ fuit facta p̄ribus veteris testamenti ut dicit aug⁹·scd̄o de trini Et planum est ꝙ in sacramento confirmationis quāuis spiritus sanctus detur ad robur nō tamen datur visibiliter sed inuisibiliter, ¶ Ad tercium est dicendum ꝙ per apostolos dicitur facta esse sacramētorū institutio vel traditio quia per eos facta est eorum promulgatio et administrationis executio quia enim sacramenta aliqua nō erant de necessitate salutis ideo eorū expressionē et administrationis executionem non curauerunt

enarrare euãgeliste sicut fecerũt de alijs quãuis ut dũic ponit de sacramento confirmatiõis fiat mentio · math · xix · Vbi xps pueris manus imposuit et de sacramẽto extreme vnctionis Math · vj · Et per hoc patet rñsio ad quartũ.

AD Secundũ sic procedit · Videt enim q papa possit dispẽsare q effectus sacramẽti det alicui sine sacramẽto · quia effectus sacramẽti ẽ remissio pcõrũ. Sz papa p dũicatõez idulgentie pt pcta remittẽ g pt offerre effectũ sacmẽti sine sacramẽto. ¶ Preterea xps pt effectũ sacmẽti offerre sine sacmẽto q ptatẽ suã sacmẽtis nõ alligauit sed ut dicit Cyrillꝰ alexãdrinꝰ pñarcha · tãtã xps ptatẽ dtulit petro qñ tam ipe habuit nichil sibi retinẽdo · pt ergo papa offre effectũ sacmẽti sine sacmẽto. ¶ Preterea eãdẽ ptatez ht pp quã et aplí · Sz de aplis scribit Act · iiij · q per impositiõez manuũ dabãt spm scz · Eodez g modo pt pp offre effectũ sacramẽti sine sacramẽto ¶ In dñriũ ẽ quia offre effectũ sacñi sine sacño ptinz ad ptatez excellentie quã xps solus sibi retinuit et nulli alti concessit ¶ Rñ dd · q planũ est xpm posse dare grãz alicui sine sacño. Dedit enĩ grãz cornelio nondũ baptizato, Vñ dicit Aug · in li · de baptismo · Et ponit ĩ de consecra · di · iiij · Merito Centurio vel Cornelius nondum baptizatus Symoni baptizato anteponitur. Nam isti ante baptismum spiritu sancto repleti sunt Ille autem post baptismum inflatꝰ est immundo spiritu. Verumtamen si iam spiritu sancto accepto Cornelio baptizari noluisset contemptu tanti sacramenti reus fieret, Hanc autem potestatem cristus non concessit alicui homini puro sꝫ solũ sibi retinuit. Vñ aug in libro de consensu euangelistarũ et super iohem soluens illam controuersiam qualiter Johes baptista cognouit xpm et ignorauit, Nã anteq ipm baptizaret eum cognouit esse dei filiũ qñ dixit · Ego a te debeo baptizari et tu venis ad me · Et quando venientibus ad se dicebat · Post me venturus est qui baptizabit vos spiritu sancto et igne. Postmodũ Johis · i · Sacerdotibus et leuitis querentibus testimonium de ipo dixit Ego nesciebã eũ qꝫ qui misit me baptizare · ille mihi dixit Dic est q̃ baptizat ĩ spiritu sancto. Hanc igitur contuersiã soluens Aug dixit · q Jo · añq xpm baptizaret cognouit et ignorauit, Nam cognouit q baptizauit in spiritu sancto Sed ignorauit ptatez

sacramentorũ solum sibi retenturũ ut non concederetur alicui ~~puo~~ homini pt̃as sacramenta instituendá et effectus sacramenti sine ip̃is sacramentis conferendi ne seruus in seruũ et homo in hominem poneret suam spem Potuit ergo hanc pt̃atem xp̃s ut videt̃ dicere aug⁹. inferre ministris ecclesie ꝫ non congruit. absurdum enim videt̃ dici aliquid fieri non posse cuius ẽ exemplum Nam ut ait in libro de spiritu et anĩa nunquid esse factũ creditur ut per foramen acus camel⁹ transierit & tamen ip̃e hoc dixit deo esse possibile nec factum esse creditur ꝙ aliquis nũqm̃ fuerit sine peccato excepto vno mediatore dei et hominũ non tamen debemus negare fieri posse ut homo sine pc̃to esse potuerit sic non debemus negare xp̃m hanc pt̃atem conferre potuisse quãuis collata non sit, ¶ Ad primum ergo est dicendum ꝙ remissio peccatorũ per cõmunicationẽ indulgentie datur contritis & confessis vnde non datur remissio culpe nisi mediante sacramento sed remissionẽ pene debite illi culpe vel in toto vl' in parte confert ꝑp̃ mediãte officio. ¶ Ad ij. est dicendum ꝙ tantam pt̃atem xp̃us contulit petro quantam potuit mĩsterialem non principalem ~~habere~~ ut quicquit absoluẽt vel ligaret mediãte sacramento vel remitteret mediãte officio vite eius putetur esse ligatum vel solutum ¶ Ad terciũ est dicendũ ꝙ apl'i dabant spiritum sanctum vel mediãte sacramẽto confirmatiõis vel mediãte oratione & sacre scripture expositione ꝑm quem modũ dicit apl's gal'. iij. se dedisse eis spiritum sanctũ et opat⁹ fuisse in eis virtutes.

Ad terciũ sic proceditur videt̃ enim ꝙ ꝑp̃a possit dispensare in sacramentorũ forma quia greci non vtuntur forma baptismi q̃ vtuntur latini. ergo cum tam illi qm̃ isti credant. verum baptisma conferre videtur ꝙ auctoritate humana in forma sacramenti possit fieri dispensatio. ¶ Preterea in extrema vnctiõe non inuenitur aliq̃ forma data ab ip̃o xp̃o ergo auctoritate ꝑp̃e talis forma est ordinata. ¶ Preterea in sacramento penitentie forma eius ponitur esse absoluo te Sed talis forma non inuenitur tradita a xp̃o ergo auctoritate humana in tali forma dispensatum est. ¶ In cõtrarium est q̃ forma est de essentia rei sed papa nõ pt̃ dispensare circa essentialia sacramẽtorum ergo nec in sacramentoꝝ forma. ¶ Responsio dicendũ q̃rũdã

opinionem fuisse ecclesiam posse mutare formā sacramētorum et in
stituere· ꝙ potissime de forma sacramenti penitentie ausi sūt asserere
dicentes hanc formam absoluo te non esse conuenientem· Quia tali
forma debet eccia vti in sanatione infirmitatis spiritualis· sicut apl'i
vtebant in sanatiōe infirmitatis corporalis. Sed apostoli ī sanādo
egrotos non dicebant· sano te ꝫ sanet te deus· Ergo eodem modo mi
nistri ecclesie non debent dicere absoluo te· ꝫ absoluat te deus Vltius
dicunt ꝙ temerarium est dicere· Absoluo te· puta Ostendo te abso:
lutum· cum ipse ignoret· vtrum absolutus sit vel non· sicut ignorat
dei voluntatem· cuius gratia fit solutio et peccatorum remissio, Ad:
dunt similiter· ꝙ nullus potest dicere· Ostendo te absolutū· nisi for:
te esset sibi reuelatum sicut iohāni euangeliste et beate virgini. Sed
hanc opinionem erraneam puto esse· Quia sicut remissio peccatoꝝ
non fit nisi christi auctoritate· iuxta illud apostoli secunda Chor' scdo
Ego quod donaui vobis si quid donaui ꝓpter vos in persona chri:
sti, Sic formam instituere in quolibet sacramēto solum ad christum
pertinet a quo sacramenta instituta sunt· Nec est simile de sanatio:
ne corporali et de remissione peccatorum. Quia ~~ergo sanitas~~ inter
dona gratis data computatur. Vnde verbum dicentis· sanet te deus
non sanabat· ꝫ sanationem impetrabat. Sed verba sacramentalia
efficiunt et significant, Vnde verbum dicentis· absoluo te· veram so:
lutionem efficit principaliter virtute christi et ministerialiter virtute
clauium concessarum ministris ecclesie. Nec est temerarium dicere.
Absoluo te. Cum ignoret· vel non sit sibi reuelatum· ꝙ sit absolutꝰ
Sicut enim iudex absq; temeritate testibus auditis potest pronun:
ciare aliquem esse innocentem Quamuis ꝑm veritatem ignoret an
sit innocens· ita non temerarie sacerdos ostendit aliquem esse abso:
lutum in foro penitentie in quo creditur penitenti pro se et contra se
Puto ergo ꝙ in formis sacramentoꝝ non cadit dispensatio· sed illis
debet vti ecclesia· quibꝫ ipe christus immediate vsus est vel apl'i qui
ab ipo accepūt. Ad Primum ergo est dicēdū· ꝙ mlti dicūt perso:
nam baptizantem non esse de essentia forme baptismi· ꝫ solum inuo
cationē trinitatis· et ideo greci et latini verum baptisma conferunt.
Ad scdm ē dicendū· ꝙ forma extreme vnctionis tradita ē ex ver
bis bti iacobi q̄ sacramētū extreme vnctōis a xpo īstitutū ꝓmulgauit

gratia sanitatis

apli

Vnde quia in tali sacramento expectat̃ aliqd̃ corpale futurum puta alleuiatio infirmitatis dicẽte beato Iacobo. alleuiabit eum dominus Ideo ecclesia vtit̃ ꝓ forma oratiõe depcatiua. q̃a Iacob⁹ dixit. Oratio fidei saluabit infirmum. In alijs vero sacramẽtis cum solus effectus spũalis expectet̃ statim efficitur qd̃ signatur auctoritate xp̃i ⁊ virtute clauium. Vnde vtit̃ semp verbo indicatiuo pro forma ut baptiso te. absoluo te. ⁊ crismo te. ¶ Ad tercium est dicendum ꝙ forma penitẽtie habetur ex verbis xp̃i Math. xvij. dicentis quodcũq; solueritis sup terram erit solutum et in celis. per qd̃ ~~patur~~ intelligere ꝙ psona mĩstri exp̃menda esset in absolutione sicut in sacramẽto baptismi quãdo dicit Math. vltimo. Euntes baptisantes oẽs gentes.

AD. iiij. sic proceditur Videtur enim ꝙ papa possit dispensare in sacramentoꝝ materia quia materia penitentie est subdit⁹. Sed papa potest hunc subditum facere non subditum. ergo pot̃ dispẽsare in materia sacramenti. ¶ Preterea materia eucharistie est panis. Sz greci conficiunt in fermentato. nos vero in azimo. Cadit ergo dispensatio in mutatione materie sacramenti. ¶ Preterea psone legittime contrahentes sunt materie sacramenti matrimonij. Sed papa potest facere psonas illegittimas ad contrahendum legittimas ⁊ econuerso ergo papa potest dispensare in materia sacramenti. ¶ In contrarium est quia materia ponit̃ in diffinitione sacramenti. ergo est de essentia ei⁹. ⁊ per consequens non cadit in ea dispẽsatio. ¶ Rñsio. Dicendũ ꝙ sicut videm⁹ ĩ reb⁹ naturalib⁹ sic suo modo est in signis sacramẽtalib⁹. In naturalib⁹ autẽ sic ẽ ꝙ in his que differunt specie materia est diuersa ꝓpter diuersitatem forme. Mẽbra enim leonis et cerui differunt quia anime eoꝝ differunt. vt dicit comentator. i. de anima. Sz in his que sunt eiusdem speciei forma non est diuersa nisi ꝓpt̃ diuersitatem materie ita ꝙ manet vnitas forme. specifice tñ cũ diuersitate materie diuersificantur p diuersa accidentia. sic in signis sacramẽtalibus oleum et aqua et panis differunt sacramentalit̃ ꝓpt̃ diuersitatẽ formaꝝ sacramentoꝝ. Sed vnum et idem sacramentum potest habere materiam diuersificatam per diuersa accidentia ut ꝙ sit aqua dulcis et amara non diuersificat speciem sacramẽti baptismi. Et ꝙ sit azim⁹ panis vel fermentatus nõ diuersificat materiã sacramẽti eucharistie. In materia ergo ordinata essentialit̃ ad formã sacramenti non cadit

dispensatio. ꝫ in diuersificatiõe materie penes diuersa accidentia nõ mutantia ipius materie speciẽ vl' entitatem dispensari potest. ¶ Ad Primũ ergo ẽ dd. ꝙ hñs vsum liberi arbitrij penitẽs et confessus est materia sacramẽti penitẽtie nec eccia in hoc dispensare posset. Sed ꝙ sit subditus istius vel illi⁹ accñtale ẽ sacro et ĩ hoc recipit dispensationẽ, ¶ Ad scdm est dd. ꝙ azimũ et fermentatũ nõ mutãt sbaꝫ panis et ꝑ ꝯsequẽs nõ mutãt essentialit' matiã sacramẽti. ¶ Ad terciũ est dd ꝙ masculus et femina sũt matia sacramenti matrimonij. qd tñ illegittime contrahant. vel legittie pt eccia statuẽ diuersos gradus vñ si matrimoniũ ~~si matrimoniũ~~ sit celebratũ in aliquo gradu ꝓhibito ab eccia si illa ꝓhibitio fuit latens legittimũ fuit matrimoniũ. et legittimi filij inde nati. qꝛ legittie ꝑm iudiciũ eccie fuerũt copulati Sꝫ postmodũ si prohibitio ad noticiam eccie veniat scdm matrimoniũ iudicat eẽ legittimũ similit' dispẽsatio ẽ legittime facta.

AD. v. sic procedit'. Videt' enĩ ꝙ papa non possit dispensare in sacramentorum ritu. Quia magis est obseruandus ritus in figurato q̃m in figura. Sed Exodi. xij. Preceptum fuit. spiritualem ritum seruare in comestione agni pascalis qui figurabat sacramentũ Eucharistie. Ergo multo fortius determinatus ritus seruandus est in figurato, ¶ Preterea papa non potest dispensare in ritu eorum que faciunt ad sanctificationem hominis que non nisi deo habetur. Sed scribit' Exodi. xxix. Qꝛ per aspersionem sanguinis et inunctionem olei consecrabant' sacerdotes et vestes eorum. Et Leuitici. xvj. scribit'. Qꝛ sacerdos per aspersionem sanguinis vituli expiabat sanctuarium ab immundicijs filioꝝ israhel et a peccatis eorum quorum remotio cum magis sit necessaria in administratione sacramentorũ noue legis. Videtur ꝙ in tali ritu non cadat dispensatio. ¶ Preterea papa non potest dispensare in preceptis dei ut supradictum est. Sed tam sacramenta veteris legis q̃ꝫ ritus administrandi dei auctoritate instituta sunt vñ dicit aug'. ergo multo magis in noua lege. ¶ In contrarium est quia ut scribitur. de conse. di. i. Jacobus frater domini et Basilius cesariensis episcopus addiderunt nobis misse celebrationem. Et aug'. prima ad Chor'. xi. dicit. ꝙ licet christus post cenã suũ corp⁹ dederit discipl'is q̃ tñ ritu vel ordĩe postmodũ sumẽt' ap'lis reliq̃t docendũ et ordinandũ, ¶ Rñ° dd. ꝙ sic dicit hugo. ij. li. de sac'

Omnis ecclesiastica administratio in tribꝫ constat scz in ordinibus diuersoꝝ prelatorum. In administrationibꝫ sacramẽtoꝝ. Et in diuersis preceptis subditoꝝ. In omnibꝫ istis papa dispensare potest et pcẽ diuersos gradus & diuersos ordines prelatoꝝ ordinare ⁊ ordinatos tollere pro reꝝ diuersitate & temporꝫ ꝑm qꝫ videt ecclesie vtilitati conuenire. potest diuersum ritũ in administratõne sacramẽtoꝝ instituere seruatis semper illis que ad essentiam vel substantiaꝫ sacramentorũ faciunt. In subditis vero potest diuersa precepta ponẽ & posita auferre ꝑm statum ⁊ conditõnem iꝑorum. Ad primũ ergo est dicendum qꝫ ritus ille in sumptõne corporis xp̃i non est seruandus ꝑm literam ꝛ spiritualiṫ solũ. quia dicit Aug⁹. in. li. lxxxiij. q. Sumentes corp⁹ xp̃i figuratũ ꝑ agnum paschalẽ debent esse accincti renibꝫ ꝓpter castitatem. baculum debent tenẽ in manibꝫ ꝓpter spũs sãcti firmitatẽ Fortis enim est ut mors dilectio. sicut scribiṫ Cant. vltimo. debent eẽ calciati pedes ꝓpter sancti euangelij veritatem iuxt̃ illud ad ephe. vi. calciati pedes in ꝓparatõne euangelij pacis. debent esse stantes ꝓpter attentõnis caritatem. & festinanṫ comedẽ ꝓpter celestis patrie gaudij auiditatem. Ad scm̃ dicit̃ qꝫ ritus ille non faciebat remotionem peccatoꝝ inficientiũ animam vel ad remotionem culpe spũalis que potissime requiritur in sumptione corpis xp̃i ꝛ solum ad remotionem immũdicie corporalis. Vñ ipz sanctuariũ dicebaṫ expiari qꝺ tamẽ subiectum culpe esse non potest. Ad. iij. dicitur qꝫ ritus ille nõ poterat hominem seruientẽ vel administrantem illa sacramenta pfectũ facere ꝑm conscientiã quia solum erat in cibis ⁊ potibꝫ ⁊ varijs baptismatibꝫ ex iustitia carnis vt dicit apl's ad hebre. ix. Sed ritꝰ administrationis ⁊ sumptõnis sacramentoꝝ noue legis requirit mũditiam et perfectõnem conscientie. Et ergo ꝑm argumentum al's augmẽtuꝫ ecclesie & deuotionẽ fideliũ potest ritus taꝫ augmẽtari ⁊ ordinari.

AD. vi. sic ꝓceditur videtur enim qꝫ papa possit dispensare in sacramentoꝝ numero quia omnia sacramenta ordinantur ad xp̃m. Sed totꝰ xp̃us continet̃ in sacramento eucharistie. potest ergo papa dispensare qꝫ sit vnum tantum sacramentũ. Preterea papa potest vnum sacramentum multiplicare ꝓ plura quia in sacramẽto ordinis potest plures ordines instituere supra institutos. Non enim fuerunt in ꝓmitiua ecclesia nisi duo ordines postmodum ecclesia sibi

alios instituit · ergo potest eodem modo plura sacramēta ad vnum reducere. ¶ Preterea in sacramentis dicit̄ remissio pc̄tor̄· sed omnia peccata remittunt̄ in baptismo· sufficit ergo solū sacramentū baptismum esse. ¶ Preterea matrimoniū est sacramentū datū contra intēpantiam tactus potest ergo p̄p̄ dispensare ut ordinet̄ aliud sacramētū contra intempantiam gustus. ¶ In contrariū est· quia sacramenta omnia instituta sūt a xp̄o· non ~~autē~~ auctoritate puri hominis possunt alia sacramēta institui. ¶ Rn̄sio dicendum q̄ tria sunt gn̄a sacramentor̄ ut ponit hugo primo li· de sacramentis. Quedam enim sacramenta sūt p̄p̄e dicta que per se faciūt ad hominis saluationē· & sine quib̄ salus hominis haberi nō potest. Quedā vero sūt q̄ faciūt ad hominis exercitationē ut aqua aspersionis· et susceptio cineris· & similia sine quib̄ salus hominis quāuis haberi possit occupata tn̄ ī his humana mens aliquā sanctificationē et gratiam ampliorē per ea acquirere potest. Aliqua vero faciūt ad ~~hominis salutem~~· q̄ sunt vera sacramēta deuotam p̄parationem sicut omnia sacramētalia vt consecratio vestiū altariū et ecc̄iar̄ ac ministrorum. In numero ergo primor̄ sacramētor̄ papa dispensare nō potest· quia ab illo īstituta sunt qui omnia posuit in numero pondere et mensura. Sed ī nūo alior̄ que non sunt p̄p̄e sacramēta · ꝫ magis quedā sacramētalia p̄p̄ potest dispensare multiplicando vel diminuēdo ꝑm q̄ videt ecc̄ie vtilitati et deuotiōi fideliū expedire, ¶ Ad Primū ergo ē dicendū q̄ sacramentū xp̄i corporis est cibus grandiū ut dicit aug̃· et ideo req̄rit sumentiū sc̄tificationē et mūdificationē factā ꝑ alia sacramēta,

¶ Ad· ij· ē dd̄· q̄ p̄p̄ sacmētuz vnū nō multiplicat ī plura nec sacramentū ordīs est nisi vnū sacramētuz· nō tn̄ ē vnū nisi vnitate ordīs qd̄ ip̄m nomē importat. Vn̄ paucitas vel plurificatio ordinū nō facit ī dicto sacr̄o diūsitatē· ꝫ finis ad quē ordinat̄ vtilitatē. ¶ Ad· iij· dicit̄· q̄ quāuis ī baptismo pc̄ta oīa remittant̄· p̄p̄t reitatōez tn̄ peccator̄ actualiū cū ip̄e baptismus nō reitet̄ oportuit alia sacramenta ordinari ad expiationē illorum pc̄tor̄ Vn̄ penitentia dicit̄ scd̄a tabula post naufragiū. ¶ Ad quartū ē dicendū q̄ incontinentia tactus non solū causat infectionē persone imo etiam causat infectionē nature· quia virtus gn̄atiua ꝑ quā fit humane nat̄e p̄pagatio a bono p̄lis deordinat̄ nisi ꝑ sacramentum matrimonij regulet̄.

AD·vij· sic proceditur Videt̃ enim ꝙ papa possit dispensare in sacramentoꝝ iteratõne q̃a perfectius est sacramentũ eucharistie q̃m baptismi· Sed sacramentum eucharistie reiterat̃· ergo similit̃ pot̃ reiterari sacramentũ baptismi· ¶ Pret̃ea iterato morbo iterari debet medicina· Sz confirmatio dat̃ contra infirmitatẽ & debilitatẽ spũalẽ reiterato ergo tali infirmitate potest reiterari confirmatio· ¶ Pret̃ea sacramentum in quo nõ imp̃mitur caracter reiterari potest· Sed in aliquibꝫ ordinibꝫ sacramenti ordinis non imp̃mitur caracter cuius probatio est quia constituti in minoribꝫ possunt reuerti ad statũ laicalem· sacramentuz ergo ordinis reiterari potest· ¶ In contrarium ẽ apl's ad hebre·vi· vbi ait ꝙ impossibile est eos qui semel illuminati sunt per baptismũ ⁊ iterum prolapsi sunt ĩ peccatũ rursus reuocari ad penitentiã ut iterum baptisent̃ quia tales sunt iterũ crucifigentes sibimet filium dei· ¶ Rñsio· Dicendũ ꝙ in rebꝫ nat̃alibꝫ et corporalibus triplicem videmꝰ potestatẽ Vnã recipiendi que a ph̃o appellat̃ potẽtia materie s̃m q̃m ip̃a materia est in potẽtia recipiendi omnes formas ⁊ omnes p̃fectiones nat̃ales· Secunda ẽ resistendi sicut ferrũ et omnia dura habent potẽtiam resistendi ut non facilit̃ recipiant p̃egrinas impressiones· Tercia est agendi sicut ignis habet potestatez al's potentiam calefaciendi· Isti autẽ triplici potẽtie de corporalibus correspondet triplex potẽtia in sacramentis ~~baptismalibus~~ quia in baptismo imp̃mit̃ potẽtia recipiendi· baptisatus enim potest omnes perfectõnes ~~baptismales~~ ⁊ sacramentales recipe· In confirmatione vero imp̃mitur potẽtia resistendi ut non ~~ibi~~ facilit̃ recipiat̃ p̃egrina impressio contra nomen xp̃i· Sed in sacramento ordinis imp̃mitur potestas agendi & administrãdi cetera alia sacramenta· Cum ergo caracter ⁊ p̃tas spũalis in istis tribus sacramentis a xp̃o imp̃matur indebilit̃ a quo sacramenta sunt instituta· sicut papa nõ pt̃ dispẽsare in caracteris ⁊ dicte p̃tatis impressione vel expulsiõe q̃a exq̃ imp̃mit̃ anime nunq̃ potest auferri p̃ suspensionem vel degradationez quin imo in anima separata remanet· Dicit enĩ Augꝰ·i·li· de simbolo ꝙ si hereticꝰ correctus incipiat nouit̃ xp̃o militare nullus tamen audet ei caracterem baptismi mutare· sic non potest dispensare in dictoruz sacramentorũ reiteratõne· ¶ Ad primum ergo est dicendum ꝙ licet sacramentum eucharistie sit perfectius in continentia non tamen est

perfectius in receptionis potẽtia· quia non imprimit in eo caracter sicut in baptismo et in sacramẽtis supdictis. Ad scdm est dd· qp cõfirmatio dat contra spũalem infirmitatem consecutam ex originali peccato quod quidẽ vnũ fuit formaliter· vñ sicut illd nõ reiterat sic nõ debet reiterari confirmatio. Ad tertiũ est dd qp bm dũiorẽ opiniõez in quolibet ordine imprimitur caracter et quantũcunqz ĩ minoribꝰ ordinibꝰ ordinati transferant se ad laicatũ· sp tñ in eis remanet caracteris impressio quia si de laicatu ad clericatũ reuertant nõ sunt itez in illis ordinibus ordinandi,

AD· viij· sic procedit· Videt enĩ qp papa possit dispensare in sacramentoz ordinatione· sicut enim caracter vnius ordinis nõ dependet ab alio quia potest quis fieri sacerdos vel dpaconꝰ per saltum non assumpto ordine sub dpaconatus vel alijs inferioribus ordinibus· ita vnũ sacramentũ non videt dependẽ ex alio· cũ qlibet sacramentũ habeat suũ effectũ· potest ergo papa dispensare ut nõ baptizatus recipiat alia sacramẽta. Preterea causa ẽ prior suo effectu loco tpe et dignitate· ut dicit phs ꝫ causa omnis sacramẽtalis gratie est ipe xps realiter ĩ sacramẽto eucharistie contentꝰ· ergo sacramẽtuz eucharistie tpe debet precedẽ sacramentũ baptismi. Preterea matrimoniũ ẽ vnũ sacramentũ· ꝫ hoc fuit in primo statu ante pcm· alia vero sacramẽta post pcz instituta sunt· debet igit matrimoniũ pcedẽ omnia alia sacramẽta. In otrariũ est qa sacramentũ baptismi ponit ianua et ostiũ omniũ sacramentoz. Rñ° dd· qp ordo in sacmẽtis qtuor modis considerari potest. Primo quãtuz ad nãtatẽ. Scdo quãtum ad dignitatez. Tercio quantũ ad tpis diutnitatẽ. Quarto quantũ ad administrandi pratem. Primo modo sacramẽtũ baptismi debet precedẽ omnia alia· quãuis enim deus posset sine baptismo aliquẽ saluare bm ordinem tñ a deo institutũ homo saluari non pot sine baptismo quia nisi homo renascat ex aqua et spiritu scto nõ pt introire regnũ dei· ut dicit· Io· iij· Scdo modo sacramentum eucharistie pcedit omnia alia sacramẽta· qa dignius est omni alio cum ibi contineatur xps non solũ p gratie efficaciam sicut in alijs verũ etiã per suam realez presentiam. Tercio mõ matrimoniũ precedit alia sacramenta quia ĩ primo statu añ pcm bm aug· fuisset honorabile cõ nubiũ et thorus immaculatus, Sed quarto modo sacramentũ ordis

prius est alijs sacramentis. Vnde gratianus prius determinauit de sacramẽto ordinis in p̃tate mĩstroꝝ in p̃ma parte decretoꝝ ⁊ de causis et iudicijs ip̃oꝝ qd̃ fecit in scd̃a parte quã determinaret de ip̃is sacramẽtis qd̃ fecit in parte tercia. Ad primum ergo est dicendũ ꝙ non est simile quia caracteres ordinũ non p̃supponunt se adinuicem de necessitate ꝫ de congruitate ꝑm ordinatõnem ecclesie. Vnde mandatuꝫ ecclesie transgredit̃ si aliquis faceret se ordinari per saltum. Sed tam sacramentũ ordinis qm̃ alia de necessitate presupponunt caracterem baptismalem Vnde si nõ baptisatꝰ ordinaret̃ esset iteꝝ reordinãdus Nichil enim potest recipe qui caret potentia recipiendi. Ad ij. dicit̃ ꝙ xp̃us est causa efficiens omnis sacramental' gratie. & q̃ntum ad hoc verum est ꝙ sacramentum eucharistie precedit omnia alia sacramenta tempore & dignitate. Sed formalit̃ ip̃a gratia baptismalis precedit ꝑceptõnem sacramenti eucharistie quia non aliter homo efficitur dignus dictuꝫ sacramentũ ꝑcipere nisi fide informata caritate. Ad terciũ dicit̃ ꝙ quãuis institutio sacramẽti matrimonij tempore precessit institutionem omnium alioꝝ sacramentoꝝ tamẽ q̃a minus habet de spiritualitate qm̃ alia. Ideo non p̃mo loco sed vltimo inter sacramenta est nũandum & ordinandum.

Questio. lix. de dispensatione articulorum.

Deinde considerandum est de dispẽsatiõe articuloꝝ. Circa quod querunt̃ quatuor. Primo. Vtrum papa possit dispẽsare in noui simboli editione. Secundo. Vtrum p̃p̃ possit dispensare in articuloꝝ additõne. Tercio. Vtrum papa possit dispensare in articuloꝝ diminutiõe. Quarto. Vtrum papa possit dispẽsare in articulorum coactõne.

Ad primum ergo sic procedit̃ Videtur enim ꝙ papa non possit dispensare in noui simboli editõne. Dicit enĩ Aug̃. i. de simbolo ꝙ simbolum ad hoc fit ut verba que ꝑ diuinã scriptꝫ sparsa sunt ad vnum redacta tardoꝝ hominuꝫ memoria nõ laberet̃ ut omnis homo possit discere ⁊ tenere quod credit. Sed si papa posset semper nouum simbolum condere ex eoꝝ multiplicatione memoria non iuuaretur sed potiꝰ confunderet̃. Preterea in simbolo explicant̃ illa que sunt fidei. Sed quãdiu sumus in ista vita non possumus explicare que

ad fidē ptinent· vñ dicit aug̃· ij· li de simbolo· ꝙ nō debem⁹ eē curiosi ad inuestigandū qd̄ apl'i minime exprimere et explicare potuerunt, Non est ergo nouū simbolū condendum. ¶ Pretea que ponunt̃ in simbolo nō debēt ratione probari· ꝫ aug̃ dicit li· sup̃dicto ꝙ scti simboli suscepimus rationē exponēdā· ergo videt̃ ꝙ nouū simbolum cōdere ad papā nō spectet, ¶ In contrarium ē quia simbolū est regula fidei vt idē aug̃· dicit primo li· de simbolo, Sed quotiēs fidei regula vētilat̃ ad Petrū et sui noīs honoris auctoritatē referēduz ē ut dicit̃ xxiiij· q· i· ¶ Rñsio· Dicendum ꝙ hāc questionē det̃minat aug̃· i· li· de simbolo· vbi vult ꝙ omnis simboli condendi et ordinandi in scta dei ecc̄ia terminat̃ auctoritas. Habet enim fides xp̄iana tria ꝑm eūdem augustinū· Primo vniuersalitatē vñ dicit̃ catholica quia non docet̃ in angulis sicut doctrina hereticoꝝ· ꝫ publice et vniuersaliter diffusa ē ꝑ vniuersū orbē. Scd̄o vnitatē quia vna fuit fides antiq̄ꝝ et modernoꝝ ut dicit apl's ad Ephe· iiij· Vnus dñs vna fides & vnū baptisma Tercio auctoritatez· dicit enī aug̃· cont̃ epl'am fundamēti Ego non crederem euangelio si nō credēm ecc̄ie. Ex his trib⁹ patere potest ꝙ nouū simbolū condē solū ad papam spectat, Nam ī simbolo ponunt̃ illa que vniuersaliter pertinēt ad xp̄ianam fidē, Illi ergo incumbit auctoritas hui⁹modi simbolū condē qui est caput fidei xp̄iane· et ī quo tanq̄ ī capite omnia membra ecc̄ie vniunt̃ et cui⁹ auctoritate omnia q̄ ad fidem spectāt firmant̃ et roborant̃. ¶ Ad Primum ergo est dicēdū· ꝙ sp̄ simbolū cum de nouo conderet̃ breuit̃ colligēt que essent de salute credendi· et ideo sp̄ memoria iuuaret̃ et nō confunderet̃· nec oporteret omnes credētes omnia simbola· et que in predictis simbolis continerētur actualiter in memoria retinere· ꝫ illa dūtaxat que essent ad necessitatē salutis. Alia aūt minores tenerētur credē in fide maioꝝ ad quos pertinet fidem defensare et ī simboli⁹ ip̄am explicare contra insurgentes errores Aliud ē enim scire tantū modo quid homo credē debeat ꝓp̄t adipiscendā vitam beatā· que nō nisi eterna est et aliud est scire quēadmodū hoc ip̄m et pijs opitulet̃ et ꝯtra impios defendat̃ ut dicit aug̃· xiiij· de trini· c· iij· ¶ Ad scd̄m ē ē dicendum· ꝙ aug̃ loquitur de explicatione ap̄te visionis que erit in patria vbi illa que nunc homo credit ap̄te videbit. Non autem loquit̃ de explicatione euāgelice al's enigmatice cognitionis vie ī q̄

DEPT. HAUTS-DE-SEINE BIBLIOTH. DESGUINS

tamen nisi homo explicite credat que ad salutem ptinent ibi apte nō videbit dicēte ꝓpha nisi crediderit nō intelligetis. ¶ Ad tercium dicitur ꝙ aug⁹. nō loquit de ratiōe demonstratiua ꝫ de ratiōe expositiua Est enim triplex gradus cognoscendi illa que sunt fidei. Vnus est per solius voluntatis firmam adhesionē. Secundus est p sacre scripture expositōnem declaratōnem & contrariorū solutōnem vnius textus p aliū vel vnius articuli per aliū. Tercius est phie ⁊ scientie humane cum fidei admixtōne. Primus gradus fuit & est in omnib⁹ fidelibus simplicit credentib⁹. Secundus fuit in doctoribꝫ ecclesie ꝑmitiue. Et tercius est in doctoribꝫ ꝑntis temporis.

AD. ij. sic procedit Videt enim ꝙ papa non possit dispensare in articulorū additōne. quia articuli ab aliquib⁹ ponunt. xij. ꝫm numerū. xij. apl'orum. Sed papa nō potest nūm apl'oꝝ multiplicare ergo nec nūm articulorū. ¶ Preterea fides ē de his que in sacra scripta continent. ꝫ sup illa non est aliquid addendū vel diminuendum. ut scribit deutro. iiij. Et apoc. xltimo. ¶ Preterea omnes articuli vel sūt de xp̄i diuinitate vel de eius humanitate quia in h⁹ consistit tota hoīs beatitudo. iux illud Joh. xiiij. hec est vita eterna vt cognoscāt te solū deum verū & quē misisti iesum xp̄m. Sed articuli ptinentes ad xp̄i diuinitatem non solū ponunt nisi. vij. Prim⁹ est de essentie vnitate. Credo in deum. Secund⁹ est de psona patris. Patrem omnipotētem. Tercius est de ꝑsona filij. Et in iesum xp̄m filium eius. Quartus est de psona spūs sancti. Et in spiritū sanctū dominum. Quintus ē de appropriato patris. Factorē celi ⁊ terre. Sext⁹ est de appropriato filij. Carnis resurrectiōez. Septim⁹ est de appropriato spūs sācti. Et vnaꝫ sanctam catholicaꝫ ecclesiam. Et septē ponunt de vera xp̄i humanitate. Primus est eius conceptio. Secūdus est eius incarnatio. Tercius est eius passio. Quartus est eius ad inferos descensio. Quint⁹ est eius resurrectō. Sext⁹ est eius in celum ascensio. Et septim⁹ est eius aduent⁹ ad iudicium. sup ~~vida~~ ista ergo nō est aliquid plus addendū. ¶ In contrarium est quia crescente fide potest crescē articuloruꝫ fidei nūs. Sed Grego. dicit ꝙ ꝫm incremēta temporū creuit fides sanctorū patrū et qnto vicinior⁹ fuerunt aduētui saluatoris tāto sacramēta salutis plenius perceperunt. ¶ Rñdeo. Dicendum ꝙ papam posse dispēsare in articulorū additiōe potest triplicit intelligi. Primo qntum ad ipōꝝ

articulorum multiplicationem. Scdo quantum ad eorum que in articulis ponuntur explicationem. Tercio quantum ad eorum que ad articulos possunt reduci augmentationem omnibus istis modis papa potest dispensare in articulorum additione quia sicut potest nouum simbolum condere ita potest nouos articulos super alios multiplicare. Scdo potest articulos in simbolis positos per plures articulos explicare Tercio quia ~~forte~~ omnia credibilia per articulos in simbolis positos possunt reduci post articulos predictos per talem reductionem augmentare ut sub quolibet articulo ponantur plura credibilia quamuis posita sint. ¶ Ad Primum ergo est dicendum quod eiusdem auctoritatis est papa et alii episcopi et pastores ecclesie cuiusmodi fuerunt petrus et alii apostoli. Vnde sicut ipsi per aliquos articulos necessaria ad salutem in simbolo collegerunt et postmodum patres in niceno concilio propter errores insurgentes super illa in alio simbolo aliqua addiderunt. sic nunc propter eandem causam ecclesia posset aliud simbolum ordinare vel per modum articulorum additionis vel per modum explicationis seu reductionis sicut dictum est, ¶ Ad .ij. est dicendum quod ad illa que in sacra scriptura ponuntur non debet fieri aliqua additio erroris vel falsitatis vel diminutio veritatis. sed addere veritatem quam continet explicare et declarare semper licuit ecclesie et semper licet. ¶ Ad iij. est dicendum quod quamuis in articulis nudatis substantialiter tota hominis salus consistat et fundamentum fidei xpiane in illis substantialiter contineatur multa tamen ad illa possunt reduci contra que si aliqui errores insurgerent posset ecclesia supradictis articulis ponere vel de eis nouos articulos condere.

AD Tercium sic proceditur. Videtur enim quod papa possit dispensare in articulorum diminutione. quia eius est diminuere cuius est addere sed papa potest dispensare in articulorum additione ut dictum est ergo et in eorum diminutione. ¶ Preterea vtile est quod papa dispenset in articulorum additione explicando et declarando vel nouiter condendo quandoque propter insurgentes hereses. Ergo eodem modo vtile est ut quandoque dispenset ut que sunt fidei occultentur et non explicentur ne simplices in errorem labantur, Vnde paulus ad gal. .ij. seorsum dicit se contulisse de his que erant fidei ne forte ~~in vanum~~ alias in vacuum curreret vel cucurrisset, ¶ Preterea. Xpus mandauit math .xviij. scandalum pusillorum esse vitandum. Sed quandoque aliqui infirmi in fide scandalizantur de his que ponuntur in articulis. vtile est ergo dispensare quandoque vt talia in simbolo non ponantur, ¶ Preterea multi articuli ponuntur in cancellaria pariensi in quibus planum est quod papa posset dispensare. ergo eodem modo in articulis fidei.

¶ In contrariū est q̄a in articulis continet̄ substantialit̄ fūdamentū fidei Sed sicut p̄p̄ non potest dictum fundamētum tollere ita non pot̄ ip̄m diminuē quia fundamentuz nemo potest ponē pret̄ illud quod positum est qd̄ xp̄us hiesus. ¶ Rn̄sio Dicendum q̄ papā diminuere posse articulos fidei duplicit̄ potest intelligi. Primo q̄ntum ad substātiam credibilium. Secundo q̄ntum ad modum credendi et explicādi illa. primo modo non potest illa q̄ sunt fidei diminuere nec destruere. Dicit enim apl's. ij. Chor̄. x. gloriam̄ de p̄tate nostra quā nob̄ dedit dominus in edificatōnem nō in destructōnem nostram. Tota enim gloriatio ecclesiastice p̄tatis debet esse in edificatōne et augmentatiōe fidei xp̄iane non in destructiōe uel diminutōne quia in hac nullum est posse. Non enim ut ait apl's possum⁹ aliquid aduersus veritatez sed pro veritate. Sz scd̄o modo si in explicatione articuloꝝ nunc facta aliqui errores insurgerēt posset ad extirpatōnem illoꝝ alium modū credendi explicare et ordinare. ¶ Ad primū ergo est dicendum q̄ nō est simile. non enī precipit̄ p̄p̄e ~~lucem~~ et fidem xp̄i sub modio ponē et abscondere. Sed bene mandat̄ sibi ip̄am sup candelabrum exaltare. Extendit ergo ei⁹ posse ad fidei augmentatiōez et exaltatōnem nō ad diminutōnem uel destructionem. ¶ Ad scd̄m dicit̄ q̄ p̄p̄ bene mādat et dispensat q̄ illa que sunt fidei non ꝓponant̄ simplicib⁹ disputāda exponenda seu declaranda. sed in hoc non consistit fidei articulorum diminutio vel destructō ꝫ magis eoꝝ integra obseruatio. ¶ Ad terciū dicitur q̄ fidei veritas et iusticie integritas et vite sanctitas propter scandalum pusilloꝝ dimittēda nō sunt. Vnde et apl'is dicentib⁹ xp̄o. Scis quia pharisei audito verbo tuo scandalisati sunt. et dictum est Math. xv. Sinite eos ceci sunt et duces cecorū. ¶ Ad. iiij. dicit̄ q̄ illi articuli ꝑtinent ad diuersas opiniones magistroꝝ nec ꝓponunt̄ illa que in illis articulis ponunt̄ omnib⁹ fidelib⁹ credenda vel tenenda. Vnde papa ꝑm pleniorē in formationē veritatis posset illos approbare vel improbare sicut sibi placēt.

AD. iiij. sic procedit̄ Videt̄ enim q̄ papa non possit dispēsare in articuloꝝ coactione. quia articuli sunt p̄ncipia doctrine fidei sic̄ de quolibet eē uel nō esse et cetera sil'ia sunt p̄ncipia ī sciētia humana sed assentire illis p̄ncipijs inducti sunt homnes ab ip̄a veritate coacti ut dicit ph̄s. ergo multo fortius cogunt̄ homines assentire articulis

fidei cum ista sint veriora illis. ¶ Preterea articulus secundum ethimologiam nominis dicitur ab artando. quia artat ipsos credentes ad credendum Non est ergo dispensabile quod articuli credentes non cogant. ¶ Preterea dicit aug. in de vera religione. quod quamuis homines cum instituunt legem possint de ipsa iudicare. postquam tamen instituta est necessarium est secundum ipsam viuere. Sic eodem modo antequam articuli explicentur in simbolo licet aliter sentire postmodum vero necessarium est sic credere. ¶ In contrarium est aug. qui sic dicit. Certa quis potest volens. credere autem non nisi volens. ¶ Responsio dicendum quod articulum artare vel cogere aliquem triplicitur potest intelligi. Primo necessitate finis consecutionis. Secundo necessitate coactionis, Tercio necessitate obseruationis. Primo modo articuli omnes cogunt et ~~omnes~~ artant tam credentes quam non credentes. quia sicut sine fide impossibile est placere deo ut dicit apostolus ad Hebre. xi. sic impossibile est quod aliquis consequatur finem fidei puta deum sine fide in articulis contenta. Posset enim deus saluare aliquem sine sacramentis ecclesie. sed non posset ipsum saluare sine fide vel per ecclesiam sibi predicata vel a deo immediate inspirata. Non enim posset saluare aliquem non credentem ipsum esse deum saluatorem eius. Quia dicit apostolus accedentem ad deum oportet credere quia est et sperantibus remunerator ~~fiat~~ sit Secundo vero modo nullos cogit nec credentes nec non credentes. quia nulli coguntur fidem recipere sed fidei articulis assentire necessitate coactionis. sed sola voluntate adhesionis. Credere enim secundum aug. est cum assensu voluntatis iudicare. Sed tercio modo cogit solum fidem recipientes. postquam enim homo in baptismo fidem xpianam recipit et ibi dyabolo et pompis eius vniuersaliter renunciat ex tunc cogendus est per ecclesiam dictam promissionem obseruare et fidem promissam non violare. Si enim leges humane ut dicit aug. cogunt ut promissa hominum ad inuicem facta integraliter seruentur. multo magis cogendi sunt homines ut promissionem factam deo non corrumpant. necessitate ergo finis consecutionis articuli cogunt omnes. necessitate vero coactionis cogunt nullos. sed necessitate obseruationis cogunt solum baptizatos. ¶ Ad Primum ergo est dicendum quod in assensu principiorum scientie humanitus inuente est coactio propter euidentiam speculationis. quia in eis intellectus euidenter conclusionem intuetur et speculatur Sed in articulis non potest esse coactio propter euidentiam speculationis cum talia sint supra intellectum. Est autem ibi coactio voluntatis adhesionis quia voluntas que libere credit cogit et captiuat intellectum. secundum quem

modum dicit apl's·ij·Chor.x·Cogentes & captiuantes omnē intellectum in obsequium xp̄i · vnde quāuis ista sint istis veriora nō tn̄ sunt humane cognitōni euidentiora· ¶ Ad scd̄m est dicendū q̄ articulus artat artitudine finis consecutiōis quia alit̄ finis consequi nō potest sine fide ī articulis explicata vt dictuz est ꝫ non artat artitudīe agētis coactōnis cum ip̄a voluntas libere adhereat his que sūt fidei ¶ Ad tercium est dicendum q̄ illa coactō intelligit̄ q̄ntum ad obseruatōnem articuloꝝ respectu illoꝝ qui iam fidez libere receperunt qui post modū ꝑ ecclesiā cogunt̄ fidem ꝓmissā integram seruare·

¶ Questio·lx·de dispēsatōne legum ⁊ canonum sanctoꝝ·

Vlterius videndum est de dispensatōne legum & canonuz sanctorū·Circa quod querunt̄ octo|Primo·Vtrum papa posset dispensare in lege nature·|Secundo·Vtrum papa possit dispensare in lege mosaica|Tercio·Vtrum papa possit dispensare in lege euangelica|Quarto·Vtrum papa possit dispensare in omni lege humana|Quinto Vtrum papa possit dispensare in epl'is Pauli·|Sexto·Vtrum papa possit dispensare in dictis doctorum qui approbati sunt ꝑ ecclesiam·|Septimo·Vtrum papa possit dispēsare ī canone p̄decessorum pontificum·|Octauo·Vtrum papa possit dispēsare in canone concilioꝝ sāctoꝝ patrum·

Ad p̄mum ergo sic procedit̄ videt̄ enim q̄ papa possit dispēsare in lege nat̄e· Dicit enim iurisconsult⁹· Ius nat̄ale ē qd̄ omnia animalia docuit et qd̄ est comune omnib⁹ que sunt in mari ⁊ ī terra vt ~~omnis~~ comunis possessio maris ⁊ femine coniunctō quā nos matrimoniū appellam⁹·Planum est autē q̄ omnib⁹ istis papa dispēsat Cadit ergo dispensatō in lege nat̄e· ¶ Preterea omne corruptibile ⁊ mutabile est dispensabile·Sed lex nat̄e corruptibilis est ⁊ mutabilis Corrupta enī erat lex nat̄e ī illis de quib⁹ dicit apl's ad Ro·i·femīe eorum mutauerūt nat̄alem vsum in eum vsum qui est cont̄ nat̄am ¶ Preterea omne corrigibile est dispensabile·Sed lex nature ē corrigibilis·Dicit enim glo·super illo verbo Ecclesiastici·xvij· addidit eis disciplinam & legem vite· qd̄ legē vite appellat q̄ntum ad correctiōez naturalis legis scribi voluit· ¶ In cont̄rium est qd̄ scribit̄ ī p̄ncipio decretoꝝ· Ius naturale est qd̄ in lege & in euangelio continet̄·Sed ī

hoc non cadit dispensatio· nō ergo potest papa dispēsare ī lege nat̄e·
¶ Rn̄sio dicendū q̄ in aīa nostra ē duplex potētia vna qua ~~bonū~~ vere
cognoscit̄· alia qua bonū appetit̄. In potētia ergo intellectiua q̄ ~~bo~~ verū
~~nū~~ cognoscit̄ impressa est quedam nat̄alis inclinatio ad cognitiōez
veri aliter non inclinaremur ad addiscendū cognitionem veritatis
Vn̄ dicit aug̃· x· de trini· c· i· q̄ nisi impressam haberemus omniū di
sciplinaꝝ rationē ad nullā eaꝝ tanto discendi studio flagraremus.
In potētia vero volitiua qua bonū appetit̄ impressa ē nat̄alis incli
natio ad affectionē boni q̄ ꝑm eundē aug̃· viij· de trini· Nisi habere-
mus impressam affectionē boni nec ip̄m bonū ꝓsequeremur et ma-
lū fugeremus nec vnū bonū alteri p̄poneremus. Nat̄alis ergo incli-
natio impressa intellectui practico qua receptis spēbꝫ prīcipioꝝ agi-
biliū nat̄aliter intellectꝰ iudicat vnū esse ꝓsequendū et alteꝝ fugiē-
dum. Lex nat̄e ꝓp̄e appellat̄ que duo habet· Primo q̄ ē aptitudina-
lis non actualis· Scd̄o q̄ ē vniuersalis non particularis· Quia v̄
est aptitudinalis nō reducit̄ ad actū nisi ꝑ nostrā opationē et extrin
secam impulsionē. Sed quia ē vniuersalis nō potest ad actū redu-
ci nisi ꝑ aliquoꝝ additionē et aliquoꝝ subtractionē. Vniuersale eniz
nō agit nisi aliqua particulariter addant̄· nā particularia indiui-
dua addūt sup speciem cōditiōes indiuiduales. Species vero addūt
~~cunt~~ sup̄ genus specificas differētias. Vn̄ dicit ph̄s· i· metha· q̄ non
sanat̄ hō ꝫ iste homo· nec calefacit caliditas ꝫ ista caliditas, Ip̄orum
enī particulariū ꝓp̄um ē agē vel pati nec sufficit aliquoꝝ additio ni
si sit aliquoꝝ subtractio. Continent̄ eniz ip̄a particularia potētiona
liter ī vniuersali que nisi actualiter subtrahant̄ et explicent̄ ꝑm illd̄
vniuersale non ꝯuenit agē nec pati. Querit enī porphiriꝰ· Vn̄ ha-
bet vniuersale qd̄ est genus differētias· et rn̄det· q̄ pt̄ate quidē habet
omnes actu vero nullā In ~~nullo~~ ergo genere continet̄ potētia ~~sed~~ in
materia forme potētionaliter includunt̄· Vnde sicut materia nō est
principiū agēdi nisi ab ip̄a ~~sub~~trahat̄· vel subtrahat̄ forma sic vni-
uersale nichil agit nec patit̄ nisi ab eo subtrahant̄ particulares diffe
rentie· ergo quia lex nat̄e ē aptitudinalis et habitualis vt reducat̄
ad actū indiget nostra opatiōe · et ad talem actū reduci non potest
per nostram opationē nisi per aliquoꝝ particulariū additionez et ꝑ
aliq̄ꝝ subt̄ctionē et explicationē cū nr̄a opatio nō nisi particulariū

sit. Vnde puto ꝙ signant iurisconsultus dixit· ꝙ cũ aliq̃d addimus vel subtrahimꝰ iuri diuino uel naturali ius ciuile & iura partularia efficimꝰ ꝑm que in causis singulis agit & iudicat· Cum ergo querit an papa possit dispensare in lege nature· puto esse dicendum ꝙ in lege nature ꝑm eiꝰ inclinationem vniuersalem ꝑꝑ dispensare non potest qꝛ illa vniuersalis inclinatio quã legez nature appellamꝰ a supiori agẽte est cuilibet nature impressa· Sed in lege nature q̃ntum ad eiꝰ additionez et q̃ntum ad eiꝰ subtractionem ꝑꝑ dispensare potest quia suũ est sup̃ illam vniuersalem inclinatõnem aliqua particularia addere et aliq̃ ibi potẽtionalit contẽta subtrahẽ & explicare ꝑ quoꝝ subtractionem vel additionem contingat ꝑm illam aptitudinalem vel habitualem inclinatõnem actualit agẽ uel pati· ¶ Ad primũ ergo est dicendum ꝙ deus cuilibet rei imp̃ssit aliquã regulaꝫ qua dirigit in eiꝰ opatiõe Sicut ergo sunt tria gn̄a opationũ ita triplicit potest accipi lex nature Quedam enim opant solo instinctu nature sine cognitõne & electione vt insensibilia· Quedaꝫ vero cũ cognitõne ꝫ sine electiõe & discretiõe vt irratõnabilia sicut omnes aranee eodẽ modo faciũt telã· Quedaꝫ vero cum cognitõne & discretiõe ut ratõnabilia· Prima vero regula vocat lex nature comunit & large· Secunda vero magis ꝓꝑe· Tercia maxime ꝓꝑe· Quãuis ergo ꝑꝑ non posset dispensare in lege nature comunit sumpta dispẽsat tñ ĩ lege nature ꝑm qd̃ restringit ad humanã naturam agentem cum electõne ⁊ discretiõe· ¶ Ad scd̃m & tercium est dicendum ꝙ sicut dictũ est lex nature cum sit aptitudinalis & habitualis non reducit ad actum nisi ꝑ nostram opationem· Vnde sicut per nostram bonã opatõnem & p̃ncipalit ꝑ diuine gratie motionez talis naturalis lex illustrat & fulgorat ut actualit tendat ĩ bona iusta vera ⁊ recta in que naturalit inclinat· Sic ꝑ nostram prauaꝫ opationem ⁊ dyaboli illusionem obũbrat ⁊ obtenebrat ut sic remaneat prostrata quatinꝰ in illa ad que naturalit inclinat actualit tendere non valeat ut dicit Augꝰ· ix· de trini· c· iij· ꝙ iudiciũ legis naturalis semꝑ est veritatis ac sui iuris incorruptissimis regulis firmum est· Et dato ꝙ corpaliũ imaginũ & fantasmatũ tegat nubilo quodã nõ tñ inuoluit atqꝫ cõfundit· Nõ igit tal lex ꝑ pctm corrupta ꝫ bñ est obnubilata ⁊ obtenebrata ad cꝰ remotiõz & correctionez data fuit lex scripta ⁊ vltio ad ꝑfectã eius curatiõez data fuit lex euãgelica·

AD·ij·sic proceditur· Videt enī q̄ papa non possit dispensare ī lege mosaica quia lex illa iusta et sancta fuit iux̄ illd̄ Ro·vij· Lex scta et mandatū sctm et iustū· ꝫ iusticia ꝑpetua ē et immortalis ut scribit sapi·vij·nec ī ea cadit dispensatio, ¶ Pretea·lex illa a deo data fuit iuxta illd̄ math·xv· Irritū fecistis mandatū dei ꝓpt traditionem vestram·et loquit de mādato legis date iudeis ꝫ nullus potest dispensare ī lege nisi ille qui ē conditor legis nō ꝑtinet ergo ad papā dispensare in lege illa cuius ipe lator non fuit. ¶ Pretea lex illa continebat p̄cepta moralia ꝫ ī illis nō cadit dispēsatio cū sint necessaria omnib volētib consequi salutē etnā iux̄ illd̄·math·xix· Si vis ad vitam ingredi serua mandata. ¶ In ꝯtrariū est q̄a lex illa onerosa fuit·ꝫ act·xv·petrus cuus successor papa est dixit. Vt quid tēptatis onus imponē sup ceruices discipulor que nec nos nec patres nostri portare potuerūt, ¶ Rn̄sio dicendū q̄ sicut scribitur ad Hebre·vij· translato sacerdotio necesse est ut legis translatio fiat·planū est autē q̄ sacerdotiū xp̄i successit sacerdotio leuitico· sic ergo p xp̄i sacerdotiū est facta translatio sacerdotij leuitici·ita p legē euāgelicā facta ē trāslatio legis mosaice. Est aūt facta triplex dispensatio p ip̄m xp̄m in lege moysi cuius ipe papa vicarius est· Vna quantū ad p̄cepta cerimonialia quia p ip̄m fuerūt completa cum ipe fuerit finis et terminus omniū illor dicente apl̄o p̄ma ad chor·x·Omnia ī figura cōtīgebant illis ad correctionē nostrā· in quos fines seculor deuenerunt Alia quantū ad moralia q̄ p ip̄m fuerūt impleta ipo dicēte math·v Non veni soluere legē ꝫ adimplere. Tercia quantū ad iudicialia q̄ per ip̄m fuerūt mitigata iux illd̄ math·v·Audistis q̄ dictū est ātiq̄s Oculū ꝓ oc̄lo dentē ꝓ dente ego autē dico vobis non resistere malo· Dispensatū ē ergo in lege moysi quatuor modis· Primo figuratuz quod figurabat principalit al's p̄ntialit exhibēdo· Scd̄o verū intellectum illiꝰ legis apiēdo. Tercio quedam perfectionis concilia superaddendo. Quarto modum obseruationis et impletionis tradendo. ¶ Ad Primū ergo ē dd̄·q̄ pp̄ non dispēsat ī lege illa nat̄e p iusticie admonitōez ꝫ magis p eiꝰ ꝯpletiōez et pfectōez, ¶ Ad ij·est dd̄·q̄ pp̄ nō dispēsat ī lege moysi auc̄te ꝓpa ꝫ magis auc̄te xp̄i ī euāgelio sibi data et pꝰ modū p apl̄os ei explicata. Et p hꝰ patz rn̄ ad·iij·q̄ ī p̄ceptis moralib nō ē fcta dispēsatio p eor admōitōez et rectificatiōez,

AD tercium sic procedit̃ Videt̃ enim q̃ papa possit dispẽsare in lege euangelica. Nam x̃pus prohibuit Math. vi. sollicitudinez circa victum ⁊ vestitũ et circa alia tẽpalia, papa autẽ talem sollicitudinem nõ p̃hibet imo impat in p̃sona pauli ap̃li ad Colo. vltio Si quis nõ vult opari non manducet. ¶ Preterea Math. vij. x̃pus prohibuit iudicium dicẽs. Nolite iudicare ut nõ iudicabimini. Sz papa p̃cipit iudicium fieri in p̃sona ap̃li. i. Chor̃. v. de his que foris sunt iudicetis. nam de his que intus sunt iudicabit deꝰ. ¶ Preterea Math. v. x̃pus mandauit malo non esse resistendũ omni petenti esse tribuendum ⁊ omne sublatũ non esse repetendum. Sz in omnib⁹ istis dispensat papa. cadit ergo in lege euangelica dispensatio. ¶ Pretea sup illo verbo Math. x. Qui nõ accipit crucem suã & sequit̃ me non est me dignus. dicit Grego. q̃ crucem dñi duob⁹ modis baiulamus aut cum p̃ abstinentiaz carnem maceramꝰ aut cum p̃ compassionez proximi necessitatẽ nostram putamꝰ. Sed cum non omnes tẽneant̃ ad ista videt̃ q̃ in lege euangelica cadit dispensatio. ¶ In contrium est quia non cadit dispensatio in eo qđ̃ non est anathematizatum & damnatum p̃ ap̃los auctoritate x̃pi. Sz ap̃s gal̃. i. damnat ⁊ anathematizat cõuertentes euangeliũ x̃pi in aliud euangeliuz cum non sit aliud. ¶ Rñdeo. Dicendum q̃ lex aliqua tripliciter potest recipere dispensatõnem. Primo ꝓpter eius imp̃fectõnem. Secundo ꝓpter eius inexplicatõnem. Tercio ꝓpter eius negocioꝝ occurrentiũ variationẽ Propt̃ p̃mum recipit dispensatõnem lex mosaica q̃ nichil ad p̃fectũ deduxit illa lex sicut dicit ap̃s ad hebre. vij. Propt̃ scõm recipit dispẽsatõnem lex nat̃e quia que cũ sit vniuersal̃ ⁊ habitualis p̃ additiõez et subtractõnem fuit particularit̃ explicanda ut sup̃ dictum est. Sed propt̃ tercium recipit dispensatõnem lex humana que cum sit regula humanoꝝ actuum ⁊ variatõne ip̃oꝝ contingit talem legem ⁊ talem regulam q̃nq̃ mutari & variari. Nullo autẽ istoꝝ modoꝝ lex euãgelica dispensationem recipit. non quidem ꝓpter imp̃fectõnem cum ip̃a perfecerit ⁊ impleuerit legem imp̃fectaz. Quãuis enim faust̃ dixerit x̃pm non impleuisse illam legem ꝛ̃ soluisse. Alit̃ vt ait iudei suspicari non potuissent ip̃m aliquid agere cont̃ legez si ip̃az in nullo soluisset cum tñ expresse dicerent Joh̃. ix. Non est hic homo a deo qui sabbatũ non custodit. Ista tñ argumentatio friuola est ut dicit Aug̃ contra

faustum · quia non negat iudeis verum sensum legis nō intelligen tibus videri potuisse xp̄m esse legis et ꝓphetarū destructionem · cū ip̄i crederēt ꝟm eorū supstitiosū intellectū a miraculis et alijs saluberib⁹ opationib⁹ eē abstinendū die sabbati · qđ erat directe contra intenti- onem legis · Non scđo ꝓp̄t eius inexplicationē · cū math · vij · apte ex- plicet illū p̄ceptū legis nāe · Omnia quecunq; vultis ut faciant vo bis homines et vos facite illis · In quo ut ibi subdit̄ lex pendet & ꝓ- phete · Presertim cū ꝟm aug̃ · Qui ꝓximū diligit sibi faciēdo qđ vult sibi fieri · consequēs est ut ipam p̄cipue dilectionē diligat, Diligendo autem dilectionē sequit̄ ꝙ diligat deum · quia deus dilectio est · et sic inexplicatione illi⁹ p̄cepti omnia alia mandata explicant̄ · Nec ter- cio ꝓpter eius variationē vel mutationē cū dicat̄ math · xxiiij · Celū et terra transibūt verba autē mea non p̄teribūt. Ad primū ergo est dicēdum ꝙ xp̄s ꝓhibuit sollicitudinē hñtez in istis tp̄alib⁹ finalē intentionē vel hñtez diuini auxilij desperationē vel hñtez p̄sumptu- osam cogitationem ꝙ homo ex sua sollicitudine et sagacitate credēt posse quecunq; bona ꝓcurare et mala vitare · vel ꝓhibuit sollicitu dinez tp̄is hñtem inordīatā p̄occupatōem ut siquis sollicitudinē appo nendā in futuro die apponat ī die pñti, cuilibet diei sufficiat sua ma licia et p̄occupatio. Nō aūt ꝓhibuit sollicitudinē hñtez necessariorū puisionē. Ad scām ē dicēdū ꝙ p illa verba nō ꝓhibet iudicium iusticie et equitatis qđ ꝑsona publica exercere tenet̄ ꝫ nō ꝓhibet iu- diciū temerariū ut illa que nesciūtur quo intellectu fiant nō intpre- tent̄ in malam partē vel iudiciū ꝓuate persone cui nō incūbit iudi cium ferre auctoritate in administratione reipublice non recepta.

Ad tertiū est dđ ꝙ omnia illa verba · vt dicit aug̃ · in li · de sermōe dñi intelligēda sunt in animi ꝓparatione · ut sic quilibet sit paratus in animo vt anteq̃ caritatē erga deū et ꝓximū amittat ꝓ quocunq; bono tp̄ali vel corporali sit ꝓparat̄ carē · nō aūt sp̄ī operis executio ne cū ipe xp̄s ꝓcutiēti eū in maxilla non p̄buerit sibi alteram · ꝫ dix- it · Si male locutus sum testimonium perhibe de malo Si autem be ne cur me cedis. Ad Quartum est dicendum ꝙ in lege euangeli ca quedam precipiuntur ut precepta · quedam vero suadentur ut cō- silia. In preceptis ergo non cadit dispensatio nisi modo quo dictum fuit sup̄ Ꝫ cilia dispēsabilia sūt eo ꝙ sine eis sal⁹ hoīs hr̄e pt̄ .

AD·iiij·sic procedit̄ Videt̄ enim ꝙ ꝑp̄ in omni lege humana di-
spensare nō possit quia lex humana ex lege diuina ⁊ naturali
composita est ut dicit iurisconsult⁹· Sz papa non potest dispensare
in lege diuina & nat̄ali ut sup̄ dictuz est· ergo nec in lege humana·
¶ Preterea lex humana regula est humanoꝝ actuū· Sed papa non
potest dispensare ꝙ homines regulandi sint sine regula·ergo in lege
humana dispēsare non potest· ¶ Preterea lex humana iusta ē aliter
lex dicenda non est ꝑm Aug· Sz papa nō potest dispēsare ī īiusticia
cum posse ei⁹ nō sit cont̄ veritatē ꝫ ꝓ veritate ut dicit apl's·ij·Chor·
vltimo·ergo nec in lege humana· ¶ Preterea papa nō pot̄ dispēsare
in eo qd̄ est diuinitus ꝓnunciatum ꝫ humane leges sunt ꝑ ora p̄n-
cipum diuinitus promulgate·non cadit ergo in eis dispensatio aliq̄
¶ In cont̄rium est quia qd̄ p̄ncipi placet vigorē legis habet ut dicit
iurisconsultus·Sed sup̄mus p̄nceps vice dei in toto orbe est ip̄e papa
omnes ergo humane leges ab ei⁹ voluntate emanant· ¶ Responsio
Dicendum ꝙ pt̄as ꝑp̄e tanq̄ capitis vniuersalis ecclesie ad tria p̄n-
cipaliter ordinatur· Primo ad tocius ꝑpl'i xp̄iani correctionem cum
delinquit·et gubernatōnem cū recte agit· eius nanq̄ ē omnē pt̄atem
instituere cum bona est ⁊ auferre uel corrigē cum bona nō est ut dicit
Hugo·ij·li·de sacramentis·Scd̄o ad omniū questionuz & negociorū
solutōnem ⁊ det̄minatōnē· Vnde dicit Aug⁹·super illo verbo Math·
xvij·Tibi dabo claues regni celoꝝ ꝙ xp̄us vnū solum caput voluit
esse in tota ecclesia ad qd̄ diuersa mēbra occurrēnt si forte ab inuicem
dissentirent·Tercio ad fidei ⁊ sacre script̄e aptam defensionem· Vnde
Petro cui⁹ ip̄e successor est specialit̄ dictum est a xp̄o luce·xxij· Ego ꝓ
te rogaui petre ut nō deficiat fides tua & tu aliqn̄ conuersus cōfirma
fratres tuos· Propt̄ ista ergo tria tribus modis potest papa in omni
humana lege dispensare· Primo ꝓpter ꝑpl'i cui lex dat̄ correctionem·
Dicit enim Aug⁹·i·li·de libero arbitrio·ꝙ si ꝑpl's sit bene moderatus
et grauis comunis ꝙ vtilitatis diligētissimus custos merito tali lege
honorat̄ ut liceat sibi magistratus creare ꝑ q̄s respublica admīstret̄
Si vero idē ꝑpl's postmodū paulatim dep̄uet̄ ut corrupt⁹ rē p̄uatam
reipublice p̄ferat atq̄ habeat veniale suffragium ⁊ ad flagiciosa atq̄
scelerata opa conuertat̄· iuste tali lege p̄uat̄ & alia lege flagellatiōis
et castigatōnis gubernat̄·Scd̄o ꝓpter questionū & negocioꝝ solutiōez

contingit enim humana negocia multipliciter variari et ꝓpter diu̅
sitatem humanoꝝ actuū diuersas questiones insurgere ad quarum
terminationem vtile est quandoq̄ ī lege dispensare cū regl'a que vm
tp̄i expedit ad determinandū vnū negociū illo variato alteri tp̄i nō
conueniat. Vñ dicit aug̅. li. sup̄dicto. ꝙ lex humana quanq̄ iusta sit
cōuicari tñ per tp̄a iuste potest. Tercio ꝓpter fidei et sacre scripture de
fensionē cum enim xp̄iana fides et lex diuina in sacra scripta explica
ta humane legi subiecta non sit si in aliqua parte humana vel con
suetudine inueniant̄ aliqua sacre scripture aduerso vel libertati ecc̄ia
stice seu xp̄iane fidei repugnātia. iuste potest papa talem legē vel ta
lem consuetudinē tollere et in ea vniuersaliter dispensare, Non eniz
vt ait greg̅. xp̄s dixit. Ego sū consuetudo. ꝫ Ego sū veritas. Et aug̅
dicit ad bonifaciū. ꝙ quicūq̄ legibꝰ imp̄atoꝝ que contra dei volūta:
tē ferunt̄ obtp̄are nō vult acquirit magnū p̄miū ¶ Ad primū ergo
est dd̅. ꝙ lex nat̄alis est quedam inclinatio humane nat̄e impressa
que cum sit aptitudinalis et vniuersalis non reducit̄ ad actū nisi ꝑ
aliquoꝝ particulariū subtractionē et explicationē et ꝑ aliquoꝝ addi:
tionem ex quibus particularibus additis et subtractis vel explicatis
componit̄ oīs humana lex vñ sicut papa potest dispēsare ī legis na
turalis additōe subtractione vel explicatione. ita potest dispensare ī
omni humana lege, ¶ Ad scd̅m est. dd̅. ꝙ papa non dispensat ut re
gulandi sint sine regula sed dispensat ut illi qui regulantur aliqua
regula vel aliqua lege vno tp̄e vel ꝓpter eoꝝ prauitatē seu ꝓpt̄ alias
causas supradictas alio tempore regulentur alia regula et alia lege,
¶ Ad terciū est dd̅. ꝙ iusticia est virtus importās respectū ad alterū
vt dicit̄ v. ethi. Vñ ꝓpt̄ variationē illoꝝ quoꝝ respectū importat va
riationē recipit et ꝑ consequēs lex humana quanq̄ iusta sit iuste tñ
ꝑ tp̄a mutari potest ut dicit aug̅. ¶ Ad quartū est dd̅. ꝙ eo modo
leges humane ꝑ ora principum sunt diuinitus ꝓmulgate quo mo:
do omne veꝝ a quocunq̄ dicat̄ a spū sc̄to est ut dicit ambr̄. Vnde si:
cut papa preest omni mūdo auctoritate dei ita auctoritate dei dispen
sat in omībus.

AD. v. sic procedit̄. Videt̄ enī ꝙ pp̄ possit dispensare ī epl'is pau:
li. Dicit enī Rich̄. ī li. de cōtēplatiōe ꝙ suspecta debet haberi oīs
veritas quā non confirmat euāgelica vel ꝓphetica auctoritas. Sed

de contemplatõne epl'ar pauli nec ꝓphetica nec euãgelica auctorita⁹ aliquid tractat·cadit ergo in eis dispensatio· ¶ Preterea Petrus fuit maior Paulo & omnib⁹ apl'is pr̃ate iurisdictõnis·Sed dispensare ĩ doctrina alicuius quid tenendũ & quid non tenendum sit ptinet ad iurisdictõnis pr̃atem · ergo in omnib⁹ dictis ꝛ factis Pauli & aliorũ apl'orum ꝑ successor Petri potest dispensare· ¶ Preterea epl'e pauli recipiunt̃ auctoritate xp̃i quia ipe p̃titulat se in omnib⁹ apl'm ihesu xp̃i pret ad hebre·que a multis non recipiebat solum quia tali titulo pretitulata non erat· Sed Manicheus sic p̃titulauit se ut dicit Aug⁹ contra epl'am fundamenti·Manicheus apl's ihesu xp̃i ꝓuidentia dei patris hec sunt saluberrima verba de phenni ac viuo fonte q̃ ratione ergo ecclesia non credidit epl'is illi⁹ pari ratõne posset nõ credẽ epl'is istius· ¶ Preterea Aug⁹·dicit cont̃ epl'am fundamẽti. Ego nõ crederẽ euãgelio nisi me catholice eccie comoueret auctoritas·Si ergo maior est auctoritas ꝑpe q̃ euãgelii multo fortiꝰ ẽ maior q̃ epl'a pauli· g° ꝑ qui est caput ecclesie pot̃ in eis epl'is dispensare· ¶ Preterea ĩ epl'is Pauli continet̃ eiꝰ predicatio·ꝫ in tali predicatõne auctoritate petri et alio⁹ apl'orum dispensatũ est ut esset ꝓmus in ꝓdicatõne ꝓpl'i gentilis sicut Petrus in ꝓdicatõne ꝓpl'i iudaici·iux illud gal'·ij· Jacob⁹ et cephas & Johes qui videbant̃ columne eẽ dexteras dederũt michi et barnabe societatis· ¶ Preterea scribit̃·xvi·di· canones qui dicunt̃ apl'orum nec sedes apl'ica recipit nec sãcti patres illis consensum p̃buerunt · Si ergo canones alio⁹ apl'orum auctoritate apl'ica reiecti sunt eodem modo auctoritate ꝑpe epl'e Pauli reijci possunt ¶ In cõtrariũ est quia in epl'is pauli ꝓncipaliter tria continent̃·Primo eius cõuersatio·Secundo peccato⁹ condonatio·Tercio eiꝰ predicatio·Sed omnia ista tria non nisi xp̃i auctoritate roborata sunt·Nam de eius conuersatõne ul' exhortatiõe scriptum est ad Ro·xv·Nõ audeo aliq̃ loqui eo⁹ que ꝑ me non efficit xp̃us· De peccato⁹ v̊ condemnatõne scriptum est·ij·Chor·ij· Ego q̃ donaui si quid donaui ꝓpter vos in persona xp̃i donaui·Sꝫ de eiꝰ predicatõne scriptũ est·ij·Chor·vltio· An expimentum queritis eiꝰ qui in me loquit̃ xp̃us·Sed planum ẽ q̃ papa non potest dispensare in illis que xp̃i auctoritate roborata ꝛ confirmata sunt·nõ ergo in epl'is pauli· ¶ Preterea si papa in epl'is Pauli dispensaret non facẽt hoc nisi prelato⁹ & doctorum de ecclesia

disputatione et inquisitione Sed aug̃ dicit in quadam epl'a ad Iero
nimũ magis credendũ eẽ apl'o paulo ĩ suis ꝛ per suas literas iurãti
Que ait scribo vobis ecce corã deo nõ mentior quã quicunq; doctissi
mo doctori de alienis literis disputanti. ¶ Rñsio dd̃. ꝙ doctrina epi-
stolaꝝ pauli tria habet Primo nanq; fuit a xp̃o immediate reuelata
sic enim scribit̃ ad gal'. i. Notum vobis facio fratres euangelium qd̃
euangelizatum est a me qꝛ nõ est ꝑm hominem. neq; ego ab homine
accepi illd̃ ꝫ per reuelationẽ hiesu xp̃i, Scd̃o eius administratio fuit
sibi immediate a xp̃o delegata Sic enĩ ip̃e scribit ij. Chor̃. v. Pro xp̃o
enim legatione fungimur tanq̃ exhortatione per nos Ad gal'. ij. dicit
Illi qui videbant̃ esse aliquid et colũne apud vos nichil michi cõtu-
lerũt. Sicut enĩ xp̃s nõ ita alligauit virtutẽ suam sacramẽtis ꝙ sine
eis non posset aliquos saluare. ita non sic supposuit auctoritatẽ suã
clauibꝫ datis petro ꝙ sine eis non posset aliquos ad euangelizãdũ
destinare. Tercio fuit a petro cuiꝰ papa successor ẽ immediate confir
mata et approbata sic enim ip̃e scribit. ij. sui canonica c. vlt. In veri
tate et in pace dñi nr̃i hiesu xp̃i salutẽ arbitramini. sicut carissimus
frater noster paulus ꝑm datam sibi sapientiam scripsit vobis. sicut
in omnibꝫ epl'is suis loquens ĩ eis de quibus et in quibꝫ sunt quedã
difficilia intellectu q̃ indocti et instabiles depuant sicut et ceteras scri
pturas ad suam ip̃oꝝ damnationẽ. ꝓpter ista ergo tria presumptuo
sum eẽ puto dicẽ papam in epl'is pauli posse dispensare sicut presũ-
ptuosum esset dicẽ ꝙ posset dispensare in doctrina xp̃i nisi accipiat̃
dispensatio pro aliquoꝝ occultoꝝ vel dubioꝝ interp̃tatione seu expli-
catione. quia pape est occulta in sacra scriptura explicare et dubia
interp̃tari modo quo ip̃e apl's dicit ad Eph̃. iij. Michi omniũ sc̃torũ
minimo data est gratia hec ĩ gẽtibꝫ euãgelizare inuestigabiles diui-
tias gratie xp̃i et illuminare omnes que sit dispensatio sacramẽti ab-
sconditi a sc̃lis in deo qui omnia creauit. ¶ Ad primũ ergo ẽ dd̃. ꝙ
istam obiectionem soluit augꝰ. contra epl'aꝫ fundamẽti dicẽs ꝙ nec
deuotione mathie qui successit in loco traditoris xp̃i. In euãgelio ha
bet̃ aliud ꝫ solũ in actibꝫ apl'oꝝ cui libro necesse est nos credẽ sicut cre
dimꝰ euãgelio quia vtranq; scripturam similiter nobis catholica cõ
mendat auctoritas In eodẽ etiam libro de vocatione atq; apostolatu
pauli vigilantissimam tenemus historiã, ¶ Ad scd̃m est dd̃. ꝙ petrꝰ

fuit maior Paulo in p̄tate iurisdictionis ab eo immedite ordinata sed non in p̄tate iurisdictionis immediate a xp̄o in Paulū & ī alios apl'os deriuata & delegata. ¶ Ad tercium est dicendum q̄ apl'atum manichei non inuenimus esse factum p diuinam reuelatōnem sicut apl'atum Pauli ⁊ ideo illum credim⁹ esse mētitum scribentē se apl'm hiesu xp̄i. Paulum autez credim⁹ mentiri non potuisse. Dicit enim Aug⁹. xx. de ciui. dei. c. i. Nullum existimo esse mortalium qui cum ea que fides tenet sicut dicta sunt intellexerit. et a sūmo ac vero deo p animas sanctas dictas esse crediderit non eni credat atq̄ consentiat. ¶ Ad. iiij. est dicendum q̄ ecclesie auctoritas magna ē quia innitit̄ reuelatōni ⁊ auctoritati diuine nec alit̄ euangeliū credim⁹ esse veruz nisi quia a deo reuelatum ⁊ per xp̄m predicatum. Vnde dicit Aug⁹ cont̄ epl'am fundamenti q̄ p̄cipue quinq̄ clarissima vincula ratio: nabiliter tenent hominem credentem in catholica ecclesia. p̄mum est reuelātis sapiētie veritas. Scd̄m est ꝓpl'oꝝ vnitas. Tercium ē apl'oꝝ auctoritas. Quartum est sūmoꝝ pontificum a Petro vsq̄ in p̄ntem diem successoꝝ continuitas. Quintum est fidei vniuersalitas. Nulla eni fides catholica vocat̄ & vniuersalis sicut fides xp̄iana. ¶ Ad. v. est dicendum q̄ illud verbū non intelligit̄ q̄ntum ad p̄dicandi iuris: dictionem q̄ Petri auctoritate Paulus p̄dicaret. Nam tribus anni⁹ predicauit anteq̄ videret petrū ut ip̄e dicit gal'. i. ꝫ intelligit̄ q̄ntum ad subditoꝝ diuisionem vt petrus qui p̄pollebat miraculis p̄dicaret iudeis. Et paulus ph̄is gentilib⁹ eo q̄d iudei signa petūt & greci sapi: entiam querūt ut dicit̄. i. Chor'. i. ¶ Ad. vi. est dicēdū q̄ illud verbū canones apl'oꝝ non esse recipiendos intelligit̄ de illis qui ab hereticis et pseudo apl'is sub noīe veroꝝ apl'oꝝ compositi erant non autem de illis qui a veris apl'is editi sunt.

AD. vi. sic procedit̄ Videt̄ enim q̄ ꝓp̄ in dictis doctorum que p ecclesiam approbati sunt dispensare non possit quia in illis que sunt p ecclesiam confirmata nō cadit dispēsatio. Sz opuscula beatoꝝ Aug. Grego. Ambro. ⁊ Ieronimi ⁊ multoꝝ alioꝝ doctorū approba: ta sunt p ecclesiam sicut patet. xv. di. c. iaz. nunc ergo in eis nō cadit dispensatio. ¶ Preterea scribit̄ extra de reli. ⁊ vene. sanctorū q̄ festa illorum quatuor doctoꝝ supra positoꝝ eodem honore venerent̄ sicut festa apl'orum. ergo eodem modo eorum dicta tenenda sunt sic̄ dicta

apl'oꝝ ergo non sũt dispensabilia, ¶ Pretea inferiores non possunt dispensare super dicta maiorũ Sed ieronimꝰ dicit in li. de xij. lectoribus. ꝙ aug' eps volauit sup cacumĩa mõtiũ quasi aq̃la et ea q̃ ĩ mõtium radicibꝫ fiũt nõ considerãs multa celoꝝ spacia terrarum ꝙ sitꝰ et aquaꝝ circulũ claro sermone ꝓnũciauit. ascẽdens in fructuosũ lignum maiora et supiora poma carpe festinauit ꝓximos aũt ramos nobis paruulis reliquit. ¶ In cõtrariũ est qꝛ eius ẽ dispensare cuiꝰ est approbare Sed ecc̃ie auctoritate doctoꝝ dicta sunt approbata. g° eius auctoritate possunt eẽ dispensata, ¶ Rñsio dd̃ ꝙ sicut dicit aug' in ꝓlogo tercij li. de tri. tribꝫ modis in dictis eius et alioꝝ doctoꝝ exponentiũ sacrã scripturam dispensatio correctio et emẽdatio ẽ diligenda Primo diuina lectione Scd̃o incõcussa ratione et Tercio ecc̃ie determinatione. Cum enim sit maior sacre scripture auctoritas. q̃ sit omnis humani ingenij perspicacitas. ut idem aug'. ait quando dicta aliquorum doctorũ inueniũtur sacre scripte auctoritate roborata et aliquoꝝ nõ merito illa ꝓponunt̃ istis. qꝛ suspecta debet hr̃i omnis veritas quã nõ confirmat sacre scripture auctoritas ut Richardꝰ dicit. Et aug' in quadã epl'a ad iero. hunc honorẽ et hunc timorẽ dicit esse deferendũ canonice scripture ut nullũ eoꝝ qui sacrã scripturã cõposuerũt vel scripserũt scribẽdo errasse credẽdum sit. Sed si aliquid ĩ ea inueniat̃ qd̃ veritati videat̃ eẽ contrariũ nichil aliud putandum est q̃ mẽdosũ esse codicem. vel nõ esse assecutũ interpretem. vel ꝙ dictum est nos minime intellexisse ambigamꝰ. Alios aũt scriptores ⁊ expositores ut ait ita debemꝰ legẽ ut quantacunq̃ auctoritate vel sãctitate polleãt nõ ideo putemꝰ verũ esse quia ipi ita senserunt. ꝫ q̃a nichil per alios auctores vel canonicas vel ꝓbabiles rationes ꝙ a vero decesserint persuadere potuerũt. De scd̃o vero modo dispensandi per inconcussam rationẽ sic loquit̃ aug' in ꝓlogo. iij. li. de tri. In oĩbꝫ literis meis nonsolũ piũ lectorẽ. ꝫ et liberꝝ correctorẽ desidero. Verum tñ sicut lectorẽ meũ volo sic esse michi debitũ. et amplius amet me q̃ catholicã fidẽ. sic meũ correctorẽ volo sibi sic esse deditũ ut ampliꝰ amet se et suam rationẽ q̃ catholicam veritatem et postea subditur illd̃ qd̃ ponit̃. ix. di. Noli meis literis quasi canonicis scripturis inseruire ꝫ in ill' canonicis qñcunq̃ non credebas cũ inueneris ĩconstant̃ crede. in istis autẽ meis qd̃ certũ habebas nõ certũ intellexeris

noli firme tenere. Sz de tercio modo dispensādi loquit̄ Aug. in libro de vera reli. ubi ait q̄ falsa semp̄ sunt respuenda in omnib̄ scriptoribus uel expositorib̄ vera semp̄ tenēda & catholice ecclesie tribuēda dubia tamdiu credenda qm̄diu aliud non precipiat catholice ecclesie auctoritas. dispensabilia ergo sunt dicta doctoꝝ sacre scripte diuina electōne incōcussa ratōne ⁊ ecclesie determinatiōe. Ad primum ergo est dicendum q̄ in illis que sunt approbata p̄ ecclesiā nō cadit dispēsatio auctoritate p̄uate p̄sone. Vn̄ nullus ꝓpa opiniōe debet doctorū dicta impugnare ꝫ cum omni reuerētia exponere & recitare auctoritate tn̄ ꝓpe qui est caput ecclesie potest in omnibus expositorib̄ sacre scripte dispensatio fieri quid tenendum sit de expositōnib̄ eorū & q̄d non. Ad scd̄m est dicendum q̄ illi doctores eodem honore sunt honorandi sicut apl̄i in his que eodem spū scripserunt & in his que ab apl̄orum dictis non discordauerunt ꝫ si q̄nq̄ inuenta sunt uel nunc inuenirent̄ in eoꝝ libris aliqua difformia a dictis apl̄oꝝ in catholice fidei veritate in talib̄ nec eoꝝ dicta essent tenenda nec q̄ntum ad hoc eodem honore honoranda. Ad. iij. est dicendum q̄ ꝓpter volatuz Aug. sup̄ alios doctores non plus firmitatis ⁊ auctoritatis debem⁹ tribuere suis & alioꝝ doctoꝝ dictis quā ip̄emet tribuat. vnde cum ip̄e solum scriptorib̄ canonice scripte tribuat infallibilem auctoritatem omnib̄ autez alijs non nisi ꝓpter ei⁹ sacre scripte firmitatez & ecclesie approbatiōez uel incōcussam ratiōz. ideo alia firmitas uel auctoritas sibi tribuenda non est.

AD. vij. sic procedit̄ videt̄ enim q̄ papa in canone p̄decessorum sūmoꝝ pontificū dispensare non potest. quia in illis ꝓp̄ nō pot̄ dispensare quoꝝ transgressores punit. Sed scribit̄. xx. di. auctoritate pape Nicolai. si decreta romanoꝝ pontificū nō habetis de negligētia atq̄ incuria estis arguendi. Si vero habetis ⁊ nō obs̄uatis de temeritate estis corripiēdi & increpandi. Preterea papa nō pot̄ dispēsare in blasphemātib̄ spiritū sanctū. Sed scribit̄. xxv. q. i. q̄ violatores sacroꝝ canonum spiritū sanctuz blasphemāt. nō cadit ergo in talib̄ dispēsatio. Preterea ꝓp̄ non potest dispensare in eo q̄d ip̄e profitetur se p̄ omnia seruare. Sed scribit̄ causa et questiōe sup̄dicta q̄ ꝓfitetur pelagius papa thomū sui p̄decessoris se p̄ omnia s̄uare ⁊ anathema supposuit non obs̄uare. In contrium est q̄d dicit ysidor⁹ & pomt̄

xxix·di· ꝙ ex ea causa tp̄e loco et persona regule canonū intelligūt seruāde. ¶ Rn̄sio dd̄ ꝙ canones sūmoꝝ pontificū tribꝫ modis dispē-sationē recipiūt. Primo quantū ad eoꝝ mutationē quia ꝓ locoꝝ tē-poꝝ et negocioꝝ diuersitate per papā mutari possūt. Sic enī scribit̄ xxix·di· Necesse ē ut iux̄ diuersitatez locoꝝ et hominū et temporꝝ q̄bꝫ scripture scripte sunt diuersas causas et argumēta originē hn̄t· Scd̄o quantū ad eoꝝ additionē vel multiplicatōez· Sic enī scribit̄ xxv·q·i·c·his itaq̄. Rn̄detur ꝙ sicut xp̄s docebat tanq̄ potestatem habēs et tanq̄ dn̄s legis addēs moralibꝫ ea que deerant ad perfectionē· vm-bras vero figuraliū in lucē spūalis intelligentie cōmutatas sic sedis apostolice pontifices canonibus a se vel ab alijs sua auctoritate cō-ditis reuerentiam exhibēt nōnunq̄ tn̄ alit̄ diffiniēdo vel decernendo seu aliter agēdo se decretoꝝ dn̄os et conditores se ostendūt, Tercio q̄n-tum ad eoꝝ interp̄tationē et explicationē · sicut enim scribit̄ ca·et q· sup̄dicta. Sacri siquidē canones ita aliqui constituūt ut sue interp̄-tationis auctoritatem sancte romane ecc̄ie seruēt· qꝛ illi soli canones valent interp̄tari qui ius condendi eos hn̄t. ¶ Ad Primū ergo ē dd̄· ꝙ lex seruanda est quādiu per legis conditorem non fit alia ~~inuoca~~ inuoca-tio vel alia interpretatio quāuis enim anteq̄ lex ponat̄ vnicuiq̄ lice-ret aliter sentire· postq̄ tn̄ posita est ꝑm illā est agendū et non aliter sentiendum ut dicit aug̃· papa ergo per illa verba non imponit ne-cessitatem sibi· quia sic ip̄e canonibꝫ auctoritatē p̄stat ut seip̄m non subijceat eis · ꝫ imponit necessitatē suis subditis qui canones ab eo editos vel per eum approbatos tenent̄ habere et reuerent̄ obseruare.

¶ Ad scd̄m est·dd̄· ꝙ ecc̄ia est congregata glutino amoris spūs sācti Dicit enim Crisoꝫ in libello de laudibꝫ pauli ꝙ non bitumine ꝛ pi-ce sed spiritu scc̄o ecc̄ie sunt p̄uncte. Vnde articulus fidei ponit̄ credē in vnā sanctam catholicam et ap̄licam ecc̄iaꝫ· resistere ergo ausu te-merario canonibꝫ sūmoꝝ pontificū est spūz sanctū blasphemare· nō tn̄ papa ꝓpter hoc necessitatē sibi imponit · quia ita ip̄e auctoritate spiritus scc̄i canonibꝫ firmitatē impartit ꝙ non eis alligatur. ¶ Ad Tercium est dicēdum ꝙ thomꝰ dicit̄ carta inuoluta ī qua scribūtur ea que ad fidem pertinēt· talem ergo thomū sui p̄decessoris papa per-hibetur se per omnia seruare· quia si ī talibꝫ que ad fidē pertinent p̄p̄ dispensaret non monstraret se esse fidei constructionē sed destructiōez

Sic enim scribit Grego·felici epo · Si illa destruerez que antecessores nostri statuerunt nō constructor ꝫ euersor esse iusticie cōprobarer·

AD·viij·sic procedit̄ videt̄ enim q̄ pp̄ in canone conciliorꝫ sctorꝫ patrum dispensare non possit quia pp̄ non potest dispensare i illis quorū auctoritate ꝓuatus est·Sed scribit̄·xxv·q·i· Cont̄ statuta patrum condē aliq̄d uel mutare nec huiusmodi siquidez sedis ap̄lice potest auctoritas· ¶ Preterea pp̄ nō pot̄ dispensare in statu comuni totius ecclesie sed scribit̄ causa ꝫ questione supdicta· si pro statu oīm ecclesiarꝫ necesse est impigro uigilare affectu oportet p̄mā sedē statuta conciliorꝫ p̄ omnib⁹ seruare· ¶ Preterea pp̄ non potest dispensare i ill' quorꝫ ignorantia excludit hominē a comuniōe altaris·ꝫ Grego·dicit et ponit̄ causa ꝫ questione supradicta hec consona sanctis patribus diffinitiōe sancim⁹ vt qui sacris obedire canonib⁹ nesciūt nec sacris ministrare altarib⁹ uel comuniōez cape sit dign⁹· ¶ In contrium est qđ scribit̄·xxix·di·auctoritate Grego·p varietate rerꝫ locorꝫ ⁊ temporꝫ regule sanctorꝫ patrum tempant̄· ¶ Rn̄sio·Dicēdum q̄ solutio istiꝰ questiōis ponit̄·xxv·q·i·ubi vbant̄ pp̄ sic ait · Sunt quidaꝫ dicētes romano pontifici semp licuisse nouas condē leges qđ nos non soluz non negam⁹ ꝫ valde affirmamus· Sciendum tn̄ est ut ibi subdit̄ q̄ inde nouas leges condere pot̄·vn̄ euāgeliste aliud nequaq̄m dixerūt vbi vero apte domin⁹ vel eiꝰ ap̄li ⁊ sancti patres eos sequētes sentēcionaliter aliquid diffinierūt ibi non nouaꝫ legē roman⁹ pontifex dare ꝫ potius qđ p̄dicatū est vsq; ad animā ⁊ sanguinē confirmare debet et tn̄ ibi subdit̄ quia si qđ docuerunt ap̄li ꝫ ꝓphe destruere miteret̄ nō sentēciam dare ꝫ magis errare cōuincer̄·vn̄ cum quatuor concilia sicut quatuor euangelia p ecclesiam comprobata sint ut patet·xv·di· puto q̄ in illis nō cadit dispēsatio potissime quia in illis sācti patres sentēciauerūt de quatuor specialit̄ que ad fidei integritatem spectant· Primo de veritate articulorꝫ·Scđo de veritate sacramentorꝫ·Tercio de exturpatione errorꝫ·Et quarto de obseruantia preceptorꝫ· Determinata ergo in conciliis possunt se habere in duplici gne quia vel ptinent ad fidei catholice explicatiōez uel ad stat⁹ fideliū p illo tempore currētis ordinatōnem ꝫ dispensatōnem·in p̄mis non cadit dispensatio·sed i scdis· ¶ Ad p̄mum ergo est dicendum q̄ illud decretum intelligitur de necessitate ⁊ sic verum est q̄ papa priuat̄ p̄tate dispēsandi in his

8
adste ano

266

que ad fidei integritatē spectant · in talibꝫ enim non se extendit eius posse quia non potest contra veritatem sed pro veritate · vel intelligitur de humilitate quia sicut xps sacramēta que ecclie mādauit seruanda. Primū suscepit vt ea in seipo sctificaret · sic papa obseruare debet que decernendo alijs mandat non necessitate obsequēdi sed auctoritate et humilitate impartiēdi. Ad scdm est dicēdū qꝫ sicut scribit in canonica iacobi · In omnibꝫ statutis et humanis actibꝫ subintelligit sp diuina volūtas ut dicamus sp si dns voluerit et si dño placuerit sic faciemus. Eodem modo in statutis et conciliꝫ patrū sp subintelligitur salua auctoritate et volūtate sedis aplice · Vñ in nōnullis capitulis conciliorꝫ cum aliud obseruandū decernit statim subiungit · nisi auctoritas romane ecclie aliter impauerit · vel salua tñ in omnibus aplica auctoritate. Ad tertiū est dicendū qꝫ dictū gg · intelligit vel de ignorantia iuris que non excusat illos qui canones scire tenent a culpa vel a pena vel intelligit de ignorantia contemptus. Tales enim scientes canones contemnendo · tñ scire se dissimulantes digni sunt pena que ibi ponit.

Questio · lxj · De Exemptione.

Nunc considerandū est de his que annectunt dispensatiōi que sunt · xv · Primo dispensat quādoqꝫ pp per exemptiōez Scdo per absolutionē · Tercio per ligationē. Quarto per predicationē. Quīto per confessionē. Sexto per priuilegiorꝫ largitionem. Septimo per interpretationem vel declarationez. Octauo per bñficiorꝫ collationē. Nono per officij administrationē. Decimo p trāslationem. Vndecimo per ordinationem. Duodecio per psonam. Tredecimo per concessionē. Decimoquarto per omissionē. Quīdecio per conseruationē. Circa primū querūt sex. Primo Vtrꝫ pp possit in ecclia exemptionem facere, Scdo Vtrꝫ papa possit aliquos a seipo eximere in spiritualibus. Tercio Vtrum papa possit aliqs a seipso eximere in tpalibꝫ. Quarto Vtrꝫ pp debeat in ecclia exemptionē facē vel magis eam tollere. Quīto Vtrꝫ pp debeat aliqua collegia eximē a iurisdictione epoꝝ. Sexto Vtrꝫ papa debeat aliquos religiosos eximere a iurisdictione omniū prelatorꝫ.

AD .j. sic proceditur. Videt enī q papa non possit exemptionez facere ī ecc̄ia papa enī nō potest immutare cursum nat̄alez rei Sz nat̄ale est b̄m ph̄m q agēte appropinquāte passo disposito vnuz agat & reliquū patiat̄. nat̄ale est ergo q dyocesano existēte in debita distantia ad precipiendū ⁊ subdit⁹ ad obediendū q ille p̄cipiat ⁊ ille obediat. talem ergo nat̄e cursum p̄p̄ immutare non potest. ¶ Pret̄ea papa debet in sua actōne deū imitari. Sed Aug̃. vij. de ciui. dei. c. xxx dicit q deus sic itaq; admīstrat omnia que creauit ut ip̄e p̄p̄os exercē et agere mot⁹ sinat. ¶ Preterea p̄p̄ non potest facere q res p̄p̄a virtute ⁊ p̄p̄a opatōne p̄uet̄ sic̄ deus nō facit q res ab eo create frustrent̄ propria virtute & p̄p̄a opatōne. sic enim scribit̄ sapientie. xiiij. Tua pater omnia gubernat p̄uidentia & potēs es ut sine rate vel naui q̄s adeat mare. ꝫ ut non essent supuacua opa sapiētie tue exiguo ligno credunt homines animas suas saluare. papa ergo nō poterit eximē subditos obedientia suoꝝ prelatoꝝ quia sic p̄uarent̄ eorum virtute et opatiōe. ¶ In contrium est quia moyses in veteri lege gessit figurā sūmi pontificis. ꝫ de eo scribit̄. Exo. xviij. q minora senioribꝫ ysrahel cōmittebat. maiora v̄ suo iudicio reb̄uabat sic papa maiora collegia et maiores p̄sonas de ecclesia sue visitatōni ⁊ correctōni immediate reb̄uare potest. ¶ Rn̄sio. Dicendum q in exemptione tria possum⁹ considerare. Primo ip̄m papam eximētem. Scd̄o p̄sonas exemptas Et tercio ip̄am exemptionem. Ex qualibet parte patet q p̄p̄ in ecc̄ia potest exemptōnem facē quaꝫ vult. Est enim ip̄e papa dei filij vicari⁹ Sicut ergo qd̄ de⁹ facit mediantibꝫ creaturis tanq̄ mediantibꝫ scd̄is causis totum pot̄ facē immediate per seip̄m. ita papa saltem q̄ntum ad p̄tatem iurisdictōnis sicut omnes fideles regit mediantibꝫ mīstris ecclesie ita pot̄ omnes immediate p̄ seip̄m regere & si hoc nō facit nō est ex defectu virtutis & potētie cum mīstri nō regant nisi ex virtute eius. Sed magis hoc est ex comunicatiōe eius bonitatis & clementie. Secundo illud patet ex parte ip̄oꝝ exemptorū sic enim debet esse sicut Dyonisius dicit in ecc̄iastica ierarchia sicut est in ierarchia celesti. ꝫ ī celesti ierarchia sic ē q angeli de sup̄ma ierarchia exempti sunt quia non recipiunt diuinas illuminatiōes mediātibꝫ alijs ꝫ immediate per seip̄os ⁊ p̄ eos ad oēs inferiores deriuant̄ sic ī ecc̄iastica ierarchia aliqui debēt esse exempti immediate recipientes illuminationem ⁊

correctionem a sũmo pontifice & ꝑ eos ad alios inferiores ꝑdicta sũt deriuanda. Tercio istud patet ex parte ipi⁹ exemptionis cum enĩ ꝓp̃ sit caput totius ecc̃ie non debet ipe ꝑuari opatione ierarchia q̃ est visitatio et correctio ut ipe aliquos immediate supponit sue correctioni et sue visitationi et hoc ꝓp̃e sonat exemptio subtrahi a correctione & visitatione inferioꝝ prelatoꝝ et supponi immediate correctioni et visitationi sũmi pontificis. ¶ Ad primũ ergo ẽ dd̃. ꝙ agẽte appropinquãte passo disposito vnũ agit et reliquũ patit̃ nisi passũ subtrahat̃ agenti inferiori per actionẽ supioris agentis et maxime qñ nullum passũ det̃minat̃ agenti inferiori nisi per supioris ꝓuidentiã. Planũ est aũt ꝙ oĩbꝫ ĩferioribꝫ ꝑlatis de ecc̃ia subditi diuidunt̃ et det̃mĩant̃ per pt̃atem iurisdictionis pape Vnde sicut ad eũ spectat subditorum assignatio vel determinatio ita ad eũ pertinet eoꝝ subtractio vel exẽptio, ¶ Ad scd̃m est. dd̃. ꝙ motus pt̃ inesse rei duplicit̃ vel ex sue ꝓprietate nat̃e vel ex supioris agẽtis pt̃ate. deus ergo omnes res sinit agere et exercere ꝓp̃os motus ꝯueniẽtes eis ex eoꝝ nat̃e ꝓp̃etate. Sed in motibus cõueniẽtibꝫ eis ex supiorũ agentiũ pt̃ate in eoꝝ arbitrio relĩquit ꝓprios motus ponere et subtrahere. Cum igit̃ hr̃e tot vel tales subditos non ꝯueniat alicui prelato de ecc̃ia nisi ex pt̃ate clauiũ concessaꝝ petro cui⁹ papa successor existit ĩ eius pt̃ate ẽ subditos ipi⁹ prelatis assignare eos ⁊ ab eoꝝ pt̃ate eximẽ. Et per hoc patet rñsio ad tercium.

AD. ij. sic procedit̃ Videt̃ enĩ ꝙ ꝓp̃ possit eximẽa liq̃s a seipo in spũalibus. qꝛ qd̃ est immediate a deo concessũ a papa non potest tolli. Sed potestas spũalis immediate ẽ a xp̃o oĩbꝫ ep̃is et sacerdotibus concessa. in tali ergo pt̃ate sunt exempti ut nõ subijciantur alicui nisi xp̃o, ¶ Pret̃ea papa non potest iniuriam facere alijs sicut non potest facere iniusticiam, Ita enim scribit̃. xxv. q. ij. Sicut nr̃a defendimus ita singulis quibusqꝫ ecc̃ijs sua iura seruamus Sed iniusticia esset ꝙ quilibet immediate non exequeret̃ pt̃atez a xp̃o receptam qd̃ contingit fieri per exẽptionẽ, ¶ Pret̃ea apl̃i fuerũt exẽpti ĩ pt̃ate spũali a petro sicut patet de paulo et alijs apl̃is. Nam paul⁹ predicauit et baptizauit añq̃ videret petrũ. ergo eodẽ modo ep̃i sũt exempti a papa qui locũ apl̃oꝝ tenent in ecc̃ia. ¶ In cõtrariũ est q̃a omnis pt̃as spũalis includit̃ in pt̃ate clauiũ que non nisi petro est

concessa ut patet Math. xvi. in tali ergo p̄tate nullus pot̄ esse exēptus a papa. ¶ Responsio. Dicēdum ꝙ p̄tas spūalis est illa qua peccata remittunt̄ quoꝝ remissio ꝟm p̄ntem iusticiam & ꝟm ordinem a xp̄o institutum tribꝫ modis in ecclesia fit. Primo mediante capitis ecclesie officio ꝑ indulgentiaꝝ & suffragioꝝ comunicatiōez. Scd̄o mediante sacramento per eiꝰ admīstratōnem & dispensatōnem. Tercio mediante ministro ꝑ eius doctrine illuminatiōez. planum est autē ꝙ ista tria exerceri non possunt in ecclesia nisi auctoritate p̄p̄e. Nam p̄tate clauium fit indulgentiaꝝ ⁊ suffragioꝝ comunicatio. fit sacramentoꝝ admīstratio. & fit sacre scrip̄te predicatio ⁊ illuminatio. Sic̄ ergo p̄p̄ non posset negare se nō habere p̄tatem clauium sup̄ istis tribꝫ exquo papa est successor petri. ita non posset aliqua mēbra de ecclesia eximē a seip̄o in p̄tate spūali que in istis tribꝫ consistit. ¶ Ad p̄mum ergo est dicendum ꝙ p̄tas ordinis est immediate a xp̄o concessa ⁊ ī ea oēs exempti sunt post qm̄ eam recipiunt ut nō possit ab eis auferri ꝫ nec in eiꝰ receptōne nec in eius executōne aliquis potest esse exemptꝰ cū non nisi p̄tate clauium fiat eiꝰ receptio ⁊ eiꝰ executio. ¶ Ad scd̄m est dicendum ꝙ executio p̄tatis spūalis non concedit̄ alicui ad vtilitatē eius. ꝫ ad vtilitatem subditorū. sup̄ quibꝫ executio recipit̄. Vn̄ nulla iniuria fit ei nec iniusticia si ꝑ exemptiōz talis executio sibi subtrahit̄ ¶ Ad tercium est dicenduz ꝙ xp̄o p̄nte cum ap̄lis Petrꝰ nō debebat exercere iurisdictionem suam. p̄ncipali nanq̄ agente presente legati iurisdictō cessat. Vnde in his in quibꝫ ap̄li fuerūt immediate a xp̄o ap̄lis cōmissa non erat necessariū Petri iurisdictionem requirē. Sed iam xp̄o absente & amplius non comunicante vita aīali cum ap̄lis nullus vnqm̄ fuit exemptus a p̄tate Petri in spūalibꝫ nec aliquis eē potest exemptus a potestate pape qui eius successor est ꝟm ordinem a xp̄o institutum.

Ad tercium sic procedit̄ videt̄ enim ꝙ papa possit aliquos eximē a seip̄o in tempalibꝫ. quia consuetudo ꝟuanda est et longo tp̄e apropbata ꝓ lege tenenda ē ut iurisconsultus dicit. Sed ab antiqua consuetudine fuit obꝟuatum ī ecclesia gallicana ꝙ p̄ lati francie nō recognoscunt tempalia a papa sed a rege & ip̄e similiter rex a nullo tempalia recognoscit. ergo tam laici qm̄ clerici possunt esse exempti a papa in tempalibꝫ. ¶ Pret̄ea papa eximit multos a se in tempaliuz

administratione·ergo multos potest eximere a se in tpaliū iurisdcōe
ut nulli sint exempti ab eo in tpaliū administratione et iurisdictiōe,
¶ Preterea quilibet potest cedē iuri suo non obstante ergo qp papa est
dns omniū potest cedē tali dnio ut sint aliqui exempti ab eo ī dnio
tpaliū. ¶ In contrariū est quia papa non potest facē qp membz nō
sit membz et qp non habeat caput· ergo non potest facere qp omnes
fideles tam laici qz clerici sint mēbra ecīe et tñ non recognoscunt euz
vnum caput tpalium et spūaliū, ¶ Rñsio dicēdum qp sicut apl'us
scīa ad thymo· ij·dicit, Deus fidelis est et seipm negare non potest
Negaret aūt seipm si eximeret alios a suo dnio tpali vl' spūali quia
tunc negaret se esse dnm oīm tam tpaliū qz spūaliū . Cum igit ppa
verus vicarius dei sit si aliquos eximeret a seipo in iurisdcōe tpaliū
vl' spiritualiū negaret qp nō esset verus dei vicarius·et talis negatio
in errorē manicheoz ipm induceret ponentiū ab alio principio spūa
lia et ab alio tpalia esse producta Vñ non est dubiū qp si qp tali veri
tate testificanda papa pateret· verus xpi martir esset censendus. Nō
enim ut ait aug·herodes dicebat iohanni nega xpz·sed solū qp licēat
sibi hre uxorē fratris sui·et quia hoc negauit passus est et martir ef=
fectus est. Sic papa constant negare debet aliquem laicū vel clericū
regem vel impatorem exemptū ee ab eo in iurisdictōe tpaliū vel spi
ritualiū qz contrariū confitendo confiteret deū cuiꝰ ipe vicarius existit
non esse vniuersoz dnm·et in ditione eius cuncta nō esse posita·nec
est dicendū qz ista pfessio non sit fienda ppt tpaliū ipoz cupiditatem
sed ppter testificandā ipius dei et vicarij ihesu xpi vniuersalem pra=
tem. ¶ Ad primū ergo ē dd·qp consuetudo veritati et rationi contra
ria quanto diuturnioz tanto perniciosioz et periculosioz nec cōsuetu=
do ꝫ abusio dicēda est, Non enim dixit xps ut dicit gg·Ego sū cōsue=
tudo ꝫ ego sum veritas. Et bts Cypzianus dicit qp consuetudo quā=
tumcunqz vetusta et quantūcunqz vulgata veritati est omnino post
ponenda, Si vero potētia regalis vel impialis allegar videant vt
dicit aug· quid factū sit de Nabuchodonosoz qñ a regno depositus ē
et inter bestias cōnumeratus ē· donec recognosceret deū celi esse dnm
vniuersoz. ¶ Ad scām ē dd qp non est simile qz spūaliū et tpaliū ad=
ministratio attestar dei et pape sui vicarij dignitatē, Sicut enī deus
tpaliū administrationē exercet mediantibus creaturis iudicē autem

omnium et dominum omnium se esse fatet. Sic papa vicarius eius aliquos eximit a seipo a tempalium admiſtratione. ꝛ nullos potꝫ eximẽ a iuriſdictõne quia exemptio a iuriſdictõne negaret dei ꝓtatem. Sed exemptio ab admiſtratõne teſtat dei cuiꝰ ipe vicarius exiſtit excellentiam ꝛ dignitatem. Ad. iij. eſt dicendum ꝙ quilibet potest cedere iuri ſuo qđ ſibi concedit in fauorem ſuum ꝛ in ꝑpam vtilitatem ſed non potest cedere iuri qđ ſibi conceditur in fauorem alteriꝰ puta in vtilitatem reipublice ꝛ in concedentis teſtificandam ꝓtatem. Dñiuz ergo ſpũalium ꝛ tempalium non eſt conceſſum ꝑpe in ſuum ꝑpum fauorem uel cõmodũ ſed in totius ecĉie vtilitatem ꝛ ipiꝰ xpi cõcedẽtis teſtificandam ꝓtatem. Vnde tali iuri in tali dño cedere non potest exiſtẽs papa nec per conſequens aliquos in temporalibꝫ ꝛ ſpũalibꝫ a ſuo dominio eximere.

Ad. iij. ſic procedit. Videt enim ꝙ papa potius debeat i ecclesia exemptõnem tollẽ qm̃ ponere quia in ꝓmitiua ecclesia nõ erat exemptio ergo nec nunc eẽ debet. Dicit enim Damaſ. ꝙ oĩa q̃ tradita ſunt nobis per apl'os ꝛ antiquos patres obſuare ꝛ tenere debemuꝰ nichil vltra hec inquirẽtes. Preterea papa nõ debet ſtatũ ꝛ ordinẽ eccleſiaſticũ puertere cum apl's dicat. i. Chor. xiiij. Omnia honeſte ꝛ ꝫm ordinem fiant in nob. Cum ergo honeſtas ſit honoris ſtatꝰ ꝛ p exemptõnem tollat honoris reuerentia ſubditorũ ad ꝓlatos ꝛ ordo prelatorũ ad ſubditos videt ꝙ p exemptõnem totus ordo ecĉiaſticuꝰ peruertat. Preterea papa non debet in ecclesia ponere turpitudinẽ ſed pulchritudinez cum ipa ſit pulchra ut luna electa ut ſol ut ſcribit Cant. viij. Pulchritudo aũt ecclesie conſiſtit in ordinatione partium in toto ut mẽbra ordine quodam correſpõdeant capiti ita ꝙ ſũmuꝰ pontifex eſt ſupmum caput. Alij vero prelati ſunt medij inf eum et inferiores ſubditos ut mediantibꝫ eis ipi ſupmo capiti ſubijciantur Sz p exemptõnem talis pulchritudo tollit ꝛ turpitudo inducit. Dicit enĩ Augꝰ. liij. confeſ. ꝙ turpis eſt pars que ſuo nõ cõgruit vniuerſo In contrium eſt quia ꝑp de ſpecialibꝫ mẽbris ecclesie ſpecialẽ curã debet habere ſicut capiti ſpecialior cura eſt de oculis q̃z de alijs mẽbriꝰ Sz ſpecialior cura habet p actionem immediatam q̃z p mediatam. Vñ ꝛ oculi immediate ſituant in capite. expedit ergo ꝙ ꝑp in ecĉia aliquã exemptõnem faciat. Ad. ſho Dicendum ꝙ ſicut dicit Augꝰ

et ponit̃ xxiij·q·iij·c·displicet· Ecc̃ia per incremẽta temporꝝ maiorꝝ
vsa est p̃late in correctione delīquentiū et in ꝓmotione et quiete bo
norꝝ vsa est maiori libertate. Fuit nanq; in ꝓmitiua ecc̃ia p̃latorum
pauptas q; in fame siti frigore et nuditate eorum subditos visitabãt
Sic enim dicit apl̃s scd̃a Chor̃·xij·scribẽs Quid enī min⁹ habuistis
pre ceteris ecclesijs nisi qꝺ ego ipe non grauaui vos et ecce tercio para
tus sum venire ad vos et non ero vobis grauis q; non quero q̄ vr̃a
sunt ꝫ vos. Nunc autẽ ꝓp̃t opulentiam diuitiarꝝ p̃lati in eor̃ visita
tione nonsolū subditos grauãt ꝫ etiam expoliãt, Accedẽtes cum tur-
ba equorꝝ et famulorꝝ per quorꝝ visitationem qꝺ infirmū est non con
solidat̃·qꝺ egrotum non sanat̃ qꝺ confractum ẽ non alligat̃·qꝺ abie
ctum est non reducit̃· et qꝺ perditum ẽ non requiritur ut magis qꝺ
volendū est debeat dici dissipatio q̄ visitatio ꝓp̃t qꝺ expedit ut roma-
na ecc̃ia que oīm mater est in ecc̃ia aliquam exemptionem ponat ex
imendo aliquas personas et aliqua collegia vel aliquas religiões
a visitatione eꝝ et subijciẽdo immediate correctioni et visitationi
sue. Vñ in persona sūmi pontificis vicarij ih̄u x̄pi scribit̃ Ezechi·
xxxiij·Ecce ego ipe super pastores requirã gregẽ meū de manu eorū
et cessare eos faciam ut vltra non pascant gregẽ meum·nec pascant
ampli⁹ pastores semetipos·et liberabo gregẽ meū de ore eorꝝ et nō erit
eis vltra in escam quia hec dicit dn̄s deus·Ecce ego ipe requirã oues
meas et visitabo eas sicut visitat pastor gregẽ suū· Scd̃o in ꝓmitia
ecc̃ia fuit subditorꝝ paucitas·vt nonsolū vnus prelat⁹ vnã ciuitat̃ ſcas
imo ꝑplures vid̃ꝫ poterat sicut patet de paulo qui nunc ī
greciam nūc ī hyspaniaꝝ nunc in ytaliam ad visitandū pergebat.
Sed nunc sic ẽ dei populus multiplicat⁹ vt vix sufficiãt pl̃es p̃lati
mediã partem suorꝝ subditorꝝ corrigẽ et instruere, Sic enī dicẽdus est
nunc cuilibet eꝑo volenti hr̃e magnã iurisdcõez et volenti aliq̄s esso
exemptos a iurisdcõe sua qꝺ dixit ietro moysi Exo·xviij·Stulto labo
re consumis tu et popul⁹ iste qui tecū ẽ et vltra vires tuas ẽ negoti-
um solus illꝺ non potis sustinere. Et per hoc patet̃ rn̄sio ad ꝓmū

Ad scd̃m est·dd̃· q; ordo ecc̃iastic⁹ nō peruertit̃ per exemptõez imo
qꝺ inordinatū est ad ordinem reducit̃·nam in corpore nat̃ali nō eēt
ordo si oīa membra equaliter distarent a capite· sic in corpore mysti-
co ordo nō seruaret̃ si oīa mẽbra equaliter distarent a sūmo põtifice

qui est sup̄mum caput in ecclesia. ¶ Ad tercium est dicendum veruz esse prelatos esse medios int̄ sūmum pontificem ⁊ inferiores subditos non tamen debent esse medij respectu oīm subditorū ꝫ aliqua mēbra immediate debēt inherē sūmo pontifici sicut oculi immediate inherēt capiti non mediāte alio capite nec mediāte aliq̄ alio mēbro ⁊c.

AD. v. sic procedit̄ videt̄ enim ꝙ papa non debeat eximē aliqua collegia a iurisdictōne ep̄oꝝ. papa enim non debet prebē alicui materiam sup̄biendi & ocio vacandi. Sed exemptio videt̄ prestare materiam collegijs monachoꝝ sup̄biendi & ocio vacandi. Cum enī non indigeāt mendicare exquo studio nō intendant vacant ocio ex habundantia diuitiaꝝ ꝓpter exemptionem cont̄ eoꝝ ep̄os sup̄biunt. Sic enī scribit̄ Ezech. xvi. Hec fuit iniq̄tas zodome sororis tue sup̄bia saturitas panis habundantia ⁊ ociū. ¶ Preterea Iero. dicit ama studium & carnis vicia nō amabis qui ergo sunt dediti studio non debent esse exempti quia sic dat̄ eis occasio poti⁹ vicia amandi q̄m a vicijs retrahēdi. ¶ Preterea scribit̄. lxxxiij. di. Nulla ratiōe clerici aut sacerdotes habendi sunt qui sub nulli⁹ ep̄i disciplina & prouidentia gubernant̄ quia tales a cephalos & sine capite consuetudo p̄sca nū cupauit. Sed papa nō debet velle aliqua sua mēbra esse sine capite ergo nō debet aliq̄ collegia vel monasteria a iurisdictiōe ep̄oꝝ eximere ¶ In contrarium est quia q̄d est vtile & ꝓficuū in ecclesia papa tenet̄ facere. Sed multi sunt pastores in ecc̄ia qui nō pascūt greges ꝫ poti⁹ seip̄os de quibꝫ scribit̄ Ezech. xxxiiij. Ve pastoribꝫ ysrahel qui pascūt semetip̄os a iurisdictōne. ergo talium congruuz est aliqua mēbra de ecclesia eximi. ¶ Rn̄sio. Dicendum ꝙ ordinatio subditoꝝ sub p̄lato facta est in cōmodum ip̄oꝝ subditoꝝ ⁊ eoꝝ vtilitatem potissime q̄ntuz ad tria. Primo q̄ntum ad delinquētiū correctōnem. Scd̄o q̄ntum ad bonoꝝ ꝓmotōnem & eoꝝ quietam contemplatōnem. Tercio q̄ntum ad collegioꝝ seu monasteriorū uel ecclesiaꝝ tutiorem gubernatōnem que quidē tria contingit q̄nq̄ impediri ꝑ immediatā iurisdictionem ip̄oꝝ ep̄oꝝ & ideo ꝑ papam cui cura debet esse de omnibꝫ congruum est aliqua collegia et aliquas ꝑsonas eximi ut in his que dicta sunt quietius & securi⁹ possint ꝓmoueri nec in hoc debēt ep̄i grauari vel perturbari si sine eoruz culpa ꝑsone alique ul' collegia subtrahantur a iurisdictōne ip̄oꝝ qui cū subditi non supponant̄ eis in eoꝝ cōmodū

nullũ p̃iudiciũ p̃stat̃ eis imo magnũ bñficiũ cum tales subditi ab eoꝝ iurisditiõe subtrahant̃. Illis autẽ p̃stat̃ p̃iudiciũ qui nõ querũt que ihu xp̃i sed que sua. Sicut enim dicit greg. sup illo verbo Exo. xj. Quid emularis pro me quis tribuat vt omnis populus ꝓphetet pia inquit mens pastoꝝ qui nõ ꝓp̃am gloriã sed auctoris querit ab omnibus vult iuuari qd̃ facit nam fidelis p̃dicator optat si fieri valeat ut v̄itatẽ quã solꝰ loq̃ non sufficit ora cũctoꝝ sonẽt. ¶ Ad Primũ ergo ẽ dd̃. ꝙ si monachi nõ sint dediti studio sũt tñ dediti orõibꝰ et diuinoꝝ cõtemplationibꝰ quoꝝ orõibꝰ multũ iuuat̃ ecc̃ia que suos filios monet p̃ma thymo. ij. Fieri pro oĩbꝰ orões ut quietam et tranquillam vitam agamus in omni pietate et castitate. ¶ Ad scd̃m est dicendum ꝙ multa sunt alia retrahentia a vicijs carnis p̃ studium et potissime exerciciũ orationis et diuine contemplationis qꝛ alit̃ nõ potest homo esse continẽs nisi deus det quibꝰ quietius possũt vacari monachi per exemptionẽ si sunt exempti q̃ꝫ si supponant̃ sub strepitu visitationis epoꝝ. ¶ Ad Terciũ est dicendũ ꝙ illd̃ decretũ loquit̃ de clericis vagabundis et ꝓtuis qd̃ patet per illd̃ qd̃ sequit̃. Addit̃ eniꝫ Summũ donũ muneris a deo consequũtur qui suis doctoribus qui recte ep̃i intelligunt̃ libent̃ obediũt. nec tñ monachi vel alij qui eximunt̃ sunt sine capite quia supponunt̃ sub correctione et visitatiõe abbatũ et suoꝝ prelatoꝝ intrinsecoꝝ et omnes finaliter sub vniuersali capite ecc̃ie.

AD Sextũ sic procedit̃ Videt̃ enĩ ꝙ papa non debeat religiosos eximere a iurisdicõe oĩm prelatoꝝ qꝛ papa non debet facẽ ĩ ecc̃ia qd̃ est materia multoꝝ maloꝝ. Sꝫ multa mala ꝓuenerũt in ecc̃ia ratione exemptionis in ordine templarioꝝ monachoꝝ et canonicorum Non est ergo cõueniẽs aliquos religiosos eximi a iurisdicõe omniũ prelatoꝝ. ¶ Pret̃ea si aliq̃ religiosi ponant̃ exẽpti a iurisdcõne oĩm prelatoꝝ. ergo erũt exempti a legato pape qd̃ videt̃ incõueniẽs cum papa non possit aliquos eximere a seip̃o. ¶ Pret̃ea Innocentius dicit. ꝙ exempti quantacunqꝫ gaudeãt libertate. tñ ratione delicti siue contractus aut ratione rei de qua contra ip̃os agit̃ rite possũt coraꝫ locoꝝ ordinarijs ꝯueniri, Cum igit̃ quasi oĩa possint ad ista tria reduci videt̃ ꝙ in nullo talis exemptio valeat. ¶ In contrariũ est q̃a papa subditos indomitos debet visitationi et correctioni prelatorum

cõmittere quietos vero & pacificos debet sue correctioni reseruare. Sic enim scribit zacharie. x. in pſona cuiuslibet epi sup hircos visitabo quia dñs puta papa visitabit gregez suum. ¶ Rñsio Dicendum q̃ tres actꝰ in ecclesia sũt maxime necessarij & multũ vtiles reipublice primus est studium ⁊ lectio diuinorũ ꝓpter ignorantie remotionem. que multum est piculosa iux illud Ambrosij. Grauissime & piculosissime peccas si ignoras multa enim mala sequunt ex ipa ignoratia Secundꝰ est exhortatio ppl'oꝝ ꝓpter vicioꝝ manifestatõnem. Sic enĩ dicit ꝓpha Annuncia pplo meo scelera eorũ & domui Iacob peccata eorũ manifestent. Cum enĩ nõ vitet malum nisi cognoscat magna vtilitas insurgit in pplo infidelium si vicia, Acr peccata eis manifestent Tercius est doctrina magistroꝝ ꝓt sacre scripte expositõnem. tanta est enim profunditas sacre scripte ut a pncipio mundi vsq; ad finẽ sp sit necessaria in ecclesia eius expositio. Vnde Augꝰ. super illo verbo. Querite faciez eiꝰ semp. dicit q̃ in sacra scripta semp deꝰ queritur & semp inuenit. Nam querit vt inueniat dulciꝰ & inuenit ut queratur auidiꝰ. De istis vero tribꝰ actibꝰ loquitur aplꝰ. i. thi. iiij. dicẽs. Esto exemplum fidelium in verbo & in cõuersatõne ⁊ caritate ⁊ dñ venio attende lectõni exhortationi & doctrine ut ergo aliqui in ecclesia istis tribꝰ actibꝰ quietius possint vacare pro vtilitate ppli xpiani cõgruus est ut aliqui religiosi & potissime religiosi pauptatis a iurisdictione omniũ plator sint exempti qui specialit debẽt vacare lectõni diuinoꝝ exhortatõni ppl'oꝝ ⁊ doctrine magistroꝝ. ¶ Ad primum ergo est dicẽdum q̃ mala possunt ꝓuenire in ordinibꝰ sine exemptione sicut cuꝫ exemptõne. non enim exemptio est causa maloꝝ nisi q̃ntum ad illos qui exemptõne & libertate abutunt sicut tñ aliqui religiosi abutunt libertate ⁊ alijs donis receptis a deo ut sunt ceteris peiores ita aliqui vtunt in bonum ⁊ sunt ceteris meliores. Vnde dicit Augꝰ. in epla ad plebem ꝓponensem. q̃ sicut ecclia cõtristat de suis purgamẽtis ita debet letari ⁊ gaudẽ de suis ornamentis. ¶ Ad scõm est dicendum q̃ aliqui dicunt legato q̃ntumcunq; a latẽ sedis aplice misso exemptos nõ teneri obedire. puto tñ q̃ si in sua legatiõe expressio fiat de exẽptis et non exemptis q̃ omnes tenent sibi parẽ cum a sede aplica vt supdictum est nullus intelligat exemptus. ¶ Ad tercium est dicendum q̃ non de quolibet delicto ul' de quolibet cõtractu uel de quacunq; re

de qua contra religiosum agitur nec in quocunq; loco possunt religiosi exẽpti coram locorũ ordinarijs ꝯueniri nisi essent adeo grauia et enormia de quibꝫ non corrigerent̃ vel non possent corrigi per p̃latos ip̃oꝝ.

Questio. lxij. De pape absolutione.

Deinde considerandũ est de pape absolutione. Circa qd̃ querunt̃ sex. Primo Vtrũ papa possit absoluere vsurariũ absq; eo ꝙ vsurã restituat. Scd̃o Vtrũ papa possit absoluere seruũ vsurarij ꝙ non teneat̃ ad restitutionẽ et absq; eo ꝙ sibi faciat relaxationẽ. Tercõ. Vtrũ papa possit absoluere non rite absolutũ per ratihabitionem. Quarto Vtrũ p̃p̃ possit absoluẽ habentem rem alienã post annos p̃scriptõis absq; eo ꝙ ip̃am restituat. Quĩto Vtrũ papa possit absoluere simoniacũ absq; eo ꝙ simoniã reddat. Sexto Vtrũ papa possit absoluẽ ludẽtem ad taxillos absq; eo ꝙ restituat lucrũ.

Ad. j. sic procedit̃ Videt̃ enĩ ꝙ papa non possit absoluẽ vsurarium absq; eo ꝙ vsuram restituat. Papa enĩ non potest contra ius nat̃ale. ꝫ vsura ꝑm ph̃m ẽ lucrũ contra naturã non potest ergo absolui vsurarius absq; eo ꝙ vsura restituat̃. Pret̃ea papa non potest absoluere furẽ nisi restituat̃ furtũ. Sed noĩe furti prohibetur vsura. vt patet per glo. Exo. xxij. Pret̃ea ꝑm aug̃ in epl̃a ad macedoniũ. Si res aliena ꝓp̃t quã pct̃m est cum reddi possit nõ reddit̃ non agit̃ penitentia sed fingit̃. si aũt veracit̃ agit̃ non remittit̃ pct̃m nisi restituat̃ ablatũ. ꝫ vsura est res aliena ergo nunq̃ remittit̃ pct̃z nisi restituat̃ ablatũ. In ꝯtrariũ est qd̃ scribit̃ math. xvij. Qd̃cũq; solueris super terram erit solutũ et in celis. Si ergo p̃p̃ absoluat vsurariũ absq; eo ꝙ vsuram restituat absolutus erit. Rñsio dicẽdum ꝙ ad questionẽ ꝯũiter sic respondet̃. ꝙ vsure vel sunt accepte de rebꝫ et de bonis cl̃icoꝝ et ecc̃iaꝝ et tũc absolute dicit̃ ꝙ p̃p̃ potest tales vsuras relaxare vel donare vsurario et sic absoluẽ ip̃m absq; eo ꝙ eam restituat illis a quibꝫ accepit. Vel accepte sunt vsure de bonis laicoꝝ qui immediate subsunt iurisdicõi ecc̃ie et tũc similit̃ potest. Si vero accepte sunt de bonis laicoꝝ qui immediate subsũt iurisdicõi secularium principũ tunc dicit̃ ꝙ in casibꝫ illis in quibꝫ papa potest exercẽ iurisdcõez tp̃alẽ sil̃r potest talẽ relaxationẽ facẽ sicut principes scl̃arꝫ

possent de bonis subditorum suorum. Si vero nullus talis casus intueniat et papa considerat talem relaxationem esse utilem ecclesie debet requirere huiusmodi principes sicut eos requirerent pro defensione et adiutorio ecclesie quod si renuant sua auctoritate potest predictas usuras relaxare et usurarios absolvere absque eo quod ipsas usuras restituat. Sed ista responsio quamvis verum dicat de relaxatione puto tamen quod papa talem relaxationem facere non potest quia non debet propter quatuor inconvenientia que sequuntur si papa talem relaxationem usurarum faciat. Primum est quia scandalum in populo dei committitur. Dicit enim Aug. in epistola ad macedonium illud fidentissime dico eum qui pro homine ad hoc intuenit ne male ablata restituat et ad restituendum non compellit si compellere potest socium se esse fraudis et criminis in exemplum prebet. Secundum est quia certum non tenetur in dubiis nanque absolutionis conscientie semper tenendum est certum et dimittendum incertum fieri enim potest ut dicit Aug. ut tu scias quod ego nescio et postea putem pro aliquo interveniendum esse ut sui sceleris pena relaxetur. verum sepe accidit ut nos fallat vel negando se abstulisse vel affirmando se unde restituat non habere. Sepe similiter et nos fallamur putando quod nos non agere ut reddat vel ipsum non habere unde reddat. tamen veraciter hoc dicit esse tenendum ut cum de reo sententia non una sit nostra de aliena re. neutri tamen complacere debemus quod res non reddatur aliena nam de homine ut homines diversa sentimus sed in ipsa iusticia simul sumus. Tercium est quia commodum de peccato reportatur. Sic enim ait Aug. apud cor meum cui testis est deus non audeo dicere nec sentire vel discernere interveniendum esse pro aliquo quod scelere abstulit sceleris impunitate possideat Si autem usuraria relaxetur usura quod scelere abstulit sceleris impunitate possidet. Quartum est quia iniustum in proximum committitur verum nanque est quod papa potest pro utilitate reipublice et ecclesie suos subditos grauare. sed sicut utilitas comunis intenditur per eum ita et grauitas comunitur per ipsum suis subditis est inferenda. Si autem non restituantur usure illis personis a quibus sunt extorte per usurarios non inferuntur grauamina comunitur sed quibusdam singulariter. Unde peccatur contra iusticiam distributiuam potest ergo papa talem relaxationem facere sed puto quod non debet propter ista mala que sequuntur que per ordinem adducit Aug. in epistola ad macedonium. Ad Primum ergo est dicendum quod papa non facit contra ius naturale quia non iudicat usuram esse reddendam

ꝫ vtilitate reipu· accipit ab vno qd̄ sibi debebat̄ et relaxat alteri illud quod alteri tenebat̄. ¶ Ad scd̄m est dicēdū similit̄ ꝙ ꝑꝑ nō absoluit furem iudicando ꝙ res furtiue sublata non sit restituēda ꝫ bn̄ posset ꝓ vtilitate ecc̄ie rem furtiue sublatam ab illo recipe cui sublata ē et illi donare qui ip̄aꝫ restituē tenet̄. ¶ Ad Terciū ē dicendū ꝙ pctꝫ non remittit̄ alicui absqꝫ restitutiōe vel absqꝫ relaxatione per illuꝫ qui de iure potest illā relaxationē facē.

AD· ij· sic procedit̄ Videt̄ enī ꝙ ꝑꝑ possit absoluere seruū vsurarij absqꝫ eo ꝙ teneat̄ ad restitutionē et absqꝫ eo ꝙ sibi faciat relaxationē quia ꝑm iura non debet sequi incommodū illū quē non sequit̄ cōmodū, Sed seruus vsurarij de vsura nō sentit ꝯmodū acq̄sitionis· ergo non debet sentire damnū restitutiōis. ¶ Pret̄ea si seruiens vsurario tenet̄ ad restitutiōeꝫ vel indiget relaxatione· tūc q̄cūqꝫ vsurariā pecuniā portat vel numerat vel debitū scribit tenet̄ qd̄ videt̄ eē periculosū et absurdū. ¶ Pret̄ea magis videt̄ eē causa damni vel furti q̄ consulit alteri furtū vel damnū eē faciendū q̄ꝫ seruus vsurarij· ꝫ dans consiliū damnū vel furtū ē faciendū non tenet̄ vt videtur cum raptor non teneat̄ sequi eius ꝯsiliū. ¶ In contrariū est q̄a qui seruit furi ī furto tenet̄ ad restitutionem Ergo qui seruit vsurario in vsuris tenetur ad restitutionem cum nomine furti prohibeat̄ vsura. ¶ Rn̄sio dicendum ꝙ sicut patet xiiij· q· vj· auct̄e aug̃· Qn̄ res aliena que reddi potest non reddit̄ non agit̄ penitētia ꝫ simlat̄ Omnis ergo qui conscientiā hꝫ rei aliene tenet̄ ad restitutionē vel indiget relaxatione aliter absoluēdus nō est. Istud aūt contingit ī triplici casu· quia aut quis tenet̄ ratione soliꝰ delicti eo ꝙ causa vel cōcausa fuit rapine ꝫ de re rapta nichil ad eū peruenit. Aut ratione solius rei qꝛ res rapta ad eū peruenit ꝫ causa rapine nō fuit. Aut ratione vtriusqꝫ qꝛ et causa rapine fuit aliquo modo et res ad eū peruenit· Si ergo seruus vsurarij continet̄ in isto tercio casu planū est ꝙ tenet̄. Si vero ꝯtinet̄ in scd̄o similit̄ certū est eū teneri. Sꝫ si in p̄mo casu quia solū causa est et concausa fuit vsure tunc puto similit̄ euꝫ teneri si fecit contractus vsurarios noīe suo vel dn̄i aut ꝙ vsuras exigat isto nanqꝫ modo concausa ē vsure. Sed si in alijs conditionibꝰ seruat vsurario que non sint concause vsure puto ꝙ non tenetur.

¶ Ad Primū ergo ē dd̄· ꝙ illa regula iuris intelligit̄ in his que sūt

bone fidei et non male. Nã qui incendit domũ nullũ sentit ꝯmoduꝫ acquisitõnis debet tamen sentire in cõmodũ restitutõnis. ¶ Ad scdm est dicendum ꝙ non quicunqꝫ seruit vsurario in vsuris tenet̃. Sed q̃ seruit in vsuris faciẽdis puta contract⁹ vsurarios faciẽdo ul' exigẽdo ¶ Ad tercium est dicendum ꝙ ꝑm regulaꝫ iuris triplex ẽ consilium. Quoddam nõ fraudulentũ inefficax tñ qd̃ dat̃ alicui alias idẽ facto. Quoddam fraudulentuꝫ efficax qd̃ dat̃ alicui alias non facturo. In primo casu qui dat consiliũ nõ est causa damni licet posset eẽ occasio In scdo similit̃ non est causa damni quia damnuꝫ non ẽ secutum ex consilio suo. Sed in tercio est causa damni qꝛ damnũ subsecutũ ẽ. vñ in p̃mo & in scdo casu nõ orit̃ obligatio ad restitutiõeꝫ ꝫ ĩ tercio sic.

AD tercium sic procedit̃ videt̃ enĩ ꝙ ꝓꝑ posset non rite absolutuꝫ absoluẽ ꝑ ratihabitõnem. Scribit̃ enĩ ex̃ de his que fiũt a p̃lato sine consensu capl'i. Certum est de rigore iuris concessioneꝫ illam nõ tenere quã reclamante capl'o ꝑ predecessorem tantũ factam habuisse nisi eam ratam postmodũ habuissent. ergo si aliquis est absolut⁹ in casu in quo absolui nõ potuit si postmoduꝫ ꝓꝑ ratam habeat tenebit absolutio. ¶ Preterea ita est ĩ ligatõne sicut est in absolutõne. Sed si quis ratam habeat homicidiũ ꝑ alium factum ligat⁹ ẽ culpa ⁊ pena homicidij. ergo si ꝓꝑ ratam habeat absolutiõeꝫ absolut⁹ erit. ¶ Pret̃ea si quis absolut⁹ est in casu ĩ quo nõ potuit absolui in tali absolutõe non est defect⁹ nisi ꝓꝑter supioris ꝓhibitõnem. ergo ꝑ supioris ratihabitõnem tenebit absolutõ. ¶ In contr̃rium est ꝙ tunc papa posset effectum sacramenti sine sacramento conferre qd̃ supra negatum est. ¶ Rñsio. Dicendũ ꝙ ista questio ꝓ tanto est dubia qꝛ tam ꝑm iura diuina q̃ꝫ ꝑm humana ratihabitio retro trahit̃ & mandato compat̃ Vnde qui consentit in homicidiũ eo ignorante factũ homicida apud deum habet̃. Si ergo aliquis sacerdos absoluat aliquem in casu ꝓhibito sibi a papa si postmoduꝫ petat ip̃i⁹ ꝓꝑe ratihabitiõeꝫ videt̃ ꝙ ratihabitio obtẽta sufficiat ut illa p̃ma absolutio ꝑfecta sit. Sciendũ est ergo ꝙ ratihabitio non habet locũ in absolutõne sacramentali ad quaꝫ req̃runtur tria. Primo p̃tas ordinis ex ip̃i⁹ ordinis susceptiõe Secundo ordinis executio ex supioris iurisdictione. Tercio sacramẽti administratio ex ip̃i⁹ verbi cum elemento applicatiõe quia applicat̃ verbum ad elementum ⁊ fit sacramentũ ꝑm Aug. in casu g° ꝓposito

si sacerdos aliquem absoluit in casu ꝓhibito sibi per papam in tali absolutione deficit ex parte sacerdotis ordinis executio, Si vero post modũ ex parte pape interueniat ratihabitio ex parte eius deficit sac̃menti applicatio· et planũ est ꝙ quocũqꝫ istoꝝ triũ deficiat absolutio non est sacramẽtalis. Si enim papa ex sola ratihabitione absqꝫ sac̃menti applicatione posset aliquẽ absoluere posset effectũ sacramenti sine sacramẽto conferre qd̃ xp̃s nlli puro homini ꝯcessit. ¶ Ad p̃mũ ergo est dicendũ ꝙ nõ est simile quia alienatio vel concessio rei cum sit de iure positiuo dependet ex sola volũtate hñtis p̃tatem alienãdi Vnde si dependet ex volũtate pluriũ si vni⁹ volũtas p̃cedit sufficit ratihabitio subsequentiũ ꝯtinuata cũ volũtate prioris. ¶ Ad scd̃m est dicendũ ꝙ non ẽ simile eodẽ modo qꝛ homo potest seip̃m ligare praua volũtate per diuini mandati transgressionẽ. Nam quãuis explicite per Non occides ꝓhibeat̃ factũ · implicite tñ prohibet̃ voluntas Vñ si quis ratũ habeat homicidiũ eo ignorãte factũ· ligatus ẽ culpa et pena homicidij quia transgressor ẽ diuini mãdati ꝫ non potest homo seip̃m absoluere nisi per diuine gratie infusionẽ et sacramẽtalit̃ per sacramẽti receptionẽ. ¶ Ad terciũ est dicendũ ꝙ quãuis in absolutione non fuerit defectus nisi superioris prohibitio ex parte tñ superioris non sufficit ratihabitio nisi sit sacramẽti applicatio cũ nõ possit effectũ sacramenti sine sacramẽto conferre.

AD Quartũ sic ꝓcedit̃· videt̃ enim ꝙ papa possit absoluere habentem rem alienã post annos prescriptionis absqꝫ eo ꝙ ip̃aꝫ restituat. Dicit enĩ aug̃ ad macedoniũ Certe alienũ non est qd̃ iure possidet̃ qꝛ qd̃ iure habet̃ iuste possidet̃· et qd̃ iuste bñ· et qd̃ bñ alienũ iam non est Sed res prescripta iure possidet̃ non est ergo restituẽda ¶ Pret̃ea· xvj· q· iij· scribit̃ ꝙ repeti non possũt que· xxx· annis q̃ete possident̃ ꝫ qd̃ repeti nõ potest homo nõ tenet̃ restituẽ ergo. ¶ Pret̃ea qd̃ possidet̃ auctoritate illi⁹ q̃ est dñs rei iuste possidet̃ Sed scribit̃· C. de p̃scrip· ꝙ princeps roman⁹ omniũ dominiũ habet quo ad ꝓpetatẽ Cũ res prescripta auctoritate p̃ricipis teneat̃· videt̃ ꝙ res prescripta non sit restituẽda, ¶ Pret̃ea res nõ ẽ restituẽda nisi illi cui ꝯpetit repetitio et actio in foro iudiciali· ꝫ scribit̃ ex̃ de p̃scrip· c· frat̃nitati tue ĩ notescat· ꝙ de iure melior ẽ conditio possidẽtis q̃ꝫ q̃dragenalis p̃scriptio omnem prorsus actionẽ excludit. ¶ Pret̃ea in re illa quã homo

iuste ãmittit non competit ei repetitio & homo retinens illam iuste retinet. Sz si homo p totum tempꝰ p̃scriptõnis sit negligens in repetendo rem suam iuste elapso tempore p̃scriptõnis priuat repetitõne vt amplius non sit sua ꝫ transeat in dñium alterius. res ergo legittime prescripta non est restituẽda. ¶ In contrium est quia omnis retẽtio rei aliene p̃hibet noie furti. Sed p̃ceptum de furto Exo. xx. Cum sit negatiuuz obligat semp & ad semp. ergo nulla temporis antiquitas quacunqꝫ p̃scriptõne talem p̃hibitõnem potest tollere. ¶ Responsio Dicendum qꝫ aliqui simplicit dicũt p ratõnes supius assignatas rẽ legittime prescriptam ꝛ bona fide retẽtam vsqꝫ ad tempꝰ p̃scriptiõis non est restituẽda si infra tempꝰ p̃scriptõnis homo nõ habuit cõsciẽtiam de mala fide puta qꝫ esset res aliena & iniusto titulo acquisita. Si vo post tempꝰ p̃scriptiõis innotescat sibi de mala fide qꝫ res fuerit aliena ꝛ iniusto titulo acquisita dicũt qꝫ non debet sibi inde formare conscientiam ut teneat ipam restituere quia res illa iam facta est sua et iam transiuit in dñium eius elapso tempore p̃scriptõnis auctoritate pncipis legẽ p̃scriptiõis faciẽtis. Sz opinio contria michi ꝓbabilior videt ponens qꝫ omni tempore audiendꝰ est homo sup repetitionem rei sue. mouent autẽ me ad hoc specialit tria Pmo auctoritas diuina Nam p̃ceptum de non furari sub quo vt dictum est continet omnis acceptio ꝛ retentio rei aliene cũ sit negatiuũ ad semp qua ratiõe qua negatiuũ & pro semp ratione qua p̃ceptum. Vnde cum tale p̃ceptuz sit de iure nate ꝛ de iure diuino nulla lege humana pt tolli. Planuz est autẽ qꝫ p̃scriptio lege humana posita est q̃ licet ꝓ statu reipublice sit iusta ꝛ buanda. in nullo tñ pot p̃iudicari legi nali uel diuino. Secundo auctoritas Aug. ad macedoniũ ubi loquens de restitutiõe rei aliene sic dicit. Si diuersa de hoie ut homines sentimꝰ in iusticia tamẽ simul sumꝰ quatinꝰ si de re aliena diuersoz diuersa sit sentẽtia nulli tamen placeat ut res non restituat aliena nec in hoc nostras suspitiones quibz credibilibus rerum signis mouemur cognitiones certas estimare debemꝰ cum credibilia nulla sint falsa sicut credibilia nulla vera. Tercio auctoritas diuina. Sic enim scribit ex̃ de p̃scriptiõ quoniam omne qõ non est ex fide peccatum est ideo sinodali iudicio diffinimꝰ ut nulla valeat absqꝫ bona fide p̃scriptõ tam canonica qm̃ ciuilis cum gnaliter sit omni constitutioni atqꝫ cõsuetudini derogãduz

qđ absq; pcō mortali nō potest obseruari, Vñ oportet q; q; pscribit ut in nulla temporis parte habeat conscientiā rei aliene. Ad primū ergo est dđ q; illđ qđ possidet iure diuino vel naturali iuste possidetur et bñ. ꝛ qđ possidetur iure positiuo non ſp iuste possidet. Multa nāq; ut dicit aug lex ciuil' ordinat et multa puniēda impunita relinquit que per diuinam legem corrigunt. Neq; enī ut ait quis nō oīa facit que facienda ideo q; facit improbanda sūt. Planū est enim q; aug legē inculpatam dicit que concedit ut hominē volentē me occidē possim occidē. et tñ bm legē diuinā hāc humanā legē seruātes ipe inculpatos non dt sic lex que concedit prescriptionē iusta est bm pñtez statum. scđm tñ legē diuinā seruātes legē prescriptiōis inculpati esse nequeūt. et ideo quocunq; tpe homo habet conscientiā q; res fuerit aliena vel iniusto titulo acquisita puto q; bm legem dei hō teneat ipam restituere. Ad scđm est dđ. q; in bonis ecclīasticis papa dt plenū dominiū. Vnde absq; omni statu prescriptionis potest ordinare q; ille qui est administrator in tali eccia tanto tpe nō habeat amplius administrationē vel q; aliq in administratiōe illa nō possit habere aliquā iurisdictiōem. Ad terciū ē dđ q; principes nō sunt dñi rer; subditoꝝ nisi sint eoꝝ serui ꝛ sūt tutores ꝓpt quoꝝ tuitionē dant eis reditus et stipēdia vltra que si accipiūt a subditis tenent ad restitutionē sicut alij. pro vtilitate aūt reipu. possūt bona subditoꝝ qñq; accipere et ī communem non in ꝓpriam vtilitatem conuertē. in nullo tñ casu potest cōdē legē que ꝑiudicet legi diuine vel naturali. Ad quartū est dicēdū q; illa decretalis loquit de prescriptione rei ecclīastice et si loquat de pscriptione rei singularis intelligendū est qñ possidet bona fide. ut q; in nullo tpe homo habeat conscientiam q; res fuerit aliena et iniusto titulo acquisita. Ad quintuz ē dđ q; dato q; negligētia posset eē iusta causa āmissiōis rei nō tñ potest eē iusta causa q; iuste possideat ab alio exquo constat sibi q; aliena est et iniusto titulo sibi acquisita quāuis negligētia in repetendo rem infra temp̄ pscriptiōis possit esse sine pcō puta ꝓpt ignorantiam vel ꝓpt absentiā vel ꝓpter peritiam aut ꝓpter hñtis potētiam,

Ad. v. sic procedit. Videt enī q; pp̄ possit absoluere simoniacū absq; eo q; simoniā revocat, Contingit enim qñq; q; totū vnuz collegiū simul cum prelato recipit pecuniā ꝓ aliquo bñficio ecclīastico

simoniace collato. talis autē pecunia non debet reddi ecclesie in cuius iniuriam datū fuit ecc̄iasticum beneficium quia tunc illi reportarent cōmodum de peccato qd̄ cōmiserunt nec de dicta pecunia potest fieri elimosina ul' in pios vsus cōuerti quia non potest fieri elimosina de pecunia simoniace acq̄sita ut scri⁹. i. q. i. pot̄ ergo absolui simoniac⁹ absq; eo q̄ ip̄am restituat. ¶ Preterea nullus potest cogi reddē rem illi a quo recepta est si ei nō cōueniat iusta repetitio. Sz dās pecuniā pro re sp̄uali non potest eam repetere quia ex quo eam turpiter dedit iuste seip̄m p̄uat eius ~~receptōne~~ repetitione. potest ergo absolui simoniac⁹ absq; eo q̄ pecunia simoniaca restituat̄. ¶ Preterea de turpi lucro nō debet fieri ꝓmotō ecclesie ꝫ si pecunia daret̄ ecclesie cui⁹ beneficiū simoniace est acquisitum ꝓmoueret̄ ecclesia de turpi lucro. nō est ergo restuenda ¶ In contrarium est quia scribit̄. i. q. i. q̄ damnatio simonie dantem et accipiētem parit̄ inuoluit. neuter ergo dans uel accipiens simoniā pot̄ absolui nisi reddat̄. ¶ Rn̄sio. Dicendū q̄ q̄uis simonia effectiue sit studiosa voluntas emendi uel vēdendi aliqd̄ sp̄uale uel sp̄uali annexum. obiectiue tn̄ fit iniuria dn̄o sacramentoꝝ et ip̄oꝝ sp̄ualium q̄ illa vēdunt̄ que ip̄e gratis danda esse mandauit. iux̄ illud Math. x. Gratis accepistis gratis date. vnde pecunia simoniace accepta cont̄ voluntatem dn̄i nullo modo retineri pot̄. verum quia pp̄ ip̄i⁹ xp̄i q̄ ē dn̄s sacramentoꝝ et ip̄oꝝ sp̄ualium vicari⁹ est et dispensator bonorū ecc̄iasticoꝝ ea ratione qua bona ecc̄iastica pot̄ recipe et ꝓ vtilitate ecc̄ie vel ꝓ causa ratōnabili conferre ꝓ quib⁹ vult eadem ratiōe pecuniaꝫ simoniace datam vel receptam quāuis reddenda sit ecclesie in cuius iniuriam data est uel recepta pot̄ ꝓ vtilitate ecclesie vel ꝓ alia causa ratōnabili dare cui placet. nō tn̄ debet dare illi qui simoniaꝫ cōmisit quia sicut diuina iusticia nescit patrocinium dare criminib⁹ vt dicit Crisos. Sic pp̄ qui est executor diuine iusticie nō debet cōmodum uel patrociniū dare peccatis qd̄ fieret si simoniac⁹ absolueret̄ et pecunia simoniace recepta non redderet̄. ¶ Ad p̄mum ergo sic cōmunit̄ dicit̄ q̄ pecunia uel possessio vel fruct⁹ simoniace accepti debēt restitui ecc̄ie in cui⁹ iniuriam data sunt non obstante q̄ prelatus uel aliquis de collegio illi⁹ ecclesie fuerit in culpa quia eoꝝ peccatum nō debet alijs nocere ita tamen q̄ q̄ntū fieri potest illi qui peccauerūt inde cōmodū non consequātur. Si vero prelatus et totum collegium sūt in culpa

debet paupibus et alteri ecc̃ie erogari. Nam verum est q̃ elimosina non potest fieri de pecunia simoniace accepta per dantem vel recipientem ꝫ ꝑ papã vel supiorẽ auctoritatem hñtez sup bona ecc̃ie elimosina fieri potest, ¶ Ad scd̃m ẽ dicẽdum q̃ dãs simoniã nõ pt̃ ipam repetẽ qꝛ eoipo q̃ turpit̃ dedit seip̃m ꝓuat repetitiõe. Recipiẽs tñ vel mediator iuste retinẽ nõ pt̃. cũ recepta sit cont̃ volũtatẽ dñi illiꝰ rei quã ipe vẽdẽdã exposuit et ideo de mãdato supioris hñtis pt̃atez sup ipa bona ecc̃ie ẽ distribuẽda ꝑm volũtatẽ eius. ¶ Ad terciũ ẽ dicendũ q̃ simonia ẽ turpe lucrũ ratiõe dãtis vel recipiẽtis q̃ vẽdũt vel emũt qd̃ gratis ẽ ~~restituẽdũ~~ ꝑm p̃ceptũ dñi ex parte tñ ecc̃ie cui reddẽda est ꝓpter iniuriã sibi factã nõ ẽ turpe lucrũ. qꝛ spõsa ẽ illiꝰ qui malis et turpibꝰ in bonũ et in pulchritudinẽ vtit̃,

Ad. vj. sic ꝓcedit̃ Videt̃ enĩ q̃ ꝓp̃ possit absoluẽ ludẽtez ad aleas absqꝫ eo q̃ lucrũ restituat. qꝛ ꝓp̃ nõ ligat̃ iure aliquo positiuo ꝫ ludus aleaꝝ ĩterdictꝰ ẽ iure positiuo. ergo nõ ligat̃ quin cũ tali dispẽsare possit. ¶ Pret̃ea magis ẽ illicitꝰ q̃stꝰ mẽtriciꝰ q̃ꝫ alee lucrũ. ꝫ illud qd̃ acquiritur ꝑ meretricium pt̃ licite retineri. gº multo magis qd̃ acquirit̃ per alee lusum. ¶ Pret̃ea qd̃ accipit̃ ~~nõ~~ volũtarie nõ censetur furtũ vel alienũ et ꝑ consequẽs nõ restituẽdũ. sed tale lucrum ~~nõ~~ accipit̃ volũtarie qꝛ ludẽtes pari volũtate ꝯueniũt qñqꝫ ad ludũ nõ est ergo tale lucrũ restituẽdũ. ¶ In cõtrariũ ẽ qꝛ qd̃ iure ꝓhibet̃ iuste nõ possidet̃. ꝫ alee lusus in iure ꝓhibet̃ sicut patet. C. de ep̃is cicle. c. int̃dicimꝰ. et. C. de reli. et sũp. fune. in constitutiõe greca q̃ sic incipit Aleaꝝ ludus Qd̃ ergo sic contra ius acquirit̃ iniuste retinetur. ¶ Rñsio dd̃ q̃ sicut dicit Ysidorꝰ et ponit̃. i. di. de iure nat̃ali ẽ oĩm coĩs possessio. De iure ergo positiuo vel gentiũ est esse ~~diuini~~ occupatio et reꝝ acquisitio. Vñ acquisitio reꝝ et modꝰ acquirẽdi ex iure humano det̃minat̃ qui quãtũ ad pñs triplex ẽ Nam quidã ẽ honestus et a iure concessus ut fiat ꝑ aliquẽ iustũ vẽditõis vl' donatiõis titulũ. Quidã inhonestus ꝫ permissus a iure ꝓpter maius malũ vitãdum ut per meretriciũ qd̃ permittit̃ in lege humana ꝓpter vitandũ adulteriũ. Aliꝰ inhonestꝰ et a iure ꝓhibitꝰ ut ꝑ alee ludũ. In pr̃io casu licꝫ acquirẽ et retinere nec dat̃ repetitio. In scd̃o casu nõ licet sic acquirẽ. qꝛ permissio ẽ de malo ꝫ licet retinẽ nec cõpetit repetitio. In tercio v̊ casu nec licꝫ acq̃rẽ nec retinẽ ꝫ ꝯpetit repetitõ qꝛ gº ludꝰ aleaꝝ

est inhonestus & prohibitus qui sic lucrat̃ non iuste acquirit nec pt̃ retinẽ imo competit repetitio infra .xl. ãnos vt dicit p̃missa cõstitutio greca. C. de reli. ⁊ sũp. fu. l. alearuz ludus. ¶ Ad p̃mum ergo est dicendum ꝙ ꝓp̃ nõ ligat̃ iure positiuo inq̃ntum contr̃dicit iuri nat̃ali vel diuino. Sed pro ut ius nat̃ale uel diuinũ iure positiuo iuuat̃ & fauet̃ tanto magis ip̃e iure positiõ ligat̃ q̃nto magis est iuris nat̃al' et diuini factor & obs̃uator. vñ dicit Aug. & ponit̃. ix. di. ꝙ q̃cunq̃ legib⁹ imp̃atorum que ꝓ dei voluntate ferunt̃ obtemp̃are non vult acquirit grande suppliciũ. ¶ Ad scd̃m est dicẽdum ꝙ quãuis quest⁹ meretrici⁹ sit magis inhonest⁹ non tñ magis imo min⁹ ẽ humana lege ꝓhibit⁹. ¶ Ad tercium est dicendũ ꝙ qñ ludẽtes pari volũtate cõueniunt ad ludum neutrum potest lucrum retinere ꝫ est paup̃ib⁹ erogandum. Si vero vnus trahit̃ ab alio quia tũc p̃sumit̃ fraus illi restituẽdum est qui tract⁹ fuit ad ludum.

¶ Questio. lxiij. de ꝓp̃e ligatione.

Vlterius videndum est de ꝓp̃e ligatõne. Circa qd̃ querunt̃ quatuor. Primo Vtrum p̃ceptum ꝓp̃e magis liget q̃m ligamẽ legis nat̃e. Scd̃o. Vtrum p̃ceptum ꝓp̃e magis liget q̃m ligamen consciẽtie erronee. Tercio. Vtrũ p̃ceptũ ꝓp̃e magis liget q̃m ligamen conscientie recte. Quarto. Vtrum ꝓp̃e preceptum liget vniuersaliter in omnibus.

Ad p̃mum ergo sic procedit̃ Videt̃ enim ꝙ p̃ceptum pape min⁹ liget q̃m p̃ceptum legis nat̃e q̃a min⁹ ligat mutabile ⁊ fallibile q̃ ligamẽ immutabile ⁊ infallibile. Sz ligamẽ legis nat̃e est infallibile ⁊ immutabile p̃ceptũ vero pape ẽ fallibile ⁊ mutabile. g° minus ligat. ¶ Preterea ligamẽ impressũ a deo magis ligat q̃m ligamen impressũ ab homine. Sed p̃ceptum legis nat̃e est ligamẽ impressum a deo ut dicit Aug⁹. in de vera religione. p̃ceptũ vero pape ẽ ligamẽ impressum ab homine. magis ergo ligat ligamẽ legis nat̃e q̃m preceptum pape. ¶ Preterea ligamen illud quo ligant̃ p̃cepta diuina ⁊ humana magis ligat q̃m illd̃ ligamẽ quo ligant precepta humana tantũ. Sz ligamẽ legis nat̃e p̃cepta diuina & humana ligãt. p̃cepto vero pape solũ ligant humane leges. magis ergo ligat ligamẽ legis nat̃e q̃m preceptũ pape. ¶ In contr̃rium est quia ligamẽ legis nat̃e

per pctm corrumpit sicut dicit glo. Ro. i. Preceptū v̄ pape nunq̄ tol
lit. nauicula enī petri licet fluctuet nunq̄ tn̄ demergit, ¶ Rn̄sio di-
cendū q̄ lex nat̄e triplicit̄ potest considerari. Primo formaliter et qui
ditatiue et sic formaliter est quidā habit⁹ determinās et inclinās hu-
manū intellectū ne faciliter possit deuiare vel errare. omne enī inde-
terminatū indiget aliquo det̄minātē. ~~potius~~ aūt intellectiua indet̄-
minata ē ideo indiget aliquo habitu inclinātē et det̄minātē ipaz ad
actū eius. Scdo mat̄ialiter et subiectiue et sic talis habit⁹ imprimit̄
intellectui practico et ē in intellectu practico tanq̄ ī subiecto, Est enī
vnus intellect⁹ practic⁹ et speculatiu⁹ ꝫ differt ratiōe finis q̄a finis ī-
tellectus speculatiui est veritas. practici v̄ opus vt dicit phs i. metha
Vnde sicut intellectui speculatiuo inserta ē notio principioꝝ specula-
tiuoꝝ sic scz q̄ omne totū mai⁹ est sua parte. sic intellectui practico ī-
serta est notio principiorum opatiuorum. ut nemini faciēdū esse illd̄
qd̄ homo nollet sibi fieri et ista notio ꝓpe lex nat̄e appellat̄, Tercio pt̄
considerari finaliter et obiectiue et sic est respectu vniuersaliū princi-
piorum agendoꝝ non particulariū Vnde ꝓpe lex nat̄e ē habitus co
gnitiuus quantū ad suā rationē formalē. et nat̄aliter intellectui pra
ctico impressus quantū ad suā rationē mat̄ialem. et ē respectu prin-
cipioꝝ agēdoꝝ vniuersaliū et non particulariū quantū ad suā rati-
onem obiectalem. quia ergo formaliter est habitus ē potētialiū non
actualiū. quia vero mat̄ialiter est ī intellectu practico ē opabiliū nō
speculabiliū. Sz quia obiectū eius ē vniuersale non est respectu par
ticulariū ꝫ vniūsaliū solū ergo magis ligat p̄ceptū pape q̄ ligamen
legis nature quia preceptū pape ligat potētionaliter et actualiter li
gamen v̄ legis nat̄e potētionalit̄ solū, Similiter p̄ceptū pape ligat
respectu agibiliū et speculabiliū. ligamē v̄ legis nat̄e respectu agibi
liū solū. eodē modo p̄ceptū pape ligat vniuersaliter et particularit̄.
ligamē vero legis nat̄e vniuersaliter tm̄. ¶ Ad primū ergo est dicē-
dum q̄ p̄ceptū pape personaliter et instrumētaliter mutabile ē et fal
libile Sed auctoritatiue et principaliter immutabile ē et infallibile q̄
auctoritas diuīa cui īnitit̄ immutabil' et infallibil' ē. ¶ Ad scdz ē di
cendū q̄ p̄ceptū pape impressū est similiter a deo. puta a xp̄o q̄ dixit
petro Quodcunq̄ ligaueris super terram ligatū erit et ī cel'. et tanto
impressio ista ē infallibilior impressiōe legis nat̄e inquantū imp̄ssio

legis nate que est habitual p actualez exercitatiōz potest damnari in malū ⁊ reformari ī bonū. Sz ista impressio nusq̄z vniuersalit̄ dānari pot̄ sicut nūq̄z vniuersalit̄ fides ecc̄ie pot̄ deficē. ¶ Ad. iij. est dicendum q̄ p ligamē legis nate ligant̄ p̄cepta diuina & humana materialit̄ habitualit̄ ⁊ vniuersalit̄. Sz particularit̄ ⁊ actualit̄ talis ligatio explicata fuit ī lege moysi p diuersa p̄cepta ⁊ postmodū in lege noua per supadditas pfectiōes ⁊ particulares declaratiōes. planum est enī q̄ vtriusq̄z legis pp̄ est int̄pres ⁊ declarator tanq̄z vicarius xp̄i.

AD. ij. sic pcedit̄ Videt̄ enī q̄ p̄ceptum pape magis liget qm̄ ligamen cōscientie erronee. q̄z conscientia erronea ligat ad malum tenet̄ enim homo sequi conscientiaz erroneaz dictantez bonum esse qd̄ malum est. Dicit enim glo. sup illo verbo Ro. xiiij. Omne qd̄ nō est ex fide pctm est ⁊ si bonū est q̄ fit. tn̄ si fit cont̄ cōscientiā malū est. tenet̄ autē quilibet vitare malū & p cōsequens q̄libet tenet̄ sequi cōscientiā erroneā Sz p̄ceptū pape nō ligat ad malū. magis g° ligat ligamen conscientie erronee q̄z p̄ceptū pape. ¶ Preterea scri' gal. v. Testificor omni homini circūcidenti se q̄ debitor est vniuerse legis implende Sz impletio legaliū post aduentum xp̄i non ligabat ex precepto diuino ligabat ergo solū ex cōscientia & q̄z illd̄ malū erat. q̄z ꝯuare legalia ⁊ post aduētū xp̄i malū erat. ligat g° cōsciētia erronea ad malū ad qd̄ nō ligat p̄ceptū pape. ¶ Preterea agens cont̄ conscientiam sp̄ peccat siue bonum siue malū faciat. ergo hō sp̄ tenet̄ sequi ligamē cōscientie Sed p̄ceptū pape nō tenet̄ homo sp̄ sequi si enim p̄cipiat cont̄ legem dei non est sibi obediendū. magis ergo ligat conscientia erronea qm̄ preceptuz pape. ¶ In cont̄rium est q̄z falsa sententia iudicis nō ligat qd̄ duplicit̄ contingit. Primo si sententia ferat̄ nō ante pp̄um iudicez sed alienū. Scd̄o si manifestuz errorem contineat. vtroq̄z enī modo nō ligat. Sz conscientia erronea ē fals⁹ iudex ⁊ manifestū errorez cōtinet maxime si dictat faciendū esse cont̄rium legi nate vel diuine. minus ergo ligat qm̄ p̄ceptum pape. ¶ Responsio. Dicendum q̄ cōscientia erronea est erroneum iudicium de agendis. agibilia autē q̄ntum ad presens in triplici gn̄e sunt q̄z quedam sūt ad quoꝝ obꝯuationez uel vitatiōz tenem' ex lege diuina ut que cōtinent̄ in p̄ceptis affirmatis vel negatiuis. Quedam v̄ sūt ad quoꝝ impletōnem nō tenemur sed inducimur ut q̄ continent̄ ī cōsilijs & admonitionibꝫ. Quedaz v̄ sūt

ad q̄ruz ĩpletõez nõ tenem̃ nec inducim̃ ut opa indifferẽtia et actões
naturales sic leuare festucã vl' nõ leuare ꝯmedẽ vl' nõ ꝯmedẽ. De p̃mis
g° ẽ dubiũ an tenem̃ seq̃ ꝯsciaz erroneã· qꝛ de ꝯsilijs et opibꝫ indiffe-
rẽtibꝫ nõ vi' eẽ dubiũ, Planũ est eniz ꝙ siq̃s c̃dat se ligari et teñi ad
intrãdũ religiõez peccat si nõ ĩtrat. Siq̃s sil'r credat se teñi leuare fe-
stucã ñ leuet peccat Sz de p̃ceptis diuĩe legis ẽ dubiũ qꝛ de eis ẽ diuĩa
obligatõ ĩ ꝯtriũ· Vñ dicũt aliq̃ ꝙ siq̃s c̃dat ꝑm ꝯsciaz se teñi ad for-
nicãdũ vl' ad furtũ ꝯmittendũ nõ te' tale ligamẽ ꝯscie seq̃· qꝛ nõ te'
hõ facẽ illd̃ vl' seq̃ ꝯsciaz ĩ eo qd̃ ẽ legi diuĩe ꝯtriũ. Vñ dicunt ꝙ ꝯscia
erronea nõ ligat ĩ mal' et ad seq̃dũ illa q̃ sũt diuĩa lege ꝓhibita Ve
rũ qꝛ ut aug̃ vi' dicẽ· facẽ ꝯt̃ ꝯsciaz siue bonũ siue malũ fiat sp̃ ẽ pctz
iõ puto ꝙ ꝯsciaz erroneã ĩ malũ obligat ad sequẽdũ nõ solũ simpl'r
et p̃ se ꝫ ꝑm quid et p̃ accñs inq̃ntũ credit̃ recta q̃diu manz erronea
Concrit eniz sup̃ eũdez actũ duplex vĩcl'uz ꝯtriũ· vnũ legis nat̃e qd̃ ẽ
vĩcl'uz ligãs simpl'r et p̃ se puta nõ eẽ furãdũ nec fornicãdũ. Aliud
vĩcl'uz errãtis ꝯsciẽtie q̃ credit̃ licẽ fornicari et furari· qd̃ q̃dẽ vĩcl'uz li
gat ꝑm q̃d ꝛ p̃ accñs inq̃ntũ ꝯscia credit̃ rcta· Vñ q̃cq̃d facit hõ du-
rãte tl'i ꝯscia erronea peccat· nã si fornicat̃ facit ꝯt̃ ligamẽ dĩni p̃cep
ti Si v̊ nõ fornicat̃ facit ꝯt̃ ligamẽ ꝯscie· ꝫ quõ peccat vt̃q̃ mõ exq̃ p̃-
plexus ẽ et q̃i ad ĩpossibile obligatus, Vl'r eni ꝑm aug̃ illd̃ cui resisti
nõ pt̃ pctz nõ ẽ tal' aũt nõ videt̃ posse resistẽ q̃n alterꝫ istoꝝ incurrat
Ad qd̃ d' ꝙ simpl'r nõ ẽ ꝓplexus· qꝛ pt̃ et debet ꝯsciaz erroneã deponẽ
ad p̃ceptũ ꝓ̃pe vl' supioris· ꝛ ĩ h° soluit̃ ꝓpoĩta qõ qꝛ magis ligat p̃ce-
ptũ ꝓ̃pe q̃ ligamẽ ꝯscie erronee, Verꝫ ẽ eni ꝙ ꝑm q̃d et ut nũc magis
ligat ligamẽ ꝯscie erronee q̃ p̃ceptũ ꝓ̃pe extẽsiue· eo ꝙ ꝯscia erronea
durãte ẽronea ligat ad malũ et ad bonũ, Ad bonũ q̃dẽ ex obligatõe
p̃cepti dĩni. Ad malũ v̊ ex obligatõe erronee ꝯscie q̃ putat̃ rcta· p̃ce-
ptũ v̊ ꝓ̃pe nũq̃ ligat ñ ad bonũ qꝛ ad malũ p̃ceptũ ꝓ̃pe nõ eẽt tenen-
dũ imo oĩo sp̃nẽdũ· ꝫ v̊tual'r et vl'r magis ligat p̃ceptũ ꝓ̃pe· qꝛ hõ sp̃
et vl'r ĩ oĩbꝫ tenet̃ erroneã ꝯsciaz dimittẽ ad p̃ceptũ sui supioris ꝛ eiꝰ
detiatõi stare ac eius ꝓplexitatẽ ĩ sua detiatõe relĩquẽ, Et p̃ h° patz
rñsio ad ratiões in oppositũ factas.

AD· iij· sic ꝓcedit̃ Videt̃ eni ꝙ p̃ceptũ ꝓ̃pe magis ligat q̃ ligamẽ
recte ꝯscie· qꝛ sp̃ ligat magis mãdatũ supioris q̃ inferioris· ꝫ ꝓ̃p
ẽ sup̃ aĩas oĩm hoĩm iux̃ illd̃ ro· xiiij· Oĩs aĩa p̃tatibꝫ sublimioribus

sbdita sit. g° ꝑp̄ ē sup ɔsciētias oīm. p̄ceptū g° eiꝰ magis ligat q̄ꝫ p̄cep
tū ɔsciētie ꝓpe. ¶ Pretea magis ligat̄ q̄s eo a q̄ se nō pt̄ absoluē qm̄
eo a q̄ pot̄ se absoluē ꝫ a p̄cepto ꝑpe hō nō pot̄ se absoluē. pot̄ autez se
absoluē a ligamīe ɔsciētie. g° magis ligat p̄ceptuz ꝑpe q̄m ligamen
cōsciētie. ¶ Pretea magis ligat qd̄ certū ē eē bonū qm̄ qd̄ nō ē certum
Sz certū ē ꝙ p̄ceptū p̄lati ē bonū. Scri' enī ꝓuerb. xvi. Diuinatō ē ī
labijs regis ī iudicio nō errabit os eiꝰ. fortiꝰ g° ē ligamē p̄cepti p̄lati
qm̄ ligamē ɔsciētie. ¶ In ɔtriū est qꝛ vīculū qd̄ absoluit a p̄cepto dei
tollit vīculum p̄cepti ꝑpe ꝫ dictamē ɔsciētie absoluit a p̄cepto dei. Si
enī alicui mlieri dictat ɔsciētia istū eē virū suū q̄ tn̄ in rei veritate nō
ē suus vir ⁊ cognoscat̄ ab eo. nec peccat nec trāsgredit̄ p̄ceptuz dei. qd̄
tn̄ trāsgredēt̄ nisi eēt dictamē ɔsciētie. multo magis g° ligamē ɔscīe
absoluit a p̄cepto ꝑpe. ¶ Rn̄sio dd̄ ꝙ ligari magis. pot̄ ītelligi dupli
cit̄ ul' extensiue ul' ītensiue. Si g° accipiat̄ ɔscīa recta q̄ recta eē credit̄
extēsiue ī pluribꝫ ligat ligamē ɔscīe sic recte q̄z p̄ceptū ꝑpe. Cuiꝰ ratō
est qꝛ cū sit duplex iudiciū diuinū ⁊ humanū deꝰ ī suo iudicō magis
pēsat affectū q̄z effectū cū ipe ītueat̄ cor. hō v̄ magis effectū q̄z affectū
cū videat q̄ foris parent. ut scri'. i. Re. xvi. Vn̄ si q̄s ɔt̄ ɔscīaꝫ facit ali
qd̄ bonū qd̄ nō bono affectu facit. q̄uis nō faciat ɔt̄ legē ꝑm humanū
iudiciū. facit tn̄ ɔt̄ diuinū iudiciū nec ī tali iudicio meret̄ penā. Ecō
trio si q̄s faciat aliqd̄ malū humana lege ꝓhibitū qd̄ ꝑm suaꝫ ɔscīaꝫ
credat̄ bonū qꝛ facit bono affectu q̄zuis faciat ɔt̄ legez ꝑm humanū iu
diciū nō tn̄ facit ɔt̄ diuinū iudiciū nec ī tali iudicio meret̄ penā. Cō
scīa g° recta q̄ recta esse cdit̄ ī oībꝫ ligat. p̄ceptū v̄ ꝑpe nō ligat ī oībꝫ
qꝛ ī mal' ꝛ ī his q̄ sūt ɔtra deū nō ligat. Intēsiue tn̄ fortiꝰ ligat p̄cep
tuz ꝑpe q̄z ligamen ɔscīe qꝛ ligat ī foro exterioris iudicij ī q̄ nō ligat̄
ligamē ɔscīe cuz soliꝰ cogitatiōis ꝑm iudiciū humanū nemo mereat̄
penā ꝛ ligat ī foro īterioris ɔscīe eo ꝙ hō ɔscīaꝫ suā rectaꝫ ad p̄ceptuz
ꝑpe debet ɔformare erroneam v̄ ɔscīaꝫ ad p̄ceptuz ꝑpe debet deponere.
¶ Ad. i. g° est dd̄ ꝙ papa est sup hoīs ɔscīaꝫ ī foro exterioris iudicij.
In foro v̄ īterioris ɔscīe homo subijcit̄ soli deo q̄ ꝑm intentionem eiꝰ
opi suo finez īponit. vn̄ ī pluribꝫ ligat̄ homo īteriori ɔscīa q̄ꝫ p̄cepto
pape eo qd̄ quicq̄d agit homo ɔtra ɔscīaꝫ credens ɔtra deuz agē eius
iudicio punit̄ ꝫ non quicq̄d hō agit ɔtra papā ul' trāsgressor mādati
pape nō ī oībꝫ est puniendꝰ. ¶ Ad. ij. est dd̄ ꝙ a vīculo ɔscīe non pt̄

aliquis se absoluē sicut nec a p̄cepto pape·nā si ligamē ɔscīe ē rectū
tenet̄ illō seq̄ et sic ab eo se nō absoluit·si v̄ ē erroneū te' illō deponere
nō suo iudi° ꝫ iudi° supioris. ¶ Ad iij·dō·q̄ argumētū arguit effi-
caci⁹ vīclūz eē p̄ceptū ꝑ̄pe q̄ ligam̄ ɔscīe et q̄ ī vīcl'o ɔscīe tenet̄ stare
p̄cepto pape an sit rectū vl' erroneū, Sz q̄diu credit̄ eē rectū ī pl'ib⁹
ligat q̄z p̄ceptū pape.

AD·iiij·sic ꝓcedit̄· videt̄ enī q̄ p̄ceptuz ꝑ̄pe liget vl'r ī oīb⁹ q̄a q̄
obligat̄ ad mai⁹ obligat̄ ad mī⁹·ꝫ illa q̄ sūt de regl'a xp̄iane fi
dei ī q̄b⁹ hō obligat̄ ꝑ̄pe obedīe maiora sūt q̄ illa q̄ sūt ī dr̄a g° ī isti⁹
p̄ceptū ꝑ̄pe ligat. ¶ Pret̄ea p̄ceptū dei ligat ī oīb⁹·ꝫ p̄ceptū ꝑ̄pe ligat
v̄tute dei iux̄ illō luce·x· Qui vos audit me audit et q̄ vos sp̄nit me
sp̄nit ergo p̄ceptū ꝑ̄pe sil'r ligat ī oīb⁹, ¶ Pret̄ea Bern̄·di· Salutare
credas q̄cq̄d p̄lat⁹ iniūxit·q̄dcūq̄ g° mādatū vicai⁹ xp̄i t̄didit exequē
dum ē vbi ɔt̄ria dīe legi nō p̄cipiat ¶ In ɔt̄riū ē·dicit enim Bern̄·
Nō plus exigas a me nisi illa q̄ ꝓmisi· ꝫ hō ī religiōe xp̄iana nō ꝓ-
mittit oīa īdr̄a seruare nō g° ī oīb⁹ p̄ceptū ꝑ̄pe ligat. ¶ Rn̄sio dō q̄
ī religiōe xp̄iana cui⁹ ꝑ̄ monarchiā tenet aliq̄ p̄cipiūtur q̄ sūt de sa
lutis nc̄itate. Aliq̄ v̄ suadent̄ q̄ sūt de ɔgruitate. Aliq̄ v̄ agūt̄ q̄ sūt
indifferētia, In p̄mis q̄ntū ad illa q̄ sūt explicita p̄ceptū ꝑ̄pe ligat v̄-
tute p̄cepti dīni Quantū v̄o ad illa q̄ sūt īplicita ligat p̄ceptū pape
ex v̄tute clauiū q̄ suū est detīare et declarare q̄ sūt illa q̄ q̄libet ꝓfitet̄
obs̄uare ī religiōe xp̄iana, In scd̄is v̄o et t̄cijs p̄ceptū pape nō ligat
q̄ nec ligat p̄ceptū dei n̄ forte rōe ɔtēpt⁹ vl' n̄ illa q̄ credunt̄ eē in dif-
ferētia papa mādaret ītelligēda eē s̄uāda ī ꝓfessiōe xp̄iane religiōis
Dicit enī glo·sup i° v̄bo Math·xxiij·Sup cathedrā moysi sederūt scri
be et pharisei q̄cunq̄ ergo dixīnt vob̄ s̄uate ⁊ facite· q̄ p̄cepta p̄latoꝝ
retinēda sūt ī his q̄ ꝑtinēt ad cathedrā vl' ī his q̄ reducūt̄ ad cathedrā
¶ Ad·j·d' q̄ illa q̄ in xp̄iana religiōe ɔtinent̄ tanq̄ precepta mai-
ora sūt necessitate q̄z cōsilia vel indifferētia· nō tn̄ sūt maiora ɔgru
itate· Vn̄ preceptū pape ī ill' ligat ex nc̄itate ī istis aūt nō nisi qua-
dam ɔgruitate. ¶ Ad scd̄m ē dicēdum q̄ preceptū pape virtute pre-
cepti dei ligat·et ideo illa q̄ a deo nō precipiūtur sed suadent̄ vl' ī dif-
ferētia habētur preceptū pape sil'r ligare nō debet, ¶ Ad Terciū ē di
cēdū q̄ illō v̄bū bern̄· intelligēdū ē de humilitate et ɔgruitate non
nō aūt de necessitate.

Questio·lxiiij·de predicationis dispensatione·

Deinde videndum est de dispensatione predicationis·Circa quod queruntur sex·Primo utrum dispensatio predicationis in papa sit potestas ordinis vel iurisdictionis·Secundo utrum sine auctoritate pape conveniat episcopis predicare·Tercio utrum papa possit religiosos ad officium predicationis assumere·Quarto utrum papa religiosis petentibus et procurantibus debeat officium predicationis conferre·Quinto utrum sola auctoritate pape sine requisitione episcoporum et prelatorum religiosi possint predicare·Sexto utrum magistris in theologia ex officio conveniat predicare sicut episcopis·

Ad·i·ergo sic procedit videtur enim quod dispensatio predicationis in papa non sit alicuius potestatis ordinis vel iurisdictionis quia in predicatione requiritur doctrina iuxta illud ecclesiast·v· Si est tibi intellectus responde proximo tuo sin autem sit manus tua super os tuum Sed multi laici sunt literati quam clerici·ergo nulla alia potestas requiritur ad predicandum nisi doctrine veritas·Preterea ad predicandum requiritur missio iuxta illud Ro·x·Quomodo predicabunt nisi mittantur·Sed aliqui interius divinitus inspirati a deo mittuntur ad predicandum sicut beatus Grego· refert in dyalogo de beato benedicto quod homines montis cassini sua predicatione ad fidem adduxit et de quodam equitio cui angelus in somnis apparuit et eum ad predicandum misit·ergo sine potestate ordinis vel iurisdictionis inspirati a deo possunt predicare·Preterea scriptum ecclesiast·xvij·quod deus unicuique mandavit de proximo ut eripiat eum ab omni iniquo·ex solo ergo precepto divino quilibet suo proximo tenetur predicare et ipsum instruere absque aliqua alia potestate recepta a papa ordinis vel iurisdictionis·In contrarium est quod scriptum extra de hereticis·c·cum ex iniuncto·Responsio·Dicendum quod a xpo capite derivata est in membra eius gratia affectum inflammans et peccata remittens·et veritas intellectum illustrans·et viam eterne vite ostendens·De quibus duobus scriptum primo gratia et veritas per hiesum xpm facta est·primum istorum comunicatur in populo xpiano per sacramentorum administrationem·Nam gratia sacramentalis per sacramenta noue legis conferuntur·unde dicuntur esse vasa gratie·sic dicit Hugo·i·li·de sacramentis·Secundum vero per sacre scripture predicationem·Gratie ergo sacramentalis collatio que respicit corpus xpi verum vel misticum pertinet ad potestatem ordinis·quia sacramentum eucharistie continens corpus xpi verum ad quod omnia sacramenta ordinantur·non nisi sacerdos et habens potestatem ordinis potest conficere sed sacre scripture predicatio cum respiciat corpus xpi misticum pertinet ad potestatem iurisdictionis·unde predicatio in papa est potestatis iurisdictionis non ordinis quia non ordinatus electus in papam posset predicare et officium predicationis

dispẽsare nõ tñ pt facẽ illa q̃ ad pratez ordis spectarẽt ñ ordinaret, Ad·j·d· qp laicis q̃ntũcũq; polleãt doctna into· poicare, Vñ scri· ex̃ de here· qp cũ ordo doctoz sit papuus ĩ ecĉia nõ dt sibi q̃sq; indifferẽt poicatois officiũ vsurpare· Nã bm apl'z· Quõ pdicabũt ñ mittant· Et vitas ipa pcipit apl'is· Rogate dñm messis vt mittat operios ĩ messez suaz laicis g· quãtũcũq; litatis· qz officiũ poicatois eis non ẽ omissũ poicare nõ licz. Ad·ij·rñ· ex̃ de here· ubi dicit qp ca° ^ sicꝫ argumẽtue rñdeat qp multi inuisibiliẽ mittũt a deo etsi nõ visibiliẽ mittant ab hoie· cũ iuisibil' missio sit dignioz q̃ visibil'· et diuina lõge melioz q̃ humana ideo istis ouenit pdicare talibꝫ ratõnabiliẽ pt rñderi· qp cũ intioz illa missio sit occulta nõ sufficit alicui tm asserẽ qp ipe sit missus a deo cũ hoc quilibet hẽticꝰ asseruerit. Nã manicheꝰ scripsit se apl'z ihu xpi missũ a deo Sz oportet qp astruat illaz ^ cl2et inuisibilẽ missionẽ p opationẽ miraculi vl' sacre scripture testimoniũ sicut moysi misso ĩ egiptũ ad filios israbel datũ ẽ signũ ut ouerteret virgam ĩ colubz et Io·baptista sue missionis speciale testimoniũ sũpsit de scripta dicẽs· Ego vox clamãtis ĩ deserto sic dixit ysa pphet
Ad·iij·d· qp monitiõe et correctiõe fraina cuilibet mãdatũ ẽ de pximo· ut eripiat eũ ab oi iniquo, Sz sic dicit aug ĩ li° de nouo cãtico Xps p scripturas sctas poicat nõ ĩ angul' nõ occulte ꝫ palã et publice In sole eni posuit tabernaculũ suũ qa ĩ maifesto collocauit ecĉiaz suam et ut subdit· Si vitate fulcit poicatio tua publica sit doctrina tua, Vñ ex̃ de here scri· qp qdaz laici merito sũt arguẽdi q occ'ta suẽticula celebrãt et officiũ poicatiois sibi vsurpãt. Dei eni lux vera intm odit opa tenebraz ut apl'os p vniũsuz mũdoz poicaturos euangeliũ oi create missurus eis pcepit qd dico vobis ĩ tenebris dicite in lumie· et qd in aure auditis predicate sup tecta,

Ad·ij·sicꝫcedit Videt eni qp sine auctoritate pape epis ouenias predicare· qz nõ pt quis poicare nisi mittat dicẽte apl'o Ro·x· Quõ poicabũt nisi mittãt. ꝫ oẽs epi ĩ psona apl'orũ missi sũt a xpo ad pdicãdũ iux illo math· vltimo· Eũtes in mũdũ vniũsuz poicate euãgeliũ oi create nõ g· indigẽt mitti a pp Pretea archidyaconi et pbis ouenit ex officio ipoz predicare ut scri· xxv·di·c·plectis Mlto ergo fortius ex officio ouenit predicare epis. Pretea sup illo verbo math·xvj·Tibi dabo claues regni celoz dicit glo·qp pratez solue-

di & ligādi & ɔsciaꝫ discernēdi claues regni celoꝝ xp̄s appellauit. Sꝫ ambe iste claues īcludūt' ī ep̄ali officio. g° ep̄is ex officio ɔuenit p̄dicare absq; aliq̄ alia auctoritate. ¶ In ɔtriū ē qꝛ p̄dicare ē act⁹ iurisdictiōis. Sꝫ p̄tas iurisdcōis deriuata ē ī ep̄is ab ip̄o p̄p̄. g° absq; p̄p̄e auctoritate p̄dicare nō possūt. ¶ Rn̄sio dd̄ q̄ p̄dicare ex officio pot̄ ītelligi q̄ntū ad p̄ns duplicit'. Prīo q̄ntū ad ip̄i⁹ officij ɔmissiōꝫ. Scd̄o q̄ntuꝫ ad ip̄i⁹ officij executiōeꝫ. Prīo modo p̄dicare posse ɔuenit oībꝫ q̄bꝫ aīaꝝ cura ɔmittit'. vn̄ eo ip̄o q̄ ep̄i archidyaconi & presbiteri ad curaꝫ aīaꝝ assumūt' ex officō ɔueīt eis p̄dicare qꝛ ī officio eis ɔmisso auctoritas docēdi & īstruēdi aīas eis ɔmissas īcludit' & dico auctoritas docēdi qꝛ ī p̄tate ordīs q̄ q̄s efficit' ep̄s uel p̄sbiter recipit' p̄tas ligādi & soluēdi q̄ ē vna clauis. Sciaꝫ vero ut noīat habitū acq̄situ vl' īfusū nō recipit. nisi q̄ntū ad auctoritatē. p̄t enī ex tūc sciaꝫ admīstrare nō enī cuꝫ p̄p̄ facit aliquē ep̄m vel p̄sbiteꝝ dat sibi ~~licētiaꝫ~~ ligādi dādo ei p̄tateꝫ ligādi & soluēdi. Sꝫ dādo sibi p̄mā p̄tateꝫ q̄ possit ligare & soluē dat sibi p̄tateꝫ & auctoritatē actū scīe exercēdi. ex officio g° ɔuenit ep̄is ⁊ p̄sbiteris p̄dicare. ep̄o ī sua dyocesi ⁊ p̄sbitero ī sua prochia. Cū enī p̄tas ligādi & soluēdi & p̄tas p̄dicādi sit q̄dā p̄tas sp̄ualis q̄ sp̄ dat' cū aliq̄ ɔsecratiōe. ideo ep̄s ī ɔsecratiōe ep̄ali ⁊ sacdos ī ɔsecratiōe sacdotali vtrāq; p̄tateꝫ recipit. vn̄ q̄ntuꝫ ad officij cōmissiōeꝫ uel receptiōeꝫ ep̄is p̄sbiteris ɔuenit p̄dicare ex officio. Sꝫ q̄ntuꝫ ad officij executiōeꝫ qꝛ hoc req̄rit iurisdictiōeꝫ sup̄ det̄iatā dyocesī ⁊ sup̄ det̄iatā parochiaꝫ. sic dyoceses ⁊ parochias det̄iare. spectat īmediate ad papā sic executio p̄dicatiōis & sacramētorū admīstratiōis ex officio recepto nō ɔuenit ep̄o uel p̄sbitero sine auctoritate p̄p̄e. ¶ Ad. i. g° ē dd̄ q̄ sic apl'i missi sūt ad p̄dicandū nō nisi p̄supposita auctoritate Petri cui iā dictū erat singularit' tibi dabo claues regni celoꝝ. sic ep̄i admittūt' & assumūt' ī partē sollicitudīs nō nisi p̄supposita auctoritate p̄p̄e q̄ sic dat eis auctoritatē exequēdi officiū receptū sup̄ tanta ul' tali materia si bn̄ vtant'. ita culpa exigēte si ɔmisso officio abutunt' pot̄ eos dicta executiōe p̄uare. ¶ Ad. ij. ē dd̄ q̄ archidyaconis & p̄sbiteris ɔueīt ex officio p̄dicare & multo forti⁹ ep̄is postq̄ cura aīaꝝ eis cōmittit'. Sꝫ sic p̄ papā fit eis talis p̄uincie vel talis dyoceß siue parochie ɔmissio ita p̄ eū p̄t fieri illaꝝ subtractio. vn̄ ex officio executiōis nō ɔuenit ei⁹ p̄dicatio vel sacramētoꝝ admīstratio sine auctoritate p̄p̄e. ¶ Ad. iij. ē

dicendū q̄ ep̄s vel p̄b̄r recipit vtranq̄ clauem quantū ad auctorita-
tem exercēdi actū. ꝫ q̄ntuz ad actus executionē cū hoc req̄rat debitaz
materiā subditoꝝ nō ꝯuenit eis vti clauibꝫ nisi auc̄te ap̄lica.

AD. iij. sic procedit. Videt̄ enī q̄ p̄p̄ nō possit religiosos ad offi
ciū predicatōis assumē. q̄r p̄p̄ nō p̄t contra statuta patrū aliq̄d
ꝯdē vl' mutare ut scri' xxv. q. i. Sz statutū patꝝ ē ut pret̄ dn̄os sacer
dotes nll's audeat predicare siue monachꝰ siue laicꝰ ille sit ut d' xvj.
q. i. c. adducimꝰ. Pret̄ea scri' ex̄ xxv. q. i. c. sūt q̄dam Si q̄d docuerūt
ap̄li et ꝓphe: destruē q̄d absit niteret̄ rōnus pontifex nō sentēciā dare
ꝫ magis errare ꝯuīceret̄. ꝫ ordinatio ē ap̄li ij. Chor. x. ut nll's glorieť
in alienis laboribꝫ et in alienis plebibus Si ergo papa habeat glo-
riam dat religiosis licētiā ut possint predicare ī dyocesi ep̄i et in par-
rochia sacerdotis ꝯuīcit̄ errare. Pret̄ea priuilegiū indultū sp̄ ītelli
git̄ sine preiudicio alteriꝰ eē ꝯcessū. ꝫ hꝰ nō p̄t ītelligi eē factū sine pre-
iudicio ep̄oꝝ et sacerdotū q̄ alij mittāt falcem ī messem eoꝝ ergo hoc
papa facē nō potest. In contrarium ē quia q̄d potest facē ep̄s ī sua
dyocesi p̄t facē p̄p̄ in toto orbe. Sed ep̄s p̄t et debet ī sua dyocesi eligē
p̄sonas ydoneas ad p̄dicatōis officiū ut scri' ex̄ de offi. iu. ordi. c. int̄
cetera. ergo multo fortius hoc p̄p̄ facē p̄t ut pret̄ ordinarios aliquos vi
ros ydoneos assumat ad predicationis officiū q̄ vice sua sacrā scrip-
turā predicēt ꝓp̄l'o xp̄iano ī vniuerso orbe. Rn̄sio dd̄ q̄ aliq̄ hētici
p̄tatem ecc̄iastici ministerij ī vite sanctitate posuerūt ut q̄ sc̄titate ca-
rerent ordīs quoq̄ p̄tatē āmitterēt et qui sc̄titate fulgerēt ordīs p̄tate
potiebant̄. quoꝝ errorē quorūdā monachoꝝ secuta in tm̄ de eoꝝ sc̄ti-
tate presumebant ut ministroꝝ ecc̄ie officia ꝓprio arbitrio vsurparēt
absoluēdo et p̄dicādo absq̄ p̄p̄e vl' ep̄i vel alicꝰ supioris auc̄te. ꝯtra
quoꝝ presūptionē scri' xvj. q. i. c. puenit ad nos Vn̄ valde miram̄ q̄
q̄dam monachi et abbates ī parrochia nr̄a contra sc̄toꝝ patrū decre
ta ep̄alia iura et officia sibi vsurpātes vendicāt absq̄ ꝓpa ep̄i licētia
vl' ap̄lice sedis auc̄te. Mādamꝰ itaq̄ dilectiōi tue ut eos ꝯuenias se
ne talia deinceps presumāt omnino prohibeas. Aliqui vero nimis
incaute ab isto errore recedere volentes. in contrarium errorē ꝓla-
psi sūt asserētes monachos et religiosos quātūcunq̄ ydoneos et pri
uilegio papali vel ep̄ali fulcitos nullo modo posse predicare et alia
officia ecc̄iastici mīsterij exercē q̄rū dogma dānat̄. xvj. q. i. vbi sic d'

Sunt nõ nulli malo dogmate fulti audacissime q̃ zelo magis amaritudĩs ĩflãmati q̃ dilectiõis asserẽtes monachos q̃ mũdo mortui sunt et deo viuũt sacerdotal' officij potẽtia indignos. ꝫ omnino ĩ errorem labũt' q̃ neq̃ beat⁹ bñdictus monachoꝝ p̃ceptor isti⁹ rei aliq̃ modo fecit intdictũ. vñ p̃cipim⁹ ut ab huiusmodi ausib⁹ rep̃mãt' ĩposteruꝫ q̃ q̃nto q̃s excelsior tãto ĩ illis erit potẽtior. Sed mater ecc̃ia veritatis doctrix ⁊ v̄tutis magistra mediã viã detiat esse tenẽdã ut cũ auctoritate sedis apl'ice religiosi ⁊ alij viri ꝑdonei ad officiũ p̃dicatiõis possint assumi q̃ sint coadiutores epoꝝ ⁊ p̃sbiteroꝝ ĩ p̃dicatiõis & sacramẽtoꝝ admĩstratiõe ĩ ꝓpl'o xp̃iano. vñ scribit'. xvi. q. i. ex auctoritate huius decreti q̃ apl'ico moderamĩe ⁊ pietatis officio a nob' ꝯstitutũ ẽ sacerdotib⁹ monachis apl'oꝝ figuraꝫ tenẽtib⁹ liceat p̃dicare baptisare comunionẽ dare penitẽtiaꝫ ponẽ atq̃ peccata soluẽ. ¶ Ad. i. g° ẽ dd̃ q̃ illd̃ decretũ ĩtelligit' papã nõ posse mutare de iure d̃ino statuta patruꝫ q̃ntuꝫ ad illa q̃ decreuerũt de iure d̃ino. sic̃ de articul' fidei de p̃ceptis d̃inis vl' sacramẽtis ecc̃ie. Sed q̃ntum ad illa q̃ detiauerunt de iure positio relicta sũt sup dispẽsatiõe ꝓp̃e vt possit ea mutare vl' dispẽsare ꝑm q̃ oportunitates tp̃m ul' negocioꝝ occurrũt. ¶ Ad. ij. est dd̃ q̃ ꝓp̃ assumẽdo religiosos ad p̃dicatiõis officiũ nõ facit cõt' apl'm ut q̃ ip̃i gloriẽt' ĩ alienis plebib⁹ uel ĩ alienis laborib⁹ q̃ q̃ntuꝫ ad taleꝫ actuꝫ plebes sũt eis appropate et hñt ĩ eis iurisdictiõꝫ ĩ p̃dicatiõis officio sic̃ p̃sbiteri ul' ep̃i nõ q̃dem ordinariã ꝫ ex ꝯmissiõe & dispẽsatiõe apl'ice sedis. nec valet q̃ tũc possent ꝓcurationes ab eis recipe sic̃ ep̃i recipiũt q̃ h° nõ ẽ eis ꝯcessũ. p̃dicare autem est eis ꝯcessũ. Si autẽ ꝓp̃ ꝯcedret possent recipe vnũ sic̃ reliquũ. ¶ Ad. iij. est dd̃ q̃ nullũ p̃iudiciũ fit ep̃is vel p̃sbiteris q̃ tal' iurisdictio p̃dicatiõis admĩstratiõis sacramẽtoꝝ non ẽ eis ꝯcessa ĩ fauoreꝫ ꝓp̃um ꝫ ĩ fauorẽ ip̃oꝝ subditoꝝ. ideo in vtilitatẽ eoꝝ pt̃ ꝓp̃ eis coadiutores dare & ab eis subtrahẽ ⁊ alijs ponẽ sine iniuria ip̃oꝝ

AD. iiij. sic ꝓcedit' videt' enĩ q̃ ꝓp̃ religiosis petentib⁹ & ꝓcurãtib⁹ nõ debeat p̃dicationis officiũ ꝯferre. Ordo nãq̃ p̃dicãdi & docendi est p̃cipue honoris ⁊ dignitatis ĩ ecc̃ia. Sꝫ scribit' ad hebre. v. Nemo assumat sibi honoreꝫ ꝫ q̃ vocat' a deo tanq̃ aaron. ꝓcuranti g° officiũ p̃dicatiõis est denegãdũ non offerendũ. ¶ Pretea ecc̃iasticũ officiũ ꝓcurare est magne ambitiõis. Sic enĩ scri'. viij. q. i. c. sciẽduꝫ

Cum locꝰ supior impatur ille qui ad p̄cipiēda hec obedit obediētie si
bi virtutē euacuat si ad hec ex ꝓpo anhelat. Pretea greg̃ dicit ī pasto
et ponit̄ viij·q·i·c·in scripturis· Locus regimīs sicut desiderātibus
est denegandꝰ ita fugiētibꝰ ē offerēdus· ꝫ p̄dicare ad locū regiminis
ꝑtinet· Est enī ars artiū regimē et instructio aīaꝝ ut dicit greg̃ ergo
petēti predicationis officiū ꝓp nō debet ꝯferre. ¶ In ꝯtrariū ē quia
ysaias sponte se obtulit ad p̄dicatiōis officiū dicēs ysa·vj· Ecce ego
mitto me. ¶ Rn̄° dd̄ ꝙ p̄dicatōis officiū ꝓcurare vel recusare pt̄ ꝓ
cedē ex duplici radice bona. Si nāq; ꝓcuret̄ ex caritate et auditoruꝫ
vtilitate meritoriū ē et laudabile· Si v̄ recuset̄ ex humilitate ꝓpuꝫ ī
perfectū ꝯsiderādo similiter ē laudabile· exēplū p̄mi ysa·vj· Ecce ego
mitto me. Exēplū scd̄i ieremie·i· Ecce nescio loqui quia puer ego sū
Eodem modo ex duplici radice mala· qꝛ si ꝓcurat̄ ex ambiciositate et
et turpis lucri gratia est vitupabile. Si v̄ recuset̄ ex quietis suauita
te et corporis pigricia similit̄ ē dānabile De p̄mis dicit petrꝰ p̄ma ca
nonica sua. Pascite qui ē ī vob̄ gregē dei nō turpis lucri gratia neq; ut
dn̄antes in cleris, De scd̄is dicit ysa·vj· Canes sūt nō valētes ut nō
volētes latrare vt dicit alia lr̄a, ¶ Ad primū ergo est dicēdū ꝙ in p̄
dicatiōe nō solū ē honor ꝫ labor vtrūq; tn̄ pt̄ appeti sine pcto ut labor
appetat̄ ꝓpt̄ ꝓximi vtilitatē et honor ꝓpt̄ dei laudē· ut ip̄e deꝰ laudet̄
in creatura sua. ¶ Ad scd̄m ē dicēdum ꝙ obediētia sp̄ ē ꝯseruatiua
virtutū dūmodo sibi ānectat̄ humilitas· si tn̄ q̄s obedit ex ꝓpi hono
ris ambiciositate nō considerata ꝓximi caritate et sacre doctrine ma
nifestationis veritate p̄uat̄ v̄tute obediētie ratiōe supbie q̄ ē annexa
ambiciositati que omnes v̄tutes deuorat sicut ~~nat̄~~ humilitas om̄es
v̄tutes ꝯseruat et ista ē intētio greg̃ in illo decreto. ¶ Ad terciū ē dd̄
ꝙ greg̃ loquit̄ ibi de loco regimīs p̄latiōis nō p̄dicatiōis que quidē
prelatō quāuis qn̄q; vtilit̄ suscipiat̄ sp̄ tn̄ indecent̄ appetit̄ et ꝓcurat̄

AD·v·sic ꝓcedit̄. Videt̄ enī ꝙ sola aūcte ꝓp̄e religiosi sine req̄si
tione ep̄oꝝ et pr̄boꝝ p̄dicare nō possint/ qꝛ ep̄i maiorē aūctez ha
bēt p̄dicādi q̄ religiosi ꝫ ep̄i ex̄ dyocesim suā non possūt p̄dicare sine
requisitiōe ep̄i illiꝰ dyoceꝫ· ergo nec religiosi pn̄t p̄dicare sine requi
sitione ep̄oꝝ vl̄ pr̄boꝝ, ¶ Pretea nll̄s pt̄ p̄dicare nisi mittat̄. Sꝫ non
legimꝰ missos nisi xij· apl̄os quoꝝ ꝑsonas repn̄tāt ep̄i· et lxxij· disci
pulos quoꝝ ꝑsonas rep̄sentāt pr̄bri parrochiales ut dicit glo·luce·x·

Et ex duplici radice mala

vera

ergo sine reqsitione istoꝝ nullus potꝫ p̄dicare. ¶ Preterea nullus habet
ptate auctoritatē edificare sup fūdamēto alteriꝰ nisi auctoritate illiꝰ cuiꝰ ē
fūdamentū. Ita enī dicit apl's Ro. xv. Si ego p̄dicaui hꝰ euangeliū
nō ubi noīatus ē xp̄s ne sup alienū fūdamentū edificarē. gꝰ sine req̄
sitōne ep̄oꝝ & p̄sbiteroꝝ religiosi nō debēt p̄dicare. ¶ In ꝯtriū ē qꝛ p̄
dicare ē p̄tatis iurisdictiōis. Sꝫ aliq̄ religiosi sūt exēpti a iurisdictiōe
ep̄oꝝ ut sup̄ deꝛiatū est. gꝰ sine reqsitiōe ip̄oꝝ possūt p̄dicare. ¶ Rn̄sio
Dicēdū ꝙ nō minoris auctoritatis est p̄p̄ ī tota ecc̄ia qm̄ q̄libet ep̄s ī
sua p̄p̄a dyocesi imo maioris cū ī p̄p̄a dyocesi ep̄s iurisdictiōꝫ non ex
erceat nisi auctoritate p̄p̄e. Sed q̄libet ep̄s in p̄p̄a dyocesi potꝫ & debet
religiosos & alios ydoneos viros ad sācte p̄dicatiōis officiuꝫ assumē
q̄ vice ip̄oꝝ plebes xp̄i eis ꝯmissas edificēt verbo ⁊ exēplo absq̄ oī req̄
sitione p̄sbiteroꝝ ī quoꝝ parochijs p̄dicant q̄bꝫ ep̄i tenent̄ necessaria
mīstrare si indigēt tanq̄ coopatoribꝫ ⁊ coadiutoribꝫ ip̄oꝝ sic̄ scri' ex̄
de offi. iu. ordi. c. int̄ cetera. gꝰ similit̄ p̄p̄ potꝫ ⁊ debet ī tota ecc̄ia aliq̄s
religiosos & ydoneos viros ad sancte p̄dicatiōis officiū ordinare cū
pabulū verbi dei p maxīe noscat̄ eē necessariū ī ꝓpl'o xp̄iano q̄ ī q̄li
bet dyocesi ⁊ ī q̄libet parrochia possint ⁊ debeāt verbū dei p̄dicare ⁊ ī
eoꝝ locis ī q̄bꝫ habitāt absq̄ oī reqsitōne ep̄oꝝ uel p̄sbiteroruꝫ possint
p̄dicare ⁊ alia spūalia p sedeꝫ apl'icā eis cōmissa admīstrare. ¶ Ad
p̄mū gꝰ ē dd̄ ꝙ ep̄i habēt maiorē p̄tateꝫ p̄dicādi q̄ꝫ religiosi qꝛ ip̄i p̄di
cant p̄tate ordinaria. religiosi vero auctoritate apl'ica eis ꝯmissa & q̄ntuꝫ ad hoc bn̄ possūt extensiue ī pluribꝫ locis p̄dicare qm̄ ep̄i quia
auctoritas p̄p̄e ex q̄ religiosi p̄dicāt ad plura loca se extendit q̄ꝫ aucto
ritas ep̄oꝝ. ¶ Ad. ij. ē dd̄ ꝙ missi possūt alios mittē sic̄ Paulus misit
Thimotheū ⁊ tytū ⁊ petrꝰ misit ꝓsdaciū & marcū. sic ep̄i missi p̄nt
alios mittē ad parrochias ad p̄dicandū p̄t̄ ip̄os p̄sbiteros et sine req̄
sitōe ip̄oꝝ cū ip̄i p̄sbiteri ī p̄p̄ijs parrochijs nichil possint agē nō bap
tisare nec missas celebrare sine p̄p̄ij ep̄i licētia ut scri' xv. q. i. c. cūctis
fidelibꝫ. Eodeꝫ modo p̄p̄ potꝫ aliq̄s mittē ī tota ecc̄ia ad p̄dicādū pret̄
ep̄os & sacdotes ⁊ sine eoꝝ reqsitiōe. ¶ Ad. iij. ē dd̄ ꝙ Paulꝰ potuissꝫ
p̄dicare vbi xp̄s noīatus erat si fuisset necessariū ⁊ sic edificasset super
alienū fūdamētuꝫ qꝛ p̄dicassꝫ cōuersis p aliū nō tm̄ hꝰ erat expediēs qꝛ
vt glo. dicit Paulus sciebat pseudo apl'os sub noīe xp̄i falsa docere &
pꝰea corrigē maximi erat laboris ideo sollicitꝰ erat p̄uenire ⁊ v̄itateꝫ

integre tradere vbi nondum nunciatus erat xp̄s.

AD·vj·sic procedit̄· Videt̄ enī q̄ mg̃ris ī thelogia ex officio nō cōueniat p̄dicare sicut ep̄is·q: ep̄is ꝯuenit ex officio p̄dicare ex eo q̄ cura aīaꝝ ē eis cōmissa·ꝫ mg̃ris ī theolō nō ē ꝯmissa cura aīarum·ergo ex offi° nō ꝯuenit eis p̄dicare sicut ep̄is. ¶ Pret̄ea posteri⁹ non dat̄ sine p̄ori ꝫ p̄tas sciētie et discernēdi p̄supponit p̄tatez ligandi et soluēdi. Cū g° mg̃ri ī theolō nō possint soluere et ligare nō poterūt ex officio p̄dicare sicut ep̄i. ¶ Pret̄ea officiū ep̄ale indecēter appetitur ꝑm greg̃·officiū v̄ mg̃rale ꝑm aliq̄s decēter appetit̄ et ꝓcurat̄ non g° mg̃ro ex officio ꝯuenit p̄dicare sicut ep̄o. ¶ In ꝯtriū ē q: magistri ī theolō auctoritate pape possūt p̄dicare vbiq̄· ep̄i vero ī ꝓp̄a dyocesi·magis ergo ex officio ꝯuenit p̄dicare mg̃ris ī theolō q̄ ep̄is, solū

¶ Rn̄sio dicendū q̄ ep̄is ꝯuenit p̄dicare ex officio ep̄ali mg̃ris vero ex offi° mg̃rali·sicut ergo differūt officiū mg̃rale et ep̄ale sic differēter ꝯuenit p̄dicare ex offi° ep̄is et mg̃ris. Planū ē aūt q̄ q̄cunq̄ recipit cathedrā ep̄alez recipit eminētiam potētie quā p̄us nō habebat et per hanc potētiā recipit auc̄tez ꝯūicādi sciētiā quā prius habebat, Qui aūt recipit cathedram mg̃ralē nō recipit eminētiā sciētie quā prius non habebat·nō enī q̄ licētiat aliquē ad magistriuz dat sibi sciaz quā prius non habebat. Sed recipit auc̄tez docēdi et ꝯūicandi sciaz p̄us acq̄sitā sic enī p̄t ee iurisp̄it⁹ et tn̄ caret p̄tate et auc̄te iudicādi et ecōuerso aliq̄s p̄t h̄re auc̄tem iudicādi et tn̄ caret sciētia iuris Sic aliq̄s p̄t h̄re sciaz sacre theologie et tn̄ caret auc̄te docēdi et ꝯūicādi sciaz·Et aliq̄s p̄t h̄re auc̄tē ꝯūicādi et docēdi et tn̄ caret sciētia sicut ep̄s ēoip̄o q̄ ep̄s ī sua dyocesi h̄t auc̄tez ī sua dyocesi docēdi ⁊ p̄dicādi si tn̄ caret sciētia non potest nec docē nec p̄dicare, Alit̄ ergo ex officio ꝯuenit p̄dicare ep̄is·et alit̄ mg̃ris ī theolō q: ep̄is ꝯuenit p̄dicare ex officio ꝓpter p̄tatez receptā in cathedra ep̄ali·ꝫ mg̃ris ꝯuenit ex officio p̄dicare p̄ auc̄tez receptā ī cathedra mg̃rali. Et p h° ptz rn̄° ad rōes ī ꝯtriū

¶ Questio·lxv·de dispēsatiōe ꝯfessiōis.

NVnc vidēdū est de dispēsatiōe ꝯfessiōis Circa q̄d querunt̄ sex·Primo vtꝝ ꝓp̄ possit facē q̄ quilibet xp̄ian⁹ nō ꝯfiteatur semel ī anno ꝓp̄o sacerdoti. Scd̄o vtꝝ auc̄te ꝓp̄e religiosi possint in qualibet parrochia sicut ꝓp̄i sacerdotes ꝯfessiōes audire. Tercio vtꝝ ꝓp̄ possit facē q̄ pc̄ta semel ꝯfessa hō teneat̄ iteꝝ ꝯfiti.

Quarto. Vtrum ꝑp̄ possit facere ꝙ confessio eorūdez peccatoꝝ habeat efficaciā vltra semel. Quinto vtrū ꝑp̄ possit facē ꝙ q̄s differat cōfessionē vsq̄ ad quadragesimā sine peccato. Sexto vtrū ex p̄cepto ꝑp̄e sacerdos parrochialis teneat̄ credē soli verbo suo subdito dicenti se esse cōfessū religioso hn̄ti auctoritatē absoluēdi.

AD p̄mum g° sic ꝓcedit̄ Videt̄ enī ꝙ ꝑp̄ non possit facē ꝙ q̄libet xp̄ianꝰ non cōfiteat̄ semel ī āno ꝓp̄o sacdoti qꝛ scri̅ extra de pe. et re. c. oīs vtriusq̄ sexus. saltem semel cōfiteat̄ in āno fidelit̄ ꝓp̄o sacdoti. Stante g° illa decretali ī suo vigore ꝑp̄ non pot̄ facē ꝙ confessio peccatoꝝ cuiuslibet parrochiani non fiat semel in āno ꝓp̄o sacerdoti. Preterea papa nō pt̄ cont̄ ius nat̄ale. qꝛ nullus pot̄ esse iuris dispēsator nisi illiꝰ sit ordinator. Ius autē nat̄ale ordinatū est a deo nō a papa. Sz de iure nat̄ali est subijci filiū spūalez patri spūali sic̄ filium carnalez patri carnali ut dicit apl's ad hebre. xij. vn̄ sicut papa nō pt̄ subtrahē filios iudeoꝝ vt inuitis parētibꝫ faciat baptisari ita non pt̄ subtrahē filios spūales ab ip̄is sacerdotibꝫ. Preterea ordo ecc̄iastice ierachie imitat̄ ordinē celestis ierachie quez papa tollē non pot̄. Sed sic̄ pape subijciunt̄ archiep̄i sic ep̄i archiep̄is & sacerdotes ep̄is. Sed archiep̄i nō possūt se intromittē de his q̄ spectāt ad ep̄os ut dicit̄. xi. q iij. g° nec papa de ep̄is & ep̄i de sacerdotibꝫ. In contrium est qꝛ ep̄s pt̄ ī qualibet parrochia ordinare pret̄ ꝓp̄os sacerdotes aliq̄s ydoneos viros ī confessiōibꝫ audiēdis & penitētijs iniūgendis. ut dicit̄ ext̄ de offi. iu. or. c. int̄ cetera. g° multo fortiꝰ hoc pt̄ facē papa ī tota ecc̄ia.

Rn̄sio. Dicēdū ꝙ distinguendū est p̄mo de ꝓp̄o. Naz qn̄q̄ ꝓp̄um accipit̄ ut diuidit̄ cont̄ alienuz. Qn̄q̄ vero accipit̄ ut diuidit̄ cōt̄ oūe Prīo modo ut ꝓp̄um diuidit̄ cont̄ alienū accipit̄ Joh. x. ubi dicit̄ ꝙ oues ꝓp̄um pastorē sequunt̄ alienuz autē fugiūt qꝛ nō nouerūt vocē alienoꝝ. Scdo v̄ modo ut ꝓpriū diuidit̄ cont̄ comune accipit̄. i. thopi vbi dicit̄ ꝙ ꝓpriū est q̄d cōuenit vni soli & q̄d indicat q̄d est esse rei et cōuersū p̄dicat̄ de re. p̄mo modo g° accipiēdo ꝓpriuz ut diuidit̄ cont̄ alienuz stante illa decretali oīs vtriusq̄ sexus. papa non pot̄ facere ꝙ aliq̄s non cōfiteat̄ semel ī anno ꝓprio sacerdoti sine eiꝰ licētia vbi d̄. Si q̄s aūt alieno sacerdoti voluerit iusta de causa sua peccata ꝯfiteri licētiā p̄us postulet & obtineat a ꝓprio sacerdote cū alienꝰ eum non possit soluē vl' ligare. Sz scdo modo stante illa decre. ī suo vigore pt̄.

q̄ sicut ep̄s ē sacerdos cōuis ī tota dyocesi et siq̄s cōfitet̄ sibi cōfitet̄ ꝓpo sacerdoti ut ꝓpuz diuidit̄ cont̄ alienū nō cōtra cōue. sic ꝓp̄ ī toto orbe ē sacerdos cōuis et cū q̄s confitet̄ pape vel alteri de suo mādato cōfitet̄ ꝓpo sacerdoti. cū nec curatus sit ꝓpus sacerdos nisi de mandato suo. Nullus enī sacerdos nec scl̄aris nec religiosus hr̄ aliquā iurisdictōz sup aliq̄s nisi de iure positiuo pape q̄ p̄tas iurisdictōis nō fuit deriuata a xp̄o in apl̄os nisi mediāte petro. Nec ī ep̄os et p̄bros debet deriuari nisi mediāte papa. Secus aūt ē de p̄tate ordīs. Vñ sicut ridiculū esset dicē q̄ petr⁹ nō potuisset soluere nec ligare subditos c⁹libet apl̄i vel ali⁹ de mādato suo. et apl̄i subditos illoꝝ lxxij. discipuloruz Sic ridiculū ē dicē q̄ ꝓp̄ non possit vel alij de mandato suo soluere et ligare subditos c⁹libet ep̄i et c⁹libet p̄bri. et sic absolute non tenet̄ ꝓpo ep̄o vel ꝓpo sacerdoti confiteri. ¶ Ad primū ergo ē dd̄ q̄ illi qui confitent̄ hn̄tib⁹ auctoritatē pape confitent̄ ꝓpis sacerdotib⁹. ut ꝓpuz diuidit̄ contra alienū. illa aūt decretalis intelligit̄ q̄ quis confiteat̄ ꝓpo sacerdoti ut ꝓpūz diuidit̄ contra cōue. ita q̄ sacerdos parrochialis ē ꝓpus sacerdos. et religiosus vel ali⁹ q̄ fungit̄ auc̄te pape vel ep̄i est ꝓpus sacerdos non tn̄ eodē modo. ꝫ sacerdos parrochialis ē ꝓpus sacerdos ut ꝓpriū diuidit̄ contra cōue quia non pt̄ audire confessionem nisi ī parrochia sua solū. Religiosus v̄ ē ꝓpri⁹ sacerdos ut ꝓprium diuidit̄ contra alienū q̄ eoip̄o q̄ hr̄ licentiā supioris nō est alienus. ꝫ quia ī qualibet parrochia potest audire confessionē est sacerdos cōuis. ¶ Ad scd̄m ē dicēdū q̄ ꝓp̄ nō subt̄hit filios a patre spūali ꝫ sicut ep̄o q̄ ē pr̄ in tota dyocesi dant̄ coadiutores p̄bri particularit̄ in qualibet parrochia. Vñ in ordinādo eos dicit. Quanto fragiliores sum⁹ tanto his magis omnib⁹ indigem⁹. Sic religiosi ī tota dyocesi dant̄ sibi coadiutores ad gubernationē et īstructionē filioꝝ ecc̄ie. ¶ Ad terciū ē dd̄ q̄ nō est simile q̄ p̄tas sacerdotis nat̄alit̄ iure diuino subdit̄ p̄tati ep̄i cū sit imp̄fecta respectu eius Sz ep̄s subdit̄ archiep̄o solū ex ordīatiōe ēcc̄ie. ideo ī quib⁹ ecc̄ia statuit ep̄m archiep̄o subijci in illis tm̄ est subiectus. ꝓp̄ aūt ī omnes xp̄ianos immediatā iurisdctōez hr̄. ideo prebere p̄tatez sacramēta administrandi paucis vel multis semel vel pluries ꝑtinet solū ad p̄tatez iurisdctōis ꝓp̄e vniū-

AD. ij. sic ꝓcedit̄. Videt̄ enī q̄ ꝓp̄ nō possit facē ut religiosi ī qualibet parrochia audiāt cōfessiōes sicut saliter ī tota ecc̄iā.

propriȝ sacȝdotes. In eccīa nāqȝ vitanda sūt mala ⁊ occasiões maloꝝ Iuxt illud apli. j. Chor. xi. Qđ aūt facio & faciā vt amputē occasiōz eoꝝ qui volūt occasionē. Sz si religiosi tanqȝ ꝑpij sacerdotes audirēt cōfessiões in q̄libet parrochia possent multi dicē se esse ofessos et sic i. cōfessi ad sacramēta accedē exquo nō possent artari p ꝑpm sacdotez Nullo g° modo est occasio vāda tal' ut sub ptextu cōfessiōis religiosis facte latent incōfessi ad sacramēta homines accedāt. ¶ Preterea solum sacdotes parrochiales possūt sacramētū eucharistie admīstrare eoruz parrochianis. Sz alit ipi nō possūt scire dignos & indignos pceptiōe dicti sacramēti nisi p eoꝝ cōfessionē. g° necessariū est eos artari ut cōfiteant ꝑpijs sacerdotibz ⁊ nō alijs. ¶ Preterea cū pp̄ cōmittit aliquos sub cura epi ⁊ eps aliquos sub cura sacdotis ex tūc exonerat se a cura illoꝝ ut ex tūc sint sub custodia ipoꝝ & nō sub custodia sua quatinus sacdoti imputet subditoꝝ lapsus. iuxt illud. iij. Re. xx. Custodi viruz istū qui si lapsꝰ fuerit erit anima tua p aīa eiꝰ. alit pp̄ et eps i mag° piculo eēnt tollētes supᵖ se onꝰ iportabile. pqm ergo cura parrochianoꝝ cōmissa est sacerdoti non bñt amplius se eps uel pp̄ intromittē de eis ut alij religiosi pficiant eis ad sacerdotes. ¶ In contriū ē quia cui nō repugnat esse nō repugnat posse fieri ⁊ posse esse. Sz h° ponit esse factū p papaz qȝ religiosi in q̄libet parrochia tanqȝ ꝑpij sacdotes cōfessiões audiunt pot ergo istud pp̄ facē. ¶ Rñdeo. Dicēdū qȝ religiosos in q̄libet parrochia ofessiões audire tāqȝ ꝑpos sacdotes dupliciter pot intelligi. Primo pmate ordinaria. Scđo pmate dispēsatoria. Primo modo sūt ꝑprij sacdotes pbiteri parrochiales p epos ordinati. Scđo modo sūt ꝑprij sacerdotes in q̄libet parrochia religiosi p papā ꝓuilegiati. Planuz est enī qȝ appollo erat pbiter corintheoꝝ iuxt illđ apli pma Chor. iij. Ego plantaui appollo rigauit & tñ Paul⁹ in eccīa chorintheoꝝ iurisdictōnem exercebat iuxt illđ qđ ipe dicit. i. Chor. iij. In virga veniaz ad vos aut in caritate & illū publicū fornicarium satha ne p excomunicatiōz tradidit & frequent thimotheū & alios ad ipoꝝ chorintheoꝝ instructiōez destinauit. Est autē nō solum possibile imo multū necessariuz religiosos ⁊ alios viros ꝓboneos in qualibet parrochia tanqȝ coadiutores epoꝝ i ꝑdicatiōibz faciēdis & ofessiōibz audiēdis pret ipos pbiteros parrochiales ordinare. & illa decretalis ponit int cetera specialit ꝓpter tria. Prio ꝓpter ipoꝝ sacdotū ruditatē.

parochiales

Qui enim vult confiteri pcta ut inueniat gratiã sicut dicit aug̃ de-
bet querẽ sacerdotẽ qui sciat ligare et soluẽ ne cũ negligẽs circa se ex-
titerit negligat̃ a deo qui misericordit̃ mouet ut cecꝰ ceco ducatũ non
prestet ne ambo in foueã cadant. Planũ ẽ autẽ ꝙ magna inscitia et
magna ignorãcia in sacerdotibꝫ dei tollerat̃ vt dicit volusianꝰ in q̃-
dam epl'a ad aug̃. Multũ g° detrhẽt̃ sacre scripte et saluti aĩaꝝ si xp̃ifi
deles ruditati sacerdotũ reliquerent̃, Scdo ꝓpt̃ confitẽtiũ pluralitatẽ
sic̃ ante apl'i vidẽtes ꝙ messis multa erat et oparij pauci rogauerũt
dñm messis ut mittat oparios ĩ messem suã luce x. Ita nũc faciẽduꝫ
est per papã et epos de religiosis et alijs ydoneis viris. Tercio ꝓpter
sacerdotũ familiaritatẽ Nam familiaritas sacerdotũ circa aliq̃s qñq̃
parit erubescentiã. Qñq̃ vero circa aliquos parit contẽptuꝫ et pui-
pendẽtiã, Qñq̃ aũt circa aliq̃s cũ ipi hoĩes sint parit rancorẽ et ma
liuolẽtiã ex quibꝫ omnes xp̃ifideles retrahi possũt ne eis confiteant̃
Vñ ꝓuide per pastorẽ ecc̃ie huic piculo ꝓuidet̃. ¶ Ad primũ ergo ẽ
dicẽdũ ꝙ nulla occasio mali dat̃ qꝛ si homo ꝯfiteret̃ ꝓpo sacerdoti pos
set eum decipe ut minora confiteret̃ et maiora taceret, Dato tñ ꝙ da
ret̃ aliqua occasio mali multa tñ bona ex hoc sequũtur ut dictũ est
et multis alijs maioribꝫ piculis obuiat̃, ¶ Ad scdm est dicẽdũ ꝙ sa
cerdos potest scire dignos et indignos perceptiõe sacramẽti euchari-
stie per sententiaꝫ supioris. Eo enĩ ipo ꝙ ipe scit religiosos quibꝫ sui
parrochiani dicũt se esse confessos posse soluere et ligare auctoritate
supioris pape vl' epi debet stare sentẽcie ipoꝝ. qꝛ magis hõ debet stare
sentẽcie sui supioris q̃ꝫ sue. ¶ Ad terciũ ẽ dd̃ ꝙ falsũ est ꝙ ꝓp̃ exonet
se a cura dyoceb qñ ꝯmittit eã epo. et eps a cura parrochie qñ ꝯmit-
tit eam sacerdoti imo facta ꝯmissiõe adhuc maior cura ẽ pape de dyo
cesi et epo de parrochia q̃ꝫ illis quibus ꝯmissio facta est. Postq̃ꝫ enim
apl's per ecc̃iam ordinauit epos et prbos adhuc dicebat. i. ad chor̃. xi.
pret̃ illa q̃ extrĩsecꝰsũt instãtia mea cottidiana sollicitudo oĩm ecc̃iaꝝ
AD. iij. sic ꝓcedit̃ Videt̃ enĩ ꝙ ꝓp̃ possit facẽ ut pcta semel cõfessa
homo teneat̃ iteꝝ ꝯfiteri. qꝛ papa nõ pt̃ tollẽ ordinẽ institutũ a
xp̃o, Sꝫ xp̃s instituit duos ordines ad cõfessionẽ pctorũ audiẽdã epos
et prbos. Si ergo quis auc̃te pape confiteat̃ religiob tenebit̃ illa ea-
dem pcta epo vl' prbo iteꝝ confiteri. ¶ Pretea cũ papa concedit xp̃i-
fidelibꝫ ut possint ꝯfiteri religiosis nõ eximit eos a cura suoꝝ prborũ

cum ab eis ecclesie sacramēta teneant̄ recipe. Sz eoꝝ p̄sbiteris tenent̄ cōfiteri saltem semel in āno. g° qui ꝯfitent̄ religios illa eadez peccata tenent̄ iteꝝ ꝯfiteri ꝓpijs sacerdotibꝫ. ¶ Preterea sacramētum semper cōsequit̄ suū effectum si fiat sup debita materia & in forma ecc̄ie nisi fictio sit ex parte recipiētis. Sz cum q̄s cōfitet̄ bis suum peccatuz religioso ꝛ ꝓ̄po sacerdoti est ibi debita materia puta ip̄e cōfitens & vt̄q̄ absoluit ī forma ecc̄ie. ergo semp ꝯfessio habet suū effectū. ¶ In contrarium est quia sacramentuz penitētie sic̄ cetera alia sacramenta h̄t efficaciam in causādo ex virtute dei. nō pot̄ ergo p papam immutari. ¶ Responsio. Dicendum q̄ ꝑ̄ nō pot̄ facere ut peccata semel ꝯfessa quis teneat̄ ex p̄cepto iteꝝ cōfiteri q̄d duplicit̄ ꝓbat̄. Primo ex parte ip̄iꝰ sacramēti Nā ꝯfessio peccatoꝝ ē q̄d sacramētale subiacēs immediate diuino mandato nō humano. vñ sic̄ ꝑ̄ nō posset dispēsare q̄ homo peccator nō teneret̄ ꝯfiteri ita nō pot̄ dispēsare q̄ ꝯfessio eiꝰdē peccati reiteret̄. Naz ciusdez auctoritatis ē actū aliquē relaxare et illū actū posse reiterare. q̄ enī ratōe p̄ma ꝯfessio nō habēt suū effectū pari ratōne nec scd̄a ꝯfessio habēt. nec valet instātia quorūdaz dicenciū q̄ p̄ma ꝯfessio habet effectū p̄mum et directū puta absolutōnem pc̄toꝝ et remissiōez pene eterne ul̄ cōmutatiōez intempalez. scd̄a vero habet effectū secūdariū & indirectū ut augmentatiōez gratie & recōciliatiōz ecc̄ie. Talis autē instātia nulla est q̄ nō negat̄ quin p reiteratōnem ꝯfessiōis uel p ꝯfessionez publicā non possz fieri remissio venialium et augmentatio gratie in feruore caritatis. Sz ꝯfessio penitentōnalis vl̄ sacramental̄ complete facta semel habet suū effectū p̄mariū ꝛ scd̄ariuz. Scd̄o h° patet ex parte confitentiū. nullꝰ nāq̄ pt̄ cōpelli ul̄ cogi p papā ad illd̄ q̄d est ꝯsilij ꝛ superogatōnis uel pfectionis ꝫ soluz ad illd̄ q̄d est p̄cepti sine quo homo nō pot̄ ꝯseq̄ salutez q̄ si sup̄ illd̄ cadēt coactio ul̄ p̄ceptū esset absolute necessariuz. Sz ꝯfiteri vlt̄ semel idem pc̄tm nō est p̄cepti ꝫ ꝯsilij. g° ꝑ̄ nō pt̄ aliquez ad h° ꝯpellē nec valet īstātia q̄rundaz dicentiuz. q̄ licet ꝯsiliuz non cadat sb̄ p̄cepto cogente directe. indirecte tñ cadit ut si q̄s volūtarie eligat ꝓmoueri ad sacros ordīes tenet̄ ip̄o facto ex p̄cepto ecc̄ie ꝯuare ꝯtinentiā. Sic aliq̄s eligat ꝯfiteri voluntarie religiosis ip̄o facto ex statuto et p̄cepto ecc̄ie tenetur iteꝝ ꝯfiteri ꝓ̄po sacdoti illo scz p̄cepto. Oīs vtriusq̄z sexꝰ. Tal̄ īstātia sil̄r nulla est. q̄ sumē ordīes ꝛ ad ꝯtinentiā se obligare totū est libere

volūtatis. Quicūq; enī assūit ordīes de ecc̄ia latinoꝝ volūtarie ī pso-
na occidētal' ecc̄ie emittit votū castitatis Non enī q̄cūq; assūit ordīes
ex ip̄a ordīs assūptiōe tenet̄ ad ɔtinētiam. q̄ tūc sic teneret̄ ecc̄lia gre-
coꝝ sic̄ latīoꝝ. qd̄ est cōtra decretū. Vñ ꝑp̄ nō cogit assumētez ordinem
ad vouendū ɔtinētiā. sed postq̄ sponte assūpsit ordinē quē libē assu
mendo libere emittit continētie votū. cogit ip̄m ad obs̄uationē voti
quia vouere volūtatis ē. ꝫ obs̄uare ē nc̄citatis. Sic volūtarie q̄libet
potest confiteri vl' religioso vl' ꝓp̄o sacerdoti. et sicut cuilibet confitē-
do implet p̄ceptū ecc̄ie cū vt̄q; sit ꝓp̄us sacerdos. ~~sicut~~ p ꝑp̄az non po-
test cogi q̄ vlt̄ semel idez pc̄tm confiteat̄. ¶ Ad primum ergo ē dicē-
dum q̄ illi duo ordines a xp̄o instituti audiūt ɔfessionē p̄tate ordīa
ria. Sed alij possūt institui ut ɔfessionez audiāt p̄tate dispēsatoria
de licētia pape vel ep̄oꝝ seu pr̄boꝝ posset similit̄ papa qui p̄tatis ple-
nitudinē in tota ecc̄ia h̄t terciū ordinē confessoꝝ instituē qui auc̄te or
dīaria cōfessiōes audirēt sic̄ ī ecc̄ia p̄mitīa fuerūt duo soli ordīes sacri
puta pr̄boꝝ et dyaconoꝝ et tñ postea ecc̄ia alios sibi ordīes instituit.
ut mg̃r sentēciaꝝ dicit. ¶ Ad scd̄m est dicendū q̄ ꝑp̄ nō eximit fideles
a cura pr̄boꝝ ꝓp̄oꝝ ꝫ si confitent̄ religiosis si nolūt ꝓp̄is sacerdotibus
ɔfiteri tenent̄ eis alia sacramēta administrare (cū ip̄i iā impleuerint
illd̄ p̄ceptū Oīs vtriusq; sexus tenet̄ ꝓp̄rio confiteri sacerdoti eo ip̄o q̄
p ꝑp̄az religiosi ꝓp̄rij sacerdotes omniū fideliū sūt ordīati. ¶ Ad iij.
ē dicendum q̄ sp̄ ɔfessio pot̄ h̄re suū effectū. q̄ sp̄ hō pt̄ h̄re aliq̄d pec-
catū mortale vel veniale qd̄ nōdū ɔfessū ē. vl' de iā confessis sp̄ maio
rem ɔtritōez et ꝓp̄t erubescentiā ɔpletionem absolutionem,

AD. iiij. sic procedit̄. Videt̄ enī q̄ ꝑp̄ possit facē ut confessio eorū-
dem pc̄toꝝ habeat efficaciā vltra semel q̄ plus pt̄ ꝑp̄ mediāte sa
cramēto q̄ mediāte officio. ꝫ mediāte officio pt̄ remittē terciā vl' q̄r-
tā p̄tē pc̄toꝝ alijs retētis ut p ɔīcatiōez indulgētie ergo sic pt̄ mediā
te sacramēto. ¶ Pret̄ea act⁹ includēs multas deformitates potest tol
li vna ab eo remanēte alia. Sed pc̄tm includit triplicē deformitatez
vnā a bono īcōmutabili auersionē. Aliā ɔscīe corrosionē. Et terciaz
in bono ɔmutabili inordīatam delectationē. potest ergo p vnā con-
fessiōez tolli vna difformitas et p aliā alia. ¶ Pret̄ea sacramētuz pe-
nitētie pt̄ reit̄ari cū ibi nō imprimat̄ caracter sed non reit̄at̄ respectu
alioꝝ et alioꝝ pc̄toꝝ q̄ sic reiterat̄ baptism⁹ respectu alteri⁹ et alteri⁹

hominis. reiterat ergo respectu eiusdem peccati et sic confessio eorundem peccatorum habebit efficaciam vltra semel. ¶ In contrarium est quia quod est plene solutum in terra et in celo non est amplius soluendum. Sed per confessionem sacramentalem semel factam soluit homo in celo et in terra ex virtute clauium. Secunda ergo solutio nichil inuenit soluendum. ¶ Responsio. Dicendum quod de confessione triplicitur possumus loqui. Primo de confessione completa et sacramentali. Secundo de confessione incompleta et conditionali. Tercio de confessione meritoria et salutari. Confessio ergo eorundem peccatorum completa et sacramentalis preceptorie est fienda solum semel. nec propter potest dispensare in plus nec in minus quia ~~qui~~ non potest relaxare actum. uel non potest super actus relaxationem. vel multiplicationem. ~~sed propter non potest super actus confessionis relaxationem~~ quia tunc posset effectum sacramenti conferre sine sacramento. ergo non potest super actus sacramentalis confessionis reiterationem uel multiplicationem. Confessio vero incompleta et conditionalis eorundem peccatorum coactiue fienda est plus quam semel. Potest enim quantum ad presens in quinque casibus confessio esse incompleta. Primo si quis dubitat peccata illa fuisse confessum. Secundo si peccata confessa diuisit diuersis sacerdotibus. Tercio si penitentiam iniunctam non fecit nec impleuit. Quarto si non fuit confessus proprio sacerdoti sed alieno. Quinto si talia peccata confiteri presumat ~~sibi~~ subtracta ubi potestate superioris. Si enim in omnibus istis inueniatur confessionem fuisse incompletam cogendus est penitens ad reiterationem confessionis eorundem peccatorum. Sed confessio meritoria et salutaris consultorie hortandum est ut fiat quotiens fieri potest quia quanto plus homo confitetur turpitudinem criminis. tanto magis veniam peccatorum consequitur ut scribitur in tractatu de penitentia. iij. di. Ita quod confessio completa sacramentalis eorundem peccatorum preceptorie fienda est solum semel. Incompleta vero conditionalis preceptorie fienda est vltra quam semel Sed meritoria salutaris consultorie fienda est quotiens fieri potest ¶ Ad. i. ergo est dicendum quod non est verum. plus enim potest propter mediante officio quam mediante sacramento quia mediante sacramento tantum potest quantam potestatem deus contulit sacramento vnum tantum potest quantum vnus alius sacerdos. Sed mediante officio tantum potest quantam potestatem deus contulit officio. Nec tamen est verum quod per comunicationem indulgentie remittat terciam partem peccatorum cum indulgentia non conuicetur nisi contritis et confessis. sed remittitur tercia uel quarta pars de iniuncta penitentia pro peccatis quorum absolutio iam facta est. ¶ Ad. ij. est dicendum quod peccatum importat multas difformitates materialiter. sed formaliter solum vnam importat puta auersionem a bono incomutabili ~~contra rationem~~ per contritionem

q̄ remota

et ꝯfessionez remouent̃ omnes alie inq̃ntũ hn̄t rationez cl'pe. ¶ Ad terciũ d' ꝙ penitẽtia reiterat̃ q̃tiẽs ꝯtigit pct̃m reitari qꝛ q̃tiẽs homo peccat quocũq; pct̃o pt̃ confiteri. et ꝑ confessionẽ absolutionẽ conseq̃ Sic aũt nõ reiterat̃ baptismꝰ quia volũtarie peccãtibꝫ post acceptã noticiam vitatis in baptismo iã nõ relĩquit̃ ꝓ pct̃is hostia. ut dicit apl's ad hebre. x.

AD. v. sic ꝓcedit̃. Videt̃ enĩ ꝙ ꝓp̃ nõ possit facẽ ut quis differat confessionẽ vsq; ad quadragesimã sine pct̃o qꝛ magis ẽ subueniendũ morbo spũali q̃ morbo corporali. Sed aliq̃s subiectꝰ morbo corporali periculo se ꝯmittit. nisi statim remediũ medicine querat & non statim querẽdo ex negligẽtia peccat. Multo ergo magis peccat qui differt remediũ adhibẽ contra spũalẽ morbũ pct̃i, ¶ Pret̃ea contemnẽs sacramentũ penitẽtie nõ ẽ vẽ penitẽs ꝫ hn̄s sacerdotẽ ꝑatum si statim nõ confitet̃ contẽnit sacramentũ penitẽtie, Differendo ergo confessionẽ sp̃ ẽ ĩ pct̃o, ¶ Pret̃ea maiꝰ bonũ ẽ statĩ confiteri q̃ differre Sed negligere maius bonum habita oportunitate opandi illud est mortale pct̃m differre ergo confessiõez sine pct̃o nõ pt̃ esse. ¶ Pret̃ea bona facta ĩ mortali pct̃o sũt mortua. siq̃s ergo cõmittit aliq̃d pct̃m mortale statĩ post pasca differẽdo confessionẽ vsq; ad q̃dragesimam oĩa bona facta ĩ medio tp̃e erũt mortua. ¶ In ꝯtriũ ẽ qꝛ q̃cũq; ꝑuat p̃ceptũ ecc̃ie nõ peccat Sꝫ ecc̃ia statuit semel ĩ anno ꝓpa pct̃a esse confitẽda sic̃ patꝫ ex̃ oĩs vt̃usq; sexus. Ergo differẽdo confessionẽ vsq; ad tp̃s ab ecc̃ia institutũ nõ est pct̃m. ¶ Rñsio dd̃ quosdam dixisse ꝙ tenet̃ homo confiteri q̃cito oportunitas confitẽdi se offert ita ꝙ si amplius differat peccat Sed istud est contra rationẽ p̃cepti affirmatiui ꝙ licet obliget sp̃ non tñ ad sp̃ ꝫ ꝑm dct̃iatũ locũ et tp̃s. Tempus autẽ implẽdi p̃ceptũ de confessione videt̃ eẽ qñ imminet aliq̃s casus in quo necesse ẽ homĩ ꝙ sit confessus Puta si ĩminet sibi mortis articulus vel nc̃citas accipiẽdi eucharistiã aut sacrũ ordinẽ ad que oportet hominẽ ꝑ ꝯfessionẽ p̃gatũ p̃parari. Vñ si aliq̃d istoꝝ ĩmineat et aliquis confiteri p̃termittat peccat dũm odo debita oportunitas assit ꝛ quia ex p̃cepto omnes fideles tenent̃ semel ĩ anno in festo pascatis p̃cipue sacram ꝯũionẽ accipere ideo ecc̃ia ordinauit ut semel in anno qñ imminet tp̃s accipiẽdi eucharistiã omnes fideles confiteantur.

¶ Ad questionẽ ergo puto esse dicẽdũ ꝙ laudabile est et magis tutũ

vt peccator qm̃ citiꝰ potest cõmode peccatũ suũ confiteat̃ qꝛ in sacramento penitẽtie g̃tia ꝯfert̃ q̃ hominẽ reddit magis firmũ ad resistẽdũ peccato et ĩ piculis supuenientibꝫ reddit ip̃m magis securũ. Differẽdo tñ ꝯfessiõez vsq; ad tempꝰ ab ecc̃ia institutũ puto licitũ esse nec peccat ꝑ se loquendo sic differẽdo. ¶ Ad. i. g° est dd̃ ꝙ nõ est simile qꝛ morbꝫ corpalis nisi ꝑ remediuz medicine extĩguat̃ semꝑ ĩualescit ĩ peiꝰ nisi forte virtute nat̃e fuerit extinctꝰ. morbꝫ autẽ peccati extinguit̃ ꝑ cõtritiõez & ꝯfessiõz hñdo in voto & ĩ ꝓposito obs̃uandi tempꝰ ab ecc̃ia institutũ. ¶ Ad. ij. ẽ dd̃ ꝙ habẽs sac̃dotez paratũ si nõ statĩ ꝯfitet̃ nõ ex hoc cõtemnit sacramẽtuz penitẽtie. Tũc enĩ ꝯtemneret qñ nec ꝯfiteret̃ nec habẽt ꝓpositu ꝯfitẽdi tp̃e ab ecc̃ia ordinato qꝛ si sic ꝯtemnẽt planũ est ꝙ peccaret. ¶ Ad. iij. est dd̃ ꝙ nõ semper negligẽs maiꝰ bonuz peccat habita etiã oportunitate implẽdi illd̃ nisi sit maiꝰ bonũ tale qd̃ teneat̃ implẽ ex p̃cepto. Maiꝰ enĩ est bonũ int̃re religiõez qm̃ matrimoniũ cont̃here et tñ nõ peccat q̃s illd̃ obmittendo oportunitate etiã existẽte. ¶ Ad. iiij. est dd̃ ꝙ bona facta in medio tp̃e nõ sunt mortua ex quo enĩ homo de peccato mortali ꝯmisso ꝯtritꝰ ẽ & habet ꝓpositu ꝯfitẽdi tp̃e ab ecc̃ia ordĩato nec ampliꝰ ꝓponit recidiuare iã absolutꝰ est a peccato. Et si casus mortis aduenirẽt in q̃ sacerdotis copiaz hr̃e nõ posset puto ꝙ nõ ꝑderet̃ exq̃ ex ꝯtemptu nõ obmisisset.

Ad. vi. sic procedit̃ videt̃ enĩ ꝙ ex p̃cepto ꝓp̃e sac̃dos parrochial̃ nõ teneatur credẽ solo verbo suo subdito dicenti se esse religioso ꝯfessuz hñti auctoritatez absoluẽdi. qꝛ frequent̃ ĩ ꝯfessione aliq̃ ꝯterũt q̃ ꝑus ꝯtriti non fuerũt. Sed sacerdos debet suũ subditũ q̃ntuz pot̃ ad bonũ inducere. g° omnino debet ab eo expetẽ vt sibi ꝯfiteat̃. ¶ Pret̃ea rectori ecc̃e dicit̃ ꝓuerb. xxvij. Diligent̃ cognosce vultuz pecoris tui. Sed nullo modo meliꝰ pt̃ qm̃ ꝑ cõfessiõz cognoscẽ. g° omnino debet ab eiꝰ exigẽ ut sibi ꝯfiteant̃. ¶ Pret̃ea illud qd̃ dat̃ alicui ampliꝰ nõ est in pt̃ate dantis. pꝰq̃ ergo parrochia cõmissa est sacerdoti non remanet ampliꝰ ĩ pt̃ate ꝓp̃e uel ep̃i. sꝑ g° pot̃ req̃rere vt eiꝰ subditi sibi ꝯfiteãt̃. ¶ In cont̃riũ est qꝛ si sibi ꝯfiteret̃ posset dicẽ ꝙ vellet & teneretur ei credẽ. g° dicenti sibi esse ꝯfessuz religioso hñti auctoritatẽ credẽ tenet̃. ¶ Rñsio Dicendũ ꝙ in foro iudiciali credit̃ homni cont̃ se ꝫ nõ ꝓ se In foro autez penitentie credit̃ hoĩ ꝓ se & cont̃ se. Si g° aliq̃s petat a suo sacerdote sacramentũ eucharistie dicendo se esse ꝯfessũ religioso vl̃

hñti auctez si scit in eo esse impedimentū ad pceptionē eucharistie pti
nens ad forū iudiciale· puta q scit vel credit eum esse excōicatū nō
tenet sibi credē nisi de absolutione sibi constet Si v scit ī eo eē impedi
mentū ptinēs ad forū penitētie puta pctm tenet sibi credē et iniuste
agit secū si denegat sibi eucharistiam·exquo perhibet se esse confessuz
et absolutū ab eo qui absoluē potuit vel aucte apl'ica vel epi, ¶ Ad
Primū ergo ē dd q illud bonū qd ī ɔfessiōe hoīes consequūtur iā il-
lud ɔsecut9 ē q cōfessū se dicit si verz dicit Si aūt falsū dicit pari ratio
ne poterat falsū dicē confitēdo sibi·nec pt alic9 hoīs aucte quis com
pelli ad confitendū pctm qd alti ɔfessus ē q absoluē potuit, ¶ Ad·ij
est dd q rector eccl'ie vultū pecoris sui diligēter debet agnoscere con-
siderādo exteri9 vitā eius·sed p modū cōfessiōis nō pt alit scrutari n
q credat illa que ab eo dicunt sibi. ¶ Ad terciū ē dd q parrochia nō
dat sacerdoti in suū cōmodū ꝫ ī ɔmodū subditoꝝ et ideo in cōmoduz
illorum possūt alij sacerdotes ordinari ad eoꝝ instructiōez et absolu-
tionem p supiorē pastorem q de oīb9 curam habet.

¶ Questio lxvj·de largitiōe p̄uilegioꝝ.

DEinde ɔsiderandū ē de p̄uilegioꝝ largitiōe· Circa qd que
runtur quatuor·Primo vtꝝ p̄uilegiū a pp̄ indultū ysido-
rus bñ diffiniat. Scdo vtꝝ pp̄ lege p̄uil'ioꝝ ī eccia uti debe-
at·Tercio vtꝝ sol9 pp̄ p̄uilegiū ɔcedē possit Quarto vtꝝ pape p̄uile
giū p e9 successorē possit reuocari.

AD·j·sic pcedit·Videt enī
q p̄uilegiū ysidor9 male diffiniat Sic enī diffinit p̄uilegiū ysi
dorus et ponit iij·di· Priuil'ia sūt leges p̄uatoꝝ quasi p̄uate leges.
nā p̄uilegiū in dictū est q ī p̄uato ferat·In p̄uilegio enī qnq nō po
nit nisi ius ɔūe·male g° d q p̄uilegia sūt qi p̄uate leges, ¶ Pretea
nichil diffinit p suū oppositū sed lex dicit aliqd positiuū·p̄uatio vero
importat negationē Est enī negatio ī subiecto ut dicit phs male g°
ponit q p̄uil'ia sūt qi leges p̄uatoꝝ. ¶ Pretea doctrina eccl'iastica di
cit catholica qr est vniuersalis eo q non ī angulis vel in p̄uato sed
vniuersalit est p̄dicanda et docēda vt aug dicit in li· de nouo cātico
Cum igit priuil'ia ut in pl'ib9 dent de his que ptinēt ad eccīasticaz
disciplinā male d q p̄uilegiū inde dictū ē q in p̄uato ferat. ¶ In
cōtrariū ē aut̄s eccie que hāc diffinitiōez approbat. ¶ Rñsio dd q pri
uilegiū pt tripliciter considerari Primo ex parte eius cui conceditur

Scdo ex parte comunis iuris qd relaxat. Tercio ex parte ordis iudi-
ciarij q in eius cōcessione nō obseruat. Quātuz g° ad illos qbus priuilegia
cōcedunt priuilegia dicunt priuate leges qr semp priuilegia ocedunt ali-
qbus singularit. Quāuis enī distinguat priuilegiū esse gnale qd datur
ecclesie uel collegio siue vni cōgregatiōi. Et priuilegiū singulare qd dat
vni priuate psone semp tn illa q priuilegiant dicunt esse quedaz priuata
et quedā singularia respectu totius comunitatis qr vt dicit Iero. priuile-
gia singulorum nō possūt legez facē comunē Quātū v ad ius oūe qd p
ipm priuilegiū relaxat priuilegia dicunt quasi priuate leges. non enim ē
priuilegiū nisi aliqd indulgeat speciale. vnde aliq dicūt priuilegiuz esse
priuatuz siue singulare ius ot comune indultū cui osonū est illud qd
scribit. xxv. q. ij. Cū priuilegia aliqbus ocedunt si pret gnalez legē nulli
aliqd speciale īdulgeret priuilegiū nō dicēt. Naz priuilegia ideo dicūt
quasi priuata legia eo qd priuatam legē ī singul generēt. qd auctoritate
Grego. ofirmat dicētis. si hoc neqz cōsuetudine vel lege gnali neqz p-
uilegio vēdicas restat te vsurpare qd fecisti Sed qntuz ad iuris ordiez
q ī ocessiōe priuilegiorum nō seruat dicit priuilegiuz inde dictū esse qd in
priuato ferat. Nō enī priuilegia dāt nisi ab ill q sūt sup legē vniuer-
salit uel particularit qs non oportēt ī ocedendo priuilegia ordinem
iudiciariū obseruare ut sedētes p tribunali vel ī loco ppe publico eorum
sentētia robur habeat. sicut otingit de iudicibus qui sm legē comunez
tenent iudicare et de illis q sm ordinē iudiciariū transeūt. vnde talis
diffinitio bona est qr nō otinet supfluū neqz diminutū. Ad. i. g° est
dd qd sp ī priuilegio aliqd speciale indulget vel iure ī vl modo. Dato
enim qd ī priuilegio nichil exprimat nisi ius comune fauor tn ofertur
special p priuilegiū qr magis osueuit timeri qd specialit cōcedit qz qd
gnaliter indulget. Per bullas nanqz pples pl terrent hoīes licet ius
comune otineāt qz p iura comunia et multi facilit possūt dcta priui-
legia scire q comunia iura ignorāt. Ad. ij. est dd qd priuatum ibi
accipit p singulari. Est enim sensus qd priuilegia sūt leges priuatorum
qr singulariū suppositorum respectu totius cōicatis uel respectu iuris cōis
qd nō appat isti magis qm alij. Ad. iij. est dd qd priuilegiū nō d
dari ī priuato ex parte recipientis cuz pq datū est mādet oībus publi-
cādum. Sed d fieri ī priuato ex parte dātis q nō tenet ī dādo priuilegiuz
ordinē iudiciariū seruare cū sit sup legem.

et inviolabiliter obseruandū

D. ij. sic ꝓcedit Videt enī ꝙ papa ī ecīa lege ꝑuilioꝝ uti non debeat. qz ꝑꝑ nō dī uti ī ecīa qō edificat ciuitatē babilonicā sed magis qō edificat cītatē ihrlim. Isti aūt duo amores ꝑuatt et coīs edificāt duas ciuitates ut dicit augī. Nā amor ꝑuatt edificat cītatez dyaboli babiloniā. amor ꝝ dūis edificat cītatē dei ihrlm celestez Cū gō ꝑuilius sit ꝑuata lex ut dictū ē vi ꝙ ꝑꝑ tali lege ꝑuata ī ecīa uti nō dēat. ¶ Preterea oīe qō derogat iusticie nō est ī ecīa uēdus. ꝟ ꝑuilegiū derogat iusticie scz legi coī q̄ iusta ē alr nō esset dicēda lex ut dicit augī nō est gō ī ecīa ꝑuilius inolgendū. ¶ Preterea dispensatio includēs dissipatiōez intō pape. Sic enī scribit brnbar. ad Eugeniū Si queris a me. ꝓhibes me dispēsare. nō. ꝟ dissipare. nā sū tā rudis vt ignoꝛem ~~parcos~~ nos eē dispēsatoꝛes. ꝟ ī edificationē nō ī destructionem. iuꝝ illō apli Dic qrit inr dispēsatoꝛes ut fidelis qs mueniat Cum ergo ī ꝑuo sp aliqō dispenset dr ius dūe vi ꝙ tal dispēsatio sit ~~dispēsatiō~~. ¶ In contrium est illō qō scrī xxv. q. i. Valet scīa romana ecīa qslibet suis ꝑuilegijs munire et exꝝ specialia decreta q̄dam speciali bnficio indulgere. ¶ Knō dō ꝙ nōitas uēdi lege ꝑuilioꝝ ī ecīa triplex quantū ad pns esse videt. Prima ē actuū humanoꝝ variatio. Scda est cōis iuris rememoratio. Tercia est cause innouatio, Contigit enī actus humanos multiplicit variari ꝓpt quoꝝ variationem in bonū vel ī malū nōitiuz est quibusdam subrhē ꝓpt casus contingentes q̄ p legē dūez detiari nō potuerūt. sicut augī ponit exēplū pmo de li. arbi. de ꝓplo qui si sit moderatus et gratus cōis qz vtilitatis diligētissimꝰ custos recte tali ꝑuilo inuestit ut liceat sibi magistratus creare p qs respu. administret. Si vero postmodū paulati incipiat depuari rem ꝑuatā reipu. ꝓferendo recte tali ꝑuilo ꝑuatur Et quāuis ut ibi augī dicit lex humana contraria videat otinere vt vna aliqñ honorē tribuat aliquibo Aliqñ ꝝ aliquibo auferat. vtra qz tñ iusta est. Tpalis tñ ē censenda. qr eoipo ꝙ tpalis est iuste p tpa mutari potest, Scda causa est ex cōis iuris rememoratione. Si enīz lex nalis ī pmordio creatiōis hoī a deo impressa ex ꝑua opatiōe ī quibusdam inueniat sic obtenebrata et sic obscurata ut contra dictamen talis legis nate multa opent multo fortius lex positiua potest ex obliuione sic aboleri insubditis ut tanq̄ ignoꝛata non obbuet. ideo necessariū est sp p priuilegia particularit explicari et ad memoriam

(positos)

(Dissipare)

(Priuilegia deuise et a priuatis)

hominū etiam illa que comunia sūt particulariter reuocari Tercia est ex cause innouatōne. nam innouata causa innouatur effectus. Causa aūt pstandi puilegiū est qnq; xpiane religionis ampliatio. Qnq; vo insolertiū et malorū vl' volentiū nocē obuiatio. Qnq; aūt recepti bn̄ficij recōpensatio. vn̄ talibus causis innouatis necessariū est puilegia innouare. Vn̄ scribitur. xxv. q. i. q puilegia q̄ ob religiōis vl' necessitatis vl' exhibiti obsequij gratia ꝯcedunt. neminē releuādo ita diuitē faciāt et multorū detrimēta non circūspiciendo in pauptatis miseriam non nullos deijciāt. ¶ Ad Primū ergo est dicēdū q amor ille puatus damnatur q est semp recuruus ad seipm ut si q̄ bona ꝓpter deū ul' ꝓpter ꝓximū opatur semp itendat suū ꝓpum cōmodū et ꝓpam excellentiam talis amor puatus merito edificat ciuitatē dyaboli. q; dyabolus penitet et penitētiā agit de malo iux illō sap. ij. dicentes intra se penitētiā agētes nō qdem ꝓpter dei displicentiā sz ꝓpter suam pditam excellentiam amor g° puatus quo bonū ꝓpum semp intdicit edificat ciuitatē babilonicā. Sed amor q bonū cuiuscūq; ꝓximi singulariter appetit edificat ciuitatē dei. nam pcepto dei iubemur habē puatū amorem magis ad parētes et domesticos qm̄ ad exneos sm ordinē caritatis. ¶ Ad. ij. ē dō q sic scribitur. xxv. q. i. Cuz aliqua puilegia ab aplico aliqbus ꝯcedunt et si ꝯtra gnalem legez aliqd sonare videant non tn̄ ꝯtra ipam aliquid cōcedē intelligunt cuz ipius legis auctoritate puilegia singulorū penes matrē omniū ecclesiarū reseruent. ¶ Ad. iij. ē dicēduz q Bern̄. itelligit dispēsatōnez esse dissipationem qn̄ fit non cōsiderata ratōis eqtate et reipublice vtilitate. vn̄ subdit ibi statī vbi necessitas vrget excusabilis dispēsatio ē. ubi vtilitas puocat dispensatio laudabil' est. vtilitas dico coīs non ꝓpa. Nā nichil horū est non plane fidel' dispensatō sed crudelis est dissipatio.

A Ad. iij. sic pcedit videt enī q non solus pp̄ possit puilegia ꝯcedē q; eps pot puilegiū dare ī sua dyocesi sic patet. xvi. q. ij. c. visis non g° ptinet soluz ad papā puilegiuz dare. ¶ Preterea dare puilegiuz spectat ad illum q est sup ius. Sz dicit iurisconsultus q impator non est subiectus legi. pot g° impator puilegiuz dare. ¶ Preterea pp̄ non pot aliqs eximere. g° non pot puilegia ꝯcedē. Q autez pp̄ non possit aliquos eximē patet p Bern̄. ad Eugeniuz sic dicentē. Non est paruipendēdū q sz deū habet auctorez sz de celo ducit originez q̄ ꝓpt

si dicat eps nolo eē sb arepo et abbas nolo obedire epo hoc de celo nō
est nisi tu forte anglorum quēpiā dicētez audisti nolo sb archāglis esse
aut ex alio qlibet inferiorum ordinū aliquez non fentez sbesse cuiqz n deo.
¶ In contrariū ē qr ille pt puilegia dare q pt oīa iura ɔfirmare ɔdē
et relaxāe tal aūt ē pp g° rc ¶ Rnsio dd qp ptas ppe in ɔferēdo pui
legia tplr differt quātuz ad pns spectat a ptate aliorum. Primo ī vlita:
te qr puilegia sua omnes ligāt vl soluūt. suū aūt puiliū nlli9 ptate
puri hois soluit vl ligat. Scdo in aucte qr ipe pt sua et aliorum puilia
ɔfirmare et de cā ɔcessiōis vl subtractōis puiliorum oīm pt cognoscere
et discutē atqz sniare. Eius aūt puilia nlli9 snie subiacēt Tercio in
dignitate qr ipe pt ɔcedē puilia ī spūalibus et tpalibus clericis et laicis
Aliorum aūt puilia saltē laicorum pncipū non ɔcedūt n de tpalibus et lai
calibus psonis solus ergo pp pt ɔcedē puilia cū oī ligatiōe et cū omni
cause discussiōe et cū oī spūaliū et tpaliū et clicorum et laicorum inclusiōe.
¶ Ad. j. ergo d qp eps pt dare puiliuz in sua dyocesi cū ɔsensu tn capituli hocipm tn nō ht n iure et aucte ppe. ¶ Ad. ij. d qp īpator pot
ɔcedē puilegiū in tpalibus ppt administratiōez tpaliū sibi concessam
Quicūqz etiā rex vel princeps seu ɔuitas pt ɔstōez aliquā facē qn et
in qbus pt ī ill indlgētiaz et puilegiū dare imo maioitas vl dignitas
et tpis poritas puilegiū dāt. Quādoqz diutna ɔsuetudo puatā legez
inducit n pbet abusus. sz hoc est loq pticlarit de puile° nō vlr ut sup
dictū est. ¶ Ad. iij. d qp vba illa bern. intelligēda sūt vitatez habuis
se suo tpe qn epi attenti erant ī rigida correctōe et bonorum suorum suditorum ɔseruatiōe. Vn malū erat tūc ab eorum visitatiōe subditos subtrahē
quia subditi fiebāt dissoluti et bona ɔuia distrahebant Vn dicit su:
pradcto libro nō est bona arbor faciēs fructus tales. insolētias. dissoluti
ones. dilapidatōes. simulatōes. scādala. odia. et qd magis dolēduz ē
int eccias inimicicias gues qz discordias Nūc aūt regnāte cupidita
te ex visitatione platorum illa omnia mala sequuntur que Berenhar:
dus narrat contingisse si tunc fuissent visitatione priuati. Dicit eniz
Gregorius in pasto. illud verbum apostoli. Qui episcopatum deside
rat bonum opus desiderat illo tempore fuisse bonū quo quisqz ad epi:
scopatū perueniens securus erat palmam martirij obtinere Vnde si
verba apli suo tpe intelligenda sunt multo fortius verba bernhardi

Ad iiij sic ꝓcedit Videt enī q̄ ꝓuilegiū ꝑpe p̄ successorem non
possit reuocari Scribit enī xxv q ij ꝓuilegia eccīay ⁊ monasteri-
oꝝ sanctoꝝ patrū auctoritate instituta nulla possūt imꝓbitate euelli.
Preterea Grego scribit Aug° anglor epo. Si ea destruerez q̄ ante-
cessores nostri statuerūt non ostructor ꝫ euersor esse iusticie compro-
barer. Sz ꝑ non debet cōprobari destructor canonū ne notet de hēsi
non pot g° reuocare ꝓuilegia suoꝝ ꝑdecessoꝝ. Preterea idez Grego
scribēs oñico Cartaginēsi epo de eccīasticis ꝓuilegiis q̄ nostra fraternitas
scribit hoc postposita dubitatione teneat q̄ sic nostra defendim⁹ ita
singulis q̄bq̄ eccīis sua iura seruam⁹. In oppositū est qđ scribit xxv
q ij sācta romana eccīa sua auctoritate ogregata valet diuīsa iūgē ⁊ diui
uncta ogregare ratiōis tn̄ eq̄tate ꝓsiderata vñ ul' pietatis vl' necessi-
tatis intuitu semel a se ocessa valet uel ī totū ul' ī partez omutare.
Rñsio dd q̄ ꝓuilegiuz uel est psonale ul' est gn̄ale. vtrūq̄ autez p
papā indultū in toto ul' in parte p successorez pot reuocari. Nā si sit
ꝓuilegiuz speciale seu psonale pot reuocari ꝓpter abusū q̄ ꝓuilegiuz
omino meret amittē qui pmissa sibi abutit pcate ut scribit xi q iij.
Scdo subreticie ⁊ falso modo ul' falsis pcibz fuit impetitū. Nā mendax
pcator ī petitis caret debet ⁊ q̄bz scripta dirigunt fūt pumēdi si pcum
mēdacia metuerit argui ut scribit xxv q ij. Tercio si reipublice uel
pncipi nocumētū psit q̄ nec damnosa fisco nec iuri oppia postulari
oportet q̄ sic scribit xxv q i. Si vō sit ꝓuilegiū gn̄ale reuocari pot ul'
ꝓpter deliquentiū correctiōz vt si ciues occidāt suū epm̄ ꝓuilegio epal'
dignitatis ꝑpetuo debēt caret uel ꝓpter ī melius omutatiōez sic res eccīa-
stice q̄ alienari non possūt ex speciali ꝓuilegio pnt in melius omutari
Epales sil'r sedes uel hostialitatis uel pauptatis necessitate q̄nq̄ mu-
tant ⁊ in vnū redigunt uel ꝓpt pietatis ⁊ necessitatis sb̄uētionē ut
q̄ ex ꝓuilegio religiob uel domibz religiosoꝝ ocedunt. Nā eoꝝ necessi-
tate releuata si p̄ modū cognoscant ee in detrimentū cathedralis uel
parrochial' eccie possūt sb̄trahi cū bonū oūe sit ꝑferēduz cuilibet bono
ꝓuato. Ad j dicit q̄ ꝓuilegia eccīay ⁊ monasterioꝝ cūctis tp̄ibz i
ocussa oñt pmanē ne videlicet p̄t eis auctoritatē a q̄ data fūt oī ipay
liceat ire alicui vñ cū p papā dent p papā reuocari possūt. Ad ij
dicit q̄ cū ꝓuilegia ocedunt uel ꝓpt paupum sb̄uētionē uel ꝓpt bui-
entū eccie remunerationē uel ꝓpt reipublice ꝓmotionez non euertit

iusticia ꝫ ostruit quantūcunq; videat tal' cessio iuri coī obuiare cū legislatoris īcōtiōe aūs ī talib; sp itelligat. Cēt p hoc ptz rn̄ ad iij.

Questio lxvij. De interpretatione ecclie.

Vltius videduz ē de inpretatōe ecclie Circa qđ qrunt̄ qnq; Prio utr sol9 pp possit puil'iuz apl'icū iterptari. Scdo utr solus pp possit iterptari sacrā scriptaz. Tercō utr ad pp̄az spectet inpretari ius ciuile. Quarto utr pp possit iterptari ius nate Quīto utr pp sp dubia ī meliorē pte teneat interpretari.

Ad j. sic pceditur Videt enī q; nō sol9 pp possit puil'iuz inpretari. Scrit enī ij. Esdre viij. q; scribe leuite et sacerdotes erāt iterptātes legē ī ppl'o. ꝫ locū scribaz nūc tenēt doctores et mgri g' eoz magis est interpta' gr̄ pape. Preterea q pt maior pt min. ꝫ mgri possūt sacraz scriptaz inpretari sic patz. xx. di. c. decretales. ergo multo magis pnt interptari puil'ia apl'ica. Preterea gg dicit xiij. mor. q; prauo dicta bonoz sueuerūt male inptari. ꝫ pp cū sit hō pt cānan sic alij. g' nō est credēduz sp sue inptatōi In oppm̄ū est qđ scrit xxv. q. i. Ipi nāq; soli canones valēt inpretari q ius cōdēdi eos hnt. Rnsio dđ q; sicut nōt hugui' xxv. q. i. Mgri et doctores valēt canōes et apl'ica puil'ia inptari. ꝫ inptatōes eoz nō cogūt iudices obbuare ī foro iudiciario lect aūt ē de iptatōe rōm pōtificis et inptatōez iudices opellūt obseruare et mgri cogunt ī scolis docē et pdicare. Ad primū ergo est dđ q; mgri pnt ipari canōes p modū disputatōis pqrēdo sanū intellectū ipoz saluis ꝓbis eoz sine additiōe vl' diminutōe. ꝫ iterpta' pape est p modū detiatōis eo q; sua detiatio ligat oēs ad tenendum ipam nō aūt ligat inpreta' mgroz similr iterpta' pape pt ē cū additōe vl diminutōe sens vl'r. Inpta' vo mgroz ad h' se nō extēdit. Ad scm ē dđ q; illa opatio intelli' ibi de mgris respectu platoz. qr interptatōib; et expositōib; scriptaz mgri et doctores pferunt eis maxime illi quoz dicta approbata sūt p eccīaz. Sz ī questiōib; difficiēdis et detiandis ipi plati pferunt doctoribz. Ad terciū est dđ. q; male ī terptari pt esse dupl'r uno modo ex parte inptātis ut si fiat ex liuore vel ex rancore in nocumentū alti non sideratā rōis eqtate. et si sic praue pp inpretat puil'ia peccat quidez ꝫ eius inpreta' buanda ē qa sententia pastoris iusta vl' iniusta sp ligat saltē bm pntez iusticiam Alio' pt dici pua ex parte eius q; interpt. et tunc si illa inpretatō

eet contra fidez uel ꝯtinet manifestā falsitatez nō eet tūc illi intꝑpretatiōi credēdū nō enī pt ꝑꝑ cōtra vitatē ꝫ ꝓ vitate vt dicit apl's. ij. Chor. xiiij

Ad. ij. sic ꝓcedit videt enī ꝙ nō soluz ꝑꝑ possit sacram scriptam intꝑtari. Intꝑpretatio nāq; ꝑmonū est donū spūs sācti iuxta illud apl'i. i. Chor. xij. vnicuiq; dat manifestatio spūs ad vtilitatē alij qdē ꝑ spiritū dat ꝑmo sapiētie alij intꝑtaᵒ ꝑmonuz. Sed tale donuz qnq; alij magis q̄ ꝑꝑ hre possūt. gᵒ nō spectat soluz ad papā sacrā scriptaz intꝑpretari. ¶ Pretea ī sacra scripta ꝯtinet doctrina ꝓphica. Sz scribit ij. petri. ij. ꝙ oīs ꝓphia scripte ꝓpa intꝑpretatiōe nō fit. nō ē gᵒ voluntatis humane sacrā scriptaz intꝑtari. vñ dixit Joseph Gen. xl. Nūqd nō dei ē ista intꝑpretaᵒ. vnde dan. ij. scribit. Michi nō ī sapientia q̄ sit ī me plᵒ q̄ ī cūctis viuētibꝫ sacramētū hᵒ reuelatū est. Sz ut intꝑtatio regi manifesta fieret. ¶ Pretea in causa fidei ꝑꝑ est eq̄lis ꝯditiōis cuz alijs qꝛ pot si a fide deuiat ꝯuinci ⁊ iudicari sic alij ꝫ sacra scripta est de his q̄ sūt fidei. cuilibet gᵒ licitū est sacrā scriptaz sibi intꝑtari. ¶ In contrariuz est qd scribit. xxiiij. di. q̄tiens fidei ratio ventilat arbitror nō nisi ad petrū puta ad sui noīs ul' honoris auctoritatē referre debē ul' ut nūc retulit nostra dilectio. ¶ Rñsio dd ꝙ eiꝰ est intꝑpretari cuiꝰ est condē. xpi autē est sacrā scriptaz cōdē qꝛ de ipo est tota scripta sbiectie et fūdamētalit. vñ dicit Aug. xiij. de trini. xix. ꝙ scia nostra xpus est. Sapiētia q̄ nostra idem xps est qꝛ ipe nob fidē de rebꝫ tpalibꝫ inserit ipe de sempitnis exhibz vitatē. ad eū gᵒ ptiet auctoritatie sacrā scriptā intꝑtari ꝓpt qd luce. xxiiij. scribit ꝙ īcipiēs a moyse ⁊ omnibꝫ ꝓpheticis intꝑtabat illis in omnibꝫ scriptis q̄ de ipo erāt. Planū est autez ꝙ xpi vicariꝰ ī tota eccia est ꝑꝑ vñ loco xpi ad eū pncipalit ptinet sacrā scriptaz exponē in cuiꝰ signum iaz eiꝰ passione approinquāte ꝓ petro cuiꝰ successor ē ꝑꝑ rogauit ut nō deficēt fides sua sic scribit luce xxij. ¶ Ad. j. dicit ꝙ planuz est ī eccia multos esse ⁊ fuisse dono spūs sācti repletos sup expositōne ⁊ intꝑtatiōe sacre scripte. qꝛ tñ angelus sathane pot se transfigurare ī angelū lucis. Ideo qd tenendū et qd nō tenēdū sit de illis intꝑtatiōibꝫ nō nisi auctoritate sūmi ponficis tiari pot. vñ qualit intꝑtaᵒ sentētionalit sit tenenda in sacra scripta solum ad papā spectat. ¶ Ad. ij. dicit ꝙ ibi intꝑtatio accipit ꝓ reuelatione sacre scripte eo ꝙ ꝓphica doctrina ⁊ vniuersalit sacra scripta non est humana volūtate inuēta ꝫ a deo īspirata. vñ subdit ibi ꝙ volūtate

humana/ allata ē ꝓphia ꝫ spū scto īspirati locuti sūt scti dei oms. isto ergo nō spectat ad ꝑpam sacrā scripturam īterptari sic nō spectat ad ipm sacrā scripturam īspirare sol⁹ enī xps ē sbiectm ī sac scriptura vt spirator ꝛ reuelator ipi⁹. ꝑp aūt sic vicari⁹ scripturam ab eo īspiratā et īterptatā te pijs opitulare et dr īpios dfēsare ac de expositōib ꝛ īterptatōib alioꝝ sētēcialr detiare qd tenēdū et qd nō tenēdū. ¶ Ad iij. d qꝫ ī cā fidei ꝑp est equal cōditōis cū alijs quātū ad illa q credenda sūt. Sz ut dicit aug xiiij. de tri. c iij. Aliud est scire tmmō quid homo credē debeat ꝓ pter adipiscendā vitā ~~letā~~ q nō nisi etna est Et aliud est scire quēad modū hocipm et pijs opitulet et contra impios defendat In hoc enī qualit sacra scriptura pijs opitulet et contra impios defendat nō est equalis conditōis cū alijs qꝛ ad ipm spectat sacrā scripturam interptari et alioꝝ interptatōem approbare vel improbare. Vn ex de here. int dicit laicis in sacra scriptura disputare vel docere.

Ad Terciū sic ꝓcedit. Videt enī qꝫ ad papā non spectet interptari ius ciuile quia ius ciuile iudicat ī foro extioris iudicij ꝫm faciem papa autem cū sit vicarius xpi et omnis xpi actio debeat esse eius instructio dr iudicare ꝫm interiorez conscientiā. Vn sibi et alijs pastoribꝫ ecclie dicit Nolite iudicare ꝫm faciē ꝫ iustū iudiciū iudicate. ¶ Pretea ius ciuile precipit ministrū obedire iudici et iudicē legi. ꝫ si talem interpretationē exequit ꝑp cōdēnat qnqꝫ innocentem ꝓ nocēte. cū ꝫm legis iudiciū possit interdū innocēs ꝓ nocēte ꝯuici qd est ꝯtra diuinā legez. ¶ Pretea ꝑp nō debet facē iniuriā alicui. ꝫ iniuriā facit impatoi si interptatur ius ab eo conditū. ¶ In contrariū est qa ad quem ptinet iudicare legislatorem ad eū ptinet interptari legē lataz p eū. ꝫ ad papā ptinet iudicare imperatorem si delīquit g ad ipm ptinet interpretari legem latam per ipm. ¶ Rnsio dd qꝫ quadruplex interpretatio legis ciuil ptinet ad papā. Prima est quantū ad ei⁹ correctionem. multa enī pmittit et multa impunita relīqt lex ciuilis que p diuinā legez c⁹ ꝑp minister est corrigunt ut aug dicit, Scda est qntum ad eius obligationem. ad papā nanqꝫ spectat interptari quas contrauersias et que ecclastica negocia vult ligari vl solui legibꝫ imperatorum et que non. Vnde x. distinctione scribitur qꝫ legibus imperatoꝝ nō in oībꝫ ecclasticis contuersijs vtēdū est. Tercia est quātū ad eius confirmationē nō eniz potest esse magis accepta lex qꝫ legisla

tor. Vnde si examinatio et confirmatio imperatoris spectat ad papam oportet quod imperaliũ legũ confirmatio vel reprobatio similiter ad ipsum spectet Quarta quantum ad eius declarationem et supletionem. sicut enim omnis scientia humanitus inuenta est imperfecta et quedam vmbra respectu diuine scientie sic papa qui est armarium sacre scripture debet imperiales leges declarare et supplere per noticiam et sufficientiam diuine scientie cuius minister est. ¶ Ad. j. dicitur quod xpi actio debet esse pape et cuiuslibet xpiani instructio ad cogitandum quod ipse sit deus iudex iustissimus quia actio quam xps iudicat ex auditu interiori nostra instructio est ad cognoscendum quod ipse nec falli potest nec fallere. non tamen talis eius actio debet esse nostra instructio ad agendum ut similiter nos debeamus iudicare secundum interiorem conscientiam cum possumus falli et fallere. ¶ Ad. ij. dicitur quod minister tenetur obedire iudici et iudex legi. secundum veritatem distinguitur tamen duplex veritas. Vna est rei facte. Et altera rei faciende. Contra primam tenetur obedire subditus prelato precipienti et iudex legi sed non contra secundam. vnde in casu quo precipitur quod innocens occidatur probatus nocens dicitur quod quamuis in hoc obediatur contra veritatem rei facte non tamen obeditur contra veritatem rei faciende eo quod in foro iudicij ~~nisi~~ inquisita sit veritas sic inuentum est. ¶ Ad. iij. dicitur quod nulli facit iniuriam qui vtitur iure proprio. eo ipso ergo quod papa est super imperatorem et ipse est minister eius oportet quod lex eius sit ministra legis eius vnde si vtatur iure suo in hac parte non facit iniuriam sibi.

Ad. iiij. sic procedit videtur enim quod papa non possit interpretari ius naturale quia nullus debet esse interpres legis quam ipse non ponit. Sed papa non ponit legem naturale. ergo non debet eam interpretari. ¶ Preterea illud quod est omnibus notum non indiget interpretatione. Sed lex naturale est omnibus nota sicut dicit glo. super illo verbo Ro. i. Cum cognouissent deum non sicut deum glorificauerunt ergo non indiget interpretatione. ¶ Preterea quod est omnibus commune non datur auctoritas super eum magis vni quam alteri. Sed ius naturale est commune omni nationi ut dicit ysidorus. ergo non datur auctoritas interpretandi ipsum magis pape quam alteri. ¶ In contrarium est quia ius naturale est quod in lege et euangelio continetur. ut ponitur prima. di. c. humanum genus. Sed ad papam pertinet interpretari legem et euangelia vt super dictum est. ergo ad ipsum pertinet naturale ius interpretari. ¶ Responsio dicendum quod illud conuenit interpretari quod contingit variari. Est autem actio humane naturae post peccatum quadruplicitur variata. ut dicit aug. in libro. lxxxiij. questionum Nam in prima actione ante legem scriptam lex naturae in homine vt dicit fuit sine pugna quia sine cognitione distincta peccatorum Concupiscentiam inquit apostolus Ro. vij.

Nesciebā nisi lex diceret nō ɔcupisces. In scd̄a v̄ actiōe sb̄ lege scripta lex nature fuit cū pugna tn̄ sine victoria quia occasiōe accepta pc̄tm p mādatū legis opatū ē omnē ɔcupiscentiā. Notificabat enī lex peccata quibꝫ lex nat̄e impugnabat̄ nō ɔferēdo tn̄ grāz adiutricē. dicebat̄ eē pugna sine victoria, In tercia aūt actiōe sb̄ lege gratie lex nature ē ī pugna tn̄ cū victoria eo q̄ p sacramēta q̄ sūt vasa gratie cōfertur victoria p gratiā adiutricē, Sz ī quarta actiōe ut ī patria lex nat̄e nō habebit pugnā ꝫ pacē sempit̄nā. Sicut g° lex nat̄e est multiplicit̄ variata sic p ecc̄iasticā disciplinā c⁹ pp̄ est minister est multipliciter interp̄tata. ¶ Ad p̄mū g° est dicendū q̄ sic̄ ī regimine exteriori est duplex lex nc̄cia Vna nat̄al' certificās de agēdis ī vniuersali. alia positiua descēdēs ad causas speciales. sic ī regimīe īteriori. aīe ponit̄ duplex lex. Vna nat̄alis q̄ ~~inf̄ficat~~ de regulis opandoꝝ vl'ibꝫ. Alia que certificat de casibꝫ opandorū pticularibꝫ que appellat̄ consciētia. Vtriusqz aūt legis pp̄ interpres est et vtraqz subijcit̄ iudicio suo quia legē nat̄e quāuis nō ponat ī vniuersali ptinet tn̄ ad ip̄m ponē ī pticulari pticulares casus ex ip̄a eliciēdo et specialit̄ explicādo. Similit̄ consciētia quāuis ip̄e nō ponat eā simplicit̄ ponit eā tn̄ ꝑm quid q̄a iudicio suo quis dt̄ stare si sit recta vel nō recta, ¶ Ad scd̄m est dicendum q̄ lex nat̄e ē omnibꝫ nota vniuersalit̄ ꝫ talis noticia modicum vtilis est quia cū actio sit suppositoꝝ pticularīū sermones vniuersales in mat̄ia morali modicū ꝓficiūt ad agēdū ut dicit ph̄s i. ethyco. ¶ Ad terciū est dd̄ q̄ ius nat̄ale qn̄qz accipit̄ sine cognitiōe sine electione et sine particulari actiōe vel exp̄ssione. Quādoqz v̄o cū cognitiōe sine electiōe. Qn̄qz aūt cū electiōe sine tn̄ pticulari exp̄ssiōe. p̄mo modo ɔuenit oībꝫ rebꝫ Scd̄o oībꝫ aīalibꝫ Tercio oībꝫ hoībꝫ. Quarto hoībꝫ sic viuentibꝫ et sic agentibꝫ ꝑm talia vel talia p̄cepta et isto mō sic pp̄e ɔuenit sup̄ ius nat̄ale auc̄tez int̄pretādi hr̄e qd̄ nō ɔuenit.

AD. v. sic ꝓcedit̄. Videt̄ enī q̄ pp̄ non teneat̄ dubia sp̄ ī Lalijs meliorem partez interp̄tari q̄ magis est sequendū iudicium interioris conscientie q̄ extioris iudicij. cū illd̄ liget ex lege nat̄e. istud aūt ex lege positiua, Si ergo conscientia dictat alicui dubia interpretanda esse ī malā partem est tale iudiciū consequendū. ¶ Pret̄ea sup̄ illo verbo apl'i ī. ad Chor̄. x. Temptatio vos nō apprehendat nisi humana dicit aug̃ q̄ temptatiōem accipit apl's ꝓ dubitatione ut sit

sensus q̄ dubitatō de hoīe debet vos apprehendē ꝫ non de deo q̄ sicut dubitare de deo ꝑniciosum est sic dubitare de hoīe saluberrimum est. ¶ Preterea dubitare de fide ꝑiculosū est si q̄s g° est suspect⁹ aliquez esse dubiū in fide tuti⁹ est tale dubiū in peiorez partem int̄pretari. ¶ In contrium est qd̄ dicit glo. Ro. xiiij. sup illo verbo qui nō manducat mādūcantez nō iudicet ambigua inquit debem⁹ semp in meliorem partez vertere. ¶ Rn̄sio dd̄ q̄ int̄ptatōne dubioꝝ fert̄ iudicium. Est g° magis tutum iudiciū dubioꝝ vertē in meliorez partez semp ꝓpter quatuor. Prīo ꝓpter ip̄m iudicatum q̄ sine sufficienti causa nulli est facienda iniuria vbi g° non apparent manifesta iudicia de malicia alicui⁹ iniuria fit sibi si malū eē iudicet̄ exq̄ sine legittima causa illd̄ qd̄ dubium est in malum int̄pretat̄. Scd̄o ꝓpter ip̄m iudicantem q̄ habēs bonaꝫ opinionez de aliquo malo hoīe licet fallat̄ nō tn̄ vincit̄ quia ɔtingētia particularia scire nō tenent̄ nec inficit̄ ī affectu quia de q̄libet p̄sumendū est bonū nisi euident̄ appareat ɔtrarium. Tercio propt̄ ip̄m iudiciū. Nā aliud est iudicare de re. aliud est iudicare de homine. q̄ male iudicare de re est malum iudicātis. Sz malū iudicare de homine est malū ip̄i⁹ iudicati cū ex hoc ɔdemnat̄ sine causa. Quarto ꝓpter remediū ut a iudicio distinguit̄. Differt enī remediuz a iudicio. q̄ in remediuz apponendo in dubijs semp est supponenduz et int̄ptandum qd̄ est deterius. Sz ī iudicādo dubia est sp int̄ptandū et supponendū qd̄ est meli⁹. ¶ Ad p̄mū g° est dd̄ q̄ in foro interioris conscie agit̄ causa int̄ deum et hominem. ideo semp tale iudicium est sequendū siue sit rectum siue non rectū dūmodo rectum esse credatur q̄ deus magis respicit illud qd̄ interi⁹ in homine gerit̄ qm̄ qd̄ exteri⁹ agit̄. Sed in foro exterioris iudicij agit̄ causa int̄ hominez et hominē ideo iniuria fit ꝓximo si illud qd̄ dubium est sine legittima causa in malum int̄ptat̄. ¶ Ad scd̄m est dd̄ q̄ Aug. ibi loquit̄ de dubitatione finalis t̄mini. De homine nāq̄ semp est dubitanduz ut spes finalis ī eo nō ponat̄. Econtrio diffidentia final' est de deo ꝑniciosa si ip̄e de⁹ non p̄figat̄ finis ꝓpter quem omnia alia intendant̄. vult ergo dicere Aug⁹. q̄ temptatio humana ut ait apl's nos debet apprehendere ut dubitatio de homine ne in eo spes nostra ponat̄ tanq̄z ī fine sup nos apprehendat ꝫ non d̄ina. Glo. tn̄ comunis aliter exponit q̄ humana temptatio ē alit̄ sape qm̄ res se habeat vt cum ex aliquib⁹ iudicijs hō

de bonitate alicuiꝰ incipit dubitare. Tunc autē non esset humana quando iam ex illis leuibꝫ signis temerarie certū iudiciū daret. Si enim non est in nobis pfectio angeli non tñ debet ī nobis esse presūptio dyaboli. ¶ Ad Tertiū est dicēdum ꝙ sicut dicit iacobꝫ ī canonica sua. Tu fidem habes et ego opa ostende michi fidem sine operibꝰ et ego ostendam tibi ex opibus fidem meā ex quo dicto clare ostenditur ꝙ per opera ostenditur fides et infidelitas alicuiꝰ. Vñ si manifesta iudicia apparent ꝙ quis sit dubius ī fide est statim manifestādus ut corrigat̄ non ut confundat̄ iuxꝝ illꝫ iaco. vlt. Siqs aūt ex vobis errauerit a veritate et conuerterit quis eū sciat dē quoniā qui conuerti fecerit pctōrē ab errore vie sue saluabit animam eius a morte et operit multitudinem pctoꝝ

¶ Questio lxviij. De beneficioꝝ collatione

Deinde considerandum est de bñficiorum collatione. Circa quod queruntur quatuor. ¶ Primo Vtrū solus papa ī pluralitate beneficioꝝ possit dispensare. ¶ Scdo Vtrum sine auctoritate pape ep̄s possit plura beneficia vni conferre. ¶ Tercio Vtrum mortuo papa collegium cardinaliū possit ecclīastica beneficia dispēsare. ¶ Quarto Vtrū cum dispensatione pape licitū sit plura beneficia retinere.

Ad. j. sic ꝓcedit. Videt enī ꝙ pp̄ non possit dispensare in pluralitate beneficioꝝ papa enim non potest dispensare in eo quod est simpliciter malū et iniustum. Est autem simpliciter malū quo tollitur finis ad quem res ordinata est. finis autem ad quem ordinatur gratia beneficiorū est vt diuersi ministri in diuersis officijs seruiant ecclie. qui tollit̄ si plura beneficia vni conferant̄. ¶ Preterea papa nō potest dispensare contra ius naturale. ꝫ pluralitas bñficioꝝ est contra ius naturale quia est contra iusticiam distributiuam que in ꝓportione arismetrica consistit vt patet per ph̄m. v. Ethy. Vt vnicuiq; det̄ non ꝑm equalem quātitatem ꝫ ꝑm ꝓportionem ut ꝙ maiori seruitio maius beneficiū et pro minori minus conferat̄. Talis autem iusticia tollitur si plura beneficia conferant̄ vni. ¶ Preterea minister non potest contra volūtatem domini rem suā dispensare. ꝫ papa est minister rerum ecclīasticarum ~~alis apostolicarum~~ iuxta illud qō scribit̄

·x·q·ij·c·precarie·Sic tractare res ecclesie se arbitretur ut alienarum rerum dispensatorem non proprarum largitorem·Sed hoc est contra voluntatem domini quod plura beneficia uni conferantur·Dicitur enim dispensatio quasi diuersorum pensatio· ¶Preterea si quis habet plura beneficia cogitur subesse pluribus dominis et eadem hora pluribus obedire prelatis et a pluribus iudicari et ab uno ordinari altero inuito hoc autem habet annexam impossibilitatem quia impossibile est duobus dominis seruire ut scribitur Math·vij·
¶In contrarium est quod scribitur extra de conces·prebend·dicit enim papa secundum plenitudinem potestatis de iure possumus ut supra ius possumus dispensare·
¶Responsio Dicendum quod in collatione beneficiorum aliquid est de iure diuino et naturali et aliquid est de iure positiuo· De iure namque naturali et diuino est ut beneficium detur propter administrationem officij·Sic enim mandatum est numeri xviij·Filijs autem leui dedi decimas ysrahel in possessionem pro ministerio quo seruiunt michi in tabernaculo federis ut nichil aliud possideant decimarum oblatione contenti·Et apostolus·i·Chor·ix·dicit·Sic xpus ordinauit qui euangelium annunciauit de euangelio viuant· iuxta illud luce·x· Dignus est operarius mercede sua·De iure vero positiuo est paucitas vel pluralitas beneficiorum non enim possunt talia cadere sub una regula quia considerata quandoque ecclesie necessitate uel persone dignitate plura beneficia conferenda sunt uni quam alteri·Cum igitur papa non solum possit illa que sunt iuris positiui verum etiam supra ipsum ius potest dispensare ut supra allegatum est· Ideo dicendum est quod sicut de iure positiuo communi cuius papa est conditor facta est talis restrictio ut nulli liceat plura beneficia habere·sed quicunque recipit aliquod beneficium curam habens animarum annexam si prius tale beneficium habebat est eo ipso iure priuatus·si scribitur extra de preben·et dig·c·de multa
et Sic papa qui est supra ius potest talem restrictionem relaxare in pluralitate beneficiorum uniuersaliter dispensare considerata tamen ecclesie utilitate et iusticie equitate aliter ut dicit Bern·magis dicenda est dissipatio quam dispensatio
¶Ad primum ergo est dicendum quod non est ibi priuatio finis·potest enim beneficiatus administrare officium vel per se vel per alium auctoritate superioris Non enim paulus administrabat officium personaliter in ecclesia philipensium sed per suos ministros et tamen residens ipse principaliter apud ecclesiam thesalonicam beneficium procurationis a philipensibus recipit ut ipse testatur philip·iiij· ¶Ad·ij·est dicendum quod papa non potest dispensare supra ius naturale comuniter sumptum sed bene potest dispensare in iure naturali quantum

ad illa que ex iure naturali eliciuntur et explicant nec tollit iusticia distributiua ī collatiōe beneficiorum dummō iusta causa fiat qr si vnuz bñficiū det vni et plura dent alteri pro eodē seruitio possunt alia negocia occurrē in quibus considerata ecclie vtilitate vl' psone dignitate vnus meret plura recipe q̄ aliq, ¶ Ad·iij·d' verū esse q̄ pp est rerū ecclīasticarum dispensator· In dispensatiōe tñ non solū requirit fidelitas sed etiam prudentia que cū sit recta ratio agibiliū· fideliter dispensat papa ecclīastica bñficia conferendo plura vni q̄ alteri considerata p loco et tpe eccie vtilitate vel personarum dignitate, ¶ Ad quartū est dd q̄ hug'cō sic soluit istd argumētuz xxi·q·i·dicēs· q̄ clericus pt hre plura bñficia in plibus eccijs tanq̄ laicus non sicut clericus. Nam ecclīasticū bñficiū laico potest ī stipēdiuz assignari vl' ad pñq vel vsqz ad mortem sed clericus esse non potest nisi vnius eccie in qua potest habere vocem etiam a plato illius potest ordinari et iudicari Dicendū est tñ q̄ ille cum quo dispensatū est de plibus bñficijs p papā non ē pplexus vel ad impossibile constrictus quia talem pplexitatem supior tollit ut ipe eligat cui voluerit obedire et a quo voluerit ordinari Vnde sicut papa in pluribus ecclesijs iurisdictionem sibi confert· ita et plurium prelatorum eum subditū facit.

AD ij·sic pcedit Videt enī q̄ sine autoritate pape eps possit pla beneficia vni conferre· scribitur enim lxx·di·c·sctorum· q̄ cum dispensatione epi vnus diuersis potest preesse ecclesijs. ¶ Preterea eps in sua dyocesi habet iurisdictionem· ꝫ conferre beneficia potestatis pape iurisdictionis est ergo collata epo ptate iurisdictōis intelligit esse collata ptas conferendi beneficia. ¶ Preterea causa dispensationis ī pluralitate beneficiorum videt esse personarum dignitas ut quanto aliq sunt in sctitate et sciētia digniores· tanto sūt pluribus beneficijs pmouendi et honorandi Sed tales psone possūt esse in qualibet dyocesi ergo cum talibus pot eps dispensare. ¶ In contrariū est qd scribit ex· de pben·et dig·c·de multa pvidētia· ¶ Rñsio dd q̄ aliqui dicunt epm posse dispensare cū aliquo in plitate bñficiorum in eodē epatu· ꝫ nō in diuersis quia non potest eum facē subditū in dyocesi ī qua iurisdictionem non habet· vnde talis esset pplexus· quia exquo dispensaret cum eo ut plura beneficia posset recipere in diuersis epatibus cum oībus ill' teneret obedire obligaret eū ad īpossibile quā īpossibilitatez

vel ꝓplexitatem solus ꝑꝑ tollere potest. Sz hoc nulla ratione fulcit̃ q̃ vniuersalit̃ interdicit̃ extra. c. supra dicto de multa. ut nullus plura beneficia tenere valeat absq; dispensatione sedis apl'ice. vnde exceptis casibus qui in iure exp̃munt̃ puto q̃ ep̃s ĩ pluralitate beneficiorum dispensare non potest. ponunt̃ autem quinq; casus in iure ut patet xxi. q. i. ⁊ extra de elec. c. dudũ. In quibꝫ ꝑmittit̃ dispensatio in pluribus beneficijs. Primꝰ est ꝓpter ecclesiaꝝ tenuitatem ut quando neut̃ per se sufficit ad sustentandum ministrũ potest ambabꝫ prefici. Scd̃ꝰ est si vna pẽdet ex altera. Terciꝰ est ꝓpter raritatem clericoꝝ. Quartꝰ est si ecclesia ãnexa est prebende uel dignitati tunc enĩ in maiori ecc̃ia potest residẽ & in parrochia ꝑdoneũ ministrum tenere. Quĩtus est si vnam habet intitulatã & aliam cõmendatam. ¶ Ad p̃mum ergo ẽ dicendum q̃ illd̃ decretum loquit̃ de beneficijs simplicibꝫ nõ habẽtibꝫ curam animaꝝ in quibꝫ concedit̃ ep̃o dispensare vel loquit̃ de pluribus beneficijs in quoꝝ vno sit prebendatꝰ ⁊ in alio intitulatꝰ. ¶ Ad scd̃m est dicendum q̃ collatõ beneficioꝝ est potestatis iurisdictiõis deriuate a ꝑꝑ in ip̃os ep̃os & ideo quanta iurisdictõ in iure a ꝑꝑ exp̃mit̃ tanta eis conuenit & nõ plus. ¶ Ad terciũ est dicendũ q̃ ex̃ de p̃ben. et digni. c. de multa. soluit̃ istud argumẽtũ vbi sic dicit̃. nullꝰ plures dignitates uel ꝑsonatus habere p̃sumat circa sublimes tamen ⁊ literatas ꝑsonas que maioribꝫ sunt beneficijs honorande cum ratio postulauerit ꝑ sedem apl'icam poterit dispensari.

AD. iij. sic procedit̃ Videt̃ enĩ q̃ mortuo ꝑꝑ collegium cardĩaliũ possit ecclesiastica bñficia dispẽsare. quia maioris potestatis est collegium cardinalium q̃ capl'm ecclesie cathedralis ꝫ capl'm potest mortuo ep̃o dispensare ecclesiastica beneficia. ergo multo fortiꝰ poterit collegium cardinalium mortuo ꝑꝑ. ¶ Preterea beneficia conferre est potestatis iurisdictõnis ꝫ collegium mortuo papa potest quicq̃t iurisdictõnis est quia pt̃ excomunicare & cõpescẽ rebelles ecclesie. ergo pt̃ similit̃ ecclesiastica bñficia dispẽsare. ¶ Pret̃ea capl'm metropolitane ecclesie pot̃ mortuo archiep̃o electos suffraganeos ꝯfirmare ⁊ eorum confirmationẽ cõmittere. ergo multo magis pot̃ collegiũ cardĩaliuꝫ de prelatis quoꝝ confirmatõ ad sedem apl'icã spectat. ¶ In ꝯtrariuꝫ est qd̃ scribit̃ extra de elec. c. ubi maiꝰ. Scribit̃ enim ibi q̃ cardinales mortuo papa ꝓuisioni successori sic attentiꝰ vacẽt quatinꝰ se neq̃q̃m

de alio negotio intromittat. ¶ Rn° dd q scri' ext. ne se. va. ali. ino.
Collatio beneficiorum vel simul ptinet ad capitulū et epm. vel ad
epm solū cum consilio vel assensu capituli vel ad aliquem de ecclesia
puta archidyaconum vel alium cum requisitione epi. Si pmo mō
comuniter spectat ad capitulum et epm. tunc mortuo episcopo vel a
beneficiorum collatione per papam suspenso potest capl'm vacātes
prebendas conferre. dato q eps in collatione illarū aliquid interesse
habeat ut prelatus sicut ibi dicit. Si vero scdo modo collatio benefici
orum solum ad epm spectat ad epm cum consilio vel assensu sui ca:
pituli tunc mortuo epo vel suspenso capitulū non potest de collatiōe
taliū pbendaꝝ se intromittere. Sed si tercio modo collatio pbendarū
ptinet ad aliquem de eccia cum consilio epi tūc sublato epo de medio
per mortē vel per remotam distantiam non est ꝓpter hoc collatio be:
neficij vacantis differēda quia in petendo vel expectando eius consi
lium posset vacanti beneficio piculū imminere qꝛ ergo iure pmittit
collatio beneficiorū capl'o cathedralis eccie modo quo dictū est, Col:
legio vero cardinaliū interdicit sicut patet ex de elec. vbi maiꝰ peri:
culuz. ergo concludendū est q collegiū cardinaliū mortuo papa nō
potest eccistica beneficia dispensare. ¶ Ad primum ergo est dd. q nō
sp qd potest maiꝰ potest minus nisi vnū per se ordinet ad aliud. po:
test enim homo generare homīez et nō canē, Collegiū nanq cardīa:
lium non habet per se ordinare alia collegia eccīaꝝ cathedraliū quia
alia collegia tenent regulari iure scripto et posito per papam. Sed
illud collegium est assistens illi qui ē iurislator et positor. Vnde hē
alia collegia regulare et non ab eis regulari. ¶ Ad scdm est dicēdū
q iurisdctōis ptas tanq in fonte residet in papa. et ab eo tribuit &
restringit in alijs. collegio ergo qn imminēt piculū defendēdi terras
eccie concedit ptas excōicandi ⁊ compescēdi rebelles ꝫ ptas eccīastica
bñficia dispensandi interdicit. ¶ Ad. iij. d' q eccia tanq mater oīm
fideliū p sua statuta sp nitit aīaꝝ picl'is obuiare. qꝛ g° p metpolita:
noꝝ mortē possent suffraganei eccie detmētū sustinē. ut xpi gges diu
carerēt pastoribꝰ. iō ꝓuide statutū ē vt metpolitana capitula possit
canonice elctos ꝯfirmare et eoꝝ consecrationē ꝯmittē. vt aūt cardīa:
les sede apl'ica vacante elctōi apl'ici attentius insistēt oīa alia nego
cia eis interdicuntur,

Ad·iiij·sic procedit Videt enim q cum dispensatione ppe nō sit licitum plura beneficia retinē· quia qd est turpis lucri non pot licite retineri·ꝫ tenē plura beneficia est turpis lucri ut dicit·xxi·q·i·g° licite non retinent· ¶ Pretea bigamia habet ānexam irregularitatez Sed habēs plura beneficia est bigam⁹ quia habet plures sponsas·g° non pot sine peccato ipa retinē· ¶ Pretea beneficiū iuste non retinet nisi p officium ꝫ homo non pot in pluribꝫ ecclesijs beneficium exercē ergo nō pot plura beneficia iuste retinē· ¶ In contrium est quia vbi esset piculum animaꝝ ecclesia nō dispensaret· dispensat autē ī plura litate beneficioꝝ·absq; periculo ergo anime possūt retineri· ¶ Rñsio· Dicendum q aliqua sūt simplicit bona· Aliqua vero simplicit mala Aliqua vero media· Pluralitas enī beneficiorū non potest contineri cum simplicit malis uel cum simplicit bonis· Nam si eēt de simplicit bonis nulla posset fieri de ipa ꝓhibitio non enim potest prohiberi q quis nō habeat fidem spez & caritatē que sunt simplicit bona· ꝓhibet autē pluralitas beneficioꝝ habētium curam sicut patet ex de pben·c· de multa· Non potest ergo continē int simplicit bona/nec pot ꝯtineri inter simplicit mala quia tunc nulla posset fieri in ea dispensatio uel relaxatio non enim sūt dispensabilia furtū adulterium & sacrilegiuz et talia q̄ sūt simplicit mala · ꝯtinet ergo cum bonis medijs q̄ ī casu aliquo possūt esse bona uel mala ꝟm diuersas circūstātias occurrētes Puto ergo q tenere plura beneficia cum ppe dispensatōne licitum est dūmodo ex parte dispensantis & dispensationem recipiētis sit vrgēs necessitas uel comunis ecclesie vtilitas· Si v̄ ex parte dātis sit ꝓuata carnalitas ꝛ ex parte recipiētis auaricie cupiditas illicitum est tenē quia tunc vt Bern·dicit· magis dicēda est crudelis dissipatio qm̄ dispensatō/verū q ꝟm apl'm·i·Chor·vi· Multa licent q̄ non expediunt ideo quāuis in casu licitū esse possit plura beneficia retinere cū dispēsatōne non tñ expedit· Contrhit enim in ecciastico beneficio spirituale vinculum respectu ecclesie cui homo tenet quādo indiget ꝓuidere & respectu p̄lati cui in mandatis tenet obedire· In pluralitate autē bñficiorū tale vinculum spūale quodāmodo dissoluit q̄ntum ad ecclesie indigentiā quia non pot vtriq; ecclesie deseruire simul indigenti sicut si simul instet electō fienda ī vtraq;· & q̄ntum ad p̄lati obedientiaꝫ q non potest simul vtriq; diuersa mandanti obedire · Aliud vinculuz

incurrit ī ecclīastico bñficō quantū ad bñficiū tp̄ale qd̄ recipit qd̄ qui
dem dat ad ministroꝝ sustentatōez et pauꝑuz subuentōez, Planum
est aūt ꝙ ex pl'itate bñficōrū fit mīstroꝝ diminutio qꝛ de bñficō duoꝝ
et quādoqꝫ decē vnus solus sustentat fit sil'r pauꝑū defraudatio qꝛ in
eccīa in qua p̄bendat⁹ nō facit residentiā nō subuenit pauꝑibꝫ. Vñ
per multa ꝑicula que pluralitas bñficōꝝ hr̄ annexa. et ꝓpter scanda
lum qd̄ ī eccīa ex hoc seminatur. puto ꝙ quantūcunqꝫ in aliq̄ casu
sit licitū nullo tñ modo est expediēs. ¶ Ad p̄mū g° est dicendū ꝙ tūc
est turpis lucri pluralitas bñficōꝝ qñ ex cupiditate suscipit ꝛ p̄uata
carnalitate impedit In casibꝫ tñ illis in quibꝫ licet pl'es eccīas habē
puto ꝙ licet hr̄e plures p̄bendas simplices vel plura bñficia ī pl'ibꝰ
eccīijs absqꝫ nota turpis lucri. qꝛ ī oībꝫ illis casibꝫ rationabilit expri
mit causa quare pl'itas bñficōꝝ est ꝑmissa. ¶ Ad scd̄m est dicenduꝫ
ꝙ non ē sponsus p̄bendatus nisi vnius eccīe tm̄ de iure comuni Si
vero in alia eccīa habeat bñficiū dat sibi magis in stipēdiū sicut da
ret laico. Vñ vrbanus papa dicit lxx. di. c. sc̄toꝝ. ꝙ licet ep̄o dispone
vt vnus diuersis eccīijs preesse possit. Canonic⁹ tñ p̄bendarius eē nō
possit nisi vnius in qua conscriptus est. Ex dispensatiōe tñ pape pt̄
conscribi ī pl'ibꝫ et subdit⁹ pluriū p̄latoꝝ fieri per quem tollit biga
mia et irregularitas, ¶ Ad terciū est dd̄ ꝙ illud qd̄ ꝑ ministros faci
mus ꝑ nosip̄os facē dicim̄. Vñ exquo in aliquo casu ꝑ papā dispen
satur cum aliquo de pl'itate bñficioꝝ intelligit eē dispensatū. ut vbi
per se non pt̄ exercē officiū exerceat ꝑ ydoneū suū ministrū et per hoc
differt sp̄uale ꝯiugiū a corporali qꝛ in sp̄uali ꝑ aliū debitū homo pt̄
reddē quod non potest in ꝯiugio corporali.

¶ Questio lxix. De officij administratione.

Insuꝑ considerandum est de officij administratione Circa qd̄ querū
tur septem. Primo Vtrum ex p̄cepto pape quilibet beneficiat⁹ teneat
dicē horas canonicas. Scd̄o Vtꝝ ex precepto pape bñficiatus totiēs
horas omnes teneat dicē quot bñficia hr̄. Tercō Vtrū ex p̄cepto pa
pe bñficiat⁹ teneat dicē horas ꝑm consuetudinē vniuersalis eccīe vl'
illi⁹ eccīe in qua bñficiatus est. Quarto vtrū ex p̄cepto pape benefi
ciatus exñs ī sacris teneat horas canonicas dicē. Quinto Vtrum ex
precepto pape existens in studio sit excusatus a debito dicendi horas

Sexto· Vtrum ex precepto ꝑpe omnis religiosus teneaꝫ dicere horas·
Septimo· Vtrum ex ꝑcepto ꝑpe obmittenti horas iniungendum sit
ꝙ dicat easdem horas ꝙs dimisit·

AD ꝑmum sic procedit Videtur enim ꝙ ex ꝑcepto pape quilibet beneficiatꝰ non teneaꝫ dicẽ horas canonicas· quia ecclesia non debet dissimulare illꝺ qꝺ vergit ī piculū animaꝝ ꝛ ecclesia dissimulat non corrigendo trāsgressores ꝛ non dicentes horas canonicas· Non est gᵒ dicendum ꝙ omnes beneficiati ex precepto pape teneanꝫ dicere horas canonicas· Preterea ꝺsuetudo tenet vim legis ꝛ non est ꝺsuetudo ut omnes beneficiati teneanꝫ ad horas canonicas qꝛ multi laici sūt beneficiati ꝙ horas canonicas dicere nō tenentꝫ· Preterea parcẽdū est multitudini ut poꝫ colligi·ij·Re·cᵒxviij·ubi dᵒ· ꝙ Ioab retinuit ꝑplm ne ꝑsequereꝫ ꝑsrahel volens parcẽ multitudini· Sed multi bñficiati dicūt canonicas horas non solū minores imo ꝑlati ⁊ maiores vt patet exꝫ de cele·mis·c·volentes· parcendū est gᵒ tanti multitudini·

In contrarium ẽ qꝺ scribitꝫ extra de cele·mis·c·supdicto·vbi papa dicit in virtute sancte obedientie districte ꝑcipimꝰ ut ꝺinum officiuꝫ nocturnum pariterꝙ diurnum ꝙntū deꝰ eis dederit studiose paritꝫ cele brẽt ⁊ deuote· Rñdeo Dicendū ꝙ sicut ꝑcipit apl's·i·Chor·vij·vir vxori debitū teneꝫ reddẽ ꝛ vxor viro· Planū est autẽ ꝙ intꝰ clericum beneficiatū ⁊ ecclesiaꝝ in qua ꝺscriptꝰ est ꝛ beneficiatus est quoddam spũale matrimoniū ꝺtractū qꝛ minister est xpi ꝛ xpi officium gerit ꝙ desponsauit ⁊ copulauit sibi ecclesiā non habẽtez maculaꝝ negꝙ rugā vt dicit apl's ad ephe·v·vñ sicut ab ecctia exigit debitū beneficium sic ecclesie teneꝫ reddẽ debitum officium· Nam ꝺm Iero· Beneficia ꝓpter officia data sūt· Si gᵒ sine excusatione rationabili clericꝰ beneficiatus non dicit debitū officium ꝛ scientꝫ dicere negligit uel ꝺtemnit puto ꝙ peccat damnabiliꝫ in tantū ꝙ post admonitōnez canonicam ꝓ talꝫ culpa excomunicari poꝫ iuxta illꝺ qꝺ ponit· Canon·xci·di·c· clericꝰ· vbi dicitꝫ ꝙ clericꝰ ꝙ sine corporis infirmitate vigiliis deest stipēdijs ꝑuatꝰ excoīceꝫ· Planū est autẽ ꝙ sine culpa mortali quis non mereꝫ excoīcari· ⁊ infra subditꝫ· Clerici qui ad opꝰ sanctū adesse ꝺtempserit ꝺm arbitrium epi ecctiasticam suscipiāt disciplinaꝝ· Ad ꝑmum gᵒ est dicendū ꝙ ecctia non debet sustinere qꝺ vergit in ꝺũe piculū aīaꝝ si illud in iudicium deducatur alioquin ecclesia multa ꝓ patientiam

tollerat q̃ deducta essent ī iudicio exigẽte iustitia nõ tolleraret· sic̃ ptz
ex̃· de prebẽ· et dig· c· cũ iã duob̃. Ad· ij· d̃ q̄ ꝺsuetudo nõ ratõna-
bilis abusio dicẽda ẽ· nec tñ eccĩa oĩs abusiones de eccĩa pt̃ tollẽ ꝓpt̃
difficultatẽ correptõis· vñ ex̃ de pbẽ· c· cũ nõ ignores In antiq̃ opila-
tiõe ita solz otineri· Mirabile gerim⁹ n indignũ q̄ tu ī eccĩa tua vis
inꝺoucẽ ꝺsuetudinẽ eccĩe gallicane q̃ cũ vnũ ad pl̃a bñficia recipiat
contra sacroꝝ canonũ instituta nõ approbãt a nob· licet nõ possit p̃
multitudĩe deliquẽtiũ emẽdari, Ad· iij· d̃ q̄ mltitudi ẽ parcẽdũ pe-
tẽti ß nõ ī delicto p̄manẽti imo sic̃ bonũ quãto comunius tãto ẽ magis
pic̃losũ et magis corrigẽdũ,

AD Scdm sic ꝓcedit. Videt enĩ q̄ ex p̃cepto pape bñficiat⁹ totiẽs horas canonicas dicẽ teneat
q̃t bñficia hẽt· q̄ sicut se hẽt vnũ bñficiũ ad vnũ officiũ sic multa bñfi-
cia ad multa officia· g̃ sic̃ ex vno bñficio tenet̃ ~~tenet̃~~ dicẽ vnũ officiũ
sic ex mltis bñficijs te mltiplicare officia. Prẽtea bñficiat⁹ te pſol
uẽ officiũ ī illa eccĩa ī q̃ recipit bñficiũ ß recipit ī pl̃ibꝫ eccĩjs g̃ ī pl̃i-
bus tenet̃ horas canonicas pſoluẽ. Prẽtea bm greg· Cũ augentur
dona ratiões etiã crescunt donoꝝ Ex multiplicatõe g̃ bñficioꝝ mul-
tiplicant̃ rões diuinoꝝ obsequoꝝ. In ctriũ ẽ q̄a p̃ceptũ nõ est mst
de possibili· ß siquis hñs decẽ bñficia tenẽtur decies horas canonicas
dicere esset q̄oꝝ obligatio impossibilis non poꝛet g̃ cadẽ p̃ceptum
sup hoc. Respõsio dd q̄ sic̃ scribit̃ auc̃e aug· xi· di· Catholica eccĩa
p orbẽ diffusa tribꝫ modis ꝓbat̃ existẽ. Nam q̃cq̃d in ea tenet̃ aut est
scripc̃aꝝ auctoritas aut traditio vniuersalis aut certe ꝓpa et particu
laris instructio, Scripc̃aꝝ g̃ auc̃e tota eccĩa constrigit̃ vniuersaliter
vero maioꝝ traditiõe sil'r tota obligat̃· Sed priuatis ostitutõibꝫ et
ꝓpꝛijs informatõibꝫ vnaquecꝫ eccĩarum pro locorum varietate pro
ut cuiq̃ visũ est sũbsistit et regit̃· ita q̄ ecclesia partim regit̃ traditio
nibus diuinis partim traditõibꝫ gñalibꝫ n partim traditõibꝫ specia
libus. Ad traditiones g̃ diuinas ex p̃cepto omnes et vbiq̃ tenentur
Similiter ad traditões generales. Sed ad traditões speciales nõ oĩs
nec vbiq̃ tenẽtur. Q̃ ergo bñficiat⁹ dicat officiũ diuinum traditio
est vniuersalis ecclesie, Vnde ex precepto Omnis habens beneficium
tenet̃ dicẽ officium· Sed q̄ dicat officiũ illius ecclesie vel istius est ex
traditione particulari talis ecclesie, Sicut ergo se habet eius traditio
sic tenetur, Vnde si traditio ecclesie habet q̄ per se deseruiat per se te

15

tãto dñi q̄ sue pariũ
ꝓpto gmuiq̄

Si ꝙ per vicarium p vicarium teneꝫ ideo puto ꝙ hñs plura bñficia nisi ꝺsuetudo vel statutū ecclīasticū reqrat ut p se debuiat nō teneꝫ p se plura officia dicere. Ad.j.g° ē dꝺ ꝙ sil'r se habent plura bñficia ad plura officia qntū ad ꝓportiōez. ꝫ nō qntū ad obligatiōez q officiuz dicē obligaꝫ qs ex traditiōe vniuersali plura ꝙ ex ꝯditiōe particulari vñ ꝺm traditiōez illiꝰ particularis ecclie teꝫ & nō aliē. Ad.ij.est dꝺ ꝙ bñficiatꝰ teneꝫ ꝓsoluē officiū ubi recipit beneficiū p se ul' aliū. vñ vbi teneꝫ debuire p se teneꝫ p se. vbi p aliū teꝫ p aliū. Ad.iij.dicit ꝙ cū augent dona ratiōes crescūt donoꝝ ītensiue q cū maiori ꝓmptitudīe & maiori conatu tenent ꝺina obsequa exercē qꝺ sequens dictuz Gregorij manifestat cū ait tanto g° humilior atq ad buiendum deo ꝓmptior quisq debet esse ex munē qntō se obligatōrez esse ꝓspicit in reddenda ratiōe q extensiue non q̄dem in multiplicatione horaꝝ ꝫ in elimosinis q in aliꝭ opibꝰ pietatꝭ.

Ad.iij.hic ꝓcedit Videꝫ enī ꝙ ex ꝓcepto ꝓpe bñficiatꝰ teneat ꝺicē horas ꝺm ꝺsuetudīez vniūsal' ecclie q ꝺsuetudo vniūsal' ecclie est ꝺsuetudo ecclie romane. Sꝫ scriꝫ.xi.di.q a ꝺsuetudīe romane ecclie membris ꝺissentire nō licet. tali g° ꝺsuetudini beneficiatꝰ q̄libet teꝫ se ꝺformare. Preterea ꝺm aug.iij.ꝺe.xl. turpis est pars suo nō cōgruēs vniūso. Sꝫ q̄libet ecclia particularis est pars respectu rōne ecclie. q̄libet g° clericꝰ ī dicendis horis teꝫ se rōne ecclie cōformare. Preterea si ꝺm ꝺsuetudīez ecclie ī q̄ clericꝰ est ꝓbēdatꝰ teꝫ hōs canonicas dicē cū possibile sit aliquez ꝓbēdari ī mltis ecclīs teneꝫ dicē hōs ꝺm ꝺsuetudīem oīm illaꝝ ecclīaꝝ qꝺ supꝰ negatū ē. In ꝯtrū ē q canoicꝰ teꝫ obbuare statuta et ꝺsuetudīez sue ecclie g° sil'r teꝫ dicē hōs ꝺm ꝺsuetudīez ecclesie sue. Rñ dꝺ ꝙ sicē scriꝫ auctoritate grego.xxix.di. regule sc̄oꝝ patrū ꝓ tpe loco ꝑsona & ꝓ negocio ista ecclie nōn tantē ꝺite sūt. planum ē aūt ꝙ dicē tales hōs ul' tale officiuz est ꝯditio istiꝰ particularis ecclie nō vlis. Puto g° ꝙ clerici bñficiati illiꝰ ecclie in casu illo ī q̄ tenent ꝑsonalit ecclīaꝝ suā officiare tenent officiū illiꝰ ecclie dicē. vnde tenent qñ sūt ꝑsentes legittio ipedimēto cessāte alias nō teneꝫ ꝫ possūt sibi eligē dicē officiū ꝺm ꝺsuetudīez alicuiꝰ ecclie ī q̄ ē ꝓbēdatꝰ. Si ꝙ q̄raꝫ de electiōe officij cuiꝰ ecclie officiū dicē eligere teneaꝫ ratōnabilit videꝫ ꝙ debeat eligere dicē officiū illiꝰ ecclie in q̄ maiorez g̃ꝺū habet puta si ī vna sit decanꝰ q ī alia simplex canoicꝰ debet eligē dicē officiū ecclie

ī q̄ ē vecan⁹. Ad ſi ī vr̄g ecc̄ia fuerit ſimplex canonic⁹ debet eligē dicē officiū dignioris ecc̄ie q̄ uis forte in minori ecc̄ia habeat pinguiorē p̄bēdā q: tp̄alia nulli⁹ moměti ſūt ſpūalib⁹ ꝓparata Sz ſi ābe ecc̄ie ſint eq̄lis dignitatis pot̄ ſibi eligē officiū q̄cunq; voluerit ſi fuerit ab vr̄g abſens. Si aūt fuerit in aliq̄ earū pñs debet ſe ꝯformare illis cū q̄b⁹ uerſat̄. Ad j. dicit̄ q; ī t̄oritōib⁹ gn̄alib⁹ a ꝯſuetudine rōne ecc̄ie mēbris diſſentire nō licet. Sz in t̄ditōib⁹ particularib⁹ regula ſuā: da ē ꝑm ꝯſuetudīez loci et tp̄is. Ad ij. d⁹ q; pars debet ſe ꝯformare ſuo vniūſo in his q̄ ſūt vſia. Sz ī his q̄ ſūt ſpecialia iſti⁹ ecc̄ie ul̄ illi⁹ t̄e⁹ ſe ꝯformare illi ecc̄ie ī q̄ reſidēciaz facit. Sic̄ enī ꝯſuetudo ul̄is facit ius vl̄e ſic ꝯſuetudo local̄ inducit ius loco ī q̄ ꝯſuetudo buat̄. Ad iij. patet ſolutio q: nō t̄e⁹ hōs dicē ꝑm ꝯſuetudīez oīm ecc̄iaꝝ in q̄b⁹ ē p̄bēdat⁹ ꝛ illi⁹ q̄ ē maioris dignitatis uel illi⁹ ī q̄ maiorē g̃dū habet.

Ad iiij. sic ꝓcedit Videt enī q; ex p̄cepto pape beneficiat⁹ exñs ī ſacris nō t̄eat̄ dicē hōs canonicas q: officiū nō d⁹ niſi ꝓp̄t recep tū beneficiū ſic̄ dicit Iero. ꝛ dīgit q̄ñq; exñtes in ſacris nō hr̄e bñficia g⁹ nō t̄enent̄. Preterea p̄ceptū de dicēdis horis ex̄ de p̄bē. ſolū extēdit̄ vt cōit̄ in ecc̄ia dicant̄ hore canonice. Si g⁹ exñtes in ſacris nō hñt ī titulatas ecc̄ias nō t̄enēt̄ tale p̄ceptū buare. Preterea q̄ nō t̄enēt⁹ dicē hōs ꝑm ꝯſuetudīez alic⁹ ecc̄ie nullas hōs t̄enent̄ dicere. Sed conſtitu: ti in ſacris ſi nō ſint intitulati in aliqua eccleſia nō t̄enēt̄ dicē hōs ꝑm ꝯſuetudīez alic⁹ ecc̄ie g⁹ nl̄as tenēt⁹ dicē In ctr̄iū ē ino. ex̄ de celem. ſ. Rñ⁹ dō q; duplex ē bñficiū ſpūale et tp̄ale Primū dat̄ ī ſacm̄ē tor dīſpēſatōez Scōm dat̄ ī vite p̄ntis ſuſtētatiōez Et ſatis mai⁹ ē p̄: mū q̄ ſcōm et ē p̄mū cauſa ſcōi dicēte ap̄lo. i. ad chor. ix. Si nobis ſpūalia ſemīam⁹ magnū ē ſi vr̄a carnalia metam⁹. per p̄mū homo obligat̄ deo ī quo ip̄m bñficiū ſpūale ſuſcipit̄. p ꝑm vo obligat̄ ecc̄ie ꝓp̄t cui⁹ obſequiū tp̄ale bñficiū ſibi imp̄edit̄ Cōſtituti g⁹ ī ſacīs quā: tūcunq; nō ſint deſcripti ī aliq̄ ptic̄lari ecc̄lia nō ſūt abſoluti a debito dicēdi hōs q: ſp poſt receptū a deo ſpūale bñficiū ius ē eis acquiſituz p̄cipiēdi tp̄ale bñficiū. vñ ſp tenēt̄ dicē diuinū officium. Abſoluūt⁹ aut̄ a debito dicendi horas ī iſta vel in iſta ecc̄ia exquo nō ſūt ī ali qua pticulari ecc̄ia conſcripti vl̄ bñficiati. Ad p̄mum g⁹ patz ſolu⁹ q: teneāt dicē officiuz ꝓp̄ter receptū bñficiuz et ſil̄r ꝓp̄t receptū bñficiū tp̄ale q: ſi eps aliquē ſine certo titulo ī p̄br̄m vl̄ diaconū ordīat de q̄ ſpuale

nō/ necessaria vite ꝓpꝫ valeat tādiu ei teneꝫ nāria miniſtrare donec in
alia ecīa ꝺuenīetia ſtipēdia militie clerical' aſſignet ſīc patet exꝫ de ꝓbē
ꝺis·c·eps· ¶ Ad·ij·dicīt qꝫ i ſacris iſtitutꝰ nō ꝺſcriptꝰ i aliqua ecīa
ſolutꝰ ē a debito ꝺicēꝺi hōs ꝺuīter cū aliꝫs clericis iſtiꝰ ecīe uel illiꝰ ꝫ
nō ē abſolutꝰ a debito ꝺicēꝺi ꝺinuꝫ officiū ꝓpꝫ receptū ſpūale bñficiū
¶ Ad·iij·dicīt qꝫ tēneꝫ ꝺicē hōs ꝟm ꝺſuetuꝺīez ecīe cathedral' de cuiꝰ
epi licencia eſt ordinatꝰ q̄ neceſſaria tēneꝫ ſibi miſtrare donec ſibi de
cōuenienti beneficio prouideat·

¶ Ad·v· ſic procedīt videꝫ enī qꝫ ex ꝑcepto pape beneficiatꝰ exns i
ſtuꝺio ſit excuſatꝰ a debito ꝺicēꝺi hōs·qꝫ exꝫ de ꝓbē·& ꝺignitati:
bus·c·licet·ꝑcipit ut ſtuꝺēti ꝑmanenti i ſtuꝺio ecīaſtici ꝓuentus tri:
buanꝫ ꝑ cottiꝺianas ꝺiſtributōnes q̄ tantū reſiꝺentiby ꝺferunꝫ· Sīc
gꝰ abſoluit ſtuꝺēs a corporali reſiꝺētia ecīe·ita abſoluit a debito ꝺicē
ꝺi hōs· ¶ Preꝫea infirmi excuſanꝫ ab horis·gꝰ ſilr ſtuꝺētes· ¶ Preꝫea
minꝰ bonū ꝺimittenꝺū ē ꝓpꝫ maiꝰ bonuꝫ· Sꝫ ſtuꝺiū ē maiꝰ bonū cuꝫ
ſit magis vtile qm̄ ꝺicē hōs·gꝰ illꝺ ē ꝺimittēꝺū ꝓpꝫ iſtuꝺ· ¶ In ꝺīriū
eſt qꝫ ꝺicē horas eſt ꝑceptū·ſtuꝺē ꝟ nō ꝑceptū·gꝰ ꝓpꝫ ſtuꝺiū bō nō ab:
ſoluiꝫ a ꝺicendis horis· ¶ Rñſio ꝺō qꝫ beneficiatꝰ i aliq̄ ecīa ad duo
obligaꝫ·Primo ad ꝺīne laudis ꝓſolutiōez qꝫ oīby clericis ꝺino ſuitō
aſcriptis ecīa ꝺetīat·ij·hōs ad ꝺei laudē eſſe ꝓſoluēꝺas·iuꝝ illꝺ ꝑſ·
Septies i ꝺie laudē ꝺixi tibi· q̄ canoīce ꝺicūtꝫ qꝫ regłariꝫ certis horis
ſūt ꝺicēꝺe ſīc ꝑtz exꝫ de cele·miſ· Et ad ecīe ſubuētiōez ut ecīa in qua
bñficiū recipit tꝑale aꝺminiſtret ſpūale. Alit nō ē rōbil' cā recipiēꝺi
tꝑale ñ ſpūale aꝺminiſtreꝫ·ſic ꝺicit glo ſup illo ꝟbo philip·iij·qñ ꝓfe
ctus ſū ad macedoniā nulla michi ecīa ꝺīcauit i ratiōe ꝺati et acce:
pti niſi vos ſoli· Bñficiatꝰ ergo exns i ſtuꝺio quātūcunq; diſpēſetur
ꝓpꝰ/ cū eo ad tꝑs ne ꝑñtialit teneaꝫ i ecīa reſiꝺē ad eius ſbuētiōez ꝫ maiꝰ
emolimētuꝫ qꝺ ex ipo ſperaꝫ de fructu ſcīe quā acq̄rit nunq; tñ abſol:
uiꝫ a debito ꝓſoluēꝺi ꝺiuīas laudes imo magis tali debito aſtrigit
ꝓ q̄nto cū eo magis gratioſe agit ut tꝑale bñficiuꝫ recipiat et doctrie
ſtuꝺiū ipēꝺat. ¶ Ad ꝑmuꝫ gꝰ ē ꝺō·qꝫ nō ꝺiſpenſaꝫ cū ſtuꝺētes ut nō
teneaꝫ ꝺicē horas i loco vbi ſtuꝺet· ꝫ ſolū vt nō teneaꝫ ad tꝑs inteſſe
cū aliꝫs ad ꝺicēꝺū hōs ſolēnit i ecīa vbi ꝑbēꝺatꝰ ē, ¶ Ad·ij·ꝺꝰ qꝫ ꝺi:
cere horas ē ꝑceptū affirmatiuū, vñ licꝫ obliget ſp nō tñ ad ſp ꝫ exñte
oportunitate et ꝺebita valituꝺie· ꝓpter qꝺ infirmi excuſanꝫ a debito

dicēdi hōs ⁊ participes sūt horaꝝ q̄ in eccia dicunt ex vīculo caritatis q̄ bona validoꝝ mēbroꝝ coīcat infirmis & illis q̄ valitudine carent.

Ad. iij. dicit ꝙ studiū nō est maiꝰ bonū q̄ꝫ dicē hōs nisi qn̄ īminēt vel nimia ꝓuisio uel disputatio cont̄ hēticos ne tn̄ studiuꝫ impediat̄ ꝓpter hōs dicēdas Innocētiꝰ ponit ꝙ occupati ī negocijs publicis sic̄ p̄lati & vacātes studio excusant̄ ne singul' horis tēant̄ singulas hōs dicē ꝫ mane pn̄t dicē hōs q̄ currūt vsq̄ ad vespas ⁊ deinde vespas cū cōpletorio. & vltīo ī sero uel ī aliq̄ hora noctis matutinū.

Ad. vj. sic procedit̄ videt̄ enī ꝙ ex precepto ꝓp̄e religiosi nō tēant̄ dicē hōs canonicas. q̄ religiosis nō est cōmissa de comuni iure cura aīaꝝ nec eis sūt collata eccīastica bn̄ficia. g° officia nō tenēt̄ dicē

Pretēa religiosi nō tenent̄ nisi ad illa ad q̄ se ex voto obligauerunt ꝫ dicē hōs nō ꝯtinet̄ sub aliq̄ triū votoꝝ. g° ad dicēdū hōs religiosi nō tenent̄.

Pretēa religiosi ꝯstituti sūt sub obediētia si g° hora q̄ tenēt̄ hōs dicē p̄cipiat̄ eis aliquid a p̄lato eoꝝ excusant̄ a debito dicēdi hōs

In ꝯtrium est q̄ dicē hōs includit̄ ī d̄ino cultu. Sed religiosi potissime sūt d̄ino cultui mācipati. g° ipi maxīe tenēt̄ ad hōs dicēdas.

Rn̄sio dd̄ ꝙ aliqui dicūt religiosos nō obligari ad hōs dicendas ī q̄ntum religiosi sūt. q̄ puri laici possūt esse religiosi. Sꝫ si sint clerici et ꝓmoti in sacris & hn̄t bona eccīstica tenent̄ hōs dicē sicut clerici bn̄ficiati nō ratōne q̄ religiosi ꝫ ratiōe beneficij qd̄ ꝑcipiunt. Sꝫ absoluē religiosos a debito dicēdi hōs est detrahē ꝑfectiōi statꝰ ipoꝝ. Planuꝫ ē enī ꝙ ꝑ religiōis ingressū religiosi ipo facto mācipati sūt d̄inis obsequijs. vn̄ totꝰ statꝰ eoꝝ debet eē occupatꝰ in d̄inis laudibꝫ. Teneri tn̄ ex p̄cepto dicē d̄inū officiū ꝓpter receptū beneficiū pt̄ intelligi duplicit̄ Prīo ꝓpt̄ receptū beneficiuꝫ ordīaria pt̄ate & sic tenent̄ hōs dicē clerici bn̄ficiati. Scd̄o ꝓpter receptū beneficiū spōtanea voluntate ⁊ sic religiosi tenent̄ dicē officiuꝫ q̄ viuūt in volūtaria pauptate de bonis volūtarie collatis eis a ꝓpl'o xp̄iano. laici v̄ religiosi silr̄ aliq̄d loco hōrū tenēt̄ dicē tot pat̄ noster vel aliq̄d tale ꝑm ꝯstitutiōes ipoꝝ religiosoꝝ q̄ cū sint ꝑ eccīā ꝯfirmate. loquēdo de religiōibꝫ approbatis ex p̄cepto tenent̄ ipi dicē sic̄ alij.

Ad. j. dicitur ꝙ multis religiosis ꝯmissa est cura animaꝝ ex speciali p̄uilegio quāuis nō pt̄ate ordinaria ex qua cōmissione cōmittit̄ eis pt̄as recipiēdi a ꝓpl'o xp̄iano tp̄alia bn̄ficia ꝓpter officia que eis tenent̄ admīstrare in p̄dicatiōibꝫ ul' cōfessiōibꝫ ī

quorum officiorum administratione includitur dicere horas et divinum officium. Monachis autem et aliis religiosis quibus cura animarum non est omissa ex speciali privilegio convenit horas dicere ex regula et constitutionibus ipsorum. quia eo modo quod sunt per papam confirmate ex precepto obligantur ad illa. ¶ Ad ij. dicitur quod dicere horas continetur sub voto obedientie et in voto voluntarie paupertatis quam sicut profitentur observare. sic profitentur dicere divinum officium pro receptis a deo et populo christiano beneficiis. ¶ Ad tercium est dicendum quod religiosus subditus non tenetur parere prelato in his que sunt contra cultum dei et contra regulam. Unde si potest adimplere obedientiam cum persolutione debiti dicendi horas tenetur obedire aliis parere non tenetur.

Ad Septimum sic proceditur. Videtur enim quod ex precepto pape obmittenti horas non sit iniungendum quod dicat easdem horas quas dimisit. quia penitentie sunt arbitrarie. ergo pro peccato obmissionis horarum quecunque pena secundum arbitrium sacerdotis potest imponi. ¶ Preterea quicunque tenetur soluere aliquod debitum pretereunte tempore solutionis efficitur impotens soluere illud. si ergo quis dimisit dicere matutinum vel primam iam efficitur impotens soluere cum illud tempus sit preteritum. ¶ Preterea in termino determinato dicitur determinatum officium. si ergo quis ex precepto tenetur dicere illud idem officium quod dimisit tunc in tempore pascali dicet officium dominice passionis quod videretur inconveniens. ¶ In contrarium est quia dicere officium est quoddam debitum. sed homo non absolvitur a debito nisi restituatur debitum iuxta illud aug. Non dimittitur peccatum nisi restituatur ablatum. ¶ Responsio dicendum aliquos doctores huic questioni satisfacere dicunt enim quod in officio istud est commune quod pertinet ad laudem dei et ad suffragium fidelium. Sed distinguitur unum officium ab alio secundum diversitatem temporum et locorum. et hoc multum rationabiliter est institutum ut diversimode deus laudetur secundum congruentiam temporum et locorum et personarum. Unde sicut in officiis divinis exsoluendis observanda est communitas loci. ita similiter observanda est congruitas temporis quia quidem observari non possunt si oportet iniungere obmittenti quod dicet horas quas obmisit quia forte in completorio dicet Iam lucis orto sidere. Et in tempore pascali dicet officium dominice passionis quod esset absurdum. ideo dicunt non esse iniungendum ei quod dimisit divinum officium quod repetat easdem horas. Sed aliquid ad laudem divinam pertinens puta quod dicat. vij. psalmos. vel unum psalterium vel aliquid amplius secundum quantitatem delicti. Sed cum distinguatur duplex oratio una communis

que dicit in psona eccie sm deriata verba ab eccia vli uel particulari instituta Alia secreta q fit a puata psona quaz cuilibet licitu e exprme sm illa vba q vult. Planu e aut q psolutio horaz no otinet sb oratioe secreta sz sb oratioe coi q fit in psona eccie sm deriata vba ab ipa eccia vli uel particulari istituta. ideo puto q sic qlibet tenet ex pcepto hos canonicas dice sic te ex pcepto illas hos dice et sm illa vba sicut eccia ordiauit. vnde si aliqs obmisit dice hos ex negligetia uel ex occupatioe irratonabili credo q iniugedu e ei q illas easdez repetat qn ei possibilitas adest. ¶ Ad. j. dicit q penitetie sut arbitrie i aliorum peccatoz remissioe sz no in debitoz solutioe a debito eni nuqz aliquis absoluit nisi psoluat et si possibilitas adest illd ide qd e sbtractu est restituedum. ¶ Ad. ij. dicit q hore preterite non repetunt ppt illius tpis recupatioez sz ppt dine offense satisfactioez et negligetie punitionem deus enim oi tpe adest cu apud eu no sit transmutatio nec vicissitudis obubratio. vnde si i copletorio dicat obmitteti hos iaz lucis orto side qzuis no sit ibi tpis oueniētia p illo q dicit est tn ibi oueniētia tpis in psolutioe debiti p illo tempore q dici debuit. ¶ Ad. iij. dicit q repetito horaz qs qs dimisit no debet fieri i loco publico et tempore quo obmittes tenet simul cu alijs dino officio intesse. sic eni esset bn inconueniēs et scadalu tempore pascali dice officiu dnice passiois. Sz talis repetitio fienda est in secreto et tempore q obmittes no est cuz alijs i dicedis horis occupatus sm quem modum nullum est inconueniens officium vnius diei repetere in alio.

Questio. lxx. de translatioe.

Deinde osiderādu e de trāslatioe Circa qd qrunt quiqz. Prio vtru pp possit dispēsare ut matrimoniu nondu carnaliter osumatu dissoluat p translatioez ad statu religiois. Scdo vtru pp possit dispēsare ut religiosus ab obsuatoe regule absoluat p trāslatoz eius ad platois statu. Tercio vtz pp possit dispēsare vt a voto eps solenit emisso absoluat p trāslatioez eius ad religiois statu. Quarto vtrum papa possit dispensare ut religiosus absoluatur p translationem eius ad secularem ecclesiam. Quinto. Vtrum papa possit dispensare ut religiosus professus in artiori regula absoluat a voto p translationem eius ad regulam ~~latiorem~~ laxiorē

Ad ꝑmū ergo sic ꝓcedit. Videt enī q; ꝑꝑ nō possit dispensare ut matrimoniū dissoluat ꝑ trāslatōez ad statū religiōis q; ꝑ religionis ingressū matrimoniū nō dissoluit ꝑ ꝓpt̄ continētie votū, Sz votum ōtinētie fuit int̄ maiag et ioseph et tñ int̄ eos fuit vez matrimonium nunq̄ dissolutū ut dicit aug̃ nō ꝑt g̃ mm̄ dissolui ꝑ intitū religiōis. ¶ Preterea ī religiōe emittit votū solēne ōtinētie· ꝫ ī manu epi vel rēpublice ꝑsone sponsus vel sponsa post ōctū matrimoniū ꝑt solenniter voue ōtinētiā et tñ matrimoniū nō dissoluit. ¶ Preterea si spōsa post contractū matrimoniū emittit ōtinētie votū ī manu epi nō tenet itrare religionē si vult ī scl'o ōtinētiā seruare nec tenet matrimonium ꝺsūmare exq̄ emisit continētie votū et tñ vez matrimoniū est. ¶ In contrariū ē· q; si sponsa manēt in scl'o sponso religiōez ingſſo ꝑmittit sibi nubē si vult· qō tñ nō ꝑmittēt ꝑ solutū eet matrimoniū. ¶ Rñ· dō q; ex ōina instōne et ex iuridica ratiōe ecia tenet matrimoniū nōōū ꝺsumatū ꝑ copulā carnalē posse dissolui ꝑ intitū religionis· Iniciū nāq; signoz qō fecit xps ī nuptijs mutans aquā ī vinuz Iobānē euāgelistā volētez nubē post contractū matmoiuz ꝑ ꝟba de ꝑsenti vocauit ad apl'atū et veteribꝫ imutatis noua oia q̄ ī xpo istituunt appareret ut dicit hiero· in ꝓlogo sup euāgeliū bti iobānis· Inducitur similit ecia ad hoc tenendū iuridica ratione Nam verum ē q; in sponsalibꝫ fit quedā promissio· et ī voto per introitū religionis quedā promissio fit· ꝫ ē quedā promissio nuda et simplex sine rei traditione· vt ꝑmissio qua tibi ꝑmitto dare equuz que non mutat statum rei quia non transfert dominium· impedit enim ne detur alteri ꝫ non impedit donatōez si data fuit. Quedā vero ē ꝑmissio inuestita rei traditiōe ut qua ꝑmitto tibi dare equum et statim do· que mutat statum rei eo transfert dñium· quia ꝫm leges traditionibꝫ et vsurpationibus rerum dominia transferunt· talis autem ꝑmissio impedit ne res ꝑmissa detur alteri et dirimit donationē si data fuerit· Quia ergo ille qui contrahit per verba de ꝑsenti dat se mulieri nuda ꝑmissione · ꝫ non ponit eam in possessionez sui ꝑ ingressū religionis· et et professionem ipam ~~religionem~~ per quam ꝓfessionem transfertur persona ī potestatem prelati ideo conuenient dispensatū est ꝑ eccles-am vt ꝑ solum religionis ingressum matrimonium non consūmatum per copulam carnalem dissoluat. ¶ Ad primū ergo est dicēdū

A aīm copulā carnalē ponit ad ī possessionē sui

q̄ maria & Joph pari ɔsensu ɔtinentiā vouerūt ideo sp̄ int̄ eos fuit verū matrimoniū. Dicit enī Aug. ī libro de ɔsensu euāgelioꝝ exēplo marie ⁊ Joph magnifice insinuat̄ fidelibꝫ ɔiugatis etiā ꝟuata pari consensu ɔtinentes posse ꝑmanē vocari q̄ verū matrimoniū nō permixto corporis sexu ꝫ custodito mētis affectu. ¶ Ad. ij. d̄ q̄ votū ɔtinētie factū ī manu ep̄i uł alteriꝰ publice ꝑsone puto q̄ nō sit solēne nec dirimit matrimoniū etiā si tale votū p̄cedat matrimoniū nō dirimit si ɔtractū fuerit ⁊ multo minꝰ dirimit ip̄z si matrimoniū sequit̄ Duobꝫ nanq̄ modis puto votū posse solēnizare. Prīo ꝑ religiōis ꝓfessionez tacitā uel exp̄ssam q̄ transfert̄ ꝑsona vouētis in p̄tatez p̄lati vel mīstri ecc̄ie particularis ⁊ obligat̄ ad cultū ꝑpetuū religiōis. Scd̄o ꝑ sacram ordinatiōz q̄ transfert̄ ꝑsona ordinata in p̄tatez p̄lati uł mīstri ecc̄ie vl̄is ⁊ obligat̄ ad ꝑpetuū mīsteriū altaris. ¶ Ad. iij. est d̄d̄ q̄ sponsā teneri post votū ad religiōis ingressū pot̄ intelligi duplicit̄ Primo tēptatiōe absoluta & sic puto q̄ nō tenet̄ q̄ si spōsus suus cōsentit in ɔtinentiaꝫ pot̄ in seculo ɔtinē Scd̄o temptatōne ɔditionali et sic puto q̄ tenet̄ q̄ si spōsus vult omnino matrimoniū ɔsūmare ꝑ copulā carnalem cū ip̄a nō possit ɔsūmare sine peccato mortali exq̄ votū fecit. coget̄ aūt ɔsūmare ꝑ ecc̄iaꝫ nisi religionē int̄uerit.

Ad. ij. sic procedit̄ videt̄ enī q̄ p̄p̄ possit dispensare ut religiosus ab obꝟuatiōe regule absoluat̄ ꝑ trāslatiōz eiꝰ ad statū p̄latiōis q̄ monachi possūt ~~p̄fici~~ plebani & p̄sbiteri & in alijs ecc̄iasticis beneficijs. Sic̄ scri̅ xvi. q. i. c. si monachꝰ. Sz tales tenēt̄ ad obꝟuātias regulares ut patet ex̄ de sta. mo. c. q̄ dei timore. ¶ Preterea xvi. q. i. scri̅ de monachis q̄ diu morātes in monasterijs si pꝰ ea ad clericatus ordinē ꝑuenerīt statuimꝰ nō debē eos a p̄ori ꝓposito discedē. tenēt̄ g° ad obꝟuātiā regularem. ¶ Pretea illa q̄ ꝑtinēt ad obꝟuātiaꝫ regularez sūt ꝑfectiōis cū sint superogatiōis et ɔsilij. g° religiosi cū ad statū p̄latiōis ⁊ ꝑ ɔsequens ꝑfectiōis assumunt̄ nō debēt illa deserē ꝫ fortiꝰ ip̄a tenē. ¶ In contrium ē q̄d scribit̄ xvi. q. i. statutum ē & a sinodo ɔfirmatū ut monachꝰ quē canonica electō a iugo regule monastice ꝓfessionis absoluit ⁊ sacra ordinatio de monacho ep̄m facit velut legittimꝰ heres paternā sibi hereditatē iure vēdicandi p̄tatem habeat. ¶ Rn̄° d̄d̄ q̄ de iure scripto p̄p̄ cū religioꝫ ad statuz p̄latiōis trāslatis nō dispensat in omnibꝫ q̄ ad obꝟuantiā regularez ꝑtinēt ꝫ ī aliquibꝫ

Ad cuius euidentiā est sciendum · quod ī obseruātia regl'ari aliqua sūt cōia et essentialia · aliqua sunt annexa et specialia · et aliq̄ sūt iudicia personalia, Comunia nāq; sūt et essentialia tria vota q; votū cōtinentie et paupertatis comuīa sūt religiosis et ep̄is · Votū v̄ obedientie est sil'r aliquo modo comune q; licz religiosus fact⁹ ep̄s absoluat̄ ab obedīa prelatorū sue religionis quibus ipse factus est superior · non tamen soluit̄ ab obedientia simpl'r · Tenet̄ enim obedire pape et suo metropolitano, Que vero in obseruātia regulari sunt annexa et specialia sicut vigilie ieiunia et silentium et huiusmodi religiosi assūpti ad p̄lationem non tenent̄ obseruare nisi quantū valitudo ip̄oꝝ ꝑmittit Ip̄i enim sp̄ debent esse parati ad satisfactōez omni poscenti ratiōez · de ea que est in nobis fide ut scribitur prima petri iiij · Vnde debent se preseruare in illa valitudine mentis et corporis Per quam possint prelationis officium eis iniunctum ad alioꝝ vtilitatem diligent̄ administrare, Scribitur enī de conse · di · v · c · non mediocriter Q; rationabilit̄ hō dignitatem admittit q̄ vel ieiunium caritati aut vigilias prefert sensus integritati ut propter indiscretam psalmoꝝ vel officōꝝ decantationē amētie aut tristicie notam incurrit · q; de rapina deo holocaustum offert qui ciborum nimia egestate vel somni aut manducandi penuria immoderate corpus suum affligit, Sed illa que sunt iudicia vel signa personalia utpote que monstrant religiosos in p̄laturam assūptos fuisse talis vel talis religionis tenent̄ secum ferre, Vñ religiosi omnes in prelaturam assumpti habitum sue religiōis tenentur portare · iuxta illd̄ quod scribitur extra de vi · et ho · cle · c · cl'ici Pontifices in publico et in ecclesia sp̄ indumentis lineis omnes vtātur nisi monachi fuerint quos oportet ferre habitum monachalem.

¶ Ad Primum ergo est dicendum q; secus est de religiosis qui preficiuntur ecclesie seculari quia tales subijciunt̄ ep̄o si ecclesia ad iurisdictionem ep̄i pertinet et tenent̄ si plures sunt ad obseruatōnem regularem sic̄ prius in monasterio tenebant̄ ut patet extra de sta · mo · c · qd̄ dei timore, Si vero socium non habet tenetur secum quibus viuit conformare quia ep̄s cui subijcitur factus est eius abbas, Sed si ecclesia pertinet ad iurisdictionem monasterij abbatis tenet̄ omnia monachus seruare que prius ī monasterio seruabat. ¶ Ad · ij · est dicendum q; illud decretum loquitur de his que sunt coīa et essentialia

religiosis & prelatis a quibꝫ nõ debẽt discedẽ religiosi cuꝫ ad p̃latiõis statum assumunt̃ imo fortiꝰ in illis se firmare. vel loquit̃ de illis qui transferunt̃ ad ecc̃ias seculares vt ibi ministrent sacramenta ꝓpl'o xp̃iano qd̃ est officium clericoꝝ tales autẽ si cõmode possunt & sine scandalo tenentur regulares obseruantias tenere uel omnes uel magis essentiales. Et ꝑ hoc patet rñsio ad terciũ.

AD. iij. sic procedit̃ Videt̃ enim ꝙ papa non possit dispensare ꝙ ep̃s absoluatur a voto solẽniter emisso propter eiꝰ translationeꝫ ad religionis statum. quia in ep̃ali consecratione emittitur votum solẽne de cura habenda ip̃orum subditorum. ꝑpetuo ergo tenetur tale votum seruare. ¶ Preterea in ep̃atu imprimit̃ caracter uel perfectio caracteris. Sed talis perfectio est indebilis. ergo nunq̃ potest ep̃atũ deserere. ¶ Preterea si possit dispensari cum ep̃o vt ad religionem trãseat esset hoc ꝓpter defectum corporis ⁊ senectutis ꝫ hoc non fit. Scribit enĩ allexander ꝑꝑ cuidã ep̃o defectum senectutis alleganti ex̃ de renũ. c literas. Monemus te ut super hoc diebꝫ istis nulla te facias in oportunitate molestum qꝛ indecens omnino probatur prius soluẽ militie cingulum quaꝫ cedat aduersitas preliorum. ¶ In contrarium est qd̃ scribitur extra de renũ. ꝓ graui q̃ꝫ scandalo euitando cum alit̃ se dari non potest licet ep̃o petere cessionem ne plus temꝑalem honorẽ quaꝫ eternam videantur affectare salutem. ¶ Rñsio Dicendum ꝙ ep̃s in sua consecratiõe suscipit curam ip̃oꝝ subditorum vt ex tunc teneatur ex voto prouidere eorum saluti quantum ad eorum in fide xp̃iana ĩstructionem. Quantum ad temporalis subsidij si necesse est ꝓuisiõeꝫ Quantum ad morum informationem & q̃ntum ad delinquentium correctionem. que quideꝫ quatuor ꝑ ordinem enumerat glosa Ioh. xxi super illo verbo. Pasce oues meas dicens ꝙ pascẽ oues est credentes in xp̃o ne a fide deficiant confortare. terrena subsidia si necesse est subditis prouidere. exempla virtutis cum verbo predicationis impendẽ aduersarijs resistere & errantes subditos corrigere nisi ergo occurant casus q̃bꝫ ep̃s ad hec exercenda impotẽs efficiatur non licet sibi retrospicere. Ponuntur autẽ sex casus quibꝫ cessio licite est petenda ⁊ eius renunciatio est admittenda. Primus est conscientia criminis ꝑ quaꝫ executio officij impeditur puta si esset homicida uel simoniacꝰ. Scdꝰ est debilitas corporis ex senecture uel infirmitate ꝓueniens. Terciꝰ ẽ

defectꝰ scientie. Quartus ē malicia plebis. Quītus ē graue scādalū
qđ se dare nō possit. Sextus ē irregularitas ꝑsone. Nā ꝑ nullū impe
dimentū dr̄ homo ꝑtermittē studiū sue salutis. Ad Primū g° d° ꝙ
in voto solēni nō dispensat̄ n̄ ꝑ papā. Vnde nec eps ad religionem
se transferre pt̄ sine pape licentia propter casus superius nominatos
iux̄ illud qđ scribit̄ ex̄ de renunc. c. monemus. De licentia nostra ce-
das alioq̄n cedendi licentiam auctoritate apostolica tibi scias eē pei-
tus interdictū qm̄ si pēnas hēas quibꝰ satagas ī sollicitudinē aduo-
lare ita tn̄ attrite sūt nexibus p̄ceptoꝝ ut nō liberū habeas absq̄ no-
stra ꝓmissione volatum. Ad scđm est dicendum ꝙ perfectio cara
cteris semper manet in episcopo nec illa pt̄ vnquā priuari sed execu-
tio pt̄ impediri propter aliqua impedimenta superuenientia quibꝰ
cessantibus potest iterato ad ep̄atum promoueri sine noua consecra
tione dūmodo per culpam propriam nō sit ab ep̄atu depositus et in
monasterium detrusus talis enim nunq̄ potest ad pontificatum re
surgē sicut scribit̄. vij. cā. q. ij. c. precipit sancta sinodus. Ad. iij.
est dicendum. ꝙ non pro quacunq̄ infirmitate cessio est petenda et
licentia prebenda et maxime cum in infirmitate vel senectute ꝑma-
net antiqua populi deuotio et sue sanctitatis feruor. Vn̄ scribit̄ ex̄ de
renunc. c. literas. Tutius ē hoc tp̄e si cōmissa tibi ecc̄ia sub vmbra tui
nominis gubernet̄ q̄ si alteri noue incognite q̄ ꝑsone ꝯmittat̄ max
ime quia in te vigor deuotōis et fidei corpore senescente nō deficit. Sz
vergēte deorsū conditōe corporea feruor spūs in sublimiora ꝯscēdit.

Ad Quartū sic ꝓcedit̄. Videt̄ enī ꝙ papa non possit dispēsare
ꝙ religiosus absoluatur a voto per eius translationē ad ecc̄iaꝫ
secularem. Scribit̄ enim. ij. ad Thymo. ij. ꝙ nemo militās deo im-
plicat se negocijs secularibꝰ. nō pt̄ ergo fieri ut religiosus in militia
xp̄iana asscriptus transferat se ad secularē ecc̄iaꝫ. Pret̄ea in voto so
lenni non pt̄ quis dispensare nisi papa. ꝫ religiosus per professionē
solenne votū emittit g° de iure scripto non intelligit̄ posse dispensari
cū eo nisi de speciali priuilegio. Pret̄ea si religiosus transit ad secu
larem ecclesiam oportet eum tenere consuetudinē illiꝰ ecclesie. iux̄ illđ
qđ scribit̄ aut̄e aug̃. xij. di. c. illa. Ad quācūq̄ forte ecc̄iaꝫ veneris eius
morē serua si cuiq̄ nō vis eē scādalū. ꝫ hoc eēt contra statuta regule.

¶ In ꝯtriū est qd̄ scribit̄ .xvi. q. i. auctoritate Ieronimi. Sic viue in ~~ecc̄ia~~ ut clericꝰ esse merearis. ¶ Rn̄sio Dicēdum ꝙ de hꝰ fuerūt multi modi dicēdi. Quidā enī dixerūt ꝙ olim poterat fieri ut monachꝰ in seculari ecc̄ia p̄ficēt̄ ex dispēsatiōne ꝫ postmodū exigēte vtilitate ecc̄ie concessū fuit ut sine dispensatiōe fieri possit. Aliqui v̄ dixerūt ꝙ nūq̄ potuit fieri nec pot̄ sine dispensatōne nisi ecc̄ia esset sub iurisdictione monasterij in q̄ possint plures monachi cōmorari ad hꝰ ꝙ possint regularē obꝑuātiaꝫ tenere. Sed cōit̄ p̄ma opinio nūc tenet̄. ad cuiꝰ intellectū est sciendū ꝙ secularis ecc̄ia uel ē absolute sub ep̄o vel absolute sub abbate ⁊ iurisdictiōe monasterij uel simul sub vtroq̄. Si gꝰ vlr̄ ē sub ep̄o pot̄ ꝑ ep̄m p̄fici monachꝰ ꝯsentiente abbate ꝫ tūc ep̄s efficit̄ abbas eiꝰ. Si v̄ sit absolute sub abbate pleno iure sufficit sola auctoritas abbatis ut p̄ficiat̄ illi ecc̄ie. Si v̄ simul sit sub vtroq̄ sic̄ ab vtroq̄ p̄ficit̄ ita vtq̄ tenet̄ rn̄dē in iure suo vt in sp̄ualibꝫ ep̄o ꝫ tp̄alibꝫ abbati. ¶ Ad .j. dicitur ꝙ implicatio secularis ecc̄ie non est implicatio negociorꝫ seculariū cuꝫ ibi teneat̄ p̄dicare ⁊ sacramenta admīstrare q̄ sūt ꝓp̄e actꝰ militie xp̄iane. ¶ Ad .ij. dicit̄ ꝙ sicut dicit huguitio alia sūt ad que monachꝰ tenet̄ ex voto. alia ad q̄ tenet̄ ꝓp̄t votū. Nam ex voto tenet̄ non habē ꝓp̄um. retinē habitū. ꝯꝑuare ꝯtinentiā. obedire abbati. ꝫ ꝓpter votū ꝫ ex sequēti tenet̄ ad silētiū. ad vigilias. ieiunia et oratiōes. ꝫ alia q̄ in regula ꝯtinent̄ in quibꝫ pt̄ fieri dispensatio ꝓ vtilitate ꝓpl̄i xp̄iani. ¶ Ad .iij. dicit̄ ꝙ ꝯsuetudinez ecc̄ie tenet̄ seruare q̄ntū ad officiū q̄ tenet̄ officiare ecc̄iaꝫ ꝑm ꝯsuetudinē eiꝰ maxime si ecc̄ia subijcit̄ de iure cathedrali ecc̄ie. alias v̄ obꝑuantias vite monastice tenet̄ ꝑuare q̄s ꝯmode ꝑuare pot̄ sine scandalo. Esus tamen carnium omnino sibi int̄dicitur per canonem sicut patet de conse. di. v. c carnem. nisi in casu infirmitatis.

Ad .v. sic procedit̄ videt̄ enī ꝙ ꝓp̄ nō possit dispēsare ut religiosꝰ absoluat̄ a regula ꝑ translatiōez eiꝰ ad ~~latiorē~~ regulaꝫ. Scribit̄ enim luce .ix. Nemo mittēs manū ad aratruꝫ respiciēs retro aptꝰ est regno dei. ꝫ talis retrospicit transferendo se ad latiorez regulam. non dispensat̄ ergo ꝯuenient̄ cū tali. ¶ Pretea scribit̄ ex̄ de regula. ⁊ trāse. ad reli. nulli denegetur licentia qui eam cum humilitate ac puritate duxerit postulandā ut non ficte ꝫ vere ad frugē melioris vite valeat transmigrare non obstante ꝓterua ꝫ indiscreta cont̄ditione prelati

Dispensatur ergo in transitu ad artiorem regulam sed nõ ecõuerso.
¶ Preterea scribit berenhardꝰ in quadam epl'a Quibusdã monachis cõquerentibus ꝙ ip̃oꝝ monachũ recepat. Siquis de nostris ad vos maioris perfectionis gratia artioris vite desiderio ꝯuolauerit. nõ solũ nõ causamur ~~als curam~~ꝰ si ei ĩ tali studio consulitis. ꝫ multũ p̃camur vt hꝰ faciatis nec offensos conquerem̃ ꝫ valde ĩ hoc eẽ ad iutos fatebimur. ¶ In contrariũ est quia ad impossibile nemo tenet̃. ꝫ quandoqꝫ abiecti et fugitiui monachi non possunt impetrare reconciliatõeꝫ ꝑm formã decre. ex̃ de regula. c. vlt. Nec possũt artiorẽ inuenire regulam. licet ergo eis ad latiorem transire. ¶ Rñsio dicendum ꝙ cum quis vult transire de regulari obseruantia ad regularẽ tribus modis pt̃ intelligi. Primo ut transeat̃ ad artiorẽ. Scdo ad parem. Et tercio ad latiorem, In primo casu de coĩ iure licitum est petita licentia non obstãte ꝯtradictione ꝓterua p̃lati nisi eẽt abbas vel prelatus alicuiꝰ religionis qui immediate subijceret̃ dño pape sine cuiꝰ speciali licentia petita et obtẽta etiã ad artiorẽ regulã sibi transferre non licet In secũdo vero casu cum licentia petita et obtẽta licet Sed in tercio absqꝫ dispensatione non licet nisi in duobus casibus. Primus est quãdo transiens ad artiorem regulã ꝓtestatur ꝙ velit eẽ in probatione an regulam illam possit seruare, Secundus est ꝓpter defectũ obseruatõis illiꝰ artioris regule. tunc enim nõ solũ ad latiorẽ regl'aꝫ licẽt sibi transire verũ si nlli religiosi inuenirent̃ cũ secularibꝫ possꝫ ꝯmorari honeste et regulaĩt̃ cũ eis ꝯuersãdo cũ ꝑ talẽ defectũ monasteriũ posset conuerti in ecc̃iam secularẽ sicut patet ex̃. de reli. do.
¶ Ad. j. gꝰ dꝰ ꝙ retro nõ respicit q̃ sue salutis ꝓcurãde curaꝫ hr̃. Vñ siquis sue salutis impedimẽtuꝫ ĩ artõri regl'a inueniret posset se ad latiorem transferre illo tñ ĩpedimẽto cessante puta monasterio ad ordinẽ regl'areꝫ reducto tenet̃ illuc reũti ñ ꝑ papã cũ eo fuit dispẽsatuꝫ Nam ep̃s si impedimẽtuꝫ aliene salutis ꝓcurãde intueĩat vl' ꝑiculũ anime exercendi officiũ suboriat̃ ex aliqua causa pt̃ ep̃s retrospicere. et ad religionem transire latõrem cessante tñ illo impedimẽto iterato potest ad ep̃atũ assumi. ¶ Ad Secundũ vero et terciũ est dicendum ꝙ ille auct̃es loquũtur de coĩ iure q̃ papa nõ est astrictus quin possit cũ aliquo dispensare ut ad latiorem regulam transferat̃ casu rationabili superueniente.

¶ Questio Septuagesimaprima · De ordinatione ·

Ulterius considerandum ē de ordinatione. Circa qd̄ q̄runt̄ quatuor. Primo · Vtrū solum ad papam spectet ordinatio studiorū. Scdo · Vtrū ad papam spectet ordinatio officiorū. Tercio · Vtrū solū ad papam spectet ordinatio religionis. Quarto · Vtrum solum ad papam spectet ordinatio prelationum.

Ad p̄mū ergo sic proceditur · Videt̄ enim q̄ nō solū spectat ad papā ordinatio studiorū. ¶ Studium nanq̄ primo fuit ordinatum in egipto · ibi nanq̄ gens sacerdotum primo vacare ~~visa~~ est ad inuencōz sciētiarū ut phs dicit j · metaph · Non ergo solū spectat ad papam studia ordinare. ¶ Preterea ad papam nō spectat ordinare illud in q̄ cōmittit̄ simonia · ꝫ nō potest ordinari studium p papam nisi eccasticum bn̄ficium ꝓmittat̄ legētib⁹ ergo cōmittit̄ ibi simonia ¶ Preterea illa q̄ ꝓponunt̄ ꝓplo cristiano solum credibilia nō debent tradi sub studio sciētie exquo sciētia de eis acquiri nō potest · Sed que continēt̄ in sacra theologia ꝓponunt̄ ꝓplo credibilia nō ~~substantialia~~ ergo non debent ordinari magistri theologi qui ipsam doceant

¶ In cōtrarium ē qd̄ scribit̄ extra de magis · ubi mandat̄ q̄ in qualibet ~~prochiali~~ ecclesia magister vnus ordinet̄ theologus qui sacerdotes et alios ī sacra pagina doceat Et sup ~~speciale~~ stricte p̄cipit̄ ut a p̄latis ecclesiarū et capitulis aliqui dociles ad theologie pfectionis studium destinent̄ ¶ Respōdet̄ Dicēdum q̄ fides cristiana cuius ꝓp̄ ē caput et director multis modis iuuat̄ et ꝓmouet̄ p ordinationem studiorū Primo quidem in errorū vitatione · Non enī possunt errores vitari et reꝓbari nisi cognoscant̄ · Vnde ex defectu scientie ꝓuenit error colendi multos deos ut nō cognoscentes quis esset omnium artifex ā ignem aut aerem aut gyrum stellarū ā aquaz aut solem aut lunam rectoēs orbis terrarū deos esse putauerūt ut scribit̄ Sapiētie xiij · Scdo in viciorū curatione sicut enī viciosi non curant̄ nisi per virtuosos sic stulti quorū ē īfinitus numerus non curant̄ nisi per sapientes · Vnde scribitur · Sapiētie · vi · q̄ multitudo sapiētium sanitas orbis terrarū ē et rex sapiens ꝓplī stabilimētum est · Tertio in iudiciorū terminatiōe nō enī alit̄ iuste iuditia t̄minari possūt nisi p sapiētum discussiōem Vnde salomoni dictum ē iij · Reg · iij · Quia postulanti tibi sapiētiā ad discernēdum iuditium Ecce feci tibi ꝟm sermones tuos et dedi tibi

cor sapiens et intelligēs. ¶ Quarto in regnoꝝ et ꝓpl'oꝝ dominatione
Non enī possūt qui pr̄sunt iuste dominari et impare subditis. nisi
intellectu vigeant et sciētia. Vnde scribit̄ sapiētie. viij. Per sapiētiaꝫ
habebo claritatē ad turbas et honorē apud sermones ⁊ iuuenes. Di-
sponam ꝑ ipāꝫ ꝓpl'os ⁊ natiōes mihi erūt subiecte ꝓpter ista ergo ꝓ-
uide de ordinatione studioꝝ decretal' facta ē ī cōcilio lateraneñ. ⁊ post
modum ꝑ Inno. iij. cōfirmata q̄uis male seruet̄. Modicum enī est
vtile bonos canones condere et eos ꝑ negligētiam nō seruare. ¶ Ad
primum ergo dicendum ꝙ illa ordinatio studioꝝ ī egipto fuit p̄mo
circa mathemat. sciētias q̄ ut dicit aug. iij. d̄ doctrina xp̄iana vtiles
sunt ad sacram theologiam ītelligendam ⁊ q̄uis illi sacram scrip-
turam ignorēt ipam tn̄ figurabāt ꝓpt̄ duo. Primo ꝓpt̄ sciētiaꝝ illaꝝ
inuentores q̄ sacerdotes fuerūt stipendia a cōuitate recipiētes et liberi
a censu iudiciali existētes. Vnde sup illo verbo gen̄. xlvij. Subiecit
q̄ pharaom Ioseph omnem terram egipti pret̄ terram sacerdotum q̄
a rege tradita fuerat eis dicit glosa ꝙ hoc significabat terram ecclesie
in qua sunt sacerdotes liberam esse a censu iudiciali q̄ verbo diuino
indesinent̄ pascit̄ nec damnum panis spiritualis sustinebit. Ex q̄
habetur ꝙ possessiōes ecclesie p̄ q̄ a regib' d̄o sūt mancipate distrahi
non debent et in nullius bonis sunt cōputande. Secundo ꝓpt̄ modū
tradēdi quia tradiderūt sciētiam ꝑ quasdam similitudīes ⁊ figuras
q̄d est ꝓprium theologie. Vnde ph̄us. Primo methaphisice dicit illos
theologisasse eo ꝙ methaphorice et figuratiue locuti sūt. ¶ Ad scd̄m
est dicendum ꝙ si alicui cōmittit̄ spiritualis potestas ex officio obli-
gatur ad docēdum. Si vero de redditib' ecclesiasticis sua stipendia ꝑ-
cipiat similit̄ nō debet aliquid ꝓ sua doctrīa recipere vtroq̄ enī modo
si ex debito suscepti bn̄ficij debeat doctrinam impendere nō ī telligeret̄
tunc sua opa locare ꝫ poti⁹ vsū spiritualis gr̄e vēdere q̄d sine nota sy-
monie esse nō potest. Ille vero q̄ habet sciētiam ⁊ nō suscipit officiū
vel beneficium ex quo obliget̄ ad docendū licite potest peccatum sue
doctrine recipe nō quasi sciētiam vendens sed sicut sua opera locans
Vnde sicut. Aug. in epl'a ad macedonium. ꝙ nō ideo debet iudex
vendere iustum iudicium nec testis verum testimonium quia vēdit
aduocatus iustum patrociniū et iurisperitus iustum cōsilium quia
illi ad vtranq̄ ꝑtem ad examē adhibent̄ isti vero ex vna ꝑte cōsistūt

Ad tercium ē dicēdum ꝙ que ī sacra scriptura cōtinēt ꝑ humanā rationem inuestigabilia nō ꝓponunt inferioribus de ecclesia tanꝙ ꝑ humanam rationem inuestigata ꝛ potiꝰ ut credibilia et a deo reuelata ꝑ sup̄iores tm̄ ꝑ studium ⁊ exercitium sciētie credibilia explicā tur et declarantur. Scibilia vero docentur ⁊ probantur

AD scām sic ꝓceditur. Videt enī ꝙ nō solum ad papam spectet ordinatio officiorū qr trena potestas multa officia habet. ꝛ talia nō ordinat papa ergo non solum ad ꝑ̄m spectet ordinatio officioꝝ

Preterea ordinare officia spectat ad quē ptinet conferre beneficia. Sed bn̄ficia tp̄alia spectat cōferre ad impatorē vl̄ regē ergo et ad eos spectat similit ordinatio officioꝝ Sed. lxxxix. di. p̄cipit ut vni psone duo officia nō cōmittant cū tamen multa officia cōmittantur vni

In cōtrarium est qō scribitur. xxv. di. c. plectis Respōdet. Dicēdū ꝙ sicut Hug. scdo libro de sacramētis dicit. ecclesia corpus xp̄i ē viuificata vno spiritu ⁊ vna fide sicut ergo dicēte ap̄lo ī corpore humano singula queꝙ membra ꝓpria ꝛ discreta officia habēt ꝛ vnūqdꝙ nō sibi soli habet illud qō solꝰ hē. Istoꝝ autē officioꝝ p̄ncipal' distributor ē ipe xp̄us dicēte ap̄lo ad ephe. iiij. Vnicuiq nr̄m data ē gr̄a bm mēsuram donationis xp̄i qui dedit quosdam quidem ap̄los. quosdam autē ꝓp̄has. Alios vero euāgelistas. Alios autē pastores et doctores. in edificationē corpis xp̄i. Executor autē ordinationū istoꝝ officioꝝ ē ipe papa q̄ vice xp̄i aliquos ordinat loco ap̄loꝝ. ꝑ quos xp̄i doctrina sit testificanda. Aliquos loco ꝓp̄hāꝝ. ꝑ quos sit exponenda. Aliquos loco euangelistaꝝ ꝑ quos sit scribēda ⁊ declaranda. Aliquos loco doctoꝝ ꝑ quos sit p̄dicāda. Et aliquos loco pastoꝝ. ꝑ quos sit executiōi mādāda Hūc ordinē officioꝝ ecclie regia sabba venit a finib⁹ tre videt de qua dicit. iij. Reg. x ꝙ vidēs domum puta ecclesiam quomodo salomō xp̄m figurans edificauerat ut cibos mense eius ⁊ habitacula seruoꝝ et ordinē ministrantiū vestesqꝙ eoꝝ et pincernas et holocausta que offerebant in domo dn̄i nō habebat ultra spiritum sed dixit. Beati viri tui et beati serui tui qui stant coram te semper et audiunt sapientiam tuā Ad primū ē dicendū quecūqꝙ officia ordinat trena p̄tas potest ordinare spūalis p̄tas sed non econuerso. Ad secundū est dicendum ꝙ sicut dicit hug. ij. li. de sacramentis omia beneficia q̄ confert trena p̄tas sub se duces comites p̄fectos et magistratus qui

ℓ ℞ illi nō ē ordinator officioꝝ ꝑ ꝙ ordinantē dispēsant officia ℓ

ℓ sicut qō plus agit sic ī corpe cui dona officioꝝ dispēsant sp̄ et nunq̄qꝙ nō sibi soli ℓ

ℓ sicut spūalis p̄tas ꝑ officium trine p̄tatis corrigit et ordinat ipsā nō spūalis p̄tas nec debuisset se ordinare ad temporalem p̄tatem ℓ

ℓ sicut spūalis habz cur trina p̄tas ℓ

oñes a ꝑma ꝓate ſpũali ſumũt a qua ipa ꝑma trena ꝓtas deriuatur. ¶ Ad tercium eſt dicendum qꝫ regulariter duo officia nõ debẽt cõmitti niſi vni de ꝺũi iure· ꝑꝑ tñ qui eſt iuriſconſultor huic legi nõ tenet quia poteſt plura vni committere vel ꝓpt̃ ꝓſone cui cõmittunt̃ pooneitatem vel ꝓpter officialium paucitatem ſeu ꝓpter eccleſie neceſſitatem,

¶ Ad tercium ſic ꝓceꝺit̃ videtur em̃ qꝫ nõ ſolum ad ꝑꝑm ſpectat ordinatio religionũ. Incepit em̃ ꝑꝑt⁹ poſt petrum ꝛ ante petꝝ fuerunt multi religioſi. Scribitur em̃ act̃· ij·qꝫ erant in iheruſalẽ iudei viri religioſi ex oñi natione q̃ ſub celo eſt non g° ſpectat ſolũ ad ꝑꝑm religiones ordinare. ¶ Preterea religio ponit̃ eſſe quedam virtus moralis. Sꝫ ordinare ⁊tutes ſpectat ad pollitꝫ et ad ꝑbm moralem non ergo ſpectat ad ꝑꝑm ¶ Preterea religio noĩat̃ ab ordinatione illius a quo religio fundatur ſicut religio beati benedicti religio beati auguſtini ſancti franciſci ſancti dominici nõ nomĩat̃ aũt aliqua religio a ꝑꝑ ergo non ſolum ad ipm ſpectat religionũ ordinatio ¶ In cõtrarium eſt qꝺ ſcribitur extra de reli·do ·c· ne nimia religionũ diuerſitas. ¶ Reſpõſio dicẽdũ qꝫ ĩ religione tria conſideranꝫ Primo ex parte eccleſie ꝓmotio. Nam quelibet religio ordinari debet principaliter ad cultum ꝺei et ad promotionẽ eccleſie. Secundo ex parte religionẽ intrantium conſideratur caritas ꝑfecta quia quelibet religio eſt quedam via tendendi in perfectionẽ caritatis. Tercio ex parte diuini cultus ad quem religio inſtituitur conſideraꝫ debita ordinatio Oppomitur enĩ religio ſupſtitiõi quia ſupſtitio nõ ẽ aliud niſi religio ſupra modum huata quia cultũ diuinũ ſupſtitioſus vult impendẽ cui non debet vel mõ quo nõ debet ut dicit gloſa ſup illo verbo· coloſen·ij· hanc quiꝺẽ rationẽ ſapiẽtie in ſupſtitione ꝓpt̃ iſta ergo tria ſoliꝫ pape ẽ religiões ordinare ordinatas approbare quia plus ipe habet cõſiderare vniuerſalẽ eccẽ ꝓmotiõz· Sẽp enĩ artifex ſupmum finẽ conſiderans habet omnes ĩferiores ad illum finẽ dirigere et ordinare ut dicit ꝑbs·j·ethi· Et cũ ipe ſupmũ perfectionis gradum in eccleſia teneat ipe ſolus habet aliam viam ad ꝑfectiõz tẽdẽdi oſtẽꝺẽ· Simlit̃ ſolus ipe habet illa q̃ ad diuinum cultum ptinẽt vniuerſalit̃ ordinare · ¶ Ad primum ergo eſt dicendũ qꝺ cõmuniter omnes q̃ deũ colunt religioſi poſſunt appellari· Vnde quia ſoli iudei

ad cultum vnius dei dediti erant religiosi noīati sūt. ꝓpe tñ religiosi dicuntur q̄ totam vitam eoꝝ diuino cultui dedicant et a mundanis negocijs se abstrahētes ꝑ ꝓfessionē ⁊ habitus ꝓtestatiōz vel diuinoꝝ cōtemplationi vl' aīaꝝ instructioni vl' alicui fructuoso opi ad eoꝝ ꝑfectionis exercitatiōz ⁊ ecclesie ꝓmotionē insistunt. ¶ Ad scdm ē dicendum ꝙ sicut dicit aug. v. c. de vera religione. Quocūq; modo se habeat phoꝝ iactantia loquētium de virtutibꝫ illud tamē ītelligere facile est religiōem xp̄ianaz ab eis nō esse querēdam quia ip̄i eadem sacra suscipiunt cū ꝓplis nationum ⁊ d̄ suoꝝ deoꝝ natura hac sūmo bono diuersas cōtrariasq; sentētias ī scolis suis teste eadem multitudīe ꝑsonabāt ꝙ si hoc vnū tuum vicium xp̄iana religio ī eis sanatum videret ineffabili laude p̄dicanda esse eorū doctrinaz neminē negare oportet. ¶ Ad terciū ē dicēdū ꝙ tota religio xp̄iana a papa noīatur q̄a noīatur a xp̄o cuius vicarius ip̄e existit religiones alie ꝑticulares q̄uis ab eoꝝ fundatoribꝫ spiritualibꝫ noīent̄. Religiones autem dici non debēt nisi quatuor sūt ꝑ ordinatōz ecclesie approbate et cōfirmate. Scdm enī. Ambro. supstitio ⁊ nō religio ē qñ t̄ditioī humane nomē religionis applicat̄ Vnde qui cultū deo exhibet cōtra modum diuina autoritate ab ecc̄ia īstitutū magis supstitiosus q̄m religiosꝰ est dicendus

AD Quartū sic ꝓcedit̄ videt̄ enī ꝙ nō solum ad papā spectat ordinatio prelationum. quia anteq̄ esset papatꝰ fuit prelatio Sꝑ enī angeli āgelis demones demonibꝫ hoīes hominibꝫ p̄fuerunt et preerunt usq; ad finē mūdi ut glosa. ī. cor. xv. puta apud gētiles qui non subijciunt̄ pape fuerunt p̄lationes quia quos nos dicimus ep̄os ⁊ archiep̄os ip̄i dicūt flāmines ⁊ archiflāmines nō ergo solū ad papam spectat ordinatio p̄lationum ¶ Preterea p̄lati dicunt̄ qui presunt ꝫ multi p̄sūt ī dominio seculari ergo non solum ad papam spectat p̄lationes ordinare ¶ Pret̄ea p̄latiōez quis ꝯsequit̄ ꝑ electiōez magis ergo p̄latiōes debēt ordinari ꝑ electores q̄ per papam ¶ In contrarium ē qd̄ scribitur. xxi. di. c. cleros. vbi dicit̄ ꝙ sūmus pōtifex sacerdotes et leuitas efficit. Ip̄e omnes ordines ecc̄iasticos disponit tēpore quid vnꝰ quisq; facere debeat ī ecclesia ostēdit p̄cipit ⁊ mādat ¶ Respondetur dicendū ꝙ sicut dicit phus. xij. metha. encia volunt male disponi ideo sicut in quolibet genere est dare vnum p̄mum a q̄

alia regulant̄ sic in toto vniuerso oportet dare vnum p̄ncipem in quem omnes p̄ncipatus reducuntur. In toto autē humano genere sup̄mum gradum tenet ip̄e xp̄us p humanitatē assumptam et ī toto vniuerso ip̄e deus. Vnde sicut omnis potestas ordinat̄ a deo q̄a oīs prelatio a deo est et que a deo sūt ordinata sunt siue sit ī angelis siue sit in demonib⁹ sic in toto humano genere p̄latio de iure ordinari nō potest nisi a cristo. Vicarius autē cristi ī tota presenti vita ē ip̄e papa ad quem d̄ iure spectat oēs p̄lationes et omnia diuina ī toto huāno genere ordinare vice cristi quantū ad multos casus. Primo q̄ntum ad eoꝝ translationē. Scd̄o q̄ntum ad eoꝝ depositōez. Tercio quantū ad ip̄oꝝ renunciatōez. Quarto q̄ntū ad eoꝝ ꝯfirmationē. Quinto quantū ad exemptōez. Sexto q̄ntū ad depositoꝝ restitutiōz. Septimo quantum ad nouoꝝ ꝯstructōez. Potest enī ep̄atum ordinare ubi p̄us non erat et remouere vbi p̄us erat. Octauo q̄ntū ad duoꝝ in vnum vnionem quiap̄t plures ī vnum vnire et vnum p plures diuidere. Nono q̄ntū ad dignitatē non vacantium collatōez. Decimo q̄ntū ad imp̄atoꝝ et regum omnium et principum īstitutōz et destitutionē.

Ad primum ergo est dicēdū q̄ q̄uis prelatōes fuerint anteq̄ esset papa in se non tn̄ fuerunt ante illum cuius papa auctoritate fūgit̄ qui sicut ex merito sue passionis meruit sup̄ omnes āgelos exaltari. Sic meruit omnes angelos et homines suo imperio subiugare.

Ad scd̄m est dicendū q̄ apud gentiles sunt prelatōes quas licet non recognoscātur a p̄p̄ de facto recognoscē tn̄ tenētur de iure illo scz iure quo omnes tenent̄ subijci cristo. Ad tercium est dicēdū q̄ q̄uis in scl̄ari dominio multi p̄sint. eoꝝ tn̄ institutio et destitutio iusta causa sup̄ueniente non nisi ad papam spectat. Ad quartū est dicendū q̄ sicut electores s̄m ordinē a papa institutū p̄latos eligūt sic p̄latos cōfirmare vel deponere nō ad pape ordinatōz spectat

Questio. Septuagesima secunda. De prouisione

Nunc videndū est de prouisione crica qd̄ q̄runt̄ quatuor. Primo. Vtrum papa peccet p̄uidēdo de beneficio ecc̄iastico bono dimisso meliori. Scd̄o. Vtrū papa peccet p̄uidēdo compatriote et domestico magis q̄z ex̄neo. Tercio. Vtrū papa peccet non prouidendo theologis magistris religiosis. Vnde decent̄ possint viuere. Quarto. Vtrū si religioso per papam sufficient̄ est prouisū

elemosinam receptam iuste possit retinere

Adprimū g° sic pceditᵉ Videt enī q̄ papa peccet q̄uidō bono dimisso meliori·Scribit enī ex̄ ō p̄ben· graue nimis et absurdū est q̄ quidam ecc̄iar̄ plati cum possint viros ydoneos ad ecclesiastica beneficia p̄mouere assūmunt indignos quib̄ nec mor̄ honestas nec literarum sciētia suffragat ¶ Preterea preferre vnū ~~beneficiū~~ pluribꝫ ẽ p̄cm ꝫ melior tenet duos gradus bonitatis puta boni et melioris bonum vero vnū solum·p̄cm ẽ ergo q̄uidere bono dimisso meliori ¶ Preterea ꝑ̄ non tenetur de ecc̄iastico beneficio q̄uidere alicui nisi ratione sciētie vel sanctitatꝫ vl̄ iustitie equitatis · Si ergo ꝑ̄ p̄fert bonum illi qui est melior aliq̄ istor̄ trium ut videtur semp est p̄cm ¶ In cōtrarium est q̄a q̄ est sufficiens ut eligat ad officium sufficiēs est ut q̄uideat sibi ō beneficio. Sed sufficit eligere bonum ad officiū sicut patet ex̄ ō elec·dimisso meliori sine p̄cto ergo p ꝑ̄m prouidetur bono meliori dimisso ¶ Respōdet dicēdū q̄ cum ꝑ̄ q̄uidet de ecc̄iastico beneficio alicui nō intendit q̄uidere p̄sone vl̄ ecclesie · Si igit̄ i prouisiōe ẽ causa annexa puto q̄ supposita equali facilitate·p̄cm est q̄uidere bono dimisso meliori cū enī iura dicūt q̄ sufficit q̄uidē bono et ydoneo subintelligit̄ nulla cōparatiōe facta ad meliorē · Sed cōparatione facta et eq̄li facilitate supposita ex deliberatiōe q̄uidē bono dimisso meliori sine corruptione appetit̄ esse nō p̄t Si vero i p̄uisiōe principalis intentio est q̄uidē p̄sone et p̄uisio ecc̄ie est annexa puto q̄ sine peccato p̄t q̄uideri bono meliori dimisso. Nā sup erogatiōis et ōsilij est ecclesie prouidē de meliori·Precepti vero ẽ q̄uidē ō bono et ydoneo· Si g° ꝑ̄ vult prouidē p̄sone principalit̄ a q̄a ipe vl̄ sui ecclesie seruierūt aut ꝑ̄t supplendā eius ydigētiam ex̄q̄ nō transgreditur preceptū ō prouidēdo ecclesie licite ut puto fieri p̄t ¶ Ad primū ergo est dicēdum q̄ i illa decre·non fit cōparatio ō bono ad meliorē nec de prouisione persone et ecclesie ꝫ de bono ad indignum respectu ecclesie solū qō patet per illud sequit uolētes ergo huic morbo mederi precepimus ut p̄missis idignis ydoneos assūmāt q̄ deo et ecclesijs velint et valeāt impēdē famulatum ¶ Ad scdm ẽ dicēdū q̄ sicut dicit aug·ad macedonū· Illum dicimus bonum cui bona prevalent et illum optimum q̄ minimum peccat· P̄t autē esse q̄ aliquis pautioris g̃ois bonitatis habet q̄ꝫ alius extensiue· Ex causa tñ rationabili

bonū

principal ia q̄uidē erit et semp ꝑ̄m

intensiue vnus gradus bonitatis eius preferendus est plibꝫ alterius
¶ Ad terciũ est dicendum ꝙ cum est principal' intentõ ꝓuidere ecc̃ie
nõ ẽ sine corruptõne appetitus ꝓuidere bono dimisso meliori quan-
tum ad illa tria supius dicta cum ĩ eis principaliter cõsistat ecclesie
promotio,

Ad scdm sic ꝓcedit̃ videt̃ enĩ ꝙ papa peccet ꝓuidendo ꝯpatriote
& domestico magis q̃m extraneo quia bona ꝯmuĩa sũt ꝯuĩter
dispensanda. ꝫ bona ecc̃ie sũt bona ꝯuĩa ut scribit̃ auctoritate amb.
xxiiij. q. viij. c. Cõuenior. ¶ Pret̃ea in ꝓuisiõe spũalis beneficij cau-
sa spũalis debet conserari. sed patria uel familiaritas est causa car-
nalis non spũal'. ¶ Pret̃ea scandalũ multorũ papa debet maxime
vitare. sed multi scandalizant̃ cũ ꝯpatriotis & familiaribꝫ pape ul'
p̃lati ꝓuidet̃ magis q̃m alijs est ergo hoc maxime vitandum. ¶ In
contrariũ ẽ apl's i. thy. v. Qui suoꝝ ⁊ maxime domesticoꝝ curã non
habet fidem negauit ⁊ ẽ infideli deterior. Et aug. dicit i. de doctrina
xp̃iana c. xij. Cum omĩbꝫ homĩbꝫ ꝓdesse nõ possis his potissimum
consulendum est qui ꝓ locoꝝ ⁊ tp̃m uel quarũlibet rerum oportuni-
tatibꝫ quasi quadam sorte tibi iungunt̃, ¶ Responsio dicendum ꝙ
in ꝓuisione ecclesiastici beneficij uel potest attendi beneficiũ qd̃ ꝯfert̃
uel intentõ cõferentis uel locꝰ in quo ꝯfertur cum sit spũale nõ debet
dari nisi ꝓ officõ. Quanto ergo quis ẽ sufficientior ⁊ dignior in offi
cij admĩstratõne tanto citius meret̃ beneficij ꝓuisionem ita ꝙ secꝰ
est de ꝓuisione beneficij tempalis & spũalis quia tempale quanto
familiarior ꝓximior ⁊ ĩtimior tanto citiꝰ ex ordĩe nature ⁊ caritatis
ẽ ꝓuidendum ut loquunt̃ auctoritates apl'i ⁊ aug. supius adducte.
Spũale vero beneficiũ nõ q̃nto ꝓximiori uel ꝓpinquiori ꝫ q̃nto suf
ficientiori ⁊ digniori tanto citiꝰ ẽ ꝯferendũ. Si vero cõsideret̃ inten-
tio ꝓuidentis aut ꝓuidet ꝯpatriote ⁊ domestico ex aliqua causa de
bita magis q̃m extr̃neo utputa ꝓpt̃ eius maiorem paupt̃atẽ uel ꝓpter
receptum honestum obsequiũ puto ꝙ non peccat. Si vero faciat hꝰ
causa illicita & indebita ut p̃cise ꝓpt̃ patrie affectõꝫ uel cõsanguini-
tatem uel ꝓpt̃ cumulandas eiꝰ diuitias pc̃to nõ caret ꝓuisio. Con-
siderandũ est similit̃ locus in quo ꝓuisio fit quia in tali loco potest
ꝓuideri de bn̄ficõ alicui extraneo vbi in administratõne officij ꝓpt̃
ignorantiam lingue ⁊ in ꝯsuetudinẽ patrie nõ esset ꝑdoneꝰ deseruire

Et ecōuerso ī tali loco posset ꝓuideri domesticꝰ ꝓpinq̄ et cōpatriote ī quo ꝓuidē ex̄neo infructuosū et damnosū esset ecclesie/ ī ꝑ hoc patet Respōsio ad ratiōes ī oppositum

AD Tercium sic procedit̄. Videt̄ enī ꝙ ꝑꝑ non peccet magistris et religiosis nō prouidēdo. vnde decēt̄ possint viuere/ q̄a ꝑꝑ nō debet prebere magistris causā distrahēdi animum a studio et a cōtēplatione veritatis ad quam p̄ncipalit̄ sūt ordinati. Sed prouisio beneficioꝝ ē causa distractiōis animoꝝ a studio. Vn̄ plato ꝑegrinatꝰ est extra greciam et socrates et multi ph̄i tp̄alia dimiserunt. ut q̄etiꝰ possent cōtēplationi vacare. ¶ Preterea religiosi sunt cōstricti voto pauꝑtatis a quo non absoluunt̄ ꝑ magisterium nō ē eis cōferēdum aliq̄d beneficium ex quo tale votum relaxet̄. ¶ Preterea beneficium ecclesiasticum nō potest dari nisi ꝑ officium. Sed magistri religiosi non possunt officia administrare in ecc̄ia ut sint canonici vel archidiaconi nō potest ergo eis de beneficio prouideri ¶ In cōtrarium est quia extra de magistris scribit̄ ꝙ ad ~~ministratiōem~~ sacerdotū et alioꝝ theologi magistri institui debēt q̄ nichil exigant pro doctrina ꝫ eis de ecclesiasticis prouentibꝫ prouideat̄. Planum est autē ꝙ magistri religiosi docent sacerdotes et alios volentes doceri sicut alij, Pc̄tm ē ergo prouisionē ꝑ canonē magistris taxatā eis subtrahē. ¶ Rn̄t̄. Dicēdū ꝙ sicut scribit̄ .xxiiij.q.j. Sancta mat̄ ecc̄ia a tramite apl̄ice t̄ditiōis nūq̄ recessisse probatur. Fuit autem apl̄ica t̄ditio ut scribit̄ act̄.ij. ut de prouētibꝫ cōmunibꝫ a xp̄i fidelibꝫ oblatis prouidēt̄ vnicuiq̄ sicut vnicuiq̄ opus erat cum tali ergo moderamine ecc̄iastica beneficia et prouentus ecc̄iastici sūt dispensandi ut neminē ita releuando diuitē faciant ꝙ multoꝝ detrimēta nō circumspiciēdo ī pauꝑtatis miseriā non nullas ~~doceāt~~ illud apl̄i.ij.chor̄.viij. ad memoriā reuocantes non enī uolumus ut alijs sit remissio nobis autē tribulatio. ꝫ ex eq̄litate ī p̄nti tēpore nostra habūdātia illoꝝ inopiam suppleāt. Vnde puto ꝙ pie et sancte agēt̄ quando illa decretalis extra de magis. cum omnibus qui ad magisterium assumūt̄ theologie tam secularibꝫ q̄ religiosis obs̄uaret̄ nec dubito ꝙ exinde magnū profectū xp̄i fideles cōsequerētur exq̄ eis daretur causa. vnde semper se studio p̄occuparēt ¶ Ad primum ergo ē dicēdū ꝙ bona tēporalia sūt q̄dam ī strumēta virtutis. Virtus autē cōsistit ī medio vnde tam habūdātia tp̄aliū

q̃m eoꝝ inopia actum virtuosum speculatõnis & studij impendit
ꝓpter qd̃ sicut religiosi qui ad magnas p̃latõnes assumunt̃ distra-
hunt̃ a studio scientie sicut expimentaliter videm⁹ sic mgr̃i religiosi
q̃bꝫ nichil ꝓuidet̃ ex carentia necessarioꝝ cogunt̃ se a studio distra-
here quia nõ potentibꝫ viuere melius est necessaria vita procurare
q̃m philozophari. ¶ Ad scd̃m est dicendum ꝙ ꝓpter ꝓuisionem ali
quorum ꝓuentuum necessarioꝝ ad vitam religiosi magistri nõ ab-
soluerentur a voto pauꝑtatis maxime cum ip̃i non solũ eoꝝ necessi
tati veꝝ etiam aliorum vtilitati ꝑ eorum doctrinam teneant̃ inten-
dere cui intendere non possunt sine scriptoribꝫ & cartis & alioꝝ que
faciunt ad traditionem scientie. Dicit enĩ volusiã⁹ in epl'a ad aug̃.
Paꝝ ẽ nobis sic te instrui ut tibi sit liberando satis ingeniũ quippe
ꝛ eloquiũ tuũ tã extollens tanq̃m luculentum ꝓdesse debet etiam ce
teris. ¶ Ad tercium est dicendum ꝙ non esset necessariũ ut religio-
sus magister cui assignarent̃ aliqui ꝓuentus ecc̃iastici efficeretur ca
nonicus vel archidyacon⁹ seu etiam ep̃s ꝫ ꝟuaret̃ forma illi⁹ decr̃tal'
extra de mgr̃is vbi sic dicit̃. Assignet̃ autem cuilibet mgr̃oꝝ a capl'o
ꝓuentus vnius prebende & theodosie a metropolitano tm̃ debet nõ
ꝙ ꝓpter hoc efficiat̃ canonicus ꝫ tam diu redditus ip̃os ꝑcipiat q̃m
diu ꝑstitit in docendo. Et si vna ecc̃ia nõ possꝫ sic ꝓuidere posset tõ
dyoc̃. ĩ hoc g̃uari ꝓ vtilitate fidei.

Ad scd̃m sic ꝓcedit̃ videtur enĩ ꝙ si ꝑ ꝓp̃m religioso sufficienter
est ꝓuisum receptam elemosinã retinere iuste non possit quia
elemosina dat̃ ad subleuandam indigentiã recipientis. Ille ergo q̃
indiget tenetur ad restitutõnem. ¶ Preterea clericus acquirẽs bene-
ficiũ ex pc̃to simulatõis tenet̃ illud reddere quia nõ intrat ꝑ hostiũ
ergo sil'r recipiens elemosinam sub p̃textu pauꝑtatis tenet̃ ad resti-
tutõꝫ. ¶ Pret̃ea defraudare pauꝑem ẽ pc̃tm equipollens homicidio
iuxta illud ecc̃iastici xxiij. panis egentium vita homĩs est qui defrau
dat illum homo ẽ sanguis nõ ergo pot̃ licite retineri. ¶ In contr̃iũ
est quia quid dat̃ ꝓ benedictõne iuste tenet̃ ꝫ elemosina pro benedi-
ctõne dat̃ sicut patet ꝑ apl'm ij. chorinth̃. ix. ¶ Rñsio Dicendum ꝙ
sicut patet ꝑ ph̃m ij. ethi. medium in virtute nõ accipit̃ ꝫ equalẽ di
stantiam ab extremis ꝫ ꝟm debitam ꝓportõnem circũstantie quã fa
cit recta ratõ vnde nõ oportet ꝙ mediũ virtutis sit inter suꝑfluum

et diminutum potest enī esse ꝙ aliq̄s moderatus cibus qui vni ē suf-
ficiēs alteri est supfluus uel diminutus. Si ergo alicui religioso uel
alteri sufficient̄ ē ꝓmissum ꝑm vnam circumstantiam ⁊ nō solū aliā
posset elimosinam receptā iuste retinē. Sed si ꝑm omnem cōditiōem
status et psone sufficient̄ ꝓmissū est sibi puto ꝙ elimosinam receptā
nō potest in ꝓpos usus ꝯuertere ꝫ tenetur paupibus elargiri. Dicit
enim ieronimus sup illo uerbo Math. xvij. Staterē illum sumens
da illis ꝓ merce ut nō scandalizem⁹ eos siq̄s obijcē uoluerit q̄modo
Iudas in loculis portabat pecuniam quare d̄ illa pecunia tributum
non ē solutum. Respōdebimus q̄a rem paupum ī usus suos ꝯuertē
dominus nephas putauit nobꝫ idem portauit exemplum. Ad p̄-
mum ergo est dicendū ꝙ in aliq̄ potest suppleri indigētia vnius ī q̄
nō potest suppleri indigētia alterius vnde ex quo liberalit̄ elimosina
tributa ē ex necessitate iuste r̄tinet̄ ex cupiditate vero dānabilit̄. Ad
secundum ē dicendū ꝙ acquirens bn̄ficium ꝑ simulatiōez bonitatis
vel stantis non tenet̄ illud reddē tenet̄ tn̄ penitē de simulatiōe ꝑ quā
iniuste acquisiuit decipiēs ꝯferentē nō tn̄ fuit error psone ꝫ q̄litatis
Sic recipiens elimosinam sub p̄textu pauptatis tenet̄ de cupiditate
penitere nō tn̄ tenet̄ ip̄am restituere sed paupibus elargiri. Ad ter-
cium est dicendū ꝙ nedū de elimosina recepta ꝫ de ꝓpa sb̄a dūmodo
supfluum retineatur defraudatur pauper vnd̄ neutrum potest reti-
neri sine peccato.

Questio. Septuagesimatercia. de concessione.

Deinde considerandū ē de concessiōe. Circa q̄d q̄run̄ q̄nq̄
Primo. Vtrū. ꝓp̄ sine pc̄to possit cōcedē ī casu fieri vsuras
Secundo. Vtrū. ꝓp̄ sine pc̄to possit cōcedē fieri vsuras cū
infidelib⁹ ⁊ publicis hostib⁹ ecc̄ie. Tercio. Vtrum. ꝓp̄ sine pc̄to possit
alicui cōcedē decimas laycoꝝ. Quarto. Vtrū. ꝓp̄ possit sine pc̄to regi
francie vl̄ alteri p̄ncipi cōcedere decimas clericoꝝ. Quinto. Vtrū. ꝓp̄
possit decimas ecclesiaꝝ sibiipsi cōcedere in ꝓprium vsum.

Ad primum g° sic ꝓceditur videt̄ enī ꝙ ꝓp̄ sine pc̄to possit cōce-
dere fieri vsuras. Scribitur enī ex̄ de vsuris. c. salubrit̄. Q̄ licet
marito retinere fructus reꝝ obligataꝝ sibi ꝓ dote a socero in sortē nō
cōputare et ibidem. C. ꝯquestus habe⁹ ꝙ licet dn̄o feudi res feudales
in pignus accipere nec tenetur fructus cōputare in sortē. Preterea

iuste exigiť ab homie illud ad qđ voluntarie se obligat· Cum ergo debitor voluntarie obliget se ad vsuram iuste exigitur sine peccato·

¶ Preterea licet in causa necessitatis furari ergo multo magis ī cā necessitatis licet ad vsuram mutuari. ¶ Preterea vsura est quicqđ vltra sortem recipiť sicut scribiť xliij·q·iij· Quicqđ sorti accidit vsura est· Sed scribiť extra de vsuris c·in ciuitate tua· qđ si quis emit merces tempe quo non nisi quinq; libras valent et ꝓmittit se illis a quibus illas merces accipit sex libras statuto tmīo soluturū non facit cōtractum vsurariū q̄muis peccatum incurrat· dispensat ergo in causa papa qđ vsura fiat. ¶ In contrariū est quia ꝑꝑ non poť dispensare in eo qđ est diuina lege ꝓhibitum· sed scribitur ezechi·xviij· Qui ad vsuram nō ꝺmodauerit vita viuet et non morietur. ¶ Rñsio Dicendum qđ in vsura duo possumus intelligere· Primo ipam superabundantiam que requiriť vltra datum quicqđ enī supra datum exigitur vsura est ut dicit xliij·q·iij·c·putauit. Scđo cām ꝓ qua talis superabundantia dať· Nam dať ꝓ vsu pecunie mittuatur cum vsura ꝺm ethymologiā nomis dicatur quasi vsus eris· Vtroq; aūt modo vsura ꝺtinet iniquitatem ut in ipō nullo modo possit fieri sine pcto dispensatio· Primo nanq; ꝺtinet iniquitatem ex pte rei que dať qa iniquū est ut ad quem nullo modo ptinet rei piculū ad ipm ptineat lucrum. Scđo ex pte vsus ꝓ quo dať continet iniquitatem quia iniquū est ut ꝓ vsu rei mee exigatur a me preciū· Planū est autem qđ vtrunq; concurrit in contractu vsurario· Nam vsura consistit ꝓprie circa mutuū· In mutuo vero plene transferť dominium rei quo ad ꝓprietatem totum piculū ptinet ad debitorem· ad ipm ergo debet ptinere emolimentum quia vero transferť dominiū quo ad vsum ergo ꝓ vsu rei sue nō debet ab eo exigi precium· Omnis ergo contractus vsurarius ē peccatum nec poť in eo fieri dispensatio. ¶ Ad primum ergo ē dicendum qđ in illo casu nō est contractus vsurarie quāuis sit aliquid sīle contractui vsurario quia non accipiť superabundantia ꝓ vsu pecunie sed ꝓ alia cā rationabili· Nam marit9 accipit fructus rei ꝓ dote sibi obligatā non tenetur ꝺputare in sortē ꝓpter onera matrimonij que sustinet· Similiter dñs feudi accipit fructus rei feudalis sibi obligatā nec teneť in sortē cōputare ꝓpter debita huitia feudi que in eo tpe non pcipit. ¶ Ad scđm ē dicendū qđ non

omne ad qd̄ q̄s voluntarie se obligat iuste ab eo exigitur nisi obliga-
tio sit legittima. Obligatio vero q̄ debitor īdigēs se obligat creditori
ab soluendas vsuras q̄uis sit legittima ex pte debitoris nō tn̄ est le-
gittima ex pte creditoris cum sit ꝓhibita et cōtra naturam rei. ¶ Ad
Tercium est dicēdū ꝙ sicut ī casu necessitatis licet accipe rem alienā
per actum qui non est furtū. ꝫ est similis furto sic puto ꝙ ī casu ne-
cessitatis posset pecuniā mutare ut ꝓ suꝑhabūdantia daret michi
panis si aliter habere nō possem nec tn̄ ꝓpe dicenda esset vsura q̄uis
esset vsure similis quia illud qd̄ ꝑ suꝑhabūdātiam acciperē nō esset
alienum ꝫ michi debitū ī casu necessitatis. ¶ Ad. Quartū ē dicendū
ꝙ decretalis illa intelligit nō esse ꝯtractū vsarium ꝫ illud qd̄ suꝑha-
bundanter accipit̄ referat̄ ad ipi⁹ rei vēditiōez. Sed si referat̄ ad p̄cij
soluendi expectatiōez nō de pecunia soluenda tēpore futuro q̄ emp-
tōnem expectat p̄cium recipiat manifeste vsura cōmittit̄.

AD. Scd̄m sic ꝓcedit̄ videt̄ enim ꝙ ꝑꝑ sine pcto possit concedere
vsuras fieri cum infidelib⁹ ꝛ publicis hostib⁹ ecclesie. Scribitur
enim. xiiij. q. iiij. aucte Ambro. c. ab illo Q ibi est ius vsure vbi est
belli quia cui iure īferunt̄ arma illi legittime auferunt̄ vsure. ~~licet~~ ī-
fideles et hostes publicos hō habet iustū bellū. g° iuste ab eis auferūt̄
vsure. ¶ Preterea ꝑꝑ potest cōcedere ut ab hostib⁹ et rebellib⁹ ecclesie
rapiāt̄ bona tp̄alia. Sed scri⁹ aucte. Aug⁹. xiiij. q. iiij. Nō min⁹ cru-
delis est q̄ pauperē trucidat fenore q̄ qui diuiti aliq̄ rapit. Et ibidem
subditur aucte. Ambro. Rapinam facit q̄ vsurā accipit. ¶ Preterea
magis pctm est occidē q̄z ad vsuram acōmodare ꝫ licet occidē publi-
cos hostes ergo licet ab eis vsuras exigē. ¶ In cōtrarium ē qd̄ scribit̄
extra d̄ vsuris. c. sup eo vero. Cum vsarum crimen vtriusq̄z pagina
detestetur sup h° aliquam dispēsatiōez posse fieri nō videm⁹. ¶ Rn̄t̄
Dicendū ꝙ questio ē dubia ꝓpt̄ illud. c. Ambro. qd̄ ponit̄. xiiij. q. iiij
ꝙ quidem aliqui ad literam dicunt esse intelligendū. ¶ Preterea ꝙ
licitum sit laicis q̄bus licitum ē bellare et arma portare ex precepto
supioris ab hostib⁹ vsuras exigē nō tn̄ ex cupiditate ꝫ zelo caritatis
vt sic macerent̄ vsuris qui non possent domari armis q̄tenus desistāt
hostes et ꝑsecutores esse. Vnd̄ nec exigēde sūt vsure ab eis nisi q̄mdiu
hostes sunt ꝓbant autē istud q̄a ex quo īdicit̄ cont̄ eos iustū bellum
aucte pape uel impatoris iuste possumus eos occidere et omnia bona

eorũ eis auferre & nr̃a facere iure belli sicut scribit̃ xxiij·q·v·c·dicat aliquis· Nec refert uel manifeste vel occulte ꝑ insidias hostes deuincantur quia nichil ad iusticiam interest siue apte siue ex insidijs aliquis pugnet iuste enĩ ut dicit aug̃· in bello insidijs homo vti potest a simili ergo ut dicunt iuste ab hostibꝫ pñt exigi vsure & quecunq; alia grauamina eis inferre· Sed istud ꝯmuniter non tenetur quia in vsura nunq̃m inuenitur facta esse dispensatio in aliquo casu & satis ꝯuenienter quia tale peccatum non solum ẽ culpa ꝓpter nocumẽtum qd̃ infert verum etiam qd̃ est contra naturam rei sic̃ dictum est sup̃· Similiter occisio ⁊ rapina ⁊ alia grauamĩa que inferuntur hostibꝫ auctoritate supioris inferunt̃ eis inuitis non ꝑ ꝯtractõnem amicicie· Contractus aũt vsurarius fit voluntarie· Vnde sicut licitum est cum hostibꝫ familiariter ꝯuersari & contractus cũ eis facere immo pena capitali ꝑm leges debet puniri qui hostem decipit· sic nõ est licitum cum eis contractus vsurarios facere· Vnde puto ꝙ nõ cadit dispensatio ꝙ cum hostibꝫ uel in fidelibꝫ ꝓp̃ concedat fieri vsuras

¶ Ad primum ergo est dicendum ꝙ ad dicta amb̃· tripliciter rñdet̃ Primo ꝙ ipe appellat vsuram q̃ntumq; grauem extorsionẽ q̃ possit fieri in nimia pensione domoꝝ vel in locatõne p̃dioꝝ quibꝫ grauaminibꝫ infideles & heretici ꝑ fideles grauati q̃nq; conuertunt̃· Scd̃o ꝙ illud capl̃m non fuit amb̃· sed falso modo dictis eius nõ est inꝑtũ Tercio ꝙ amb̃· non loquit̃ ibi assertiue sed recitatiue· Recitat enim ibi ꝑmissionem factam iudeis quibꝫ fuit ꝑmissũ cum illis posse fenerari & ad euitatõnem maioris mali contra quos iustum bellũ poterant habere· ¶ Ad scd̃m ẽ dicendum ꝙ q̃muis vsura dicatur esse rapina interpretatiue quia iuste nõ retineri nõ pot̃ sicut nec rapina non tñ est vere rapina quia non aufertur inuito dño sicut rapina·

¶ Ad terciũ ẽ dicendum ꝙ q̃muis occidere maiꝰ peccatum sit in genere q̃ꝫ fenerari· eo ꝙ occidere ĩportat nocumentum in ꝑsona ꝓpria vsura vero in rebꝫ quibꝫ ꝑsona sustentat̃ ita ꝙ rõne effectus maiꝰ peccatum ẽ sed formaliter in se maiꝰ peccatum ẽ vsura cum importat deformitatem in natura rei· vnde sic importat secum semꝑ suã malitiã & nunq̃m pot̃ bene fieri·

Ad tercium sic ꝓcedit̃ videt̃ enim ꝙ ꝓp̃ sine peccato alicui non possit concedere decimas laicoꝝ· quia laici sunt sub ꝑtate regũ

et p̄ncipum secularium. eis ergo īuitis p̄p̄ non potest concedere quia
tunc esset furtū īquo p̄p̄ dispensare nō potest. ¶ Preterea diuturna
cōsuetudo obtinet ~~videlicet~~ legis ꝫ in aliquibꝫ regnis raro ul' nūq̄ vice
fuit cōsuetudo ꝙ p̄p̄ concedēt decimam laicoꝝ alicui. iam g° p̄scriptio
facta est ut talis cōcessio de iure fieri nō possit. ¶ Preterea hugo dicit
ij. libro d̄ sacramentis ꝙ bona tp̄alia siqua sūt a regibꝫ et laicis con-
cessa ecclesie nūq̄ sic elōgant̄ a dominio ~~eterno~~ p̄tatis ꝙ si ratio postu- tiene
lauerit ꝓ eis nō debeat̄ eis patrocinium et obsequium. ¶ In cōtriū
est quia q̄ potest maiꝰ potest minus. p̄p̄ potest ꝯpellere omnes laicos
reges et p̄ncipes ⁊ eoꝝ subditos ad seruiendū ecc̄ie ī casu necessitatis.
pro vtilitate ergo ecc̄ie potest decimas eoꝝ concedere cui vult. ¶ Rñt̄
Dicendū ꝙ ius naturale omnia facit cōmunia ī necessitate ubi enī
a p̄p̄atio reꝝ non stat cum ꝯseruatiōe nature in tali casu qd̄ ē p̄p̄um
fit ꝯūe Ius v̄ diuinū facit oīa ꝯūia ex caritate ꝓ reuētia diuini cl̄tꝰ
Scribitur enī .j. Esdre. iij. ꝙ ꝓ edificatiōe templi domini singuli de-
derunt pecunias lathomis et cemētarijs. Cibum q̄ potum et oleum
Et. ij. Esdre. iiij. scribit̄ ꝙ dederunt pecuniam lapidarijs et fabris et
potum et pabula cū gaudio at vnusquisq̄ cum vna manu tenebat
gladium ⁊ cū alia faciebat opꝰ. Sed ius ciuile facit omnia cōmunia
pro reipublice vtilitate vnde scribitur. j. machab̄. viij. de romanis ꝙ
omnes obediebāt vni et nō erat inuidia neq̄ zelus int̄ eos ad rēpu-
blicam ꝓmouēdā. Ius ergo naturale p̄p̄a facit cōmunia in necessi-
tate. Ius vero diuinū ex caritate et ius ciuile ex reipublice vtilitate
Planum ē autē ꝙ p̄p̄ ē oīs iuris int̄pres et ordinator tanq̄ architec-
tor in tota ecc̄ia hierarchia vice xp̄i vnde q̄libet iure potest cum subē astica
causa rationabilis decimas omnium laicoꝝ nō solum subditoꝝ veꝝ
etiam regum p̄ncipum et dñoꝝ recipere et cōcedē ꝓ ecc̄ie vtilitate ac
eos si voluerint dare ꝯpellere. ¶ Ad primum ergo ē dicēdū ꝙ cōue-
niens est ut ~~cum~~ papa cū subē causa ad recipendū decimas laicoꝝ et
reges et p̄ncipes primo req̄rat quatenus ab eoꝝ subditis tales deci-
mas exigāt ꝓ vtilitate ecc̄ie. Quod si vrgēte necessitate facē ꝯtēnēnt
iuste vtrosq̄ posset sua auc̄te cōpellere et ꝓ tali cōtumatia bonos ho-
norare et ꝓteruos deponē. ¶ Ad scd̄m est dicendū ꝙ ius pape nūq̄
prescribit̄. Quāuis ergo nō sit ꝯsuetudo dictas decimas a laicis petē
quia nec sūt petēde nisi īminēte ecc̄ie necessitate ius tñ petēdi ī casu

semper residet penes ecclesiam. ¶ Ad. Tercium est dicendū ꝙ hugo vult patrociniū ⁊ obseq̄ū ĩpēdēdū esse dātibꝫ tp̄alia ecc̄ie nō ĩ dominij recognitiōez ꝫ in eoꝝ subuentiōez et gr̄aꝝactiōez et sicut gratis sūt recipiende ita gratis sūt erogande.

AD Quartū sic ꝓcedit̄ videtur enī ꝙ pp̄ sine pcto nō possit regi francie ul' alteri p̄ncipi concedere decimas clericoꝝ quia nunq̄ minores recipiūt decimas a maioribꝫ. Vnd̄ abrahā minor Melchisedech ꝯprobat̄ q̄a sibi dedit decimas ut probat apl's ad hebr̄. vij. Sed clerici et sacerdotes sūt maiores regibꝫ et p̄ncipibꝫ ut scribit̄. xcvi. di. c q̄s dubitet. ¶ Preterea scribit̄ Nūi. xviij. ꝙ filijs leui cōcesse sūt d̄cime sed loco illoꝝ succedūt clerici Conuenit ergo eis decimas recipe et non dare. ¶ Preterea decime nō sūt cōcesse nisi ꝓ ministroꝝ sustentatiōe et sacrificioꝝ oblatiōe ꝫ ꝓ nulla istaꝝ causaꝝ regibꝫ ⁊ p̄ncipibꝫ cōcedūtur ecclesie. ¶ In cōtrarium ē ecc̄ie ꝯsuetudo que q̄si sp̄ decimas ecc̄iaꝝ confert regi francie et multis alijs p̄ncipibꝫ. ¶ Rn̄t̄. Dicendū ꝙ in cōcessione decimaꝝ tria possūt considerari. Primo causa q̄re concedit̄ Secūdo auc̄tas concedēdi. Tercio res q̄ cōcedit̄. Triplici autē causa inuenimus in lege moysi decimas fuisse cōcessas. Primo ꝓpt̄ ministroꝝ ecclesie sustētationē et isto modo p̄cepte sūt decime numeri. xviij Secūdo ꝓpter sacrificioꝝ oblationē. Tercio ꝓpt̄ pauperū et hospitum receptionem et isto modo decime p̄cepte sūt Deutro. xiiij. vnde ex hoc venit forte ordinatio ecc̄ie ut de stipendijs ecclesie tres debeāt fieri portiones sicut patet. xij. q. ij. c. mox ē vna ꝓ ministris ecclesie sustentandis. Alia ꝓ ecclesijs repandis. Tercia ꝓ paupibꝫ et pegrinis recipēdis. Auc̄tas vero ꝯcedendi decimas ecclesiarū nō residet nisi ĩ pp̄ q̄a ius accipiendi decimas sp̄uale quid est. Consequit̄ enī debitum quo ministri ecclesie seminātes sp̄ualia possūt tp̄alia recipere. Sed dictū apostoli. ĩ. cor̄. ix. vnd̄ sicut ius recipiendi decimas pertinet solum ad clericos ⁊ hn̄tes curam animarū sic ius ꝯcedendi decimas non habet nisi ille qui ē clericoꝝ et ecclesiaꝝ pastor et rector. Sed res q̄ nomine decimaꝝ dant̄ cū sint corp̄ales possunt cedere in vsum quorūcunq̄ clericoꝝ et laicoꝝ potest ergo papa decimas ecclesiaꝝ concedē regibus et p̄ncipibꝫ ꝫ non nisi ꝓ vtilitate ecclesie ꝑm aliquē trium modorum suppositoꝝ nec ius petendi decimas vniuersalit̄ potest eis concedere sicut non potest facere ꝙ auc̄tas pontificalis subijciatur p̄tati regali

Ad primum ergo est dicendū qꝫ laicis nō debent decime ī recognitionē alicuius pfectionis uel dominij recipiēdi ab eis ꝟm quē modū semper minor dat decimas maiori. Ad scdm ē dicendū qꝫ clericis conuenit ius petēdi decimas ꝛ causa ꝫ qua debent ꝑtī cōpetē clericis et laicis. Ad tercium est dicēdū qꝫ sine pcto ꝑꝫ nō pōt debitē regi francie uel alicui ꝓncipi decimas ecciaꝝ ut duertāt ī ꝓpos vsus Sed solum ꝫ euidentē necessitatē ecīe vnde nō debet ꝑꝫ facilē semp petitiōib regum annuē cum sint qñqꝫ magis abusiōes qꝫ petitiōes Non est enī nouum qꝫ ꝑꝫ et alij ꝓlati ecclesie sunt ī iustis petitionib regum ⁊ ꝓncipū ꝓpulsati ⁊ frequēt ī iurijs et detumelijs quassati Dicit enī Bernhardꝰ ō quodam rege francie noīe Ludouicꝰ qui ex eius grauib detumelijs ⁊ ī iurijs pisiēsis epi ī nocentia fuit pulsata ꝛ nō quassata ꝙa dñs suppositi manū suam et senonenb sui mēꝛpolitāi constantiam conatꝰ est dcutē et mēꝛpolitano qō absit abiecto facile prouellet crassaret ī suffraganeos q̄ merito ut dicit erat aliter herodes nō iam cristū ī cunabul habēs suspectū ꝛ ī ecīis inuidebat exaltatū.

Ad Quintū sic ꝓcedit videt enī qꝫ ꝑꝫ nō posset decimas ecciaꝝ sibi ꝑꝫ concedē in ꝓprium vsū. Scribit ex ō dec. nouū gen exactionis ē ut clerici a clericis decimas exigant cum nusqm̄ in lege dñi hoc legam⁹. ꝑꝫ autē est sūmus clericoꝝ nō debet ergo clericoꝝ decimas recipere. Preterea ꝑꝫ habet certos reditꝰ ō terris ecīe ī qbus habet ī mediatam administratiōz nō debet ergo ecciaꝝ decimas ī vsū ꝓpum conuertere. Preterea res dūes nullꝰ debet sibi appropriare ꝛ res ecīe cōmunes sūt ut scribit. xij. q. i. c. res. nō debet ergo ꝑꝫ eas in ꝓpos vsꝰ conuertere. In contrium est qō scribit Nūi. xviij. qꝫ leuiti sūmo sacerdoti soluebāt decimam decime ex mandato domini eadē gō rōne de decima ecclesiaꝝ soluenda est decima pape q̄ est sūmꝰ sacerdos. Rñt Dicendū qꝫ sicut dicit. Augꝰ venenum caritatis ē cupiditas q̄ qñto magis augeꝰ tāto magis caritas extinguit. Vnō saluator humani generis videns qꝫ pñtis seculi amatores diuitias pniciose appetebant pauper esse voluit. tanto ergo ꝑꝫ magis tenet venenum cupiditatis exemplariꝰ ī tota ecclesia extminare qñto magis ipe ꝑ ceteris alijs tenetur cristi vestigia imitari ō q̄ dicit Ieroꝰ. Matth. xij. qꝫ de pecunia sibi a cristi fidelib oblata voluit tributā soluē ꝙa nefas putauit res pauperum in ꝓpos vsus duertere. Est enī ꝑꝫ tanqꝫ quoddā speculum

⁊ gradū ordo ꝛ quales ⁊ administrēt ꝙ utilitate ecclesie

ꝑm ꝑcto

ante oculos ominum fidelium supra positum ĩ q̃ si qd̃ absit aliquod signũ cupiditatis auaricie denotetur fiũt cupidi cupidiores et bonoꝝ ecclesiasticoꝝ inuasores ac decimaꝝ ⁊ bonoꝝ ecclesie petitores pot̃ ergo papa d̃cimas ecc̃iaꝝ recipere et in ꝓpos vsus ꝯuertẽ qñ indiget aliter vt puto non debet vti tali potestate ut dicat simul cũ apl̃o. i. cor̃. ix. Nolumꝰ vti hac p̃tate sed omnia sustinemus ne q̃ offendiculũ demꝰ euangelio cristi. ¶ Ad p̃mum ergo ẽ dicẽdum q̃ illa decre. ĩtelligit̃ vt clerici d̃ dotibꝫ ecc̃ie decimas ecclesie alteri nõ ~~p̃sonalit̃~~ ꝫ d̃ alijs suis bonis patrimonialibꝫ et p̃dijs soluere ꝯpellunt̃ imo de illis sibi ip̃i clericis tenet̃ decimas soluẽ Vel intelligit̃ de decimis p̃sonalibꝫ a q̃bꝫ clerici sunt exempti. ¶ Ad Scd̃m est dicẽdum q̃ illi reddit̃ qñq̃ ꝓp̃e non sufficiunt vnde ad ꝓuidendũ sibi et familie ac alijs cõditionibꝫ ad eius dignitatẽ spectãtibꝫ potest licite tales decimas recipe ꝓ pauperum vero subuentiõe ⁊ ecclesie ꝓmotiõe dubium nõ est quin papa possit vlt̃ q̃ decimas ab ecc̃ia exigẽ cũ ip̃e sit omnium rerũ ecclesiasticaꝝ dominus. ¶ Ad Tercium ẽ dicẽdũ q̃ sicut se habet p̃sona p̃uata ad personã publicã sic bona ꝓpria ad bona ꝯũia vnd̃ sicut ꝓp̃ est p̃sona publica sic bona ecclesie que ꝯũia sunt sibi efficiuntur ꝓpria.

¶ Questio. Septuagesimaquarta. de cõmissione.

Vlterius ꝯsiderandũ ẽ de ꝯmissiõe. Circa qd̃ q̃runt̃ q̃tuor Primo. Vtrũ ꝓp̃ possit ꝯmittẽ totũ officium ꝓp̃le simplici clerico ul̃ laico. Scd̃o. Vtrũ ꝓp̃ possit ꝯmittẽ totũ officium ep̃ale simplici sacerdoti. Tercio. Vtrũ ꝓp̃ possit ꝯmittẽ totũ officium clericale simplici laico. Quarto. Vtrũ papa possit ꝯmittẽ simoniam

Ad primũ g° sic ꝓcedit̃ videt̃ enĩ q̃ papa nõ possit totũ officiũ papale cõmittẽ simplici clerico ul̃ laico q̃a q̃cq̃d ẽ singulariter vni cõmissum nõ potest ꝯmitti pl̃ibꝫ ꝫ officium papale singulariter fuit cõmissum pet̃ ĩ p̃sona omnium sũmorũ pontificũ Math. xvi. Tibi dabo claues. nõ potest ergo pluribꝫ ꝯmitti. ¶ Preterea qd̃ ẽ ĩmediate a xp̃o nõ potest ab hoĩe alteri ꝯmitti. Sed officiũ papale immediate fuit a xp̃o pet̃ collatũ ergo nõ potest ꝑ papã alteri ꝯmitti. ¶ Preterea papa figurat̃ ẽ ꝑ moysen sicut supradictũ fuit. Sed Exo. xviij. scri̅ q̃ illi q̃bꝫ moyses officium suum ꝯmisit grauia et maiora negocia ad ip̃z moysen sp̃ referebãt faciliora tãtũmodo iudicãtes. Negociũ

ergo fidei qd̄ est magis graue ⁊ arduum negocium qd̄ in ecclesia esse possit ꝑp̄ nō posset ꝯmittē ꝫ sp̄ esset ad ip̄m referēdū. ¶ In contrarium est quia officium ꝑp̄le inq̄ntum ꝑp̄ est. solum iurisdictiōez importat sed oīs p̄tas iurisdictiōis potest ꝯmitti. ¶ Rn̄t. Dicēdū ꝙ officium ꝑp̄le tria īportare videt̄. Primo canonicā electiōez ~~puta~~ enī ut ꝑp̄ est nō potest esse nisi ꝑ electiōez. Inq̄ntum vero ē sacerdos ul' ep̄us pot̄ esse ꝑcōsecratiōez. Scd̄o ~~vero~~ īmediatā administratiōez. Tercio commissam iurisdictiōem q̄a iurisdictiōm quaz habet ꝑ electiōez uel ꝑ inmediatam administratiōez potest alteri ꝯmittē. primis ergo duobus modis officium ꝑp̄le ꝑp̄ nō pot̄ ꝯmittē alicui. Nō enī potest ꝯmittere ꝙ aliquis officium ꝑp̄le habeat ꝑ electiōez ip̄o existēte papa et nō renunciare papatui. nec potest ꝯmittē ꝙ aliq̄s habeat officiū papale per īmediatam administratiōez sicut ip̄e habet. Sed tercio modo per cōmissam iurisdictiōem puto ꝙ q̄cq̄d iurisdictiōis est ī papa ip̄e pot̄ cōmittere. Nā si papa haberet archidiaconum cui ꝯmittēt potestatez thezauros et reddit⁹ ecc̄ie recipiēdi et dispensandi. sicut Sixt⁹ ꝯmisit beato laurencio. Et si habēt Cancellarium cui ꝯmittēt beneficia ecc̄iastica ⁊ p̄bendas omnes ecc̄ie ꝯferendi et distribuēdi. Et si habēt auditorem cui ꝯmittēt p̄tatez q̄stiōes omnes decidēdi & det̄minādi. Planū est ꝙ totū officium papale īportat ꝯmissam iurisdictiōem esset alteri cōmissum. ¶ Ad primum ē dicēdum ꝙ officium papale singularit̄ vni ꝯmittit̄ quantū ad canonicā electiōez q̄a nō potest esse nisi vnus papa canonice electus. Sed ꝑ ꝯmissam delegationē plures possūt delegari q̄ auc̄te papali fungant̄. Si enī aliq̄s cardinalis ad aliquaz prouinciam ꝑ papam generalit̄ destinet̄ puto eū ī illa oīa posse q̄ ex iurisdictiōe ꝓueniunt. si ex delegatione sint sibi ꝯmissa. vnde poterit clericos suspendē deponē instituē et degr̄dare bn̄ficia cōferre ac omnia facere q̄ ip̄e papa facē posset. ¶ Ad scd̄m ē dicēdū ꝙ officium papale est inmediate a xp̄o ꝑ īmediatam administratiōez. Sed per d̄legatā iurisdictiōem potest esse ī aliis. posset enī papa ꝑ suū vicariū gn̄ale concilium ꝯuocare ⁊ ꝑ eūdem vicarium illi ꝯsilio int̄esse ⁊ cū q̄cq̄d ageretur ibi ratū & firmū esset ac si papa ꝑsonalit̄ int̄esset, In multis nanq̄ cōsiliis illa q̄ p̄cipue ad fidem spectant fuerunt det̄minata ~~puta~~ p̄ncipalit̄ nō int̄fuit et tn̄ illa firma et inconcussa tenet ecclesia ¶ Ad Tercium est dicendum ꝙ nec negocia ardua et grauia papa

papa

solus enī ꝑp̄ ut ꝑp̄ ē loco xp̄i ī toto orbe ꝫ omī tp̄alium et sp̄ualium īmediatā administrationē

p̄tatē

papa

determinat nisi p aliorū consilium qd̄ sic facere tenet̄, Dicit enī glosa
super illo verbo. Exo. xviij. Audito moyses q̄ duxerat pet̄ cognat⁹
eius fecit omnia quecūq; suggesserat. q̄ nō dixit moyses michi loq̄tur
deus facie ad faciē et q̄cq̄d agē debeam ip̄e michi det̄minat. q̄modo g°
ab homine ꝯsilium accipiam, Sed fecit quecūq; ille suggessit. ex q̄ dat̄
intelligi. q̄ sic̄ moyses deo familiaris ⁊ sapiētissim⁹ erubuit a minori
et gētili doceri. sic forma data ē pape ⁊ alijs doctoribꝫ ne a quibꝫlibet
erubescant erudiri vnde puto q̄ negocia fidei papa potest ꝯmittere.
minora quidem aliquibꝫ doctoribꝫ et magistris. maiora vero gn̄ali
consilio examinanda si ip̄e p̄sonalit̄ int̄esse nō posset.

AD. Scd̄m sic p̄cedit̄ videt̄ enī q̄ papa possit ꝯmittē totū officiū
ep̄ale sīplici sacdoti q̄a maiꝰ ē officiū papale q̄ ep̄ale. Sz officiū
papale pot̄ esse ī nō papa p ꝯmissionē ut sup̄dictū ē ergo similit̄ offi-
cium ep̄ale potest ꝯmitti illi qui nō est ep̄us. ¶ Preterea sup̄ ordinē
presbiteroꝝ nō est aliq̄s ordo q̄a cū nō sint nisi septem ordines ⁊ ordo
presbiteroꝝ septimus ponat̄ sup̄ ip̄m nō est aliq̄s aliꝰ. Si ergo ep̄us
nullum ordinē addit sup̄ sacerdotē totū officium ep̄ale poterit ꝯmittē
simplici sacerdoti. ¶ Preterea ꝯfirmare p̄tinet principalit̄ ad ep̄ale
officium sicut patet de ꝯse. di. iiij. Sed cū ꝯfirmatio īportet p̄fectiōez
respicientē corpꝰ xp̄i misticū respectu cuius papa habet plenam iuris-
dictiōez poterit p papā simplici sacerdoti ꝯfirmatio cōmitti. ¶ Pret̄-
ea ad ep̄m p̄ncipalit̄ p̄tinet p̄sbiteros ordinare et alios ordines ꝯfer-
re ꝫ istud ut videt̄ simplici sacerdoti potest ꝯmitti q̄a cū sacerdos ha-
beat omnes ordines poterit oēs ordines ꝯferre cum vnusquisq; possit
perfectionē quā habet alteri ꝯferre. ¶ In contrarium est q̄a dicit hugo
ij. libro de sacramētis ubi ait q̄ auctas p̄tatis ne ab omnibꝫ passim
vēdicata īferiores erga sup̄ se positos īsolēt̄ reddēnt ut soluto obediē-
tie vinculo scādalū gn̄arēt. Ordinauit dn̄s ut aliq̄ sūmis sacerdotibꝫ
ep̄is ꝯmittēnt̄ quia inferioribꝫ nullatenꝰ ꝯuenirent. ¶ Rn̄t̄. Dicēdū
q̄ hugo notat. xcv. di. c. p̄uenit q̄ papa potest ꝯmittē simplici sacer-
doti q̄ crisma ꝯficiat q̄ omnes ordines ꝯferat pret̄ ep̄atum quē non
habet nisi diceret̄ q̄ ult̄ sacerdotium ep̄atꝰ nō esset ordo q̄a si sic dicat̄
posset papa cōmittē sacerdoti q̄ ep̄atum conferret sicut sacerdotium.
Potest similit̄ ut dicit cōmittē diacono q̄ ꝯferat ordinē subdiaconatꝰ
et omnes minores ordines ~~et ut sic ad vnum dicere~~ ex ꝯmissiōe pape

quicũq; habet aliquem ordinẽ potest illum alteri ꝯferre. potest similit̃
ꝑ ꝓpm committi simplici sacerdoti altarium et virginum ꝯsecratio
et quia in hijs tribꝫ videtur consistẽ totum officium ep̃ale puta in
ordinũ collatione ꝯfirmatione et in virginum cõsecratione ex dictis
eius videt̃ posse cõcludi ꝙ totum officium ep̃ale ꝑ papã possit com-
mitti simplici sacerdoti. Sed ista det̃minatio repugnat dictis eius ĩ
precedenti. di. ubi dicit ꝙ illa q̃ ꝑueniunt ex cõsecratione nõ possint
committi ꝑ delegationẽ vnde nõ posset ꝓp̃ cõmittẽ ꝙ nõ sacerdos or-
dinaret sacerdotes quia p̃tas sacerdotalis ꝑ cõsecrationẽ cõfert̃. Sed
illa que ꝑueniunt ex sola iurisdictione ꝑ delegationẽ cõmitti possũt
vnde ex cõmissiõe ꝓp̃e nõ sacerdos posset sacerdotẽ deponẽ et degr̃dare
Cum ergo officium ep̃ale ꝑ cõsecrationẽ cõferat̃ sequit̃ ex dictis eius
ꝙ per papam nõ possit cõmitti simplici sacerdoti. Dicũt ergo alij ꝙ
officium ep̃ale quantũ ad perfectionẽ respicientẽ corpus xp̃i misticũ
potest cõmitti simplici sacerdoti ꝙ cõfirmet, Sed quantũ ad ꝑfectiõẽ
respicientẽ corpꝰ xp̃i verum ep̃ale officium nõ potest cõmitti sacerdoti
simplici. Vnde nõ potest papa cõmittẽ ut dicũt simplici sacerdoti ꝙ
sacerdotes ordines quia sacerdotium respicit corpꝰ xp̃i verũ respectu
cuius nõ est maior p̃tas ꝓp̃e ul̃ ep̃i q̃ simplicis sacerdotis. Sed nec
istud videt̃ quietare intellectũ quia non ẽ questio de his q̃ aguntur
per p̃tatem sed est questio de ip̃a p̃tate respectu agentium. Planum ẽ
autem ꝙ p̃tas ep̃alis est p̃tas ordinis et datur ꝑ cõsecrationẽ ꝑ p̃tas
sacerdotalis et quãuis nõ sit alia potestas ordinis a sacerdotio q̃ntũ
ad distinctionẽ & carateris ~~imitationẽ~~. Est tñ alia p̃tas quantũ ad
perfectionem q̃ quidem ꝑfectio per cõsecratiõem cõfert̃ et quia ĩ p̃tate
ordinis ꝓp̃ non ẽ maior alijs exq̃ sub p̃tate ordinis cõtinet̃ distincte
caracteris sacerdotalis impressio & dicti caracteris perfectio. nõ video
ꝙ officium ep̃ale possit committi simplici sacerdoti. nec quantum ad
perfectionẽ respicientẽ corpus xp̃i misticum. nec quantũ ad ꝑfectionẽ
respicientem corpus xp̃i verũ. quia vtraq; perfectio cõtinet̃ sub p̃tate
ordinis ep̃alis & vtraq; per ꝯsecrationẽ ep̃alem confert̃. ¶ Ad primũ
ergo dicẽdũ ꝙ officiũ ꝓp̃le est maius q̃ ep̃ale quantũ ad iurisdictiõẽ:
habebit maiorem q̃ quicunq; ep̃us nunq̃ tñ ep̃ale officium poterit
exercere nisi in ep̃m consecraretur. ¶ Ad scd̃m dicẽdum ꝙ officium
ep̃ale quantũ ad caracteris impressionẽ non importat aliam p̃tatem

[illegible]

[illegible]

[illegible]

distinctam a sacerdotio ꝫ quantũ ad caracteris perfectionẽ aliã ꝑtatẽ dicit ⁊ alium ordinem · potest enĩ ĩ aliquo esse potestas ꝫ imperfecta · ĩ puero nanq̃ est ꝑtas generandi ꝫ sic ẽ imperfecta · ut quãuis sufficiat sibi ad cibi sumptionem nõ tñ sibi sufficit ad generationem ut possit sibi simile generare ~~et~~ q̃ncunq̃ commissionẽ ~~possit ergo~~ ꝓp̃ perficere potestatẽ in sacerdote quia posset eũ consecrare ep̃m. Sed ip̃o existẽte simplici sacerdote non video ꝙ sibi possint committi q̃ ad perfectum sacerdotẽ spectant puta ad ep̃m · Sequeret enĩ ꝙ absq̃ omni consecratione per solã ꝓp̃e commissionem esset fact⁹ ep̃us ⁊ sacerdos magn⁹ quamuis enĩ ep̃atus non sit ordo distinctus a p̃sbiterio quantum ad corpus xp̃i verum quantũ tñ ad corpus misticũ est per se ordo alius ab ordine presbiteroꝝ · ¶ Ad · iij · est dicendum ꝙ si simplici sacerdoti potest committi ut confirmet non video ꝙ sibi non posset committi ꝙ ordines conferat cum vtraq̃ perfectio ad potestatẽ ordinis ep̃alis pertineat ip̃a tñ institutio apl'oꝝ nunq̃ habuit ut manus impositio conueniret nisi ep̃is · Vnde dicit glosa act · viij · sup illo verbo imponebant manus sup illos ꝛc accipiebant spiritum sanctũ · ꝙ philipus qui erat vnus de septem dyaconibꝫ samarie euangelizabat cristũ ad quam missi fuerunt petr⁹ et iohẽs potuissent man⁹ imponere ut illi acciperent spiritum sanctum si fuisset ep̃s · Sed quia non erat apl'oꝝ aduentus fuit necessarius · ¶ Ad · iiij · est dicendũ ꝙ vnusquisq̃ pot̃ perfectionem quam habet in alterum transfundere si illam ꝑfectiõẽ habet modo ꝑfecto simplex autem sacerdos non habet ꝑtatem modo perfecto quia tunc non esset necessarium ut ꝑficeret per consecrationem episcopalem ·

AD · iij · sic ꝓceditur videt enĩ ꝙ officium clericale ꝓp̃ non posset ꝯmittẽ simplici laico · Dicit enĩ hugo · ij · libro de sacramẽtis ꝙ due sunt ꝑtates clericoꝝ et laicoꝝ sp̃ualis et corpalis ꝛc quãuis ꝑtas spiritualis possit facere illa q̃ potest corpalis nõ tamẽ eꝯuerso officiũ ergo clericale cum sit sp̃uale nõ poterit cõmitti puro laico · ¶ Preterea idem hugo dicit eodem libro ꝙ duo sunt parietes ecclesie vnus stans a dextris puta clerici qui sortem noĩat eo ꝙ sorte electi sunt iux̃ illud ad ephe · ĩ · sorte vocati sumus secundũ ꝓpositum eius q̃ omnia opat̃ Alius a sinistris ut laici qui idem sonant qd̃ ~~patet~~ · Sed dextrum et sinistrum diuersa officia habẽt · ¶ Preterea officium clericale pertinet

ad potestatem clauium . Sed potestas clauium non conuenit laicis
¶ In contrium ē ꝗa ꝙ potest gaudere ꝓuilegio clericali officium cle-
ricale potest ei committi · Sed scribit ex de cle · diu · qui cum uxicis ⁊ ℔ christi
virginibus cōtraxerint si tonsuram ⁊ vestem deferant clericales nec
criminaliter nec ciuiliter ad iudicium seculare trahi possūt nec pecuni-
aliter condemnari · Sed eos in ꝑmissis volum⁹ gaudere preuilegio
clericali · ¶ Rñdē · Dicendum ꝙ ad officium clericale uel potest ptinē
potestas ordinis uel iurisdictiōis ꝓtas nō vero ordinis ꝗa pcōsecra-
tionem confertur non potest laico committi · Vnde nō puto verum
dicere illos ꝙ dicunt ꝙ laico potest cōmitti ut consecret virgines si tñ
talis consecratio potest fieri sine missa · Quāuis enī consecratio vir-
ginum nō sit sacramentū uel nō sit ordo · ad ꝓtatem tñ ordinis ptinet
cum ibi signficet despōsatio ecīe cū xpo · Vnde si cōsecratio altariū
et bñdictio vestiū ⁊ vasorum que sūt quedā sacramētalia ad pfectā
potestatē ordinis ptinēt puta ad epm · multo fortius ad talē ꝓtatem
pertinet cōsecratio virginum · Potestas vero iurisdictiōis laico potest
committi dūmodo ad hoc ꝓueneritatē habeat ⁊ ꝙ sit literat⁹ · vnde ex
cōmissione ꝑpe puto ꝙ laicus potest excōmunicare · bñficia ecīastica
conferre ⁊ omnia facere q̄ ex iurisdictiōe ꝓueniunt · ¶ Ad primū g°
est dicendū ꝙ laico non cōmittit potestas spūalis ut iportat ꝓtatem
ordinis q̄ respicit corpus cristi verū . Sed solum ꝓtas iurisdictionis q̄
respicit corpus xpi misticum · vnde talis ꝓtas potest cōuenire clericis
et laicis sicut in tali corpore simul cōiuiunt clerici et laici · ¶ Ad · ij · ē
dicendum ꝙ clericis idem est qō sors quia sorte vocati sūt · Duplicit
tamen aliqui possūt vocari ꝑ ecclesiā · Primo electiōe ordinaria ⁊ sic
ad officium clericale vocantur soli clerici ordinē bñtes ꝗa in qlibet or-
dine iprimitur aliqua ꝓtas ꝑ quā distinguit sic electꝰ ab alijs · Alio
modo electione dispēsatoria ⁊ sic laici possūt vocari ut iurisdictiōem
clericalem habeāt ⁊ eor ꝓuilegio gaudeāt · Non ē enī bonū canones
sūmorum pōtificū inculpare · sub ꝓtextu tñ illius decre · ex decle · diu · ℔ fra
multa mala cōmittunt q̄ non puniunt q̄ ut puto nō fuit causa nisi
in fauorem clericor cōiugatorū existētium in studijs in q̄ ut liberius
possint vacare ut nō molestarēt ꝑ seculare iudiciū ꝓuilegio clericor
ecclesia eos gaudere voluit ꝑsertim cum ex eis multi postmodū ad or-
dinem ecīasticum se transferant · ¶ Ad · iij · est dicendum ꝙ cōmunt

distinguitur clauis ordinis & iurisdictiōis. Officiū ergo clericale ut importat clauem p̄tatis iurisdictiōis potest laico cōmitti. non autem ut importat clauem p̄tatis ordinis ꝛc.

AD. iiij. sic ꝓcedit videtur enī ꝙ ꝑꝑ nō possit cōmittē simoniam q̄a simonia ē volūtas vēdēdi uł emēdi aliqd̄ spūale ꝑ receptiōez alicuius boni tp̄alis. Sed ꝑꝑ nō potest aliud emē uel vendē cum oīa spiritualia et tp̄lia sint sua. ¶ Preterea simonia ē iure positiuo ꝓhibita. Sed papa nō ligat̄ aliq̄ iure positiuo ergo simoniā cōmittere non potest. ¶ Preterea si ꝑꝑ possit cōmittē simoniam uel hoc esset cū clericis uł cum laicis ꝫ cum neutris ut videt̄. Non cum clericis quia clericorum bona sua sunt q̄ntum ad vsum ꝓ sua necessitate. Nec cū laicis q̄a eoꝝ bona iuste potest accipe ꝓ ecc̄ie vtilitate. ¶ In contr̄iū est quia ꝑꝑ ē successor petri ꝫ petrus ne īcurreret simoniā p̄mo damnationis sentēciam contra ip̄m ꝓtulit Act̄. viij. ¶ Rn̄t. Dicendū ꝙ simonia ē contra ius diuinum ꝛ cont̄ ius naturale repugnat enī vēdicio spūalium nature rei ꝓpt̄ tria. Primo quia ex ꝑte dātis bona spiritualia habet liberam cōdonationez. Dicunt̄ enim spūalia dona gratuita q̄ gratis dant̄. Si ergo p̄cio vendant̄ iam non dant̄ gratis Vnde sequit̄ illud incōueniens ad qd̄ deducit apl's ꝙ si gratia daret̄ ex meritis g̃tia nō esset g̃tia sic si spūale bn̄ficium daret̄ p̄cio gratum non esset gratum. Scd̄o ex ꝑte administrantis dona spūalia habent dominij p̄uationē ministri enim ecc̄ie donoꝝ spūalium dominio sunt priuati. Nō enim sunt ip̄oꝝ domini ꝫ dispēsatores. Vnde si accipiūt precium de eis accipiunt lucrum de re q̄ nō est sua sic vsurarius qui accipit lucrum de pecunia cuiꝰ dominiū et vsus est ī alterū translatū Tercio ex ꝑte sui habent iniquam extimationem. Quod enī spūale re tp̄ali possit emi uel vendi iniq̄ extimatio est vnde dictum ē simoni per petrum pecunia tua tecum sit inꝑditione quia extimasti domini dei pecunia possideri. Magis enim ē eq̄uoca compatio int̄ spirituale et tempale q̄ꝫ int̄ aurum et plumbum. Est ergo simonia contra ius naturale quia repugnat nature rei. Qꝫ vero sit cont̄ ius positiuū planum ē. Quāuis ergo papa non possit ligari uel viciari peccato simonie ut est prohibita iure positiuo cum ip̄e sit talis iurisconditor et int̄pres potest tamē ligari uł viciari vicio simonie ut est cont̄ ius naturale uel diuinum. ¶ Ad primum ergo est dicendū ꝙ bona ecc̄ie

sunt pape sicut dispensatoris. non autē sicut dñi uł possessoris. Vñ si ꝑ spiritualibꝫ recipit tp̄alia bona duplicit̄ peccat. Primo q̄a recipit lucrum de rebꝫ quarū nō habet ~~donationem~~ ꝫ solum, admīstratiōez Suarez Scō quia nō recipit illa bona ꝓpt̄ licitū vsum ꝫ ꝓpt̄ abusū. Ad ij. est dicendū q̄ quāuis ꝑꝑ nō ligetur iure positiuo. ligatur tn̄ iure diuino ⁊ naturali ī quo nec secū nec cum alijs papa dispēsare potest Ad. iij. est dicendū q̄ cū vtrisq; ꝑꝑ potest simoniā cōmittē si hac intentione tribuat spūalia ut temporalia recipiat.

Questio. Septuagesimaquinta. de conseruatione.

Deinde videndū ē de conseruatiōe circa q̄ querunt̄ q̄tuor Primo. Vtrum solū ad ꝑꝑm spectet oēs ī suo iure conseruare Scō. Vtrū solū ad ꝑꝑm spectet religiosis ⁊ pauperibus obseruatores dare Tercio. Vtrū cōseruatores dati ꝑ ꝑꝑm possint esse alij q̄ ecc̄iaꝝ p̄lati Quarto. Vtrū obseruatores dati ꝑ ꝑꝑm habeāt iurisdictionem nisi sup manifestis iniurijs.

Ad primum ergo sic proceditur videt enī q̄ non solum ad papā spectet omnes ī suo iure cōseruare. Ille enī ē iuris cōseruator q̄ ē iuris ofensor. Sz ofendē vnūquēq; ī suo iure magis spectat ad imperatorē ⁊ ad reges q̄ ad papam. Iux illud ꝓuerbio. xx. Rex qui sedet in solio suo dissipat omne malum ītuitu suo. Preterea iusticiā cōseruare ptinet ad iudices quibꝫ dicit sapiencie. i. Diligite iusticiā qui iudicatis terram nō ergo spectat solū ad papam. Preterea idē ē rei conditor ⁊ obseruator ꝺm damas. Sed iurisc̄onsultus dicit q̄ cē ius aut consensus ꝓpl̄i fecit sicut ius ciuile aut necessitas cōstituit sic̄ ius gentium aut cōsuetudo firmauit sicut ius naturale. In contrariū est quia ꝑꝑ dicitur spōsus ecc̄ie ꝫ ista dispensatio cōsistit ī tribꝫ. Primo in fidei firmitate. Scō ī iusticie eq̄tate. Et tercio ī misericordie pietate. iux illud. Osee. ij. Spōsabo te mihi ī fide iusticia ⁊ misericordia Rn̄sio. Dicendū q̄ ad cōseruatiōez iusticie q̄tuor p̄ncipaliť req̄rūť Primo acceptiōis pſonaꝝ carentia facilit̄ enim ī iudicio delinquitur si in causa respicit̄ homo ⁊ nō deus Scōm ē fixio ⁊ pmanētia ut nō circūferat̄ homo oī vēto doctrine. Terciū est virtutis efficacia. nullus nanq; debet querere fieri iudex nisi valeat virtute irrumpe iniq̄tates vt scribit̄. Eccle. vij. Quartū ē iuris noticia quia vnusquisq; bene Deppōparo

iudicat de his q̃ nouit et eoꝝ ē bonus iudex ut dicit̃ · i·ethi· Ista autē quatuor essentialit̃ & supeminent̃ non reperiunt̃ nisi ī deo ī quo est primo ꝑsonaꝝ acceptiōis carentia·iux̃ illud·i·petri·i· Patrem inuocate eum q̃ sine ꝑsonaꝝ acceptiōe iudicat ꝑm opꝰ vniuscuiusq; ·Scdo fixio ⁊ ꝑmanētia q̃a oēs intelligēcie fixio ⁊ ꝑmanēcia est ꝑ bonitatē puram q̃ est prima causa ut dicit̃ · ix · ꝓpositione de causis· Tercio virtutis efficacia q̃ attingit a fine vsq; ad finem fortit̃ & disponit oīa suauit̃ ut scribit̃ sapiētie· viij· Quarto omnis iuris noticia ipe enim nouit decipiētem & eum qui decipit̃ quia oīa nuda & aperta sunt oculis eius ut dicit̃ ad hebre·iiij· vicarius autē dei ī terra ē ipe papa Vnde ꝓpt̃ ista q̃tuor solū ad eū ꝑtinet vnūquēq; ī suo iure ꝯseruare

¶ Ad primum ergo ē dicendū ꝙ imꝑator ul̃ reges sūt cōseruatores iuris ministerialit̃·Sed ꝑncipalit̃ et auctoritatiue solū ē ipe ꝓp̃ ad cꝰ mandatū ipi tenēt̃ parere ⁊ auxilium impēdere · Sic̃ enī ad ꝑceptū dei omnis creata armabitur contra insensatos·sic oīs homo tenetur parere pape ad reppellendum iniuriam pro conseruatione iusticie

¶ Ad secundum est dicendum ꝙ iudices sunt defensores iuris quantum ad executiōez nō quantū ad legis iuris ~~dictiōez~~· vnde papa qui est ꝓpe iurisconditor ipe debet esse iuris cōseruator q̃a dictum est per damas· idem est rei factor et cōseruator· ¶ Ad· iij·ē dicēdū ꝙ sic̃ dicit Augꝰ · Omne verum ē ab illo qui dicit · Ego sum veritas Sic omnis iusticia est ab illo qui dicit Ego iusticias iudicabo Sicut ergo hoīes possūt esse coopatores dei in veritatis cognitiōe sic possunt esse coopatores dei ī iuris inuentiōe vnus tñ fons est a quo omnes riuuli iuris deriuant̃ puta ius diuinum cuius ꝓp̃ est int̃pres et conseruator·

Ad·ij·sic ꝓceditur videt̃ enī ꝙ non solum ad ꝓp̃m spectet religiosis & paupibꝫ cōseruatores dare·Religiosi enī sunt in statu perfectiōis ꝫ ꝑfectis nō cōuenit iniurias illatas subt̃fugē imo potiꝰ patienter sustinere·sicut dicit glosa sup illo verbo·i·Cor̃·xiij·Caritas omnia suffert nō gᵒ indigēt cōseruatoribꝫ ad reppellēdas eoꝝ ī iurias

¶ Preterea religiosis dicit̃·Ro·xij· Nō vosmetipos defēdētes ꝫ date locum ire· Scriptū est enī michi vindictam et ego retribuam· Solū ergo diuiniam vindictam non humanam debent religiosi expetere

¶ Preterea·i·Cor̃·vi·dicit apl̃s· Iam quidē omnino delictū ē ī uob̃

eo q̄ iudicia habetis inter vos quare nō magis īiuriam accipitis
quare nō magis fraudem patimini. propter repellendas g° īiurias
manifestas religiosꝰ nō debēt ꝯseruatores dari. ¶ In contrarium ē qd̄
scribit̄ extra de offi. et pot. iu. dele. Statuimus ut conseruatores quos
plerunq̄ cōcedimꝰ a manifestis iniurijs et violencijs offendē possint
quos eos cōmittimꝰ defendēdos. ¶ Rn̄sio. Dicendū q̄ sic̄ dicit Augꝰ
in epl'a ad plebem yponēsem. Nullus homo sufficit enarrare ul' con-
prehendē dyaboli captiōes et circūuentiōes. ac maliuolas suspitiōes
quas ip̄e suadē tēptat p sua mēbra ꝑut per ꝓnos hoīes de sanctis viris
et bonis religiosis. Conat̄ enī p̄mo eoꝝ sc̄titatē diffamare. ut quē nō
potest deuorare seductum ad nequiciam. famam ip̄iꝰ inq̄nare conet̄
ut sic si fieri potest oprobrijs hominum. et malaꝝ linguaꝝ d̄tractione
deficiat. et sic in fauces eiꝰ ruat. Scd̄o conat̄ eoꝝ p̄tatē pharaoni sub-
iugare sic̄ fecit de filijs ysrahel q̄s sub p̄tate pharaōis subiugauit.
Vn̄ vox p̄uorū hominū p̄sequētiū sc̄tos viros ē illa exo. i. Ecce ꝓpl's
filiorum ysrahel multus ⁊ fortior nob̄ ē venite sapient̄ opprimamꝰ
eum. Tercio conat̄ impedire eoꝝ doctrine veritatē. que ē cōsolatio et
armatura sanctoꝝ viroꝝ in qua frequent̄ malignosi conant̄ sanctos
viros impedire ne ex ip̄a speculatiōe sciētie cōsolationē recipiāt. Vn̄
super illo verbo. i. Ro. xiij. Caueant enī phylistim ne forte facerent
hebrei gladium aut lanceā. dicit glosa h° esse exponēdū de ꝓhibitiōe
studij literaꝝ qd̄ quidē studiū quādoq̄ heretici a sc̄tis viris conati sūt
subtrahere sicut fecit Iulianꝰ apostata ut ecc̄iastica testatur historia
Quarto conat̄ eoꝝ vtilem societatē cum xp̄iano ꝓpl'o disperdere. ne ex
hoc possint ī ecc̄ia xp̄i aliquē fructū facē iux̄ illud qd̄ scribit̄ hester. xiij
Volunt nos inimici nostri perdere ⁊ tuam hereditatē delere. De istis
quatuor p ordinē loquit̄ ꝓph̄a in psal. qn̄ dicit. Ecce enī inimici tui
sonuerunt q̄ntun ad sc̄toꝝ diffamatiōez. et qui oderunt te extulerunt
caput q̄ntum ad eoꝝ subiugatiōez. sup ꝓpl'm tuum malignauerunt
consilium ꝛc cogitauerūt aduersus sc̄tos tuos q̄ntum ad eoꝝ studij et
doctrine dolosam subtractionē. Dixerunt venite ⁊ disperdamꝰ eos de
gente ⁊ nō memoret̄ nomē ysrahel vlc̄ q̄ntum ad eoꝝ ne in ꝓpl'o xp̄i-
ano fructum faciāt dispersionē. Conuenit ergo ut sancta mater ecc̄ia
cui de suis filijs maxima cura ē ne p̄ui hoīes mēbra dyaboli. religi-
osos ⁊ alios xp̄i pauperes p̄sequant̄. ⁊ ī opibus fructuosis impediāt

eos protegere et ad eorum protectionem conseruatores dare. ¶ Ad primum ergo est dicendum quod non conuenit religiosis et aliis perfectis viris iniurias sp portare in operatione sed solum in animi preparatione. Nullus enim religiosus ad perfectionem pauli attingere potest. quia raptus fuit vsque ad .iij. celum et tamen aduersus iniuriosos romanum ciuem se esse testatus est. et armatos in suo comitatu ad eius defensionem venire permisit. ¶ Ad .ij. est dicendum quod religiosi non debent se defendere propria vltione sed liuorosa vindicatione sed iusticie obseruatione. et superioris defensione licitum est religiosis eorum illatas iniurias repellere. ¶ Ad .iij. est dicendum quod apostolus loquitur de iudicio litigioso in quo litigare non potest esse sine scandalo audientium. Vnde prohibetur religiosis et aliis ecclesiasticis viris. Sed ex hoc magis concluditur eos conseruatoribus indigere.

AD .iij. sic procedit. videtur enim quod conseruatores dati per papam possint esse alii quam ecclesiarum prelati. Conseruatores enim virtutem cogentem debent habere. Sed hanc magis habent seculares principes quibus licitum est arma deferre. quam ecclesiarum prelati. et ecclesiastice persone. ¶ Preterea contingit quandoque ecclesiasticas personas ad inuicem se mutuo indigere in conseruatione ergo vnus prelatus uel abbas poterit dare in conseruationem alteri ¶ Preterea quandoque canonicus datur in coseruationem iuris et priuilegii alicuius prelati qui habet iurisdictionem super eum et sic vnus poterit exercere iurisdictionem super alterum. ¶ In contrarium est quod allexander quartus ordinauit in quadam decre. ubi dicit quod nullus conseruator existat. nisi episcopus. vel abbas. vel canonici cathedralium ecclesiarum. maxime si dignitatum et personatum habent in illis. ¶ Responsio. Dicendum quod ad conseruatores datos per papam tria requiruntur de congruo. Primo ut iurisconditorem puta ad papam habeant inmediatam subiectionem. sicut enim ordinata est ecclesiastica hierarchia ut cuncta a summo deueniant ad inferiores per media. vnde dicit Augustinus .i. de doctrina xpiana. quod homo volens ~~dicere~~ uel defendi ab homine. sed immediate a deo vel ab angelo incurrit. Primo dei temptationem quia temptare deum est cum adest auxilium humanum querere diuinum vel angelicum. Secundo incurrit humane nature abiectionem. posset enim deus homines per angelos conseruare et instruere. Sed abiecta esset ut ait humana conditio nec esset verum quod apostolus dicit templum dei sanctum est quod estis vos exquo de humano templo deus defensionem et responsionem non daret hominibus. Tercio incurrit caritatis priuationem. quia tunc ut dicit

caritas q̄ sibi inuicē hoīes nodo vnitatis astringit non habēt aditū refūdēdoꝝ ⁊ q̄si miscēdoꝝ sibimet animoꝝ si hoīes ꝑ hoīes nihil agerent Scd̄o requirit̄ iuris executio quāuis enī ꝓp̄ sit omnis iuris positiui cōditor· non tn̄ decet ut sit omnis iuris executor· ꝫ aliqua iura exequūt̄ mediātibꝫ laicis aliqua vero mediātibꝫ clericis ꝑm diuersitatē statꝰ· et ꝯditiōis ꝑsonaꝝ· Tercio requirit̄ ordinaria iurisdictio Conuenit enim ut iuris alteriꝰ conseruator· iurisdictiōem ordinariam actu exerceat quia expientia facit artem· inexpientia vero casū Ista autē tria habent ecclesiaꝝ ꝑlati· et alie ꝑsone ecc̄iastice dignitatē hn̄tes Quia· Primo habent ad papam inmediatam subiectionem Secundo· iuris executionem· Et tercio ordinariam ~~executionem~~ iurisdictionē posset tn̄ ꝓp̄ quoscūq̄ ordinare conseruatores sui iuris· ¶ Ad primū ergo ē dicēdū ꝙ quādoq̄ ꝯseruatores dant̄ cont̄ raptores ⁊ p̄dones et ad hꝰ maiorē ydoneitatē hn̄t p̄ncipes scl̄ares q̄m clerici· Quādoq̄ vero dant̄ cont̄ eos qui p̄uilegia a sede apostolica indulta infringūt et gn̄alit̄· ut illos defēdāt ab oībꝫ iniurijs et offensis ꝛc ad hꝰ maiorē ydoneitatē habēt clerici· q̄ laici Vel est dicēdū ꝙ cū clerici ponuntur cōseruatores si ꝑ seip̄os nō possent eis cōmissos a manifestis ĩiurijs defendere brachiū seculare sup̄ hoc possent inuocare· et eos ꝑ sentēciā excoīcationis cōpellere ad p̄bendum auxilium· vnde scribit̄ extra de offi· iu· or· c· viij· Cum opus fuerit publicum cōuocēt auxilium nō ad p̄iudicandū ꝫ potius ad ea q̄ deo sunt placita ꝑsequēdū· ¶ Ad ij· ē dicēdū ꝙ sicut scribit̄ in illa decre· alexand̄ diuersi sibi mutuo non possunt esse cōseruatores et satis ꝯuenient̄· quia ꝑm ph̄m· Amātibꝫ et odiētibꝫ nō eadem apparēt· ꝑuertit̄ enī quādoq̄ iusticia· ex mutuo amore ul̄ fauore sicut ex mutuo odio uel rancore· ¶ Ad iij· ē dicēdū ꝙ in illa decre· extitit ordinatū ut ~~illa~~ nulla persona secularis uel ecc̄iastica cōseruatorē habeat q̄ existat sub sua iurisdictiōe ul̄ sub suo dominio· et districtu ecclesiastico uel temporali·

AD· iiij· sic ꝓcedit̄ videt̄ enim ꝙ cōseruatores dati ꝑ ꝓp̄m habeāt iurisdictiōez aliā q̄ sup̄ manifestis iniurijs q̄a iniuria notoria qn̄doq̄ negat̄ ꝑ malefactorē· ꝯseruatores gꝰ de hꝰ nō possent cognoscē si iudidicialē indaginem subt̄fugit iurisdictio ip̄oꝝ ut decretal̄ ponit ¶ Preterea quādoq̄ ille q̄ ĩiuriā irrogat ⁊ maleficiū cōmittit cōfitet̄ se fecisse· ꝫ dicit nō esse notoriū· Conseruatores ergo non possent agē

contra eum exq̄ nō possūt cognoscere de causa. ¶ Preterea quandoq̄ maleficium ē notoriū sed malefactor dicit hoc fecisse vtendo iure suo et in defensionē sui iuris in tali ergo notorio ɔseruatores nō poterūt procedere. ¶ In contrarium est qd̄ scribit ex̄ de offi. iu. dele. ad alia q̄ iudicialem īdaginē exigūt suā nō possint extendē iurisdictiōez ¶ Rñsio Dicendum ꝙ sicut dicit damas. i. libro. Causa est ad cuius esse sequit aliud. Cuicūq̄ ergo ꝑ ꝓpm cōmittit aliqua causa de iure intelligunt sibi eē cōmissa oīa alia q̄ sequūt ad discussiōz ⁊ executiōez illiꝰ cause Planum ē aūt ꝙ cōseruatores nō possēt aliq̄s punire de manifestis iniurijs. nisi illos citarēt & citatos si ɔtumaces essent eos ɔdemnarēt in expensis. et dato ꝙ maleficium esset notorium alijs ꝫ nō ipis conseruatoribꝫ. necessariū esset ꝙ sup hoc requirerent ꝓbatiōes. et cōpellerent sup hoc testes ad eorū informatiōez quibꝫ ꝑtes interesse debent Similiter q̄liter excōmūicare possint sine cause cognitiōe. cū ~~fieri~~ nō possit excōmūicatio sine ɔtumacia ⁊ culpa rationabili, et ɔtumacie probatio req̄rat indaginē & cognitiōez cause. et ordinē iudiciarium. aliter iniuste fert. Intelligit ergo textꝰ illius decre. ꝙ inq̄sitores nō habeāt iudicialem indaginē ul' cognitiōez causaꝝ. nisi in notorijs et manifestis iniurijs. a quibꝫ tenēt defendē. quos ꝓp eis cōmittit. In ill' tamen ordinē iudiciarium seruare debēt et plenā iurisdictiōez habent ¶ Ad primū ergo ē dicendū ꝙ cum iniuria notoria negat cōseruatores possūt eū cogere al's inutile esset eoꝝ officiū. ¶ Ad. ij. ē dicēdū ꝙ si malefactor nō cōfitetur maleficiū esse notorium et confitetur se fecisse. euidencia facti notoriū est ꝑ confessiōez suā. Multis enī modis aliquid dicit esse notorium. Primo malefactoris cōfessione. Secūdo testiū ꝓbatiōe. Tercio rei euidēcia quādo nulla possūt tergiuersatiōe zelari. ¶ Ad. iij. est dicendum ꝙ nulli facit iniuriā qui vtit iure suo vnde si maleficium cōmittēs dicit se fuisse vsum iure suo. et offert se probaturū cōseruatores vtriusq̄ ꝓbationes admitterēt quia alit nō possent explere iurisdictiōez eis commissam.

¶ Questio. Septuagesima sexta. de status ꝑfectione ꝑmitate.

Post hec considerandū est de status ꝑmitate uel perfectione quam homo ex ꝑtate ecclesiastica ɔsequit et quia omnis status ꝑfectiōis a xp̄i capite sūpsit originē. Ideo q̄druplex

consideratio de status pfectione occurrit. Primo ~~qualiter~~ in xpo fuit exemplariter demonstrata. Scdo ut fuit i eius apl'os deriuata. Tercio vt fuit i pmitiua ecclesia obseruata. Quarto ut nunc in xpi fidelibus est representata. Qualiter autē omnis status perfectionis i xpo ē exemplariter demonstrata osideranda sūt octo. Primo de status pmitate. Scdo de eius caritate. Tercio de eius pauptate. Quarto de eius pprietate. Quinto de eius vite cōmūitate. Sexto de eius carnalitate. Septimo de eius obediētia. Octauo de eius cōtinētia. Circa pmum qrunt qtuor. Primo. Vtrum omnis status pfectio a xpo sit effectiue inchoata. Scdo Vtrum status pfectio inchoata a xpo pferēda ē pfectioni patrū veteris testamenti. Tercio Vtrum omnis status pfectio in xpo sit demōstrata exemplo. Quarto. Vtrū omnis status pfectio in xpo sit demonstrata verbo et doctrina.

Ad pmum ergo sic pcedit videt enī q omnis status pfectio a xpo non sit effectiue inchoata. Sacramētum enī matrimonij ponit hominem in aliq statu cū ibi sit aliq ~~religio~~ ppetua obligatio viri et vxoris iux illud. i. Cor. vij. vir ptatem sui corpis nō habet sz vxor. Sed matrimoniū fuit āte aduentū xpi. Nō ergo omnis status pfectio a xpo ē effectiue inchoata. Preterea status plator est pfect sz multi fuerūt plati ante aduentū xpi sicut moyses et aaron et alij pncipes sacerdotū. Pretea pfectio status habet p dona grar iux illud iaco. i. Omne datū optimū et omne donū pfectū de sursū ē. Sz multa grar dona ante xpi aduētū fuerūt humano generi collata. In contriū est apl's Colo. i. ut exhibeamus omnē homnē pfectū in xpo hiesu sup quo verbo dicit glosa q omnis pfectio status ē a xpo hiesu non a lege. Rnsio. Dicendū q nō intendimus hic loq de statu bm ethimologiā nominis. nec bm q ex diuersis etatibus ē variatus nec put ex humana conditione ul' terrena ptate p pspera et aduersa interdū variatur. sz magis bm q ex ptate ecclastica uel ex aliq sacramēto in vita spūali homo constituit et ad cultū dei ordinat pfectū. nāq ppe dicit illud qd potest attingere ppe virtuti et ppo fini ut dicit. vij. phisicor finē aūt nostre beatitudinis non attingimus nisi p xpm iux illud ad hebre. x. Habentes itaq fratres fiduciam in introitū sctor in sanguine cristi. Possumus ergo dicē q in vita spūali aliquis acquirit statum cum perpetua obligatiōe et iste est status cōiugator. Aliquis vero acqrit

statum cū diuini cultus adminiſtratiōe ⁊ iſte ē ſtatus clericoꝝ. Aliq̄s autem ſtatū acquirit cū opum pfectiōe ⁊ ſuperogatiōe et iſte ē ſtatus religioſoꝝ. Sed aliq̄s acquirit ſtatū cum animarū ꝓpetua īſtructiōe et iſte ē ſtat⁹ p̄latoꝝ. Statū g⁹ cōiugatoꝝ xp̄s rectificauit. Mathe. v. quādo dixit dictū ē q̄cunq; dimiſerit vxorē ſuā det illi li bellū repudij Ego autē dico vob̄ qui dimiſerit vxorē ſuā facit eam mechari. Statū vero clericoꝝ cōpleuit crīſt⁹ ⁊ t̄minauit Math. v. qñ ait. Niſi habundauerit iuſticia veſtra pl⁹ q̄ ſcribaꝝ et phariſeoꝝ nō intrabitis ī regnū celorū. Sup quo verbo dicit gloſa q̄ diſcipulos ſuos xp̄s oſtendit eſſe pfectōres magiſtris veteris legis quia illoꝝ iuſticia erat figurata. Iſtoꝝ vero erat cōpleta ⁊ t̄minata. illoꝝ ſimiliť iuſticia erat ſolum ī verbo et in exhortatiōe. Iſtoꝝ autē debebat eſſe in v̄bo et in opere. Statum autem religioſoꝝ xp̄s ſpecificauit Math. xix. vbi adoleſcēti querēti q̄d ſibi deeſſet in vita ſp̄uali. Rñdit. Si vis pfect⁹ eſſe vade ⁊ vēde oīa q̄ habes ⁊ da paupib⁹ ⁊ veni ſequē me. Sed ſtatum p̄latoꝝ caritatis trina ꝓfeſſiōe xp̄s firmauit vnde ſup illo v̄bo Io. vltimo Simō iohīs amas me paſce oues meas. dicit gloſa q̄ trine negatiōi trina ꝓfeſſio reddit ne min⁹ amori lingua ſeruiat q̄ timori ⁊ ideo tercio introgat et tercio iniungit ſibi ouium curam oſtēdēs p h⁹ q̄ntū ipe appreciat p̄latiōem ouiū q̄niam hoc eſt maxime amoris ſingnū. Omnis ergo ſtatus pfectio ⁊ rectificatio a xp̄o eſt effectiue inchoata. Ad primū ergo eſt dicendū q̄ matrimonium ꝑm q̄d habet ſp̄ualem pfectionem annexā cōſequit ex eo q̄ ē ſacrām̄etum eccleſie tale autē ſacrām̄etum completum eſt in crīſti incarnatiōe quia tūc crīſtus humanitatē ſibi copulando nuptie celebrate ſūt int̄ eū ⁊ eccleſiā vt dicit Aug⁹ ī libro de ſimbolo. vnde nō ſolum ſtatum matrimonij xp̄s ꝓfecit rectificādo verum etiam ſacrām̄entaliť implendo. Ad ij. eſt dicendū q̄ ſtatus p̄latoꝝ p̄ceden tiū crīſti aduentū magis fuit firmat⁹ timore q̄ amore q̄d patet de p̄ncipib⁹ ſacerdotū in crīſti aduentu qui ſibiipi cōſulebāt ne romani venirent ⁊ tollerēt locum eoꝝ ⁊ gentem. Sed ſtat⁹ p̄latoꝝ quos crīſt⁹ inſtituit firmauit amore nō timore. Vnde dicit aug⁹ io. vltimo. Sic ſit amoris officiū paſcē dominicū gregē ſic fuit timoris indicium negare paſtorem. Ad iij. ē dicēdū q̄ dona grāꝝ pfectio ſtatus acquirit formaliť effectiue tn̄ ī fide crīſti. antē eius aduentum et poſt eiꝰ aduentum dona gratiaꝝ ab ipo deriuata ſunt. quia ſicut

lex per moysen data est sic gratia et veritas per hiesum cristum facta est Johanis primo.

AD.ij.sic ꝓcedit videt enim ꝙ status pfectio inchoata a xpo nō sit ꝓferenda pfectioi patrum veteris testamēti. Scribitur enim gen.vi. Noe vir iustus atq; pfectus fuit in gnationibꝫ suis cum deo ambulauit sequens vestigia eius ut dicit glosa. Sed in hoc consistit pfectio inchoata a xpo in sequēdo vestigia eiꝰ iuxt illud.i.petri.ij.xps passus est pro nobis relinquens exemplum ut seqmini vestigia eius vobis

Preterea scriptū est gen.xvij.de abraham. Ambula coram me et esto pfectus.nō timore ꝫ amore seruias michi ut glosa exponit. Sed pfectio inchoata a xpo ꝑcise in amore cōsistit nō ergo illa pfectio ꝓferenda est illi. Preterea scribit.iiij.Re.xx. in psona ezechie obsecro domine memēto quesο quomiam ambulauerim coram te in veritate et in corde pfecto et qđ placitū est coram te fecerim. In contrariū ē qđ scribit de statu illoꝝ ad hebre.ix. Munera et hostie offeruntur q̄ nō possūt iuxt cōsciētiā pfectum facē seruientē et de statu pfectiōe inchoata ꝙ xpm scribit ad hebre.xij. Accessistis ad montē sion ad ciuitatē dei viuentis hierusalem et ecciam ꝓmitiuoꝝ qui conscripti sūt in celis et iudicem omnium dñi et spiritū iustoꝝ perfectoꝝ. Rn̄sio. Dicendum ꝙ si cōparat pfectio statꝰ post aduētū xpi ad pfectiōez statꝰ ꝓcedentiū eius aduentum. Planum est ꝙ ista perfectio preferenda est illi cuius rationem Augꝰ assignat in libro de moribꝫ ecclesie.c.xxx. ubi ait ꝙ in duobꝫ testamētis veterē et nouo nobꝫ deꝰ discipline regulam dedit vt timore et amore sibi seruiat.quia timore ꝓficit cohercio amore ꝓficitur instructio. Quanq̄ tn̄ ut ait vtrūq; i vtroq; sit ꝓceptū ꝓualet tamē in veteri lege timor.in noua vero ꝓualet amor.quē libertatē et timorem seruitutē apls noīat quādo dicit nō accepistis spiritū seruitutis i timore ꝫ spm libertatis filioꝝ in q̄ damam? abba pat. Quāto ergo amor ꝓferт timori tantū pfectio istius status ꝓferт illi. Est autē alia ratio quare pfectio isti? statꝰ illi ꝓferēda ē quā apls assignat.i.Cor.x. quia illis cōtingebāt omnia i figura.nos autē respectu illoꝝ reuelata facie gloriam domini contēplamur. Sed si competꝰ pfectio persone istius statꝰ ad pfectiōez psone statꝰ illius. habēt se tunc sicut excedēcia et excessa.quia quedā psone isti? status. in pfectiōe ꝓferēde sūt illis.et q̄dā illi? statꝰ. in pfectiōe ꝓferēde sūt istis. Ad primum

ergo ē dicendū ꝙ noe fuit vir iustus & ꝑfectus ꝑm conditiōez illius status vnde dicit glosa ibi notabiliter esse dictum in gn̄ationib⁹ suis q̄i nō cōsumate ⁊ incōplete iusticie ꝫ ꝑm gn̄ationē suam. ¶ Ad. ij. est dicendū ꝙ ꝑfectio abrahe p̄ferenda ē ꝑfectiōi istius stat⁹ nō ratiōe status ꝫ ratiōe caritatis q̄ ē vinculum ꝑfectiōis. Dicit enī aug⁹ ꝙ sic non fuit impar meritū patiētie in petro qui passus ē. et in Iob̄e qui passus nō est. et sic nō fuit impar meritū in Iob̄e q̄ nullas exptus est nuptias. et in abrahā qui filios generauit. verum nāq̄ ē ꝙ melior ē castitas celibū. q̄ castitas nuptiaꝝ. Sed abraham vnam habebat in vsu. ambas vero in habitu. ¶ Ad. iij. ē dicendū ꝙ illa ꝑfectio ezechie non erat ex sui status opatiōe ꝫ ex penitētie impetratiōe qd̄ sequēs litera manifestat. Dicitur enī sibi. Audiui orationem tuā ⁊ vidi lacrimam tuā et ecce sanaui te die. iij. ascendēs ī templū domini et addā diebus tuis. xv. annos puta ad penitēdum.

AD. iij. sic ꝓcedit̄ videt̄ enī ꝙ omnis status perfectio in xp̄o non fuit demōstrata exēplo. Nō enī pertinet ad perfectiōez cū pc̄toribus cōuersari ꝫ magis eos reprehendē et ad eos indignationē habere In persona enī perfectoꝝ dicit ꝓpheta. detrahentē secreto ꝓximo suo hūc persequebar superbo oculo et insatiabili corde cū h° nō edebam. Sed xp̄s cum pc̄toribꝫ mādūcabat et bibebat luce. xv. de q̄ plerūq̄ pharisei scādalizati sūt Math. ix. Quare cū publicanis et pc̄toribꝫ mādūcat magister vester. Nō ergo omnis stat⁹ perfectio in xp̄o exemplo xp̄i ē demomstrata. ¶ Preterea perfectiōez quis debet exemplo mōstrare. nō solum in se. ꝫ in illis quoꝝ curam habet. Sed xp̄s nō mōstrauit perfectionem discipuloꝝ quoꝝ curam habebat. Dicit̄ enī Math. ix. ꝙ discipuli Iob̄is dixerūt xp̄o. Quare nos et pharisei ieiunam⁹ frequent̄ Discipuli autē tui nō ieiunāt. Non ergo mōstratū ē in xp̄o exemplū omnis stat⁹ perfectiōis. ¶ Preterea maximū exemplū perfectiōis est paciētie op⁹ iux̄ illud Iaco. i. patiētia enī op⁹ perfectum habet. Sed xp̄s nullam paciētiam cū p̄ncipibus sacerdotum seruauit. quinimo frequenter eis mala imp̄cabat̄ Math. xxiij. ve vobis scribe et pharisei ꝓpocrite. nō ergo in eo fuit oīs perfectiōis status exemplū mōstratū ¶ In contrium ē qd̄ scribit̄ Iob̄. xiij. Exēplū enī dedi vob̄. ut quēadmodum ego feci vob̄ ita et vos faciatis. ¶ Rn̄sio. Dicēdū ꝙ due sūt partes perfecte iusticie. vna est declinare a malis que sunt prohibita

per mãdata et disuasa per cõsilia. Alia est facẽ bona q̃ sunt precepta
per mandata & persuasa per cõsilia iux̃ illud psal. Declina a malo
et fac bonum. vtrãq; autẽ perfectiõis partẽ cristus ĩ carne assumpta
exemplo demõstrauit. fugit enĩ et cõtempsit omnia q̃ ex amore male ĩ
flãmãte hoĩes perniciose appetũt. Suscepit autẽ et sustinuit omnia q̃
ex timore male humiliãte hoĩes damnabilit̃ ~~accussãt~~ et ista ẽ de duc- Vnusant
tio aug⁹. in libro de vera religiõe ubi dicit ꝙ q̃a satellites voluptatũ
diuitias ꝓpl'i ꝑniciose appetebãt. crist⁹ pauper esse voluit. honoribꝫ
et imperijs al's diuicijs ĩhiabãt. rex fieri noluit. carnales filios mag-
num bonũ putabant. carnale cõiugiũ prolẽq; ꝯtempsit. et h° q̃ntum
ad bona q̃ ipe vitauit. ꝯtumelias superbissimi hoĩes horrebãt. omne
genus cõtumeliaꝝ ipe sustinuit. dolores corporis execrabant̃. flagellat⁹
est atq; cruciat⁹. mori metuebãt atq; ignominiosissimũ mortis gen⁹
crucem putabant. Ipe autẽ crucifixus est ⁊ hoc q̃ntum ad mala que
ipe sustinuit. Tota itaq; vita xp̃i ĩ terris ꝑ hoĩez quẽ suscipe dignat⁹
est. nob̃ exẽplarit̃ moꝝ disciplina fuit. nec aliqd̃ pc̃tm cõmitti potest.
nisi dum appetunt̃ que ille cõtempsit. aut fugiunt̃ q̃ ipe sustinuit. sic̃
ibi cõcludit aug⁹. ¶ Ad primũ ergo est dicendũ ꝙ sicut greg⁹ dicit.
Vera iusticia cõpassionẽ habet. falsa vero dedignatiõez. q̃uis ⁊ iusti
soleant recte pc̃toribꝫ indignari. Sed aliud est qd̃ agit̃ tipo suꝑbie. et
aliud qd̃ zelo discipline. xp̃s autẽ venerat tanq̃ medicus languores
animarũ et corpoꝝ curatur⁹. medicus autẽ q̃ nõ fuerit cum infirmis
infirmatus curare nescit sicut dicit glosa suꝑ illo verbo ad hebre. iiij.
Non habemus pontificẽ qui nõ possit cõpati infirmitatibꝫ nostris.
vnde in hoc maxima ei⁹ ꝑfectio ẽ ostẽsa ꝙ cum pc̃toribꝫ ẽ cõuersatus et
peccatores iustificauit. ¶ Ad. ij. est dicendũ ꝙ sicut dicit Criso⁹ suꝑ
Math. Iohẽs ⁊ sui discipuli ieiunabãt quia abstinẽtia meritũ augꝫ
quibꝫ nulla ẽ potẽtia nat̃e. ꝫ xp̃s q̃ pc̃ta pot̃at ꝯdonare cur discipl'os
eius ad ieiunandũ cogeret q̃s abstinentibꝫ poterat facere iustiores et
fortiores. ¶ Ad. iij. ẽ dicẽdũ ꝙ paciẽtia ẽ hñda importãdo iniurias
nobis ꝑsonalit̃ illatas. ꝫ offensas cõmissas ĩ deũ ul' ĩ ꝓximũ statim
zelo iusticie vindicare debem⁹. nec vsq; ad auditũ sustinẽ. vnde dicit
greg⁹. & ponit̃. xxiij. q. iiij. c. inter querelas. ꝙ pc̃ta que in deũ uel in
ꝓximũ cõmittunt̃ a nob̃ puniẽda sũt. Illa v̊ quibꝫ in nob̃ delinq̃tur
patient̃ tollerãda. uel poti⁹ sũt dissimulãda. Principes aũt sacerdotũ

transgressores diuine iusticie erant. Vñ iuste xp̄s imp̄cabat̄ eis mala fecit enī h° helias q̄ ad vindicādū ~~als ob vindictam~~ diuinā iniuriā p̄ ignē de celo impetratū viros q̄nquagenarios in t̄fecit ut scribitur Quarto Regum. i. capitulo.

Ad. iiij. sic p̄cedit̄ videt̄ enī q̄ omnis stat⁹ p̄fectio in xp̄o nō sit demōstrata verbo et doctrina. Nam p̄fectiōis opus est sacrificiū deo offerre cū hoc p̄tineat ad cultum latrie. ꝫ ip̄e sacrificiū docuit non esse acceptandū Iux̄ illud Math. ix. Euntes autē discite q̄d ē misericordiā volo & nō sacrificiū. ¶ Preterea mādatum differt a ꝯsilio. xp̄s aūt docuit solum obseruari mādata. Iux̄ illud Math. vltimo. Eūtes docete omnes gentes docentes eos ꝑuare oīa quecūq; mādaui vobis Cum ergo status p̄fectio consistat ī superogatiōe ꝯsilioꝝ videt̄ q̄ xp̄s status p̄fectiōez nō docuit verbo. ¶ Preterea p̄fectio consistit in vita solitaria ⁊ ꝯtemplatiua q̄a sedēdo ⁊ q̄escendo fit anima sciēs & prudens ut dicit̄. vij. phisicoꝝ. ꝫ xp̄s nō elegit solitariā vitā ad docendū ꝫ publicam hominū cōuersatiōez. nō ergo v̄bo ē omnis stat⁹ p̄fectio in xp̄o demōstrata. ¶ In contrarium est quia xp̄s incepit facē et docere Act̄. i. ꝫ omnis stat⁹ p̄fectio in xp̄o fuit demōstrata in op̄e exēplarit̄ ut sup̄ dictū ē ergo similit̄ doctrina vocalit̄ et v̄balit̄. ¶ Rn̄sio. Dicēdū q̄ status p̄fectio consistit p̄ncipalit̄ in trib⁹. Primo in remotiōe cupiditatis auaricie. q̄ntū ad votū pauptatis. Scd̄o ī remotiōe carnal̄ cōcupiscētie. q̄ntū ad votū castitatis. Tercio ī remotiōe elatiōis sup̄bie q̄ntum ad votū obediētie ⁊ humilitatis. ista aūt tria xp̄s v̄bo docuit et in eis p̄fectiōez & felicitatis viam esse. ostendit enī Math. v. In primordio sue p̄dicatiōis statim pauptatē p̄ ceteris cōmendauit dicens Beati paup̄es spū. q̄niam ip̄oꝝ est regnum celoꝝ. et q̄ in paupertate sūmam p̄fectiōez esse monstraret. suo precursori nunciauit Math. xi. Euntes renūciate Iohi q̄ vidistis ⁊ audistis. surdi audiunt. mortui resurgunt. paup̄es euangelizant̄. sup̄ quo v̄bo dicit glosa q̄ paup̄es euangelizare nō minus est p̄missis. puta mortuos suscitare. uel cecos illuminare. Castitatē vero v̄bo cōmēdauit Math. xix. vbi cū discipl̄i dixissent sibi. Si ita est tunc homini cum vxore non expedit nubere Rn̄dit. Non omnes capiunt verbū istud ꝫ quib⁹ datum ē. ac si dicēt vt Iero⁹ expoīt. vnusquisq; ꝯsidēt vires suas. vtrū possꝫ virginalia et pudicicie implere p̄cepta. Nam p̄ se castitas blāda ē. et quēlibet ad

se alliciens. ꝫ considerãde sũt vires ut q̃ potest cape capiat. Que vox dñi ẽ hortãtis milites suos ad p̃miũ al's ad pugnã pudicicie cõcitã-tis. q̃si dicat q̃ pugnare pugnet et supet et triumphat. Sed obediẽtiã et ꝓpe volũtatis abnegatiõez v̄bo docuit luce. xiiij. quãdo dixit. qui non baiulat crucem suam et sequit̃ me. nõ potest meus esse discipl's qd̃ exponẽs Cirso⁹ dicit. ꝙ arduũ quippe ẽ crucẽ dñi tollẽ. negare ꝙ sis. cum velis esse. ꝙ nõ sis. vnde ista tria ĩ quib⁹ ɔsistit stat⁹ pfectio non sũt ab homne inuenta. ꝫ xp̃i doctrina cõmendata. & suo verbo p̃dicata. ¶ Ad p̃mum ergo ẽ dicendũ. ꝙ sic̃ dicit glosa Math. ix. xp̃s nõ despexit sacrificium. ꝫ quia pharisei sacrificia sine misericordia faciebant in templo coram ꝓpl'o. ut iusti apparerẽt. et nõ exercebãt misericordie opa ĩ quib⁹ ꝓbatur esse vera iusticia. Ideo xp̃s signant̃ dixit misericordiã volo ⁊ nõ sacrificiũ subaudi sine misericordia. ¶ Ad. ij. est dicendũ ꝙ xp̃s pfectiõis opa non p̃cepit ꝫ suasit. Sic apl'is p̃cepit vt in docendo mandata p̃cipent ⁊ opa superogatiõis suaderẽt. vnde apl's. i. Cor̃. vij. dicit de virginib⁹. p̃ceptũ domini nõ habeo ɔsilium autem do. ¶ Ad. iij. est ꝙ xp̃s non elegit vitam solitariam. ꝑm quã aliquis occupat̃ circa act⁹ deꝑuiẽtes sue quieti ⁊ sue dulcedini tantũ ꝫ elegit vitã ꝑm quam aliquis p̃dicando et docẽdo ɔtemplata tradit alijs ad eoꝝ instructionẽ et salutẽ. Talis enim vita quãuis sit aliq̃ modo actiua. p̃eminet tñ simplici ɔtemplatiõi. quia p̃suppoit habũdantiam contemplationis & dilectionis & per consequens maioris perfectionis ⁊c̃.

¶ Questio. Septuagesima septima. de xp̃i caritate.

Deinde videndum ẽ de cristi caritate. circa qd̃ q̃runtur tria Primo. Vtrũ xp̃s solum ĩ caritate posuerit pfectiõis statũ Scd̃o vtrum pfectum modũ diligendi xp̃us posuerit sub p̃cepto uel sub pfectionis cõsilio. Tercio vtrum ad pfectum modũ diligendi. xp̃i aliquis pfectionis status possit attingẽ.

Ad primum ergo sic ꝓcedit̃ videt̃ enĩ ꝙ xp̃s nõ solum ĩ caritate posuerit pfectiõis statum quia scribit̃ sup illud luce. xiiij. Qui nõ renunciat omnib⁹ q̃ possidet non potest esse meus discipulus dicit glosa Bede ꝙ differẽtia est int̃ relinquere omnia ⁊ renunciare. quia cunctorũ fidelium ẽ renunciare omnib⁹ puta sic tenẽ q̃ mundi sunt

vt tñ per ea nō teneant. Sed relinquē oīa hō ē curas mūdi omnino postponere. paucoꝝ et pfectoꝝ ē. In abdicatiōe ergo tpalium dsistit status pfectionis nō in caritate. ¶ Preterea pfecta caritas est in eo q̄ nō timet q̄a ut dicit Ioh. ī canoīca sua Perfecta caritas foras mittit timorem. Sed multi in statu cōiugatoꝝ existētes nō timent et habent pfectam caritatē ⁊ tñ nō sunt ī pfectionis statu nō ergo sola caritas facit ad statū pfectiōis. ¶ Preterea illud magis facit ad statū pfectiōis qō magis facit ad beatitudinē. Sed cognitio uel visio q̄ est donum intellect⁹ magis facit ad beatitudinē q̄ caritas que ē pfectio volūtatis iuxt illud Math. v. Beati mūdo corde quoniā ipi deū videbunt. Sup quo verbo dicit Aug⁹. q̄ visio et ꝺtemplatio veritatis ē tota merces fidei. ¶ In contrium est quia maxime pfectionis opus est martiriū ⁊ abdicatio tpalium. ꝟ ista nō pficiunt homnē sine caritate. ī. Cor. xiij Si distribuero ī cibos paupum omnes facultates meas. et si ꝺdidero corp⁹ meum ita ut ardeā. caritatē aūt nō habeā. nichil michi ꝓdest. ¶ Rñsio. Dicendum q̄ ad pfectionis statum quinq̄ q̄ntum ad pns requirunt. Primo ꝑpetua voti obligatio. Scō dei et proximi dilectio. Tercio ad cultum dei oblatio et dedicatio. Quarto habit⁹ benedictio vel persone consecratio. Quinto omnium tpalium abdicatio. ꝑpetua nanq̄ voti obligatio est causa efficiens pfectionis stat⁹. Dicit enim glosa sup illo verbo leuit. xxvij. Animal qō imolari potest domino si quis vouerit sanctū erit nec mutari poterit quia aliud ē sacrificari al's sctificari ⁊ offerri. et aliud ē sanctum eē ⁊ dei esse. nam qō sctificat et offert incipit dei esse qō nō erat et paulatim augmētat. Quod aūt sanctum est et dei est nō eget augmēto quia pfectū nec mutari potest In obligatione enī voti duplex est obligatio vna ipi⁹ voluntatis. et alia ei⁹ q̄ voto offert ut ibi glosa dicit. Causa vero formal' pfectiōis status est dilectio dei et ꝓximi. Nullum enī opus ponit hominē in pfectionis statu formaliť in vita spūali nisi caritas. vñ colō. iij. Enumeratis multis virtutib⁹ que faciūt ad statū pfectiōis. cōcludit ap's. sup omnia autē hec caritatē habente que ē vinculū pfectiōis. Causa vero finalis status pfectionis ē dedicare se et sua ad cultum dei. dicit enim aug⁹ q̄ virginitas non quelibet ꝟ q̄ est ad cultum dei oblata. ē p̄mianda. vnde dedicatio persone ad cultū dei ꝑm tria vota est causa finalis pfectionis status. Causa autē materialis ē benedictio habit⁹

sicut fit in religiosis cōpleto ~~perfectionis~~ termino ul' cp̄alis ɔsecratio in qua emittit votū de cura habēda suaꝝ ouiū. Sed causa instrumē-talis ē abdicatio ip̄oꝝ tp̄alium. Ista ergo quinq; p ordinē req̄runt̄ ad pfectionis statum et ꝑm q magis et minꝰ ista ī aliquibꝫ repiuntur sic magis ⁊ minꝰ ī statu pfectiōis eē dicunt̄. ¶ Ad primū g° ē dicēdū q relinquē omnia tempalia pfectoꝝ ē. nō q̄a h° faciat ad perfectiōis statum effectiue formalit̄. finaliter. siue materialiter. Nam socrates ⁊ multi alij tempalia dimiserūt qui nō fuerūt ī perfectiōis statu. Sed facit ad pfectiōez instrumētalit̄ ꝓ tanto q̄a diuitie sunt quedam spine semen diuinū suffocantes ut dicit̄ luce. viij. ꝓpter qd̄ per ip̄aꝝ abdica tionem animꝰ reddit̄ magis liber ad diligendū deum ⁊ omnia ꝓpter ip̄m. ¶ Ad. ij. est dicendū q existētes in statu cōiugali possūt quidē pfectionem habere ꝛc pfectiōis opa facē nō tn̄ sunt in statu pfectiōis quia obligatio q̄ vnus cōiugū obligat̄ alteri nō ē ad pfectiōis opa non est enī ad opationem spūalem ꝫ potiꝰ carnalem. ¶ Ad. iij. ē di-cendum q cognitio facit ad beatitudinem q̄si inchoatiue et ostensiue. Sed formalit̄ ~~cōtemplatiue~~ et finalit̄ t̄minatiue sola dilectio facit ad beatitudinē. vn̄ cognitio potest facē ad pfectiōis statū ꝑm quid. Sed vniuersalit̄ p solam caritatē hō formalit̄ ponit̄ in pfectiōis statu.

Ad. ij. sic ꝓcedit̄ videt̄ enim q xp̄s pfectum modū diligendi po-suerit sub p̄cepto nō sub pfectiōis cōsilio quia pfecte deū diligē est eum diligē ex toto corde. ꝫ hoc ponit̄ sub p̄cepto luce. x. Diliges do-minum deū tuū ex toto corde et ex tota mēte tua ⁊ ex omnibꝫ viribus tuis. ¶ Preterea pfectus modꝰ diligēdi ē diligē inimicos. Vnde sal-uator Math. v. cū dixisset. Diligite inimicos vestros. statim subdidit Estote vos pfecti sicut et pater vester celestis pfectus est. Sed diligere inimicos ponit̄ sub p̄cepto eodem capl'o. Ego autē dico vob̄ diligite inimicos vestros benefacite his qui oderunt vos. ¶ Preterea non est pfectior modus diligendi q̄ꝫ ꝓximo animā ponere iux̄ illud Ioh. xv Maiorem caritatē nemo habet ut animā suā ponat quis pro amicis suis. Sed talis modus diligendi ponit̄ sub precepto. i. Ioh. iij. in hoc cognouimus caritatē dei quoniā ille pro nobis animā suam posuit et nos debemꝰ ꝓ fratribꝫ animā ponere. ¶ In contrium ē glosa sup illo verbo. i. Cor. iij. Ego autē libētissime impendam et sup inpēdar ego ip̄e ꝓ aīabꝫ vestris. ¶ Rn̄sio. Dicendū q aliq̄s ē modꝰ diligēdi

qui ꝓponit̄ homini in p̄nti vita in p̄cepto · Aliquis vero ꝓponit̄ hoī
solum in consilio · Aliquis autē modus diligendi qui nec in p̄cepto
nec in cōsilio sibi ꝓponit̄ ut ad ip̄m attingat̄ · ꝫ solū ut ad ip̄m medi-
ante modo diligēdi vie ꝑueniat̄ · Est enī diligendus deus · Ex toto
corde ꝑ intentiōez · Ex tota mēte ꝑ cogitatiōez · Ex tota anima ꝑ affec
tionem · Et ex omnibꝫ viribꝫ ꝑ executiōez · Talis autē modꝰ diligēdi
triplicit̄ ꝟm ꝑfectiōez potest variari · Primo ut homo sic ex toto corde ·
mente · aīa · et fortitudine · deum diligat ut nichil sibi desit ad diuinam
dilectionē ꝙ actu uel habitu in deum nō referat tanq̄ in finē · et iste
modus ꝑfectus diligendi datur homini ī p̄cepto · ita ꝙ nichil homo
acceptet qd̄ sit diuine dilectiōi contrarium · Scd̄o sic ex toto corde · mente ·
anima · et fortitudine deū diligat ut etiā abijciat a se illa quibꝫ licite
vti posset · quatinꝰ liberius deo vacet et dilectiōis feruorē ī seip̄o aug
mentet · et talis ꝑfectus modus diligendi ꝓponit̄ homini in consilio ·
Tercio ut sic ex toto corde · mente · anima · et fortitudine hō deū diligat
vt quicq̄d est in omnibꝫ p̄dictis totum actualit̄ conuertat̄ in deum · et
talis modus diligendi cum sit cōprehensoꝝ et nō viatoꝝ non ꝓponit̄
adtinctionē homini sub p̄cepto ul' in ꝯsilio ꝑ attractiōez ꝫ solū ꝑ imitatiōez modo
quo dicebat apl's phil' · iij · Non ꝙ iam accepim aut ꝙ iam ꝑfectus
sim sed sequor si quo modo cōprehendā in quo et cōprehensus sum a
xp̄o hiesu · ut solum in ea claritate xp̄m videam in q̄ apparuit michi
in via quādo me cōprehendit ut glosa exponit · ¶ Ad primū ergo est
dicendū ꝙ in diligendo deum sicut dictum ē · Est multiplex gradus
ꝑfectionis · potest enī esse vnus gradus ut sic · deꝰ diligat̄ quatinꝰ oīa
referant̄ in ip̄m actualit̄ uel habitualiter et nichil acceptet̄ qd̄ sit eius
dilectioni contrarium · Alius gradus ē ut abijciant̄ omnia illa q̄ possūt
hominē impedire a dei dilectiōis feruore · et vterq̄ modus diligendi
ꝓponitur homini in via · ꝫ vnus ī consilio & alter ī p̄cepto · ¶ Ad · ij
est dicendum ꝙ teneri ad dilectiōez inimicoꝝ potest intelligi duplicit̄
Primo tentiōe cōmuni qua quis diligens proximos · inimicos a tali
dilectiōe nō excludat · et talis modꝰ diligēdi inimicos ē de necessitate
p̄cepti · Scd̄o tentiōe speciali ꝙ actualit̄ mens hoīs ferat̄ in dilectionē
inimici p̄ter necessitatis casū · et talis modꝰ diligēdi ꝑtinet ad ꝑfectiōz
consilij · Dico autē · p̄ter necessitatis casum quia in casu necessitatis
hō ī speciali actualit̄ tenet̄ inimicū diligē bn̄faciēdo sibi ex necessitate

p̄cepti puta si fame moreretur uel in aliquo alio necessitatis articulo
¶ Ad· iij· est dicendū q̄ anima viuificat̄ a deo spūalit̄ per gratie in
fusionem et viuificat corpus vita naturali per ei⁹ informationem·
Quantum ergo ad p̄mam vitam nō tenet̄ homo animā ꝓ fratribꝫ
ponē nō enī tenet̄ homo peccādo vitam anime ⁊ se ꝯtemnē ut ꝓximū
saluet· ꝫ q̄ntum ad secūdā vitam tenet̄ homo ꝓ fratribꝫ animā ponē
quia pl⁹ tenet̄ diligere salutē anime ꝓximi q̄ꝫ corpalem vitam suā
etiam ex p̄cepto · ī necessitatis articulo· Puta si quis videret aliq̄ꝫ
ab infidelibꝫ seduci teneret̄ se mortis piculo exponē ut eū a seductiōe
liberaret ꝫ extra casum necessitatis pro salute ꝓximi animam ponē
pertinet ad pfectionem consilij·
AD·iij·sic ꝓcedit̄ videt̄ enī q̄ ad pfectum modum diligendi xp̄i
aliquis pfectionis status possit attingere quia status pfectiōis
vltimatus diligendi ꝯsistit in hoc ut anima pro amicis ponat̄ sicut
scribit̄ Joh·xv· Sed multi talem modū diligendi p effectū habuerūt
vt apl̄i & martires· ¶ Pretea de⁹ nō potest amplius diligi q̄ꝫ ex toto
corde·ꝫ multi sc̄ti viri sic deū diligūt corde pleno ⁊ pfecto· ¶ Preterea
non est pfectior modus diligēdi deum q̄ꝫ ip̄m deum comp̄hendē·Sed
apl̄s p dilectiōez deum comp̄hendē nitebat̄ iux̄ illud phil·iij·sequor
autē si quo modo cōprehendam · ¶ In contrium est quia xp̄us fuit
simul viator & cōprehensor· Sed mod⁹ diligēdi viatoꝝ nūq̄ꝫ potest
attingere ad modū diligēdi cōprehensoꝝ·ergo ad modum pfectū dili-
gendi xp̄i nullus pfectionis status potest attingere· ¶ Rn̄sio· Dicēdū
q̄ triplex est pfectus modus diligendi deum·vnus est diuinoꝝ· Ali⁹
est beatoꝝ· Tercius ē viatoꝝ· Cum enī de⁹ sit infinitū bonum pfecte
diligit̄ quando infinita virtute ⁊ infinita caritate amat̄·et quia in
nulla creat̄a est virtus infinita uel caritas infinita·ideo talis pfectus
mod⁹ diligendi est ꝓp̄us psonis diuinis solū ut vnaq̄q̄ꝫ psona tātū
diligat se q̄ntum diligibilis est ꝓpter qd̄ dicit aug⁹·xv· de trini · Qd̄
sp̄ūs sanctus non est patris solius·nec filij solius·ꝫ est amborū· ideo
cōmunē q̄ se ad inuicem diligūt·nob̄ insinuant caritatē· Modus aūt
pfectus diligēdi beatoꝝ ꝯsistit in actuali fruitione diuinitatis ut to-
tum cor ip̄oꝝ actualit̄ ferat̄ in deum p intentiōez ⁊ mens eoꝝ actualit̄
ip̄m cognoscat p ītuitam visiōez· Tota eoꝝ anima diuina dilectiōe
actualit̄ repleat̄ p affectiōez·et oēs vires eoꝝ ī deū actualit̄ cōuertant̄

p actualem executionē. ut ~~ideo~~ omnium exterioꝝ actuum nō sit aliud q̄ dei dilectio. Sed modus pfectus diligendi viatoꝝ ꝯsistit ī abiectiōe illorū que possunt hominē a feruore diuine dilectionis impedire eo modo quo dicebat apl's. Que retro sūt obliuiscāt̄. ad ea vero q̄ p̄ora sunt seip̄m extendēs currēs ad destinatum brauium supne vocatiōis Iste autē triplex modꝰ pfectus diligēdi fuit ī xp̄o diuinꝝ. cōprehensoꝝ et viatoꝝ. Et ad nullū istoꝝ modoꝝ aliquis pfectiōis statꝰ potest attingere. non ad modum pfectū diuinoꝝ quia nullꝰ potest esse deꝰ sic ip̄e fuit. nō ad modū pfectū ꝯp̄hēsoꝝ quia nullus potest esse viator simul et comp̄hensor sicut ip̄e fuit. Nec ad modū pfectum viatoꝝ q̄ ip̄e habuit quia nulli potest dari gratia capitis et non ad mēsuram sicut sibi data est ut simul sit caput & singularis homo sicut ip̄e fuit ¶ Ad p̄mum est dicendum q̄ hoc ip̄m martires ⁊ apl'i nō habuerūt ex se q̄ animam ponerent ꝓ salute ꝓximoꝝ ꝫ p gratiam xp̄i capitis de cuiꝰ plenitudine omnes recipent gratiam ꝓ gratia ut dicit̄ Joh. i vnde augꝰ. exponens illud verbum protexisti me domine a conuētu malignātium dicit. iam ip̄m caput nostrum intueamur Nā multi martires passi sunt talia ꝫ nichil sic elucet quomodo caput nostrum ibi melius intuemur qd̄ illi expti sunt. ¶ Ad. ij. est dicēdū q̄ multi diligunt deum ex toto corde p dilectionem tn̄ deriuatam a xp̄o capite Vnde in xp̄o fuit modus diligendi pfectus quia caritatē in tota sua excellētia habuit nō ꝑm aliquā det̄minatam mēsuram. ꝫ quilibet aliꝰ ex toto corde potest diligere deum ꝑm modū pfectū. q̄ntum ad aliquē terminum p̄ fixum sibi a xp̄o. iux̄ illud ad hebr. iiij. vnicuiq̄ nostrū data est gratia ꝑm mēsuram donationis xp̄i. ¶ Ad. iij. est dicēdū q̄ comp̄hendere deum p dilectionem potest intelligi duplicit̄. vnomodo p ip̄iꝰ cōprehensi inclusionem uel t̄minatiōez ⁊ sic deus incōprehēsibilis est omni creature. Scd̄o p ip̄iꝰ visionis ꝯsecutiōez & sic potest cōuenire creature ꝑm quem modum dicebat apl's. Sequor autē si quo modo cōprehendam exponēdo sicut expositū est sup̄.

Questio. Septuagesimaoctaua de xp̄i pauptate.

Vlterius considerandum ē de xp̄i pauptate. circa qd̄ q̄rūt̄ quatuor Primo. Vtrum xp̄s elegerit statum paupertatis Secundo. Vtrum pauptas fecerit in xp̄o pfectionis statū Tercio. Vtrum xp̄us sic fuerit paup q̄ mendicaret hostiā Quarto

Vtrum xp̃s sic fuerit paup q̃ manib⁹ laborauerit.

AD p̃mum ergo sic ꝓcedit videt enim q̃ xp̃s nō debuerit assumē statum pauptatis. Scribit enī ecc̃iastici. vij. vtilior est sapiētia cum diuicijs et magis ꝓdest quia sicut ꝓtegit sapiētia sic ꝓtegit pecunia. Sed xp̃s fuit sapiētia dei patris. i. Cor. i. Predicam⁹ xp̃m dei virtutem et dei sapientiam magis ergo debuit eligere statū diuitiaꝝ q̃ paupertatis. ¶ Preterea q̄ est materia delinquendi xp̃s nō debuit assumere. Sed scribit ecc̃iastici. xxvij. q̃ ꝓpter inopiam multi deliq̃runt. ergo talem statum xp̃s non debuit assumere. ¶ Preterea statū in quo homo constituit in periculo anime xp̃s assumere non debuit Sed in statu paupertatis constituit homo in periculo anime. ꝯa paupertas hominem ad furtum inducit. sicut habundātia diuiciarū inducit hominē ad dei cōtemptum vnde Salomō a deo inspirat⁹ neutrum petijt. prouerb. xxx. Mendicitatem et diuicias ne dederis michi sed tribue tantū victui meo necessaria. ¶ In contrium est quia statū illum xp̃s debuit assumere quem p̃mo verbo beatificauit et eius consilio firmauit. Sed statum paupertatis primo beatificauit Math. v. Beati paupes spiritu et consilio firmauit Math. xix. Si vis perfect⁹ esse vade et vende omnia que habes et da paupib⁹. ¶ Rn̄sio. Dicēdū q̃ Crisost. sup Math. triplicē distinguit pauptatē. vna ē simulatoria Alia coacta et necessaria. Tercia spūalis et voluntaria. Illi autem sunt paupes simulatorie qui et si expoliant se bonis tp̃alib⁹ non tn̄ expoliant se supbia et arrogātia ꝫ magis sūt supbi ꝺtemnēdo tp̃alia quoniam diuites ī seculo diuitias possidēdo ut dicit aug⁹ in speculo clericoꝝ. Scḋa vero pauptas coacta et necessaria quāuis ī scriptura non damneť non tn̄ laudať q̃ sit merito uł p̃mio digna quia sicut nullum inuoluntariū posset esse pecatum et dignum damnatiōe sic nullum inuoluntariū potest esse meritoriū et dignū p̃miatiōe. Sed tercia pauptas spūalis et volūtaria p xp̃m est beatificata et laudata et merito. quia habet annexam tp̃alium volūtariā abiectiōez. cordis humiliationē. et celestium ꝺtemplatiōez. hanc autē paupertatē xp̃us assumpsit dicēte apl̃o. ij. Cor. viij. Scitis enī gratiam domini nostri hiesu xp̃i quoniam ꝓpter vos egenus factus est in mundo. cum esset dines ī sua maiestate. sicut glosa exponit. ut illi⁹ ĩopia vos diuites essetis. et in hoc consilium do ut ad imitationem illi⁹. paupib⁹ detis

quia plus est vtile facienti q̃ cui fit. ut glosa dicit. ¶ Ad primum g° est dicendum q̃ illud verbum salomonis verificat̃ s̃m regulam positam a ph̃o ij. ethi. q̃ maximum bonum cõiunctũ minimo bonoꝝ ẽ eligibilius q̃ ꝑ se positum. Vnde si sapiẽtia q̃ numerat̃ int̃ maxima bona est per se eligibilis eligibilior ẽ cum diuicijs q̃ numerant̃ inter minima bona. Cum ergo pauꝑtas que est de perfectione euangelica excedat omnes diuitias eligibilior erit sapientia cũ pauꝑtate tali q̃z cum diuicijs q̃ sunt minima bona. ¶ Ad. ij. ẽ dicendũ q̃ illud intelligitur de pauꝑtate inuoluntaria que habet de necessitate desiderium diuiciaꝝ adiunctum. ideo statĩ subdit̃. q̃ q̃ querit locupletari auertit oculum suum. subaudi interiorẽ a timore dei ut glosa exponit. tales enim pauꝑes coactiue non voluntaria electiõe quãuis sint crucifixi mundo ꝑ temporalium carentiam. ip̃i tñ mundo crucifixi non sunt per affectatam opulentiã. ¶ Ad iij. est dicendum q̃ stat⁹ pauꝑtatis nõ est periculosus illis q̃ voluntarie assumũt carẽtiã tp̃alium. tales enĩ dũmodo habeãt alimẽta et quib⁹ tegant̃. cõtenti sũt s̃m doctrinã apl̃i. Illis autem est periculosus pauꝑtatis status qui cũ egestate reꝝ temporaliũ cupiũt saturari cũ quadã insatiabili auiditate. diuitias appetendo. tales enim cupientes diuites fieri incidunt in temptatiõez et laqueum dyaboli. & desideria inutilia ut dicit apl̃s. i. Thi. vi. q̃ videt̃ significare voluisse salomõ quãdo dixit ne forte saturatus alliciar ad negandũ ⁊ dicam quis ẽ dominus.

AD. ij. sic ꝓcedit̃ videt̃ enim q̃ pauꝑtas fecerit in xp̃o ꝑfectionis statum quia qd̃ fecit ad ꝑfectionem status discipl̃oꝝ hoc fecit ad perfectionem xp̃i a quo eoꝝ perfectio deriuata ẽ. Sed relinquẽ omnia et dare pauꝑib⁹ fecit ad perfectiõez stat⁹ discipl̃oꝝ Math. xix. Si vis perfectus esse vade ⁊ vende omnia q̃ habes et da pauꝑibus ⁊ veni sequere me. ergo pauꝑtas similit̃ fecit ad perfectiõez stat⁹ xp̃i. ¶ Preterea xp̃s perfectionem posuit in vita ꝯtemplatiua luce. x. Optimã ꝑtem elegit maria q̃ non auferet̃ ab ea. Sed xp̃s maxime contemplationis fuit ergo pauꝑtas q̃ vite ꝯtemplatiue deꝑuit faciebat ad ei⁹ ꝑfectiõis statum. ¶ Preterea electio nõ ẽ nisi de ꝑfectiori. Est enĩ electio duob⁹ p̃existẽtib⁹ vnũ p̃ altero eligẽ ut damas. dicit. Sed xp̃s elegit pauꝑes magis q̃z diuites iux̃ illud Ia. ij. Nonne deus elegit pauꝑes in hoc mundo diuites autem ĩ fide. ergo pauꝑtas fecit ad ꝑfectiõis ei⁹ statũ

¶ In cōtrarium est quia qđ nō diminuit de pfectiōis statu ī abrahā qui fuit purꝰ viator · nō poterat diminuē de pfectiōis statu uel augē in xp̄o qui fuit viator et comp̄hensor · Sed habundātia diuitiaꝝ nō diminuit de pfectionis statu ī abraham q̄ existēs ī opulētia diuitiaꝝ nō diminuit de pfectiōis, sed pfectꝰ fuit iux̄ illud gen̄ · xvij · Ambula coram me et esto perfectus · ¶ Rn̄sio · Dicendum ꝙ pauptatē fecisse ad pfectionis statum ī xp̄o duplicit̄ potest intelligi · Primo ꝙ fecisset ad sue pfectionis augmentum · Scđo ꝙ faceret ad nostre imitatiōis exemplum · p̄mo modo nō poterat facē ad xp̄i pfectionis augmentū perfectum enī est qđ attingit terminū · xp̄i autē pfectio siue loquamur de perfectione gratie vniōis · siue loquamur de pfectione gr̄e diuine fruitionis ab instanti cōceptionis xp̄s fuit in termino · vn̄ nō potuit augmētari p aliquid aliud qđ faceret ad perfectionis statū · Sed scđo modo fecit ad perfectiōez q̄ntū ad nostre imitationis exemplū · Dicit enī augꝰ ī libro de cathezizandis rudibꝰ · ꝙ t̄rena oīa bona ɔtempsit homo factꝰ dominus hiesus ut cōtemnēda nob̄ mōstraret · et omnia terrena mala sustinuit q̄ sustinēda p̄cipiebat · ut nec in illis queretur felicitas · nec ī istis infelicitas timētur · Nā natꝰ ē de matre q̄ quāuis a viro intacta permāserit tn̄ fabro despōsata erat ī quo omnē tipum carnalis nobilitatis extinxit · Natus est ī betlehem ciuitate q̄ int̄ oēs ciuitates iudee erat exigua exquo noluit quēq̄ de t̄rene ciuitatis sublimitate gloriari · Pauper factus est cuius sūt omnia · ne quisq̄ cum in eū crederet de t̄renis diuitijs auderet extolli · Noluit rex ab hoībus fieri quia humilitatis ostendebat viam · esurijt q̄ omnes pascit · sitiuit per quem omnis potꝰ causat̄ · ab itinere fatigatus est qui seip̄m nob̄ viam fecit in celū · Crucifixus ē q̄ cruciatus nostros sustinuit · mortuꝰ est qui mortuos suscitauit · ¶ Ad p̄mum ergo ē dicendū ꝙ pauptas faciebat ad perfectionem discipuloꝝ eo ꝙ diuitie habēt hominē impedire a ɔsecutiōe beatitudinis ⁊ alioꝝ bonoꝝ spiritualiū ꝓpt̄ tria · p̄mo ꝓpter nimiam sollicitudinē ⁊ attētionem · Scđo ꝓpter insatiabilem affectiōz · Cū enī auget̄ cupiditas diminuit̄ caritas s̄m augꝰ · Tercio ꝓpter mentis elationem · xp̄s autē sicut non poterat esse pecati capax ita p̄dicta non poterant in eo facere ad pfectionis uel impfectiōis statum ¶ Ad · ij · est dicendum ꝙ sicut xp̄s ab instanti cōceptiōis fuit diuine fruitionis ɔtemplator et comp̄hensor · ita fuit in cōtemplatiōis statu

perfectus· ut in se non indigeret aliquo retractiuo· uel ãminiculo al's
~~vinculo~~ aliquo inductiuo ad sue cõtemplatiõis pfectiõez· ¶ Ad· iij·
est dicendum q xp̃s paupes elegit ut nemo ex sua pauptate se ɔtem-
neret· securior est enĩ pauper ĩ cella q̃ diues ĩ purpura ut dicit Jeroꝰ
Paupes ergo xp̃s elegit diuites nõ reprobando ut nec ĩ diuicijs pu-
taretur esse felicitas nec in pauptate timeret infelicitas· sicut dictũ est
per Augꝰ· Neutrum tñ fecit ꝓpt sui status pfectiõis augmẽtum sed
ꝓpt nostre imitationis exemplum·

AD· iij· sic ꝓcedit videt enĩ q xp̃s non sic pauper fuerit q mẽdi-
cauerit hostiatĩ· Qd enĩ fuit ĩ lege ꝓhibitũ xp̃s facẽ nõ debebat
cum ipe non venerit legem soluere ꝫ ad implere Math· v· Sed deutro
xv· scribit· Omnino indigens et mẽdicus nõ erit int vos· ¶ Preterea
mendicans excludit ut nõ sit semẽ xp̃i iusti iux illud psal· Iunior fui
etenim senui et nõ vidi iustum derelictum nec semẽ eiꝰ querẽs panẽ
xp̃us ergo cuius semẽ panẽ nõ petit mendicare nõ debuit· ¶ Pretea
quod sacra scriptura imp̃cat in vindictam iniustoꝝ xp̃s non debuit
facere ꝫ mẽdicare sacra scriptura imp̃cat ĩ vindictã maloꝝ iux illud
psal· Nutantes transferant filij eius ⁊ mẽdicent et eijciant de habita
tionibꝰ suis· ¶ Preterea quod habet verecũdiam annexam aliquid
turpitudinis videt habere· quia verecũdia nõ ẽ nisi de turpi· ut phs
dicit· Sed mendicare habet verecũdiam annexam ergo tale quid xp̃z
facere nõ decebat· ¶ In contrium ẽ quia qui nullum habet hospiciũ
necessariũ ẽ ut sibi hospiciũ mẽdicãdo acquirat· ꝫ xp̃s nullũ hospici-
um habuit· ut patet math· viij· Vulpes foueas habẽt ⁊ volucres celi
nidos filius autẽ homnis nõ habet vbi caput suũ reclinet· ¶ Rñsio
Dicendũ q sic Crisoꝰ· dicit sup illo verbo Ioh· xx· Multa fecit hiesus
in cõspectu discipuloꝝ suoꝝ q̃ nõ sunt scripta ĩ libro hº· multa hiesus
fecit q̃ non solum Iohes imo nec alij euangeliste omnia dixerũt· Sz
illa tradiderũt q̃ erant sufficiẽtia attrahẽ audiẽtes ad fidem· quãuis
ergo ĩ euãgelio expresse nõ habeat q xp̃s mẽdicauerit sub vocabulo
mendicantis habet tñ expresse q victum petebat luce· xix· vbi scribit
q sufficiens hiesus dixit zachee festinans descende quia hodie ĩ domo
tua oportet me manere· sup quo verbo dicit glosa q ⁊ si xp̃s nõ vocẽ
inuitantis audierat· vidit tñ affectum· Planum ẽ autẽ q victũ
petere aut inuitationem non est aliud q̃ mendicare glose tñ sanctoꝝ

in diuersis locis libri psalmoꝝ expresse dicunt ꝙ xp̄s nō solum paup
fuit sed mendicꝰ. nā sup illo verbo. Ego autē mendicꝰ sum ⁊ paup
dominus sollicitus est mei glosa exponit ī psona xp̄i sic loquētis. De
me hoc dico quia mendicus sum ꝑm ꝙ homo. Nā mendicus erat q̄a
ab alio petebat. paup vero q̄a sibi nō sufficiebat. Et sup illud. Ego
vero egnus & pauper sum deus adiuua me. glosa exponit in psona
xp̄i dicentis. Ego sum egenꝰ petens. et pauper ī sufficiēs michi. quia
mundanas copias non habebat. et intus. vbi diues erat ambibat de
siderabat & accipiebat. Et super illud persecutꝰ ē hominē inopem &
mendicum & cōpunctū corde mortificare glosa exponit de xp̄o ut sit
sensus persecutus est hominem inopem ⁊ mendicum puta xp̄m Nā
persequi paupes sola seuitia est. Alij vero pro diuitijs et honoribꝰ ī
terdum psecutiōes huiusmodi patiunt̄. ¶ Ad p̄mum ergo ē dicēdū
ꝙ non ꝓhibet̄ ibi ꝙ aliquis nō sit in statu mēdicitatis et pauptatis
cum in eodem capl'o statim subdat̄ paupes in terra ~~sua~~ tua nūq̄ deerūt
ꝫ ꝓhibet̄ ne ita ab alijs homo derelinquat̄ ut ī talem statū inducat̄
in quo eum oporteat ex necessitate mendicare. vnde nō ꝓhibet̄ men-
dicitas sed p̄cipit̄ misericordia. ¶ Ad. ij. est dicendū ꝙ glosa exponit
illud verbum de pane spūali ut sit sensus. Non vidi iustū derelictū
nec semen eius querēs panem spūalem eo enim ip̄o ꝙ iustus ē verbū
dei ⁊ spūalem cibum semp habet p̄ntem. Si vero de pane naturali ī
telligit̄. sensus est. ꝙ iusti nō querūt talē panē quasi a deo derelicti. cū
eis dicat̄ ad hebre. vltimo. Sint mores vestri sine auaricia ꝯtenti p̄n-
tibus. ip̄e enim dixit. nō te deseram neq̄ derelinquam. ¶ Ad. iij. ē di-
cendum ꝙ nullū est incōueniens ut illud qd̄ alicui in penā infligit̄
alteri in iusticiam vertat̄. multi nanq̄ ꝓpter peccata que committūt
rebus tp̄alibꝰ spoliant̄. et tn̄ tp̄alibꝰ spoliari ꝓpter xp̄m ad pfectionē
iusticie ptinet. mēdicitas ergo in penā malefactoribꝰ a deo inducit̄.
et tn̄ voluntarie assumpta a xp̄o in nostrum exemplū ad perfectionē
iusticie ptinebat. ¶ Ad. iiij. est dicendū ꝙ erubescētia et verecūdia sp
ē de turpi ut pulchro opponit̄. Est aūt duplex pulchritudo vna spūa-
lis que consistit in debita ordinatiōe et affluētia bonoꝝ spūaliū. Vn̄
omne qd̄ ꝓcedit ex defectu spūalis boni turpitudinē habet annexam
Alia est pulchritudo corpalis exterior q̄ consistit in debita ordinatiōe
corpis ⁊ affluētia reꝝ tp̄aliū ⁊ qd̄ ꝓcedit ex defectu tal' pulchritudīs

no turpitudinē habet diunctam. Vnde sic quelibet pulchritudo desiderat ita quelibet turpitudo habet verecundiā et erubescētiā annexā. verū tamē turpitudo interior spūalis boni est vitupanda. Sed turpitudo exterior boni tp̄alis uel corpalis ꝓpter xp̄m voluntarie assumpta. est laudanda. Quantūcūq; ergo mēdicitas verecūdiam habet annexā voluntarie tñ assumpta per xp̄m in nostrum exemplum laudanda est et predicanda.

AD. iiij. sic ꝓcedit. videt enim q̄ xp̄us sic paup fuerit q̄ manib⁹ laborauerit. Maioris enim p̄fectiōis fuit xp̄s q̄ paulus. Sed p. fectiōis fuit ī paulo laborare manib⁹ cum tñ licite posset de stipēdijs ecclesie viuere iux̄ illud. ij. thessolo. vltimo. Nocte ⁊ die operantes ne quem vestrum grauarem⁹ nō quasi nō habuerim⁹ p̄tatem ꝫ ut nos metipos formā daremꝰ vob⁹ ad imitandū nos. Preterea xp̄s assūpsit carnem exsemine abrahe descēdentem quā nusq̄ angelos apprehendit ꝫ semen abrahe ad hebre. ij. Sed ꝑmo hominū in pona omniū victū est gen. iij. In sudore vultis tui vesceris pane tuo. Preterea p̄ceptū legis nat̄e xp̄s tenebat̄ obseruare. Sed p̄ceptum legis nat̄e videt̄ esse manib⁹ laborare. Si enim cadet̄ sub cōsilio solum ap̄ls nō dixisset. i. ad thessolo. iiij. Operemini manib⁹ vestris sic̄ p̄cepim⁹ vob⁹. In contrium ē quia sup illo vbo Mathe. viij. Mulieres multe ministrabāt hiesu de facultatib⁹ suis. Dicit Iero⁹. q̄ ꝺsuetudinis iudaice fuit. ut mulieres de substantia sua victū atq; vestitū p̄ceptoribꝫ uel p̄dicatoribus ministrarent. vnde domino de sua substantia ministrabāt ut meteret eaꝝ carnalia. cuius ille spūalia metebant. Rñsio. Dicēdū q̄ dei filiꝰ humanā nat̄am assumpsit ut vite exēplo ⁊ vbo doctrine homines ad celestia ꝓuocaret. vnde luce. v. scribit̄. Q̄ cum turbe eū vellēt detinē ne discedet̄ ab eis dixit eis quia ⁊ alijs ciuitatib⁹ oportet me euangelizare regnum dei quoniam ideo missus sum. Super quo verbo dicit glosa. q̄ poterat xp̄us in eodem loco manēdo oēs attrahē ad se. hoc tñ nō fecit prebēs nob⁹ exemplū. ut p ambulando req̄ram⁹ pereuntes sicut pastor ouem p̄itam. et medicus accedit ad infirmū vna enim anima recupata poterit aliquis (alijs) mille delicta abolere. Sic autem euangelizare regnum dei xp̄s tenebat̄ usq; ad exitum mortis sue p seip̄m et p alios usq; ad finē mundi. vnde sup illo vbo Iob. xi Me oportet opari opera eius qui misit me donec dies est. dicit glosa

q̄ opera patris q̄ xp̄s sua eē mōstrauit erāt infirma saluare· debilia roborare· homines illuminare· que xp̄m optebat operari donec vita hec consistit· ¶ Ad ista autē opera exequenda laborare manibꝫ xp̄s nō poterat iuuari· ꝫ magis impediri· quia artes mechanice habēt ī tellectum a sua operatiōe distrahere· Et quāuis hº ī xp̄o nō habuissꝫ locū eo q̄ simul ip̄e erat viator ⁊ comp̄hensor· et non poterat ex aliq̄ in sua contemplatiōe retardari· in exemplum tn̄ alioꝝ qui verbo predicationis debebant insistē non decuit eum manibꝫ laborare ad cibū vl' vestitum q̄rendum maxime post inceptū ab eo p̄dicatiōis officiū Vnde sup illo verbo Io· iiij· Quādo discipulis dicentibꝫ nūq̄d aliq̄s attulit ei manducare· Rn̄dit· meus cibꝫ est ut faciam voluntatē eiꝰ qui misit me ut p̄ficiam opus eius· dicit glosa· Considerandum est q̄ cibos ab alijs oblatos dn̄ꝰ suscipe solebat· non q̄ alieno mīsterio indigeret qui dat escam omni carni· ꝫ ut deferētes meritū ꝯsequerent̄ simul q̄ formam tradens· nō erubescē paupꝛtatem· neq̄ graue putare ab alijs nutriri· ꝓp̄ꝛum enim est et necessarium doctoribꝫ alios habere ꝓcuratores ciboꝝ· ut ip̄i de nullo curantes v̄bi ministratiōeꝫ ꝓcurēt sollicite· ¶ Ad p̄mum ergo ē dicendum q̄ p̄fectiōis opus ē attingē finē sicut ergo diuersimode finis potest attingi ita diuersimode potest variari p̄fectionis status· finis ergo ad quem xp̄s venit erat humani generis salus· quā melius poterat ꝓcurare predicatiōis v̄bo laboris manualis exemplo· Paulus autē hunc eundem finē in casu in quo fecit· magis ꝓcurauit manibꝫ laborādo q̄ sūptus ab alijs recipiēdo ¶ Ad· ij· ē dicēdū q̄ ibi labor accipit̄ cōmunit̄ ꝓ omni pena peccati ſm quem modum dicit Iob q̄ homo ad laborem nascit̄· xp̄s ergo nō solum labores ꝫ penas imo vltimam penaꝝ suscepit· quia assumpsit mortalitatē & q̄uis non laborē manuum tanq̄ nō cōuenientē fini ad quē venerat· alios tn̄ labores suscepit· Vn̄ sup illo v̄bo Iohis· iiij· Hiesus autē fatigatus ex itinere sedebat sic sup fontem· dicit Crisoꝰ q̄ sedebat nō ī trono aut in puluinari· ꝫ simplicit̄ ut ꝯtingebat sup terram· Nam sessio ꝓpter laborem facta est· et ꝓpter estum refrigerans corpꝰ sedebat apud fontē· ¶ Ad· iij· est dicēdū q̄ laborare manibꝫ ē p̄ceptum nature ī casu naturali et sp̄uali· Naturali quidem ut si hō nō haberet aliunde necessaria vite· teneret̄ sibi victū ꝑ suum laborē ꝓcurare· In casu vero sp̄uali triplicit̄· Primo ꝓpt̄ furta nō cōmittēda

Secūdo ꝓpter aliena non concupiscenda. Tercio ꝓpter ocia vitanda Primo modo laborem manuum precepit apl's ad ephe. iiij. Secūdo prima thessolo. iiij. Et tercio. ij. thessolo. vltimo.

Questio. Septuagesimanona de xp̄i ꝓpetate.

Deinde videndū est de xp̄i ꝓpetate. Circa qd̄ querūt̄ q̄tuor Primo. Vtrum xp̄s habuerit aliq̄d ꝓpum. Scd̄o. Vtrum xp̄s aliquid habuerit in cōmuni. Tercio. Vtrum xp̄s res sibi oblatas posset cōuertē in ꝓpum vsum. Quarto. Vtrum rerum sibi concessaꝝ habuerit dominiū et nō vsum tantū.

Ad p̄mum ergo sic ꝓcedit̄ videt̄ enim ꝙ xp̄us habuerit aliquid ꝓpum. Super illo enim verbo luce. ij. Reuersi sunt ī galileam ciuitatē suam nazareth dicit glosa. ꝙ ī nazareth erat ꝓpum habitaculum xp̄i marie et Joseph. habē autē ꝓpam domum est habē aliq̄d ꝓpum. Pretea sicut xp̄s in hereditate patna succedebat patri iux̄ illud luce. iij. Nescitis ꝙ in his q̄ patris mei sunt oportet me esse. sic in hereditate matna succedebat matri. ꝫ mater aliq̄d ꝓpum habebat cū ex stirpe regali orta g° similit̄ xp̄s. Preterea anteqū xp̄s incipet p̄dicare non poterat de elimosinis viuere. quia exquo spūalia nō seminabat non poterat de iure carnalia metere. ante ergo. xxx. annos xp̄s aliq̄d ꝓpum habuit. quia ante tale tempus p̄dicare non incepit In contrium est quia xp̄us incepit facere qd̄ docuit. Sed Math. x Mandauit non esse possidēdū aliq̄d ꝓpum nō aurum nō argētum non pecuniam in zonis. Rn̄sio. Dicendum ꝙ ꝓpum potest q̄ntū ad presens duplicit̄ accipi. Primo ut opponit̄ fraterne caritati. Scd̄o vt opponit̄ vite cōmunitati. p̄mo nanq̄ modo habere aliq̄d ꝓprium est auaroꝝ. Scd̄o modo habere aliq̄d ꝓpum est laicoꝝ. Primo nanq̄ modo accipit Aug⁹. ꝓprium luce. xvi. sup illo verbo. homo quidam erat diues qui induebat purpura et bisso. dicens. ꝙ diues ille non ē damnat⁹ ꝙ rapuerit aliena. ꝫ q̄a sua ꝓpa lazaro paupi nō erogauit Secundo modo accipit̄ ꝓprium Act̄. iiij. vbi dicit̄. ꝙ nec quisq̄ eoꝝ q̄ possidebat ꝓpriū aliq̄d. suū esse dicebat. ꝫ erant illis omnia cōmunia neutro autē modo xp̄s habuit aliq̄d ꝓprium q̄a pauptatē elegit ī ei⁹ ingressu ī eius ꝓgressu. Et in eius egressu. Ab exordio enim introit⁹ eius in mundum. paupculam elegit matrem. paupiorem patriam.

vñ ī capl'is ephesini ꝺcilij sic scribit̄ · Exponat tibi venerabile p̄sepe paupum ꝫ habitaculum xp̄i q̄ ditat celum vide p̄sepe sedētis super cherubin · vide pannis involutum qui pelagus arene cōiunxit · vide deorsum pauptatē · diuitias eiꝰ sursum considera · In eiꝰ ꝺ ꝓgressu seruauit pauptatē sup illo verbo Math · viij · Vulpes foueas habent ꝺicit Crisoꝰ · Aspicite qualit̄ paupertatē quam xp̄s decuerat per opa demōstrauit · non enī erat ei mensa · non domus · nō candelabrū · nec quicq̄ taliū · In eius vero egressu crucis insignia eiꝰ pauptatē ostēderunt · in qua exterioribꝫ rebꝫ p̄uatus est · usq; ad corpis nuditatem iuxt̄ illuꝫ psal · Diuiserunt sibi vestimēta mea ꝫ sup vestē meam miserunt sortem · Ad p̄mum ergo ē dicēdū illuꝫ q̄ habitaculum nō erat xp̄i nec Marie ꝫ fuit Ioseph sic̄ ꝺicit glosa Math · i · sup illo verbo voluit occulte dimittere eam · nam sup illo verbo Math · viij · vulpes foueas hñt · expresse ꝺicit Ieroꝰ · Quid me ꝓp̄t diuitias et seculi lucra cupis sequi cū tantę sim pauptatis ut nec hospiciolū habeam q tecto vtar non meo · Ad · ij · est ꝺicēdum q̄ poterat xp̄s matrem multas possessiōes habentē eligere · ꝫ hoc nō fecit quantūcunq; essꝫ ex regali ꝓgenie orta · ꝫ pauperculam ꝫ domum ꝓp̄am nō habētem in qua eū pareret · vnde ꝺicit Crisoꝰ · sup illo verbo Math · ij · Inuenerūt puerū cum Maria matre eius · Inuenerūt inq̄t mariā nō ꝺiademate coronatam · aut in lecto aureo recūbentē ꝫ vix tunicam vnam habētem non ad ornamētum corpis · ꝫ ad tegumentū nuditatis · qualē habere poterat carpentarij vxor peregre constituta · Ad · iij · est ꝺicendū q̄ sicut xp̄s ab infantia fuit plenꝰ gratia ꝫ sapiētia · sic semper habuit ius recipiendi carnalia ꝓ seminatiōe spūalium · nec nō dominium ꝺispensandi alijs in q̄ntum deus non tñ antę p̄ꝺicatiōez et ꝺiscipulorꝫ vocationez legit̄ q̄ ab alijs sibi fuerit in necessarijs ministratū · nisi a suis parētibꝫ tantū p eius et eorꝫ ꝓp̄am ꝓcuratiōez · et ꝓpriū laborē · vnde sup illo verbo luce · iij · Descēdit cum eis et venit nazaret · q erat subditꝰ illis · ꝺicit glosa · q̄ xp̄s ab ipa p̄mena etate parētibꝫ obediēs quēlibꝫ laborē corporeū humilit̄ q reuerent̄ sustinuit · Quāuis enim pentes eius honesti ꝫ iusti essent egenorꝫ tñ ꝫ necessariorꝫ penuriam patiebant̄ tęste p̄sepi ministro venerāꝺi partꝰ · Vnde manifestum ē q̄ sudores corporeos ꝺtinue frequētabāt · necessaria vite sibi q̄rentes quibꝫ hiesus obediens erat ut scriptura tęstat̄ · cū sustinendo labores

pauperiē

subiectionem plenariam ostendebat.

AD. ij. sic ꝓcedit videt enī ꝙ xp̄s non habuerit aliq̄d in cōmuni Dicit enī Crisoꝰ. Ioh. xiij. sup illo v̄bo. loculos habebat, iudas. ꝙ nimirū nullus discipuloꝝ pecunias afferebat super hoc qd̄ dicebat loculos habebat iudas. occulte insinuat. ꝙ quedam mulieres eum de suis facultatibꝫ nutriebant nō g° habuit aliq̄d ī cōmuni. ¶ Preterea ille nō habuit aliq̄d ī cōmuni cui semp ministrabant necessaria ab alijs. Sed Ieroꝰ. dicit luce. viij. ꝙ mulieres ministrabant dn̄o de sua substantia et discipulis eius ī victu et vestitu nō erat ergo necessariū aliquid ī cōmuni seruare. ¶ Preterea ille qui hostiatim mēdicat nō cogit aliquid in cōmuni seruare. Sed xp̄s mēdicabat ab alijs petēdo vt sup̄ dictum est. non ergo tenebat aliq̄d habē in cōmuni. ¶ Preterea quod ē maioris pfectiōis. xp̄o attribuendū ē. Sed maioris pfectiōis est nō habē ꝓpriū et nō habē aliquid ī cōmuni q̄ habere. q̄a remotior fit homo ab omni sollicitudine temporaliū ergo xp̄o attribuēdum ē ¶ Prerterea qui p̄cipit nichil ī crastinū seruari. nō debet aliq̄d ꝑuare ad cōmunem ꝓuisionē. Sed xp̄s Math. vij. p̄cipit nichil in crastinū seruari. non ergo xp̄s aliquid habuit in cōmuni. ¶ In contrarium est qd̄ scribit Iohis. xiij. loculos habebat Iudas. sup quo v̄bo dicit augꝰ et ponit. xij. q. i. habebat dn̄ꝰ loculos a fidelibꝫ oblata ꝯseruans sibi et suis necessitatibꝫ et alijs indigentibꝫ tribuebat. ¶ Rn̄sio Dicēdū ꝙ phs. i. pollit. duo gn̄a diuitiaꝝ distinguit natales & artifitiales. Si ergo querit an xp̄s habuit aliq̄d in cōmuni ī diuitijs naturalibꝫ vt in possessionibꝫ domibꝫ et armētis planū ē ꝙ nō. Dicit enī Ieroꝰ Math. xvij. super illo verbo vade ad mare et mitte hamū et eū piscē qui p̄mo ascēderit tolle. et staterē ī ore eiꝰ inuentum da eis ꝓ me ⁊ te h° verbū simplicit intellectū edificauit auditoriū. dū audis dominū tante fuisse pauptatis ut vnde tributa ꝓ se et aplo reddē nō habuit Et idē Ieroꝰ. dicit math. xxi. sup illo v̄bo relictis omnibꝫ abijt foras hic intelligendū est. ꝙ dn̄s tante fuit pauptatis ⁊ ita nulli adulatꝰ ē vt in vrbe maxima nullum hospitem nullam inueniret mansionē. Congruum autē fuit xp̄m qui ꝓpter nos pauper factus est etiā tales diuitias natales in cōmuni cum suis discipulis maxime nō habere eo ꝙ possessiones tales maximam sollicitudinē mētis requirunt. ut nedum ecc̄iastici viri diuino cultui vacantes. imo laici vitā secularē

agentes ad executiōz ipaꝝ vix sufficiunt. Sed si querat an xp̄s aliq̄d habuerit ī cōmuni. ī diuitijs artificialibꝫ. et in his q̄ pn̄t nūmismate mensurari. Planū ē ꝙ sic. dicit enī glosa Iohis. xiij. ꝙ xp̄s cui angeli ministrabant loculos habuit in sumptꝰ paupum ꝯdescendēs necessitati infirmoꝝ. Qualit̄ enim discipuli abijssent in ciuitatem ut cibos emerēt nisi pecuniā habuissent ut scribit̄ Iohis. xiij. vbi dicit augꝰ. ꝙ iuerunt discipuli emere cibos. et emerūt. et xp̄o obtulerūt dicētes. rabi manduca. ¶ Ad p̄mum ergo est dicendū ꝙ glosa illa intelligēda ē. xp̄m nō repleuisse loculos quos habebat. ex possessionibꝫ uel domorū pensionibꝫ seu ex alijs nat̄alibꝫ diuitijs. ꝫ magis ex his que a sāctis mulieribꝫ et a xp̄i fidelibꝫ sibi administrabant̄ exquo nō infringitur determinatio superiꝰ facta ꝫ magis ꝯfirmat̄. ¶ Ad. ij. est dicendum ꝙ mulieres non erant semper in comitatu xp̄i ꝓuidentes sibi in victu et vestitu. vnde necessarium erat aliq̄d in cōmuni seruare ad ꝓuidēdum eoꝝ necessarijs. sicut patuit. quando iuit ī ciuitatē samarie vbi necessarium fuit discipulos mittē ad emēdum cibos. ¶ Ad. iij. est dicendum ꝙ qui mendicat petendo ab alijs ita potest petē pecuniā sic alia necessaria. Est enim ip̄e denariꝰ fideiussor ꝓ omnibꝫ necessarijs habēdis. ut ph̄s dicit. vnde pecunia ī loculis seruata poterat esse mēdicando acquisita. et voluntarie a xp̄i fidelibꝫ oblata. exq̄ habita nō erat de vineis uel agris seu de alijs redditibꝫ. ¶ Ad. iiij. est dicēdum ꝙ xp̄s nō solum ꝑsonam ꝑfectoꝝ verum etiam infirmoꝝ assumpsit in quoꝝ ꝑsona dicebat. Tristis est anima mea usq̄ ad mortē. vnde quia p̄uidit infirmos futuros. et ista tp̄alia quesituros. eoꝝ ꝑsonam suscipiens loculos habere voluit. nō tn̄ ex possessionibꝫ et naturalibꝫ diuitijs repletos. ꝫ a xp̄i fidelibꝫ replēdos. in hoc sollicitudinē tp̄aliū remouens. et eoꝝ infirmitati condescēdens. ¶ Ad. v. est dicendum ꝙ Augꝰ. soluit argumentū Iohis. xiij. dicēs. ꝙ tūc quādo xp̄s loculos habuit. p̄mum ecc̄iastice pecunie forma ē instituta. ut intelligeremus qd̄ p̄cepit esse cogitandum de crastino nō ad hꝰ fuisse p̄ceptū ut nichil pecunie seruetur a sanctis sed ne deo propter ista seruiatur et propter inopie timorem iusticia ~~desideratur~~. deserat

AD. iij. sic ꝓcedit̄ videt̄ enim ꝙ xp̄s res sibi oblatas in ꝓprium vsum non posset conuertē. Dicit eim Ieroꝰ. Math. xvij. Si q̄s obijcere voluerit quomodo xp̄s tributum soluē nō poterat. cū Iudas

in loculis pecuniam portaret. ¶ Rñdebim⁹ q̄ res paupum ī vsus
suos cōuertere nephas putauit nob̄ q̄ idem tribuit exēplū. ¶ Preterea
Iob̄is .xiij. dicit Crisos. q̄ xp̄s qui non peram nō virgam nō aurū
non argentum iubet deferre. loculos ipe ferebat ad inopum mīsteriū
nō ergo in ꝑ̄pum vsum conuertē poterat. ¶ Preterea qō nō licet facē
epo ꝓpter pfectionis statū. multo fortius nō licebat xp̄o. Sed scr̄ .xij.
q.i. nō licet epos res ecc̄ias ī ꝓprios vsus cōuertē ergo multo magis
non licebat xp̄o. ¶ In contrium ē. scribit enī Iob̄is .iij. q̄ discipuli
abierant ī ciuitatē ut cibos emerēt. pecuniā ergo a xp̄i fideb̄ oblatā
in ꝑ̄pum vsū ⁊ sui ⁊ suoꝝ discipulorꝝ cōuertebat. ¶ Rñsio Dicendū
q̄ ordo caritatis requirit ut rex cōmuniū dispēsatores h⁹ ordine dispē
sent. ut p̄mo sibi ⁊ suis suiētib̄ ī necessarijs ꝓuideāt. ⁊ postmodū
paupib̄ ⁊ vsib̄ fidelium sub miniſtrēt. Vnde scribit .xij. q.i. c. signo
Q̄ licet res ecclesie ommb̄ debeāt esse cōmunes p̄mū tñ sibi subaudi
prelat⁹ et sue ecclesie deseruiētib̄ necessaria subminiſtret. et reliq̄ que
supsunt fidelium vsib̄ dispenset. hunc autē ordinē xp̄s de reb̄ sibi a
fidelibus oblatis seruabat. quia p̄mo de eis sibi ⁊ suis discipulis in
necessarijs ꝓuidebat. deinde alia paupib̄ erogabat. ¶ Ad p̄mū q⁹
est dicendum q̄ xp̄s iam ꝓbauerat se nō teneri ad tributum soluēdū
cū ipe esset rex et filius regis eterni. solū ergo ꝓpter scandalū passiuū
vitandum. tributum soluit. nephas ergo putauit illud qō debebatur
paupib̄ conuertē in vsum. ad quem ipe nō tenebat. Sic etiam ī hoc
dat exemplū p̄latis ecclesie. ut res distribuēdas paupib̄ nō conuertant
in alios vsus ī ꝑ̄pos ul̄ singularis vtilitatis. ad q̄s ille res ordinate
nō sunt. nō enim res quas a fidelib̄ xp̄us recipiebat ordinauerat ad
tributi solutionem cōuertēdas. ꝫ ad paupum sustentatiōez. ¶ Ad .ij.
est dicendū q̄ loculos habebat xp̄us. ꝓpter sumptꝰ paupum et ipē et
apl̄i eius paupes erāt. vnde sibi et suoꝝ necessitatib̄ et postmodum
alijs indigentib̄ erant oblata distribuenda. ¶ Ad .iij. est dicendū q̄
illud decretū intelligit̄ ne epi res mobiles uel immobiles accipiāt de
subiectis eoꝝ plebib̄ ⁊ alijs pijs locis assūmant in ꝓprium vsum. et
in ꝓpriam vtilitatem maioris ecclesie. ne ex hoc maiores enormit̄ lo-
cupletentur. et minores ex tali facto pauperes inueniant.

AD .iij. sic ꝓcedit̄ videt̄ enim q̄ xp̄s rex sibi concessam habuerit
dñiū non vsum tantū. xp̄us enī habebat pecuniā in communi

qnia loculos portabat iudas ut scribit Iohis. xiij. Sed ī pecunia trāsfert dominiū rei cum vsu al's vsura non esset peccatū. si in pecunia vsus posset haberi retento dominio eius. ergo xp̄s habuit dominium rerū sibi a fidelib⁹ concessaꝝ non vsum solum. ¶ Preterea in reb⁹ cōsumptibilib⁹ dn̄iū non potest separari ab vsu. In talib⁹ enī nec vsus iuris nec vsus facti separat̄ a rei ꝓpetate. In pane enī vino ⁊ carnib⁹ ac omnib⁹ ꝯsūptibilib⁹ q̄ habēt vsum facti & iuris habent dominiū Sed xp̄s nō nisi res cōsumptibiles habebat sibi a fidelib⁹ oblatas g° habendo vsum habebat dominiū. ¶ Preterea concedē vsum rei nō ē concedē actum vtendi. ꝫ ius vtēdi. qui enī cōcedit equum alicui nō concedit sibi actum equitandi. ꝫ ꝙ actum illum ī equo valeat exercē et sic concedit ius vtendi qd̄ quidē ius uel dominiū in reb⁹ ꝯsumptibilib⁹ non separat̄ ab vsu habendo. ergo xp̄s in reb⁹ sibi oblatis vsū habebat ius ⁊ dominiū. ¶ Preterea p̄lati ecclesiaꝝ nō hn̄t dominiū et ꝓpetatem ī reb⁹ ecclesie ut omnes canones clamant. vnde nec eas possunt alienare nec de eis testamētum condē. dominium g° tp̄aliū reꝝ si aliquis debet habere non nisi pp̄ qui est vicarius xp̄i. xp̄s ergo p̄ncipalit̄ habuit dominiū bonoꝝ ecclesie p̄ntium ⁊ futoꝝ non solum vsum. ¶ Preterea religiosi paupe~~res~~ tatis nō habēt aliqd̄ ꝓpum nec habēt aliquas possessiones in cōmuni et tn̄ cōmedūt et bibūt de elimosinis eis oblatis a xp̄ifidelib⁹. Si ergo ī talib⁹ nō habēt aliqd̄ ꝓpum ~~dn̄ij~~ (domini) nisi vsū solum apud aliquē residet. dn̄ium p̄dictoꝝ. nō nisi apud pp̄z qui est vicari⁹ xp̄i. xp̄s ergo nō solum vsum imo dominium habuit in reb⁹ sibi concessis. ¶ In contrarium est quia habē dominium rei ē habere possessiōz rei. Sed xp̄s ꝓhibuit Math. x. Non esse possidēdū aurum nō argentum nō pecuniā in zonis ergo xp̄s reꝝ sibi cōcessaꝝ solum vsum habuit nō dominium. ¶ Rn̄sio. Dicēdū ꝙ possumus distinguere q̄ntum ad p̄ns triplex dn̄ium ut dicamus q̄d ē dominiū vsus rei ē. Dominiū rei. Et dominiū dispēsandi ul' administrandi rē Dominiū igit̄ vsus rei in reb⁹ ꝯsumptibilib⁹ quaꝝ vsus est ip̄aꝝ cōsumptio non separat̄ ab vsu eius. In rebus vero stabilib⁹ quaꝝ vs⁹ non est eaꝝ ꝯsumptio dominiū potest separari ab vsu. Sed dominiū dispēsandi ⁊ distribuēdi rem potest separari ab vtrisqz. Nā qui habet dominiū administrandi ul' dispēsandi res aliquas eo modo dispēsat quo nat̄a rei dispēsabilis uel administrabilis req̄rit. Quando ergo

dispēsat uł administrat res ɔsumptibiles quaꝝ vsus ē eaꝝ ɔsumptio
administrando uel dispēsando vsū admīstrat dominiū vsus illis cū
quibꝫ dispēsat uel administrat retento sibi dominio sp̄ dispēsandi uel
admīstrandi. Sed quādo administrat uł dispēsat res stabiles quarū
vsus nō ē earū ɔsumptio potest admīstrare uł dispēsare cū aliquibꝫ
concedendo dominiū et vsum et potest sic dispēsare ut cōcedat vsum
illarū rerū retento sibi dominio ip̄arū simul cū dominio dispēsandi
vel administrandi. Dominiū g° dispēsandi omnes res c̄atas effectīe
p̄ncipalit̄ resedit et residet apud xp̄z. tam ɔsumptibiles quā stabiles
vnde illud verbū psal. Nō accipiā de domo tua vitulos. glosa expoīt
in p̄sona xp̄i sic dicētis. Nō accipiam de domo tua quia nō sunt tua
ꝫ mea. Cum ergo queram a te qd̄ meū est q̄ creaui. Nam mea sūt q̄
nō possides ut indomita q̄a mee sunt omnes fere siluarū et domita
q̄ tu nutris et possides quia mea sunt iumēta in montibꝫ et boues et
h° q̄ntum ad res stabiles. Quantū vero ad res ɔsumptibiles subdit
Si esuriero nō dicā tibi q̄si dicat nō dicā tibi ut pascas me q̄a si aliq̄
datis ad pascendū. forsitan me esurire putatis qd̄ ē insania. Non g°
queras quid michi des quia sine labore habeo qd̄ volo meꝰ ē enī orb̄
et plenitudo eius loco autē xp̄i in terra dispēsator est p̄p̄. Vnde puto
q̄ dominiū dispēsādi omnes res tam stabiles q̄ꝫ ɔsumptibiles apud
p̄p̄m residet efectiue p̄ncipalit̄ vice xp̄i. Administratiue ꝟ instrumen
taliter dominium talium residet apud xp̄i fideles q̄ similiter eo ordīe
admīstrāt ecc̄isticis viris religiosis uł clericis res tp̄ales ꝓ seminatiōe
sp̄ualium quo ip̄e res sunt apte nate administrari. quia res stabiles
quādoq̄ admīstrant ɔcedendo vsum. retinēdo dominiū. Res vero cō
sumptibiles quaꝝ vsus ē eaꝝ ɔsumptio sic admīstrant. ut cōcedendo
vsum concedant dominiū vsu. retēto semper dominio admīstrandi.
cristus ergo reꝝ sibi concessaꝝ habuit vsum et dominium vsus simul
cū dominio dispensādi effectiue p̄ncipalit̄. admīstratiue tn̄ instrumē-
taliter dominiū talium apud illos residebat a quibus sibi talia neces
saria admīstrabant̄. Ad primum ergo est dicendum. Q̄ quicunq̄
admīstrat uel dispēsat pecuniā alicui retēto. sibi dominio dispēsādi
vel administrandi non cōmittit vsuram quia concedit sibi vsum et
dominium vsus. Dominiū enim dispensādi uł admīstrandi non est
sup̄ rem concessam si res cōsumptibilis est. et si est res cū qua simul

sit transferibile dominiū cum vsu ex nata rei · Secō est sup res alias a quibus ille res concesse cōsumptibiles uel transferibiles originem sumpserunt q̄ntum ad mīstrantes · uel est sup p̄tatem concedendi uel recipiendi q̄ntum ad sūmos pōtifices dispēsantes · Ad · ij · ē dicēdū q̄ quicunq; dispensat uel administrat rem dsumptibilē dcedēdo vsū concedit dominū vsus q̄a nata rei sic requirit · Ad · iij · eodē modo q̄ cōcedēdo ius vtēdi in re dsumptibili cōcedit dñium vsus · Secus autē est in re stabili cuius vsus nō est dsumptio eiꝰ · In hꝰ enī dñiū potest separari ab vsu ex nata rei · Ad · iiij · ē dicēdū q̄ hug · notat xij · q · i · c · expedit · duplicem modū dicēdi de dominio rex ecciaꝝ Vnus est q̄ dominiū talium rex est ipiꝰ ecclesie puta ipiꝰ loci sacrati cōclusi in parietibꝫ ecīe qui in nullius bonis est · Nam res sacre et religiose in nulliꝰ bonis sunt · Alius modus dicēdi est q̄ dominiū talium rex sit ipiꝰ xp̄i · eo q̄ talia bona deputata sunt dericis et paupibꝫ ad vsū eoꝝ · In quoꝝ psona dicit fieri xp̄o q̄ eis fit · et hoc verum puto effectiue p̄ncipaliꝫ · Administratiue tñ ministerialiꝫ apud illos residet a quibꝫ dericis et paupibꝫ administrant · Sicut enim in p̄latis ecclesie residet ius petendi vsum necessariorꝝ q̄ntum ad dominiū iuris et q̄ntum ad dominiū facti iuxꝫ illud Math · vi · Precepit eis · ne quid tollerēt ī via nisi virgā tantū · sup q̄ verbo dicit aug⁹ · q̄ p̄tas recipiēdi necessaria noīe virge sigmficata est · Sic apud laicos semper residet dominium administrandi · quia sic eis licet tp̄alia possidē quantū ad dominiū ꝛ ꝓpetatē · vnde possunt ipa alienare ꝛ de eis testamētum condē sic tali iure et tali dominio retēto tenent dericis necessaria ministrare ī rebꝫ stabilibꝫ uel dsumptibilibꝫ cū cōditiōe ipaꝝ rex · Ad · v · est dicēdū q̄ res dsūptibiles quibꝫ vtunt religiosi ad vsū necessitatis eoꝝ nō sūt eoꝝ q̄ntum ad dñiū dispēsandi uel administrandi · tale enī dominiū est illoꝝ a quibꝫ eis dispēsant uel administrantur ·

Questio · Octuagesima de xp̄i vite communitate ·

Nunc considerandū ē de vite xp̄i communitate · Circa qđ querunt tria · Primo vtrū mod⁹ viuēdi xp̄i seruādo aliq̄d in dūi diminuerit de eiꝰ pfectiōis statu · Scđo Vtrū mod⁹ viuēdi xp̄i dūis ī observatiōe derogauerit eiꝰ pfectiōis statui · iij · vtrū mod⁹ viuēdi xp̄i dūis ī victu ꝛ vestitu statui pfectiōis eiꝰ ꝺueniret

/ qz qđ impedit homin̄ ꝛ instrad fundat dimit de ꝓfōis statu /

Ad ꝑmum ergo sic ꝓceđit videt enī qz modꝰ viuēđi xp̄i fuan đo aliquid in cōmuni diminuerit de eiꝰ ꝓfectionis statu. Sed scr̄ deuꝰ. xvi. Non accipies ꝑsonam nec munera quia munera excecant oculos sapientum et mutant verba iustoꝝ non ergo erat decēs ut xp̄s ī cōmuni pecuniā seruaret. ¶ Prēterea pecunia ī omuni fuata ꝑ xp̄z erat petēđo acquisita. Sed scribit Act̄. xx. Memēto v̄bi dñi hiesu beatius est enī magis dare q̄ accipere. Maioris g° ꝓfectiōis fuisset in xp̄o de suo dare q̄ de alijs accipiēđo đseruare. ¶ Prēterea esse diuitē diminuit de ꝓfectionis statu quia difficile est diuitem regnum celoꝝ intrare ut scribit Math. xix. Sed plus facit hominem diuitē pecunia et diuitie artificiales q̄ nat̄ales. Nō erat g° ꝓfectiōis statꝰ pecuniā ī cōmuni seruare. ¶ In contrium est quia ille q̄ alijs ostēđit ꝓfectiōis statum non potest a ꝓfectione deuiare. ꝫ xp̄s alijs ostendit ꝓfectiōis statū Math. xix. Si vis ꝓfectꝰ esse ergo nō poterat a ꝓfectiōe deuiare

/ mint /

¶ Rñsio Dicendū qz ul̄ loquit̄ de perfectione status xp̄i inq̄ntū erat deus uel ut erat caput ecclesie. Primo modo nichil poterat esse in xp̄o qđ eius ꝓfectiōis statū augeret uel diminueret cū ipe esset ab instanti conceptionis in t̄mino a ꝙ intimꝰ et verus comphensor. Illud autē potest augeri ꝛ minui in ꝓfectiōe qz distat a fine & a t̄mino ꝓfectiōis Sed scđo modo cum xp̄s esset caput ecclesie iuꝝ illud ad ephe. i. Ipm dedit caput sup omnem ecclesiā q̄ est corpꝰ eiꝰ sic̄ capitis ē singulis q̄ membris suam ꝓfectionem tribuere ꝫm capacitatē ipoꝝ. Sic modus viuendi xp̄i talis esse debuit ut cōueniret statui ꝓfectoꝝ et infirmoꝝ In persona igit̄ perfectoꝝ mandauit Math. x. non esse possidendum aurum neq; argentū neq; pecuniā ī zonis. Sed ī persona infirmoꝝ loculos recōmendauit iude Iohis. xiij. sup quo verbo dicit Crisoꝰ. qz qui non peram nō virgam iubet deferre loculos ferebat ad inopum mīsterium. ꝑsonam infirmoꝝ suscipiens. multa enī ut ait xp̄s agebat dispensans ad nostram doctrinam. ꝓfectior ergo fuit modꝰ viuendi in xp̄o aliquid in cōmuni seruare q̄ nō seruare. nō quidem respectu sui ꝫ respectu suoꝝ membroꝝ quoꝝ ꝑsonā ipe tā q̄ caput suscipiebat ꝓpter tria q̄ Crisoꝰ. ponit Math. x. Primo ꝓpter remouendā a ꝑdicatoribꝫ veritatis omnez malā suspitiōez ꝙa si apl̄i habuissent pecuniā vel aliqua seruassent nō videbāt causa salutis hominū ꝫ causa lucri ꝑdicare. Scđo ꝓpter remouendam ab eis omnem sollicitam tp̄alium

attētiōez ut remoti ab omni temporalium sollicitudine vacatiōez oēz tribuerent verbo dei. Tercio ut in deo ponerent omnez eoz ꝓuisionez contenti de pñtib⁹ & de futuris euentib⁹ sperantes in illo qui dixit ad hebre. xiij. nō te deseram neq; derelinquā. Ad ꝓmum ergo ē dicēdū ꝙ pecunia duplici intentiōe potest seruari. vno modo ad possessiōes augēdas et ogregādas et talis receptio mūnez oculos cordis excecat ⁊ a iusticia declinare facit eo ꝙ ex cupiditate ꝓcedit Talib⁹ enī dicit̄ ysa. iiij. ve qui diungitis domū ad domū. et agrum agro copulatis vsq; ad terminū loci ꝙ iustificatis impium ꝓ muneribꝫ et iusticiam iusti aufertis ab eo. Alio modo potest seruari ad necessitatē victꝰ. et talis mūnez acceptio cupiditatē nō habet annexā neq; excecat oculos sapiētum neq; mutat verba iusticie in psona quoz dicit̄. i. thi. vltio habentes alimenta et quib⁹ tegamur his contēti sumus. Ad. ij. ē dicendum ꝙ quāuis dare b⁹m se sit laudabilioꝰ ꝙ accipere eo ꝙ actus liberalitatis magis ē in dādo ꝙ in recipiēdo nō obstante ꝙ liberalis det et recipiat. Nōne tñ alicuius adiuncti pfectioꝰ et beatioꝰ ē quādoq; recipere q̄m dare. Si nanq; in paupe nichil consideret nisi receptio elimosine tantū beatior et perfectior ē diues qui dat elimosinas q̄m pauper qui recipit. Sed talis potest esse causa recipiendi ꝙ magis meret recipiens ꝙ dans utpote si se in tali statu ostituat volūtarie i quo nō coactus ꝫ voluntarie paup effectus sit ꝓpter xp̄m beatius est sic recipe q̄m dare vnde dicit glosa super dicto verbo. Non illis qui relictis omnib⁹ secuti sunt dominū diuites elimosinarios ꝓponit. Sed illos maxime glorificat qui cūctis ꝙ possidēt in semetipis renūciātes nichilominus laborant opando manib⁹ ut habeant vnde tribuant necessitatē patienti. Ad. ij. est dicēdum ꝙ seruando pecuniam ex possessionib⁹ & redditib⁹ ogregatam. facit hominē diuitē sollicita attentione. supba elatione. et spūalium suffocatiōe. Vnde adolescēs cui dictum ē vende omnia ꝙ habes & da paupib⁹. abijt tristis. Erat enī multas possessiones habens. Sed seruare pecuniā ad necessariozꝰ sustentatiōz et sui et paupum ꝓuisionem nō facit hominē diuitē habē annexam auaricie cupiditatem sed pfectiōis caritatē.

Ad. ij. sic ꝓcedit̄ videt enim ꝙ modus viuendi xp̄i cōmunis in cōseruatiōe derogauerit eius pfectionis statui. Quod enim erat causa blasphemandi deum diminuebat de pfectionis statu in xp̄o sed

cõuersatio eiꝰ cum hominibꝫ erat causa blasphemãdi deum Iohis. x
De bono ope non lapidamus te ꝫ de blasphemia. et quia tu homo cũ
sis facis teipm deum. ¶ Preterea illud diminuebat de pfectiõis statu
in xpo qd diminuebat de fide eius diuinitatis. Sed non est ꝓpum dei
conuersari cum hominibꝫ iux illud dañ. ij. Sermo enĩ quẽ tu queris
rex grauis ẽ nec reperiet quisqꝫ q iudicet illũ exceptis dijs quoꝝ nõ ẽ
cũ hominibꝫ ꝯuersatio. ergo ꝯuersatio xpi cũ hominibꝫ diminuebat
de fide diuinitatis eius et per ꝯsequẽs de eiꝰ perfectiõe. ¶ Preterea in
sollicitudine nõ in cõuersatiõe ecclesia pascit ~~status perfectiõis~~ a xpo.
iux illud Apoc. xij. Mulier fugit ĩ solitudinẽ vbi habet locũ paratũ
a deo. ut ibi pascat illam diebꝫ. M. cc. lx. magis ergo in solitudine qꝫ
in cõuersatione ꝯsistebat xpi status perfectio. ¶ In contrarium est qd
scribit Math. xvij. Cõuersantibꝫ autẽ eis in galilea. Et Baruch. iiij
Post hec in terris visus est et cum hominibꝫ cõuersatus est. ¶ Rñsio
dicendũ ꝙ xps venit ĩ hũc mundũ ad sanctoꝝ ꝯtemplatiõez Iohꝫ. x.
Ego veni ut vitam habeãt et habundantius habeant. sup quo vbo
dicit augꝰ. ꝙ xps venit ut sãcti vitam habeãt ingredientes per fidẽ
q̃ per dilectiõem operat ⁊ habundantiꝰ habeãt egrediẽtes quãdo veri
fideles moriunt. acquirũt enĩ tũc vitam habũdantiꝰ vbi nũqꝫ deinde
moriant ⁊ ad peccatoꝝ conuersionem. i. thi. i. Venit enĩ xps in hũc
mũdum pctores saluos facere quoꝝ primus ego sum. ideo vite ꝯtem
platiue qua viuũt sãcti. et vite actiue qua cõmunit viuũt homines
exempla xps monstrare debuit. qd sic fecit. quia quãdoqꝫ monstrauit
exempla vite ꝯtemplatiue eligẽs quãdoqꝫ solitudinẽ ad orãdum ad
quiescẽdum ad humanũ fauorẽ vitandũ. Nã de oratiõe dicit luce. vi
illis factum est in diebꝫ exijt in montẽ orare et erat pernoctans ĩ oratiõe
dei. De quietatiõe vero dicit Math. vi. Venite seorsũ ĩ desertũ locũ
et requiescite pusillũ. Sed de fauoris mũdi remotione scri Math. v
Videns hiesus turbas ascendit ad montẽ sup quo verbo dicit Crisoꝰ
ꝙ nõ ĩ ciuitate. nõ in foro. ꝫ in solitudine sedebat erudiẽs nos per hº
turbꝫ nichil ad ostentatiõez facẽ ꝫ potiꝰ a tumultis discedẽ cũ de necessarijs
disputare oportet. Exempla vero vite actiue mõstrauit math. ix. qñ
factũ ẽ discũbẽte eo ĩ domo. Ecce multi publicani et pctores veniẽtes
discũbebant cum eo et discipulis eiꝰ. qd verbum exponẽs Ieroꝰ dicit.
videant publicani a peccatis ad meliora cõuersum locũ ĩ venisse

penitentie et ex hoc ipi salutē nō desperēt. ¶ Ad primū ergo ē dicēdū
q̄ ꝯuersando cum hominibꝫ nō dabat xp̄s causā blasphemādi deum
q̄a ut glosa ibi dicit. quāuis sacramentū nati hominis intelligentiā
diuine natiuitatis impediret tn̄ quia diuina natiuitas omne opus
sub mīsterio assumpti hominis exequebat̄. ideo faciēs opa dei patris
in assumpta humanitate opibꝫ demonstrabat q̄d de eius diuinitate
esset credēdū ꝓpt̄ q̄d dicebat. Si nō facio opa patris mei nolite credē
Si autē facio et si michi non vultis credē opibꝫ tn̄ credite. ¶ Ad. ij.
est dicendū q̄ sicut dicit damas. xp̄s q̄ erant hoīs sup̄ homnē opabat̄
q̄uis ergo ꝯuersando cum hominibꝫ mōstraret solum humanitatē
agendo tn̄ sup̄ humanitatē q̄ hominis erant monstrabat diuinitatē
vnde ī ꝯuersando cū homībꝫ nō diminuebat̄ fides de eiꝰ diuinitate ꝫ
potius augmētabat̄. ¶ Ad. iij. est dicendū q̄ sicut ibi dicit glosa toto
tempore q̄ subsistit pn̄s ecclesia p̄dicatiōe xp̄i tribꝫ annis ꝛc dimidio
facta pascit̄ et nutrit̄. Predicatio autē xp̄i non est facta inp̄uato ꝫ in
publica ꝯuersatiōe iux̄ illud Iohis. xviij. Ego palam locutus sum
in mundo et in occulto locutus sum nichil.

AD. iij. sic ꝓcedit̄ videt̄ enim q̄ modus viuendi xp̄i cōmunis in
victu et vestitu statui pfectionis eiꝰ nō ꝯueniret. Q̄d enim fuit
pfectionis in Ioh. baptista pfectiōis erat in xp̄o. Sed modꝰ viuēdi
Iohis. in cibo et potu non erat ꝯmunis cū alijs exquo iudei inducti
sunt ut Crisoꝰ. dicit. nolle habere xp̄m ī doctorem ꝫ magis Iohēz nō
solum ꝓpter generis nobilitatē quia xp̄s filiꝰ fabri Iohēs vero filiꝰ
pontificis imo ꝓpter vite sc̄titatem q̄a esca Iohis erant locuste et mel
siluestre. ¶ Preterea vti supfluitate vestimētoꝝ nō erat pfectionis in
xp̄o maxime cū mandasset luce. iij. Qui habet duas tunicas det vnā
non habenti Et ī pfectiōez Ioh. dicit̄ q̄ habebat vestimentum de pilis
cameloꝝ. Sed xp̄s plura vestimēta habuit q̄d patet Iohis. xix. q̄a oēs
milites habuerūt tunicam vnā excepta tunica q̄ vni sorte aduenit.
¶ Preterea illud opꝰ pfectionis debuit xp̄s ostēdē p q̄d eius pt̄as mō
strabatur in expulsione demonū. Sed scribit̄ Math. xvij. hoc genus
demonioꝝ non eijcit̄ nisi p oratiōz ꝛ ieiunium. ieiuniū ergo maxime
faciebat ad xp̄i pfectiōis statum. ¶ In contrarium est q̄d scri̅ Math. xj
venit filius hominis manducans et bibēs et dicunt ecce homo vorax
et potator vini publicanoꝝ et peccatoꝝ amicus. ¶ Rn̄sio. Dicendū

q̄ statꝰ pfectionis ꝯsistit in attinctiōe finis. Sicut ergo vnus et idem finis pt̄ attīgi diuersis vijs. sic humani generis salutē ꝓpter quā dei filius carnem assumpsit. alia via p se et alia p suum p̄cursorē Iohēz ꝓcurauit. vnde dicit Crisoꝰ. Math. xi. p contr̄iam viam venimꝰ ego et tu Iohēs. et idem fecimus. sicut si venatores p duas contr̄ias vias aliqd̄ animal insequant̄ ut in alteram incidat. Quare autē contr̄ia via incessit xp̄us a via Iohis. Crisoꝰ. assignat q̄tuor ratiōes. Prima ꝓpter iudeoꝝ inexcusatiōz. Erant aūt iudei proni calūpniare vtrāq̄ vitam solitariā et cōmunē. ideo vtrāq̄ p se et p Iohēz. voluit assumē ad eoꝝ cōfutatiōez. Secūda ꝓpter solitariam ꝯuersationem sicut enī pfectionis erat in iohe viuente vita solitaria abstinētiam seruare. sic pfectiōis fuit ī xp̄o viuente in ꝯūi ꝯuersatione hominū se modo ꝯūi ip̄oꝝ ꝯformare. Tercia ꝓpt̄ miraculoꝝ choruscatiōez xp̄o nāq̄ testimonium ꝓhibebat miraculoꝝ choruscatio. Iohi v̄ solū austeritas vite. Quarta ꝓpter iudeoꝝ admiratiōez. sicut enī ī iohanne iudei admirabant̄ vite austeritatē ꝛc tantā parcitatē. sic ī xp̄o admirabant̄ aliam pfectionem puta sapiētiam. Scribit̄ enī luce. ij. q̄ stupebant oēs sup doctrina et rn̄sione eius. ¶ Ad primum ergo est dicendum q̄ pfectio xp̄i et Iohis. erat in attinctione finis ut dictum est qui quidem finis poterat attingi p vitā cōmunē xp̄i et p austeritatē quā faciebat Ioh. Vnde sup illo verbo Math. xi. iustificata est sapiētia a filijs suis dicit Augꝰ. q̄ sancti apl̄i intellexerunt regnū dei nō esse in esca et potu ꝫ ī eq̄nimitate tollerandi quos nec copia subleuat nec depmit egestas. vnde dicebat paulꝰ. Scio habundare et penuriam pati. xp̄s ergo qui est sapiētia dei patris iustificatꝰ ē a suis filijs puta ab apl̄is qui erāt eius filij per adoptionem. ¶ Ad. ij. est dicēdum q̄ sicut dicit Crisoꝰ. Cōsuetudo palestīe patrie erat ut duos pānos obnectētes subtexerēt vnde per hoc qd̄ euangelista dixit. Erat tunica inconsutilis et desup cōtexta p totum occulte euāgelista insinuat vilitatē vestimentoꝝ xp̄i nō pluralitatē quia nō plures panni erant subtexti et ꝯiuncti adinuicem ad indumentum vnum pficiendum. ¶ Ad. iij. est dicendum q̄ xp̄us demones expellebat potētia diuinitatis cuius auxilium quāuis ieiunio. magis tamē oratione impetrat̄ Dicit enim Crisostomꝰ Math. xvij. q̄ nichil est homine decenter orāte potentius. vnde si tibi est infirmum corpus ad continue ieiunandū non sit tibi tn̄ infirmū

ad orandum Et si ieiunare nõ potes· potes tamen nõ lasciuire non enĩ est hoc paruum nec multum a ieiunio distans·

Questio· Octuagesimaprima· de xp̃i carnalitate·

Ulterius cõsiderandũ ẽ de xp̃i carnalitate· Circa qd̃ q̃runt̃ quatuor· Primo· Vtrum xp̃s seruãdo carnalitatẽ parẽtũ fuerit in ꝑfectionis statu· Scd̃o· Vtrum xp̃s seruando carnalitatem cõsanguineoꝝ steterit in statu ꝑfectionis· Tercio· Vtrum xp̃s seruãdo carnalitatem amicoꝝ recesserit a ꝑfectiõis statu· Quarto Vtrum xp̃s seruãdo carnalitatẽ bñficioꝝ tenuerit statũ ꝑfectiõis

Ad primum ergo sic ꝓcedit̃ videt̃ enĩ ꝙ xp̃s seruãdo carnalitatẽ parentũ nõ fuerit ĩ ꝑfectiõis statu· Omne enĩ peccatũ impedit statum perfectiõis· Sed parẽtes xp̃i quãdam vanam gloriã habebãt de xp̃o· Dicit enĩ Crisos· sup illo verbo Math· xij· Ecce mater eius et fratres stabãt foris querẽtes loqui ei· Manifestũ est ꝙ solum ex vana gloria hoc faciebãt cupientes ab hominibꝫ laudari ex carnalitate et ꝓpinquitate quã habebant ad xp̃m· Preterea qd̃ xp̃s docuit in alijs ꝑtinere ad statum ꝑfectiõis in se debuit seruare· Sed Math· x· loquẽs de statu ꝑfectiõis dicit· veni separe hominẽ aduersus patrem suum ⁊ filiã aduersꝰ matrẽ suã et inimici hominis domestici eiꝰ· Carnalitas ergo parentum impedit perfectiõis statum· Preterea in cõmendationẽ perfectiõis status beati Joh̃· baptiste dicit Ieroꝰ· in epl̃a ad rusticum monachum· Joh̃es baptista sanctam matrẽ habuit põtificis ꝙ filius erat et tñ nec matris affectu nec patris opibꝫ vincebat̃ ut in domo parẽtum cũ periculo viueret castitatis· carnalitas igit̃ parentũ nõ stat cũ perfectiõis statu· In contrarium est quia p̃ceptum xp̃i nõ repugnat eius consio· Sed carnalitas parentum est p̃ceptum nõ g° repugnat perfectiõis statui de quo est ꝯsilium· Rñsio· Dicendũ ꝙ xp̃us plene impleuit illud p̃ceptum honora patrẽ tuum ⁊ matrẽ tuã Nam ꝙ patrem honorauit patet Joh̃is· viij· Cum enĩ iudei dicerẽt ip̃m demonium habẽ· Rñdit ego demonium nõ habeo ꝫ honorifico patrem meum· Qꝫ vero matrem honrauit in quatuor p̃cipue fuit manifestum· Primo in eius adolescentia· Nam sup illo v̄bo luce· ij· Descendit cum illis et erat subditus eis· Dicit glosa ꝙ in sustinendo labores ꝛ sudores corporeos q̃s maria ꝛ Joseph ꝯtinue frequẽtabãt

necessaria vite sibi querentes xp̄us subiectiōez & reuerētiā plenariā eis exhibebat. Scd̄a ī alioꝝ p̄ntia. Dicit enī aug⁹. ī libro de simbolo sup̄ illo verbo Iohis. xx. vinum nō habēt. ꝙ temptauit illa femina in primo miraculo posse se iubē filio tanq̄m mat̄ et tāq̄m domina q̄ tn̄ prius se noīauerat ancillam. Ait enim vinum nō habent fac igit̄ vt aq̄ in vinum cōuertant̄. Ille autē ut ostendēt ꝙ in h° nō tenebat̄ ei obedire q̄a sup̄abat hūane nat̄e facultatē quā ab ea accep̄at dixit. Nondum venit hora mea in q̄ conditio humane nat̄e ostēdit̄ q̄ fuit hora passionis. Ne tn̄ in p̄ntia alioꝝ matrem ꝯfunderet & p̄ceptum eius ꝯtemnere videret̄ ad mandatū matris dicētis mīstris. Q̄dcūq̄ dixerit vob̄ facite ꝛc̄. et aq̄ in ei⁹ vinū ꝯuerse sunt. Tercio ī absentia nam Iohis. vltimo. Pendens ī cruce ꝛ relictur⁹ matrē p̄ntia corp̄ali ꝟm Crisoꝫ. nullius alteri⁹ cū multe alie mulieres astarent meminit nisi matris docens nos per hoc suo exemplo ꝙ a pijs filijs parentib⁹ cura ē impendēda. ita ut illud lignū vbi fixa erāt mēbra moriētis factum fuerit cathedra magistri docētis. Quarto ī funerali diligētia. Cōsueuerūt enī deuoti filij vt Iero⁹. dicit. funeralia honorabilia matri exhibē ꝙ nullo modo ē credēdū dei filium ī requie sue matris p̄termississe quinimo sibi tot⁹ festiuus occurrit. ¶ Ad primum ergo est dicendum ꝙ illa inanis gloria nō est referenda ad xp̄i matrem ꝫ ad fratres eius quos nō oportet nedum a pc̄to inanis glorie imo nec a peccato infidelitatis excusare cum scriptū sit Iohis vij. ꝙ nec fratres eius credebant in eum. Quare ergo virgo querebat sibi loqui et nō exspectabat finem p̄dicationis. Rn̄dit Crisoꝫ. ꝙ h° fuit ꝓpter alioꝝ importunam petitionez uel ꝓpter iudeoꝝ suspitiōz. Suspecta enī fuit ne insidie ei ponerēt̄ a iudeis et ita subito volebat eū ab eis reuocare vel ꝓpter eius ardentem dilectionem. non enī ip̄a poterat ad horam eius p̄ntia priuari, ¶ Ad scd̄m est dicendū. ꝙ sic̄ dicit Crisoꝫ. Mat. x. Si amor parentum dei amori compareť et nō possit vtrūq̄ saluari. odium. vel sep̄atio parentū est pietas in deum In illis ergo obediendum est parentib⁹ que non nocent pietati Si autez contra deum aliquid expetierīt non oportet eis assentire imo ex toto eos relinquere. ¶ Ad terciū ē dicendū. ꝙ xp̄s tanq̄ ī termino positus non pot̄at a perfectionis statu cadere pulsione alicuius pc̄ti Iohes autem baptista sic̄ pc̄tor poterat. ideo necessariū erat sibi dimittere illa q̄ poterāt

eum a perfectiōis statu reuocare. Vñ dicit grego· super illo vbo Jo·
xi· Quid existis in desertū vidē arundinē vento agitatā· Arundinē
quippe mox ut aura ɔtingit in partem flectit ꝑ quā carnalis animꝰ
designat̄ q̄ mox ut fauore uel detractiōe tāgit̄ ī partē aliquā declinat̄
Arundo ergo vento agitata Jo· nō fuit quē in deserto positū a statu
sue ꝑfectiōis nulla rerꝝ varietas ~~als feritas~~ inflectebat·

AD·ij·sic ꝓcedit̄ videt̄ enim ꝙ xp̄us seruando carnalitatē cōsan
guineorꝝ non steterit ī statu ꝑfectionis· quia in perfectiōeꝫ statꝰ
petri dictū est Mat·xvi· Beatus es simon bariona q̄a caro et sāguis
nō reuelauit tibi ergo qd̄ reuelat affectio carnis et sāguinis nō facit
ꝑfectiōis statum ¶ Preterea ex nat̄alibꝫ homo nō meret̄ nec demeret̄
nec ponit̄ in perfectiōis statu iux̄ illud Math·v· Si diligitis eos qui
vos diligūt quā merecedē habetis· nō g° ex carnalitate ɔsanguineorꝝ
xp̄s stabat in ꝑfectiōis statu· ¶ Preterea illud nō facit ꝑfectiōis statū
cui sacra script̄a imp̄cat̄ malū· Sꝫ hñtibꝫ carnalitatē ad ɔsanguine-
os imp̄cat̄ malum sacra script̄a Michee·iij· ve vobis qui edificatis in
consanguinibꝫ ¶ In contrarium est quia qui vocat ad ꝑfectiōis statū
in statu ꝑfectiōis subsistit· Sed xp̄s carnales ɔsanguineos vocauit ad
ꝑfectiōis statū puta ad apl̄atum· ergo· ¶ Rñsio· Dicēdū ꝙ sic̄ dicit
Crisoꝫ· xp̄us ī cōsanguineis carnalibꝫ quādoqꝫ eorꝝ ɔuicia humilit̄
tollerauit· quādoqꝫ vero eorꝝ virtutes magnifice exaltauit· Quādoqꝫ
vero eorꝝ obliquitates rectificauit sꝫ nunqꝫ eorꝝ vicia approbauit· Eorꝝ
nāqꝫ conuicia humilit̄ tollerauit Joh̄· vij· sup illo verbo· nemo q̄ppe
in occulto aliquid facit ⁊ querit ip̄e in palam esse· Dicit Crisoꝫ· ꝙ cō
sanguinei xp̄i de formidine ⁊ de amore inanis glorie eum notabant
nam ꝑ hoc ꝙ dicebant· nemo in occulto aliquid facit notabant eum
de formidine incusantiū et suspicantium simul ꝙ q̄ fiebāt ab eo non
vere essent facta· ꝑ h° vero ꝙ dicūt ⁊ querit ip̄e in palam esse amorē
inanis glorie in eo notant· vnde merito subdit̄ ꝙ neqꝫ fratres eiꝰ cre-
debant in eum· Consanguineū enim xp̄m habere poterant sꝫ credere
ī eū ip̄i ꝓpinq̄tate ꝛ carnalitate fastidierūt ut Crisoꝫ· dicit· Virtutes
eorꝝ magnifice exaltauit Math·iiij· vbi relictis omnibꝫ Jacobꝫ ⁊ Jo·
secuti sunt xp̄m ut dicit Crisoꝫ· ꝙ q̄a ip̄i reliquerūt affectiōꝫ carnalē
que intelligit̄ ꝑ rete· substantiā mūdialem q̄ intelligit̄ per matrem et
paternitatē socialē q̄ intelligit̄ ꝑ patrē· ideo meruerūt sic magnificari

et exaltari a xpo quia venientes ad ipm ista tria debent relinqre Eorū obliquitatem rectificauit Math. xx. ubi petentibꝫ fratribꝫ eius sedere a dextris & a sinistris xpi Rndit. Nescitis quid petatis. ac si diceret. Ego vocaui vos de sinistra ad partem dexteram & vos vestro ꝯsilio et vestra petitiōe curritis ad sinistrā. Sed nūqꝫ eoꝝ vicia approbauit et ꝑ hoc magnifice insinuat̄ p̄latis ecclesie ut sic in eoꝝ ꝯsanguineis diligant nat̄am a deo plantatam ut minime eorū vicia sustineant

Ad p̄mum ergo est dicendum ꝙ ante illam confessionē petrus & alij discipuli fuerunt ī ꝑfectiōis statu et tn̄ nō ꝯgnouerunt eum esse dei filium sed solum esse xp̄m puta vnitū. vel esse dei filium adoptiuū modo q̄ cognouerat nathanael. Rabi tu es filiꝰ dei. Sꝫ illa cognitio qua petrꝰ et alij apl̄i cognouerūt tunc xp̄m esse dei filium non solum transcēdebat carnis & sanguinis affectiōeꝫ imo omnē humani status ꝑfectionem solum enī hoc scibile erat patris reuelatione. Ad. ij. est dicendum ꝙ nat̄alis affectio xp̄i erga consanguineos vestita erat ne hesitaret caritate et v̄bi in carnati diuinitate ideo nō poterat distrahē eum a ꝑfectiōis statu. Ad. iij. est dicendū ꝙ illis imp̄cabat̄ malū ꝑ sacram scripturam qui edificant in sanguinibꝫ qui habent oculum in ꝓmotiōe & exaltatiōe ipoꝝ solū ad eoꝝ carnalē affectiōeꝫ. aīo aūt p̄ncipalit̄ ad ecc̄iasticoꝝ officioꝝ dignā executiōꝫ vl̄ admīstratiōꝫ.

Ad. iij. sic ꝓcedit̄ videt̄ enī ꝙ xp̄us seruando carnalitatē amicoꝝ recesserit a ꝑfectiōis statu. Scribitur enī Math. viij. ꝙ volenti sepelire patrem suum ut sequeret̄ eum dixit dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Ioh̄. vero. xi. dixit. Lazarus amicus noster dormit sed vado ut a somno excitem eum. ex amicicia ergo ad mortuum accessit a quo p̄cipit discedē illum qui volebat statum ꝑfectionis acquirere.

Pret̄ea ostendē signa carnalitatis ad amicos nō sūt signa ꝑfectoꝝ nam in ꝑsona ꝑfectoꝝ. Dicit Augꝰ. iiij. de tri. ꝙ cum aliqd̄ eternū mēte capimus iam nō ꝯuersamur in hoc mundo. Sed xp̄s de amico suo lazaro lacrimatꝰ est Ioh̄. xi. qd̄ vidētes iudei dixerūt. Ecce q̄modo amabat eum. ergo hꝰ non erat ꝑfectiōis signū. Preterea amicicia fundata sup vtili uel delectabili non ꝑtinet ad ꝑfectiōis statum. Sꝫ amicicia xp̄i videbat̄ fundari sup vtili uel delectabili. Nam scribit̄ Ioh̄. xij. ꝙ post suscitationē lazari venit hiesus bethaniā et ibi fecerūt sibi cenam & marta ministrabat. nō ergo talis amicicia ꝑtinebat ad

pfectionis statum. ¶ In contrarium est quia non est maior pfectio quam animā ꝓ amicis ponē. Sz xp̄s animam suam ꝓ amicis suis posuit ergo amicicia uel carnalitas amicoꝝ nō traxit xp̄z ex pfectiōis statū ¶ Rn̄sio. Dicendū ꝙ ſm damaſ. iij. libro. c. xviij. xp̄m confitemur deum pfectū & hominē pfectū. Suscepit enī verbū diuinum animā ⁊ carnē quia totiꝰ hominis natam. in psone diuine vnitate coaptauit et vnicuiq; natē diuine et humane pmissum est agē qd̄ suum erat. ex potētia tn̄ diuinitatis quādoq; actus humānitatis suspēdebat. quādoq; vero sibiipi relinq̄bat. vn̄ dicit. Augꝰ. ꝙ quādo voluit esurijt & quando voluit sic uel sic affici erga amicos uel nō affici in eius ptate erat. Quicq̄d tn̄ dei filius p hominē quem suscipe dignatus est opari nob̄ disciplina morū fuit ⁊ ad nostram īformatiōez nō suā pfectiōez demonstrauit. ¶ Ad primū ergo ē dicendū ꝙ totū erat ad xp̄i gloriā et mortuum relinquē & ad mortuum accedē modo quo dicit apl's. i. Cor. x. Siue manducatis siue bibitis siue aliq̄d aliud facitis omnia in gloriam dei facite. ad mortuū ergo suscitādū amicū accessit. quia p hoc deus glorificabat. vnde dixit Marthe Ioh. xi. Nonne dixi tibi quoniā si credideris videbis gloriā dei. Sed a mortuo p̄cipit discedē vel quia mortuꝰ ille infidelis erat et ideo per infideles erat sepeliēdꝰ vt dicit Augꝰ. Vel quia per alios funeralia illiꝰ poterant expleri & illi non impediri uel retardari ad sequēdum xp̄m in q̄ sequebat sue perfectiōis statū ut dicit Crisoſ. ¶ Ad. ij. est dicēdū ꝙ xp̄s lacrimatꝰ est in suscitatione lazari amici sui ꝓpter tria. Primo ad monstrandā verā humanitatē. nō enī aliq̄d signū resurectiōis adhuc mōstrauerat vnde ad hoc videbat iuisse ut lacrimaturꝰ nō ut resuscitaturꝰ. Scd̄o ad ostēdendā veram pietatem quia enī fons pietatis erat ideo flebat ꝓ parte humanitatis quē resuscitare poterat per potētiā diuinitatis Tercio ad firmandam in nob̄ fratnam caritatem. nō enī recedit hō a pfectiōis statu si ꝓspera ⁊ aduersa suoꝝ caroꝝ ⁊ amicoꝝ sua putat imo magis in pfecta caritate firmat. modo q̄ dicit apl's. ad Ro. xij. Gaudete cum gaudētib̄ ⁊ flete cum flētib̄ illū ip̄m inuicē sentiētes. ¶ Ad. iij. est dicendū ꝙ sic dicit Crisoſ. xp̄s apud lazarum ⁊ sorores eius habitabat ut ibi maneret corpaliter ubi spūaliter repausabat Nam sanctoꝝ viroꝝ est ut ait. ꝙ non gaudeant. vbi epule large sūt. ſz vbi sāctitas floret. nō ergo causa p̄ncipalis amicicie xp̄i cuz lazaro

et sororibus eius erat in cena uel corpalis refectio · sed magis eorum sanctitas et spiritualis deuotio·

AD·iiij· sic ꝓcedit̄ videt̄ enim ꝙ xp̄s seruādo carnaltatē bn̄ficioꝝ non tenuerit perfectiōis statū· quia consentire blandicijs rogātium ꝑ retributione bn̄ficioꝝ est dimittē perfectiōis statū · Sed xp̄us consensit luce·vij·iudeis rogantibꝫ eum ꝑ centurione · quia dixerūt diligit enī gētem nostram ⁊ sinagogā ip̄e edificauit nob̄· ¶ Pretea luce·xxij·sup illo verbo qui p̄tatem habēt sup eos bn̄fici vocant̄ dicit glosa· ꝙ blandi sermones offerunt̄ a subditis illis a quibꝫ beneficia recipiunt̄ ꝫ hoc repugnat statui perfectiōis ergo carnalitas bn̄ficioꝝ mpediebat xp̄m in perfectiōis statu· ¶ Preterea qd̄ xp̄s imp̄catus est in penam non facit ad perfectiōis statum· Sed xp̄s phariseos lōgas orationes faciētes ad bn̄factrices viduas et eterno iudicio cōdemnauit Math·xxiij· Ve vob̄ scribe ꝛ pharisei qui comeditis domos viduaꝝ oratiōes lōgas orātes ꝓpt̄ h° amplius iudiciū accipietis· ¶ In cōtriū est q̄a licet Elizeus ꝓpheta ī statu perfectiōis erat ⁊ tn̄ mulieri apud quā hospitabat̄ dixit·iiij·ad Ro·iiij· Ecce sedule ī omnibꝫ mīstrasti nob̄· quid ergo vis ut faciam tibi· nunq̄d ergo habes negociū et vis vt loquar regi uel p̄ncipi militie ꝑ te· ¶ Rn̄sio· Dicēdū ꝙ in benefactoribꝫ tria possumꝰ considerare · Primo ip̄oꝝ meritū qd̄ p̄ncipalit̄ intendit̄· Scd̄o bn̄ficium qd̄ recipit̄· Tercio modus per quē acquirtur Planum ē autē ꝙ meritū ip̄oꝝ bn̄factoꝝ debet esse p̄ncipalit̄ intentū vt quis diligat recipe beneficia a bn̄factoribꝫ ꝓpt̄ meritū qd̄ inde cōsequit̄· Vnde Crisob̄·dicit Ioh̄·iiij·sup illo v̄bo. Nunq̄d aliq̄s attulit ei māducare cibos ab alijs oblatos dominꝰ suscipe solebat nō ꝙ alieno ministerio indigeret qui dat escam omni carni· Sed ut deferentes meritum ꝯsequerent̄ · In bn̄ficio vero qd̄ recipit̄ attendēda ē gratiaꝝ actio ut illi p̄mo referat̄ gratia per quē ꝓpositum bn̄ficia largiendi inspirat̄ et illis per quos instrumētalit̄ bn̄ficia dispensant̄· vn̄ scribit̄ ysa·lj·gratiaꝝ actio inueniat̄ in te ꝛ vox laudis sp̄ sit in ore tuo·vn̄ nō sūt ī culpande affectiōes et ꝯuersatiōes paupum cū diuitibꝫ nec reputande adulatiōes·ꝫ magis quedā ī ductiōes ad p̄standa bn̄ficia paupibꝫ sicut debent· et quedam gratiaꝝ actiōes ꝯgaudendo de eorū bonis operibꝫ· Dicit enim apl̄s·i·thi· vltimo· Diuitibꝫ huius seculi p̄cipe nō sublime sape neq̄ spare in merito diuitiaꝝ· ꝫ facile tribuere

atq; cõmunicare · et thesaurizare sibi fundamẽtum bonum ĩ futurũ · vt apprehendant vitam eternam q̃ fugitiua est ab eis nisi hoc faciant vt glosa dicit · Et signanter dicit p̃cipe q̃a de supfluo et suphabũdanti bñficia paupib⁹ dare est p̃cepti · De necessario vero est perfectionis et ꝺsilij · vnde dicit glosa sup illo verbo · 1 · Cor · viij · Et consiliũ ĩ hꝰ do subaudi ut paupib⁹ detis quia hoc vtile est plus facienti q̃ illi cui fit · Modꝰ ꝺ aq̃rendi si fiat causa religionis et honestatis pertinet ad sãctitatis perfectiõz · Si vero causa auaricie ꝛ cupiditatis pertinet ad supstitiõem et peruersitatẽ · ¶ Ad primum ergo est dicẽdum q̃ iudei vt Crisoꝰ · dicit q̃ modicis sumptib⁹ ad opus synagoge datis gratiã q̃ centurione postulabãt a xp̃o ¶ In modo simlit petendi dolositatem p̃tendebant quia volebãt ꝓpter inuidiã fidem centuriõis detegẽ · vñ non permisserũt ipm ad xp̃z venire · ne magnus aliq̃s esse putaret cũ p̃ces porrigebant · Ideo xp̃s nõ respexit ad eoꝝ rogamia nec ad sũptꝰ ad opus synagoge datos ꝫ ad fidem centuriõis in cunctis mortalib⁹ manifestandã · fidei ergo eiꝰ consensit ꝛ p suam virtutem seipm p̃n: cipalit exhibuit · ¶ Ad ij · est dicendũ q̃ blãdos sermones offerri bñ: factoribꝫ potest intelligi triplicit fieri · Primo ꝓpt eoꝝ deceptiõz · Scõo ꝓpter eoꝝ p̃corum emendatiõez · Tercio ꝓpter alicuius beniuolentie captationem uel alicuius tp̃alis bñficij ꝺsecutiõz seu piculi vitatiõz Primo modo puto q̃ sit peccatum mortale blandos sermões offerre quia talib⁹ iudicium eternũ ꝓmittit iuxt illud · ij · petri · ij · fictis vbis de vob⁹ negociabunt quib⁹ iudicium iaz olim nõ cessat et pditio eoꝝ nõ dormitat · Scõo modo simlit puto q̃ sit mortale quia sic laudat peccator indesideriꝫ anime sue et iniquus benedicit · Sz tercio modo Aug⁹ · dicit esse p̃cm veniale · Sic enĩ ait in libro de igne purgatorio Si amplius quis fuerit blandit⁹ q̃ oportet si cui q̃ maiori psone aut ex volũtate aut ex necessitate adulari voluerit ad minuta p̃cta ptinẽ non est dubium · ¶ Ad ij · ẽ dicendum q̃ phariseis xp̃s imp̃cat⁹ est penam ꝓpter tria ut Crisoꝰ · dicit · Primo quia iniqui erãt ꝛ cupidi · Scõo quia eoꝝ auariciã religionis colore depingebãt et quasi arma dei dyabolo p̃stabant dum iniquitas amabat q̃ pietas extimabatur Tercio q̃a p̃daz faciebãt ĩ psonis q̃ de facili decipiũt puta ĩ mulieribꝫ viduis q̃ eo ipo q̃ vidue de facili decipiũt nõ hñtes viroꝝ cõsiliũ · De facili silr bonis suis exspoliant nõ hñtes viroꝝ oñium ·

Questio. Octuagesima secunda. de xp̄i obedientia.

Deinde considerandum ē de xp̄i obedientia. Circa qd̄ querunt̄ quatuor. Primo. Vtrum ī xp̄o fuerit obediētia. Scd̄o Vtrū xp̄s fuerit obediēs homini ul' soli deo. Tercio. Vtrū obedientia in xp̄o fecerit pfectiōis statum. Quarto. Vtrum obediētia xp̄i fuerit voto ꝓmissa

Ad p̄mum sic ꝓcedit̄ videt̄ enī ꝙ in xp̄o nō fuerit obedientia q̄a obedientia importat quēdam famulatū ꝫ in xp̄o nō fuit famulatus. Dicit enī apl's ad hebre. iij. ꝙ moyses fuit fidelis in tota domo dei sicut famulus. xp̄s autē nō sicut famul⁹ ꝫ sic̄ verus fili⁹. Preterea vbi est obedientia ibi est subiectio ꝫ in xp̄o non est subiectio ad patrē donec fuerint sibi omnia subiecta iux̄ illud apl'i. i. Chor̄. xv. Cū aūt subiecta fuerint sibi omnia tūc ⁊ ip̄e fili⁹ subiect⁹ erit illi qui omnia sibi subiecit. planum est autē ꝙ nōdum videm⁹ omnia sibi subiecta vt dicit apl's ad hebre. ij. Preterea obedientia importat seruitutem: Sed damas. negat in xp̄o fuisse seruitutē ergo in eo nō fuit obediētia

In contrarium ē qd̄ scri' Phil'i. ij. humiliauit semetip̄z ꝓ nob̄ fact⁹ obediens. Rn̄sio. Dicēdū ꝙ necessariū est ponē in xp̄o fuisse obedientiam ꝓpter tria. Primo ꝓpter p̄mi peccati vitatiōez ⁊ satisfactiōz Peccatum enī quo totum humanū gen⁹ ē damnatum fuit p̄mi ade carnalis inobedientia. ergo virtus qua tale peccatum vitat̄ ⁊ satisfit ꝓ ip̄o debet esse secūdi ade sp̄ualis obedientia. hanc ratiōem apl's assignat ad Ro. v. dicens. Sicut ꝑ inobedientiā vni⁹ hoīs pc̄tores constituti sunt multi. ita ꝑ vni⁹ obediētiam iusti constituunt̄ multi. Scd̄o ꝓpter sacrificij acceptatiōez xp̄s enī vna oblatione consūmauit ī sempiternum sanctificatos quia semel oblatus est ad multoꝝ exhauriēda pc̄ta ut scribit̄ ad hebre. ix. Sed talis oblatio non fuit deo grata et accepta sine obedientia iux̄ illud. i. Ro. xv. Nūquid vult domin⁹ holocausta aut victimas et non poti⁹ ut obediat̄ voci ei⁹. melior est enim obedientia q̄ꝫ victime. Tercio ꝓpter humane nat̄e seruandam condicionē. Nat̄alit̄ enī humana nat̄a q̄ partim est sp̄ualis ⁊ parti corp̄alis subijcit̄ nat̄e diuine q̄ ex toto sp̄ualis ē quia de⁹ sp̄us ē Io. iiij. Absqꝫ iure creatiōis quo iure omnis creatura deo sic̄ suo creatori subijci debet. vn̄ apl's phil'. ij. Statim cū dixit ꝙ dei fili⁹ ī sil'itudinē hominū factus est. et habitu inuentus. vt homo. subdit. humiliauit

semetipm ꝓ nobis factus obediens vsqꝫ ad mortem. Igit̃ ꝓpter p̃mi peccati satisfactionẽ ꝓpter sacrificij acceptatiõꝫ ⁊ ꝓpter humane nat̃e seruandaꝫ ꝯdiciõeꝫ fatemur in xp̃o fuisse verã obediẽtiã. ¶ Ad p̃mũ ergo est dicendum ꝙ in xp̃o fuit famulatus & subiectio non ratione p̃sone nec ratione diuine nat̃e sed solum ratione humane nat̃e. ideo simplicit̃ non est ꝯcedendum ꝙ in xp̃o fuerit famulat⁹ uel subiectio. nisi cum ista additione ꝑm ꝙ homo & ꝑm humanã nat̃am assũptã ¶ Ad scd̃m est dicendũ ꝙ illa subiectio de qua apl̃s loquit̃ intelligit̃ de subiectione capitis & mẽbroꝝ tunc enĩ xp̃us ut dicit Aug⁹. tradet regnum deo patri qñ iustos in quibꝫ nunc regnat ꝑ fidem ꝑductur⁹ est per apertam visionẽ diuinitatis ut videãt ip̃am essentiã cõmunẽ patri ⁊ filio. et tũc ip̃e xp̃s subiectus erit patri nõ solum in se ꝫ etiã ĩ suis mẽbris per plenam participatiõeꝫ diuine bonitatis. ¶ Ad. iij. ẽ dicendũ ꝙ obedientia videt̃ differre a subiectiõe & seruitute. nã subiectio importat supioritatem iux̃ illud Ro. xiij. Omnis aĩa p̃tatibꝫ sublimioribꝫ subdita sit. Seruit⁹ vero quãdaꝫ coactiuã p̃tatem iux̃ illud. ij. petri. iij. a quo quis supatus ẽ. ei⁹ & seru⁹ est. Sed obediẽtia importat quãdaꝫ placitam volũtatẽ. Si ergo ista referant̃ ĩ xp̃o ad p̃sonaꝝ diuersitatẽ neganda sunt. Nõ enĩ ĩ xp̃o fuit alia p̃sona ꝑm quã ꝯueniret sibi subiectio uel seruit⁹. et alia ꝑm quã ꝯueniret sibi supioritas uel dñium. hoc enĩ sapet errorẽ arrij. Si vero referant̃ ad nat̃aꝝ pluralitatẽ cum det̃minatiõe nat̃e humane vera sũt ⁊ ꝯcessa ĩ script̃a sacra. Nã ꝙ ꝑm ꝙ homo fuerit subiect⁹ patri apl̃s. i. Chor̃. xv. Qꝫ vero formam serui accepit dicit apl̃s Philipñ. ij. ꝙ in placita volũtate sp̃ fuerit sibi obediẽs dicit Io. viij. q̃ placita ei sũt ei facio sp̃.

AD. ij. sic ꝓcedit̃ videt̃ enĩ ꝙ xp̃s nunq̃ fuerit obediens homini ꝫ soli deo tantũ xp̃us enĩ fuit caput ecclesie. Sed caput nõ tenet̃ obedire mẽbris ergo nunq̃ tenebat̃ obedire nisi soli deo. ¶ Preterea qui non tenet̃ obedire angelis multo magis nõ tenet̃ obedire homini ꝫ xp̃s habebat angelos sibi subiectos Math. iiij. Ecce ãgeli accesserũt & ministrabant ei. ¶ Preterea ille cui supposita est omnis creat̃a nõ tenet̃ obedire alicui creat̃e. ꝫ xp̃o supposita est omnis creat̃a iux̃ illud ad Hebre. ij. non enĩ angelis subiecit deus orbẽ terre futurũ ei de quo loquit̃. ¶ In contr̃rium est qd̃ scribit̃ luce. ij. Descẽdit cum Maria ⁊ Ioseph & erat subdit⁹ eis. ¶ Rñsio. Dicẽdũ ꝙ questio est dubia ex h⁹

Dauid

q̄ xp̄s dicit̄ esse filiꝰ ꝑm nat̄am humanā assumptā de vtero virginali
que ex stirpe dauitica processit Math. i. liber gn̄ationis hiesu xp̄i filij
dauid. Et quātum ad hoc tenebat̄ obedire parentibꝫ ex semine dauid
ꝓcedentibꝫ. quia filiꝰ parentibꝫ obedire tenet̄ ad ephe. vi. filij obedite
parentibꝫ vestris hoc enī iustū est. Contrarium istiꝰ scri̅ Math. xxij
vbi dicit̄ q̄ si dauid in spū vocat ip̄m xp̄z dominū. dicēs. Dixit dn̄s
domino meo sede a dextris meis. quoniam filiꝰ eiꝰ ē ex quo ip̄m dūm
suum appellat. Planū est autē q̄ dn̄s nō tenet̄ obedire seruo. Hāc
autem obiectionē soluit Crisoꝫ. Math. c. sup̄ dicto dicēs. q̄ ꝑm carnē
ex matre assumptā vere xp̄s filiꝰ erat dauid. ꝑm autē diuinitatem ex
patre genitum dn̄s eius erat. verum q̄a ꝑm glosā ad Philipn̄. ij. xp̄s
fuit filiꝰ dauid ⁊ dominꝰ ꝑm nat̄am humanā tp̄alit̄ assumptā. Ideo
sciendum ē q̄ ista idemtitas filiatiōis et dn̄ij potest accipi materialit̄
et formalit̄. Si enī accipit̄ materialit̄ sic verū est xp̄m ꝑm eādem na-
turam esse filiū dauid ⁊ dominū eiꝰ. Nā ut glosa illa dicit. Illud qd̄
natum est ex dauid ita honoratum ē ut dn̄s esset dauid. Nā ī carne
in q̄ mortuꝰ ē et ī q̄ surrexit ⁊ ascendit. et sedet ad dextram patris ⁊ ī
ip̄a eadem sic exaltata et sic honorata sic in celestē habitū mutata est
filiꝰ dauid et dominꝰ eius. non tn̄ ꝑm eandem ratiōez sumptam. sed
vt illa natura eadem fuit a matre tp̄alit̄ accepta. sic fuit filius dauid
quia hꝰ modo fuit in lumbis eius ꝑm corpulētam substantiā quā a
matre accepit ꝑm Augꝰ. ut vero illa natura fuit diuinitati ꝑsonalit̄
vnita ⁊ diuina fruitiōe ac gratie largitione repleta. sic fuit dominus
nō solū dauid ꝫ ⁊ omniū hominū imo oīm āgeloꝝ. Ad primū gꝰ
est dicendū q̄ cristꝰ fuit caput ecclesie ꝓpt̄ gratie plenitudinē de cuius
plenitudine oēs accepimꝰ gratiā ꝓ gratia ut dicit̄ ioh. i. Defectus tn̄
corpales assumpsit in similitudinē suoꝝ mēbroꝝ quia decuit eum ꝑ
omnia fratribꝫ simulari ut etatum varietatē famē sitim sudores ⁊ la
bores ī quibꝫ sustinēdis ⁊ portandis simul cū suis parētibꝫ subiectiōz
et obediētiam eis exhibebat ut dicit glosa luce. ij. Ad. ij. ergo est di
cendū q̄ cristꝰ habebat angelos sibi subiectos ꝓpter ꝑsonalē vnionē.
quia ille hō erat deus. in nature tamē condiciōe minoratꝰ est paulo
minꝰ ab āgelis. ut scri̅ ad Hebre. ij. sup q̄ v̄bo dicit glosa q̄ ⁊ si pas
sibilis ⁊ mortal̄ erat āgel̄ tn̄ impabat ⁊ ꝑ hꝰ patet Rn̄sio ad. iij.

AD·iij· sic ꝓcedit̄ videt̄ enī ꝙ obediētia ī xp̄o nō fecerit ꝑfectiōis statum quia ꝑ actū liberi arbitrij homo ponit̄ ī ꝑfectiōis statu· Sed xp̄s ab instanti sue conceptiōis habuit vsum liberi arbitrij non autē obedientiā ergo ꝑ eum nō fuit positꝰ ī ꝑfectiōis statu· ¶ Preterea ꝑ solum actum meritoriū homo ponit̄ in statu ꝑfectiōis· Sed xp̄us meruit ab īstanti ꝯceptionis sue q̄ntum mereri potuit nō ergo ꝑ obedientiā· ¶ Preterea statꝰ ꝑfectiōis ꝯsistit in attinctiōe t̄mini· Sꝫ xp̄s ab instanti conceptiōis fuit in t̄mino ⁊ verus cōprehensor nō ergo ꝑ obedientiam fuit positus in ꝑfectionis statu· ¶ In contrium est qd̄ scribit̄ Philipn̄·ij· ꝓpter qd̄ & deus exaltauit illum·glosa ꝓpter obedientiaꝫ humilitatis sue exaltauit illū· ¶ Rn̄sio· Dicendū ꝙ de statu ꝑfectionis xp̄i possumꝰ loqui triplicit̄· Primo q̄ntum ad corꝑis augmētum· Scd̄o q̄ntum ad meritum essentiale· Tercio q̄ntum ad aliqd̄ meritum accidētale· Primo q̄ntum ad corꝑis augmētum· Planū ē ꝙ ab instanti sue cōceptiōis nō ē cōpletum ꝫ ꝑm crementū sui corporis ī sapiētia ꝓficiebat· Vnde sup̄ illo verbo luce·ij· puer aūt crescebat et confortabat̄ dicit glosa iux̄ mēsuram etatis corporee nat̄a diuina sapientiā reuelabat ne si dum paruꝰ etate erat omnē sapientiā demōstrasset videret̄ esse ꝓdigiū· In merito vero essentiali xp̄s ab īstanti cōceptionis fuit ꝑfectus quia tunc recepit spiritū non ad mensuram & ideo ꝑ actū voluntatis caritate informare meruit quicq̄d mereri potuit de essentiali p̄mio qd̄ consistit in aꝑta visione diuinitatis ita ut ab ip̄o instanti sue conceptiōis fuerit beatus ⁊ verus cōprehensor· Sꝫ ī merito accidētali qd̄ respicit genꝰ oꝑis potuit mereri ⁊ ꝑfici· Meruit enī sibi ꝑ humilitatis obedientiā acceleratiōeꝫ resurrectiōis & multa oꝑa digna tali p̄mio post eius conceptiōeꝫ oꝑatus est· Tangit autē apl's Philipn̄·ij· Quatuor p̄rogatiuas q̄s ex sua obediētia & humilitate xp̄us sortitus est· Primo humane nature exaltatiōꝫ· Cum dicit ꝓpter qd̄ et deus exaltauit illū dando sibi corporis claritatē q̄a humilitas claritatis est meritum· Claritas vero humilitatis est p̄mium ut dicit Augꝰ· Scd̄o diuini nominis donationeꝫ cum addit· ⁊ donauit illi nomen qd̄ est sup̄ omne nomē· donatum enī est illi homini ꝙ eēt deus ⁊ noīaret̄ deꝰ· Et q̄uis in instanti sue conceptiōis ista donatio facta sit tn̄ post resurrectionem qd̄ erat occultum in euidēti positū est vt scirēt hoc demones et hoīes ut glosa dicit Tercio omniū creaturaꝝ

subiectiōez cum subdit ut ī nomine hiesu omne genu flectat̄ celestiū et terrestrium et infernoꝝ et merito quia celū puta angelos impleuit eorū ruinā repando. Terrestria puta homines saluauit eis ianuam paradisi aperiēdo. Et infernum puta demones exspoliauit captiuos ibi existentes extrahēdo sicut glosa dicit. Quarto omniū linguarum confessionem cū post ponit. Et omnis lingua ꝯfiteat̄ quia dn̄s hies⁹ xp̄s in gloria est dei patris. Multi nanq; ꝑm Aug⁹. nūc xp̄m negāt qui in fine seculi velint nolint confitebunt̄. Iux̄ illud Dan̄. vij. Oīs ppl's trib⁹ & lingue seruient ei ineternum in cui⁹ cōfessionis signum Ioh. xix. Titulus crucis script⁹ ē lingua hebraica g̃ca et latīa. ¶ Ad primum ergo est dicendū ꝙ xp̄s ab instanti conceptiōis fuit obediēs patri q̄a sicut in instanti potuit intelligē et velle ꝑ scientiā ⁊ caritatē infusam absq; sensus opatiōe. sic ꝑm talē volitionem et cognitionem tota mens eius plene subijciebatur deo. Sed postmodum obedientia humilitatis eius manifestata est ꝑ eius īcrementum tp̄is et etatis per multa opa meritoria que ip̄e opatus est. ¶ Ad. ij. est dicēdū ꝙ illud meritum respicit p̄mium essentiale. In merito vero accidētali ut sup̄ dictum est fuit augmentū scd̄m gen⁹ opis qd̄ ip̄e opatus est de quoꝝ numero fuit eius obedientia ad patrem. ¶ Ad. iij. ē dicendum ꝙ in instanti ꝯceptiōis xp̄s fuit ī t̄mino essentiali. ꝫ corporis īmortalitatē et claritatē p⁹modū exmerito hūilitatis et obediētie sue ꝯsecut⁹ ē.

AD. iiij. sic ꝓcedit̄ videt̄ enim ꝙ obedientia xp̄i non fuerit voto ꝓmissa q̄a sup̄ illo v̄bo psal. Vouete & reddite dn̄o deo nostro dicit glosa ꝙ vouere voluntatis est. ꝫ reddere est necessitatis. Sed in xp̄o nō fuit aliqua necessitas ergo nec redditio voti. ¶ Pret̄ea Dyonisius dicit capl'o. ij. ecc̄iastice ierarchie ꝙ votū solemnizatur in cōsecratione et ordinis susceptiōe. Sz de xp̄o nō legit̄ ꝙ sic solemnizauerit votū obedientie. in xp̄o ergo nō fuit obediētia voto ꝓmissa. ¶ Pret̄ea illi qui sūt sub p̄tate alterius vouere nō possunt sicut patet Numeri xxx. Sed xp̄s erat sp̄ sub p̄tate patris ergo vouē nō poterat. ¶ In cōtrarium est quia votum est voluntaria oblatio facta deo. Sz sup̄ illo v̄bo ad Hebre. v. Cū esset fili⁹ dei didicit ex his q̄ passus ē obedientiā Dicit glosa ꝙ christus didicit quia voluntarie suscepit obedientiam vsq; ad mortem. ¶ Rn̄sio. Dicēdū ꝙ votū non est aliud q̄ꝫ spōtanea voluntas deo oblata. Oblatio aūt quā de seip̄o christ⁹ fecit deo patri

voluntaria fuit quia voluntarie tradidit se iudicāti iniuste qui pcta nostra ptulit in corpore suo ut dicit̄ i. petri. iij. et ista volūtas voto solemnizata est in xp̄o in instanti cōceptiōis sue cū consecratiōe sp̄ūs sancti. Vñ i pſona xp̄i glo. exponit illud verbū. sic psalmū dicā noī tuo in seculum seculi ut reddam vota mea de die in diem. vt sit sens̄ Sic ego opabor ad honorem tuum vt quicūq; requirat exemplo meo faciat et in seculum seculi q̄ diu h̄ seculum durat quia nō ad temp̄ est h̄ agendum ꝛ sic reddā vota mea de die in diem puta quod voui reddam assidue. Illud similiter verbum introibo in domum tuam i holocaustis reddam tibi vota mea que distinxerunt labia mea glo. exponit i pſona xp̄i sic loquētis. Introibo in domū tuā i holocaustis vt meip̄m offeram in conspectu tuo uel in holocaustis bonor̄ opum et tunc cum introibo reddam tibi cum angelis vota mea puta vota laudū q̄ hic voueo et p̄mitto que vota distinxerunt labia mea eo q̄ ip̄a ratio mea omnib⁹ ptulit Illud similit̄ verbum. Calicē salutaris accipiam et vota mea reddam coram omni pp̄lo eius. glo. in pſona xp̄i exponit sic dicens. Calicem accipiam q̄ē i desiderio et postea ip̄o actu reddam vota mea coram omni pp̄lo eius quia meip̄m qui sum tua imago offeram coram omni pp̄lo ut exemplū capiat̄ cur ego ita facio. Ad p̄mum ergo est dicendum q̄ in xp̄o non fuit necessitas coactionis ꝛ seruilis ꝫ necessitas imitationis et filiationis et talis necessitas requirit̄ ad pfectam rationē voti. Ad scd̄m est dicendū q̄ votum xp̄i solemnizatum est consecratione et ordinis susceptiōe. Cō-secratione quidem p plenitudinē gratie sanctificantis ꝛ consecrantis animam et corpus eius. vnde dictum est luce. i. Q̄d nascet̄ ex te scm̄ vocabit̄ filius dei. Et Ioh̄. x. scribit̄ quē pater sanctificauit et misit in mundum. Ordinis vero susceptione q̄a alij sacerdotes facti sunt sine iureiurando. Crist̄ aūt factus est sacerdos cum iureiurando p eum qui dixit ad eum. iurauit dn̄s ꝛ non penitebit eum tu es sacerdos in eternum ad Hebre. vij. Ad. iij. ē dicendū q̄ xp̄s s̄m diuinitatē ei⁹ volūtatis erat cū patre sicut ꝛ eius dē substātie. Scd̄m vero humanitatē votū ei⁹ erat de volūtate patris q̄a s̄m volūtatē humanā sp̄ facie bat ei⁹ b̄nplacita iux̄ illud Io. viij. Qui me misit mecū ē et nō reliq̄uit me solum q̄a que placita sunt ei facio semp.

¶ Questio. Octuagesimatercia. de xp̄i continētia.

Post hoc considerandum est de xp̄i continētia. Circa qd̄ querunt̄ tria. Primo. Vtrum xp̄s potuerit actum cōiugalem exercere. Secundo. Vtrum xp̄s ꝓpter ꝑfectionis statum debuerit vitare carnale coniugium. Tercio. Vtrum xp̄us a statu ꝑfectionis decidisset in carnali coniugio viuendo.

Ad p̄mum sic ꝓcedit̄ videt̄ enī ꝙ xp̄s nō potuerit actū cōiugalē exercere quia generans dat tale esse genito quale ip̄m habet sed xp̄us habet esse diuinum nec nat̄a humana existit in xp̄o nisi per diuinum esse. ergo eē diuinum cōmunicasset genito & sic genuisset deū qd̄ est impossibile. ¶ Preterea xp̄us non potuit peccare nec mentiri et tn̄ habuit linguam et os ꝑ que mentit̄ & voluntatē qua peccat̄ ergo similit̄ dato ꝙ habuerit potētiam et membra gn̄andi nō videtur ꝙ potuerit generare. ¶ Preterea in xp̄o non est nisi suppositū diuinum cuius ꝓp̄um est agere quia actiones suppositoꝝ sunt. Sed suppositū diuinū est spiritus iux̄ illud Ioh̄. iiij. Spiritus est deus nō g° potuit actum carnalem exercē. ¶ In contrium ē quia potētia est imꝑfecta que non potest exercere actum ad quem ordinat̄. Sed in xp̄o potētia generandi fuit ꝑfecta sicut ⁊ omnes alie potētie alit̄ nō fuisset ꝑfect⁹ homo. potuit ergo actum ꝯiugalem exercē. ¶ Rn̄sio. Dicēdū ꝙ act⁹ aliquis ~~anteq̄~~ possit ꝓgredi a potētia ex trib⁹ potest ꝯtingē. Primo ꝓpter potētie alicuius virtutis carentiā. Scd̄o ꝓpter effect⁹ p̄uatiuā essentiam. Tercio ꝓpter ip̄i⁹ effectus ~~aliud~~ agens repugnantiam uel incōdecentiam. ꝓpter p̄mum lucidum non videt̄ a ceco. ꝓpter ꝫm nō videt̄ tenebra. ꝓpter terciū nō videt̄ turpe. Actus ergo copule ꝯiugal' per christū exerceri non potuit. Non quidem ꝓpter potentie alicuius virtutis carentiam nec ꝓpter effect⁹ p̄uatiuam essentiam. ꝫ ꝓpt̄ ip̄i⁹ effectus ad christum repugnantiam uel incōdecentiā. Fuit enī matrimonium institutum ꝓpter tria uel triplici ex causa mulier facta est in adiutorium viri. Primo ꝓpter ꝓlis gn̄ationem. Scd̄o ꝓpter concupisentie refrenationem. Tercio ꝓpter viri glorificationem. p̄mum adiutorium habuit locum in statu innocencie. Scd̄m in statu pcti Tercium in statu gratie. De primo adiutorio loquit̄ Aug⁹. ix. super gen̄. ꝙ mulier nō ē facta in adiutoriū viri ꝓpter laboris subleuatiōz nec ꝓpter societatis recreationem nec ꝓpter instructionem. ꝫ solū ꝓpt̄

ꝓlis gn̄ationē. De scd̄o vero adiutorio loquit̄ apl̄s. i. Chor̄. vij. vnꝰ quisq; suam vxorē habeat ꝓpter fornicatiōez vitandaꝫ. De tercio aūt adiutorio dicit Augꝰ. ī li. de cathezizādis rudibꝫ exponēs illud v̄bū apl̄i. i. Chor̄. xi. mulier est gloria viri fecit deus homini in adiutoriū feminam nō ad carnalem concupisentiam quoniāquidē nec corruptibilia corpora tunc habebant anteq̄ eos mortalitas inuaderet pena peccati. Sed ut haberet gloriam de femina cum ei p̄iret ad deum si q̄ illi p̄beret imitandum ī sanctitate ac pietate sicut ip̄e est gloria dei cū eius sapiētiā sequeret̄ xp̄o ergo actꝰ cōiugalis copule nō cōueniebat ꝓpter ꝓlis carnalis gn̄ationez quia ip̄e nō ꝓpter generatiōez carnalē ꝫ sp̄ualem incarnatus est Ioh̄. i. dedit eis p̄tatem filios dei fieri his q̄ credunt in nomine eiꝰ. Et statim subdit̄. Qui nō ex volūtate carnis neq; ex voluntate viri ꝫ ex deo nati sunt. Nec ꝓpter concupiscentie refrenationez q̄a ip̄e nec peccatum fecit nec dolus inuentus ē in ore eiꝰ Solus enim int̄ mortuos carnali concupiscentia fuit liber nec ꝓpt̄ sui glorificatiōez. Ip̄e enī glorificatꝰ est a patre ab instanti sue ꝯceptiōis In nullo enim actꝰ ꝯiugalis copule sibi ꝯueniebat. ¶ Ad primum ergo est dicendum ꝙ nō sequit̄ xp̄m generasse deum. nam generans transmittit nat̄am & transmittendo nat̄am dat formam uel nat̄am ~~dat esse~~ consequentē generationem illam et dando formam uel nat̄aꝫ dat esse qd̄ fluit a forma et qd̄ causat̄ ab ip̄a nat̄a. Vn̄ si xp̄s genuissꝫ ꝑm nat̄am humanam genuisset suppositum in nat̄a humana. et sic naturaliter genuisset suppositum in natura humana. et sic finaliter genuisset purum hominem non deum et hominem. ¶ Ad. ij. est dicēdū ꝙ secus est de mentiri et peccare et de generare quia generare importat effectum positiuū. mentiri vero uel peccare cum sint quedam p̄uationes non habēt de se ratiōez effectus agibilis et ꝓducibilis. Vn̄ posse ip̄oꝝ nō est posse ꝫ deficē a posse. In xp̄o vero vbi nō erat defectibile posse nō poterat esse mēdacium neq; peccatum. Generare v̄ de se habet ratiōez effectus agibilis et ꝓducibilis ideo xp̄o nō repugnabat ratione potētie ꝫ ꝓpter rationes superius dictas. ¶ Ad. iij. ē dicendū ꝙ licet suppositi sit agere ul̄ pati neutrum tn̄ sibi ꝯuenit nisi ratione nature. Vnde sicut xp̄s vere comedebat et bibebat nō obstāte ꝙ sp̄us nec comedit nec bibit quia talia licet essent actꝰ suppositi spiritualis puta suppositi diuini conueniebant tn̄ sibi ratione humane nature

ita gñare potuisset ⁊ eēt actꝰ illiꝰ suppositi ratiōe tñ nat̄e assūpte.

AD. ij. sic ꝓcedit̄ videt̄ enī ꝙ xp̄us ꝓpter ꝑfectiōis statū debuerit vitare carnale ꝯiugiū quia qd̄ facit ad ꝑfectiōz statꝰ in mēbris facit ad ꝑfectionem status in capite. Sed cōtinentia facit ad ꝑfectionē status in mēbris sicut patet Math. xix. verbo et exemplo. verbo quidē quia qui potest capē capiat. Exemplo vero sicut eunuchi qui se ip̄os castrauerūt ꝓpter regnum celoꝝ ergo faciebant ad ꝑfectionem status in xp̄o capite. ¶ Preterea cōsilium est de ꝑfectiōis statu. Sed xp̄s de cōtinentia ꝑ apl'm dedit consilium. i. Chor. vij. De virginibꝰ p̄ceptum dñi nō habeo consilium autē do. ¶ Preterea Augꝰ dicit q̄a ꝯtinētia ꝯiugalis est bona. vidualis melior. ⁊ virginalis optīa. Sz optimꝰ status cōueniebat optimo homini. xp̄o ergo qui fuit optimus homo conueniebat. ¶ In contrarium est quia status optimus est cōprehēsoꝝ Sed xp̄s in p̄mo instanti sue cōceptiōis fuit cōprehensor ergo vitare carnale ꝯiugium non poterat facē ad eius ꝑfectiōis statū. ¶ Rñsio Dicendū ꝙ vitatiōez ꝯiugalis copule facē ad statum ꝑfectiōis ī xp̄o dupliciť q̄ntū ad pñs potest intelligi. Primo ꝙ facēt ad eiꝰ ꝑfectiōis statum consequendum. Scd̄o ꝙ facēt ad eius ꝑfectionis statum alijs demonstrandū. Primo modo vitatio coniugalis copule non faciebat ad eius ꝑfectiōis statum. fuit enim xp̄us simul viator & cōprehensor ⁊ sicut fuit simul ī statu viatoꝝ ⁊ cōprehensoꝝ. sic eoꝝ opa q̄uis non facerent ad ꝑfectiōis eius status consecutiōez quia iam statū cōprehēsoꝝ habebat. faciebant tñ ad ꝑfectiōis status viatoꝝ directiōz & regulationem. in quo ip̄e ꝑ corporis passibilitatē existebat. habet autem status continentie sup̄ statum ꝯiugalē quasi sex p̄eminētias. Habet nāq; primo maiorē dignitatē. quia ꝑ ꝯtinētiā homines assimulant̄ āgelis. Scd̄o maiorem puritatem. trahit̄ enim sp̄us ꝑ actū ꝯiugalē ad immundiciam carnis et efficit̄ quasi caro. Tercio habet maiorem libertatem quia vxor non habet p̄tatem sui corporis ꝫ vir. Quarto habet maiorem vnitatem quia qui cū vxore est sollicitus est quomō placeat vxori & diuisus est. Quinto habet maiorem sanctitatem. q̄a ꝯiugati tribulationem carnis habēt ⁊ impulsionē maiorem q̄ non ꝯiugati. Sexto habz maiorem vtilitatē quia maiꝰ p̄mium ⁊ maior fructus sibi debet̄. ¶ Ad p̄mum ergo est dicendum ꝙ ꝑfectio mēbroꝝ est ꝑfectio capitis nō quidē cōsequēdo sed cōmunicando. Comunicat

enim xp̄us qui est caput ecclesie suam ꝑfectiōꝫ & ad eam imitandam induxit sua mēbra verbo & exemplo non tñ suam ꝑfectionē ꝯsecut⁹ est ꝑ suoꝝ membroꝝ status ꝑfectionem. ¶ Ad scd̄m est dicendū ꝙ de continētia xp̄us ꝯsilium dedit quia tale consilium expediēs erat suis membris ad consequēdum ꝑfectionis statum ⁊ ip̄e in se tale ꝯsilium seruauit verbo ⁊ ope non quidem ꝓpter sui stat⁹ ꝑfectiōis ꝯsecutiōeꝫ sed ꝓpter sue perfectiōis imitationem. ¶ Ad. iij. ē dicendū ꝙ ꝯtinētia virginalis est optima q̄ntum ad statum viatoꝝ et est quedā sil'itudo et participatio status ꝯprehensoꝝ quem statum xp̄s consecutus est ab instanti sue conceptionis non per virginalem continentiam sed per vnionis ⁊ vbertatis gratiam.

AD. iij. sic ꝓcedit̄ videt̄ enim ꝙ xp̄us a statu ꝑfectiōis decidisset ī carnali cōiugio viuendo. Dicit enī Aug⁹. ꝙ ꝯiugalis copula concupisentiam nō extinguit ꝫ mitigat. ꝑfectiōis ergo status nō stat cum copula coniugali. ¶ Preterea xp̄us suscepit ꝑsonam ꝑfectoꝝ et infirmoꝝ in his que deseruiunt virtuti nutritiue p̄cipiens quandoqꝫ nichil possidēdum et nichil seruandum in ꝑsona ꝑfectoꝝ. Aliquādo vero loculos habēdum ⁊ aliquid seruādum in ꝑsona infirmoꝝ ergo similit̄ facere debuit in his que deseruiūt virtuti gn̄atiue ut quādoqꝫ seruaret ꝯtinentiam ī ꝑsona perfectoꝝ et quādoqꝫ copulam ꝯiugalē expiret̄ in ꝑsona infirmoꝝ statū sue ꝑfectiōis dimittēdo. ¶ Pret̄ea xp̄s constituit statum ꝑfectionis in ꝯtinentia virginali nō cōiugali ergo viuendo in carnali ꝯiugio a statu ꝑfectiōis decidisset. ¶ In cōtrarium est quia abrahā ꝑfectus fuit gen̄. xvij. Ambula coram me et esto perfectus ⁊ tñ fuit in statu coniugali ergo multo fortius xp̄us viuendo ī carnali ꝯiugio potuit stare in perfectiōis statu. ¶ Rñsio Dicēdū ꝙ sicut dicit Aug⁹. in libro. lxxxiij questionū. Mūdi cursus per quatuor status transitum habet. Primus enī status fuit iusticia originalis. Secundus peccati actualis ⁊ originalis. Tercius gratia salutaris. Quartus erit beatitudinis eternalis. De quolibet autem istoꝝ statuum xp̄us aliq̄d accepit. Nam de p̄mo statu accepit iusticiā originalem & peccati immunitatē. De scd̄o vero corꝑis passibilitatē et mortalitatē. De tercio gratie vbertatē. De quarto cōprehensoꝝ apte visionis claritatē. viuendo ergo xp̄us in carnali ꝯiugio nō decidisset a ꝑfectione p̄mi status. quia vestit⁹ iusticia originali multo nitidi⁹

et sanctius fuisset visus illo actu q̄ hō ante peccatū ī q̄ vt dicit Aug⁹. fuissent nuptie & thorus immaculatus sine omni pruritu libidinis. Nec a p̄fectiōe secundi stat⁹ quia si simul stabat in supposito v̄bi ī-carnati cum perfectione ꝛ absq; omni derogatiōe nat̄e diuine corpis assumpti passibilitas & mortalitas. ergo multo fortius absq; omni derogatione perfectiōis illi⁹ suppositi poterat stare actus coniugalis copule. Nec a perfectiōe tercij status decidisset quia si virginitas Joh̄. non p̄fertur ī merito gratie b̄m Aug⁹ carnali copule a brahe. multo magis cum gratie vbertate potuisset in x̄po stare carnale coniugium Nec similit̄ a perfectione quarti status. quia si existens in cruce x̄pus non impedieb̄at in fruitione apte visionis diuine ratione cruciat⁹ et doloris corpalis. multo forti⁹ ergo ī tali beatudine nō fuisset retar-datus ratione actus copule diugalis. Ad p̄mum ergo est dicendū q̄ nec extinctio nec mitigatio concupiscentie in x̄po habuisset locum multo magis q̄ ī p̄mo statu ānte peccatum eo q̄ ip̄e simul cū iustitia originali habuit plenitudinem gratie ꝛ simul erat in statu viator̄ ꝛ comp̄hensor̄ que in p̄mo statu in nullo fuissent inuenta. Ad ij. ē dicendum q̄ nō ē sil̄e quia virtus nutritiua cū faciat ad conseruatiōz individui est comunis omnib⁹ perfectis & imperfectis. Sed virtus generatiua cum faciat ad conseruationē speciei non est cōmunis oīb⁹ Conuenit autē solum infirmis ꝛ non perfectis. Est enī ip̄a montē magnus ad quē omnes non possunt ascendē. Vnde sup illo verbo gen̄. xix. Non possum in montem saluari ne forte apprehendat me malum ꝛ moriar Est ciuitas hic parua ad quā possum ofugere et saluabor in ea. Dicit glosa q̄ virginitas altus mons est ad quem angelus hortat̄ ascendē quando dixit loth. Noli respicere post tergū tuum ꝫ in monte saluum te fac. verumt̄n q̄ videt se nō posset ascēdē talem montem maneat in segor q̄ erat ciuitas parua in valle posita quia qui non potest continere et virginitatem seruare debet manere in legittimo matrimonio. x̄ps ergo in his que seruiebant virtuti nu tritiue que comunis erat omnibus personam perfectorū ꝛ infirmor̄ assumpsit. Sed in his que seruiebant virtuti generatiue q̄ conueniebat quib⁹dam assumpsit psonaz pfector̄ ꝫ nō infirmor̄. Ad iij. ē dicēdū q̄ sic x̄ps ostituit statū pfectiōis ī ordinētia virgīali. sic ī illo statu vix-it nō q̄p̄t sue pfectiōis obsecutiōz ꝫ q̄p̄t suor̄ mēbror̄ imitatiōz.

¶ Questio. Octuagesimaquarta. de apl'or vocatione.

Postq̃ visũ ē qualiter status pfectio ĩ xp̃o fuit exemplariter demõstrata Nũc videndũ est quomõ ab eo tãq̃ a capite est ĩ ei⁹ apl'os deriuata Circa qd̃. viij. videnda sũt Prĩo de apl'or vocatione Scdo de eor p̃dicatiõe Tercio de eor ꝯuersatiõe Quarto de eor pfectione Quinto de eor p̃latione Sexto de eor pauperitate Septĩo de eor castitate Octauo de eor obediẽtia et humilitate. Circa primum querunt̃ quatuor. Primo. Vtrũ apl'i p̃us vocati fuerint ad statum religionis q̃ p̃lationis Scdo. Vtrum apl'i post exercitationez mandator fuerint vocati ad religionis statum Tercio. Vtrum apl'i post eor vocationẽ ꝓfecerint in pfectiõis Quarto. Vtrum apl'i p̃us fuerint a xp̃o baptisati q̃ ad apl'atum vocati.

Ad p̃mum ergo sic ꝓcedit̃ videt̃ enim q̃ apl'i non prius fuerint vocati ad statum religiõis q̃ p̃latiõis. Sup enĩ illo v̄bo Math. iiij. Ambulans hiesus iux̃ mare videns duos fratrs mittẽtes rethe ĩ mare dicit glo. Decent̃ autẽ dominus p piscatoria loca vadit piscatores hominũ piscaturus. Sed cum piscari homines sit officiũ p̃latorũ videtur q̃ apl'i vocati p̃us fuerint ad statum p̃latiõis q̃m religionis

¶ Preterea stat⁹ religionũ videt̃ esse institut⁹ a puro homine puta a benedicto uel Aug⁹. uel ab alijs qui religiões aliq̃s instituerũt nõ ergo a xp̃o qui fuit deus et homo. ¶ Preterea petrus fuit caput oĩm apl'or et p̃latus toti⁹ ecclesie. Sed statim cum xp̃s vocauit eũ Ioh. i. dixit. Tu vocaberis cephas ergo statim ad p̃latiõis statũ vocatus est

¶ In contrarium est quia via nat̃aliter p̃cedit t̃minũ. Sed pfectio religionis est sicut via. pfectio vero p̃lationis est sicut t̃min⁹. Nã p̃latio presupponit iam hominem pfectum. ¶ Rñsio. Dicendũ q̃ perfectio religionum in trib⁹ essentialit̃ consistit. Primo ĩ sp̃uali pauptate per abdicationem mũdialis substantie. Secundo in corpis & mẽtis castitate p abdicationẽ omnis carnalis concupiscentie Tercio ĩ obediẽtia per abdicationem omnis elatiõis supbie relinquẽdo ꝓpe voluntatis motum Ista autẽ tria vota facto ⁊ exẽplo apl'i ꝓfessi sunt in ip̃a eor prima vocatione. quando Math. iiij. vocati a christo statim relictis omnib⁹ secuti sunt eum. Sup quo v̄bo dicit Crisos. q̃ tria sunt que relinquẽ debent venientes ad xp̃m. Primo substantias mũdiales que p nauẽ intelligunt̃. Scdo opatiões carnales que intelligunt̃ p rethe

Tercio reuerentias paternales que intelligunt̃ ꝑ patrem ut enī dicit apl's ad Hebre·xij · Si patres quidē carnis nostre habuimus eruditores reuerebamur eos· nōne multo magis obtp̄abimꝰ patri spirituum ⁊ viuemus· Si gᵒ apl'i in p̄ma eoꝝ vocatiōe ista tria reliquerūt et tria vota essentialia ꝓmiserunt· Planum est tunc ꝙ ad statum religionis sunt vocati · In p̄latione autē eoꝝ tria possumꝰ cōsiderare· Primo p̄tatis iurisdictionez que confert̃ in electione · Scdo spūalem consecrationem que ꝯfertur in ordinatione· Tercio executiōez que cū requirat diuine scientie infusionem non potest fieri nisi ꝑ spūs sācti missionem· Ad statum ergo p̄latiōis apl'i q̄ntum ad eoꝝ iurisdictiōz vocati sunt Math·xvi · vbi dictū ē petᵒ a quo alijs p̄tatis iurisdictio erat taxanda· Tibi dabo claues regni celoꝝ· Quantum vero ad eorū ordinationem vocati sunt ad p̄lationis statum Joh·xx· quādo dictū est eis· Accipite spiritum sāctum quoꝝ remiseritis peccata remittunt̃ eis tunc enim facti sunt sacerdotes ⁊ ep̄i· Sed q̄ntum ad executionem vocati sunt ad p̄lationis statū Math·vltimo· vbi post q̄m repleti sūt spiritu saucto p̄dicauerunt vbiq; dn̄o coopante ⁊ sermonē cōfirmāte sequētibꝫ signis· p̄us gᵒ apl'i vocati sūt ad statū religiōis q̄z p̄latiōis

Ad p̄mum ergo est dicendum ꝙ Crisoſ· exponit signant̃ esse dictū faciam vos fieri piscatores puta doctores ⁊ p̄latos nō facio ꝫ faciam vt cum rethe verbi dei cōprehēdatis homines de mundo tēpestuoso & periculoso vbi homines nō ambulant ꝫ referunt̃ vbi hoīes alterutrū se comedūt · sicut pisces fortiores deuorāt minores vt translati viuāt in terra facti membra corporis xp̄i· Ad·ij·est dicēdum ꝙ religiōes nō sūt institute a puro homine q̄ntū ad vota essentialia in quibꝫ cōsistit omnis religionis ꝑfectio· Sed p̄supponunt̃ illa vota instituta eē a xp̄o in ip̄a apl'oꝝ vocatione· ꝫ solum q̄ntum ad quedā accidētalia puta q̄ntū ad habitū & ordinatiōz regule uel cōstitutionū que nec sic firmitatem habent insitū approbatione ecclesie· Ad·iij·est dicendū ꝙ q̄ntum ad xp̄i electionem petrus ⁊ alij apl'i eternalit̃ vocati sūt ad statum religionis & ad statum p̄lationis iux̄ illud ad ephe·i· Elegit nos in ~~mundo~~ ip̄o ante mundi constitutionem ut essemus sancti & immaculati in conspectu eius in caritate · Sed in operis executione prius facta est eorum vocatio ad statum religionis q̄z ad statum prelationis ut dictum est·

Ad .ij. sic ꝓcedit̄ videt̄ enī ꝙ apl'i ~~ante~~ post exercitationem mādatoꝝ vocati fuerint ad statum religionis. Saluator enim noster a q̄ ip̄i vocati sunt vbi consiliū primo dedit de pauptate sectāda Math. xix. Adolescenti ꝓposuit ut si vellet vitam ingredi seruaret mādata et tunc profitēti se a iuuentute sua illa seruasse consiliū de pauptate dedit dicens. Si vis pfectus esse vēde omnia que habes da paupib⁹ Obseruatio ergo p̄ceptoꝝ debet p̄cedere viam ꝯsilioꝝ. ¶ Preterea sup illo verbo Math. vltimo. Eunte docete omnes gētes. dicit Ieroꝰ. Cōsideratur hic ordo p̄cipuus. Iniunxit enim dominus apl'is ut primo docerent vniuersas gentes. Deinde fidem iungerēt sacramēto ⁊ post. fidem & baptisma que essent obseruanda p̄cipent. ex q̄ videt̄ innuisse ꝙ obseruatio p̄ceptoꝝ debet precedē omnem aliam pfectionis viam ¶ Preterea impfectum sp debet precedē pfectum. Sz obseruatio p̄ceptorum est quid impfectum respectu obseruatiōis consilioꝝ ergo ante exercitationem p̄ceptoꝝ apl'i non fuerunt vocāti ad statum religiōis ¶ In contrarium est quia postq̄ vocati sunt xp̄us hortatus est eos ad obseruatiōez mandatoꝝ Ioh. xiiij. Si diligitis me mandata mea seruate. ¶ Rn̄sio. Dicendum ꝙ ratiōe & exemplo xp̄i ⁊ exemplo apl'oꝝ probari potest ꝙ pfectio status religionis non necessario p̄supponit obseruatiōz mādatoꝝ. Ratio talis ē pfectio enī vniꝰ cuiusq̄ religiōis status consistit in ~~actione~~ finis p caritatis affectum. Non enim deus qui finis est attingit̄ corporis gressib⁹ ꝫ mētis affectib⁹. Sed pt̄ aliq̄s ip̄m deum attingere non solum p meritum gratie verum etiam per premiū glorie solo caritatis affectu sine omni mādatoꝝ obseruatiōe. imo cū eoꝝ transgressione sicut patuit de latrone cui dictū ē luce. xxiij hodie mecum eris in paradiso. Sup quo verbo dicit Crisoꝰ. ꝙ xp̄us latronem impulit in paradisum ante totum orbē. ante apl'os. ante ꝓphetas. ante pariarchas. nudo v̄bo. sola fide. ne q̄s introitū ~~disperet~~ post errores peccatoꝝ. h° idem patet exemplo xp̄i Math. iiij. vbi dicit̄ ꝙ post baptismum tunc xp̄us ductus ē indesertū a spū. sup quo v̄bo dicit glo. post baptismum xp̄s exemplarit̄ docuit baptisatos de mūdo exire. ⁊ inquiete deo vacare qd̄ ptinet ad religionis ⁊ pfectiōis statū Et planū est ꝙ baptisati statim baptismo recepto nō sunt p̄exercitati in obseruatiōe mandatoꝝ. Tercio h° patet exemplo apl'oꝝ de quib⁹ est pn̄s questio. Dicit̄ enī Math. iiij. ꝙ statim relictis omnib⁹ secuti

sunt eum. et dato q̄ esset dubium de alijs. dubium nō est aliquod de Matheo. De quo dicit̄ luce. v. Q̄ vidit hiesus publicanū noīe leui sedentem ad theloneum. Cui dixit. seq̄re me. ⁊ statim relictis oībus secutus est eum. Sup̄ quo verbo dicit Ambros⁹. q̄ ille verbo vocatus ꝓpa dereliquit qui rapiebat aliena. Planū ē q̄ mandata nō ꝑuabat et si xp̄m secutus est. relictis omnib⁹ ad religionis p̄fectionis statum attendebat. patet h° manifeste de apl'o paulo qui dicit de seip̄o gal'. i. Audistis ꝯuersatiōez meam aliquādo ī iudaismo quoniā sup̄ modū persequebar ecclesiā dei tunc igit̄ dei mandata non seruabat. Et statī subdit. Cum autē placuit ei qui me segregauit ex vtero matris mee vt reuelaret filiū suū in me continuo non acquieui carni ⁊ sāguini quod recte spectabat ad religiōis p̄fectiōis statum. fuerūt g° apl'i nō presupposita obseruatione mandatorū vocati ad religionis statum

Et si rapiebat aliena

Ad p̄mum ergo est dicendū q̄ origenes exponit illud v̄bū dictū esse a xp̄o diuiti p̄ modum rep̄hensiōis. Si vis p̄fect⁹ esse. Ait enim sic esse scriptum in euangelio ꝑm hebreos q̄ cum dn̄s dixisset ei vade et vēde omnia que habes. cepit diues scalpere caput suū ⁊ nō placuit ei. Tunc dixit ad eum dn̄s quomō dicis feci legē & ꝓximos dimittis quoniā scriptum ē ī lege. Diliges ꝓximum tuum sicut te ip̄m et ecce multi fratres tui abrahe filij q̄ amicti sunt stercore moriētes p̄ fame ⁊ domus tua plena est multis bonis & nō egredietur ex ea aliud omnino ad eos. Si g° vis p̄fectus eē vende omnia que habes & da pauperib⁹ sic enim apparebit si diligis ꝓximum tuum ex q̄ patet diuitez illum fuisse mentitum & redargutum a dn̄o de eo qd̄ dicebat. Crisos. vero exponit p̄dictum verbum esse dictum p̄ modum monitiōis. Ait enī q̄ non similit̄ detinent̄ qui pauca habent. & qui multis habundant quoniam abiectio diuitiaꝝ maiorem accendit flāmam ⁊ violentior fit cupido. Nam aliud ē iam nolle incorp̄are que desūt & aliud iam incorp̄ata diuellē quia illa velut ex̄nea repudiant̄. Ista vero velut membra incorp̄ata absconduntur. obꝑuabat ergo ille diues precepta ꝫ imp̄fecte ⁊ cum difficultate ꝓpter diuitiaꝝ habundantiā ideo xp̄s euz monuit et consilium dedit de tutiori et p̄fectiori via. Ad scd̄m est dicendū q̄ illa que ibi ponunt̄ de obseruatiōe mādatoꝝ et receptiōe sacramentoꝝ omnib⁹ sunt necesaria ⁊ in seculo remanētib⁹ et ad religionem transeuntib⁹ cum sine fide illoꝝ hō nō possit esse ī via salutis

¶ Ad·iij· ē dicēdū ꝙ formalit̄ ꝑfectionis status consistit in caritate siue sit oblatio p̄cepti siue consilij instrumentaliter tamen talis finis puta caritas que ē finis p̄cepti ⁊ finis cōsilij tutiori et faciliori modo attingit̄ ꝑ statum religiōis q̄ manēdo ī seculo·

Ad·iij·sic ꝓcedit̄ videt̄ enī ꝙ apl̄i post eoꝝ vocatiōz nō ꝓfecerūt in ꝑfectiōis statu· q̄a post vocatiōz apl̄oꝝ ad statū religiōis nō fuit alius ꝑfectior status ipōꝝ nisi stat⁹ p̄lationis ergo ī statu primo ad quem vocati sunt nō ꝓfecerūt· ¶ Preterea ꝑfectio status religiōis consistit in trib⁹ votis ut sup̄ dictum est· Sed apl̄i nō ꝓfecerūt in illis ergo nec in religionis statu ad quem vocati sunt· ¶ Preterea ꝑfectio status religiōis est sequi xp̄m mentis affectu nō corꝑis gressu vt dicit glo· Math·iiij· Sed hanc ꝑfectiōz habuerūt apl̄i statim cū vocati sūt ¶ In contrarium ē Aug⁹·sup illo verbo Ioh·xviij· Multa habeo vob̄ dicē ꝫ nō potestis portare modo· ¶ Rn̄sio· Dicendū ꝙ ꝑfectio stat⁹ apl̄oꝝ post eoꝝ vocatiōz fuit p̄cipue ex quatuor· Primo ex xp̄i familiari ꝯuersatione· Dicit enim Crisos·sup illo verbo Math·xx· Nescitis quid petatis· ꝙ frequent̄ patiebat̄ dn̄s discipulos suos aliq̄d nō recte aut dicē aut agē aut cogitare ut ex illoꝝ culpa occasiōez inueniret exponendo eis regulam pietatis sciens quia ⁊ error eorū non nocebat p̄nte magistro· Scd̄o ex legalium & tp̄alium dimissione· quāto plus enim cum xp̄o cōuersabant̄ tanto magis q̄ retro sūt obliuiscebant̄ et ad ea que anteriora sūt seip̄os exercebant vn̄ sup illo verbo Math·xvi Quid cogitatis int̄ vos dicere modice fidei quia panem non habetis Dicit Crisos·ꝙ q̄a discipuli ~~tūc~~ nostra obseruantias iudaicas adhuc aliq̄s repetebāt ideo dn̄s vehement̄ eos increpauit ad vtilitatem omnium Erat enim sollicitudo iudeoꝝ ī cibis & potib⁹ & varijs baptismatib⁹ sicut dicit apl̄s a quoꝝ sollicitudine xp̄us suos discipulos remouebat Tercio ex miraculoꝝ opatione· Dicit enī Crisos·sup illo v̄bo Ioh·xi Gaudeo ꝓpter vos ut credatis quoniam nō eram ibi quid illic nō extiterim cōfert ad maioritatē fidei nostre quoniā si astitisset egrotantē curassem q̄d esset modicum signum ad mee virtutis iudiciū· quia v̄ me absente supueīt mors poti⁹ ī fide mea corroborabimī cū videbitis me posse defunctū putrescētem resuscitare· Quarto ex ei⁹ instructiōe vnde sup illo verbo luce·viij·vobis datum ē nosse misteriū regni dei ceteris autez in ꝑabolis· Dicit glo· ꝙ q̄uis plurima xp̄s in ꝑabolis

dixit ut videntes non viderēt ⁊ audietes non intelligerēt sermo tamē eius totꝰ discipulis patuit & misterium secretum ꝑ eos reuelandum esse monstrauit. ¶ Ad ꝑmum ergo ē dicendum ꝙ apl'i nō ꝓfecerūt in noui status acquisitiōe. Sed in status adepti ꝑfectiori instructiōe eorum que faciebāt ad cognoscendā xp̄i diuinitatē ⁊ eiꝰ humanitatē ¶ Ad .ij. est dicendum ꝙ in omnibꝰ illis tribꝰ votis apl'i ꝓfecerunt. In voto quidē pauꝑtatis quia ex doctrina xp̄i intellexerūt pauꝑtatē magis seruandā esse in mētis affectiōe q̄ꝫ in carentia diuitiaꝝ vñ sup illo verbo Math. xix. Quis g° poterit saluus fieri. Dicit Augꝰ. Cū pauci sint diuites in compatiōe multitudinis pauꝑum intelligendū est ꝙ omnes qui diuitias cupiūt in diuitum numero haberi discipl'i animaduerterūt. In voto vero castitatis exemplo xp̄o dicit Math. xix Sunt eunuchi qui seip̄os castrauerunt ꝓꝑter regnū celoꝝ nō mēbroꝝ abscisiōe ꝫ malaꝝ cogitationū ~~intentiōe~~ ut Crisoꝭ. dicit. In voto aūt obedientie Ioh. vi. Nunquid & vos vultis abire. dixerunt discipuli Domine ad quem ibimus verbū vite eterne habes. ¶ Ad .iij. ē dicēdum ꝙ secuti sunt apl'i xp̄m mētis affectu ꝫ in illa affectiōe incremētum receperūt ꝑ illa q̄ superiꝰ dicta sūt.

intemptione

AD .iiij. sic ꝓcedit videt enī ꝙ apl'i non fuerunt a xp̄o baptisati anteq̄ꝫ essent ad apl'atum vocati. q̄a illi q̄ baptisandi erant baptismo spūs sancti nō indigebant baptisari baptismo aque ꝫ apl'i baptisandi erant baptismo spūs sācti Act. i. vos aūt baptisabimini spū sancto nō ~~pt~~ multos hos dies. ¶ Preterea petrꝰ nō fuit baptisatꝰ g° nec alij Qd aūt petrꝰ nō fuit baptisatꝰ ad Solētianā scribit Augꝰ. ꝙ nouatianus asserebat petrum baptisatū non fuisse. Sed loco baptismi penitentiam egisse eo ꝙ egressus foras fleuit amare. ¶ Preterea quod scriptum non inuenit non est asserēdum. Sꝫ ꝙ apl'i baptisati fuerint scriptū nō inuenit nō ē ergo aliq̄d de eoꝝ baptismo asserendū ¶ In contrarium est q̄a apl'i fuerunt vocati ut essent possessores eterne hereditatis. Sed scribit Ioh. iij. Nisi q̄s renatus fuerit ex aqua ⁊ spū sancto non intrabit in regnū celoꝝ. ¶ Rn̄sio. Dicēdū qd Augꝰ. in epistola ad Solētianam hanc questiōem determinat ostens tripliciter apostolos baptisatos fuisse nedū baptismo Ioh. ꝫ qd magis credibile est baptismo xp̄i et hoc uel ante vocationem uel in ip̄a vocatione ul' statim post vocationem ad apl'atum. Primo sic apl'i fuerunt de corpe

post

ecclesie imo ꝑma et ꝑcipua mẽbra corporis ecc̃ie ꝙ ut ibi dicit Aug⁹. Quoscunq; legim⁹ esse ĩ corpore xp̃i qđ ẽ ecclesia nõ nisi baptisatos pertinere ad regnum celoꝝ intelligere debemus. nisi forte ꝗs angustia passionis inuenit ⁊ nolentes negare xp̃m anteq̃ baptisarent occisi sũt quibꝫ ipa passio pro baptismo deputata est. Sed nũquid ut dicit hoc possumus de apl̃is dicere qui vsq; adeo largum temp⁹ habuerũt ꝙ ut baptisarent ut ipi etiam alios baptisarent. Secundo sic misteriũ baptisandi xp̃us non cõmisisset nisi baptisatis. oueniens enĩ erat eos esse baptisatos qui alios baptisabant. Sed scribit Ioh̃. iiij. ꝙ ihesus non baptisabat sed discipuli eius qđ est verum xp̃m non baptisasse ꝓprijs manibꝫ. Sed baptisabat mundando interi⁹ misteriũ autẽ baptisãdi prebebãt discipuli ut dicit glo. Aug⁹. Ioh̃. iiij. Tercio. sic nã Ioh̃. xiij xp̃us dixit petro cum ad eius pedes lauandos veniret. Qui lotus est non indiget nisi vt pedes lauet ꝙ est mundus totus. in quo intelligit vt dicit Aug⁹. ꝙ petrus iam fuerat baptisatus. ¶ Ad ꝑmum ergo respondet Aug⁹. dicẽs ꝙ si dicam⁹ apl̃os nõ fuisse baptisatos aqua metuendum est ne grauit ĩ eis erremus quia in hoc dam⁹ hominibꝫ auctoritatem ꝺtemnendi baptismũ quez vsq; adeo nõ cõtemnẽdum ipa aplica disciplina comendat ut cornelius centurio ⁊ illi qui cũ illo erant iã accepto spiritu sancto fuerunt baptisati dicente petro Act̃. x. Nunquid aquam quis ꝓhibere potest ut baptisent hi qui spiritum sanctum acceperunt sicut et nos. q̃ntũcunq; ergo apl̃i essent baptisati baptismo spũs sancti indigebant baptisari baptismo aque instituto a xp̃o ne sacramentum ip̃m ꝺtemnere viderent. ¶ Ad scõm est dicẽdum ꝙ ut ait Aug⁹. siue nouacian⁹ siue alij dicant penitẽtiã fuisse datam ꝑ apl̃os petro loco baptismi quisquis hoc dixerit a regula fidei catholice ⁊ a doctrina apl̃oꝝ prorsus ẽ alienus. possunt enĩ homines agere penitentiam ante baptismũ de peccatis eoꝝ ita tñ ut baptisent Similit̃ si post baptismũ ita peccant ut excõmunicari ⁊ recõciliari mereant penitentes appellant. Nam simon magus ante baptisat⁹ erat quam vellet emere a petro spiritum sanctum ⁊ motus ẽ ab eo vt penitentiã agẽt ab illa nequicia nunq̃ tñ loco baptismi penitẽtia succedere potest. ¶ Ad. iij. similit̃ respondet Aug⁹. ꝙ nõ omnia que facta sũt scripta inueniunt verũtñ facta eẽ excertis documẽtis ꝓbant Scriptum est enĩ quãdo baptisatus sit apl̃s paulus Act̃. ix. Surgẽs

baptisatꝰ est et scriptum nō est quādo baptisati sint alij apl'i. verūtn̄ eos baptisatos esse intelligere debemus quēadmodū scriptū est quādo baptisate sūt plebes in hierusalē ⁊ in samaria. Quādo aūt baptisate sint alie plebes gentium quibꝫ apl'i epistolas miserunt non est vtiq; scriptum tn̄ ip̄as baptisatas esse vtiq; minime dubitamus ꝓpt̄ illam domini sentētiā. nisi q̄s renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto non intrabit in regnū celoꝝ.

Questio. Octuagesimaquinta. de apl'oꝝ p̄dicatione.

Vlterius videndum est de apl'oꝝ p̄dicatione. Circa qd̄ queruntur quatuor. Primo. Vtrum ꝑ apl'os in toto orbe euāgelium xp̄i fuerit p̄dicatū. Scd̄o. Vtrū apostoli p̄dicando semper ānunciarent pacē. Tercio. Vtrū apostoli p̄dicando vterent̄ prudētia. Quarto vtrū apl'i p̄dicādo libris ad p̄uidēdū indigerēt.

Ad primum ergo sic ꝓcedit̄ videt̄ enī ꝙ ꝑ apl'os in toto orbe euāgelium xp̄i fuerit p̄dicatum. Dicit enim apl's Ro. x. ꝙ fides ē ex auditu. auditꝰ aūt est ꝑ verbū dei ⁊ statī subdit. ꝫ nūq̄d nō audierūt Et quidem in omnem terram exiuit sonus eoꝝ et in fines orbis terre verba eoꝝ qd̄ de sono & p̄dicatiōe apl'oꝝ glo. exponit. Preterea sup illo verbo luce. x. Designauit dn̄s & alios septuagintaduos & misit illos binos ante faciē suā. Dicit glo. ꝙ bn̄ septuagintaduo discipuli mittunt̄ ad p̄dicandum q̄a totidem mūdi gentibꝫ et totidem linguis euangelium p̄dicandū erat. Preterea apl'i post ascēsiōēz domini ꝑ totum orbem se diuiserunt ergo ꝑ eos ī toto orbe euāgeliū ē p̄dicatū.

In contrium est quod scribit̄ Math. xxiiij. Cum p̄dicatum fuerit euangelium regni ī vniuerso orbe in testimoniū ~~gentibꝫ~~ tunc veniet consūmatio. Sed nondū venit consūmatio et finis seculi ergo nōdū euangelium regni ē in vniuerso orbe p̄dicatum. Rn̄sio. Dicendū ꝙ in hoc videt̄ esse controuersia inter Crisoꝫ. ⁊ Augꝰ. Nam Crisoꝫ. dicit ꝙ p̄dicatio euangelij in vniuerso orbe cōpleta ē ante subuersiōēz Ierosolime ciuitatis q̄a āno. xlij. post passiōēz dn̄i sub vespasiano et Tito romanis p̄ncipibꝫ Ciuitas Ierusalem cum templo subuersa ē et hoc fuit maximum diuine virtutis signū ꝙ in tam breui tempore predicatio euāgelij ꝑ apl'os facta fines orbis t̄rarum impleuit. ꝓbat autem istud Crisoꝫ. auctoritate ⁊ exemplo. Auctoritate q̄dem ꝓphe

dicentis · In omnem tram exiuit sonus eorum ⁊ in fines orbis terre verba eorum · Exemplo vero ꝗa si paulus de hierusalem in hispaniã et in gretiam et romam sepe cucurrit exquo vnus tantam portionez accepit excogitare debemꝰ q̃ntam ceteri apli opati sunt · Quãuis tñ euangelium p apl'os fuerit vbiꝙ p̃dicatũ nõ tñ oẽs crediderunt ideo intestimoniũ ꝛ damnatiõz illoꝝ qui non crediderunt p̃dicatiõi euãgelij regni in vniuerso orbe p apl'os tunc venit finis ⁊ dsũmatio nõ quidẽ mũdi vniuersaliꝫ ꝫ dsũmatio ⁊ destructio ciuitatis hierusalez· Augꝰ· autez expresse dicit euangeliũ regni in vniuerso orbe p apl'os non eẽ p̃dicatum certis documentis ꝓbatum est/quia in affrica vbi ipe erat/multe barbare nationes et innumerabiles gẽtes erãt quibꝫ nondum p̃dicatum esse euangeliũ p illos qui inde captiui ducebanꝫ manifestum erat/nec ut ait potest dici gentem illam non ptinere ad promissiõez factam abrahe quia nõ in psona romanoꝝ ul' hispanoꝝ dictum est sibi ĩ semine tuo benedicent omnes gentes terre· In quibꝫ ergo gentibꝫ non est ecclesia oportet ꝙ sit non ꝙ omnes credant sed aliqui credent ⁊ aliqui non quia nec vbi iam p̃dicatũ est oẽs credũt Sed quando vbiꝙ fundata erit xp̃i ecclesia ꝛ euãgeliũ regni vbiꝙ predicatum tunc erit finis ⁊ dsũmatio seculi· Origenes autez ponit se in medio istoꝝ dicens vtrũꝙ esse verum ꝛ ꝙ tempore apl'oꝝ euangelij p̃dicatio est completa q̃ntum ad famam ⁊ p̃dicatiõis auditum et non cõpleta q̃ntum ad p̃dicationis fructum· non est enĩ putandũ fuisse aliquam gentem q̃ famã apl'oꝝ qui dispersi fuerũt per quatuor mundi partes nõ audiret et que nomẽ xp̃i saltẽ p auditũ ignoraret· Quãuis enim omnes gẽtes singulariꝫ p̃dicatorẽ non habuerint ex vicinis tamẽ locis habuerunt ꝙpositionez fidei sic ꝙ nõ potuerunt ignorare· Quãtum tamen ad p̃dicatiõis fructum p̃dicatio euãgelij non est cõpleta in toto orbe ut ꝙ in omnibꝫ gentibꝫ ecclia credentium in xp̃o sit fundata tamẽ quãuis non omnes credituri sint ꝫ quando sic euangelium regni in toto orbe fuerit p̃dicatum vt in omni gente predicet xp̃i nomẽ ⁊ ecclesia credentium in omnibꝫ gentibꝫ fundetur tunc erit finis ꝛ dsũmatio seculi ut euangelista testat· Ad primũ ergo est dicendum ꝙ Augꝰ· dicit ꝓphetam fuisse vsum p̃terito tẽpore pro futuro ut sit sensus· In omnẽ terram exibit sonus eoꝝ ꝫ nõ exiuit vel ut dicit Origenes signanꝫ dicit exiuit sonꝰ quia nõ fuit aliꝙ gens

ad quam fama & auditus apl'or non puenisset non tamē talis sonꝰ peruenit cum isto fructu ut ibi ecclesia xp̄i fundaret q̄ntū ad aliquos credentes q̄uis non q̄ntum ad omnes fundata est in toto orbe ante finez seculi. ¶ Ad. ij. est dicendū q̄ illi. lxxij. discipuli nō p̄dicauerūt personalit̄ totidem gentibꝰ ul' linguis cum ip̄i missi non sint nisi ad ciuitates & loca ad que xp̄s erat venturꝰ ꝫ verum est q̄ totidē gētibꝰ et totidem linguis p̄dicatio euangelij regni est fienda et xp̄i ecclesia ī eis fūdanda q̄ illi discipuli fuerūt et quādo completū erit finis et cōsūmatio seculi. ¶ Ad. iij. ē dicendū q̄ verū est apl'os p totum orbem se diuisisse et famā eor̄ seu predicatiōis eor̄ ad omnes puenisse q̄ntū ad auditum uel ex ip̄is uel ex vicinis locis ubi predicabant non tn̄ vbiq̄ ecc̄ia xp̄i fuit fūdata sic̄ fūdāda erit ī fine seculi.

AD. ij. sic p̄cedit̄ videt̄ enī q̄ apl'i p̄dicando non sp̄ ānunciarnet pacem. Apl'i enim non debebant predicare nisi euangeliū xp̄i Sed scribit̄ Math. x. Nolite arbitrari quia veni pacem ī t̄ram mittē non veni pacem mittē sed gladium. ¶ Preterea odium opponit̄ paci Sed scribit̄ luce. xiiij. Si quis venit ad me et odit patrem suum & matrem. filios et fratres adhuc autē ꝛ animā suam non potest meus esse discipulus. ¶ Preterea xp̄s venit ī mundū tanq̄m iudex iusticie iuxta illud ysaie. xi. Iudicabit in iusticia paupes. Et in psal. Deus iudiciū tuū regi da. magis g° debuit precipe apl'is predicandam eē iusticiam q̄ pacem. ¶ In contrarium est luce. x. Inq̄ncūq̄ domum intraueritis p̄mum dicite pax huic domui. ¶ Rn̄sio Dicendū q̄ sic̄ dicit Crisob. Math. x. Pax p̄mo nūciāda fuit p xp̄i apl'os et nūciāda est semper p eor̄ successores quia mater est omnium bonorū sine qua omnia inania sūt et vana. Habet autē ut dicit pax xp̄i quā precepit primo esse nunciandam quatuor conditiones: q̄a prima ē ordinata mandans vnicuiq̄ reddere qd̄ suum est. Scd̄a est vera. neminē fallēs vel circumueniēs Tercia ē mūda. omnia turpia et inq̄nata respuēs Quarta est vnitiua. et copulatiua. omnia diuisa et dispersa vniēs ꝛ coniungens. Per p̄mā igit̄ conditiōz excludit̄ pax supbor̄ q̄ precepto superiori bono inferiori puta p̄p̄e voluntati excellentie obediunt ideo est īordinata. Per scd̄az vero excludit̄ pax simulator̄ q̄ neq̄ter exteriꝰ pacem simulant et interiora eor̄ plena sunt dolo et ideo est falsa. Per terciā aūt excludit̄ pax fornicator̄ quor̄ vie sunt inmūde et infames

gressus eoꝝ ideo est immūda. Sed ꝑ quartꝫ excludit pax scismaticoꝝ quoꝝ conscientia tangꝫ ꝑturbata semper presumit seua et mala pacē ergo excludentem omnia hec supradicta xp̄s precepit discipulis ꝑmo esse in eoꝝ ꝓdicatiōe suis fidelibus nunciandam, De qua dicit ap̄ls Philipp̄n. iiij. Pax dei que exsuꝑat omnem sensuꝫ custodiat corda nr̄a et intelligentias nostras.. Ad ꝑmum ergo est dicendū ꝙ sic dicat Crisos. qualit̄ xp̄us iniunxit discipulis vt in vnā quēgꝫ domū ingredientes pacem indicerent & qualit̄ angeli dixerūt. Gloria inexcelsis deo ⁊ in terra pax hominib̄. exquo ipe non venit pacem mittere sed gladium nisi quoniā ista maxima pax est cū illud qđ egrotat incidit. cum illud qđ lesionem infert sepatur. ita enim possibile erit celū terre copulari quādo malam pacē bona dissonātia soluit sicut paulus eos qui aduersus eum consonabāt diuisit. Nam bonus medicus ita reliquum corpus ꝺseruat quādo illud qđ insanabilit̄ se habet abscidit. Ad. ij. soluit greg̃. in ome. dicens ꝓcunctari libet quomō parētes et carnalit̄ ꝓpinquos p̄cipim̄ odisse qui iubemur & inimicos diligē Sed si vim precepti ꝓpendimus virūgꝫ agere ꝑ discretionem valem̃ vt eos qui nob̄ carnis cognitione diuncti sūt & q̄s ꝓximos nouim̃ diligamus ⁊ quos aduersarios in via dei patimur odiēdo ⁊ fugiēdo nesciamus. Nam quasi ꝑ odium diligitur qui carnalit̄ sapiēs dum praua nobis suggerit non auditur. Ad. iij. est dicendum ꝙ xp̄us predicando pacez p̄cepit iusticiā sicut qui p̄cipit effectū p̄cipit causā ex qua effectus sequit. Est enim effectus iusticie pax. Lux illud ꝙsaie Opus iusticie pax. Et Jaco. tercio. fructus iusticie in pace seminatur vñ nec a litigātib̄ ꝓlium intēdit nisi ꝓt pacem.

Ad. iij. sic ꝓcedit videt enī ꝙ apli p̄dicando non uterent prudētia. Apls enim non p̄cipiebat nisi qđ xp̄s loquebatur in eo iux illud. ij. Chor. xiij. An expimentū queritis eius qui in me loquit xp̄s Sed ipe precipit ad Ro. xij. Nolite eē prudentes apud vosmetipos. ergo prudentia apli in predicatiōe uti nō debebant. Preterea apli nō debebāt uti in predicatione qđ reprobatum erat in xp̄o. Sed scrit in persona eius. i. Chor. i. Perdam sapientiam sapientū & prudētiā prudentium reprobabo. Preterea apli erant filij lucis nō tenebraꝝ Sz scribit luce. xv. Prudētiores sūt filij tenebraꝝ filijs lucis ī gnatiōe sua. In contrium est quod scribit Math. x. Estote prudentes sicut

serpentes. ¶ Rñsio. Dicendū ꝙ apl's Colos. vltimo. q̄tuor ꝯditiōes tangit in quibꝫ prudentia est vtenda in predicatiōe. Prima ē q̄ntū ad infideles ⁊ ad illos qui foris sunt cauta ambulatio ut semꝑ caute obseruetur saluatio capitis. Serpens enim totum corpus in periculo exponit caput in medio inuoluendo ⁊ seruando. sic semꝑ caput qui est xp̄us seruandum est caute ut nulla circūuentione ꝑdat̄. Scd̄a est temporis acceptatio uel receptio. de qua dicit apl's ad ephe. v. Videte quomodo caute ambuletis redimētes tempꝰ quoniam dies mali sūt vbi dicit glo. ꝙ tempꝰ redimitur quandoq̄ vt vacet̄ p̄dicatiōi ꝓpter hominum malitiam qui ꝑati sunt trahere ad contr̄ium. Quandoq̄ propter penalitatum miseriam ut si aliqñ ex diuersis occupationibꝫ obmissum sit tempꝰ ꝯtemplatiōi aptum recupetur. Quandoq̄ autē propt̄ auditoꝝ dispositam audiētiaꝫ ut exspectet̄ tempꝰ quādo meliꝰ sunt dispositi audire. Tercia est discreta locutio ut sic tempet̄ sermo quatinꝰ expediat magnis ⁊ paruis modo quo dicit apl's. i. Chor̄. ij. Sapientiam loquimur int̄ ꝑfectos paruulis autē lac dedi nō escam Quarta est parata rñsio. semꝑ enim homo sit paratus vnicuiq̄ poscenti reddere ratiōꝫ de ea que est in nob̄ fide ut dicit̄. i. petri. iiij. p̄mā conditionem tangit apl's cum dicit in sapientia ambulate ad eos q̄ foris sunt. Scd̄am tangit cum addit redimētes tempꝰ. Terciā tangit cum subdit sermo vester semꝑ in gratia sale sit conditus. Quartam tangit cum post ponit ut sciatis quomō oporteat vos vnicuiq̄ rñdē ¶ Ad rationes ergo in oppositum est dicendum ꝙ ille dicit̄ prudēs q̄ scit bene inuenire media ⁊ vias ad consecutiōꝫ finis. Est autē triplex finis. Primus malus et anime int̄fectiuus. Secūdus bonꝰ ⁊ nat̄alis tamen parum duratiuus. Terciꝰ suꝑnat̄alis & gratuitus q̄ et̄nalit̄ est ꝑmansiuus. Prudentia ergo que inuenit vias ad cōsequēdū finē malum qualit̄ sit luxuriandum & tiranice dñandum dicit̄ prudētia peccatoꝝ De qua dicit apl's ꝙ prudētia carnis mors ē ⁊ hāc reprobat Ioh. xij. Prudentia vero que innenit vias ad consequendū nat̄alem finem bonum qualit̄ sit moralit̄ & ciuilit̄ ꝯseruandum est prudentia Ph̄oꝝ. et hanc reprobat apl's. i. Chor̄. i. Sed prudētia q̄ inuenit vias ad consequenduꝫ finez suꝑnat̄alē qualit̄ sit in medio praue ⁊ ꝑuerse nationis ꝑm xp̄i doctrinam ꝯuersandū ē doctrina theologoꝝ et sc̄toꝝ apl'oꝝ cui prudētie semꝑ ē simplicitas adiuncta et hanc xp̄s precepit

Math·x·qñ dixit·Estote prudẽtes sic̃ serpẽtes ⁊ simplices sic̃ colũbe·
Ad·iiij·sic ꝓcedit videt enī ꝙ apli ꝓicando libris ad ꝓuidendũ
indigerent· Paulus enim int̃ alios apl̃os fuit magis doct9 ꝙa
et si impitus sermone non tamen scientia ut ipe testatur·ij·Chor̃·xi
Sed ipe scribit·ij·ad thi·oltimo·veniens affer tecum libros maxime
aũt membranas·ergo indigebat libris ad ꝓuidẽdum· Preterea·i
Petri·iiij·scribit parati sp sitis reddẽ ratiõez de ea que est in vob̃ fide·
Sed ista paratio non poterat esse sine studio ⁊ sine ꝓuia collatione·
Vnde scribit Act̃·xv·ꝙ ꝺuenerunt apli ⁊ seniores videre de verbo
h° sup quo verbo dicit glo·ꝙ ꝺuenerunt ad videndũ vtruspz partis
scientiam post eoz ãnunciatiõez· Preterea spirit9 sanctus nõ docet
qꝺ rectum nõ ẽ· Sed petrus nõ recte ambulauit ꝺm veritatẽ euãgelij
vt scribit ad gal̃·ij·vnde ⁊ instructiõe pauli indiguit sicut patet ibi·
In contrium est qꝺ scribit Math·x·Cum autẽ tradent vos Nolite
cogitare quomõ aut quiꝺ loquamī ꝺabit̃ enim vob̃ ī illa hora quiꝺ
loquamini· Rñsio Dicendũ ꝙ sicut apli habuerunt xp̃m dei filiũ
familiarem ante eius ascensionem q̃ntum ad p̃ncipalem cõuersatiõez
ita post eius ascentiõez habuerunt familiarem spiritum sanctũ q̃ntũ
ad eius doctrine ꝓicationem· Ista aũt familiaritas fuit sp̃aliter q̃ntũ
ad quatuor· Primo q̃ntum ad xp̃i doctrine subitaneam introductiõz
vnde sup illo verbo Math·xiij· Docebit vos omnia·dicit glo·docebit
inq̃z non sicut qui artes aliquas ⁊ sapientiam studio uel industria ꝺi-
ꝺiscẽ ꝺsueuit ꝫ spiritus veritatis q̃si ipe ars atq̃ doctrina ⁊ sapientia
inuisibiliter mẽti nostre infundet scientiam diuinoz· Scꝺo q̃ntũ ad eoz
que xp̃us dixit claram remõrationẽ· De istis duob̃ dicit glo· Joh̃·xx·
sup illo verbo suggeret vobis omnia· Spiritus inq̃z sanct9 docuit ⁊
cõmemorauit ita ꝙ li suggeret ꝙ ꝺmemoratiõe expoit· Docuit qꝺez
quecunq̃z non dixerat eis xp̃us tanq̃m non valentibus portare tunc
cõmemorauit quecũq̃z xp̃s dixerat· Sed uꝫ obscuritatis causa vꝫ eoz
intellect9 tarditate ipi memorie cõmendare nequerũt· Quarto q̃ntũ
ad eoz que necessaria erant paratam rñsionez· Erant enī aliquãꝺo
apli subito ab infidelib̃ circũdati qui cõminabant̃ eis ne ī xp̃i noie
loquerent̃ in quo casu oportunum erat ut spiritus sanctus subito eis
reuelaret quecũq̃z dicenda erant· Quando autẽ cũ fidelib̃ vel simul
congregabant̃ collatiõez habebant de his q̃ determinanda erant ꝙ fide ⁊ vel

sicut fecit paulus Gal. ij. Contuli cum illis euangelium qd predico in gentibus Sup quo verbo dicit Ieroꝰ. qꝫ ostēdit paulus nō habuisse securitatē euangelij nisi esset auctoritate Petri & alioꝝ roboratū. ⁊ sic fecerunt apli Act. xv. vbi collatione habita int apl'os determinata fuit questio sup obseruatione legalium ex quo dat exemplum ut glo. dicit faciendi ꝯuentus ⁊ ꝯsilia ad determinanda & discernenda q̄ sunt fidei.

Ad. i. ergo est dicendū qꝫ apl's non indigebat libris illis ꝓpt suā prouisionē ꝫ ꝓpter alioꝝ informatiōz ut ostendēt eis p testimonium legis et ꝓphetarū quecūqꝫ docebat et scribebat sicut fecit Ioco. Act. xv quando dixit huic cōcordant verba ꝓphetaꝝ ita qꝫ testimoniū Petri propheta auctoritate roborauit ut glo. ibi dicit uel ꝓpt suā ꝯsolatiōz quia quecūqꝫ scripta sunt ad nostram doctrinā scripta sunt ut p patientiam et ꝯsolationem scripturarū spem habeamꝰ ut ipe dicit Ro. xv

Ad scdm est dicendū qꝫ illam paratiōz in eis faciebat spiritꝰ sctus scdm qd materia exigebat vnde cum erant infidelibꝫ et gētibꝫ quibꝫ statim erat rñdendum faciebat p seipm. Quādoqꝫ autē mediāte eoꝝ ad inuicem collatione ⁊ terminatione. Ad. iij. ē dicendū qꝫ illa in rectitudo petri non fuit ex defectu scientie ꝫ ex aliqua inaduertentia nec tamen est incōueniens qꝫ sps sanctus aliqd reuelauerit paulo qd nec reuelauit sibi. Vni enim et eidem homini quādoqꝫ spiritꝰ sanctꝰ reuelat vnū et occultat sibi aliud sicut paulo spiritꝰ sāctus reuelauit euangelium et tamē cum hierusalem p̄dicaturus ascēderet dixit. Ecce ego alligatus sum spū vado in hierusalē que in ea ventura sūt nihil ignorans. per reuelatiōez ergo spūs sancti euangelium agnouit sed quid ꝓ eodem euangelio passurus erat ignorauit ut Gregoꝰ. dicit super Ezechielem.

Questio. Octuagesimasexta. de apl'oꝝ ꝯuersatiōe.

Deinde videndum est de apl'oruz cōuersatiōe. Circa quod queruntur quatuor Primo. Vtrū xp̄us in collegio apl'oꝝ debuerit mulierum cōsortium admittē scdo. Vtrum apl'is licitum fuerit post xp̄i resurrectiōez mulieres in eoꝝ ꝯuersatiōe habē Tercio. Vtrum Paulo licitum fuerit mulierum cōuersatiōe vti sicut alijs Quarto Vtrum prelatis successoribꝫ apl'oꝝ licitum sit mulieres in eorum ꝯuersatione tenere.

Ad primum ergo sic ꝓcedit̄ videt̄ enī ꝙ xp̄s non debuerit in collegio apl'oꝝ mulieꝝ ꝯsortiū admittē. Oīa enī q̄ opat⁹ ē dei filiꝰ per hominem quem suscipe dignatus est. nobis disciplina moꝝ fuit vt dicit Aug⁹. in de vera religione. Sed tale consortiū mulierū cuꝫ apl'is non erat disciplina moꝝ sequentium prelatoꝝ & alioꝝ ꝑfectoꝝ viroꝝ. ¶ Preterea xp̄us a suis apl'is temptamēta debebat auferre nō prebere. Sed mulieꝝ consortium cum apl'is erat eoꝝ temptatiōis incitamentum. Aculeus enī peccati est forma feminea et mortis ꝯditio nō aliūde surrexit q̄ꝫ de muliebri substantia ut dicit Aug⁹. ¶ Preterea xp̄s venit ꝑncipalit̄ ad exstirpatiōeꝫ ꝑmi peccati qd̄ licet in nobis sit originale in ꝑmis tamē parentibꝫ fuit actuale. Sed illud peccatū cōmissum est ex mutua ꝯuersatiōe & ꝑsuasoria locutione mulieꝝ cū viro vt dicit Aug⁹. xi. sup geñ. Tale ergo cōsortium xp̄s nō debuit admittē. ¶ In contrium ē quod scribit̄ Math. viij. Factū ē deinceps ibat hiesus ꝑ ciuitates & castella predicans regnū dei et. xij. apl'i cuꝫ illo & mulieres q̄ curate erāt a spiritibꝫ immūdis. ¶ Rñsio. Dicēdū ꝙ sicut dicit Aug⁹. in libro de singularitate clericoꝝ. Omne qd̄ a dño nostro hiesu xp̄o actum ul' gestum rationabilit̄ gerebatur vt posteris aduersus preuaricatores munita vndiq̄ traderet̄ auctoritas. Preuiderat aūt ip̄e dñs futos hereticos q̄ nuptias auferrēt et matrimoniū damnarent et qd̄ ip̄e dñs ꝯiunxit ab inicio humane ꝓpagationis ip̄i contra nature ꝑncipium ⁊ contra euangelium separe attemptarent contra quos iam tunc auctoritas parabat̄ quādo mulieres maritate prohibite non sunt accedere ad xp̄m cui in p̄ñtia seruiebat̄ non tñ ut dicit sine moderamine talis ꝓmissio fuit ꝓcurata q̄a sibi nō coopabantur aliquid qd̄ gerebat ꝫ ceteris ꝓficiebat. Nam si allocut⁹ ē dñs samaritanā ad horam docuit et recessit. ꝫ defensiōeꝫ fecit ꝯtaminādis excessibus. ¶ Ad ꝑmū ergo est dicendū ꝙ tali moderamine ut dictū est ꝓcurata est mulierū conuersatio cum apl'is ut omnium posteroꝝ disciplina moꝝ eēt. Nō enī ut dicit Aug⁹. Adherebant singularibꝫ singulares aut ī disciplinate ꝯmemoratiōes ꝑseuerabāt illecebro cōsortio ꝯuersantes nec ad ~~ꝯiugationes~~ improbosas ꝫ ad discēda bone conuersatiōis studia nō ut perderent apl'os ꝫ ut discernerēt reuerētiā et ꝓpt̄ humanitatis exhibēdū misterium sequebant̄. nō risus nō iocꝰ dicit̄ ibi affuisse nec sicut apud quosdam nunc vsq̄ assolet fieri chorꝰ

psallentium virginum aures venenosis cantibus asserit demulsisse.
¶ Ad ij. est dicendū q ut dicit Aug⁹. eodem libro q̄ntum ip̄is apl̄is fluxa familiaritas potuerit displicē et q̄ntum continētia eis potuerit placē ex h° iudicio ꝓbari potest q ip̄i de ip̄o dn̄o loquēte cuꝫ femina cōpulsi sunt dubitare nisi eos maiestatis probata noticia extraxisset. Dicit enim euangelista q mirabant̄ q cum muliere loquebat̄ vnde consortium mulierꝫ cū eis ex p̄ntia domini non fuit eis temptationis incitamentū sed considerata eoꝝ pudicitia posteris fuit honestatis relinquendū exemplum. ¶ Ad. iij. est dicendum q sicut dicit Ambro. vtrunqꝫ sexum dn̄s curatur⁹ aduenerat vn̄ ⁊ sicut ꝑ cōsortiū mulieris cum viro peccatum est ꝓpetratum sic ꝑ consortium tale peccatū illud est curatum et per mulierum consortium misterium venerande resurrectionis p̄mo est nūciatum.

Ad. ij. sic ꝓcedit̄ videt̄ enī q apl̄is licitum non fuerit post resurrectionem xp̄i mulieres in eoꝝ conuersatione habere q̄a mulier non est facta in adiutorium viri nisi ꝓpter prolis ꝓcreatiōeꝫ ut dicit Aug⁹. sup gen̄. Sed ista de causa apl̄i non habuerunt mulieres ī eoꝝ conuersatione non enim ordinati erant ad ꝓpagatiōeꝫ carnalem sed spūalē ut baptisarent omnes gentes In nomine patris ⁊ filij ⁊ spūs sancti Math. xxviij. ¶ Preterea illud vitandum erat ab ip̄is apl̄is quod fuit causa capitis apl̄oꝝ ~~casus~~. Sꝫ ꝑ ancillam hostiariā Petr⁹ xp̄m negauit. Dicit enī Ambro. q fuit mulier sic̄ legim⁹ ī paradiso deliciaꝝ nec tn̄ defuit in pretorio iudeoꝝ ibi enī dyabolus ꝑ mulierez hominem decepit hic petrum ꝑ hostiariaꝫ circūuenit. Fideles etenim viros dyabolus non nisi ꝑ mulieres impugnare ꝯsueuit. ¶ Pret̄ea apl̄i assumpti sunt ad statum ꝑfectionis. Sed nō est stat⁹ ꝑfectionis mulieres in cōuersatione habere. dato ergo q eis liceret non tn̄ erat expediens quia multa licent que non expediunt. ¶ In contr̄ium est qd̄ scribit̄ Act̄. i. Erant omnes ꝑseuerantes in oratione cū mulieribꝫ et Maria matre domini hiesu. ¶ Rn̄sio. Dicendū q. i. Chor̄. ix. glo. assignat quatuor rationes ꝓpter quas licitum fuit in ecc̄ia primitiua apl̄is mulieres circumducē et alijs predicatoribus. Primo ꝓpter eaꝝ deuotionem quia desiderio dn̄ice doctrine & virtutū cupide seq̄bant̄ apl̄os & alios predicatores. Scd̄o ꝓpter apl̄oꝝ administrationē quia sicut nostrū saluatorē mulieres secuti sūt mīstrantes ei de facultatibꝫ

suis sic ipe ministraturas mulieres voluit sequi apl'os & p̄dicatores eius ostendens p hoc ut glo. dicit quid a plebibꝫ debeat̄ euangelistis Tercio ꝓpter ip̄aꝝ approbatiōꝫ ~~nō~~ enim viderent̄ esse reprobate a xp̄o quia ruina humani generis ab eis īcepit voluit eas ī comitatu suo et suoꝝ apl'oꝝ habere. Quarto ꝓpt̄ viroꝝ adhesiōꝫ cōuertebant̄ enim tunc mulieres parit̄ cum viris et quia viri videbāt eoꝝ substantias et possessiones & ponebant p̄cium ad pedes apl'oꝝ cōmorantes cum eis congruum nō erat ut vxores eoꝝ ab eis discederēt. ¶ Ad. i. ergo est dicēdū ꝙ nō causa ꝓcreatiōis ꝓlis ꝫ causa deuotiōis & obsequij administratiōis talis ꝯuersatio ꝑmissa ē cū moderamine tn̄ sup̄dicto in alia questione. ¶ Ad scd̄m est dicendū ꝙ mulieꝝ cōsortium cum apl'is ꝑiculosum non erat ante sp̄us sancti receptionē quia tūc erant omnes vnanimes ꝑseuerantes in oratiōe ut dicit̄ Act̄. i. et nichil ſm Aug⁹. est potentius homine deuote orante. multo autē minus post receptionem sp̄us sancti quia tunc foris apparentibꝫ linguis igneis intus facta sunt corda flāmātia ut grego⁹. dicit. ¶ Ad. iij. ē dicendū ꝙ sicut dicit Iero⁹. Cōsuetudinis iudaice fuit nec ducebat̄ in culpaꝫ more antiquo ut mulieres de sua substantia victum atqꝫ vestitū predicatoribꝫ ministrarent. vnde habere eas tunc in eoꝝ consortio ꝓpter hanc causā ~~nō~~ ꝑtinebat ad ꝑfectiōis statū.

AD. iij. sic ꝓcedit̄ videt̄ enī ꝙ Paulo non licitum erat mulierum conuersatione vti. sicut alijs apl'is Paulo non licebat facere qd̄ murmuratiōis & detractiōis esse poterat. Sed scribit̄ Act̄. vi. ꝙ factū est murmur grecoꝝ aduersus hebreos eo ꝙ despicerent̄ in ministerio cottidiano vidue eoꝝ. ¶ Preterea qd̄ Paulus ꝓhibuit suis discipul' non erat sibi licitum facē. Sed. i. thi. v. scribens Thi°. dicit adolescētiores viduas deuita cum enim luxuriate fuerint ī xp̄o nubē volūt. ¶ Preterea Aug⁹ dicit ꝙ amputanda sunt a nobis quecunqꝫ igniferi fomitis sulphurātibꝫ flāmis fornax ebulliētis carnis estuat. Sic enim sub vna cauea nūqꝫ est securus agnus cum ~~culpo~~ ita sub vna domo nunqꝫ est securus homo cum femina. Sꝫ Paulus patiebatur stimulum carnis sicut ip̄e dicit. ij. Chor̄. xij. Datus est michi stimul⁹ carnis mee et Ro. vij. video aliam legē in membris meis g° ꝯsortio mulierum vti sibi licitum nō erat. ¶ In contrium est qd̄ ip̄e dicit. i. Chor̄. ix. Nūquid nō habemus p̄tatem sororem mulierē circūducēdi

sicut ceteri apl'i. ¶ Rñsio Dicendū ꝙ sic̄ Paulus poterat de stipēdijs subditoꝝ viuere nō est tñ vsus tali p̄tate. Dicit enim ip̄e. i. Chor. ix. Si alij p̄tatis nostre participes sunt. quare non potiꝰ nos. Sed nō sumus vsi hac p̄tate ꝫ omnia sustinemꝰ ne aliqd̄ offendiculū demus euangelio xp̄i. sic poterat ꝯsortio mulieꝝ vti in suo comitatu modo q̄ vtebant̄ alij apl'i non tamē est vsus tali p̄tate ꝓpter quatuor. Primo propter scandalum pseudo apl'oꝝ vitandū. Callidi enī erant pseudo apl'i ad videndum vel obseruandum aliquid in apl'o vnde possent sibi detrahere quibꝫ ip̄e non solum causā imo omnem occasionē subtrahebat sicut ip̄e dixit Chor. xi. Qd̄ facio ꝛ faciā ut amputē occasiōꝫ eorū qui volunt ~~habere~~ occasionem. Scd̄o ꝓpter exemplum posteris relinquendū ut alij exemplo sui nō haberent materiā causa pietatis et sub specie sāctitatis ꝯsortia mulieꝝ diligē de q̄bꝫ ip̄e dicit. ij. thi. iij. voluptatum amatores magis q̄m dei habentes quidē speciē pietatis virtutem autē eius abnegantes qui penetrant domos ꝛ captiuas deducant mulierculas peccatis ~~honoratas~~ onerātas. Tercio ꝓpter morē gentiliū seruandum nō enī erat consuetudinis gentiliū mulieres mīstratrices habere sicut iudaice gentis. Vnde quia scandalū facē poterat in nationibꝫ quibꝫ Paulus predicabat hanc consuetudinē se abiecisse cōmemorat ut Leroꝰ. dicit. Quarto ꝓpt̄ periculū temptatiōis fugiēduꝫ dicit enim Augꝰ. ꝙ certe paulus plus omnibꝫ laborauit et tamē ad mulieres circumducendas colegas suos imitari contremuit ne se ad interitum subijcēt temptatiōi carnali. ¶ Ad p̄mū ergo est dicēdū ꝙ murmur factū est ī ecclesia p̄mitiua nondū vocato paulo ad apl'atū Causa aūt murmuris vt glo. ibi dicit fuit duplex. vna fuit ꝙ hebrei viduas suas vtpote eruditōres in misterio preferebāt viduis grecoꝝ Alia fuit ꝙ vidue grecoꝝ plus ~~honorabantur~~ honerabantur in tali misterio. Vnde paulus qui fuit apl's gētiū moreꝫ hebreoꝝ de mulieribꝫ circūducēdis cum eis seruare voluit. ¶ Ad. ij. est dicendum ꝙ apl's Paulꝰ p̄cipit illas viduas esse vitandas q̄ post votum castitatis emissum nubere volebant. que ꝛ si repellende non erant ratione nuptiaꝝ. erant tamē vitande ꝓpter fractiōeꝫ voti eo ꝙ vouētibꝫ virginitatē ul' viduitatē non solū nubere ꝫ velle nubere damnabile est ut glo. dicit. ¶ Ad. iij. est dicendum ꝙ Paulus ꝑ rñsioneꝫ sibi factam de āmotione stimuli carnis. securiꝰ poterat esse in sua temptatione non vinci ꝫ ꝑfici et tñ

ne ad incertũ se subijcẽt temptatiõi ꝯsortiũ mulierꝝ vitauit.

AD .iiij. ergo sic ꝓcedit̃ videt̃ enĩ ꝙ prelatis successoribꝫ apl'oruꝫ licitũ sit mulieres ĩ eoꝝ ꝯuersatiõe tenẽ quia sãcti ꝓphe gesserũt vicẽ p̃latoꝝ et figuras ꝑfectoꝝ viroꝝ. Sed helias & heliseus hospitia mulierꝝ elegerunt magis q̃ꝫ reguꝫ ⁊ magnoꝝ viroꝝ. licet ergo p̃latis perfectis viris p̃ntis temporis in ꝯsortio mulierꝝ manere. ¶ Pretẽea ep̃i et prelati repñtant ꝑsonas apl'oꝝ. Sed ep̃i in eoꝝ comitatu et in eoꝝ consortio mulieres habuerunt. ergo. ¶ Preterea illaꝝ ꝑsonaꝝ obsequio licitum ẽ vti ep̃is & prelatis que aptiores & promptiores sũt ad illa obsequia exhibenda. ꝫ femine comunit̃ sunt promptiores & aptiores ad domestica obsequia q̃ꝫ masculi. ¶ Preterea spũs sanctus fuit custos apl'oꝝ ne mulierꝝ cõuersatiõe possent cõtaminari ergo sil'r potest esse custos clericorum ⁊ alioꝝ sanctoꝝ virorum vt secura possit esse cum eis mulierum ꝯuersatio. ¶ Preterea apl's dicit gal'. v. Alter alterius onera portate. caritas ergo est onus temptatiõis virorũ per mulieres portari. ¶ Preterea si ꝯsortium mulieris cum clericis est suspectum tunc nec in ecc̃ijs nec in oratorijs cum eis deberẽt clerici conuersari. ¶ Preterea qd̃ potest bene & male fieri nullus debet in malã partez iudicare iuxta illud apl'i ad Ro. xiiij. Tu quis es qui iudicas alienum seruum. Sed conuersatio mulierum cũ clericis potest bene ⁊ male fieri. ergo nõ debet ab alio in malum iudicari. ¶ In contrium est quod scribit̃ extra de cohabitatione clericorũ ⁊ mulierũ. ¶ Rñsio. Dicendum ꝙ aliqui fuerunt tante temeritatis et presumptionis ut dicerent prelatis ⁊ clericis more apl'oꝝ et ꝓphaꝝ licere vti consortio et obsequio mulierum ⁊ ad assertionem eorum erroris inducebant que superius allegata sunt et plura alia. quã oppiniiõez Aug⁹. dicit esse hereticã in libro de singularitate clericoꝝ vbi pluribꝫ ratiõibꝫ conat̃ ostendẽ ꝙ a clericis ⁊ vniuersalit̃ ecc̃iasticis viris mulierum cõsortiũ tanquã venenum est vitandum. Primo sic Adam ꝑ euam seduct⁹ ẽ quando nulla mouentiũ exempla precesserunt nisi ꝙ sola vna visio constrinxerat. Sed modo innumerabiles mortes et infinita iussa cõpescũt. Iã enĩ ꝑfecti ep̃i & clerici pt̃ calcata certamĩa post magnalia signa et mirabilia vsqꝫquaqꝫ monstrata noscuntur naufragasse cuꝫ voluerũt ĩ hac naui fragili nauigare. Scd̃o sic nullus secuꝫ mulierez debet conducẽ qui vxorem contempsit. Qui enim vouit vinum nõ

bibere vini oblectationez perfrui non debet. sed clerici et ecclesiastici viri vniuersaliter despexerunt vinculum nuptiarum ergo vinculis feminis non debent alligari quia quamuis nullo concubitu misceantur tamen eis desiderio cum visu colloquio coniunctione semper oblectantur. Tercio sic peius est mechia quam continentiam ducere criminosam et in famem facere sanctimoniam Sed clericus fame et pudicitie bonum frustra intrinsecus laborioso agone custodit exquo forinsecus patitur infamari per consortium mulierum. Quarto sic nullus super vna febre cupit adhibere peiorem ne incipiat enutritio insanabili laborare cui ullus valeat medicus subuenire. Sed numquam corpus humanum desiderijs carnalibus spiritum cessat infestare ergo sufficit clerico carnem suam superare et non alteram conducere. Quinto sic. Si mariti et vxores desideria coniugalia cottidie gerentes sibi non sufficiunt ad extinguendam libidinem quid agunt illi qui adiungendas impugnationes feminis sociantur. Sexto sic. Citius delinquitur vbi sine suspitione securum potest esse delictum maxime quia concupiscentie nulla ~~despectio~~ suspicione rerum existit cui dyabolus pingens speciosum efficit quicquid fedum et horridum fuit. ergo nulla femina nec vetula nec affinitate coniuncta peculariter a clericis suspicienda est ad domesticum obsequium.

Ad. i. g° est dicendum quod sicut dicit Augustinus. magni homines sunt qui sanctis prophetis volunt se comparare. ad occasionem enim nostre luxurie in peruersum sanctos noluimus imitari inter ceteros actus vestigia iustorum volumus sequi. In quibusdam enim tanquam infirmos nos excusamus ad imitandum facta maiorum et in alijs vos equales maioribus protestamur cum tamen helias in angustia constitutus imparem patribus suis ante deum fateatur nunquid ait melior sum quam patres mei. A. ij. est dicendum quod non videmus sic apud nos calcari auaritiam sicut apostoli cuncta dimiserunt nec videmus crapulam et ebrietatem sic nostris conuiuijs abesse sicut apostoli nichil habentes frequenter conati sunt esurire nec cognoscimus in nobis ieiunia sitim famen nuditatem propter instantiam solius doctrine vbique pollere sicut in apostolis legimus triumphasse. Sed tales ut dicit Augustinus sunt callidi argumentatores et iurisperiti fallaces qui dum cupiunt preuaricari contrauersias actiones que causarum. etiam ipsa iura transuertunt et tamen volunt cum petentibus coherceri iussionibus legum ad illudendos iudices incouenientibus exemplis velut similes coniecturas iuris subijciunt de quibus bene per salomonem dicitur. peccator homo euitat correctionem

et ad voluntatem suam inuenit compatiõez· ¶ Ad·iij·est dicendum per interemptionem vtilior nanq; est masculus q̃m puer continens ad domesticũ obsequium q̃m femina pro q̃nto decentior ut a clericis ad cõmunitatez uel cõmoditatem potius eligat̃ masculus q̃ femina Dato tamẽ q femina vtilior extimet̃ ĩ domestico obsequio nõ oportet carnalia emolimẽta p̃ponẽ vtilitatibꝫ spũalium cõmodoꝫ potissime quia ideo femina vtilior extimat̃ eo q suis blandimẽtis frequenter aduersa suggerit esse p̃spera et tam diu sopitũ ignẽ sine ullis flãmis occultat donec duas faculas iũgẽs simul ambas accẽdat· ¶ Ad·iiij· est dicendũ q spũs sanctus noster custos est ut Aug⁹ dicit ꝫ ut vicia contraria declinantibꝫ assistendo subueniat non ut contria eligẽtibꝫ foueat nec ut voluntarios & p̃nos in aduersa confortet·nescit enĩ vt dicit Crisoꝫ·patrociniũ dare crimibus· ¶ Ad·v est dicendum q nõ sunt onera temptationũ que Paulus imp̃at supportanda sed ut tolerantes nosmetip̃os discordia nulla discernat & in temptationibus constitutis fratribꝫ mutua p̃beam⁹ auxilia nõ ut ip̃i nobꝫ p feminas temptamẽta p̃curemus· ¶ Ad·vi·est dicendum q sicut dicit Aug⁹ heretice professiõis est ista contradictio calumniosa que de bonis perscribit vt asserat mala· Amãde enim sunt femine int̃ sacra solemnia et odio habende ĩ dũione p̃uata· In ecclesijs nanq; impugnationes nichil possunt vbi etiam ip̃i demones cedunt et nulla sexus alicuius permittit̃ considerari distantia· Ibi enim spũs dñatur & caro ancillã semetip̃am cognoscens sicut perdit sue voluntatis vsum·sic perdit & luxum· ¶ Ad·vij·est dicendũ q sicut dicit Aug⁹ illis· apl's p illud verbum contulit defẽsionem qui nullam partem legis impugnant· et illis tribuit patrocinium qui ex voto suo aliquid faciũt nec quicq̃ ecclesiasticis viris impediũt· Illos aũt eccliasticis tribunalibꝫ subdidit quos trãsgressores ordinarie trãsgressiõis nulla ĩpunitas excusat·

¶ Questio·Octuagesimaseptima de apl'oꝫ p̃fectione·

Nunc videndum est de apl'oꝫ p̃fectione· Circa quod q̃runt quatuor ¶ Primo· Vtrũ status apl'oꝫ in perfectiõe excesserit cuiuslibet religionis statum ¶ Secũdo· Vtrum stat⁹ apl'oꝫ in p̃fectiõe excesserit statum omnium p̃latoꝫ ¶ Tercio· Vtrum stat⁹ apl'orum x̃pi in perfectiõe excesserit discipuloꝫ statum Ioh̃·baptiste·

Quarto· Vtrū status apl'oꝝ xp̄i in pfectiōe excesserit statū disципl'oꝝ eius quos binos misit ante faciē suam·

Ad p̄mum ergo sic procedit videt enī q̄ status apl'oꝝ ī pfectiōe non excesserit cuiuslibet pfectionis statum quia de apl'is scribit Act̄·iiij· q̄ nec quis q̄z erat egens int̄ eos ꝯ int̄ religiosos multi sunt indigentes potissime illi religiosi qui nichil habent ꝓpriū nec ī cōi· Preterea status pfectio consistit in abdicatione & dimissiōe tp̄aliū Sz multi sunt religiosi qui plura tp̄alia dimiserūt q̄z apl'i In pfectiori ergo statu sunt tales q̄m apl'i fuerunt· Preterea pfectiōis statꝰ consistit ī voti obligatiōe· Sz de apl'is nō legit̄ q̄ votū se astrinxerūt ad perfectiōis statum sicut religiosi faciunt· In contrium est quia causa semp excedit suum effectum· Sz pfectio status apl'oꝝ vocatoꝝ primo ad statū religiōis fuit causa pfectiōis oīs religiōis· Nullius ḡ religionis pfectio potest illoꝝ pfectiōi equari· Rñsio· Dicendū q̄ quāuis apl'i p̄mo fuerint vocati ad statum religiōis q̄m prelationis vt sup̄ dictū est· magne tamē presumptiōis esset dicē ut alicuiꝰ religionis pfectio posset apl'oꝝ pfectionē attingē· Habuit enim apl'ici statꝰ perfectio singularit̄ tria· Primo singularem vocatiōem· Fuerunt enī ip̄i immediate a xp̄o electi & vocati· Vnde super illo verbo Math·iiij Ambulās iesus iux̄ mare galilee· dicit Crisost· q̄ anteq̄z xp̄s aliq̄o vocat uel faciat vocat apl'os ut nichil illos lateat nec verboꝝ eius nec operum ut postmodum fiducialit̄ dicere possent· non possumus que audiuimus & vidimus non loqui· Quante autē efficacie fuerit ista a xp̄o immediata vocatio gregoꝰ ostēdit sup illo v̄bo· At illi relictis omnib⁹ secuti sunt dominum· dicens· q̄ tanta ab apl'is xp̄z sequētib⁹ dimissa sunt· quanta a non sequentib⁹ cōcupisci potuerunt· Secūdo habuit singularē remuneratiōez· Petro nanq̄ & alijs dicentib⁹· Ecce nos relinq̄mus omnia & secuti sumus te· q̄o ergo erit nob· singularit̄ respōsum ē· vos qui secuti estis me sedebitis sup sedes duodecim iudicantes· xij· tribus ysrahel· Alijs autē relinquentibus domum fratres vel sorores vel agros dictum est· Centuplum accipietis· Sup q̄ v̄bo dicit Crisost· q̄ apl'is xp̄s promisit futura quia excelsiores erant & sic iam perfecti vt nichil p̄ntiū quererēt Alijs aūt qui sunt hic· saluatoꝝ repromisit quando ait· centuplū accipietis· Tercio habuit singularē cum xp̄o p̄ntialem cōuersationē· Vnde sup̄ illo verbo luce· xxij· Vos

estis qui pmansistis mecum in temptatiõibus meis. Dicit glo. qꝫ sic Jude proditori dñs pnunciauerat ve. sic aplis remanentibus bona pronũciauit. qa non inchoatio pacientie ꝫ pseuerantia celestis regni gloriã donat. Vnde aplī cum xpo cõuersantes ⁊ in temptationibus permanẽtes eternum regnum adepti sũt. cum eis dixit. Ego dispono vobis regnum ut edatis ⁊ bibatis sup mensam meam in regno meo.

Ad. i. ergo est dicendum qꝫ illud verbum intelligit de indigẽtia ꝫ uisionis. prouidebat enī vnicuiqꝫ nõ ꝟm psonas ⁊ munera gratiarum sed ꝟm maiorem uel minorem indigentiam ut glo. dicit. Non autẽ intelligit̃ de prouisione sufficientie ut qõ vnicuiqꝫ prouideret̃ qꝫ sibi sufficeret ⁊ non indigeret aliquo. cum aplus dicat. ij. ad Chor. xi. In fame et siti ī frigore ⁊ nuditate. et eadem epla. c. vi. In tribulatiõibꝫ in necessitatibꝫ et in angustijs in plagis in carceribꝫ ⁊ in laboribꝫ ī ieunijs. et multa ibi enumerant̃ q̃ sonant aplos habuisse nõ tpaliũ sufficientiam ꝫ q̃m plurimã indigentiam. Ad. ij. rñdet Origenes Math. xix. dicens qꝫ si Petrus cũ fratre suo minima reliquit. nõ mi- nima tm̃ sunt estimanda apud deum. considerantẽ qm̃ ex tanta plenitudine dilectiõis illa minima reliq̃runt. ut etiã si multas habuissent possessiones omnia reliquissent. et puto ut dicit qꝫ magis Petr⁹ cõfidens de affectu suo qꝫ de ipa quãtitate rerum relictarum fiducialit̃ introgauit quando dixit. Ecce nos relinquimus omnia. Ad. iij. est dicendum qꝫ aplī votũ se xpo in sacrificiũ obtulerunt. Hoc est enī votũ offerre aliquid non reseruare sibi libertatem retroire. qõ aplī fecerũt Dicit enī Paulus. i. Chor. ix. Si euãgelisauero nõ est michi gloria. Necessitas enim michi incumbit ⁊ statim subdit. Cum essem liber ex omnibꝫ omnium me seruum feci.

Ad. ij. sic pcedit̃ videt enī qꝫ status aplorum in pfectiõe nõ excesserit statum omniũ prelatorum. Perfectio enī status consistit in attictiõe finis per meritum gratie. Sed dicit Aug⁹ et ponit̃. ij. q. vij. Puto qꝫ sine ulla sui cõtumelia. Cipr̃ianus eps Petro aplo compat̃ quantum attinet ad martirij coronã. Preterea sicut status pbiterorum potest excedere in pfectione statum eporum. sic stat⁹ platorum potest excedẽ in perfectione statum aplorum. Sed sicut dicit Aug⁹ in epla ad Iero. et ponit̃ cãone et questione supdicta. Quãqꝫ ꝟm vocabula que vs̃ obtinuit eps sit pbitero maior. in multis tm̃ rebus Ieronimo minor

est Aug⁹. ¶ Preterea q̃ sunt equales in p̃atis iurisdictiõe eq̃les sũt in statu pfectione. Sed prelati & potissime ep̃i sunt equales ap̃lis i potestatis iurisdictiõe. ergo similit̃ in stat⁹ pfectiõe. ¶ In contrium est quia fundamentuz semp ẽ maioris pfectionis & pmanẽtie his q̃ supra fundamenta ponunt. Sed prelati & ep̃i edificati sunt sup̃ fundamenta ap̃lorum ⁊ ꝓphaz Ad ephe. ij. ¶ Rñsio Dicendũ q̃ vnus stat⁹ pfectior est altero ex pfectiori caritate que ẽ vinculum pfectiõis sicut dicit ap̃s Colos. iij. Tanto ergo status ap̃lor in pfectiõe excessit statũ omnium p̃lator · quãto eor caritas maior et pfectior fuit alior prelator caritate loquẽdo comuniť. Excessit siquidẽ caritas ⁊ gratia status ap̃lorum pfectiõis statum alior prelator sequentiũ q̃ntum ad pñs in q̃nq̃. Primo in p̃mitate. Ip̃i enim p̃mitias gratie p̃mitus receperunt sicut apostolus dicit ad Ro. viij. Secundo in vniuersalitate quia plus gratie habundauit in apostolis q̃ in alijs ad ephe. i. Sm diuitias gratie sue que sup̃hũndauit in nob · non enim solum i eis fuit gratia sufficiens respectu preceptor uel pficiens respectu consilior imo sup̃habũdans respectu singulor donor · Tercio in certitudinis firmitate. Certi enim erant ip̃i de eorum pfectione q̃ntum ad statum vie de pfectione gratie ⁊ q̃ntum ad statum patrie & de pfectiõe p̃mij ij. Petri. i. Certus sum q̃ velox est depositio tabernaculi mei Sm q̃ dominus reuelauit michi ij. Thi. iiij. De reliquo d̃epposita ẽ michi corona iusticie quam reddet michi dominus in illa die iustus iudex. Quarto in fructuosa utilitate. Paulus enĩ q̃ plus omnib laborauit tanq̃ quidam sol. lingue sue fulgentib radijs totũ orbem illustrauit vt dicit Crisos · Eor similit̃ preciosa mors ecclesiã magno thesauro ditauit. Quinto in conseruationis dignitate. Fuerunt enĩ a xp̃o singulariter preseruati Iob. xxxij · Cum essem cum eis ego seruabam eos quos dedisti michi ego custodiui eos ⁊ nemo ex eis periit nisi filius p ditionis non ergo rogo ut tollas eos de mũdo ꝫ ut seruas eos a malo nõ inq̃ a malo piculor et passionũ coporalium · Das enĩ eos expiri volebat ut essent sui imitatores ꝫ a malo tẽptationũ malor & pcor vt glo. ibi dicit. ¶ Ad p̃mũ ergo est dicẽdũ q̃ illa paritas gratie b̃ti Cipriani cum Petro non attendit̃ ratione status comunis prelator qui cõuiter deficit a status pfectione ap̃lor ꝓpter illa que dicta sũt. sed ratione singularis gratie sibi a deo date · q̃ licet nõ numero fuerit int̃

apl'os numerat⁹ meritū tñ martirij eum ⁊ alios sāctos apl'is equat.
¶ Ad ij. est dicendum ꝙ illud dictum Aug⁹. intelligit̄ de q̄busdam
donis singularib⁹ ⁊ ꝑsonalib⁹ non ꝑ comꝑationem ad statū apl'oꝝ
comunit̄ sumptum. In talib⁹ enim singularib⁹ donis vnus apl'orū
fuit ꝑfectior alio. Dicit enim Crisos. Math. xix. ꝙ vnusquisq; apl'oꝝ
in aliquo bono spūali fuit alio ꝑfectior vt Petr⁹ in fide. Ioh. in vir=
ginali innocentia. Paulus sapiētia ⁊ sic de alijs. Sic ī aliquo dono
Iero⁹. potuit esse maior Aug°. ꝫ ratione stat⁹ planum est ꝙ Aug⁹
perfectior erat Ieronimo. cum status ep̄alis ꝑfectam caritatem req̄rat
Sic status apl'orum ꝑfectiorem caritatem req̄rebat q̄ adhuc status
prelatoꝝ. eo ꝙ semꝑ ꝑncipia sicut sunt modica ī q̄ntitate. sic debēt eē
maxima in virtute. ¶ Ad iij. est dicendum ꝙ equalitas potestatis
iurisdictionis accipit̄ respectu ꝓximi & corporis mistici ecclesie cuius
salutem q̄nto quis cum maiori caritate admīstrat. tanto in ꝑfectiori
statu esse dicit̄. Planuꝫ est aūt ꝙ chor⁹ apl'oꝝ totus fuit suꝑhabūdāti
caritate repletus non solum in ꝓcuratione salutis ꝓximorū imo in
fundatione corporis mistici toti⁹ ecclesie.
AD iij. sic procedit̄ videt̄ enī ꝙ status apl'oꝝ xp̄i in ꝑfectiōe non
excesserit statum discipuloꝝ Ioh. ~~euangeliste~~ Suꝑ illo enī v̄bo baptiste
Math. xvij. Hoc genus demonioꝝ nō eijcit̄ nisi ꝑ oratiōꝫ & ieiuniū.
Dicit Crisos. ꝙ ieiunium multam sapientiam imponit hominē q̄si
angelum constituit incorporeas p̄tates impugnat. Concupiscētias
perniciosas extinguit. deū ꝓpiciū facit ⁊ animam suꝑbam humiliat
Sꝫ discipuli Ioh. ieiunabant. non autē discipuli xp̄i ut dicit̄ Math.
ix. ergo illi erant ꝑfectiores. ¶ Preterea scribit̄ Math. vi. ꝙ venerūt
discipuli Ioh. & posuerunt corpus eius in munumēto. qd̄ non dicit̄
de discipul' xp̄i hec fecisse de eo Sꝫ cū sepelire mortuos sit op⁹ ꝑfectiōis
vt patet ad Thimo. xij. videt̄ ꝙ discipuli Ioh. ex h° fuerīt ī ꝑfectiori
statu. ¶ Preterea discipuli xp̄i eum negauerunt Math. xxvi. relicto
eo omnes fugierunt. Hoc autez non legit̄ de discipulis Ioh. ꝙ eum
negauerint. ¶ In contrarium est ꝙ status ꝑfectionis consistit in sequēdo
xp̄m ⁊ in relinquēdo omnia ꝓpter xp̄m. Sed h° nō legit̄ de discipul'
Ioh. sed solum de discipulis xp̄i. ergo ip̄i fuerūt ī ꝑfectiori statu q̄ illi
¶ Rn̄sio. Dicendū ꝙ uel loquit̄ de ꝑfectione status vtrorūq; apl'orū
xp̄i & discipuloꝝ Ioh. in se uel ꝑ comꝑationē ad ꝑsonas. vtroq; aūt

modo status apl'orum fuit perfectior · Fuit enim Iohes finis veteris testamenti & pncipium noui · Vnde tempore Joh·lex mosaica que nichil ad pfectū deduxit adhuc habebat statum · Jux illud Math· xi lex & ppe vsq; ad Iohem baptistam prophetauerunt· Apli autē nō solum fuerunt in statu plenitudinis gratie·imo nouum testamentū gratie plenitudinem conferens p eos est pmo pnunciatum·et vetus testamentum cessasse per eos pmo est sentētiatum· Vnde Petr⁹ caput apl'orum de cessatione legalium pmo sententiam protulit Act· xvi· Si vero loquamur de status perfectiōe per compatiōez ad personas Planum est discipulos Joh· non solum nō habuisse perfectiōez eccl̄ez xpi aplis· imo dignos fuisse magna reprehēsione ppter tria· Primo propter eorum supbam elationem· Dicit enim Crisos·sup illo verbo Math·ix· Quare nos & pharisei ieiunam⁹·discipuli autez tui non ieiunāt· vide elatiōis supbiaz·pmo seipos ponūt· Deinde pharisēos ieiunabant enim sicut et pharisēus· qui dixit·ieiuno bis in sabbato· decias do oīm q̄ possideo qđ attestat eorū supba introgatio et ieiunij reprehendenda iactantia· Secundo ppt pharisēorū associatiōz· Dicit enim Iero⁹·q̄ non poterant discipuli ioh·non esse sub vicio·qui iūgebant pharisēis quos a iohe eoz magistro nouerant esse cōdemnatos & calumniabant xpm quem sciebant magistri votibz predicatuz Tercio ppter inuidie emulatiōez· Dicit enī Crisos·sup illo verbo ioh iij· Facta est questio ex discipulis Joh· de purificatione q̄ zelotipe se habebant discipuli Joh·ad discipulos xpi q ad ipm xpz quia viderūt discipulos xpi baptisantes· ceperunt dicē ad illos qui baptisabantur baptismo xpi ut tali baptismo non baptisarent quasi aliquid maius haberēt baptisma Joh·baptiste discipulo⁹ xpi· Vnde manifestum est q̄ questionez de purificatione mouerunt pmo discipuli Joh· nō zelo discende veritatis magis zelo inuidie· Ad·i·ergo est dicendum q̄ discipuli xpi non sunt coacti ieiunare ipo scz p̄sente· quia sua pntia ieiunantibz et abstinentibz eos faciebat iustiores et fortiores ut dicit Crisos·Math·ix·nec cum quolibet ieiunio genus demonioz ejicit sed tali q̄ supbia inuidia et alia vitia dempmunt quale non erat ieiuniū discipulo⁹ Joh·ut dictū est· Ad scōm est dicendū q̄ dei prouidētia factum est ut corpus xpi non traderet sepulture p apl'os· ppter omnez suspicionē remouendaz· Si enī iudei pecunia corrumpētes custodes

dixerunt. Dicite quia discipuli eius nocte venerunt et furati sunt eũ nobis dormientibꝫ Math. xxviij. multo magis hoc dixissent si ꝑ eius apl'os corpus xp̃i fuisset sepultũ. Et ꝓpt̃ dictam sepultãꝫ honorãdaꝫ. predictum enim erat ysa. xi. Erit sepulchrum eius gloriosum. Vnde per homines insignes & honorabile xp̃i corpus erat sepeliendũ qd̃ sic factum est quia ꝑ Nicodemũ qui erat p̃nceps iudeorũ. et Ioseph qui erat nobilis decurio. ¶ Ad. iij. est dicendum ꝙ illa negatio coopata est Petro ac alijs apl'is in bonum non in malum. quia ĩ ꝓprie infirmitatis recognitiõeꝫ in proximoꝝ infirmantiũ cõpassionem et in eoꝝ postmodum fortiorem xp̃i confessionẽ. Adeo enĩ ut dicit Aug⁹ de⁹ perfectis viris omnia coopatur in bonum ut si qua eoꝝ facta deuiãt et exorbitãt hec ip̃a coopat̃ eis ĩ bonũ vt doctiores reddãt̃ et fortiores.

AD. iiij. sic ꝓcedit̃ videt̃ enĩ ꝙ status apl'oꝝ xp̃i in ꝑfectione non excesserit statum discipuloꝝ eius quos binos misit ãte faciez suã Scribit̃ enim luce. xiiij. Qui non renunciauerit omnibꝫ que possidet non potest meus esse discipulus. Sed illi fuerunt xp̃i discipuli. ergo reliquerunt omnia ꝓpt̃ ip̃m. ac ꝑ consequens equales fuerunt apl'is in ꝑfectionis statu. ¶ Preterea qui sunt equalis meriti sunt equalis premij et equalis stat⁹. ꝫ apl'i & illi discipuli fuerunt equalis meriti Cum enĩ reuersi essent. lxxij. cũ gaudio dicẽtes. Dñe demonia subijciuntur nobis in nomine tuo. dictum est eis. Gaudete quia nomina vestra scripta sunt in celis. ¶ Preterea quibꝫ prefigit̃ idem modus perueniendi ad ꝑfectionis statum sunt in equali statu ꝑfectiõis. Sed illis discipulis prefigit̃ idem mod⁹ ꝑueniendi ad ꝑfectionis statum sicut prefixus est apl'is. vtrisqꝫ enĩ dicit̃. Ecce ego mitto vos sic̃ agnos inter lupos & nolite portare sacculum neqꝫ perã & cetera alia. ¶ Incontrium est q̃a nullus debet se xp̃i collegio ĩ ꝑfectiõis statu compare vt dicit Aug⁹. Sed illi discipuli non fuerunt de xp̃i collegio. ergo nec equales apl'is in ꝑfectionis statu. ¶ Rñsio Dicendũ ꝙ soli. xij. apl'i electi sunt a xp̃o ad statum religionis ꝑ tp̃alium omniũ abdicatiõeꝫ Et ad statum prelationis ꝑ ouium cõmissiõꝫ. Et ad statũ familiaris cum xp̃o ꝯuersationis ꝑ secretoꝝ reuelationẽ. De illis aũt discipulis non est scriptum ꝙ ab eo fuerunt vocati ad statum religiõis nec ad statum prelatiõis nec ad statum familiaris cõuersatiõis. ꝫ vocati sũt tanq̃ coadiutores apl'oꝝ in sacramentoꝝ administratiõe et euãgelij

predicatione· qꝫ ipa verba xpi manifestant· Ait enim luce· x· Messis quidem multa oparij autez pauci · rogate ergo dominum messis ut mittat oparios in messem suam· non ergo est dicendum qꝫ ipi fuerit equales aplis in pfectiois statu· ¶ Ad pmũ ergo est dicẽdũ qꝫ multi fuerũt xpi discipuli renunciantes his que possidebant qui abierunt retro· non enim obligatiois voto xpm secuti sunt· Vnde sup illo vbo Joh· vi· Ex hoc multi eius discipuli abierunt retro & non iam cum illo ambulant· Dicit Crisos· qꝫ non dixit recesserunt ꝙ abierunt retro puta ab ea fide et auditione que sm veritatem erat qꝫ perdiderunt· et precisi a corpore vitam amiserunt· Solum autem de· xij· dictum est· Domine ad quem ibimus vba vite eterne habes· quia ipi voto obligatiois xpm secuti fuerant ut amplius non esset eis libez retro abire In quorum psona dicit apls Philpn· iij· Que quidem retro sunt obliuiscens· ad ea vero que sunt pora meipm extendẽs· Et statim subdit quicunqꝫ ergo perfecti sumus hoc sentiamus· puta qꝫ que retro sunt obliuiscamur & ad illa que pora sunt nos ipos extendamus· ¶ Ad· ij· ẽ dicendum qꝫ omniũ predestinatoꝝ nomina scripta sunt in libro vite p eternam sententiam & omnium existentiũ in gratia similit p pntem iustitiam qui tñ deleri possunt de libro vite cum labunt in peccatum Iuxt illud psal· deleant de libro viuentiũ et cũ iustis nõ scribant· Vñ multi sunt scripti in libro vite qui nõ sunt i pfectiois statu et Judas fuit in perfectionis statu & quãdoqꝫ ibi scriptus per pntem iusticiam semp tñ deletus per eternam sententiam· ¶ Ad· iij· est dicẽdum qꝫ ille modus fuit pfixus aplis et coadiutoribꝫ aplorꝫ ut idez modus traderet omnibꝫ pdicãtibꝫ euãgeliũ & admistrantibꝫ spũalia qꝫ nõ pncipalit tpalis subsidij· ꝙ desiderio celestis pmij hoc facerẽt· Multis enim modis aliqui secuti sunt xpm ut dicit Crisos· Math· ix· Aliqui enim p pdicatiõz Aliqui p scripture monitiõez · Aliqui vero p eternam inspiratiõem et aliqui p tpalium abdicationem et voti obligationez sicut apostoli qui retro non abierunt·

multi enim i arta quidam exeũt ssm ss ubi p eternã quidem qui nõ ss in pfectionis statu

Questio· Octuagesimaoctaua de aplorꝫ prelatione·

Deinde videndũ est de aplorũ prelatione· Circa qd qrunt quatuor· Primo· Vtrũ solus Petrus fuerit a xpo assumptus ad plationis statũ· Secũdo· Vtrũ perfectior fuerit i aplis

status religiōis q̄ prelatiōis | Tercio. Vtrū illi. lxxij. discipuli fuerīt assumpti ad statum prelationis | Quarto. Vtrum illi. vij. dyaconi ad statum prelatiōis fuerint assumpti.

AD. i. sic procedit̄ videt̄ enī q̄ omnes apl'i non solum Petr⁹ ad statū prelatiōis fuerint assumpti. Ep̄atus enim nomē p̄latiōis est. ꝫ Joh. xx. xp̄us omnes apl'os fecit ep̄os quādo insufflauit & dixit eis. Accipite spiritum sanctum quoꝝ remiseritis peccata remittuntur eis. Sup̄ quo verbo dicit glo. Intueri libet ad q̄ntum culmen glorie producti sunt xp̄i apl'i vice dei quibusdaꝫ peccata retineāt. quibusdā relaxent quorū nunc in ecclesia ep̄i locum tenēt. ¶ Preterea p̄dicare euangelium est prelatoꝝ officium. Sed Mat̄. vltimo. Omnib⁹ apl'is indifferenter dictum est. Euntes in mundum vniuersum predicate euangelium omni creat̄e. ¶ Preterea Paulus assumptus fuit ad officium predicatiōis nō auctoritate Petri quia post eius assumptiōeꝫ ad apl'atum trib⁹ annis predicauit āteq̄ iret ierosolimā vidē Petrū vt ip̄e dicit gal'. i. Alij ergo apl'i fuerūt assumpti ad prelatiōis statuꝫ a xp̄o. preter Petrum. ¶ In contrarium est quia solus Petrus fuit ad p̄latiōis statū elect⁹ a xp̄o Mat̄. xvi. Tibi dabo claues. ergo sol⁹ petr⁹ in statu prelatiōis a xp̄o fuit confirmatus qd̄ sic factum est Joh. xxij. Pasce oues meas. ¶ Rn̄sio. Dicendum q̄ omnis status reducit̄ ad vnum caput alit̄ non esset dicendus status ꝫ casus. Vbicūq̄ autē est capitis vnitas ibi est status. Vbicunq̄ autē pluralitas casus est nō status. toti⁹ autē status ep̄alis et ecclesiastice Jerarchie caput ē ep̄at⁹ xp̄i ad quem omnes ep̄atus ⁊ prelationes omnes ecclesiastice ordinis reducunt̄ iux̄ illud. i. petri. ij. Conuersi estis nūc in pastoreꝫ & ep̄m animaꝝ vestraꝝ. vnde sup̄ illo verbo Joh. xxi. Pasce oues meas. dicit glo. q̄ finito prandio cōmissionem ouium petro cōmendauit xp̄s & nulli alteri cuius cōmissionis reminiscēs. i. Petri. v. dicit pascite qui in vobis est gregem dei. Sup̄ quo verbo etiaꝫ dicit glo. q̄ sicut dn̄s soli petro toti⁹ gregis curam habere iussit. ita petrus sequētib⁹ pastoribus ecclesie iure mandat. ut eū quisq̄ qui secū est gregē dei. sollicita gubernatiōe pascere ~~tueat̄ al's~~ teneat̄. ¶ Ad. i. ergo est dicendum q̄ verum est ī illa sufflatiōe sp̄us sācti apl'os esse factos a xp̄o sacerdotes et ep̄os & in sacerdotio receperūt p̄tatem ordinis respicientē xp̄i corp⁹ verum ⁊ in ep̄atum receperunt p̄tatem ordinis respicientē xp̄i corp⁹

misticum · Vnde totam pratem ordinis immediate a xpo recipiunt · Verum pratē iurisdictionis q̄ possent pratē ordinis exequi i tanta uel in tali materia non receperunt nisi a Petro post missionez spūs sācti Vnde sup illo vbo luce · vltimo · Vos autez sedete i ciuitate q̄ad usq; induami virtute ex alto · Dicit Crisos · q̄ sic milites inuasores multos nemo sinit exire donec armati sint · sic & apl'os āte spūs sancti descensum xps egredi non pmisit · Planum ē aūt q̄ post missionez spūs sancti solus petrus fuit caput apl'or & omnium ppl'orum remansit ·

¶ Ad scōm est dicendum q̄ predicare euangelium ptinet ad pratem clauium · soli autē petro pras clauium cōmissa est ut patet Math · xvi Et ideo illa destinatio predicatoz Mar · vltimo intelligebat esse facta auctoritate petri · ¶ Ad iij · est dicēdū q̄ verū est Paulū immediate a xpo fuisse electum & ideo nō expediebat vt ad petrum iret recepturus ab eo predicationis officium q̄ tamē ipe fecit quia cōtulit cum ipo & cum alijs apl'is de euangelio q̄ p̄dicabat gentib; in quo ostendit vt dicit Iero · non habuisse securitatem euangelij · nisi esse auctoritate Petri & alioz apl'oz roboratum ·

Ad · ij · sic procedit videt enim q̄ in apl'is pfectior fuerit status religionis q̄z prelationis quia status pfectionis consistit in caritate · ꝛ caritas dei cui insistunt religiosi est pfectior q̄z caritas proximi cui insistunt prelati · perfectior ergo fuit in apl'is status religionis q̄z prelationis · ¶ Preterea prelati insistūt vite actiue · religiosi vero vite contemplatiue · ꝛ perfectior est vita actiua q̄z contemplatiua · luce · x Maria optimam partem elegit que nō auferetur ab ea · ¶ Preterea possessio tempalium repugnat pfectionis statui · Sed prelati possunt possidere temporalia non autez religiosi · pfectior ergo erat in apl'is religionis stat̄ q̄m prelationis · ¶ In contrariū ē q̄a platoz ē alios pficere religiosoz autē q̄ solū sint in seipis pfecti · Sed longe maior perfectio requirit ad pficiendum alios · q̄z q̄ quis in seipo sit pfectus · ¶ Rñsio Dicendum q̄ sicut supdictū ē · Apl'i fuerūt vocati ad statū religionis et ad statum prelationis · Si ergo fiat compatio de statu vno respectu alteri̊ possum̊ dicē q̄ stat̄ prelationis · in eis respectu stat̄ religionis fuit pfectior · fuit dignior · fuit · vtilior · & fuit difficilior · Perfectior q̄dē propter habundantiorem dilectionem · Vnde habundantē dilectionez xpus expetuit a petro quando sibi oues regendas cōmisit sicut dicit

glo. Iob. xxi. Dignior vero ꝓpter pſone repñtationem. Exiſtentes enī
aplī in ſtatu religiōis xp̄m imitabanť. Sed exiſtentes ī ſtatu p̄latiōis
xp̄m repñtabant ꝛ eius vicē gerebant. Vnde Paulus exiſtēs ī ſtatu
religionis dicebat. imitatores mei eſtote ſicut ꝛ ego xp̄i. Sed exiſtēs ī
ſtatu p̄latiōis dicebat. ij. Chor. ij. Ego qđ donaui vob̄ ſi qđ donaui
propť vos ī pſona xp̄i. Vtilior autē ꝓpť ꝓximoꝝ exhortatiōz tenenť
enim prelati nō ſolum ſeipos imo ſuos ſubditos in his q̄ ſunt fidei il-
luminare ꝛ ad diuinum cultuz ordinare. Vnde. i. ad thi. iiij. Paulꝰ
ſcribens thi°. dicit. Eſto fidelib̄ exemplum in conuerſatione. in verbo.
in caritate. ꝛ dum venio attende lectiōi exhortationi ꝛ doctrine. Sed
difficilior ꝓpter t̄palium ꝛ ſp̄ualium adm̄ſtratiōez quoꝝ adm̄ſtratio
magni laboris ꝛ difficultatis eſt ꝓpter diuerſitatem ꝛ interdum p̄ui
tatem illoꝝ quib̄ miniſtranť quos niſi prelatus diſpoſitos videāt ꝛ
paratos magnis cruciatib̄ affligunť ſicut de illo ſancto loth ſcri°. ij.
Petri. ij. Aſpectu enim ꝛ auditu iuſtus erat habitans inť eos qui de
die in diem animaꝝ iuſtam iniquis opibus cruciabant. exceſſit ergo
ſtatus prelatiōis in aplīs eorum met ſtatum religiōis. in p̄fectiōe. ī
dignitate. in vtilitate et difficultate. ¶ Ad p̄mū ergo eſt dicēdum q̄
perfectio dilectiōis ꝓximi ex p̄fectiōe diuine dilectiōis ſumit originez
quando quidem diuina dilectio tanta eſt in aliquo ut nō ſolum ſibi
velit ſeruire ꝛ eiꝰ dulcedine frui imo omnib̄ alīs ſeruire cupit et ad
eius fruitionem inducere ꝓť deum. Planum ē autez q̄ talis dilectio
perfectior eſt q̄ſ ſi ſolum ip̄e diuino cultui vacaret. Vnde. ij. Chor. xo
dicit apl's Siue mente excedimꝰ deo puta ad honorem dei oīa t̄palia
contemnendo ſiue ſobrij ſumus vobis ad veſtram vtilitatem caritaſ
xp̄i vrget nos quia xp̄i caritas vrget ut omnia q̄ vob̄ faciamꝰ ſicut
dicit glo. p̄fectior enim caritas eſt qua quis ſeruit amico ꝛ dño ꝓter
dominum q̄ſ dño tantū. ¶ Ad. ij. eſt dicendum q̄ non ſic vita actiā
attribuenda eſt p̄lato ut vita cōtemplatiua p̄uetur cū gregoꝰ. dicat
in paſtorali. c. xvi. Sit rector ſingularis cōpaſſiōe proximꝰ p̄ cūctis
contemplatiōe ſuſpēſus ut p̄ pietatis viſcera ī ſe infirmitatez ceteroꝝ
tranſferat ꝛ p̄ ſpeculatiōis altitudinem ſemetip̄m quāq̄ in viſibilia
petendo tranſcendat. ¶ Ad. ij. eſt dicendum q̄ prelati poſſeſſiōes nō
quaſi ꝓprias ſed ſicut cōmunes diſpenſāt. iuxť illud qđ ſcribit. xij. q. i.
Expedit facultates eccleſie poſſideri et ꝓprias p̄fectiōis amore cōtemni

quia nõ ꝓprie sunt ꝫ cõmunes ecclesie facultates. talis ergo possessio ĩ nullo repugnat statui pfectiõis imo auget.

Ad. iij. sic ꝓcedit̃ videt̃ enĩ ꝙ illi. lxxij. discipuli assumpti fuerũt ad prelationis statum quia illi sunt prelati quibꝫ cura animaꝝ cõmittit̃ ꝫ illis discipulis cura animaꝝ cõmissa ẽ. ergo ad prelatiõis statum sunt assumpti. ¶ Preterea solis prelatis licitum est viuere de stipendijs suoꝝ subditoꝝ. ꝫ illis discipulis concessa ẽ virga ꝑ quam potestas recipiendi necessaria intelligebat̃ ut dicit glo. Mar̃. vi. ergo prelati erant. ¶ Preterea predicare euangelium ordinaria ꝑtate nõ cõuenit nisi prelatis. Sed illis ꝯcessum ẽ ꝑdicare euãgeliũ ordinaria potestate. ergo assumpti fuerunt ad prelatiõis statum. ¶ In contrariũ est quia si illi discipuli assumpti sunt sicut fuerũt assumpti seniores ysrahel tẽpore moysi Exo. xxiiij. ut dicit glo. luce. x. ꝫ illi discipuli sic assumpti sunt ut spũs sãcti gratia adiuti implentes denarium legis tendant ad ꝯtemplatiõem conditoris sicut dicit glo. Exo. xxiiij. Sed simplere precepta legis est infra statum prelationis. non ergo fuerunt assumpti ad prelatiõis statum. ¶ Rñsio Dicendum ꝙ aliud est esse animaꝝ pastores ⁊ aliud pastoruꝫ coadiutores. Esse nanq; animaꝝ pastores ꝓprium fuit apl'orum et nunc est ep̃orum qui eoꝝ successores sunt. De quibꝫ scribit̃ Iere. iij. Dabo vobis pastores ꝟm cor meum ⁊ pascent vos scientia ⁊ doctrina. Esse vero pastoꝝ coadiutores ꝓprium fuit illoꝝ. lxxij. discipuloꝝ. quoruꝫ nunc successores sunt presbiteri et curati. Vnde dicit glo. bede luce. x. ꝙ sicut. xij. apl'os formam ep̃orum premõstrare nemo ẽ qui sic dubitet. sic illos. lxxij. figuram p̃sbiteroꝝ gessisse manifestum est. non ergo illi. lxxij. assumpti fuerunt ꝓprie ad statum p̃lationis. ꝫ magis ad statũ apl'orum ⁊ prelatoꝝ subuẽtioneꝫ sicut nũc presbiteri nõ sunt ꝓprie pastores. ꝫ sunt pastoꝝ coadiutores.

¶ Ad. i. ergo ẽ dicẽdum ꝙ cura animaꝝ fuit cõmissa illis discipulis et cõmittit̃ nunc presbiteris sicut coadiutoribꝫ et ministris modo quo dicit apl's ad Titum. i. huius rei gratia reliqui te certe ut ea q̃ desũt corrigas ⁊ constituas per ciuitates presbiteros sicut ego tibi disposui

¶ Ad. ij. ẽ dicẽdum ꝙ sicut ep̃oꝝ ẽ p̃sbiteros ordinare. sic eis cõuenit stipendia taxare. Quãuis enim iure nat̃ali et diuino indultũ sit ut qui altari seruit. de altari debeat viuere sicut dicit apl's. i. Chor̃. ix. et sic censuit xp̃s quolibet iure licẽ ut dignus esset oparius mercede sua

luce·x· Hoc tamen non nisi auctoritate apl'or et ep̄or eor successoruz supposuit esse fiendum· ¶ Ad·iij·est dicendū q̄ p̄dicationis officium nulli habenti prelatiōis statum potest cōmitti quia eis cōuenit iure prelatiōis· Vnde illis·lxxij·discipulis officium p̄dicationis cōmissū est in adiutorium apl'or quia enim messis multa erat & apl'i pauci oparij·assumpsit illos·lxxij· non in prelatiōez·ꝫ in eor subuentiōez per qd̄ monstrauit ut ep̄i apl'orū successores ex multiplicatiōe messis ydoneos viros debeant assumere coadiutores ip̄or in euangelij p̄dicatione ⁊ sacramentor admīstratione·

A Ad·iiij·sic procedit̄ videt̄ enim q̄ illi septem dyaconi assumpti fuerunt ad prelatiōis statū·Scribit̄ enim·i·Thi·iij· Dyaconi qui bene ministrauerunt gradum sibi bonum acquirent·Sed habere gradum bonum ē habere prelatiōis statū· ¶ Preterea excomunicare pertinet ad statum prelatiōis· Sz dyaconi possunt excomunicare·g° eis cōuenit prelationis status· ¶ Preterea apl'i eligentes illos septem dyaconos dixerūt·ꝯsiderate fratres vobis viros septē boni testimonij plenos spiritu sācto·quibꝫ electis orantes imposuerunt eis manus· Sed sic vnusquisqz ad statū prelationis assumit̄ ꝑ impositiōz manꝰ ex inuocatione spūs sancti· ¶ In contrium est quia apl'i erant ep̄i & prelati·ꝫ illi non sunt vocati ad statum apl'atus ul' ep̄atus·ergo nec ad statum prelatiōis· ¶ Rn̄sio·Dicendum q̄ ad ꝑfectam rationem prelatiōis req̄runtur tria q̄ntum ad pn̄s·Primo canonica electio ad Hebre·v·Nullus assumat sibi honorē ꝫ q̄ vocat̄ a deo tanq̄ aaron· Secūdo executiōis administratio·i·Petri·iiij· Vnusquisqz sic̄ accepit gratiam in alterutrum illam administrantes sicut boni dispēsatores multiformis gratie dei· Tercio ad curam susceptam habēdam ꝑpetua obligatio prouer·vi· Fili si spopōderis pro amico tuo defixisti apud extraneum animā tuam & illaqueatꝰ es verbis oris tui· Exquo enī cura animar in voto suscipit̄ solemni·non licet retro abire·nisi ul' ꝑ suam negligentiā· ꝓpter quam est deponendꝰ ⁊ a cura remouendus· vl' ꝑ ip̄iꝰ ꝑpe licentiam qui potest in solemni voto dispēsare·Magis ergo dicendum est q̄ illi·vij·dyaconi vocati sunt ut p̄essent in statu religiōis q̄ ut p̄essent in statu prelatiōis· Sunt enim ꝓpositi illis qui omnia vendiderant et uel paupibꝫ erogauerant uel ad pedes apl'or posuerant quibꝫ p̄dicti·vij· dyaconi ī comuni ꝓuidebāt necessaria

ſpūaliter ⁊ tēpaliter modo quo faciunt religioſi· qui renunciantes omnib⁹ que poſſident p̄ficiunt eis aliquos qui eis mīſtrēt ī ſpūalib⁹ et tēpalib⁹· Et in multis eccleſijs cathedralibus· Dyaconi in tali gradu ponunt ut talem adminiſtratiōez habeāt· Vnde dicit glo· Act· vij· q̄ hic iam diſcernebant apli & ſucceſores eo⁹ p ecclesias cōſtituti Vnde dyaconi qui eſſent ſublimioris gradus ceteris et proximi circa aram quaſi columne aſſiſterēt non ſine ſeptinarij miſterio· Ad· i· ergo eſt dicendum q̄ ſignant ibi dicit· Qui bene miniſtrauerint ſibi gradum bonum acquirent ut fiant ep̄i· nō q̄ ſint ep̄i ſic glo· exponit non habent ergo dyaconi gradum p̄latiōis· ſ̄ poſſunt ſibi acquirere prelatiōis gradum· ſi ī gradu ī quo ſūt bene mīſtrauerīt· Ad ſcōm eſt dicendū q̄ dyaconi poſſunt excomunicare· nō ꝓpter receptam p̄· lationem· ſed ꝓpter cōmiſſam iuriſdictionez ſicut q̄ preſunt religioſi excomunicare poſſunt q̄ tamē ꝓpe nō ſūt prelati ſ̄ miniſtri ad temp⁹ curam aliquo⁹ recipiētes· Ad· iij· eſt dicēdū q̄ prelatio ꝓpe ſūpta de qua nūc loquim⁹ nō recipit p manus impoſitiōz· ſ̄ magis p voti ſolemniſatiōez p aliq̄ cōſecratiōis ⁊ bñdictiōis ſignū·

Queſtio· Octuageſimanona· de apl⁹o⁹ pauptate·

Vlterius videndū ē de apl⁹o⁹ pauptate· Circa q̄ querunt quatuor· Primo· Vtrum apl⁹is fuerit indicta poſſeſſio pecunie & rer⁹ mobiliū· Secūdo· Vtrū apl⁹is fuerit indicta poſſeſſio rer⁹ ſtabilium· Tercio· Vtrum p̄ceptū datum apl⁹is Mat· x· de non poſſidendis reb⁹ tēpalib⁹ per xp̄m ex toto fuerit reuocatum Quarto· Vtrum apli mendicauerint·

Ad· i· ergo ſic procedit videt enim q̄ apl⁹is non fuerit interdicta poſſeſſio pecunie & rerū mobilium· Non enī fuerunt maioris perfectiōis apli q̄ xp̄us· Sufficit enī diſcipulo ſi ſit ſicut magiſter ei⁹ Mat· x· Sed xp̄us pecuniā ſeruari fecit & loculos iude recōmēdauit vt patet Ioh· xiij· ergo poſſeſſio pecunie ⁊ alia⁹ rerū mobiliū apl⁹i⁹ interdici nō debuit· Preterea apli dimiſerūt omnia tēpalia ꝓpt xp̄m Math· xix· Ecce nos relinq̄mus omnia· Si ergo non potuiſſent ſeruare pecunia⁹ a fidelibus eis oblatam non habuiſſent neceſſaria que deus etiā animalib⁹ brutis non ſubtrahit iuxta illud pſal· Qui dat iumentis eſca⁹ ip̄o⁹ ⁊ pullis coruo⁹ inuocantib⁹ eū· Preterea

sicut cibaria sūt necessaria ad victū sic calciamēta ⁊ tunice ad vestitū
possessio ergo taliū nō debuit esse ꝓhibita aplis. ¶ In contrium est
quod scribit Math. x. Nolite possidere aurum neq; argentum neq;
pecuniam in zonis neq; duas tunicas neq; virgam. ¶ Rñsio. Dicē-
dum ꝙ hanc questionem mouet Aug⁹. in ij. libro de consensu euan
gelistaꝝ dicens. Matheū & Marcū contrium loqui de vestimentis &
calciamentis. Nam Math. dicit calciamēta in via nō esse portanda
neq; duas tunicas habēdas neq; virgam ferendaꝝ. Marcus vero ait
ꝙ sādaliis debent cē calciati & nichil aliud deberent portare nisi vir-
gam. Ad hᵒ ergo rñdet Aug⁹. ꝙ dominus nunq; prohibuit aplis vt
vite necessaria in victu & vestitu nō haberent. ꝫ vnde talia habituri
essent ⁊ a quib⁹ recepturi ostendit. Nā statim cū dixit. Nolite possidē
aurum vl argentum neq; pecuniam in zonis neq; calciamenta neq;
duas tunicas neq; virgam immediate adiecit. dignus est enī opari⁹
cibo suo. voluit ergo xp̄us suos apl̄os ⁊ alios siue doctrine p̄dicatores
ab omni mūdi sollicitudine esse remotos & necessaria vite quecunq;
siue magna siue parua ab illis quib⁹ predicabant pro stipēdijs esse
ministranda. Calciamēta vero & sādalia uel virga p Matheū apl̄i⁹
prohibita ⁊ p Marcum concessa ꝺm Aug⁹. ibidem non sub eadem
significatiōe accipiūt. sic alit accipit temptatio cum dicit. temptauit
deus abrahaꝝ. Et alit cū dicit de⁹ neminē temptat. quia ꝓmo modo
sumit pro temptatiōe probatiōis. Secūdo pro temptatiōe seductiōis
sic cum dicit. Iudica me de⁹. intelligit de iudicio discretiōis. Cum ꝺ
dicit resurgent impij in resurrectiōe iudicij intelligit de iudicio con-
demnatiōis. Eodem modo cum ꝓhibet Math. Calciamēta & virgā
portare. intelligit etiaꝝ minima necessaria a subditis eis esse corpalit
ministranda. Cum vero Marcus concedit sandalia ⁊ virgam. intel-
ligit ꝙ virgam aplicam potestatem qua liceat eis necessaria sumere
Per sandalia vero intelligit ut pes apl̄oꝝ neq; sit tectus vt euāgelica
doctrina occultet. neq; nudus ad tram ut trenis cōmodis imitatur.
¶ Ad ꝓmū ergo est dicēdum ꝙ dñs non mandauit aplis pecuniaꝝ
non esse expendendam ad necessariorꝝ emptiōes. ꝫ non esse possidēdaꝝ
ad thesaurisatiōes ⁊ supfluam retentiōes. Vnde ꝺm Aug⁹. sic p̄ceptū
fuit aplis pecuniam non esse ferendam in zonis. sicut preceptum fuit
in crastinū non esse cogitandum ul seruandū. Planū est autē non sic

preceptum esse in crastinū non esse cogitandum ꝙ pecunia ad vsum necessaria a sanctis non seruaret. ꝫ ne ꝓpter hoc deo seruiat et ne ꝓpter tempalia bona iusticia deserat. ¶ Ad. ij. rñdet Ieroꝰ. dicens ꝙ qui diuitias detruncauerant q̄ ꝑ aurū et argentuꝫ ꝛ pecuniā designant etiam vite necessaria ꝓpe modū amputāt ut apl'i qui vere religiōis doctores instituebant omnia dei ꝓuidētia gubernari seipos ostēderēt nichil cogitare de crastino. Tanta enim ut dicit Beda debet esse p̄dicatori de deo fiducia vt p̄ntis vite sumptus quāuis nō prouideat tñ hos sibi nō deesse certissime sciat nedum mens eius occupet ad tp̄alia. minꝰ alijs ꝓuideat eterna. ¶ Ad. iij. ē dicendū ꝙ sicut dicit Crisoꝭ. per duas tunicas duplex vestimentū intelligit. Vnū quo hō induat et reliquum qd̄ in futurum reseruet. precepit ergo xp̄us ꝙ quisquam preter eam tunicam qua esset indutus aliam portandā putare. esset sollicitus. cum ex p̄tate data omnia necessaria magna et minima a fidelibꝫ essent ministranda.

AD. ij. sic ꝓcedit videt enī ꝙ apl'is nō fuerit interdicta possessio rerum stabiliū. Non est enim asserenduꝫ qd̄ non legit inscripta sacra interdictum. Sed non legit de apl'is ꝙ possessiōes habere fuerit eis interdictū. ¶ Preterea apl'i fiēdi erant patres pauꝑum Mar. xiiij Semꝑ pauꝑes habetis vobiscum ⁊ cuꝫ volueritis poteritis illis bñfacere. Sed non potuissent pauꝑibꝫ subuenisse si nichil habuissent de mobilibꝫ uel stabilibꝫ. ¶ Pretea si apl'is fuisset interdicta possessio tempalium mobiliū uel stabilium coacti fuissent manibꝫ laborare ⁊ predicatiōis officio nō vacare qd̄ tñ nō legit nisi de paulo ꝙ manibꝫ laborauerit. ¶ In contrium est qd̄ scribit Act. iiij. Quotquot erant possessores agroꝝ vendebant ⁊ p̄cia ponebant ad pedes apl'oꝝ quod non fecissent si licitū fuisset apl'is possessiones tenere. ¶ Rñsio Dicēdum ꝙ non est dubiū ꝫm doctrinaꝫ sanctorū apl'is interdictuꝫ fuisse ne agros uel vineas uel alia mobilia possiderēt ꝓpt tria. Primo ꝓpt tempaliū sollicitudinem remouendaꝫ. multo ~~ergo~~ cui maior sollicitudo req̄ritur circa agroꝝ culturaꝫ q̄ꝫ circa seruandaꝫ pecuniaꝫ. quia tp̄ale amminiculū ex agris uel vineis possessis maiꝰ ē. q̄ꝫ si bona mobilia habeant ad quorū culturā tota secularis vita occupat. Si ergo ꝓpter sollicitudinem tempaliū remouendam prohibita fuit apl'is possessio pecunie ⁊ aliaꝝ reꝝ mobiliū. multo magis intelligit fuisse interdicta

possessio agroꝝ et aliaꝝ reꝝ ĩmobiliũ. Scdo ꝓpt̃ cupiditatis suspitiõꝫ tollendaꝫ. Dicit enĩ Jeroꝰ. Math. x. ꝙ si apl'i auruꝫ uel argentum seu pecuniam habuissent suspicio fuisset de eis ꝙ nõ causa salutis hominum ꝫ causa lucri predicarent. Manifestum est autẽ ꝙ si ipi possessiones accepissent non minꝰ imo multo magis suspecti fuissent ꝙ propt̃ questum predicassent q̃ꝫ si aurum uel argentum possedissent. Tercio ꝓpter eorum magistri ꝑfectionem imitandaꝫ. Quãuis enim xp̃s loculos habuerit alioꝝ infirmitati cõdescẽdens eos tñ nõ replebat de pecunia agroꝝ uel possessionũ. ꝫ solum de his que a xp̃i fidelibus sibi erant oblata. non ergo fuissent apl'i xp̃i perfectiõis imitatores. si possessiones agroꝝ uel vineaꝝ habuissent. ¶ Ad. i. ergo est dicẽdum ꝙ legit̃ obseruatio licet nõ legat̃ prohibitio. Act̃. enim. iiij. scribit̃ ꝙ possessiões vendebant̃ & ad pedes apl'oꝝ ponebant̃. Similit̃ legitur prohibicio minoꝝ puta pecunie ⁊ rerũ mobilium. ergo multo fortiꝰ maioꝝ ut agroꝝ & vineaꝝ & alioruꝫ immobilium. ¶ Ad scdm est dicendum ꝙ apl'i efficiendi erant patres pauꝑum ꝓpt̃ eoꝝ recõmendationem. recõmendabant enim eos in eoꝝ p̃dicationibꝫ xp̃i fidelibꝫ Sicut patet de Paulo. ij. Chor̃. viij. Et gal'. ij. dicit. dic tantum ut pauꝑum memores essemus. Quod etiam sollicitꝰ fuit hoc ipm facẽ. Et ꝓpter eorum sustentatiõeꝫ quãdo facultas occurrebat. Dicit enim Crisos. ꝙ ꝑ hoc ꝙ xp̃us loculos habuit exemplũ nobis mõstrauit vt omnem hominem q̃ntũcunqꝫ pauꝑerem & mundo animaꝫ habẽtem crucifixũ oportet pauꝑum magnã curã & valde magnã ꝓcuratiõeꝫ habere. ¶ Ad. iij. est dicẽdũ ꝙ apl'i nõ indigebant manibꝫ laborare eo ꝙ ex seminatiõe spũaliũ vite necessaria ex debito iusticie poterant recipe. Nec tñ Paulus qui iuri suo cessit ne aliquãdo stipẽdia a subditis recipeꝛt ꝓpter scandalum pseudo apl'oꝝ vitandũ semꝑ ⁊ vbiqꝫ manibꝫ laborabat. Vbi enĩ iudeis p̃dicabat qui solũ diebꝫ sabbatis soliti erant p̃dicatiões audire alijs diebꝫ manibꝫ laborabat. Sꝫ vbi predicabat gentilibꝫ quibꝫ omni die verbum euangelij nunciabat manibꝫ non laborabat. imo de stipẽdijs subditoꝝ viuebat. Dicit enĩ ipe Philipñ. vltimo. Scitis enim vos ꝙ in p̃ncipio euangelij quãdo profectꝰ sum a macedonia nulla michi ecclesia comunicauit ĩ ratiõe dati ⁊ accepti nisi vos soli q̃a ⁊ thessalonicã semel & bis in vsũ michi misistis ex quo dat̃ intelligi ut glo. dicit ꝙ quãdo Paulus erat apud

thessalonicam manibus non laborabat ne predicationis officium detrimentum pateretur.

Ad.iij.sic procedit videt enim q̄ preceptū datū aplis Math.x. de nō possidēdis tempalibꝫ p̄ xp̄m ex toto fuerit remotū. Scribit enim luce.xxij. Q̄ cum quesiuisset xps a discipulis. Quādo misi vos sine sacculo et pera nunquid aliq̄d defuit vobis. Et rn̄dentibus illis nichil.dixit. Sed nunc qui habet sacculum tollat similit̄ & peram & qui non habet vendat tunicam suam ⁊ emat gladium. fuit g° illud preceptum p̄mum ex toto reuocatuz. Preterea Act̄.iij.scribitur q̄ omnes vēdebant possessiōes ⁊ precia ponebant ad pedes apl'orum. Post ascensionez ergo xp̄i licitum fuit aplis aliquid in cōmuni habē et sic illud primū mandatum de nō possidēdo aliquid fuit reuocatū. Preterea q̄d erat maioris p̄fectiōis i aplis p̄ xp̄m inducendū erat sed hoc erat maioris p̄fectiōis ꝓprijs renūciare ⁊ possessiones ecclesie in cōmuni habere ut scribit.xij.q.i. In contrium est quia xps per illud preceptum voluit suos apl'os a sollicitudine temporalium esse retractos ꝫ illud nūq̄ fuit reuocatū g° nec p̄mū. Rn̄sio. Dicēduz q̄ uel queri de illi? precepti in casu relaxatione uel de eius totali ad motione. Primo modo planum est q̄ in imminente passione xp̄i illud preceptum in suo rigore fuit relaxatum. Dicit enim Beda luce.xxij. q̄ non eadem viuendi regula p̄secutionis qua pacis tempore xp̄us apl'os informauit missis nanq̄ discipulis ad predicandum ne quid tolleret i via p̄cepit ordinat̄ ut qui euangelium nūciat de euāgelio viuat. Instante vero mortis articulo ⁊ tota illa gēte iudaica pastorē simul et gregem p̄sequentē et cōgruam regulaꝫ tempori decernit permittens ut tollat victui necessaria donec sopita insania p̄secutorum tempus euangelisandi redeat vbi nobis quoq̄ dedit exemplū. iusta causa non nunq̄ instante quedam de nostri ꝓpositi rigore posse sine culpa intermitti. Sed scdo modo planum est q̄ illud p̄ceptum non fuit reuocatum. imo magis confirmatuz q̄d patet p̄ apl'oꝝ obseruationez et p̄ contrafacientiū punitiōez. Scribit enim Act̄.iij. q̄ multitudinis credentium erat cor vnum et anima vna nec quicq̄ eoꝝ q̄ possidebāt aliquid suum esse dicebant. ꝫ erant illis omnia comunia et ne aliq̄s posset dicere eos habere possessiōes cōmunes. puta agros uel vineas hoc p̄ sequentia excludit. Sequit enī q̄ quotquot possessores agroꝝ

aut domoꝝ erant vendebant et precia ponebãt ad pedes apl'oꝝ. Ex q̃
patet p apl'oꝝ obseruantiaꝫ qꝫ illa solũ q̃ ad necessitatẽ vite ptinebãt
comunit habebant̃ possessionib⁹ omnib⁹ omnino abdicatis. Similit
patet hoc p contrafacientiũ punitiõez. Scribitur enĩ ibi qꝫ Ananias
qui fraudauit de precio agri partẽ occultans. & partẽ offerẽs. audita
reprehensione petri cecidit mortuus quia cont̃ sententiã domini fecit
dicentis. Si vis pfectus esse vende omnia que habes. non dicit partẽ
Incepat ergo Ananias pfectiõez vendendo. ꝫ non pfecit totũ dãdo
vt glo. dicit. Barnabas vero qui totum preciũ sui agri obtulit ad cõ-
sortiũ apl'oꝝ ẽ assumpt9. et insocietatẽ Paulo apl'o assignat9 vt glo.
ibi exponit. Ex quo expresse patet ad pfectionem vite aplice pertinere
nichil possidere. pret illa que sunt victui necessaria in predicationis
stipendium non p̃miũ. Ad. i. ergo ẽ dicẽdum qꝫ sicut dicit Aug9.
in illa relaxatiõe p̃cepti nulla fuit instantia p̃cipientis sed iusta ratio
dispensantis. ex qua p temporũ diuersitate precepta uel consilia uel
permissa mutant̃. Vnde non fuit facta per xp̃m illi9 precepti remotio
sed solũ pro tempore passiõis aliqualis relaxatio. quo tempore apli
necessaria vite inuenire non potuissent. int9 existentes ogregati p̃t
metum iudeoꝝ. Ad. ij. ẽ dicendũ qꝫ ibi nõ scribit̃ apl'os possessiões
habuisse ꝫ precia in comuni seruata fuisse ꝟm indigẽtiam magis q̃
ꝟm sufficientiam in quo etiam aliquid de rigore vite aplice relaxatũ
est. quia xp̃us psonaꝫ infirmoꝝ assumpsit quãdo loculos habuit. q̃
tamen nõ replebat de pecunia agroꝝ ul' possessionuꝫ possessaꝫ p eos
vel p suos apl'os ꝫ a xp̃i fidelib⁹ oblata. Ad. iij. ẽ dicẽdũ qꝫ adhuc
maioris pfectionis esset p̃prijs renunciare ⁊ possessiones ecclesie non
habere in comuni. modo quo apli non habuerunt. qualiter tamẽ h̃
intelligat inferi9 magis patebit.

Ad. iiij. sic p̃cedit̃ videt enĩ qꝫ apli nõ mendicauerũt hostiatim
Dicit enim apl's. i. ad thessal'. ij. Neq; enim aliquãdo fuimus i
sermone adulatiõis sicut scitis. neq; in occasione auaricie deꝰ testis ẽ
Sed illi qui mendicant̃ cogunt̃ adulari illis a quibus petunt. ergo
apli non mendicabant. Preterea mẽdicantes tædiũ inferunt illi⁹
a quib⁹ petunt. Sed sicut dicit glo. ij. Chor'. ix. Sup illo verbo hilarẽ
enim datorem diligit deus. Qui dat ut careat tædio inpellantis nõ
vt reficiat viscera indigẽtis rem potit ⁊ meritũ. Sed apli nõ debebãt

esse causa poitionis meriti aliquoruz · ergo non debebāt mendicare·

Preterea mendicantes onerosi & graues sunt illis a quibus petūt Sed apl's dicit·ij·Chor·xiij·Ecce paratus sum ad vos venire & non ero vobis grauis· In contrium ē apl's·ij·Chor·viij·Qui petebat elemosinas pro alijs·ergo & pro seipo petē tenebat· Rñsio·Dicēdum q apl'os mēdicasse et ab alijs necessaria petiuisse qō ē mēdicare multiplicit patet· Primo ꝓpter p̄ceptam pauptatem ab eis obseruatā Preceptum enim eis fuit Math·x·vt sic paupes incederēt ī p̄icatiōis officio quatenꝰ nichil portarent nec victui necessaria· Et planum ē q tunc impiose non poterant precipere ut recipent q̄ necessaria erāt ab illis quib p̄icabant · nōdum enī euangelio ꝓnunciato & ecc̄ia nondum in aliqua parte fundata· ergo tūc saltem manifestum ē q necessaria victus humilit petebant qō est mendicare· Secundo ꝓter hospitalitatē ab eis cōmendatam· Dicit enī apl's ad Ro·xij·hospitalitatem sectantes necessitatib sāctoz comunicātes· Et·ij·Io·i·scribit kīme fidelit facis quicqd operis ī fratres et maxime in pegrinos qui testimoniū reddiderunt caritati tue in cōspectu ecclesie quod bñfaciēs deducis digne deo quia ꝓ noīe xp̄i profecti sunt & isti erant discipuli apl'oz ut glo· dicit quia ꝓpa patria expulsi erant alieni facti a ꝓprijs reb·vñ mēdicare cogebāt· Tercio·ꝓt hēlim extirpatā· Opatropes enim detrahebat & dissuadebat hospitalitatem tangē indignum esset relinquentib omnia pro amore xp̄i mendicare & hospicia querere· Contra quem scribens Iob̄·dicit·Si venero cōmoueam eiꝰ opa que facit verbis malignis garriens in nos & quasi ista non sufficiant ei neqꝫ ipe suscipit fratres et eos qui suscipiunt prohibet & de ecc̄ia eijcit

Ad p̄mū ergo est dicēdum q apl'i non cogebant adulari·quia ab illis recipiebāt necessaria quib spūalia ministrabant· Vnde eos nō oportebat adulari quia eis non dabant necessaria ꝓpter eos sed ꝓpter xp̄m cuius serui erant et quem nunciabant· Ad·ij·ē dicendum q tedium non fit imo solacium illis quib verbuz dei nūciat nec ꝓpter reprobos p̄icatio apl'oz erat dimittenda electis q̄ de receptiōe apl'orū tedio nō afficiebant ꝫ letabant· Ad·iij·est dicendū q apl'i modici contenti erant et tamen magnuz fructum faciebant· vnde non erant graues vl' onerosi illis quib necessaria petebāt nc̄·

Questio. Nonagesima. de apl'oꝝ continētia.

Deinde videndum est de apl'oꝝ ɔtinentia. Circa qd̄ q̄runt̄ tria. Primo. Vtrum cōtinentia in apl'is fecerit ꝑfectionis statum. Secūdo. Vtrum cōiugale vinculum diminuisset in apl'is statum perfectionis. Tercio. Vtrum continentia in apostol' fuerit cum voto seruata.

Ad. i. ergo sic procedit̄ videt̄ enim ꝙ ɔtinētia in apl'is nō fecerit perfectiōis statum. Quod enī repugnat virtuti non facit statū perfectiōis. ꝫ cōtinētia repugnat virtuti cum teneat extremū ⁊ virt⁹ consistat in medio ut scribit̄. ij. ethi. ¶ Preterea ꝑfectum dicit̄ qd̄ finē attingit. Sed existens ī matrimonio potest finem attingere. ergo continentia non facit ad statum ꝑfectiōis. ¶ Preterea ꝑfectus est qui oēs virtutes habet ut dicit Origenes sup Math. Sed apl'i habuerūt caritatem quam habēdo habuerūt omnes virtutes ut idem dicit. g° absq; omni continentia fuissent ꝑfecti. ¶ In contrium est quia quod facit ad ꝑfectionis statum in alijs hominib⁹ fecit ad ꝑfectionis statum in apl'is qui quāuis sācti fuerīt. tn̄ homines fuerunt. ⁊ si vinci a carne non potuerunt tanq̄ spūales. percuti tn̄ potuerunt q̄si a carnales ut Crisos. dicit. ¶ Rn̄sio. Dicēdum ꝙ ɔtinētiā fecisse ī apl'is ꝑfectiōis statum q̄ntum ad pn̄s quatuor ostēdunt. Primum est xp̄i consilium Nam consilium non est. nisi de ope ꝑfectiōis ⁊ superogationis. Ipē autez dedit consilium suis apl'is de continentia seruanda Math. xix. vbi dicentib⁹ apl'is. Si ita est causa hominū cum vxore non expedit nubere. Dixit eis non omnes capiunt verbū istud. ꝫ qui potest cape capiat. que vox est domini hortantis milites suos ⁊ concitantis ad pudicicie p̄mium quasi dicat. qui potest pugnare pugnet ⁊ supet et triumphet ut Hiero⁹. dicit. Secundum est xp̄i exemplum. Volens enī eos ad continentiam inducē exemplū posuit de eunuchis dicens sunt eunuchi qui seip̄os castrauerunt ꝓpter regnum celoꝝ non ꝓpter membroꝝ abscisionem. ꝫ ꝓpter malaꝝ cogitationum intemptionem quia modica abscisio mēbri non ita comp̄mit temptationes ut tranquillitatem facit ut cogitationis frenum sicut Crisos. dicit. Tercium est apl'orum documentū. Apl'i nanq; documēta dederunt de cōtinētia seruanda tanq̄m de ꝑfectionis ope sicut patet de Paulo. i. Chor. vij. Vbi data indulgētia de continentia ɔiugali. statī hortat̄ ad ɔtinētiā

virginalem. dicens. Volo autē omnes homines esse sicut meipm. sed
vnusquisqz ꝓpꝛium habet donum ex deo. et planum ē ꝙ alijs pfectiōz
nō optabat nisi quā ī seipo seruabat. Iux̄ illud qd̄ ipe dicit ad Ro. xv
Non audeo aliquid loqui eorum que p me non efficit xp̄s. Quartū
est istius continentie p̄mium. Singulare enim p̄mium non dat̄ nisi
pro singulari ope superogatiōis ⁊ pfectiōis. continētie aūt ꝓmittit̄
singulare premium. Sap. iiij. Quaꝫ pulchra est casta generatio cum
claritate. Immortalis ē enim memoria illi⁹ qm̄ apud deum nota est
et apud homines. Et postea subdit̄. In ꝑpetuum coronata trimphat
et incoinq̄natoꝝ certaminū p̄mium vincit. ¶ Ad. i. g° est dicēdum
ꝙ continentia virtus est & non repugnat virtuti. nō obstante ꝙ ex-
tremum teneat. Nam virtutem consistere in medio quatuor modis
intelligi potest. Primo ratiōe potētie in qua fundat̄ et sic nulla virt⁹
consistit in medio cum quelibet virt⁹ sit vltimū potētie. Scd̄o ratiōe
materie circa quā versatur. ⁊ sic continentia non est virtus q̄a p̄uat̄
vsu omnium venereorū. Tercio ratione circūstantie p quam laudat̄
Quarto et ratione ratiōis cui ɔformat̄. ⁊ istis duobꝫ modis ɔtinentia ē virt⁹
quia consistit in medio debite circūstantie determinatum tempus &
determinatum statum obseruantis. ⁊ in medio ratiōis debitum finez
considerantis. ¶ Ad scd̄m est dicendum ꝙ finis attingit̄ p ɔtinentiā
cōiugalem & virginalem. tn̄ perfectiori & faciliori modo attingitur
per virginalem ɔtinentiam q̄m p ɔiugalem. ¶ Ad. iij. est dicēdū ꝙ
habens caritatem habet omnes virtutes formalit̄ & p caritatē vnus-
quisqz formalit̄ ponit̄ ī statu pfectiōis. Materialit̄ tn̄ ⁊ instrumētalit̄
multa alia faciūt ad pfectiōis statū int̄ q̄ p̄cipue ponit̄ cōtinētia.

Ad. ij. sic ꝓcedit̄ videt̄ enī ꝙ ɔiugale vinculū nō diminuisset
in apl̄is perfectiōis statum. Abstinentia enim cibi & pot⁹ facit
ad statum perfectiōis. Sed carentia abstinentie in apl̄is nō diminuit
de statu perfectionis. ergo nec carentia continentie diminuisset in eis
perfectiōis statum. ¶ Preterea abraham et alij sancti patres fuerūt
coniugati et tamen fuerunt in statu perfectiōis. ergo similit̄ fuissent
apl̄i in statu perfectiōis carnali ~~ɔiugio al's~~ in statu ɔiugij existentes
¶ Pret̄ea ꝑpetua obligatio voti facit perfectiōis statū. ꝫ talis ꝑpetua
obligatio est ī matrimonio quia vir p̄tatez sui corporis tradit vxori
et vxor viro. Apl̄i g° existētes ī ɔiugali copula fuissent ī perfectiōis

statu. ¶ In contrium est quia consilium est de operibꝫ perfectiõis et potissime de cõtinẽtia sicut patet per aplm. i. Chor. vij. Si ergo apli non tenuissent tale consilium de continentia huanoa nõ fuissent in perfectiõis statu. ¶ Rñsio. Dicendum ꝙ ꝙnto aliquis plꝰ diminuit de feruore caritatis qua quis deum diligit ꝛ omnia ordinat in ipm tangꝫ in finem tanto plꝰ diminuit de pfectiõis statu. ꝙa caritas vinculum pfectiõis est ut scribit Colosenꝭ. iij. Diminuit autẽ feruorem caritatis ꝛ ꝙ consequens pfectiõis statum carnalis copula ꝓpter tria Primo ꝓpter augmẽtum carnalis adherentie. tanta est enĩ adherẽtia viri cum vxore ut sicut qui adheret deo efficit vnus spũs cum ipo. sic qui adheret vxori efficit vna caro cum ipa. vnde ex ore ꝑmi parẽtis dictum est gen. ij. Relinquet homo patrem ꝛ matrẽ ꝛ adhebit vxori sue ꝛ erunt duo ĩ carne vna. Planũ est aũt ꝙ ꝙnto maior adherẽtia est hominis cum carne ꝛ cum mundo. tanto minorat eius adherẽtia cum deo. vnde aplis volẽtibꝫ pfecte xpo adherere vinculum cõiugale omnino erat relinquendum. Secundo ꝓpter augmentum socialis cõplacentie. Quãtum enĩ malum fecerit cõplacentia vxoris in primo parente effectus demonstrauit. Qui ut dicit Augꝰ. Non fuit victus aliqua concupiscẽtia nec ignorantia ꝫ quadaꝫ amicabili cõplacẽtia ex qua interuũ fit ut offendat deꝰ ne offendat homo. psuasiõi vxoris obediẽs precepta dei cõtempsit. Vnde dicit apls. i. Chor. vij. Qui cũ vxore est sollicitus est q̃ sunt mũdi quomodo placeat vxori ꝛ diuisꝰ est. quia partem de seipo dat deo partem dat mũdo ꝛ partẽ dat vxori vt glo. dicit. Tercio ꝓpter carnalis concupiscẽtie. Dicit enim glo. sup illo verbo. i. Chor. vij. Si nupserit virgo non peccauit. tribulationẽ tamen carnis habebũt huiusmodi ꝙ coniugati maiorem cõcupiscẽtiaꝫ habent in carne quaꝫ continentes. ꝓpter continuam expientiaꝫ ꝓpter perseuerantiam ꝛ ꝓpter auxilij deficientiam. Aplis ergo tendentibus ad pfectiõis statum relinquẽdum erat vinculũ coniugale. ¶ Ad ꝑmũ ergo est dicẽdum ꝙ ad hec inducit abstinentia cibi ꝛ potus ut seruet continentia eo ꝙ corpus estuãs vino facilꝫ spumat in luxuriam ut Ieroꝰ. dicit. xpus aũt suos discipulos sui pñtia abstinentibꝫ faciebat fortiores. Vnde carentia illiꝰ abstinẽtie nõ diminuit in eis pfectiõis statum quia ipe tali via incessit ut cum peccatoribus manducaret ꝛ biberet. Post ascensionem autẽꝫ xpi apli ieiunauerunt ꝛ vigilijs ꝛ

augmẽtũ

ieiunijs eorū corpa castigabāt. Iux̄ illud. i. Chor. ix. Castigo corpꝰ meum ⁊ in seruitutem redigo. Vinculū autē cōiugale ē ꝑpetuū. Vñ quātūcunq; xp̄us in sui pñtia fecisset apl'os ɔiugatos continentibus fortiores post suum tñ recessum diminuisset de eorum ꝑfectiōis statu copula cōiugalis sic diminuisset de statu ꝑfectiōis eorū si alijs opibꝫ perfectiōis et superogatiōis non institissent. ¶ Ad. ij. ē dicendum ꝙ ista duo simul stant ꝙ aliqui nō sunt ꝑfecti ⁊ tñ sūt ī statu ꝑfectiōis sicut multi religiosi eo ip̄o ꝙ in statu religiōis sunt ī statu perfectiōis perfecti tamē non sunt. si opa perfectiōis non impleant. sicut multi non existentes ī statu perfectionis. perfecti tamen esse possunt. Vnde abraham ⁊ alij sancti patres ī statu ɔiugali existentes perfecti fuerūt Naꝫ ut dicit Augꝰ. ī libro de Bono ɔiugali. Continētia animi nō corporis virtꝰ ē ꝫ virtꝰ animi quādoq; ī opere manifestat̄. quādoq; in habitu latet. Ideo sicut nō fuit impar meritum in Petro q̄ passus est et in Iohe qui passus non ē sic non fuit impar meritū ɔtinētie in Iohe qui nullas exptus ē nuptias et in abrahā qui filios gn̄auit. ¶ Ad. iij. est dicenduꝫ ꝙ ꝑpetua obligatio debet esse de his que sunt perfectiōis opera nō aūt de copula ɔiugali que ponit̄ eē indulgētie. non supeminentie. non enim dixit xp̄us querenti perfectiōis statum vade et sta cum vxore tua. sed vade & vende omnia que habes et da pauꝑibꝫ ⁊ sequere me. obligatio ergo ꝑpetua in tp̄alium carentia. ī continentia. ⁊ obedientia. que sunt perfectionis opera. facit proprie perfectiōis statum.

Ad. iij. sic ꝓcedit̄ videt̄ enī ꝙ continentia in apl'is nō fuerit cuꝫ voto seruata. Tanto enī aliquid laudabiliꝰ est ⁊ magis meritorium q̄nto est magis voluntariū. ꝫ votum quādaꝫ necessitatem et coactiōeꝫ imponit. diminuit ergo de merito. ⁊ ꝑ ɔsequēs de ꝑfectiōis statu. ¶ Preterea dicit prosper ī libro de vita ɔtemplatiua sic abstinē vel ieiunare debemus vt non nos necessitati ieiunandi subdamꝰ ne iam non deuoti ꝫ inuiti rem voluntariam faciamꝰ. seruassent ergo apl'i inuiti continentiaꝫ si ex voto fuissent obligati. ¶ Preterea sup illo verbo Math. xix. Sunt eunuchi qui de vtero matris sic nati sūt. Dicit Leroꝰ ꝙ illi qui non voluntate ꝫ natiuitate continētiā ꝑuant non merent̄ nec p̄miant̄. Continentia ergo in apl'is debuit esse cum voluntate et non necessitatis voto seruata. ¶ In contrium est quia

perfectio apl'or fuit in obseruatiõe consilior non solum p̃ceptor. Sz consilium dat̃ non solum de continentia verum etiam de vouenda continentia. vt patet per glo. sup illo v̄bo. Vouete et reddite domino deo vestro. continentia ergo in apl'is fuit ex voto seruata. ¶ Rñsio. Dicẽdum q̄ sicut dicit Crisos. sup Math. Disciplina xp̄i ex moribus sue familie nobis demonstrat̃. Est autem talis disciplina domini ut perfectior & magis meritoria sit cõtinentia seruata cum voto q̃z sine voto. & ideo dicendum est q̄ talis fuit mo~~ris~~ sue familie puta apl'or vt ɔtinentiã ⁊ alia p̄fectiõis opa cum voto seruarẽt. Q̄ aũt maioris perfectiõis & maioris meriti sit cõtinentia cum voto seruata q̃m sine voto q̃ntum ad p̃ns spectat ex trib⁹ patet. Primo ex parte eius quod vouet̃. Quãto enim aliquis plus dat alicui tanto magis ab eo aliq̄d meret̃. qui autez ɔtinentiam seruat ꝓpter dei amorem dat deo solum corporis continentiam. ꝫ qui voto se astringit ad ɔtinẽtiam ꝑuandaz dat deo voluntatis potẽtiam quia ex tũc facit se impotẽtem. ut aliud facere sibi non liceat. Plura ergo offert deo ɔtinens cum voto q̃z sine voto. Secundo ex parte vouentis. Voluntas enim vouentis firmat̃ in bono ꝓposito. Vnde sicut ad augmentum culpe facit voluntas obstinata & firmata in malo. sic ad augmentum meriti facit voluntas firmata & stabilitata ĩ bono. Tercio ex parte ip̄i⁹ dei cui votũ reddit̃ Dicit enĩ Aug⁹. ĩ libro de virginitate. Virginitas nõ q̄a virginitas sed q̄a deo dicata ẽ honorat̃. Vñ ip̄a virginitas voto ꝑuata ad cultuz latrie ꝑtinet. ¶ Ad. i. est dicẽdum q̄ opus ex voto factum non est inuoluntarium ĩ omnib⁹. Multi enim sunt qui illa que vouerũt tam prompta voluntate faciunt ut si nõ vouissent adhuc vouerẽt. Dato tamẽ q̄ in aliquib⁹ opus ex voto factum est in se consideratum non sit voluntariũ. respectu tñ obediẽtie quaz vult implẽ seruando votuz efficit̃ voluntarium ⁊ magis meritoriũ q̃z si sola voluntate sine voto illud impleret. ¶ Ad scd̃m est dicendum q̄ prosper loquit̃ ĩ illo casu quãdo quis nec voluntate bonum opus facit nec retinet voluntatem votum seruandi aut obediendi. ꝫ tantum implet illud q̄d vouit uel q̄ ei precipit̃ humano timore uel pudore. talis enim q̃uis apud deũ habeat̃ votifractor & obedientie p̃uaricator. tñ exquo ex caritate in principio vouit meritum sibi reseruat̃ si de ip̄a cordis preuaricatione peniteat. ¶ Ad. iij. ẽ dicẽdum q̄ saluator ibi distinguit tria genera

continētium quia aliqui cōtinentes sunt ex nat̄a eo qd̄ ex frigiditate vel natiuitate sic orti sunt ut ɔtinentes sint. Aliqui vero violentia ⁊ necessitate sicut illi qui castrant̄ a barbaris. Aliqui autez ꝓposito ⁊ voluntate. ⁊ istis solum ꝓmittit̄ p̄mium. Et ratio huius ē q̄a q̄uis in illis sit cōtinētia corporal'. non tn̄ mētalis. nō enī habētibꝫ mēbra genitalia vel abscisa. concupiscentia fit mansuetiae sed molestior. Aliunde enim habet fontes sperma qd̄ in nob̄ est ꝫ si ipa mēs sobria fuerit nat̄aliū motuū nullū ē nocumētuz ut dicit Crisos.

Questio. Nonagesima prima. de apl'oꝝ obidētia.

Nunc cōsiderandum est de apl'oꝝ obediētia. Circa qd̄ q̄runt̄ tria. Primo. Vtrum obediētia apl'os posuerit in ꝑfectiōis statu. Secūdo. Vtrum obedientia in apl'is magis fecerit perfectionis statum q̄m castitas vel paupertas. Tercio. Vtrum obedientiam apl'i voto ꝓmiserunt.

Ad. i. ergo sic ꝓcedit̄ videt̄ enim ꝙ obedientia apl'os nō posuerit in ꝑfectionis statu. Per illud enim qd̄ quilibet tenet̄ ex precepto agē nō ponit̄ in statu ꝑfectiōis. Sz ex precepto tenet̄ homo xp̄o obedire alit̄ ponitur ex̄ statum salutis. Exo. xxiiij. Omnia que precepit nobis dominus faciemus & erimus obediētes. ergo apl'i ꝑ obediētiaꝫ qua xp̄o subdebant̄ nō ponebant̄ ī statu ꝑfectiōis. Preterea nat̄ale est et debitum iusticie ut inferiores superioribꝫ obediant ad Ro. xiij. Omnis anima p̄tatibus sublimioribꝫ subdita sit. Sed nat̄alia non ponunt hominez in ꝑfectiōis statum. Preterea ɔtinentia et tp̄aliū carentia ponunt hominem in ꝑfectionis statum ut patet Math. xix. Sed si xp̄us mandasset apl'is vxores fornicarias accipe sic̄ mādatuz fuit osee & spolia aliquoꝝ accipe sicut mandatum fuit iudeis Exo. xij talis obedientia fuisset cont̄ ꝑfectiōis opa. ergo similit̄ cont̄ ꝑfectiōis statum. In contrium ē illud quod scri' Math. xi. Qui nō accipit crucem et sequit̄ me non est me dignus. Sed hec fuit ꝑfectio obediētie apl'orum sequi xp̄m vsqꝫ ad mortem non q̄ncunqꝫ ꝫ crucis sic̄ patuit de Petro. ergo talis obediētia posuit eos in ꝑfectiōis statu. Rn̄sio. Dicēduz ꝙ q̄nto aliquid magis nat̄alit̄ amat̄ tanto ꝑfectiꝰ ɔtemnit̄ propt̄ xp̄m. nichil autez est homini amabiliꝰ libertate ꝓpe volūtatis quia ꝑ hanc hō deo suo supiori fruit̄. sibi eq̄li vtit̄. et suis inferioribꝫ

dominatur. Vnde sicut non est aliquid ꝙ homo naturali effectu magis refugeat q̃z seruitutez preter mortem que est finis omnium terribiliũ sic homo non potest pro alio alicui plus impendẽ pret̃ mortem q̃m seip̃m eius seruituti subiugare ꝓpter quod Thob. ix. Non inueniens Thobias aliquid maius quod angelo offerret quez hominẽ putabat dixit. Si meip̃m seruum tradam tibi non ero condignus prouidẽtie tue. Ista ergo obedientia qua apl̃i seip̃os in xp̃i seruitutez tradiderunt propriam voluntatem abnegantes posuit eos in ꝑfectionis statum propt̃ tria. Primo quia in hoc fuerunt xp̃i imitatores qui cũ dixisset Math. xxvi. Mi pat̃ si possibile ẽ transeat a me calix iste. statĩ subdit verumtñ non sicut ego volo sed sicut tu. Et Ioh. vi. Descendi de celo non ut faciam voluntatem meam ꝫ voluntatem eius qui misit me. Vnde sicut ip̃e xp̃us voluntatẽ humanã diuine voluntati supposuit sic apl̃i ꝓpriaz volũtatẽ abnegantes & se diuine volũtati supponẽtes xp̃i imitatores facti sunt. Secundo q̃a in seip̃is talis obediẽtie fuerũt obseruatores. Dicit enim Paulus gal. ij. viuo ego iam nõ ego viuit vero in me xp̃us q̃si suã vitam nõ suam existimans ꝫ xp̃i. ⁊ Ro. xv Debemus nos firmiores imbecillitatem infirmoꝝ sustinẽ in nobis ip̃is nõ placere sicut xp̃us nõ sibi ip̃i placuit. ꝫ sicut scriptũ est. Impropia improprantiũ tibi ceciderũt sup̃ me. Tercio quia ad hoc apl̃i fuerunt alioꝝ exhortatores. Dicit enim Paulus. ij. Chor. v. Quoniã xp̃s ꝓ omnibꝫ mortuus est sic qui viuunt iam non sibi viuant ꝫ ei qui ꝓ ip̃is mortuus est & resurrexit. Et nõ solum xp̃o. imo eius mĩstris hortat̃ esse obediendũ Ad hebre. vltimo. Obedite p̃positis vestris ⁊ subiacete eis. ¶ Ad. i. ergo est dicendum ꝙ abnegare ꝓpam voluntatem per obediẽtiam. Vno modo est de necessitate salutis ut ꝙ non admittat homo in sua volũtate aliquid q̃d sit contrarium diuine dilectiõi. Alio modo superogatiõis est & consilij ut ꝙ homo seip̃m neget q̃ntum ad illa quibꝫ licite posset vti in quibꝫ alteri se supponere ꝑfectiõis est & consilij. Apl̃i autẽ non solum in illis quibꝫ poterant vti imo in ꝓpa vita se odio habuerunt & seip̃os negauerunt ꝓpter xp̃m. ¶ Ad. ij. est dicendũ ꝙ aliquid potest dici gratuitũ duplicit̃. Vno modo ex parte operis vt q̃n ad illud nõ obligat̃ ex p̃cepto Alio modo ex ꝑte opantis quia dato ꝙ ad illud teneat̃. libera tamẽ ⁊ prompta voluntate facit Vtroq̃ autez modo obedientia apl̃oꝝ fuit gratuita. & ꝑfectiõis opus

Primo ex parte ipi⁹ obedientie. Obedierunt enim in abdicatiōe ꝓpe voluntatis ꝑ continentiam & tp̄alium carentiam & ex parte ipoꝝ q̄ obediebant quia cū feruore amoris ⁊ ꝓmpta volūtate xp̄o famulatū exhibebant. qd̄ manifestum est in passionib⁹ quas cōstat nature esse contrias ad quas ipi gaudētes ibant quia digni habiti sunt ꝓ noīe hiesu contumeliam pati. ¶ Ad. iij. est dicendu3 ꝙ sicut deus opatur sup̄ natam non tn̄ cont̄ natam quia ut dicit Aug⁹. Hec est natura vniuscuiusq3 rei ꝙ in ea deus opatur. sic deus potest p̄cipere sup̄ virtutem que ꝑm solitum cursum virtus nunc appellatur. non tn̄ potest precipe cont̄ virtutē quia in hoc consistit virt⁹ ⁊ rectitudo humane voluntatis ut diuine voluntati conformet̄ et ei⁹ preceptum sequat̄. Si ergo xp̄s precepisset apl̄is homicidum non fuisset iniustum. q̄a ipe est dominus vite et mortis & si precepisset spolia aliquoꝝ recipe nō fuisset furtum. quia sua sunt omnia et cui vult dare pt̄. Similit̄ si precepisset vxores fornicarias assumē. nō fuisset fornicacio q̄a ipe ē humane gn̄ationis ordinator ⁊ ille esset debitus mod⁹ vtēdi muliere quaꝫ instituisset. Vnde talis obediētia non fuisset cont̄ ꝑfectiōis opa nec cont̄ ipoꝝ ꝑfectiōis statum.

Ad. ij. sic ꝓcedit̄ videt̄ enī ꝙ obediētia nō magis fecerit in apl̄is perfectionis statum q̄ꝫ castitas uel pauptas. Illud enim magis perfectū ē qd̄ magis diūgit fini ⁊ cuius oppositū magis a fine elōgat Sed ysidor⁹ dicit in libro de sinonimis. ꝙ castitas hominē celo iūgit et ad celum hominem pertrahit. libido vero hominē ad tartara mittit magis ergo facit ad ꝑfectiōis statū castitas q̄m obediētia. ¶ Preterea quāto oppositum alicui⁹ est damnabili⁹ et ꝑiculosius tanto illud ē magis ꝑfectum. ꝫ oppositū sp̄ualis pauptatis est cupiditas q̄ dicente apl̄o. i. Thimo. vltimo est vt radix omnium maloꝝ. magis g° facit ad ꝑfectionis statu3 abdicatio tempalium ꝓpter xp̄m q̄m obedientia ¶ Preterea que sunt ꝑfecta in se magis faciunt ad ꝑfectionis statu3 q̄ꝫ illa que ꝑficiunt̄ in compatione alioꝝ. Sed fides spes et caritas q̄ sunt virtutes theologice cu3 habeant deu3 ꝓ obiecto ⁊ ꝓ fine ꝑficiūt hominem immediate. non autē sic obedientia cuius ꝑfectio consistit in abdicatione ꝓpe voluntatis. ergo illa faciunt magis ad ꝑfectiōis statu3. ¶ In contrium ē qd̄ dicit gregori⁹ vltio moraliū. Sola nanq̄ obedientia virtus est que virtutes ceteras menti inserit. insertas q̄

custodit. ¶ Rñsio. Dicendum ꝙ ut dicit Gregoꝰ. super illo verbo Joh. xvij. Ego pro eis sanctifico meipm ut sint et ipsi sanctificati in veritate sicut xp̄us seipm obtulit deo patri acceptabilē hostiā. sic suos apl'os hostiā acceptabilē deo fecit. q̄a ip̄e caput eoꝝ erat. q̄ imolabant̄ non quidem in figura sicut olim fiebat. ꝫ in rei veritate ex quo verbo expresse habet̄ apl'os ꝑ obedientiā seip̄os abnegasse. & xp̄o se obtulisse per abdicationem ꝓp̄e voluntatis quoꝝ obedientia q̄ntum ad presens excessit omnia alia ꝑfectiōis opa in tribꝫ. Primo in dignitate. Nā ꝑ pauꝑtatis votum offert̄ deo sacrificium de omnibꝫ exterioribꝫ rebus Per votum vero ꝯtinentie de ꝓprio corpore. Sed ꝑ obediētiam ꝓp̄am voluntatem quis offert. Nam ut dicit Gregoꝰ. vltimo moraliū exponens illud verbum. i. Re. xvi. Melior est obedientia q̄m victima. Obedientia quippe victimis iure ꝑponit̄ quia ꝑ victimā aliena caro mactat̄. ꝑ obedientiam vero voluntas ꝓp̄a religat̄. sicut ergo anima vel volūtas q̄ religat̄ dignior est corpore. & corpꝰ digniꝰ exterioribꝫ rebꝫ. sic obedientia omnia ꝑfectiōis opa excedit in dignitate. Secūdo in vtilitate. ꝑ voluntatem enim vnusquisq̄ dñatur rebꝫ exterioribꝫ et sui corporis motionibꝫ imo eius intellectionibꝫ. Est enim volūtas domina in toto regno anime impatiue & det̄minatiue. Vñ qui dat voluntatem totum dedisse intelligit̄. Tercio excedit in sanctitate. Nā abdicatio tp̄alium vel corporis ꝯtinentia nulliꝰ sanctitatis ul' meriti esse censet̄. nisi ordinet̄ ad impletionem diuine volūtatis. q̄d recte ad obedientiam spectat. Magis ergo in apl'is fecit obediētia ad ꝑfectiōis statum q̄ ad aliud ꝑfectionis opus ꝓpter eius dignitatem. ꝓpter eius vniursalitatem. & ꝓpter eius sanctitatem. ¶ Ad. i. g° est dicēdum ꝙ castitas deo ꝯiungit ꝑ quādam assimulationem eo ꝙ esse in carne et preter carnem viuere habet q̄ndam similitudinē spūalis nat̄e cuiusmodi est nat̄a diuina ⁊ angelica. quia deꝰ spūs est Joh. iiij. & āgelꝰ spūs est. Qui facit angelos suos spūs Ad hebre. i. Sꝫ obedientia deo cōiungit ꝑ eius voluntatis impletionē sine qua nec ip̄a castitas nec alia ꝑfectiōis opa essent meritoria. Vnde sicut caritas omnia opera facit esse virtuosa ⁊ deo grata informatiue. sic obediētia instrumētalit̄ effectiue et conseruatiue. Vnde signant̄ dicit Gregoꝰ. ꝙ ceteras virtutes mēti inserit. insertas q̄ custodit. ¶ Ad scd̄m est dicendū ꝙ cupiditas que est radix omniū maloꝝ est viciū generale pro omni inordinato

amore ꝓpe excellentie. speciale autez vicium est ꝑm ꝙ vsitatiori noīe appellat̄ amor pecunie & rerū tp̄aliū ut dicit Aug⁹. xi. sup gen̄. ꝑm quem modum damnabilior est inobedientia q̄ talis cupiditas. cum hec huiusmodi cupiditas eēt mala nisi animꝰ retheret̄ ab impletiōe diuine voluntatis ⁊ ne sibi ex toto conatu subderet̄. ¶ Ad. iij. ē dicēdum ꝙ verum esse virtutes theologicas pfectiores esse pro tanto. q̄a eis adheret homo deo immediate tanq̄ fini. Dicit enim Aug⁹ ī lib° de vera religiōe. ꝙ deus immediate confitendꝰ est fide spectandus est spe ⁊ querendus est caritate. Sed int̄ virtutes morales quibꝫ omnia creata contemnunt̄ vt expeditiꝰ ad deū pueniant̄. obedientia pfectior est cum per ip̄aꝫ abneget̄ ꝓpa voluntas quia nichil in t̄renis creat̄is dignius ⁊ carius inuenit̄.

AD. iij. ergo sic ꝓcedit̄ videt̄ enim ꝙ apl̄i obedientiam voto non promiserunt. quia qd̄ non est scriptum de apl̄is temerarium est asserere. ꝫ nō ē scriptū de eis ꝙ ip̄i obediētiaꝫ voto ꝓmiserīt. ¶ Pret̄ea vnus amicus non tenet̄ alteri obedientiam promitte. importat enī obedientia quādam subiectionem ⁊ seruitutem inferioris ad supiorē Sed scribit̄ Ioh. xv. Iam non dicā vos seruos ꝫ amicos. quia omnia quecunq̄ audiui a patre meo nota feci vobis. ¶ Pret̄ea votū non est nisi de ope pfectionis ⁊ superogatiōis. Sed obedientia non ē opus perfectiōis & superogationis quod patet ꝑ eiꝰ oppositum. dicit enim Ambroꝰ. ꝙ omne peccatum ē preuaricatio legis diuine et celestium inobedientia mandatoꝝ. ¶ In contrium ē quia vouere nō ē aliud q̄ quodam zelo ⁊ feruore voluntatis seip̄m negare deo subdere ⁊ hoī propter deum. ꝫ hoc fecerūt apl̄i. sup illo enim verbo Act̄. v. Rn̄dens autē Petrꝰ et apl̄i. Dixerunt obedire oportet deo magis q̄ hominibꝫ dicit glo. ꝙ feruore ⁊ zelo non patiunt̄ vnum pro omnibꝫ loqui sed breuit̄ loquentes dāt exemplū non vtēdi verborū circuitu. ¶ Rn̄sio. Dicendū ꝙ sup illo verbo psal. Vouete et reddite domino deo vestro Aug⁹. notat ꝙ aliqua sunt vota cōmunia sine quibꝫ non ē salꝰ ut vouē fidem in baptismo et abrenunciare dyabolo et pompis eius nō occidere non supbire et cetera alia que etiā si non promittimꝰ soluere debemus. de his enī vt dicit precipit̄ omnibꝫ. vouete ⁊ reddite. Alia vero sunt vota ꝓpa singuloꝝ ut castitas. virginitas. et obedientia. ad hec enim vouenda nos xp̄s inuitat. nō enī p̄cipit ut talia voueamꝰ

ſed ut vota reddamus · quia vouere voluntati conſulit ſed poſt voti
promiſſionē neceſſario redditio exigit · Vtroq; autē modo apli vota
promiſerunt · Primo vota cōmunia in eoꝝ baptiſmali regeneratiōe
tunc enī fidem promiſerunt et dyabolo et pompis eiꝰ renunciauerūt
multo firmius ꝛ feruentiꝰ q̄ alia xpi membra · Secundo vota ꝓpria
in eoꝝ a xpo vocatiōe · quādo dixerūt Math · xix · Ecce nos relinq̄mus
omnia ⁊ ſecuti ſumus ꝛc · Ecce inq̄ nos caſtos offerimꝰ p otinentiaꝫ
relinq̄mus omnia p tempalium carentiā · ꝛ ſecuti ſumꝰ ꝛc p ꝓpetuaꝫ
obedientiam · Ad · i · ergo eſt dicendum q̄ ſicut Augꝰ · dicit ſup illo
verbo · Vouete ꝛ reddite · vouete inq̄ mente quodlibet bonum opuꝫ
et reddite ope neceſſario poſt votum · ex quo dicto habet q̄ vouere eſt
mentis intentionis q̄ nō ſcribit ꝫ voluntate ſola exp̄mitur · Redditio
vero voti eſt opis executiōis · quāuis ergo de aplis nō ſit ſcripta voti
expreſſio de eorū obedientia · eſt tñ ſcripta voti redditio ⁊ opis executio
Ad · ſcōm ſoluit Augꝰ · Job · xv · dicens · q̄ ſicut ſunt duo timores
ſic due ſunt ſeruitutes · Eſt enim timor quem perfecta caritas mittit
foras in quo eſt ſeruitus ſeruilis ſimul mittēda foras cum ipo timore
Eſt autē alius timor caſtus ꝓmanens in ſeculū ſeculi habēs incluſā
ſeruitutem filialem quam habuerunt apli ad xp̄m eorū voluntatem
abnegantes ꝛ ſue volūtati ſeipos ad obedientiā ſubdentes · Ad · iij
eſt dicendū q̄ hīc due virtutes comunis et ſpecialis poſſunt verſari
circa eandem materiā · diſtinguūt tamē ſub ratione formali ſpecialis
obiecti · ſic duo vicia cōmune ꝛ ſpeciale poſſunt verſari circa eandem
materiam · diſtinguunt tamen ſecundū rationem formalem obiecti ·
Inobedientia ergo ut eſt cōmune vicium eſt preuaricatio legis diuine
vt dicit Ambroſius · Sz ſecundum quod opponitur ſingulari virtuti
et operi ſingularis pfectiōis ē vicium ſpeciale ·

Queſtio · Nonageſima ſcda · quomodo aplorum pfectio obſeruata eſt in epis eccleſie primitiue ·

Dictum eſt quomodo ſtatus pfectiōis in xpo fuit exemplarit
demonſtrata ꝛ quomodo fuit i eius aplos ab eo deriuata
Nunc videndū eſt qualit in ꝓmitiua eccleſia fuit obſeruata
Circa q̄ nouem occurrunt cōſiderāda · Primo quomodo pfectio vite
aplice obſeruata fuit i epis ⁊ prelatis Secūdo quomodo i pſbiteris

et dyaconibꝫ. Tercio quomodo in martiribꝫ. Quarto quomodo in cõfessoribꝫ. Quinto quomodo ĩ viduis ⁊ virginibꝫ. Sexto quomodo in monachis ⁊ manibꝫ laborãtibꝫ. Septimo quomodo ĩ monachis contemplatiõi vacantibꝫ. Octauo quomodo in p̃dicatoribꝫ euãgelij. Nono quomodo in doctoribꝫ ⁊ expositoribꝫ sacre scripte. Circa p̃mũ querunt̃ quatuor. Primo. Vtrum ep̃i in ecclesia primitiua seruarent apl'orum vitam de non habendo ꝓp̃um. Secundo. Vtrum ep̃i tunc seruarent apl'oꝝ vitam de non habẽdo possessiones. Tercio. Vtrum tunc ep̃i & clerici ecclesie p̃mitiue seruarẽt apl'orum vitam de voto cõtinentie. Quarto. Vtrum tunc ep̃i seruarent apostolorum vitam de voto obedientie.

AD. i. ergo sic ꝓcedit̃ videt̃ enĩ ꝙ ep̃i in p̃mitiua ecclesia tenerent̃ seruare apl'orum vitam de nõ habẽdo ꝓp̃um. Dicit enĩ clemẽs quartus successor Petri & ponit̃. xij. q. i. Comunis vita omnibus est necessaria maxime his qui vitam apl'oꝝ eoruꝫ ꝙ discipuloꝝ imitari volunt. Sꝫ ep̃i p̃mitiue ecclesie imitores apl'oꝝ fuerũt ⁊ eoꝝ discipuli ergo tenebant̃ nõ habẽ ꝓp̃um. ¶ Preterea Ieroꝰ. dicit ad nepocianuꝫ Clerici dicunt̃ quia de sorte domini sunt. vel quia ip̃e dominus sors et pars est ip̃orum clericoꝝ. qui ergo dominum possidet et cum ꝓp̃ha dicit pars mea dominꝰ est. nichil ex̃ dominum habẽ potest ꝙ si quis proprium aliquid habuerit pret̃ dominum puta auruꝫ vel argentuꝫ vel possessiões seu variam suppellectilem cum talibꝫ partibꝫ dominꝰ non indignat̃ fieri pars eius. ¶ Preterea dicit Ambroꝰ. Cui porcio deus est nichil aliud curare debet nisi deum ne alterius impediat̃ necessitatis munẽ quia hec ẽ vera sacerdotis fuga abdicatio domesticoꝝ et quedã alienatio kr̃ismorum vt suis se abneget qui seruire deo gestit ¶ Preterea Ieroꝰ. distinguit duo gn̄a xp̃ianoꝝ laicoꝝ ⁊ clericoꝝ. et per hoc dicit esse distincta hec duo gn̄a quia clerici victu & vestitu ꝯtenti nullam ꝓprietatem habentes. debent habẽ omnia cõmunia. laici vero vxores ducere & ꝓp̃um habere possunt. ¶ In contrarium ẽ quia nullꝰ habet dñium rei aliene ut possit ip̃am relinquere cui placet. Sꝫ ep̃is semp licuit de rebꝫ ꝓp̃ijs vel acquisitis vel quicq̃d de ꝓp̃o habuerũt vt heredibꝫ suis cũ voluerunt relinquerent ut scribit̃. xij. q. i. Semp g° licitum fuit ep̃is ꝓp̃um habere. ¶ Rñsio. Dicendum ꝙ ĩ hac q̃stione tria faciunt dubium. Primum est dictum Ieronimi in libro illustriũ

viroꝝ·c·xi· vbi dicit·talē p̄mo fuisse ecclesiam credētium ī xp̄o quales nunc monachi esse nituntur & cupiunt ut nichil cuiusq̄ ꝓprium sit nullus inter eos diues·nullꝰ paup·patrimoniale gentibꝫ ⁊ paupibꝫ diuidat̄· oratiōi vacet̄ & psal·doctrine q̄ ⁊ ꝯtinentie·quales ⁊ lucas refert p̄mum Ierosolime fuisse credentes· Cum igit̄ monachi ꝓp̄um habere nō possunt exquo tales fuerūt in p̄mitiua ecclesia prelati· q̄les nunc monachi cupiunt esse clare patet ꝙ illi ꝓprium non habebant sequit̄ ꝙ ep̄i in p̄mitiua ecclesia tenebant̄ non habere ꝓp̄um· Scd̄m est preceptum domini·qui luce·x·mādauit apl̄is ut nichil possiderēt non aurum ul̄ argentum nec pecuniā in zonis· Si ergo apl̄is int̄dictum est habē ꝓp̄um intelligit̄ eē int̄dictum omnibꝫ ep̄is & p̄latis qui sunt apl̄orum successores· Tercium ē dictū multoꝝ doctoꝝ illoꝝ specialit̄ quoꝝ capl̄a sup̄ allegata sūt et ponunt̄·xij·q·i· que expresse vident̄ prohibere clericis ⁊ ep̄is non habere ꝓp̄um· Sciendum ē ergo ꝙ ep̄is & clericis nō sunt aliqua prohibita exceptis his que prohibent̄ alijs nisi illa ad que voto se obligant ul̄ ex ꝓp̄a voluntate ul̄ ex mādato ecclesie· non habere aūt ꝓp̄um cum sit consilij & superogatiōis non int̄dicit̄ alicui nisi ad hoc voto se astringat· Vnde cōmunit̄ ep̄is et clericis non int̄dicit̄ habere ꝓp̄um· Istiꝰ tamen consilij & p̄fectiōis ep̄i et prelati ecclesie p̄mitiue fuerunt obseruatores· in quibus plene apl̄ica vita fuit obseruata· Processu vero temporis q̄a multi int̄turi erant ecclesiā ab illa p̄fectione apl̄ica deficientes prouide ordinauerūt sancti patres in multis concilijs ut ep̄i ⁊ clerici ꝓp̄um possent habere et illud relinquere heredibꝫ domesticis & ꝓpinquis ꝓ eoꝝ voluntate vt dicit Augꝰ· Certe ego sum qui statueram nullum ordinare clericū nisi mecū vellet manere sine ꝓprio·aut si vellet a ꝓposito recedē recte ei tollerem clericatum· Ecce in conspectu dei ⁊ vestro muto consiliū· Qui volunt habere aliquid ꝓprium quibꝫ nō sufficit deus ⁊ ecclesia eius·maneant vbi volunt ⁊ ubi possunt·non eis aufero clericatum ex quo manifeste dedit intelligere omnes habētes ꝓp̄um a p̄fectione vite apl̄ice deficē· preceptum vero xp̄i factuꝫ apl̄is ꝑm Augꝰ·nō fuit prohibitionis ꝫ concessionis· Concessit enim xp̄us ut apl̄i ⁊ omnes predicatores non de ꝓp̄o sed de stipendijs subditoꝝ quibꝫ predicabāt possent viuē· nō tn̄ prohibuit ꝙ si aliq̄ vellēt de suo iure erogare qd̄ eis nō liceret ut ꝙ viuētes de ꝓprio possunt euāgelizare & sacramēta

administrare. Alias ut dicit Paulus peccasset qui de suis laboribus viuens euangeliū predicabat. Dicta vero Ieronimi et aliorum doctorum que superius allegata sunt. intelliguntur vera esse more prelatorum ecclesie primitiue per quos perfectio apostolice vite de non habendo proprium plena seruata est. Et sic per dicta obiectiones superius facte soluuntur.

AD. ij. sic procedit videtur enim quod epi in primitiua ecclesia non tenerentur seruare vitam apostolorum de non habendo possessiones. nullus enim punitur pena mortis per transgressionem diuini precepti. Sed scribitur Act. iiij. quod ananias punitus fuit pena mortis quia fraudauit de precio agri non ergo licebat tunc possessiones habere. ¶ Preterea apostolorum successores sunt epi. sed ipsi possessiones non habebant. ergo nec ipsi epi habere potuerunt. ¶ Preterea quod non conueniebat laicis conuersis ad fidem multo magis non conueniebat epis et clericis. Sed scribitur Act. iiij. Quotquot enim erant possessores agrorum et domorum vendebant precia et ponebant ad pedes apostolorum. non ergo licebat epis et clericis possessiones habere. ¶ In contrarium est quod scribitur. xij. q. i. c. expedit. De paulino et hylario epis qui proprijs abdicatis possessiones ecclesiarum diligenter custodierunt et alias plures a christi fidelibus concessas illis adiunxerunt ¶ Responsio. Dicendum quod planum est prelatos et clericos ecclesie primitiue possessiones non habuisse. sed quare postmodum ordinatum est ut liceat omnibus ecclesijs possessiones habere. Aliam rationem assignat Augustinus. Aliam melchiades papa. Et aliam vrbanus. Nam Augustinus dicit hoc fuisse propter primitiue ecclesie perfectionem. Ait enim primo de doctrina xpiana. c. iij. Quanta vtilitas fuerit iudeis sub pedagogo custodiri per iudeos qui primo crediderunt ex quibus facta est ecclesia prima Ierosolomitana monstratum est. Nam quia illi sub pedagogo et sub lege a deo recepta viuebant et vnum deum colebant tam capaces extiterunt spiritus sancti ut omnia sua venderent eorum quoque precium distribuendum indigentibus ante apostolorum pedes ponerent. se quoque totos dedicarent deo. tanquam templum nouum cuius terrene imagini puta templo veteri seruiebant. et statim subdit. Non enim hoc ullas ecclesias gentium fecisse scriptum est. quia non tam prope inuenti erant qui simulachra manufacta deos habebant. Erant enim multum remoti gentiles a perfectione noui hominis xpi ideo non fuerunt capaces tante perfectionis ut possessiones eorum venderent et precia ad pedes apostolorum ponerent sicut fecerunt iudei. Melchiades

vero papa dicit hꝰ fuisse ꝓpter ecclesie translationē sicut patet·xij·q·i· Preuidebant enim apli ecclesiā de iudea ad gentiles esse tranferēdaz ideo in iudea possessiões ⁊ predia habere voluerūt·Sed postmodum de iudea ad gētiles ecčia trāslata inč turbines ꝛ aduersa sic subcreuit ecclesia ꝛ ad hoc vsqz puenit ut nō solū gentes·imo romani ꝓncipeꝫ potissime Constantinꝰ licentiaz dedit per vniuersum orbē de gentiby fabricandi ecclesias ꝛ predia constituit tribuenda·Sed vrbanus ꝑp dicit hoc fuisse ꝓpter ministroz gubernatiōez ⁊ paupum ꝛ pegrinoz sustentatiōz·Nam si in matrice ecclesia ⁊ in alijs particularib ecčijs sint alique possessiones in cōmuni melius ꝛ vtilius potest prouideri mīstris ecclesie pñtib ꝛ futuris ꝛ pegrini ⁊ paupes cōmodius recipi ꝙ si omnes reddit in pecunia ⁊ reb mobilib haberēt de quibus quādoqz ꝓpter maliciam ministrantium magna distractio fieri solet· ¶Ad·i·ergo est dicendum qꝺ ananias nō fuit punitus morte ut nō liceret ei agrum ⁊ pecuniam receptam ~~in agro~~ ⁊ de agro tenere·ꝙ qa totum vouerat dare·⁊ ante pedes apliz ponere·Vnde mentitus fuit, ꝑp̄ ꝑ̄ spū̄ sō̄ precium ꝙz totum vouendo et postea partem occultando·sicut dicit glo·Act̄·v· ¶Ad scdm est dicendum qꝺ epi ꝓmitiue ecclesie fuerunt apliz imitatores in non habēdo possessiões·sicut ⁊ in nō habēdo proprū· Alij autē successores apl̄os in hoc imitati non sunt·uel qa ab illorum pfectione deficiunt·ut dicit Aug⁹· vel ꝓpter alias ratiōeꝫ superiꝰ assignatas· ¶Ad·iij·est dicendū qꝺ laici qui ī ꝓmitiua ecčia ad xp̄ianaz religionem veniebant voto se astringebant possessiones non habere ⁊ ꝓprio carere sicut expresse dicit glo·Act̄·v·sicut nunc de seculo venientes ad religionem votum pauptatis solemnizant· Vñ signanč dicit Iero⁹· Tales ꝓmo ecčiam credentium in xp̄o fuisse q̄les nunc monachi eē nitunč ⁊ cupiunt·

Ad·iij·sic ꝓcedit videč enī qꝺ epi ꝛ clerici ꝓmitie ecčie nō tuarēt apliz vitā de voto continentie· De continētia enī tuanda ē cōsilium non preceptum·i·Chor̄·vij·et Math·xix· Ergo nec epi nec alij in sacris ostituti tenebant ex precepto apl̄os ī cōtinentia imitari ¶Preterea si continentia esset annexa eꝑatui et alijs ordinib sacris iure diuino uel nāli ꝑp̄ dispensare non posset·ꝙ hꝰ videč falsū qa ī omni voto solemni papa dispensare pt̄ ut sup̄ dictū fuit· ¶Preterea vita apl̄ica ꝓpus fuit ī ecclesia Ierosolimoz ꝛ postea in ecčia grecoz.

obseruata. Sed greci ꝯstituti in sacris contrahunt. Scribit̃ enī. xxxi. di. c. aliter. Qꝛ sacerdotes dyaconi atq; subdyaconi orientalis ecclesie matrimonio copulant̃. ¶ In contrarium ē quia ep̄i ī eoꝝ consecratiōe votum continentie emittunt. Sed in p̄mitiua ecclesia fuit ordo ep̄orū ergo tunc tenebant̃ in voto continentie apl'os imitari. ¶ Rn̄sio. Dicendum ꝙ de voto ꝯtinentie clericorū triplex distinctio est necessaria. Prima est quia clerici orientales ⁊ occidentales in minoribꝫ ordinibꝫ constituti licite possunt contrahere matrimoniū et vti contracto. Scd̄a vero est quia constituti in sacris ordinibꝫ puta ep̄atu sacerdotio dyaconatu et subdyaconatu nec apud grecos nec apud nos possunt matrimoniū contrahere nec vnq̄ potuerunt a tempore apl'orū sicut patet lxxxiiij. di. c. cū in p̄terito. Tercia est ꝙ cōstituti in sacris apud grecos et in ecclesia orientali licite vtunt̃ matrimonio contracto. Vnde si sūt coniugati ad sacros ordines possunt promoueri ꝯtinētia nō ꝓmissa Sꝫ apud nos et ī tota occidentali ecclesia ad sacros ordines ꝓmoueri nequaq̄ possunt nisi promissa cōtinentia. Et si sunt cōiugati exigit̃ vt ip̄i et eoꝝ vxores ꝓfiteant̃ cōtinentiam alit̃ repellunt̃ ne ad sacros ordines promoueant̃. Votum ergo cōtinentie vite apl'ice in prelatis primitiue ecclesie plene fuit seruatum. nō quidē ꝑ ip̄iꝰ xp̄i ul' apl'oꝝ p̄cepti coactiōꝫ cū sit ꝯsilij & superogatiōis opꝰ. ꝫ ꝑ ip̄oꝝ apl'oꝝ imitatiōꝫ et ꝑ hꝰ patet solutio ad p̄mū. ¶ Ad. ij. est dicēdum ꝙ ꝯtinētia annexa est ordinibꝫ sacris nō quidez ex nat̃a rei puta ex ip̄iꝰ ordinis sacri susceptiōe. quia tunc quicunq; acciperet ordinē sacrū tenerentur continentiam seruare. qd̄ est falsum. quia sicut dictum est. greci ordīes sacros suscipiunt et ꝯtinentiam seruare non tenent̃. Sed est annexa continentia sacris ordinibꝫ ex voti ꝓmissiōe qd̄ quidem votū emittit̃ ab illis qui ad sacros ordines volūt promoueri ex statuto ecclesie. nec tamen sequit̃ ꝙ papa in tali voto non possit dispensare. nō obstāte ꝙ votum liget iure diuino ⁊ nat̃ali quia cuꝫ votuꝫ sit ꝓmissio facta deo de meliori bono ⁊ vtiliori papa loco dei potest ꝓ meliori bono vl' vtiliori promissionē factā de minori bono relaxare nō solū cōmutare ¶ Ad. iij. ē dicendum ꝙ statutū ecclesie de voto castitatis emittēdo volentibꝫ ad sacros ordines promoueri non fuit vniuersale quia nō extendenbat se nisi ad clericos occidētalis ecclesie. Vnde scribit̃. xxxi. di ꝙ occidentalis non orientalis ecclesia castitatis obtulit votum. posset

tamen papa si vellet statutum vniuersale facere ut nullus posset ad sacros ordines promoueri nisi continentiam ex voto ꝓmitteret et tūc omnes vniuersaliter ꝑ vniuersū orbē essent ad hoc astricti.

AD. iiij. sic ꝓcedit videt enī ꝙ epi in ꝑmitiua ecclesia nō ꝑuarēt apl'orum vitam de voto obedientie. Joh. enim. xxi. quādo hiesus xp̄us cōmisit oues pascendas Petro in ꝑsona omnium ep̄orum non expetiuit ab eo obedientiā ꝫ dilectiōez dicēs. Si diligis me pasce oues meas. ¶ Preterea ep̄orum obedientia nō est nisi de cura gregis hn̄da sed nullius cura habēda est qui relictus est in manu consilij sui. Scrit enī Ecclesiast. xv. Deus ab inicio cōstituit hominem & reliquit euz in manu consilij sui. ¶ Preterea ꝑfectio obediētie consistit in cōformitate voluntatis humane cum voluntate diuina. Sz homo nō tenet conformare voluntatē suam voluntati diuine semꝑ in volito. ergo nec obedientia vite apl'ice in ep̄is ecclesie ꝑmitiue seruabat. ¶ In cōtrarium ē quia obedientia vite apl'ice fuit obedire xp̄o vsqz ad mortē sed hoc illi seruauerūt in ꝑmitiua ecclesia. ¶ Rn̄sio. Dicendū ꝙ votū obediētie ꝑ pastores ecclesie emittit. De cura habēda ouium & agnoꝝ vt ꝑ agnos intelligant introducendi uel ꝑficiendi. ꝑ oues vero iam perfecti ut dicit Aug⁹. Talis autem obedientia excedit obedientiam quorūcunqꝫ religiosoꝝ siue etiam subiectoꝝ in tribꝫ. Primo ī vniuersalitate quia alioruz obedientia est respectu vnius cui se obedire voto astringunt. pastoris aūt obedientia est respectu omniū quorum curā habet quoꝝ seruituti se subijcit modo q̄ dicebat apl's. i. Chor. ix. Cuz essem liber ex omnibꝫ omniū me seruum feci. Et ad Ro. i. Grecis et barbaris sapientibꝫ & insipientibꝫ debitor sum. Secundo ī difficultate alioꝝ infirmitates portando & voluntati omniū se cōformando est valde difficile. Vn̄ Nūi. xi. Dixit moyses. cur inposuisti pondus vniuersi ꝓpl'i huius sup me nūquid ego concepi omnē multitudinez hanc ut dicas michi porta eos in sinu tuo. sicut portare solet nutrix infantulum suum. Tercio in caritate quia animā suaꝫ ꝛ vitā tenet pro grege exponē qd̄ potissime in prelatis ecclesie ꝑmitiue seruatū est ꝙ quisqz ad ep̄atum ꝑueniens securus erat palmam martirij obtinē vt dicit Grego⁹. in pastorali. ¶ Ad. i. est dicendum ꝙ obedientia ī dilectiōe illa includebat quia ut dicit Aug⁹. sic amoris obediētie eis fuit pascere dn̄icū gregē sic timoris inobedientie fuit negare pastorē

¶ Ad ij. est dicendum q̄ nō est relictus homo in manu ꝯsilij sui ut liceat ei facē omne qd̄ velit ꝫ quia ad illud qd̄ faciendum est nō cogit̄ nat̄e necessitate sicut cetē irrationales creat̄e. ꝫ libera sua volūtate ad cuius ordinationem tenet̄ se subdē alioꝝ consilio & voluntati quia vt dicit Gregoꝰ. vsus ꝑfecte ꝯuersatiōis est ut preesse nō audeat qui subesse non didicerit. ¶ Ad iij. ē dicendum q̄ licet homo non semꝑ teneat̄ velle qd̄ deꝰ vult. tenet̄ tamē velle qd̄ scit eum precepisse ꝑ precepta & imitari que scit eū ꝑsuasisse ꝑ consilia qd̄ fit ꝑ votū obediētie cum quis se xp̄o subijcit ⁊ omnibꝫ ꝓpter xp̄m.

¶ Questio. Nonagesimatercia. quomodo apl'oruꝫ ꝑfectio obseruata ē in presbiteris & dyaconibꝫ ecclesie p̄mitiue.

Deinde considerandum est quomodo apl'orum ꝑfectio obseruata ē in ecclesia p̄mitiua vl' in p̄sbiteris ⁊ dyaconibꝫ. Circa quod queruntur quatuor. Primo. Vtrum ī ecclesia primitiua presbiteri essent distincti ab ep̄is. Scd̄o. Vtrum in ecclesia primitiua presbiteri & dyaconi haberent ꝑfectionis statum. Tercio. Vtrū in ecclesia p̄mitiua presbiteri ⁊ dyaconi essent equal' ꝑfectiōis cum ep̄is. Quarto. Vtrum in p̄mitiua ecclesia in perfectionis statu similiores essent ep̄is p̄sbiteri & dyaconi q̄m monachi.

Ad p̄mum ergo sic procedit̄ videt̄ enim q̄ in primitiua ecclesia presbiteri nō essent distincti ab ep̄is. Que enim sunt sinonima vnum realit̄ non distinguit̄ ab alio. Sed Jeroꝰ. super ep̄l'a ad titum Olim idez presbiter erat qui ep̄s. postmodū vero in toto orbe decretū est ut vnus de presbiteris p̄poneret̄ & scismatum semina tollerentur. ¶ Preterea apl's scribens Tyto Archiep̄o cretensi sic dicit ad Tytuꝫ primo huius rei gratia reliqui te crete ut ea que desūt corrigas ⁊ cōstituas ꝑ ciuitates presbiteros sicut ⁊ ego disposui tibi. sup̄ quo v̄bo dicit glo. q̄ per presbiteros cōstituendos per ciuitatem. apl's intelligit ep̄os cū quelibet ciuitas suum ep̄m req̄rat. ¶ Preterea ordo p̄sbiteroꝝ ponit̄ septimus ordo sup̄ quem non est aliꝰ. si ergo ordo ep̄alis non ē distinctꝰ ab ordine presbiterij nec ip̄i presbiteri distinguunt̄ ab ep̄is. ¶ In contrarium est quia in his que nō sunt distīcta realit̄ vnum nō dicit̄ esse maiꝰ alio. Sed Augꝰ. scribens ad Jeronimū dicit q̄q̄ ꝫm honoruꝫ vocabula que iam ecclesie vsus obtinuit ep̄atus presbiterio

maior sit. tamē in multis rebus Aug⁹. Ieronimo minor ē. Rn̄sio
Dicēdum ꝙ solutio istiꝰ questiōis ponit̄. xxi. di. c. decretis. vbi on̄dit̄
ꝙ ex vetris legis figuratiōe ⁊ ex xp̄i institutiōe ⁊ ex apl'oꝝ ordinatiōe
presbiteros & dyaconos ab ep̄is semper fuisse distinctos. Ex veteris
quidem legis figuratione, planum est ꝙ sacerdotium leuiticum figu=
rabat sacerdotium xp̄i ut apl's ostendit Ad hebre. vij. Sed ibi dicitur
ꝙ sūmi pontifices ⁊ minores sacerdotes a deo sūt instituti ꝑ moysen
qui ex precepto domini aaron in sūmum pontificem. filios vero eius
vnxit in minores sacerdotes. Ex xp̄i vero institutiōe maioꝝ & minoꝝ
sacerdotum discretio facta est quando apl'os tanq̄ maiores sacerdotes
et. lxxij. discipulos quasi minores sacerdotes instituit. vt patet luce. x.
vbi dicit glo. ꝙ sicut ī apl'is forma ep̄oꝝ. sic in. lxxij. forma p̄sbiteroꝝ
quasi scd̄i ordinis est prescripta. Ex apl'orum aūt ordinatione quia
hanc formam apl'i secuti in singulis ciuitatibꝫ presbiteros ⁊ ep̄os or=
dinauerūt. Dyacones v̄ ab apl'is ordinatos legimus quoꝝ maximꝰ
fuit Stephanꝰ. Subdyacones vero ⁊ alios minores ordines ꝓcedēte
tempore ecclesia sibi constituit. quāuis aliqui dicāt ꝙ subdyaconatꝰ
ordo ab apl'is institutꝰ sit. ꝫ inter sacros non cōputatus sicut postea
nūatus est. h° idem patet ex discipulorū apl'orum traditione. Nam
Dyonisius qui fuit discipulus Pauli. v. c. ecc̄iastice. ierarchie tres or=
dines describit. Ep̄oꝝ presbiteroꝝ ⁊ dyaconoꝝ. et ep̄oruꝫ ordinē dicit
esse ꝑfectiuū. Presbiteroꝝ v̄ illuminatiuū. et dyaconoꝝ purgatiuū.
¶ Ad rationes ergo in oppositum est dicendum ꝙ ep̄atum nō esse or
dinem distinctum a presbiterio ⁊ alijs simplicit̄ verum non est. cum
Dyonisius expresse ordinem ip̄orum dicat esse distinctum ab ordine
presbiteroꝝ ⁊ dyaconorū. Et gratianꝰ. xxi. di. ⁊ magister sententiaꝝ
ep̄orum ordinem quadriptitum ponunt. Est ergo aliꝰ ordo respectu
corpis mistici cuius curam recipit ep̄s quasi principalem ⁊ regalem
Sacerdotes autē solū ministerialē respectu cuius nō solū iurisdictiōꝫ
imo aliquem ordinem uel ordinis p̄tatem habet ep̄s preter ordinem
presbiterij. Sed verum est ꝙ respectu corpis xp̄i veri non est alius
ordo ep̄orum & presbiterorū eo qd̄ ad consecrandum corpus xp̄i idē
caracter ⁊ eadem p̄tas est in vtrisqꝫ & ꝓpter hanc dignitatē ī p̄mitiā
ecclesia istoꝝ vocabuloꝝ p̄sbiteroꝝ & ep̄orum vsus promiscuus erat.
quia presbiteri dicebant̄ ep̄i. sicut patet ꝑ illud qd̄ inductū ē de apl'o

ad Titum·i·& epi dicebant̃ p̃sbiteri·ut patet Act̃·xx·hunc morem adhuc ecclesia seruat quia quēlibet ep̃m sacerdotez magnum appellat et b̃m hūc intellectū accipiēda sūt v̄ba Ieronimi sup̃ inducta·

AD scd̃m sic ꝓceditur videt̃ enim ꝙ in p̃mitiua ecclesia p̃sbiteri et dyaconi haberent ꝑfectōnis statū· Nam stephan⁹ & laurēti⁹ dyaconi fuerunt ⁊ stultum esset dicere ꝙ in primitiua ecclesia illi nō fuissent in ꝑfectionis statu· ¶ Preterea quicunq; assumunt̃ ad aliqd̃ officium ecclesiasticum assumunt̃ ad ꝑfectiōis statum· sic̃ pot̃ haberi per Aug⁹·sup illo verbo·Ia·ij·Tu sede hic bene· paupi aūt dicatis tu sta illic sub stabello pedum meoꝝ· vbi dicit ꝙ si hanc distantiam sedendi & standi ad officia ecclesiastica referamus non est putanduz leue esse peccatū acceptio ꝑsonaꝝ· Sz p̃sbiteri ⁊ dyaconi assumebant̃ ad officia ecclesiastica·ergo erant in ꝑfectiōis statu· ¶ Preterea status dicitur affirmit̃ & recte stando b̃m quem modum dicit apl̃s·i·Chor̃·xv·Estote stabiles & īmobiles habundantes in omni opere dñi· sed multi presbiteri & dyaconi in primitiua ecclesia recti ⁊ firmi steterūt ergo erant ī ꝑfectōnis statu. ¶ In contrium ē quia Dyonisius solū ordinem Ep̃orum ponit ꝑfectiuū ⁊ Monachoꝝ ꝑfectum Dyaconoꝝ vero purgatiuū ꝑ cathezisatōnem· Sacerdotum vero illuminatiuū per sacramentoꝝ administrationem· ¶ Rñsio· Dicendum ꝙ status perfectio q̃ntum ad pñs tribꝫ modis potest acquiri· Primo cōmunit̃ et large ꝑ act⁹ dilectōnez· Secundo magis ꝓp̃e ꝑ officij admīstratiōz Tercio ꝓp̃ijssime ꝑ ꝓpetuam voti obligatōnem· Primo modo omnes existentes ī caritate sunt ī ꝑfectōnis statu · quia sola caritas vinculū perfectiōis est Colosenb̃·iij· Isto nanq; modo stat⁹ ꝑfectio opponitur casui peccati & culpe b̃m quē moduz dicit apl̃s· Qui se estimat stare videat ne cadat· Et gal̃·v·dicit·state ⁊ nolite iugo seruitutis iteruz contineri· scd̃o vero modo omnes qui assumunt̃ ad officia ecc̃iastica possunt dici eē in ꝑfectionis statu respectu laicoꝝ· Sunt enim ip̃i q̃si medij inter deum et ꝓpl̃m· Vnde q̃nto sunt ꝓpinquiores deo ratione officij ꝙ ministrant tanto sunt magis ꝑfecti· Isto modo scribit̃·viij·q·i·c·qualis· Nō solum ep̃i et presbiteri ⁊ dyaconi debēt magno ope preuidere ut cunctū ꝓpl̃m cui presidēt ꝯuersatione et sermone excedāt verum etiam inferior gradus puta exorciste lectores et alij· Sz tercio modo ep̃i et religiosi ac omnes illi qui ꝑ votum inꝓpetuam b̃uitutē

se tradūt ad seruiendum xp̄o et hominib⁹ ꝓpter ip̄m in his que sunt perfectiōis opa· sunt in perfectiōis statu· Isto nanq; modo accipitur status ut sonat ī quādaꝫ seruitutē oppositā libertati· ij· q· vij· Si qñ in causa capl'i uel status int̄pellatum fuerit non per ꝓcuratores ꝫ ꝑ seip̄os est agēdum· ¶ Ad primū ergo est dicendum verū eē stephanū et laurentium dyacones fuisse & in ꝑfectiōis statu extitisse non ꝓpter archidyaconatum· ꝫ ꝓpter martirij opus· qd̄ quidem excedit omnia perfectionis opera ut infra dicetur· ¶ Ad scd̄m dicetur ꝙ verum est omnes ministros ecclesie esse in ꝑfectiōis statu ꝓpter officij admīstrationem ꝫ talis perfectio status magis accipitur compatiue q̄ꝫ ꝓprie· Vnde canones clericoꝝ statū magis appellāt gradū q̄ꝫ statū· Scribit̄ enim· viij· q· i· pro gradu sui officij quenq̄ meliorem esse oportet· Et xiiij· q· iiij· scribitur· Si quis oblit⁹ timorem domini et sanctarum scripturaꝝ venerauerit aut turpia lucra ex quolibet negocio quesierit de gradu suo deiectus alien⁹ habeatur a clero· ¶ Ad· iij· ē dicēdum ꝙ certum est multos dyaconos & presbiteros rectos & firmos stetisse in fide & in caritate & multi sic adhuc stant ⁊ quantum ad hoc fuerunt assumpti ad ꝑfectiōis statum ut status opponitur casui culpe· ꝫ non pro ut stat⁹ seruitutis opponitur libertati ꝑm quem modum soli illi qui voto obedientie in seruitutem aliorū se tradunt propter christum dicuntur esse in ꝑfectiōis statu·

AD· iij· sic ꝓcedit̄ videtur enī ꝙ in p̄mitiua ecclesia presbiteri et dyaconi essent equalis ꝑfectōnis cum ep̄is· Ep̄i nanq; tenentur animaꝫ pro gregib⁹ ponere Joh̄· x· Bonus pastor animam suā poīt pro ouib⁹ suis· Sed hoc multi presbiteri & dyaconi fecerunt ī p̄mitīa ecclesia· ergo fuerunt equalis ꝑfectionis cum ep̄is· ¶ Preterea habere curam alioruꝫ est ꝑfectionis status· sed sicut ep̄s habet curam in sua dyocesi· sic presbiter ī sua ꝑrochia ⁊ dyaconus ī suo archidyaconatu ergo sunt in equali ꝑfectionis statu· ¶ Preterea Aug⁹· dicit in epl'a ad Valeriū· sicut nichil in hac vita maxime h⁹ tempore difficili⁹ laboriosius & ꝑiculosius ē ep̄i & p̄sbiteri aut dyaconi officio· sic apud deum nichil beati⁹ si eo modo militet̄ quomodo noster imꝑator iubet· videt̄ ergo Aug⁹ ponē omnes istos in equali perfectōne si eo modo administrent quo ministrare debēt· ¶ In contrium est quia soli ep̄i perpetue seruituti illoꝝ se tradūt quorum curam suscipiunt· ergo soli

ipi sunt in pfectionis statu in genere prelatoꝝ. ¶ Rñsio. Dicendum
ꝙ sicut dicit Augꝰ. xij. de trini. c. xi. Tanto magis inheret deo q̃nto
minus diligitur ꝓpum. possumus autem distinguere triplex ꝓpum
quorum pmum est tempale subsidium qd quidem concedit homini
iure positiuo quo quilibet potest dicere hec villa est mea & hec domꝰ
est mea. viij. di. c. quo iure. Scdm est carnale ꝯiugium quod concedit
homini iure natali. i. di. Jus autē natale est. Tercium est libertatis
arbitrium qd quidem concessum est homini iure diuino in pmordio
sue creationis quando factus est ad ymaginem dei ut per voluntatis
arbitriū preesset omnibꝰ animalibꝰ Gen. i. Tempale ergo subsidiū
qd est pmum ꝓpum trahit animum hominis ad diuitias temporales.
Carnale vero ꝯiugium qd est scdm ꝓpum trahit hominis animum
ad concupiscentias carnales. Sed voluntatis arbitrium trahit animū
hominis ad libertates ⁊ honores temporales Primum ergo ꝓprium
dimittit per votum pauptatis. Scdm vero p votum castitatis. Sed
tercium per votum obedientie cum quis tradit se in alioꝝ seruitutem
propter xpm. Si ergo sm Augꝰ. tanto magis inheretur deo quanto
minus diligit ꝓpum & q̃nto magis adheret deo tanto magis ponit
homo in pfectionis statu. cum presbiteri & archidyaconi in pmitiua
ecclesia non dico in pmitiua ecclesia aplorū ꝫ postmodum in ꝓcessu
temporis nō ~~dimittebat~~ ꝓpum tempalis subsidij per votum paup-
tatis nec ꝓpum carnalis cōiugij per votum castitatis cum ad hoc tūc
non eēnt astricti nec adhuc sūt cōmunit omnes nec ꝓpum volūtatis
arbitrij per votum obedientie cū curam susceptam prochie uel archi-
dyaconatus possunt dimittē ⁊ adhuc possunt. Concludendum ē ꝙ
presbiteri & dyaconi nec fuerūt nec sunt equalis perfectionis cū epis
potissime quantū ad votuz obedientie qd preceteris alijs ponit hoīez
in pfectionis statuz. ¶ Ad pmum ergo est dicēdum ꝙ pfecta caritas
potest esse in multis qui nō sunt in pfectōnis statu ex voto dimittēdo
aliqd ꝓporum supdictorū. Quāuis ergo multi presbiteri ⁊ dyaconi
habuerūt ⁊ habeant pfectam caritatem ut sint parati animaꝫ suam
ponere pro alijs non tamen ꝓpter hoc sunt in pfectionis statu quia
multi sunt laici & ꝯiugati eandem tñ pfectionē habentes & ꝓ salute
proximoruz parati essent animas suas ponē. nō tñ in statu pfectiōis
esse dicūtur. ¶ Ad. ij. ē dicēdum p intemptionem. epis enī cōmittit

cura ꝑncipaliter ī ꝺyoceſi · nō ſolū ſup laicos imo ſup iꝑos ꝑſbiteros et ꝺyaconos habent enim ſub eꝑo aliquas ſubmīſtrationes ⁊ ſūt ꝙſi balini ⁊ officiales eius Vnde omnib⁹ preſbiteris ꝺyaconib⁹ ⁊ reliq⁹ dericis dicit̄ xvi · q · i · Attẽdendum eſt ut nichil abſq; ꝓꝑrij eꝑi licẽtia agant · non vtiq; miſſas celebrent ul' baptiſent abſq; eius ꝑmiſſione et talis cura cõmittit̄ eꝑis cum voto ꝓpetue ſeruitutis · Ad · iij · eſt dicendum ꝙ Aug⁹ non vult eꝑos ⁊ ꝺyaconos eſſe equalis ꝓfectiõis cum eꝑis · ꝫ ꝙ ī eorum cura poſſunt multum demereri ſi gradum quẽ habent admīſtrent ut noſter impator iubet ·

Ad · iij · ſic ꝓceditur videt enim ꝙ in ꝑmitiua eccleſia preſbiteri et ꝺyaconi ſimiliores eſſent eꝑis in ꝓfectõnis ſtatu q̃ monachi quia p̃ſbiteris et ꝺyaconib⁹ cõmittebat̄ cura animar̄ · monachis aũt interdicebat̄ · Scribit̄ enim · xvi · q · i · Monachus nõ doctoris ꝫ plangentis habet officium · Preterea ſuper illo verbo Act̄ · xx · Attendite vniuerſe gregi in quo vos ſpiritus ſanctus poſuit eꝑos · Dicit glo · p̃ſbiteros epheſinos in dericatum tñ ꝑ ap'l'm vocatos nomine ap'l'orũ appellat quia ꝺiunctus eſt gradus vtrorũq; ⁊ in multis pene ſil̃im⁹ Preterea monachis licet tranſire ad ſtatum preſbiterorꝝ ⁊ archiꝺyaconorꝝ tanq; ad ꝓfectiorẽ · Scrit̄ enī · xvi · q · i · Sic viue in monaſterio vt clericus eſſe merearis · ſimiliores ergo erant preſbiteri ⁊ ꝺyaconi eꝑis in ꝓfectionis ſtatu q̃ monachi · In contrarium eſt quia ſtat⁹ perfectionis attendit in obedientie voto quo quis tradit ſe ī ſuitutem aliorum ꝓpter xp̃m · Sed monachi in hoc imitant̄ eꝑos non autem preſbiteri ⁊ ꝺyaconi · Reſpõdeo · Dicẽdũ ꝙ ſimilitudo ī ſtat⁹ ꝓfectiõe potest attendi q̃ntum ad duo · Primo q̃ntum ad voti obligationem et ſic planum eſt ꝙ monachi ſimiliores ſunt eꝑis ī perfectiõis ſtatu q̃m preſbiteri ⁊ ꝺyaconi · Secundo q̃ntum ad ſubditorꝝ ⁊ tẽpaliũ iuriſdictionem ⁊ ſacramentorꝝ adminiſtrationem ⁊ in h° ſimiliores ſunt eꝑis preſbiteri ⁊ ꝺyaconi q̃ monachi · Prima tamẽ ſimilitudo longe maior eſt q̃ ſcḋa · pro q̃nto magis facit ad ꝓfectionis ſtatum ⁊ hoc potiſſime veritatem habet de p̃latis eccleſie ꝑmitiue quib⁹ omnia erant cõmunia ⁊ nichil ꝓꝑium habebant more monachorꝝ · Vñ dicit Ieroⁿ · in libro virorꝝ illuſtrium · talem fuiſſe eccleſiaꝫ credentiũ in xp̃o qualem nunc monachi eſſe nituntur ⁊ cupiunt · Ad ꝑmũ ergo eſt dicendum ꝙ monachis potest cõmitti cura animar̄ ſicut preſbiteris

dūmodo sint literati & ꝓueneitatem habeant · Vnde scribit̄ xvi. q. i. Qz clericoꝝ officia monachi presbiteri libere aꝺministrēt. ¶ Ad ij. ꝺst ꝺicenꝺum ꝙ illa similituꝺo attenꝺit̄ in sacramentoꝝ aꝺministratiōe a qua similituꝺine monachi presbiteri & literati non excluꝺuntur. In voti tamē obligatiōe monachi similiores sunt epīs a q̄ silitꝺine excluꝺunt̄ presbiteri ꝛ ꝺyaconi non autez monachi. ¶ Ad iij. ē ꝺi- cenꝺum ꝙ ꝺ̄s monachus nō habet ꝙ officium clerici exercē possit cū multi monachi sint laici ꝛ in aꝺministratōne sacramentoꝝ ꝓueneita tem non habeāt ꝫ in q̄ntum literati sunt possunt aꝺ clericorū statum transire ꝛ aliorum curam habere · monachalem tn̄ perfectōnem non relinquenꝺo. Vnꝺe subꝺit̄ in eoꝺem ꝺecreto · Multo tempoze ꝺisce q̄ postmoꝺū ꝺoceas ꝛ int̄ bonos ſp meliores sectare.

marg: mōch9 vt

¶ Questio · Nonagesimaquarta · quomoꝺo apostorum perfectio obser uata est in martiribus.

NVnc viꝺenꝺum est quomoꝺo apl'oꝝ pfectio obseruata est in martiribus · Circa quoꝺ queruntur quatuor · Primo · Vtrum ī ecc̄ia primitiua martirium posuerit martires ī perfectiōis statu · Scꝺo · Vtrum p solum supplicium mortis martireꝫ sunt consecuti statū pfectionis · Tercio Vtrū plus faciat aꝺ pfectiōiꝫ statum martirium q̄ religionis votum · Quarto · Vtrum semper sit perfectiōis opꝰ ꝙ homo mortis piculo se exponat.

AD p̄mum ergo sic ꝓceꝺit̄ viꝺet enim ꝙ martirium nō posuerit martires in pfectionis statu quia multi cōiugati & laici penaz martirij sustinuerunt in p̄mitiua ecclesia nec tn̄ tales ꝺicuntur fuisse in statu pfectōnis cum matrimoniū nō caꝺat sub cōsilio et nō sit opꝰ superogatōnis. ¶ Preterea nullum inuoluntarium est opꝰ virtutis et p cōsequens non ponit hominē in pfectiōis statum · Sz innocēteꝫ martires fuerunt ꝛ inuoluntarie passi sunt cum tunc non haberent vsū liberi arbitrij. ¶ Preterea homo nō ponit̄ in pfectōnis statu nisi per illa que sunt consilij et superogatiōis · Sz quilibet tenet̄ ex p̄cepto mortem subire pro confessiōe nominis xp̄i · iuxt̄ illuꝺ Math. x · Qui non accipit crucem suam et sequit̄ me non est me ꝺignus. ¶ In con trarium ē Aug⁹ · ī li · ꝺe sācta virginitate ꝺi martirū et virginitatē ponit esse opera perfectōnis et superogatōnis. ¶ Rn̄ſio · Dicenꝺum

q̄ tanto aliqd̄ opus est maioris pfectōnis q̄nto maiorem reluctatiōz
habet cōtra bona presentia. Vnde dicit Gregoꝰ. xxxij. mor. q̄ nichil
est humane mentis vtiliꝰ q̄ volūtates ꝓpas frangē ⁊ nichil ē beatiꝰ
q̄ ~~nullis~~ ꝓpijs voluntatibꝫ reluctari. sicut ergo nichil magis appetit̄
et diligit̄ q̄ vita eo q̄ viuere viuentibꝫ est esse. sic nulla reluctatio pt̄
esse maior q̄m contra appetitum viuēdi que quidem reluctatio qua-
tuor modis in martiribꝫ pfecta est. Primo ꝓpter eius terminationem
tunc enim terminata est predicta reluctatio. quando pro xp̄o mortui
sunt pñtem vitam dimittendo ⁊ eternam acquirendo. Vñ t̄minatio
perseuerationis de qua xp̄us dixit Math. x. Qui autē perseuerauerit
vsqꝫ in finem hic saluus erit in eis completa est. Sup quo verbo dicit
Jeroꝰ. q̄ nō incepisse ꝫ perfecisse pfectōnis est opus q̄a nō inchoātibꝫ
sed pseuerantibꝫ p̄mium tribuit̄. Secundo ꝓpter victorie obtentiōez
Martirium enī est tale opus qd̄ tunc pficit̄ quādo ꝓpum suppositum
destruit̄. Vnde dicit Augꝰ de vera religione. q̄ qui ī aduersis pficit
et mortis picula fortiter aggredit̄. q̄ martires noscunt̄ fecisse vincit
quando vinci videt̄. Tercio ꝓpter caritatis perfectōnem. Dicit enim
Augꝰ. sup illo verbo. Maiorē dilectiōez nemo habet q̄ vt animā suā
ponat quis pro amicis suis. qd̄ hoc martires ardēti dilectōne fecerūt
Ideo ad mensam xp̄i nō sic eos cōmemoramꝰ quemadmodum alios
vt pro eis oremus. sed magis ut eoꝝ vestigijs inhereamus. Quarto
propter specialis p̄mij cōsecutōnem. singulare enim p̄mium nō dat̄
nisi singulari pfectōnis opi. martiribꝫ autē singulare p̄mium deus
largit̄ sicut dicit glo. sup illo v̄bo. ij. Thimo. ij. Qui certat in agone
non coronabit̄ nisi qui legittime certauerit. vnde dicendum ē q̄ mar
tirium martires posuit in perfectionis statu. ¶ Ad p̄mum ē dicēdū
q̄ laici uel cōiugati non dicunt̄ esse in pfectionis statu ꝓpt̄ martiriū
q̄ꝫ diu habēt ip̄m in animi p̄paratōne cum hoc sit in preceptum & de
necessitate salutis. ꝫ tunc ponunt̄ ī pfectiōis statu. qñ ip̄m martiriū
recipiunt in opis executōne cuꝫ hoc req̄rat ardentem caritatem & sit
superogatōnis opꝰ. ¶ Ad scd̄m dicendū q̄ innocētes vere martires
xp̄i fuerunt non quidem ꝓpter vsus liberi arbitrij accelerationem ut
quidam dicere voluerunt. ꝫ ꝓpter eorum sanguinis ꝓ xp̄o effusionē
vicem baptismi gerentis. Vnde sicut pueris baptisatis per gratiam
baptismalez passio xp̄i opatur ad meritum. sic meritum xp̄i opatum

est in eis ad palmam martirij. ¶ Ad. iij. ē dicēdum ꝙ sicut ꝯtinētia est consilij & superogatōnis opus et tñ in casu potest esse preceptum puta cum aliquis cogitur seruare continentiam propter absentiam vel infirmitatē vxoris ut dicit Aug⁹. sic op⁹ martirij ⁊ subire penā pro confessiōe nominis xp̄i est ī preceptū q̄ntum ad animi ꝑparatiōꝫ sed q̄ntum ad opis executōnem non ē in preceptum ꝫ superogatiōis nisi in aliquo causu cum incumberet defensio fidei. Aliud ē enī xp̄m et fidem catholicam non negare qd̄ est de necessitate salutis Et aliud est martiriū voluntarie subire & ad martirium suscipiēdum spōte se offerre quia h° ꝑfectōnis ē. Vñ dicit Crisoꝫ. sup illo v̄bo Math. xvi Si quis vult post me venire. ꝙ saluator non coactiuū fecit ꝫmonē non enim dixit siue volueritis siue nolueritis oportet vos pati pro me. sed si quis vult.

AD. ij. sic ꝓcedit̄ videtur enī ꝙ non solum ꝑ mortis supplicium martires sint positi in statu ꝑfectōnis. Nam de beato Martino scribitur ꝙ si gladius ꝑsecutōnis animam eius nō abstulit. palmā tamen martirij nō amisit. Et de beata virgine dicit Ieroꝰ. ī ꝫmone de assumptione. dolorem dñice passionis eiꝰ animam ꝑtransisse ut scribit̄ de ea luce. ij. Absq; ergo mortis supplicio potest quis poni in statu perfectōnis martirum. ¶ Preterea scri⁻. xxi. di. ꝙ Marcellinus papa verus xp̄i martir fuit. ⁊ tamē gladio mortuus nō est. ꝫ ī carcē vitam suam finiuit ut notat̄ ibi in glo. ¶ Preterea heretici paciunt̄ penam mortis q̄nq; pro xp̄o & tñ non ponuntur in statu ꝑfectōnis martirum imo magis in statu damnatōnis. ¶ In contrium est q̄a martir idē est ꝙ testis q̄ꝫ diu aūt homini remanet vita nō testificat̄ opere qd̄ ore profitet̄. ad perfectam ergo testificatōnem requiritur ꝙ aliquis mortem sustineat ꝓpter xp̄m. ¶ Responsio. Dicēdum ꝙ ꝫm Crisoꝫ. exponentem illud verbum Math. xvi. Si quis vult venire post me abneget semetip̄m et tollat crucem suam & sequat̄ me. vult enī ꝙ ad perfectā ratiōꝫ martirij tria req̄runtur. Primum est ꝓprie voluntatis & ꝓp̄e vite abdicatio ꝙ homo seip̄m abneget. Nam qui negat alium puta fratrem uel famulum uel quēcunq; patientē & si flagellatum eum videt et quecunq; paciētem nō assistit nō adiuuat. ꝫ quasi ignoret. ex hoc martir non dicitur ꝓp̄e q̄ntumcunq; ꝯpatiatur Sꝫ saluator ut dicit. ita vult corpora nostra ꝓp̄a nos ignorare ut si

et flagellauerint uel quocunque aliud fecerint corpori non parcamus. Secundum est mortis non naturalis sed violenter et opprobriose illacio non enim mors quecunque facit martirem sed talis mors que violenter inferatur. et quanto magis opprobriose tanto magis perfectius est opus martirij. Vnde dicit Crisostomus. Ne estimes quod vsque ad verbera tantum et contumelias oporteat hominem abnegare seipsum ostendit vsque ad quantum abnegare sit necessarium quia vsque ad mortem non ad mortem naturalem sed violentam et non qualitercunque violentam si exprobrabilissimam puta mortem crucis xpi qui dicit et tollat crucem suam. Tercium est iuste cause terminatio quando addit et sequatur me. Non enim mors qualitercunque recepta facit martirem nisi recipiatur pro xpo et pro defensione fidei xpiane Multi enim philosophi multas penas et cruciatus sustinuerunt non propter xpm sed ut mortificatis passionibus carnalibus liberius philosophie vacarent ut dicit Ieronimus in libro contra Iouinianum quod plato ~~occidemitam~~ villam elegit ab vrbe procul non solum desertam sed et pestilentem ut cura et assiduitate morborum libidinis impetus frangerentur quosdam ut ait legimus effodisse sibi oculos ne per eorum visum a contemplatione philosophie remouerentur Tria itaque ad perfectam rationem martirij requiruntur proprie vite et voluntatis abdicatio. Mortis violenta illatio. Et iuste cause terminatio. ¶ Ad primum ergo est dicendum quod ille auctoritates que loquuntur de martirio virginis gloriose uel martini seu aliorum intelligende sunt de martirio non proprie sumpto quantum ad opis executionem sed uel quantum ad animorum preparationem uel quantum ad premiorum consecutionem. Dato enim quod abraham non fuerit minoris meriti existens in matrimonio suo quam Iohannes in virginitate non tamen sequitur propter hoc quod abraham fuerit virgo Sic dato quod Iohannes non fuerit passus penam mortis sicut Petrus non tamen fuit inequalis meriti. Vnde dicit Augustinus quod non fuit impar meritum in Petro qui passus est et in Iohanne qui passus non est. ¶ Ad ij. est dicendum quod idem est mortem recipere et talia pati ad que immediate sequitur mors. Marcellinus ergo verus xpi martir fuit quia quamuis non fuerit mortuus gladio sic tamen fuit in carcere reclusus et retentus quod ex hoc secuta est mors. ¶ Ad iij. est dicendum quod quamuis heretici dicant se pati pro xpo non tamen patiuntur secundum eius doctrinam in eius ecclesia predicatam et approbatam. Quisquis enim extra ecclesiam patitur. pati potest. sed martir fieri non potest. Vnde heretici possunt pro xpo pati sed non martires.

fieri ut Gregoꝰ dicit viij mor. c. xxi. De eis enim dicit apl's ad Ro. x. zelum quidem hñt ꝫ non scdm sciētiaꝫ.

Ad iij sic ꝓceditur videt enim ꝙ non plus faciat ad perfectiōis statum martirium q̄ꝫ religiōis votum. Maioris enim ꝑfectiōis est animam ponere pro xp̄o per votum obedientie q̄m ꝓp̄um corpus qd fit ꝑ martirium sed per votum obedientie ~~religiosus~~ homo tradit animam in ꝑpetuā seruitutem pro xp̄o ergo magis facit ad ꝑfectiōis statum q̄m martirium. ¶ Preterea perfectiꝰ ē bonū ~~ratione~~ q̄ꝫ ꝓp̄um Sꝫ per votū obedientie in religione homo mancipat seruicio multoꝝ per martirium vero homo sibiipi prodest. magis ergo facit religiōis votum ad ꝑfectōnis statum. ¶ Preterea maiꝰ vinculum nō tollit ꝑ minus. Sꝫ votum vltra marinū in quo attentat opꝰ martirij tollit per religionis votum plus ergo facit ad religionis statum votū religionis q̄m martirij. ¶ In contrarium est quia finis ꝑfectior est his que sunt ad finem. Sed martirium est finis omnium votorū. Sicut enim mors est finis omnium tribilium sic vita est finis omniū desiderabilium quia pellem pro pelle & cuncta que homo habet dat pro anima sua ⁊ ꝓ corꝑali sua vita saluanda ut scribit Job ij ¶ Rñsio Dicēdum ꝙ sicut dicit Augꝰ. in quodā sermone de martiribꝫ nulli tantum impendunt q̄ntum qui seip̄os impendunt. Martires autem seip̄os ī sacrificium xp̄o obtulerunt. Scdm gᵒ p̄eminentiā sacrificiorū potest accipi p̄eminentia ꝑfectionum. Offert aūt deo q̄ntum ad pñs quadruplex sacrificium. Primo de exterioribꝫ rebꝫ quādo homo res temꝑales ꝓpter deū paupibꝫ elargit ꝑm illud Ad hebre. vltimo. Bñficientie autē cōmunis nolite obliuisci talibꝫ enim hostijs ꝓmeretur deus. Secundo de ꝓp̄o corpore ꝑ vicioꝝ mortificatōnem ut qñ aliq̄s carnem suam crucifigit cum vicijs & cōcupiscentijs. de quo sacrificio dicit apl's ad Ro. xij. Exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem sanctam deo placentem. Tercio de corde & de ꝓp̄a voluntate ut cum quis totum spiritum ⁊ totam voluntatez offert deo in ꝓp̄aꝫ ꝑuitutē. De quo scribit in psal. Sacricificium deo spūs cōtribulatꝰ cor ꝯtritū et humiliatū deus non despicies. Quarto de ꝓpria vita ut cum quis totum seip̄m tradit in mortem vitā temꝑalem ꝯtemnendo pro xp̄o ⁊ hoc sacrificiū est maioris ꝑfectōnis q̄ꝫ omnia alia quia nullus plus impendit q̄m qui seip̄m impēdit. ꝑm Augꝰ. vñ hoc beneficiū victis

a victoribus prestatur sicut dicit ut vite parcentes cōseruent ꝟuituti subiectos. Quia ergo in p̄mis tribus sacrificijs consistunt tria vota religiōis. pauptatis q̄ntuꝫ ad p̄mum. Castitatis ad scd̄m. Obediētie quātum ad tercium. Quanto istud sacrificiū quartū excedit illa tria tanto martirium vota religionis excedit in ꝑfectiōis statu. ¶ Ad. i. ergo est dicendum ꝙ votum obediētie in hoc consistit ut eius ꝑfectio sit vsq; ad mortē. Vnde sic ꝓfitet̄ quilibet religiosus obedire usq; ad mortē. Martiriū ergo ꝑfecte cōplectit̄ illud qd̄ est vltimū cōplemētuꝫ voti obedientie exquo in morte recepta pro xp̄o t̄minatur modo quo dicitur de xp̄o qui fuit caput martirum Philipn̄. ij. fact⁹ est obedien⁵ vsq; ad mortem. ¶ Ad scd̄m dicendū ꝙ martirium opus cōmune ē non min⁹ q̄ q̄dcunq; opus virtuosum in ecclesia. vincit enī ut dicit Grego⁹. Ecclesia in morte martirum & proficit vincit enī tirānos et milites suos facit constantes. ¶ Ad. iij. ē dicēdum ꝙ ꝑ votum vlt̄marinum quis attēptat martirium in animi p̄paratōne qd̄ est de necessitate salutis cui ille labor iniungit̄ in penitentiam ad remissionē peccatorum. votum autē religionis ē de his que sunt consilij & superogatōnis q̄ excedunt omnē alium penitētie laborē. vnde merito tale votum ꝑ introitum religionis tollitur & cōmittatur in illud qd̄ est maioris perfectōnis opus.

AD. iiij. sic ꝓcedit̄ videtur enim ꝙ non semꝑ sit ꝑfectōnis opus ut homo ꝓpter xp̄m mortis ꝑiculo se exponat. q̄a nullus debet dare causā alicui ꝙ eum interficiat. quia tunc efficitur homicida sui ip̄i⁹. Sꝫ qui mortis ꝑiculo se exponit dat causam interfectiōis eiu⁵. ¶ Preterea qd̄ non licet facere causa euitatōnis peccati non licet facē ex quacunq; alia causa. Sed Aug⁹. i. de ciui. dei inculpat quasdam feminas que volentes fugē illos qui volebant eoꝝ pudiciicā violare in rapturum & necaturum fluuiū se proiecerunt. ¶ Preterea non licet alicui facere cont̄ p̄ceptum dei. ꝫ ī illo precepto. nō occides. ꝓhibet ne homo occidat seip̄m ut dicit Aug⁹. Nō licet ergo ex q̄cunq; causa ꝙ hō mortis articulo se exponat. ¶ In cont̄rium est q̄a in hoc ponit̄ fuisse sūma ꝑfectio martirum ꝙ se mortis ꝑiculis tradiderunt ꝓpter xp̄m. ¶ Rn̄sio. Dicendum ꝙ incōsulte & regularit̄ semꝑ homo nō tenet̄ se mortis ꝑiculo exponē ꝫ in aliquib⁹ casib⁹ laudabile ē & op⁹ virtutis ut quis se mortis ꝑiculo exponat. Sunt aūt q̄ntum ad p̄ns

quatuor casus in quibꝫ scriptura laudat ꝙ homo exponat se mortis periculo. Primo ꝓpter gregis uel ꝓpli liberationem. Scdo ꝓpter fidei vel iuramenti obseruationem. Tercio ꝓpter reipublice defensionem. Quarto ꝓpter veritatis ⁊ iusticie testificationem. Exemplum pmi de dauid. i. paralip. xx. nonne ego sum qui iussi vt nũaretur ꝓpls. Ego sum qui peccaui iste grex quid cõmeruit vertat obsecro manus tua ĩ me & in domum patris mei & ꝓpls iste non ꝑcutiat. Exemplũ scdi poĩt Augꝰ. i. de ciui. dei. c. xiiij. de marco regulo imꝑatore romanoꝝ qui detentus incarcere in cartagine missus romam pro impetranda pace prestito iuramento de reuersione quã cum nõ impetrasset ꝓpter iuramentum qd de reuertendo fecerat absq; ulla dilatione ad hostes remeauit & ab eis occisus est. Exemplum tercij ponit similit Augꝰ. de romanis ex sentẽtia cathonis. v. de ciui. dei. Romanos ideo victores fuisse & monarchiaꝫ tenuisse ĩ toto orbe quia reipublice fuerant defensores iusticie amatores veritatis cõsultores bonoꝝ ꝓmotores & nullius libidinis atq; cupiditatis secutores pro quibus ut dicebant moderni habebant luxuriam atq; auariciam reipublice egestatem & priuati boni opulentiam laudabant diuitias sequebant inertiam ⁊ inter bonos ⁊ malos discrimen nullũ. Exemplũ quarti ponit Crisoꝭ. Marci. vi. de Ioh. baptista qui nõ inducebat ad negandum xp̃m ꝫ solum ad negandum hanc veritatem ꝙ liceret herodi habere vxorem fratris sui q̃m cum negare noluisset incarceratꝰ ẽ & capite truncatꝰ.

Ad pmum ergo ẽ dicẽdũ ꝙ nullus debet dare causã ul occasionẽ iniuste agẽdi si tamen aliꝰ iniuste agat debet moderate tollerare. ex quolibet autem istoꝝ casuum sup̃dictoꝝ non dat alicui causa iniuste agendi quia veritas doctrine eq̃tas iusticie & sanctitas vite tempore et loco non sunt obmittenda ꝓpter scandalum passiuũ. Vñ si aliq̃s ex his scandalisat & mortis penam infligit alicui non est ip̃e causa sue interfectõnis ꝫ iniquitas occidẽtis. Ad scdm est dicendũ ꝙ ille mulieres & quecunq; alie ꝑsone si int̃ficerent seip̃as nisi hoc facerent consilio sp̃us sancti in cuius p̃tate est vita ⁊ mors hominis culpam homicidij non effugiunt etiam pro euitanda quacunq; corruptione quia non imputat culpa immundicie sine voluntaria cõplacentia.

Ad. iij. est dicẽdum ꝙ illud preceptũ est ne homo occidat hominẽ et per consequens ꝙ non occidat seip̃m ꝫ si ab alio occidatur iniuste

agente si patient̄ tollerat̄ ad meritum nō ad culpā sibi imputat̄.

Questio. Nonagesimaquinta. quomodo apostolorū perfectio obseruata est in cōfessoribꝫ.

Ulterius cōsiderandum est quomodo apl'orum ꝑfectio obuata ī confessoribus. Circa quod querunt̄ q̄tuor. Primo. Vtrum sola caritas posuerit cōfessores in perfectiōis statu. Secundo. Vtrum magis amor amicicie q̄ꝫ concupiscentie fecerit in confessoribꝫ statum perfectiōis. Tercio. Vtrum plus posuerit in perfectionis statu confessores corꝑis continentia q̄ꝫ tempalium carentia. Quarto. Vtrum magis per humilitatem q̄ꝫ ꝑ aliā virtutē ꝯfessores consecuti sunt statum ꝑfectōnis.

Ad primum ergo sic procedit̄ videtur enim q̄ ꝑ solam caritatez confessores non sint positi in perfectōnis statu. quia diligere deū et proximum est in preceptum & de necessitate salutis Math. xix. sed talia non ponunt hominem in ꝑfectōnis statum. cum stat⁹ perfectio req̄rat illa que sunt consilij & superogatōnis opa. Preterea stat⁹ perfectio acq̄ritur cum voto. ꝫ non ī omnibꝫ ꝯfessoribꝫ fuit obligatio voti quia non omnes fuerunt religiosi ꝑ quos votum emittit̄ de his que sunt ꝑfectōnis opa. Preterea ꝑfectio dilectionis confessoꝝ fuit in cōstanti confessione nominis xp̄i. ꝫ hoc precipit̄ omnibꝫ tanq̄ꝫ necessaria ad salutem ad Ro. x. Corde creditur ad iustitiam ore autem confessio fit ad salutem non ergo per hoc confessores fuerunt positi ī perfectionis statu. In contrium ē quia ecclesia nō colit festiuitates aliquoꝝ qui non fuerunt in ꝑfectōnis statu. Responsio Dicendū q̄ sicut dicit Dyonisius. iiij. c. de diuinis nominibꝫ. Diuinus amor ē extasim faciens non ꝑmittens sui ip̄orū esse amatores ꝫ amatoꝝ. in tali autē impetu diuini amoris triplex ꝑfectio inuenit̄ ꝑm triplicem gradum repertum in ip̄o. Vnus gradus est in diuino amore uel in amore proximi ꝓpter deum extensiu⁹. Secundus intensiu⁹. Et t̄cius recognitiu⁹. Extensiu⁹ quidez tres grad⁹ habet. vnus est q̄ diligunt̄ benefici. secundus quo diliguntur consanguinei & domestici. tercius quo diligunt̄ inimici ⁊ iste solus amor ꝑfectorum est. vnde Math. v. Statim cum saluator dixit. Diligite inimicos vestros ⁊ bn̄ facite his qui oderunt vos tanq̄ꝫ in hoc ꝑfectū modū diligendi esse demōstraret

1 colit ꝯ festiuitates ꝯfessoꝝ ꝯ ip̄i fuerunt ī ꝑfectōnis statu 1

Subdidit. Estote ergo perfecti sicut & pater vester celestis pfectus est
Intensiuꝰ vero similit̃ tres gradus habet. vnus q̃ tp̃alia cõtemnunt̃
pro xp̃o & pro amore eius proximis largiunt̃. secundus est quo corpꝰ
proprium vigilijs abstinentijs & alijs opibꝫ macerat̃ & ꝓ vtilitate
proximoꝝ laboribus & languoribꝫ exponit̃. tercius est quo vita pñs
pro xp̃i morte exponit̃ & pro salute proximoꝝ cũ necesse fuerit modo
quo dicitur. i. Joh. iij. In hoc cognoscimus caritatem dei quoniã ille
pro nobis animam suam posuit et nos debemus pro fratribꝫ animã
ponere in quo consistit sũma dilectiõis perfectio q̃a vltra hũc gradũ
dilectio intendi non potest iux̃ illud Joh. xv. Maiorem hãc dilectiõẽ
nemo habet ut animam suã ponat q̃s pro amicis suis. Recognitiuꝰ
vero eodem modo tres habet gradus. vnus ẽ quo recognoscit̃ bñficiũ
creatõnis. secundus est quo recognoscit̃ beneficiũ redemptiõis. terciꝰ
est quo non solum recognoscit̃ imo sũmo ardore appetit̃ beneficium
glorificatõnis in quo quis cupiat dissolui ⁊ esse cũ xp̃o q̃d ad pfectam
dilectõnem spectat. Dicit enim Augꝰ ĩ libro de cathezizandis rudibꝫ
nullam esse maiorem causã quare uel inchoet̃ uel augeat̃ amor q̃m
cum amari se homo agnoscit qui nondum amabat. Quia ergo xp̃s
prius dilexit nos nulla maior potuit esse ad amorem eius inuitatio
q̃ꝫ preuenire amando ⁊ minus est durꝰ animꝰ qui dilectõnem si nõ
vult impendẽ velit rependere. In omnibꝫ autẽ istis gradibus in con-
fessoribꝫ fuit pfecta dilectio. ideo dicẽdum ꝙ p̃ moduꝫ pfecti diligẽdi
deum ⁊ proximũ fuerunt positi in pfectiõis statũ. ¶ Ad primũ ergo
est dicẽdum ꝙ sicut dicit Augustinus. sup Joh. Caritas non statim
cum nascit̃ mox pfecta est imo p̃us nascit̃ deinde nutrit̃ vltĩo perficit̃
Cum vero pfecta fuerit dicit. Cupio dissolui et esse cum xp̃o. pficitur
autem caritas p̃ opa consilij ⁊ superogatõnis. ideo p̃ hanc cõfessores
fuerunt in perfectionis statu. ¶ Ad scd̃m est dicẽdum ꝙ sicut dictum
fuit sup̃ votum emittit̃ mente impletur vero exteriꝰ per illa que sunt
superogationis opera. quãuis enim confessores non fuerunt omnes
religiosi q̃ntum ad susceptionem habitus & alioꝝ que sunt quedam
accidentalia religiõis. religiosi tñ cẽsendi sunt quãtum ad impletiõẽ
eorum que faciunt essentialit̃ ad pfectõnis statũ. ¶ Ad. iij. ẽ dicẽduꝫ
ꝙ confessio nominis xp̃i in casu vbi aliq̃d subtraheretur honori fidei
xp̃iane ⁊ vbi infidelis cont̃ xp̃ianos insultarẽt uel vbi homo cogeret̃

negare fidē est de necessitate salutis. Sz publice confiteri ꝛ volūtarie et sponte se offerre ad confitendum coram hereticis ꝛ inimicis fidei q̄ sancti confessores fecerunt superogatōnis & pfectōnis est op⁹.

AD. ij. sic ꝓceditur videt enim ꝙ amor concupiscentie magis q̄ amicicie posuerit confessores in pfectōnis statu. Maior enim ē dilectio dei q̄ proximi uel q̄m cuiuscunq; rei create. Sz deus diligitur a nobis amore concupiscentie. Stultū enī esset dicē qd diligat deum et ei velit bonum ꝫ magis ut ip̄m bonum omnis boni volum⁹ nob et iste amor concupiscētie nō amicicie. pfectior ergo fuit in cōfessoribꝫ amor concupiscētie q̄m amicicie. ¶ Pretera maxima dilectio pensat ex maximis bonis. sed maxima bona sunt virtutes & bona spūalia que diligunt a nobis amore concupiscētie cum ip̄a optemus nobis et ꝓximis. pfectior est ergo dilectio cōcupiscentie q̄m amicicie. ¶ Preterea pfectior cōsistit in relinquēdo omnia tempalia & sequendo xp̄m Math. xix. Sed ista diliguntur amore concupiscentie non amicicie. ¶ Preterea illud diligit amore concupiscētie qd diligit in ordine ad aliquid. ꝫ homo diligit in ordine ad aliud & non ꝑm se. Dicit enim Aug⁹ sup illo verbo ad philemonē. ita frater ego te fruar in domino ꝙ si nō addidisset ī domino & te frat tantū dixissz ~~tantum~~ in eo constituisset spem sue beatitudinis. qd nō est faciēdum nisi ī illa trinitate puta in sūmo et incōmutabili bono. pfectiori ergo modo pertinet ad statum pfectum amor concupiscētie magis q̄m amicicie. ¶ In contrarium ē q̄a ꝓpt vnūquodq; & illud magis tale. ꝫ ꝓpt amorē amicicie intendit amor concupiscētie. ergo iste perfectior & maior. ¶ Rn̄sio. Dicendum ꝙ mot⁹ dilectōnis in duo tendit. Primo in eū cui aliq̄s vult aliqd bonum. Scdo ī illud bonū qd ei optat. p̄ma dilectio vocat amor amicicie. secunda vero amor concupiscentie. Excedit aūt p̄ma dilectio secundā q̄ntum ad p̄ns in tribꝫ. Primo in amoris t̄minatiōe Secūdo in diuini precepti obseruatione. Tercio in diuine bonitatis cōmunicatiōe. Si quis enim diligit aliquem ꝙ ei vult bonum q̄zuis vtrunq; diligat & illū cui vult bonum & ip̄m bonum qd sibi optat bonum optatum per accidens dicit amari & non p se. Stultum enim esset dicere ꝙ intētio amātis p se t̄minaret ad illud cuius destructiōez appetit. Si quis autez optat alicui bonum cibum te bonum potum quāuis tale bonum diligat inq̄ntum venit in vsum illius cui vult

illud bonum. Ille tamen bonus cibus uel bonus potꝰ non potest p se amari cum eius usus sit eius destructio. Intentio ergo amantis per se # terminat ad illud cui vult bonum. ⁊ iste ē amor amicicie qui excedit amorem illum concupiscentie in amantis tmination̄e. Scdo excedit in diuini precepti obseruatōne. Cuz enī precipit nobis vt diligamꝰ proximos nostros sicut nosipos non sic accipit talis modus diligēdi vt ipos proximos diligamꝰ non qntum nobis in nostrū usū veniūt quia sic non diligēmꝰ eos sicut nosipos sicut non diligimꝰ equū ul' mulum qui ī nostrum usum veniunt. ꝫ magis diligimꝰ nos quib talia optamꝰ vt ex eis consequamur utile ul' dilectabile. Intelligitur ergo modus diligendi proximos sicut nosipos ut eis velimus fidem caritatem ꝛ eternam felicitatem que nobis volumus ~~illa~~ tempalia bona quib ad illa peruenīamꝰ. modo quo dicebat apl's non quero qꝺ michi utile est ꝫ qꝺ multis ut salui fiant et iste ē amor amicicie nō concupiscētie. Tercio excedit ī diuine bonitatis cōmunicatiōe. Modꝰ enim diligēdi quo diligimꝰ proximum derivatus est a dilectōne dei qua ipe diligit nos. Sz ipe deus diligit nos dilectōne amicicie. quia vult nobis bonū ut cōmunicat nobis sua bona. Igit ⁊ noster modꝰ diligendi in hꝰ pfectus est ut proximos nostros diligamus quia eis volumus bona dilectōne amicicie. magis ergo amor amicicie q̄z cōcupiscentie confessores constituit in statu pfectōnis cū iste sit pfectior

Ad pmum ergo ē dicēdum qꝺ deum diligere ut ei velimus bonuz potest intelligi duplicit. Primo ut ei velimus bonum p sui ꝺsecutiōz vt consequat aliqꝺ bonum quo ipe careat ꝛ sic planum est qꝺ nullū bonum possumꝰ deo optare cum sit bonum infinitum qꝺ nec augeri nec minui potest. Scdo qꝺ velimus ei bonum p sui cōmunicatōnem et sic ei velimus bonū. Dicit enim Dyonisius qꝺ amor mouet deum et nō pmittit eum manē sine germine ꝫ mouet eū ad cōmunicandū sua bona.

Ad scdm est dicendum qꝺ caritas ꝛ bona spūalia sunt maxima bona formalit quib homo proficitur in vita spūali. Sed substantialit ⁊ finalit tminatiue non diliguntur nisi propter nos ꝛ proximos nostros quibus illa optamus.

Ad iij. est dicendum qꝺ tempalia ⁊ quecunq; alia que possunt venire in nostrum usum nō possumꝰ diligere dilectōne amicicie. ut ibi tmineꝝ dilectio ꝫ diligimꝰ ea tanq̄z instrumenta quib nos uel proximi nostri possunt virtuose

agere ꝛ opera superogationis exercē ad cultum diuinū ipa ordinādo vel paupibꝫ erogando. ¶ Ad. iiij. est dicendum ꝙ hominem diligere propter se & non in ordine ad aliud potest intelligi duplicit. Primo participatiue & sic ipe homo per se diligit & ē illud cui p se volumꝰ bonum. Est enī ipe particeps immediate diuine beatitudinis. Scdo terminatiue. ꝛ sic planum est ꝙ non ē finale bonum in q̄ t̄minatiue nostram spem debeamus ponere ꝑm quem modum loquitur apostolus in verbo allegato.

AD. iij. sic ꝓceditur videtur enim ꝙ plus posuerit cōfessores in perfectionis statu tempalium carentia q̄m corpis continentia. Dicit enim apl's. i. Thimo. vi. ꝙ radix omnium malorꝫ ē cupiditas Carentia ergo tempaliū ~~est~~ et carentia cupiditatis tanq̄ carentia oīm malorꝫ magis facit ad pfectōnis statum q̄m aliquid aliud. ¶ Preterea perfectio statꝰ sumit ex his que tenēt se ex parte anime. Sꝫ cōtinētia cum sit circa sexuū diuersificatōnez & corporꝫ diuersam cōplexionem magis se tenent ex parte corpis & p consequens non poterit facere ad perfectōnis statum. ¶ Preterea qd magis reddat hominem aptū ad perfectōnis opa magis facit ad pfectiōis statū. ꝫ hoc videt ee sobrietas Scribitur enim auctoritate Jeronimi. xxxv. di. an non confusio & ignominia est hiesum crucifixum paupem esuriētem farsis & plenis predicare corpibus & ieiunorum doctrinam rubētes buccas tumētia q̄ ora proferre si in loco apl'orum sumus non solum seniores eorum imitem ꝫ cōuersationem & abstinentiam. ¶ In contrium est quod scribit Ecclesiast. xxvi. Omnis ponderatio nō est ꝯdigna continentis anime. ¶ Responsio. Dicendum ꝙ continētia ceteris alijs virtutibꝫ magis facit ad perfectionis statum consequendum & conseruandum quantum ad pn̄s ꝓpter quatuor. Primo ꝓpter maiꝰ exemplū. Scdo propter maiꝰ diuinum. Tercio ꝓpter maiꝰ auxilium. Quarto ꝓpter vincendum maiꝰ prelium. Sunt enim existentes in statu pfectiōis lucētes in medio p̄ue et peruerse nationis per sanctitatis exemplum quasi luminaria mundi verbū vite cōtinētes Ad philipn̄. ij. Nichil autē est ꝙ magis vitam sanctorꝫ virorꝫ habeat denigrare ne ꝓximis lucis exempla monstrēt sicut corporis incōtinētia. Vnde dicit Jeroꝰ. in quadam epl'a de vita clericorꝫ. ꝙ cū testimoniū oportet habē bonū ab his qui foris sunt cum a te feminarꝫ genus non amputat ~~digne~~ das.

loc̃ ℔ reprehendit te ~~multum~~ · ipe te morsibus detrahentium tradidisti. Et Aug⁹ sup illo verbo apli · Spectaculum facti sum⁹ mundo dicit ꝙ sic vitam nostram ⁊ famam nostram custodire debem⁹ vt non erubescant detractorib⁹ laudantes dominum · ꝓpter mai⁹ dominium per tempalium enim carentiam oñamur alijs extrinsecis a nob̃ Sed per corporis continẽtiam oñamur nobis ipis · ꝛ q̃uis magne virtutis sit ut homo sit victor omnium aliorũ mundanoꝝ · longe tñ maioris virtutis est ꝙ homo sit victor suiipi⁹ quia parũ est ut dixit ille sc̃us Constantin⁹ barbaras natõnes vicisse si homo a seipo vincatur eo ꝙ illa vincere virt⁹ est ꝓpl'orum · ℈ vincere peccata in seipo est virt⁹ morum · ꝓpter mai⁹ auxilium · de nulla enim alia virtute sic dictũ est vt scribit sapiẽ · vi · de ipa ~~enim~~ continentia · non possum esse otinens nisi deus det ⁊ hoc ipm est sapientie scire cui⁹ est h⁹ donum que v̄ba exponens Aug⁹ · x · confes · dicit · Iubes nobis domine continentiam da ergo qd̃ iubes et iube qd̃ vis · Et ꝓpter vincendum mai⁹ prelium nã cont̃ alia vicia possumus bellare ꝑm nosipos tot⁹ · ℈ ad buãdaꝝ continentiaꝝ oportet nos bellare cont̃ nosipos ut spũs vincat carnẽ vt nõ quecunq; illa⁹ vult faciat · Quãuis ergo omnes virtutes fecrit ad perfectõnem confessoꝝ plus tñ omnib⁹ alijs continentia posuit et tenuit eos in perfectõnis statu · ℟ Ad primum ergo est dicendum ꝙ concupiscẽtia que est radix omnium malorꝝ viciũ est gñale cõmunit sumptum pro omni iordinato amore cuiuscunq; rei ut dicit Aug⁹ · xi · sup Geñ · ꝑm quem modum ipa concupiscẽtia carnis prohibẽtur nomine cupiditatis · ℟ Ad scõm est dicendum ꝙ corporis otinentia consistit i diuersificatiõe sexuũ instrumẽtalit ⁊ materialit ℈ effectiue et impatiue q̃ntum ad ratõnem meriti ul' demeriti non consistit nisi in voluntate cuiuscunq; conatus q̃nto maior est in resistendo alicui vicio informata caritate tanto magis habẽt ratiõz meriti et pfectiõis ℟ Ad · iij · est dicendum ꝙ seruantes continentiaꝝ necessario seruant sobrietatem ⁊ abstinentiaꝝ · vnde dicit in distinctiõe supposita · ecclesie principes qui delicijs affluũt ⁊ inter epulas atq; lasciuias pudicicias seruare se credunt ꝓphetic⁹ sermo describit quo ejciendi sunt propt malas cogitatiões et opa sua · euangeliũ lege · in tenebras exteriores ibi erit fletus ꝛ stridor dentium ·

℟ De ꝓpter bonum laudis q̃ nunq; · et nullo labõe q̃ q̃ꝛpt expet et si vic sed quo euadi ℟

AD·iiij·sic procedit videtur enim q̄ per humilitatem cōfessores non sint cōsecuti perfectionis statum·quia qd̄ est imp̄fectorum non facit ad statum perfectōnis·ꝫ humilitas videt̄ esse imp̄fectorum cum deo qui est p̄fectissimꝰ non cōueniat humiliari nec alicui subijci ¶ Preterea iusticia ē preclarissima virtutū et cōmunissima·magis g° posuit cōfessores ī p̄fectiōis statu iusticia q̄ꝫ humilitas· ¶ Pretea status perfectōnis est sup̄mus in ecclesia qui semp̄ presupponitur esse cum caritate ꝫ non est iustum q̄ homo existens ī caritate subijciat se peccatoribꝰ·non ergo semper humilitas facit ad statum perfectionis· ¶ In contrarium ē qd̄ scribit̄ philipn̄·ij·in humilitate supiores sibi inuicem arbitrantes·sup̄ quo verbo dicit glo·q̄ ideo apl's ad humilitatem specialit̄ inuitat quia hoc sentire videt̄ qd̄ in xp̄o fuit·ꝫ quicq̄d fuit in xp̄o fuit in sanctis disciplina moꝝ et p̄fectionū ¶ Responsio Dicendum q̄ int̄ omnes virtutes morales humilitas plus facit ad perfectionis statum fundatiue ⁊ conseruatiue ꝓpter quatuor·Primo propter singulare magisterium·de nulla enim virtute tam singulare documētum dedit magister veritatis sicut de humilitate· Dicit enim Augꝰ·sup̄ illo verbo Math·xi·Discite a me q̄a mitis sum ⁊ humilis corde·discite inq̄m a me non mundum fabricare non in ip̄o mundo miracula facere ꝫ quia mitis sum et humilis corde· Nā si magnꝰ es et si vis magnā fabricā celsitudinis construere de fundamento prius cogita humilitatis et q̄nto magis vis edificium sup̄ponere tāto altiꝰ humilitatis fundamentum construe·Secundo propter singulare de accusatore suppliciū· Dyabolus enī qui est accusator humani generis die ac nocte Apoc·xij· propt̄ nullam aliam virtutem perdit in hoīe suam iurisdictōnem vt dicit Augꝰ·nisi ꝓpter humilitatem·non ꝓpt̄ ieiunium quia cibum ip̄e non capit·non ꝓpt̄ castitatem q̄a feminaꝫ non cognoscit·nec ꝓpter oratōnis vigilias quia ip̄e nunq̄ꝫ dormit· nec ꝓpter datōnem pecunie quia nunq̄ꝫ pecuniam in bursam ponit Solum autez ꝓpter humilitatem quā videt hominem seruare in t̄ris quam ipse in celo seruare contempsit· Tercio ꝓpter singulare operis virtuosi contrarium·nam contrarium humilitatis ē sup̄bia q̄ singularit̄ sic destruit omnia op̄a virtuosa ut etiam bonis op̄ibus insidietur vt pereant· Vnde Augꝰ·scribēs ad comitez Bonifacium dicit singularit̄ tibi cauenda est sup̄bia quia dyabolus sup̄bia tumidꝰ sic ait· ī celū

cōscēdam et ero similis altissimo. xp̄s benignitate humilis dicit. formam serui accipiam et habitu ero ut homo. dyabolus per pharaonem ait. nescio dominum et ysrahel non dimittam. xp̄us per humilitatē dicit Scio eum et si dixero nescio eum ero similis vobis mēdax. Dyabolus per supbiam dicit. Mea sunt omnia et ego feci ea. xp̄us dicit. A me ipo non possum facere quicq̄ sz est pater qui manet in me et ipe facit omnia opa. Quarto ꝓpter singulare p̄mium. exponēs enim Crisos. illud verbum luce. xviij. Omnis qui se exaltat humiliabit̄ et qui se humiliat exaltabit̄. dicit. q̄ sicut fastus inflatio ab ipsis celis potest deprimere non cauentem. sic humilitas ab ipo abysso peccatorez hoīez habet sublimare. hec enim p̄ phariseo publicanum saluauit. latronē ante apl'os in paradysum induxit. Et subdit si iuxta magna delicta humilitas posita fuerit. tam facile currit vt supbie iusticiam transeat Si vero iusticie et sanctitati eam cōiunxeris quo non ibit. assistet enī ipi tribunali diuino in medio angelorum cum multa fiducia. ideo ꝓpt̄ singulare magisterium. ꝓpter singulare de accusatore suppliciū. ꝓpt̄ singulare opis virtuosi contrium et ꝓpt̄ singulare p̄miū. humilitas est singularis virtus inter omnes alias. et ideo singulariter p ipam confessores positi sunt in pfectōnis statu. ¶ Ad p̄mum ergo ē dicendum q̄ deus s̄m nat̄am diuinā est simplicit̄ perfectus in quo aggregantur pfectōnes omniū generum ideo s̄m nat̄am diuinā non conuenit sibi humilitas s̄m vero nat̄am assumptam factꝰ est obediens vsq̄ ad mortem. homo vero q̄uis s̄m suam nat̄am statum uel tempꝰ possit dici pfectus. in compatione tamen ad deum semper inuenit̄ deficiens ideo respectu eius conuenit ei humiliari et omnibus propter ipsum. ¶ Ad scd̄m est dicendū q̄ in quolibet homine potest considerari illd̄ quod dei est et illud qd̄ hominis est. Quantū vero ad illud qd̄ dei est in quolibet homine si sibi exhibet̄ humilitas non exhibet̄ sibi sed deo. Quantum vero ad illud qd̄ hominis est et si defectus et peccatum in ipo videat̄ semp tn̄ s̄m Augꝰ. debemus in ipo considerare esse aliqd̄ donum quo nobis supior est ut nō frustra dicat apl'os ī humilitate supiores sibi inuicem arbitrantes q̄ntumcūq̄ donum quo supiores esse videmur sic manifestū ē et donū quo nob̄ alij vident̄ inferiores sic occultatum. ¶ Ad. iij. est dicendum q̄ iusticia illa legalis que est preclarissima virtutū pt̄ esse maior humilitate ordinatīe et obs̄uatīe

Ordinat enī ⁊ precipit obseruari omnes actus virtutum. ꝫ fundatīe et conseruatiue humilitas excedit iusticiā ⁊ omnes alias.

Questio. Nonagesima sexta. quomodo apostolorū perfectio obseruata est in virginibus.

Deinde considerandum est quomodo apl'orum ꝑfectio obseruata est ī virginib⁹. Circa quod querunt̄ q̄tuor. Primo. Vtrum virginitas sine voto ꝑuata posuerit virgines in perfectōnis statu. Secundo. Vtrum virginitas voto promissa fuerit apud deum maioris meriti ī virginib⁹ q̄ꝫ sine voto. Tercio. Vtrum virgini corruptorem volentē eam corrumpē violent̄ liceat int̄ficere. Quarto. Vtrum virgines que fuerint violenter corrupte a barbaris perdiderint aureolam.

Ad p̄mum ergo sic proceditur. Videt̄ enī ꝙ virginitas sine voto seruata posuerit virgines in ꝑfectionis statu. Quia qd̄ opus ē perfectōnis & superogatōnis ponit ad ꝑfectōnis statū. Sꝫ virginitas est opus superogatōnis ⁊ perfectōnis. sic patet. i. Chor. vij. ⁊ Math. xix. Preterea nullus diceret ꝙ virginitas sine voto seruata non p̄feratur matrimonij statui. virgines ergo sine voto sunt in ꝑfectiori statu q̄ꝫ cōiugati. Preterea apl's dicit. i. Chor. vij. qd̄ qui virginez tradit nuptui bene facit. qui vero seruat eam volentez continē meliꝰ facit. ergo absq̄ꝫ omni voto virginitas est melior cōiugali copula & sic pertinet ad ꝑfectōnis statum. In contrium est quia virgo sine voto virginitatis emisso potest nubere. voto vero obligata non solū nubere ꝫ velle nubē est sibi damnabile. ut dicit Ieroꝰ. ergo ꝑ virginitatem sine voto non fit ꝑpetua sepatio a cōmuni statu ꝯiugatorum.

Rn̄sio. Dicendum ꝙ status ꝑfectōnis duo importat. Primo mutationem ratiōe status. non enim est transitꝰ de vno statu ad alium sine aliqua mutatōne. Secundo superogationem ratione ꝑfectōnis non enim qd̄libet opus est perfectū uel ponit hominem in ꝑfectōnis via ꝫ solū qd̄ ē cōsilij & superogatiōis. Mutatio g° status de libertate ad seruitutē nō fit sine voto quia si virgo uel vidua vouet ꝯtinētiā seruare ꝑuant se libertate ducēdi virum. Si aūt absq̄ꝫ voto ꝯtinētiaꝫ seruant tali libertate non ꝑuant̄. Isto modo accipiendo statum ut est conditio importans mutatōnez de seruitute ad libertatē ul' ecōuerso

solum facit voti promissio· uel p̄uata q̄ntum ad deū uel solemnizata quātum ad ecclesiam· Solemnizat̄ autē votum p habitus susceptiōez vel subscriptōnem & testium aduocationem· Vnde scribitur ·xx·q·i· professionem viduitatis uel virginitatis faciant & habitū religiōis sumant que castitatē seruare ꝓponunt/ pfectio vero acq̄ritur p cōsilij et superogationis opus· Vnde dicendum est ꝙ virginitas sine voto seruata non posuit virgines in pfectionis statu sed ī perfectiōis ope·

¶ Ad primum ergo est dicendum ꝙ virginitas opus consilij ⁊ superogationis est ponens virginem in pfectionis via q̄ntum ad opus sicut abdicatio tempalium posuisset illum adolescentem in pfectiōis opere si sua bona ꝟm consilium saluatoris voluissz paupibꝫ elargiri

pcl · sed tamen non fuisset ille positus in perfectionis statu nisi xp̄m fuisset secutus p votum ꝓpetue obedientie· astringendo se voto ad illam tp̄alium abdicatōnē modo quo apl̄i fecerūt· sic virgo uel vidua ꝟuando continentiam non ponitur in pfectionis statu nisi p voti ꝓpetuam obligatōnem· ¶ Ad scd̄m est dicendum ꝙ virgines seruātes continētiam sine voto preferunt̄ cōiugatis in pfectōnis ope ꝫ nō ī pfectiōis statu vl̄ in pfectōnis actu ꝫ non in pfectōnis p̄tate· Planum est enī ꝙ virginitas pfectiꝰ opus est q̄m matrimoniū ex quo tñ ī virginibꝫ

adimit̄ non ~~admittit̄~~ p̄tas nubēdi nō est ibi excessus statꝰ q̄ntum ad p̄tatez sed solum q̄ntum ad actum/ Et per hoc patet rñsio ad tercium quia apostolus accipit ibi bonum ⁊ melius quantum ad actum nō quātum ad potestatem·

AD ·ij· sic procedit̄ Videt̄ enim ꝙ virginitas voto promissa nō fuerit maioris meriti in virginibꝫ q̄m sine voto· q̄a virginibꝫ fatuis clausa est ianua Math ·xxv· Sed solemnisare votum videtur pertinē ad fatuas virgines cum in hoc req̄ratur homniū testimoniū et fame gloria· ¶ Pretea virginitas lucie & cecilie magni meriti fuit in tantum ꝙ virginitas in eis fecit martirium magis q̄m martiriū virginitatem ut dicit Ambrosius· in libro de virginitate sed earum virginitas non fuit voto solemnisata· ergo ad rationem meriti vir-

firmata ginitatis non requiritur ꝙ sit voto ~~seruata~~· ¶ Preterea ut opus sit meritoriū req̄ritur ꝙ sit voluntariū ⁊ secretariū ut dicente saluatore nesciat sinistra quid facit dextera· maioris ergo meriti ē virginitatez seruare sine voto q̄m cum voto· ¶ In contrium est Augꝰ· super illo

verbo psal· Vouete ⁊ reddite domino deo vestro· ¶ Rñsio· Dicendū
q̄ vna opatio potest esse magis meritoria q̄m alia ꝑ tria · Primo
si fiat cum maiori conatu ⁊ cum ardentiori ꝓmissione · Cum enim
operatio nō sit meritoria nisi quia volūtaria q̄nto plus ī opatiōe est
de conatu ⁊ de auiditate voluntatis· tanto magis est meritoria· ideo
nanq̄ dilectio marie magdalene multum fuit meritoria q̄a multuz
fuit de conatu ⁊ de auiditate voluntatis· Scō si fiat cū maiori oblā-
tione· nam ceteris paribꝫ plus meretur qui offert deo duo q̄m vnum
Tercio si fiat cum firmiori obseruatiōe· ꝟm enim Aug⁹· nō inchoasse
sed pfecisse est opus pfecte virtutis· ꝟpter ista ergo tria possum⁹ dicere
q̄ virginitas cum voto est magis meritoria q̄ꝫ sine voto · Primo q̄a
est cum maiori conatu et cum ardentiori ꝓmissione· Est enim votū
promissio spōtanea ⁊ voluntaria facta deo· igitur virginitas ꝟuata
cum voto est promissa et dedicata deo cū toto conatu ⁊ libera volun-
tatis opatione quia vouere libera opatio est voluntatis ⁊ hinc ē q̄
qui non sunt sui iuris vouere non possunt · Secundo quia est cum
maiori oblatione· Nam vouens ⁊ seruans virginitatem duo offert
deo scz voluntatem ⁊ opus· Seruans vere sine voto solū offert vnū
puta opus· Si ergo plus meruit Petrus qui dimisit omnia ⁊ secut⁹
est xp̄m q̄m socrates ꝓbs qui solum temperalia dimisit uel alius qui
dimitteret diuitias ⁊ xp̄m non sequeret· sic plus meretur virgo vir-
ginitatem seruans cum voto q̄m sine voto· quia offert deo arborez ⁊
fructum· seruās vero sine voto solum offert fructum· Tercio quia fit
cum ꝑpetua ⁊ firma obseruatōne· naz seruans virginitatez sine voto
potest resilire a ꝓposito quando vult sed vouentibus virginitatem ⁊
seruantibꝫ ipam cū voto nō solum nubere ꝫ velle nubē ē damnabile
vt dicit Iero⁹· ⁊ ponit· xxij· q· i· ¶ Ad ꝓmum ergo est dicendum q̄
fatua virgo dicit illa uel ille que sic desiderat famari et laudari apud
alios vt testimoniū alioꝝ ꝓferat testimonio dei ⁊ testimonio cōsciētie
sue de continentia uel de quocunq̄ alio bono ope qō facit· talis enī nō
portat oleū secū quia gaudium bom opis totum habet ī testimonio
alioꝝ nō in conscientia sua referendo in deum de quibꝫ dicit Iob· xij·
q̄ dilexerunt gloriam hominū magis q̄m dei· vnde fatua virgo non
nuncupatur ꝑpter voti solemnitatem· sed magis ꝑpter conscientie ⁊
intentōnis vanitatē cum ipa virginitas non ordinatur nec ꝟuatur

propt̃ finem debitum. ¶ Ad scd̃m est dicendum q̃ q̃uis votum lucie et cecilie & multarum virginum non fuerit solemnisatum per habitus susceptõnem uel conscriptionem seu p alia que accidentalit̃ se habent ad votum fuit tamen voluntate firmatum. non est enim aliud votũ quod quantum ad deum habet vim obligandi nisi mentis conceptõ voluntate firmata ut dictũ est lucie p agatham de tali voto cõsciẽtie. iocundum deo in tua virginitate habitaculum p̃parasti. Et sic intelligendum est de voto cecilie ⁊ aliarum virginum. ¶ Ad. iij. est dicẽdum q̃ Aug⁹. in sermõe domini triplicem modum dicẽdi recitat de occultatione boni opis qua precipit̃. vt nesciat sinistra quid faciat dextra Primus est ut p sinistram intelligat̃ infidelis. & p dexterã fidelis. ut sit sensus q̃ opus bonum factum p fidelem debet latere infidelẽ. hunc autem modum reprobat. quia tũc nulla culpa esset de bono ope velle placere fidelib⁹ ꝫ solum infidelib⁹ qd̃ est falsum. Secundus est ut per sinistram intelligat̃ inimicus ita vt cum quis facit bonum opus sic debet occultare vt eius inimicus nesciat. Et hunc similit̃ reprobat q̃a xp̃s coram iudeis inimicis eius circumstantib⁹ misericordit̃ sanauit homines. Tercius ẽ ut p sinistram intelligat̃ vxor & p dexteram vir vt quia vxor cõmunit̃ cupidior ẽ viro in faciendo elimosinã quoniã quando elimosinam homo vult facere uel aliquod bonum opus debet occultare ne vxor eius sciat ꝓpter domesticam pacem habẽdam. & hũc modum reprobat quia preceptum de faciẽdo elimosinam ⁊ quodlibet bonum opus dat̃ cõmunit̃ viro & vxori. Est ergo mod⁹ intelligẽdi ver⁹ ut p dexteram intelligat̃ recta intentio q̃ nunquã debet misceri sinistre p humane laudis appetitõnem sed semper referri in deum per conscientie t̃minatõnem tanq̃ in finem.

AD. iij. sic procedit̃ Videtur enim q̃ virgini corruptorem volentẽ ip̃am violent̃ corrumpẽ liceat interficere. quia de duob⁹ malis semper min⁹ malum est eligendum. ut scribit̃ auctoritate Gregorij xiij. di. c. nerui testiculorum. Sed minus malum est cõmittẽ homicidiũ q̃ virginitatem perdẽ. cum virginitas sit consilij & superogationis opus qd̃ prefert̃ cuicunq̃ bono qd̃ sub precepto ponitur. ¶ Preterea licet occidere hominem pro conseruatione vite corpalis ꝫ simul cum vita volentis occidere seruare nõ potest. ergo multo magis licet hoĩem occidere pro conseruatione virginitatis. quia temporalia sunt bona

minima · corpalia ꝟ bona media · virtutes vero & bona spiritualia
sūt bona maxima ut dicit Augustinꝰ · ij · libro de libero arbitrio · c · xij
¶ Preterea sicut anima viuificat̄ a deo ꝑ dona spūalia ī spūali vita
sic corpus viuificat̄ vita corpali · Sed non tenet̄ quis vitam suam
spiritualem ꝑdere pro proximi corpali & nat̄ali vita seruanda · ergo
citius debet virgo perimere vitam sui corruptoris corpalem q̄ꝫ suam
spūalem ꝑdere āmittēdo virginitatē ¶ In contrium est quia maiꝰ
malum homicidium q̄ꝫ fornicatio ꝫ pro nullo bono conseruando licet
homicidiū ꝓpetrare · ¶ Rn̄sio · Dicendum ꝙ istam questiōz det̄minat
Augꝰ · i · de ciui · dei · c · xviij · vbi ꝑmo assignat ratōnez quare nō licet
pro seruanda pudicicia nec se nec aliū occidere · Scd̄o soluit obiectiōez
possibilem fieri in contrium · Ratio sua est ista · supponit enim ꝙ cō=
tinentia & virginitas consistit ī integritate mētis nō carnis nisi ma=
terialiter solum ⁊ pertinet precipue ad bona anime q̄ nobis nolētibꝫ
auferri non possunt · Nam si nobis nolentibꝫ posset auferri iam nō
esset virtus animi ip̄a pudicicia nec continētur inter bona anime sed
bona corpis · tunc sic arguit · pro illa re que sine consensu meo michi
auferri nō potest & que sine detrimento anime · imo cū magno lucro
anime per violentiam tolli potest non licet michi occidere hominem
volentem ip̄am auferre ꝫ talis res est ip̄a pudicicia ⁊ virginitas uel
continentia que sine consensu mentis a nobis auferri non potest &
absq̄ꝫ omni detrimēto anime · imo cū magno lucro anime potest tolli
eo ꝙ cum immundicie carnalium concupiscentiaꝝ nō cedit animus ·
corpus sanctificatur q̄ntumcunq̄ꝫ violent̄ sit oppressum nec violētia
libidinis aliene potest tollē virginitatem ul̄ sanctitatē quā cōseruat
perseuerantia ꝓp̄e continentie · ergo nec timore āmittendi bonū mētis
quod est incertum nec timore āmittendi bonum carnis q̄ꝫuis hoc sit
certum licet virgini seip̄am uel aliquē aliū occidere · Secundo Augꝰ ·
soluit obiectionem possibilē sibi fieri · posset enim aliquis sic obijcere ·
Timendum est ⁊ cauendum ne libidini hostili subdituz corpus ille=
cebrissima voluptate animū alliceat ꝯsentire peccato vt non iam ꝓp̄t
alienum ꝫ ꝓpter suum peccatum anteq̄m virgo cōmittat debet se uel
suum corruptorem occidere · Ad q̄d rn̄det Augꝰ · tripliciter · Primo sic
si hoc esset licitum ut ꝓpter futurum peccatum vitandum deberet hō
se uel alterum occidere hortandi sunt homines statim cum baptisati

sunt ut seipsos occidant quia tunc est tempus cauendi omnia futura peccata cum sint omnia preterita deleta q̄ si hoc non licet nec aliud. Secundo sic. magis est subiect9 anim9 virginis timentis corruptorē deo eiusq; sapientie q̄ corpis concupiscētie sue uel aliene. ergo magis debet confidē ne anim9 eius consentiat libidini carnis sue ex concitatione libidinis aliene q̄m diffidere. Tercio sic. sanctius est de futuro adulterium cōmittē q̄m certum de p̄nti homicidiū. ergo non debem9 nunc peccare ne forte postea peccemus nec nūc p̄petremus homicidiū ne forte postea incidamus in adulterium. ¶ Ad primum ergo est dicendum q̄ dictum Gregorii intelligitur in eo casu quando vtrunq; malum est p̄ns et in actu eligendi tunc enim min9 malū ē eligēduz propt̄ vitatōnem maioris mali planum est. ℔ quando vnū est p̄ns et reliquum futurum cuz illud q̄ futurū est nō sit. non sunt faciēda mala p̄m ap̄li sententiam ad Ro. iij. vt eueniant bona uel vt euitent mala que nō-dū sunt. ¶ Ad sc̄m est dicēdum q̄ q̄uis vita naturalis vel corpalis minus bonū sit q̄m virginitas. nō tn̄ potest vita corpal' seruari solo cōsensu mētis sicut ipa virginitas. ideo nō ē simil' ratio. ¶ Ad. iij. est dicenduz eodem modo q̄ vita spūalis anime p̄ donuz virginitatis potest saluari in consensu mentis etiā in oppresso corpe et dato q̄ aliquod detrimentum pateret vl' de ipo detrimento timeret penitēdo tamē potest saluari. Dicit enī Aug9. q̄ sanctius ē flagitiū cōmittere q̄ penitendo saluetur quaz tale facinus cōmittē ubi locus salubris penitētie non relinquit nc̄.

AD. iiij. sic procedit̄ Videt enī q̄ virgines corrupte a barbaris̄ perdiderunt aureolā. Dicit enim Iero9. Cum omnia deus possit non potest virginem suscitare post ruinam valet quidem liberare de pena sed non valet coronare corruptam. ¶ Preterea virginitas est integritas carnis. dicente Aug°. in libro de. virginitate. Virginitas est continentia qua integritas carnis ip̄i creatori anime et corporis vouetur et consecratur. Corrupta ergo carne non erit amplius virgo nec in numero virginum cōputanda. ¶ Preterea Aug9. dicit. xxviij. de ciui. dei. ideo deū permisisse virgines x̄pianas a barbaris violent̄ deflorari ne de bono virginitatis seu viduitatis supbirent. q̄ dato q̄ de tali bono cor inflatum tunc non haberent. tn̄ hostilem violentiā i carne p̄esse sunt quia habebāt aliq̄o latenti9 infirmitatis q̄ poterat

in ſupbie faſtum extolli ſi hanc humilitatē ī vaſtatiōe illa euaſiſſent Videt ergo ꝙ virginitatis coronam ām̄ſerunt· ¶ In cōtrium eſt quod dicit Ambroſius ⁊ ponit· xxxij· q· v· Tollerabilius eſt virginem mentem habere q̄m carnem· vtrunq; bonum eſt ſi licet· Si autē non licet ſaltem non homini caſtiſſimo ꝫ deo· Et lucia dixit paſtaſio· ſi me inuitam feceris violari virginitas michi duplicabit ad coronam· ¶ Reſponſio· Dicendum ꝙ victorinus preſbiter iſtam queſtionem fecit Aug°· quid ſentiendum eſſet de virginib⁹ defloratis a barbaris· Ad quaz ſic rn̄det ꝙ ſi ip̄az animus nulla conſenſionis turpitudine fuit maculatus tota illa libido facientis fuit culpa non patientis· atq; omnes illa violentia non pro corruptionis turpitudine ꝫ ꝙ paſſiōis vulnere eis deputabit quia tantū valet in mente integritas ut illa ī uiolata nec ī corpore poſſit pudicicia violari cuius mēbra potuerūt ſepari· Si autez ſit dubium de ip̄az conſenſu poſt illam violentam corruptōnem ratam ip̄am habendo ⁊ conſentiendo p voluptuoſam delectationē puto ꝙ aureolaz pd̄iderunt irrecupabiliter· quia cōſenſus in rem illam iam factam nō poteſt recupari nec ex toto de ipo penitē et dico ex toto· quia bene potuerūt penitē ꝙ ille conſenſus uel ratiba bitio non imputaretur eis ad eternam penā· Quantū tn̄ ad recupa tionē aureole uel illius p̄mij accidentalis qō debet virginib⁹ irrecupa biliter poiderūt· Si vero ſic violent corrupte poſtmodum cōſenſerūt in aliquā corruptōnem fiendam non in illam iam factam potuerūt vt puto de illo conſenſu penitere non ſolū ut eternam penā tranſiret verum etiaz ut recuparent aureolam ⁊ p̄miū accidentale virginib⁹ debitum· quia ratibabitio nō in futurum ꝫ retro trabit· ¶ Ad p̄mū ergo eſt dicendum ꝙ Iero· loquit de poitione virginitatis p mentis conſenſionez ⁊ carnis corruptionem que nō poſſunt reſuſcitari poſt ruinam q̄ntum ad p̄miū illud accidentale virginitati debitum· Si ꝺ loquat de corruptione carnis violenter facta intelligit ꝙ non poteſt reſuſcitari virgo ꝙ non ſit facta talis corruptio· reſuſcitat tamen ꝙ illa corruptio ſibi nō imputet pro turpitudinis crimine ꝫ ꝙ paſſiōis vulnere ut dicit Aug⁹· Quantum enim ad ratōnem meriti magis debet dici corpis ſanctificatio q̄m corruptio· ¶ Ad ſcm̄ eſt dicendum ꝙ delectatio venerea cui opponitur virginalis caſtitas accidentaliter importat ſignaculi virginalis violationem· materialit ꝺ ſeminum

cõmixtionem. Sed formaliter solum voluntatis consensionem. Vnde consensu volũtatis nõ existẽte virginitas nunq̃ perdit nec inuiolata pudicicia mẽtis ãmittit cum nec in corpore possit pudicicia violari quãuis mẽbra signaculi virginalis possint separi. Ad. iij. est dicendum q̃ non vult Aug⁹. illas virgines defloratas virginitatem ammisisse si non affuit consensus mentis. Sed dicit ideo deum illam deflorationem in eis p̃misisse ꝓpter humilitatis conseruationem. vñ subdit inferi⁹. non ablata est in eis castitas sed humilitas p̃suasa ut sicut quedã morte rapiunt ne malicia mutet intellectũ eoꝝ. ita aliq̃d ab illis virginibus raptũ est ne ꝓsperitas mutaret eaꝝ modestiã.

Questio. Nonagesimaseptima. quomodo apl'orum p̃fectio obs̃uata est in monachis manib⁹ laborantib⁹.

Nunc videndũ est quomodo apl'oꝝ p̃fectio obseruata est in monachis maĩb⁹ laborãtib⁹. Circa q̃d querũt sex. Primo Vtrum monachi manib⁹ laborantes fuerint in p̃fectiõis statu. Secundo. Vtrum illa que acquisierunt monachi ex labore ip̃oꝝ eis uel monasterio fuerint acquisita. Tercio. Vtrum licitum fuerit et sit monachis aliq̃d ꝓp̃um habẽ. Quarto. Vtrum monachi viuẽtes in societate fuerint in perfectiori statu q̃m solitarij. Quinto. Vtrum monachoꝝ vita q̃nto sit artior tanto fuerit perfectior. Sexto. Vtrum monachis vniuersaliter ex precepto esus carniũ fuerit interdict⁹.

Ad p̃mum ergo sic proceditur Videt enĩ q̃ monachi manibus laborantes non fuerint in p̃fectõnis statu. q̃d enim nõ est opus consilij et superogatõnis nõ ponit hominem in p̃fectõnis statu. Sed laborare manib⁹ nõ ẽ op⁹ consilij ⁊ superogationis. Sz magis iux̃ preceptum apl'i. ij. thessal'. vltimo. videt esse de dictamine legis nat̃e vt qui nõ laborat non manducet. Preterea nullum inuolũtariũ pertinet ad p̃fectionis statum. sed laborem quilibet nat̃aliter respuit et interdum contra voluntatem assumit. ergo non ponit aliquem in perfectõnis statu. Preterea q̃d ingerit sollicitudinem ⁊ temp̃alium curam. non p̃tinet ad statum p̃fectõnis. sed laborare manib⁹ ingerit mẽti humane sollicitudinem ⁊ temp̃alium curam. non ergo spectat ad statum p̃fectõnis. In contrarium est sup̃ illo verbo psal. labores manuũ tuaꝝ qui manducabis beatus es ⁊ bene tibi erit. Dicit glo.

Beatus es hic p gratiaꝫ & bene tibi erit in futuro p gloriã. ¶ Rñsio
Dicendum ꝙ laborem manuum facẽ ad pfectõnis statũ ĩ monachis
vel ĩ quibuscũqꝫ alijs religiosis potest intelligi duplicit̃. vl' ad status
perfectõnis consecutõnem uel ad ip̃ius pfectionis status cõsuatiõeꝫ
Primo modo planum est ꝙ status pfectionis vite apl'ice nõ acquirit̃
nisi per tria vota supius noĩata quia p illa fit mutatio stat⁹ de liber:
tate in ꝑpetuam xp̃i seruitutez in his que sunt superogatiõis opa ꝑm
quem modum accipit̃ status. ij. q. vi. Cum in causa capl'i uel status
interpellatum fuerit nõ p procuratõneꝫ ꝫ p seip̃os appellantes causã
suam agere oportet. vnde dicit Aug⁹. sup illo verbo Math. xix. Ecce
nos relinquim⁹ omnia. ꝙ de cõpunctiõe cordis ꝓcedit abrenũtiatio
et conceptus omniũ facultatum de qua procreat̃ humilitas & obediẽ:
tia. De humilitate autẽ gñatur mortificatio voluptatum. & de mor:
tificatõne voluptatum extirpantur atqꝫ marcescunt vniuersa vicia.
Ex quoꝝ expulsiõe ⁊ virtutum pullulatõne acquirit̃ puritas cordis
et apl'ice caritatis pfectio Sed scdo modo planũ est ꝙ facit ad pfecti:
onis status conseruatõnem. Ordinat̃ enim corpalis labor specialiter
ad quatuor. Primo ad peccatum precauendum nõ enim est inflictus
homini labor ad inducendaꝫ nat̃e tristiciam ꝫ ad expellendam super:
additam nat̃e maliciã ut dicit damas. Secundo ad peccatũ puniẽdũ
vel mortificandum. Dicit enim Aug⁹. ꝙ non sufficit solum corpale
ieiunium ad acq̃rendam pfecte castimonie puritatem nisi precesserit
contritio spũs & oratio cont̃ hũc immundissimũ spiritum pseuerans.
labor q̃ꝫ & opus manuũ instabiles cordis vagationes cohercens ac
reuocans. Tercio ad ocium fugiendum qd̃ potissime habet locum in
monachis vel ĩ religiosis solitarijs. Dicit enĩ Iero⁹. Certũ ẽ neminez
posse impugnatõnes solitudinis tollerare nisi eũ qui ꝓprijs manib⁹
victum sibimet fuerit parare cõtentus. Quarto ad victum ꝓprium
conq̃rendum modo quo fecit apl's Act̃. xx. Ad ea que michi op⁹ erãt
et his que mecuꝫ sunt ministrauerunt man⁹ iste oĩa. ¶ Ad p̃mum
ergo est dicendum ꝙ laborare manib⁹ ex supioris obediẽtia & ꝓpter
viciorum mortificatõnem ⁊ malaꝝ temptatõnũ expulsiõeꝫ pfectiõis
op⁹ est saltem conseruatiue. quia habet hominem in pfectiõis statu
conseruare. ¶ Ad scdm est dicẽdum ꝙ sicut Anb. dicit in li. de sil'itu:
dinib⁹ nichil obest monacho q̃ntũ ad merituꝫ cuꝫ ordinis difficultas

cogit eum vigilare laborare iniurias multas pati q̄a p̄ma volūtas qua se in xp̄i seruitutez tradidit omnia illa sibi meritoria fecit. ¶ Ad iij. est dicenduz q̄ non omnis sollicitudo repugnat p̄fectiōis statui s̄z solum illa que sic terrenis curis inheret ut euoluat mētez a dei amore Vnde dicit Aug⁹. sup illo verbo. Nolite solliciti esse quid māducetis q̄ non ista p̄hibita sunt aplis ut non p̄curarent q̄ntum necessitas satis est. Vnde honeste potuerint sed ne propter ista euangelizarent tanquā propter finem.

Ad. ij. sic procedit̄ Videt̄ enim q̄ illa que acquisierūt monachi ex labore ip̄orum eis & non monasterio sint acquisita. Homo nanq̄ naturali debito ⁊ ex precepto dei tenet̄ sustētare parētes. q̄ntumcunq̄ ergo monachus sit astrict⁹ monasterio p̄ ingressum religiōis et obligationis votum. q̄d exquisiuit ex p̄prio labore poterit erogare parentib⁹ in eorum sustentatione. ¶ Preterea quilibet debet suorum domesticoꝝ curā habē. iux̄ illud. i. Thimo. v. Qui suoꝝ domesticorū curam non habet fidem negauit & est infideli deterior. Sz contingit quandoq̄ monachum apostatare & vxorem cape & filios generare. poterit ergo acquisita bona ex suo labore vxori & filijs relinquere & non assignare monasterio. ¶ Preterea p̄pter inopiam & paup̄tatē debitor nō absoluit̄ a debito nisi forte ad temp⁹ q̄dui adest impossibilitas reddendi. ergo multo magis propter paup̄tatem monasterij monachus non absoluit̄ a debito parentum quin possit lucrum sui laboris in parentum sustentatione ouertere. ¶ In contrariū est quia donū est datio irreddibilis sed monachi se ⁊ sua donant monasterio ergo que acquirunt non eis sed monasterio acq̄runt̄. ¶ Responsio. Dicendum q̄ personaꝝ quedam plene quo ad omnia sunt sui iuris sicut homo liber & paterfamilias. ⁊ tales possūt sibi acquirere & acq̄sita retinē. Quedaꝫ vero plene sūt iuris alieni ut serui & tales nichil eis sed dominis eorum possunt acquirere. Quedam vero partim sūt sui iuris & partim alieni ut qui sunt de familia sicut vxor & liberi ⁊ tales p̄sone partim sibi & partim alijs acquirūt. vxor enī ex patrnalibus sibi acquirit ex alijs autē saltem viro quo ad mīstratiōez. Silr filius familias sibi acquirit de castrensi peculio & quasi de alijs vero acquirit patri. Nunc autez est ita q̄ monach⁹ vel religiosus totalit̄ est iuris alieni tam quo ad seip̄m q̄ quo ad sua q̄a vt dicit auten. C.

de sa·sanc·ecc·ingressi monasteria se & sua deo devicant· ideo dicēdū est q̄ monachi quecunq; acquisierunt uel acq̄runt ex laboribꝫ iporū vel quocunq; iusto alio titulo non eis sed monasterio sunt acquisita· ¶ Ad primum ergo est dicendum q̄ homo tenet ex p̄cepto parentibꝫ subuenire si sibi adest possibilitas· vñ ex licentia abbatis uel ex aliq̄ libera administratione potest parentibꝫ subuenire de suo labore & de his quoꝝ administratōnem habet tenet· aliter exquo de suo nō habet nec adest sibi facultas aliunde acquirendi q̄· suum sit· absoluitur ab executōne precepti p impotētiam· ¶ Ad scm̄ est dicendum q̄ in tali casu non potest relinquere vxori lucrum sui laboris nec filijs quia vxor illa non fuit vxor ꝫ concubina· Vnde non erat plene iuris sui non ꝫ) alieni & filij non erant in potestate patris cum non essent de legittio thoro nati· totum ergo q̄· acq̄runt apostate tenent monasterio vel religioni assignare cuius sūt· Quod autē vxor uel filij eoꝝ acquisierūt· eis tenent relinquere· ¶ Ad·iij·est dicendum q̄ non est simile quia ille qui manet ī seculo de pauptate potest fieri diues & post venire ad pinguiorem fortunā· vnde non absoluit a reddititōe debiti simplicit· Sz monachus p introitum religionis de cetero q̄· acq̄rit monasterio acquirit non sibi· vnde vniuersaliter absoluit a debito parentum nisi de licentia abbatis uel de his quorum administrationez habet possit eis subuenire·

AD·iij·sic procedit· Videtur enī q̄ licitum fuerit & sit monachis aliq̄· ꝓpium habe· Beatꝰ enī Benedictus fuit pater monachoꝝ vt dicit Gregoriꝰ·iij·dyalogoꝝ· Sz ipe dicit in regula sua·c·de ꝓpo· Monachus omnino nichil habeat nisi q̄· abbas dederit vel cōcesserit· ex abbatis ergo dispensatōne monachus ꝓpium habe p̄· ¶ Preterea non minoris pfectōnis sunt epi q̄m monachi· Sed epi ꝓpium habere possunt·xij·q·i·c· epi de rebus ꝓprijs· ergo multo fortius licitum est monachis ꝓpium habere· ¶ Preterea non est dicendum q̄ monachi bonis patrimonialibꝫ priuent ꝓpter religionis introitum· Sed talia nunq̄ fuerunt monasterio acquisita· ergo talia monachus post sicut propria retinere· ¶ In contrium est q̄· scribit extra de sta·mo·c·cuz ad monasterium· prohibemus q̄ districte in virtute obedie sub obtestatione diuini iudicij ne quis monachorum ꝓpium aliquo modo possideat· ¶ Responsio· Dicendum q̄ aliqua sunt sub aliquo statu

monachali p que monachus essentialit̃ differt a seculari. Quedaꝫ v̄
sunt accidentalia per que a seculari monachus accidentaliter differt.
In primis ergo solus ꝓp̄ potest dispensare sicut solus ip̄e in casu ne-
cessitatis posset de monacho facẽ nõ monachuꝫ. In alijs vero abbati
relinquit̃ dispensatio. constat aũt ꝙ abdicatio ꝓp̄etatis substantiale
est monachatui cum in h° monachus a seculari differat. Scribit̃ enĩ
auctoritate Jeronimi. xij. q. i. Q̃ duo sunt gn̄a xp̄ianoruꝫ. vnum est
diuino officio mancipatum qui victu et vestitu contenti nullam int̃
se ꝓprietatem debẽt habẽ ꝫ omnia cõmunia. Aliud est qd̄ possidet ista
temp̄alia. ĩ habẽdo g° ꝓp̄um abbas cũ monacho dispẽsare nullatenꝰ
potest. Vnde scribit̃ extra de sta. mo. c. sup̄dicto. nec estimet abbas ꝙ
super habenda ꝓp̄etate possit cum monacho dispensare q̄a abdicatio
prop̄etatis sic̃ ꝛ custodia castitatis adeo ẽ ãnexa regule monachali
vt contra eam nec sumus pontifex possit indulgẽ licentiã quod verũ
est regulariter. Sed casum necessitatis nec lex diuina nec humana ĩ
dispensando excludit. ¶ Ad p̄mũ ergo est dicenduꝫ ꝙ aliud est habẽ
rei ꝓp̄etatem ⁊ dñationem. ꝛ aliud habere vsum ⁊ dispensationẽ uel
administratõneꝫ. Monacho ergo prohibet̃ habere ꝓp̄um p̄mo modo
vnde dicit̃ ex̄ in illo. c. cum ad monasterium. Monachus q̄ ꝓp̄etateꝫ
aliquã habere fuerit deprehensus regulari monitiõe premissa de mona
sterio expellatur. Sed secũdo modo abbas potest concedere monacho
vsum libroruꝫ et aliaꝝ rerum ꝑm quem modum intelligitur dictum
beati Benedicti. ¶ Ad. scd̄m ẽ dicendum ꝙ ep̄i se nõ obligant voto
vt ꝓp̄um habẽ nõ possint sicut monachi. ideo simul cum p̄fectione ip̄oꝝ
potest stare habere ꝓp̄um quia abdicatio ꝓp̄etatis nõ facit essentialit̃
ad p̄fectionis statum q̄uis aliquo modo sit p̄fectiõis via. ¶ Ad. iij.
est dicendum ꝙ monachoꝝ patrimonialia monasterio sũt acquisita
post eoꝝ ingressum cum ingressi monasterium se ꝛ sua offerant sicut
supradictum est.

AD. iiij. sic proceditur Videtur enim ꝙ monachi viuẽtes in so-
cietate fuerint in p̄fectiori statu q̄ solitarij. Status enĩ p̄fectio
consistit potissime in voto obediẽtie. Sed monachi solitarij nõ viuũt
sub obedientia alicuius. tales enim anathorite dicebant̃ qui diuisim
in desertis habitabãt ut Jeroꝰ. dicit. Alij autez q̄ in societate viuebãt
cenobite appellabantur. ¶ Pret̃ea status est imp̄fectus quãdo p̄icul̃

est expositus. Sed status solitudinis est piculis temptationũ expositꝰ
Dicit enim glo. Gen. iij. ꝙ dyabolꝰ obseruauit horam qua mulierẽ
solitariam inueniret quia cum viro existente non fuisset ausus eam
temptare. Ex qua causa scribit̃ auctoritate Ieronimi de conse. di. v.
Qꝛ egiptioꝝ monasteria hunc morem tenent vt nullum absq; ope & labore suscipiant. non tam ꝓpter victui necessaria. q̃ꝫ propter anime salutem ne vagetur perniciosis cogitationibꝰ. ¶ Preterea statꝰ pfectio complet̃ ex societate xp̃i cũ homine. Sꝫ scri̅ Math. xviij. vbi fuerint duo uel tres congregati in noĩe meo ibi sum in medio eoꝝ. maioris ergo pfectionis est monachoꝝ vita socialis q̃m solitaria. ¶ In contrarium ẽ de beato Benedicto ⁊ Anthonio qui fuerũt monachoꝝ patres qui vitam solitariam magis q̃ꝫ socialem elegerunt. Vnde Augꝰ. in libro de opibus monachoꝝ. Illos monachos sanctiores esse dicit qui a conspectu hominũ sepati nulli ad se prebẽt accessum. ¶ Responsio. Dicendum ꝙ uel loq̃mur de pfectionis statu uel de perfectionis ope. vtroq; aũt modo solitaria vita maiorem pfectiõez requirit q̃ꝫ socialis Socialis nanq; vita est status volentium pfici ad instructionem in intellectu p monitionem in affectu. Et p correctõnem in effectu. cum contingit a pfectõnis via deuiare. Sed solitaria vita est perfectorũ ⁊ talium qui nullo istoꝝ indigeant. Solitarij enim aliorum consortia spernentes & ciuilit̃ & socialit̃ nõ ꝯuersantes necessario ut Phs dicit vel sunt ut bestie vl̃ sunt homine meliores. vnde non solũ ꝑm sãctoꝝ imo ꝑm phoꝝ dogmata solitarie & virtuose viuere pfectoꝝ est ⁊ magis tales debent dici q̃dam dij q̃ꝫ homines. vl̃ tanq̃ꝫ sup̃mi ⁊ pfectissimi homines sunt honorandi & admirandi. q̃nto ergo status pfectorum excedit statũ pficiendoꝝ. tanto solitaria vita monachoꝝ excedit vitã monachoꝝ viuentium in societate. Si vero loquamur de pfectionis opere hoc idem patet. Opus enĩ solitarie vite ẽ cõtemplatio. Social̃ vero est actio. Planum est autẽ ꝙ contemplatio p̃eminet actioni et ẽ opus magne perfectionis ꝓpter xp̃i exemplum imitandum. De quo scribit̃ luce. vi. Qꝛ exijt in montem orare ⁊ erat pnoctans ĩ oratõne dei ꝓpt̃ xp̃i auxilium impetrandũ. Solitudo enim ubi deest auxiliũ humanum locus aptꝰ est ad impetrandũ diuinũ quia cũ ignoramꝰ quid agere debeamus hoc solum habemns refugij ut oculos nostros dirigamus ad deum ut scribit̃. ij. paralip. xx. Et ꝓpter tumultũ seculi

fugiendum. Deserens enim mundum ⁊ tumultum seculi ⁊ seperans se a iocunditate ⁊ voluptatib⁹ mundi confortat̃ a xp̃o ut dicit glo. Apoc. xij. Mulier fugit in solitudine. ¶ Ad p̃mum ergo est dicendū q̃ qui sunt pfecti ⁊ traditi xp̃o in ꝑpetuam seruitutem habent quidez obedientiam ad deum in opis executione. Quantum vero ad alios obedientiam habẽt in animi ꝑparatõne. In opatiõe vero nõ indigẽt alijs obedire p̃ instructionem in intellectu vel monitõnem in affectu vel p̃ correctionem in effectu cum p̃supponant̃ iam perfecti ⁊ fixum animũ habere ī dei amore. vnde recitat Gregor. in dyalogo de q̃dam monacho qui in chatena ferrea pedẽ fixerat ne liberum exitũ haberet de cella cui beatus Benedictus scripsit Si xp̃i seruus es non teneat te chatena ferrea ꝙ amor dei. ¶ Ad scõm est dicẽdum q̃ viuentes vita solitaria iam sunt exercitati ⁊ probati in p̃iculis temptationũ. Non enim tales dicente ap̃lo ignorant cogitationes sathane. vnde ad eos temptandos accedere dyabolus vehement̃ expauescit modo q̃ inimici multum timent aggredi illos milites quos sciunt esse exercitatos in bello. vnde talib⁹ temptatio nõ est ad periculum ꝙ ad gaudiũ ut scr̃i Ia. i. Omne gaudium existimate fratres cum in temptatiões varias incideritis. ¶ Ad. iij. est dicendum q̃ in solitudine viuenti ⁊ deum per amorem contemplanti xp̃us se sociat per mutuã dilectiõez modo quo p̃simi adinuicem sociantur. quia qui manet in caritate in deo manet ⁊ de⁹ in eo. i. Ioh. iiij. Et per int̃nam locutõnem ⁊ refectiõez Iuxta illud Osee. ij. Ego lactabo eam ⁊ adducam eam in solitudinẽ et loquar ad cor eius.

AD. v. sic proceditur Videtur enī q̃ monachor̃ vita q̃nto sit artior tãto fuerit pfectior. Scribit enim Hier̃h. ī ep̃la ad flãminiacẽses monachos. Si quis de vestris ad vos maioris perfectõnis gratia ⁊ artioris vite desiderio vnolauerit non solum nõ causam̃ si ei in tali studio consulitis. Sed multum precamur vt h̃ faciatis nec offensos nos conqueremur. Sed valde esse in hoc adiutos fatebimur idem g̃ videtur monachor̃ vitam esse artiorem ⁊ pfectiorẽ. ¶ Preterea nõ indulget̃ transit⁹ nisi de impfecto ad pfectum. ꝙ cõcedit̃ omnib⁹ iure cõmuni ut ad artiorem regulam possint transuolare ex̃ de transe. ad reli. c. licet. ergo q̃nto monachor̃ regula ⁊ vita ẽ artior tãto pfectior ¶ Preterea profitentib⁹ regulam beati Augustini concedit̃ licentia

transuolandi ad regulā beati Benedicti tanq̄z ad artiorē. ergo tanq̄z ad pfectiorem quia ꝓpter frugem sanctioris & perfectioris vite talis licentia indulget. ¶ In contrium est q̄ perfectio humane vite ꝯsistit in abdicatōne tempalium ꝓpter xp̄m. ꝫ hec perfectio magis viget in religiosis mendicantibꝫ q̄m monachis. ergo illoꝝ religio est pfectior quāuis sit minus arta. ¶ Responsio. Dicendum ꝙ ista duo simul stant religionem esse artiorem & minoris pfectionis qd̄ quātum ad presens tripliciter ostendit. Primo p xp̄i exemplū. Secundo p apl'oꝝ documentū. Tercio p p̄ntis ecclesie expimentū. Nulli nanq̄ xp̄iano debet venire in dubium ꝙ nulla regula uel religio artior esse potest religione Ioh. baptiste de quo dicit Math. iij. ꝙ vestimentū eius erat de pilis cameloꝝ. Esca aūt eius locuste & mel siluestre. Sup quo v̄bo dicit Ieroꝰ. ꝙ mirum erat in humano corpe tantam asperitatez vite conspicē. nec ꝙ aliqua religio fuit pfectior religiōe xp̄i. vñ Math. xi. dixit venit Ioh. baptista nō manducans nec bibens & dixistis. quia demoniū habet. venit filiꝰ hominis manducans et bibens & dixistis Ecce homo vorax ⁊ potator vini & iustificata ē sapiētia a filijs suis Super quo verbo dicit Augꝰ. ꝙ sancti apl'i intellexerunt regnum dei non esse in esca ⁊ in potu ꝫ in eq̄nimitate tollerandi quos nec copia subleuat nec dep̄mat egestas. religio g° xp̄i fuit minꝰ arta ⁊ maioris perfectōnis. Scd̄o hoc patet p apl'orum documentum. tanta enī fuit perfectō vite apl'ice & ecclesie p̄mitīe ut cūctis possessionibꝫ abdicatis omnia haberent in cōmuni & p̄cia possessionū ad pedes apl'oꝝ ponebantur. a qua perfectōne defecerunt posteriores quia possessiones in cōmuni reseruabant. Exp̄sse enim dicit Augꝰ. iij. de doctrina xp̄iana nullas ecclesias gentium fecisse qd̄ tempore apl'orū factuz est & tamen monasteria ex gentibus ꝯuersis congregata possessiones in cōmuni seruantes artioris vite fuerunt q̄m religio apl'oꝝ. Dicit enim Ieroꝰ. in epl'a ad Eustachiū. De cibo vero & potu taceo cum etiā languētes monachi aqua frigida vtant̄ ⁊ coctum aliquid cōmedisse luxuria sit. fuerunt ergo monachi in p̄mitiua ecclesia artioris vite q̄ꝫ apostoli et minoris tñ pfectionis cum p h° ꝙ possessiones in cōmuni seruabant Augꝰ. dicit eos a pfectione apl'orum defecisse. Tercio hoc declaratur per p̄ntis ecclesie expimentum Cōmunit̄ enim tenet ecclesia religiōez ep̄orum pfectiorem esse omni alia religione tam monachoꝝ q̄ꝫ alioꝝ

et tñ expimentum docet ꝙ quelibet religio artioris vite est q̃ꝫ religio
eꝑorum· non ergo se cõmitantur· ista· ꝙ religio q̃nta artior tanta
perfectior· potest enim maior ꝑfectõ cum minori artitudĩe ⁊ maior
artitudo cum minori ꝑfectõne· ¶ Ad primum ergo est dicendum ꝙ
Brñh· non loquit̃ de ꝑfectione religiõis simplicit̃ ꝫ de ꝑfectiõe expedi:
ente illi monacho de quo loquebat̃· Sunt enim monachi et alij reli:
giosi in statu ꝑficiendoꝝ non ꝑfectoꝝ sicut dicit Dyoꝰ· vi· c· ecc̃iastice
ierarchie Et sunt in via acquirendi ꝑfectõnis statũ ad cuiꝰ acq̃sitiõez
aliqua ꝑfectõ instrumẽtalit̃ expedit vni que non expedit alteri· ut ad
reprimẽdas passiones arta vita ꝑ abstinẽtiam & exercitiũ laboris &
vigiliaꝝ expediret molestias ab huiusmodi passionibꝫ· que nõ expe:
diret alteri q̃ ex alio exercitio uel ex diuine g̃tie auxilio huiꝰ passiões
non vicisset· ¶ Ad· scd̃m ẽ dicendum ꝙ ecclesia imitat̃ xp̃m spõsum
eius qui nulli claudit viam salutis· Sꝫ vnicuiq̃ concedit viam q̃m
credit sibi magis expedire ad consequendum sue perfectõnis statum
artiorem ergo vitam concedit religiosis existentibꝫ in laxiori non ꝙ
credat ecclesia tanto religionem esse ꝑfectiorem q̃nto artiorẽ simplicit̃
Sꝫ credit artiorem ꝑfectiorem esse instrumẽtalit̃ & ꝑm quid respectu
illorum qui ꝑ talem artitudinez dicunt cõmodius se posse peruenire
ad perfectõnis statum· ¶ Ad· iij· est dicendum ꝙ sicut nulla regula
potest esse ꝑfectior regula apl'orum sic nulla regula potest eẽ ꝑfectior
regula beati Augustini que non aliud essentialit̃ continet q̃ꝫ apl'orũ
documẽta· profitentibꝫ ergo regulã beati Augustini non conceditur
licentia transuolandi ad regulam beati Benedicti tanq̃ꝫ ad ꝑfectiorẽ
simplicit̃ ꝫ tanq̃ꝫ ad exercitatiorem & ꝑfectiorem· hinc· eo enim ipo ꝙ
artior est in esu carniũ· & in alijs obseruãtijs· pot̃ esse instrumẽtalit̃
magis via exercitandi se ut ꝑueniat ad ꝑfectõnis statum· Corꝑalis
tamẽ exercitatio non facit ad ꝑfectionem simplicit̃ quia ad modicum
vtilis est· pietas aũt ad omnia valet habens promissionem vite que
nunc est ⁊ future· i· Thimo· iiij·

AD· vi· sic procedit̃ Videtur enim ꝙ monachis vniuersaliter ex
precepto esus carnium sit int̃dictus· qd̃ enim quis tenet̃ ex voto
tenet̃ ex precepto· Sed monachi ex voto obligant̃ ad seruãdaꝫ regulã
beati Benedicti in qua continetur ꝙ monachi a carnibus abstineãt
Ex precepto ergo esus carniũ monachis int̃dicit̃· ¶ Preterea pena

carceris non debet monacho nisi pro transgressione precepti Sz scri
de conse. di. v. c. carnem. Si quis monachus violauerit et contra sancti-
onem regule vsum quoque veterum vesci carnibus presumpserit sex mensium
spacio retrusioni et penitentie subiacebit. Preterea si non tenerentur
monachi ex precepto abstinere a carnibus nullum scandalum nec aliqua
disceptatio esset de eis magis quam de aliis religiosis. ¶ In contrarium
est quia quod quis tenetur ex precepto seruare non dispensatur cum eo ex quocunque
casu. sed cum monacho dispensatur in esu carnium et potissime circa egrotos
¶ Responsio. Dicendum quod aliqui dicunt monachos ad aliqua teneri
ex voto ut non habere proprium. continentiam et obedientiam seruare et
habitum monachalem portare. Ad aliqua vero propter votum ut ab-
stinere a carnibus et omnia seruare que in regula beati Benedicti pre-
cipiuntur Vnde dicunt monachum ad episcopatum promotum vesci carnibus
non licere. Sz durum est illa que non sunt mala nisi quia prohibita
sic restringere vt anime laqueo peccatorum sepe capiantur. puto ergo aliter
esse dicendum ex precepto contento sub voto monachis esus carnium
non est interdictus quod patet dupliciter. Primo ex modo profitendi. nam
quilibet monachus et religiosus ex voto non promittit seruare regulam
sed vouet obedientiam secundum regulam Benedicti vel Augustini aut aliorum.
vnde ex voto obligantur ad seruanda illa que ponuntur in regula tanquam
precepta et que prelatus secundum tenorem regule sibi precipere voluerit. Illa
vero que non continentur in regula sub precepto sed uel ut monitiones
vel ut consilia vel ut ordinationes uel statuta non cadunt talia directe
sub voto. Vnde monachus ipsa pretermittens non facit contra preceptum
Abstinere autem a carnibus non ponitur in regula beati Benedicti ut
preceptum sed magis vt statutum quoddam. ideo monachus comedens
carnes puto quod non faciat contra preceptum sed contra statutum regule.
Secundo hoc patet ex modo dispensandi. Si enim directe abstinere a
carnibus continentur sub voto monachalis regule et sub precepto. modo
quo continetur non posse habere proprium tunc nec abbas nec episcopus posset cum
monacho dispensare in esu carnium sicut non possunt dispensare cum
eo de habendo proprium ut patet extra de sta. mo. c. cum ad monasterium.
quod patet esse falsum quia non solum cum monachus assumitur ad episcopatum
imo cum assumitur per abbatem uel episcopum ad regendam ecclesiam secularem
dispensatur cum eo in esu carnium cum secundum Augustinum. ad quamcunque ecclesiam

quisquis venit eius morē seruare tenet̄ si cuiq̄ non vult eē scandalū vt ponit̄ .xij. di. c. illa. Quisquis enim rebꝫ pretereuntibꝫ restrictius vtit̄ q̄m se habent mores eoꝝ cum quibꝫ viuit aut intempatꝰ est aut su ꝑsticiosus ut ponit̄ auctoritate Augustini .xli. di. ¶ Ad primum ergo est dicendum ꝙ monachus comedēs carnes non faceret contra votum nisi faceret ex contēptu inobedientie quia obedientiam vouit et abbati obedire ꝑm regulam. ¶ Ad scd̄m est dicenduꝫ ꝙ pena illa infligitur monacho contumaciter ⁊ inobedienter carnes comedenti. ¶ Ad .iij. est dicendum ꝙ scandalum ⁊ disceptatio ꝓ tanto magis de monachis q̄m de alijs religiosis fit quia esus carnium prohibetur in regula Benedicti non autē prohibet̄ in regulis alioꝝ religiosoruꝫ profitentibꝫ enim regulaꝫ beati Augustini nō prohibet̄ esus carniū ex aliquo precepto uel statuto regule sꝫ ex quibusdaꝫ cōstitutionibꝫ ⁊ ordinationibꝫ ipsoꝝ.

¶ Questio. Nonagesimaoctaua. quomodo apl̄orum ꝑfectio seruata est in monachis contemplatōni vacantibꝫ.

Deinde videndum est quomodo ꝑfectio apl̄oꝝ seruata est ī monachis contemplationi vacantibꝫ. Circa qd̄ querunt̄ quatuor. Primo. Vtrum monachi insistētes cōtemplatiōi essent in ꝑfectionis statu. Secundo. Vtrum monachi insistentes cōtemplatiōi eēnt in statu magis securo q̄ꝫ alij. Tercio. Vtrū monachi insistentes contemplatōni essent in statu magis meritorio. Quarto. Vtrū monachi vacantes contemplationi essent in statu magis vtili et necessario.

Ad p̄mum ergo sic proceditur Videt̄ enī ꝙ monachi insistentes contemplatōni nō essent in ꝑfectionis statu. ꝑfectio nanq̄ statꝰ nō acquirit̄ sine caritate. iux̄ illud .i. Chor̄. xiij. Si habuero omnem scientiam fidem ita ut montes transferam caritatem autē nō habeaꝫ nichil sum. Sed contemplatio solum nominat scientiā nō caritatem Conuenit enim contemplatio homini ꝑm illud qd̄ optimū est in ip̄o puta ꝑm intellectum ꝑm qd̄ ph̄s dicit .x. ethi. ¶ Preterea illud magis facit ad ꝑfectionis statum qd̄ cōuenit magis ꝑfectis. Sed vita actīa conuenit ep̄is quibꝫ conuenit alios ꝑficē. magis ergo ꝑ actiuaꝫ vitā q̄m ꝑ cōtemplatiuā monachi sunt positi ī ꝑfectiōis statu. ¶ Pretea

perfectiori & superiori conuenit ordinare inferiores & imperfectiores.
Sed actiuis de ecclesia conuenit ordinare de cōtemplatiuis. magis g° nō
contemplatiua q̄m actiua vita conuenit ad pfectiōis statū. ¶ In cō-
trarium est ysidorus libro de sūmo bono. c. xxi. Monachi qui pro dei
amore seculo renunciāt & tñ curis rerum familiariū implicant̄ q̄nto
se eoꝝ studijs occupāt tāto a caritate diuina se sepāt. ¶ Rñsio. Dicen
dū q̄ status pfectio ī abnegatione hominis suiipi⁹ ꝓpter xp̄m ꝯsistit
ad qd̄ q̄ntuz ad pñs tria requirunt̄. Primo mūdialis vite abdicatio
Non est enī aliud seip̄m abnegare nisi ꝓprijs voluntatib⁹ renūciare
vt qui supbus erat fiat humilis. Qui supstiotisus est fiat mansuet⁹
qui incontinens fiat castus. Nam si quis ita renūciat omnib⁹ q̄ possidet
vt suis non renunciet morib⁹ iam non est xp̄i discipulus sicut dicit
ysidor⁹ de sūmo bono. c. xviij. Secundo requirit̄ ad deum p specula-
tionem accessio. Nō enim accedit̄ ad deum passibus corporis ꝫ mētis
speculationib⁹. In hoc enim distinguit̄ vita actiua a contemplatiua
quia actiua vita est innocentia bonoꝝ opum. Contemplatīa vero ē
speculatio supnorum. vnde illa ē cōmunis multoꝝ ista vero paucoꝝ
vt ysidorus dicit. Tercio requirit̄ ipi⁹ dei p amorem contemplatio.
Videt̄ enim Greg. sup Ezech. omel. iij. distinguere inter speculatiōez
puram et contemplationē. Exponens enim illud verbum Ezech. i.
Quatuor facies vni & quatuor pēne alteri dicit. q̄ facies ad fidei spe-
culationem ptinet. penna vero ad contemplatōnem. Videt̄ enim cō-
templatio importare speculatōnem non cuiuscunq̄ cognitōnis ꝫ tal̄
que cum hoc qd̄ est illuminatīa intellectus simul est inflāmatiua &
accensiua affectus. ꝑm quem modum Aug⁹. accipit contemplatiōez
primo de trini. c. viij. ubi dicit q̄ contemplatio que nobis promittit̄
finis est omniū actionū nostraꝝ. ⁊ ibidem subdit. q̄ contemplatō est
merces fidei & p consequens merces pure speculationis tenentis se ex
parte intellect⁹. Ista autez tria mundialis vite abdicatō ad ip̄m deū
per speculatōnem accessio & ipi⁹ dei per amorem contemplatio sic se
habent q̄ p̄ma duo non faciunt ad pfectiōis statum sine tercio quia
primū potest esse supstitiosoꝝ qui dicunt corpi non esse parcendū ad
saturitatem vt alios gulosos appellēt ⁊ in honore aliquo nō curandū
vt alios dicāt supbos ut apl's dicit Colos. ij. Ad deū v̄ p speculatiōez
accessio qd̄ erat ꝑm qd̄ potest esse Phoꝝ qui p puram speculatōnez ad

deum accedentes multas veritates de ipo tradiderunt. Sed terciũ ipi⁹ dei p amorẽ contemplatio non est nisi sanctoꝝ ⁊ pfectoꝝ. vñ dicendũ ꝙ monachi contemplationi insistentes fuerunt in perfectionis statu

¶ Ad primum ergo est dicendũ ꝙ contemplatio ratiõe speculatiõis tenet se ex parte intellectus cui⁹ formalit̃ est speculari & cognoscẽ. Sz vt illa speculatio ẽ a deo inspirata dono caritatis qd̃ se tenet ex parte voluntatis impatiue ⁊ effectiue habet ipam speculationẽ inflãmare et finalit̃ habet ipam t̃minare q̃a omnis cognitio nob̃ a deo inspirata terminat̃ ad amorem dicente apl'o finis precepti caritas & talis contemplatio que cõtinet speculationem diuino amore inflãmatã et ad caritatem dei & proximi finalit̃ t̃minatam ẽ illa que ponit hominem in perfectionis statu. ¶ Ad scd̃m est dicendum ꝙ ep̃is magis conuenit vita contemplatiua q̃m actiua ut Grego⁹ dicit in pastorali. ꝙ ep̃s precipue in contemplatione debeat esse suspensus si interdum tamen aliqd̃ detrimentum patit̃ contemplatõnis ꝓpter administratiõez vite actiue ad salutem proximoꝝ hoc ip̃m ptinet ad pfectiorem caritatem et p consequens magis facit ad pfectõnis statum. ¶ Ad. iij. est dicendum ꝙ actiuoꝝ de ecclesia est ordinare de contemplatiuis q̃ntum ad illa que subseruiunt vite contemplatiẽ p modũ dispositiõis ꝓuidẽdo necessaria. Istud aũt nõ arguit maiorẽ pfectiõez ꝫ poti⁹ subiectiõez.

AD. ij. sic proceditur videt̃ enim ꝙ monachi contemplatiui non fuerint in statu magis securo q̃ꝫ alij. Dicit enim glo. super illo verbo Treñ. iiij. Dispsi sunt lapides sanctuarij ꝙ chori monachorũ et virginum qui semp debẽt in cõspectu dei p contemplatiõz insistere dum ipi monachi implicant̃ tempalib⁹ negocijs virginuz castitas exponit̃ illecebris & lapides sanctuarij dispgunt̃. non videt̃ ergo esse secura vita cõtemplatiuoꝝ. ¶ Preterea ysidor⁹ dicit de sũmo bono. c xv. ꝙ monachi qui adhuc tempalem gloriam aut carnalez affectant concupiscentiam a contemplatione prohibendi sunt. Sed pauci uel nulli sunt qui a mundi gloria ⁊ carnis cõcupiscentia sint semoti. g° propter piculum a contemplatõne prohibẽdi sunt. ¶ Preterea scri⁹ primo methaphi. ꝙ nat̃a humana est multiplicit̃ seruanda ⁊ multis indiget ad sui pfectiõez. Sed vita cõtemplatiua est destituta auxilijs et suffragijs. alioꝝ g° ẽ magis piculosa ⁊ min⁹ secura. ¶ In contriũ est qd̃ scribit̃ extra de renun. vita contemplatiua q̃uis sit magis secũa

non est tñ sic fructuosa et vtilis sicut actiua ¶ Responsio dicendum
ꝙ ꝑfectis contemplatiua vita est magis secura ꝑficiendis vero secu-
rior videt̃ esse vita actiua · primũ quãtum ad pñs tripliciter ꝓbatur
Primo ex parte contemplantis Scdo ex parte dei reuelantis Tercio
ex parte eius qd̃ contemplat̃, Dicit enĩ damaſ · ij · li · c · xi · ꝙ ꝯtempla
tio secura et bona est illis q̃ non timẽt casum et q̃ non ex tp̃e subito
ante viciorum mortificationẽ in habitũ cõtemplationis deuenerũt
perfectis ergo et in diuina contemplatiõe ambulantibꝫ secura est cõ
templatio, Imꝑfectis vero et minoribꝫ et adhuc ꝯcupiscẽtia auidio-
ribus vel casum timentibꝫ ut dicit non est bona nec secura. Scdo hꝰ
pt̃z ex parte dei reuelantis · contemplationẽ enĩ deus non reuelat vl̃
illa que sunt ꝑfectiõis status nisi homĩ iam ꝓparato montẽ ascendẽ
Non enim deus docuit moysen qualiter tabernaculum federis esset
construẽdum nisi in mõte ex quo dat̃ intelligi vt Richardꝰ di · in li ·
de contemplatõe · ꝙ status ꝑfectionis q̃ ꝑ tabernaculum federis intel
ligit̃ ille iam est adeptꝰ qui montẽ ascendit qui diligenter attendit
qui diutius querit qui tandẽ inuenit qui ex diuina reuelatiõe iam
cognoscit quale edificiũ sit deo ꝓparandũ et quibꝫ obsequijs deũ pla
care oporteat qd̃ ꝯuenit nisi perfectis · Tercio hoc pz ex parte eius qd̃
cõtemplat̃ · duo enim sunt genera contemplationũ sicut Richardus
docet li · de contemplatione Vnũ est supra rationem sed non ꝑter ra
tionem qꝛ quãuis ratio illa patiat̃ nulla tñ possũt humana ratiõe
inuestigari vel ꝯuĩci, Aliud est supra rationẽ et ꝑter rationẽ cui oĩs
hũana rõ ꝯtraire videt̃ sicut que sunt de trinitatis vnitate et de cor
pore xp̃i ꝙ idem simꝰ et semel sit in diuersis locis ꝙ sic est ꝑter omnẽ
hũanam rõez ut nunq̃ eis ratio acquiescẽt nisi ad huiusmõi rei cer-
titudinem fides ip̃am subleuaret · vnde contemplatio talium secura
non ꝯuenit nisi perfectis quia ut dicit gregoriꝰ li · vi · moraliũ Nõ-
nulli plus contemplandum q̃ cape possint exquirũt vsqz ad puer-
sa dogmata erumpunt · ut dũ veritatis discipuli esse humiliter negli
gunt mgr̃i errorum fiunt · perficiendis vero securior est vita actiua ·
vnde dicit ysidorꝰ de sũmo bono Qꝛ in vita actiua prius exercitiũ bo
ni opis cuncta exhaurienda sunt vicia · ut in illa iam pura mentis
acie ad contemplandũ deũ quisqz ꝑtranseat quia licet ꝯuersus statĩ
ad contẽplationem conscendere cupiat tamẽ rõe cogit̃ ut prius in

actiua vita exercitatione versetur ¶ Ad primū igit̄ est dicendū q̄ illa glosa intelligit̄ de illis monachis q̄ nō ꝑexercitati p mortificatiōz viciorz contemplationē occupiscunt q̄ supuenientibz temptatiōibus retro abiunt negociis tēpalibz se implicātes · nō est enī ut illa glosa dicit vite secularis actio q̄ nunc non administrēt monachi et ministri altaris ¶ Ad scōm est dicendū q̄ ysidor⁹ loquit̄ de monachis ꝓficiendis non ꝓfectis · ꝓficiendis enim planum est q̄ vita actiua securior est p exercitiū bonorz opum et mortificationē viciorz q̄ vtrūq; simul terrenis curis parē et diuīs vacare cōplectē non valent eo q̄ duas curas pariter non posse simul inesse hūano pectori sentencia saluatoris testat̄ dicēs non potestis duobz dñis seruire ¶ Ad tcium est dicendum q̄ in statu ꝓfectionis acquirendi nata hūana multipliciter est seruanda q̄ multis indiget ad ꝓhibēdū retractiua & ad ꝓuocandū inductiua · ꝫ in statu ꝓfectiōis iam acquisito nata hūana paucis contenta est.

AD tercium sic ꝓcedit̄ videt̄ enim q̄ monachi insistentes contēplationi non essent in statu magis meritorio · meritū nanq; hominis consistit in libertate innocentes de manibz tirannorz in quorz ꝑsona dicebat iob Conterebā molas iniqui et de dentibz illius auferebam predā, Sed hoc fit magis p vitam actiuā q̄ cōtemplatiuā Dicit enim hieronimus in epl'a ad paulinū q̄ · sancta quippe simplicitas soluz sibi ꝓest et quāto plus edificat ecc̄iam dei ex vite merito tanto plus nocet si contradicentibus nō resistit ¶ Preterea magnitudo meriti consistit in magnitudine conatus cū vincit̄ magnū incitamentum pcti vnde in laudem iusti viri dicit̄ ecc̄iastici xxxi · q̄ pt̄ transgredi et non est transgressus · facere mala et non fecit · ꝫ talis magnitudo conatus magis est in vita actiua q̄ in contemplatiua ¶ Preterea gregori⁹ dicit sup ezechielem · q̄ nullū sacrificiū est deo magis acceptum q̄ zelus animarz · ꝫ aiarz zelus operando que sunt ad vtilitatem ꝓximorz magis ostendit̄ in vita actiua q̄m cōtēplatiua · monachi ergo exercitātes se in vita actiua fuert̄ in statu ꝓfectionis meriti ¶ In contrariū est ysidorus li · de sūmo bono vbi dicit q̄ bonū est corpaliter remotū esse a mōdo melius aūt ē esse remotū voluntate optimū aūt et ꝓfecti meriti est vtrorz modo esse remotū qđ ꝓprie cōtemplatiuorz ē ¶ Responsio dicendū q̄ magnitudo meriti quātum

ad pñs ex tribus pt̃ insurgere. primo ex pte merentis. scdo ex parte principij formalis quo quis meret̃. tercio ex parte opis meritorij Si ergo magnitudo meriti penset̃ ex parte merẽtis qñ aliquis in contẽplatione dei et in xp̃i amore tm̃ creuit ut ad tẽpus cupit detrimentũ pati sue fruitiõis ꝓpter xp̃i gloriam ad ꝓcurandã ꝓximoꝝ salutem modo quo dicebat apl's Ro. ix. volebam ego esse anathema a xp̃o ꝓ fratribus meis/de quo Criso. dicit ĩ libello de laudib⁹ eius. ꝙ sicut ferrum in ignem missum nõ est aliud qm̃ ignis sic anima pauli diuina caritate succẽsa non erat aliud quã caritas. talis puto magis meretur in vita actiua saluti ꝓximorum intendens q̃ in vita contemplatiua contemplationi vacans. Vñ paulus hoc elegit tãqm̃ maioris caritatis et maioris meriti Electio enĩ nõ est nisi de maiori bono ~~merito~~ dicens philip. primo Cohartor enim ex duob⁹ desideriũ hñs dissolui et esse cum xp̃o qd̃ ĩn multo meli⁹ est Permanẽ aũt in carne necessarium ꝓpt̃ vos et hoc confidẽs scio qꝛ ꝑmanebo omnib⁹ vobis ad ꝓfectum vr̃m. super quo verbo dicit glosa ꝙ elegit paulus nõ qd̃ sibi melius erat ꝫ qd̃ multis expediat ꝓpter caritatem q̃ super emminet omnib⁹ Si vero consideret̃ principiũ formale quo quis meret̃ planum est ꝙ maioris meriti est contemplatiua vita qm̃ actiua. cũ enim principium formale merendi sit caritas sicut magis meritoriũ est diligere deũ ꝑm se qm̃ diligere proximũ. sic maioris meriti est ~~in~~ vita contemplatiua q̃ directe de suo genere ordinatur ad dilectiõez dei q̃ actiua que directe ex suo genere ordinatur ad dilectiõez ꝓximi ꝑm quẽ modum intelligitur illud dictũ beati Gregorij vi. mor. vlt. c. Marthe cura nõ reprehendit̃. marie vero etiã laudatur qꝛ magne sunt actiue vite merita ꝫ contemplatĩe sunt pociora Sꝫ si consideraꝫ opus meritorium vident̃ se habere sicut excedentia et excessa. q̃a respectu meriti actualis cum tale meritum detur ꝑm genus maioris opis. maioris meriti potest esse actiua vita qm̃ contemplatiua. ꝫ respectu meriti essencialis qd̃ rñdet caritati tanqm̃ radici merendi simpliciter maioris meriti est contemplatiua vita qm̃ actiua Ad primum ergo est dicendum ꝙ illa magnitudo meriti intelligit̃ ex parte merentis quando quis tm̃ ꝓficit in contẽplatõne ut ꝓpter deũ velit intendere saluti ꝓximoꝝ cũ aliquo detrimento sue contemplationis hoc enim modo planum est. ꝙ ad maiorem perfectionem caritatis

ptinet qm̄ simpliciter contemplatiōi vacare. ¶ Ad ꝑm est dicendū
ꝙ magnitudo conatꝰ potest esse in vita actiua in vincēdo illa que
hominem impediūt ne ꝑueniat ad contemplatōis statū. Sz magni-
tudo conatus que est in vita contemplatiua est in diligendo et am-
plexando iam adepta que sunt de contēplatiōis statu vnde et marie
magdalene ꝑ quā vita contemplatiua designat̄ dictū est luce vij. ꝙ
dimissa sunt ei peccata multa qm̄ dilexit multum. cui aūt minus di
mittit̄ minus diligit. ¶ Ad terciū est dicendū ꝙ nullū sacrificiū est
deo magis acceptum qm̄ zelus animaꝝ et ideo ꝙ quis offerat deo animā
suam et alioꝝ. applicando se et alios contemplatiōi maioris meriti
est qm̄ se et alios applicando actioni vel q̄m ꝙ bona tp̄alia deo offer
ret.

Ad quartū sic ꝓcedit̄ videt̄ enim ꝙ monachi contemplatōi va
cantes essent in statu magis vtili et necessario qm̄ alij Scribit̄
enim ecc̄iastici primo Vidi ꝙ in multa sapientia multa sit indigna
tio et qui apponit scientiam apponit dolorē uel laborē ut dicit alia li
tera Sz quanto aliud est magis laboriosum tanto videt̄ esse magis
vtile Contemplatio ergo diuine sapientie tanto est maioris laboris
¶ Preterea gregoriꝰ hieronimꝰ ambrosius ac multi alij sancti mo
nachi magne contemplationis fuerūt. Sz quantā vtilitatem isti at
tulerunt ecc̄ie dei habet̄ ext̄ de reli. et ve. sanc. vbi dicit̄. ꝙ p̄dictoꝝ do
ctorum p̄lucida et salutaria documenta totam illustrarunt ecclesiaꝫ
et decorarunt virtutibꝫ. moribus informarunt. et ꝑ ip̄os quasi ꝑ illu
minosas ardentes ꝙ lucernas sup. candelabꝝ positas erroꝝ tenebris
ꝓfugatis totius corpus ecc̄ie tanqm̄ sydus irradiat in matutinum
¶ Preterea sicut homo est magis intellectus qm̄ sensus sic magis
viuit vita spirituali q̄m vita carnali. Sed ad vitam spiritualem
magis est vtilis vita contemplatiua q̄m actiua Scribit̄ enim sapīe
viij. de diuina sapīa ꝙ sobrietatē sapientia docet iusticiā et virtutez
quibꝰ vtilius nichil est in vita hominibꝫ ¶ In contrariū est Bern.
de consideratōe ad eugeniū li. v. vbi ista duo genera contemplatiuū
& actiuū ad inuicem ꝯpando dicit. ꝙ contemplatiuū dulcius est &
felicius Actiuū vero vtilius et fortius esse constat. hoc idem habetur
ext̄ de renū. vbi dicit̄ ꝙ licet vita contemplatiua sit magis suauis.
actiua tamen magis est vtilis. ph̄us etiā primo methaphi. loquēs

de contemplatione methaphisicali dicit q̄ necessariores et vtiliores sunt omnes ipa dignior vero nulla. ¶ Responsio dicendū q̄ si fiat cōparatio vite actiue ad contemplatiuā est quidē generatōe prior cum sit quedam dispositio ad contemplatiuā vitā, Dispositio vero tp̄e et generatiōe prior est ipo habitu administratōe vero est omunior plures enim administrant et insistunt vite actiue q̄ contemplatiue executione vero est difficilior vnde dicit gregorius moꝝ q̄ lya p quā significata est vita actiua laboriosa dicit Et rachel q̄ designabat vitā contemplatiuā visum principiū appellat q̄ in contemplatiōe solus principiū qđ deus est queritur in opatiōe aūt sub graui necessitatū falce laborat. Sz p̄mor subuentione est vtilior quia quāuis rachel esset pulcra erat tñ sterilis lya aūt quāuis lippa oculis erat tñ fecunda et hoc significabat ut Grego vi moꝝ q̄ licet qui contemplandi ocia appetit plus videat pauciores tamen deo filios gnat, Cum vo ad laborem se predicatiōis dirigit minꝰ videt sed amplius parit, Est ergo vita actiua contemplatiua generatione prior administratione omunior executiōe difficilior et p̄mor subuentione vtilior sistis tñ p̄rogatiuis non obstantibꝫ simpliciter contemplatiua vita preferēda est actiue p̄pter quīq; Primo quidem quia dignior ipa enī significatur p dexteram sicut actiua per sinistram ut dicit glosa Can vol sup illo verbo Leua eius sub capite meo et dextera illius amplexabit me Secundo quia securior q̄ mille enim cadētibꝫ in vita cōtemplatiua cadunt decem milia in vita actiua ut dicit glosa aug sup illo verbo psal Cadent a latere tuo mille et decē milia a dextris tuis, Tercio q̄ dulcior et iocundior non enim habet amaritudiez diūsatio eiꝰ nec tediū conuictꝰ ipius sz gaudiū et leticiā ut scribit sapientie vij Quarto quia sanctior quāuis enim actiua ut dicit gregoꝝ contemplatiua tempore sit minor merito tñ et sanctitate ē maior. Quinto quia diuturnior dicit enim Gregoꝝ vi moꝝ q̄ recte marie ps nunq̄ auferri dicit q̄ actiue vite opa cum corpore transeunt contemplatīe aūt vite gaudia melius ex fine ualescunt, Actus enim contemplatiue vite inchoari quidem in p̄nti p̄nt sz perfici et compleri minime nisi in fine, Quis aūt sit noster finis non est aliud nisi puenire ad regnum cuius nullus est finis vbi dicit aug in fine li de ciuita dei vacabimus et videbimus videbimus et amabimus amabimus q

laudabimus·ecce quid erit in fine sine fine. Vacabimus enim sine ocio·videbimus sine medio·amabimus sine odio·laudabimus sine tedio. ¶ Ad primum ergo est dicendū ꝙ ille labor vel dolor qui insurgit ex sapiētia in contemplatiōe non est admixtus tristicie ꝫ gaudio·unde enim dicit grego·super ezechi·omel·x·ideo qui apponit scientiam apponit dolorem quia celestia cognoscētes terrenis curis subdere anim dedignamur et dum plus sapere incipimus de his que male egimus nobis ipis irascimur et fit in multa sapientia multa indignatio quia quanto plus ꝓficimus in cognitiōe tanto nobis indignamur ampli⁹ de peruerso ope vel qui addit scientiā addit laborem·ut dicit alia litera·q; quanto magis scire incipimus que sūt celestia gaudia tāto magis et erroꝝ nostroꝝ laqueos possumus euadere et flendo laboramus ¶ Ad scdm est dicēdū ꝙ sancti doctores quāuis monachi pontifices fuīnt multi & prelati qui simul contemplatiui esse debent & actiui moysi legislatoris exemplo qui nunc ascendebat in montem ut ibi gloriaꝫ dñi cum maiori cerneret libertate. Nunc vero descendebat in castra ut cū vtilitate necessitatib⁹ ꝓpl'i ꝓuidēt·ideo facilius indulgetur ut ascendat monachus ad presulatū q̄ꝫ presul descendat ad monachatū. ¶ Ad tercium est dicendū ꝙ non sic in vita contemplatiua attendit' ꝯtemplatio qn̄ ad vtilitatē alioꝝ quandoq; doctrine veritas diffundat' verbo vel scripto·cum in sapīa occulta et thezauro abscondito nulla vtilitas sit in vtrisq;·nec in vita actiua sic attenditur opatio ꝙ ab omni doctrine speculatiōe sepet' accipitur ergo vtriusq; vite distinctio respectu finis·q; finis contemplatiue est veritas per se Operatō v̄o attendit' in ordine ad veritatis contemplationē Actiue v̄o finis est opacō ꝑ se·veritas ergo ꝓpt' op⁹ intenditur,

¶ Questio xcix·quō apl'orū perfectio obseruata est in predicatoribus euangelij.

Vlterius considerandum est quō apl'orum perfectio obseruata est in p̄dicatoribus euangelij·Circa qd̄ queruntur quinq; Primo vtrū omnes predicatores euangelij fuīnt in perfectionis statu. Secundo vtrum predicatio euangelij minus fecerit ad perfectionis statum qm̄ alia pietatis opa. Tercio vtrum predicare euangelium mendicando fuerit minoris perfectionis qm̄

viuendo de cõmuni aministratiõe auditoꝝ/Quarto vtrũ perfectio predicatorum fuerit in conformando se capacitati auditorũ/Quĩto vtrum predicare euangelium excõmunicatis ex eccie mandato fuerit interdictum.

Ad primũ ergo sic ꝓceditur videtur enim ꝙ omnes ꝓdicatores euangelij fuerint in perfectõnis statu·qui enim a deo mittunt sunt in statu perfectionis Sz veri predicatores a deo mittunt ro·ꝯ· Quomodo ꝓdicabũt nisi mittantur ergo omnes tales fuerũt in perfectiõis statu Preterea ꝓdicatores euangelij fuerũt successores apostolorum quibus dictum est Math·vl·Euntes in mundum vniuersum predicate euangelium omni creature·ꝫ apli fuerũt in pfectõis statu ergo et eorum successores. Preterea dicit Richar·in li·de patriarchis·nescio an deus possit homini maiorem gratiam conferre· qm̃ ut eius mĩsterio conuersi homines in melius ꝺmittentur nam hoc est tanto maior ꝙ mortuos suscitare · quanta anima melior est corpore·predicare ergo euangelium non est sine perfectionis statu In contrarium est quia illis cõuenit euangelium predicare quibus cõuenit cura animaꝝ · ꝫ multis conuenit animaꝝ cura qui nõ sunt in perfectionis statu ut supra dictum fuit Responsio dicendõ ꝙ euangelium predicare quantum ad pñs potest conuenire aliquibus tribus modis·Primo ex cure susceptæ obligatiõis vinculo·Secundo ex receptæ iuris dictionis officio, Tercio ex diuine reuelatiõis mĩsterio/Primo modo euangelium predicare ꝓprium est eꝓꝝ qui ex cure pastoralis susceptione voto ꝑpetuo se astringunt ut eoꝝ subditis subministrẽt necessaria ad salutem in predicatiõis verbo sc̃itatis exemplo et tꝑali subsidio cum necessitas incumbit. Scõo modo proprium est presbꝝ et archidiaconoꝝ et alioꝝ quibꝫ cura animarum ꝺmittitur vel ex ꝺmũ iurisdictione vel ex speciali cõmissiõe· Tercio modo est proprium sanctorum virorum a deo specialiter vocatorum sicut recitat gregoriꝰ in dyalogo de equitio monacho et de bt̃o benedicto quibus immediate a deo predicatiõis officium fuit cõmissum ꝓpter eorum specialem sanctitatis prerogatiuã/Primi ergo euangelij predicatores puta eꝑi omnes fuerunt in perfectiõis statu ꝫ non oẽs perfecti·scõi vero perfecti quidẽ multi esse potuerunt ꝫ non fuerũt in perfectionis statu ex quo curam illorum quibus predicauerunt cũ

perpetuo obligationis voto non susceperunt· sed tercij potuerunt eē in perfectionis statu et fuerūt ꝑfecti· quia enim de statu monachali vocati sunt fuerunt in perfectionis statu· quia vero ꝓpter prerogatiuam sanctitatis officium p̄dicationis fuit eis commissum fuerunt perfecti. ¶ Ad primū ergo est dicendū ꝙ illi predicatores mittunt̄ a deo qui mittuntur auctoritate ecclesie· sicut ergo ecc̄ia non omnes mittit cum perpetuo obligatiōis voto sic non omnes sunt in perfectionis statu, ¶ Ad ꝑm est dicendū ꝙ ep̄i non habēt ex predicatiōis officio ꝙ sint in perfectionis statu ꝫ magis ex perpetuo obligationis vinculo· astringunt enim se voto ꝓpetuo obedire et seruire & verba salutis ministrare illis quorum curā suscipiūt. ¶ Ad tercium est dicendū ꝙ Richardus loquit̄ de ꝑfectiōis ope non de perfectiōis statu Continetur enim donū predicationis inter dona gratis data q̄ deꝰ confert illis quos vult esse suos cooperatores in aīaꝝ salute,

Ad scd̄m sic proceditur videt̄ enim ꝙ ad perfectiōis statū minꝰ fecerit predicatio euangelij qm̄ alia pietatis opera· illud enim magis facit ad perfectionis statū cui maior beatitudo promittitur de quo maior disceptatio erit in die iudicij· Sed talis disceptatio erit de operibꝰ mīe quorum opatoribus dicet̄ Venite benedicti patris mei ut scribit̄ Math· xxv· ¶ Preterea status perfectio consistit in acceptatione diuina Sed thobias maxime fuit acceptus deo ex opibꝰ mīe vnde narratis opibꝰ misericordie quibꝰ insistebat dixit sibi angelus tho· xij· Qm̄ acceptus eras deo necesse fuit ut temptatio probaret te magis ergo faciunt talia ad perfectionis statum qm̄ p̄dicatio ¶ Preterea predicatio pertinet ad vitam actiuam ut grego· dicit vi· mor̄· Sed ad vitam actiuā plus faciunt illa opera misericordie qm̄ predicatio ergo plus ad perfectionis statum. ¶ In contrarium est quia maioris perfectionis est alios perficere qm̄ perfici· ꝫ predicatorum ē alios perficere. Dicit enim augꝰ· sup illo verbo Math· v· Vos estis sal terre ꝙ predicatorum exemplo instrui sapientia doceri ceteri dn̄t ¶ Responsio dicendū ꝙ illa que impēduntur ex caritate ꝓximo ꝓpter xp̄m sibi reputat esse impensa iux̄ illꝰ Math· xxv· Qd̄ vni ex minīs meis fratribꝰ fecistis michi fecistis Isti autem sunt in triplici gradu Quidam enī proximis obsecunt̄ in corporalibus bonis sicut illi qui vestiūt nudos· pascūt famelicos· ministrāt infirmis· et alia corpalia

subsidia propter xp̃m proximis impendunt Quidam vero spũalia bona proximis largiuntur que tñ non excedunt nature facultatem nec sunt supra humanam conditionem sicut qui docent ignorantẽ et reuocãt errantem·de quib⁹ cõmendatur iob·iiij·Ecce docuisti plurimos et manus lassas roborasti·vacillantes confirmauerũt sermones tui·et genua trementia confortasti Sz aliqui sunt qui spiritualia bona proximis impendũt sup naturã exñcia et ad finem sup naturalem inducentia·sicut ~~enim~~ est doctrina fidei que cõmunicat homi tanqm̃ necessaria ad salutem consequendã p distinctam articulorũ credulitatem obseruationem mandatorũ·et administrationẽ sacramentorum modo quo faciebat aplus Gal't·iij·Qui tribuit vobis spiritum et opatur virtutes in vobis·Et prima thessa·ij·dicit, Cũ acceptis et a nobis verbũ auditus dei accepistis illud non ut verbũ hoim̃ sz sicut vere verbum dei Collatio aũt istoz verboz ad singl'arẽ quãdam perfectiõem ptinet supne dilectionis qz p talia homo coniungit vltimo fini. Vnde ad hanc perfectionem ostendendã scribit iob xxxvij·Nunquit nosti semitas nubium magnas et perfectas scientias·per nubes aũt ẽm grego·ibi sancti p̃dicatores intelliguntur que quidem nubes semitas subtilissimas puta p̃dicationis vias habent et perfectas scientias dum de suis meritis se nichil esse sciunt q̃a illa que proximis impendunt supra ip̃os existunt·tanto ergo p̃dicatores p euangelij predicatiõez fuerũt magis in perfectiõis statu q̃ per quecunq; opa alia pietatis qñto predicta opa non vni vel duobus sz toti multitudini xp̃iane fidei exhibuerũt·qõ quidem multitudinis bonũ perfectius et diuinius est·quocunq; bono priuato. Ad primum est dicendũ qz illa disceptatio opez erat de operibus illis ad que oñes cõmuniter tenent̃ sz alia disceptatio erat de multiplicatiõe talentoz facta per sanctos p̃dicatores de his q̃ sunt superogationis et perfectionis opera Vnde grego·exponens illud verbũ Math·xxv·Accessit qui duo talenta acceperat dicit qz qui intelligendo et opando alijs p̃dicant q̃i duplicatũ de negocio lucrum reportant qz dum vtriq; sexui p̃dicatio impenditur q̃i accepta talenta gemin̄ant Ad scdm est dicendũ qz per predicationem tanto magis quis est acceptꝰ deo q̃ p quecunq; alia opa pietatis quanto magis per ip̃az homo a morte eripitur·et fini eterne vite coniungit·qm̃ qui conuerti fecerit

peccatorem ab errore vie sue saluabit animam eius a morte et opit multitudinem peccatoꝝ ut scribit ia·vl· ¶ Ad terciũ est dicendũ ꝙ p̃dicationis op⁹ vtranq; vitam ꝯplectitur et ideo magne ꝑfectiõis opus existit Dicit enim grego·vi·mor·ꝙ neq; perfectus predicator est·qui propter contemplatiõis studiũ opera negligit vel ꝓpter opationis instantiã cõplectenda postponit,

Ad terciũ sic proceditur videt enim ꝙ p̃dicare euangeliũ mendicando fuerit minoris perfectionis q̃ viuendo de cõmuni administratione auditoꝝ·q; si esset maioris perfectionis predicare euãgelium mendicando q̃ viuendo de cõmuni administratiõe tunc ep̃i essent minoris perfectionis·q̃ religiosi mendicantes·qd̃ non est verꝝ cũ religiosi ad statum ep̃alem assumant tanq̃m ad perfectiorẽ ¶ Preterea mendicus dicitur quasi mente mendicans sup eo ꝙ parũ habz ꝙ conuenit dupliciter·vno modo petendo sicut mendicantes nõ habentes p̃tatem accipiendi bona alterius modo quo xp̃us et apostoli habuerũt Alio modo indigentiã pretendentis et sic xp̃us et apostoli fuerunt mendici non quidem mendicando petendo cũ loculos haberent ꝫ indigentiã ex humilitate p̃tendendo· exigebant enim aliena nõ ex mendicitate ꝫ ex potestate·maioris ergo perfectionis videt fuisse exẽplo xp̃i et apl'oꝝ euangelium p̃dicare viuendo de cõmuni administratiõe q̃m mendicando· ¶ Preterea illud minus facit ad ꝑfectionis statum ꝑ qd̃ magis impedit euangelij predicatio ꝫ ꝑ mendicare impeditur predicatio euangelij q; tp̃e illo quo mendicat subtrahitur euangelij predicatio non sic aũt impedit viuendo de ꝯmuĩ administratione ¶ In contrariũ est quia opus sup erogatiõis pl⁹ facit ad perfectionis statũ q̃m opus cõmunis iurisdictionis Sed predicare euangelium mẽdicando opus supererogationis est sicut op⁹ voluntarie paupertatis ergo hoc facit magis ad perfectionis statum ¶ Responsio dicendũ ꝙ sicut scribitur luce vi·perfectus discipulus est si fuerit sicut magister eius. Predicatores aũt euangelij personã xp̃i discipulorum et apostoloꝝ statũ representãt·ideo eoꝝ status perfectio consistit in via quã xp̃us predicando seruauit et suos discipulos docuit·Planũ est autem ꝙ mẽdicando p̃dicare euangeliũ ꝑ cristum fuit via persuasa et exemplariter demonstrata in se et in suis apostolis In se quidem quia ip̃e mendicando euangelium p̃dicauit

ut supi⁹ fuit ostensum Dicit enī apostolus scđa corinth· viij· Scitis gratiam dñi nr̄i ihesu xp̄i qm̄ cum diues esset p nobis egenus fact⁹ est Glo· in mundo et q̄ perfectionis sit in hoc mundo ip̄m mutari p̄z per glossam ibidem que dicit· Nemo se contemnat paup in cella diues in conscientia · securior dormit in terra q̄ diues in purpura· ad domum etiā zachei intrauit non inuitatus q̄ non fuit aliud q̄ mendicando petere In apostolis vero cum eos ad predicandum mi sit exquo nichil portandum in via prohibuit cum illo tp̄e nō pos- sent imperiose ~~eo enim~~ administrationem petere quando expulsi de vna ciuitate fugiebant ad aliam necessarium erat eis tunc mendica re· vnde blasphemium est dicere q̄ mendicando p̄dicare euangelū non fuit via per xp̄m primo persuasa et ī se et in suis apl'is primo exemplariter demonstrata. Predicare vero viuēdo de cōmuni admi- nistratione fuit via indulta et infirmitati condescendēs concessa & tanqm̄ iuri naturali consona multipliciter per eum et p apostolos probata sicut p̄z luce x· et prima corinth· ix· vnde sicut superogatōis et maioris perfectionis fuit in paulo qñ iuri suo cedens predicauit euangelium manibus laborando· sic superogatiōis et maioris per- fectionis fuit & est euangelium predicare mēdicando qm̄ de cōmuī admimistratione viuendo. ¶ Ad primū g° est dicendū q̄ nō sequit ep̄i enim diuicias ecclesiaꝝ quas hñt non possident q̄i suas ꝯ tanq̄ cōmunes dispensant· vnde scribit̄ xij· q· i· Expedit facultates ecclesie possideri et ꝑprias amore perfectionis contemni Quāuis enim rerū t̄palium abdicatio vel mendicatio instrumentaliter sit maioris pfe- ctionis et superogationis via qm̄ ip̄arum possessio et quantum ad hoc religiosi mendicantes possent dici esse in pfectiori statu qm̄ ep̄i essencialiter tñ non est hoc ip̄a perfectio status ꝯ magis se & sua pro vtilitate proximorum exponē et in perpetuā seruitutē p salute ip̄oꝝ se tradere vltra quā perfectionē diuine dilectionis gradus non se ex- tendit ad quā ep̄i voto se astringunt modo quo dicit apostolus scđa corinth· xij· Ego libentissime impendā et super impendar p aniabꝰ vestris ¶ Ad scđm est dicendū q̄ nec interpretatio nec interpretatio nis conclusio est consona glose que ponitur sup illo verbo psal· Ego aūt mendicus sum et pauper· que sic dicit Mendicus est qui ab alio petit· Pauper vero qui sibi non sufficit· et vtrūq̄ exponit in persona

xpi qui fuit medicus ab alijs petendo et pauper his que in mundo habuit sibi non sufficiendo. ¶ Ad tercium est dicendum q̄ maius detrimentum patitur euangelij p̄dicatio viuendo de cōmuni administratione quā mendicando sicut experientia docet· illi enim paucis contenti et a tp̄alibus liberi sollicite sacre scripture expositioni et euāgelij p̄dicationi intendunt Isti aūt quasi de vita p̄nti securi et tp̄alibus occupati quasi sementem dn̄i suffocant.

AD quartum sic procedit videtur enim q̄ perfectio p̄dicatorum non fuerit in conformando se capacitati auditor. Predicator enim nō debet se conformare illis qui a veritate auditum claudunt et ad falsitates et fabulas aperiūt Sz multi sunt tales in quorum p̄sona dicit apl's scd̄a thi·iiij·A veritate quidem auditū auertent·ad fabulas autem conuertentur ¶ Preterea multi scandalizant de veritate euangelij·ꝫ scd̄m grego·Si de veritate scandalum nascit facilius scandalum nasci permittitur q̄ veritas relinquatur·talib⁹ g° p̄dicator non debet se conformare. ¶ Pretēa ph̄s·dicit q̄ amantib⁹ et odientib⁹ non eadem apparent Sz multi diligunt et multi odiūt sacram scripturam non ergo omnib⁹ p̄dicator debet se conformare. ¶ In contrarium est q̄ scribitur viij·q·i·oportet eum qui docet et īstruit animas rudes esse talem ut p̄ ingenio discentiū semetip̄m possit aptare et verbi ordinem p̄ audientis capacitate dirigē ¶ Respōsio dicendum q̄ predicator varius et multiplex esse debeat in sacre scripture p̄dicatione quantum ad p̄ns tripliciter ostendit·Primo si consideretur apostolor mutatio·Secundo si consideret sacre scrip̄e quisitio Tercio si consideretur auditor dispositio a nullo enim melius potest disci predicationis modus q̄m de illo qui dicit de se ip̄o prima thi·ij·Ego in euāgelio xp̄i positus sum predicator et apl's et q̄ sibi credendum sit statim subdit veritatem dico et non mentior doctor gētium in fide et veritate ip̄e autem ut Crisō·dicit in laudib⁹ eius·varius et multiplex fuit in factis et verbis quia modo iudeus mō gentilis modo legem obseruans mō despiciens·modo pecuniā requirēs modo sibi oblatam respuens sic enim ip̄e varius fuit incurationem animar sicut medicus varius est incuratione corporū non sentētiā veritatis mutando multiplicando nec alter factus ex altero ꝫ ip̄e erat semper manēdo pro causar oportunitate illa que dicta sunt variabat Scd̄o

hoc ostenditur si consideretur sacre scripte ꝓuisio Sic enim prouisa est sacra scriptura ut dicit aug⁹ primo de trini quatinus puulos cō gruēs nullius generis rerū verba vitaret ex quibꝫ q̄ gradatim ad diuina noster intellectus velut contritus assurgeret verboꝝ enī suoꝝ altitudīe supbos irridēt ꝓfunditate attētos terret veritate magnos pascit affabilitate paruos nutrit ut idem dicit v. sup gen. ad literaz & totū hoc nō facit fastu superbie et ampulloso nō humane scientie sed verbis apertissimis humilimo loquendi genere se cunctis prebet ut idem ait in libro confes. Tercio istud declarat̄ si consideret̄ auditorū dispositio nō enī vna eademq; exhortatio cunctis congruit quia nec cunctos par morum qualitas astringit ut dicit grego in pastor. sepe enim que alijs obsunt alijs prosunt. Vñ sicut non est in auditoribꝫ eadem dispositio quia aliqui sunt clerici aliqui laici aliqui diuites aliqui pauperes aliqui masculi aliq̄ femīe aliqui sani aliqui infirmi aliqui prelati aliqui subditi sic non est eis eadem p̄dicatio fīēda vnicuiq; ergo p̄dicator debet se conformare facilia vulgo subtilia sb̄tilibus p̄dicādo ut grego dicit in pasto. Ad primū g° est dicendū ꝙ nō sic p̄dicator debet se conformare auditoribꝫ ut falsa falsis et va veris p̄dicet. ꝫ veritatis sententia immutata illām varijs et diuersis exemplis debet monstrare ꝑm capacitatem vniuscuiusq; mō quo dicebat apostolus prima corinth. scdo. Ego aūt cum venissem ad vos non veni in sublimitate sermonis aut sapiētie et inferius tercio ca°. Ego non potui vobis loqui sicut spiritualibꝫ ꝫ tanqm̄ carnalibus Ad ꝑm est dicendū ꝙ veritas publica et publice loquenda est ut est veritas sacre scripture. nec est obmittenda ꝓpter scandalum vitādum Sz veritas priuata quādoq; et si non obmittēda est tm̄ interdū tacenda sicut veritas correctionis ꝓpter scandalū multitudīs vel ne hō deterior efficiatur. Ad terciū est dicendū ꝙ sicut non oēs credunt euangelio sic verba euangelij non omnibꝫ eadem apparent. predicator tm̄ sic debet se capacitati oīm conformare ut quantū in se est per ipam omnes salui fiant Sic enim xp̄us sapienter ommbꝫ p̄dicabat ꝙ omnes de ipo mirabant̄ non tm̄ omnes cōuertebant̄ ut Crisо. dicit.

AD quintū sic ꝓcedit̄ videtur enim ꝙ p̄dicare euangeliū excōmunicatis p̄cepto ecclesie fuerit interdictū Maior enim est cibꝫ

ſpiritualis q̄ corpalis Sed apl's mandat prima corinth·v·Cū excō-
municatis cibum corporalem non eſſe ſumendū multo ergo magis
cibus ſpiritualis p̄dicationis verbi dei intelligitur eſſe eis interdict⁹
Preterea dicit origē·et ponitur xliij·di·ca·in mandatis Sollicitu
eſſe debemus ne margaritas noſtras mittam⁹ ante porcos Sz excō-
municati cum ſint ab eccleſia ſepati poſiti ſunt immortalitatē ergo
verba que per margaritas intelliguntur eis non ſunt ꝓponenda.
Preterea p̄dicatio euāgelij regularit̄ fit in eccleſia iux̄ illud pſal·
In eccleſijs benedicite dñm Sed aug⁹·in epl'a ad bonifaciū introitū
eccleſie ſibi interdixit ꝓ eo q̄ hominē de eccleſia violenter rapuerat
et excōmunicatiōis ſententiam incurrerat In contrariū eſt qđ ſcri-
bitur ex̄·de ſen·ex·c·reſponſo·poſtulas edoceri cum ciues excōmuni-
cationis et interdicti ſententia ſunt ligati licet tibi viros et mulieres
ſemel in ebdomada vel in menſe apud aliquā eccleſiā conuocare q̄-
bus predices verbum dei ſup quo reſpondem⁹ q̄ ſine ſcrupulo con-
ſcientie poteris hoc facere cum videris expedire, Reſponſio dicendū
q̄ excōmunicatio pena eſt quā eccia infligit ſuis fidelibꝫ non ad in-
teritū ſz ad correctiōis remediū Sūmum aūt remediū reducendi ho-
minem ad correctionē eſt ſacra ſcriptura dicente apl'o ſcđa thi·tercio
Omnis ſcriptura diuinitus inſpirata vtilis eſt ad docendū neſcien-
tes ad arguendū errantes ad corrigendū negligentes et ad erudien-
dum nouicios et incipientes · ꝓmo non ſolum ſacra ſcriptura verū
etiā philoſophica doctrina morum veritatem tradens·q̄ꝫ hominē
ad correctionem inducit Dicit enim aug⁹·in confeſ·puenerā nanq̄
tunc temporis in libris cuiuſdam ciceronis cuius linguā fere omnes
mirant̄ pectus et q̄uis liber ille exhortatiōez pb̄icam contineret mu
tauit tamē affectum meū·et ad teip̄m dñe mutauit p̄ces meas et vo
ta ac deſideria mea alia fecit repente·viluit michi omnis vana ſpes
et immortalitatē ſapientie concupiſcebā eſtu cordis incredibili exur
gere iam ceperam ut ad te dñe redirem Ad primū ergo eſt dicendū
q̄ nō eſt ſimile per cibum enim ſpiritualem ut ducitur homo ad cor-
rectionem ſz per cibum corporalem frequenter ad deceptiōez iux̄ illud
prima petri ſcđo Qui ſunt delicijs affluentes in conuiuijs ſuis luxu-
riantes nobiſcū pellicientes & decipientes animā inſtabiles, Ad
ꝫm eſt dicendū q̄ illa verba non intelligunt̄ de excōmunicatis ſz de

hereticis quibus fidem non supponentibꝫ ꝫ argumentis vel alijs hu
manis ꝓbationibꝫ de ipa experiri volentibus sacre scripture secreta
ꝓponenda non sunt ne ꝓpter illa argumenta fidem ipam derisibilez
dicerent que meritum non haberet si humana ratio sibi preberet expi
mentum ut grego. dicit, ¶ Ad tercium est dicendū ꝙ augus. introi:
tum ecclesie interdixit excōmunicato ne ibi perciperet sacramēta qd
pz per illud qd subdit interdixi ne oblatio domus tue a clericis susci:
piatur cōmunionē tibi interdico donec ꝓ hoc facto corde contrito et
humiliato dignū offeras sacrificium deo,

¶ Questio centesima quō aplorꝫ perfectio obseruata est in doctoribꝫ
et sacre scripte expositoribꝫ.

Post hec videndū est quō apostolorꝫ perfectio obseruata ē
in doctoribus et sacre scripture expositoribꝫ Circa qd que:
runtur quinqꝫ, Primo vtrū dicta doctorum maioris au:
ctoritatis sint ꝙ sūmorꝫ pontificū. Scdo vtrum doctores
et expositores sacre scripture epis sint ꝓponendi Tercio vtrū in mō
exponendi sacrā scripturā ecclia doctorꝫ regulas debeat mutari Quar:
to vtrum illorum doctorꝫ opuscula que ecclia recipit sint approbata.
Quinto vtrū illorꝫ doctorꝫ opera quos ecclesia canonizat ex hoc ipo
sint p ecclia cōꝓbata.

Ad primum ergo sic ꝓcedit videtur enī ꝙ dicta doctorꝫ maioris
auctoritatis sint qm sūmorꝫ pōtificū Doctores enī spiriti fuint
spiritu sancto iux illud scda petri primo Spiritu sancto inspirati lo
cuti sunt sancti dei homines ꝫ talis veritas est illa de q scribit Esdre
tercio veritas manet et inualescit in etnum et viuet et obtinet in se:
cula seculorum. ¶ Preterea doctrina doctorum fuit roborata natali
ratiōe et auctoritate sacre scripture tali enim doctrina dicebat augs.
se velle doceri nō solum a sene ymo a quocunqꝫ iuuene sicut pz xxiiij
q. iij. c. si habes Sed sūmi pontifcies non pnt contra naturalem rōz
vel auctoritatē sacre scripture ergo doctorū dicta sunt eorꝫ dictis pre:
ferenda ¶ Preterea dicta doctorū sunt per ecclesiā approbata ꝫ non
omnia dicta sūmorum pontificum approbantur ergo dicta doctorū
preferenda sunt. ¶ In contrarium est quia maioris auctoritatis est
illorꝫ doctria que pt falsitates et hereses damnare qꝫ illorꝫ que pt solū

talia manifestare ꝫ talis est doctrina sũmorum põtificũ respectu do-
ctorũ Dicit enim augu·in epl'a ad innocentiũ ꝓpm Noua heresis ci
nimium perniciosa temptat assurgẽ inimicoꝝ gratie xp̃i qui nobis
etiam dñicam or̃oem impijs disputationibꝫ conant̃ auferre ad cuiꝰ
extirpatiõem venerabilitas tua instanter et celeriter ꝓuidere dignet̃
¶ Responsio dicendũ ꝙ doctrina ecclesie et sũmoꝝ pontificum est do
ctrina xp̃i de quo dicit beatus io·ij·canonica Si quis venit ad vos
et xp̃i doctrinam non habet nolite eum recipere in domo neqꝫ aue
ei dixeritis vnde eiusdẽ auctoritatis est doctrina sũmorum pontificũ
cuius est doctrina xp̃i sicut eiusdem auctoritatis est veritas principa
lis auctoris et eius vicem gerentis Dicit enim criso·super illo verbo
luce ij·facta est cõtentio inter discipulos quis eoꝝ videret̃ esse maior
ꝙ illa contentio videt̃ habuisse motiuũ eo ꝙ cum dñs abhominibꝫ
transmigraret oportebat aliquẽ eorum fieri aliorum principẽ quasi
dñi vicem gerentem·iam enim quoddã humanum scãdalum oce-
perãt·qd̃ etiam in se occultare non poterant et tumorẽ cordis non su-
stinebant in eo ꝙ viderant petrũ eis preferri et prehonorari Vnde
tam in euãgelijs qm̃ in actibus apostoloꝝ legimus petrũ in ꝑsona
omniũ sũmorũ pontificum Primũ locum post xp̃m tenuisse In du-
bijs ergo occurrẽtibꝫ in ecclesia primũ locũ auctoritatis tenet scriptura
noui et veteris testamenti·que tota est de xp̃o tanqm̃ de principali sb̃
iecto Scd̃m vero canones apl'oꝝ ꝑ quos in mediate xp̃i doctrina ẽ
ꝓmulgata Terciũ decreta vel decretales summoꝝ põtificũ·Quartũ
dicta sanctoꝝ doctoꝝ Et deinde dicta omniũ viroꝝ illustriũ ecc̃iasti-
corum qui talenta dñi recepta multiplicarunt et fructũ aliquẽ in ecc̃ia
fecerunt. ¶ Ad primũ ergo est dicẽdum ꝙ illa auctoritas intelligit̃
de ~~sacris doctoribꝫ~~ sacri canonis Vnde dicit glo·ibi ꝙ sicut in pt̃ate
ꝓphetarum nõ erat semper habere spiritum futura semper predicere·
ita non erat pt̃atis eoꝝ ut quecunqꝫ vellent docerent·ꝫ ea sola doce-
bant que a spiritu didicerant et hoc in exẽplũ posteroꝝ ne quis ad li
bitum scripturas exponeret. ¶ Ad ꝫm est dicendũ ꝙ si dicta doctoꝝ
fundata sunt sup̃ naturali rõne et auctoritate sacre scripture non p̃
feruntur dictis romanoꝝ pontificum nisi auctoritate xp̃i cui innitũ-
tur et cui famulantur scriptura et nat̃a que cum sũmi põtifices pñt
interpretari et eoꝝ interpretationem tota ecclesia tenetur seruare qd̃

non contingit de dictis aliquorum doctorum. ¶ Ad tercium est dicē dum ꝙ dicta doctorum ꝯprobrata sunt per sūmos pontifices q̄ ideo semper probata tenentur quia pertinent ad expositioēm sacre scripte Dicta autem vnius pontificis contingit per alium reuocari qꝛ ut ī pluribꝫ sunt de actibus hoīm quos sicut cōtingit multipliciter vari ari sic pro causaꝝ et temporum congruitate contingit ipa mutari.

AD scdm sic ꝓceditur videtur enim ꝙ doctores et expositoees sa cre scripture epis sint ꝑponendi Honor enim debetur scientie et virtuti ut scribit primo ethicorū Sed doctores et expositores sacre scripture maioris virtutis esse censentur qm̄ multi epi ergo eis prefe rendi sunt. ¶ Preterea scribit prima corinth. xiiij. ꝙ maior est q̄ pro phetat qm̄ qui loquitur linguis sicut maior fuit ioseph qui interpre tatus fuit somnum q̄ꝫ pharo qui vidit ut glo. ibi dicit Sed doctores exponunt ꝛ interpretant sacram scripturā epi autem sunt videntes et supintendentes sunt ergo sicut maiores eis preferendi ¶ Preterea aug⁹. dicit in epl'a ad hieronimum ꝙ q̄ꝫuis ipe esset eps et hieroni mus presbiter in multis tn̄ rebus hieronim⁹ erat maior ipo quātū cunqꝫ ergo epi sint maioris dignitatis qm̄ doctores. pn̄t tn̄ ipi esse maiores epis in alijs, ¶ In contrarium est quia apl's ad ephe. iiij. p⁹ pastores posuit doctores. pastores ergo et epi doctoribꝫ ꝑponendi sunt. ¶ Responsio dicendum ꝙ solutio questiōis istiꝰ ponit xx. di ca. decretales vbi dicitur ꝙ aliud est caus̄ t̄minum imponē et aliud scripturas sanctas diligenter exponere In negocijs nanqꝫ diffinien dis non solum est necessaria scientia ꝫ etiā ptas Cum ergo negocia quelibet finem accipiant et in absolutiōe innocentiū vel in condem natione delinquentiū et absolutio vel condemnatio non scientiam tātum immo ptatem presidentiū requirat. apparet ꝙ diuinaꝝ scrip turarum tractatores et si scientia pontificibꝫ preemineāt tn̄ quia di gnitatis apicem non sunt adepti in sacrarum scripturarū expositio nibus eis ꝑponantur. In causis vero diffiniendis ꝫm post eos locū merent puto tn̄ ꝙ in questiōibꝫ in quibꝫ doctores approbati ꝑ eccīaꝝ puta aug⁹. et alij aliquid determinate diffinierūt non solum in sa cre scripture expositionibꝫ immo in questionibꝫ illis per eos determi natis doctores tales epis preferendi sunt ¶ Ad primū ergo ē dicend

q̄ honor p̄ exhiberi alicui dupliciter Primo tanq̄ persone publice ratione dignitatis et presidentie Scō tanq̄m persone priuate non posite in dignitatis apice ratione eius virtutis et scientie ¶ Primo modo exhibetur honor episcopis et alijs prelatis Alio modo exhibet doctoribus et sacre scripture expositorib⁹ quos tanto decet esse humiliores quanto doctōres sunt illius scientie que non inflat ꝫ edificat Ecclesia tamen post ep̄os scōm eis honoris tribuit locum. ¶ Ad ij. est dicendum q̄ ap̄lus dicit ꝓphetam maiorē esse illo qui loquit̄ linguis in secretorum reuelatione quia maioris dignitatis est futura et secreta pronunciare q̄ pronunciata loqui vel manifestare non tm̄ sequit̄ q̄ sint maioris dñij vel p̄latis maioris enim p̄latis erat pharao q̄ ioseph cum regali solio eum p̄ceueret Sic ep̄i preferendi sunt doctoribꝫ in prelature p̄late quāuis non in scientie dignitate ¶ Ad tercium est dicendū q̄ augst. dixit illud verbum causa humilitatis nullum tamen incōueniēs est q̄ non solum hieronimꝰ immo multi alij inferioris gradus in aliquo dono potuerunt esse maiores augustino immo maiores ap̄lo petro cum ip̄e august. dicat semper esse cogitandum aliquid esse in proximo quo nobis sup̄ior est.

AD tercium sic ꝓceditur videt enim q̄ in modo exponēdi sacraz scripturā ecclesia doctoꝝ regulas non debeat imitari Doctores nanq̄ exponunt sacram scripturā p̄ legis et ꝓphetarū auctoritatem Dicit enim Richardus in li. de cōtemplatiōe q̄ suspecta debet haberi omnis veritas quā non confirmat legis vel ꝓphetarū auctoritas. ꝫ talis modus exponendi nunc tenendus nō est Scribitur enī Math. xi. lex et ꝓphete vsq̄ ad iohannem baptistam. ¶ Preterea exposicio sacre scripture debet esse conformis illis qui libros sacre scripture ediderunt Sed doctores multas expositiones faciunt quas omnes planum est illos non sensisse talis ergo modꝰ exponendi nō est obseruādus. ¶ Preterea sacra scriptura est de his que sūt fidei Sz tradē regl'as et veritates de his que sūt fidei pertinet ad ecclesiam ut p̄z xxiiij. q. i. ca. quociens. ¶ In contrarium est qđ scribitur ex̄. de re. et vene. san. Doctoꝝ fecunda facundia gratia celestis irrigui influente scripturarum enigmata reserat soluit nodos obscura dilucidat dubia q̄ declarat profundis quoq̄ ac decoris illoꝝ sermonibꝰ ampla ip̄ius ecc̄ie

fabrica velut gemmis vernātibꝫ rutilat et verboꝝ elegantia singl'ari
gloriosius sublimata coruscat. ¶ Responsio dicendū ꝙ aug⁹. in li.
sup gen̄. locis diuersis sex regulas ponit obseruandas esse in exposi-
tione sacre scripture quarum Prima sumitur penes eius conformi-
tatem Sic enim ut dicit exponenda est sacra scriptura. ut non veli-
mus esse. scripturaꝝ sententiā que nostra est. ꝫ potius illam que scri-
pturarum est nostrā esse velle debemus Scd̄a penes eius dignitatez
quia ꝓponēda est omnibꝫ alijs scripturis. maior est enim eius aucto
ritas ut dicit q̄ omnis humani ingenij perspicacitas Tercia penes
eius veritatem Cum enim sacra scriptura multis modis exponatur
et ꝑm multiplicem sensum attēdendum est ut dicit aug⁹ expositiōi
cetera consonant et concordāt quia nichil dicendū est in vna parte
scripture qd̄ impediat aliam Vnde si vtrūq; sensum scripturā sacraz
voluisse creditur videndum est si vtriusq; sn̄ie cetere circumstantie
suffragantur Quarto penes eius obscuritatem Naz obscuritas sa-
cre scripture sicut ait non debemus in aliquā partē ita pertinaciter
asserere ꝙ aliqua labes sacre scripture possit attribui Quīta penes
eius possibilitatez qn̄ enim possumus saluare scripturas sacras per
illa que naturaliter videmus nō debemus sicut dicit recurrere ad di-
uinam potentiā vel ad miraculum vbi tota ratio facti est potentia
facientis Sexta penes expositoris grauitatem Non enim leuiter et ī
consulte exponenda est sacra scriptura sed sic grauiter et mature ꝙ
alijs nos deridendi non tribuatur occasio quia turpe est nimis et ꝑ
niciosum ut dicit xp̄ianos sic delirare in expositiōe sacre scripture ꝙ
infidelis audiens vix risum tenere possit. ¶ Ad primū ergo est dicē-
dum ꝙ sicut hieronim⁹ dicit ibi non fuit intellectus euāgelij ꝑ
iohannem legem et ꝓphetas excludere. legimus enim in actibꝫ apo-
stolorum agabum ꝓphetasse et quatuor virgines filias philippi Sz
ꝙ lex et ꝓphete quos scriptos legimus quicquit ꝓphetauerūt de dn̄o
vaticinati sunt Qn̄ ergo dicit̄ vsq; ad iohannem ꝓphetauerunt xp̄i
tempus ostendit̄ ut quē illi dixerunt esse venturū iohannes venisse
ostenderet, ¶ Ad ij. est dicendū ꝙ sicut dicit augustinus iij. de doctri
na xp̄iana c. vij. Cum in sacra pagina vna scriptura plures veri-
tates sonat licet illam ꝑm quēlibet sensum exponere. etiam si ille qui
eam scripsit non sic intellexit quia spiritus sanctus principalis eius

auctor intellexit h° et quicquit boni ex illa elici pt̄ dum tn̄ talis expositio alia auctoritate vel ratione probari possit ¶ Ad terciū est dicendum q̄ illa que sunt fidei ecclesia recipit et tradit recipit nanq̄ p ora suorum fidelium spiritu sancto reuelante promulgata Tradit vero sua auctoritate confirmata et roborata et per hunc modum recipit et tradit regl'as sanctoꝝ doctoꝝ obseruandas in expositiōe sacre scripture,

AD quartū sic ꝓceditur videtur enim q̄ solum illorum doctorū opuscula que ecclesia recipit sint approbata· iudicio enim ecc̄ie illa solum que recipiuntur approbantur sicut patet Math·xxv·de fatuis virginibꝫ que ideo non sunt a sponso recepte quia non fuerūt approbate solum ergo opuscula doctoꝝ que ab ecclesia recipiūtur sūt approbata. ¶ Preterea illa opera solum sunt p ecclesiā cōprobata q̄ sunt examinata et purgata ab omni facultate, Dicit enim aug⁹·et ponitur ix·di· Negare non possum nec debeo multa esse ī multis opusculis meis que possunt iusto iudicio et nulla temeritate culpari. Sꝫ non sunt examinata nisi que ab ecc̄ia sunt recepta ergo nec approbata ¶ Preterea dicta pontificum in questionibꝫ decidendis dictis doctorum sunt p̄ponenda ut sup̄ dictū est ꝫ dicta pontificum non cōꝓbantur nisi que ab ecclesia sunt recepta Scribit̄ enim ix·di·ep̄orum literas que post confirmatū canonem scripte sunt vel scribuntur p aliorum ep̄orum grauiorem auctoritatem doctiorēq̄ prudētiam lite reprehendi siquidem in eis forte a veritate deuiatum est. ¶ In contrarium est quia xv·di·in illo c·vbi numerant̄ opuscula doctorū recipiuntur in ecclesia non numerant̄ opuscula grego·et dyonisij et multorum aliorum doctoꝝ que ecclesia approbat Alia ergo sunt per ecclesiam approbata preter illa que ibi recipiuntur et numerantur.

¶ Responsio dicendū q̄ libri qui leguntur in ecc̄ia in triplici genē se hn̄t in cōprobatione ecclesie Nam aliqui sunt cōprobati p firmaꝫ adhesionem ut non liceat alicui nec capiti nec membris de ecclesia illos reprobare vel de eis aliquid dubitare et tales sunt libri veteris ꝛ noui testamenti contenti in sacro canone in quibꝫ si aliquid inueniretur qd̄ videtur catholice veritati aduersum nichil aliud esset iudicandum a quocunq̄ nisi vel mendosum esse codicem vel non esse assecutum interpretem vel nō esse illud per eum plene intellectum

Aliqui vero sunt cõprobati per ipius ecclesie reseruatiõez sicut libri augustini hieronimi gregorij et aliorum doctorũ quorum opuscula recepta sunt per ecclesiam ix. di. Nec obstat ꝙ ibi opuscula gregorij dyonisij et aliorum non ponuntur quia ibi statim subditur. Item opuscula atq; tractatꝰ omniũ patꝝ orthodoxorũ qui in nullo a scto consortio romane ecclesie deuiauerunt nec ab eius fide et predicatiõe semoti sunt. ꝫ cõmunionis ipius gratia dei vsq; ad vltimũ diem sue vite participes fuerunt. legenda ~~de crimin~~ talium esse doctorũ libros sic ecclesia approbat sue ꝓuisioni reseruando. qd̃ nulli particulariter cõceditur auctoritas eorum dicta reprobare ꝫ ea reuerenter venerari. Si autem ĩ eis aliquid inueniretur veritati catholice aduersum hꝰ reprobandum vel exponenendũ ecclesia sue prouisioni reseruat post approbationem factam Sed aliqui sunt ꝯprobati ab ecclesia ꝑ cuiꝰlibet veritatis discussionem. Naꝫ ecclesia nullam veritatem reprobat nec aliquã falsitatem admittit ꝫ sicut in catholica veritate quicquit noxium est ibi damnat̃. quicquid utile est ad salutem ibi inuenitur Sic libros non solum catholicorum immo paganoꝝ suis fidelibus legendos et discutiẽdos exponit per disputationem et veritatis indagationem et sic cõprobantur per ecclesiam libri modernorũ doctorũ in quorum dictis cuilibet particulariter nõ negatur auctoritas improbandi vel aliud sentiendi. si vel per canonicas auctoritates vel per probabiles rationes possit ostendere ꝙ a veritate deuiãt. ꝑm enĩ hunc modum augustinus dicta sua et aliorum doctoruꝫ exponebat discutienda anteqm̃ essent per ecclesiam cõꝓbata Dicẽs in epl'a ad fortunatum Neq; quorumlibet disputatiões q̃uis catholicorum et laudatorum hominũ velut scripturas canonicas habere debemus ut nobis non liceat salua honorificentia que illis hominibꝰ debet̃ aliquid in eorum scriptis improbare atq; respuere si forte inuenerimus ꝙ aliter senserint qm̃ veritas habet diuino adiutorio vel ab alijs intellecta vel a nobis Nam talis ego sum in scriptis aliorum quales volo esse intellectiores ĩ eoꝝ libris. libri ergo veteris et noui testamẽti in sacro canone contenti cõprobati sunt per ecclesiam per firmam adhesionem. libri vero doctorũ receptorũ in ecclesia cõprobati sunt ꝑ ipius ecclesie iudicij reseruationem ut non liceat alicui particulariter temerarie impugnare Sed libri aliorũ doctoꝝ modernoꝝ et q̃rũcũq;

de crimin

scribentiū cōprobantur per cuiuslibet in disputando vel legendo veritatis inquisitionem et qm̄diu non sunt in ecclesia ~~et~~ recepti et ei⁹ iudicio reseruati licitū ē alijs illos impugnare vel approbare. Et per hoc pz Responsio ad rōes in oppositū,

Ad quintum sic ꝓceditur videtur enim ꝙ illorum doctorū opa quos ecclesia canonizat ex hoc ipo sint per ecclesiam cōprobata Scribitur enim Math. vij. Non pt̄ arbor bona fructus malos facere Si ergo aliquis canonizatus est per ecclesiam et approbatus ipo fcto fructus eius et scientia sua ~~vnde dicit~~ videntur esse approbata. ¶ Preterea eadem ratio est de approbatione et reprobatione ꝫ si aliquis ē damnat⁹ et reprobatus per ecc̄iam. reprobat̄ eius doctrina. sicut pz de hereticis quos damnando damnat̄ ipōrum doctrina. ergo silr̄ de approbatiōe ꝙ canonizando et approbando aliquē ipo facto eius doctrina videt̄ esse approbata. ¶ Preterea maioris auctoritatis sunt dicta doctoruz quos canonizat ecclesia qm̄ philosophorū et paganorū Sz illa nō reprobat ecclesia sicut pz xxxvij. di. auctoritate ambro. et ꝑsidori ergo nec dicta sanctorum que ꝑ ecclesiā canonizātur. ¶ In contrariū est quia scientia non approbat̄ per ecclesiam nisi fuit in canone recepta sicut nō habetur canonizat⁹ scc̄s nisi sit in cathalogo sanctoꝝ script⁹ Sz non omnia dicta sanctorum quos ecclesia canonizat sunt in canone recepta ergo nec approbata. ¶ Responsio dicendū ꝙ doctrina doctorum quos ecclesia canonizat approbari per ecclesiam pt̄ intelligi dupluciter Primo per confessionem legendi Scd̄o per prohibitōz aliter opinādi ut ꝙ non liceat alicui particulariter sentire aliter q̄ ipi senserint. Primo mō exquo ipi in fide ecc̄ie vixerunt a principio vsqz ad finem concedit ecc̄ia eoꝝ dicta legi et teneri nisi aliquid cont̄ fidem dictum in eorū dictis inueniret̄. sicut patuit de abbate ioachī de quo scribitur ex̄. de fi. catho. damnam⁹ et reprobam⁹ libellum seu tractatum quē abbas ioachim conduxit contra magistrum petrum lumbardum de trini. seu essencia trinitatis. ipm tn̄ ioachim ecc̄ia nō damnauit quia sua scripta iudicio sedis apl̄ice approbanda et corrigenda transmisit et in cedula quā manu sua scripsit continebat̄ se illam fidē tenere qm̄ tenet ecc̄ia que omniū fidelium mater est et magistra Sz scd̄o modo non pt̄ enim aliquis ꝓ sancto canonizari ꝓpt̄ sanctitatem vite et choruscationem miraculorū asqz eo ꝙ ꝓhibeat̄

ut non liceat aliter sentire de scriptis eius qm̄ ip̄e senserit et absq; eo
q̄ eius opera recipiantur in canone aliorum doctorum sicut ~~eorum~~ eiusdem
quorundam doctorum dicta approbat ecc̄ia quos tamen non cano-
nizat. sicut approbauit ecc̄ia sententiam mgr̄i petri lumbardi ut pt3
ex̄ de fide trini. quē tamen non canonizauit. et recepit similiter ecc̄ia
aliqua dicta Origenis et ip̄m tamen in cathalogo sc̄torū nō scripsit
Ad primum ergo est dicendum q̄ ibi arbor bona accipitur p̄ vo-
luntate cuius fructus non est proprie scientia s̄ magis est fructus in
tellectus: nisi forte impatiue. potest enim stare bonitas voluntatis si-
mul cum ignorātia intellectus Quāuis enim omnis malus fructꝰ
sit ignorantia ut ph̄us dicit intelligitur de ignorantia prudentie q̄ ē
recta ratio agibilium vniuersaliter respectu debiti finis Sz particu-
lariter bonitas voluntatis stare pt̄ cum ignorantia intellectus. Et
multi pn̄t vigere veritate et claritate intellectus cum prauitate vo-
luntatis et quia bonitas voluntatis facit bonum hominez simplicit̄
veritas vero et claritas intellectus facit bonū homīem s̄m quid. ideo
ecclesia canonizando aliquē p̄pter caritatem et sanctitatem vite non
sequitur ex hoc ip̄o q̄ eius doctrinam approbet illo mō approbatiōis
quo approbata est doctrina illorum doctorum quorū opuscula ī ecc̄ia
sunt recepta. Ad ij. est dicendū q̄ si aliquis damnatur p̄ ecc̄iaz re
probatur similiter eius doctrina si illam pertinaciter contra ecclesiaz
defendebat potest tn̄ doctrina improbari et non auctor doctrine sicut
dictum est de abbate ioachim sola enim pertinacitas facit hominem
hereticum. sic pt̄ aliquis p̄ sancto canonizari et eius doctrina nō ap
probari, Ad tercium est dicendū q̄ nō est simile de doctrina ph̄oꝝ
et de doctrina fidei nulli enim licet absq; detrimento salutis contrarie
et diuersimode opinari Sed non sic est de doctrina fidei in qua sicut
laboriosius aliquid non queritur. et fructuosius aliquid non inue-
nitur sic periculosius alicui non erratur ut dicit Augustinus,

Questio Ci. quō apl'oꝝ p̄fectio repn̄tatur in p̄p̄a

Visum est quō status perfectio in xp̄o fuit exemplariter de-
monstrata et quō ab eo in eius apl'os fuit deriuata et q̄lit̄
in primitiua ecclesia extitit obseruata Nunc videndum

quomodo in viris ecc̃iasticis p̃ntis temporis est repn̄tata accipiendo ecclesiasticos viros nō solum illos qui assumunt̃. ꝫ eos qui ꝑdoneitatem habent ut ad gradum ecclesiasticum assumi possint Circa qd̄ xij. consideranda occurrunt Primo qualiter status perfectio repn̄tat̃ in papa Scd̄o quō in cardinalibꝫ Tercio qualiter in ep̄is Quarto quomō in curatis & presbr̄is Quinto quomō in religiosis mendicantibꝫ Sexto quō in religiosis ī ꝯmuī possessiones hn̄tibꝫ Septīo quō in sacre scripture p̄dicatoribꝫ Octauo quō in magistris et doctoribus Nono quō in medicis Decimo quō in notarijs Vndecīo quō in aduocatis Duodecīo qualiter in iudicibꝫ et rectoribꝫ Circa primum queruntur octo Primo vtrū papa sit in perfectiori statu quā aliquis ep̄orum Scd̄o vtrum ꝑp̄a perfectiōis statum xp̄i & apostolorum perfectiori modo repn̄tet qm̄ aliquis religiosorū Tercio vtꝝ papa possit esse in perfectionis statu absqꝫ eo ꝙ sit perfectꝰ Quarto vtrum in papa exterior apparatꝰ diminuat de eius perfectionis statu Quinto vtrum in papa administratio tp̄alium diminuat de ꝑfectione status eius Sexto vtrū in papa determinatio causarū diminuat de eius perfectionis statu Septimo vtrum in papa hr̄e dn̄ium et vsum rerum diminuat de statu perfectionis eius Octauo vtrum ꝑp̄ possit om̄is ꝑfectiōis statū mutare.

AD primū ergo sic proceditur videt̃ enim ꝙ ꝑp̄a non sit in perfectōri statu qm̄ aliq̄s ep̄orum. quia aut est in perfectiori statu rōne qua ep̄us aut rōne qua papa Non ratione qua ep̄us quia in perfectionis statu om̄es ep̄i sunt equales Nec ratione qua papa q̄a in ꝑp̄atu non emittit votum de cura totius ecclesie habenda tunc enī non posset cedere ꝑp̄tui quāuis enim scd̄m augu. vouē sit voluntatis. reddere tn̄ est necessitatis. vnde in ꝑpetuū cogeret̃ curam susceptā tenere. Preterea bernhardus dicit ad Eugeniū. ante omnia considera sanctam romanam ecc̃iaꝫ cui deo auctore prees ecclesiarū oīm matrem esse nō dn̄aꝫ. te vero non dn̄m ep̄orum. ꝫ vnum ex ep̄is. nō ergo ipe in perfectiori statu qm̄ vnus alter ep̄us. Preterea ꝑfectio status ep̄oꝝ stat in hoc ut sit ꝑatus pro ouibus anīam suam ponere ꝫ vltra istud non pt̃ se extēdere caritas ꝑp̄e ꝟm regl̄am datam a xp̄o io. xv. Maiorem caritatem nemo habet ut ponat quis animā suaꝫ ꝓ amicis suis. In contrariū est quia ī perfectiori statu ē perfitiēs

q̃ perficiendꝰ Sed omnes epi perficiuntur per ꝓpam Cõmisse nãq̃ sunt sibi oues et pastores alijs autem epis solum oues et non pastores sicut dicit glosa io. vlt. sup illo verbo pasce oues meas. ¶ Respõsio dicendum ꝙ sicut dicit augu⁹. ad comitem bonifaciũ Quãto ardentius deus amatur tanto maior perfectio amantis demonstratur tanto ergo status perfectio maior censetur esse in papa q̃ in quocũq̃ alio epo quanto eius status maiorem et perfectiorem caritatem requirit qm̃ status cuiuscunq̃ epi vel pastoris Et possumus dicere ꝙ status ꝓpe maiorem caritatem requirit intensiue extensiue et permãsiue Intensiue quidem aug⁹. assignat quatuor gradus perfecte caritatis in libello de q̃tuor virtutibꝫ caritatis exponens illa verba apli prima corinth. xiij. Caritas omnia tollerat omnia credit omĩa spat omnia sustinet Dicens ꝙ primus gradus caritatis est omĩa sufferre ꝑ aduersitatis patientiã Secundus est omĩa sibi a deo iussa credere et implere per carnalitatis resistentiam Tercius est omnia spare ꝑ voluntatis obediẽtiã Quartus est omnia sustinẽ ꝑ salutis omniũ concupiscentiã. Primus gradus caritatis ut ait ostensus est in noe qui crescente hominis iniquitate pronunciato sibi diluuio statim cõfugit ad lignum arche. vbi tollerauit celi fremitum. aquarũ sonitus et factus socius serpentum ac ferarum non expauit ut mergeretur q̃z xpi caritate firmatus ligno crucis portabatur Secũdꝰ gradus ostẽsus est in abraham qui filio vnigenito non pepercit credens firmit filium suum immolandũ et filio dei resurrectarũ reseruandũ. et eius semen per eum postmodũ multiplicandũ sicut sibi ꝓmissum fuerat Tercius gradus ostensus fuerat in ꝓplo israhelitico qui terrã eis ꝓmissam firmiter sperauit et obtinuit iux̃ illud psal. In te sperauerẽt patres nostri sperauerunt et liberasti eos Quartus gradus ostensus est in dño nostro ihesu xpo qui mortẽ sustinuit ut mortẽ vinceret. Planum est aũt ꝙ papa qui vicem gerit oĩm supradictoꝝ vnde eiꝰ caritas gradus perfectionis supradictos requirit. Extensiue aũt cũ sibi sit cõmissa cura non vnius eccie nec vnius plebis ꝫ totius mdi ad pl'es se debet extẽdere eius caritas qm̃ cuiuscunq̃ epi vel pastoris sicut aliorum ptas certis coartatur limitibus. sua vero ad ipos qui ptatem sup alios acceperant se extendit in cuiꝰ signum petrus cuiꝰ ipe successor existit tunica succinxit se et proiecit se ĩ mare et sic venit

ad xp̄m Alij autē nauigio venerunt quia non vnam nauim ut ce
teri quisq; suam sed seculum totum petrus suscepit gubernandum
Qz autem permansiue caritas maior sit verbis saluatoris ostendit̄
luce xxij. Ego ꝓ te rogaui petre ut non deficiat fides tua ac si dicēt
ut glosa dicit Sicut ego tuam fidem ne deficiat orādo ꝓtexi. ita tu ī
firmiores fratres ne de venia desperent confortare memento. ¶ Ad
primum ergo est dicendum ꝙ papa est in perfectiori statu quocunq;
particulari pastore rōne qua papa cui consentiendo libere ꝑ legitti
mam electionē voto se astringit ad curam totius ecclesie fideliter exe-
quendam possibilitate existente Nam impossibilitas exequendi mā
datum a mandato excusat. sic impossibilitas implendi votū vel rōe
ignorantie aut infirmitatis a voto excusat, Non enim cura ecclesie
suscipit̄ ut eius regimē ꝑiclitet̄ ꝫ ut saluetur vnde iusta causa exñte
ꝑpatui renunciare pt̄ ut supradictum fuit ¶ Ad ij. est dicendum ꝙ
bernhardus negat ꝑpm esse dñm oīm epoꝝ subseruiente humilitate
^ eugenium ^ ꝑm quem modum dicit ad eundem aug⁹. ꝙ sūm⁹ pontifex ip̄e non
erat si se sūmū putabat. Sed impante potestate ip̄e confitetur papā
esse dñm epoꝝ & subditoꝝ. Dicit enim ibi nōne si causa extiterit
cum epo celum claudere. tu ip̄m ab epatu deponere & sathane tradē
potes. ¶ Ad terciū est dicendū ꝙ vltimus grad⁹ caritatis est aniaꝫ
pro ouibus ponere Sed cum epi singuli in partem solitudinis sint
assumpti. papa vero in plenitudinem pt̄atis vocatus sit tanto per-
fectiori modo talis gradus caritatis in papa esse requiritur quanto
pro pluribus et pluribus modis voto se obligat animam pro oui-
bus et pastoribus ponere qm̄ quilibet episcoporum.

AD ij. sic proceditur videtur enim ꝙ papa perfectionis statum
xp̄i et apl'orum non perfectiori modo repñtet qm̄ religiosi In
ter omnia enim que faciunt ad perfectionis statū est votū obediētie
Sed papa nulli hoīm obedire tenet̄ religiosi aūt voto obedire hoīm
se astringunt perfectiori ergo modo ip̄i repñtant xp̄i et apl'orum per
fectionis statum qm̄ papa. ¶ Preterea abdicatio tp̄alium maxime
repñtat perfectionem status xp̄i et apl'orum cum petrus in persona
perfectorum dixerit Math. xix. Ecce nos reliquimus omnia et secuti
sumus te Sed in hoc religiosi magis imitantur xp̄m et apl'os qm̄
papa. ¶ Preterea xp̄us predixit apl'is esse ieiunandum post eius

recessum Math·ix· venient dies cum sponsus auferetur ab eis et tūc
ieiunabunt Sz religiosi in ieuniis et vigiliis magis sequūtur xpi
et apl'orum vestigia qm̄ papa magis ergo repntant xpi et apl'orum
perfectionis statum. ¶ In contrarium est quia nulli dictū est a xpo
pasce oues meas loco mei io·xxi·sicut petro cuius papa successor exi 1 glo
stat·nullus ergo perfectiori modo representat perfectionis xpi statum
sicut ipe, ¶ Responsio dicendum qp representare xpi et apl'or pfecti-
onis statum pt intelligi dupliciter Primo per eorum iam pfectorū
successionem Secundo per ipor apl'orum quasi perficiendorū imita
tionē· Primo mō religiosi non representant xpi et apl'orū pfectiōis
statum ꝛ solum pp̄a et epi Solus enim sūmus pontifex ut dicit bern
hardus ad Eugeniū representatione est sacerdos magnus princeps
apostolorum·primatu abel·gubernatu noe·patriarchatu abraham·
ordine melchisedech·dignitate aaron·auctoritate mopses·iudicatu
samuel·pōate petrus·unctione xpus. Sed scdo modo quantum ad
illa que faciunt ad acquirendū pfectionis statum essentialiter quo
ad hoc papa magis representat xpi et apostolorū pfectionis statum
qm̄ aliquis religiosorum·obligat enim se vow p ouibus et pasto-
ribus animam ponere vltra quē gradum caritas que est perfectiōis
vinculum non se extendit Sed quantū ad illa que faciunt ad acqui
rendum perfectionis statum instrumentaliter sicut est tp̄alium abdi
catio ī ieiuniis et vigiliis exercitatio·magis imitant apl'or vestigia
religiosi qm̄ papa vel epi Sed hoc non est representare apl'orum sta
tum iam perfectorū ꝛ magis perficiendorū. Dicebatur enim sup̄ qp
xps prius vocauit apostolos ad statū religionis tanqm̄ perficiēdos
quā ad statum prelationis tanqm̄ iam pfectos·papa aūt non est ī
statu perficiendorū ꝛ in statu perfectorum supremum gradum tenet
¶ Ad primū ergo est dicendum qp obedire homī pp̄t se non est pfe-
ctionis ꝛ potius seruilis timoris Est ergo perfectionis obedire homī
pp̄ter deum ut quia pp̄ter vnumqdq; et illud magis·ideo scribitur
actuū iiij·qp obedire oportet deo magis qm̄ hominib tanto ergo p-
fectiori modo papa vow obedientie astringit quanto sua obedientia
sumitur respectu dei solum cuius vicarius existit, ¶ Ad ij·est dicendō
qp maioris perfectionis est esse patrē pauperum qm̄ rebus tp̄alibus
renunciare q esse in voluntaria paupertate quia primū pp̄riuz est

perfectoꝝ ~~sm~~ aūt est perficiendoꝝ. ¶ Ad tercium est dicendum ꝙ vigilie et ieiunia sunt quedam vie instrumentaliter ꝑueniendi ad ꝑfectionis statum Dicit enim augu⁹ in li. de ieiunio diei sabbati. si enī ꝑt ut ieiunetur modo quō ecc̄ia statuit ieiunandum et tn̄ ieiunium soluitur si quis ebriosus in ip̄a vna comestione inebrieꝫ et fieri ꝑt ut non ieiunetur ieiunio ecc̄ie. etiā si tp̄ati et abstinentes sint homīes atq; modestissime prandeatur. essentialiter ergo ad perfectionis statū facit caritas q̄ sola vltimo fini hominē cōiungit in cuius cōiunctiōe vniuscuiusq; mēbri ecc̄ie ꝑfectio cōsistit.

Ad tercium ꝓceditur videtur enim ꝙ papa non possit esse in ꝑfectionis statu absq; eo ꝙ sit perfectus Dicit enim bernharhardus ad Eugeniū de cetero teip̄m considera. formam esse iusticie. scti-monie speculum. pietatis exemplar. assertorem veritatis. fidei defensorem. doctorem gentium. xp̄ianorum ducem. amicū sponsi. eleri ordinatorem. pastorem plebium. magistrum insipientiū. refugiū oppressorum. pauperum aduocatum. spem miseroꝝ. tutorem pupilloꝝ iudicem viduarum. oculum cecorum. linguam mutoꝝ. baculū senū vltorem scelerum. malorū metum. bonorū gloriaꝫ. virgam potentū malleum tirannorum. regum patrem. legum moderatorem. canonū dispensatorem. sal terre. orbis lumen. sacerdotem altissimi. vicarium xp̄i. sed omnia ista sonant ip̄m fuisse perfectum et in perfectiōis statu vnum ergo istorū sine altero esse nō ꝑt. ¶ Preterea perfectū hoīez facit perfectio caritatis ꝫ ad perfectam caritatem spectat ꝙ quis exn̄s liber se seruū oīm faciat ꝓpter xp̄m prima corinth. ix. Cum essem lib̄ ex omnibus oīm me seruū feci. sed hoc facit quilibet ꝑp̄a curam vniuersalis ecclesie suscipiendo. ¶ Preterea apl̄i fuerunt perfecti et in ꝑfectionis statu Sed papa gerit vicem capitis apl̄orum ergo sic est in perfectionis statu ꝙ tam̄ est perfectus. ¶ In contrariū est quia nll̄s est perfectus nisi per caritatem que est vinculum perfectionis ꝫ ꝑp̄a potest perdere caritatem cum sit purus viator nondum confirmat⁹ in gratia ergo potest esse in perfectionis statu & tamen non ꝑfectus ¶ Responsio dicendū ꝙ differt esse in ꝑfectiōis statu et esse perfectū quantum ad pn̄s in tribus. Primo quia perfectiōis statū facit voti ꝓpetua obligatio. perfectū vero facit voti impletio et executio. Scd̄o quia ad perfectionis statum facit tp̄aliū abdicatio et exercitatio eorū

que sunt sup erogationis opera · per hec enim quis constituitur in p fectionis statu iux illud qó saluator dixit Math · x · Si vis perfectus esse vade et vende omnia que habes et da pauperibus et veni sequè me · perfectum vero essentialiter facit solum dei et proximi super excedens dilectio ¶ Nam ille scriba planum est qp voluit sequi xpm Mat · viij · Magister sequar te quocunqz ieris perfectionem tñ non meruit obtinere quia non ex dilectione ꝫ tpalis lucri acquisitiõe ¶ Tercio qa perfectus quis pt esse in omni vocatione in qua vocatus est ꝫ non in omni vocatione homo pt esse in perfectionis statu Contingit enī aliqs in omni vocatione perfectionis opera facere et sic perfectos esse non tamen vouentes et sic non esse in perfectionis statu · alios vero contingit totam vitam suã voto se obligantes ad perfectionis opa et sic esse in perfectionis statu · que si non implent que vouerũt constat eos perfectos non esse · pt ergo ipp non esse perfectus non obstante qp ipe sit in sũmo perfectionis statu. ¶ Ad primũ ergo est dicẽ dum qp bernhardꝰ enũat illa eugenio ppe ad quem ipe voto astringebatur cura ecclesie suscepta et que requirebantur ad perfectõis statum ad quem ipe vocatus erat que si ipe non implebat sic erat in p fectionis statu qp tamen non erat perfectus. ¶ Ad scõm est dicendũ qp papa se facit seruum oĩm in his que pertinent ad animarũ salutẽ Dicit enim bernhardus ad eugenium nunquid paulus hominibꝰ inseruiebat in acquisitiõe turpis questus ¶ Nunquid ad eum in toto orbe confluebant ambitiosi auari simoniaci sacrilegi concubinarij incestuosi ut ipius auctoritate apostolica vel optinerent honores ecclesiasticos vel obtinerent · planum est aũt qp non fecit se paulus seruum oĩm cui viuere xpus erat et mori lucrum ut plures lucri facẽt xpo ut lucra augeret auaricie. ¶ Ad tercium est dicendũ qp apli pꝰ qm fuerunt in perfectionis statu a perfectione deciderũt qñ xpm negauerunt Quante enim perfectionis fuerit petrus apostolorꝫ caput cuius papa successor existit ancilla ostiaria requisita dicat · vna enī mulieris voce percussus dum mori timuit vitam negauit ut gregorius dicit ¶ Si verum est qp post receptionem spiritus sancti sic fuerũt in pfectiõis statu qp semp fuerũt pfecti.

AD quartum sic proceditur videtur enī qp ī papa exterior apparatus diminuat de eius perfectionis statu Omne enim illud ī

quo papa non ſuccedit petro diminuit de eius perfectionis ſtatu ſed in exteriori apparatu papa non ſuccedit petro ꝫ magis conſtantino Dicit enim bernhardus ad eugeniũ Neſcitur petrꝰ aliqñ preceſſiſſe vel gemmis ornatus vel ſericis nec tectus auro nec vehitus eq̃ albo nec ſtipatus militibꝫ nec circumſtrepitibꝫ ſeptus miniſtris abſqꝫ his enĩ ſatis credit poſſe impleri ſalutare mandatum a xp̃o receptum. Si inquit amas me paſce oues meas In talibus enim eugenij ſucceſſiſti non petro ſed conſtantino. Preterea papa ſicut xp̃i officiũ adminiſtrat ſic in eius vita imitator eſſe debet. Sed de xp̃o ſcribitur Math·xx·q̃ ingreſſus hieruſalem ſedit ſup azinam vbi dicit Criſo· q̃ non ſedit in curru aureo preciosa purpura fulgens nec aſcendit ſuper feruidum equũ diſcordie et litis amatorem ꝫ per azinam tranquillitatis et pacis amicam. Preterea ꝫm hieronimũ illud verbũ Math·xviij·Qui autem ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis q̃ in me credunt expedit ei ut ſuſpendatur mola azinaria in collo eiꝰ apoſtolis intelligitur eſſe dictum qui ſi in illo vicio permanſiſſent ut de dignitate dñandi contenderent poterãt eos quos ad fidem vocabant per eorum ſcandalum perdere dum apoſtolos vidiſſent inꝛ ſe de honore pugnare Sed multi ſcandalizantur de comitiua pape militum et armatorum et curioſa paratura equorũ et veſtimentorũ ergo hoc diminuit de eius perfectiõis ſtatu· In contrariũ eſt quia papa et alij ep̃i vicem illorũ gerunt de quibꝫ dicitur in pſal· Nimis honorati ſunt amici tui deus nimis confortatus eſt principatus eor Reſponſio dicendum q̃ ſicut omnis gloria filie regis puta ip̃ius eccie ſponſe xp̃i eſt ab intus ſic omnis gloria pape miniſtri xp̃i principalis ſponſi eccleſie ab intus eſſe debet Eſt autem tũc gloria ab intꝰ ſcõm auguſtinũ q̃ omne bonũ qõ quiſqꝫ xp̃i inuuere facit et de oñi honore ſibi impenſo in xp̃i gloriam refert. Poteſt autem papa exteriorem apparatũ honoris et magnificẽtie in xp̃i gloriam referre tripliciter Primo ꝓpter xp̃i ſacerdotij honoris reuerentiã. Scõdo ꝓpter pp̃li ſubiecti obedientiam Tercio ꝓpter malorũ reprimendam maliciam Planum eſt enim q̃ longo maioris dignitatis ꝛ excellentie eſt ſacerdotiũ xp̃i qm̃ fuerit ſacerdotiũ leuiticum cum hic non carnes vitulorum et hircorum ꝫ vera xp̃i caro immoleꝫ et ſũmatur Quanta aũt exteriori paratura fuerit honoratũ ꝛ ornatũ illud ſacerdotiuꝫ

longus tractatus fit in exodo et in alijs libris canonis sacri Scribit̃
enim sapientie·xviij·q̃ in veste poderis q̃m habebat aaron tot⁹ erat
orbis terraꝝ ⁊ parentum magnalia in quatuor ~~gradibus~~ ordinibus lapidũ erãt
sculpta· & magnificencia dei in dyademate capitis illius erat scripta
multo ergo magis dignum est xp̃i sacerdotiũ omni paratura hono=
ris & glorie adornari·Secundo debet eius paratura ordinari ad ꝓpl'i
subiectaꝫ obedientiaꝫ· Despectio enim prelatoꝝ in subditis quandoq̃
parit cõtemptum & ideo decet xp̃i vicarium gloriosum in conspectu
ꝓpl'i apparere ne dum apud illos q̃s oportet esse subiectos si ~~minime~~ nimie
deiectiõis seruaret̃ humilitas regendi frangeret̃ auctoritas· Tercio
ordinanda est talis paratura q̃nq̃ ꝓpter maloꝝ rep̃mẽdam maliciaꝫ
ne aliqui maliuoli attemptarẽt tirãnicã rabiem exercẽ in illum qui
loco xp̃i positus est in malleum et tiranoꝝ flagellum semꝑ tñ ĩ tali
exteriori apparatu tempantia ⁊ modestia est seruanda ne in xp̃iano
ꝓpl'o materia scãdali tribuat̃ ⁊ ambitio ⁊ mũdi gloria querat̃·Dicit
enim Bern·ad Eugeniũ q̃ nullum venenum vel gladium acutum
tantum sibi timebat q̃ntum ambitionem & libidinem dominandi·
Ad primum ergo est dicendum q̃ papa succedit petro in exteriori
apparatu q̃ntum ad iurisdictionem· Statim enim receptis clauibus
Petrus loco xp̃i verus & legittim⁹ dñs fuit omniũ tp̃alium & sp̃ũa=
lium·Sed q̃ntum ad actualem possessionem & administrationẽ veꝝ
est q̃ in tali exteriori apparatu successit constantino ita q̃ illa q̃ con=
stantinus dei bñficio recipit de manu domini hec ip̃a tribuit siluestro
vicario eius·modo quo dixit dauid·i·paralipo·vltio·Tua sunt dñe
omnia & que de manu tua accepim⁹ hec ip̃a dedim⁹ tibi· Ad·ij·ẽ
dicendum q̃ ꝓp̃ debet esse xp̃i imitator in mentis humilitate sic enim
xp̃us dixit Math·xi· Discite a me quia mitis sum & humilis corde·
Exteriorem tñ honoris ⁊ reuerencie p̃tatem in xp̃i gloriam ip̃e debet
recipe & referre ut q̃ntum xp̃us in cruce fuit humiliatus tantũ ꝓpter
crucem in ei⁹ vicario sit honorat⁹ & exaltatus dicendo semꝑ ĩ mente
sua cum ꝓph̃a· Non nobis domine non nobis sed nomini tuo da gloriam
Modestia tñ in ip̃a apparit̃a ⁊ eq̃tatura est seruãda ꝓpter scãdalum
pusilloꝝ vitandum·Dicit enim Criso⁹·sup Math·xx·ij· Michi aũt
videtur q̃ non ꝓpter misterium solum xp̃us sup azinam sedit sed &
mensuram nob̃ sapientie tribuẽs demonstrauit q̃ non sup eq̃s ferri·

neceſſe eſt ꝫ ſufficit aſino vti in eo ꝙ neceſſitas eſt eſſe cõtentũ. Ad tertium eſt dicendũ ꝙ ſi debita modeſtia ſeruet in exteriori apparatu non dat occaſio ſcandali cum talia non impendant homini ſed xpo cuius vicarius exiſtit ſũmo tñ ope ſtrepitꝰ armatoꝝ vitandus ē a pp cum arma milicie ſue non carnalia ꝫ ſpũalia eſſe debeãt niſi forte in caſu cum timerent inſidie malignoꝝ. fecit enim Paulꝰ Act. xxiij. Cũ equites ⁊ pedites armatos ſecum ire pmiſit ne inciderent manꝰ illoꝝ qui deuouerãt ſe nõ mãducaturos ⁊ bibituros donec eũ interficerẽt.

AD. v. ſic procedit. Videt enim ꝙ in papa adminiſtratio tpalium diminuat de eius pfectionis ſtatu. Nam pfectio ſtatus cõſiſtit i dei contemplatione. Dicit enim Bern. ad Eugeniũ. Contemplatio ē que mentem purificat. affectum regit. actus dirigit. exceſſus corrigit. mores cõponit. vitam honeſtat ⁊ ordinat. poſtremo diuinaꝝ pariter et humanaꝝ ſcientiam confert. Sed tpalium adminiſtratio mentem a contemplatõne ergo ſepat papam a ſtatꝰ pfectõne. Preterea pp eſt ſucceſſor Petri ꝫ Petrus non dimiſit pape tpalium admiſtrationẽ ſed ſolum eccleſiaꝝ ſollicitam gubernationem Act. iij. Argentum et aurum non eſt michi qõ autez habeo tibi do. ergo talis adminiſtratio diminuit de pfectionis ſtatu. Preterea papa pteſt contemplatiuis et actiuis viris de eccleſia quia pteſt paſtoribꝰ ez ouibus religioſis et clericis literatis ez laicis ꝫ pfectiori modo eis pteſt p cõtemplationem q̃m per tempalium adminiſtratiõez. Dicit enĩ Bern. ad Eugenium. Contemplatio cõfuſa diſcriminat. ſparſa colligit. ſecreta rimat vera inueſtigat. veriſimilia examinat. facta et fuſcata explorat. q̃ agenda ſũt preordinat. acta recogitat. in proſperis preſentit. aduerſa in aduerſis quaſi non ſentit. nichil ꝙ incorrectum dimittit. ergo aſſiſtẽ in admiſtratione tpalium diminuit de perfectionis ſtatu. In contrariũ eſt quia ſi adminiſtratio tpalium diminuit de pfectionis ſtatu tũc plati religioſoꝝ ⁊ alij officiales tpalia adminiſtrantes te pcurãtes caderẽt a perfectionis ſtatu qõ non eſt dicendum. Reſponſio dicendum ꝙ exiſtentibꝰ in pfectiõis ſtatu ſollicituo non puidentia tpalium inducit. importat enim puidentia tempalium ordinatam diſpẽſationẽ ſed ſollicituo importat mentis diſtractõnem que tribꝰ modis poteſt fieri. Aut enĩ talis ſollicituo erga tpalia tanta eſt ꝙ tollit caritatis terminum ⁊ cõplementum. Aut talis eſt ꝙ tollit pfectionis

pro salute proximor delectamentū. Primo modo sollicitudo i tpaliū
administratōne est peccatum mortale. Si enim sic tpalia admīstrent
vt ꝓponant bonis spiritualibꝫ a pfigant tangꝫ finis certum est q est
peccatum mortale. Secundo modo est peccatum veniale. Cum enim
appetitus sensitiuus intentus circa tempalia trahat appetitum intel=
lectꝫ sicut spera trahit speram non potest tempalium administratio
fieri quin aliq modo feruor caritatis inflāmatis volūtatē diminuat
vel remittat exquo tn finis non tollit ꝫ feruor tendendi in finē remit=
titur veniale est non mortale. Sed tercio modo si quis tempalia ad=
ministrat pro salute ꝓximorum ut p talium administrationem ad
bona spūalia inducat dato q ad tpꝰ sue ꝓpe contemplationis de=
lectamentum perdat non est tunc peccatum mortale nec veniale. Sz
est sū me pfectōnis et meritum salutare. Elegit enim Paulus philip.
ij. non solum contemplatōnis pn̄tis vite imo future beatitudinis de
lectamento ad tempus carere pro salute ꝓximor. Prima ergo et scda
sollicitudo administratōnis tempalium in ꝓp est detestanda. Sed tcia
tanto magis in ipo laudat q̄nto sup̄me perfectionis gradꝰ in ipo ee
dinoscit. Ad primum ergo est dicendū q illa que Bern. enumerat
ibi de contemplatione accipiēda sunt respectu finis ille enī qui rectaz
existimatōnem habet de fine disponit et dirigit omnia i ordīe ad ipm
Vnde phi posuerunt nullum speculatiuū posse pfici et felicitatē con=
sequi non purgatum a passionibꝫ et non regulatum in agibilibus
quia impossibile est ut dixerunt non entem bonum ee prudentem cuz
prudentia sit recta ratio agibilium in ordine ad finē et isto modo tūc
tempalia recte administrant q̄n ordinant ad consecutōnem finis cū
sint quedam instrumenta virtuose agendi et perueniendi ad finem.
Ad ij. est dicendum q ꝓp successit Petro i administratione tpaliū
non solum spūalium. Cum enim precia agror et domor ponerent
ad pedes apl'orum erant illorum dispensatores q̄nꝯ per se quandoꝯ
per ꝓconomos quos elegerunt quia xp̄us Iudam ꝓconomū habuit
Vnde glo. exponens illud verbum Act. iij. Argentum et aurum nō
est michi. dicit. verū esse Petrum tūc ad manū nō habuisse pecuniaz
quia memor erat illi⁹ precepti. Nolite possidē aurum neꝯ argentuz
habebat tn pecuniam que ad pedes apostor ponebat quam sibi non
recōdebat ꝫ ad vsū paupum rebuabat qui sua patrimonia reliq̄ant

Ad terciū est dicendū q̄ Bern. non interdicit Eugenio tēpaliū
aīnistratōnem ꝫ inducit eum principaliť ad contemplationem p
quā poterat de fine et de his q̄ erant ad finem recte disponē.

AD. vi. sic procedit Videtur enim q̄ in papa dēminatio causaꝝ
diminuat de eiꝰ perfectiōis statu quia papa antiquoꝝ patrum
vestigia debet sequi in perfectionis statu. Sed tempore quo barbari
totam ptaliā inuaserūt Grego. nō determinatiōi causaꝝ ꝫ expositiōi
scripturaꝝ vacabat. tunc enim obscuratissimam partem Ezechielis
diligēť et elegāť exposuit ut Bern. dicit ad Eugenium. Preterea
illud diminuit de pfectiōis statu q̄ remouet a pfectiōis opere. Dicit
enim Bern. ad Eugenium. Oenigꝫ q̄n oramus q̄n docemꝰ pl̄os q̄n
edificamꝰ ecclesiam q̄n meditamur in lege domini. cottidie pstrepūt
in palatio vertens leges. non lex domini immaculata cōuertēs aīas
sed leges iustiniani que non tam leges sunt q̄ lites et cauillationeſ
subuertenſ iudicium. Tu ergo pastor et eps animaꝝ qua mente su-
stines coram te obsecro sp silē illā garrire istas. Preterea qō impedit
ordinem caritatis diminuit de pfectionis statu ꝫ insistē dēminatiōi
causaꝝ impedit ordinem caritatis. Dicit enim Bern. ad Eugenium.
Si sapientib⁹ et insipientib⁹ debitor es & soli negas te tibi non recte
agis. quia maledictus est qui partem suam deteriorē facit. Nā stultꝰ
et sapiēs seruus et liber diues et paup vir et femina senes et iuuenes
clericus et laicus iustus ⁊ impius omnes participant te ⁊ bibunt de
fonte publico pectoris tui & tu stas seorsum sitiens. In cōtrarium
est ꝙa pp̄ lupos suscepit domādos. Oues vero pascēdas non p̄men-
das vt dicit glosa Ioh. x. q̄ non potest fieri sine discussione causaꝝ.
Responsio dicendum q̄ causaꝝ questiones quedam sunt garrule
et litigiose. Quedam vero difficiles & scrupulose. Quedam aūt q̄ete
et fructuose. p̄me abaudiētia pape omnino sunt remouēde. Dicit enī
Bern. ad Eugenium. Miror nangꝫ admodū religiose aures tue su-
stinent disputationes aduocatoꝝ & pugnas verboꝝ que magis ad
subuersionem q̄m adinuentionez pficiunt veritatis. Corrige p̄uum
morē & prescinde linguas vaniloquas & labia dolosa claude. Scde
ꝫ cause inaudiētia pape sūt diligēť examinānde ⁊ discutiēde modo
quo ille sanctus moyses fecit Exo. xviij. Q̄ ad suggestionem ietro
cognati sui minora senioribus pl̄i cōmisit dēminanda. maiora vero

1 Ez mssis dctis cāz
ꝑmouz pp̄ a pfectiōis
opē 1

Vetens

Rm 1

et difficiliora sue audientie discucienda reseruauit. Sed tercie p ipm papā absq; strepitu iudicij breuit ⁊ sūmarie sunt detminande et hūc modum seruare in detminatōne causaꝝ nō diminuit in pp perfectionis statū imo auget. ¶ Ad primū ergo est dicēdum q Bern. soluit ibi hoc argumentum dicens. q inoleuit mox dies alij sunt ⁊ alij hominum mores & tpa piculosa nunc instant quia calumniatores multi. defensor rarus. vbiq; potētiores opprimūt paupes. ideo pp nō potest deesse oppressis nec negare iudicium iniuriam patientibus & planum est q nisi agitent cause ⁊ audiant partes int ipas iudicari non potest & qnuis hanc solutōnem Bern non approbet solutio tamē bona est ¶ Ad scdm est dicendum q procul dubio questiōes q possūt terminari p legem diuinam ⁊ sacros canones ad leges recurrēdum non est. Sunt enim p ecclesiasticos viros qnq; in adiutorium leges assumende. non pncipalit tractande potissime in audiētia vicarij xpi magis leges euangelioꝝ qm impatoꝝ seruare debent. ¶ Ad tercium est dicendū q ꝓpter detminatōnem causaꝝ pp non debet seipm relinquere in spūalibꝫ & corporalibꝫ maxime qn in detminatione causaꝝ non subest causa fidei & qn nō caritas ꝫ magis cupiditas est ī causa qd plerum contingit. Dicit enim Bern. ad Eugenium. queso te qle est istud de mane vsq; ad vesperā litigare aut litigātes audire & vtinaꝫ sufficeret diei malicia sua non sunt libē noctes vix relinquit necessitati ~~vere~~ nate q corporis pausatōni sufficiat & rursum adiurgia surgit ⁊ dies diei eructant lites & nox nocti indicat maliciam.

AD. vij. sic proceditur videtur enī q in papa habere dominium et vsum rerum diminuat de eius pfectionis statu. Habere nāq; dominiū rerum est habere ꝓpum ꝫ clericis intdicit habere ꝓpum. xij. q i. c. duo sunt. Cum igit pp sit caput clericoꝝ non poterit simul cum perfectionis statu rerum dominiuꝫ habere. ¶ Preterea Petro & alijs aplis preceptuꝫ ē Math. x. Nolite possidere aurū neq; argentum. Sꝫ papa est successor Petri. ergo sibi reꝝ dominium intelligit eē intdictū ¶ Preterea qd est pfectōnis status in alijs debet esse in papa. Sed abdicatio tempalium est pfectionis status in religiosis. ergo similit in pp. ¶ In cōtrariū est qa dns reꝝ ecciasticaꝝ xps ē. xij. q. ij. c. q abstulit Sꝫ papa xpi vicariꝰ est. ergo absq; detrimēto pfectiōis sui statꝰ habet reꝝ dominiū ⁊ vsū. ¶ Responsio dicendū q planum est papaꝫ vice

xp̄i dominium ⁊ vsum rer̄ habere non solum clericor̄ imo omnium laicor̄. Est enim ip̄e xp̄us domin⁹ ecclesie ⁊ omniū illorū quib⁹ ecc̄ia plena est sicut dicit glo. sup illo verbo psal. Domini est terra et plenitudo eius. Sed ut papa tale dominium habeat simul cum pfectionis statu aliquid requiritur ex parte dominij. & aliq̄d ex parte vsus. Ex parte quidem dominij requirit̄ vt quāuis in opatōne & iurisdictiōe rerum dominiū teneat semp tn̄ in animi p̄paratōne paratus sit carē pro salute proximor̄ non solum tempalia imo corp⁹ p̄p̄um parat⁹ sic exponere ⁊ contemnē p suis ouib⁹ cum fuerit optortunum. hec est enim regula omniū eorum que sunt superogatōnis ⁊ pfectōnis opa s̄m Aug. ut quāuis pfecti viri non semp ip̄a teneāt in actuali opatōne semp tamen ip̄a habere debent in animi p̄paratōne. Cum enim xp̄us dixit Math. v. Si quis percusserit te in vnam maxillaꝫ prebe ei & alteram. & qui vult tecum in iudicio contendē & tunicaꝫ tollere dimitte ei & pallium. et quicunqꝫ te angariauerit mille passus vade cum eo alia duo. planum est ꝙ pfecti viri in quorū psona ista dixit non semp ope impleuerūt. Non enim xp̄s percussus in vna maxilla percutienti p̄buit alteram ꝫ dixit si male locutus sū testimoniū phibe de malo. Si autē bene cur me cedis. nec Paulus cum pcuteret̄ maxillam prebuit ꝫ dixit Act. xxiij. pcuciet te deus &c. Sed semp pfecti viri huius superogatōnis opa habuerunt in animi p̄paratōne. Cum enī fuit oportunū non solum in maxilla imo in toto corpore xp̄s parat⁹ fuit crucifigi. & Paulus capite truncari. Sic papa dominium rerum habere potest in actuali opatōne simul cum pfectionis statu dūmodo semp ip̄ar̄ carentiam teneat in animi p̄paratione. Ex parte v̄ vsus requirit̄ dispensatio non p̄p̄ij lucri factio in reb⁹ enim tempalib⁹ vs⁹ est bonus. abusio mala. sollicitudo peior. quest⁹ turpior vt dicit Bern. ad Eugenium. ¶ Ad primum ergo est dicendum ꝙ habere rer̄ p̄p̄etatem & dominium nō in p̄p̄um lucrū ꝫ in alior̄ vtilitatis subsidiū non derogat pfectionis statui. Sic enim papa non potest negare se vicem xp̄i non tenere sic non potest negare se reruꝫ dominium non habere. ¶ Ad scdm est dicendum ꝙ preceptum fuit apl'is ut nichil ī via portarent p̄pter sollicitudinē remouendaꝫ nō p̄pter dominium ⁊ iurisdictionem qua licitū erat eis sumptum recipere ab illis quibus predicabāt maxime tale preceptū datū est cū missi sunt ad p̄dicandū

iudeis apud quos consuetum erat ut doctores viuerent de stipendijs eoꝝ quos docebant. Ad terciũ est dicendũ ꝙ illud qd̃ facit ad pfectionis statum essentialit̃ in alijs facit in papa sicut est caritas quod v̊ facit instrumẽtalit̃ sicut est abdicatio tempalium qd̃ est via pueniẽdi ad pfectionis statum non requirit̃ ꝙ sit in papa qui non est in statu perficiẽdorum ꝫ iam pfectoꝝ. vnde xp̃us cum Petro oues pascendas comisit non expetiuit ab eo pauptatem ꝫ caritatẽ dicẽs Ioh. vltimo. Si diligis me pasce oues meas.

Ad. viij. sic procedit̃ Videt̃ enĩ ꝙ in papa nõ possit oĩs pfectiõis statum mutare Status enim pfectio ẽ de his que sũt superogationis opa. Si ergo pp̃ mutaret omnem pfectõnis statum religiosoꝝ et alioꝝ nulli remanerẽt qui opa superogatõnis implerẽt. Preterea qd̃ semel deo consecratuꝫ est amplius in alios vsus cõmutari non pot̃ sicut scribit̃ leuit̃. vltimo. Sed status pfectõ acquiritur cum quadam consecratõne sicut patet de statu ep̃orum et religiosoꝝ. ergo sic deo sacrata nunq̃ in alium vsum mutari potuerunt. Preterea scribitur ecclesiast. xxvi. Omnis ponderatõ non est digna continentis anime ergo pfectio acquisita p votũ continẽtie nõ poterit ex quacũq̃ causa mutari. In contrariũ est quia translatio sacerdotum fit translatio legis ut dicit apl's ad hebre. vij. Mutato ergo voto solemni p cuius obligatõnem status pfectio acquirit̃ mutat̃ status pfectõ. potest aũt papa in omni voto solemni dispensare. ergo potest omnẽ pfectõnis statum mutare. Responsio dicendum ꝙ sicut dictuꝫ est sup̃ status perfectio acquirit̃ cum solemnitate voti sicut dicit glo. Aug. sup illo verbo psal. Vouete & reddite dño deo vestro. Ille ergo potest omnem perfectiõis statum mutare qui potest in omni voto solemni dispẽsare Planum est autẽ ꝙ omnes qui sunt in corpore mistico ecclesie comp̃antur ad papam sicut filij ad patrem & ad patrem quidẽ nõ corpum tantum imo animaꝝ. Nam filij tenent̃ parentibꝫ carnalibꝫ in his q̃ sunt corpum quia patres sunt corpum nõ animaꝝ. Sꝫ pape tenent̃ omnes xp̃i fideles parere in his que sunt corpum & animaꝝ sic̃ dicit glo. sup illo verbo apl'i ad hebre. xij. Si patres quidem carnis nostre habuimꝰ eruditores et reuerebamur eos nõne multo magis obtp̃abimus patri spirituũ & viuemꝰ. Constat aũt ꝙ patres vota filioruꝫ existentiũ sub eorum p̃tate mutare poterant sic̃ patet Nũi. xxx. ergo

multo magis ꝑꝑ vota omniū fideliuꝫ de ecclesia cuius curaꝫ suscepit mutare potest et ꝑ consequēs poꝫ casu necessario supueniēte mutare omnem pfectionis statum. Ad primū ergo est dicendum ꝙ in illi Ieroꝫ. soluit argumētum cōtra vigilantiū. Si enim oēs virginitatē seruarent nuptie non essent et sic interiret genus humanū. rara enī est vꝫtus ut dicit Ieroꝫ. nec a pluribꝫ appetit. talis enim timor ut ait stultus esset ac si aliqs timeret haurire aquā ne flumē deficeret consili casu ille in quo papa de monacho facēt nō monachū in paucioribꝫ euenit ꝙ talis timor ne deficerent illi qui implerēt opa superogatiōis stultus esset quia potēs est deꝰ de lapidibꝫ suscitare sibi filios abrahe. Ad ij. est dicendum ꝙ status perfectis acquirit qñq; cum duplici consecratione puta cum sacri ordinis susceptiōe & ista semp manet quia sacerdos ꝙ eps semp manet eps. Et scdo cum voti ꝑpetua obligatione & quia votum est ꝓmissio voluntaria facta deo. papa qui dei vicarius est tali promissione potest uti in obsequiū dei in casu necessario vbi videt vtilitati ecclesie expedire. Ad tercium est dicendum ꝙ continentia ad pfectiōis statum facit tanq; corpalis exercitatō in q̄ corpali exercitatiōe nulla est ponderatioꝫ ꝙ dignior ipa respectu tamē caritatis ꝙ obedientie ad modicum vtilis est. longe enim est maioris meriti impletio voti obedientie q̄ pauptatis vel castitatis.

Questio. Cij. quomodo statꝰ pfectō repñtat in cardinalibꝫ.

Deinde considerandum est quomodo status pfectio repñtat in cardinalibꝫ. Circa qō querunt quinq; Primo Vtrum cardinales repñtent statum pficiendoꝫ non pfectoꝫ. Scdo Vtrum cardinales in perfectionis statu preferendi sint epis. Tercio. Vtrum abdicatō tempalium magis requirat ad perfectionis statum cardinalium q̄m eporum. Quarto. Vtrum deroget pfectionis statui cardinaliū ut omnes de vna patria sint electi. Quinto. Vtrū legatō in cardinalibꝫ spectet ad eoꝫ pfectōnis statum.

Ad ꝑmum sic ꝓceditꝫ Videt enim ꝙ cardinales repñtent statum pficiendoꝫ non perfectoꝫ. Nam cardinales repñtant statum aplorum vt xpo ꝓncipaliꝫ alis pñtialiꝫ astiterunt. Sed aplī ꝓncipaliꝫ astiterunt ut pficiendi non ut iam pfecti. pficiendoꝫ ergo nō pfectoꝫ cardinales statum repñtant. Preterea vocatio cardinaliū similis

debet esse vocatōni apl'orum. ꝫ apl's. i. Chor. i. loquens de vocatōne
apl'orum dicit videte vocatiōz vestram fratres quia non multi sapi-
entes nō multi potētes ꝫ que stulta sunt mūdi elegit deꝰ ut confūdat
sapientes et infirma mundi elegit ut confūdat fortia. ergo cōtempti-
biles et nesciētes debēt ad cardinaliū statū eligi ꝫ tales sūt ꝑficiēdi nō
perfecti. ¶ Preterea ꝑfectorū status est ꝑ perfectam caritatē ꝫ ꝑfectam
caritatem quis habet cum paratus est pro xp̄o animā suam ponē qd̄
apl'i non fecerunt xp̄o assistentes ergo cardinales statum assistentiuz
repn̄tantes non repn̄tant statū ꝑfectoꝝ sed ꝑficiendoꝝ. ¶ In contrariū
est glo. sup illo verbo psal. Constitues eos p̄ncipes sup omnē terram
que dicit apl'os constitutos esse p̄ncipes non in vno loco vel in vna
ciuitate ꝫ sup omnem terram qd̄ de ep̄is intelligi nō potest q̄ habent
det̄minatas dyoceses p̄ncipes autē ecclesie non ꝑficiendoꝝ sed ꝑfectoꝝ statū
representant. ¶ Responsio dicendū ꝙ hanc questiōz det̄minat Bern.
in libro de consideratiōe ad Eugenium dicens. hoc tibi ꝑsuade eos qui
admittendi sunt ad tuum consiliuz difficile in curia posse reprobari
et ideo si fieri potest viros probatos oportet eligi nō probandos. Nos
enim in monasterijs omnes recepimꝰ spe meliorandi ꝫ curia bonos
facilius consueuit recipe q̄m facē. Naꝫ plures in curia defecisse bonos
q̄ꝫ malos ꝓfecisse ꝓbauimꝰ. itaq̄ nō volētes nec curantes assumito
sed cunctātes et rēnuentes coge et illos cōpelle intrare et cū illis reqe-
scat sp̄us tuus q̄ nō sint attrite frōtis ꝫ vēcundi. nō manus attēdant
sed necessitatibꝰ qui stēt viriliter pro afflictis et iudicent equitatē pro
mansuetis terre qui sint cōpositi ad mores cōprobati ad sāctimoniā
parati ad obediētiā subiecti ad disciplinā rigidi ad cēsuram catholici
ad fidem fideles ad dispensatiōz concordes ad pacē qui sint in iudicio
recti in consilio prouidi in iubendo discreti in loquendo modesti in
aduersitate securi in prosperitate deuoti in hospitio non dissoluti in
conuiuio nō effusi in omnibꝰ circūspecti. ista autē omnia cōueniunt
perfectis et non ꝑficiendis. ideo dicendum ē ꝙ cardinales statum nō
perficiendoꝝ sed ꝑfectoꝝ repn̄tant. ¶ Ad primū ergo est dicendum ꝙ
apl'i xp̄o p̄ncipalit̄ assistentes fuerunt ꝑfecti et ꝑficiendi. et ꝑficiendi
quidem respectu ꝑfectōnis patrie vel respectu ꝑfectionis q̄m ip̄imet
apl'i habuerunt post receptōnem sp̄us sancti. ꝫ ꝑfecti respectu turbe
et alioꝝ ꝑficiendoꝝ ꝑ eos. Dicit enim Crisoꝰ. Math. xiiij. ꝙ ideo xp̄s

fragmēta dedit discipulis ⁊ nō turbis quia adhuc imꝑfectiꝰ disposite erant q̄ꝫ apl'i ꝑ quos perfici debebāt. ¶ Ad scd̄m est dicendum ꝙ argumentuꝫ arguit contrarium. q̄nto enī aliqui sūt magis contēptibiles et magis despecti in mundo & in vita temꝑali tanto perfectiores & digniores sunt in conspectu dei ⁊ in spūali vita. vnde xp̄s adolescēti volenti ꝑfectionis statum acquirē indixit Math. xix. ut mundo & de his q̄ erant in mūdo renūciaret. ¶ Ad terciū ē dicendum ꝙ apl'i xp̄o astiterunt ante passionem & post passionem. Et āte passionē quidē caritatem ꝑfectam habuerunt in animi ꝓparatōne. ante enim dixit Petrus. Si oportuerit me mori tecum nō te negabo. nō enim caritas perfectoꝝ sic intelligit̄ esse ꝑfecta ut non possit admitti. non enī tūc esset caritas viatoꝝ sed cōprehensoꝝ sufficit enim sic esse ꝑfectam ut ī animi ꝓparatōne habeat̄ pro xp̄o animam ponē. Post passionē vero apl'i non solum in animi ꝓparatōne imo in operis executione hanc perfectiōeꝫ caritatis habuerunt.

AD. ij. sic ꝓcedit̄ Videtur enim ꝙ cardinales in ꝑfectiōis statu ep̄is non sint preferendi. Dicit enim Bern. ad Eugenium hoc vnum dico ridiculum esse ꝙ vestri dyaconi nostris p̄sbiteris se ante ferre conant̄ nō hoc ratio habet. nō antiq̄tas habuit. nec hoc cōsentit auctoritas. ⁊ subdit ratōnem q̄m ip̄i dyaconi cardinales assignant. Nos sumꝰ inquiunt qui in omni celebritate dn̄o ꝓpe coniunctiores assistimus sedente ip̄o p̄ores assedemꝰ. procedēte posteriores ꝓcedimꝰ hoc totum ut dicit Bern. non est dignitatis p̄uilegium ꝫ sedulitatis debitum. Si ergo cardinales nō debent ꝓponi p̄sbiteris. multo fortiꝰ nec ep̄is. ¶ Preterea int̄ cardinales multi sunt dyaconi. Sed scribit̄ auctoritate Ieronimi xxiiij. di. c. legimꝰ ī ysaia. Q̄ dyaconi p̄sbiteris et ep̄is nullo modo ꝓponant̄. ¶ Preterea illi sunt p̄ferendi ī ꝑfectiōis statu quos xp̄us p̄tulit & honorauit. Sed scribit̄ auctoritate Cip̄ani di. supradicta. Dn̄s hiesus xp̄us rex ⁊ iudex vsq̄ ad passionis diem seruauit honorem pōtificibꝫ & sacerdotibꝫ quāuis illi non timorem dei nec agnitōnem xp̄i seruassent. ¶ In contrarium est quia angeli assistentes p̄ferunt̄ missis in celesti ierarchia. ergo similit̄ in ecc̄iastica ierarchia cardinales repn̄tantes statum assistentium in perfectionis statu preferendi sunt ep̄is repn̄tantibꝫ statum missoꝝ. ¶ Responsio. Dicendum ꝙ cardinales preferendos esse ep̄is in perfectionis statu

triplicit̃ potest intelligi· Primo ut p̃ferant̃ eis in ordinis p̃fate· Scdo in loci dignitate· Tercio in p̃fectiori caritate· Primo modo planum est q̃ dyaconi cardinales nedum ep̃is imo quibuscũq; p̃sbiteris nõ preferunt̃ quia potestas ep̃alis supior est sacerdotali & sacerdotalis supior ad dyaconatũ· vnde dyaconi cardinales ad presbiterium & ep̃atum assumunt̃ tanq̃ ad supiorem & p̃fectiorẽ ordinis p̃fatem· Secũdo vero modo sicut romana sedes ẽ prior & dignior omni alia et est omniũ dña & magistra sic congruũ est ut clerici illi⁹ sedis q̃dam singulari dignitate p̃ceteris alijs fulgeãt ita ut cardinales romane ecclesie omnib⁹ alijs prelatis preferant̃ honoris dignitate· Sed tercio modo habẽt se ꝟm excedentia & excessa quia in dilectõne dei p̃fectiorẽ caritatem tenent̃ habere cardinales q̃ ep̃i· In dilectõne vero proximi maiorem caritatẽ ep̃i q̃ cardinales· repñtant enĩ cardinales statum ap̃lorum xp̃o assistentiuz & eius cõtemplatõni vacantium· vñ sicut seraphin ardẽtes int̃pretant̃ qui assistẽtes deo eius caritate sũt accẽsi sic cardinales statũ assistentiuz repñtantes ardentes in dei caritate eẽ debent· Ep̃i vero qui statum ap̃lorum repñtant ut missi p vniuersũ orbem curam animaꝝ suscapiẽtes in p̃fecta caritate proximi cunctos alios excedẽ debent/ verum quia dilectio dei ad cuius p̃fectionem p̃n= cipaliter ordinat̃ status cardinalium p̃eminet dilectiõi proximi ad cui⁹ perfectionem p̃ncipaliter ordinatur status ep̃orũ ideo simpliciter in perfectori caritate cardinales ep̃is p̃ferẽdi sunt· Ad primum ergo est dicendum q̃ si Bern· loquit̃ de dyaconib⁹ cardinalibus respectu presbiteroꝝ & ep̃orum cardinalium· verum est q̃ eis p̃ferri nõ debent Si vero loquit̃ de alijs ep̃is & p̃sbiteris in ordinis quidem potestate eis non preferunt̃· ß in loci vel honoris dignitate preferunt̃ eis ꝓpter singularitatẽ illius sedis sicut dictũ est· Ad scdm & terciũ est dicen= dum q̃ dec reta illorum doctoꝝ intelligunt̃ comunit̃ de prelatis aliaꝝ ecclesiaꝝ in quib⁹ verum est q̃ dyaconi p̃sbiteris & põtificib⁹ nõ sunt preponendi nisi forte q̃n dyaconi locum ꝓpij ep̃i et ꝓpij patriarche tenerent/ nec dyaconi cardinales p̃ferunt̃ ep̃is & presbiteris in q̃ntuz dyaconi· ß in q̃ntum cardinales p dignitatez stat⁹ quẽ repñtant/ vñ dignitas illi⁹ sedis nõ ẽ trahẽda ad ꝺsequẽtiaꝝ aliaꝝ ecclesiaꝝ·

Ad.iij.sic procedit Videt enī qp abdicatio tempalium nō magis requirat ad pfectionis statum cardinaliū qz epoz. Laudat enī tempaliū abdicatio in religiosis & in illis qui volunt pfici nō in iā perfectis. Vnde abrahe cui dictum est.iij.Gen.xvij. Ambula coram me & esto pfectus diues fuit non paup. Sed cardinales ut dictum ē sup repñtant statum pfectoz non pficiendoz. non ergo requirit in eis tempalium abdicatio. ¶ Preterea cardinales pferendi sunt epis in honoris reuerentia ut sup dictum est. ergo eodem modo in tempaliū habundātia ⁊ diuitiaz opulētia q̄ sūt quedā instrumēta exhibitiōis reuerentie ⁊ honoris. ¶ Preterea q̄nto ministeriū aliquoz est magis honorabile tanto ē magis necessaria tempaliū habundātia. Sz mīsterium cardinaliū est magis honorabile q̄m epoz cū assistāt vicario hiesu xpi. non ergo in eis requirit tempalium abdicatio. ¶ In contrariū est quia in aplis vt xpo pncipaliter astiterunt omnimoda fuit abdicatio tempalium magis q̄m fuerit in eis ut postmodum missi in mundum vniuersum predicare, ergo in cardinalibz qui statuz assistentium repñtant maioz abdicatō tempalium esse debet q̄m in epis. ¶ Responsio. Dicendum qp cardinales in gradu ecclesie cui assistūt habēt pmitatez. Est enim romana ecclia pma sedes omnium ecclesiaz. In statu vero quē repñtant requirunt ardentem caritatem. repñtant enim statū assistentium et pfectoz In officio vero qō mīstrāt req̄runt iusticie equitatem. Sunt enī ad tale officium vocati ut sint ppe coadiutores & consiliarij ⁊ iudices orbis terre. omnibz istis modis maioz abdicatio tempalium requirit in eis ad eoz pfectōnis statum q̄m in epis et in quibuscunq; alijs prelatis. si enim pma radix malorum ē cupiditas in pma sede que debet esse radix omniū bonorū pmo est extirpanda et euellēda. Sicut enī omne bonum egredit a romana sede sic & omne malū pgredit ab illa efficient ⁊ exēplarit vt dicit Trisoz. sup Math. Si vero ardentem caritatez requirūt ratōne status quē representant quia sunt assistētes int quos seraphin ponunt qui dicunt ardentes. cupiditas q̄ dicēte Aug° est venenū caritatis ex toto ab eis est remouenda. et iusticie equitatē tenent seruare ratōne officij ad qō sunt vocati. cupiditatē tenent detestari p quam stingit eos ee iusticie peruersores. p solam enim cupiditatem ipi subesse nō sustinent. esse non noscunt. superiori efficiunt infideles. inferioribz importabiles in-

uerecundi efficiunt ad petendum ad negandum frontosi importuni
vt accipiant inquieti donec accipiant ingrati postq̃ acceperunt docent
linguam suam grandia loqui cum operent exigua fiunt largissimi p
missores & parcissimi exhibitores blandissimi adulatores & mordacis-
simi detractores simplicissimi dissimulatores & malignissimi ꝓdito-
res ut dicit Bern. ad Eugenium tanto ergo magis in cardinalibus
abdicatio tempalium est necessaria q̃nto ip̃or tempalium cupidita
exquo mala supdicta sequunt magis repugnat eor pfectiõis statui.

Ad primum est dicendum ꝙ nõ sic requirit abdicatio tempaliu
in iam pfectis sicut volentib pfici ꝙ in iam pfectis nõ existat alia
in dño nostro ihesu xpo qui fuit omniũ pfector caput nõ fuisset tpa-
lium abdicatio exemplarit demonstrata ꝫ pro tanto dicit requiri in
volentib pfici magis q̃m in pfectis quia habundantia tempalium
non sic est timenda pfectis sicut pficiendis. Vnde in abraham simul
cum pfectõne erat tempalium opulentia. Ad scõm est dicendum
ꝙ tempalia sunt instrumẽta honoris & reuerẽtie vtendo eis ad vir-
tuose agendũ et superogatiõis opa. nõ autẽ ad cupiditatis auaritiã
Vnde ps dicit. v. ethi. ꝙ hoies nesciũt orare. Nam orant ut diuitias
habere possint. deberent autem orare sicut ait ut eis bene vti valerent.
Ad terciũ est dicendũ ꝙ pauca tempalia requirunt ad executiõez
ip̃or misteriũ sicut virtuosi pauca sufficiunt. magis autem i cumula-
tionib tempalium eor ministeriũ vituperatur. Non enim dixit apls. ij.
Chor. vi. Exhibetis vos dei mĩstros i castris edificãdis i consãguinei
ditandis in bonis tempalib cumulandis. sed in tribulationibus &
necessitatibus in angustijs in scientia in caritate in verbo veritatis
vestiti p arma iusticie a dextris & sinistris.

Ad iij. sic proceditur Videt enim ꝙ non deroget perfectioni statui
cardinalium ut omnes de vna patria sint electi. Non enim est
perfectior vocatio cardinaliũ q̃m apl̃orum. Sed apli omnes fuerunt
vocati de vna patria quia omnes de iudea electi sunt. Preterea sic
aliq̃ patria videt esse exclusa ut de illa nõ vocet aliqs ad cardinalatũ
sicut alamania sic aliqua potest esse inclusa ut solum de illa eligant.
Preterea cardinales assumunt ut sint coadiutores ip̃si de ꝓpria
patria assumunt tanq̃m sibi notiores & fideliores. In contrium ẽ
quia omnis acceptio psonar derogat pfectiõis statui. Sz sine psonar

ℓ ℔ magis pud ꝙ vadunt ad papa ℓ

acceptiõe fieri non potest ut cardinales oẽs de vna patria assumant̃
qui de toto orbe sunt eligendi. ¶ Rñsio. Dicendum ꝙ ꝓp̃ potest sibi
assumere cardinales in suũ adiutoriũ ⁊ consilium. Vnde vult ⁊ q̃s
vult. & quales vult. vnde sibi imputant̃ ad meritũ vel demeritũ si
boni sunt uel mali. iuuenes uel senes docti uel indocti. Nam si boni
sunt ⁊ sapientes accrescit eius meritũ quia multitudo sapientũ sanitas
est orbis terraꝝ. Si vero mali sunt ~~&~~ iniusti et nescij in his que sunt dei eius
meritũ decrescit quia modicũ fructum potest afferre soli⁹ ꝓp̃e iusticia
quãdo sentẽtia p̃ualet multoꝝ alit̃ affectoꝝ. verũtamẽ de cõgruo bern
assignat tres ratõnes in libro de consideratiõe ad Eugenium ꝙ non
de vna patria sed de toto orbe terraꝝ cardinales eligendi sint. Prima
propt̃ iusticiam seruandam. quilibet enim meli⁹ cognoscit conditõnes
sue patrie qm̃ ali⁹ ⁊ quia vnusquisq; bene iudicat de his que nouit
et hoꝝ est bonus iudex. i. ethi. Ideo dicit an non eligendi sunt de toto
orbe orbem iudicaturi. Secũda ꝓpter carnalem affectiõez remouendã
Si enim de vna patria omnes eligant̃ non opinat̃ nec credit̃ ꝙ alr̃
fiat nisi vel p̃cum int̃uentõne vl' carnis ⁊ sanguinis affectiõe exquo
vt dicit sequit̃ scandalum non solum pusilloꝝ imo maioꝝ de ecclesia.
Tercia ꝓpter vnitatem in ꝓpl'o xp̃iano nutriendã. Contẽptus enim
est causa diuisiõis et scismatis in ecclesia. Principale enim motiuum
scismatis grecorum fuit eoꝝ contẽptus ꝙ ad honores ecc̃iasticos non
assumebant̃. Si ergo de qualibet patria cardinales non assumunt̃
diuisio & scisma in ecc̃ia gñabant̃. ¶ Ad p̃mum ergo est dicendum
ꝙ de iudea soluz apl'i fuerunt vocati ꝓpter duo. Primo quia ecclesia
ibi p̃mo fundata fuit. De alia vero patria assumi nõ poterant non dũ
de fide xp̃i ibi p̃dicata ⁊ ecclesia ibi non fundata. Secũdo quia xp̃us
ꝑm carnez solum ex iudeis natus est ideo eius apl'i ꝑ quos ip̃e cũctis
gentib⁹ erat nunciand⁹ solum ex iudeis vocandi erant. ¶ Ad scd̃m
est dicendum ꝙ nulla patria excludit̃ ex qua ad cardinalatũ aliquis
vocari nõ possit. ꝫ quia de alamania consuetũ est ut eligat̃ Impator
qui est minister ecc̃ie ne secreta ecclesie suis ministris pandant̃ ⁊ ne q̃s
oportet esse subiectos habeãt in ecclesia ex sua patria vl' gñe dominos
et iudices defendẽtes. ideo non ꝯsueuit ecc̃ia de alamania cardinales
vocare. Similit̃ nec aliq̃ patria sic includit̃ ut de qualibet nõ possint
eligi quãuis de terris peculiarib⁹ ecclesie magis sit consuetuz assumi

tanq̃z liberiores ad consilia ferenda ⁊ iudicia exequenda· ¶ Ad terciuz est dicendum q̃ tunc p̃p̃ eligit magis in suos coadiutores cardinales quãto p̃ republica ecclesie sunt vtiliores ⁊ prudẽtiores cum ipe nõ qõ sibi vtile est ꝫ qõ ecclesie eligere teneat·

AD·v· sic procedit Videt enim q̃ legatio nõ spectat ad cardinalium pfectionis statuz· Omnis enim tempalium ptractatio repugnat pfectõnis statui qui enim tangit picem inq̃natur ab ea· Sz legatio raro fit sine tempalium ptractatõne ⁊ mũnez receptione exq̃ sequit pditio rigoris iusticie· Scribit enim p̃sa· lxiij· Misisti legatos tuos procul ⁊ humiliata es vsq̃ ad inferos· non ergo legatio ptinet ad eoz pfectõnis statũ· ¶ Preterea qõ cõuenit missis non ptinet ad pfectõnis statum cardinaliuz· qui sunt assistentes ꝫ legatio cõuenit missis· derogat ergo pfectiõis statui cardinalium· ¶ Preterea omnis simulatõ ⁊ psuasio repugnat pfectionis statui ꝫ in legatõne multa quandoq̃ silantur ⁊ psuadent· Dicit enim glo· sup illo verbo Gen· xxxij· Mitto q̃ nũc legatõnem ad dominũ meum ut inueniã gratiaz in conspectu tuo q̃ ad placandũ hostis iram q̃ sunt aliq̃ psuasibilia humane sapiẽtie verba ¶ In contrariũ est ꝙa opus qõ xp̃o attribuitur ptinet ad pfectõnis statum· Sz legatio xp̃o attribuit Iere· xlix· Auditũ audiui a dño et legatus ad gentes missus est· ¶ Responsio· Dicendum q̃ in p̃sona pfectoz loquit apl's· ij· Chor· v· qñ dicit pro xp̃o ergo fungimur tanq̃z deo exhortante p nos fungi ergo q̃ xp̃i legatiõe nõ derogat pfectiõi statui cardinaliuz dũmodo admĩstret modo q̃ admĩstranda ẽ· Quas autẽ conditõnes debeãt habere cardinales qui in legatione mittunt narrat Bern· ad Eugeniũ· dicens· tales tibi expedit in legatiõe mittẽ qui missi post auz non eant ꝫ xp̃m sequant qui questũ legatiõez nõ extimẽt nec requirant datũ ꝫ fructũ q̃ regibz exhibeãt Iobez· egiptij· mopsen· fornicãtibz finees· ydolatris heliam· auaris helizeum· Petrũ mentientibz· Paulũ blasphemantibz· negociantibz xp̃m· qui vulguz non spnant ꝫ doceant· diuitem nõ palpent ꝫ terreant· paupem non grauent ꝫ foueant· minas p̃ncipum non paueant ꝫ contemnãt· qui ecclesias non spoliẽt ꝫ emendẽt· qui marsubia non exhauriãt ꝫ corda reficiant ⁊ crimina corrigant· qui non de vote viduе ⁊ patrimonio crucifixi se uel suos ditare fistinẽt· qui ad te reuersi fatigati quidem ꝫ

non ditati gloriātes· nō ꝙ curiosa sumptuosa queq; terraꝝ attulerīt sed ꝙ reliquerint pacē regnis·legem barbaris·quietem monasterijs· ecclesijs ordinem·clericis disciplinam·deo ꝑplm acceptabilē sectatorez bonoꝝ opum· Ad primum ergo est dicendum ꝙ magne ꝑfectiōis est tempalia ꝑtractare et eoꝝ cupiditate non contaminari sic narrat Bern·ad Eugeniū de martino qui dum esset cardinalis factꝰ legatꝰ in dacia tam pauꝑ remeauit ut pene expensis ⁊ equis deficiētibꝫ vix perueniret florentiam·ubi cum eps loci donaret sibi vnum equum· elapso tempore cum in curia haberet causam dixit sibi· Decepisti me nesciebaꝫ in curia tibi imminē negociū· tolle equū tuū ecce ī stabulo est·vere·ut Bern·ibi dicit res alteriꝰ seculi est redisse de terra auri sine auro·transisse ꝑ terram argenti & argentum nesciuisse·donum etiaꝫ qd̄ poterat esse suspectum illico reiecisse· prebet nanq; nichil recipe in legatōne pret̄ taxata stipēdia·securitatez in consciētia·in locutiōe audiētiam·in iudicijs rectā iusticiaꝫ· Ad scd̄m est dicendum ꝙ q̄uis regularit̄ assistentibꝫ non cōueniat mitti·ex suborta causa assistentes qn̄q; mittunt̄ sicut patet de illo angelo qui missus ē ad purgandum labia ysaie qui fuit de ordīe seraphin ut patet ysaie·vi· Ad terciū est dicendum ꝙ sicut dicit ibi Augꝰ· Jacob angelos in suo comitatu habuit & tn̄ legatos ad placandum fratrez suum misit cuiꝰ exemplo admonem̄ vt q̄uis credamꝰ in deum ⁊ spemus eius consilium nob̄ non deesse·tamen faciamus que facienda sunt ex parte nostra ī salutis presidium·

Questio·Ciij·quomodo status ꝑfectio repn̄tat̄ in epīs·

Nunc videndum est quomodo status ꝑfectio repn̄tatur in epīs·Circa qd̄ querunt̄ quinq; Primo·Vtrū epi ꝑfectiori modo repn̄tent statum apl'oꝝ q̄m religiosi· Scd̄o·Vtrum ad ꝑfectōnis statum acquirendum magis religio q̄m epalis prelatō sit ꝓcuranda· Tercio·Vtrum in epīs cura tempalium diminuat de eoꝝ perfectiōis statu· Quarto·Vtrū epi de bonis ecclesie possint condē testamentū· Quinto Vtrū epi bona ecc̄iastica nō erogantes pauꝑibꝫ maneant in ꝑfectōnis statu·

Ad p̄mum ergo sic procedit̄ videt̄ enim ꝙ epi nō ꝑfectiori modo repn̄tent statum apl'orum q̄ religiosi·apl'oꝝ enim ꝑfectio fuit ī

hoc q̄ reliquerūt omnia & secuti sunt xp̄m · iux̄ illud Math · xix · Ecce nos reliquim⁹ omnia ⁊ secuti sum⁹ te · Sed religiosi p̄fectiori modo in hoc apl'os repñtant qm̄ ep̄i · ¶ Preterea Ambrosius dicit sup̄ illo verbo · i · thi · vi · Tu aūt homo dei hec fuge · Nichil enim tam asperuz tam p̄niciosum q̄z si vir ecc̄iasticus maxime qui sublimez tenet locuz ~~eū~~ diuitijs huius seculi studeat · q̄a nō solum sibiip̄i sed ⁊ ceteris obest quib⁹ contrariam dat formaz · Sed ep̄i diuitijs & temp̄alib⁹ maxime student · apl'orum ergo p̄fectōnis statum nō repñtant · ¶ Preterea Bern · dicit ad Eugenium apl'orum forma hec est ut intelligat̄ eis esse int̄dicta dñatio et iniuncta ministratio · Sed in ministratione p̄fectiori modo imitant̄ apl'orum statum religiosi · qm̄ ep̄i · ¶ In contrariū est quia illi p̄fectiori modo repñtant statum apl'orum qui succedunt eis in regimine ecclesie · Dicit enim apl's Act̄ · xx · Attēdite vob̄ & vniuerso gregi in quo sp̄us sanct⁹ posuit vos ep̄os regē ecclesiam dei quam acquisiuit sanguine suo · ¶ Responsio · Dicendum quia sicut dicit Dyonisius · v · c · ecc̄iastice ierarchie · ep̄oꝝ est p̄ficere · eorum autez qui perficiunt̄ ~~vniuersoꝝ~~ altior ordo est monachorū & religiosoꝝ · fuerunt autē quatuor apl'is collata a xp̄o que p̄fectōnem oñdebant in quib⁹ ep̄i sūt eoꝝ successores · Prīo v̄ga p̄tatiua ī susceptiōe temp̄aliū stipēdioꝝ Mar · vi · precepit eis ne quid tollerent in via nisi virgā tantuz vt nomine virge p̄tatem a xp̄o receptā recipiendi temp̄alia stipēdia intelligam⁹ vt Aug⁹ · exponit · Secūdo claues ~~in admīstratiōis~~ iurisdictōnis sacramētoꝝ Math · xvi · Tibi dabo claues regni celoꝝ · Tercio insufflatione sp̄us sancti in remissionē peccatoꝝ Ioh̄ · xx · Insufflauit et dixit eis · Accipite spiritū sāctū quoꝝ remiseritis peccata remittunt̄ eis · sup̄ quo verbo dicit Grego · libet intueri ad q̄ntum culmen glorie perducti sint apl'i ut vice dei quibusdaz peccata retineāt quibusdam relaxent quoꝝ ~~vota~~ nunc in ecclesia ep̄i locum tenent · Quarto disp̄titio linguaꝝ in p̄dicatione euangelioꝝ Act̄ · i · Apparuerunt illis disp̄tite lingue tanq̄ ignis sedit q̄ sup̄ singulos eoꝝ ut foris apparentib⁹ linguis igneis intelligam⁹ int⁹ corda eoꝝ facta esse flāmātia ī dilectiōe dei ⁊ proximi · quia qui caritatē dei et proximi non habent euangelij predicatōnem nullaten⁹ assumē debet ut Grego · dicit · In istis autez quatuor soli ep̄i apl'orum p̄fectōnis statū repñtant · nō aūt religiosi · ¶ Ad p̄mum ergo est dicendum q̄ ep̄i non sunt successores apl'orū

administratione

in voto pauptatis nisi tenendo ꝑam in animi ꝓparatiõe ꝺm quem modum omnes existentes in pfectiõis statu debẽt esse paupes spiritu In voto enim pauptatis planum est ꝙ magis religiosi sunt eorum successores qm̃ epi cum apli ꝓpus fuerint vocati ad statum religionis qm̃ prelatõnis ut supꝫ dictum fuit· Sunt autem eorũ successores epi in iudiciaria ꝑtate qntum ad illa quatuor que supius dicta sunt in quibꝫ pfectiori modo epi repñtant apl'oꝝ statuꝫ qm̃ religiosi· Ad scõm est dicendũ ꝙ epi tempalibꝫ adherẽtes ⁊ mundi gloriã qrentes in pfectõnis quidẽ statu sunt ꝫ pfectiõis opus non implẽt· Dicit enim Grego· in pasto· Sacrum quippe epale officium nõ solum nõ diligit imo nescit qui ad culmen regiminis anhelãs in occulta meditatione cogitatõnis ceteroꝝ subiectõne pascit laude ꝓpa letat ad honorem coꝝ eleuat rerum affluentiũ habundantia exultat ⁊ mundi lucrũ qritur sub eiꝰ honoris specie quo mũdi destrui lucra debuerũt· Ad terciuꝫ est dicendum ꝙ forma apl'oꝝ vtrunqꝫ requirit ꝺñatõnem in ꝑtate ⁊ ministratõnem in mentis humilitate ut quisqꝫ apl'oꝝ successor tanto fit humilior atqꝫ ad seruiendũ deo ꝓmptior qnto se obligatiorem eẽ conspicit in reddenda ratiõe·

Ad scõm sic procedit̃ Videt̃ enim ꝙ ad acquirendum pfectioniꝰ statum magis epalis ꝓlatio qm̃ religio sit ꝓcuranda Maioris enim pfectõnis est epalis prelatio qm̃ religio ꝫ religio ꝓpter pfectiõiꝰ statum quez habet annexuꝫ licite ꝓcurat̃· ergo multo magis epalis prelatio· Preterea scribit̃ extra de elec· nichil est qꝺ ecclesie dei magiꝰ obficiat qm̃ ꝙ indigni prelati assumant̃ ad regnum animaꝝ· licite ergo possunt cogi eligẽtes ꝑ ꝓncipes terraꝝ vt eligant epm̃ dignũ ⁊ sufficientem si indignũ volunt eligere· Preterea pfectio caritatis ẽ procurare salutẽ animaꝝ ꝫ religiosi vt in pluribꝫ ad salutez animaꝝ procurandaꝝ qm̃ derici seculares magis videnꝫ esse ꝑdonei ⁊ auidi· licitum est ergo eis ꝓcurare epalem statum ꝑ se ⁊ ꝑ mundi ꝓncipuꝫ procurationem· In contrium ẽ qꝺ dicit Grego· in pasto· virtutibꝫ pollens coactus ad regnum epale veniat· virtutibꝫ vero vacuus nõ coactꝰ accedat· Rñsio Dicendum ꝙ statꝰ epalis quatuor includit quibꝫ caret religio Primo habet epalis prelatio cõiunctam honoris reuerẽtiam Secundo ꝑsupponit in suscipiente caritatis habũdantiã Tercio habet in adminístratione tempalium affluentiam Quarto

exponit ad piculoꝝ iminentiam. Non est enim aliud ptas culminis nisi tẽpestas mentis in qua cogitationum semp ꝓcellis vani cordis quatit huc q̃ illuc incessant impellit vt p repentinos excessus oris et operis quasi per obruẽtia saxa frangat sicut dicit Grego⁹ in pasto. procurare ergo honoris reuerentiaꝫ est ambiciositatis. putare vero se habere caritatis habundantiã est temeritatis. requirẽ autẽ tempaliũ affluentiã est cupiditatis. Exponẽ vero se ad piculoꝝ iminentiam est mẽtis tẽpestatis. Quieto nanq̃ mari impitus nauta nauim dirigẽ potest turbato autez tẽpestatis fluctibꝫ etiam pitus nauta se confundit et pturbat. sicut dicit Grego. in pasto. Ad acquirẽdum igit pfectiõis statum religio que omnibꝫ istis caret licite ⁊ salubrit ꝓcurat. Epalis vero prelatio minime ⁊ p hoc patet rñsio ad pmum. Ad scdm est dicendum q̃ non sufficit bonum ꝓcurare nisi ꝓcuret p bona media vnde q̃ntumcũq̃ eligentes indignũ eligant in epm cogendi nõ sunt vt eligant magis dignũ. ne sic electi pncipum seculariũ fauore dicãt illud qd scribit Amos. vi. In fortitudine nostra assumpsimus nobis cornua. imo quisquis electioni de se facte p secularis ptatis abusum assentire psumpserit cont canonicã libertatem. et effectu electiõis carẽ debet ⁊ ineligibilis fieri ut scribit extra de elec. Ad tercium est dicẽdum q̃ sic dicit Grego. in pasto. Multi fingũt se de bono ope amare quod non amant. de mũdi gloria nõ amare qd amant. cuꝫ q̃ pcepti principatus perfrui officio secularit cepint libent obliuiscunt quicqd ante religiose cogitauerũt. Quantumcũq̃ ergo religiosi videant esse magis ydonei vel auidi ad salutem animaꝝ ꝓcurandaꝫ q̃ clerici seculares. detestabile est in eis ut ipi ingerant se ad procurandum prelationis statum.

Ad. iij. sic procedit videt enĩ q̃ in epis tempaliũ cura diminuat de eoꝝ pfectiõis statu. quia qd detestatũ est a phis ne impedirẽt a contemplatõne natalis phie detestandum ẽ ab ipis epis ne impediantur contemplatõne superne theologie. Sed Ieronim⁹ dicit cont Ieronimianũ q̃ socrates ille thebeus pnceps phoꝝ proiecto in mare nõ paruo auri pondẽ. abyce inqt pessime cupiditates ego vos mergã ne ipe mergar a uobis. Preterea. ij. thi. ij. apls dicit q̃ nemo militans deo implicat se negocijs secularibꝫ. Sed epi sunt xpi milites. ergo tempaliũ implicatio diminuit de eoꝝ pfectõnis statu. Preterea

qđ est causa ꝓuocationis ad luxuriam ꝛ cupiditatis auaritiam est remotio a pfectionis statu. Sed implicatō tēpalium est causa prouocationis ad luxuriā ꝛ cupiditatis auaritiā. Vñ in pſona ꝑlatoꝝ curis tēpalium vacantiū ſcribit Amos. vi. Ve vobis qui opulēti estis in ſion ꝛ confidentis in monte ſamarie optimates capita ꝑlatoꝝ ingredientes pompatice domū iſrahel qui dormitis ī lectis eburneis et laſciuitis in ſtratis. In contrariū est ꝙa epi tenent paſcere gregē eoꝝ non ſolum verbo ꝛ exemplo imo tēpali ſubſidio. ſicut dicit glo. ſup illo verbo. i. Petri. v. paſcite qui est in uob gregem dei. ꝟ hoc non poſſunt facere ſine tēpaliū adminiſtratōne. non ergo tēpalium cura diminuit de eoꝝ pfectōnis ſtatu. Reſponſio. Dicēdum ꝙ ad perfectiōis ſtatum epalis aliquid est ex deſiderio appetēdum. aliquid vero est ꝓpter alioꝝ ſalutem tollerandū ꝛ aliq̄d est exemplarit demōſtrandum. Ex deſiderio nanq̄ est appetendum ſpūaliū contemplatio Tolleranda vero ē tēpalium adminiſtratio. Exemplarit vero demōſtranda ē omniū tēpaliū abdicatio. multum enī decidit a pfectiōis ſtatu vita eoꝝ ſi ex deſiderio ipi tēpalib inhiāt. Dicit enī grego. in paſto. exponēs illud verbū Treñ. iiij. Diſpſi ſunt lapides ſcūarij in capite omniuꝝ plateaꝝ qui tunc lapides ſanctuarij diſpſi ī capite omniū plateaꝝ iacent q̄n ſacroꝝ ordinum viri terrenis actib ex deſiderio inhiant ex quoꝝ ꝑus officio ſāctitatis gloria ſtare videbat ꝓ ſalute tñ alioꝝ interdū tolleranda est tēpaliū adminiſtratio. Dicit enim Grego. ibi ꝙ ſecularia negocia aliq̄n ex cōpaſſione tollerāda ſunt nunq̄ tñ ex amore requirēda. naꝝ ſunt nōnulli epi qui gregis curam ſuſcipiunt ꝟ ſic ſibimet vacare ad ſpūalia appetunt ut rebus exterioribus nullatenꝰ occupent qui cū curare corpalia fundit? negligūt ſubditoꝝ neceſſitatib minīe occurrūt q̄ nimirū ꝑdicatō plerūq̄ deſpicit quia ꝛ ſi facta delinquētium corrigunt tñ cum eis neceſſaria preſentis vite non tribuunt nequaq̄m libenꝰ audiunt quia egentis mentem doctrine ꝑmo non penetrat ſi hunc apud eiꝰ animū manus miſericordie nō cōmendat ꝟ ſemp ſic exemplarit ꝑ epos demōſtrāda est omniū tēpaliuꝝ abdicatio vt de ipoꝝ cupiditate nullatenꝰ apud ſubditos notari poſſint ut enim ibi dicit Grego. Tot mortib digni ſunt prelati quot ad ſuos ſubditos poſitionis exempla tranſmittunt.

Ad primum ergo est dicendum ꝙ tēpaliū cura non aſſumit ab

epis ut eorũ implicatione demergant̃ ⁊ ut caritatis amore paup̃ib⁹ adminístrent̃. Ad scd̃m est dicendum q̃ epi tempalium curam non debent ex amore cõsiderare/ sed interdum ex compassiõe alio⁹ tollerare et si quẽ defectũ patiuntur in tali tolleratõne hoc ipm̃ ẽ eis ad meritũ et ad augmentu⁹ pfectionis status. Ad terciu⁹ est dicendum q̃ illa verba dicunt̃ in pson̄a illo⁹ prelato⁹ qui sic diuitijs affluũt ut non curẽt nec compatiunt̃ sup contritõnem Ioseph quia si quis de pp̃lo decẽ tribuũ perit contemnunt quasi moriant̃ bruta animalia ut ibi dicit glosa de quib⁹ simili dicit Grego. in pasto. exponens illo verbũ Treñ. iij. Mutat̃ est color optim̃ dicẽs q̃ color optim̃ tũc mutat̃ cum quorũdam qui agẽ religiose credebant̃ ante concepta extimatio minuit̃. Nã cũ quilibet post scitatis habitũ terrenis se actib⁹ inserit per cupiditatis auaritiã q̃si colore pmutato ante humanos oculos eius reuerẽtia despecta palescit.

AD quartum sic pcedit̃ Videt̃ enim q̃ epi de bonis ecclesie possint testamentu⁹ condere. Eps nanq̃ potest pecuniam acceptam de portõne sibi debita donare cui placet. eodem ergo modo potest de illa pecunia emere possessionẽ ⁊ illam possessionẽ relinquẽ p testamentũ quib⁹ vult. Preterea bona ecclesie aliq̃ sunt indistincta a bonis proprijs epi. Cum igit̃ omnia sint in dispensatõne epi poterit ī tali casu de omnib⁹ testari. Preterea de illis homo pot̃ testari que sunt in eius pate. ⁊ scribit̃. xij. q. i. c. pcipim̃. res ecclesie in pate sua eps habeat. Si enim anime hominu⁹ pciose illi sunt trabite. multo magis oportet eum curam gerẽ de pecunijs ita ut pate eis indigentib⁹ oia dispenset̃. Preterea que homo pot̃ donare potest in testamẽto relinquere. Sed epi aliqua donare possunt ut scribit̃ ex̃ de bona. In contrarium est qd̃ scribit̃. xij. q. v. Si eps cõdito testamẽto aliq̃ de ecclastici iuris pp̃etate legauerit. alit̃ nõ valebit nisi tãtu⁹ de pp̃rijs facultatibus suppleuerit. Rñsio. Dicẽdũ q̃ bona eporum q̃ntum ad p̃m in triplici genẽ se habẽ possunt. quia quedam sũt sua pp̃a ex patna hereditate uel pp̃o lucro sibi acquisita. Quedam v̄ sunt ecclesie bona immobilia ī possessiõib⁹ ⁊ aĩalib⁹ quo⁹ fructꝰ ipe pcipit ⁊ dispẽsat. Quedam v̄ sunt mobilia sicut sũt pecunia vestes ⁊ alia huiusmodi De p̃mis vero ut de reb⁹ patrimonialib⁹ uel pp̃o lucro seu ex doctria sibi acquisitis eps testari pot̃ ⁊ illa relinquere suis heredib⁹ dũmodo

380

non sint heretici uel p̄scisi seu excomunicati sicut patet·xij·q·i·c·epi·
De bonis vero ecclesie stabilibꝫ eps non potest testari nec illa heredibꝫ
relinquē cū alienari nequaq̄ possint quia res ecc̄iastice non sunt sue
nisi quo ad vsū· Vn̄ ne sc̄tuariū dei videat̄ iure hereditario possideri
prouide statutuz est ut si quis eps de ecc̄iastici iuris ꝓpetate legauerit
aliquid alicui nulli⁹ valoris sit nisi tantūdem de ꝓpijs facultatibus
suppleat· De bonis vero mobilibꝫ eps in vita sua & in egritudīe sua
constitut⁹ dūmodo sit cōpos sue mentis moderate nō ratiōe testamēti
sed ratōne elimosine possunt conferre paupibꝫ ⁊ locis religiosis ⁊ ill'
qui sibi viuente honeste deseruierunt siue cōsanguinei sunt siue alij
sicut patet extra de testa·c·relatum· Ad primuz ergo est dicendum
ꝙ possessio empta statim facta est ecc̄ie exquo fuit empta de pecunia
ecclesie & possessio ecclesie nō potest alienari nisi ꝓ vtilite ecclesie & cū
consensu epi & clericoꝝ· ideo singulare ē hoc in pecunia ecclesie ut res
inde empta cuiuscūq̄ noīe emat̄ sit ecclesie & ecclesiā directā vēditiōez
habet ad eam petendam· Secus autez est de rebꝫ mobilibꝫ quas eps
habet ad suum vsum quas pot̄ eps in vita & in mortis articulo alie-
nare in vsibꝫ suis & in vsus cōuertē pietatis non ꝑ modū testamēti
sed ꝑ modum elimosine sicut dictum est sup̄· Ad scd̄m est dicenduz
ꝙ uel est certum ep̄m habere uel habuisse bona ꝓpa tempore ordina-
tionis uel postea aut non est certū· Si non est certum semꝑ p̄sumit̄
ꝙ totum ecclesie sit indistincte donec probet̄ contrium· Si vero certuz
est restitui debēt illis quibꝫ eps ea legauit quia cui voluit ꝓpa bona
potuit conferre siue ante ep̄atum siue in ep̄atu hereditaria successiōe
vl' aliquo iusto titulo fuerint sibi acquisita noīe suo nō nomine ecc̄ie
Si autē sine testamēto decedit hereditas ei⁹ ecclesie cui p̄fuit deuoluit̄
Ad tercium est dicendum ꝙ bona ecclesie sunt in p̄tate epi q̄ntum
ad dispēsatōnem non q̄ntum ad dn̄ationem nisi q̄ntum ad vsū· ideo
regularit̄ testari non potest nisi de licētia ꝓpe apud quē dominuz reꝝ
ecc̄iasticaꝝ dinoscit̄ residere vt sup̄ dictū est· Ad·iiij·est dicendum
ꝙ donatō illa quā potest facē eps intelligit̄ modeste de rebꝫ mobilibꝫ
non per modum testamenti sed ꝑ modum elimosine in pios vsus &
in remuneratōnem illorum qui sibi uel ecclesie honeste seruierūt·
Ad·v·sic procedit̄ Videt̄ enim ꝙ bona ecclesiastica nō erogantes
paupibꝫ in ꝑfectōnis statu non remanent sup̄ illo enim verbo

Amos·iiij· Audite verbum hoc vacce pingues que estis in monte samarie·glo·dicit qp ꝓpha loqt' ad epos ⁊ ad optimates decē tribuz vt audiant verba dei quos non boues aratores sed derisorie vaccas pingues vocat·quia residentes domi·gule ꝛ ventri subseruiūt·oppri= mentes egenū ꝛ paupem dum bona illis debita in suos vsꝰ redigūt non ergo remanent in pfectōnis statu epi bona ecclesiastica paupib nō erogant· Preterea illud qđ fraudat hominē eterna mercede dero= gat pfectōnis statui· Sz Ambrosius dicit in libro de offi· loquēs epo neqꝫ enim ꝓptᵉrea te deo dicasti ut tuos diuites facias·ꝫ ut tibi vitā perpetuaꝫ fructu boni opis acq̄ras·ꝛ precio miseratōnis peccata tua rebimas·putant se ꝓfar·ꝛ exolecē·precium q̄runt tuū·vite tue fructum adimē contendūt ꝛ accusant qp eos diuites non feceris·cum te velint illi eterne vite fraudare mercedem· Preterea qđ non est ī alterius pīate non potᵉ tꝛeneri sine detrimento salutis·ꝫ omnia bona ecc̄iastica paupum sunt·sic dicit Ambrosius ⁊ exponit̄·xxiij·q·viij·c·cōueniot Sunt enim bonoꝝ ecclesie paupes legittimi heredes ⁊ possesores· epi autē solum dispensatores·si ergo illa non dispensāt eis nō remanent in pfectiōis statu· In contrium ē q̄a nullus militat ꝓpriis stipēdiis· vt dicit apls·i·Chor·ix·Sed epi sūt milites ꝛ ministri ecclesiaꝝ·licite ergo possunt de bonis ecclesie viuē ⁊ illa nō tꝛenent̄ paupib erogare· Responsio·Dicendum qp sicut scribit̄ auctoritate Gregorij·xij·q ij·Mos est aplice sedis·ordinato epo p̄cepta tradē·ut de omni stipēdio ac de boms ecclesie quatuor debeāt fieri portōnes· Vna q̄ conferatur epo ecclesie ⁊ familie eiꝰ·Alia clero· Tercia paupib· Quarta ec̄iis reparandis·De portōne ergo deputata epo ꝓ vita sua ꝛ eiꝰ familia eo modo tꝛenet̄ epꝰ subuenire paupib q̄ tꝛenet̄ subuenire de bonis suis ꝓprijs·et sicut quilibet aliꝰ xp̄ianꝰ tꝛenet̄ paupib subuenire suato debito ordine caritatis·De portōne vero que debet̄ paupib vel ec̄iis reparādis seu clero q̄ omnia ista q̄ñꝫ inbistincta sunt ⁊ oīa ponunt esse in administratione epi·si de eis epꝰ aliqđ fraudat·planum est qp decidit a pfectōnis statu et tanꝫ infidelis dispensator est iudicandꝰ· Si vero p̄dicta bona sint distincta ⁊ epi fidei cōmittant̄ eoꝝ dispēsatō et distributio·⁊ ex certa conscientia excessum faciat fraudulent̄ ī talib· subtrahendo notabilit̄ de portiōe debita paupib vel ecclesie reparāde cum etiam illa in casu necessitatis paupibus debeant erogari·eodem

modo sine detrimẽto sue salutis fieri non potest. ¶ Ad p̃mum ergo est dicẽdum q̃ ꝓpha loquit̃ in p̃sona illoꝝ prelatoꝝ qui non solum bona ecc̃iastica paupibus nõ erogant. imo ꝓpa bona ip̃oꝝ paupum per violẽtiam mĩstroꝝ subripiunt. vnde ibi dicit glo. loquẽs ĩ p̃sona mĩstroꝝ p̃mittite tantũ & iubete & nos spoliabimꝰ domos paupum et bona illorũ in nostros vsus redigamꝰ nisi enim maiores dederint p̃tatem minores qd̃ deuorẽt non haberẽt. planum ẽ autem q̃ vtroq̃ modo subtrahẽ bona paupum derogat p̃fectõnis statui. ¶ Ad scd̃m est dicendum q̃ consanguineis ep̃i bona ecclesie non tenent̃ conferre nisi sicut et alijs paupib̃ ꝑuato debito caritatis affectu nisi forte sint aliqua bona ꝓpria que potest cõsanguineis uel alijs quibus placet tribuere sicut sup̃ dictum est. ¶ Ad tercium est dicendum q̃ bona ecc̃ie sunt bona paupum q̃ntum ad illam portiõꝫ eis taxatam quã si ẽ in p̃tate ep̃i tenet̃ eis distribuere & eis subtrahẽ. planum est q̃ peccat & decidit a p̃fectõnis statu.

hat

341

¶ Questio. Ciiij. quomodo statꝰ p̃fectõ repñtat̃ ĩ p̃sbiteris & curatis.

Vlterius considerandum ẽ quomodo status p̃fectõ repñtat̃ in presbiteris ⁊ curatis. Circa quod queruntur quatuor. Primo. Vtrũ presbiteri repñtent discipuloꝝ xp̃i p̃fectõnis statum. Scd̃o. Vtrum presbiteri in perfectionis statu sint preferendi religiosis. Tercio. Vtrum presbiteri in regiminis cura p̃ferendi sint regib̃. Quarto. Vtrum p̃sbiteri veteris testamẽti p̃ferendi sint p̃sbiteris noui testamenti.

Ad p̃mum ergo sic procedit̃ videt̃ enim q̃ p̃sbiteri nõ repñtent discipuloꝝ xp̃i p̃fectionis statum. Sacrilegi enim non repñtant perfectõnis statum discipulorũ xp̃i. ꝫ omnes presbiteri videntur esse sacrilegi. Dicit bern. q̃ res paupum nõ paupib̃ dare par sacrilegij crimen esse dinoscit̃. facultates aũt ecc̃iaꝝ patrimonia paupum sunt quicquid ergo mĩstri & dispensatores nõ vtiq̃ dñi nec possessores vlt̃ victum accipiũt ⁊ vestitũ sacrilega eis crudelitate subripit̃. ¶ Pret̃ea aut presbiteri repñtant discipulos xp̃i in nũo aut in qualitate. Nõ ĩ numero quia illi fuerũt. lxxij. isti aũt plures. Nec in qualitate quia illi fuerunt diuina sapientia illustrati isti autẽ denudati. ¶ Preterea discipulis xp̃i fuit comissa cura multaꝝ ecclesiaꝝ quia missi sunt ĩ oẽꝫ

ciuitatē ⁊ locum quo xp̄s erat venturꝰ luce·xij· Istis autē cura vniꝰ
ecclesie tantum quia nulli licet ecclesias plures curatas habere vt sup̄
dictū fuit· ¶ In contrium ē Beda luce·x·ubi dicit·ꝙ sicut·xij· apl̄os
formam ep̄oꝝ demōstrare nemo est qui dubitet·sic manifestū est·lxxij
figuram presbiteroꝝ puta sacerdotum scd̄i ordinis gessisse· ¶ Rn̄sio·
Dicendum ꝙ presbiteros repn̄tare xp̄i discipulos q̄ntum ad presens
duplicit̄ potest intelligi·uel in ꝑfectōnis ope uel in perfectōnis statu·
In ꝑfectiōis ergo ope planum est ꝙ sic·repn̄tant enim eos in p̄tatis
dn̄io·in admīstratiōis officio·ī caritatis vīculo· et ī honoris p̄conio
P̄tatis enim dn̄ium receperūt a xp̄o discipuli qn̄ dictum ē eis luce·x·
Ecce dedi vob̄ p̄tatem calcandi sup̄ serpentes ⁊ scorpiones & sup̄ oēz
virtutem inimici & nichil vobis nocebit· ac si diceret dedi vob̄ p̄tatez
eijciendi omne genus immūdoꝝ spirituū ab obsessis corporibꝫ ⁊ hoc
ne putaret̄ esse dictū de bestijs ut Crisob̄·exponit·istud aūt repn̄tant
presbiteri in sacramentoꝝ admīstratōne/ Admīstratiōis vero officiū
receperūt qn̄ dictum est eis· inq̄cunq̄ domum intueritis p̄mo dicite
pax huic domui·quia enim bonoꝝ omniū pax mater est sine q̄ cetera
inania sunt· Ideo xp̄s p̄mo discipulis pacē iussit offerre tanq̄ bonoꝝ
omniū inicium quoꝝ ministros eos faciebat ut Crisob̄·dicit·hoc autē
repn̄tant presbiteri in euāgelij predicatōne in quo p̄mo nuncianda
est pax·iux̄ illud ad Ro·x·q̄m speciosi pedes euangelizātium pacem
euāgelizātium bona/ Caritatis autē vinculū receperūt qn̄ bini missi
sunt in omnē ciuitatez & locū in signum ꝙ qui caritatē dei & ꝓximi
non habet officiū predicationis nullatenꝰ assumere debet ut Grego·
exponit· istud autē repn̄tant presbiteri in plebis cure susceptōne ꝑ q̄
ip̄am animam & vitam ꝓp̄am tenent̄ exponē/ Sed honoris p̄coniū
receperūt quādo reuersi cum gaudio dixerūt· Domine demones etiā
subijciunt̄ nobis in noīe tuo gaudebant etiam vt glo· dicit ꝙ quasi
sublimes effecti t̄ribiles hominibꝫ ⁊ demonibꝫ erāt·hoc aūt repn̄tant
presbiteri in subditoꝝ iurisdictione a quibꝫ si bene eis p̄sunt duplici
honore debēt haberi vt dicit apl̄s·i·thi·v· repn̄tant ergo p̄sbiteri xp̄i
discipulos in ꝑfectōnis ope·s̄ in perfectōnis statu non repn̄tant xp̄i
discipulos qui se voto in ꝓpetuam xp̄i seruitutez tradiderunt cum ip̄i
presbiteri plebis ⁊ parrochie nō suscipiāt curā cū ꝓpetue obligatōnis
voto quia eam deserē possunt propter religionis introitum· ¶ Ad

primũ ergo ē dicendũ ꝙ presbiteri uel sũt facultatũ eccie dispēsatores et sic sacrilegij crimen incurrunt si illa que pauperibꝰ debent̃ subtrahunt Si vero conducti sunt ad determinata stipendia possunt illa retinere et in suũ vsũ cõuertē seruato erga pauperes caritatis affectu. ¶ Ad scdm ē dicēdum ꝙ lxxij fuerũt illi discipuli xpi sicut lxx seniores dati fuerũt moysi ad regendum ppl'm ysraheliticũ vt patet Exo xxiiij et hoc ꝓpt̃ septiformē gratiam spũs sancti que est necessaria ad obseruatõnem x preceptoꝝ. Septies enī x lxx faciunt omnes ergo p̃dicatores euãgelij quãtum ad hoc ad talem nũm reducunt̃ in q̃ntum obseruatio p̃ceptoꝝ per gratiam xpi mandat̃ in euãgelica p̃dicatõne. In qualitate vero planum est ꝙ p̃dicatores euãgelij minime ad pfectionem illoꝝ non attingunt ut dicit Grego ꝙ non sine graui merore loqui possumus ꝙ saluator dixit oparij autez pauci quia etsi sint qui bona audiunt desunt qui dicant. Ecce enī mũdus totus plenꝰ est sacerdotibꝰ ꝫ tamē in messe dei rarꝰ valde inuenit̃ opator quia officiũ quidē sacerdotale suscipimꝰ ꝫ opus officij non implemꝰ. ¶ Ad tercium est dicendum ꝙ discipulis xpi cura cõmissa est multoꝝ congregandoruz in ecclesia Erant enim tunc multi agri spicati ꝫ pauci messores ⁊ multi crediti et pauci doctores nunc aũt iã multis in ecclesia congregatis oportet ꝙ determinatis doctoribꝰ assignet̃ determinati auditores. Quãuis enim pauci merito multi tñ nũo hodie officiũ sacerdotale suscipiũt quibus determinatos greges oportet assignare p eos pascendos predicationis verbo ⁊ sctitatis exemplo ne confusio fiat in eccia.

AD scdm sic procedit̃ Videt̃ enim ꝙ presbiteri p̃ferendi sint religiosis in pfectõnis statu bonũ nanq; publicũ preferendum est bono p̃uato & vita actiua magis est studiosa q̃ꝫ contēplatia. Nullũ enim sacrificiũ ē deo magis acceptabile q̃z zelus animaꝝ. Sz p̃sbiteri intendũt vtilitati comuni multitudinis zelo salutis animaꝝ in actia vita fructificãtes ergo p̃ferendi sunt religiosis qui saluti ꝓpe student in vita contemplatia deo seruientes. ¶ Preterea Helias pfectior fuit quocunq; religioso cuiꝰ probatio ē quia xpus Iohez quo int̃ natos mulieꝝ non fuit maior in pfectionem eius inducit luce i. Ipe p̃ibit ante illum in spũ & virtute helie & Math xi. Si vultis scire ipe est Helias ꝫ Crisos dicit. Si talem michi aliquē inducas monachum qualis ut sm exaggeratõnem dicã helias fuit non tñ illi cõparandꝰ

est qui traditus ꝓplis & multoruꝫ peccata ferre cōpulsus immobilis perseuerauit ⁊ fortis. ¶ Preterea cui amplius cōmissū est magis meret si bene administret q̄m ille cui minus cōmissum est. Sed presbiteris amplius est cōmissum q̄m religiosis. ergo amplius merent. ¶ In contrarium est qd̄ scribit. xix. q. i. c. duo sunt. Si quis in ecclesia sua ab epo ꝓplm retinet & secularit viuit. si afflatus spū sancto ī aliq̄ monasterio uel regulari canonico se seruare voluerit quia lege priuata ducitur nulla ratio exigit ut publica constringat. ꝫ lex ꝑuata que ē lex spūs sancti ut ibi subdit nunq̄ ducit hominez de statu magis perfecto ad statum minus ꝑfectū ꝫ facit hominē ad ascensiōes in corde suo disponē vt scribit in psal. religiosi ergo presbiteris preferunt ī ꝑfectiōis statu ¶ Responsio. Dicendum ꝙ ꝑferri religiosos presbiteris in ꝑfectiōis statu q̄ntum ad pn̄s triplicit pot intelligi. Primo q̄ntum ad conatus voluntatē. Scdo q̄ntum ad opis qualitatē. Tercio q̄ntum ad radicis primitatez. Primo modo ꝑfertur opus opi uel status statui ex volūtate opantis qui enim promptiori voluntate & cum maiori conatu facit opus ad qd̄ tenet maioris ꝑfectiōis ⁊ maioris meriti est. Si g° isto modo opa religiosoꝝ ⁊ presbiteroꝝ ad inuicē cōparent incertum est quoꝝ opa sint maioris meriti et ꝑfectōnis quia planū est ꝙ illoꝝ opa maioris meriti ⁊ ꝑfectionis sunt que cum ꝓmptiori voluntate et cū maiori conatu ipa opant. Scdo vero modo q̄ntum ad opis q̄litatem virginitas ꝓponit cōiugali uel viduali continentie in bono. in malo vero homicidiū ꝓponit furto. similiter vita actiua ꝓponitur contemplatīe quia fructuosior. Contemplatīa vero ꝓponit actiue qꝛ merito maior et ꝑfectior ꝑm quē modum compando aliq̄ opa particularia q̄ faciunt ꝑsbiteri sūt ꝑfectōra aliquibꝫ particularibꝫ opibꝫ q̄ religiosi faciūt sicut magis ē intendē saluti animaꝝ q̄m ieiunare vel silentiū tenere & aliq̄ opa q̄ faciunt religiosi ꝑfectiora sūt quibusdaꝫ opibus que faciunt presbiteri. Sed tercio modo compando opa religiosoꝝ ad opa presbiteroꝝ in ordine ad ꝑmam radicem aqua ꝓgrediunt puta in ordine ad radicē illam q̄m religiosi ꝑ totam eoꝝ vitā deo vouerūt & se & sua in xp̄i obseq̄um ꝓpetuo tradiderūt longe sunt perfectiora quocunq̄ singulari ope presbiteroꝝ ī eo modo in ꝑfectiōe vita religiosoꝝ ad vitam ꝑsbiteroꝝ compat sicut infinitū ad finitum vt dicit Ansh. in libro de silitudinibꝫ. Quāuis enī ī bono abstinētia

sumptiōi cibi preferat̄. sumere tñ cibum cum aliquo ꝓpter caritatem
preferr̄ abstinētie. In malo v̄ quāuis adulteriuz p̄ferat̄ furto furari
tamen ~~q̄ntum~~ ad occidendum est grauiꝰ qm̄ adulteriū. sic quāuis p̄-
sbiteri in aliquo particulari ope possint p̄ferri religiosis ex adiuncta
tamē radice ꝓpetue obligatōnis qua se in xp̄i obseq̄um religiosi tra-
diderunt simplicit̄ in pfectōnis statu presbiteris p̄ferendi sunt. ¶ Ad
primum ergo est dicēdum ꝙ quāuis absolute intendē bono publico
sit maioris pfectōnis q̄m intendē bono p̄uato loquendo in gn̄e opis
intendere tñ pfecte bono p̄uato & saluti ꝓpe preferr̄ illi qui impfecte
intendit bono publico. zelus enim animaꝝ ē sacrificiū acceptum deo
si ordīate fiat vt ꝙ quis p̄mo habeat curam salutis sue ⁊ postmodū
alioꝝ quia ut scribitur Math. xvi. Quid ꝓdest homini si mundum
vniuersum lucret̄ ⁊ anime vero sue detrimētum patiat̄. ¶ Ad scd̄m
vero est dicendum ꝙ Crisos. non loquit̄ de simplici p̄sbitero ꝫ de ep̄o
vel si loquit̄ de simplici p̄sbitero non intendit p̄ferre statum p̄sbiteri
statui religiosi ꝫ ꝙ piculosior est status habentis curam animaꝝ qm̄
monachi uel religiosi viuentis in cōtemplatīa vita ⁊ ꝙ in maiori
periculo se innocentē seruare maioris virtutis est argumentum. Sed
quāuis maior virtus requirat̄ ad hoc ꝙ aliquis conseruet se a pc̄to
immunē inter ꝓpl'os qm̄ in religione maioris tñ virtutis est vitare
pericula religionez intrando q̄m nō vitare picula int̄ ꝓpl'os viuēdo
¶ Ad tercium est dicendum ꝙ bene admīstrare aliquid est duplicit̄
Si enim ille cui plus ē cōmissum maiora faciat et plus seruiat ꝓcul
dubio plus meret̄ qm̄ ille cui minꝰ cōmittit̄ & minꝰ facit. Sed si ille
cui minꝰ cōmittit̄ maiora faciat opa ⁊ plus seruiat magis meret̄ q̄ꝫ
ille cui magis cōmittit̄ si minꝰ faciat ⁊ minꝰ ꝑuiat.

AD tercium sic procedit̄ Videt̄ enim ꝙ p̄sbiteri ī regiminis cura
non sint p̄ferendi regibꝫ. regimen enim q̄nto est comuniꝰ tanto
est bonum diuiniꝰ & pfectiꝰ. Sed regimen regale est magis comune
qm̄ regimen sacerdotale. ergo maioris pfectionis. ¶ Preterea status
perfectio acquirit̄ cum quadā cōsecratiōe sicut ep̄i in ep̄ati cōsecratiōe
et religiosi in habitꝰ benedictōne seu ꝓfessione acquirūt perfectionis
statū. Sz reges inungunt̄ sicut presbiteri. ergo p̄ferunt̄ eis ī regimīs
cura q̄ntum ad pfectiōis statum. ¶ Pretea qd̄ precedit alteꝝ tēporis
duratōne precedit ut videt̄ status pfectiōe. Sed regimē regale p̄cedit

sacerdotale temporis duratõne quia ante tribũ leuiticaꝫ ex qua electi sunt sacerdotes fuit regimẽ regale. p̃cedit ergo similit̃ ĩ stat⁹ p̃fectiõe ¶ In contr̃riũ est qd̃ scri⁹ auctoritate Grego. xcvi. di. Quis dubitat sacerdotes xp̃i regum ⁊ principuꝫ oĩm qꝫ fideliũ patres & magistros censeri. ¶ Rñsio Dicendum ꝙ sacerdotes in regiminis cura p̃ferunt̃ regib⁹ q̃ntum ad p̃ns ĩ quatuor. Primo ĩ temporis diut̃nitate. Scd̃o in opis qualitate. Tercio in honoris dignitate. Et quarto in iurisdictõnis p̃tate. Fuit enim regimẽ regale in cui⁹ figura trib⁹ leui qui fuit genit⁹ ante iudam de q̃ reges sunt electi fuit electa ad mĩsterium sacerdotij signant̃ tamẽ terci⁹ fili⁹ Jacob qui fuit leui ad sacerdotiuꝫ est electus magis q̃m p̃mus uel secund⁹ sicut dicit glo. sup illo verbo Exo. vi. hec nomina filioꝝ leui ad cõmẽdandũ sacramentũ trinitatis ait enim ꝙ nõ p̃mam tribũ vel scd̃am. ꝫ terciã elegit deus ĩ sacerdotiũ quia in noĩe sancte trinitatis consecrati sunt sacerdotes ut ei⁹ fidem in se seruare ⁊ alios docẽ studeant. In opis vero qualitate p̃feruntur eis quia cura regiminis regum extendit se solum ad tp̃alia. regimĩs autẽ cura sacerdotum respicit sp̃uale bonũ & illa que sunt p̃fectionis opa. dicunt̃ enim sacerdotes quasi sacra dantes uel sacra recipientes vel sacra admĩstrantes. Qꝫ vero in honoris dignitate eis preferantur patet auctoritate Ambrosij. xcvi. di. c. duo sunt quippe. honor fratris et sublimitas ep̃alis uel sacerdotalis nullis poterit comparatõnibus adequari si regum fulgori cõpares ⁊ principum dyademati lõge erit inferi⁹ q̃m si plũbi metallũ ad auri fulgorẽ cõpares. In iurisdictiõis enim p̃tate planum est ꝙ eis p̃ferunt̃ cum iurisdictio regũ solum sit sup tempalia. Sacerdotũ vero p̃tas ad tempalia ⁊ sp̃ualia se extẽdit quib⁹ enĩ p̃ciose anime tradunt̃ eoꝝ p̃tate indigẽtib⁹ bona tempalia dispensant̃ vt scribit̃. xij. q. i. c. p̃cipim⁹. ¶ Ad primum ergo est dicendum ꝙ bonum comune prefert̃ bono p̃uato in eodem gñe opis. bonũ enim matrimoniale ẽ magis publicũ & comune q̃ꝫ bonũ continẽtie virginalis & tñ istud nõ prefert̃ illi cũ illd̃ sit cõsilij & superogatiõis opus. nec tñ ẽ veꝝ ꝙ regimẽ regale sit magis comune q̃ꝫ sacerdotale imo illud vniuersali⁹ est cum ad tempalia & sp̃ualia se extendit vt sup̃ dictum est. ¶ Ad scd̃m est dicendum ꝙ reges inungunt̃ in cure regalis regiminis susceptõne sicut ep̃i inungunt̃ in susceptõne cure pastoralis nõ tamẽ reges dicunt̃ esse in p̃fectõnis statu sicut ep̃i quia

sacerdotale p̃ius regimine

343

illoꝝ cura respicit solũ tempalia. Istoꝝ autẽ sup his que sũt pfectiõis opa. Sacerdotes vero inungunt ad consecrandũ corpus xpi quoruz vnctio semp manet sacerdotes non tñ inũgunt in cure parrochialis susceptõne quia curam illam nõ recipiũt cum obligatiõis voto sicut epi. Ad. iij. est dicendum ꝙ q̃uis alie tribꝫ de quibꝫ fuerũt reges priores fuerũt tempore tribu leuitica de qua electi sũt sacerdotes eo ꝙ simeon fuit genitꝰ ante leui nõ tñ ex hꝰ regimẽ regale fuit ante sacerdotale quia ut Ieroꝰ. dicit. Omnes pmogeniti a noe vsq̃ ad aaron fuerunt pontifices & omnes maiores natu induti veste sacerdotali cum benedictione patris decimas deo velut pontifices offerebant ita ꝙ iste due dignitates cõiuncte erant ad inuicẽ ꝓpt suam excellentiaꝫ vt qui erat sacerdos esset rex & ecõuerso.

Ad. iiij. sic procedit Videt enim ꝙ presbiteri veteris testamenti in pfectõnis statu pferendi sint presbiteris noui testamẽti quia moyses & aaron sacerdotes fuerũt veteris testamenti. Sed isti fuerũt perfectiores alijs. Dicit enĩ glo. sup illo verbo psal. Moyses ⁊ aaron in sacerdotibꝫ eiꝰ hos imitamĩ quia magni fuerũt. isti enĩ xpm pdicauerũt. Preterea apls dicit ad hebre. vij. de Melchisedech. hic est enim Melchisedech sacerdos dei sũmi ꝫ ipe fuit ĩ lege nate nedum in veteri lege qui fuit pfectior lege nate. Preterea impfectũ remittitur ad pfectum ꝫ xpus qui fuit caput sacerdotũ noui testamenti curatos per eum remisit ad sacerdotes veteris testamẽti tanq̃ ad perfectiores. In contrium est apls. ij. Chor. iij. Qui se et alios mĩstros noui testamenti pfert mĩstris veteris testamenti dicens. Que ydoneos nos fecit mĩstros noui testamenti nõ litera ꝫ spũ. ⁊ statim subdit ꝙ si mĩstratio mortis literis deformata in lapidibꝫ fuit in gloria ita ut non possent intendẽ in faciem moysi filij ysrahel ꝓpter gloriã vultus eius que euacuat. multo magis mĩstratio spũs erit in gloria. Respõsio Dicendum ꝙ apls ad hebre. in q̃tuor pfert sacerdotes noui testamẽti sacerdotibꝫ leuiticis. Primo in deriuatiõe. Scdo in duratõne. Tercio in pfectione Quarto in hostie oblatione. Fuit enĩ sacerdotium xpi ⁊ sacerdotiũ noui testamẽti figuratuz sacerdotio Melchisedech qui fuit ĩ lege nate. Cũ igit sacerdotiuz xpi fuerit causa sacerdotij leuitici sicut figuratum est causa figure sequit ꝙ sacerdotiuz leuiticuz a sacerdotio gentilium sit deriuatũ ut glo. dicit ad hebre. vij. In duratõne vero ꝙ

sacerdotes leuitici sine iureiurando facti sūt sacerdotes. Sacerdotiū v̄ xp̄i cū iureiurando p eū qui dixit ad eū. Iurauit dn̄s et nō penitebit eum tu es sa. in et. ꝟm or. mel. In pfectōne autē quia sacerdotiū leuiticum non potuit iux̄ cōsciētiam pfectam facē seruitutez solūmodo in cibis ⁊ potib⁹ ⁊ varijs baptismatib⁹ xp̄i aūt sacerdotiū in ꝑpetuū saluare pōt accedens p semetip̄m ad deū semp vnice ad impellādum pro nobis. In hostie vero oblatōne quia illi offerebāt hostiaz ṫrenaz isti autē hostiam celestem. Offert enī nūc p sacerdotes noui testamēti celestis hostia quatuor modis. Primo p̄ncipaliṫ ⁊ effectiue quia illa persona que p̄mo obtulit ⁊ in cuiꝰ virtute alij offerunt non ṫrena ꝛ de celo fuit. Scō formaliṫ ⁊ quidditatiue quia caro illa vera que offert zelo diuinitatis ē formaliṫ als psonaliṫ cōiuncta. Tercio materialiṫ et subiectiue ꝙa in vtero virginali nō ṫreno semine ꝛ celesti spiramīe caro que offert fuit formata. Quarto finaliṫ et ṫminatiue quia oblatō sacerdotis noui testamenti celum apit qō non poterat apire oblatio sacerdotij leuitici. Ista autez quatuor p ordinez tangit Aug⁹. iiij. de trini. c. xiiij. dicens. Quid tam iustus ⁊ sanctus sacerdos q̄ vnicꝰ dei filiꝰ q̄ntum ad causā efficiētem ⁊ ꝙ tam aptum imolationi q̄ caro humana mortalis q̄ntum ad causā formalem. Et ꝙ tam mundum pro mundandis vicijs mortalium q̄m sine vlla contagiōe carnalis concupiscēcie caro ī vtero nata virginali q̄ntum ad causā materialē et ꝙ tam grate suscipi posse q̄m caro sacrificij nostri effecta corpꝰ sacerdotis nostri q̄ntum ad causam finalem. Ad p̄mum ergo est dicendum q̄ q̄ntumcūq; moyses ⁊ aaron essent perfecti sacerdotes in se. in columna tñ nubis loquebat ad eos illa dicta q̄ xp̄m p̄signabāt. ad illos ergo loquebat in nube qui iaz nobis loquit in scabello puta in carne psonaliter assumpta apte sicut glo. ibi dicit. Ad scōm est dicendum q̄ Melchisedech fuit sacerdos sūmus quia sūmi sacerdotis figuram gessit figurauit enim xp̄m sūmum sacerdotem. Vnde sicut figuratum excedit figuram sic istud sacerdotium excedit illud. Ad tercium est dicendum q̄ xp̄us non remisit ad sacerdotes mundatos per ip̄m veteris testamenti tanq̄m ad pfectiores. ꝛ innuit q̄ mūdati interius p infusionem gratie eius tūc doctrina inbuēdi p sacramēta et cathezizandi p ꝟmonē p̄cas mīstris ecīe tributa ē ut dicit Aug⁹.

Questio. Cv. q̃modo stat⁹ ꝑfectio repñtat̃ ĩ religiosis mẽdicãtib⁹.

Deinde videndum est quomodo status ꝑfectio repñtatur ĩ religiosis mendicantib⁹. Circa quod querunt̃ nouẽ. Prĩo Vtrum religiosi mẽdicantes sint in ꝑfectiori statu q̃z alij. Secũdo Vtrum religiosi mendicãtes cum ꝑfectõnis statu possint esse de collegio ⁊ nũo magistroꝝ. Tercio. Vtrum religiosi mendicãtes cũ perfectõnis statu possint esse de collegio ⁊ nũo studentiũ secularium. Quarto. Vtrũ plures magistros esse ĩ vno religiõis collegio deroget eorum ꝑfectiõis statui. Quinto. Vtrum religiosi mendicantes cum perfectõnis statu possint esse testamentoꝝ executores. Sexto. Vtrum religiosi mẽdicantes cum ꝑfectiõis statu possint esse regũ ⁊ reginaꝝ confessores. Septimo. Vtrum religiosi mendicantes cum ꝑfectõnis statu possint esse seculariũ ꝑncipum officiales. Octauo. Vtrum religiosi mendicantes cum ꝑfectõnis statu possint de negocijs scl'aribus se intromittẽ. Nono. Vtrum religiosi cum ꝑfectiõis statu eoꝝ possint largiores elimosinas recipe qm̃ alij mẽdicantes.

Ad ꝑmum ergo sic procedit̃ Videt̃ enim ꝙ religiosi mẽdicantes non sint in ꝑfectiori statu qm̃ alij. inq̃eti enim et vagãtes huc et illuc non sunt in ꝑfectõnis statu sicut dicit glo. super illo verbo. ij. thessal'. vltimo. Qui non inq̃eti fuimus int̃ vos neq̃ gratis panem manducauim⁹ ab aliquo. Sed religiosi mendicantes coguntur esse inquieti & discurrẽ ad querẽdum eoꝝ victum ⁊ vestitũ. ergo maioris perfectõnis esset ꝓꝓijs manib⁹ laborare aut qm̃ in comuni aliq̃s possessiones habere q̃z mendicare. Preterea ille status est imꝑfect⁹ de quo plures cadunt ⁊ plures apostatant a via salutis ꝓꝑter inopiaꝫ. nec mirũ. Scribit̃ enĩ ecc̃iastici. xxvij. ꝙ ꝓꝑter inopiaꝫ multi delinquerũt. Preterea religiosi mẽdicantes sunt ꝑficiendi non ꝑfecti. Sed mendicitas ⁊ abdicatio tempaliũ est ꝑiculosa ꝑficiendis vt dicit Damas. periculosius est ergo stat⁹ religionis mendicantiũ. In contrarium ẽ quia voluntaria pauꝑtas ponit hominẽ in ꝑfectõnis statu. Sed hoc magis inuenit̃ in religiosis mendicantib⁹ qm̃ in alijs. ergo ipi sũt ĩ perfectiori statu q̃m alij. Responsio. Dicendum ꝙ in paupertate voluntaria ꝓꝑter xp̃m assumpta in qua cõsistit ꝑfectõnis stat⁹ q̃tuor modi inueniunt̃ ꝑm Iero. Primus modus fuit apl'oꝝ ⁊ alioꝝ fideliũ in ꝑmitiua ecclesia qui vẽdentes possessiões de ꝑcio ipaꝝ ꝓuidebant̃

vnicuiq; sic opus erat. Secundus modus fuit et est quorundam monachorum qui habentes possessiones in comuni de fructibus et proventibus ipsarum prouidentibus omnibus necessaria vite. nullus nanq; debet eligere talem paupertatem in qua subtrahat sibi possibilitatem prouidendi in necessariis. Tercius modus fuit et adhuc est quorundam religiosorum qui mundum spernentes de labore manuum suarum victum et vestitum ac alia necessaria eis subministrant quo modo apostolus vsus est quandoq; ne offendiculum daret euangelio. Quartus modus est quorundam religiosorum mendicantium qui spiritualibus vacantes et doctrinam euangelicam predicantes de his que a personis fidelibus inferuntur in voluntaria paupertate viuunt. Quamuis ergo omnes isti modi viuendi in voluntaria paupertate sint boni et meritorii. Iste tamen quartus perfectior et securior esse dicitur propter quatuor. Primo quia sollicitudinem temporalium minus habet annexam quam alii modi. Secundo quia ad spiritualium contemplationem maiorem dispositionem habet coniunctam. Tercio quia ad recompensationem eorum que recipiunt maiora bona subministrant. Quarto quia administrationem modi viuendi xpi et apostolorum maiorem conformitatem habet. scribitur enim luce. viii. Quod mulieres multe sequebantur xpm ministrantes sibi de facultatibus suis.

¶ Ad primum ergo est dicendum quod discurrere de loco ad locum et detrimentum proprie quietis pati dupliciter potest contingere. Primo ut hoc fiat quadam curiositate pertractando aliorum temporalia negocia propriis pretermissis et hoc reprehendit apostolus ut glo. ibi dicit. Alio modo ut hoc fiat ex xpi caritate seminando spiritualia et instruendo animas fidelium in his que sunt fidei et istud non est minoris meriti nec minoris laboris quam propriis manibus victum et vestitum querere. Dicit enim Aug. de opere monachorum. Dominum hiesum xpm in cuius nomine securus hec dico testem inuoco super animam meam quam quantum ad meum attinet commodum multo mallem per singulos dies certis horis quantum in bene moderatis monasteriis constitutum est aliquid manibus operari et certas horas habere ad orandum et legendos libros quam tumultuosissimas questiones et perplexitates causarum alienarum pati de negociis secularibus uel indicando de ruendis uel interueniendo prescindendis. ¶ Ad secundum est dicendum quod plures cadunt et plures apostatant a via salutis ex temporalium affluentia quam ex eorum carentia sicut plures deuiant a via salutis in prosperis quam in aduersis. Dato tamen quod multi cadant et multi apostatent in religione paupertatis hoc tamen

non arguit eorũ imꝑfectõnis statum. quia arta est via que ducit ad vitam & pauci sunt qui inueniũt eam. lata autẽ & spaciosa est que ducit ad ꝑditionem ut scribit Math. vij. ¶ Ad. iij. est dicendum ꝙ volẽtibꝫ ꝑfici necessaria sunt illa q̃ instrumẽtalit faciũt ad acq̃rendũ perfectõnis statum sicut est abdicatio tempalium q̃ntum ad illa tria que Ioh. ponit esse in mũdo. Naꝫ concupiscentia carnis abdicatur ꝑ votum castitatis. Concupiscẽtia vero oculorum ꝑ votum pauꝑtatis Suꝑbia vite ꝑ votum obedientie. Damas. autẽ nõ dicit ꝙ exercitatõ in istis sit ꝑiculosa ꝑficiendis. sed vult ꝙ solitaria & ~~voluntaria als~~ contemplatiua vita ꝑfectis magis q̃ꝫ ꝑficiẽdis cõuenit.

AD. ij. sic procedit Videt enim ꝙ religiosi mẽdicantes cũ ꝑfectionis statu nõ possunt esse de collegio ⁊ nũo magistrorũ. Minus nanq̃ est noĩare magister q̃ꝫ magister esse. ꝫ saluator Math. xxiij. ꝓhibuit ut discipuli eiꝰ non vocarent magistri dicens. vos aũt nolite vocari rabi. vnꝰ est enim magister vester. ¶ Preterea religiosi tenẽt ad pauꝑtatẽ ⁊ humilitatẽ. ꝫ cathedra magistral importat magnũ honoris statũ ut dicit glo. sup illo verbo Math. iiij. Statuit eũ supra pĩnaculũ templi. sic ergo cathedra magistralis repugnat religiosorũ humilitati sic repugnare videt eoꝝ ꝑfectõnis statui. ¶ Preterea plus repugnat religiosis mẽdicantibꝫ officiũ scolasticum q̃ꝫ ecc̃iasticũ. Sed ecclesiasticũ officium religiosi exercere nõ possunt cum eorũ ꝑfectõnis statu. scribit enim. xvi. q. i. Nemo potest ecc̃iasticis officijs deꝑuire & in monastica regula ordinate ꝑsistẽ. ¶ In contrarium est quia q̃tuor precipui doctores ecclesie fuerũt religiosi. sicut patet de Augº. Grego Iero. et Ambrosio. Similit ergo stat doctoratꝰ & magisterium cum religionis ꝑfectionis statu. ¶ Rñsio. Dicendum ꝙ aliqui dixerunt xp̃m deuitando magisteriũ dedisse consiliũ & esse superogatõnis opꝰ et quia religiosi tenent ad consilia ⁊ illa q̃ sũt superogationis opera concludebant ex hoc religiosos de nũo & collegio magistroꝝ esse non posse tenendo eoꝝ ꝑfectõnis statum quoꝝ dictum multiplicit patet eẽ falsum. Primo quidẽ quia vitatio illiꝰ non potest cadẽ sub consilio vel precepto cui ꝓmittit singulare p̃mium. Doctoribꝫ autẽ & expositoribꝫ sacre scripte promittit singulare p̃mium sicut virginibus & martiribꝫ. Sicut ergo incõueniẽs esset dicere ꝙ vitare virginitatem vl martiriũ cadẽt sub cõsilio sic ĩcõueniẽs ẽ dicẽ ꝙ vitare magisteriũ

cadat sub consilio uel precepto. Scdo quia non potest dari pceptum
vel consilium de eo qd contriat consilio seu precepto s docē cadit sub
precepto uel consilio ut patet Math. vltimo. Euntes & docete omnes
gentes. Et gal. vi. Si pocupatus fuerit homo in aliquo delicto vos
qui spuales estis instruite eum in spu lenitatis. de nō docēdo ergo nō
potest esse consilium. Tercio quia consilia p xpi aplos pmo fuerunt
seruata s ipi magisteriū ⁊ doctoratuz nō vitauerūt. Dicit enī Paulꝰ
i. thi. ij. veritatem dico nō mentior doctor gentium in fide ⁊ veritate
Dato tn q sub consilio cadēt non tamē sequit q ad hoc oēs religiosi
tenerent. nō enim omnes qui pfectiōis statum pfitent ad oīa tenent
consilia s ad illa tantū ad que ex voto se obligant alias apli q erant
in pfectōnis statu tenebant ad hanc superogatōnem quam Paulus
faciebat ut non accipent stipēdia ab illis quibꝫ predicabant. Dicēdū
ergo est q religiosi magis qm seculares clerici tenendo eorū pfectiōis
statum possunt esse de nūo & collegio magistroꝝ ꝓpter quatuor. Prio
propt ipiꝰ sacre scripte quam pfitent approbationem. Doctrina enī
sacre scripte opibꝫ cōprobat quia pncipalis auctor eiꝰ cepit facere et
docere Act. i. Cum igit in sacra scripta contineant precepta & consi-
lia religiosi qui sunt pceptoꝝ & consiliorū obsuatores magis ipam
cōprobant docendo opibꝫ qm clerici seculares. Scdo ꝓpter doctrinalis
opatiōis pfectōnem. Delectatio nanq pfecit ~~pfectōnem~~ & diutniorē opatōnē
et laudabiliorē ipam reddit ut dicit phs. ix. ethi. religiosi autē plus
cogunt delectari in sacre scripte pscrutatiōe alijs delectationibꝫ ab eis
subtractis qm alij. Tercio ꝓpter eoꝝ dispositionem p abdicatiōez enī
tempalium ⁊ seculariū negocioꝝ que doctrine studiuz maxime habēt
impedire religiosi magis sunt ydonei & dispositi sacram doctrinam
docere et exponē qm sclares clerici sicut patet q omnia armaria sunt
plena de libris ⁊ opibꝫ que fecerunt religiosi. Quarto ꝓpt finis sacre
doctrine attinctōnem. finis enim sacre scripte est cōtemplatō veritatis
vt dicit Augꝰ. i. de trini. Religiosi autē cōtemplatiōi semp insistētes
hunc finem magis attingūt qm alij. Ad pmum ergo est dicendū
q Crisos. illud verbum. Nolite vocari rabi. triplicit exponit. Primo
vt intelligat esse phibitum p officij negligētiam. multi nanq sunt
qui solum nomen magisterij ⁊ paternitatis curant habere s officium
magisterij & patnitatis negligūt vocari igit volunt s nō esse nomē

appetūt ⁊ officium negligunt. Scdo ut intelligat̄ esse ꝓhibitum per principalem reuerentiā. Naꝫ reuerentia pat̄nitatis ⁊ magisterij solū xp̄o cōuenit p̄ncipalit̄. alijs autē non nisi participatīe. Tercio ut intelligat̄ esse prohibitū ꝑ ambitōnis excellentiam. ambitionem enim prohibuit xp̄us nō actum magisterij nec quēlibet appetituꝫ int̄dixit sed inordinatū ⁊ immoderatū ut glo. ibi dicit. ¶ Ad scd̄m est dicendum ꝙ religiosi nō tenent̄ ad humilitatē magis q̄m alij nisi q̄ntum cadit sub voto obedientie nec interdicit̄ eis honor qui dedet̄ spūalibꝫ bonis ꝫ solū ille qui consistit in rebꝫ mūdanis. alias cū honor debeat̄ sacerdotō ⁊ prelat̄e nec ad sacerdotiū nec ad prelat̄aꝫ assumi possent nō ꝓhibet̄ ergo honor magistralis cathedre ꝫ ambitio. ¶ Ad terciuꝫ est dicenduꝫ ꝙ illud decretū non intelligit̄ de his que ꝑtinent ad substantiam religiōis potest enim quis tria vota ꝟuare in quibꝫ cōsistit religionis ꝑfectō ⁊ ecc̄iastico officio ul̄ scolastico ꝟuire intelligit̄ ergo quātum ad aliquas obꝟuantias regulares a quibꝫ nō ē incōueniēs ꝙ religiosi magistri abstineāt ut vtilitati comuni vacent docendo sic̄ patet de illis qui ad prelationis officinꝫ assumunt̄ potissime cum in claustris proprijs existētes quādoqꝫ in talibus dispensatiōeꝫ accipiāt propt̄ aliquā rationabilē causam.

346

AD tercium sic procedit̄ videt̄ enī ꝙ religiosi cum ꝑfectiōis statu non possint esse de nūo ⁊ collegio studentium scl̄arium. Dispar enim ꝓfessio nō debet esse in vno officio sed religiosi ⁊ scl̄ares sunt dispares ꝓfessionis. ergo in scolastico officio nō debēt ad inuicē sociari. ¶ Preterea omnes de collegio tenentur ꝟuare statuta in illo collegio ordinata. Sed iuramēta ⁊ alia statuta que in scolastico collegio ordinant̄ religiosis ꝟuare non possunt cū supiorem habeāt non debēt ergo eē de collegio et nūo ip̄oꝝ. ¶ Preterea honores ⁊ vtilitates nō debēt distribui nisi int̄ illos q̄ sustinent onera ⁊ g̃uamina. Sꝫ religiosi nō sustinent onera collegij studentiū cum nō soluant collecta ꝛ alia que sunt necessaria. non debent ergo in numero studentium aggregari. ¶ In contr̄rium est quia sacra script̄a est de his que sunt fidei ꝫ fides vna est sicut vnum baptisma ad Ephe. iiij. Sicut ergo religiosi nō excludūt̄ a collegio fidelium in ꝑceptōe baptismi sic nec excludi debēt a ꝑceptōne sacre script̄e. ¶ Responsio. Dicēdum ꝙ aliqui conati sūt religiosos a collegio secularium studentium excludere dicentes. nulla

auctoritate studentes cōpelli posse ut religiosos ad eoruz societatem admittant. nō quidē auctoritate humana ꝫ ꝑm iuris ciuilis ordinez nullus ad societatez debet compelli nisi societas voluntate firmet nec auctoritate ecclesie. Ecclesie nanq̄ auctoritas non se extendit nisi ad ea que ad cathedram ꝑtinent Vnde dicebat apl's. ij. Chor. x. Nō aūt in inmensū gloriabim ꝫ ꝑm mensuram regule quā mensus ē nob deus. Ad cathedram autē ut dicunt non ꝑtinet ordinare de studentiū societate ꝫ solum de collatōne beneficioꝝ ⁊ admīstratōne sacramentoꝝ et illorū que non excedunt mensuram apl'ice regule. Istud aūt dictū heresim sapit ꝛ q̄ntum ad pn̄s derogat p̄mo fraterne caritati. Super illo enim verbo ad Ro. xij. Multi vnum corpꝰ sumus in xp̄o singuli autez alter alteriꝰ mēbra. Dicit glo. ꝙ ideo in ecclesia diuersa mēbra et diuersa dona habētia ut ecclesia nullo indigeat ꝫ q̄libet mēbrum subꝑuiat alteri ꝛ sit ad inuicem mutua dilectō ꝛ subꝑuiēdi materia ex admīstratiōe donoꝝ. Scd̄o deroget ecclesiastice vnitati. ecclesia nāq̄ est vna vnitate fidei in qua ut dicit apl's gal'. iij. Nō discernit iudeꝰ neq̄ grecus non ꝑuus neq̄ liber non masculus neq̄ femina. omnes enim vnum sunt in xp̄o hiesu. Tercio derogat doctrine vniuersalitati Si enim doctrina ph̄ica est vniuersal' quia ex iuramēto p̄oris ad cōsecutum suum incrementum suscepit ut scribit. ij. methaphi. Multo magis sacra scripta vniuersal' est in qua vnus recipit emolimentuz ex societate alteriꝰ. iux̄ illud ecc̄iastites. iiij. Meliꝰ est esse duo simul q̄ vnum. habēt enim emolimentuz societatis sue quia si vnus ceciderit ab altero fulciet. Quarto derogat apl'ice auctoritati. Scribit enim. i. petri. iiij. vnusquisq̄ sicut accepit gratiā in alterutrū illā admīstrātes sicut boni dispēsatores multiformis gratie dei. sup quo verbo dicit glo. ꝙ q̄libet donū sp̄us sancti necessariuz est ad ꝑuiendum alijs tam in secularibꝫ q̄m in sp̄ualibꝫ. Quinto derogat reipublice vtilitati quia studium scientie maxime vtilitati reipublice deꝑuit. Dicit enim glo. sup illo verbo. i. petri. iiij. Si quis loquit quasi ꝑmones dei. ꝙ si quis habet sciētiam loquendi non sibi ꝫ deo tribuat. timeat tn̄ ne pret voluntatem dei uel pret veritatem sanctaꝝ scripturaꝝ uel pret vtilitatez fratrum doceat et ne ꝙ docendū est taceat. nec ē verum ꝙ dicunt studētes seculares cōpelli nō posse ut recipiāt religiosos in eoꝝ societate Est enim duplex societas publica ⁊ p̄uata. publica quidem societas

dicit ꝺm quam homines ſibi inuicem comunicãt in vna ciuitate ⁊ in vno regno in ſtudio ⁊ ĩ negotijs publicis que ad rei comunis vtilitatem ptinent· Priuata vero ꝺm quã duo uel tres ĩ ſocietate cõiunguntur ad exerecendum aliqꝺ ꝑuatum negocium· ⁊ quelibet iſtaꝝ ſocietatũ poſſet diſtĩgui p obligatõnem ꝑpetuaꝝ ⁊ tẽpalẽ· Quãuis ergo ꝑuata ſocietas particulari voluntate hominuꝝ firmet publica tamẽ ſocietas ſicut ꝓncipis et ſupioris cõſenſu firmat ſic ciues cõpelli poſſunt ut aliquẽ in eoꝝ ſocietate recipiant· Q̃ vero dicunt ſtudium non ptinere ad illa que ſpectant ad cathedram manifeſte eſt falſum· Illiꝰ nanq; eſt gñale ſtudium ordinare cuiꝰ eſt de tota ecclia ⁊ de tota republica curam habere· qꝺ ad ſũmum pontificẽ ſupius ꝓbatum eſt pertinẽ· qui ſicut poteſt cuiuſlibet ecclefie collegiũ cõpellere ut aliquez recipiat in fratrẽ ⁊ canonicũ· ſic poteſt omnes ſeculares ⁊ religioſos cõpellere ut ſe in ſtudio ad̃ inuicem debeãt ſociare· ¶ Ad ꝓmum ergo eſt dicendum q̃ homines diſparis ꝓfeſſionis non ſociant in illis in quibꝫ ad̃ inuicem vniunt· Sepantur autem religioſi a ſecularibus negotijs que ſunt religioſis ꝓhibita· in ſtudio aũt docẽdi uel diſcẽdi ſociari poſſunt quia hꝰ eſt comune omnibꝫ q̃ntum ad dilectionem ⁊ fidem in quibꝫ omnes de corpore miſtico ecclefie comunicãt· ¶ Ad· ij· eſt dicẽdum ꝙ ſicut ſtudium ad vtilitatẽ reipublice ptinet ſic ſtatuta in collegio ſtudentiũ facta talia debẽt eſſe que omnibꝫ de collegio conuenire poſſint· ¶ Ad· iij· eſt dicendum ꝙ iuramẽta ⁊ collecte p religioſos de ſuoꝝ ſupiorum licentia obꝺuari poſſunt· in illis dũtaxat q̃ faciunt ad mĩſtroꝝ ſtudij ꝓuiſionẽ et ipiꝰ ſtudij ꝓmotõnem·

Ad· iiij· ſic procedit· Videt enim ꝙ plures magiſtros eſſe ĩ vno collegio religionis deroget eoꝝ ꝓfectõnis ſtatui· Super illo enim verbo Iacobi· iij· Nolite plures magiſtri fieri fratres mei· Dicit glo· Quantũcunq; diſcreti ⁊ in ſcripturis docti uel in pluribꝫ ecclefijs vt plures in vna ecclia ne velitis eſſe magiſtri· ¶ Preterea Iero· dicit ꝙ in apibꝫ vnus eſt ꝓnceps ⁊ grues vnum ſequunt ordinem· in naui ſimiliter vnus eſt gubernator· multo ergo magis in vno collegio non debẽt eſſe niſi vnꝰ magiſter· ¶ Pretea confuſio vitanda eſt ĩ doctrĩa ſacra· ſi plures magiſtri eſſent in vno collegio eſſet quedaꝝ confuſio et docentiuꝫ ⁊ ſtudentium ⁊ a magiſtris ſecularibꝫ ſubtraherent audit̃ores· ¶ In contrium eſt quia maioris difficultatis ⁊ vtilitatis ẽ

sacra scripta qm̄ scientia humana ꝫ in vno secularium collegio possūt
esse plures magistri in humana scientia. ergo in vno religionis col-
legio possunt esse plures magistri in doctrina sacra ¶ Rn̄sio. Dicē-
dum ꝙ multi dixerūt nūm magistroꝝ ad determinatum nūm eē redi-
gendū. ita ut ī vno religionis collegio plures ad magisteriū assumi
non possent ne sacra scripta in cōtemptu habeat. Sz istud manifeste
impediret studij ꝓfectum. Si enī magisteriū subtraheret a religioso
vel quocunq; alio qd̄ est studentis p̄mium non conaret studē ⁊ ī ipa
sacra scripta ꝓficē. Esset similit tale statutum in detrimentū iusticie.
Si enim religiosus sic ꝓficit in studio ut sit dign⁹ magisterio ⁊ ex
hoc ipo ꝙ religios⁹ a magisterio repellat. ꝓ bono infert malū et sine
culpa pena qd̄ est iniustum & iniquū. Dicēdum est ergo tam religi-
osos qm̄ seculares ad magisteriū posse assumi habētes sufficientiaz. q̄ pnē
non ex magistroꝝ sufficiētia sacra scripta venit in cōtemptū ꝫ magis
ex ipoꝝ insufficiētia qd̄ q̄ntum ad pn̄s triplicit probat. Prīo ex parte
dei a quo ipa sacra scripta infundit a quo ut dicit. i. methaphi. regu- zele
lata est omnis inuidia. Vnde sicut ipe de⁹ omnib⁹ sacram scriptam
liberaliter comunicat sic officium docendi ipam supposita sufficientia
omnib⁹ est liberalit comunicandū iux̄ illud sapientie. vij. Quā sine
fictōne didici & sine inuidia comunico ⁊ honestatē illi⁹ nō abscondo
Secundo ex parte ecc̄ie que ꝑ ipaz instruit. Multū enim ꝓficit ecc̄ia
ex plitate magistroꝝ. nec mirū. Scribit enī sapiētie. vij. ꝙ multitudo
sapiētum sanitas est orbis terraꝝ cui⁹ zelo accensus ille sc̄tus moyses
dixit Nūi. xi. Quis tribuat ut omnis ꝓpl's ꝓphet & det eis spiritum Deus
sanctum. Sup quo verbo dicit glo. ꝙ ꝓphare oēs voluit qui bonum
qd̄ habuit non inuiderit. ⁊ sic fidelis predicator optat si fieri valeat vt
veritatem quā solus loqui non sufficit ora cunctoꝝ sonent. Tercio ex
parte doctoris ꝑ quem sacra scripta admīstrat. non enī oēs magistri
sunt apti eodem modo docē. Sed aliqui verbo scripto aliq̄ vno modo
et aliqui alio & aliquid reuelat vni qd̄ non reuelat alteri. ex quoruz
modoꝝ diuersitate docēdi magna vtilitas ꝓuenit ecc̄ie. ¶ Ad p̄muz
ergo est dicendū ꝙ illa auctoritas non magis facit cont̄ religiosos q̄ꝫ
cont̄ seculares. ꝑ illam tn̄ auctoritatem non intdicitur secularib⁹ uel
religiosis magistrorū pluralitas ꝫ contrietas. Plures enim magistri
dicunt qui contria docēt & plures vnū sunt inq̄ntum vnā veritatē

annũciant vt Aug⁹ dicit uel pluralitas magisterij ꝓhibetur ꝑm qd̃ magisterium cõuenit prelatis ecclesiaꝝ quia plures p̃lati ĩ vna ecc̃ia esse non possunt. non autẽ ꝑm qd̃ conuenit magistris doctrinalium cathedraꝝ. ¶ Ad scd̃m ẽ dicẽdum ꝙ plures magistri qui sunt ĩ vno collegio non presunt illi collegio sicut p̃nceps in apibꝫ uel rector in naui ꝫ quilibet preest in scola sua. Et planum ẽ ꝙ in vna scola plẽs magistri esse non debẽt. ¶ Ad tercium est dicendum ꝙ nõ subt̃hunt̃ studentes a magistris ꝑ multitudinẽ magistroꝝ quia nõ omnes actu docent. possunt etiaꝫ ad alia studia transmitti ⁊ aliq̃ in vno tempore et aliqui ĩ alio eisdẽ scol' deꝑuire.

AD. v. sic procedit̃ videt̃ enim ꝙ religiosi mendicãtes nõ possint cum ꝑfectõnis statu esse testamẽtoꝝ executores. ꝑfectorũ nanq̃ ẽ rem suam in iudicio non repetẽ. iux̃ illud. i. Chor̃. vi. Iam quidem omnino delictum est in nobis ꝙ iudicia habetis int̃ vos quare non magis fraudem patimĩ. multo ergo fortiꝰ est ꝑfectoꝝ rem alterius in iudicio non repetẽ. Sed executores testamentoꝝ cogunt̃ relicta testatoꝝ in iudicio repetẽ. ergo religiosi mendicantes cum eorũ ꝑfectionis statu hoc agẽ non possunt. ¶ Preterea ad executionem opis requirit̃ voluntas. Sꝫ religiosi pauꝑtatis velle ⁊ nolle nõ habent cũ sint sub alteriꝰ ꝑtate. ergo non possunt executores esse in testamẽto alicuius. ¶ Preterea religiosi in ꝑfectõnis statu existentes ꝑiculis animaꝝ se non debẽt exponere. ꝫ contingit qñq̃ plures executores ab aliquo testatõne relinq̃ ex quoꝝ discordia uel loci distantia cõtingit volũtatẽ testatoris impediri ⁊ sic cõscientiã executoris grauari cũ Grego. dicat ꝙ vltima voluntas defuncti seruanda sit. ¶ Preterea scribit̃ extra de testa. ꝙ si quis recipit executõnem testamenti alicuiꝰ praui testatoris voluntatem tenet̃ exequi ⁊ ad eiꝰ executõnem est ꝑ ep̃m cõpellendus Sꝫ religiosi mendicantes cum sint exempti ꝑ ep̃m cõpelli nõ possũt ¶ Preterea fratres minores int̃ religiosos mendicantes cõputantur Sed de eis scribit̃ ex̃ in declaratõne clement. eoꝝ regule. considerata eoꝝ paruitate statꝰ debẽt scire eis esse int̃dictum ꝙ executionibꝫ ⁊ dispensationibꝫ se exponant cum hec sepiꝰ absq̃ litigio ⁊ contractione vl' admĩstratõne pecunie nequeãt expedire. ¶ In cont̃rium est quia executõ voluntatis testatoris int̃ pias causas cõputat̃ ꝫ pias causas exequi magis ꝑtinet ad religiosos in ꝑfectõnis statu existentes q̃ ad

alios. ¶ Responsio. Dicendum q religiosi mendicantes excludendi nõ sunt ab opibus caritatis quinimo cũ ipa caritas sit oĩs pfectiõis stat⁹ finis ⁊ cõplemẽtũ ad illos potissime cõuenit opa caritatis exercẽ qui ex voto ad opa pfectõnis ⁊ superogatõnis sunt astricti. planum est autẽ q exequi pias volũtates defunctoꝝ quibꝫ eoꝝ anime iuuent̃ int̃ opa caritatis maxĩe cõtinet̃ qõ ex tribꝫ patet. ꝓmo quidez ex dicto Aug. in libro de octo questionibꝫ ad dulciũ. ubi ait q negandum nõ est defunctoꝝ animas pietate suoꝝ viuentiũ releuari cuz ꝓ illis sacrificium mediatoris ⁊ elimosine offerunt̃. Scõo quia nullus debet excomunicari nisi ꝓ transgressione ⁊ contemptu opum caritatis. Sed scribit̃ .xiij. q. ij. q qui oblata ecclesie vel clericis aut testamẽto relicta retinẽ ꝓsumpserit excomunicari debẽt. Tercio quia omnia illa quibꝫ anime defunctoꝝ a penis releuant̃ ex caritate ꝓueniunt ul̃ facientiũ vel illoꝝ ꝓ quibꝫ fiũt. Cum igit̃ anime defunctoꝝ quatuor modis a penis soluant̃ vt scribit̃ .xiij. q. ij. aut oblatõnibꝫ sacerdotũ aut ꝑcibꝫ sanctoꝝ aut elimosinis caroꝝ aut ieiunio cognatoꝝ talia absq; executione voluntatũ testatoꝝ impleri non possent. ¶ Ad primum ergo ẽ dicendum q pfectis ⁊ impfectis licet rem suam ⁊ fidei sue cõmissam repetẽ ĩ iudicio qõ multiplicit̃ patet. Primo quidẽ vt mali refrenent̃ Scõo ut infirmi cõsolent̃ quibꝫ data sunt tẽpalia ad cõsolatiõez Tercio ut necessitas repetẽtis suppleat̃ Quarto ut occasio peccandi tollat̃ Quinto ut pax ⁊ vnitas ecclesie seruet̃ Sexto ut iusticia vnicuiq; tribuat̃. ꝑcm tñ potest esse pfectis ĩ modo repetendi vt si repetat̃ cũ lite vl̃ ex carnalitate seu ex cupiditate vl̃ ex immoderato rei tẽpalis amore sicut petẽ ex caritatis feruore ad subueniendum sue uel alioruz viuoꝝ uel defunctoꝝ necessitatibꝫ redit eis ad merituz. ¶ Ad scõm est dicẽdum q sicut scribit̃ ex̃ de testamẽtis. ℔. voltimis volun. religiosus ab aliquo executor in sua vltima voluntate deputat⁹ huiusmodi officium suscipe uel exequi non pot̃ cum velle ⁊ nolle non habeat nisi a supiori suo licentia petita ⁊ obtẽta. exquo dicto soluit̃ argumentuz quia ex supioris licentia religiosi possunt talem executionem suscipe ¶ Ad terciuz est dicendum q illi piculo ꝓuisum est in eadem decre. supius allegata ubi dicit̃ q cum plures executores fuerint ab aliquo testatore deputati vno mortuo uel in remotis existẽte aut exequi forte nolente ne voluntas testatoris impediri uel nimiuz deferri cõtingat

poterit aliꝰ officium executiōis in mente libere adimplere nisi testator aliud in testamēto expresserit · tunc enim si defectꝰ contingat non est periculū executoris ꝫ testatoris · ¶ Ad · iiij est dicendū ꝙ exq̄ religiosi suscipiant de licentia suoꝝ prelatoꝝ executionis officium ⁊ volūtarie per eos cōpelli debēt qui in hac parte gerūt vicem epoꝝ vel dicenduꝫ ꝙ non solū cōpelli ꝑ epos possunt imo locoꝝ ordinarijs de omnibus tenet̄ reddere ratōnem & si in aliquo repierint eos deliquisse in alioꝝ exemplū pena debita debēt eos punire ꝑuilegio quocunq̄ nō obstāte vt patet extra de testa · in constitutōne clementis · ¶ Ad · v · est dicenduꝫ ꝙ executio testamentoꝝ nō int̄dicit̄ in illa declaratōne fratribꝫ minoribus ratiōe mēdicatiōis ul̄ statꝰ ꝑfectiōis ut talis executō repugnet mendicantibꝫ ⁊ existentibꝫ in ꝑfectionis statu sic enim intelligeret̄ eē int̄dicta epis quos stat in ꝑfectōnis statu esse · Int̄dicit̄ ergo eis ratiōe regule ꝓfessionis & int̄pretatiōis ꝓ̄pe q̄m ipi tenent̄ obꝑuare · Si enī xp̄i fideles obligant̄ ad tenēdaꝫ int̄pretatōnem q̄m ꝓ̄p facit in scriptā sacra · multo fortiꝰ ꝓfessores cuiuscunq̄ regule tenent̄ ꝑuare int̄pretatōnem quā sedes apl̄ica facit · ill̄ ī regula q̄cūq̄ :

AD · vi · sic procedit̄ Videt̄ enim ꝙ religiosi mēdicantes cū ꝑfectionis statu nō possūt esse regū et reginaꝝ cōfessores · Tales nāq̄ debent esse confessores regum ⁊ reginaꝝ qui inducant eos ad ecclesie subiectōnem nō rebellionē · Sed religiosi mēdicantes cōfessores regū ⁊ ꝑncipū mūdi q̄nq̄ inducūt eos magis ad rebellionē q̄ ad subeictōnem ecclesie habētes quidē speciē pietatis virtutem aūt eiꝰ abnegātes vt dicit apl̄s · ij · thi · iij · ¶ Preterea ꝑiculum est ecclesie eius ꝑcepta & int̄dicta ꝑ reges ⁊ ꝑncipes mundi nō ꝑuari · Sed religiosi mēdicātes quādoq̄ non obstante ecclesie int̄dicto & ꝓhibitiōe ipiꝰ regibꝫ & ill̄ quoꝝ sunt confessores sacramēta admīstrant non sine detrimēto eorū salutis quos docet vitare apl̄s Colob · ij · dicens · nemo vos seducat ī humilitate & religiōe angeloꝝ ambulās frustra inflatꝰ sensu carnis sue · ⁊ nō tenens caput ex quo totū corpꝰ constructū crescit ī augmētuꝫ dei · ¶ Preterea religiosi mēdicantes non possunt esse cōfessores regū et ꝑncipum absq̄ auctoritate sedis apl̄ice · Sed ipi q̄nq̄ ingerūt se vt absq̄ omni auctoritate ad hꝰ assumant̄ confitentes se nosse deum & zelo animaꝝ hoc facē · factis autē negāt vt dicit apl̄s de eis ad Titū · i · ¶ In contrium est quia religiosi mendicātes possunt eē confessores

alioꝝ auctoritate ecclesie· ergo multo fortius regum & p̄ncipū mūdi
¶ Responsio· Dicendum ꝙ reges & mundi p̄ncipes magis q̄m alij
comunit̄ maiorez sufficientiā ⁊ ydoneitatē req̄runt in eoꝝ ꝯfessoribꝫ
specialit̄ q̄ntum ad tria Primo q̄ntum ad sciētie ꝓfunditatez· Si enī
quilibet ꝑm Aug· in libro de penitētia talem tenet̄ eligere confessorē
cui vult sua peccata cōfiteri qui sciat ligare ⁊ soluē ne cum negligēs
se circa se extiterit negligat̄ ab illo qui misericorditer monet ne ip̄e &
ille ambo in foueam cadant· multo fortiꝰ reges & p̄ncipes mūdi ꝓp̄t
ardua negocia occurrētia confessores sic sciētia illustratos debēt eligē
qui sup huiusmodi arduis & difficilibꝫ negocijs sciāt saluti animaꝝ
consulē Scdo q̄ntum ad vite sanctitatē· in magna autē domo regia
in q̄ non solū sunt vasa aurea ⁊ argentea ꝫ lignea & fictilia expedit
tales esse illos quibꝫ regum colla submittunt̄ ut luceant int̄ omnes
per sāctitatis exemplū sicut luminaria in mūdo verbum vite cōtinē-
tes vt dicit apl's philipeñ· ij· Tercio q̄ntum ad opum pietatem· tales
enī cōuenit esse cōfessores regū ⁊ reginaꝝ quibꝫ opa pietatis possint
cōmitti ⁊ ip̄i exercitati in eis fidelit̄ exequant̄ dicente apl'o· ij· thi· ij· hec
cōmenda fidelibꝫ hominibꝫ qui ydonei sint alios docere· ad ista autē
tria maiorem ydoneitatē ⁊ sufficientiam religiosi comunit̄ videntur
habere q̄m alij· Comunit̄ enim vero in sacra scriptā p quaꝫ saluti animaꝝ
consulit̄ sunt magis illustrati· in sāctitatis vero exemplo & vite mo-
ribus comunit̄ sūt magis modificati· ad exequēda vero opa pietatis
que reges et mundi p̄ncipes suis confessoribꝫ frequent̄ cōmittūt sunt
magis exercitati· ¶ Ad Primū ergo est dicendū ꝙ sicut dicit Grego·
et ponit̄· xi· q· iij· int̄ verba laudantiuz & vitupantium ad mētem sp̄
recurrēdum ē & si ī ea nō inuenit̄ bonum qd̄ de nobis dicit̄ magnaꝫ
tristiciaꝫ gn̄are debet· & rursum si in ea non inuenit̄ malū qd̄ de nob̄
homines loquunt̄ in magna debemꝰ leticia ꝓsilire· non debemꝰ ergo
credē religiosos tales esse vt reges ⁊ mundi p̄ncipes quoꝝ confessores
existunt nō inducant ad ecclesie rebellionē vel aliquoꝝ maloꝝ ꝓpetra-
tiōz Dato tn̄ ꝙ aliq̄ eēnt tales · nullū p̄iudiciū alijs bonis ex hoc debet
aggrauari· non enim ut dicit Aug· in epl'a ad plebez yponeñ· ecc̄ia
propt̄ amicicia qua oculi offendunt̄ debet torcularia detestari· ex q̄bꝫ
dn̄ice apothece fructu olei luminosioris implent̄ ꝫ sicut ip̄a tristat̄ de
aliquibꝫ religiosoꝝ purgamētis ita debet cōsolari et letari de pluribꝫ

eoꝝ ornamentis. auctoritas autē illa inducta ad ꝓpositum non est qꝛ
nō loquit̄ de religiosis ꝫ de hereticis. ¶ Ad scd̄m est dicēdum ꝙ nimie
leuitatis esse ostendit̄ si quis mala grauia credē studeat q̄ probari nō
possunt ut Grego. dicit. non est ergo credenduꝫ religiosos tales eē ut
contra ꝓhibitionem ecclesie aliquibꝫ sacramēta admīstrent. Si tamē
aliqui tales essent corrigendi sunt ꝑ ecclesiā & loco eoꝝ alij boni sub-
rogandi. non enī minꝰ sunt sub correctione ecclesie religiosi q̄ꝫ clerici
seculares. nusqm̄ tn̄ ecclesia ī religiosis vel ī alijs poterit repire purū
oleum sine amurca uel purū trititū sine palea. ¶ Ad tercium ē dicē-
dum ꝙ rex de iure comuni si habet domiciliuꝫ ꝓpum ī aliqua ciuita
te ep̄o illiꝰ ciuitatis debet confiteri nec potest confessoreꝫ eligē vl' ali-
quē pro libito ī confessorē recipe nisi sup hᵒ habeat p̄uilegiū speciale.
AD. vij. sic procedit̄ videt̄ enim ꝙ religiosi mendicātes cū pfecti-
onis statu nō possunt esse seculariuꝫ p̄ncipum officiales. Nō est
enim magis pium officiū qm̄ esse ꝓcuratorē viduaꝝ ul' pupilloruꝫ
Sed tale officium interdicit̄ ep̄o. lxxxviij. di. c. ep̄s. ergo multo magis
intelligit̄ esse int̄dictum religiosis. ¶ Preterea suscipere tuitōnem te-
stamentoꝝ & t̄minatōnem causaꝝ est officiū maxime pietatis ꝫ talia
similit̄ int̄dicunt̄ ep̄is. di. sup̄dicta. ergo eodem modo ⁊ multo magis
int̄dicunt̄ religiosis. ¶ Preterea Iero. sup illo verbo. Ecce q̄ mollibꝫ
vestiunt̄ in domibꝫ regum sunt dicit. ꝙ ex verbo xp̄i oñdit̄ rigidam
vitam p̄dicatoꝝ ⁊ pfectoꝝ hominū vitare debē aulas regū ⁊ molliū
hominū palatia declinare. ¶ In contrium est quia ut dicit Augꝰ.
ad victorinū presbiterū. Quantalibet iusticia deo ꝑuiamꝰ. quātam-
libet dño obedientiaꝫ exhibeamꝰ. meliores esse nō possumꝰ illis tribꝫ
viris qui ꝓ conꝑuanda dei lege in caminū ignis ardētis proiecti sūt
et tn̄ de eis scribit̄ Dan. ij. ꝙ constituti sūt p̄ncipes sup omnia opa &
sup omnes ꝓuintias babilonis. ¶ Rn̄sio. Dicēdū ꝙ in regia curia
quedam sunt officia pietatis ut esse elimosinariū ⁊ preesse sp̄ualibus
officijs in his que ad cultum dei spectāt. Quedam vero sūt p̄tatis et
iusticie eq̄tatis ut esse cancellariū ⁊ consiliariū & piaꝝ causaꝝ audi-
torem & de t̄minatorē. Quedam autē sunt cupiditatis ⁊ curiositatis
vt esse iudicē & aduocatū uel negociatorē uel reꝝ seculariū ꝓuisoreꝫ
prima ergo officia nec repugnant pfectōnis statui nec pfectōnis opi
vnde licite religiosis cōmitti possunt. alia vero nō repugnāt pfectiōis

statui al's moyses nõ fuisset in pfectiõis statu q̃ sedebat a mane vsq̃ ad vesp̃am ad discussiõez causaꝝ quas det̃minabat in ꝓpl'o ut scribit̃ Exo·xviij· repugnant tñ pfectiõis opi quia nimis distrahit̃ mens a contemplatiõis actu insistẽdo questiõibꝫ hominũ dissoluendis vl' discutiendis in tantũ ut Aug·dicit ꝙ potiꝰ voluisset laborare manibꝫ qm̃ tumultuosas questiones hominũ sepe audire·ideo talia cũ pfectionis statu religiosi int̃dum exercẽ possunt ꝓpter caritatem ꝓximorũ quãtumcũq̃ alij inquiete contemplatõnis ip̃orũ aliqd̃ detrimentum patiant̃ Sed alia officia quia repugnãt pfectõnis statui ⁊ repugnãt perfectõnis opi religiosi nec coacti suscipe debẽt· ¶ Ad primum ergo est dicendum ꝙ ꝓcuratio uel gubernatio viduaꝝ non interdicit̃ ep̃o simpliciter ꝫ solum ꝙ immediate nullam rei familiaris curam ad se debeat reuocare quatinꝰ solum lectõni & oratõni & verbo p̃dicatiõis tantũmodo ip̃e vacare possit· Gubernatõnem aũt viduaꝝ pupilloꝝ et pegrinaꝝ p archipresbiterũ aut archidyaconuꝫ uel p yconomum admĩstrare debet ut in eodem decreto subdit̃· ¶ Ad scd̃m est dicẽdum ꝙ tuitio testamentorũ & det̃minatio causaꝝ non int̃dicunt̃ ep̃o cum preponunt̃ coram eo q̃ntum ad improbatõnem uel reprobatiõez ꝫm equitatis iusticiã Sed solum ꝙ in talibꝫ non debet suscipe officiũ aduocati nec patrociniũ p̃stare ꝓ aliqua parte tanq̃ aduocatus cũ ip̃e in ꝓp̃ijs & in ecc̃iasticis causis aduocatũ habere debeat ut scribit̃· v·q iij· ¶ Ad tercium est dicendum ꝙ molliũ hominũ palatia vitanda sunt a religiosis ne ip̃a frequẽtent causa cupiditatis ⁊ curiositatis ꝫ causa iusticie eq̃tatis ⁊ fraterne caritatis non repugnat illis q̃ sunt ĩ perfectionis statu regum palatia frequentare· Erat enim Daniel in perfectõnis statu & tñ postulauit a rege vt constituẽt socios suos sup opa ꝓuincie babilonis· Ip̃e vero elegit ĩ foribus palacij regis stare vt scribit̃ Dan·ij·

AD·viij· sic procedit̃ Videt̃ enim ꝙ religiosi mendicantes cum perfectionis statu nõ possint de negocijs secularibꝫ se intromittẽ sup illo enim verbo Treñ·iiij·lapides sanctuarij dispsi sunt dicit glo· ꝙ plãgunt̃ monachi & religiosi implicati temp̃alibꝫ negocijs quia non est actio secularis vite qm̃ hodie nõ admĩstrent religiosi ⁊ mĩstri altaris· ¶ Pret̃ea Iero·dicit & ponit̃·lxxxviij·di· Negociatorẽ clericũ ex inope diuitẽ & ex ignobili gloriosum quasi quãdam pestem fuge

magis ergo talis pestis fugiēda est in religiosis. ¶ Preterea qd̄ interdicit̄ vniuersalit̄ clericis intelligit̄ esse multo magis interdictū religiosis. Sed de clericis scribit̄ lxxxviij. di. decreuit sancta sinod⁹ nullū deinceps clericum aut possessiones conducē aut negocijs secularib⁹ se immiscere. ¶ In contrarium est quia stat⁹ pfectio religiosorū consistit in caritate. Sz caritatis est onera pximoꝝ portare Gal. vi. alter alteri⁹ onera portate. ¶ Responsio. Dicendum ꝙ distinguēdum ē ex parte negocioꝝ ⁊ ex parte religiosoꝝ. Ex parte quidē negociorū possumus dicē ꝙ quedā sunt negocia secularia ꝫ nō seculariū psonaꝝ. Quedaꝫ vero seculariū psonaꝝ ꝫ nō secularia. Quedaꝫ autē secularia & secularium psonaꝝ. Sed quedā nec secularia nec seculariū psonaꝝ. Prīa ergo negocia secularia nō ꝓhibēt̄ religiosis tractare licet enī religiosis habentib⁹ possessiōes ī comuni vineas domos & al's res seculares tractare que secularia sunt eo ꝙ sūt de reb⁹ seculi nō tn̄ sūt seculariū personaꝝ ꝫ religiosaꝝ. Eodē modo religiosis mendicantib⁹ licet predicta negocia secularia admīstrare in subsidium viduaꝝ pupilloruꝫ et aliaꝝ psonaꝝ religiosaꝝ. Negocia vero non secularia psonis tamē secularib⁹ mīstrare ꝓpum officium est religiosoꝝ non quidē auctoritate ꝓpa ꝫ auctoritate sedis apl'ice. Tractare aūt negocia secularia & personaꝝ seculariū religiosis & vniuersalit̄ clericis ꝓhibet̄. Sz negocia nec secularia nec psonaꝝ seculariuꝫ conuenit religiosis tractare ex proprio ipoꝝ pfectōnis statu. Ex parte aūt religiosoꝝ distinguendū est quia aut immiscent se secularibus negocijs causa cupiditatis uel adipiscēde dignitatis uel lassiuitatis ut excuciant collū ab obedientia suoꝝ prelatoꝝ. & quolibet istoꝝ modoruꝫ grauissime peccant ⁊ agunt directe contra tria p̄ncipalia vota p quoꝝ obligatiōeꝫ ipi positi sunt in pfectiōis statu. ¶ Ad p̄mum ergo est dicēdum ꝙ sicut dicit Aug. in epl'a ad sebastianū. ~~pecunijs~~ penis & negocijs alioꝝ tribulari nō implicari. merere nō habē. dolore contrhi nō auctoritate attrahi ē psecutio quā patiunt̄ omnes qui volunt in xp̄o pie viuē ⁊ est pia tristicia & si dici potest beata miseria. pfectō ergo religiosorū in hoc consistit ut int⁹ de ~~pctis~~ penis ⁊ negocijs seculariū ꝓsperis uel aduersis sint gaudētes vel cōpatientes p caritatem Ro. xij. Gaudete cuꝫ gaudentib⁹ flete cuꝫ flentibus idip̄m inuicem sentientes exteri⁹ cum sint immunes non implicati in eis p mundi cupiditatem. ¶ Ad scd̄m est dicendum ꝙ

negociatorē ibi Iero. accipit ꝓ mercatore quaꝫ nō licet exercē clericis et religiosis. Nam ut ibi subdit̄ ex autoritate Aug. fornicari hoībꝫ semꝑ non licet. negociari vero aliqñ non licet. Ante enim quā quis sit ecclesiasticꝰ licet ei negociari. facto vero iam religioso uel clerico nō licet. ¶ Ad terciuꝫ est dicendum ꝙ in illa ꝓhibitiōe facta clericis duo excipiunt̄. Non enī debēt se negocijs scl'aribꝫ immiscē nisi ꝓpt̄ curam aut pupilloruꝫ aut orphanoruꝫ & viduaꝝ aut si forte eps̄ ciuitatis ecc̄iasticaꝝ reꝝ sollicitudinē eis habē ꝑcipiat.

AD. ix. sic proceditur Videt̄ enim ꝙ religiosi cū ꝑfectionis statu non possint largiores elimosinas recipe qm̄ alij mendicantes Quāto enim maior impossibilitas retribuēdi considerat̄ ī ill' quibꝫ elimosina fit. tanto maior retributio et̄na recipit̄ iux̄ illud luce. xiiij. Cum facis cōuiuium voca paupes debiles claudos et cecos qui non habēt vnde tibi retribuāt retribuet̄ autē tibi in resurrectōne iustorū. Quāto ergo magis sūt indigētes tanto eis largiores elimosine sunt cōferēde. ¶ Preterea dare elimosinā est actꝰ misericordie. ergo ill' solū sunt elimosine dande qui sunt miserabiles. ꝫ illi qui volūtarie mendicitati se exponūt sicut religiosi mēdicantes nō sunt miserabiles. Sꝫ solum illi qui inuoluntarie pauptatem incidūt ꝓpt̄ casus fortuitos sine eoꝝ culpa. talibꝫ ergo miserabilibꝫ elimosine sūt dāde. ¶ Pret̄ea Ambro. dicit in libro de offi. ꝙ cōsideranda est ī largiēdo elimosinaꝫ debilitas. ⁊ verecūdia uel senectꝰ illiꝰ cui dat̄. tales enī senes vēcundi et debiles nequeūt sibi victum querre. ¶ In contrarium est quia illis largiores elimosine sūt tribuende quoꝝ ꝓcuratores apl'i fuerūt. Sed paupum relinquētium omnia ꝓpter xp̄m quoꝝ ꝑsonas representant religiosi mēdicantes apl'i fuerūt ꝓcuratores sicut patet. ij. Chor̄. ix. Et gal'. ij. tantū ut paupum memores essemꝰ quia etiaꝫ sollicitꝰ fui hoc ip̄m facere. ¶ Responsio Dicendum ꝙ multe cause considerande sūt ī largitōne elimosinaꝝ. Vna quidē est ꝓpt̄ indigentiā. repugnat enim caritati ꝙ quis videat fratrem suum necessitatē habē et claudat viscera sua ab eo ut dicit Ioh. Scd̄a est ꝓpter cultꝰ dei reuerētiā. Scri̅ enim paralip. vltimo. ꝙ si quis volūtarie volebat offerre ad edificationem templi implebat manum suam & offerebat dño qd̄ volebat. Tercia est ꝓpter debiti iusticiā. iustum enī est conferre tempalia illis a quibꝫ spūalia recipiunt̄ ut ꝓbatur. i. Chor̄. ix. Quarta ꝓpter vite

innocentiam. Scri' enim ecclesiast. xij. da misericordi & ne suscipias peccatorē. benefac humili ⁊ ne dederis impio. Quinta ꝓpter recōpensatōnis euidentiaꝫ. Quāto enim maior est euidētia in illis q̄ recipiūt elimosinā & faciāt recōpensatōnem in oratōnibꝫ in cōsilijs & ī alijs spūalibꝫ bonis tanto magis est elimosina tribuēda. pēsatis ergo oībꝫ istis conditiōibꝫ religiosi largiores elimosinas possūt recipe cum eoꝝ perfectōnis statu qm̄ alij comunit' mēdicantes. Primo quia sūt indigentes cū reliq̄rint omnia ꝓpter xp̄m. Scd̄o q̄a cultui diuino insistūt. Tercio quia euāgelium ānuntiāt vnde est eis quasi debitū. Quarto quia comunit' meliꝰ vtunt'. Quīto q̄a magis recōpensāt. largiores tamē intelligo cōsiderato debito moderamīe ne sic largas elimosinas recipiant ut ditiores & supbiores ip̄i appareāt ī religione. tempalia contemnendo qm̄ diuites in seculo diuitias possidēdo. ¶ Ad Primū ergo est dicenduꝫ ꝙ retributio tempalis in largitōne elimosine nō est consideranda ꝫ spūalis sit ad quā faciēdā magis ydonei sūt religiosi qm̄ alij nec tn̄ retributio tp̄alis licita & honesta & debita & ordinata ad bonum spūale neganda est faciēti elimosinā alias heliseꝰ peccasset quādo dixit. iiij. Re. iiij. Mulieri apud quaꝫ sustentabat'. Ecce sedule mīstrasti nob' quid vis ut faciā tibi. nūquid habes negocium & vis vt loquar regi siue p̄ncipi militie ꝓ te. ¶ Ad scd̄m est dicēdum ꝙ sic duplex est felicitas spūalis & tp̄alis ita duplex est miseria. Quāuis ergo paupes voluntarie nō sint miserabiles miseria spūali sūt tamē miserabiles miseria tempali. ideo de tp̄alibꝫ elimosina ē eis exhibēda ¶ Ad tercium ē dicēdum ꝙ debilitas uel egestas seu senectꝰ sūt q̄daꝫ particulares cōditōnes ꝓpt' quas elimosina est facienda. consideratis tn̄ omnibꝫ largiores elimosine faciēde sūt religiosis q̄ꝫ alijs ꝓpter illa que dicta sunt.

¶ Questio. Cvi. quomodo statꝰ pfectio repn̄tat' in religiosis ī comuni possessiones habentibus.

Nvnc videndum est quomodo status pfectio repn̄tatur in religiosis in comuni possessiōes habētibꝫ. Circa qd̄ q̄runt' quinq̄ꝫ. Primo Vtrum religiosi habētes possessiōes ī cōui repn̄tent xp̄i ⁊ apl'oꝝ pfectōnis statum. Scd̄o Vtrum religiosi hn̄tes possessiones in comuni sint in equali pfectōnis statu cum religiosis

mendicantib⁹. ¶ Tercio. Vtrum religiosi hñtes possessiones ī comuni cū eoꝝ pfectōnis statu possint mēdicādo elimosinas recipe. ¶ Quarto Vtrum religiosi ꝓfessi in vna religione cū eoꝝ pfectiōis statu ꝑsint prefici in prelaturam alterīꝰ religionis. ¶ Quīto. Vtrum ingrediētes religionem elapso ꝓfessionis āno teneantur ex voto in religiōe permanere sicut ꝓfessi.

AD ꝑmū ergo sic procedit videt enī qꝫ religiosi hñtes possessiōes in comuni nō repñtent xp̄i ⁊ apl'oꝝ pfectionis statū. Ille nanqꝫ modꝰ viuendi non repñtat statū pfectionis xp̄i ⁊ apl'oꝝ qui non est obbuatus ꝑ xp̄m ꝛ ꝑ apl'os. Sꝫ modꝰ viuendi de possessionib⁹ ī cōi per xp̄m ꝛ apl'os obbuatꝰ nō est. ergo nō repñtat eoꝝ pfectiōis statū ¶ Preterea Aug. dicit. iij. de doctrina xp̄iana. qꝫ ꝑma ecc̄ie fidelium religio cōgregata possessiones nō habuit ꝫ translata ad gētiles habet quia isti nō erant sic capaces spūs sancti sicut illi. habē ergo possessiones diminuit de pfectiōis statu xp̄i ꝛ apl'oꝝ nō repñtāt. ¶ Preterea statū pfectōnis xp̄i ꝛ apl'oꝝ repñtant solum discipuli eiꝰ ꝛ eoꝝ vicez gerentes. Sꝫ scribit luce. xx. nisi qs renūciauerit omnib⁹ q̄ possidet nō potest meꝰ esse discipulus. ¶ In contrium est quia monachi sūt religiosi hñtes possessiones in comuni. Sꝫ de monachis dicit Bern. in quadaꝫ epl'a. Deu me miserū qualēcunqꝫ monachū cur adhuc viuo videre ad illō deuenisse ordinem nostruꝫ. ordinē inqꝫ qui ꝑmus fuit ī ecclesia imo a quo incepit ecc̄ia a quo nullus in terra similioꝝ angelicis ordinib⁹. nullꝰ viciniorꝝ ei qui ī celis ē hierusalē mater nostra siue per ardorē castitatis siue ꝓp̄t ardorē caritatis cuiꝰ apl'i īstitutores fuerunt. ¶ Responsio. Dicendum qꝫ repñtare xp̄i ꝛ apl'oꝝ perfectōnis statuꝫ pōt intelligi dupliciṫ. Primo essentialiṫ et sic omnes q̄ obligāt se ad pfectiōis opa ꝟm tria vota essentialia repñtant xp̄i ꝛ apl'orum perfectiōis statū. Scribit enim Nūi. vi. qꝫ omnes nazarei qui se dño volebāt consecrare voto se astrīgebāt ꝓ pfectōnis opa. Quātumcūqꝫ ergo ad hoc omnes religiosi voto se astringētes ad opa superogatiōis ꝟm illa tria essentialia vota equaliṫ repñtant xp̄i ⁊ apl'oꝝ pfectionis statū cum apl'i a xp̄o ꝑus fuerint vocati ad statuꝫ religionis ꝟm illa tria vota. Scō instrumentaliṫ ꝛ sic ꝟm diuersū modum viuendi in voluntaria pauptate diuersimode religiosi xp̄i ⁊ apl'oruꝫ pfectionis statū repñtant. ¶ Ad primum ergo est dicendum qꝫ omnis modus

Hierusalē

statū

1 ꝑdicabā vota xp̄i ad fructū plurimoꝝ ut ꝑhibet Dom⁹ est

viuendi in voluntaria pauptate in xpo diuersis temporibz exemplarit monstrat9 est· Nam mod9 viuendi de ppijs laboribz monstratus est tempore parentū subiectōnis a puericia vsq; ad·xxx· ānos in q̄ etate parentibz obedies humilit & reuerent laborē corporeū cū eis sustinuit vt dicit Basili9 luce·iij· Modus vero viuendi mendicatiuz de elimosinis q̄ ab alijs inferunt mōstratus ē·tpe sue ꝓdicatiōis qn ipe & apli viuebāt de his que mīstrabant eis de suis facultatibz mulieres & alie persone que sequebant eum ut scribit luce·viij· Modus aūt viuendi quo aliqua mobilia in comuni habant mōstrat9 est p eum tempore persecutōnis & passiōis qn tota illa gente iudaica pastorem simul & gregem psequentez congruā regulā ipi9 pensauit ꝓmittēs discipulis vt tollerent & haberent victui necessaria·dicens luce·xxij·nūc q̄ habet saculum tollat similit & peram· Sz mod9 viuendi de possessionibz i comuni p xpm & apl'os nō fuit demonstrat9 ꝑ tranſlatiōz ecīe de iudeis ad gentiles ut dicit Melchiades pp·xij·q·i· Ad scōm est dicendum q̄ cum Aug·dicit nullas ecīas gentiū fecisse ut possessiones venderēt & pcia ponerent ad pedes apl'orū intelligendum est de gentilibz qui fuerūt i ecīa ꝓmitia qui tangz ꝓpinqui ad sil'achra manu facta que soliti erant adorare nō sic capaces erant spūs sancti sicut iudei q̄ exercitati erant colē vnū deum· Sz postmodum multi gentiles fuerunt q̄ possessiones & pcia possessionū reliquerūt & paupibz erogauerūt sic paulin9 & hylari9 epi ut de eis scribit·xij·q·i· Ad tercium est dicendum q̄ reliquē possessiones intelligit duplicit uel ꝓpas uel comunes renunciare igit ppijs pinet ad discipulatū xpi· Sz comunes possidē que a xpi fidelibz offerunt collegijs monachoz & alioz ut de fructibz in victu & vestitu necessaria paparent simul stat cum xpi apl'atus perfectionis statu·

Ad·ij· sic procedit Videt enim q̄ religiosi i comuni possessiones habētes nō sint in equali pfectiōis statu cum religiosis mendicantibz· Curatio enim & defensio possessionū magnam sollicitudinez req̄runt Sz xpus ꝓhibuit sollicitudinē Math·vj·quaz ꝓhibitionem volentes consequi pfectōnis statuz habere tenent· Preterea comunitas possessionū plerūq; est causa litis & discordie ut phs dicit· Sed xpus reliquit pacem volentibz consequi pfectōnis statū Joh·xv· pacē relinq̄ vobis· comunitas ergo possessionum diminuit de perfectionis statu

Preterea possessiões conferunt religiosis causa hospitalitatis· vñ quidã religiosi hospitalarij vocant ꝙ ipi nullam hospitalitatẽ faciũt ergo ipi nõ sunt in pfectiõis statu· In contrium est quia collegia epoꝝ repñtant collegiũ xpi & apl'oꝝ Sed collegia epoꝝ & canonicoꝝ habent possessiones in comuni· Scit enim· xij· q· i· Expedit facultates ecclesie possideri & ꝑpas pfectõnis amore cõtemni· ergo eodem modo cum pfectõnis statu collegia religiosoꝝ possũt in comuni possessiões habẽ Rñdeo Dicendũ ꝙ ut ex supdictis est manifestũ ad pfectiõis statuꝫ multa requirunt· Formaliter quidẽ necessaria ẽ caritatis pfectõ Essentialiẽ vero ꝑncipaliũ votoꝝ ꝑpetua obligatio · Instrumẽtaliter corpalis in ieiunijs & vigilijs exercitatio ⁊ regularis obseruatõ· Exemplariter autẽ modi viuendi xpi & apl'oꝝ imitatõ· Quãtum ergo ad caritatis pfectõnem epi sunt in pfectiori statu ceteris aliis· Req̃rit enim pontifical' status caritatẽ pfectaꝫ iam acquisitam nõ acq̃rendã Quantũ vero ad trium votoꝝ ꝑncipalium ꝑpetuam obligatõnem omnes religiosi qui ad illa se obligãt sunt equaliter in pfectiõis statu Quantum autẽ ad corpalem exercitatõnem monachi & pfessores regule beati benedicti artiori viuendi modo pfectõnis statuꝫ acq̃runt qm̃ alij· Sed q̃ntũ ad modi viuendi xpi & apl'oꝝ imitatiõeꝫ religiosi mendicantes magis illum modum viuendi sequunt qm̃ alij cum i comuni possessiones nõ habeant nec i speciali ꝙ solũ de bis q̃ cotidie a xpi fidelibꝫ offerunt in victu & vestitu necessaria recipiant· Ad primum ergo est dicẽdum ꝙ nullus est modus viuendi qui aliquaꝫ sollicitudineꝫ nõ req̃rat· vnde oĩs sollicitudo pfectis non est ꝓhibita sed talis que euoluat mentem a dei contemplatione· Defensio autẽ et ꝑcuratio possessionum potest fieri p vnũ vel paucoꝝ sollicitudinẽ et sic alij absq; tẽpalium solitudine libere possũt spũalibꝫ vacare· qõ est fructus voluntarie pauptatis· de quo dato ꝙ illi qui talẽ curaꝫ assumunt defectum patiantur· recupant in merito · ꝑt obsequium fraterne caritatis· Ad scõm est dicẽdum ꝙ religiosi habẽtes possessiones in comuni de eis litigare uel discordiaꝫ habẽ non debẽt· Primo quidem quia ipi voluntariaꝫ pauptatem assumpserunt· Scõo quia pudibundũ est de tẽpalibꝫ litigare qui tẽpalia contempserunt· Tercio quia de eis nõ nisi in victu ⁊ vestitu necessaria requirẽ debẽt Quarto quia non sunt eoꝝ ꝑpe ꝙ a xpi fidelibus eis concesse· Ad

terciuz est dicendū q̄ ecclesie est ordinare religiosos ad diuersos fines pro fidelium vtilitate. vnde si contingat aliq̄s religiosos ordinatos eē ad hospitalitatem faciendā & contingat eos illaz non seruare. tanq̄m transgressores sunt puniendi ⁊ ad restitutionem cogēdi eoꝝ q̄ ī aliuz vsū expendunt. que a xp̄i fidelibꝫ ꝓ illa causa erogata sūt.

AD. iij. sic procedit̄ Videt̄ enim q̄ religiosi habētes possessiones in comuni cum eorū ꝑfectionis statu non possunt mendicando elimosinas recipe. Elimosine enim dant̄ ꝓpt̄ indigentiā supplendaz non ꝓpter supfluitatem augendā. Sed ut Bern ait in quadam epl'a dicit̄ & veracit̄ creditur sanctos patres illaz vitam instituisse & ut in ea plures saluarent̄ vsq̄ ad infirmos regule temperasse rigorem non regulam destruxisse. Et subdit. absit autē ut credaz tantam eos q̄ntaz video in plerisq̄ monasterijs vanitatem ac supfluitatem p̄cepisse uel concessisse. Mirandum est enī int̄ monachos tanta intempantia in cōmessationibꝫ ⁊ potationibꝫ in vestimentis & lectisternijs ⁊ eq̄tatis et cōstruendis edificijs inolescē potuisse. ¶ Pretea abutentibꝫ tempalibꝫ non sunt tempalia conferenda. Sed Bern. dicit de abbatibꝫ monachoꝝ in quadaz epl'a. ut cetera taceaz cum tanta pompa & eq̄tata vidi abbatem incedē tantis hominū crinitoꝝ stipari obsequijs. q̄tinꝰ duobus ep̄is vnius abbatis sufficēt multitudo. mentior si non vidi abbatem sexaginta equos ⁊ eo amplius in suo ducere comitatu ita ut transeuntes non patres eos dicerent esse monachoꝝ. ꝫ dn̄os castelloꝝ non rectores animaꝝ ꝫ p̄ncipes ꝓuinciaꝝ. ¶ Preterea Grego. recitat in dyalogo de monacho ysaac q̄ cū sibi possessiones ⁊ multa tp̄alia offerentur ille sue pauptatis custos fortem sententiaz tenebat dicens monachus q̄ in terra possessionem querit monachus non est. ¶ In contrium est quia qui possunt bona stabilia cum perfectionis statu recipe possunt bona mobilia mendicando querē. Sed religiosi hn̄tes possessiones in comuni recipiunt bona stabilia cum eoꝝ perfectionis statu ut sup̄dictum est. ergo eodē modo possūt alias elimosinas mēdicando recipe. ¶ Rn̄sio. Dicendum q̄ in religiosis duo considerare possumus. Primo status ꝑfectōnem in quo ponunt̄. Secundo finem ad quem ꝑ ecclesiam ordinant̄. Quantum ergo distat ad p̄mum cū in ꝑfectionis statu religiosi ponant̄ per obligationē triū p̄ncipaliū votoꝝ. Omne illd̄ repugnat perfectionis statui ip̄orum qd̄ repugnat

alicui trium principalium votoꝝ. Superfluitas autē tempaliū planū est qꝫ repugnat voto pauptatis. ideo omnis excessus vl̄ ī possessiōibꝫ multiplicādis uel in superfluis elimosinis mendicādis repugnat eoꝝ perfectōnis statui. Si vō tanta sit paucitas possessionū qꝫ nō sufficiāt vt inde in victu ⁊ vestitu nc̄aria habē possint sic̄ cōtingit aliq̄ monasteria habē vnam vineam non autē frumentuz ⁊ alia necessaria licite possunt mendicādo alias elimosinas querē. ex quibꝫ eoꝝ necessariꝫs possint subuenire. vouentibꝫ enim voluntariam paupertatem necessaria subtrahenda non sūt. Quantum vero ad scām religiosi qui ordinant̄ p ecclesiaz ad hospitalitatez tenendā ꝛ ad alia opa pietatis exercenda non debēt elimosinas mēdicare exquo ad hūc finē ordinati sunt p ecclesiam ut mendicantibꝫ debeāt subuenire. Si enim de bonis ecclesiaz vna pars sequestranda est vt paupes foueant̄ ⁊ alia vt hospites recipiant̄. multo magis hoc intelligendum est esse fiendum de bonis religiosoꝝ quibꝫ ad hoc a xp̄i fidelibꝫ possessiones ꝛ alia bona immobilia offerunt̄. vnde excessus ꝛ superfluitates in talibꝫ facere nō solum repugnat eoꝝ pfectōnis statui imo directe est contra finem ad quem p̄dicti religiosi ordinant̄ ꝛ ſm hunc intellectū intelligende sūt autoritates Bern. sup̄ inducte. Eodē modo si aliq̄ religiosi ordinant̄ ad p̄dicationez euangelij ⁊ sacre scripte expositionem ꝛ ut quieti⁹ ꝛ liberi⁹ hunc finem consequi possint ꝙuisum est p ecclesiam quatin⁹ mendicādo de his q̄ a xp̄i fidelibꝫ offeruntur in uite necessariꝫs possint sustentari nō debent esse possessionū cultores uel domorū uel vineaꝝ curatores ut velint contra p̄ceptum legis deutro. xxij. arare ī boue ꝛ azino quia ꝛ si hoc non repugnat eoꝝ perfectionis statui repugnat tamē fini ad quē p ecc̄iaz sūt ordinati. Et p hō pz vtrūm ad obiecta:

Ad. iiij. sic procedit̄ Videt̄ enī qꝫ religiosi p̄fessi in vna religiōe cum pfectionis statu possint p̄fici in prelatam alterī⁹ religiōis Status enim pfectio consistit in obligatione trium votoꝝ. Sed in oī religione profitet̄ homo hec tria vota. ergo qulibet religiosus potest esse in qualibet religione prelat⁹. Preterea eps prelat⁹ est omniū religiosoꝝ existentium in sua dyocesi nisi sint exempti. Sz eps qñqꝫ est cleric⁹ scl̄aris. multo ergo fortiꝰ p̄fessus in vna religione potest esse prelat⁹ in altera. Preterea moꝝ diuersitas non pot̄ aliquē religiosū professum ī vna religione reddē indignum ne efficiat̄ prelat⁹ ī alia

Recitat enim Grego. de beato Benedicto. iij. dyalogoꝝ. ꝙ cum quidã religiosi prefatuꝫ beatum benedictum rogarent ut eis deberet preesse ⁊ ipe diu resistendo & predicendo ꝙ sui mores eoꝝ moribꝫ ꝯuenire nõ possent finaliter tamen consensũ prebuit ⁊ factus est eorum prelatus.

¶ In contrariuꝫ est qd scri extra in constitutione clementis de electiõe et electi ptate. Cum ratiõi non congruat vt homines disparis ꝓfessionis vel habitus simul eisdem monasterijs socientur prohibemus ne religiosus aliqs in abbatez uel prelatũ alterius religionis vel habitus de cetero eligat ꝙ si secus ~~a casu~~ actũ extiterit. sit eo ipso irritum & inane.

¶ Responsio. Dicendum ꝙ quicunꝙ in prelatuꝫ alioꝝ eligit caput eoꝝ constituit. Caput autẽ cum mẽbris debet habẽ. Prio cõueniẽtiaꝫ vt sint vnius moris ⁊ vnius modi viuendi. Scdo in habitu apparẽtiã vt non coniungat carnaliter ⁊ indifferenter caput bouis cum membris leonis sic aliqui phi esse possibile tradiderunt. ꝫ ordinate caput hoĩs collo ⁊ membris hominis coniungat. Tercio influentiaꝫ. influit enĩ caput in membra motum & sensum ꝙ si esset alterius nate ⁊ alterius professionis minime facẽ posset. Quantum ergo ad ꝯuenientiam prelatus cuꝫ subditis debet esse eiusdem moris & eiusdem modi viuendi. Quantum vero ad apparentiam debet esse eiusdez habitus. Apparet enim distinctio vnius religionis ab alia potissime ꝑ habitum. vnde cuꝫ quis religionem profitet habitus eius benedicit & cuꝫ qs religiosus ad prelationez assumit eius habituꝫ deserere non debet. Quantuꝫ autẽ ad influentiam debẽt esse eiusdez ꝓfessionis. ꝓpter ergo ista tria congrue prouisum est ne aliquis religiosus ꝓfessus in vna religiõe in abbatem uel in prelatum alterius religionis uel habitus de cetero eligat. ¶ Ad primum ergo est dicendum ꝙ sicut participatione spẽi omnes homines sunt vnus homo distinguntur tñ ꝓprijs qualitatibꝫ & accidentibus sic professione ⁊ obligatione illoꝝ trium principalium votoꝝ omnes religiones possunt dici vna religio. distinguntur tamen proprijs habitibꝫ ⁊ ꝑm ꝓpealia statuta ipoꝝ. ¶ Ad scdm est dicendum ꝙ eps est prelatus comunis religiosoꝝ ⁊ clericoꝝ. Constitutio aũt illa se extẽdit solum ad prelatuꝫ specialez. vnde in eadem constitutione subditur per hoc autez quin religiosus in epm sclaris uel cuiuslibet regularis ecclesie licite possit eligi non intendimus prohibere. ¶ Ad tercium est dicendum ꝙ moruꝫ diuersitas potest attendi qntum ad duo. Primo

quantuz ad maliciam uel bonitatez. Secundo q̃ntuz ad modi viuẽdi diuersitatem. Quãuis ergo p diuersitatẽ moꝝ penes maliciã & bonitatem nõ impediat̃ religiosorũ in p̃laturam electio eo ꝙ in qualibet religione sũt aliqui boni moris ⁊ aliqui mali. impedit̃ tñ penes modi viuendi diuersitatem quia prelati cum subditis debẽt eẽ eiusdẽ professionis ⁊ eiusdẽ modi viuendi.

AD. v. sic procedit̃ Videt̃ enim ꝙ ingredientes religionez elapso professionis ãno non tenent̃ in religione ꝑmanẽ sicut professi Monacho enĩ non licet votum vouẽ sine licẽtia abbatis & si vouerit frangendũ est votum p ip̃m ut scribit̃. xx. q. iiij. ergo stando vlt̃ professionis ãnum dato ꝙ vouerit remanẽ exquo ꝙ in manibꝫ abbatis per ꝓfessionem votum non fecit de eius consensu poterit ad seculum reuerti. ¶ Preterea scribit̃. xix. q. iij. monasterijs omnibꝫ fraternitas nostra intdicat districtiꝰ ut eos quos ad ꝯuersatõnem susceperĩt p̃us q̃m biẽniũ in cõuersatione cõpleuerint nullo modo audeãt ~~consentire~~ consorare non ergo lapso professionis ãno tenent̃ in monasterio remanẽ sicut professi. ¶ Preterea nullus astrĩgit̃ ꝑmanẽ in religione nisi p ꝓfessionem ⁊ obligatõnem voti. Si ergo quis nõ faciat ꝓfessionem ĩ aliq̃ religione nõ obligat̃ ex voto ibi ꝑmanẽ. ¶ In contrium est qd̃ scri̅ xx. q. iij. ꝓpositum monachi ꝓpo arbitrio & voluntate susceptũ deseri non potest absq̃ peccato. ¶ Rñsio. Dicendum ꝙ in foro conscientie q̃ntum ad deum statim cuz quis ingredit̃ religionez cũ ꝓposito firmo permanendi voto ĩ cõscientia emisso vel de intrando uel postq̃ intuit de ꝑmando astringit̃ in ꝑpetuum votum ꝑuare. q̃ntum aũt ad ecciaz in foro exteriori nõ cõpellit̃ nisi fuerit etatis ꝑfecte & p ãnuz religiõez exptus. Elapso vero ãno professionis exquo non dissentit consentire intelligit̃ sic enim voluntas intelligit̃ firma p dissensũ in bono sicut per dissensũ in malo. Sicut enim error cui voluntas non contdicit approbare ip̃m cõuincit̃ ut scribit̃. lxxxiij. di. sic bonum ꝓpositum cui non dissentit qñ dissentire potest ip̃m approbare intelligit̃. ideo statutum est extra de regularibꝫ ⁊ transe. ad reli. p constitutõnem clemt̃ Eos q̃ deinceps in discretiõis etate cõstituti nouicioꝝ habitũ in aliq̃ religiõe per ãnum portauerũt hoc ip̃o religionem illaz decernimꝰ esse ꝓfessos

¶ Ad primum ergo est dicẽdum ꝙ illd̃ decretũ nõ intelligit̃ de voto quo quis ligatꝰ est uel ad intrandum uel ꝑmanendum in religione

sed de votis austerioris vite uel peregrinatiōis seu quibuscunq; alijs consuetudinib; humane vite spectātib; que p abbatē reuocari possūt etiam si ante introitū religiōis huiusmodi vota emisit sicut vir pot reuocare post factuz votum ab vxore. ¶ Ad scdm est dicēdum q ibi loquit Grego. de illis qui nondum habitū monachalē sumpserunt sed in habitu seculari in monasterijs existentib; mores vitam q; eoꝝ eis ꝓbare ꝑmittit de quib; precipit ut ante biēnium non debeāt tonsurari ne q̄s eoꝝ aut non sit contēptus qd̄ voluit aut ratuz nō habeat qd̄ elegit. ¶ Ad tercium est dicendum q statim elapso ꝓfessiōis āno voto ligat⁹ est religiosus in religiōe ꝑmanē exquo non dissentit tp̄e quo dissentire tenet etiā dato q ante non vouerit quia si ante vouit vel de intrando uel de ꝑmanendo absq; transgressione diuini p̄cepti fieri non pot ut ip̄m non impleat.

¶ Questio. Cvij. q̄modo status ꝑfectio repn̄tat ī euāgelij p̄dicatorib;.

Deinde considerandū est quomodo status ꝑfectō repn̄tat ī euangelij p̄dicatorib;. Circa qd̄ querunt quatuor. Primo Vtrum p̄dicatores absq; peccato possint in p̄dicatiōe euāgelij aliqua verba humane leticie immiscē. Scdo. Vtrum predicator absq; peccato possit conatū apponē in cōplacendo auditorib;. Tercio Vtrum p̄dicatores euangelij absq; peccato possint curam apponē in ornatu verboruz. Quarto. Vtrum absq; peccato possint ꝓpl'i scelera tacere nō ꝓnunciando eis.

Ad p̄mum ergo sic procedit. Videt enim q p̄dicatores sp peccāt mortalit in p̄dicatione euangelij aliqua verba humane leticie immiscēdo. Que enim sine peccato non possūt p̄dicatores ꝓponē nec auditores audire sine peccato in predicatōne euangelij nō miscent. Sed fabulas in quib; homines delectant p̄dicatores sine peccato nō possūt ꝓponere nec auditores audire. Scribit enim. ij. Petri. i. Non indoctas fabulas secuti notum fecimus vob̄ domini nostri hiesu xp̄i virtutez. Et. ij. thi. iiij. A veritate quidez auditu auertent ad fabulas autē cōuertent. ¶ Preterea. in fabul' auditores maxime prouocant ad risum & alijs humane leticie verbis. Sed Aug. dicit sup gen. ad literaz q turpe est & nimis ꝑniciosū xp̄iano sic delirare in expositiōe sacre scripte q infidelis audiens risum tenē vix possit. ¶ Pretea scri

auctoritate Grego. lxxxvi. di. ꝙ in doctrina sacre scripture auctoritatem debet ꝓferre. non sclarium literarum peritiam ostendere epis. quia nō ē epal officij grammaticam exponere ne laudes iovis ꝑsonent ora pontificis.

¶ In contrarium est quia ꝑdicator sine peccato potest vti modo loquendi quo vtitur sacra scriptura Sed in pleris ꝙ locis sacra scriptura vtitur verbis significatiuis transumptiuis et methaforicis iuxta illud iudicū. ix. Ierunt ligna vt vngerēt sup se regē ¶ Responsio. Dicendum ꝙ vti fabulis et humane leticie verbis in ꝑdicatiōe euangelij tribus modis potest contingē. Primo q̄ntum ad sacre scripture expositōnem. Secūdo quātum ad morum informatōnem. Tercio q̄ntum ad auditorum recreationem. Primo modo sacra scriptura nullam mixtionem recipit. vnde sup illo verbo deutro. xxij. non seres vineam tuam altero semine. dicit glo. ꝙ pura debet esse expositio sacre scripture sine admixtione heresis et sine admixtione sclaris sciētie et sine admixtōne inanis glorie. q̄ dicente aplo. i. Chor. v. Modicum fermēti totam massam corrumpit. Scdo modo intdum gratia exemplorum aliqua ad informatiōem morum induci possūt quia exempla ponimus non vt ita sint ꝫ vt sentiat q̄ discit. Sed tercio modo ad auditorum recreatōnem Aug. in libro de cathezizandis rudibus ponit quinque modos quibus auditores in fastidio reuelādi sūt per ꝑdicatores ut consueta audire nō fastidient eos ꝫ delectēt. Primo vt illa breuius debeant cōplicare. Scdo ut lucidius debeant explanare. Tercio ut contria ~~mira~~ debeāt remouē et extirpare. Quarto ut aliq̄ mira et stupēda debeant enarrare. Quinto ut aliqua honesta hilaritate condita debeāt recitare. ¶ Ad primum ergo est dicēdum ꝙ sicut glo. dicit. ꝑ fabulas ibi aplus tāgit paganos et hēticos. Nā pagani quicq̄d eos delectabat deū appellare non timuerūt. heretici v̄ acceptis dei veri misterijs de cetero nō diuinis scripturis attēdē. ꝫ potius ad sensū erroneū has male intpretando transferre studuerūt. taliuz g° fabulas predicator nec ad morum informationem nec ad auditorum delectationem debet exponē ꝫ ad discentiū extminationem. ¶ Ad scdm est dicendum ꝙ notabiliter dicit in expositōne sacre scripture ꝙ absq̄ dubio ī h° mixtō nulla est facienda. ꝫ illorum sentencia inducenda qui non ꝓpo sensu nec propria intpretatiōe ꝫ spū sancto inspirati locuti sunt. ¶ Ad tercium est dicendum ꝙ Grego. ibi reprehendit quēdam epm qui doctrinam auctorum et poetarum grmatice ꝓplo exponebat q̄d erat multū reprehensibile

sacram scriptam ꝑtermittē & fabulas poetaꝝ ꝓponē.

Ad scdm sic procedit. Videt enim ꝙ ꝑdicator absq; peccato non possit conatum apponē in cōplacēdo auditoribꝫ. Dicit enī Iero in prologo libri hester in ꝑsona ꝑdicatoꝝ & expositoꝝ sacre scripture. Nec affectamꝰ laudes hominū nec vituꝑationes expauescimus. deo enim placē curātes minas hominū penitꝰ nō timemꝰ quia dissipat deus ossa eoꝝ qui hominibꝫ placē desiderant. ¶ Preterea ꝑdicator in populo est sicut concionator. Sed ut phs recitat ex dicto cuiusdā mulieris ꝑsuadentis suo filio ut non debēt in ꝓplo concionari qꝛ tacendo veritatem displicēt dijs loquendo veritatez displiceret ꝓplo. Cum igit predicator semꝑ teneat loqui veritatem non videt ꝙ debeat conatū apponē in placendo auditoribus. ¶ Preterea in dubijs semꝑ tutior pars est eligenda. Sꝫ Iero. dicit in ꝑmone de assumptōne Marie virginis. Satis timeo & valde ꝑtimesco dū vestris cupio parē uel placē profectibꝫ ne forte sicut improbꝫ ita & indignus laudator inueniar. ¶ In contrarium est Aug. iiij. de doctrina xp̄iana. vbi dicit ꝙ oportet doctorez ecc̄iasticum ꝑcipue circa tria attendē. Primo ut doceat. Scdo vt delectet. Tercio ut flectet. Naꝫ docē est necessitatis. delectare. suauitatis. ⁊ flectē est victorie. ¶ Respōsio. Dicendū ꝙ conatꝰ ꝑdicatoris in cōplacendo auditoribꝫ potest ꝓcedē ex malo et ex bono fonte. Ex malo quidem si hꝰ faciat sui nominis & ꝓpe fame diuulgatiōe modo quo scribe & pharisei faciebant quia ad hūc finez dirigebant oīa eoꝝ opa ut viderent ab hominibꝫ ut scribit de eis Math. xxiij. Scdo t̄pis lucri acquisitōne. tales enim ꝑuati sunt veritate qꝛ existimant questū esse pietatē sic dicit apls. i. thi. vi. Tercio alicuiꝰ veritatis ad salutez et informationez moꝝ ꝑtinentis dimissiōe. In hoc enim gloriabatur Paulus Act. xx. ꝙ nec ex timore male humiliante nec parcēs vicijs aliquoꝝ ex cōplacētia male inflāmate nunq̄ dimiserat aliq̄d ānunciare suis auditoribꝫ ad eoꝝ salutez spectās sic enim ait ibi. Cōtestor vos hodierna die qꝛ mundꝰ sum a sāguine omniū vestrū non enim subt̄fugi quo minꝰ ānunciarez vob̄ esse consilium dei. Similit tribus modis ex bono fonte potest procedere. Primo ut talem cōplacentiam intendat ꝓpter auditoꝝ caritatiuam dilectionē. Dicit enī Aug. in li. de cathezizandis rudibꝫ ꝙ q̄nto magis diligimꝰ eos quibꝫ loquimur tanto magis eis cupimꝰ ut placeant que ad eoꝝ porrigunt salutem

qđ si nō succedit contristam⁹ ⁊ in ipo cursu debilitam⁹ ⁊ frangimur quasi similes opā conteram⁹. Scđo ut hāc intendat ꝓpt dei veritatis manifestatiōez. Et tercio ꝓptez eternam retributōnem. Rationes supi⁹ facte solute sunt p ea que dicta sunt. supra ⁊

AD.iij.sic procedit. Videt enim q⁹ predicatores euangelij absq⁹ peccato nō possint curam apponē in ornatu verboꝝ. videt enim ornatus verboꝝ ptinē ad fastum superbie. Sed sacra scripta humilimo loquendi gne se cūctis prebet ut dicit Aug. nō ergo in p̄dicatiōe sacre scripte debet homo uti ornatu verboꝝ. ¶ Preterea Paulus fuit p̄cipu⁹ doctor ⁊ p̄dicatoꝝ euangelij. Sz ipe q̄uis fuerit ꝑitus sciētia non tn sermone ut ipe dicit.ij.Chor.xi. ¶ Nulla ergo est cura apponēda p̄dicatori in ornatu ꝟmonis. ¶ Preterea moyses excusauit se de imperitia sermonis ⁊ lingue Exo.iiij.⁊ tn ex tali impitia nō est remot⁹ ad⁹ catu ꝑpli ꝙ hebreici. ornatus ergo vel eloquētia nō est in p̄dicatione consideranda. ¶ In contrium est qđ scribit eccliast.xv. lingua sapientiū ornat scientiā. ¶ Rñdeo. Dicendū q⁹ hāc questiōz determinat Aug. iiij. de doctrina xp̄iana.c.ij.sic dicens. hic forsitan aliq⁹ querit utruz auctores nostri quoꝝ scripta diuinit⁹ inspirata canonē nob⁹ saluberrima auctoritate fecerūt sapiētes tantūmodo an eloquētes nūcupādi sunt. que quidez questio apud meipm ⁊ apud eos qui sentiūt mecum qđ dico facilime soluit. Nam vbi eos intelligo non solum nichil eis sapientiē verū etiam nichil eloquentius michi videri potest ⁊ audeo dicē omnes qui recte intelligunt qđ illi loquunt simul intelligē non alit eos loqui debuisse. Hanc aut solutōnem Aug. in eodez libro ex trib⁹ cōfirmat. Primo ex parte finis ad quē sacra scripta dirigit. Scđo ex parte auditoꝝ quib⁹ ꝓponit. Tercio ex parte eoꝝ a quib⁹ traditur. Dirigit enim tota sacra scripta ad dei laudem tanq̄ ad laudez. Si g⁹ regina hester orauit ꝓ sue gentis tempali salute locutura apud regē ut in os eit de⁹ congruum ꝟmonem daret ornatum ⁊ bene sonantez in lingua sua. multo magis orare debet ut tale munꝰ accipiat qui ꝓ omniū hominū salute in verbo ⁊ doctrina laborat. ex parte illoꝝ q⁹ ꝓponitur. videmus enim in corpali thezauro q⁹ vbi ampliꝰ aceruꝰ diuitiaꝝ ibi offert⁹ libentiꝰ. q⁹ auro textis rebatis reliquijs signant oculi ⁊ loculi aperiunt. oñditur pulcherima forma sancti uel sancte alicuius ⁊ eo crediꝰ sanctior quo coloratior. currūt boies ad osculādū offert⁹

inuitant ad donandū ꝛ magis intdum mirant pulchra q̄ venerent
sacra. Eodem modo in thezauro sacre scripte quez dicēte apl'o habemꝰ
in vasis fictilibꝰ q̄nto ornatiꝰ eloquētiꝰ ītelligibiliꝰ et potētiꝰ ꝓponit
auditoribꝰ tanto magis ꝓponēs intelligent libenter ꝛ obedient audit
Tercio hoc patet ex parte eoꝝ quibꝰ ꝓponit. Dicit enim Aug. eodem
li. ꝙ eloquētes q̄dez nō sapientes canonicos nostros auctores docto-
res que fatemur tali eloquentia qual' ꝑsonis illis congruebat qd̄ po-
tissime apparet de eloquētia ꝓphaꝝ ubi ꝑ tropologiā multa obtegūt
que q̄nto magis trāslatis verbis vident apiri tanto magis cū fuerit
apta dulcescūt qd̄ specialit patet ex illiꝰ ꝓphe libro qui se pastoralem
vel armentariū fuisse testat. ¶ Ad Primū g° est dicēduz ꝙ humane
scientie habēt modum contrium modo tradendi sacre scripte. Que enī
sūt ardua & difficilia sacra scripta tdit modo huīli et facili. humana
vero sciētia que sūt facilima & leuia tradit modo ampuloso & quodā
fastu supbie. habet enī hoc ꝓpum doctrina arrogantiuz ꝑm Grego. ut
humilit nesciant inferre qd̄ docent & recta que sapiūt recte mīstrare
non possunt. Ornatum ergo humane sciētie ampulosum cum fastu
supbie sacra scripta detestat. Sz ornatū decentez sanctos viros imitat
¶ Ad scdm est dicēdum ꝙ Paulus non fuit impitus eloquentia q̄ ē
necessaria ad sacre scripte expositōnem sicut ī omnibꝰ epl'is eiꝰ patet
et p̄cipue in epl'a ad hebre. ubi ornate & eloquēter locutus est. Sed in
exteriori locutōne ad euitandū fastū supbie gentiliū & pseudo apl'oꝝ
eloquentia in ampulositate ꝑmonis nō vtebat dicit enim. i. Chor. ij.
Ego cum venissez ad vos fraters veni non ꝑ sublimitatē ꝑmonis aut
sapientie ānuncians vob testimoniuz xp̄i. non enī iudicaui me scire
aliquid int vos nisi hiesum xp̄m & hunc crucifixum. ¶ Ad tercium
est dicendum ꝙ sicut dicit Aug. iiij. de doctrina xp̄iana. Quedaz est
eloquentia que magis decet etatem iuuenilez. Quedam vero magis
senilem eo ꝙ eloquētia dicenda non ē si ꝑsone nō congruat eloquētis
ita ut quedaz eloquētia est qui decet viros sūmos auctoritate dignis-
simos plene q̄ diuinos. Moyses g° eloquens fuit illa eloquentia que
decebat eum ut assumebat mediator int deum ꝛ ~~hominem~~ aaron &
alios p̄latos leuitici generis. Eloquentia vero que erat necessaria ad
alloquendū ꝓpl'm fulgebat aaron qui ī adiutoriū moysi assumptus
est ad hoc officium exequendum.

AD·iiij·sic procedit videt enim q predicatores absq peccato nō
possunt tacē scelera ppli non nunciando eis / predicatio nanq
euāgelij ptinet ad veritatem doctrine· Sed sm Iero· veritas doctrine
sāctitas vite et eqtas iusticie etiā ppter scandalū dimittenda nō sunt
¶ Preterea pdicatori dicit ysa·lviij· Clama ne cesses qsi tuba exalta
vocē tuā et ānuncia pplo meo scelera eoꝝ· absq peccato g° pdicator
scelera ppli tacē non potest· ¶ Preterea scribitur auctoritate Grego·
lxxxiij·di·c· Error· Negligē quippe cū possis puersos pturbare nichil
aliud est qm fauē nec caret scrupulo societatis oculte qui manifesto fa:
cinori desinit obuiare· ¶ In contrium est quia nō sūt pfectiores pdi:
catores pntis tēporis pphis veteris testamenti· Sz illi multa scelera
obmittebant pplo nō nunciando sicut patet de repudiatōne vxoꝝ qd
nunqm fuit sm Aug· a deo concessū· sz solum p moysen et alios pphas
propt euitatōnem maioris mali pmissum· Scrit enim Malachie·ij·
vxorē adolescētie tue noli despicere sz cum odio habueris eam dimitte
illam· ¶ Respōsio· Dicendū q quedam p pdicatores pponunt tāqm
credenda· Quedā vero tanqm opanda et obseruanda ut omnia diuina
precepta· Quedā autē sicut corrigenda ut que sūt cont informatiōz
bonoꝝ moꝝ· falsitates ergo et errores que opponunt credibilibꝫ et his
que sunt de integritate fidei et sacre scripte predicator tacē non debet·
Transgressiones vero diuinoꝝ mandatoꝝ eodez modo tacenda et nō
pronunciāda esse peccata· damnosa pestis est· in psona enī taliuz scrit
Treñ·i· ppli tui viderūt tibi falsa et stulta nec apierunt iniqtatez tuā
quia tales ex gūioribꝫ leuiora quasi diuina auctoritate peccantibus
nunciāt dicentes bonum malū et malum bonum sicut glo· ibi dicit·
Sed que sūt cont bonoꝝ moꝝ informatōnem corrigenda ppt vitatiōz
qñqm maioris mali et ne auditores peiores fiāt qñqm sunt dissimulā:
da quia sm Crisos· Cum hominū puam voluntatem cohibere non
possumus· salubriter pmittimꝰ mala· ne peiora fiant· Et auctoritate
Grego· inducit·iiij·di·c· quadragesime q cum homines a pua sua
consuetudine auerti non possūt cū venia· suo ingenio relinquēdi sūt
ne forte peiores existant sz a tali consuetudīe pbibeant· vñ nō peccat
ecclesia et pdicatores euāgelij ut puto si diuino consilio ducti interdū
dissimulāt nunciare in pplo aliqua esse peccata et tanqm mala dimit
tenda uel corrigenda sz pbabilit credant ex dimissione illoꝝ peiora eē

fienda. ¶ Ad primum ergo est dicendum quod veritas doctrine non est dimittenda propter scandalum aliquorum particularitatem sed si omnes scandalizarentur dimittenda esset pro tunc. Est enim regula vniuersalis quod si opus est tam bonum quod preponderet damno scandali non debet dimitti propter scandalum. si vero econuerso dimittendum est vel dicendum quod non propter scandalum. sed propter maius malum et propter maius periculum quod inde potest accidere puta scisma vel contemptus. quandoque veritas uel iusticie equitas dimittenda est. ¶ Ad secundum est dicendum quod scelera semper sunt nuncianda. important enim scelera peccata enormia et manifesta contra mandata dei. Sed aliqua minora peccata quandoque tacenda sunt ne peiora fiant sicut prophete prouide dissimulauerunt vxoricidium propter vitandum homicidium. ¶ Ad tercium est dicendum quod predicator obuiat manifesto facinori quando dissimulatur minus malum ne fiat maius.

¶ Questio. Cviij. quomodo status perfectio repraesentatur in doctoribus et sacre scripture expositoribus.

Ulterius videndum est quomodo status perfectio repraesentatur in doctoribus et sacre scripture expositoribus. Circa quod queruntur quatuor. Primo. Vtrum dignus magistrari in theologia teneatur scire omnes humanas scientias. Secundo. Vtrum dignus magistrari in theologia teneatur scire omnium gentium linguas. Tercio. Vtrum dignus magistrari in theologia teneatur scire ius canonicum. Quarto. Vtrum dignus magistrari in theologia si non magistratur perdat aureolam.

Ad primum ergo sic procedit. Videtur enim quod dignus magistrari in theologia non teneatur scire humanas scientias. Dicit enim aug. xiiij de trini. quod non quicquid ab homine sciri potest in rebus humanis ubi plurimum superflue vanitatis et noxie curiositatis est sacre scripture tribuendum. Sed illud tantummodo quo fides salubriter que ad veram beatitudinem ducit gignitur nutritur defenditur et roboratur. ¶ Preterea illa non tenetur scire dignus magistrari in theologia pro quorum studio infligitur sibi pena. Sed Iero. recitat de seipso in epistola ad eustachium quod in extasi positus vehementer verberatus fuit. ita ut liuentes scapulas habuisset et plagas sensisset per multos dies pro eo quod codices ciceronis et humanarum scientiarum legerat. ¶ Preterea humane scientie deriuate sunt a sacra scriptura. Dicit enim Aug. ij. de doctrina xpiana. platonem tempore ieremie prophete profectum

fuisse in egiptum vbi tūc ille ꝓpha erat ibi q̄ ꝑ dictū Ieremiā nostris
literis fuisse imbutū ut illa possz docē ⁊ scribē q̄ iure a mltis laudant
ergo nō dignꝰ magisterio in theologia tenet humanas sciētias scire
cum ab ipa sint deriuate ⁊ nō ecōuerso. ¶ In contriū est quia dignꝰ
magistrari in theologia tenet loqui ⁊ docē inter ꝑfectos. Sz sapiētia
quā apls. i. Chor. ij. docet esse loquēdam & docendaz int ꝑfectos ~~esse~~
est rerz humanarz diuinarz q̄ sciētia ~~cōputat~~ vt dicit Aug. iiij. de trini
tenet ergo scire humanas sciētias. ¶ Rñsio Dicendū q̄ ad magiste-
rium sacre scripte assumptꝰ ipam diuinam scriptam tenet declarare
intelligibilit docere eloquent & cont impugnantes defendē fidelit ad
que tria plurimuz valent humane sciētie. valent enī ad ipam intelli-
gendū sciētie methate ac omnes sciētie diffiniēdi ⁊ diuidendi rethorice
pollitice & ethice sicut Aug. ꝓbat de singulis. ij. de doctrina xpiana
valent similit ad docendū ⁊ cont impugnantes ipam defendendū. qz
qualit pijs opitulet & cont impios defendat pluria ab ipis huma-
narz scientiarz traditoribꝰ contra eos accipe possumus ut dicit damas
iiij. li. ¶ Ad Primū ergo est dicēdū q̄ sicut dicit Aug. ij. de doctrina
xpiana. in humanis sciētijs aliqd est institutuz ab hominibꝰ tanqm
supsticiosum vanū ⁊ curiosum ut qd est institutuz ad colenda ydola
vel ad consultatōnes & pacta quedaz significationū cum demonibus
placita atq̄ federata qualia sūt volumīa magicarz artium. Omnes
enī tales artes uel nugatorie ul noxie ~~supfictōnis~~ ex quadā pestifera
societate hominū ⁊ demonū constituta penitꝰ sunt repudiāda ⁊ fugi-
enda cuilibet xpiano. Aliqd vero est in humanis sciētijs tanqm veruz
vtile & fructuosū & quia omne verū ab illo est qui ait. Ego sum via
veritas ⁊ vita. Ideo omnia cōmoda ⁊ necessaria homini que cum
hominibꝰ instituta sūt & que ad vsum humane vite necessariū ꝓfi-
ciunt nō sunt fugienda xpiano. imo intuēda discēda & in memoria
retinenda. ¶ Ad scdm est dicēdū q̄ magistris iaz ꝑfectis ī humanis
sciētijs cum iaz ad studiū sacre scripte ꝑueniūt damnosū ē & curiosuz
tempꝰ apponē in lectōne ul studijs humane scientie. Sic enī ut dicit
Aug. ij. de doctrina xpiana. sentire debet quisq̄ diues de egipto exiēs
q̄ cum nisi pasca egerit saluū se esse non posse existimet. Pasca autez
nostrū xpus est. vnde cū dignꝰ magistrari in sacra scripta ad eam ꝑ
scrutandā accedē ceperit illud apl'icū cogitare non cesset. sciētia inflat

mathāte

supstitōnis

caritas vero edificat. ¶ Ad tertium est dicendum ꝙ sicut dicit Aug. ij. de doctrina xp̃iana. Credibile est consideratis temporibꝫ ꝙ ph̃i de literis nostris habuerũt quecũq; & quecũq; vera dixerũt maxime cuꝫ ante literas gentis hebreoꝝ in qua vnic̃ dei cultus emicuit ex qua ꝺm carnem venit dn̄s noster nec ip̃e quidẽ pictagoras fuit alicuic̃ posteris platonica theologiã didicisse asserit. vñ si qua vera & fidei nostre accomoda dixerũt ab eis tanq̃ ab iniustis possessoribꝫ accipienda sũt.

AD ij. sic procedit. Videt enim ꝙ dign̄ magistrari in theologia nõ teneat scire omniũ gentiũ linguas. loqui enim diuersis liguis est donum spũs sancti sicut patet. i. Chor. xij. Sed dona spũs sancti habẽ nõ est in p̃tate hominis. nullus ergo debet conari hoc a seipo habẽ ꝫ a deo humilit̃ expetẽ. ¶ Preterea qđ ꝙuenit ex peccato homo non teneat scire uel docẽ Sed diuersitas linguaꝝ ex peccato ~~constituta~~ est vt dicit Aug. xvi. de ciui. dei. dign̄ ergo magistrari in theologia nõ tenet hoc scire uel docẽ. ¶ Preterea loq̃ diuersis linguis ad hoc ẽ necessariũ vt sacra scripta comunicent infidelibꝫ. Sed xp̃us ꝙhibuit Math. vij. sanctũ dari canibꝫ & margaritas ꝙijci ante porcos. dign̄ ergo magistrari in theologia non tenet hoc scire. ¶ In contrariũ est qꝛ dign̄ magistrari in sacra scripta ex officio ad qđ assumit efficit debitoꝛ gr̃ci et barbaris ad Ro. i. Sꝛ debitũ eis reddẽ non potest nisi sciat eorum linguas. ¶ Rñdeo. Dicendũ ꝙ teneri ad aliqua p̃ intelligi duplicit vel ex necessitate. ul̃ ex quadã congruitate. Ex necessitate ergo dign̄ magistrari in sacra scripta non tenet scire omniũ gentiũ linguas sed solum linguã illoꝝ cum quibꝫ cõnutrit̃ est. Sic̃ enim est in vita politica & morali. in qua cum omnibꝫ homo ꝙdesse non possit. Illis tñ potissimũ consulendus est qui ꝙ locoꝝ & temporꝝ uel quarũlibet rerũ oportunitatibꝫ cõstrict̃ sibi quasi quadã sorte iũgunt̃ ut dicit aug. ꝓmo de doctrina xp̃iana. sic est in vita speculatiua & spũali cuic̃ actẽ est docẽ in qua cum homo omnibꝫ cõsulẽ nequeat. illos tñ docẽ tenet qui ul̃ ~~in~~ iurisdictõne vel officij admĩstratõne seu familiari cõuersatione sibi quadaꝫ sorte iungunt̃. Sꝛ quadam congruitate. planum est ꝙ vtile esset scire plurium gentiũ linguas ꝓpter tria. Primo ꝓpter infidelium cõuersatõnem ul̃ cõuersionẽ. Dicit enim apl̃s. i. Chor. xiiij ꝙ gña linguaꝝ signa sunt data infidelibꝫ ad eoꝝ cõuersiõez ad quoꝝ instructionez ut sine erroris admixtione in sacra scripta imbuantur

1 ~~9~~ scrutur 1

maiorē ꝑdoneitatem habēt magistri in theologia qm̄ alij. Scdo ꝓpt̄
sacre scripte pleniorē intellectiōz. Dicit enī Aug. ij. de doctrīa xp̄iana
ꝙ ad sacre scripte cognitōnem ꝓpter ignota signa vtile est scire diuer-
sas linguas ad min⁹ tres hebream grecam & latinam. Tercio ꝓpter
docentis fructificatiōez. magister enī sacre scripte doctor efficit vniuer-
salis sciētie. q̄ omnib⁹ est comunicāda. vniuersalit̄ autē ip̄az comuni-
care non pot̄ si linguis omniū non loquat̄ sicut enim incertam vocē
dederit tuba. nullus parat se ad bellū ita nisi doctor ꝑ linguā mani-
festum ꝑmonez dederit. non intelligit̄ illud qd̄ docet sicut dicit apl's. i.
Chor. xiiij. Ex hac ergo congruitate vt doctrina fidei ubiq; diuulgēt̄
prouide ordinatū est ex̄ de magistris ꝑ constitutiōz Clemētis vt pari-
sius oxonie Bononie Salamātie ⁊ in romana curia teneant̄ aliqui
habētes grece hebrayce arabice & caldaice linguaꝝ noticiam. ꝑ quos
alij instructi ī huiusmodi linguis fructū spatum possint deo auctore
producē. ¶ Ad primum ergo est dicendum ꝙ sicut dicit Aug. i. de
doctrīa xp̄iana. loqui diuersis linguis donuz fuit spūs sancti ī apl'is
qui vno momēto tēporis aduenīēte spū sācto omniū gentiū linguis
locuti sunt. ꝫ qd̄ illis concessū est vno temporis momēto absq; doctore
per temporis spaciū duce homine ⁊ tradente alijs conferri pt̄. ¶ Ad
scd̄m est dicendū ꝙ diuersitas linguaꝝ est inducta in penam peccati
sicut ignorantia ex peccato consecuta est. vnde sicut ad remouendam
ignorantiaꝫ predicanda est doctrina euangelica ne ex ip̄a impediat̄
humanuz genus ab eterna salute. sic necessariuz est scire diuersitatem
linguaꝝ ꝑ quaꝝ ignorantiaꝫ euangelice doctrine predicatio impedit̄
¶ Ad tercium est dicenduz ꝙ canib⁹ rabiosis & contemnētib⁹ panez
salutis et̄ne. sacra scripta non est p̄dicanda nec margarite porrigēde
Sed canib⁹ iam famelicis ⁊ cupientib⁹ saturari de micis que cadunt
de mensa dn̄i nō est sacra scripta denegāda.

AD. iij. sic procedit̄ videt̄ enim ꝙ dignus magistrari ī theologia
non teneat̄ scire ius canonicū. Sciētia enī iuris canonici videt̄
esse quedaꝫ practica theologica. Sz dign⁹ magistrari in theologia nō
tenet̄ scire theologiaꝫ practicā. cū finis ei⁹ nō sit praxis ꝫ cōtemplatio
veritatis ut dicit Aug. i. de trini. ¶ Preterea sciēs scientiā sb̄alt̄nantē
non tenet̄ scire sciētiam sb̄alternatam alias ph̄s nat̄alis teneret̄ scire
sciētiaꝫ medicine ⁊ alias scientias q̄ sb̄alternant̄ ei. Sz ius canonicū

subalternat̃ theologie. Dign⁹ ergo magistrari in theologia nõ tenet̃
ip̃m scire. ¶ Preterea in iure canonico multe questiones det̃minant̃
per leges ⁊ iura ciuilia. Scribit̃ enĩ .x. di. Si in adiutoriũ nostrum
terrenĩ imperij leges assumẽdas putatis nõ rep̃hendim⁹. Sed dign⁹
magistrari in theologia nõ tenet̃ scire leges & iura ciuilia. ¶ In con-
trarium est q̃ eiusdem sciẽtie est considerare finez & ordinem mĩstroꝝ
subseruientiũ illi fini sicut eadem lex mosaica q̃ det̃minauit de ordine
multoꝝ ꝑuientium in cultu illo Sed tota scientia iuris canonici est de
ordine mĩstroꝝ & ecclesiasticoꝝ negociorũ ꝓut pertinet̃ ad cultum dei
ergo theolog⁹ qui cõsiderat de deo tanq̃ de fine p̃cipue habet de talib⁹
considerare. ¶ Respõsio. Dicenduz q̃ distinctio vni⁹ scientie ab alia
nõ accipit̃ penes rem que cognoscit̃ ꝫ penes diuersum modum sciẽdi
vnde penes diuersũ modũ considerãdi ph̃s. vi. metha. posuit distĩcti
onem sciẽtiaꝝ. Illa ergo eadem que tractant̃ in theologia tractant̃ in
iure canonico ⁊ illi ijdẽ canones qui recipiunt̃ ĩ theologia recipiunt̃
in iure canonico. ⁊ q̃ respuunt̃ ibi respuunt̃ hic. Scribit̃ enĩ auctori-
tate Aug̃. xij. di. Omnia q̃ neq̃ in sanctorũ auctoritatib⁹ continent̃
nec in concilijs sanctoꝝ patrum inueniunt̃ nec consuetudĩe vniuer-
salis ecc̃ie roborata sũt sine ulla dubitatõe resecanda estimo. Differũt
tamẽ in modo considerandi q̃ntum ad quinq̃. Primo quidez quia a
theologo det̃minant̃ modo subtili & quasi ꝓpter q̃d & modo quo ꝓpt̃
quid in theologia assignari pot̃. In iure vero canonico modo grosso
& solum. Scd̃o quia a theologo t̃minant̃ p̃ncipaliter ꝓpter veritatis
contemplationem. a canonistis vero magis p̃ncipalit̃ ꝓpter actionẽ
et questionũ occurrentiũ solutõnem. Tercio quia a theologo det̃iant̃
principalit̃ de cultu dei & de his que spectãt ad integritatẽ fidei vni⁹
dei. A canonistis vero magis de ordĩe mĩstroꝝ & ecc̃iasticoꝝ negocioꝝ
spectantium ad talem cultum. Quarto q̃ a theologo determinantur
canones qualit̃ pijs opitulent̃ & cont̃ impios defendant̃. In iure v̄
canonico taxat̃ mod⁹ quo opitulent̃ pijs & defendant̃ cont̃ impios.
Quinto q̃ a theologo det̃minant̃ magis vniuersalit̃ ⁊ ĩ foro conscĩe
in quo agit̃ causa int̃ hominẽ ⁊ deum. A canonistis vero magis par
ticularit̃ applicando ad particularia negocia ĩ foro exterioris iudicij
in quo agit̃ causa int̃ hominẽ ⁊ hominẽ. Et q̃ ꝑmones vniuersales
in materia morali parũ sũt vtiles ut dicit̃. i. ethi. ideo puto q̃ ꝓuida

ordinatio esset ut dignꝰ magistrari in theologia post lecturam libri sententiaꝝ teneret legẽ librum decretoꝝ quatinꝰ magis tritꝰ & exptus assumeret in his q̃ sunt necessaria ad consulendũ saluti aĩaꝝ fideliũ.

Ad primũ ergo est dicẽdum ꝙ praxis non subtrfugit determinatiõꝫ theologie imo aliqui ponũt eaꝫ ꝑncipalit speculatiuam ⁊ specialiter practicam ꝓ eo qd contemplatio dei ad quã ordinat theologia tanq̃ ad finem acq̃ri non potest nisi ꝑ caritatem ⁊ opa virtuosa ⁊ obsuatõnem mandatoꝝ dei. Ad scdm est dicendum ꝙ scientia subalternãs tradit ꝑncipia scientie subalternate ideo eadem considerant in vtrq̃ scia non tñ eodẽ modo sꝫ ibi vniuersalit & scientifice hic autẽ particularit et modo grosso. sic illos canones tenent scire theologi quos tradunt canoniste & sm veritatem illoꝝ questiones debẽt determinare non q̃dez modo iuristaꝝ in foro exterioris iudicij ubi agit causa int hominem et hominẽ. sꝫ magis modo theologico ⁊ in foro consciẽtie in quo agit causa int hominem & deũ. Ad tercium est dicendum ꝙ sic theologia non respuit scientias phoꝝ que pluribꝰ erroribꝰ sunt admixte q̃ leges impatoꝝ ita nec ĩ se nec ĩ iure canonico sibi sbalternato respuit leges treni impij quia vbicũq̃ & vñcunq̃ ĩsonuerit veritas ab illo est qui dicit. Ego sũ via veritas & vita ut dicit Aug. vnde sic dignꝰ magistrari in theologia tenetur scire ꝑmitĩas scientias humanas ut clariꝰ et subtiliꝰ possit sacram scriptam intelligẽ. Sic multo magis tenet scire sanctorum canones ut melius & fructuosius possit saluti animaꝝ consulere.

Ad iiij. sic procedit Videt enim ꝙ dignꝰ magistrari ĩ theologia si non magistret ꝑdat aureolam. Iudiciũ enĩ ecclesie militãtis est cõforme iudicio ecclesie triumphãtis. Sed dignꝰ magistrari in theologia si non magistret non approbat iudicio ecclesie militantis. ergo non approbat iudicio ecclesie triumphantis ut sibi aureola debeatur.

Preterea ꝑdicare & docẽ cõuenit ex officio solum epis & prelatis ergo solum eis & nõ alijs cõuenit aureola. Preterea aureola debet illis ꝑ quorũ documenta dyabolus expellit a cordibꝰ fidelium Sed ꝑ documenta multoꝝ sanctoꝝ dyabolus a cordibꝰ fideliũ expellit. g° eis et non solum doctoribꝰ debet aureola. In contrariuꝫ est quia virgo non approbata ꝑ ecclesiã dũmodo sit vere virgo nõ amittit aureolaꝫ ergo dignꝰ approbari ꝑ ecclesiã ad magisterium dato ꝙ nõ approbet

nō pdit aureolā. ¶ Rñsio Dicendū ꝙ aureola est quoddā accidētale
premium corrñdens bono creato pro aliqua singulari victoria. Est
aūt triplex impugnatio in pñti vita. Vna carnis. Alia mundi. Et
tercia dyaboli. Prīa vniuersalit̄ vincit̄ p virgnitatem. Scd̄a vincit̄
per martiriuz. Nichil enim delectabiliꝰ ⁊ amabiliꝰ est in mūdo qm̄
corpalis vita que cōtemnit̄ p martirium. Tercia vincit̄ p doctrinaz.
Ideo aureola debet̄ virginibꝫ martiribꝫ & doctoribus. Requirunt̄ tñ
tria ut talis aureola doctoribus debeat̄. Nam p̄mo ex parte doctrine
requirit̄ ꝙ doceant sacram scriptam necessariā ad salutem ⁊ ptinētē
ad informationē moꝝ ut dicente apl'o sit vtilis ~~als talis~~ ad docendū
ad arguendum ad corrigendū ⁊ ad erudiendū. p talem enī doctrinā
dyabolus expellit̄ a cordibꝫ fidelium. dicentente apl'o ad ephe. vi. In-
duite vos armat̄az dei ut possitis stare aduersus insidias dyaboli. &
qualis sit ista armat̄a statim subdit. Gladiū spūs qd̄ est verbum dei.
Scd̄o ex parte docentis requirit̄ ꝙ actu doceat ⁊ actu predicet. non
enim hñtibꝫ habitū uel officium certandi debet̄ corona. Sz actualiter
certantibꝫ ⁊ actualit̄ pugnantibꝫ. dicente apl'o. ij. ad thimo. ij. Non
coronabit̄ nisi qui legittime certauerit. Tercio ex parte finis req̄ritur
ꝙ talem doctrinā ordinet p̄ncipalit̄ ad gloriam dei. dignꝰ ergo ma-
gistrari in theologia q̄ntumcunqꝫ non magistret̄ si sacram scriptam
actualit̄ docet & predicat ad laudem dei aureola non p̄uatur. ¶ Ad
primum ergo est dicendum ꝙ dignꝰ magistrari in theologia si non
magistrat̄ non est defectus suus ꝫ est defectꝰ ecclesie. Dato tñ ꝙ non
esset dignꝰ magistrari ꝫ eēt ī statu comunis lectoris ex quo actu docet
et predicat ad laudem dei aureolam nō amittit. ¶ Ad scd̄m est dicē-
dum ꝙ aureola non debet̄ habēti statum docendi uel habituz doctrīe
sed debet̄ actui. vnde q̄ntumcūqꝫ prelati sint ī statu docēdi & assūpti
ad magisteriū habeāt habitū scientie si actu non docent & nō p̄dicāt
aureolam non cōsequunt̄. ¶ Ad. iij. est dicenduz ꝙ aureola nō debet̄
nisi singulari victorie. vnde si non per quecūqꝫ documēta dyabolus
expellit̄ ab aliquo quis meret̄ aureolam. ꝫ quando p publicā doctri-
nam de tota multitudine dyabolus expellit̄. sic xp̄o p̄dicāte demones
cum clamore a cordibꝫ fideliuz expellebant̄.

¶ Questio. Cix. quomodo statꝰ pfectio repñtat̄ in medicis.

Deinde considerandum est qualiter status professio reperiatur in medicis. Circa quod quaeruntur decem. Primo. Vtrum medici sint honorandi præ aliis professoribus aliarum artium. Secundo. Vtrum medici si non sint de legittimo thoro nati possint sine peccato medicorum officium exercere. Tercio. Vtrum tutius sit quod homo medicis practicis quam theoricis se in cura committat. Quarto. Vtrum tutius sit unum medicum habere in cura quam plures. Quinto. Vtrum medici peccent dantes medicinas non in debitis signis astrorum. Sexto Vtrum medici peccent accipientes stipendium pro infirmitate quam sciunt esse incurabilem. Septimo Vtrum medici peccent non monentes infirmos ut animarum medicos ante omnia debeant convocare. Octauo. Vtrum medici ex precepto teneantur gratis pauperibus et religiosis auxilium et consilium impendere. Nono Vtrum medicine ars clericis et religiosis sit interdicta. Decimo. Vtrum medici dantes aliquam medicinam uel facientes aliquam incisuram ex qua sequitur mors sint irregulares.

Ad primum ergo sic proceditur videtur enim quod medici sint honorandi pre aliis professoribus aliarum artium. quia una scientia preferatur alteri ratione finis. Sed scientia medicine ordinatur ad conseruationem vite que nichil est homini carius. Scribitur enim Can. viij. quod si dederit homo omnem substantiam domus sue pro dilectione sue vite quasi nichil despiciet eam. Preterea scientie speculatiue sunt digniores et honorabiliores practicis. Sed scientia medicine cum subalterne phisice naturali videtur esse speculatiua. legalis vero et militaris videntur esse scientie subalterne politice et sic medicina dignior est eis. Preterea una scientia est dignior alia aut nobilitate subiecti aut certitudine demonstrationis ut scribitur. i. de anima. Sed utroque modo scientia medicine videtur preferri aliis scientiis ergo professores eius preferendi sunt professoribus aliarum. In contrarium est quia in persona professoris iuris scribitur Sap. iij. iudicabunt nationes et dominabuntur populis terre. Et. viij. c. scribitur propter hanc putat scientiam (insipiens) habebo claritatem ad turbas et honorem apud seniores et in conspectu potentium ad mirabilis ero. Respondeo Dicendum quod sacra scripta eciam xxviij. triplicem honorem et reuerentiam videtur tribuere medicinalis scientie professoribus. Primo propter deum efficientem et ipsam ad salutem hominum producentem. quia altissimus de terra creauit medicinam et vir prudens non abhorrebit illam. Cum enim opa dei sint bona valde quilibet tenetur

honorare et non spnere q̃ constat creatorez ad vtilitatẽ hominũ fecisse sicut glo. ibi dicit. Scdo ꝓpter medicũ ipam fideliť admistrantem. qr di sciplina medici exaltabit caput illiꝰ in pñti vita & in futa sic glo. ibi ait et in conspectu magnatoꝝ collaudabiť Tercio ꝓpter infirmũ ipam recipientez. quia ibi diciť honora medicum ꝓpter necessitatem etenim illũ creauit altissimꝰ. Sup quo verbo dicit glo. ꝙ sũt medici corpales et spũales. Corpales nanq̃ medici corpa. spũales vero aĩas curant. vtriq̃ ergo horãdi ꝫ spũales sunt preferendi. Ad intellectũ tñ solutõnis questiõis est sciendũ. quia vnam scientiã esse digniorẽ alia triplicit cõtingit. Primo ex parte rei considerate. Scdo ex parte modi considerandi. Et tercio ex parte finis ad quem ordinať. Naꝫ ex parte subiecti uel rei considerate methaphica est dignior oĩ alia cũ eiꝰ subiectũ sit ẽs inq̃ntuꝫ ens. Ex v̊ modo cõsiderãdi methaphica ẽ dignior naťali phia cum modo abstractiori consideretur. Sed ex parte finis architectonice digniores sunt subꝑuientibꝫ sicut militaris ẽ dignior frenefactĩa. Scientia ergo medicine ex parte subiecti videť eẽ dignior alijs sciẽtijs practicis cum sit de corpore sano egro & neutro qd̃ est organũ anime et omniũ actuuꝫ humanoꝝ. Ex parte vero finis dignior videť scientia legalis vel militaris cum ordineť ad conꝑuatõnez boni publici qd̃ pferť bono cuiuslibet singularis psone. Sed ex parte modi considerandi uel ex certitudine tradendi videť se habere sic excedentia et excessa quia sicut regula medicinal' varianda est ex varietate complexionũ. sic regula iurisperitoꝝ variãda ẽ ex varietate ppl'i ꝯdicionũ vt dicit Aug. i. libro de libero arbitrio. ¶ Ad primum ergo est dicendum ꝙ sicut virtuosi ẽ corpalem vitam ꝓ conꝑuatione boni publici morti exponẽ sic finis ad quem ordinať medicina ordinať ad finem legalis scientie. vnde ex hoc videť ista dignior esse illa. ¶ Ad scdm est dicendũ ꝙ scientie speculatiue distinguunť a practicis ratõne finis qr finis theorice veritas. practice v̊ opus. ut scribiť. ij. metha. medicina vero non subalťnať phie naťali ratione finis ꝫ magis ratõne sbiecti quia corpus humanum qd̃ considerať a medico continet sub corpore mobili simplicit qd̃ considerať a naťali pho. ¶ Ad tercium est dicenduꝫ ꝙ dignitas in scientijs practicis magis accipiť ratione finis qm̃ ratõe sbiecti vel modi cõsiderãdi. vñ dato ꝙ ĩ his duobꝫ medicĩa excedat alias scĩas practicas nõ tñ ex hº seq̃ť ꝙ oĩbꝫ sit simplicit dignior.

Ad .ij. sic procedit. Videt enim q medici si non sint de legittimo thoro nati sine peccato possint medicorum officium exercere. qr dignior est cura animarum quam corporum. Sed non solum illegittime nati imo filij sacerdotum non prohibentur ad summum sacerdotium peruenire si non fuerint paterne incontinentie imitatores ut scribitur .lxvi. di. c. presbiterorum. ¶ Preterea nullus debet excludi ab executione alicuius legittimi actus nisi pro pcto et culpa propria. Sz illegittimatio accidit sine propria culpa illius qui illegittime nascitur non ergo iuste puari potest executione alicuius legittimi actus. ¶ Preterea magis debet quis puniri propter actum viciosum suum proprium quam propter actum viciosum aliorum. Sz nullus excluditur ab executione alicuius officij propter adulterium per eum commissum. ergo nec propter adulterium suorum parentum multo magis. ¶ In contrarium est quia idem iudicium est de medicis animarum et corporum. Sz scribitur deut. xxiij. de scorto natus non ingredietur ecclesiam. ergo medici illegittime nati in ecclesia ad curam animarum et corporum admitti non debent. ¶ Responsio. Dicendum q medici quibus curatio corporum committitur comunitur a populo ciuitatis debent esse electi. vt certi de probitate morum et pericie artis eligant ipsi ciues illos medicos quibus se liberos quoque suos in egritudine corporum committant. sicut iurisconsultus dicit ex quo sequitur q sint officio reipublice deputati et qr illegittime nati non possunt esse decuriones et administratores reipublice ut idem iurisconsultus ponit. sequitur q medici non nati de legittimo thoro medicine officium exercere non valent. similiter qr officium reipublice fideliter est exercendum sequitur q recepto iuramento practicandi officium est ipsis medicis committendum. ita q propter experientie probationem comunitur a populo debent medici esse electi. propter vero reipublice administrationem debent esse legittime nati Sed propter officij fidelem executionem debent ~~licentiari~~ iurati. ¶ Ad primum ergo est dicendum q filij sacerdotum et illi qui illegittime nati sunt ad curam animarum assumi possunt cum dispensatione. sic eodem modo medicis illegittime natis cum dispensatione cura corporum committi potest. ¶ Ad secundum est dicendum q illi qui preponuntur publicis officijs quadam claritate morum et fame fulgere debent que obscuratur aliquo modo ex viciosa origine Ideo absque proprio peccato ab administratione reipublice excluditur nisi dispenset cum eo per illum qui est reipublice prouisor. ¶ Ad tercium est dicendum q non est simile qr mala que quis committit per proprium actum suum per contrarium actum doloris et contritionis aboleri possunt. Sz mala

que sequunt̃ natam non possunt deleri p ꝓpum actum ꝫ remanet in illo deformitas manente nata.

AD. iij. sic procedit̃ Videt̃ enī ꝙ tutiꝰ sit ꝙ homo medicis theoricis qm̃ practicis se ī cura cōmittat. quia nullus debet se casui & fortune supponē. Sꝫ cum medici practici ignorent ꝓpter qd̄ casualiter curant. non est g° tutum ꝙ homo se eoruꝫ cure cōmittat. ¶ Preterea medicꝰ non curat ex se ꝫ ratione artis medicine. Cum ergo artē medicine solū theorici sciāt tutiꝰ est ꝙ homo in cura theoricis se cōmittat qm̃ practicis hn̄tibꝫ expientiā sine arte. ¶ Pretea phs dicit. i. metha. ꝙ rustici trucidati inuicem qn̄qꝫ sanant bonas plagas et fortes ictꝰ. non tn̄ ꝓpter hoc sunt eligendi ī cura bellorꝫ. eodem modo ergo experti medici dato ꝙ qn̄qꝫ faciant bonā curā. non tn̄ ꝓpter hoc debēt assumi ignorātes artem ad curam infirmorꝫ. ¶ In contriū ē phs. i. metha. vbi dicit. ꝙ hn̄tes artem & scientiaꝫ medicine sūt magis scientes qm̃ habētes expimentum. exptos tn̄ medicos magis ꝓficē videmꝰ ī cura qm̃ habētes scientiā sine expimento. ¶ Rn̄sio. Dicenduꝫ ꝙ expientia medicorꝫ ex duobꝫ potest insurgē. vel ex eorꝫ originis dispositiōe. vl' ex particulariuꝫ applicatōne. & quolibet modo talis expientia habet adiunctaꝫ cognitionez ꝓpt̃ qd̄. non in se ꝫ in sua vniuersali causa. Sic enim ex originis dispositōne aliqui habēt aptitudīez ad dn̄andū aliq̄ vero ad bellandū sic aliqui ex tali origine habent aptitudīez ad curādum cuiꝰ cure effectus q̄uis ignoretur causa in particulari agente. cognoscit̃ tn̄ in agente vniuersali a quo originata est nata cum tali aptitudine ad talē effectū Cum enī allexāder scripsisset Aristoteli se īuenisse in pside quosdaꝫ homines hn̄tes intellectū penetrabilem aptos sup alios dn̄ari & regnū acq̄rē ex quo ꝓpositum habebat si eiꝰ ꝯsilio videret̃ vniuersos illiꝰ regionis homines interficere ne eiꝰ imperium auferre auderēt attēptare. Rescripsit sibi aristoteles p hunc modum. Si potes mutare illiꝰ terre aerem atqꝫ aquā insup dispositōnes loci et ciuitatū imple tuum ꝓpositū. Sin aūt dn̄are sup eos cuꝫ bonitate et exaudi eos cum benignitate & p amorez quem habebūt in te dn̄aberis in eis pacifice cum triumpho. Qd̄ sic fecit & facti sūt pses magis obedientes impio allexandri q̄ omnes natōnes. Similit̃ expientia q̄ insurgit ex particulariuꝫ applicatione non ꝓcedit omnino ex ignota causa qꝛ isto modo ars medicīe inuēta ē. Ex multis enī particularibꝫ

experimentis inuẽtores medicine habuerunt vniuersale ꝓncipiũ artis ⁊ sciẽtie ut ꝙ reubarbarũ viderũt purgare coleraz ĩ hoc particulari et in illo dederũt vniuersalẽ regulã ꝙ ꝓpium eẽt reubarbaro purgare colerã. Istis g̃ duobꝫ modis medicis expertis uel ex originis dispositiõe vel ex particulariũ applicatõie puto ꝙ tutiꝰ est vt hõ se cõmittat in curam medicis expertis practicis ꝙm medicis theoricis nõ hñtibꝫ talez experiẽtiã. Si autẽ sint aliqui medici q̃ vnam medicinaz velint applicare ad omnes egritudines absq; cause cognitiõe et multoꝝ particulariũ applicatiõe tales nõ debẽt dici medici sciẽtes nec experti quia solum casualiꝫ qñq; curant egritudinẽ aliquã ĩ isto vel in illo. Et ꝑ hoc patet rñsio ad ratiões in oppositum.

Ad .iiij. sic procedit Videt enĩ ꝙ tutiꝰ sit vnum medicum habẽ in cura q̃ plures Sicut enĩ nouitas timẽda est ĩ moribꝫ hoĩm ne pariat litẽ ⁊ discordiã sic timẽda est in eoꝝ moribꝫ. Sed ubi sunt plures medici plures nouitates conãtur inducẽ ut vnꝰquisq; de suo aliquid videat apponẽ. nõ est g̃ tutum plures medicos ĩ cura habẽ. Preterea sic̃ est in sciẽtijs speculatiuis sic suo modo est in practicis. Sz in sciẽtijs speculatiuis in paucioribꝫ est via securior ⁊ tutior. vñ dicit ꝓbs. i. metha. sciẽtia q̃ se habet ꝑ additiõz ad aliã vt Arismetica ad Geometriã ẽ minꝰ certa. Semp enĩ q̃ sunt ex paucioribꝫ certiores sũt ex additõne dictis vt ibi ait. Preterea ĩ omni actiõe qñto conatꝰ est maior tanto actio est fortior ⁊ virtuosior. Sed vnꝰ medicꝰ ex toto conatu laborat ad curatiõez egritudiñ. Cũ vero plures sunt vnꝰ sub specie alteriꝰ retardat a suo conatu. In contrium ẽ ꝓbs in epla ad allexandrũ ubi ait. O allexãder in vno medico nõ confidas quoniã vnꝰ medicus potẽs est ad nocẽdum ⁊ de facili audet nephas ꝓsumẽ et zelus deducẽ ad effectũ. si itaq; ꝓt fieri ꝙ sint decem nõ minus sint et fac eos oẽs in vnum conuenire ⁊ sumẽda fuerit medicina noli sumẽ nisi de cõsilio plurimoꝝ. Respondeo Dicendũ ꝙ in egritudiñ cura considerãda est conditio artis medicine conditio egritudiñ et cõditio status ꝑsone. Planuz est enĩ ꝙ medicina sic̃ quelibet ars inuenta est per iuuamẽtum vnius ad alterum vt ꝑ iuuamẽtum posterioꝝ ad ꝓres quia semp posteriores ꝑ additiõez se habent ad ꝓres. ut ꝓbs dicit. ĩ metha. vnde sic̃ cõplemẽtũ sciẽtie artis medicine inuentũ ẽ ꝑ multoꝝ experiẽtiam. sic cõpletior egritudiñ cura debet fieri naturaliꝫ ꝑ multoꝝ

medicorum colloquium et scientiam. Similiter considerada est conditio egritudinis que quandoque est occulta uni medico per signa que apparent cuius causam uel per illa signa uel per alia alius medicus potest cognoscere. Eodem modo consideranda est conditio status persone. quanto enim aliqui sunt in statu sublimiori tanto in periculo maiori versantur positi in odio uel emulatione plurimorum et propter dignitatem quam habent et propter iusticiam quam exercent. Recitat enim philosophus in illa epistola ad allexandrum. reginam indorum multa encenia et dona misisse allexandro imperatori inter que misit venustissimam puellam veneno nutritam et iam versatam in naturam serpentum quam si cognouisset allexander non premonitus per philosophum in ardore coitus eius. mors eius statim fuisset secuta. unde ad omnem suspitionem malam remouendam et ad diligentiorem curam apponendam tutius est magnos viros plures medicos habere in eorum cura quam unum. ¶ Ad primum ergo est dicendum quod plures medici non debent inducere nouitatem sed unitatem ut visis signis et considerata causa egritudinis collatione ad inuicem prohibita in cura illa ad inuicem concordent que magis egritudini videatur expediens. ¶ Ad secundum est dicendum quod non eadem certitudo est expetenda in omnibus ut philosophus dicit. ii. metha. In scientiis namque que circa uniuersalia speculantur requiritur certitudo demonstrationis. Sed in scientiis que versantur circa particularia ex quorum applicatione acquiritur experimentum quod est principium artis et scientie requiritur certitudo cuiusdam inductionis ex collatione pluriu ad inuicem. ¶ Ad tercium est dicendum quod medici in cura magnorum virorum omnes possunt bene remunerari et ideo non est timendum quod conatus unius sub spe alterius debeat retardari.

AD. v. sic proceditur videtur enim quod medici non peccent dantes medicinam non in debitis signis astrorum. Quod enim non prohibetur per ecclesiam medici non tenentur seruare in egritudinis cura. Sed scribitur. xxvi. q. v. Non liceat xpianis tenere traditiones gentilium et obseruare uel colere elementa aut lune aut stellarum cursus aut inanem signorum fallaciam pro domo facienda uel per segetes uel arbores plantandas uel coniugia socianda nec in collectione herbarum que medicinales sunt aliquas obseruationes attendere. ¶ Preterea que infallibiliter veniunt stultum est illa preuidere ut possint euitari. Sed omnia preuisa a diuina prouidentia necessario et infallibiliter eueniunt. superuacuum est ergo illa per medicos preuideri. ¶ Preterea frustra homo cognoscere nititur quod impossibile est scire. Sed habere cognitionem planetarum et signorum

astroꝝ est impossibile · dicit enī cōmentator · xij · metha · Credebaꝫ enī
qꝫ cognitio astrologie p me cōplēt' ꝛ ām odo senui ꝛ desperaui de ipa
In cōtriū est qꝫ peccāt medici curā hñtes animaꝫ si negligūt scire
q̄ faciūt ad animaꝫ curā · g° eodē modo peccāt medici corpoꝝ · Rñ°
dō qꝫ medicos peccare dantes medicinaꝫ non ī debitis signis astroꝝ
dupliciť pōt intelligi · Prīo peccato artis ignorātie p eoꝝ negligentiā
Scdo peccato culpe conscie p eorū maliciam · Prīo modo certū est qꝫ
peccāt qꝫ sicut necessario corpa humana subdunť īfluētie corpoꝝ sup-
celestiuꝫ sic necessario req̄riť debitoꝝ signoꝝ influētia in egritudinum
corpalium curatōne · vñ si medici dant medicinaꝫ in signis colericis
parū ꝓficiūt qꝫ corpꝰ nichil uł parū mouebiť · Si vō ī signis flegma-
ticis medicina sumpta facilit corpꝰ laxat ꝓpť qđ sint medici ī curatōe ∧ sicut ∧
egritudinū obseruāt dies creticos q̄ dētiant bm cursū solis ꝛ lune ita
in datōne medicinaꝝ debēt obbuare debita signa astroꝝ · Ideo scripsit
pbs ad alexandrū ut nec cōmedēt nec bibēt nec aliquaꝫ medicinam
sumeret sine cōsilio piti in arte astroꝝ · Scdo, peccato culpe conscie sil'r ·
peccāt si ex certa malicia obmittant illa q̄ faciunt ad egritudinū curā
Quāuis enī medicus nō semp sanet sicut nec nauta semp suadet · Si ∧ ysthor
tñ ex negligētia uel ex certa sciā nichil obmittit de ordinibꝫ ꝓfectus ∧ malicia
in arte dicit ꝛ a peccato excusať · Ad · j · dicit qꝫ illd decretū ītelligiť
de illis q̄ superticiose bm varias doctrīas hominū bm Aug · fausta uł
infausta existimābāt tēpora cōtīs ꝗs dicit apls Gal' · iij · dies obbuatis
et tēpora ꝛ ānos · sup quo verbo dicit Aug · qꝫ culpant illi q̄ stellatio-
ones sequunť nō q̄ natales effectꝰ astroꝝ ꝛ elemētoꝝ nouerunt ut in
tempestate nō nauigēt vel nō seminēt nec sanguinē minuāt vel me-
dicinaꝫ sumāt nisi ī ordinatissima dispositōne siderū · Ad · ij · dicit
qꝫ necessaria ꝛ ordinātia simul stant cū diuina ꝓuidētia · vnde dato
qꝫ multa necessaria eueniant si pściant leuiꝰ tollerant ꝛ prudentius ∧ bis ∧
decliant ut si pściat' pemꝰ futa fore frigida · pnt hoīes ꝓparare hospi-
cia calida īoumēta carbones et ligna · Prudent enī Ioseph ꝓuidēdo
ānos ubertatis euitauit ānos fute sterilitatis · Ad · iij · dicit qꝫ sicut
dicit pbs in epla ad alexandrū fides adhibēda nō est illis q̄ ponunt
sciaꝫ planetaꝝ sic esse difficilē qꝫ nemo possit ad ipaꝫ ptingē tales enī
nesciūt qđ dicunt qꝫ apud potētiā intellectꝰ nichil ē difficile ꝛ cuncta
sunt possibilia in via ratiōis ·

AD·vi·sic procedit̄ Videt̄ enī ꝙ medici peccēt accipiētes stipēdiū pro infirmitate quā sciūt esse īcurabilē· Dicit enī glo·luce·viij sup illo verbo· Mulier q̄dam erat in fluxu sāguinis q̄ in medicos erogauerat omnē sb̄stantiā suaꝫ nec ab illis potuit curari· Q̄ medici diuitias eiꝰ ꝯsūpserāt nec eaꝫ curauerāt vanas ꝓmissiōes sibi faciētes ꝫ vana ꝓmissio nō caret peccato· ¶ Preterea aduocatus nō pot̄ accipē iustū stipendiū nisi p̄stet iustū patrociniū· g° nec medicus nisi ꝯferat verū ꝯsiliū· Sꝫ nō ꝯfert verꝫ ꝯsilium infirmitatē incurabilez dicēdo esse curabilez· ¶ Preterea medici animaꝝ peccant si peccata mortalia dicāt esse venialia uel nō mortalia· g° eodez modo medici corporum dicendo egritudinez īcurabilez esse curabilez· ¶ In ꝯtrariū est Aug·iij de trini·c·iij·ubi ait·ꝙ medicꝰ veram causā ꝓximaꝫ egritudīs curatiōis uł nō curatōnis ꝓnūciare pot̄ ꝫ p̄maꝫ ⁊ supiorez scire nō valet et sic nō peccat stipendiū accipiendo de egritudīe q̄ꝫ ꝑm omnes causas nō pt̄ scire esse curabilez uel īcurabilez· ¶ Rn̄sio dd̄ ꝙ medicꝰ est instrumentū nat̄e·tamdiu g° instrumentū medicine nō est ex toto subt̄hendū īfirmo q̄ꝫdiu nat̄a ex toto nō succūbit·ideo nō peccat medicus accipiendo stipendiū de cura egritudīs qm̄ ꝑ p̄ncipia artis medicine credit esse īcurabilez·nisi forte maliciose nō iudicādo illis q̄ illiꝰ curaꝫ habēt uel supfluos sūptꝰ faciendo uel eū curare omnino ꝓmittendo· Sed iudicata veritate quā nouit de egritudīs cura tamdiu iuste pot̄ recipe suū stipendiū q̄ꝫdiu exhibet se ī eiꝰ cura fidele mīsteriū ⁊ veruꝫ cōsiliū· ¶ Et ꝑ h° patet rn̄sio ad ratiōes supius factas·

AD·vij·sic procedit̄ Videt̄ enim ꝙ medici nō peccent si infirmos eoꝝ nō moueāt ut aīaꝝ medicos āte oīa debeāt ꝯuocare· Nulli nāq̄ꝫ est dāda materia despandi· Sꝫ frequent̄ infirmi ī lecto iacentes cuꝫ eis a medicis suadet̄ ut de aīaꝝ salute disponāt in despatiōis articulū incidūt·vn̄ faciliꝰ mortis piculuꝫ incurrūt·medici g° nō tenent̄ in h° infirmos āmonē cū ipi teneant̄ egroꝝ corpora curare ⁊ mortis piculuꝫ euitare· ¶ Preterea nichil est indicādū infirmo qd̄ possit in eo malā alteratiōꝫ īducē Sed ꝑm ph̄m accidentia aīe hn̄t corpꝰ alterare imaginatiōibꝫ enī anime obedit corpꝰ humanū q̄ntuꝫ ad mutatiōez vel alterationez licet non q̄ntū ad figurationez· non g° iudicāduꝫ est infirmo aliq̄d vn̄ possit eiꝰ corpꝰ in maluꝫ alterari· ¶ Preterea medici aīaꝝ non tenent̄ se intromittē de sanitate corpoꝝ·g° eodem modo nec

medici corporum tenentur se intromittere de sanitate animarum. ¶ In contrarium est quia peccatum est preceptum ecclesie non servare. Sed extra de pe. et re. precipitur omnibus medicis corporum quatinus cum eos ad infirmos vocari contigit ante omnia debeant eos monere et inducere ut animarum medicos debeant advocare. ¶ Responsio dicendum quod sicut homo magis est intellectus quam sensus et magis anima quam corpus ut scribitur ix ethi. sic ordine nature et caritatis prius curanda est anima quam corpus. Sequuntur autem quantum ad presens tria bona si ante corporis curationem anima prius purgetur a culpa et divina offensa. Primo cause infirmitatis remotio. Super illo enim verbo Iob. v. Ecce sanus factus es vade et amplius noli peccare ne deterius tibi aliquid contingat. Dicit Crisostomus quod hoc ideo xpus dixit illi quia infirmitas illa evenerat ei propter suum peccatum. Contingit ergo quandoque hominem corporaliter infirmari vel ex peccato sue negligentie vel perpetrate malicie vel gulositatis vel luxurie et multis aliis modis et quia effectus removeri non potest manente causa medici qui ad curam corporis vocantur prius debent eos inducere ad curam animarum. Secundo requiritur sanitatis acquisitio. anima enim sobria existente et sana aliquo modo huiusmodi sanitas et sobrietas redundat in corpus quia sicut gravis infirmitas corporis sobriam facit animam ut scribitur. Ecclesiast. xxxi. sic secura mens est quasi iuge convivium et letatur homo et omnes sensus eius reficiuntur in leticia et serenitate conscientie ut scribitur proverb. xv. Tercio interdum sequitur presentis vite augmentatio addidit enim deus. xv. annos ezechie regi super cursum presentis vite pro eo quod ad vocem ysa. dicentis sibi dispone domui tue quia morieris tu et non vives. Et tunc convertit faciem suam ad parietem et fleuit fletu magno ut scribitur ysa. xxxviij. ¶ Ad. j. ergo dicitur quod non datur infirmo materia desperandi sed potius de divino auxilio confidendi. non enim debet homo tristari sed vehementer letari cum inducitur ad increpationem et contritionem suorum peccatorum. iuxta illud quod scribitur Iob. viij. Increpationem domini ne reprobes quia ipse vulnerat et medetur percutit et manus eius sanabunt. ¶ Ad. ij. dicitur quod nulla mala alteratio inducitur in corpore ex hoc quod inducitur ut prius animam quam corpus debeat curare cum ipse magis debeat sperare de divino auxilio qui est medicus animarum et corporum quam de auxilio medicorum. Scribitur enim ij. paralip. xvj quod cum Asa rex dolore pedum vehementissime egrotaret pro eo quod in infirmitate sua non quesivit dominum sed magis in medicorum arte confisus est. mortuus est. et sepultus cum patribus suis. ¶ Ad. iij. dicitur quod medici animarum non tenentur se intromittere de sanitate corporum quantum ad misterij exhibitionem si artis medicine peritiam non habent sed quantum ad inductionem

363

curata aīa ad curā corporis debēt eos inducē & vt medicos corporuz debeāt aduocare. sic eodez modo medici corporꝝ tenentur se intromittē de cura animaꝝ.

Ad. viij. sic ꝓcedit. Videt enī ꝙ medici nō tenent gtis paupibꝫ et religiosꝫ auxiliū & ꝯsiliū impendē. cōtingit qnqꝫ paupem infirmū uel ex vēcundia vel ex despatōne pauptatis medicinā respuē ⁊ nec velle curari ul medico curare volenti obedire uel ī aliq obligari tales g° paupes medici nō tenent curare cū nulli sit pstandū bñficiū ipo inuito. ¶ Pretea ꝯt ratiōez eē videt ut aliqs cogat ꝙ de suo ꝓpo alicui pstet bñficiū sicut scribit. x. q. ij. c. precare. Nō g° tenent medici suis ꝓpijs stipēdijs paupibꝫ ⁊ religiosꝫ bñficiuz curatiōis impendere ¶ Pretea qd iniuste negat alicui iuste ab illo petit. Sz bm Aug. ad macedoniū & ponit. xiiij. q. v. c. nō sane. merces sua iniuste negatur medico iuste g° ab eo petit & sic nō gratis paupibꝫ & religiosꝫ tenet

Symachus

ꝫuire. ¶ In cōtriū ē qd dicit Bern. pp. lxxxiij. di. Nō grādis differētia ē ut mortez inferas uel admitti paciaris mortē. g° medicꝰ lāguentibꝫ

mortē

ꝓbat infligē qn hāc cuz possit nō excludit. ¶ Rñsio dd ꝙ curare infirmos paupes ad opꝰ pietatis ptinet. Oē autez opꝰ pietatis īcludit

qn oz

circūstantias virtuosi actꝰ. ut fiat ut oportet & cui oportet bm ordīez caritatis. Planū est aūt ꝙ medicꝰ nō tenet paupes infirmos curare

potest

qꝛ nec sūt oēs sibi noti. nec in qcunqꝫ egritudine eis subuenire qꝛ nec facultates & vires eiꝰ sufficerēt. tenet g° illis paupibꝫ infirmis auxiliuz impendē q ad eū recursū habēt & q eiꝰ patrociniuz implorant et de cura illiꝰ egritudinis a q nec ꝑ se nec ꝑ alios releuare possūt. Naz conꝫuatio vite ꝓximi ē de iure natali. Appropriatio vero lucri artis medicīe et cuiꝰlibet artis ē sicut appropriatio aliaꝝ reꝝ iuste acqsitaꝝ est de iure positiuo. vbi g° vita paupum ī curatōne egritudinum est alit possibilis releuari qm ꝑ curam istiꝰ medici. qꝛ tūc simul stat ius natale cū ꝓcuratiōe & appropriatiōe ꝓpij lucri qd est de iure positiuo nō tenet medicꝰ speciale auxiliuz impēdē nec singularē curā assumē vbi autē nō ē alit releuabil tenet ex iure natali ⁊ ex ordīe caritatis. De religiosis autē puto alit esse dd qꝛ enī dicēte apl'o. recipiētes spūalia teneant ex debito carnalia impēdē exq medici corporꝝ recipiunt a religiosis medicinā spūalez ⁊ aīaꝝ curatiōez ex quodaz debito tenent in curatiōe corporaliuz egritudinū auxiliuz ⁊ ꝯsiliuz eis impendere.

¶ Ad .j. g° ē dd̄ q̄ multa beneficia impēdenda sūt homini ip̄o inuito corporalit̄ & spūalit̄. violent̄ enī āgeli traxerūt loth ⁊ totā ei⁹ familiā ex̄ ciuitatē ī subuersiōe zodomoꝝ. ne ip̄i simul cū eis p̄irent ut scribit̄ Gen̄ .xix. Et auḡ. dicit ad bonifaciū q̄ furēti frenetico & īdisciplinato filio salubrit̄ medic⁹ ⁊ pater beneficia p̄stāt eis inuitis. medic⁹ illum ligādo & pater illū verberādo. vñ ī necessitatis articulo tenet̄ medic⁹ paupi infirmo eo inuito medicinā exhibē ⁊ eum curare si pt̄. ¶ Ad dicit̄ q̄ medic⁹ in casu necessitatis sup̄dicto cogit̄ bn̄ficium curatōnis paupi impēdē ex iure nat̄e q̄ beneficia spūalia & tp̄alia sūt comunia et ex ordine caritatis sine q̄ nec sibi nec alijs pot̄ esse salus. ¶ Ad .iij. dicit̄ q̄ merces iniuste negat̄ medico ab illis q̄ sūt ī statu quo possint sibi ip̄am dare. paupes autē nō sunt in statu quo possint mercedem tp̄alem medicis dare ꝫ magis ut ab eis debeāt eam recipe.

AD .ix. sic procedit̄ Videt̄ enī q̄ medicine ars clericis ⁊ religiosis nō sit int̄dicta. Officiū enī qd̄ xp̄s exercuit absq̄ peccato a q̄libet exerceri pot̄ cū ip̄e ī omnib⁹ disciplina moꝝ fuerit. ut dicit Aug. Sz ip̄e exercuit officiū medici nō solū spūalit̄ imo corporalit̄. q̄ spūaliter et corporalit̄ infirmos curauit ut scribit̄ luce .vi. ¶ Pret̄ea apl̄s scribēs thimo° assumēs medici officiū dicit .i. thimo .v. Noli adhuc aquā bibere ꝫ modico vino vtē ꝓpter stomachū tuū ⁊ frequētes īfirmitates tuas. & multos īfirmos script̄a testat̄ corpalit̄ p apl̄os fuisse curatos ¶ Pret̄ea sup illo verbo psal. nunq̄d mortuis facies mirabilia aut medici suscitabūt ⁊ ꝯfitebunt̄ tibi. Dicit auḡ. hoc esse dictū in p̄sona sanctoꝝ q̄ vere dicunt̄ medici eo q̄ viuētes eoꝝ mīsterio curare possūt quāuis mortuos non suscitare. ¶ In contr̄iū est q̄ idem iudiciū dat astrologus de curatiōe egritudīs qd̄ dat medic⁹ q̄uis non eodē modo q̄ medic⁹ dat iudiciū de sanitate uel morte īfirmi ꝑm causas ꝓxīas puta ꝑm virtutez nat̄e & virtutē morbi. Astrolog⁹ vero ꝑm causas remotas ut ꝑm positōnem siderū. Sz ars astrologie int̄dicta ē clericis et religiosis sicut patet .xxvi. q. i. g° eodē modo ars medicīe. ¶ Rn̄sio dd̄ q̄ medicinā artem esse int̄dictā clericis & religioꝝ duplicit̄ pot̄ intelligi. Primo q̄ntum ad consiliū. Scd̄o q̄ntum ad practicū exerciciuz Primo modo nō int̄dicit̄ illis q̄ peritiaz artis medicīe plene nouerūt quin vtsis signis ꝑm p̄ncipia artis possint ꝯsilium dare sup curatōe egritudīs q̄ eis ꝓponit̄ imo hoc est laudabile & virtutis op⁹. Sz scd̄o

modo potissime constitutis i sacris intdicit practicū exercitiū ꝓpt tria
que in tali practico exercitio medicine artis includunt. Primū est ne-
gociū seculare practicū enī exēciciū artis medicīe seculare negociū est
qꝛ que medicoꝝ sunt dicunt medici. tractant v̄ fabrilia fabri vt Iero.
dicit. Negociis autē secularibꝫ se īmiscē ꝓhibet clericis & religiosis vt
patet ex̄ ne cle. vel mo. secula. nego. se īmis. Scdm est lucruꝫ tp̄ale. esse
autē t̄pis lucri sectatores ꝓhibet clericis & religiosꝫ. Terciū ē piculū
mētale potissime q̄ntum ad partē illam q̄ cirurgia vocat. vn̄ sic sentē-
ciam sanguinis dictare uel ꝓferre prohibet clericis sic eis inhibet ut
nullam cirurgie partem subdyaconꝰ dyaconus ⁊ sacerdos exerceant
Quātum v̄ ad partem phicam posset intdum cum miserabilibꝫ p-
sonis & honestis & ꝯiunctis gratis absq; piculo clericꝰ exercē. ¶ Ad
p̄mū g° ē dd̄ ꝙ xp̄s sanabat corporalit egrotos absq; oī exteriori āmī-
culo & si qn̄q; vsus ē exteriori re vl' exercitio qꝛ liniuit lutū sup oculos
ceci nati ut patet Ioh. ix. Et ad suscitatiōeꝫ filij vidue tetigit loculum
luce. vij. Et ad suscitandā filiā archisinagogi tenuit manū puelle h°
fecit ad oñdendū sue ꝯinitatis potētiaꝫ & assumpte humanitatis effi-
caciam. Naꝫ p h° ꝙ lutum liniuit sup oculos ceci nati oñdit se illum
eūdem deuꝫ q̄ luto vsus fuit ad formatiōeꝫ corporis p̄mi hoīs. p hoc v̄
ꝙ tetigit loculū ⁊ manū puelle tenuit. oñdit humanitatē assumptaꝫ
efficaciā habere ad p̄standaꝫ veram sanitatē ut sicut ferruꝫ adiunctuꝫ
igni pficit opus ignis. sic caro ꝯiuncta verbo qd̄ viuificat oīa ip̄a q̄
erat viuificatīa & mortis expulsiua. ut Crisoꝫ. dicit. vn̄ xp̄i medicīa
nō ordinabat ad negociū seculare nec ad lucrū tempale nec ad picu-
lum mentale. ¶ Ad scdm ē dicēdū ꝙ veꝝ est esse apl'os fuisse medicos
aīaꝝ & corpoꝝ non tn̄ artis medicine piciā ꝫ xp̄i virtis gratia. vnde
diuina oracula & apl'oꝝ miracula non sunt ꝯuertenda ad negocia
secularia ⁊ ad p̄ntis vite vanitateꝫ. p̄positiōeꝫ enī manuuꝫ apl'oruꝫ
curabantur egri ⁊ ad vmbram petri sanabant infirmi qd̄ subt̄fugit
virtutem medicine artis. ¶ Ad. iij. dicit ꝙ Aug. ibi loquit de medi-
cis sp̄ualibꝫ q̄ mīsterialit possunt viuentes curare ꝫ mortuos nō su-
scitare qꝛ sola xp̄i g̃tia mortui reuiuiscūt ad fidem.

Ad. x. sic ꝓcedit Videt enī ꝙ medici dantes medicinā uel faciē-
tes aliquam incisurā ex q̄ sequit mors sint irregulares. Magis
enim q̄s efficit irregularis ex eo ꝙ sequit piculum mortis q̄ ex eo ꝙ

trũcatio alicui⁹ mẽbri. Sed scribit ex ne cle. vel mo. se. nego. se imis-
prohibem⁹ ne aliquã truncatiõez membroꝝ clerici p se faciãt aut iu-
dicent inferendas si q̃s tale q̃d fecerit honore p̃uet̃ & loco. ¶ Preterea
magis est sanguinẽ effundẽ ex cui⁹ effusiõe sequit̃ mors q̃ꝫ sãguinis
sententiam iuste ꝓferre uel dictare. Sz ɔtingit q̃nq̃ꝫ ꝙ ex minutione
sanguinis quã barbitonsor facit & medic⁹ facit fieri minut⁹ debilitat̃
et morit̃. g° tales magis sũt irregulares q̃ꝫ iudices dictãtes sanguĩs
sententiã vel ꝓferentes. ¶ Pret̃ea q̃ causam mortis dat mortẽ dedisse
probat̃. Sz ɔtingit q̃nq̃ꝫ ꝙ ex medicina data alicui infirmo ꝓpter cor-
ruptõnem & sophisticationẽ reꝝ q̃ ibi ponunt̃ ĩfirm⁹ morit̃. medic⁹
g° qui talez medicinã dedit irregularis efficit̃. ¶ In contr̃iũ est q̃r sic
nulli medici possent ad ordines ꝓmoueri cum ul' ex medicinis datis
vl' ex incisuris factis nõ oẽs infirmi sanent̃ ꝫ multi moriant̃. ¶ Rñ°
Dicendũ ꝙ ad hoc ꝙ medici uel ꝓpter medicinas datas ul' incisuras
factas nõ sint facti irregulares ex q̃ impediant̃ ne ad ordĩez valeant
promoueri req̃runt̃ tria. Prĩo recta scientia ut non opent̃ casualit̃ ꝫ
sint expti vt opent̃ ꝑm principia artis medicĩe. Quãuis enĩ ignorã-
tia facti int̃dũ excusat a culpa. ignorãtia tñ iuris ⁊ scientie quã qui⁹
scire tenet̃ excusatiõez non recipit. Scdo req̃rit̃ recta consciẽtia ut nõ
fraudulent̃ nec negligent̃ ꝫ fidelit̃ eoꝝ officiũ exeq̃nt̃. Tercio req̃ritur
rei decentia ut ꝙ nõ ĩmisceant se rei illicite ⁊ ꝓhibite p ecclesiam cui
si mixti fuerint facti sint irregulares. Istis g° tribus ꝑuatis siue mors
siue aliud secutũ fuerit ex medicinis datis vel incisuris factis p medi-
cos seculares nõ efficiunt̃ irregulares nec impediunt̃ ꝙ ad ordines
ꝓmoueri nõ possint. Dicit enĩ aug. ad publiculã. absit vt q̃ ꝓpt̃ bonũ
ac licitũ facim⁹ si q̃d p hec pret̃ nostram volũtatẽ cuiq̃ꝫ mali acciderit
nobis imputet̃. ¶ Ad p̃mũ g° est dd̃ ꝙ truncatio mẽbri ordinat̃ ad
proximi offensionez ⁊ vite ei⁹ p̃uationẽ. Sz medicina ul' incisura q̃
fit a medico exquo facit ꝑm artez nichil de ɔtingẽtib⁹ obmittẽs ordĩat̃
ad infirmi curationez ꝑm suaꝫ rectaꝫ intentionẽ. Si aũt mors seq̃tur
conscientia ei⁹ sincera remanet exquo ꝑm p̃ncipia sue artis opat⁹ est
¶ Ad. ij. est dd̃ ꝙ iudices dictãtes uel ꝓferentes sententiã sanguinis
non efficiunt̃ irregulares ꝓpter culpe ꝑpetrationez exq̃ iuste ꝓferunt.
ꝫ ꝓpter sacramenti sig̃fiationem. non enim ĩ hoc se conformant xp̃o
crucifixo cuius sanguis innocent̃ effusus ẽ ꝫ magis xp̃i crucifixorib⁹.

Minutio v̊ sanguinis nō ordinat̄ ꝑm intentionez medici ut acq̄rat̄ mortis piculum ꝫ magis salutis remediū · ideo non est simile. ¶ Ad terciū est dd̄ ꝙ omnez diligentiaꝫ quā possūt medici debēt apponē ut in medicinis quas eoꝝ infirmis dant res bone non corrupte non sophistitate misceant̄ · & apposita debita & solita diligentia si piculum eueniat eoꝝ conscīa pot̄ remanē illesa ·

¶ Questio · Cx · q̄modo stat⁹ pfectio repn̄tat̄ ī notarijs

Nunc videndū est q̄modo stat⁹ pfectio repn̄tat̄ in notarijs Circa qd̄ querunt̄ sex · Primo · Vtrū solū hn̄s iurisdictiōez tp̄alem possit publicos notarios facē · Scd̄o · Vtruꝫ ad notariat⁹ officium debeāt aliq̄ admitti nisi iurati · Tercio Vtrū notari⁹ possit suum officium delegare · Quarto · Vtruꝫ notari⁹ gerat vicem vni⁹ testis in instrumētis factis p eum · Quīto vtrū notari⁹ fact⁹ religiosus possit notariat⁹ officiū exercē · Sexto vtrū clerici possint exercere officium notariatus ·

Ad · j · g° sic procedit̄ Videt̄ enī ꝙ non solum hn̄s iurisdictionem tp̄alem possit publicos notarios facē · Scripta enim notarij inducit̄ ad ꝯfirmationē veritatis · Sꝫ omnis v̊itas vn̄cunqꝫ insonuerit ab illo est q̄ dicit · Ego sū veritas · ꝑm Aug · g° magis ptinet ad hn̄tez iurisdictionez spūalem q̄ tempalem notarios facē · ¶ Pret̄ea notarij dicunt̄ tabelliones vel tabularij eo ꝙ ab antiq̄ in tabul' scribebant̄ contract⁹ ⁊ ꝯfederationes vni⁹ comunitatis ul' vni⁹ ciuitatis cum alia · Vnde · i · macha · scribit̄ ꝙ ī tabul' ereis romani scripserūt ꝯfederatiōz societatis cū iudeis ut esset ibi ꝑpetuum memoriale pacis & societatis quelibet g° comunitas ul' ciuitas pot̄ sibi notarios instituē · ¶ Pret̄ea notari⁹ inducit̄ ad faciendam fidem sup his q̄ ꝓponunt̄ · Sed maior fides est adhibēda scripte ꝓpe q̄ aliene · quilibet g° pot̄ institui notari⁹ in ꝓpijs negocijs · ¶ In contrarium est qꝛ officiuꝫ notariat⁹ ē officium seculare ⁊ tempale · g° ad habētem tp̄alem uel secularez iurisdictionez ptinet tale officium cōferre · ¶ Rn̄sio · Dicenduꝫ ꝙ notari⁹ est psona publica hn̄s officium scribēdi instrumēta sup ꝯtractib⁹ aut sup alijs negocijs ad faciendam fidem super eisdem Illi⁹ g° auctoritate notarij instituēdi sūt q̄ toti⁹ reipublice curā hn̄t uel p vniuersalē iurisdictiōez sicut ꝓp̄ vl' p immediatā admīstrationē sic̄ impator · Et ideo solum ꝓp̄ et impator possūt notarios publicos facē uel illi quibus auctoritate

ꝑpe uł impatoris ē ocessū· Dicūt aūt aliq̄ q ep̄s ī ecc̄iasticis negocijs
poſ notarios ꝺstituē p totā ſuā ꝺyocesim eo q ep̄o cura totiꝰ ꝺyoceſ
cōmiſſa ē p eum regenda ⁊ gubernāda ſicut patet·x·q·i·c·regēda·⁊
xij·q·i·c·ep̄s·nō tn̄ debet ecc̄iaſticꝰ notariꝰ ī ſtrumētū ꝺficē ī negocijs
ſecularib⁹ nec ſecularis ī ecc̄ſticis negocijs eo q ꝺuerſatio vtrorunq̄
debet eſſe ſecreta ⁊ diſcreta ſicut patet·ij·q·vij·c·laicꝰ· Ad·j·g°ē dō
q ꝙuis oīs v̄itas ſit a v̄itate increata effectiue · multe tn̄ ſūt v̄itateſ
humane formaliť ꝺſtincte q̄ multis falſitatib⁹ miſceri poſſūt· vnde ad
habēdaz aliquaz certitudinē in actib⁹ humanis qual̄ habere p̄ī foro
exterioris iudicij neceſſariū ē inducī teſtimoniū p ꝑſonaz publicā q̄
fideliť teſtes et ꝺctꝰſcribat ⁊ ī publicaz formā redigat· Ad·ij·ē dō
q ſicut de iure ꝓp ⁊ impatoꝛ p̄ſunt toti reipublice ꝛ cuilibet comuni-
tati ita de iure ſolum illis ꝑſonis ⁊ cōitatib⁹ cōuenit notarios facere
quib⁹ p ſedem apl̄icaz uel p impatorē eſt ꝺceſſum· Ad·iij·eſt dō q
notariꝰ inſtituiť ad ſcribēdum conuentiōes hoīm ⁊ ꝺtra habētū uel
ementiū uel vendentiū aliq̄ ad inuicē· nullus autē ꝺtrahit uel emit
aut vēdit aliq̄ ſibi ipi·⁊ ideo ſicut nulliꝰ inſtituiť iudex ī cauſa ꝓpa
ſic nulliꝰ ſcripte ī negocijs ꝓpijs credit niſi forte ī cauſa teſtamētaria
q̄ etiā ī foro iudicij nō admittēt niſi p teſtes ibi ſcriptos uł vocatoſ
Ad·ij·ſic procedit Videť enī q ad notariatus officium nō req̄riť
q admittanť ſolum iurati·iuramētum enim īducit ad tollēdaz
contuerſiaz partiū·iuꝛ illō apl̄i ad hebꝛe·vi· Omnis contuerſie finiſ
ad ꝺfirmatōnem eſt iuramentū· Sz contuerſia nō tollit̄ p notariuz
ſz magis p teſtes·g° non req̄riť eiꝰ iuramentū· Preťea maioris pi-
culi ē ſcribē verba dei ⁊ ſacram ſcripťaz q̄ verba hominū·Sz q̄ ſcribūt
verba dei ⁊ ſacrā ſcripťaz non admittunť iurati·g° nec notarij ſcribē-
tes ꝺtractꝰ ⁊ verba hoīm iurati admitti ꝺnt· Preťea ad notariatꝰ
officiū non debēt admitti niſi ꝑſone libē· Dicit enim iuriſcōſultꝰ·C.
de ſcribis·tabularij liberi homines ordinenť neq̄ illi deinceps ad hoc
officiū pateſcat addit̄ qui ſit obnoxius ſuituti·Sed inſtrumēta facta
a notario ſeruo fidē p̄ſtant documentis nec repellūť· g°ſil̄r iuramētū
non req̄riť q inſtrumenta facta a notario iurato firmitatē habeant·
In contrium eſt q notarij officium eorū ab impatore recipiūt ut
ſup̄dictum eſt· Sed impator iuramētum p̄ſtat de ſuo officio fideliter
exequēdo ut patet·lxiij·di·c·tibi ꝺño·g° eodē modo ipe ſuos officialeſ

iuratos admittẽ debet. ¶ Rñsio dō q notariꝰ in suo officio requirit publicã aīmīstratiōz. est enī ꝑsona publica publice vtilitati debuiẽt Scō reqrit liberaz actiōez ut habeat oñium sui actꝰ. Tercio requirit fidelem executiōez. igit̃ ꝓpter publicã aīmīstratiōez notarij debẽt esse de legittimo thoro nati q; qui vicioſa origine obſcurant̃ nō possūt ee de curia nec reipublice ꝑesse in aliq̄ officio uel dignitate sine ſuporis dīſpensatōne. ꝓpter liberam ꝺ actiōez requirit̃ q nō sint abnoxij bui: tuti ꝫ ꝑsone libere. Sz ꝓpter fidelem executiōez reqrit̃ q iuramentum prestent ut eoruz officiū fidelit̃ exequant̃. ¶ Ad.j. dicit̃ q cōtꝛuersia tollit̃ ꝑ testium pñtiã q̄ cum nō possit semp haberi inducit̃ īstrumētū in quo eoꝝ testimoniū inscribit̃ ad cuius fidelem conscriptiōez ꝛ ipꝰ contractꝰ uel negocij fidelez publicatōnem reqrit̃ iuramētum ut nō liceat notario iã ꝑstito iuramēto alit̃ īmutare uel agẽ nisi ꝺm formã sibi datam. Sic̃ enim tenẽ ꝺtinentiã ante votū est volūtatis. pꝰ votū vero ẽ necessitatis. sic tenẽ formã a ꝺtrahentiꝫ dataz ante iuramētuz esset volūtatis. pꝰ vero iuramentū est necessitatis. ¶ Adscōm ẽ dicẽ- ſubſcriptōne ꝝ dōū q falso modo scribẽ ꝟba dei duplicit̃ pōt intelligi. uel ~~corrupcōe~~ vel ꝑ sensus corruptiōz ꝛ eoꝝ impugnatōnem sicut hereticí faciunt. Naz q̄ntum ad istum modū omnes xp̃iani in baptismo iuramentuz ꝑstãt fidez ip̃az integram tenẽ nec vnq̄ ip̃az corrūpẽ uel impugnare quãdo renunciãt ꝺyabolo ꝛ pompis eiꝰ. Et si pꝰ modū corruptores fidei inueniant̃ tanq̄ falsarij ꝛ ꝑiuri puniendi sūt multo magis q̄m notarij falsa instrumēta ꝺficientes. ¶ Ad.ij. dicit̃ q si aliquis ꝺuus dicit se esse liberuz ꝛ nōie libere ꝛ publice ꝑsone exerceat notariatus officium in ciuitate forte in q̄ ortus non est si pꝰ modoz denunciet seruus. planū est q instrumenta ab eo ꝓus facta valebūt q; liberam actōez habuit a dño donec ipm ꝺuū esse nō ꝓnunciauit Iuramētuz autem nō reqrit̃ ꝓpter liberam actionem ꝫ ꝓꝰ fidelem executionem. ideo non est simile.

¶ Ad.iij. sic ꝓcedit̃ videt̃ enī q notarij. possunt eoꝝ officium dele- gare. q; vel ꝓpter egritudinem uel ꝓpter alias occupatiōes q̄nq̄ rationabilit̃ impediunt̃ vt īstrumenta ꝑ eos ĩchoata cōpleri neq̄ant rationabilit̃. g̃ possūt eoꝝ officiuz alijs cōmittẽ. ¶ Preterea ꝺm ordiez caritatis homo debet se in oī petenti cōicare. Sed ex frequentia hoīm petentiū notarios intoum tot ꝺtractus recipiūt ꝑficiendos quot soli

ipi cōplē nō possūt valet g° ad hoc alios delegare. ¶ Pretea sm phm
qd p socios & amicos facim⁹ p nos ipos facē dicim⁹. ergo qd notarij
faciunt p eoꝝ discipulos ⁊ socios firmitatē habē debēt ac si ipi fecissent
¶ In contriū est qd scribit ī auctentica de tabel. ¶ Rñsio dd qꝫ sicut
dicente apl'o. i. Chor. vi. Multa licent q̄ nō expediūt sic multa fiunt q̄
fienda nō sūt. notarij g° eoꝝ officium delegare nō debēt ꝓpter tria in-
cōuenientia q̄ intdum sequunt. Primuz sequit ex parte iudicis q̄ nō
pot plene īformare de veritate ꝯtract⁹ qñ p diuersos notarios īchoat
et pficit. Scdm ē ex parte psonaꝝ q̄ contrhunt q̄ cum aliqñ sint laici
et rudes literā nesciētes facilit pot eis negari vitas p illa q̄ sbsequunt
vel ponunt in instrumēto pori notario nō pñte. Terciū est ex parte
ipi⁹ notarij. Cum enim pfectō rei ꝯsistat in pncipio medio ⁊ fine ut
phs dicit. i. celi et mūdi. Nulli⁹ op⁹ pfectū esse pot nisi p eū sit īchoa-
tum mediatū ⁊ tiatum. Nō debēt g° notarij delegare aliq̄s ad ꝯponē
da instrumēta int contrhentes maxime cum ipi ꝓfiteant instrumēta
manu sua ꝯscribē si tñ fecerint puniendi sūt. documentū v̄ nō viciat
vñ scribit ex de fi. instru. Cū tabellio morte pūent⁹ q̄dam nō pfecerit
instrumēta q̄ in notā redacta fuerant ab eodez ad petitiōez eoꝝ ad q̄s
ptinēt auctoritate ordinarij iudicis poteris ea fidelit in publicā for-
mā redigē habita p h° ꝓpetuā firmitatē. ¶ Ad pmū g° est dd qꝫ ī casu
egritudīs nō alteri⁹ ratōnabil occupatiōis debēt ipi notarij ꝯtrhētes
admonē ut p seipos cōpleant eoꝝ ꝯtract⁹. Nō enī ꝓpter illa que raro
ꝯtingūt est aliqd instituendū qd impedimētū faciat vniuersis maxīe
cum nichil int hoīes sic existat in dubitatuz ut nō possit (licet aliquid
sit valde iustissimū) suscipe quādam sollicitam dubitatiōez. ¶ Ad. ij.
dicit qꝫ homo debet se oī petenti comunicare cui⁹ petitiōez iuste & ra-
tionabilit pot pficere & ꝯsūmare. meli⁹ est enī ut ponit iuriscōsult⁹
pauca agē caute qm multis intesse piculose. Et ecciast. xi. scribit. fili
ne ī multis sint act⁹ tui. qꝛ si diues fueris nō eris immunis a delicto.
¶ Ad. iij. dicit qꝫ sicut in agibilibꝫ res q̄ vadunt p diuersas manus
facilit distrahunt sic ī speculabilibꝫ p mutatiōes scriptaꝝ multe decep
tiones cōmittunt. vnde securi⁹ est qꝫ notarij p seipos compleāt ꝯtract⁹
et instrumenta qm p alios.

AD. iiij. sic ꝓcedit videt enī qꝫ notari⁹ non gerat vicem vnius
testis ī instrumētis factis p eum. Nō enī est maioris dignitatis

iudex q̃ notariꝰ. Sed scripte & testimonio iudicis non credit. g° nec testimonio notarij est credēdū. ¶ Pretea si testimoniū notarij valet aut hoc est ratiōe sui. aut ratōne q̃ nūat cum alijs. non ratōne sui qꝛ testimoniū vniꝰ testimoniū nulliꝰ. nec ratiōe qua cōnūatur cū alijs qꝛ ꝓpter p̄ntiam notarij nūs testium q̃ requirit ad prestandam fidem documentis nō auget nec diminuit. ¶ Pretea testes q̃ requirunt ad prestandā fidem in instrumēto subscribunt nec alij admittunt nisi q̃ scripti sunt. Sꝫ notariꝰ non scribit ut testis. g° nec est eiꝰ testimoniuꝫ admittēdum. ¶ In contrium est qd̄ scribit ex de fide instru. tabelliōꝫ quoq̃ q̃ ꝯferant instrumentuꝫ vnū ex testibꝫ in instrumēto sbscriptis ad id ꝓbandum induxit. ¶ Rn̄sio. Dicenduꝫ ꝙ nullꝰ repellendꝰ est a testimonio nisi uel ꝓpter suam maliciam sicut infidelis infamis & criminosꝰ. uł ꝓpter inimiciciā seu ꝯiunctaꝫ amiciciā sicut inimicꝰ ⁊ ꝑsona ꝯiuncta & domestica. vel ꝓpter libertatis carentiam sicut ꝑuus vł ꝓpter boni tp̄alis indigentiā sicut paup. Nullo autē istoꝝ modoꝝ notarij testimoniū est repellēdum maxīe cum ipe sit auctor īstrumēti et subscriptiōis testiū. vnde valet testimoniū eiꝰ nō solū tanq̃ testis ꝫ sicut auctoris testium ⁊ instrumēti & documēti. ¶ Ad p̄mū g° est dd̄ ꝙ officium iudicis non ē informare et fideꝫ documēto p̄stare. ꝫ potiꝰ informari de his q̃ ꝓponunt. ꝑtinet autē informare ad notariū. ideo testimonio notarij & scripte sue credit non autez iudicis. ¶ Ad scd̄m est dd̄ ꝙ valet testimoniū eiꝰ ut ꝯnūatur cum alijs. Si enī ꝑm leges humanas in negocio aliq̃ requirunt septem testes sufficiunt sex cum testimonio notarij. ⁊ si quīq̃ cum testimonio notarij sufficiunt q̃tuor ꝑm ꝟ legem canonicā ⁊ d̄inam ubi requirunt duo uel tres testes testimoniū notarij cum sbscriptis testibꝫ in instrumēto inducit. ¶ Ad iij. est dd̄ ꝙ notariꝰ non sbscribit ut testis qꝛ semꝑ intelligit eē p̄ns ꝑ p̄ntiam ~~mistri~~ instrumēti. subscribit tn̄ ut auctor sbscriptōnis testiuꝫ instrumēti & documenti quando dicit. Ego talis his omnibꝫ intfui manu mea scripsi & publicaui.

AD. v. sic procedit Videt enī ꝙ notariꝰ factꝰ religiosus nō possꝫ notariatꝰ officium exercē. qꝛ homo mortuus mūdo nō pt exercē officium viuentiuꝫ ī mūdo. Sed notariꝰ factꝰ religiosus ē mortuus mūdo et actibꝫ ciuil vite. g° nō poterit exercē notariatꝰ officiū ciuilit et socialit viuentiū ī mūdo. ¶ Pretea scribit gal. v. Si spū ducimini

nō estis sub lege ꝫ notariꝰ factꝰ religiosꝰ ductꝰ ē spū dei. gᵒ absolutus est a notariatꝰ officio qd̄ ē officiū legis humane. ¶ Pretea ad officiū notariatꝰ reqrit̄ ꝙ homo sit liber ⁊ habeat dn̄ium sui actꝰ ut supius dictū ē. Sꝫ notariꝰ factꝰ religiosꝰ nō habet ꝓpuꝫ velle nec ꝓpum nolle. gᵒ nō poterit tale officiū exercē. ¶ In contrium est qꝛ religiosꝰ pot̄ esse testis & eiꝰ testimoniū recipit̄. gᵒ eodem modo poterit ꝯficē īstrumētuꝫ. in q̄ ꝯscribūt̄ testes qd̄ ꝑtinet ad notariatꝰ officiū. ¶ Rn̄sio dd̄ ꝙ notariꝰ factꝰ religiosus nō āmittit pt̄atem ꝯficiēdi īstrumenta sic̄ sacerdos nūq̄ āmittit pt̄atez sacerdotij postq̄ factꝰ ē sacerdos quia si dispensaret̄ cum eo ꝑ illū q̄ pot̄ facere de religioso secularē nō oportēt ꝙ iterū fieret notariꝰ. āmittit gᵒ ꝑ introitū religionis executiōis officiū in actibꝫ & ꝯtractibꝫ ciuilis vite. qꝛ nō remanet in mundo & sub dn̄io mūdane pt̄atis ut actꝰ secularis vite exercē cogat̄ nō tn̄ ex toto perdit executiōꝫ tal' officij in negocijs spūalibꝫ. vn̄ puto ꝙ de licētia sui supioris & ad mandatū spūalis iudicis & in negocijs ecc̄iasticis pot̄ notariꝰ factꝰ religiosus exercē notariatꝰ officiū. ¶ Ad p̄muꝫ gᵒ est dd̄ ꝙ est duplex mors. Vna nat̄alis q̄ ē mors simplicit̄ vn̄ ꝑ ip̄aꝫ homo totalit̄ absoluit̄ ab actibꝫ viuentiū. Alia spūalis q̄ ē mors ꝑm quid. vn̄ ꝑ eaꝫ homo nō absoluit̄ ab omnibꝫ actibꝫ viuentiū ꝫ soluꝫ ab actibꝫ repugn̄tibꝫ spūali vite. Nō enī absoluit̄ religiosꝰ ab actibꝫ d̄inoꝝ p̄ceptoꝝ et ab obediētia ecc̄ie p̄latoꝝ ꝫ solum ab actibꝫ seculariū negocioꝝ & ab obediētia tp̄aliū dn̄oꝝ. ¶ Ad scd̄m ē dd̄ ꝙ q̄ spū ducit̄ nō ē sub legis ꝑuitute uel sub legis mūdane coactione. Est tn̄ sb̄ legis d̄ine & canonice obligatione. vn̄ ad p̄ceptum ecc̄iastici p̄lati in foro ecc̄iastici iudicij pot̄ & tenet̄ recepte pt̄atis officium exercē. ¶ Ad. iij. dicit̄ ꝙ nō reqrit̄ velle & p̄ceptum supioris ad exequēdum p̄dictum officiū quia ip̄e ꝓpum velle nō habet.

AD. vi. sic ꝓcedit̄ Videt̄ enī ꝙ clerici nō possint exercē notariatꝰ officiū. Clerici enī nō possūt exercē sine transgressiōe mādati qd̄ eis int̄dicit̄ & ꝓhibet̄ ꝑ ecclesiā. Sꝫ scriᵗ ex̄ ne cle. uel mo. ne. se. īmis Clericis in sacris ordinibꝫ ꝯstitutis tabellionatꝰ officiuꝫ int̄dicimꝰ ꝑ subtractiōeꝫ eoꝝ bn̄ficioꝝ. ¶ Pretea clerici assumpti sūt ad militiā xp̄i Sed nemo militans deo implicat se negocijs secularibꝫ. ut scribit̄. ij. thimo. ij. non gᵒ possūt tabellionatꝰ officium exercē qd̄ est seculare negociū. ¶ Pretea notariatꝰ officiū ordīat̄ ad lucrū tp̄ale sic̄ ~~iudiciū~~ officiū

aduocati & procuratoris. Sed scribit ex in decretali supra allegata Sacerdotibus clericis tuis denuncies publice ne ministri laicorum fiant nec in rebus eorum procuratores existant. ¶ In contrarium est quia consuetudo per ecclesiam approbata pro lege tenenda est secundum Aug. Sed in quibusdam ciuitatibus clerici et sacerdotes exercent notariatus officium. ¶ Responsio dicendum quod sicut scriptum xcvi. di. c. cum ad verum homo xpus hiesus mediator dei & hominum actibus propriis et dignitatibus distinctis propria officia vtriusque potestatis secularis & spiritualis diuisit. In secularibus ergo negociis planum est quod clerici tabellionatus officium exercere non debent nec episcopi dissimulantes in eorum diocesibus ut eorum clerici exerceant notariatus officium in negociis et contractibus secularibus propter tenuitatem beneficiorum a peccato excusari non possunt cum ipsi contra comunem prohibitionem sedis apostolice dispensare nequeant. In ecclesiasticis tamen negociis et in foro ecclesiastico puto quod clerici notariatus officium possunt exercere et ipsi episcopi ad tale officium exercendum possunt eos instituere vt sicut iudices seculares in actibus et contractibus secularibus habent notarios seculares. sic iudices spirituales in negociis et contractibus spiritualibus clericos & non seculares admittant. ¶ Ad. j. ergo est dicendum quod illa decre. inserit sub illa rubrica ne mo. uel cle. immis. se nego. secu. vnde prohibitio illa videtur se extendere ut solum in negociis secularibus clerici tabellionatus officium exercere non debeant in ecclesiasticis vero eo ipso quod non prohibetur videtur esse concessum. ¶ Ad. ij. est dicendum quod sicut glo. dicit super illo verbo negocia secularia sunt cum animus occupatur cura colligende pecunie sine labore corporis ut negociatores uel mercatores faciunt quibus negociis occupari ex toto clericis interdicitur. iusta tamen et ecclesiastica negocia propter diuersas necessitates tractare non interdicitur clericis quia legimus sanctos apostolos negociatos fuisse. Et in regula beati benedicti precipitur prouideri per quorum manus negocia monasterij procurantur sic in decre. supra inducta inducitur ¶ Ad. iij. dicitur quod illa prohibitio procurationis fit clericis ut procuratores villarum aut iurisdictiones seculares sub aliquibus principibus uel secularibus viris nullatenus assumere & exercere debeant quia indignum est illis ab ecclesijs subueniri per quos constat in ecclesia scandalum generari.

¶ Questio. Cxi. quomodo status perfectio repraesentatur in aduocatis.

Vlterius considerandum est quomodo status perfectio repraesentatur in aduocatis. Circa quod queruntur septem. Primo vtrum clerici absque peccato aduocationis officium possint exercere. Secundo vtrum omnes laici indifferenter ad officium aduocationis sine peccato possint admitti. Tercio

vtrũ aduocati teneant̃ ex p̃cepto dei negare pat̃ciniũ ĩ causa ĩiusta
Quarto vtrũ aduocati sine peccato cõt̃ aduersariũ possũt vti ĩsidijs
et fallacijs. Quĩto vtrũ aduocati teneant̃ ad restitutiõez recepti stipẽ-
dij si ex eoꝝ negligentia ꝑdat̃ causa quã assumũt. Sexto vtrũ aduo-
cati accipiẽtes salariũ vlt̃ q̃ntitatẽ ĩ iure taxatã teneant̃ ad restitutiõz
Septimo vtrũ aduocati sine peccato possint pactuz facẽ cũ litigatore
de media uel quarta portiõe litis.

Ad .j. g° sic procedit̃ videt̃ enĩ ꝙ clerici absq; peccato non possint
aduocatiõis officiũ exercẽ. Si enim clerici possent esse aduocati
vbiq; & in qualibet causa possent aduocare. Sed scribit̃ ex̃ de postu.
Clericꝰ qui cont̃ ecclesiaz a qua beneficiũ obtinet ꝑ exneis aduocatus
vel ꝓcurator esse p̃sumit tanq̃ ingratꝰ debet eiusdem ecclesie beneficio
expoliari. Preterea aduocatio nõ pot̃ fieri sine litigatiõe. Sz scri. .ij.
thimo. .ij. qꝛ ꝟui dei nõ debẽt litigare ꝫ mã sueti esse ad oẽs. Clericis g°
qui ad dei ꝟuicium assumunt̃ int̃dictũ est aduocare. Preat̃ea scri.
ex̃ de postu. Clerici ⁊ sb̃dyaconi et sup̃ꝫ ordinibꝫ q̃ꝫ minoribꝫ si stipẽ-
dijs ecc̃iasticis sustẽtent̃ corã seculari iudice aduocati fieri nõ p̃sumãt
In contr̃iuz est qꝛ aduocare ꝑ iusticia est opꝰ pietatis de quo ope
beatꝰ Iob se cõmẽdabat cũ dicebat Iob. xxix. pater eram paupum &
causã quaz nesciebã diligentissime inuestigabã ꝯterebaz molas iniq̃
et de dentibꝫ illiꝰ auferebã p̃dam. tale autẽ opꝰ exercẽ maxime ꝯueit
clericis. Rñsio Dicendum ꝙ clericos aduocatiõis officiũ sine pc̃to
posse exercẽ duplicit̃ pt̃ intelligi. Primo ꝙ sint aduocati corã iudice
seculari. & sic planũ est eis vniuersalit̃ int̃dictũ esse ut patet ex decre.
supius inducta nisi ꝓꝓaz causã vel eoꝝ ecc̃ie ꝓsequant̃ ad tale officiũ
assũmãt ꝑ miserabilibꝫ ꝑsonis q̃ ꝓꝓas causas admĩstrare nõ possũt
Scdo ꝙ fiãt aduocati corã iudice ecc̃iastico ⁊ sic puto ꝙ possint huiꝰ-
modi officiũ sine peccato exercẽ quatuor ꝯditiõibꝫ dumtaxat ꝟuatis
Prĩo ꝙ d̃inum officium cui deꝟuiunt ꝑ talem aduocatõnez in nullo
impediat̃ Scdo ꝙ tal' aduocatio sine lite & clamore ⁊ sine nimio ar-
dore tp̃alis lucri exerceat̃. Tercio ꝙ nullum negociũ seculare in tali
aduocatiõe assumat̃ Quarto ꝙ de licẽtia supioris tale officiũ exeq̃t̃
Ad p̃mum g° est dicẽdum ꝙ sic̃ aduocatꝰ fisci cont̃ fiscũ aduocare
nõ debet. sic beneficiatꝰ in aliqua ecc̃ia siue laicꝰ sit siue clericꝰ bñficio
illiꝰ ecclesie expoliari pot̃ si cont̃ illaz dep̃hensus fuerit aduocare. Si

quis aūt beneficiū habeat ī duabꝫ eccīijs. dicūt aliqui ꝙ ꝓ illa ecclesia aduocare tenet̄ in qua habet bn̄ficiū cum aliq̄ dignitate. Sꝫ veriꝰ est dicē ꝙ pro illa tenet̄ aduocare q̄ habet iusticie equitatem nec puto ꝙ assumēs aduocatōnez capl'i cont̄ ep̄m uel ep̄i cont̄ capl'm uel vnius canonici cont̄ alium deberet ex hoc bn̄ficio illiꝰ eccīe expoliari qꝛ cū oēs isti sint de vno corpore vnꝰ nō debet reputari ex̄neus respectu alteriꝰ maxīe cū agitat̄ causa de iure ep̄i ut ep̄s ē. & canonicoꝝ vt canonici sunt. Secꝰ autē esset si agitaret̄ causa de bonis hereditarijs. ¶ Ad. ij. est dicenduꝫ ꝙ clamor & litigatio nō est de ratiōe aduocatiōis imo vt dicit ysidorus in libro de sūmo bono. verbosi ⁊ clamosi aduocati ut sapientes videant̄ nō discuciunt causas ꝫ asserūt & sic cōturbāt iudicij ordinē. ¶ Ad. iij. est dd̄ ꝙ decre. illa exponit se ip̄am. prohibet enī clericis ne corā iudice seculari ī negocijs secularibꝫ aduocare p̄sumāt Eo g° ip̄o ꝙ eis nō ꝓhibet̄ aduocare corā iudice eccīastico & ī causis ecclesiasticis intelligit̄ eis esse ɔcessum.

AD. ij. sic ꝓcedit̄ Videt̄ enī ꝙ oēs laici indifferent̄ absq̄ peccato ad aduocatiōis officium admitti possūt. Dicit enī apl's. i. Chor̄ vi. Secularia iudicia si habueritis ɔtemptibiles q̄ sunt in eccīa illos constituite ad iudicandū. ⁊ appellat ɔtemptibiles hoīes q̄ sūt in eccīa minoris meriti ⁊ nullis magnoꝝ donoꝝ virtutibꝫ pollent vt Grego. exponit. ergo oēs laici indifferent̄ cuiscunq̄ meriti ⁊ ɔditiōis existant assumi possūt ad aduocandū ⁊ iudicandū in negocijs secularibus. ¶ Pret̄ea ꝑsona q̄ nō repellit̄ a iudicio nō ē repellēda ab aduocatiōe qꝛ maiꝰ est iudicare qm̄ aduocare. Sed in veteri testamēto mulieres qn̄q̄ ɔstitute sunt ad iudicanduꝫ ut patet. iij. Re. de iezabel. ergo nō debēt repelli ab aduocatiōe. ¶ Pret̄ea omnibꝫ ɔcedit̄ posse aduocare pro seip̄is. g° eodem modo ꝓ alijs cum homo teneat̄ diligē ꝓximū sic̄ seip̄m. ¶ In contrarium est qd̄ scribit̄. iij. q. vij. c. tria sunt. ¶ Rn̄sio. Dicēduꝫ ꝙ aduocati q̄ntum ad pn̄s quīq̄ debēt habē ut veꝝ & iustū patrociniū p̄stare possint in causa quā defendendaꝫ assumūt. Primo nanq̄ est necessariū ut intellectu habeāt scientiaꝫ & sic pueri stulti & furiosi repellunt̄ ab aduocatōne qꝛ ɔstat eos cognitiōe carē. Scd̄o ut ī affectu habeāt ɔstantiā. ⁊ sic mulieres nō admittunt̄ ad p̄dicandum sic nec debēt admitti ad aduocandū. magis enī ex ip̄aꝝ colloq̄o habēt prouocare ad luxuriaꝫ qm̄ ad iusticiā. Tercio in allegatiōe eloquētiā

et sic surdi ꝛ muti arcent̄ ab aduocatione. Quarto ī rn̄siōe clemētiā
et sic precōnes pugnantes cum bestijs vel infames seu criminosi ab
aduocatiōe repellunt̄. qꝛ qui sibiipis crudeles sūt alijs clemētes eē nō
possūt. Quīto in executōne liberā licētiaꝫ. et sic bui q̄ nō habēt dn̄iuꝫ
sui actꝰ ad aduocatiōeꝫ nō admittunt̄. Nā ꝓpt̄ scientiā aduocati non
decipiunt̄. ꝓpter ꝯstantiā nō ꝑuertunt̄. ꝓpt̄ eloquētiaꝫ nō ꝯfūdūt̄. ꝓpt̄
clemētiā nō irascunt̄. ꝛ ꝓpter liberā licentiā nō repellunt̄. ¶ Ad p̄mū
g° ē dd̄ ꝙ ꝯtēptibiles ibi apl's appellat comunit̄ oēs seculares respectu
clericoꝝ ꝛ religioꝝ q̄ sūt maioris meriti ꝛ maioribꝫ officijs obligati
q̄ꝫ seculares. vn̄ ex hac de causa arcent̄ ipi ab aduocatiōis officio corā
iudice seculari et in negocijs secularibꝫ. int̄ ipos tn̄ seculares aliq̄ sic
sūt ꝯtemptibiles uel ex impotētia vel ex ignorātia seu ex ꝓpetrata ma-
licia qd̄ eis ꝑ iura officiū aduocatōis ē int̄dictuꝫ. ¶ Ad scd̄m ē dd̄ ꝙ
in veteri testamēto ex causa potuit esse ꝓmissū ut femine iudicarent
illū effemīatū ꝓplꝫ Nūc aūt ꝓhibēt̄ docē ꝛ iudicare ꝑ se ꝫ nō ꝑ alios
Si enim sūt regine duxisse uel comitisse ꝑ alios iudicare ꝛ aduocare
possunt. ¶ Ad terciū est dicendū ꝙ maior imminet necessitas homī
patrocinari cause sue qm̄ causis alioꝝ cū alij possint sibi alit̄ sb̄uenire
vn̄ nō sic arcet̄ hō aduocare in causa ꝓpa sic̄ in causa aliena.

AD. iij. sic procedit̄ Videt̄ enī ꝙ aduocati ex p̄cepto dei nō teneāt̄
patrociniū negare ī causa iniusta. Ignorātia enī excusat a pc̄to
iux̄ illd̄. i. thimo. i. Misericordiaꝫ ꝯsecutus qꝛ ignorās feci. Sꝫ causam
iustā aduocatꝰ certitudīalit̄ scire nō pt̄ cū humane iusticie ad examē
d̄ine iusticie deducte pānus menstruate appellat̄ ysa. xliiij. ¶ Pret̄ea
aduocatꝰ ī nullo casu tenet̄ fauē parti ꝯtrarie cuiꝰ causā defendendā
recipit imo tenet̄ secreta oīa sibi celare. Sꝫ si aduocatꝰ deserēt causaꝫ
susceptā cognito ꝙ esset iniusta iaꝫ ipo facto fauoreꝫ tribueret aduer-
sario. ¶ Pret̄ea aduocatio ē q̄daꝫ disputatio ꝫ nō est peccatū ī dispu-
tatiōe adducē ratōnes ꝓ et ꝯtra v̄itatē qm̄ q̄s nouit. g° eodē modo in
aduocatiōe adducē ratiōes ꝓ et ꝯtra v̄itatē qm̄ q̄s nouit sine peccato
fieri pot̄. ¶ In contr̄iū ē qd̄ scribit̄ ꝓuerb. xvij. Qui iustificat impiū
ꝛ q̄ ꝯdemnat iustū abhominabil' ē vt̄q̄ apud deū. ¶ Rn̄sio dd̄ ꝙ p̄-
stare patrociniū ī causa iniusta pot̄ ꝯtingē ex causa triplici agg̃uāte
peccatū. Prīo ex cupiditatis auaricia. Multi enī solū ꝙ possint lucrū
habē dicūt malū bonum et iniustū iustū. ponentes lucez tenebras ꝛ

tenebras lucez·de q̄bꝫ scri' ꝑsa·iiij· ve q̄ iustificatis ipiū ꝓ muneribꝫ
et iusticiam iusti aufertis ab eo· Scd̄o ex certa scīa·multi enim sciunt
bene causaz esse iniustam ꝓ qua aduocant·ꝫ uel ex carnali affectiōe vel ex
amicicie copulatione scient̄ in tali causa iniusta patrociniuz p̄stant q̄
iuste iram dñi merent̄ iux̄ illd̄·ij·paralip·xix·impio p̄bes auxiliuz ꝛ
his qui oderūt dominū amicicia iungeris·ꝛ idcirco irā dñi mēbaris
Tercio ex q̄dā inani gloria · multi enī cupiētes videri ꝑiti in iure ꝛ
famosi haberi in ꝓpl'o iniustā causaz defendendā assumūt et cupiētes
videri haberi in intellectu iuris scīaz·non curāt ī detrimentū alteriꝰ ꝑdē
in voluntate iusticiaz·His g° tribꝫ modis puto ꝙ aduocati p̄stantes
patrociniū in causa iniusta ad restitutionē tenent̄ totiꝰ damni qd̄ ꝯt̄
iusticiā altera pars incurrit ꝑ eoꝝ auxilium·Si v̄ huiusmodi patro-
ciniū p̄stant ex ignorātia excusari p̄nt eo modo q̄ ignorātia excusari
habet a toto uel a parte· ¶Ad·j·g° est dd̄ ꝙ aduocati nō tenent̄ scire
causam esse iustā ꝑm d̄ine legis sententiā ꝫ solū ꝑm humane legis iu
sticiā·Planū est enī ꝙ multa lex punit ꝛ impunita relinq̄t q̄ ꝑ d̄inā
legez iudicabunt̄ ꝑm Aug·tenent̄ g° scire causaz esse iustā ul' īiustaz
ꝑm humanā legē ꝛ ꝑm ꝙ agitat̄ ī humano iudicio corā tp̄ali iudice
¶Ad scd̄m est dd̄ ꝙ aduocati si pꝰqm̄ suscipiūt causam cognoscant
causaz iniustā debēt inducē illū cuiꝰ causaz agūt ad cedenduz ī lite ꝛ
ad cōponendū cum aduersario sine ip̄iꝰ damno ul' tenent̄ ip̄az deserē
nec ex hoc p̄stāt parti ꝯtrarie fauorez qꝛ multis modis causa existente
iusta aduocati possūt officiuz aduocationis admittē· ¶Ad·iij·dicit̄
ꝙ in disputatione adducunt̄ rationes ꝓ ꝛ ꝯtra v̄itatez ut ex solutōe
dubitatoꝝ magis v̄itas elucescat Sz ī aduocatōne adducunt̄ obiecti
ones ꝓ ꝛ ꝯtra ut causa det̄minet̄ ꝓ altera parte ideo si ex obiectiōibꝫ
adductis causa iniusta det̄iatur pro vno·ledit̄ iniusta pars opposita
vnde non est simile·

AD·iiij· sic ꝓcedit̄ Videt̄ enī ꝙ aduocati absq̄ pc̄to possint vti ī
sidijs ꝛ fallacijs ꝯt̄ aduersariuz· Quid enī sancti patres fecerūt
dei auctoritate sine peccato obꝑuari pot̄·Sz scribit̄ Iosue·viij·ponite
insidias pꝰ ciuitatē vobꝫq̄ fugientibꝫ ꝛ illis ꝑsequētibꝫ ꝯsurgetis de
insidijs et vastabitis ciuitatez· ¶Pret̄ea defendē causaz iustā semꝑ ē
licitum·Sz ꝯtingit qn̄q̄ aduersariū ad impugnandā causaz iustam
falsos testes introducē·g° ad defendendā causaz iustam videt̄ licitū esse ꝙ

falsi testes ĩtroduci possint. ¶ Preterea simulatio ut Iero. dicit et ponit̃ xxij. q. ij. qñq; est vtil' ⁊ tp̃e ⁊ loco assumenda. g° in causa iusta sine peccato aduocati possũt insidias & fallacias dissimulare ut ĩ causa nõ succumbant. ¶ In contrarium est qd̃ dicit Aug. in libro de ~~honest.~~ singlate clericoꝝ. ubi dicit ꝙ callidi argumẽtatores ⁊ iurisperiti fallaces dum cupiunt p̃uaricari contra vasias actõnes q; causaꝝ etiã ip̃a iura trãsuertũt & cum volunt petẽtibꝫ cohercẽ iussionibꝫ legum ad illudẽdos iudices inconuenientibꝫ exemplis velut similes coniecturas iuris obiciunt. ¶ Rñsio. Dicendum ꝙ sicut dicit phs. ij. ethi. iusti non sunt q̃ iusta faciunt ꝫ qui iuste. possũt enim iniusti iusta exercere ꝫ nõ iuste Ad hoc igit̃ ꝙ aduocati sine peccato eorum officiuꝫ exequant̃ expedit ꝙ non soluꝫ in causa iusta patrocinium p̃stent imo requirit̃ ꝙ iuste et p iusta media hoc faciãt. puta ꝙ non producũt falsa instrumenta vel falsos & corruptos testes uel ꝙ inducãt mendacia & falsas leges seu indebitas facti probatõnes. tales enim Aug. callidos argumentatores & iurisperitores fallaces appellat. ¶ Ad p̃mum g° est dicẽdum ꝙ ĩiusto corporali bello licet insidias vti eo ꝙ iudex belli illa que facẽ intendit non tenet̃ hostibꝫ pandẽ. non tamen debet fidem promissaꝫ hostibꝫ frangere. Sic aduocatis defendentibꝫ causam iustam licitum est prudent̃ occultare illa quibꝫ impediri possunt eorum processus nõ tamen est eis licitum aliqua falsitate vti. ¶ Ad scd̃m est dicendum ꝙ testes semp admittunt̃ iurati ideo q̃ntumcunq; in causa iusta introducent̃ testes falsi periurium non euitatur. puto tamen ꝙ si causa est pecuniaria ut ꝙ pecunia iniuste subtracta sit ab aliquo nõ tenet̃ q̃s ad restitutionez si p media incõuenientia & p falsam aduocationem causa vincat̃ quãuis tam aduocati q̃ alij cõscij p̃dicte falsitatis alit̃ sint puniẽdi. ¶ Ad tercium est dicendũ ꝙ simulatio tempore & loco est vtendum nõ ad nocendũ fraudulent̃ alicui. sed uel ad aliqd̃ piculum euitanduꝫ sic̃ dauid simulauit se esse fatuũ ⁊ furiosum vt euadẽt mortem uel ad aliqd̃ vtile consequendum ad cultũ dei pertinens sicut iheu simulauit se velle colẽ baal ut interficeret sacerdotes eiꝰ q̃ ppl'm dei ad ydolatriaꝫ inducebãt. vt patet. iiij. Re. x.

AD. v. sic procedit̃ Videt̃ enim ꝙ aduocati non teneant̃ ad restitionẽ recepti stipendij si ex eoꝝ negligẽtia causa quã assumũt

perdant. Causa enī non potest vinci sine lesione alterius partis. Sed scribit̄ auctoritate Ambro. xiiij. q. vi. Deniq; si non potest alteri subueniri nisi alter ledat̄ cōmodius est neutrum iuuari q̄ grauari alter̄.

Preterea aduocati non tenent̄ se periculo exponere. Sed qn̄q; si ip̄i nimis auide et sollicite causam assumptaz procurant p̄iculo p̄sonar̄ se exponunt cum in preiudicium alteri⁹ partis hoc videantur agere.

Pret̄ea aliquādo causa iusta perdit̄ ex malicia iudicis ul' ex falsis testibus inductis. non ergo aduocati tenent̄ ad restitutionem recepti stipēdij. In contr̄iuz est quia qui causam damni dat ip̄m damnū dedisse videt̄. Sed aduocati vident̄ esse causa damni exq̄ causa p̄dit̄ ex eorum negligentia. Rn̄sio Dicendum q̄ tribus modis q̄ntum ad presens ex negligētia aduocator̄ potest iusta causa perdi. Primo ex eorum nescientia. Si enī dicunt se scire iura quib⁹ in causa possit patrocinium p̄stari & nesciunt. uel si sciunt nolunt laborare plene de causa se informando. uel studendo ī libris et disputando si necesse ē cū alijs ~~parti aduerse~~ utputo ad restitutionē tenent̄. Non enī iurisp̄itus rectum ꝯsilium iuste vendere potest nisi ratōne laboris quē in ꝯsulēdo patit̄ nisi forte esset talis ingenij uel tante experientie q̄ absq; suo magno labore posset rectum consilium dare et iustum patrocinium ī causa prestare. Scd̄o ex eorum pigricia. Si enim nollent comparere die a iudice ꝯstituta q̄ntū uel esset allegandū in causa ex certa forte malicia ut eor̄ salarium augmentaret̄ et ex hoc causa perderetur ad restitutionem tenent̄. Tercio ex eor̄ fraudulētia. Si enim fraudulent̄ agant ut dicant iura illi⁹ cuius causam assumūt non valē corrupti forte muneribꝰ p̄ aduersariū. eodē modo ad restitutionez tenent̄. Sed si nichil obmittūt de contingentibꝰ eorum que pertinent ad aduocationis officium q̄ntumcunq; causa perdat̄ ad restitutionez nō tenent̄.

Ad p̄mum ergo est dicēdum q̄ dictum illud Ambro. intelligitur de clericis et sacerdotibꝰ quibus prohibitum est coram iudice seculari aduocare. vnde ibi statim subdit̄ in causis pecuniarijs int̄uenire nō est sacerdotale. in quibꝰ non potest fieri quin frequent̄ alter ledat̄ qui conuincit̄ eo q̄ sacerdotis est nulli nocere & prodesse vniuersalit̄ oībꝰ vl' potest dici dictum Ambro. intelligi de illis qui non sunt astricti ex promissione alterum iuuare et patrocinium in causa eius p̄stare. Sz quando ex promissione obligati sunt absq; peccato possunt et tenent̄

partem quaz defendendã assumunt iuuare si causam iustam sciunt hre vel tercõ mõ pt dici qp iuuãdo hntez iustã causã dt aliũ ille non leoit et quãuis lesũ se dicat, Exquo enĩ iiustã cãz vult defẽdẽ magis ledit qz ledat et si leoit i rei tpal quã iiuste detinebat spoliatõe iuuat tñ potiz qz ledat i iuris alieni restitutõe. Ad·ij·d qp aduocati nõ dnt pcacit et nuciãdo vl aduãsarios dbẽnẽdo et vitupãdo aduocare q hnt itduz ipos aduãsaios ad odiũ et rãcorẽ aduõtoz iducẽ·z iducẽ· do veras leges et va testioia et cãz iustã huilit et pudẽt defẽdẽdo nõ exponũt se pclo effectie cãz pcli pbẽdo ñ forte passiue qz nõ recipiũt (affirmãs stultiba iustie et prudẽtie ñ dicãt illa q vsãt i cordibz eoz ut scri pũ·xviij· Ad iij· patz solu qz si nõ potit cã ex eoz negligẽtia vel malicia iuste pnt retinẽ receptũ stipẽdiũ.

AD·vj·sic pceditt Videt enĩ qp aduõti accipiẽtes salariũ vlt qntitatẽ i iure eis taxatã teneant ad restitutõez. Sic enĩ nõ licz iudici agẽ dt legẽ· sic nõ licz aduocatis recipe vlt qntitatẽ eis taxatã a legislatoze·z legislatozes sũt pp et impator et vgz taxat eis tiatã quãtitatẽ· Ilã gg·x·i dstõe edita i oculio lugouneñ·taxt aduõtw·xx·lib· turoñ·pcuri v·xij· Impator v digestis denarijs dicit oputãdũ ee id qd datũ ẽ cũ eo qd debet neutrũ qz oppositũ licitã qntitatẽ excedit licita aũt quãtitas itelli p singlis caub vsqz ad cẽtuz aureos. Pretea iudex nõ pt aliqd accipe p suo iudicõ nec testis p suo testioio g nec aduõt p suo patcinio. Pretea spũale nõ pt vẽdi p re tpali·z consiliũ et patciniũ prestare ẽ qd spũale qcqd g inde recipit tangz simoniacũ retinen nõ pt. In dtriũ ẽ qd dicit aug i epla ad macedoniũ iuste aduocat vẽdit rectũ patciniũ et iurpit vez dsiliũ. Rñ dd qp sic iiustitia distributiua nõ culpat si maiz bficiũ offert vni et miz alteri dsidatis ddiciõibz psonaz labor negociõz tpz et locoz·dicit enĩz leo pp lxj·di·c·miram ; qp sic ad hõres mõi sine suffragio tpis sñ mito laboris ioignũ ẽ puenire notari ambit solẽt qs pbitatis documẽta nõ adimuãt·sic p laboribz plimis p moibz castis p actibz strẽnuis celsioris loci pmiũ debet · eodẽ mõ iiustitia omutatiua nõ peccat si maiz salariũ det vni aduõto et miz alti pẽsatis ddiciõibz psonaz qntitate qlitate laboz exigeñ tpm et dsuetudie locoz. Ad·j·d qp taxatõ illa fcta p papã vl ipatoze itelligẽda ẽ vltra qp moderatũ salariũ (nota mod. pena ab aduõtis et iurpitis petat pticlaritñ pt augeri et minui bm aug

mẽtuz et diminutõez dignitatis pſonaz et cãz et aliaz conditõnũ ſuãz poſitaz. ¶ Ad iij d̃ qꝫ ſic̃ aug̃ dicit ibi nõ iõ dr iudex iuſtũ iudiciũ vẽdẽ et teſtis verũ teſtimoniuz qꝫ aduõtꝰ vẽdit rem̃ paſciniũ et iurcõſul tus vez oſiliũ qꝫ illi inr vtrãqꝫ ptẽ ad examẽ adhibẽt iſti aũt ex vna ptẽ oſiſtũt iuſta aũt iudicia et va teſtimonia vẽdẽda nõ ſũt. ¶ Ad iij d̃ qꝫ quis ſcia iuris ſicut et q̃libet ſcia ſit qdã ſpũale. vſꝰ tñ eiꝰ opẽ corpali exercẽt ideo ꝓ recõpẽſatõe laboris pr̃ hõ pecuniã recipe mode rate tñ ſm cõditõnes ſuppoſitas. Si aũt imoderate aduõti ꝓ improbita tez vl nimiã cupiditatẽ vlr debitã q̃ntitatẽ recuperẽt Aug dicit qꝫ te nenr reſtituẽ illis a quibz extorquent,

AD vij ſic ꝓceditr, Videt enĩ qꝫ aduõti abſqz pcto poſſint pactuz facẽ cũ litigatore de media vel quarta portõe litis idez enĩ iudiciũ videt eẽ de aduocato ſpũali et tꝑali ꝫ aduõtꝰ ſpũal ut ſacdos parochial pr̃ petẽ q̃rtaz vl mediã portõez a ſuis prochiaĩs q ĩ ſua ecĩa nõ eligũt ſepeliri de bonis relictis ab eis ut patz exr de ſepul gr eodez mõ licz aduõto tꝑali petẽ mediã vl q̃rtã ptez rei q defendit vel petit ¶ Preterea aduõtꝰ pr̃ paciſci cũ litigatoẽ de ſalario ſm detiatã q̃ntitatez gr eodẽ detiata q̃ntitate litis q aſſũit defẽdẽda paciſci pr̃ ¶ Preterea q̃nz nllz pactũ intueit inr aduõtũ et litigatorẽ gr ĩ tli caſu de aliq̃ ptẽ litis tiate dr aduõto ꝓuidet, ¶ In oꝛriũ ẽ qd̃ ſcri iij q vij ¶ Rñ dd aduõtꝰ nõ inducit ĩ cã litis ut ꝓceps iuris ꝫ ut coadiutor et locator opis artiſ ſue p rem̃ oſiliũ q p iuſtũ paſciniũ ideo nõ licz aduocato pullũ oꝛactũ iurie nllaz pactõez oꝛre cũ litigatore q̃ ĩ ꝓpaz recepit fidẽ ſic̃ patz iij q vij c ſiqs ꝓtexa nec ad induſtria iurgiũ dr ꝓhibẽta lia enĩ inducunt aduõtos ad rẽpmẽdũ cupiditatẽ et turpe lucz et ſtipẽdiũ deforme Nã ſi ipi lucro pecuiaz capiãt veluti abiecti et dege neres inr viliſſimos diñabũt. ¶ Ad j gr d̃ qꝫ de iure naturali et diuino ẽ ut adminiſtrãs ſpũalia portõez aliquã bonoz tꝑaliũ illoz q̃buſ adminiſtrat recipe poſſit medĩã vel q̃rtã ſeu terciã ſm conſuetudiez loci vñ de iur naturali ẽ ut eligẽtes ſepulturã alibi q̃ ĩ ecĩa prochiali ipa prochial ecĩa canonicã portõez hẽat de relictis ab ill defũctis ꝓ aĩa eoꝝ ſuis illi ecĩe ĩ q̃ eligũt ſepultr̃az de relictis dico ꝓ funalibz exequijs. Nã de relictis ꝓ fabrica vl ꝓ alijs pijs cauſ ſeu ꝓ ſingularibz pſonis canonica portio nõ debet niſi pp q ẽ iuris naturalis inpres et iuris poſitiui oditor duxit alr ordinãdũ q ſic̃ ius oũe pr̃ aliquibz ſingulariť

erogaē et de nll'o portōez soluāt · sic pt̄ infra ꝯūe ius aliq̄bꝫ sb̄tr̄hē ut ip̄i de oībꝫ canoīcā portōez soluāt sic̄ fecit bonifaciꝰ · viij · ī illa decre · ex̄uagāti sup̄ cathedrā de fratribꝫ mīoribꝫ et p̄dicatoībꝫ q̄bꝫ sic̄ p̄ sedē apl'icā qn̄z sup̄ ius ꝯūe fuit īdultū ut de nullo portōez canonicā solueret ita ī illa decretali infra ꝯūe ius ē eis sb̄tractū singl'r ne de oībꝫ dct̄az portionē soluāt. Alij v̄ rel'osi mēdicātes et vl'r cl'ici illi decretali nullatenꝰ sūt astricti · q̄ ut scri' ex̄ de regu · iu · que a iure ꝯī exorbitant nequaq̄ ad consequētiā sūt trahēda. ¶ Ad ij · d' q̄ nll's militat ꝓprijs stipēdijs · ideo iuste pt̄ aduōtꝰ petē detīatā partē moderatā tn̄ ꝓ suo salario nō tn̄ litis vl' rei q̄ defendit̄ ꝓpt̄ cāz supiꝰ assignatam, ¶ Ad iij · d' q̄ qn̄ nll'uz certū pactū factū ē de salario pt̄ iuste aduōtꝰ īplorare tūc officiū iudicis ut ꝓ mō sue facūdie et scīe et b̄m ꝯsuetudīez patrie et b̄m q̄ntitatē et q̄litatē negocij vl' laboris sibi salariū tribuat̄.

¶ Questio · cxij · Quō statꝰ p̄fectō repn̄tat̄ ī iudicibꝫ.

Ultimo videndum est quō statꝰ p̄fectio repn̄tat̄ ī iudicibꝫ Circa qd̄ q̄runt̄ · v · ~~Prīo vtr̄ iudex possit mutare penā in lege taxatā et videt̄ q̄ nō.~~ Dicit enī amb · ī li° de officijs · q̄ bonꝰ iudex nichil ex arbitrio suo facit ꝫ iux̄ leges et iura ꝓnūciat · penā g° ī iure statutā nō licz iudici ꝓ suo arbitrio mutaē, ¶ Pret̄ea virtꝰ ē ī medio detīato a sapiēte ut hēt' ij · ethico. Mediū aūt detīatū a sapiēte ē pena taxata ī lege Cū aūt nō liceat declinare a v̄tute b̄m excessū ⁊ b̄m diminutiōez nō licebit iudici penā īpositā augē vl' minuē. ¶ Pret̄ea sic̄ dicit aug̃ ī glo · iosue · ix · rep̄hēsi sūt senioēs isrl' cū ip̄o iosue q̄ mutauerūt penā mortis det̄mīatā ī lege gabaonitis et cananeis g° nō licz iudici penā legis q̄ntūcūq̄ rigidā mutare ¶ Pret̄ea pena a lege taxata iusta ē ꝫ iudex nō dt̄ a iusticia deuiare g° nō dt̄ penā legis mutaē. ¶ In ꝯtr̄iū ē q̄ sic̄ det̄mīate sūt pene a legibꝫ ī iudicio tp̄ali · ita aliq̄ pene sūt tīate a canoībꝫ ī iudi° sp̄uali · ꝫ nō obstāte taxatōe canonū pene ī iudi° sp̄uali sūt arbitr̄rie g° nō obstāte taxatōe legū erūt arbitr̄rie pene ī iudi° tp̄ali. ¶ Rn̄° dd̄ q̄ differt iudiciū leg̃ a iudicō iudicis q̄ iudiciū legis ē vl'e ꝛ de vl'ibꝫ casibꝫ · vl'ia aūt sūt īuariabilia iō iudiciū legis de crimībꝫ ⁊ vaīabilibꝫ eꝰdē gn̄is ē vnū et īuaīabile Iudiciū v̄ iudicis ē p̄ticl'are ⁊ de p̄ticl'aribꝫ caībꝫ · p̄ticl'aria v̄ variāt' b̄m diūsas circūstātias vl' int̄nsecas vl' ext̄nsecas, Ideo iudiciū iudicis op̄tz eē vaīabile. Te' tn̄ quātuz pt̄ ꝯseq̄ iudiciū legis

Verum quia non potest in omnibus necesse habet aliquando mutare aut quod in casu particulari de quo iudicat iudex concurrunt circumstantie nobiliter causam mutantes et contrahentes a sua generali malicia aut non si non utpote quando aliquis commisit homicidium si non sunt ibi circumstantie nobiliter aggravantes vel extenuantes factum in ipso negocio vel extra et tunc iudex debet sequi iudicium legis et penam legis imponere aut sunt circumstantie nobiliter causam aggravantes ut si aliquis occidit fratrem suum vel amicum proditorie potest tunc rationabiliter aggravare aut nobiliter attenuantes ut si quis prius iniuriatus et vulneratus aliquem occidit potest rationabiliter attenuare, ¶ Ad j. dicitur quod bonus iudex iudicat semper secundum leges puta secundum legis intentionem non tamen semper secundum legis verba. Nam ut dicit iurisconsultus scire leges non est hoc verba earum tenere sed vim ac potestatem, ¶ Ad ij. dicitur quod medium pene in criminibus determinatum est a sapiente legislatoris prout determinari potest puta in universali non in particulari unde non addatur aliquid nobiliter mutans causam debet iudex penam legis infligere si vero aliquid nobiliter additur vel diminuitur potest ipse addere vel diminuere quod sic fuit legislatoris intentio, ¶ Ad iij. dicitur quod iosue et seniores israel rationabiliter reprehensi sunt eo quod sine causa et indiscrete penam mutaverunt cum eadem causa esset in gabaonitis que erat in alijs populis que ab introitu terre promissionis filios israel impediebant. ¶ Ad quartum est dicendum quod pena a lege taxata est iusta in generali non autem in quolibet casu particulari occurrente unde si non additur aliquid notabile in particulari secundum legem iudicandum est Si vero aliquid additur vel diminuitur addendum est vel diminuendum quia licet verba legis hoc non sonent tamen fuit sapientis legislatoris intentio,

Secundo queritur Utrum iudex plus ad clementiam quam ad rigidam iusticiam debeat declinare et videtur quod non scribitur enim auctoritate gg. xlv. di. c. disciplina inesse debet rectoribus et iuste consulens misericordia et pie seviens disciplina ita quod misceatur lenitas misericordie cum severitate iusticie ut fiat ex utroque temperamentum ut neque multa asperitate exulterentur subditi neque nimia benignitate solvantur non ergo magis ad clementiam quam ad iusticiam iudex debet declinare. ¶ Preterea vel iudex aliquis dimittit de culpa puniendo vel nichil si nichil ergo ex toto punit servando iusticiam sine misericordia. Si vero aliquid dimittit ergo iniustus est quia iniustus censetur ille qui aliquid malum dimittit impunitum et aliquid bonum irremuneratum ¶ Preterea iudex debet imitari quantum potest iudicium dei Sed deus punit peccantem severitate iusticie sine lenitate misericordie quia cum damnato et in inferno nulla fit misericordia ex parte duratonis pene cum illa sit infinita. ¶ In contrarium est quod scribitur extra de transac. c. ultimo. Semper procedas equitate servata in humaniorem partem declinando secundum quod personas et causas tempora et loca videris postulare

et gg̃ dicit ꝙ culpa est ĩ iudice totã culpã exigẽ. ¶ Rñ° dd̃. ꝙ iusticia quantũ ad pñs quatuor modis ɔsiderari pt̃. Primo quantũ ad iudicis ɔdedẽtiã. Scd̃o quãtũ ad ip̃iꝰ rei puniẽde exigẽtiã. Tercõ quãtũ ad culpe correspõdẽtiã. Quarto quãtuꝫ ad ip̃iꝰ clemẽtie ɔueniẽtiam Oĩbꝫ aũt istis modis ꝓbari pt̃. ꝙ tutius et securiꝰ ẽ iudici declinare magis ad lenitatẽ clemẽtie q̃ ad seueritatẽ iusticie. Sic enĩ ꝑm aug̃ deus sp̃ punit ꝑm ɔdecẽtiã sue bonitatis. puta sp̃ minꝰ q̃ meruit ille q̃ puniendꝰ ẽ ~~punit~~ eo ꝙ sic ~~nõ~~ ɔdecedet bonitatẽ eiꝰ punire ꝑm exigẽtiam meritoꝝ qꝛ sic eius iusticia nõ eẽt clemẽtia. Sic sp̃ decet bonũ iudicem minꝰ punire reũ q̃ puniẽdꝰ. sic ꝑm iusticiã rigorosã qꝛ sp̃ misericordia supexaltat iudiciũ ut scribit̃ ia. sup̃ quo verbo dicit aug̃ ꝙ supponit̃ mĩa iudicio et quasi illuĩat iudiciũ qd̃ ẽ cũ mĩa qꝛ p ip̃aꝫ ɔmẽdabiliꝰ ẽ et magis placet hoc ideꝫ patet. Scd̃o si ɔparet̃ iusticia ad meritũ illiꝰ q̃ puniẽdꝰ ẽ ꝑꝫ exigẽtiã meritoꝝ. Sicut enĩ deꝰ sp̃ puĩt circa ɔdignũ et nũq̃ puĩt ꝑm totã exigẽtiã culpe illiꝰ q̃ puniẽdꝰ est. Sic iudex ĩ puniẽdo hũc modũ dt̃ ꝑuare. vñ sup̃ illo v̄bo ia. iij. iudiciũ sine mĩa fiet illi q̃ nõ facit mĩaꝫ. dicit aug̃ ꝙ sp̃ iudex dt̃ misericorditer agẽ qꝛ si potuit et nõ fecit mĩaꝫ anteq̃ iudicaret̃ sine mĩa iudicabit̃. Tercõ istud patet si ɔparet̃ iusticia ad culpe correspõdẽtiã. verum ẽ enĩ ꝙ iuste sic pena corrñdẽ dt̃ culpe ut mĩori culpe mĩor pena. et maiori culpe maior pena corrñdeat, Sꝫ nõ sic iuste pena dt̃ correspõdẽ culpe qꝛ iusticia sine clemẽtia misceat̃. imo sp̃ in humaniorem partẽ puta ĩ partẽ clemẽtie ẽ declinãdũ. qꝛ licꝫ mĩa et iusticia custodiãt regẽ roborat̃ tñ clemẽtia thronꝰ eius ut scribit̃ prou̅. xx. Quarto hoc patꝫ si compet̃ iusticia ad ip̃iꝰ clemẽtie ɔuenientiã. Iusticia eniꝫ quã iudex seruare tenet̃ ẽ iusticia legalis q̃ ꝑm phm̃ est oĩs v̄tus non formalit̃ qꝛ tũc supfluerẽt alie v̄tutes. Sꝫ dicit̃ eẽ oĩs virtus effectiue vl̃ p̃ceptiue qꝛ p̃cipit oĩa obseruari q̃ mãdat lex. et qꝛ lex p̃cipit opari fortiter tp̃ate et clemẽter et vl̃r oĩa q̃ scd̃ v̄tutes dicunt̃. ut dicit phs̃ p̃mo magnoꝝ moraliũ. Ideo iusticia legalis ĩcludit clemẽtiã et oms̃ alias virtutes inq̃ntũ p̃cipit oms̃ v̄tutes ꝑuari ¶ Ad. j. g° dicit̃ veꝝ esse ꝙ ex vtroq̃ fiẽdũ est qd̃dã tp̃amẽtuꝫ plus tñ miscendũ ẽ ĩ tali tẽpamẽto de clemẽtia q̃ de iusticia. Sicut ĩ tp̃amẽto medicine plus miscet̃ de vna re q̃ de alia ꝑm quẽ modũ moyses iudex ꝓpl̃i israhelitici in puniẽdo p̃dictũ populũ de pcto ydolatrie qd̃ ɔmiserãt tp̃amẽtuꝫ

fecit de mīa ⁊ iusticia plus tñ miscuit de mīa q̄ iustia q̄ sexcenta mi
lia exiuerūt de egipto q̄ fuerūt ī culpa ut scribit̄ exo·xij· Nō tñ fuerūt
puniti vel occisi nisi xxiij· milia sicut scribit̄ exo·xxxij. ¶ Ad ij· dicit̄
q̄ nō est īcōueniēs aliq̄d remanere impunitū diuꝰ respectibꝰ· de pe=
na enī debita ⁊ condigna ꝑm q̄ntitatē culpe peccātis sp̄ remanet et dt̄
remanē aliq̄d impunitū ꝫ de pena cōdigna ꝫ ꝯdecētiā iudicis iudi=
cantis q̄ sp̄ ꝯdecet eū clemēter agē nichil remanet impunitū. ¶ Ad
iij· dī q̄ duratio pene dānati duplicē ht̄ tm̄ ex parte post et ex pte
añ· Quāuis aūt nō dimittat̄ aliq̄d de duratiōe eiꝰ ex parte post· di=
mittit̄ tñ ex parte añ quācito enī pctor peccat mēt̄ vt statiz ī inferno
puniat̄ ꝫ deus ex sua mīa expectat ut ip̄e ꝯuertat̄.

et nō remanē im=
punitū

Tercio querit̄ Vtrū iudices teneant̄ ad restitutōez eoꝝ q̄ recipiūt
vltra taxatū eis stipēdiū· et videt̄ q̄ nō. Sicut enī iudex tenet̄
iustū iudiciū ꝓ vtraq̄ parte· sic aduōtꝰ tenet̄ p̄stare ꝓ vtraq̄ parte iu=
stū patrociniū· et iuriscōsultꝰ ꝓ vtraq̄ parte verū ꝯsiliū· ꝫ ꝑm aug̃·
iuste pt̄ aduōtꝰ ꝓ suo patrocinio salariū recipe· et iuriscōsultꝰ ꝓ vero
cōsilio· ergo eodē modo iudex iuste pt̄ recipe ꝓ iusto iudi°. ¶ Pretea
officiales et ministri qui sūt inferioris g̃dꝰ quātūcunq̄ sint improbi=
si eoꝝ importunitate et īprobitate aliq̄d recipiūt a partibꝰ litigātibꝰ
nō tenent̄ ad restitutōez imo pñt de eis facē elīnaz tanq̄ de suis bonis
ꝑm aug̃ ad macedoniū· g° eodē modo iudices. ¶ Pretea qñq̄ aliq̄s
ꝯmittit culpā ꝑ quā puniendꝰ ē pena mortis et iudex cōdemnat ip̄m
pena pecuniaria g° teneret̄ ad restitutōez illiꝰ pecuīe q̄ vēdidit iustū
iudiciū quo reus iudicādꝰ erat. ¶ In ꝯtriū ē amb̄ sup̄ illo v̄bo luce
iij· Cōtēti estote stipēdijs vr̄is dicēs Idcirco stipēdia ꝯstituta eē iudi=
cibꝰ et militibꝰ ne dū sūptꝰ querit̄ p̄do crasset̄. ¶ Rñsio dd̄ q̄ questio
nō est de stipēdio taxato iudicibꝰ ordīarijs vl̄ delegatis a cōitate rei=
pu· Planū est enī q̄ talia stipēdia iuste iudices pñt recipere· q̄ nll's
militat ꝓprijs stipēdijs· Vñ dicit gg̃ sup̄ illo v̄bo lu·iij· Cōtēti estote
stipēdijs vr̄is· q̄ stipēdiū dñs appellat ꝓuisionē impialē deputatam
ꝑ legē dig̃tatibꝰ ministrātibꝰ reipublice, Est g° questio si p̄ter talia
stipēdia a cōitate reipu· eis taxata aliq̄d recipiūt a partibꝰ litigātibꝰ
ad restitutōez eius teneāt̄ Et est dicēdū q̄ vel recipiūt ꝓ iudicō in=
iusto et iniquo· vel ꝓ iusto et equo· vel ꝓ neutro. Oībꝰ aūt istis mo=
dis ad restitutōez tenent̄ Cum enī quatuor modis ꝑuertat̄ iudicium

vt ponit̃ xj·q·iij·timore·cupiditate·odio·et amore. Quolibet istoꝝ modoꝝ inique iudicãtes restituere tenent̃ nõ illi a quo acceperũt·sed illi ĩ cꝰ iniuriã et ꝯt̃ quẽ iniquã sententiã ꝓtulerũt et cũ hoc pro ipa fraudulentia est eis alia penitẽtia iniũgẽda Si veroꝓ iusto iudicio pecuniã recipiũt restituẽ tenẽt̃ illi a quo accipiũt Talis enĩ ut dicit aug̃·ad macedoniũ solet ablatã sibi pecuniã repetẽ·qꝛ iustũ iudiciũ emit qd̃ veniale eẽ nõ debuit Silr̃ tercõ mõ negãdo iudiciũ si aliquid recipiũt ad restitutõez tenẽt̃ qꝛ q̃ veritatẽ vl̃ iustũ iudiciũ ꝓ pecunia negat·deũ negare vel vẽdẽ ꝓbat̃ vt scri̇·xj·q·iij·c·vnicuiq̃. ¶ Ad primũ g° est dd̃ falsũ eẽ ꝙ aduocatꝰ teneat̃ patrociniũ p̃stare ꝓ vtraq̃ parte et iurisconsultꝰ verũ cõsiliũ maxĩe postq̃ illũ cꝰ causã defendẽdã assumpsit ĩ ꝓpaꝫ suscepit fidẽ, Ex tũc enĩ ꝓpa iura et secreta cause illius ex q̃bꝫ posset eius ꝓcessus impediri aduersario pãdẽ nõ dt̃. Dato tñ ꝙ vtraq̃ parte patrociniũ prestaret̃ vel ꝯsiliũ patrociniũ tñ et cõsilium facit ad iudicis ĩformatõez Sꝫ iudiciũ iudicis facit ad cause det̃minatõez et decisiõez iõ nõ ẽ sil̃e. ¶ Ad·ij·dd̃ ꝙ officiales ꝑm aug̃ ex more ꝯsueuerũt aliq̃d recipe· iõ ꝑ tollerabilẽ ꝯsuetudĩez ab eis receptã nõ ꝯsueuerũt repeti tanq̃ aliena·ꝫ magis ĩ elimosinas p̃nt ipa dispẽsaẽ tanq̃ sua. ¶ Ad·iij·dt̃ ꝙ ĩ tali caũ nõ vẽdit̃ iustũ iudiciũ ꝫ ꝯmittat̃ impiũ ꝓxĩ auxiliũ nec iudex ad restitutõez tenet̃ accipiendo ab eo q̃cq̃d ht̃ vite parcẽdo·qꝛ pellẽ ꝓ pelle· et q̃cq̃d hõ ht̃ tenet̃ dare ꝓ aĩa sua·Iob·ij· Vñ scri̇ Exo·xxj·Cũ occidit q̃s aliquez si p̃ciũ ei fuit ĩiũctũ vl̃ ĩpositũ dabit ei q̃cq̃d ab eo fuit postulatũ.

Quarto querit̃ vtꝝ ĩ eadẽ cã idẽ possit eẽ iudex vl̃ aduocatꝰ. Et videt̃ ꝙ sic. Dicit enĩ aug̃ luce·x·sup illo v̄bo Dñe nõ ẽ tibi cure ꝙ soror mea reliq̃t me solã mĩstraẽ·q̃a dñs ꝓ maĩa rñdit marthe et ipe eiꝰ factꝰ ẽ aduõtꝰ q̃ iudex fuit int̃pellatꝰ, ¶ Pret̃ea iuriscõsultus poĩt ut que desũt aduõtis ꝑtiũ iudex suppleat· idez ergo pt̃ officium duoꝝ puta iudicis et aduõti exercẽ. ¶ Pret̃ea aduõtꝰ tė allegare iustas leges alias peccat patrociniũ p̃stãdo ꝑ falsas leges· et ĩcõueniẽtes ꝓbatões et iudex eodẽ mõ tenet̃ iudicare ꝑm leges iustas g° idez ẽ officiũ vtriusq̃. ¶ In ꝯtriũ est qd̃ scribit̃·iiij·q·iiij·c·nll̃s. ¶ Rñ° dd̃ ꝙ int̃ officiũ iudicũ et aduocatoꝝ quãtuz ad p̃ns triplex differẽtia pt̃ assig̃ri vna ẽ quãtuz ad ꝯĩtatẽ qꝛ ꝑm aug̃·ad macedoniũ Iudices ĩter vtranq̃ partẽ ꝯĩter ad examẽ adhibẽt̃, Aduocati v̄ solũ ex vna ꝑte

consistūt. Scda est quātuz ad qualitatē. qꝛ aduocatoꝝ ē postulare et et iudicē informare de causa litis. iudicū v̄ est causam decidē et terminare. Tercia est quantū ad quātitatē quia ī plus se hr̄ officiū iudicis q̄ aduocati. Officiū nāq̄ aduocati nō ē necessariū n̄ qn̄ cā agit̄ ordīe iudiciario. officiū v̄ iudicis vtroq̄ mō hr̄ locū. et qꝛ ut scribitur lxxxix. di. aut̄e greg. singl'a ecc̄iastici iuris officia singl'is quibusq̄ ꝑsonis singillatim ꝯmitti dn̄t. exquo iudicū et aduocatoꝝ officia sunt distīcta. ratōnabilit̄ int̄dicit̄ ꝙ ī eadez cā sit idez iudex et aduocatus, ¶ Ad. j. g° d° ꝙ xp̄s nō iudicauit int̄ mariā et marthā ordine iudiciario quo iudicio ꝑtinet iudicare ad hoīes q̄ vidēt illa q̄ foris parēt xp̄s aūt tāq̄ deꝰ ītuet̄ cor. de quo scriptū ē ꝑsa. xi. ꝙ nō ꝑm visionez oculoꝝ iudicabit nec ꝑ auditū auriū arguet vn̄ sic̄ ip̄e nō astringit̄ iudicare iudicō ordinario et mō humano sic nō astrīgit̄ ꝙ ī eadē cā nō possit eē iudex testis et aduocatꝰ. ¶ Ad. ij. d° ꝙ iudex ē mīster legis ꝓpt̄ qd̄ si ꝓponūtur aliq̄ que legibꝫ et iuri publico videant̄ dissona ꝑ ip̄os litigatores nō ut aduōtus ꝫ ut legis mīster tenet̄ illa corrigere vn̄ dicit iurisconsultꝰ. Dubitandū nō est iudicez si qd̄ a litigatoribꝫ vl' ab his qui negocijs assistūt minꝰ fuit dictū illd̄ supplē et ꝓferre qd̄ sciat legibꝫ et iuri publico ꝯuenire ¶ Ad. iij. d° ꝙ ad aliū finez allegāt veras leges iudex et aduocatꝰ. qꝛ iudex ad det̄minatōem cause. et ꝓ vt̄q̄ ꝑte. Aduocatꝰ v̄ ꝓ cause informatōe ꝓ alt̄a ꝑte solū.

Quinto querit̄. vtꝝ iudex eodez iudi° debeat ab et̄no iudice iudicari quo ip̄e iudicat. et videt̄ ꝙ nō. qꝛ oībꝫ vl'r int̄dicit̄ iudicaē math. vij. Nolite iudicare ut nō iudicabimī Nullꝰ g° iudicabit̄ ab eterno iudice. exquo nulli ꝯcedit̄ aliū posse iudicare. ¶ Pret̄ea iudex pt̄ ꝑ tormēta cogē illū quē vult iudicaē absq̄ pc̄to ad ꝯfitēduz veritatez ut scribit̄. v. q. v. ꝫ et̄nꝰ iudex nō coget aliquez ꝑ tormēta ꝫ libē. qꝛ libri erūt apti et iudicabūt̄ hoīes ꝑm illa q̄ scripta erūt in libris ut scribit̄ apoc. xx. ¶ Preterea qn̄q̄ iudex iudicat iudicō iniusto falso et iniquo ꝫ eternus iudex iudicabit iuste et vere. nō g° eodez iudicō q̄s alteꝝ iudicat quo ip̄e iudicabit̄, ¶ In cōtrariuz est qd̄ scribit̄ math. vij. In quo enī iudicō iudicaueītis iudicabimī et ī q̄ mensura mensi fuītis remetiet̄ vobis, ¶ Rn̄sio dd̄ ꝙ sicut nō est idem deus et hō. ita nō eodez iudicio iudicat deus q̄ iudicat hō. Nō enī ꝑmo iudicat eodez iudicō sb̄alit̄ qꝛ deus iudicat iudicō qd̄ substātialiter est ip̄e deꝰ

Homo vero iudicat iudicō qđ nō substātialit̄ est ip̄e homo · iudicat
enī hō iudicō legali vel legali iusticia que est quidam hītus acc̄ntal'
in aīa acquisitus · Pauca enī dt̄ iudicare iudex suo arbitrio · ꝫ oīa dt̄
iudicare lege ꝓpt̄ illas quatuor ratōes quas ph̄s tāgit ī li · polliticoꝝ
Prima est qꝛ facili⁹ est inuenire paucos sapiētes ad ꝯponēduꝫ leges
q̄ꝫ multos iudices ad iudicāduꝫ · Tot enī sūt ꝯtrauersie hoīm ꝙ nō
nisi per multos iudices possent t̄minari · Ad ꝯponēduꝫ vero multas
leges pauci sapiētes sufficiūt, Scđa ē qꝛ facili⁹ est iudicare rectū de re
multo tp̄e rumīata · q̄ꝫ de re paruo tp̄e cogitata . Tercia ē qꝛ leges sūt
ī vniūsali · ꝫ iudicia iudicū sūt ī particl'ari respectu c⁹ ꝯtīgit sepe iu-
dicem hr̄e odium vel amorē. Quarta est qꝛ nō sic iudices incurrunt
maliuolētias ꝑtiū iudicādo ex legib⁹ sicut iudicādo ex ꝓprijs · Scđo
homo non iudicat eodē iudicio efficienter qꝛ deus iudicat iudicio p̄n
cipali ex ꝓp̄a aut̄e · homo v̄ iudicat iudicio ministeriali. Est enī mi
nister dei bonis ī bonū · et vīdex ī irā eis q̄ opant̄ malū ut dicit apl's
ad Ro · xiij · Tercio nō iudicat eodē iudicio formalit̄ · qꝛ deus iudicat
iudicō semper vero et recto Homo vero interdū iniusto falso et iniq̄,
Quarto non iudicat eodem iudicio finaliter Quia deus iudicat iu
dicio eternali homo v̄ tp̄ali, Ad primū g° dicit̄ ꝙ sicut dicit aug̃ ī
li · de sermone dn̄i in mōte Quedam sunt sic mala ut nullo mō pos
sint fieri bono aīo sicut blasphemie furta et homicidia et talia licituꝫ
est iudicare iudicō rep̄hēsionis quo ad omnes · et iudicō punitōis q̄
ad illos q̄ presūt. Quedā v̄ sic sūt bona ꝙ quātuꝫ ē de se bono et sim-
plici aīo fieri dn̄t sicut orare ieiunare et elimosinas dare de quib⁹ iu
dicare ꝙ male fiant presūptuosū est et dānosum Sed quedā sūt que
bono et malo aīo fieri p̄nt sicut si aliquis dicat ꝓpt̄ stomachi debili-
tatem se nō posse ieiunare et tu iudices eū hoc facē ꝓpt̄ gulositatē · de
talib⁹ iudicare temerariū est · et ꝓhibet̄ math · vij · qn̄ dicit̄ Nolite iu-
dicare ut nō iudicabimini. Ad scđm est dđ ꝙ cogunt̄ iudices per
tormenta veritatē inquirē eo ꝙ occulta sūt eis et ignota nec aliter sci
re p̄nt · nisi duꝫ penis corpora subijciūt que gesta sūt veraciter et fide-
liter inquirētes Sed in diuino iudicio quedā diuina virtus aderit q̄
fiet ut cuiq̄ opa sua bona vl' mala cuncta ī memoria reuocent̄ et mē
tis intuitu mira celeritate a cunctis cernant̄ ut accuset vel excuset sci
entia cōscientiā atq̄ ita ī simul et omnes et singuli iudicēt̄ que q̄dez

diuina virtus libri nomē accepit ut dicit aug·xx·de ciui·dei. ¶ Ad terciū d' q̄ ꝑm aug·ad deo·gr̄as de sex questiōibꝫ·non sic intelligendum ē illd verbū in quo iudicō iudicaueritis iudicabimini ut si hō iudicat iudicō temerario falso et iniquo eodē iudicō a deo debeat iudicari· Sed sensus est in qua volūtate bn̄feceritis in ea recipietis p̄mium et in qua volūtate malefeceritis in ea puniemini. Nam siq̄s oculis vteret̄ ad respiciendū aliqua illicita sibi ꝓhibita recte dicēt̄ In quibꝫ oclis peccasti in illis punieris et sic excecaret̄ et oculis p̄uaretur· Quia igit̄ volūtas est regula et mēsura omniū factoꝝ nr̄oruꝫ meritoꝝ et demeritoꝝ et ip̄a ꝓp̄e vtimur ad merendū et demerēduꝫ· recte dictuꝫ est ut eo aīo et ea volūtate qua iuste et iniuste iudicamus alios·eodeꝫ aīo et eadē volūtate recipiamꝰ iudiciū de pena vel de p̄mio· Vn̄ si volūtate temeraria aliquē iudicamꝰ illa temitas eit illa q̄ nos puniet·et si mēsura iniqua et iniqua volūtate vtim̄ ad vēdēdum vel ad reddendum aliq̄d ꝓximo illa volūtas iniqua vel mensura erit causa quare iudicem̄ et vniuersaliter illa volūtate ꝓpria q̄ hō bona vel mala opa facit vel alioꝝ facta iudicat eadeꝫ iudicabit̄ ad ~~mensuram~~ vl' beatitudinē consequēdā. ¶ Cum volūtate ergo recta et iusta faciat nos eternus iudex in suo conspectu p̄ntari ut satiemur eū apparuerit nobis gl'ia eius q̄ ē bn̄dictꝰ in scl'a scl'oꝝ, Amen.

¶ Explicit summa de ecclesiastica potestate edita a fratre Augustino de Ancona Ordinis fratrū hēmitaꝝ sancti Augustini. Auguste impressa et finita p̄die nōs Marcij· Anno incarnatōis xp̄i M·cccc·lxxiij·

HAUTS-DE-SEINE BIBLIOTH. DESGUINE

¶ Incipiūt rubrice et tituli q̄stionū sūme de ecc̄iastica p̄tate fratris Augustini de Ancona ordinis fratrū hēmitaꝝ sancti Augustini.

Qvestio p̄ma de p̄tate p̄pe a quo est p̄ncipalit̄. ¶ Vtrū sola p̄tas p̄pe sit a deo īmediate effectīe ⁊ nulla alia. ¶ Vtꝝ p̄tas cuiꝰ libꝫ p̄pe sit a deo. ¶ Vtrū p̄tas pape sit vniūsalit̄ maior oī alia. ¶ Vtrū aliquis possit esse eq̄lis p̄pe ī p̄tate. ¶ Vtrū singulariꝰ sit a deo p̄tas p̄pe quā aliqua alia. ¶ Vtrū p̄tas pape sit vna vel plures. ¶ Vtrū sit simul sacerdotal' & regalis. ¶ Vtrum sit simul tp̄alis & sp̄ūalis. ¶ Vtrū sit simul et̄na ⁊ tp̄al'. ¶ Vtrū sit vtile de tali p̄tate disputare

Qvestio. ij. de pape electiōe. ¶ Vtrū ꝯueniēs sit p̄pꝫ fieri hominū electōe vl' magis īmediate a xp̄o ¶ Vtrū q̄libet papa pꝰ petrū factꝰ sit p electiōeꝫ. ¶ Vtrū eēt magis ꝯueniēs papā fieri p successiōꝫ q̄ꝫ p electiōeꝫ. ¶ Vtrū due partes cardīaliū debeāt ad minꝰ ī eiꝰ electionē ꝯuenire. ¶ Vtrū electō pape possit ī aliq̄ viciari. ¶ Vtꝝ eiꝰ electio cadat sb̄ examīatiōe sic̄ electio alioꝝ. ¶ Vtrū impator ul' aliꝰ p̄nceps possit habē ius ī electōne pape. ¶ Vtrum laici possint ⁊ debeant electioni pape interesse.

Qvestio. iij. de eligētiū iurisdictiōe. ¶ Vtrū ad collegiū cardīaliū solū spectet papā eligē. ¶ Vtrū deficiēte collegio electio pape deuoluat̄ ad gn̄ale ꝯsiliū. ¶ v. tale collegiū tēat̄ sp eligē hoīeꝫ sufficiētioris scīe. ¶ Vtꝝ tēat̄ sp eligē hoīeꝫ sc̄tioris vite. ¶ V. tēat̄ magis eligē hoīeꝫ iuristā q̄ꝫ theologuꝫ. ¶ Vtrū tēat̄ magis eligē hoīeꝫ de collegio q̄ꝫ ex̄ collegiū. ¶ Vtꝝ maioreꝫ p̄tateꝫ hēat eligēs q̄ꝫ papa electus. ¶ Vtꝝ p̄p mortuo p̄tas eiꝰ remaneat ī collegio. ¶ Vtrū mortuo p̄p collegiū possit q̄cq̄t p̄t viuēs p̄p. ¶ Vtꝝ ī tali elc̄toe dēat p̄cedē t̄ctatꝰ & aliq̄ p̄locutō. ¶ V. tutiꝰ sit celerit̄ eligē vl' ī tali elc̄toe diu cogitare

Qvestio. iiij. de p̄pe renūciatiōe. ¶ Vtrū p̄p possit renūciare si in p̄patu īp̄mēt̄ caracter. ¶ Vtꝝ p̄p possꝫ renūciare si p̄ptꝰ eēt nomē ordīs & nō iurisdictiōis. ¶ Vtꝝ qꝛ p̄patꝰ ē a solo deo p̄p possit ex se renūciare. ¶ Vtꝝ p̄p possit renūciare ꝓpt̄ votū emissū de cura ecc̄ie hn̄da. ¶ Vtꝝ p̄p possit eiꝰ legittimā admīstratiōeꝫ renūciare. ¶ Vtꝝ qꝛ sac̄dotiū p̄pe ē modo et̄nū possit renūciare. ¶ Vtrū possit ꝓbari p ratiōes q̄ꝫ p̄p renūciare p̄t. ¶ Vtꝝ istud possit ꝓbari p auctoritates.

Qvestio. v. de p̄pe depositiōe. ¶ Vtꝝ solū ꝓ hēsi p̄p sit deponēdꝰ. ¶ Vtꝝ si p violētiā ⁊ ignorātiā ī hēsim labat̄ sit deponēdꝰ. ¶ Vtrū

sit deponēdꝰ ꝓ simonia ¶ Vtꝝ sit deponēdꝰ ꝓ q̄cunq; notorio crimīe
¶ Vtꝝ ad depositiōz eiꝰ sit necessaria ꝓductio pluriū testiū qm̄ ad de-
positiōez alioꝝ. ¶ vtꝝ ad gn̄ale ꝯsiliū spectet eiꝰ depositiōez ꝓnūciare
¶ Vtꝝ p̄p mortuꝰ ꝓ hēsi ꝯdemnari. ¶ v. p̄p apte malo sit obediēdū

Q Vestio. vi. de p̄pe sentētie appellatiōe. ¶ V. a p̄p possit appellari
ad deū. ¶ Vtꝝ a p̄p appellari ad deū sit appellari ꝯr̄ deū. ¶ Vtꝝ
a p̄p appellari ad deū tal' appellatio apud deuz admittit̄. ¶ Vtꝝ a p̄p
pn̄ti possit appellari ad futurū. ¶ Vtꝝ a p̄p possit appellari ad ꝯsiliuz
gn̄ale. ¶ Vtꝝ p̄p possit facē statutū ꝙ ab eiꝰ sentētia possit appellari.
¶ Vtꝝ sit error dicē ꝙ p̄p possit ad deū ul' hoīez appellari.

Q Vestio. vij. de p̄pe rep̄hensiōe. ¶ Vtꝝ ad papā se extēdat fraterna
rep̄hēsio. ¶ Vtꝝ rep̄hēsio p̄pe dēat fieri ī secreto ul' ī apto ¶ V.
si p̄p nō audit rep̄hendētez sit dd̄ ecc̄ie. ¶ Vtꝝ p̄p de oī pc̄to rep̄hendi
dēat ex p̄cepto

Q Vestio. viij. de p̄pe repn̄tatiōe. ¶ Vtꝝ p̄p repn̄tet̄ ꝑ archaz noe
V. p̄p repn̄tet̄ ꝑ mōtē sinai. ¶ V. p̄p repn̄tet xp̄z q̄ntū ad ꝑsonā
vl' q̄ntū ad officiū. ¶ V. p̄pe assistāt cardīales sic̄ xp̄o astiterūt apl'i.

Q Vestio. viiij. de p̄pe honoris exhibitiōe. ¶ V. p̄pe dēat̄ honor q̄
debet̄ xp̄o ꝟm qd̄ deꝰ ¶ Vtꝝ pape dēat̄ honor q̄ debet̄ xp̄o ꝟm qd̄
hō. ¶ Vtꝝ pape debet̄ honor q̄ debet̄ sc̄tis. ¶ Vtrū pape debet̄ honor q̄
debet̄ āgel'. ¶ V. pape debeat̄ honor q̄ debet̄ imagini xp̄i. ¶ V. pape
apte malo debeat̄ honor.

Q Vestio. x. q̄modo ad papaz spectet de fide et hēsi det̄iare. ¶ V. ad
papā spectet det̄iare q̄ sūt fidei. ¶ V. ad papā spectet det̄iare q̄d
est hēsis. ¶ Vtꝝ ad papaz spectet circa illa q̄ sūt fidei aliq̄d addere uel
diminuē. ¶ Vtruz sine mādato pape aliq̄s possit de heresi inquirere.
¶ Vtrum sine mandato pape liceat principibus xp̄iane fidei capere
hereticos & iudicare.

Q Vestio. xi. q̄modo ad papā spectet det̄iare q̄ ꝑtinent ad veritatē
d̄ine essentie. ¶ Vtrū ad papaz spectet sub articulo ponē q̄ non
pn̄t ab hoīe nat̄alit̄ cognosci. ¶ V. ad papaz spectet sb̄ articulo ponē
Credo ī vnū deū. ¶ Vtrū ad papā spectet ponē sb̄ articulo vnū deuz
cē creatorez oīm. ¶ V. ad p̄pz spectet det̄iare modū credendi trinitatez
¶ Vtrū ad papā spectet det̄iare modū vnitatis triū ꝑsonaꝝ.

Questio·xij·q̃modo ad papam spectet deꝛ̃iare q̃ ꝑtinẽt ad distĩcti-
onẽ ꝑsonaꝝ· ¶ Vtruꝫ ad papã spectet sb̃ articulo ponẽ patrẽ eẽ
omnipotẽtẽ· ¶ Vtꝝ ad papã spectet deꝛ̃iare modũ gn̄atiõis filij a pr̃e
¶ Vtꝝ ad papã spectet deꝛ̃iare modũ ꝓcedendi spũs scti a pr̃e & filio
¶ V ad papã spectet plura ponẽ sb̃ articulo spũs scti quã pr̃is ⁊ filij

Questio·xiij·q̃modo ad papam spectet deꝛ̃iare q̃ ꝑtinent ad naꝛ̃ã
humanã a dei filio assumptã· ¶ V·ad papaꝫ spectet sb̃ articulo
ponẽ modũ ɔceptiõis & ĩcarnatiõis xp̃i· ¶ V·ad papã spectet sb̃ ar-
ticulo ponẽ modũ passiõis ⁊ sepulꝛ̃e xp̃i ¶ V·ad papã spectet in sim-
bolo explicare oẽs articulos fidei· ¶ V·ad papã spectet in simbolo ex-
plicare omnia sacramẽta ecc̃ie ¶ vtruꝫ ad papaꝫ spectet deꝛ̃minare ꝑ
quem modum corpꝰ xp̃i est sub sacramento altaris·

Questio·xiiij·de sc̃toꝝ veneratiõe ¶ V·solũ ad solũ papam ꝑtĩeat
sãctos canonizare ¶ V·sic̃ papa vl̃r ita eps ĩ dyocesi sua possit
aliquẽ sãctũ canonizare· ¶ V·papa absq̃ req̃sitõne collegij possit ali
quẽ sc̃tm canonizare ¶ Vtrum papa canonizãdo aliquẽ sãctũ possit
errare ¶ V·si q̃s nõ ẽ canonizatꝰ ꝑ p̃pꝫ possit ꝓ eo officiũ decãtari·

Questio·xv·de causa canonizationis sc̃toꝝ· ¶ V·p̃p dẽat canoĩ-
zare aliquẽ ꝓpꝛ̃ fructũ sc̃ie· ¶ V·p̃p dẽat canonizare aliquẽ ꝓpꝛ̃
sc̃titatez vite· ¶ V·p̃p dẽat canonizare aliquẽ ꝓpꝛ̃ bonã famã ¶ V·
p̃p ꝓpter euidentiaꝫ miraculorũ debeat aliquem canonizare· ¶ Vtrũ
papa debeat aliquez canonizare ꝓpter donũ ꝓphetie·

Questio·xvi·de modo canoĩzatõis sc̃toꝝ ¶ V·p̃p ĩ canoĩzatione
alicꝰ sc̃ti dẽat ꝟuare ordĩez iudiciariũ ¶ V·p̃p debeat canoĩzare
aliquez sc̃tm statĩ sibi denũciatũ ¶ V·p̃p eũdez moduꝫ debeat ꝟuare ĩ
canonizatõne martiris ⁊ ɔfessoris ¶ Vtꝝ papa possit aliquez cano-
nizare ad ordĩez apl̃oꝝ sicut martirũ ɔfessoꝝ seu virginũ·

Questio·xvij·de sc̃tis canonizandis· ¶ V·p̃p debeat canonizare
oẽs q̃s ɔstat ecc̃ie eẽ ĩ vita eꝛ̃na ¶ V·p̃p debeat canonizare pr̃es
veteris testamenti ¶ V·p̃ter informatiõez p̃pe corpꝰ vmꝰ sc̃ti ĩ pl̃ibꝫ
ecc̃ijs venerari sit pc̃tm ¶ V·oẽs canonizati ꝑ p̃pꝫ sint in vita eꝛ̃na·
¶ V·sine auctoritate p̃pe possĩt sc̃toꝝ reliq̃e furtĩe sb̃trahi de loco vbi
sũt ¶ V·sine auctoritate p̃pe possĩt sc̃toꝝ reliq̃e ẽptõi ⁊ vẽditiõi expoĩ

Questio·xviij·de ãgelorũ ꝯmĩstratõne ¶ V·p̃p sit maior ãgelo
ĩ iurisdictiõe ¶ V·p̃p sit maior ãgelo ĩ sacramẽtoꝝ admĩstratiõe

¶ Vtrum pp̄ sit maior ãgelo ĩ dñatiõe. ¶ V pp̄ sit maior ãgelo ĩ cognitione. ¶ vtrum pp̄ sit maior angelo in p̄miatione.

Questio. xviiij. de pape p̄sidentia. ¶ V. solus pp̄ sit sponsus ecc̄ie. V solus pp̄ sit caput totius ecc̄ie. ¶ V solus pp̄ sit eps cuiuslibet ecc̄ie immediate. ¶ vtrum pp̄ sit specialius eps romanus q̄ alterius ecc̄ie. ¶ V. pp̄ possit ĩmediate ĩ q̄libet dyocesi et prochia qd̄ pt̄ eps vl' sacerdos.

Questio. xx. de modo p̄sidẽdi efficacia. ¶ V pp̄ p̄sit ecc̄ie p pt̄atem clauiũ. ¶ V pp̄ p pt̄atem clauiũ p̄sit spũalibus et tp̄alibus. ¶ V. solus papa hẽat clauiuz pt̄atez. ¶ V ĩ papa pt̄as clauiuz sit vna uel plures. ¶ V. in papa pt̄as clauiuz sit pt̄as ordinis uel iurisdictiõis ¶ V. papa ĩ pt̄ate clauiuz possit excedẽ uel errare.

Questio xxi. de pape residẽtia ¶ V. papa dẽat sp̄ rome residẽ ¶ V. papa dẽat residẽ in patria vñ est oriundus. ¶ vtrũ papa debeat magis discurrere p mũduz qm̄ in vno loco residere ¶ V. pape tp̄e p̄secutiõis ãtexp̄i solum romane sedes sit reliquenda.

Questio. xxij. de obedientia xp̄ianorum ¶ V. pape xp̄iani in omnibus tẽant̄ obedire. ¶ V. pape teneant̄ obedire laici xp̄iani sic̄ clerici xp̄iani. ¶ V. p̄pe laici xp̄iani magis tẽant̄ obedire q̄ ĩpatori ul' regi ¶ V. pape s̄ui xp̄ianorũ magis tẽant̄ obedire qm̄ p̄p̄ijs dñis. ¶ V. papa possit s̄uos xp̄ianorum a s̄uitute eximere et libertati reddere ¶ V. papa xp̄anos liberos possit ad s̄uitutẽ damnare ¶ V. papa xp̄ianos exñtes sub dñio infideliuz dẽat ab eorum dñio subtrahere.

Questio. xxiij. de obedientia paganorum ¶ V. tr̄ pagani de iure sint sub pape obediẽtia. ¶ vtrum p̄ter papã pagani sint impatori immediate subiecti ¶ V. papa iuste possit dñia et iurisdictiões a pagaĩs auferre ¶ V. papa iuste possit punire paganos agẽtes ꝯt̄ legẽ nat̄e. ¶ V. pap̄ possit cogẽ paganos viuẽ lege impiali ¶ vtrũ pap̄ ritum paganorum debeat tollerare.

Questio. xxiiij. de obediẽtia iudeorum ¶ V. pap̄ dẽat iudeos cogẽ ad suscipiẽdã fidẽ ¶ V. p̄p̄ dẽat iudeos cogẽ ad dimittẽdũ iudaismũ ¶ Vtrum papa debeat iudeorum filios eis inuitis facere baptisari. ¶ V. pp̄ debeat iudeos cogẽ ad laborãdũ maĩbus. ¶ V. pp̄ debeat iudeos p̄uare oĩ admĩstratõe officiorum sup̄ xp̄ianos. ¶ V. pp̄ debeat iudeos priuare ut nll'ũ dñiuz sup̄ xp̄ianos habeãt. ¶ V. pp̄ debeat p̄mittere xp̄ianos cũ iudeis ꝯuersari. ¶ V. pp̄. debeat iudeos punire pena

spũali qua xp̃ianos punit. ¶ V. pp̃. debeat pmittẽ iudeoꝝ oblatões et elimosinas recipi a fidelibꝫ. ¶ Vtrum pp̃ debeat pmittere xp̃ianos principes aliquas exactiones in iudeos facere.

Qvestio. xxv. de resistẽtia scismaticoꝝ. ¶ V. oẽs resistentes pp̃e sint scismatici. ¶ V. oẽs scismatici resistẽtes pp̃e sint hẽtici. ¶ V. oẽs scismaticos pp̃ possit oĩ pt̃ate p̃uare. ¶ V. pp̃ debeat punire scismaticos g̃uiꝰ q̃ hereticos. ¶ V. reputet grecos scismaticos vel hereticos. ¶ V. papa teneat grecos esse paganos ul' xp̃ianos.

Qvestio. xxvi. de resistẽtia tirannoꝝ. ¶ V. tiranni resistẽtes pp̃e sĩt scismatici ¶ V. tyrãni resistẽtes pp̃e sint hẽtici ¶ V. ad pp̃z spectet punire tyrãnos ¶ V. pp̃ dẽat punire tyrãnos pena tp̃ali ul' spũali solũ ¶ V. pp̃ cõt̃ tyrãnos sibi resistẽtes dẽat crucesignatos destĩare. ¶ V. pp̃ ĩ puniẽdo tyrãnos dẽat magis declĩare ad mĩaꝫ q̃ ad iusticiaꝫ

Qvestio. xxvij. de resistẽtia excõicatoꝝ ¶ V. solus pp̃ debeat excõicare ¶ V. pp̃ ꝓ q̃libet peccato mortali excõicare dẽat ¶ V. p̃pal' excõicatio iniuste lata sit tenẽda. ¶ V. oẽs excõicati p pp̃z damnent̃. ¶ V. solus p̃p debeat absoluẽ excõicatos a iure ⁊ iudice ĩferiori. ¶ V. p̃p debeat excõicare ꝓ peccato fiendo sic̃ ꝓ pc̃to iaꝫ facto. ¶ V. p̃p totã vnaꝫ vniũsitatẽ resistentem sibi excõicare dẽat. ¶ V. p pp̃z sint excõicati portãtes pecuniã ĩ allexãdriã. ¶ V. p̃p dẽat aliquẽ excõicare ñ semel tãtuꝫ ¶ V. p̃p excõicatis sciẽt̃ cõicãtes sĩt excõicati.

Qvestio. xxviij de resistẽtia hereticoꝝ. ¶ V. omnes dubij in fide p pp̃z sint habẽdi heretici. ¶ V. sequẽtes opiniõeꝫ erroneã alicuiꝰ magistri p papã sint hẽtici reputãdi. ¶ V. baptisantes imagines & violatores sacramentoꝝ p papã sint ꝓ hẽticis iudicãdi ¶ V. ĩcidentes in adiuratã hẽsim p papã sint cẽsendi relapsi. ¶ V. relapsi p pp̃z statĩ tradendi sint seculari iudicio. ¶ V. hẽtici p papaꝫ puniendi sint tempali pena ¶ V. hẽtici ĩ aliquo casu p papaꝫ sint tollerãdi. ¶ V. heretici reuertentes ad fideꝫ p papaꝫ sint recipiendi.

Qvestio. xxix. de faciente ĩdulgentiaꝫ ¶ V. solus papa possit dare vl'em indulgentiã. ¶ V. papa possit dare indulgentiaꝫ sibiip̃i. ¶ V. papa exñs in culpa mortali possit indulgentiaꝫ dare. ¶ V. papa possit indulgentiã dare illis q̃ sũt in purgatorio. ¶ V. eps sine auctoritate pape possit ĩdulgentiã dare. ¶ V. eps omnes ĩdulgetias

quas dat ĩ ɔsecratiõibꝫ diuersaꝝ ecc̃iaꝝ transferre possit ad ɔsecratiõez vniꝰ ¶ Vtrum simplex sacdos possit dare indulgentiã. ¶ V. legatꝰ pape possit dare indulgentiã si nõ sit sacerdos. ¶ V. quilibet electus sine auctoritate p̃pe possit dare indulgentiam. ¶ Vtrum sancti viri possint dare indulgentiam.

Qvestio. xxx. de causa indulgentie. ¶ V. papa solũ ꝓ actibꝫ exteri oribꝫ debeat indulgentiã dare. ¶ V. papa solũ ꝓ tp̃alibꝫ bonis debeat indulgentiaꝫ facẽ. ¶ V. papa debeat ĩdulgentiam dare solum hñtibꝫ volũtatez dãdi aliqd̃ tp̃ale sic̃ dãtibꝫ. ¶ V. nõ exñte iusta causa indulgentia data ꝑ papaꝫ valeat. ¶ V. solũ pt̃as pape possit esse causa iusta faciendi indulgentiam. ¶ V. questores deferentes literas papales ɔtineant iustam causam indulgentiã faciendi.

Qvestio. xxxi. de indulgentiaꝝ recipiente. ¶ V. indulgentiã dataꝫ ꝑ papã recipiãt exñtes ĩ peccato mortali. ¶ V. indulgentiã dataꝫ ꝑ papã recipiãt crucesignati morientes cũ firmo ꝓposito trãsfretãdi. ¶ V. ĩdulgentiã datã ꝑ papaꝫ recipiãt clerici ⁊ religiosi sicut alij. ¶ V. ĩdulgetiã datã ꝑ papã possit q̃s recipe ꝓ p̃re ⁊ m̃re sic̃ ꝓ seip̃o.

Qvestio. xxxij. de effectu ĩdulgentie. ¶ V. papa possit facẽ ꝙ duoꝝ exñtium ĩ purgatorio ĩ eq̃li pena vnꝰ ciciꝰ liberetur qm̃ alius. ¶ V. papa possit facẽ ꝙ bona facta ab exñti in pc̃to mortali sĩt meritoria ill' q̃ sũt ĩ purgatorio. ¶ V. papa ꝑ cõicatiõz indulgentie possit totũ locuz purgatorij expoliare. ¶ V. papa ꝑ cõicatiõez indulgentie possit contritos et confessos sic a tota pena & culpa absoluere vt non transeant per ignem purgatorij.

Qvestio. xxxiij. de ill' q̃ sũt ĩfra terrã q̃ nec sũt nec fuerũt de ecclesia V. p̃p ꝑ cõicatiõz ĩdulgẽtie possit absoluẽ pueros nõ baptisatos ¶ V. p̃p ꝑ cõicatiõez ĩdulgentie possit absoluẽ pueros nõ circũcisos. ¶ V. p̃p ꝑ cõicatiõez ĩdulgẽtie possit limbũ pueroꝝ expoliare ¶ V. p̃p ꝑ ɔĩcatõz ĩdulgẽtie possit pu̇is exñtibꝫ ĩ lĩbo ianuã paradisi apire.

Qvestio. xxxiiij. de ill' q̃ sũt ĩfra t̃rã q̃ qñq̃ fuerũt de ecc̃ia q̃uis nũc nõ sũt. ¶ V. p̃p possit mãdare ut q̃libz tẽat̃ potiꝰ velle ad penã ĩferni damnari q̃ peccare mor̃lit̃. ¶ V. p̃p possit facẽ ꝙ damnati nõ gaudeãt de peĩs inimicoꝝ eoꝝ. ¶ V. p̃p possit aliquẽ iuste ad penaꝫ ĩferni damnare. ¶ V. p̃p possit facẽ ꝙ indulgentie & suffragia ecclesie sint meritoria illis qui sunt in inferno.

¶ Incipit scda pars huius opis ī qua nūc ɔsideranda ē de ipa ptate eccia stica p cōpatiōez ad actū ad quē ordinat.

Questio.xxxv.de Impatoris electiōe. ¶ Vtrū papa p seipm possit impatorē eligē. ¶ V.electores p qs papa impatorē eligit dēant esse de alamania. ¶ V.papa dictos electores possit mutare. ¶ V.pp pdictos electores possit de alia natiōe ordinare qꝫ de alamania. ¶ V papa ī electōe impatoris possit alteri parti eligētiū fauē. ¶ V.papa possit impatorē facē p hēditariā successiōez sic p electiōez. ¶ V.papa meliꝰ facēt ordinando impium p hereditariam successionem qm per electionē. ¶ V.papa meliꝰ facēt ordinādo plures impatores qꝫ vnū.

Questio.xxxvi.de imperij deriuatiōe. ¶ V.papatꝰ fuerit ante imperiū. ¶ V.papatꝰ deriuatꝰ sit ab impio. ¶ V.pp saltez tpale dñiū ab impatore recognoscat. ¶ V.īpator in dñio tpaliū sit maior papa. ¶ V.impator sit maior papa in dignitate. ¶ V.impator sit maior pp ī causalitate. ¶ V.impator sit maior pp ī auctoritate.

Questio.xxxvij.de impij translatiōe. ¶ V.auctoritate pape facta sit translatio oīm regnoꝝ. ¶ V.auctoritate pape impiū specialit translatū sit ad rōnos. ¶ V.auctoritate pape impiū translatū sit a rōnis ad grecos. ¶ V.auctoritate pape impium trāslatū sit a grecis ad germonos. ¶ V.auctoritate pape impiū trāsferri possit a germanis ad alios. ¶ V.auctoritate pape ordinandum sit studium semper sequi imperium et regalem militiam.

Questio.xxxviij.de impatoris ɔfirmatōe. ¶ V.p papā impator electꝰ debeat ɔfirmari. ¶ V.p papaꝫ impator electꝰ dēat inūgi et ɔsecrari. ¶ V.p papā impator electꝰ dēat coronari. ¶ V.ppe īpator electus debeat fidelitatem iurare.

Questio.xxxix.de impatoris admīstratōne. ¶ V.impator electus absqꝫ hoc qꝫ sit p papā ɔfirmatꝰ possit admīstrare. ¶ V.impator p papaꝫ electꝰ et ɔfirmatꝰ absqꝫ aliq̄ alia solēnitate possit admīstrare. ¶ Vtrū imperator statim electus absqꝫ pape auctoritate possit administrare saltem in regno alamanie.

Questio.xl.de impatoris depositiōe. ¶ V.papa possit impatorem deponē. ¶ V.papa p ɔtumaciā impatorē deponat. ¶ V.papa possit impatorem excoīcare. ¶ Vtrum papa possit impatoris subditos a iuramento fidelitatis absoluere.

Q vestio·xli·de impatoris examinatiõe·¶ Vtrũ examinatõ electionis sit de iure natali ⁊ dino·¶ V·ad papã spectet impatoris electionẽ examinare·¶ V·ad papã spectet examĩare psonã electã·

Q vestio·xlij·de ipi⁹ impij duratõne·¶ V·rõnum impiũ auctoritate pape ɔfirmatũ dẽat durare vsq; ad finẽ seculi·¶ V·rõnuz impiũ nũc diuisum auctoritate pape ante finẽ seculi dẽat reĩtegrari·

Q vestio·xliij·de ipi⁹ impatoris cessione ⁊ ei⁹ ɔcessione·¶ Vtruz Constantin⁹ potuerit pape partẽ impij ɔcedẽ ⁊ partez sibi reseruare·¶ V·ɔstãtin⁹ potuerit p̃pe ĩmediatã admĩstratõz impij ɔcedẽ ¶ V·ɔcesiõz factã p̃pe p ɔstãtinũ sequẽtes ĩpatores possint reuocare·

Q vestio·xliiij·de ipi⁹ impatoris leguz institutõne·¶ V·impator absq; pape auctoritate possit leges condẽ·¶ V·leges impiales ex p̃cepto pape oẽs teneant̃ obseruare·¶ V·leges impiales ex p̃cepto pape habeãt hoĩes ĩ foro ɔscĩe ligare·¶ V·papa leges impiales sua auctoritate possit corrigẽ·¶ V·papa leges impiales sua auctoritate possit mutare·¶ V·p̃p sua auctoritate possit reũ impunituz dimittẽ quẽ leges impiales ɔdẽnant·¶ V·papa absq; peccato legib⁹ impialib⁹ possit vti·¶ V·p̃p legib⁹ impialib⁹ sit solut⁹·

Q vestio·xlv·de alioꝝ regũ subiectione·¶ V·oẽs reges subijciant̃ pape q̃ntum ad ei⁹ mãdati obseruatiõez·¶ V·oẽs reges subijciant̃ pape q̃ntũ ad tp̃aliũ recognitionẽ·¶ V·oẽs reges subijciantur pape quantum ad sententie appellationem·

Q vestio·xlvi·de alioꝝ regũ correctione·¶ V·papa possit omnes reges cũ forefaciũt publice corrigẽ·¶ V·papa possit oẽs reges cũ subest causa deponẽ·¶ V·papa possit ĩ q̃libz regno regẽ ĩstituẽ·

Q vestio·xlvij·de actu electionis q̃ntuz ad dñium spũale·¶ V·p̃p possit aliquẽ suũ ɔsanguineũ absq; psone acceptõne ad p̃lat̃az ecc̃iasticam eligẽ ratõne q̃ ɔsanguine⁹ est·¶ V·papa sine acceptõne psone possit ad p̃lat̃az ecc̃iasticaz eligẽ bonũ dimisso meliori·¶ V·p̃p sine acceptõne psone possit ad p̃lat̃am ecc̃iasticaz eligẽ diuitez dimisso paupe·¶ V·papa sine acceptõne psone possit ad p̃lat̃am ecc̃iasticaz eligẽ potẽtez ⁊ nobilẽ ratõne q̃ potẽs et nobil'·¶ V·papa sine acceptõne psone possit ad petitionez regũ & p̃ncipũ aliquez eligẽ ad p̃lat̃ã ecc̃iasticã·¶ V·papa semp cũ acceptat psonã in eligendo aliquez ad p̃lat̃am ecc̃iasticaz peccet mortalit̃·¶ V·p̃p possit ɔferre sine peccato

prelatam ecclesiasticam petenti et procuranti ipsam. ¶ Vtrum papa possit conferre magisterium sine peccato petenti et procuranti licentiam magistrandi.

Questio. xlviij. de dispensatione primi precepti. ¶ V. papa possit dispensare cum demonum consultoribus qui plures deos colunt. ¶ V. papa possit dispensare cum astrologis et planetarijs qui plures deos adorant. ¶ V. papa possit dispensare cum sortilegis et maleficis qui vnum deum non adorant ¶ V. papa pos. dis. cum ydolatris qui vnum deum non colunt.

Questio. xlviiij. de dispensatione secundi precepti. ¶ V. papa pos. in iuramento dispensare. ¶ V. preter papam aliquis possit in iuramento dispensare. ¶ V. pa. pos. di. in voto continentie iuramento solenizato. ¶ V. pa. po. di. cum iurantibus per ydola. quod nomen dei inuanum assumunt.

Questio. l. de dispensare tercij precepti. ¶ V. papa po. di. quod dies sabbati habuerit secundum sensum spiritualem non literalem. ¶ V. papa po. di. quod dies sabbati in diem dominicam sit mutata. ¶ V. papa po. di. quod die dominico fiet huilia opa ¶ V. papa debeat prohibere stricte opa huilia fieri in die dominica quam fuerit prohibita in die sabbati. ¶ V. pa. po. di. quod in die dominica fiat forum emptionis et venditionis. ¶ V. pa. po. di. quod in die dominica committatur bellum.

Questio. li. de dispensatione quarti precepti. ¶ V. pa. po. di. quod a subuentione parentum absoluatur homo per introitum religionis. ¶ V. pa. po. di. quod homo introitum religionis dimittat propter subuentionem parentum. ¶ V. pa. po. di. quod homo peregrinationem uel oblationem voto promissam dimittat propter subuentionem parentum. ¶ V. pa. po. di. quod homo preter honorem nullam aliam subuentionem parentibus teneatur impendere. ¶ V. pa po. di. quod homo vigore precepti nullum alium teneatur honorare preter naturales parentes.

Questio. lij. de dispensatione quinti precepti. ¶ V. pa. po. di. quod homo occidatur absque transgressione diuini precepti. ¶ V. aliquis preter papam possit in homicidio dispensare. ¶ V. pa. po. di. quod homo occidens alium ne occideretur ab eo excuseretur ab homicidio. ¶ V. pa. po. di. quod homo interficiens seipsum non incurrat culpam homicide. ¶ V. pa. po. di. quod homo interficiens filiam in adulterio deprehensam non incurrat culpam parricidij.

Questio. liij. de dispensatione sexti precepti. ¶ V. pa. po. di. quod vnus homo habeat plures vxores. ¶ Vtrum fuerit aliquando humana auctoritate dispensatum plures vxores habere. ¶ V. pa. po. di. quod vna mulier possit esse vxor plurium virorum. ¶ V. pa. po. di. quod simplex fornicatio non sit peccatum mortale. ¶ V. pa. po. di. in omni gradu consanguinitatis.

Questio·liiij·de dispensatione septimi p̄cepti·¶ V·p̄p possit dispē-
sare in furto q̄ nō sit peccatū mortale·¶ V·pa·po·di·in furto
in casu ꝓpe necessitatis·¶ V·pa·po·di·in furto in casu aliene paup
tatis·¶ V·pa·po·di·q̄ res furtiue sublata nō restituat̄·

Questio·lv·de dispensatiōe octaui p̄cepti·¶ V·pa·po·di·q̄ falsuꝫ
testimoniū non sit peccatū mortale·¶ V·pa·po·di·q̄ mēdatiū
non sit peccatū·¶ V·pa·po·di·q̄ liceat mentiri mendatio officioso
vl' iocoso·¶ V·pa·po·di·q̄ īferēdo testimoniū nō intueiat iuramētū

Questio·lvi·de dispensatōne noni p̄cepti·¶ V·pa·po·di·ī ꝯcupi-
scentia rei aliene auctoritate legis mosaice·¶ V·pa·po·di·in
ꝯcupiscentia rei aliene legis auctoritate euāgelice·¶ V·pa·po·di·in
ꝯcupiscentia rei aliene auctoritate legis humane·¶ V·pa·po·di·in
ꝯcupiscētia rei aliene q̄ non sit peccatū mortale·

Questio·lvij·de dispensatiōe decimi p̄cepti·¶ V·pa·po·di·aucto-
ritate cuiꝰlibet legis ne carnalis ꝯcupiscentia sit peccatuꝫ mor̄le
¶ V·vnq̄ cū aliquo sanctoꝝ fuerit dispensatum ut esset sine peccato
carnalis cupiscentie·¶ V·pa·po·di·ut cōsensus carnal' ꝯcupiscentie
non sit peccatū mortale·¶ V·pa·po·di·vt morosa delectatio in con
cupiscentia carnali nō sit peccatū mor̄le·¶ V·pa·po·di·vt concupi-
scentiā aliquibꝫ remedijs ex toto vitet̄·

Questio·lviij·de dispensatiōe sacramentoꝝ·¶ V·pa·po·di·q̄ ali-
qd̄ sacramentoꝝ de nouo instituat̄·¶ V·pa·po·di·q̄ effectꝰ sa-
cramenti alicui ꝯferat̄ sine sacramento·¶ V·pa·po·di·ī sacramētoꝝ
forma·¶ V·pa·po·di·in sacramentorū materia·¶ V·pa·po·di·in
sacramentoꝝ ritu·¶ V·pa po·di·in sacramentoꝝ nūo·¶ V·pa·po·
di·in sacramentoꝝ iteratiōe·¶ V·pa·po·di·ī sacramentoꝝ ordīatiōe

Questio·lviiij·de dispensatōne articuloꝝ·¶ V·pa·po·di·in noui
simboli editiōe·¶ V·pa·po·di·in articuloꝝ additiōe·¶ V·pa·
po·di·ī articuloꝝ diminutiōe·¶ V·pa·po·di·ī articuloꝝ coactōe·

Questio·lx·de dispensatōne legū & canonū sanctoꝝ·¶ V·pa·po·
di·ī lege nat̄e·¶ V·pa·po·di·ī lege mosaica·¶ V·pa·po·di·
in lege euāgelica·¶ V·pa·po·di·in lege humana·¶ V·pa·po·di·ī
epl'is Pauli·¶ V·pa·po·di·in dictis doctoꝝ q̄ approbati sūt ꝑ ecc̄iaꝫ
¶ V·pa·po·di·in canone predecessoꝝ pontificū·¶ Vtꝝ papa possit
dispensare in canone ꝯcilioꝝ sanctoꝝ patrū·

Qvestio·lxi·de pape exemptõe· ¶ Vtrũ pp̃ possit ĩ ecc̃ia exemptiõz facẽ ¶ V·papa possit aliq̃s a seip̃o eximẽ in spũalib· ¶ V·pp̃ debeat in ecc̃ia exemptiõez facẽ vel magis eaz tollẽ· ¶ V·papa debeat aliqua collegia eximẽ a iurisdictõne ep̃orum· ¶ Vtrum papa debeat aliquos religiosos eximẽ a iurisdictiõe oĩm p̃latoꝝ·

Qvestio·lxij·de pape absolutiõe· ¶ V·pa·po·absoluẽ vsurarium absq; eo q̃ vsurã restituat· ¶ V·pa·po·absoluẽ ꝟuuz vsurarij q̃ nõ teneat̃ ad restitutiõz ⁊ absq; q̃ sibi faciat relaxatõez ¶ V·pa·po·absoluẽ nõ rite absolutũ ꝑ ratihabitõz ¶ V·pa·po·absoluẽ hñtẽrem alienã ꝑ ãnos ꝑscriptõis absq; eo q̃ ip̃az restituat· ¶ V·pa·po·absoluẽ simoniacũ absq; eo q̃ simoniã reddat· ¶ V·pa·po·absoluẽ ludẽtez ad taxillas absq; eo q̃ restituat lucrũ·

Qvestio·lxiij·de pape ligatiõe ¶ V·p̃ceptũ pape magis liget qm̃ ligamẽ legis nat̃e ¶ V·p̃ceptũ pape magis liget qm̃ ligamen conscĩe erronee· ¶ V·p̃ceptũ pape magis liget qm̃ ligamen consciẽ recte ¶ V·p̃ceptũ pape vl'r liget in omnib·

Qvestio·lxiiij·de dispẽsatiõe p̃dicatiõis ¶ V·dispẽsatõ p̃dicatiõis ĩ papa sit p̃tatis ordinis vel iurisdictiõis· ¶ V·sine auctoritate pape ꝯueniat ep̃is p̃dicare· ¶ V·papa possit religiosos ad officium p̃dicatiõis assumẽ· ¶ V·papa religiosis petẽtib· & ꝓcurantib· dẽat officiũ p̃dicatõnis conferre· ¶ V·sola auctoritate pape sine req̃sitiõe ep̃orum et presbiteroruz religiosi possint p̃dicare· ¶ V·magistris in theologia ex officio ꝯueniat p̃dicare sicut ep̃is·

Qvestio·lxv·de dispẽsatõe ꝯfessiõis ¶ V·papa possit facẽ q̃ q̃lib; xp̃ianꝰ non ꝯfiteat̃ semel in ãno ꝓp̃o sac̃doti· ¶ V·auctoritate pape religiosi possint ĩ qualibet parrochia sic̃ ꝓp̃ij sacerdotes ꝯfessiões audire· ¶ V·papa possit facẽ q̃ peccata semel ĩ ãno ꝯfessa hõ teneat̃ iterũ ꝯfiteri· ¶ V·papa possit facẽ q̃ ꝯfessio eorũdẽ peccatoꝝ habeat efficaciã nisi semel· ¶ V·papa possit facẽ q̃ q̃s differat ꝯfessionẽ vsq; ad q̃dragesimaz sine peccato· ¶ V·ex p̃cepto pape sac̃dos parrochial' teneat̃ credere solo verbo suo subdito dicenti se esse cõfessum religioso habenti auctoritatem absoluendi·

Qvestio·lxvi·de largitõne p̃uilegioꝝ ¶ V·priuilegiuz a papa indultũ ꝑsidorꝰ bñ diffiniat· ¶ V·papa p̃uilegioꝝ lege ĩ ecclesia vti debeat ¶ Vtrum solus papa priuilegia concedẽ possit· ¶ Vtrum

priuilegium concessum per papam per successorem possit reuocari.

Questio.lxvij.de pape intrptatõe. ¶ V.solꝰ papa possit priuilegiũ aplicum intrptari. ¶ V.solꝰ papa possit intrptari sacrã scriptaꝫ ¶ V.solꝰ papa possit intrptari ius ciuile. ¶ V.papa possit intrptari ius naturale. ¶ V.papa dubia semp ĩ meliorẽ partẽ teneat intrptari.

Questio.lxviij.de beneficiorũ collatione. ¶ V.solꝰ papa ĩ pluralitate beneficioꝝ possit dispẽsare. ¶ V.sine autẽ pape eps possit plura beneficia vni ꝯferre. ¶ V.mortuo papa collegiuꝫ cardinaliuꝫ possit ecciastica beneficia dispensare. ¶ Vtꝝ cum dispensatione pape licitum sit plura beneficia retinere.

Questio.lxix.de officij administratõne. ¶ V.ex pcepto pape qlibet bñficiatꝰ teneat dicẽ hõs canonicas. ¶ V.ex pcepto pape beneficiatꝰ totiens teneat dicẽ hõs canonicas quot habet beneficia. ¶ V.ex pcepto pape bñficiatꝰ teneat dicẽ hõs ꝛc ĩ ꝯsuetudinẽ vlis eccie uel illiꝰ eccie in q beneficiatꝰ est. ¶ V.ex pcepto pape exñs ĩ sacris teneat hõs canonicas dicẽ. ¶ Vtrũ ex pcepto ppe beneficiatꝰ exñs ĩ studio sit excusatꝰ a debito dicendi hõs. ¶ Vtꝝ ex pcepto pape oẽs religiosi teneant dicẽ hõs. ¶ V.ex precepto pape obmittenti horas iniũgẽdũ sit ꝙ dicat easdem horas quas dimisit.

Questio.lxx.de translatõe. ¶ V.pa.po.di.vt matrimoniũ nõduꝫ cõsumatũ carnalit dissoluat p translatiõeꝫ ad statuꝫ religionis. ¶ V.pa.po.di.ut religiosus ab obsuatõne regule absoluat p trãslatiõꝫ eiꝰ ad statũ platiõis. ¶ V.pa.po.di.ut eps a voto solẽnit emisso absoluat ꝓpter translatiõꝫ eiꝰ ad religionis statũ. ¶ V.pa.po.di.vt religiosus absoluat a voto p translatiõꝫ eiꝰ ad sclarẽ eccia. ¶ V.pa.po.di.ut religiosus ꝓfessus ĩ artiori regula absoluat a voto per translationem eius ad regulam latiorem.

Questio.lxxi.de ordinatiõe. ¶ V.ad soluꝫ papaꝫ spectet ordinatio studioꝝ. ¶ V.ad solũ papã spectet ordinatõ officioꝝ. ¶ V.solũ ad papã spectet ordĩatõ religiõis. ¶ V.solũ ad papã spectet ordĩatõ

Questio.lxxij.de pape ꝓuisiõe. ¶ V.papa peccet ꝓplationũ uidendo de beneficio ecciastico bono dimisso meliori. ¶ V.papa peccet ꝓuidẽdo cõpatriote domestico magis q̃ exneo. ¶ V.pp peccet nõ ꝓuidẽdo theologis mgris religiosꝰ vñ decẽt possit viuẽ. ¶ Vtruꝫ si religioso p ppꝫ sufficiẽt ẽ ꝓuisũ eliosinã receptã iuste possit retinẽ.

Questio·lxxiij·de pape cõcessiõe·¶V trũ papa sine peccato possit concedere in casu fieri vsuras·¶V·ꝑ̃ sine peccato possit ꝺcedẽ fieri vsuras cum infidelibꝫ ⁊ publicis hostibꝫ ecclesie·¶V·papa sine peccato possit alicui cõcedere decimas laicoꝝ·¶V·ꝑ̃ possit sine pcõ regi francie vel alteri principi cõcedere decimas clericoꝝ·¶V·ꝑ̃ sine peccato possit decimas ecc̃iaꝝ sibiip̃i ꝺcedẽ in ꝓ̃prium vsũ·

Questio·lxxiiij·de pape cõmissione·¶V·ꝑ̃ possit cõmittẽ totum officium ꝑ̃ple simplici clerico vl̃ laico·¶V·papa possit ꝺmittẽ totum officium ep̃ale simplici sacerdoti·¶V·ꝑ̃ possit cõmittẽ totum officium clericale simplici laico·¶V·papa possit ꝺmittẽ simoniam

Questio·lxxv·de pape conꝺuatiõe·¶V·solum ad papam spectet oẽs in suo iure conꝺuare·¶V·solum ad papaꝝ spectet religiosꝫ et paupibꝫ ꝺuatores ꝺare·¶V·cõꝺuatores ꝺati ꝑ papam possint esse alij qm̃ ecclesiaꝝ prelati·¶V·conꝺuatores ꝺati ꝑ papã habeant iurisꝺictionez nisi sup manifestis iniurijs·

Questio·lxxvi·de statꝰ pfectiõe ꝓmitate·¶V·omnis statꝰ pfectio sit a xp̃o effectiue inchoata·¶V·status pfectio inchoata a xp̃o ꝓferenda sit pfectioni patrum veteris testamẽti·¶V·oĩs statꝰ pfectõ in xp̃o sit demonstrata exemplo·¶V·omnis status perfectõ in xp̃o sit demonstrata verbo ⁊ ꝺoctrina·

Questio·lxxvij·de xp̃i caritate·¶V·xp̃s solus in caritate posuerit pfectõnis statum·¶V·pfectum modum ꝺiligẽꝺi xp̃s posuerit sub p̃cepto vl̃ ꝺcilio·¶V·ad pfectum modum ꝺiligendi xp̃i aliquis perfectionis status possit attingere·

Questio·lxxviij·de xp̃i pauptate·¶V·xp̃us elegerit statuꝝ paupertatis·¶V·pauptas fecerit in xp̃o pfectionis statum·¶V·xp̃s sic fuerit pauper q̃ mendicauerit hostiatim·¶V trum xp̃us sic fuerit pauper q̃ manibus laborꝛaret·

Questio·lxxviiij·de xp̃i ꝓpetate·¶V·xp̃us habuerit aliq̃ ꝓ̃prium·¶V·xp̃s habuerit aliquid in comuni·¶V·xp̃s res sibi oblatas possit conuertere in ꝓ̃prium vsum·¶V·xp̃us rerum sibi concessaruꝝ habuerit ꝺominum non vsum tantum·

Questio·lxxx·de xp̃i vite comunitate·¶V·modꝰ viuẽꝺi xp̃i ꝺuã: ꝺo aliquid in comuni ꝺiminuerit de eiꝰ pfectionis statu·¶V·comunis modꝰ viuendi xp̃i in ꝺuersatõne derogauerit eiꝰ pfectiõis

statui ¶ Vtrum comunis modus viuendi christi in victu ⁊ vestitu statui perfectionis eius conueniret.

Questio.lxxxi.de xp̄i carnalitate. ¶ V.xp̄us ꝟuando carnalitatez parentū fuerit in ꝑfectionis statu. ¶ V.xp̄s ꝟuādo carnalitatē consanguineoꝝ sterit in statu ꝑfectiōis. ¶ V.xp̄s ꝟuādo carnalitatez amicoꝝ recesserit a ꝑfectionis statu ¶ V.xp̄us seruando carnalitatez beneficorum tenuerit statum perfectionis.

Questio.lxxxij.de xp̄i obedientia ¶ V.ī xp̄o fuerit obediētia. ¶ V xp̄us fuerit obediens homini uel deo solū ¶ V.obedientia ī xp̄o fecerit ꝑfectiōis statū ¶ V.obediētia ī xp̄o fuerit voto ꝓmissa.

Questio.lxxxiij.de xp̄i continētia ¶ V.xp̄s potuerit actū ꝯiugalē exercē ¶ V.xp̄us ꝓpter ꝑfectionis statū debuerit vitare ꝯiugiū carnale ¶ V.xp̄s a statu ꝑfectiōis decidissꝫ ī carnali ꝯiugio viuēdo.

Questio.lxxxiiij.de apl'oꝝ vocatione. ¶ V.apl'i ꝑ̄us vocati fuerīt ad statum religionis qm̄ p̄latōnis. ¶ V.apl'i pꝰ exercitationez mādatoꝝ fuerīt vocati ad religiōis statū. ¶ V.apl'i pꝰ eoꝝ vocatiōez fuerīt ī ꝑfectōis statu. ¶ V.apl'i fuerīt ꝑ̄ꝰ a xp̄o baptisati q̄ ad apl'a:

Questio.lxxxv.de apl'oꝝ p̄dicatiōe. ¶ V.ꝑ apl'os ī to: tū vocati to orbe euāgeliuꝫ xp̄i fuerit p̄dicatum ¶ V.apl'i p̄dicādo semꝑ ānunciarent pacem. ¶ V.apl'i predicādo vterent̄ prudentia. ¶ V. apl'i predicādo libris ad prouidendū indigerent.

Questio.lxxxvi.de apl'oꝝ ꝯuersatōne. ¶ V.xp̄s in collegio apl'oꝝ debuerit mulierū ꝯsortium admittē. ¶ V.apl'is post xp̄i resurrectionez licitū fuerit mulieres in eoꝝ ꝯuersatōne habere. ¶ V.paulo licitū fuerit mulieꝝ ꝯuersatiōe vti sicut alijs. ¶ V.p̄latis successoribꝫ apl'oꝝ licitum sit mulieres in eorum ꝯuersatōne tenē.

Questio.lxxxvij.de apl'oꝝ ꝑfectōne. ¶ V.statꝰ apl'oꝝ in ꝑfectōne excesserit cuiꝰlibet ꝑfectōnis statum. ¶ V.statꝰ apl'oꝝ ī ꝑfectiōe excesserit statum omnium p̄latoꝝ. ¶ V.statꝰ apl'orū xp̄i in ꝑfectione excesserit statū discipuloꝝ Jo.baptiste. ¶ V.statꝰ apl'oꝝ xp̄i excesserit ī ꝑfectiōe statū discipuloꝝ eiꝰ q̄s binos misit āte faciē suaꝫ.

Questio.lxxxviij.de apl'oꝝ p̄latōne. ¶ V.solus petrus fuit a xp̄o assumptꝰ ad p̄latiōis statum ¶ V.ꝑfectior fuerit in apl'is statꝰ p̄latiōis qm̄ religionis. ¶ V.illi.lxxij.discipuli assumpti fuerint ad statū p̄latiōis ¶ V.illi.vij.dyacones ad statū p̄latiōis fuerīt assūpti.

Q vestio·lxxxix·de apl'oꝝ pauptate ¶ Vtruꝫ apl'is fuerit intdicta possessio pecunie & rerũ mobilium· ¶ V·apl'is fuerit intdicta possessio rerũ stabilium· ¶ V·p̄ceptum datũ apl'is de nõ possidendis rebꝫ tp̄alibꝫ p xp̄m fuerit reuocatũ· ¶ V·apl'i mẽdicauerĩt hostiatĩ·

Q vestio·lxxxx·de apl'oꝝ ɔtinentia ¶ V·ɔtinentia in apl'is fecerit pfectionis statum· ¶ V·ɔiugale vinculum diminuisset ĩ apl'is pfectionis statum ¶ V·ɔtinentia ĩ apl'is fuerit cũ voto ꝑuata·

Q vestio·xci·de apl'oꝝ obedientia· ¶ V·obediẽtia apl'os posuerit in pfectõnis statũ ¶ V·obediẽtia in apl'is magis fecerit pfectiõis statũ q̃ castitas vl' pauptas ¶ V·obediẽtiã apl'i voto ꝓmiserũt·

Q vestio·xcij·q̃modo apl'oꝝ pfectio obꝑuata est in ep̄is ecc̄ie p̄mitiue ¶ V·ep̄i in ecc̄ia p̄mitiua ꝑuarent apl'oꝝ vitam de nõ hñdo ꝓp̄uꝫ ¶ V·ep̄i tũc seruarẽt vitam apl'oꝝ de nõ habẽdo possessiones· ¶ V·ep̄i ⁊ clerici ecc̄ie p̄mitiue tũc ꝑuarent vitam apl'oꝝ de voto ɔtinentie ¶ V·ep̄i tũc ꝑuarẽt vitam apl'orum de voto obedientie·

Q vestio·xciij·q̃modo statꝰ pfectõ apl'oꝝ obseruata ẽ in p̄sbiteris ⁊ dyaconibꝫ ecc̄ie p̄mitiue· ¶ V·in ecc̄ia p̄mitiua presbiteri essent distincti ab ep̄is· ¶ V·in ecc̄ia p̄mitiua p̄sbiteri & dyaconi haberent pfectionis statũ· ¶ V·ĩ ecc̄ia p̄mitiua p̄sbiteri & dyaconi essent eq̃lis pfectiõis cum ep̄is· ¶ V·in ecclesia p̄mitiua ĩ perfectionis statu similiores essent ep̄is p̄sbiteri & dyaconi q̃m monachi·

Q vestio·xciiij·q̃modo apl'oꝝ pfectõ obseruata ẽ ĩ martiribꝫ· ¶ V·ĩ ecc̄ia p̄mitiua martiriũ posuerit martires in pfectõnis statu· ¶ V·p solum suppliciũ mortis martires ɔsecuti sint statũ pfectionis ¶ V·plꝰ faciat ad pfectiõis statũ martiriũ q̃m religiõis votũ ¶ V·semp sit pfectiõis opꝰ q̃ homo mortis piculo se exponat·

Q vestio·xcv·q̃modo apl'oꝝ pfectio obseruata ẽ in ɔfessoribꝫ ¶ V sola caritas posuerit ɔfessores in pfectionis statu· ¶ V·magis amor amicicie q̃m ɔcupiscentie fecerit in ɔfessoribꝫ statuꝫ pfectionis· ¶ V·plus posuerit in pfectiõis statu ɔfessores corporis cõtinentia q̃ tp̄alium carentia· ¶ V·magis per humilitatem q̃m per aliam virtutem ɔfessores ɔsecuti sint statum pfectiõis·

Q vestio·xcvi·q̃modo apl'oꝝ pfectio obseruata ẽ ĩ virginibꝫ ¶ V virginitas sine voto seruata posuerit virgines ĩ pfectiõis statu ¶ V·virginitas voto ꝓmissa fuerit apud deũ maioris meriti q̃ sine

voto ¶ V · virginib⁹ corruptores volẽtes ip̃as corrumpe violenter licitũ fuerit eos int̃ficẽ ¶ V · virgines que fuerunt violent̃ corrupte a barbaris perdiderunt aureolam ·

Q vestio · xcvij · q̃modo ap̃l⁹ pfect̃ obbuata ẽ ĩ monachis maĩb⁹ laborãtib⁹ · ¶ V · monachi manib⁹ laborãtes fuerint ĩ pfectiõis statu · ¶ V · illa q̃ acq̃siuerunt monachi ex labore ip̃or eis ul̃ monasterio fuerit acq̃sita · ¶ V · fuerit licitũ monachis aliquid ꝓp̃um habẽ ¶ V · monachi solitarij fuerint in pfectiori statu q̃m viuẽtes ĩ societate · ¶ V · monachor⁹ vita q̃nto artior fuerit tanto pfectior · ¶ V truz monachis vl̃r ex p̃cepto esus carnium fuerit int̃dict̃ ·

Q vestio · xcviij · q̃modo ap̃l⁹ pfectio obbuata est ĩ monachis contemplatõi vacãtib⁹ · ¶ V · monachi ĩsistẽtes ꝺtemplatõi esset in pfectiõis statu · ¶ V · monachi insistentes ꝺtemplationi essent in statu magis securo ꝙ alij · ¶ V · monachi ĩsistẽtes ꝺtemplatiõi essent ĩ statu magis meritorio · ¶ V · monachi vacãtes ꝺtemplatõi essent in statu magis vtili ⁊ necessario ·

Q vestio · xcviij · q̃modo ap̃l⁹ pfectio obbuata ẽ in p̃dicatoribus euãgelij · ¶ V · oẽs p̃dicatores euãgelij fuerint ĩ pfectiõis statu · ¶ V · p̃dicatio euãgelij magis fecerit ad pfectiõis statũ ꝙ alia pietatis opa · ¶ V · p̃dicare euãgeliũ mẽdicando fuerit maioris pfectionis q̃m viuẽdo de cõi admĩstratiõe auditor⁹ · ¶ V · pfectio p̃dicator⁹ fuerit in cõformãdo se capacitati auditor⁹ · ¶ V · p̃dicare euãgelium excõicatis ex ecc̃ie mandato fuerit int̃dictum ·

Q vestio · C · q̃modo ap̃l⁹ pfectio obbuata est in doctoribus ⁊ sacre scripte expositoribus · ¶ V · dicta doctor⁹ maioris auctoritatis sint ꝙ dicta sũmor⁹ pontificum · ¶ V · doctores & expositores sacre scripte epis sint ꝓponẽdi · ¶ V · in modo exponẽdi sacrã scripturã ecc̃ia doctor⁹ regulas dẽat imitari · ¶ V · solũ illor⁹ doctor⁹ opuscula q̃ ecc̃ia recipit sint approbata · ¶ V · illorum doctorum opuscula quos ecc̃ia canonizat ex hoc ip̃o sint p ecclesiam approbata ·

Q vestio · Ci · q̃modo ap̃l⁹ pfectio repp̃tat̃ in pp̃ · ¶ V · pp̃ sit in pfectiori statu ꝙ eps · ¶ V · pp̃ statũ pfectiõis xp̃i & ap̃l⁹ pfectiori modo repp̃tet q̃m aliq̃s religios⁹ · ¶ V · pp̃ possit ee in pfectiõis statu absq; eo q̃ sit pfect̃ · ¶ V · in pp̃ exterior apparat̃ diminuat de eiꝰ pfectiõis statu · ¶ V · ĩ pp̃ admĩstratio tp̃aliũ diminuat de pfectõe

statꝰ eiꝰ. ¶ V. in ꝑꝑ deꝛiatio causaꝝ diminuat de eiꝰ statu ꝑfectiõis.
¶ V. in ꝑꝑ hr̃e dñium & vsũ reꝝ diminuat de statu ꝑfectionis eius.
¶ V. ꝑꝑ possit omnis ꝑfectõnis statum mutare.

Qvestio. Cij. q̃modo statꝰ ꝑfectio repñtat̃ ĩ cardinalibꝫ. ¶ V. cardinales repñtent statũ ꝑficiendoꝝ nõ ꝑfectoꝝ. ¶ V. cardinales in ꝑfectõis statu p̃ferendi sint ep̃is. ¶ V. abdicatio tp̃aliũ magis req̃rat̃ ad ꝑfectiõis statũ cardĩaliũ q̃ꝫ ep̃oꝝ. ¶ V. deroget statui ꝑfectõis cardinaliuꝫ ut omnes de vna patria sint electi. ¶ Vtrum legatio in cardinalibꝫ spectet ad eoꝝ ꝑfectiõis statum.

Qvestio. Ciij. q̃modo statꝰ ꝑfectio repñtat̃ in ep̃is. ¶ V. ep̃i ꝑfectiori modo repñtent statũ apl'oꝝ qm̃ religiosi. ¶ V. ad ꝑfectõnis statũ acq̃rendũ magis religio qm̃ ep̃alis p̃latõ sit ꝓcurãda. ¶ V. in ep̃is cura tp̃aliũ diminuat de eoꝝ ꝑfectõis statu. ¶ V. ep̃i de boĩs ecc̃ie possint cõdẽ testamẽtũ. ¶ V. ep̃i bona ecc̃iastica nõ erogãdo pauꝑibꝫ maneant in ꝑfectionis statu.

Qvestio. Ciiij. q̃modo statꝰ ꝑfectio repñtat̃ in p̃sbiteris ⁊ curatis. ¶ V. p̃sbiteri repñtẽt statũ ꝑfectiõis discipuloꝝ xp̃i. ¶ V. p̃sbiteri in ꝑfectõnis statu sint p̃ferendi religioꝫ. ¶ V. p̃sbiteri in regiminis cura p̃ferendi sint regibꝫ. ¶ V. p̃sbiteri noui testamenti p̃ferendi sint presbiteris veteris testamenti

Qvestio. Cv. q̃modo statꝰ ꝑfectio repñtat̃ in religioꝫ mẽdicãtibꝫ. ¶ V. religiosi mẽdicãtes sĩt ꝑfectioris statꝰ q̃ꝫ alij. ¶ V. religiosi mẽdicãtes cuꝫ ꝑfectõis statu possint esse de collegio & nũo magistroꝝ. ¶ V. religiosi mẽdicantes cũ ꝑfectiõis statu possint esse de collegio et nũo studentiũ scl'ariuꝫ. ¶ V. plures magistros esse in vno religiõis collegio deroget eoꝝ ꝑfectiõis statui. ¶ V. religiosi mẽdicãtes cũ ꝑfectiõis statu possint esse testamẽtoꝝ executores. ¶ V. religiosi mẽdicãtes cum ꝑfectiõis statu possint esse regũ & reginaꝝ ꝯfessores. ¶ Vtꝝ religiosi mẽdicantes cum ꝑfectiõis statu possint eẽ scl'ariuꝫ p̃ncipum officiales. ¶ V. religiosi mẽdicantes cum ꝑfectiõis statu possint se de negocijs scl'ariũ ĩtromittẽ. ¶ V. religiosi mẽdicãtes possint cũ ꝑfectionis statu largiores elĩosinas recipe q̃ꝫ alij pauꝑes mẽdicãtes.

Qvestio. Cvi. q̃modo statꝰ ꝑfectio repñtat̃ in religioꝫ in comuni possessiões hñtes. ¶ V. religiosi hñtes possessiões ĩ cõi repñtẽt xp̃i ⁊ apl'oꝝ ꝑfectiõis statũ. ¶ V. religiosi hñtes possessiões in cõi sĩt

in eq̃li pfectõis statu cum religiosis mẽdicãtibꝫ ¶ V. tꝝ religiosi hñtes possessiones in cõi cũ eoꝝ pfectiõis statu possint mẽdicãdo eliõsinas recipe ¶ V. religiosi ꝓfessi in vna religione cum eoꝝ pfectiõis statu possint p̃fici in p̃latãꝫ alteriꝰ religiõis ¶ V. ingrediẽtes religionez elapso ꝓfessiõis ãno teneãt ex voto ĩ religiõe ꝑmanẽ sic ꝓfessi.

Qvestio. C vij. q̃modo statꝰ pfectio repñtat ĩ euãgelij p̃dicatoribꝫ V. p̃dicatores absq̃ peccato possint in p̃dicatione euãgelij aliq̃ verba humane leticie immiscẽ. ¶ V. absq̃ peccato p̃dicatores possint conatũ apponẽ in cõplacendo auditoribꝫ. ¶ V. absq̃ peccato possint curam apponere in ornatu verboꝝ. ¶ V. predicatores absq̃ peccato possint ꝑpl̃i scelera tacẽ non ꝓnunciando eis.

Qvestio. C viij. q̃modo statꝰ pfectio repñtat in magistris ꝛ doctoribꝫ. ¶ V. dignꝰ magistrari in theologia teneat scire oẽs scĩas humanas. ¶ V. dignꝰ magistrari ĩ theologia teneat scire oĩm gẽtiũ lĩguas. ¶ V. dignꝰ magistrari ĩ theologia teneat scire ius canonicũ ¶ V. dignꝰ magistrari ĩ theologia si nõ mg̃rat ꝑdat aureolã.

Qvestio. C ix. q̃modo statꝰ pfectõ repñtat ĩ medicis. ¶ V. medici sint honorãdi p̃ alijs ꝓfessoribꝫ aliaꝝ artiũ. ¶ V. medici si non sint de legittimo thoro nati possint sine peccato medicoꝝ officiũ exercẽ ¶ V. tutiꝰ sit ꝙ homo medicis practicis q̃ꝫ theoricis se ĩ cura ꝯmittat ¶ V. tutiꝰ sit plures medicos in egritudĩe habẽ q̃ꝫ vnũ ¶ V. medici peccent dantes medicinas non in debitis signis astroꝝ. ¶ V. medici peccent accipiẽtes stipẽdiuꝫ ꝓ infirmitate quã sciũt esse incurabilem. ¶ V. medici peccent nõ monẽtes infirmos ut aĩaꝝ medicos ante oĩa debeãt ꝯuocare. ¶ V. medici teneant ex p̃cepto paupibꝫ & religiosis auxiliuꝫ & ꝯsiliuꝫ impendẽ. ¶ V. medicine ars clericis & religiosis sit int̃dicta ¶ V. medici dãtes aliquã medicinaꝫ uel facientes aliquam incissuram ex q̃ sequit mors sint irregulares.

Qvestio. C x. q̃modo statꝰ pfectio repñtat in notarijs ¶ V. soluꝫ habẽs iurisdictiõez temporalem possit publicos notarios facere. ¶ V. ad notariatus officiũ debeant aliqui admitti nisi iurati. ¶ V. notariꝰ possit suum officium delegare. ¶ V. notariꝰ gerat officium vniꝰ testis ĩ instrumẽtis factis ꝑ eum. ¶ V. notariꝰ factꝰ religiosus possit notariatꝰ officiũ exercẽ. ¶ V. clerici pñt exercẽ notariatꝰ officiũ

HAUTS-DE-SEINE BIBLIOTHÈQUE DESGUINE